శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతం

ఆదిపంచకము (పద్యకావ్యము.)

ఇది

మారేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రిగారిచేతను

రాజా శ్రీ విక్రమదేవవర్మగారిచేతను

పరిష్కరింపబడి,

విన్నకోట అప్పలనరసింహగుప్తగారిచే

యస్. యక్. యమ్. ప్రెస్సులో

ముద్రింపబడి,

ఆనంద బాల సరస్వతీ ముద్రాక్షరశాలాధికారులగు

అగ్రహారపు సత్యనారాయణగారిచే

విక్రయింపబడుచున్నది.

విశాఖపట్టణము.

టయిటిల్ పేజీమాత్రము

ఆనంద బాల సరస్వతీ ముద్రాక్షరశాలలో

ముద్రింపబడినది.

19[illegible]3.

-:0:-

విషయసూచిక.

ఆదిపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

ఆదిపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

ఆదిపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

ఆదిపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

ఆదిపర్వము, పంచమాశ్వాసము.

ఆదిపర్వము, షష్ఠాశ్వాసము.

ఆదిపర్వము, సప్తమాశ్వాసము.

ఆదిపర్వము, అష్టమాశ్వాసము.

సభాపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సభాపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

ఆరణ్యపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

ఆరణ్యపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

అరణ్యపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

అరణ్యపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

ఆరణ్యపర్వము, పంచమాశ్వాసము.

ఆరణ్యపర్వము, షష్ఠాశ్వాసము.

ఆరణ్యపర్వము, సప్తమాశ్వాసము.

విషయసూచిక.

విరాటపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

విరాటపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

విరాటపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

విరాటపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

విరాటపర్వము, పంచమాశ్వాసము.

ఉద్యోగపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

ఉద్యోగపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

ఉద్యోగపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

ఉద్యోగపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

పీఠిక.

++++

సంస్కృతవాఙ్మయమున భారతము పంచమవేదమని ప్రసిద్ధి నొందినది కదా! అందుచేతనే యీ మహాగ్రంథము మన తెలుఁగుభాషలో వ్రాయఁబూనిన మహాకవి నన్నయభట్టారకుఁడు,

"సీ. ధర్మతత్త్వజ్ఞులు • ధర్మశాస్త్రంబని, యధ్యాత్మవిదులు వే • దాంతమనియు
నీతివిచక్షణుల్ • నీతిశాస్త్రంబని, కవివృషభులు మహా • కావ్యమనియు
లాక్షణికులు సర్వ • లక్షణం బనియును, నైతిహాసికు లితి • హాసమనియుఁ
బరమపౌరాణికుల్ • బహుపురాణసముచ్చ,యంబని మహిఁ గొని • యాడుచుండ
వివిధవేదతత్త్వ • వేది వేదవ్యాసుఁ। డాదిముని పరాశ • రాత్మజుండు
విష్ణుసన్నిభుండు • విశ్వజనీనమై। పరఁగుచుండఁ జేసె • భారతంబు."

అని దానిమహిమ వర్ణించె. అయినను, ఈ వర్ణనముగాని, భారతము పంచమవేదమను పొగడికగాని మన యాంధ్రమహాభారతప్రాముఖ్యతను సరిగాఁ దెలుపఁజాలవు. ఏమంటిరేని, వేదములున్న భాషలో నది పంచమవేదమన్నఁ దగియున్నదికాని వేదములులేని మనభాషలో భారతము పంచమవేదమనుటయెట్లు పొసఁగును? కాన మనకు మనభారతమే వేదమని చెప్పవలసియున్నది. పైపద్యములోని లక్షణములును దీనియందుఁ బట్టియే యున్నవి. ఇంతకంటె నాంధ్రమహాభారతమాహాత్మ్యము వేఱుగాఁ జెప్పవలయునా?

అక్కఱలేదు. కాని విమర్శకులు కొంతవఱకిది యతిశయోక్తి యనవచ్చును; అతిశయోక్తియే యగుఁగాక. అయిన స్వభావోక్తిగా వర్ణించినమాత్రమున మన భారతమహిమ తగ్గునదియా? కాదు; ముమ్మాటికిని గాదు. 'వినిన భారతమే వినవలయును; తినిన గారెలే తినవలయును.' అను లోకోక్తిని బట్టి యది కథాగౌరవముచేతను, కవితాపటుత్వముచేతను, ధర్మాదిబోధనసామర్థ్యముచేతను సర్వజనాదరణము గాంచు నాకర్షణశక్తిగల పురాణరాజము; తెలుఁగుకవిత్వమునకుం బరమప్రమాణము; ఆంధ్రకావ్యముల కెన్నిటికో మూలము; రాజరాజనరేంద్రునికాలమునుండియుం బ్రథమాంధ్రగ్రంథముగాఁ బ్రసిద్ధిఁ గాంచినమహాకావ్యరత్నము; మన దేశమునకుఁ బేరిచ్చిన భూపాలవరుం డగుభరతునిగూర్చియు నతని వంశజులను

గూర్చియుం దెలుపుమహాగ్రంథము; కవిత్రయమునకుఁ బేరు దెచ్చిన యుత్తమ సంతానము. కాన, 'ఆంధ్రమహాభారతము' ఇహపరములం గోరునాంధ్రుల కందఱకును నత్యావశ్యకము.

ఇది రాజమహేంద్రుఁడగురాజరాజనరేంద్రుని ప్రోత్సాహముచేత నన్నయభట్టనుమహాకవి రచింపఁ బ్రారంభించి, కొంచెము తక్కువగా మూఁడుపర్వములు రచించె. తక్కినపదునైదుపర్వములును గవిబ్రహ్మ యగుతిక్కనసోమయాజివ్రాసె. మూఁడవదియగు నారణ్యపర్వమునందలి నాల్గవయాశ్వాసములో శరదృతువర్ణనమున మూఁడవపద్యము మొదలుకొని యాపర్వముచివరవఱకు శంభుదాసుఁడన నొప్పిన యెఱ్ఱాప్రెగడ పూర్తి చేసె. ఆముగ్గురుమహాకవులనే కవిత్రయ మందురు. వారిచరిత్రములు లోకప్రసిద్ధము లగుటంజేసి వాని నిట నుదహరింపలేదు.

ఇట్లు కవిత్రయమువారిచే రచింపఁబడి పదునెనిమిదిపర్వములతో నొప్పుచున్నయీ మహాగ్రంథము రమారమి యెనిమిదివందలసంవత్సరములనుండి తాటాకుపొత్తములమీఁద వ్రాయఁబడి జనుల నలరించుచుండె. మన బ్రిటిషుదొరతనము వారిదయవలన మనదేశమునకు నచ్చు వచ్చి గ్రంథము లచ్చుపడ సాగఁగాఁ గొందఱుమహాత్ములు స్వపరతారకం బని యెంచి తాళపత్రప్రతులు కష్టపడి సంపాదించి, లేఖకప్రమాదదోషంబులు లేకుండ సాధ్యమగునంతవఱకుఁ బరిష్కరించి ముద్రించి ప్రకటించి సర్వజనసులభం బగునటులఁ జేసిరి. వా రాంధ్రలోకమున కెంతయు శ్లాఘనీయులు. కాని ప్రథమప్రయత్న మగుటచేత దానియందుఁ దప్పులు గొన్నిమాత్రము నిలిచిపోయె; ఇటీవల ధనాశగల కొందఱు పామరులు దానిని ముద్రించుటవలనఁ దప్పులు కుప్పలై పాఠకులకు నత్యంత క్లేశమును గలిగించు చుండెను. ఈలోపమును దీర్పఁ దలఁచి మె॥ వేమూరు వేంకటకృష్ణమసెట్టి అండ్ సన్సువా రిప్పటిచదువరులరుచి కనుగుణ్యముగాఁ బద్యగద్యవిభజనమును, పద్యపాదవిభజనమును జేసి, పండితులచేఁ బరిష్కరింపించి, ముద్రింపించినారు. కాని వారి ప్రతి వెల హెచ్చగుటచే ధనికులకేకాని సాధారణులకది దుర్లభమయ్యె. ఈ స్థితిఁ జూచి సర్వజనసులభముగా నీపుస్తకమును ముద్రింపఁ దలఁచి, ప్రారంభించి, కొన్ని యచ్చుప్రతులను బెక్కుతాళపత్రప్రతులను జూచుచుఁ బాఠభేదము లున్నచోటులఁ బాఠాంతరములను వేయుచుఁ బద్యగద్యవిభజనమును, పద్యపాదవిభాగమును, విశ్రమస్థాననిరూపణమును గమనించుచు నిప్పటికి నాదిపంచకము ముగించితిని.

తక్కినభాగమును సాధ్యమగునంతత్వరలోనే ముగింప యత్నించెదను. కాన సులభమగు వెలకు దొరకు శుద్ధమగు నీపొత్తమును భాషాభిమాను లందఱును గొని మాకుం దగుప్రోత్సాహమును గలిగించెదరుగాక! పండితు లిందలి లోపములను మన్నించి గుణములనే గ్రహింతురుగాక!

ఈ గ్రంథములోని పాఠభేదములు మొదలయినవి పరిష్కరించుటయందు మాకు సాయమొసర్చిన బ్రహ్మశ్రీ మారేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రిగారికిని, రాజా శ్రీ విక్రమదేవవర్మగారికి ననేకవందనములు.

విశాఖపట్టణము.
20- 1- 1913.

విన్నకోట- అప్పలనరసింహ గుప్త,
శ్రీ శారదాముకుటముద్రాక్షరశాలాధిపతి.

సవరణములు.

౩౧ పుట, ౩౮ పంక్తిలో, 'లోకపాలకుఁడవు' అనుదానికి బదులుగా 'లోకపావకుఁడవు' అనియు, ౧౬౩ పుట, ౧౮ పంక్తిలో, 'అలసారము' అనుదానికి బదులుగా 'నలసారము' అనియు, ౧౬౬ పుట, ౪ పంక్తిలో, 'యక్షణమరాళులెల్ల' అనుదానికి బదులుగా 'యాక్షణంబ రా లెల్ల' అనియు, ౨౧౬ పుట, ౩౨ పంక్తిలో, 'జెలఁగినూర్కొని పొదివిరి ♦ సంకులముగ' అనుదానికి బదులుగా 'జెలఁగి మార్కొని పొదివి సం ♦ కులముగాను' అనియు, సవరించుకొనవలసియుండును.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

ఆదిపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీవాణీగిరిజాశ్చిరాయ దధతో వక్షోముఖాంగేషు యే
లోకానాం స్థితి మావహం త్యవిహతాం స్త్రీపుంసయోగోద్భవామ్
తే వేదత్రయమూర్తయ స్త్రిపురుషా స్సంపూజితా వస్సురై
ర్భూయాసుః పురుషోత్తమాంబుజభవ శ్రీకంధరా శ్శ్రేయసే.

వ. అని సకలభువనరక్షణప్రభావులై యాద్యులైన హరిహర హిరణ్యగర్భ పద్మోమావాణీపతుల స్తుతియించి తత్ప్రసాద సమాసాదిత నిత్యప్రవర్ధమాన మహారాజ్యవిభవుండును నిజభుజ విక్రమ విజితారాతిరాజ నివహుండును నఖిలజగజ్జేగీయమానానూన గుణ రత్న రత్నాకరుండును నై పరఁగుచున్న రాజరాజ నరేంద్రుండు. 2

ఉ. రాజకులైకభూషణుఁడు రాజమనోహరుఁ డన్యరాజ తే
జోజయశాలి శౌర్యుఁడు విశుద్ధయశశ్శరదిందుచంద్రికా
రాజిత సర్వలోకుఁ డపరాజిత భూరి భుజాకృపాణధా
రాజలశాంత శాత్రవ పరాగుఁడు రాజమహేంద్రపురీశుఁ డున్నతిన్. 3

క॥ విమలాదిత్యతనూజుఁడు విమలవిచారుఁడు కుమార విద్యాధరుఁ డు
త్తమచాళుక్యుఁడు వివిధా గమవిజిత శ్రముఁడు తుహినకరుఁ దురుకాంతిన్. 4

చ. ఘనదురితానుబంధకలికాలజదోషతుషారసంహతిం
దనయుదయప్రభావమున దవ్వుగఁ ద్రోచి జగజ్జనానురం
జనమగు రాజ్యసంతతివసంతవిభూతి నెంతయుం
దనరఁ జళుక్యమన్మథుఁడు ధర్మదయార్ద్రనిబద్ధబుద్ధియై. 5

ఉ. ఆశ్రితపోషణంబున ననంతవిలాసమున న్మనీషి వి
ద్యాశ్రమతత్త్వవిత్త్వమున దానగుణాభిరతిన్ సమస్తవ
ర్ణాశ్రమధర్మరక్షణ మహామహిమ న్మహి నొప్పు సర్వలో
కాశ్రయుఁ డాదిరాజనిభుఁ డత్యకలంకచరిత్రసంపదన్. 6

సీ. నిజమహీమండలప్రజఁ బ్రీతిఁ బెంచుచుఁ, బరమండలంబుల ధరణిపతుల
నదిమి కప్పంబుల ముదముతోఁ గొనుచును, బలిమి నీయని భూమివలయపతుల
నుక్కడఁగించుచు దిక్కులఁ దనయాజ్ఞ, వెలిఁగించుచును విప్రకులము నెల్లఁ
బ్రోచుచు శరణన్నఁ గాచుచు భీతుల, నగ్రజన్ములకు ననుగ్రహమునఁ
జారుతరమహాగ్రహారంబు లిచ్చుచు। దేవభోగముల మహావిభూతిఁ
దనరఁ జేయు చిట్లు మనుమార్గుఁడగు విష్ణు। వర్ధనుండు వంశవర్ధనుండు. 7

వ. అఖిలజలధివేలావలయవలయిత వసుమతీ వనితా విభూషణంబైన వేఁగీదేశంబునకు నాయకరత్నంబునుంబోని రాజమహేంద్రపురంబునందు మహేంద్రమహిమతోఁ బరమానందంబున ననవరత మహామహీరాజ్య సుఖంబు లనుభవించుచు సకలభువన లక్ష్మీవిలాస నివాసంబైన రమ్యహర్మ్యతలంబున మంత్రిపురోహిత సేనాపతి దండనాయక దౌవారిక మహాప్రధానానంత సామంతవిలాసినీపరివృతుండై యపారశబ్దశాస్త్రపారగులైన వైయాకరణులును భారతరామాయణాద్యనేక పురాణప్రవీణులైన పౌరాణికులును మృదుమధుర రసభావ భాసుర నవార్థవచన రచనావిశారదులైన మహాకవులును వివిధతర్కవిగాహిత సమస్తశాస్త్ర సాగరగరీయఃప్రతిభులైన తార్కికులును నాదిగాఁ గలుగు విద్వజ్జనంబులు పరివేష్టించి కొలువ విద్యావిలాసగోష్ఠీ సుఖోపవిష్టుండై యిష్టకథా వినోదంబులనుండి యొక్కనాఁడు. 8

సీ. తనకులబ్రాహ్మణు ననురక్తు నవిరళ, జపహోమతత్పరు విపులశబ్ద
శాసను సంహితాభ్యాసు బ్రహ్మాండాది, నానాపురాణ విజ్ఞాననిరతుఁ
బాత్రు నాపస్తంబసూత్రు ముద్గలగోత్ర, జాతు సద్వినుతావదాతచరితు
లోకజ్ఞు నుభయభాషాకావ్యరచనాభి, శోభితు సత్ప్రతిభాభియోగ్యు
నిత్యసత్యవచను మత్యమరాధిపా। చార్యు సుజను నన్నపార్యుఁ జూచి
పరమధర్మవిదుఁడు వరచళుక్యాన్వయా। భరణుఁ డిట్టులనియెఁ గరుణతోడ. 9

చ. విమలమతిం బురాణములు వింటి ననేకము లర్థధర్మశా
స్త్రములు తెఱంగెఱింగితి నుదాత్తరసాన్విత కావ్యనాటక
క్రమములు పెక్కు సూచితి జగత్పరిపూజ్యములైన యీశ్వరా
గమములయందు నిల్పితిఁ బ్రకాశముగా హృదయంబు భక్తితోన్. 10

వ. అయినను నాకు ననవరతంబును శ్రీమహాభారతంబునందలి యభిప్రాయంబు విన నభిలాష పెద్దయైయుండు. 11

మ. ఇవి యేనున్ సతతంబు నా యెడఁ గరం బిష్టంబులై యుండుఁ బా
యవు భూదేవకులాభితర్పణమహీయఃప్రీతియున్ భారత
శ్రవణాసక్తియుఁ బార్వతీపతిపదాబ్జధ్యాన పూజామహో
త్సవమున్ సంతతదానశీలతయు శశ్వత్సాధుసాంగత్యమున్. 12

వ. మఱి యదియునుంగాక. 13

చ. హిమకరుఁ దొట్టి పూరుభరతేశకురుప్రభు పాండుభూపతుల్
క్రమమున వంశకర్తలనఁగా మహి నొప్పిన యస్మదీయవం
శమునఁ బ్రసిద్ధులై విమల సద్గుణశోభితులైన పాండవో
త్తములచరిత్ర నాకు సతతంబు వినంగ నభీష్ట మెంతయున్. 14

చ. అమలసువర్ణశృంగఖురమై కపిలంబగుగోశతంబు ను
త్తమబహువేదవిప్రులకు దానము సేసినఁ దత్ఫలంబు త
థ్యము సమకూరు భారతకథాశ్రవణాభిరతిన్ మదీయ చి
త్తము ననిశంబు భారతకథా శ్రవణప్రవణంబు గావునన్. 15

క. జననుత కృష్ణద్వైపా। యనమునివృషభాభిహితమహాభారత బ
ద్ధనిరూపితార్థ మేర్పడఁ। దెనుఁగున రచియింపు మధికధీయుక్తి మెయిన్. 16

క. బహుభాషల బహువిధముల। బహుజనములవలన వినుచు భారతబద్ధ
స్పృహులగు వారికి నెప్పుడు। బహుయాగంబులఫలంబు పరమార్థమిలన్. 17

వ. అని యానతిచ్చిన విని యిట్లంటి. 18

చ. అమరిన తారకాసముదయంబుల నెన్నను సర్వవేదశా
స్త్రముల యశేషసారము ముదంబునఁ బొందను బుద్ధి బాహువి
క్రమమున దుర్గమార్థ జలగౌరవభారత భారతీ సము
ద్రముఁ దఱియంగ నీఁదను విధాతృనకైనను నేరఁ బోలునే. 19

వ. అయినను దేవా నీయనుమతంబున విద్వజ్జనంబుల యనుగ్రహంబునం జేసి నానే
ర్చువిధంబున నిక్కావ్యంబు రచియించెదనని. 20

తరలము. హరిహరాజగజాననార్క షడాస్య మాతృసరస్వతీ
గిరిసుతాదిక దేవతాతతికి న్నమస్కృతి సేసి దు
ర్భరతపోవిభవాధికున్ గురుపద్యవిద్యకు నాద్యు నం
బురుహగర్భనిభుం బ్రచేతసుపుత్త్రు భక్తిఁ దలంచుచున్. 21

ఉ. భారతభారతీశుభగభస్తిచయంబులఁ జేసి ఘోరసం
సార వికార సంతమసజాల విజృంభము వాపి సూరిచే
తోరుచిరాబ్జబోధనరతుండగు దివ్యపరాశరాత్మజాం
భోరుహమిత్త్రుఁ గొల్చి మునిపూజితు భూరియశోవిరాజితున్. 22

చ. పరమవివేక సౌరభ విభాసిత సద్గుణపుంజవారిజా

త్కరరుచిరంబులై సకలగమ్యసుతీర్థములై మహామనో
హరసుచరిత్ర పావనపయఃపరిపూర్ణములైన సత్సభాం
తరసరసీవనంబుల ముదంబొనరం గొనియాడి వేడుకన్. 23

చ. పాయక పాకశాసనికి భారతఘోరరణంబునందు నా
రాయణునట్లు దానును ధరామరవంశవిభూషణుండు నా
రాయణభట్టు వాఙ్మయధురంధరుఁడున్ దనకిష్టుఁడున్ సహా
ధ్యాయుఁడు నైన వాఁ డభిమతంబుగఁ దోడయి నిర్వహింపఁగన్. 24

ఉ. పారమతింగవీంద్రులు ప్రసన్నకథాకవితార్థయుక్తితో
నారసి మేలు నా నితరులక్షరరమ్యత నాదరింప నా
నారుచిరార్థసూక్తినిధి నన్నయభట్టు దెనుంగునన్ మహా
భారతసంహితారచనబంధురుఁ డయ్యె జగద్ధితంబుగన్. 25

వ. తత్కథాప్రారంభం బెట్టిదనిన. 26

సీ. నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రమునఁ గుల, పతి శౌనకుండను పరమమౌని
బ్రహ్మర్షిగణసముపాసితుండై సర్వ, లోకహితార్థంబు లోకనుతుఁడు
ద్వాదశవార్షికోత్తమ సత్రయాగంబు, మొగిఁ జేయుచున్న యమ్మునులకడకు
వచ్చి తా నుగ్రశ్రవసుఁ డను సూతుఁడు, రౌమహర్షణి సుపౌరాణికుండు
పరమభక్తితోడఁ బ్రణమిల్లి యున్న య। క్కథకువలన మునినికాయ మెల్ల
వివిధపుణ్యకథలు విన వేడ్క నతనిఁ బూ। జించి రపరిమిత విశేషవిధుల. 27

వ. అక్కథకుండు వెండియు నమ్మునిసంఘంబునకు నమస్కారంబు సేసి యనేకపురాణపుణ్యకథాకథనదక్షుండ వ్యాసశిష్యుండనైన రోమహర్షణునకుం బుత్త్రుండ నావలన నెక్కథ వినవలతు రానతిండనిన నమ్మును లిట్లనిరి. 28

క. ఏయది హృద్య మపూర్వం। బే యది యెద్దాని వలన నెఱుక సమగ్రం
బై యుండు నఘనిబర్హణ। మేయది యక్కథయ వినఁగ నిష్టము మాకున్. 29

వ. అనిన నుగ్రశ్రవసుం డక్కొని మీకు నభిమతంబైన పుణ్యకథఁ జెప్పెద దత్తావధానులరై వినుం డని శౌనకాది మహామునులకుం జెప్పం దొడంగె. కృష్ణద్వైపాయనుండను బ్రహ్మర్షి తొల్లి వేదంబు లేకీభూతంబులై యేర్పడకున్న ఋగ్యజుస్సామాథర్వంబులుగా విభాగించి తనశిష్యులైన పైల వైశంపాయన సుమంతు జైమినులం బంచి క్రమంబునఁ జతుర్వేదసూత్రంబులఁ జేయించి వేదవ్యాసుండై నిజతపోమహత్త్వంబుసం జేసి బ్రహ్మచేత ననుజ్ఞాతుండై యష్టాదశపురాణంబులును ధర్మశాస్త్రార్థతత్త్వంబులును జతుర్వేద వేదాంతాభిప్రాయంబులును జతుర్వర్గవర్గానుబంధబంధుర కథేతిహాసంబులును జతుర్యుగప్రసిద్ధ మహర్షి రాజర్షి వంశానుచరితంబులును జతుర్వర్ణాశ్రమ ధర్మక్రమంబులును జతుర్ముఖ ప్రముఖ నిఖిలసురమునిగణపూజితుండైన శ్రీకృష్ణునిమాహాత్మ్యంబును బాండవాదిభారత

వీరుల గుణంబులును దన విమలజ్ఞానమయంబైన వాగ్దర్పణంబునం దేర్పడి వెలుంగుచుండ. 30

సీ. ధర్మతత్త్వజ్ఞులు ధర్మశాస్త్రంబని, యధ్యాత్మవిదులు వేదాంతమనియు
నీతివిచక్షణుల్ నీతిశాస్త్రంబని, కవివృషభులు మహాకావ్యమనియు
లాక్షణికులు సర్వ *లక్షణంబనియును, నైతిహాసికు లితిహాసమనియుఁ
బరమపౌరాణికుల్ బహుపురాణసముచ్చ, యంబని మహిఁ గొనియాడుచుండ
వివిధవేదతత్త్వవేది వేదవ్యాసుఁ । డాదిముని పరాశరాత్మజుండు
విష్ణుసన్నిభుండు విశ్వజనీనమై । పరఁగుచుండఁ జేసె భారతంబు. 31

పర్వానుక్రమణిక

వ. అదియునుం బౌష్యంబు పౌలోమం బాస్తీకం బాదివంశావతారంబు సంభవప
ర్వంబు జతుగృహదాహంబు హైడింబంబు బకవధ చైత్రరథంబు ద్రౌపదీస్వ
యంవరంబు వైవాహికంబు విదురాగమనంబు రాజ్యార్థలాభం బర్జునతీర్థయాత్ర
సుభద్రాకల్యాణంబు హరణహారిక ఖాండవదహనంబు మయదర్శనంబు సభాప
ర్వంబు మంత్రపర్వంబు జరాసంధవధ దిగ్విజయంబు రాజసూయం బర్ఘ్యాభిహరణం
బు శిశుపాలవధ ద్యూతం బనుద్యూతం బారణ్యంబు కిమ్మీరవధ యింద్రకీలాభిగ
మనంబు కైరాతంబు ధర్మజతీర్థయాత్ర జటాసురవధ యక్షయుద్ధం బాజగరంబు
మార్కండేయోపాఖ్యానంబు సత్యాద్రౌపదీసంవాదంబు ఘోషయాత్ర ప్రా
యోపవేశంబు వ్రీహిద్రౌణికాఖ్యానంబు ద్రౌపదీహరణంబు కుండలాహరణం
బారణేయంబు వైరాటంబు కీచకవధ గోగ్రహణం బభిమన్యువివాహం బుద్యో
గంబు సంజయయానంబు ధృతరాష్ట్రప్రజాగరంబు సనత్సుజాతంబు యానసం
ధి భగవద్యానంబు సేనానిర్యాత్ర యులూకదూతాభిగమనంబు రథాతిరథ
సంఖ్యానంబు కర్ణభీష్మవివాదం బంబోపాఖ్యానంబు జంబూషండవినిర్మాణంబు
భూమిపర్వంబు భీష్మాభిషేకంబు భగవద్గీత భీష్మవధ ద్రోణాభిషేకంబు సంసప్తక
వధ యభిమన్యువధ ప్రతిజ్ఞాపర్వంబు జయద్రథవధ ఘటోత్కచవధ ద్రోణవధ
నారాయణాస్త్రప్రమోక్షంబు కర్ణపర్వంబు శల్యపర్వంబు హ్రదప్రవేశంబు గ
దాయుద్ధంబు సారస్వతంబు సౌప్తికపర్వం బైషీకంబు జలప్రదానంబు స్త్రీప
ర్వంబు శ్రాద్ధపర్వంబు రాజ్యాభిషేకంబు చార్వాకనిగ్రహంబు గృహప్రవిభాగం
బు శాంతిపర్వంబు రాజధర్మానుకీర్తనం బాపద్ధర్మంబు మోక్షధర్మం బానుశాసని
కంబు భీష్మస్వర్గారోహణం బాశ్వమేధికం బనుగీత యాశ్రమవాసంబు పుత్రసం
దర్శనంబు నారదాగమనంబు మౌసలంబు మహాప్రస్థానికంబు స్వర్గారోహణం
బు హరివంశంబు భవిష్యత్పర్వంబునను శతపర్వంబులుగలిగి 32

---

* 1. లక్షణనిధియని- 2. లక్ష్యసంగ్రహమని రెండు పాఠాంతరములు.

సీ. ఆయురర్థులకు దీర్ఘాయురవాప్తియు, నర్థార్థులకు విపులార్థములును
ధర్మార్థులకు నిత్యధర్మసంప్రాప్తియు, వినయార్థులకు మహావినయమతియుఁ
బుత్రార్థులకు బహుపుత్రసమృద్ధియు, సంపదర్థుల కిష్టసంపదలును
గావించు నెప్పుడు భావించి వినుచుండు, వారికి నిమ్మహాభారతంబు
భక్తియుక్తులైన భాగవతులకు శ్రీవల్లభుండు భక్తవత్సలుండు
భవభయంబులెల్లఁ బాపి యిష్టార్థసంసిద్ధిఁ గరుణతోడఁ జేయుచుండు. 33

వ. మఱియుఁ బౌష్యోదంకమాహాత్మ్యంబును భృగువంశకీర్తనంబును నాగగరుడసంభవంబును సముద్రమథనంబును నుచ్చైశ్శ్రవోజన్మంబును సౌపర్ణోపాఖ్యానంబును నాస్తికచరితంబును జనమేజయసర్పయాగంబును శ్రీమహాభారత కథాశ్రవణప్రవృత్తియు వ్యాసజన్మంబును దేవదైత్యదానవ మునియక్షపక్షిగంధర్వాది నానావిధ భూతసంభవంబును దదంశావతారంబును రాజవంశానుకీర్తనంబును యయాతిచరితంబును భారత వంశానుకీర్తనంబును గంగాశంతను సమాగమంబును వసూత్పత్తియు స్వర్గగమనంబును దదంశ సంభూతంబున గాంగేయజన్మంబును దద్రాజ్య నివర్తనంబును బ్రహ్మచర్యవ్రతప్రతిజ్ఞాపరిపాలనంబును సత్యవతీవివాహంబును చిత్రాంగదవిచిత్రవీర్య జన్మంబును చిత్రాంగదరాజ్యాభిషేకంబును చిత్రాంగదమరణానంతరంబున భీష్ముండు విచిత్రవీర్యుఁ గౌరవ రాజ్యంబున నభిషిక్తుం జేయుటయు వానిపరోక్షంబునఁ గృష్ణద్వైపాయనమునివలన ధృతరాష్ట్రపాండురాజులజన్మంబు నాణీమాండవ్యోపాఖ్యానంబును ధర్ముండు మాండవ్య శాపంబున శూద్రయోనియందు విదురుండై పుట్టుటయును ధృతరాష్ట్ర పాండురాజుల వివాహంబును బాండవధార్తరాష్ట్రసంభవంబును బాండునిర్యాణంబును గృపద్రోణజన్మకథనంబును గుమారాస్త్రవిద్యాగ్రహణంబును నస్త్రసందర్శనంబును గర్ణార్జునుల పరస్పరక్రోధంబును ద్రుపదగ్రహణమోక్షణంబును యుధిష్ఠిరు యౌవరాజ్యాభిషిక్తుం జేయుటయు దుర్యోధనుదుర్మంత్రంబునువారణావతయాత్రయు జతుగృహదాహంబును విదురోపదిష్టద్వారంబునఁ బాండవాపక్రమణంబును హిడింబాదర్శనంబును హిడింబువధయును ఘటోత్కచసంభవంబును బాండవుల కేకచక్రపురంబున విప్రగృహంబున నజ్ఞాతచర్యయు బకవధయును ధృష్టద్యుమ్న ద్రౌపదీజన్మకథనంబును గృష్ణద్వైపాయనసందర్శనంబును గంగాతీరంబున నంగారపర్ణు నర్జునుండు జయించుటయుఁ దాపత్యవసిష్ఠౌర్వోపాఖ్యానంబును బాండవులు పాంచాలదేశంబునకుం జనుటయు ద్రౌపదీస్వయంవరంబును బంచేంద్రోపాఖ్యానంబును ద్రౌపదీవివాహంబును విదురాగమనంబును గృష్ణసందర్శనంబును రాజ్యార్ధలాభంబును ఖాండవప్రస్థనివాసంబును సుందోపసుందోపాఖ్యానంబును నారదువచనంబున ద్రౌపదియందు సమయక్రియయును నరును తీర్థాభిగమనంబు నులూపీసమాగమంబును

చిత్రాంగదయందు బభ్రువాహనుజన్మంబును ద్వారకాగమనంబును వాసుదేవానుమతంబున నర్జునుండు సుభద్ర వివాహంబగుటయు సుభద్రాహరణంబును హరణహారికయు నభిమన్యుసంభవంబును గాండీవదేవదత్త దివ్యరథాశ్వలాభంబును ఖాండవదహనంబు నగ్నిభయంబువలన మయభుజంగమోక్షణంబును మందపాలోపాఖ్యానంబు ననువృత్తాంతంబులనొప్పి యెనిమిదివేల యెనుమన్నూట యెనుబదినాలుగు శ్లోకంబులుగలిగి. 34

క. మదిఁ బౌష్యపర్వ మాదిగ। బదునెనిమిదిపర్వములను బర్వి మనఃప్రీ
తిదమగుచు నాదిపర్వం। బది వినఁగా నొప్పుభారతాద్యంబగుచున్. 35

వ. మఱియు ధర్మరాజునకు మయునివలన సభాప్రాప్తియుఁ గింకరదర్శనంబును నారదువలన లోకపాల సభాశ్రవణంబును రాజసూయారంభంబును జరాసంధవధయును గిరివ్రజనిరుద్ధులైన రాజులఁ గృష్ణుండు విడిపించుటయును దిగ్విజయంబును రాజసూయంబు నర్ఘ్యాభిహరణంబును శిశుపాలవధయును రాజసూయ విభూతికి దుఃఖితుండై సభాస్ఖలితుండైయున్న దుర్యోధనుంజూచి ద్రౌపదీభీమసేనులు నగుటయును దత్కారణంబున జూదంబాడుటయు నందు శకునికైతవంబున ధర్మరాజపరాజయంబును ద్యూతదుఃఖార్ణవ మగ్నులైన పాండవులం బాంచాలి యుద్ధరించుటయును బునర్ద్యూపరాజితులై పాండవులు వనవాసగతులగుటయు నను వృత్తాంతంబులనొప్పి రెండువేల యేనూటపదునొకొండుశ్లోకంబులుగలిగి.

క. పర్వి సభాప్రభృతిగ నవ। పర్వములను విస్తరిల్లి పండితచేతో
నిర్వృతిఁజేయుచు రెండవ। పర్వము నా రమ్యమగుసభాపర్వ మిలన్. 37

వ. మఱియు మహారణ్యంబునందుఁ గిమ్మీరవధయును గృష్ణపాంచాలాగమనంబును సౌంభకాఖ్యానంబును యుధిష్ఠిరభీమసేన ద్రౌపదీ సంవాదంబును గురూపదేశంబున నర్జునుండు దివ్యాస్త్రంబులు వడయఁ దపశ్చరణంబు సేయుటయు నీశ్వరుతోడి యుద్ధంబును లోకపాలసందర్శనంబును దివ్యాస్త్రలాభంబును స్వర్గగమనంబును నిటబృహదశ్వుండను మహామునిం గాంచుటయు యుధిష్ఠిరాదుల పరిదేవనంబును నలోపాఖ్యానంబును దమయంతీస్తుతియు యుధిష్ఠిరాదులకు నర్జును కుశలవార్త రోమశుండు సెప్పుటయును ధర్మజుతీర్థాభిగమనంబును జటాసురవధయును బాంచాలీనియుక్తుండై భీముండు సౌగంధికపుష్పహరణార్థంబు గంధమాదనంబు నందలి కొలనికిఁ జని యందు మణిమంతుండు మొదలుగాఁగల యక్షగాక్షసులం జంపుటయు నాజగరంబు నగస్త్యోపాఖ్యానంబును వాతాపిభక్షణంబు నపత్యార్థం బగస్త్యమహాముని లోపాముద్ర నభిగమించుటయు శ్యేనకపోతంబులైన యింద్రాగ్నులు శిబిమాంసంబు గొనుటయు ఋశ్యశృంగు చరితంబును బరశురామచరితంబును గార్తవీర్యవధయును మాంధాతృజన్మంబును సౌకన్యాఖ్యానంబును భార్గవుండైనచ్యవనుండు సంయాతియజ్ఞంబున నశ్వినులసో

మహీశులం జేసివారిచేత జవ్వనంబువడయుటయు జంతూపాఖ్యానంబును యజ్ఞపు
త్రుండైనసోమకుండు బహుపుత్రార్థంబు యజ్ఞంబుసేసి పుత్రశతంబును బడ
యుటయు వంద్యష్టావక్రుల వివాదంబును సముద్రంబును జయించి తిత్తిరియను
మహర్షి తనతండ్రిం బడయుటయు దివ్యాస్త్రంబులు వడసి యర్జునుండు హిరణ్య
పురనివాసులయిన పౌలోమకాలకేయ నివాతకవచాదులంజంపుటయు గంధ
మాదనంబున కందఱుంగూడ వచ్చుటయు మార్కండేయపురాణ బహువిధోపా
ఖ్యానంబును గృష్ణసందర్శనంబును సత్యాద్రౌపదీసంవాదంబును ఘోషయా
త్రయం దర్జునుండు గంధర్వులం బెక్కండ్రజయించి దుర్యోధనుని విడిపించుటయు
దుర్యోధను ప్రాయోపవేశంబును వ్రీహిద్రోణకాఖ్యానంబును గలియుగధర్మం
బును వామ్యశ్వహరణంబును నింద్రద్యుమ్నోపాఖ్యానంబును సరస్వతీగీతయు
దుంధుమారు చరితంబును జయద్రథుం డాశ్రమాంతరంబున ద్రౌపది నపహ
రించుటయు భీముండు వానిం బరిభవించుటయు నుద్దాలకోపాఖ్యానంబును వై
న్యోపాఖ్యానంబును శ్రీరామాయణకథయును సావిత్ర్యుపాఖ్యానంబును పాం
డవులు క్రమ్మఱ ద్వైతవనంబునకు వచ్చుటయుఁ గర్ణుకవచకుండలంబు లింద్రుం
డు గొనుటయు నారణేయోపాఖ్యానంబును యముండు ధర్మజు ననుశాసించు
టయు యమువలన వరంబులువడసి పాండవులు పశ్చిమదిక్కునకుం జనుటయు
నను వృత్తాంతంబుల నొప్పి పదునొకొండువేలు నాఱునూట యుఱువదినాలుగు
శ్లోకంబులుగలిగి. 38

క. ఆరణ్యపర్వ మనఁగా। నారణ్యప్రముఖషోడశాంతఃపర్వా
ధారమయి సకలసూరిస। భారమ్యంబగు తృతీయపర్వము వెలయున్. 39

వ. మఱియు విరాటనగరంబునకుం జనుచుండి తత్సమీపశమీవృక్షంబునఁ బాండ
వులు తమయాయుధంబులు నిక్షేపించి తమ్మెవ్వరు నెఱుంగకుండ విరాటుంగొ
లిచి యునికియు నందు భీముండు సింహబలుండొట్టి సకల కీచకులనిర్విశేషంబుగ
విధ్వంసంబు సేయుటయు గోగ్రహణంబునఁ గురుబలంబులనెల్ల నొక్కరుండ జ
యించి ధనంజయుండు గోగణంబులఁ గ్రమ్మఱించుటయు విరాటరాజపుత్త్రియైన
యుత్తర నభిమన్యుండు వివాహంబగుటయు ననువృత్తాంతంబులనొప్పి రెండువే
లునేనూఱు శ్లోకంబులుగలిగి. 40

క. పర్వము వైరాటాదిక। పర్వచతుష్టయమునను సభారంజనమై
సర్వమనోజ్ఞము నాలవ। పర్వము నాఁ దగి విరాటపర్వము వెలయున్. 41

వ. మఱియు భారతరణోద్యోగులైన పాండవు లుపప్లావ్యంబున విడియుటయు నర్జు
న దుర్యోధనులు ద్వారకానగరంబునకుం జని శ్రీకృష్ణునింగని సహాయత్వంబున
కుం బ్రార్థించుటయు నారాయణుండు వారినాశ్వాసించి నారాయణగోపాలబ
లంబుల నిరూపించి వారలం గోరికొండనుటయు నారాయణగోపాలబలంబుల

దుర్యోధనుండు గోరికొనుటయు నారాయణుని నొక్కని నర్జునుండు గోరికొనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు పనుప నుపశమనార్థం బుపప్లావ్యంబున సంజయుండు పాండవుల కడకుం బోవుటయు వాసుదేవసహితులయిన పాండవుల రణప్రారంభం బువిని ధృతరాష్ట్రుండు నిద్రాహారంబులు విడిచి చింతాక్రాంతుండగుటయు హితవచనుండైన విదురుపల్కులు వినమియు ధృతరాష్ట్రునకు మనస్తాపోపశమనంబుగా సనత్సుజాతుం డధ్యాత్మకథలు సెప్పుటయు వాసుదేవార్జునులయత్యంతసాంగత్యం బెఱింగివచ్చి సంజయుండు సకల రాజసమక్షంబున విస్తరించుటయు సర్వభూతహితుండైన శ్రీకృష్ణుండు పాండవధార్తరాష్ట్రులకు సంధిగావింపందలంచి హస్తిపురంబునకుంజని యందుఁ గర్ణాదిదుష్టశిక్షితుండైన దుర్యోధను దుర్మంత్రంబెఱింగి విశ్వరూపంబుఁ జూపుటయుఁ గృష్ణుండు కర్ణునిం దనరథం బెక్కించుకొని యుపాయంబున ననునయించి యొడంబఱుపనేరక కర్ణుచేతం బ్రత్యాఖ్యాతుండయి క్రమ్మఱివచ్చుటయు బలాతిబలసంఖ్యానంబు సెల్లి యుద్ధంబు సేయవలయునని కురుపతి పనుప నులూకుండను దూత పాండవులపాలికి వచ్చి పరుసంబులు పలుకుటయు రథాతిరథసంఖ్యానంబు నర్ధరథులలోనం గలయం దన్నెన్నిన నలిగి కర్ణుండు భీష్ముపదిదినంబులు సమరపరాఙ్ముఖుండగుటయు రామభీష్ముల యుద్ధకీర్తనంబు నంబోపాఖ్యానంబును సంక్రందనోపాఖ్యానంబును శ్వేతాభిషేకంబు ననువృత్తాంతంబులనొప్పి యాఱువేలు నాఱునూట తొంబది యెనిమిది శ్లోకంబులు గలిగి. 42

క. విదితంబై యుద్యోగము । మొదలుగఁ బదునొక్క పర్వములనెంతయు నొ
ప్పిదమై యేనవపర్వం । బిది నా నుద్యోగపర్వ మిమ్ముగుసభలన్. 43

వ. మఱియు జంబూషండవినిర్మాణంబు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పుటయు భూవిస్తారంబును భీష్మాభిషేకంబును బాండవమధ్యమవిషాదంబును వాసుదేవుండు మోక్షదర్శనహేతువులం జెప్పి యర్జును మోహాక్రాంతిఁ దెలుచుటయు శిఖండిం బురస్కరించుకొని యర్జునుండు భీష్మునివధియించుటయు నను వృత్తాంతంబులనొప్పి నైదువేలు నెనమన్నూటయెనుబదినాలుగు శ్లోకంబులుగలిగి. 44

క. జంబూషండవినిర్మా । ణంబాదిగ హృదయరంజనములగునేన్ప
ర్వంబులను భీష్మపర్వము । పంబి వినంబొలుచు షష్ఠపర్వంబగుచున్. 45

వ. మఱియు ద్రోణాభిషేకంబును సంశప్తకు లర్జునుం బాపికొనిపోయి యేకతంబు యుద్ధంబు సేయుటయు నర్జునుచేత సుప్రతీకగజంబుతోడన భగదత్తుచావును ద్రోణకర్ణాదులు పెక్కండ్రుగూడుకొని యధర్మయుద్ధంబున నభిమన్యుం జంపుటయు నర్జునుప్రతిజ్ఞయు నభిమన్యువధకుం గ్రుద్ధుండై యర్జునుం డేడక్షౌహిణీబలంబులనొక్కరుండ చంపి సైంధవుంజంపుటయును దొమ్మిదికోట్లు సంశప్తకులనర్జునుండు నిశ్శేషంబు సేయుటయు నలంబస శ్రుతాయు జలసంధ సోమదత్త భూ

రిశ్రవో బాహ్లిక విరాట ద్రుపద ఘటోత్కచ ధార్తరాష్ట్ర నారాయణీయ గో
పాలాది వధయును ద్రోణవధయు నశ్వత్థామ నారాయణాగ్నేయాస్త్రకీర్తనం
బును గృష్ణార్జునుల మాహాత్మ్యంబును నను వృత్తాంతంబుల నొప్పి యెనిమిదివే
లుం దొమ్మన్నూట తొమ్మిది శ్లోకంబులుగలిగి.

క. విన నేడగు పర్వము మే । లనఁగా ద్రోణాభిషేక మాదిగఁగల య
య్యెనిమిది పర్వములను న । త్యనుపమమై ద్రోణపర్వ మమరున్ సభలన్. 47

వ. మఱియుఁ గర్ణాభిషేకంబును గర్ణునకు రథంబుగడప శల్యుం బూన్చుటయుఁ ద్రి
పురదహనోపాఖ్యానంబును గర్ణశల్యుల పరస్పరవివాదంబును హంసకాకీయో
పాఖ్యానంబును యుధిష్ఠిరార్జునుల పరస్పరక్రోధంబు నర్జునానునయంబును వృ
షసేనువధయును భీముండు దుశ్శాసనుం జంపి తద్వక్షోరక్తం బాస్వాదించుటయు
విప్రశాపనిమిత్తంబునఁ గర్ణరథచక్రంబు భూమియందుఁ గ్రుంకుటయు నాగా
స్త్రభయంబున నర్జును రథంబు శ్రీకృష్ణుండు భూమియందుఁ జొనుపుటయు
నింద్రాదిత్యుల పరస్పరసంవాదంబును గర్ణువధయును నను వృత్తాంతంబులనొ
ప్పి నాలుగువేలుందొమ్మన్నూఱు నఱువదిశ్లోకంబులుగలిగి. 48

క. అనుపమబలులగు కర్ణా । ర్జునవీరుల శౌర్యమహిమ శోభిల్లంగా
నెనిమిదియగు పర్వం బిది । యనఁ బరఁగుం గర్ణపర్వ మతిహృద్యంబై. 49

వ. మఱియు భారతవీరులెల్లఁ బరలోకగతులయిన శల్యుండు రణభారంబు పూనుట
యుఁ గురుకుమారవధయును ధర్మజురోషంబున శల్యుమరణంబును గురుము
ఖ్యులవధయును సహదేవునిచేత సపుత్రకుండైన శకునిచావును సంజయగ్రహణ
మోక్షంబును హ్రదప్రవేశంబును భీమదుర్యోధనుల గదాయుద్ధంబును సరస్వ
త్యాదిపుణ్యతీర్థకీర్తనంబును నను వృత్తాంతంబులనొప్పి మూఁడువేలునిన్నూట
యిరువది శ్లోకంబులు గలిగి. 50

గీ. సభల విస్తరిల్లి శల్యాదికములైన । నాల్గుపర్వముల వినంగఁజాలి
నవమపర్వమయ్యె సర్వార్థరమణీయ । మగుచు శల్యపర్వ మతిశయిల్లి. 51

వ. మఱియు భీముగదాభిఘాతంబున దుర్యోధనుండు దొడలువిఱిగిపడినఁ బాండవు
లు రణం బుపసంహరించి చనిననాఁటిరాత్రి కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు పాండవ
శిబిరంబుపయిం జనుటయు నందశ్వత్థామ కోపోద్దీపితుండై తనప్రతిజ్ఞఁదీర ధృష్ట
ద్యుమ్న పురోగములయిన సర్వపాంచాలురను బ్రతివింధ్యాది ద్రౌపదేయుల
ను బాండవామాత్యులను సుఖసుప్తులయినవారి వధియించుటయు నందు శ్రీకృ
ష్ణప్రసాదంబునఁ బాండవులేవురు సాత్యకియుం దప్పుటయుఁ బుత్రభ్రాతృవధ
దుఃఖితయైన పాంచాలి యనశనంబు సంకల్పించుటయుఁ దద్వచనంబున భీముం
డశ్వత్థామపైఁ బోవం జనుటయు భీమసేనభయార్తుండయి యశ్వత్థామ యపాండ
వంబయ్యెడుమని శరమోక్షణంబు సేయుటయు నట్లుగాకుండెడుమని శ్రీకృష్ణుం

డు దానిం బరిహరించుటయు దానిం దునియ నర్జునుఁడు తన దివ్యబాణంబున నే
యుటయు వ్యాసాశ్వత్థామల యన్యోన్య శాపంబులు నశ్వత్థామశిరోరత్నం
బుఁ బాండవులు గొనుటయు నను వృత్తాంతంబుల నొప్పి నెనమన్నూట డెబ్బది
శ్లోకంబులుగలిగి. 52

క. నుతసౌప్తికాదిపర్వ। త్రితయమునం దనరి వసుమతీసురవరస
న్నుతమై సౌప్తికపర్వము। ప్రతిభవినంబొలుచు దశమపర్వంబగుచున్. 53

వ. మఱియు వీరపత్నీ విలాపంబును ధృతరాష్ట్ర గాంధారుల కోపప్రసాదంబులును
ధర్మజుండు రణనిహతులయిన పితృపితామహభ్రాతృపుత్ర భృత్యామాత్యమా
తులాచార్య మిత్త్రాదులం బరీక్షించి యథావిధి సంస్కరింపం దగువారలం బం
చుటయు భారతవీరుల కుదకదానంబు సేయుటయుఁ దత్సమయంబునఁ గుంతీదే
వి పాండవులకుఁ గర్ణుండు గూఢోత్పన్నుండని యెఱింగించుటయు ధర్మజవిలా
పంబును ధర్మజురాజ్యాభిషేకంబును జార్వాకనిగ్రహంబును గృహప్రవిభాగం
బునను వృత్తాంతంబులనొప్పి యేడునూట డెబ్బదియైదు శ్లోకంబులుగలిగి. 45

క. పర్వచతుష్టయము స్త్రీపర్వాదిక। పర్వంబుల నెనిమిదిటఁ గృపాయతమై స్త్రీ
పర్వంబు పదునొకండగు। పర్వమునా వెలయు సుకవిపండితసభలన్. 55

వ. మఱియు బంధువర్గంబు నెల్ల వధియించి పరమనిర్వేదనపరుండైయున్న భీష్మం
డు ధర్మవిదులయిన రాజులకెల్ల హితంబుగా రాజధర్మంబులు నాపద్ధర్మంబు లే
వాని నెఱింగిన సర్వజ్ఞానసంపన్నులగుదు రట్టి మోక్షధర్మంబులు సెప్పుటయు న
ను వృత్తాంతంబులనొప్పి పదునాలుగువేలు నేడునూట ముప్పదిరెండు శ్లోకంబు
లు గలిగి. 56

క. సకలహితంబై శాంత్యా। దికపర్వచతుష్టయము విదితమై సమబు
ద్ధికిఁ బండ్రెండవ పర్వం। బ కడున్ మేలనఁగ శాంతిపర్వము వెలయున్. 57

వ. మఱియుఁ బితామహుండగు గాంగేయువలన సర్వధర్మనిశ్చయంబును దానవి
ధులను ధర్మరాజెఱుంగుటయుఁ బుత్త్రానుశాసనంబును భీష్మస్వర్గారోహణం
బునను వృత్తాంతంబులనొప్పి యెనిమిదివేల శ్లోకంబులుగలిగి. 58

క. ఒనరుఁ ద్రయోదశపర్వం। బనఁగా ననుశాసనాద్య మగు పర్వయుగం
బున మేలై విబుధశ్రే। ణినుతంబై యానుశాసనికపర్వ మిలన్. 59

వ. మఱియు నశ్వమేధారంభంబును సంవర్తమరుత్తీయోపాఖ్యానంబును స్వర్ణకోశ
సంప్రాప్తియు నుత్తరగర్భంబున నశ్వత్థామాస్త్రదగ్ధుండై శ్రీకృష్ణుచేత సంజీవి
తుండైన పరీక్షిత్తునిజన్మంబు నర్జును నశ్వానుసరణంబు నెడనెడ రాజులతోడి
యుద్ధంబును జిత్రాంగదపుత్త్రుండైన బభ్రువాహనుం డాహవంబున నర్జునుం
బరిభవించుటయు నశ్వమేధమహాయజ్ఞంబునందు నకులోపాఖ్యానంబును నను
గీతయు బ్రాహ్మణగీతయు గురుశిష్యసంవాదంబును నను వృత్తాంతంబులనొప్పి

మూఁడువేలును మున్నూటయిరువది శ్లోకంబులుగలిగి. 60

గీ. అభిమతంబగు నశ్వమేధాదికద్వి। పర్వయుతమై చతుర్దశపర్వమనఁగ
నాశ్వమేధికపర్వ మత్యంతవివిధ। వస్తువిస్తరమగు బుధవరులసభల. 61

వ. మఱియు ధృతరాష్ట్రుండును గాంధారియు రాజ్యంబువిడిచి విదురసంజయ సహితంబుగా నాశ్రమవాసంబునకుఁ జనుటయు సకలరాజ్యభారధౌరేయులయిన కొడుకుల విడిచి కుంతీదేవి గురుశుశ్రూషాపరయై వారిపిఱుందన పోవుటయు సమరనిహతులయిన పుత్రపౌత్రులనెల్ల ధృతరాష్ట్రుండు వ్యాసవరప్రసాదంబునం గాంచి విగతశోకుండయి గాంధారీ కుంతీవిదురసంజయులతోఁ బరమసిద్ధికిం జనుటయు బాండవులు నారదువలన నిఖిలయాదవ వ్యసనం బెఱుంగుటయు నను వృత్తాంతంబులనొప్పి వేయును నేనూటయాఱు శ్లోకంబులుగలిగి. 62

క. అమితార్థయుక్తితోనా। శ్రమవాసాదిత్రిపర్వసహితంబయి యా
శ్రమవాసపర్వమత్యు। త్తమకథలను వెలయుఁ బంచదశపర్వంబై. 63

వ. మఱి యాదవులెల్ల మదిరాపానపరవశులై శాపనిమిత్తంబున సముద్రతీరంబునఁ దమలోఁ బోరిపొడిచికొని పరలోకగతులగుటయు దాని నెఱింగి రామకృష్ణాది యాదవవిరహితంబైన ద్వారవతి కర్జునుండరిగి విషణ్ణచిత్తుండై వసుదేవాదియాదవుల నెల్ల సంస్కరించి యాదవకళత్రంబుల నెల్లఁ దోడ్కొని వచ్చుచో గాండీవ దివ్యబాణంబుల శక్తి దఱిఁగిన వనచరభయంబువలనఁ దత్కళత్రంబుల రక్షింపనోపమియు నర్జునుండు ధర్మరాజు కడకువచ్చి వ్యాసవాక్యప్రబోధితుండై సన్యసించుటయు నను వృత్తాంతంబులనొప్పి మున్నూట యిరువది శ్లోకంబులు గలిగి పదియాఱవపర్వంబై మౌసలపర్వంబునాఁ బరఁగె. మఱియుఁ బరీక్షిద్రాజ్యాభిషేకంబును రాజ్యపరిత్యాగముసేసి పాండవులేవురు ద్రౌపదీసహితులై పరమసిద్ధికిం జనుటయు నను వృత్తాంతంబులనొప్పి మున్నూటయిరువది శ్లోకంబులు గలిగి పదియేడవపర్వంబై మహాప్రస్థానికంబునాఁ బరఁగె. మఱియుఁ గర్ణునరకప్రాప్తియుఁ దన్మోక్షణంబును స్వర్గంబున భారతవీరుల సంగమంబును గర్మపరిపాకోపభోగంబునను వృత్తాంతంబులనొప్పి యిన్నూటతొమ్మిదిశ్లోకంబులుగలిగి పదునెనిమిదవపర్వంబై స్వర్గారోహణంబునాఁ బరఁగె నిట్లష్టాదశపర్వంబులుగలిగి.

మ. అమితాఖ్యానకశాఖలంబొలిచి వేదార్థామలచ్ఛాయమై
సుమహద్వర్గచతుష్కపుష్పవితతిన్ శోభిల్లి కృష్ణార్జునో
త్తమనానాగుణకీర్తనార్థఫలమై ద్వైపాయనోద్యానజా
తమహాభారతపారిజాత మమరున్ ధాత్రీసురప్రార్థ్యమై. 65

వ. ఇట్టిమహాభారతంబు ననేకవిధపదార్థ ప్రపంచసంచితంబై యుపపర్వమహాపర్వోపశోభితంబై యుపద్వీపమహాద్వీపసంభృతంబైన భువనం బజుండు నిర్మించినట్లు కృష్ణద్వైపాయనుండు నిఖిలలోకహితార్థంబు దత్తావధానుండై సంవత్సరత్ర

యంబునిర్మించి దానిదేవలోకంబునందు వక్కాణింప నారదుంబనిచెఁ బితృ
లోకంబున వక్కాణింప నసితుండైన దేవలుంబనిచె గరుడగంధర్వయక్షరాక్షస
లోకంబులందు వక్కాణింప శుకుంబనిచె నాగలోకంబునందు వక్కాణింప సు
మంతుంబనిచె మనుష్యలోకంబున జనమేజయునకు వక్కాణింప వైశంపాయను
నింబనిచె నేనా వైశంపాయనమహామునివలన విని వచ్చితిఁ దొల్లి కృతత్రేతావ
సాన సమయంబున దేవాసుర రామరావణయుద్ధంబులునుంబోలె ద్వాపరాం
తంబునం బాండవధార్తరాష్ట్రులకు మహాఘోరయుద్ధంబయ్యెనందు. 66

తరలము. పదిదినంబులు భీష్ముఁ డాహవభారకుండు గురుండు పం
చదివసంబులు గర్ణుఁడున్ దివసద్వయంబు దినార్ధమం
దుదిత తేజుఁడు శల్యుఁ డత్యధికోగ్రవీర గదారణం
బది దినార్ధముగాఁగ నిట్లు మహాభయంకరవృత్తితోన్. 67

క. పదిదినము లైదుప్రొద్దులు। పదపడి రెన్నాళ్లు నొక్కపగలున్ రేయున్
మదమున రణమొనరించిరి। నదిసుతగురుకర్ణశల్యనాగపురీశుల్. 68

శా. ఏడక్షౌహిణు లెన్నఁ బాండవబలం బేకాదశాక్షౌహిణుల్
రూఢిం గౌరవసైన్య మీయుభయమున్ రోషాహతాన్యోన్యమై
యాడంబోవక వీఁకమైఁ బొడువఁగా నేపారు ఘోరాజి న
ల్లాడెన్ ధాత్రిశమంతపంచకమునం దష్టాదశాహంబులున్. 69

వ. ఇట్టి మహాభారతంబు కృష్ణద్వైపాయన మహామునివిరచితంబై ప్రవర్తిల్లుచుండు.

సీ. ఇమ్మహాభారతం బిమ్ములఁ బాయక, విహితావధానులై వినుచునుండు
వారికి విపులధర్మారంభసంసిద్ధి, యగుఁ బరమార్థంబు నశ్రమమున
వేదముల్ నాలుగు నాదిపురాణముల్, పదునెనిమిదియుఁ దత్త్వమితధర్మ
శాస్త్రంబులును మోక్షశాస్త్రతత్త్వంబులు, నెఱిఁగిన ఫలమగు నెల్లప్రొద్దు
దానములను బహువిధక్రతుహుతజప। బ్రహ్మచర్యములను బడయఁబడిన
పుణ్యఫలము వడయఁబోలు నశేషపా। పక్షయంబునగు శుభంబు వెరుఁగు. 71

ఉ. సాత్యవతేయవిష్ణుపదసంభవమై విబుధేశ్వరాబ్ధిసం
గత్యుపశోభితంబయి జగద్విదితంబగు భారతీయభా
రత్యమలాపగౌఘము నిరంతరసంతతపుణ్యసంపదు
న్నత్యభివృద్ధి సేయు వినిసం గొనియాడిన నెల్లవారికిన్. 72

వ. అనినవిని శౌనకాదిమహామునులు శ్రీమహాభారత కథాశ్రవణపరులై యక్కథ
కునకిట్లనిరి. 73

కథాప్రారంభము

మ. అనఘా మున్ను శమంతపంచకము నయ్యక్షౌహిణీసంఖ్యయున్
వినఁగా మాకెఱిఁగించి భారతకథావిఖ్యాతికిం గారణం

బును దద్భారత విస్తరోక్తివిభవంబుం బాండవాడంబరం
బును భీష్మాదికురుప్రవీరచరితంబుం జెప్పు ముద్యన్మతిన్. 74

క. అనిన విని రోమహర్షణ। తనయుం డమ్మునుల కతిముదంబున వినయా
వనతుఁడయి గురులఁ దనహృ। ద్వనజంబున నిలిపి కొలిచి వాగ్గణపతులన్. 75

ఉ. ఇంబుగ సర్వలోక జను లెవ్వని యేని ముఖామృతాంశుబిం
బంబున నుద్భవంబయిన భారతవాగమృతంబు కర్ణరం
ధ్రంబను నంజలిం దవిలి త్రావుదు రట్టిమునీంద్రలోకవం
ద్యుం బరముం బరాశరసుతుం బ్రణమిల్లి కరంబు భక్తితోన్. 76

వ. అమ్మునులడిగినకథ యథాక్రమంబున సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పందొడంగె. 77

శా. త్రేతాద్వాపరసంధి నుద్ధతమదాంధీభూతవిద్వేషిజీ
మూతోగ్రశ్వసనుండు రాముఁ డలుకన్ ముయ్యేడుమాఱుల్ రణ
ప్రీతిన్ వైరిధరాతలేశ్వరులఁ జంపెం బల్వురన్ దీర్ఘని
ర్ఘాతక్రూరకుఠారలూననిఖిలక్షత్త్రోరుకాంతారుఁడై. 78

వ. అప్పరశురాముండు నిజనిశితకుఠారధారావిదళితసకలక్షత్త్రరుధిరాపూర్ణంబు
లుగా నేనుమడుఁగులు గావించి తద్రుధిరజలంబులఁ బితృతర్పణంబు సేసి తత్పితృ
గణ ప్రార్థన నుపశమితక్రోధుండయ్యె దానం జేసి తత్సమీపప్రదేశంబు శమం
తపంచకంబునాఁ బరఁగె మఱి యక్షౌహిణీసంఖ్యవినుండు. 79

అక్షౌహిణీసంఖ్యావివరణము.

సీ. వరరథ మొక్కండు వారణ మొక్కండు, తురగముల్ మూఁడు కాల్వురును నేవు
రను సంఖ్యగలయది యగుఁ బత్తి యది త్రిగు, ణంబైన సేనాముఖంబు దీని
త్రిగుణంబు గుల్మంబు దీని మ్మడుఁగగు, గణము తద్గణము త్రిగుణితమైన
వాహినియగు దాని వడి మూఁట గుణియింపఁ, బృతన నాఁ బరఁగుఁ దత్పృతన మూఁట
గుణితమైనఁ జమువగు న్మఱి దాని ము। మ్మడుఁ గనీకినీసమాఖ్య నొనరు
నదియుఁ బదిమడుంగులైన నక్షౌహిణి। యా నిరంతరప్రమాణసంఖ్య. 80

వ. ఇరువదియొకవేలు నెనమన్నూట డెబ్బది రథంబులు నన్ని యేనుంగులు నఱువదే
నువేలు నాఱునూట పదిగుఱ్ఱంబులు లక్షయుందొమ్మిదివేలున్ మున్నూట యేఁ
బండ్రు వీరభటులునుంగల యది యొక్క యక్షౌహిణియయ్యె నట్టి యక్షౌహి
ణులు పదునెనిమిదింట సన్నద్ధులై కురువీరులు యుద్ధంబు సేయుటం జేసి యాశ
మంతపంచకంబు కురుక్షేత్రంబునాఁ బరఁగె నట్టి కురుక్షేత్రంబునందు. 81

చ. ప్రతిహతశత్రువిక్రముఁడు పాండవవంశవివర్ధనుండు సు
వ్రతుఁడు పరీక్షిదాత్మజుఁ డవద్యవిదూరుఁ డుదారకీర్తి ని
ర్మితవివిధాధ్వరుండు జనమేజయుఁడన్ జనపాలుఁ డుత్తమ
స్తుతమతి దీర్ఘసత్త్ర మజితుం డొనరించె శుభాభికాంక్షియై. 82

వ. ఆప్రదేశంబునకు సరమయను దేవశునికొడుకు సారమేయుండను కుర్కురకుమారుండు క్రీడార్థంబువచ్చి క్రుమ్మరుచున్న నలిగి జనమేజయుతమ్ములు శ్రుతసేనుండును భీమసేనుండును నుగ్రసేనుండును ననువార లాసారమేయునడిచిన నదియఱచుచుం బఱతెంచి తమతల్లికిం జెప్పిన నాసరమయు నతికోపాన్వితయై జనమేజయునొద్దకువచ్చి యిట్లనియె. 83

క. క్షితినాథ కడు నధర్మా। న్వితులై నీతమ్ము లతివివేకవిదూరుల్
మతిఁ దలఁపక నాపుత్త్రకు। నతిబాలకు ననపరాధు నడిచిరి పెలుచన్. 84

క. తగునిది తగదని యెదలోఁ। వగవక సాధులకుఁ బేదవారల కెగ్గుల్
మొగిఁజేయు దుర్వినీతుల। కగు ననిమిత్తాగమంబు లైన భయంబుల్. 85

వ. అనిచెప్పి సరమ యదృశ్యయైన నతివిస్మితుండై జనమేజయుండు కొన్నిదినంబులకు దీర్ఘసత్త్రంబు సమాప్తంబుసేసి హస్తిపురంబునకుం జని సుఖంబుండి యొక్కనాఁడు దేవశునీవచన ప్రతీకారార్థంబు శాంతిక పౌష్టిక క్రియలు నిర్వర్తింప ననురూప పురోహితు నన్వేషించుచు ననేకమునిగణాశ్రమంబులకుం జని యొక్క మునిపల్లెఁగని యందు శ్రుతశ్రవసుండను మహామునింగని నమస్కరించియిట్లనియె.

క. కరుణించి యిందు నాకుం। బురోహితునిఁగాఁగ నీసుపుత్త్రుఁ బవిత్త్రుం
బరమతపోనైష్ఠికు భా। సురయమనియమాభిరాము సోమశ్రవసున్. 87

వ. అనియడిగి వానియనుమతంబున సోమశ్రవసుం దనకుం బురోహితుం గావించుకొని వాని నభీష్టసత్కారంబుల సంతుష్టునింజేసి తదుపదేశంబున. 88

ఉ. ఆయతకీర్తితో * వివిధయాగములన్ సురధారుణీసురా
మ్నాయము నాయతాహుతి సమంచిత దక్షిణలిచ్చి తన్పుచున్
జేయుచునుండె రాజ్యము విశిష్టజనస్తుత వర్ధమానల
క్ష్మీయుతుఁ డుత్తముండు జనమేజయుఁ డాదినరేంద్రమార్గుఁడై. 89

వ. ఇట్లనవరత శాంతిక పౌష్టిక క్రియలు నిర్వర్తించుచు గురుదేవ మహీదేవ తర్పణాభిరతుండై యుండునంత. 90

క. పంకజభవసన్నిభుఁ డఘ। పంకక్షాళన మహాతపస్సలిలుఁ డనా
తంకమతి పైలశిష్యుఁడు। దంకుండను మునివరుండు దద్దయుఁ భక్తిన్. 91

క. గురుకులమునందు గురులకుఁ। బరిచర్య లొనర్చి తా నపరిమిత నిష్ఠా
పరుఁడై జ్ఞానము వడసెను। గురుదయ నణిమాదికాష్టగుణములతోడన్. 92

వ. అయ్యుదంకుండు గురుహితకార్యధురంధరుండై గురుపత్నీనియోగంబునం బౌష్యుండను మహారాజుదేవికుండలంబులం బ్రతిగ్రహించి తేరంబూని వనంబులో నొక్కరుండ చనువాఁ డెదుర నొక్కమహోక్షంబు నెక్కి చనుదెంచువాని నొక్క దివ్యపురుషుంగని వానిపన్నిన వృషభగోమయ భక్షణంబు సేసి యుమ్మహా

* దవిలి ధాధ్వరముల్ - అని పాఠాంతరము.

త్మ ననుగ్రహంబువడసి నతిత్వరితగతిం జని పౌష్యమహారాజుంగాంచి దీవించి
గృహీతసత్కారుండై యిట్లనియె. 93

గీ. ఏను గుర్వర్థ మర్థినై మానవేంద్ర! కడఁగి వచ్చితి నిపుడు నీకడకు వేడ్క
దండితారాతి నీ దేవి కుండలంబు! లిమ్ము నాపూన్కి యిది సఫలమ్ముగాఁగ. 94

వ. అనినఁ బౌష్యుండు నీయట్టిసత్పాత్రునకునీఁగాంచి కృతార్థుండ నైతినని మనం
బున సంతసిల్లి యుదంకునకిట్లనియె నయ్యా మదీయధర్మపత్ని యక్కుండలంబు
లు దొడిగియున్న యది మద్వచనంబున వాని నిప్పించుకొమ్మనిన నుదంకుం డం
తఃపురంబునకుంజని పౌష్యమహాదేవిం గానక క్రమ్మఱి పౌష్యుపాలికివచ్చి నీ దేవి
నెందునుగానక యిట్లవచ్చితి నీవ యక్కుండలంబులు దెప్పించి యిమ్మనిన నుదం
కునకుఁ బౌష్యుండిట్లనియె. 95

క. భూవినుత నిన్నుఁ ద్రిభువన! పావను నశుచివని వొల్లువలుకఁగనగు న
ద్దేవి పవిత్ర పతివ్రత! గావున నశుచులకుఁ గానఁగా దనవద్యా. 96

వ. అనినవిని యుదంకుం డప్పుడుదలంచి యావృషభగోమయభక్షణానంతరంబున
నైన యశుచిభావంబునం గాకేమి యప్పరమపతివ్రత మదీయదృష్టిగోచర గాద
య్యెనని పూర్వాభిముఖుండై శుద్ధోదకంబులం బ్రక్షాళితపాణిపాదవదనుండై
యాచమించి పౌష్యానుమతంబున నద్దేవియొద్దకుంజనిన నదియును నమ్మహాము
నికి నమస్కరించి కుండలమ్ము లిచ్చి యిట్లనియె. 97

క. తక్షకుఁ డీకుండలము ల! పేక్షించుచు నుండువాఁ డభేద్యుఁడు మాయా
దక్షుండు వానివలన సు! రక్షితముగఁ జేసి చనుము రవినిభ తేజా. 98

వ. అనిన నుదంకుం డట్లచేయుదునని యద్దేవివీడ్కొని రాఁ బౌష్యుం డయ్యా నీవ
తిథివి మాయింటం గృతభోజనుండవై పొమ్మని క్షణియించిన నొడంబడి యుదం
కుండు గుడుచుచో నన్నంబు కేశదుష్టంబైన రోసి కరంబలిగి యిట్ల పరీక్షితంబైన
యశుద్ధాన్నంబు వెట్టినవాఁడ వంధుండవగుమని శాపంబిచ్చిన నల్పదోషంబున
నాకు శాపంబిచ్చినవాఁడవు నీవనపత్యుండవగుమని ప్రతిశాపంబిచ్చిన నుదంకుం
డు నేననపత్యుండఁగా నోప దీనిం గ్రమ్మఱింపుమనినఁ బౌష్యుండిట్లనియె. 99

ఉ. నిండు మనంబు నవ్యనవనీతసమానము పల్కు దారుణా
ఖండల శస్త్రతుల్యము జగన్నుత విప్రులయందు నిక్క మీ
రెండును రాజులందు విపరీతము గావున విప్రుఁ డోపు నో
పం డతిశాంతుఁ డయ్యు నరపాలుఁడు శాపము గ్రమ్మఱింపఁగన్. 100

వ. కావున నా కశక్యంబు నీయిచ్చినశాపంబు గ్రమ్మఱింపుమనిన నుదంకుం డట్లేని
నీకు నల్పకాలంబున శాపమోక్షంబగునని పౌష్యునకు ననుగ్రహించి మగిడిపోవు
నెడ గురుపత్నికిఁ గుండలంబు లీఁ గంటినని మనంబున సంతోషించి చనువాఁ
డెదుర నొక్కజలాశయంబుఁ గని శుచిప్రదేశంబునఁ దనచేతి కుండలంబులు

వెట్టి యాచమించుచున్నంతఁ దనతోడన వచ్చి తక్షకుండు నగ్నవేషధరుండై
యక్కుండలంబులుగొని పాఱిన నుదంకుండును వానిపిఱుందన పాఱిపట్టికొనుడు.

తక్షకుఁడు కుండలంబులఁ గొనిపోవుట

క. విడిచి దిగంబరవేషము। విడువక మణికుండలములు విషధరపతి యే
ర్పడ నిజరూపముతో న। ప్పుడ యహిలోకమున కరిగె భూవివరమునన్. 102

వ. ఉదంకుండును వానితోడన తగిలి యవ్వివరంబున నురగలోకంబున కరిగి యు
రగపతుల నెల్ల నిట్లని స్తుతియించె. 103

చ. బహువన పాదపాబ్ధి కులపర్వత పూర్ణ సరస్సరస్వతీ
సహిత మహామహీభర మజస్ర సహస్ర ఫణాళిఁ దాల్చి దు
స్సహతరమూర్తికిన్ జలధిశాయికిఁ బాయక శయ్యయైన య
య్యహిపతి దుష్కృతాంతకుఁ డనంతుఁడు మాకుఁ బ్రసన్నుఁ డయ్యెడున్. 104

చ. అరిది తపోవిభూతి నమరారుల బాధలు వొందకుండఁగా
నురగుల నెల్లఁ గాచిన మహోరగనాయకుఁ డానమత్సురా
సురమకుటాగ్రరత్న రుచిశోభిత పాదున కద్రినందనే
శ్వరునకు భూషణంబయిన వాసుకి మాకుఁ బ్రసన్నుఁ డయ్యెడున్. 105

ఉ. దేవమనుష్యలోకములఁ ద్రిమ్మరుచున్ విపులప్రతాపసం
భావిత శక్తిశౌర్యులు నపారవిషోత్కట కోప విస్ఫుర
త్పావక తాపితాఖిల విపక్షులు నైన మహానుభావు లై
రావతకోటి ఘోర ఫణిరాజులు మాకుఁ బ్రసన్నులయ్యెడున్. 106

ఉ. గోత్రమహామహీధర నికుంజములన్ విపినంబులం గురు
క్షేత్రమునం బ్రకాశగతి ఖేలన నొప్పి సహాశ్వసేనుఁడై
ధాత్రిఁ బరిభ్రమించు బలదర్పపరాక్రమ దక్షుఁ డీక్షణ
శ్రోత్రవిభుండు దక్షకుఁడు శూరుఁడు మాకుఁ బ్రసన్నుఁ డయ్యెడున్. 107

వ. అని యిట్లు నాగకులంబు నెల్ల స్తుతియించి యందు సితాసిత తంతుసంతానపటం
బు ననువయించుచున్న వారి నిద్దఱస్త్రీలను ద్వాదశారచక్రంబుం బరివర్తింపించు
చున్న వారి నాఱ్వురఁ గుమారుల నతిప్రమాణతురంగంబు నెక్కినవాని మహాతే
జస్వి నొక్కదివ్యపురుషుని గని విపులార్థవంతంబులైన మంత్రంబుల నతిభక్తియు
క్తుండై స్తుతియించినం బ్రసన్నుండై యద్దివ్యపురుషుఁ డయ్యుదంకున కిట్లనియె. 108

క. మితవచనా నియతార్థ। స్తుతుల కతిప్రీత మానసుఁడ నైతి ననిం
దితచరిత నీకు నభివాం। ఛిత మెయ్యది దానిఁ జెపుమ చేయుదు ననినన్. 109

వ. ఉదంకుండు గరంబు సంతసిల్లి యున్నాగకులంబెల్ల నాకు వశంబగునట్లుగ ననుగ్ర
హింపుమనిన నప్పురుషుం డట్లేని యీయశ్వకర్ణరంధ్రధ్మానంబు సేయు మనిన నట్లే
యని తద్వచనానురూపంబు సేయుఁడు. 110

శా. పాతాళైకనికేతనాంతరమునం బర్వెం దదశ్వాఖిల
స్రోతోమార్గ వినిర్గతోగ్రదహనార్చుల్పన్నగవ్రాతముల్
భీతిల్లెన్ భుజగాధినాథుమనముస్ భేదిల్లెఁ గల్పాంత సం
జాతప్రోద్ధత బాడబానలశిఖాశంకాధికాతంకమై. 111

—••◆ తక్షకుఁడు కుండలంబులఁ దెచ్చి యుదంకునకిచ్చుట ◆••—

క. శంకరనిభుఁ డగు విప్రు భ। యంకరకోపాగ్ని యొక్కొ యనుచును జాతా
తంకుఁడయి కుండలంబు లు। దంకునకును దెచ్చి యిచ్చెఁ దక్షకుఁడంతన్, 112

వ. ఇట్లు నాగకులంబునకెల్ల మహాక్షోభంబు గావించి తక్షకుచేతఁ గుండలంబులు
గొని యుదంకుఁ డాత్మగతంబున. 113

సీ. కుండలమ్ములు వేగకొనిరమ్ము నాలవ, నాఁటికి నని పూని నన్నుఁ బనిచె
గురుపత్ని నేఁడ యక్కుండలంబులు దొడ్గు, దివస మీ దివస మతిక్రమింప
కుండంగఁ బోక యెట్లోడఁగూడు నిన్నాగ, భవన మెప్పాట వెల్వడఁగఁ బోలు
నేఁడు వోవనినాఁడు నిష్ఫలం బిమ్మహా, యత్నమంతయునని యధికచింతఁ
దవిలియున్న యయ్యుదంకు నభిప్రాయ। మెఱిఁగి దివ్యపురుషుఁ డిట్టులనియె
నీహయంబు నెక్కి యేఁగుము యిది వడి। గలదు మనసుకంటె గాడ్పుకంటె. 114

వ. అనవుడు నద్దివ్య పురుషవచనంబున నత్తురంగంబు నెక్కి తత్క్షణం బయ్యుదంకుం
డు గురుగృహంబునకువచ్చె నిట గురుపత్నియు శుచిస్నాతయై నూతన పరిధాన
శోభితయై కుండలంబులు దొడుగ నవసరంబైన నుదంకాగమనంబు గోరుచున్న
యప్పు డయ్యుదంకుంగని తద్దయు సంతసిల్లి తదానీత రత్నకుండలభూషితయై
బ్రాహ్మణులం బూజించి నిజసంకల్పిత మహోత్సవం బొనరించె నట్లు గురుకార్యం
బు నిర్వహించిన యుదంకుంజూచి గురుండిట్లనియె. 115

క. ఈయున్న పౌష్యుపాలికిఁ। బోయి కడుం బెద్దదవ్వు పోయిన యట్ల
త్యాయతవిమలతపో మహి। మా యిన్ని దినంబులేల మసలితిచెపుమా. 116

వ. అనిన నుదంకుండిట్లనియె నయ్యా మీయానతిచ్చినట్ల మసలవలవదు తక్షకుం
డను దుష్టోరగంబు సేసినవిఘ్నంబున నింత మసలవలసె వినుఁడు మిమ్ము వీడ్కొని
చనువాఁడ నెదుర నొక్కమహోక్షంబు నెక్కి చనుదెంచువాని మహాతేజస్వినొ
క్క దివ్యపురుషుంగని వానిపన్నిన వృషభ గోమయ భక్షణంబు సేసి చని పౌష్య
మహాదేవి కుండలంబులు ప్రతిగ్రహించి వచ్చి తక్షకుచేత నపహృతకుండలుండనై
వానితోడన పాతాళలోకంబునకుం బోయి నాగపతులనెల్ల స్తుతియించి యందు
సితాసిత తంతు సంతానపటంబు ననువయించుచున్నవారి నిద్దఱస్త్రీలను ద్వాద
శారచక్రంబుఁ బరివర్తింపించుచున్నవారి నాఱ్వురఁ గుమారుల నతిప్రమాణ
తురగారూఢుండైన యొక్క దివ్యపురుషుంగని తత్ప్రసాదంబునఁ గుండలంబులు
వడసి తదాదేశంబున నత్తురంగంబు నెక్కి వచ్చితి నిదియంతయు నేమి కారణం

బు నాకెఱింగింపుఁ డనిన గురుండిట్లనియె. 117

సీ. అప్పురుషుం డింద్రుఁ డయ్యుతఁ మైరావ, తంబు గోమయ మమృతంబు నాగ
భువనంబులోఁ గన్న పొలఁతులిద్దఱు ధాత, యును విధాతయు వారియనువయించు
సితకృష్ణ తంతురాజితతంత్రమది యహో, రాత్రముల్ ద్వాదశారములుగలుగు
చక్రంబు మాసాత్మ సంవత్సరంబు గు, మారు లయ్యాఱ్వురు మఱియు ఋతువు
లత్తురంగ మగ్ని యప్పురుషుండు ప। ర్జన్యుఁ డింద్రసఖుఁడు సన్మునీంద్ర
యాది నిందుఁ గాంచి యమృతాశివగుట నీ। కభిమతార్థసిద్ధి యయ్యెనయ్య.

క. కర మిష్టము నేసితి మా। కరిసూదన దీన నీకు నగు సత్ఫలముల్
గురుకార్యపరతులగు స। త్పురుషుల కగుటరుదె యధికపుణ్యఫలంబుల్. 119

వ. నీవలనం బరమసంప్రీతహృదయుండ నైతి నీవు గుర్వర్థంబునందు ఋణవిముక్తుం
డవైతివి నిజేచ్ఛ నుండుమనినఁ దదనుజ్ఞ వడసి యుదంకుం డనేక కాలంబు దపంబు
సేసె నట్టియుదంకుండు దక్షకుచేసిన యపకారంబునకుం బ్రతీకారంబు సేయం
జింతించి యొక్కనాఁడు జనమేజయుపాలికిం బోయి యిట్లనియె. 120

చ. మితహితసత్యవాక్య జనమేజయ భూజనవంద్య యేను సు
స్థితి గురు దేవకార్యములు సేయఁగఁ బూనుటెఱింగి వంచనో
న్నతమతియై యకారణమ నాకపకారము సేసెఁ దక్షకుం
డతికుటిలస్వభావుఁడు పరాత్మవిశేషవివేకశూన్యుఁడై. 121

వ. మఱి యదియునుంగాక. 122

చ. అనవరతార్థదానయజనాభిరతున్ భరతాన్వయాభివ
ర్ధను సకలప్రజాహితవిధాను ధనంజయునన్నిభున్ భవ
జ్జనకుఁ బరీక్షితున్ భుజగజాల్ముఁ డసహ్యవిషోగ్రధూమకే
తనహతిఁ జేసి చేసె నతిదాంతుఁ గృతాంతనికేతనాతిథిన్. 123

ఉ. కాదన కిట్టిపాటి యపకారము దక్షకుఁ డేకవిప్రసం
బోధనఁ జేసి చేసె నృపపుంగవ నీవు ననేకభూసురా
పాదితసర్పయాగమున భస్మము సేయుము తక్షకాది కా
కోదరసంహతిన్ హుతవహోగ్రసమగ్రశిఖాచయంబులన్. 124

ఉ. ప్రల్లదుఁడైన యొక్కకులపాంసనుచేసినదానఁ దత్కులం
బెల్లను దూషితంబగుట యేమియపూర్వము గావున న్మహీ
వల్లభ తక్షకాధము నెపంబున సర్పములెల్ల నగ్నిలోఁ
ద్రెళ్ళఁగ సర్పయాగ మతిధీయుత చేయుము విప్రసన్నిధిన్. 125

వ. ఇట్లయ్యుదంకుండు జనమేజయునకు సర్పయాగబుద్ధి పుట్టించెననిన విని శౌనకా
ది మహామును లక్కథకునకిట్లనిరి. 126

చ. అమితజగద్భయంకరవిషాగ్నియు నప్రతిహన్యమానవి

ర్యముఁగల యట్టిసర్పముల కా జనమేజయుచేయు సర్పయా
గమున నుదగ్రపావకశిఖాలతులం దొరఁగంగఁ గారణం
బమలచరిత్ర యేమి చెపు మయ్య వినం గడువేడ్క యయ్యెడున్. 127

—••◆ భృగువంశకీర్తనము ◆••—

వ. అనియడిగిన వారికి నక్కథకుం డిట్లనిచెప్పెఁ దొల్లి సర్పకులజననియైన కద్రువ శాపకారణంబునంజేసి జనమేజయు సర్పయాగంబున సర్వభక్షకుండైన యగ్ని యందు సర్పంబులకెల్ల నకాండ ప్రళయంబైన దాని భృగువంశజుండైన రురుండు గావించు సర్పఘాతంబు సహస్రపాదుం డుడిగించినట్లు జరత్కారుసుతుండైన యస్తీకుఁ డుడిగించె దీని సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పెద దత్తావధానులరై వినుండని భృగు వంశకీర్తనంబు నస్తీకుచరితంబును జెప్పందొడంగె. 128

సీ. భృగుఁడను విప్రుండు మగువ బులోమయున్, దానిగర్భిణిఁ దన ధర్మపత్ని
నగ్నిహోత్రమునకు నగ్నులువిహరింపు, మని పంచి యభిషేచనార్థ మరుగ
నంతఁ బులోముఁడన్, వింతరక్కసుఁ డగ్ని, హోత్రగృహంబున కొయ్యవచ్చి
యత్తన్విఁ జూచి యున్మత్తుఁడై యెవ్వరి, సతి యిది సెప్పుమా జాతవేద
యనఁగ నగ్ని దేవుఁ డనృతంబునకు విప్ర। శాపమునకు వెఱచి శాపభయము
దీర్చుకొనఁగఁబోలుఁ దీర్పరా దనృతాభి। భాషణమునన్నైన పాపచయము. 129

వ. అని విచారించి యప్పరమపతివ్రత భృగుపత్ని యని కలరూపుఁ జెప్పిన నప్పులో ముండు నిది నాకుఁ దొల్లి వరియింపంబడిన భార్య పదంపడి భృగుండు పెండ్లియ య్యెనని వరాహరూపంబున నాసాధ్వి నతిసాధ్వసచిత్త నెత్తికొని పఱ్వంబఱ్వఁద దర్భంబుననున్న యర్భకుండు కరం బలిగి కుక్షిచ్యుతుండై చ్యవనుండు నాఁ బరఁ గె నమ్మునికుమారుని. 130

—••◆ చ్యవనునివలనఁ బులోముఁడను రాక్షసుండు చచ్చుట ◆••—

క. సముదితసూర్యసహస్ర। పముదుస్సహ తేజు జగదుపప్లవసమయా
సమదీప్తి తీవ్రపావక। సముఁ జూచుచు నసుర భస్మసాత్కృతుఁ డయ్యెన్. 131

వ. పులోమ యు నక్కొడుకు భృగుకులవర్ధను నెత్తికొని నిజాశ్రమంబునకువచ్చె ముం దర నారక్కసునకు వెఱచి యక్కోమలి యేడ్చుచుంబోయినఁ దద్బాష్పధారా ప్రవాహంబు మహానదియై తదాశ్రమ సమీపంబునం బాఱిన దానికి వధూసర యను నామంబు లోకపితామహుండు సేసె నంతఁ గృతస్నానుండై భృగుండు సనుదెంచి బాలార్కునింబోని బాలకు నెత్తికొనియున్న నిజపత్నింజూచి యసు ర సేసిన యపకారంబున కలిగి యయ్యసుర నిన్నెఱింగె నెవ్వరు సెప్పిరనిన విని పులోమ యిట్లనియె. 132

క. ఈయగ్ని దేవుఁ డసురకు। నోయనఁ జెప్పుటయు విని మహోగ్రాకృతితో
నాయసుర నన్ను సూకర। మై యప్పుడ యెత్తికొని రయంబునఁ జనుచోన్. 133

క. కుక్షిచ్యుతుఁడై సుతుఁ డా। రాక్షసు భస్మంబు సేసి రాజితశక్తిన్
రక్షించె నన్ను ననవుడు। నాక్షణమ మునీంద్రుఁ డగ్నికతిరోషమునన్ 134

వ. నీవతికూరుండవు సర్వభక్షకుండవు గమ్మని శాపంబిచ్చిన నగ్నిదేవుం డిట్లనియె.

క. తన యెఱిఁగిన యర్థం బొరుఁ। డనఘా యిది యెట్లు సెప్పుమని యడిగినఁ జె
ప్పనివాఁడును సత్యము చె। ప్పనివాఁడును ఘోరనరకపంకమునఁ బడున్. 136

వ. కావున నే నసత్యభయంబునకు వెఱచి యక్కోమలి భృగుపత్ని యని కలరూపుఁ జెప్పితి నఖిలజగత్కర్మసాక్షినై యుండి యసత్యం బెట్లు వలుక నేర్తు నదినిమిత్తంబుగా నీవు నాకు శాపంబిచ్చిన నే నలిగి నీకుఁ బ్రతిశాపం బీనోపనివాఁడను గాను వినుము 137

చ. అడిచినఁ దిట్టిన న్మఱి మహాపరుషంబులు వల్కి యల్కతోఁ
బొడిచిన నుత్తమద్విజులు పూజ్యులు వారల కెగ్గు సేసినం
జెడు నిహముం బరంబు నిది సిద్ధము గావు మెఱింగి భక్తి నె
ప్పుడు ధరణీసురోత్తములఁ బూజలఁ దన్పుదు నల్గ నోడుదున్. 138

వ. కావున నీవు బ్రాహ్మణుండవు నీ వెద్ది సేసిన నీకచను లోకహితుండనైన నాకు శాపం బిచ్చి లోకంబుల కెల్లఁ జెట్ట సేసితి వదెట్లనిన వేదోక్తంబులైన నిత్యనైమిత్తిక బలివిధానంబులందు మహాద్విజులచేత నాయందు వేల్వంబడిన హవ్యకవ్యంబులు నాముఖంబున దేవపితృగణంబు లుపయోగింతు రట్టియేను సర్వభక్షకుండనై యశుచి నైనఁ గ్రియానివృత్తి యగుఁ గ్రియానివృత్తియైన లోకయాత్ర లేకుండు నని యగ్నిభట్టారకుండు నిఖిలలోకవ్యాప్తంబైన తనమూర్తి నుపసంహరించిన. 139

సీ. త్రేతాగ్ను లెల్లను దేజరిల్లమిఁ జేసి, క్రతుకృత్యములు వినిర్గతములయ్యె
నగ్నిహోత్రములందు నౌపాసనాదిసా, యంప్రాత రాహుతు లంత నుడిగె
దేవతార్చనలందు దీపధూపాదిస, ద్విధులు వర్తిల్లక విరతిఁ బొందెఁ
బితృకార్యములఁ బితృపిండ యజ్ఞక్రియ, లడఁగె విచ్ఛిన్నంబులై ధరిత్రి
సంతజనులు సంభ్రమాక్రాంతులై మహా। మునులకడకుఁ జనిరి మునులు సమర
వనులకడకుఁ జనిరి వారును వారును। బ్రహ్మకడకుఁ జనిరి భయము వొంది. 140

వ. బ్రహ్మయు భృగుశాపనిమిత్తంబున నగ్నిభట్టారకు నుపసంహారంబును సకలలోకవ్యవహారవిచ్ఛేదంబును నెఱింగి యగ్నిదేవు రావించి యిట్లనియె. 141

చ. ప్రకటితభూతసంతతికి భర్తవు నీవ చరాచరప్రవృ
త్తికి మఱి హేతుభూతుఁడవు దేవముఖుండవు నీవ లోకసా
లకుఁడవు నీవ యిట్టి యనవద్యగుణుండవు నీకు విశ్వ భా
రకభువనప్రవర్తనపరాఙ్ముఖభావముఁ బొందఁ బాడియే. 142

వ. అమ్మహామునివచనం బమోఘంబు గావున నీవు సర్వభక్షకుండ వయ్యును శుచులయందెల్ల నత్యంతశుచివై పాత్రులయందెల్లఁ బరమపాత్రుండవై పూజ్యులయందెల్ల నగ్రపూజ్యుండవై వేదచోదిత విధానంబులయందు విప్రసహాయుఁడ

నై భువనంబుల నడపుమని విశ్వగురుండు వైశ్వానరుం బ్రార్థించి నియోగించి
భృగువచనంబు ప్రతిష్ఠాపించె నట్టి భృగునకుఁ బుత్త్రుండై పుట్టెపరఁగిన. 143

క. చ్యవనునకు సుకన్యక కు। ద్భవమయ్యె ఘనుండు ప్రమతి ప్రమతికి నమృతో
ద్భవయగు ఘృతాచికిని భా। ర్గవముఖ్యుఁడు రురుఁడు పుట్టెఁ గాంతియుతుండై.

వ. అట్టి రురుండను మునివరుండు విశ్వావసుండను గంధర్వరాజునకు మేనకకుం బుట్టి
స్థూలకేశుండను మహాముని నివాసంబునఁ బెరుగుచున్న దాని రూపలావణ్యగు
ణంబులఁ బ్రమదాజనంబులయందెల్ల నుత్కృష్టయగుటం జేసి ప్రమద్వరయననొ
ప్పుచున్న కన్యక నతిస్నేహంబున వివాహంబుగా నిశ్చయించియున్నంత. 145

—••◆ ప్రమద్వర సర్పదష్టయైచచ్చి మరల బ్రతుకుట ◆••—

గీ. కన్నియలతోడ నాడుచునున్న దానిఁ। బాదమర్దితమై యొక్క పన్నగంబు
గఱచెఁ గన్నియలందఱు వెఱచిపఱచి। యఱచుచుండఁ బ్రమద్వరయవనిఁ ద్రెళ్లె.

వ. దాని నెఱింగి కరుణాకలితహృదయులై గౌతమకణ్వకుత్స కౌశిక శంఖమేఖలభర
ద్వాజోద్దాలక శ్వేతకేతుప్రముఖులు ప్రమతియు రురుండు నున్న స్థూలకేశాశ్ర
మంబునకు వచ్చి విషవిగతప్రాణయై పడియున్న యక్కన్యకం జూచి దుఃఖితులై
యుండ నచ్చోట నుండనోపక రురుండు శోకవ్యాకులుండై యేకతంబ వనంబున
కుం జని. 147

చ. అలయక యేను దేవయజనాధ్యయనవ్రతపుణ్యకర్మముల్
సలుపుదునేని నేను గురుసద్ద్విజభక్తుఁడ నేని నేన య
త్యలఘుతపస్వినేని దివిజాధిప భూసురులార మన్మనో
నిలయకు నీప్రమద్వరకు నిర్విషమయ్యెడు నేఁడు మీదయన్. 148

చ. అపరిమితాజ్ఞఁ జేసియు మహాపురుషుల్ విషతత్త్వసంహితా
నిపుణులు మంత్రతంత్రములు నేర్చి విధించియు దీనికిన్ విష
వ్యపగతమైన జీవ మది వచ్చునుపాయము సేయరొక్కొ నా
తపము ఫలంబు నధ్యయనదానఫలంబులు నిత్తు వారికిన్. 149

వ. అని దీనవదనుండై యాక్రోశించువానికి నాకాశంబుననుండి యొక్క దేవదూ
త యిట్లనియె నయ్యా కాలవశంబైన నెవ్వారికిం దీర్ఘఁ దరంబుగా నొక్కయుపా
యంబు గలదు చేయనోపుదేనిఁ జెప్పెద వినుము నీ యాయుష్యంబునం దర్ధంబు క
న్య కిమ్మనిన రురుండట్లు చేయుదునని తన యాయుష్యంబునం దర్ధం బక్కన్యక కిచ్చి
న నక్కోమలి దొల్లింటికంటె నధిక శృంగారసమన్వితయై విషనిర్ముక్తయయ్యె నట్లు
దేవదూత ధర్మరాజానుమతంబునఁ దన చెప్పిన యుపాయంబునం బ్రమద్వరను
బంచత్వంబువలనం బాపి రురుండును దానివివాహంబై యిష్టోపభోగంబుల న
నుభవించుచు నుండి. 150

క. తనసతి కపకారము సే। సినపాముల కలిగి బాధ సేయుదునని చి

క్కనిదండము గొని పాములఁ గనినప్పుడ యడువఁ దొడఁగె గహనములోనన్.

చ. తిరుగుచుఁ బుట్టలం బొదలఁ ద్రిమ్మరుపాముల రోసిరోసి ని
ష్ఠురతరదీర్ఘదండమున డొల్లఁగ వ్రేయుచు వచ్చివచ్చి య
య్యిరవున డుండుభంబను నహిం గని వ్రేయఁగ దండ మెత్తుడున్
హరిహరియంచు డుండుభమహాహి భయంపడి పల్కె భార్గవున్. 152

మత్తకోకిలము. ఏమికారణ మయ్య పాముల కేల యల్గితి వీవు తే
జోమయుండవు బ్రాహ్మణుండవు సువ్రతుండవు నావుడుం
బాము లెగ్గొనరించె మత్ప్రియభామ కేను రురుండ ను
ద్దామసత్త్వుఁడ నిన్ను నిప్పుడ దండతాడితుఁ జేసెదన్. 153

వ. అని రురుం డలిగి కృతాంతకరదండంబునుంబోని తనదండం బెత్తికొనుడుఁ దత్క్షణంబ డుండుభంబు మునియై యెదుర నిలిచినం జూచి రురుం డిట్లనియె. 154

క. ఉరగమ వై యుండి మునీ! శ్వరవేషముఁ దాల్చియున్న వదు వెంతయు న
చ్చెరు విది యెట్టులు నావుడు! రురునకు నిట్లనియె మునివరుం డనురక్తిన్. 155

వ. ఏను సహస్రపాదుండను మునిముఖ్యుండ నాసహాధ్యాయుండైన ఖగముఖుండను మునిముఖ్యుం డగ్నిహోత్రగృహంబున నున్న నే నపహాస్యార్థంబు తృణమయసర్పం బమ్మునిపై వైచిన నతం డులికిపడి నా కలిగి నీవు నిర్వీర్యంబైన యురగంబవగుమని శాపంబిచ్చిన నేనును మేలంబు సేసిన నాపయి నింత యలుగ నేల క్షమియింపుమనినం బ్రసన్నుండై ఖగముఖుండు నావచనంబ మోఘంబు గావునఁ గొండొక కాలంబు డుండుభంబవై యుండి భార్గవకులవర్ధనుండైన రురుం గనినయప్పుడు శాపవిముక్తుండ వగుదు వని సహస్రపాదుండు రురునకుఁ దనవృత్తాంతంబంతయుం జెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 156

ఉ. భూనుతకీర్తి బ్రాహ్మణుఁడు పుట్టఁగఁ దోడన పుట్టు నుత్తమ
జ్ఞానము సర్వభూతహితసంహితబుద్ధియుఁ జిత్తశాంతియున్
మానమదప్రహాణము శమంబును సంతతవేదవిద్యను
ష్ఠానము సత్యవాక్యము దృఢవ్రతముం గరుణాపరత్వమున్. 157

వ. అయ్యా నీవు బ్రాహ్మణుండవు భృగువంశసముత్పన్నుండవు సర్వగుణసంపన్నుండ విది యేమి దొడంగి తిట్టిదారుణక్రియారంభంబు క్షత్త్రియులకుంగాక బ్రాహ్మణులకుం జనునే బ్రాహ్మణు లహింసాపరు లొరులు సేయుహింసలు వారించుపరమకారుణ్యపుణ్యమూర్తులు జనమేజయుండను జనపతి చేయు సర్పయాగంబునందుఁ గద్రూశాపంబున నయ్యెడు సర్పకులప్రళయంబు భవత్పితృశిష్యుండైన యస్తీకుండను బ్రాహ్మణుండ కాఁడె యుడిగించె నని చెప్పి సహస్రపాదుండు రురునకు సర్పఘాతంబునం దుపశమనబుద్ధి పుట్టించె ననిన విని శౌనకాదిమహామును లక్కథకున కిట్లనిరి. 158

గీ. ఒరులవలనఁ బుట్టు నోటమియును నెగ్గుఁ। బొరయకుండ నరసి పుత్రవరులఁ
దగిలి కాచునట్టి తల్లి సర్పములకు। నేల యలిగి శాప మిచ్చె నయ్య. 159

వ. అని సౌపర్ణాఖ్యాన శ్రవణకుతూహలపరులై యడిగిన. 160

క. ఆదిక్షత్రచరిత్ర ధ। రా దేవాశీర్గపరంపరావర్ధితని
త్యోదయ సత్యోదిత విమ। లాదిత్యతనూజ విక్రమాదిత్యనిభా. 161

ఉ. రాజకులాగ్రగణ్య మృగరాజపరాక్రమ రాజరాజ వి
భ్రాజితశుభ్రకీర్తిపరిపాండురసర్వదిగంతరాళ ఘో
రాజిముఖోపలబ్ధ విజయప్రమదాశ్రిత బాహుదండ ని
ర్జితవైరివీర కులదీప మృడప్రియ విష్ణువర్ధనా. 162

తోటకము. నిరవద్యన రేశ్వర నిత్యనిరం। తరధర్మమతీ గుణధామ జగ
త్పరిపూరితకీర్తి విభాసిత భా। స్కర తేజ నృపోత్తమ కాంతినిధీ. 163

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీ మహాభారతంబునం
దాదిపర్వంబున ననుక్రమణికయును బౌష్యోదంక మాహాత్మ్యంబును భృగువం
శకీర్తనంబును నన్నది ప్రథమాశ్వాసము.

శుభమస్తు.

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

ఆదిపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ వనితావల్లభ వే
గీవిషయాధీశ కావ్యగీతప్రియ నా
నావనినాథకిరీటత
టీవిలసద్రత్నసంఘటితపదకమలా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నాదియుగంబునఁ గశ్యపప్రజాపతి భార్యలైన కద్రువయు వినతయు ననువారలు పుత్రార్థినులై యనేకసహస్రవర్షంబులు కశ్యపు నారాధించినం గశ్యపుండును బ్రసన్నుండై మీ కోరిన వరంబు లిచ్చెద వేఁడుం డనిన. 2

తరలము. అనలతేజులు దీర్ఘదేహులు నైన యట్టితనూజులన్
వినుతసత్త్వులఁ గోరెఁ గద్రువ వేవురం గడువేడ్కతో
వినత గోరె సుపుత్రులన్ భుజవీర్యవంతుల వారికం
టెను బలాధికులైనవారిఁ గడిందివీరుల నిద్దఱన్. 3

వ. కశ్యపప్రజాపతి దొల్లి పెద్దకాలంబు దపంబు సేసి పుత్రకామేష్టిఁ జేసెం గావునఁ గద్రువకు వేవురఁ గొడుకులను వినతకు నిద్దఱఁ గొడుకులను వారు కోరినయట్ల యిచ్చి గర్భంబు లిమ్ముగా రక్షింపంబనిచిన నయ్యిద్దఱును సంతసిల్లి యున్నంత గర్భంబులు గొండొకకాలంబునకు నండంబులైన నయ్యండంబులు ఘృతకుండంబులం బెట్టి రక్షించుచున్నంత నేనూఱేండ్లకుఁ గద్రూగర్భాండంబులు దరతరంబయవిసిన నందు శేషవాసుక్యైరావతతక్షకకర్కోటకధనంజయకాళీయమణినాగాపూరణపింజరకైలాపుత్రవామననీలానీలకల్మాషశబలార్యకోగ్రకకలశపో

తక సుముఖ దుర్ముఖ విముఖ దధిముఖ విమలపిండక హారిత శంఖ వాలి శిఖనిష్ఠురాంక కపోత శిఖ నహుషపింగళ బాహ్యకర్ణ హస్తికర్ణ ముద్గర పిండక కరిలాశ్వతర కాలాయక వృత్తసంవర్తక పద్మ శంఖణక ప్రజకోపన క్షేమక పిండారక కరవీర పుష్పదంష్ట్రి బిల్వక బిల్వపాండుర మూషికాద శంఖశిరస్క పూర్ణదంష్ట్రి హారిద్రకాపరాజిత జ్యోతిక శ్రీవహ పన్నగ కౌరవ్య ధృతరాష్ట్రి పుష్కర శల్యక విరజస్సుబాహు శాలిపిండ హస్తి భద్రపీఠక ముఖర కోణనాసిక కుంజర కురకప్రతారక కుముద కుముదాక్ష తిత్తిరి హావిలకర్దమ బహుమూలక కర్కరా కర్కర కుండోదర మహోదరు లాదిగాఁగల వేవురు నాగముఖ్యులు పుట్టిన. 4

క. తనగర్భాండంబుల రెం। టను బ్రియనందనులు వెలువడమి నతిలజ్జా
వనతయయి వినత పుత్రా। ర్థిని యొక యండంబు విగతధృతి నవియించెన్. 5

క. దాన నపరార్ధకాయు వి। హీనుఁడు పూర్వార్ధతనుసహితుఁ డరుణుఁ డనం
గా నుదయించెను సుతుఁడు మ। హానీతియుతుండు దల్లి కప్రియ మెసఁగన్. 6

వ. ఇట్లు వికలాంగుండై పుట్టిన యనూరుండు వినతకు నలిగి నన్ను సంపూర్ణశరీరుంగానీక యండం బవియించిన యవినీతవు గావున నీసవతికి దాసివై యేనూఱేండ్లుండు మని శాపంబిచ్చి యింక నీ రెండవయండంబు దనకుఁ దాన యవియునంతకు నుండ నిమ్ముందుఁ బుట్టెడు పుత్తుండు మహాబలపరాక్రమసంపన్నుండు నీదాసీత్వంబు వాపునని చెప్పి యనూరుండు సూర్యరథసూతుండై యరిగె వినతయు నయ్యండం బతిప్రయత్నంబున రక్షించుకొనియుండె నంత. 7

క. అమరాసురవీరులు ము। న్నమలపయోరాశిఁ ద్రచ్చి యమృతము వడయన్
సమకట్టి సురేంద్రపురో। గములయి హరిహరహిరణ్యగర్భులతోడన్. 8

ఉ. మేరుమహామహీధరము మీఁదికి నందఱు వోయి యేక్రియన్
వారిధిఁ ద్రచ్చువారము ధ్రువంబుగ దానికిఁ గవ్వమెద్ది యా
ధారము దానికెద్ది యని తద్దయు వెన్బడియున్న నచ్యుతాం
భోరుహగర్భు లిద్దఱును బూనిరి సర్వము నిర్వహింపఁగన్. 9

చ. అరుదుగ సర్వశైలముల యంతతనర్పను నార్జవంబు సు
స్థిరతయు నోషధీరసవిశేషతయుం గల దుత్తమంబు మం
దరకుధరంబు గవ్వమగు దానికి నంచును నిశ్చయించి య
య్యిరువురు నంపఁగాఁ జెేకి యెత్తె ననంతుఁడు దద్గిరీంద్రమున్. 10

వ. ఇట్లు పదునొకండువేల యోజనంబుల పొడవును నేనూరు యోజనంబుల తనర్పును నంతియలోఁతునుంగల మందరనగం బనంతుం డనంతశక్తిం జెేకి యెత్తిన సందఱును నప్పర్వతంబు దెచ్చి సముద్రంబులో వైచి దానిక్రింద నాధారంబుగాఁ గూర్మరాజు నియమించి యోక్త్రంబుగా వాసుకి నమర్చి. 11

శా. క్షోణీచక్రభరంబు గ్రక్కదల దిక్కుల్ మ్రోయఁగా నార్చి య

క్షీణోత్సాహసమేతులై రయమునన్ గీర్వాణులుం బూర్వగీ
ర్వాణవ్రాతము నబ్ధిఁ ద్రచ్చునెడఁ దద్వ్యాకృష్టనాగానన
శ్రేణీనిఃసృతవిషాగ్నిధూమవితతుల్ సేసెన్ బయోదావలిన్. 12

క. ఉరగపతి తలలవల నురు। తరజవమున నసురు లూఁది తత్పుచ్ఛము ని
ర్జరవరు లూఁది మహా। త్వరమున వడిఁ ద్రచ్చిత్రచ్చి జవ మఱి యున్నన్. 13

క. నారాయణుండు వారి కి। వారిత జవసత్త్వములు ధ్రువంబుగ నిచ్చెన్
వారును దొల్లిటికంటె న। పారప్రారంభులై రపరిమితశక్తిన్. 14

చ. ఉడుగక యొండొరుం జఱచి యొక్కబలంబున దేవదానవుల్
వడిగొని వార్ధి నిల్లు దరువం దరువన్ విష ముద్భవిల్లి న
ల్గడలను విస్ఫులింగములు గప్పఁగఁ బర్విన దానిఁ జెచ్చెరన్
మృడుఁడు గడంగి పట్టుకొని మ్రింగి గళంబున నిల్పెఁ బొల్పుగన్. 15

వ. మఱియు నమృతంబును శ్రీయును నుచ్చైశ్శ్రవంబును గౌస్తుభంబును ధన్వంతరియు నాదిగా ననేకంబు లుద్భవిల్లిన నందుఁ ద్రిభువనవంద్యయైన శ్రీదేవియు నిజప్రభాపటల పర్యస్తోదస్త ప్రభాకర గభస్తి విస్తారంబైన కౌస్తుభంబును నారాయణవక్షస్స్థలంబున విలసిల్లె నుచ్చైశ్శ్రవం బనుతురగశ్రేష్ఠంబును ధన్వంతరియును సురరాజయోగ్యంబయ్యె నంత నయ్యమృతంబు నసురులు చేకొనిన. 16

క. నారాయణుండు కృత్రిమ। నారీరూపమునఁ దన్మనంబున కతిమో
హారంభకారుఁడై యమ। రారులచేఁ గ్రమ్మఱంగ నమృతము గొనియెన్. 17

వ. ఇట్లుపాయంబున నసురుల వంచించి యమృతముఁ గొని విష్ణుండు దేవతలకిచ్చిన నయ్యమృతంబు దేవత లుపయోగించుచో దేవరూపంబు దాల్చి రాహువు వేల్పులబంతి నమృతం బుపయోగించుచున్నఁ దత్సమీపంబుననున్న చంద్రాదిత్యులు వాని నెఱింగి నారాయణునకుం జెప్పిన నయ్యమృతంబు వానికంఠబిలంబు సొరకముందర. 18

క. అమరారిమర్దనుఁడు చ। క్రము గ్రక్కున నేయ రాహుకంఠము దెగి దే
హము ధరణిఁ బడియెఁ దన్ముఖ। మమృతస్పర్శమున నక్షయంబయి నిలిచెన్. 19

వ. నాఁటంగోలె రాహువునకుఁ జంద్రాదిత్యులతోడి విరోధంబు శాశ్వతంబయి ప్రవర్తిల్లుచుండె. 20

దేవదానవులయుద్ధము

సీ. అంత దేవాహితు లమృతంబుగానక, యెంతయు నలిగి బలీంద్రుఁగూడి
మంతనంబుండి యమర్త్యులతోడి పో, త్రింతియచాలు నింకేలయనుచు
నంతనకట్టి యుత్సాహసమేతులై, యంతంబులేని రథాశ్వములను
దంతుల నమిత పదాతుల నొడఁగూర్చి, యంతకాకారులై యార్చి యమర
వరులఁ దాఁకి యేసి రురుతరశరపఙ్క్తి। జాతవాతరయవిధూతమగుచుఁ

జెదర జలదపఙ్క్తి బెదర వజ్రియుఁడు। హృదయము దిలకొనఁగఁ ద్రిదశగణము.

మహాస్రగ్ధర. అమరేంద్రారాతు లిట్లాహవముఖమున నేయంగఁ దత్తీక్ష్ణబాణౌ
ఘము ఘోరంబై సురానీకముపయిఁ బెలుచం గప్పినం జూచి దైత్యో
త్తములం గోదండచక్రోద్యతభుజులు మహాదారుణుల్ వీరలక్ష్మీ
రమణుల్ దుర్వారవాత్యారయమున నరనారాయణుల్ దాఁకి రల్కన్. 22

మ. నరచాపప్రవిముక్తదారుణబృహన్నారాచధారల్ భయం
కరవైతేయనికాయకాయములపైఁ గప్పెన్ దిశల్ నిండ బం
ధురధాత్రీధరతుంగశృంగతటసందోహంబుపైఁ గప్పు దు
ర్ధరధారాధరముక్తసంతతపయోధారావళిం బోలుచున్. 23

మ. పతదుర్వీధరధాతునిర్ఝరజలాభంబై మహాదేహని
ర్గతసాంద్రారుణపూర మొక్కమొగి నొల్కం దెవ్రిస్సి నారాయణో
న్నతదోర్దండవిముక్తచక్రనిహతి న్నాకద్విషన్మస్తక
ప్రతతుల్ ఘోరరణంబునం బడియె భూభాగంబు గంపింపఁగన్. 24

వ. ఇట్లు సముద్రతీరంబున నమరాసురులకు నతిఘోరయుద్ధం బయ్యె నందు నరనారాయణు లపారబలపరాక్రములై యసురవీరుల నుక్కడంగం బెక్కండ్రఁ జంపిన దెసచెడి దిక్కుదప్పి శేషించిన యసురులు సముద్రంబు సొచ్చిన నమరులు సమరలబ్ధవిజయులై యమరపతి నమృతరక్షణార్థంబు ప్రార్థించి యథాస్థానంబున మందరనగంబుఁ బ్రతిష్ఠాపించి తమతమ నివాసంబుల సుఖంబుండి రంత. 25

క. అమృతముతో నుద్భవమై। యమరేశ్వరయోగ్యమైన హయరత్నము ద
ద్విమలోదధితీరంబునఁ। గొమరుగ నేకతమ యుచ్చైఁ గ్రుమ్మరుచున్నన్. 26

వ. కద్రువయు వినతయు వినోదార్థంబు విహరించువారు కరిమకరనికరకరాఘాతజాతవాతోద్ధూతతుంగతరంగాగ్రసముచ్ఛలజ్జలకణాసారచ్ఛటాచ్ఛాదితగగనతలం బైనదాని నుద్యానవనంబునుంబోలె బహువిద్రుమలతాలంకృతం బైనదాని నాటకప్రయోగంబునుంబోలె ఘనరసపాత్రశోభితరంగరమ్యం బైనదాని దివంబునుంబోలె సహిమకరభరితం బైనదాని మఱియు. 27

చ. అలఘుఫణీంద్రలోకకుహరాంతరదీప్తమణిస్ఫురత్ప్రభా
వలి గలదాని శశ్వదుపవాసమహావ్రతశీతపీడితా
చలముని సౌఖ్యహేతు విలసద్బడబాగ్ని శిఖాచయంబులన్
వెలిఁగెడుదానిఁ గాంచి రరవిందనిభానన లమ్మహోదధిన్. 28

మ. వివిధోత్తుంగతరంగఘట్టనచలద్వేలావనైలావలీ
లవలీలుంగలవంగసంగతలతాలాస్యంబు లీక్షించుచున్
ధవళాక్షుల్ సని కాంచి రంత నెదురం దత్తీరదేశంబునం
దవదాతాంబుజఫేనపుంజనిభు నయ్యశ్వోత్తముం దవ్వులన్. 29

వ. కని కద్రువ వినతం జూచి చూడవె యల్లయతిధవళంబైన యశ్వంబునందు సంపూర్ణచంద్రునందు నల్లయుంబోలె వాలప్రదేశంబున నల్లనైయున్నది యనిన విని వినత నగి నీ వేకన్నులం జూచితే యక్క యెక్కడిది నల్ల యీయశ్వరాజమూర్తి మహాపురుషుని సత్కీర్తియుంబోలె నతినిర్మలంబై యొప్పుచున్నయది యనిన విని నవ్వి వినతకుఁ గద్రువ యిట్లనియె. 30

కద్రూవినత లొండొరులు ప్రతిజ్ఞ చేయుట

గీ. అమ్మహాశ్వంబు ధవళదేహంబునందు। నల్లగలిగిన నీవిప్డు నాకుదాసి
వగుము మఱియందు నల్లలేదయ్యేనేని। నీకు నేదాసినగుదుఁ బన్నిదముసఱము.

వ. అనియిట్లిద్దఱు నొండొరులకు దాసీత్వంబు పణంబుగానొడివి పన్నిదంబుసఱచిన వినత యయ్యశ్వంబుడాసి చూతము రమ్మనినఁ గద్రువ యిప్పుడు ప్రొద్దులేదు రేపకడఁ జూతమని తమతమ నివాసములకుంబోయి యున్న యప్పుడు. 32

సీ. కద్రువ కొడుకులకడ కేఁగి యేను మి, మ్మందఱ వేఁడెద నన్నలార
నాపంపు సేయుఁడు నన్నుమన్నింపుఁడు, కామచారులకు దుష్కరము గలదె
యొడలు దెల్లనితురగోత్తమువాలంబు, నల్ల సేసితి రేని నాకు దాసి
యగు మనవినత మీరట్లు సేయనినాఁడు, దానికి మఱియేను దాసినగుదు
జంటపన్నిదంబు సఱచితి మట్లుగా। ననినఁ బాములెల్ల ననయమిదియుఁ
దల్లి వనిచెనని యధర్మువు సేయంగ। నొగునె యెఱుకగలరె మగువలెందు. 33

వ. అని యందఱు దమలో విచారించి యధర్మారంభంబునకు సమ్ముఖులుగాకయున్నఁ గద్రువ కోపోద్దీపితముఖయై. 34

క. అనుపమమగు జనమేజయుఁ। డనుజనపతి సేయుసర్పయాగనిమిత్తం
బునఁ బాములు పంచత్వము। సనియెడుమని యురగములకు శాపంబిచ్చెన్. 35

వ. అందు శాపానుభవభీతచిత్తుండై కర్కోటకుండనువాఁడు దల్లిపంచిన రూపంబున నుచ్చైశ్శ్రవంబు వాలంబు నీలంబుగాఁ బట్టి వ్రేలుచున్న మఱునాఁడు రేపకడఁ గద్రువయు వినతయుం జని యత్తురంగంబును జూచి వినత యోటువడి కద్రువకు దాసియై యోపినపనులు సేయుచున్నంతఁ బంచశతవర్షంబులు నిండి రెండవయండం బవిసిన నందు. 36

ఉ. ఆతతపక్షమారుతరయప్రవికంపితఘూర్ణితాచల
వ్రాతమహార్ణవుండు బలవన్నిజదేహసముజ్జ్వలప్రభా
ధూతపతంగతేజుఁ డుదితుండయి తార్క్ష్యుఁడు దల్లికి న్మనఃప్రీతి యొనర్చుచు న్నెగసె భీమజవంబున నభ్రవీథికిన్. 37

క. దారుణకల్పాంత మరు। త్ప్రేరితహవ్యవహశిఖల పెల్లి దియని బృం
దారకమునిబృందస్తుతి। బోరనఁదా నగ్నిసూక్తములతో నెగసెన్. 38

క. హారికులిశక్షత మెఱుఁగని। గురుతరపక్షములతోడి కులగిరివోలెన్

గరుడుండు గగనగతి నుగ్ర। తరజవమున నరుగుదెంచి తల్లికి మ్రొక్కెన్. 39

చ. తడయక మ్రొక్కియున్న వినతాసుతు నప్పుడు సూచి యాత్మలో
నిడుగడఁ జేయుచుం గడు సహింపక కద్రువ వానిఁ బిల్చి నా
కొడుకులనెల్ల నెత్తికొని క్రుమ్మరుచుండుము యేమిపంచినన్
మడవక చేయు మీవని సమర్పణ సేసెఁ బ్రభుత్వమేర్పడన్. 40

వ. గరుడుండును గద్రువపంచిన పనులెల్లను వినతయనుమతంబున నతివినయప
రుండై చేయుచు. 41

క. ఆపన్నగముఖ్యులఁ దన। వీపునఁ బెట్టుకొని పఱచి విపినములు మహా
ద్వీపములు గిరులు నఖిలది। శాపాలపురములుఁ జూపెఁ జని వారలకున్. 42

వ. ఒక్కనాఁడు సప్తమారుత జవంబున సప్తాశ్వమండలంబుదాఁక నెగసిన నమ్మార్తాం
డు చండకిరణంబుల వేఁడిమిదాఁకి మాడి గరుడునివీపున నున్న యురగంబులు
దొరఁగి నేలంబడి మూర్ఛవోయినం జూచి కద్రువ గడునలిగి గరుడునిం బదరి
పరమభక్తినింద్రు నారాధించి 43

చ. నరసురసిద్ధకింపురుషనాగనభశ్చరముఖ్యులెల్ల నీ
కరుణయ వేచి మండ్రు త్రిజగంబులు నీకులిశాభిరక్షణ
స్ఫురణను జేసి సుస్థిరతఁ బొందుఁ బురందర సర్వలోకసుం
దర శరణంబు నా కగుము దానవసూదన పాకశాసనా. 44

వ. అని స్తుతియించి పర్జన్యప్రసాదంబున వడసి కొడుకులపయి మహావృష్టిగురిపించి వి
గతపరితాపులంజేసి కద్రువగర్వంబున నుఱక గరుడుని వినతనుం బనులు గొను
చున్నంత నొక్కనాఁడు గరుడుండు దల్లి కిట్లనియె. 45

ఉ. ఆయతపక్షతుండహతి నక్కులశైలములెల్ల నుగ్గుగాఁ
జేయుమహాబలంబును బ్రసిద్ధియునుంగల నాకు నీపనిం
బాయక ఱొమ్మునం దెపుడుఁ బాముల మోవను వారికిం బనుల్
సేయఁగనేమికారణము సెప్పుము నాకుఁ బయోరుహాననా. 46

వ. అని యడిగిన వినత దనకుఁ గద్రువతోడి పన్నిదంబున నైన దాసీత్వంబును దత్కా
రణంబయిన యనూరుశాపంబునుం గొడుకున కేర్పడం జెప్పి యిట్లనియె. 47

క. నీకతమున నాదాస్యము। ప్రోకటముగఁ బాయు ననిన పలు కెదలోనం
జేకొని యూఱడి నిర్గత। శోకస్థితి నున్నదానఁ జూవె ఖగేంద్రా. 48

వ. కొడుకులు సమర్థులైనఁ దల్లిదండ్రుల యిడుమలు వాయుట యెందునుం గలయది
గావున నీయట్టి మహాబలపరాక్రమ సత్త్వసంపన్నుండైన సుపుత్రుం బడసియు సవ
తికి దాసినై యుండుదునే యనిన వైనతేయుండు దద్దయు దుఃఖితుండై యొక్క
నాఁడు కాద్రవేయులకిట్లనియె. 49

క. మాయీదాస్యము వాయు ను। పాయము సేయుండు నన్నుఁ బనుపుం డిష్టం

చేయది దాసన దెత్తు న। జేయుఁడ్నై యమరవరులఁ జేకొనిరైయెనన్. 50

వ. అనిన నయ్యురగులు గరుడున కిట్లనిరి. 51

చ. అమితపరాక్రమంబును రయంబును లావును గల్గుఖేచరో
త్తముఁడవు * నీవు నీదయినదాస్యము వాపికొనంగ నీకుఁ జి
త్తము గలదేని భూరిభుజదర్పము శౌర్యము నేర్పడంగ మా
కమృతము దెచ్చి యిమ్మనిన నవ్విహగేంద్రుఁడు సంతసంబునన్. 52

గరుత్మంతుఁ డమృతంబు దెచ్చుటకుఁ దల్లియనుమతి గొనుట

వ. అట్లు చేయుదు నమృతంబు దెచ్చి మీకిచ్చి యేనునుం దల్లియు దాసీత్వంబువ
లన విముక్తుల మగువారమని నొడివి తద్వృత్తాంతంబంతయుఁ దల్లికిం జెప్పి యమృ
తహరణార్థం బరిగెదనని మొ్రక్కిన వినత సంతసిల్లి కొడుకుం గౌఁగిలించుకొని. 53

చ. అనిలుఁడు పక్షయుగ్మ మమృతాంశుఁడు వీపసలుండు మస్తకం
బినుఁడు సమస్త దేహమును నెప్పుడుఁ గాచుచు నీకభీష్టముల్
ఘనముగఁ జేయుచుండెడు జగన్నుత యున్నతియున్ జయంబుఁ జే
కొనుమని యిచ్చె దీవనలు గోరి ఖగేంద్రునకుం బ్రియంబునన్. 54

వ. గరుడుండును దల్లిదీవనలు గైకొని గమనోన్ముఖుండై యమృతంబు దెచ్చునప్పుడు
లావుగలుగవలయు నాకాహారం బుపదేశింపు మనిన వినత యిట్లనియె. 55

క. విషనిధికుక్షి నసంఖ్యము। నిషాదగణ ముండి ధారుణీప్రజకుఁ గడున్
విష † మమును జేయుదాని ని। మిషమున భక్షించి చను మమిత్రవిఘాతీ. 56

వ. భక్షణవిషయంబునందు బ్రాహ్మణునిం బరిహరింపు మనిన గరుడుండు నాకు
బ్రాహ్మణు నెఱుంగు తెఱం గెఱింగింపు మనిన వినత యిట్లనియె. 57

క. రయమున మ్రింగుడు గాలము। క్రియ నెవ్వఁడు కంఠబిలము క్రిందికిఁ జన క
గ్నియుఁబోలె లోదహించును। భయరహితా వాని నెఱుఁగు బ్రాహ్మణకులుఁగాన్.

గీ. కోపితుండైన విప్రుండు ఘోరశస్త్రి। మగు మహావిషమగు నగ్నియగు నతండ
యర్చితుండైన జనులకు నభిమతార్థ। సిద్ధికరుఁడగు గురుఁడగుఁ జేయుఁ బ్రీతి. 59

వ. అని బ్రాహ్మణస్వరూపంబుఁ జెప్పిన విని యెఱింగి వినత వీడ్కొని గరుడుం డతిత్వ
రితగతిం బఱచి సముద్రోదరంబుననున్న నిషాదుల ననేకశతసహస్రసంఖ్యలవారిం
బాతాళవివరంబునుంబోని తనకంఠబిలంబుఁ దెఱచి యందఱ నొక్కట మ్రింగిన
సందొక్క విప్రుండుండి కుత్తుకకు డిగక నిప్పునుంబోలె నేర్చుచున్న నెఱింగి నా
కంఠబిలంబున విప్రుం డున్నవాఁడేని వెలువడి వచ్చునది యనిన గరుడున కవ్వి
ప్రుం డిట్లనియె. 60

ఉ. విప్రుఁడ నున్నవాఁడ నపవిత్రనిషాది మదీయభార్య కీ
ర్తిప్రియ దీనిఁ బెట్టి చను దెంచుట ధర్మువు కాదు నావుడున్

* పూని- † మంబు చేయువారి- అని పాఠాంతరములు.

విప్రులఁ బొంది యున్న యపవిత్రులుఁ బూజ్యులుగారె కావునన్
విప్రకులుండ వెల్వడుము వేగమ నీవును నీనిషాదియున్. 61

వ. అనిన నాగరుడుని యనుగ్రహంబున బ్రాహ్మణుండు నిషాదీసహితుండై వెలువడి
వచ్చి గరుడుని దీవించి యథేచ్ఛం జనియె గరుడుండు గగనంబునం బఱచి కశ్యపుం
గని నమస్కరించి జననీదాస్యనిరాసార్థం బురగుల కమృతంబుఁ దేర నరిగెద ని
షాదఖాదనంబున నాఁకలి వోకున్నయది నాకాహారంబుఁ బ్రసాదింపు మనినఁ
గొడుకు కడంకకు మెచ్చి కశ్యపప్రజాపతి యిట్లనియె. 62

క. అనలనిభుండు విభావసుఁ। డనువిప్రుఁడు నియమవంతుఁ డర్థాఢ్యుండై
తనరి సుఖమున్న నాతని। యనుజన్ముఁడు సుప్రతీకుఁ డనువాఁ డతనిన్. 63

క. మనపితృవర్గము వడసిన। ధనము విభాగించి యిమ్ము ధర్మస్థితి నా
కని వాని నడుగఁ బోయిన। ననుజునకు విభావసుం డహంకారమునన్. 64

క. తా నలిగి యిచ్చె శాపం। బేనుఁగవై యుండుమని సహింపక వాఁడున్
మానుగఁ గూర్మమ వగుమని। వానికిఁ బ్రతిశాప మిచ్చె వసులోభమునన్. 65

వ. ఇట్లన్నయుం దమ్ముండును నన్యోన్యశాపంబులం జేసి యోజనత్రయోత్సేధంబు గలి
గి దశయోజనవిస్తీర్ణంబైన కూర్మంబును షడ్యోజనోత్సేధంబు గలిగి ద్వాదశయో
జనవిస్తృతంబైన గజంబును నై సరోవరవిపినంబులనుండి యర్థనిమిత్తంబైన పూ
ర్వవైరంబునఁ దమలో నిత్యంబు నొండొంటితోడం బెనంగి పోరుచుండు నవి నీ
కాహారంబు సు మ్మరుగుము కార్యసిద్ధి యయ్యెడు మనిన గరుడుండును వల్లెయని
మనోవేగంబునం బఱచి యారెంటి నింగాంచి. 66

క. ఉఱక యొకచేతఁ గూర్మముఁ। బెఱచేత గజంబుఁ బట్టి పెనఁచి ఖగేంద్రుం
డిఱికికొని గగనవీథిం। బఱచె వియచ్చరవిమానపఙ్క్తులు దూలన్. 67

క. కనకవ్రతతీవితతులు। పెనఁగిన సురభూరుహములఁ బెద్దయు బెడఁగై
తనరినయలంబతీర్థం। బున కరిగె నగంబు లొక్క మొగి గ్రక్కదలన్. 68

వ. అందు రోహిణంబను పాదపోత్తమంబు గరుడునిం గని సంభావించి శతయోజనా
యతంబైన మదీయశాఖపై నుండి యిగ్గజకచ్ఛపంబుల భక్షించి పొమ్మనిన గరుడుం
డు నట్ల చేయుదునని యమ్మహాశాఖపై నూఁద సమకట్టి యందు. 69

క. పాదంబులు వెట్టుడుఁ ద। త్పాదపఘనశాఖ విఱిగి బల్లన నుచ్చై
ర్నాదమున దిక్కు లదుర్వఁగ। ఖేదిల్లె విహంగతతులు భీతిం బఱవన్. 70

గరుత్మంతుఁడు గజకచ్ఛపంబులం గొని కశ్యపునొద్దకుఁ బోవుట

వ. అమ్మహాశాఖ నవలంబించి తలక్రిందై వ్రేలుచు నాదిత్యకిరణంబులు దమ కాహా
రంబులుగాఁ దపంబు సేయుచున్న వాలఖిల్యమహామునిగణంబులం జూచి యిది
భూమిపయిం బడిన నిమ్మునులకు బాధయగునని దానిని గఱచికొని గజకచ్ఛపంబు
లం గరంబుల నిఱికికొని గరుడుండు గగనంబునం బఱచి తనకు నూఁద నిమ్ముగుప్రదే

శం బెండునుంగానక గంధమాదనంబునకుం జని యందుఁ దపంబు సేయుచున్న
కశ్యపుం గనుంగొని మ్రొక్కిన. 71

చ. కనకమహీధరప్రతిమకాయు మహాజవనిర్జితప్రభం
జను నవిచింత్యభూరిభుజసత్త్వసమన్వితు దీప్తహవ్యవా
హనసము వైనతేయునిఁ దదాస్యగతద్రుమశాఖనున్న య
త్యనఘుల వాలఖిల్యులను నమ్మునినాథుఁడు సూచె నెమ్మితోన్. 72

వ. ఇగ్గరుడుండు భువనహితమహారంభుండు బలసమన్వితుండు మీకు బాధయగునని
యిత్తరుశాఖ విడువనేరకున్నవాఁడు వీనిం గరుణించి మీరొండుకడ కరుగుండనిన
వాలఖిల్యులు గశ్యపు ప్రార్థనంబునం జేసి దాని విడిచి హిమవంతంబునకుం జనిరి
గరుడుండును ముఖనిక్షిప్తశాఖాస్ఖలితవదనుండగుచుఁ దండ్రికిట్లనియె. 73

క. ధరణీసురవిరహితమగు। నరణ్యదేశంబు నాకు నానతి యిం డి త్త
రుశాఖ విడువవలయును। గరము నిరోధ మిది యనినఁ గశ్యపుఁ డనియెన్. 74

క. హిమశైలకందరాభా। గముకడ నిష్పురుషనగము గల దచ్చో నీ
ద్రుమశాఖ విడువు మది దా। నమానుష మగమ్య మీశ్వరాదుల కైనన్. 75

వ. అది యిచ్చటికి లక్షయోజనంబులుగల దరుగుమనిన గరుడుండును మనోవేగంబు
నం బఱచి యానిష్పురుషనగంబునం దత్తరుశాఖ విడిచి హిమవంతంబు మీఁదికిం
బోయి గజకచ్ఛపంబుల భక్షించి మహాసత్త్వసంపన్నుండై నాకలోకంబున కెగ
య సమకట్టి పక్షవిక్షేపంబుఁ జేసిన. 76

క. ఘనపక్షానిలచలితా। వనిరుహములవలనఁ దొరఁగు వరపుష్పచయం
బనిమిషజయార్థ మరిగెడు। వినతాసుతుమీఁదఁ బుష్పవృష్టిం బోలెన్. 77

వ. ఇట్లమృతహరణార్థంబు గరుడుండు గగనంబున కెగసిన నట దేవలోకంబునందు.

మాలిని. సురపతిసభఁ జూడం జూడ నంగారవృష్టుల్
గురిసెఁ గులిశధారల్ గుంఠితంబయ్యె దిక్కుం
జరమదము లడంగెన్ సర్వదిక్పాలకాంతః
కరణములు భయోద్వేగంబునన్ సంచలించెన్. 79

వ. ఇట్టి మహోత్పాతంబులు పుట్టిన సురపతి బృహస్పతిం జూచి యిది యేమినిమిత్తం
బని యడిగిన దానినంతయు నెఱింగి బృహస్పతి సురపతికిట్లనియె. 80

సీ. బ్రహ్మణ్యుఁడగు కశ్యపబ్రహ్మవరమున వినతకుఁ బుట్టిన యనఘమూర్తి
వాలఖిల్యులదయ వరపక్షికులమున, కింద్రుఁడై పరఁగిన యుద్ధతేజుఁ
డుదధిలోనున్న యత్యుగ్రనిషాదుల, నారంగ్రమింగిన ఘోరవీరుఁ
డిభకచ్ఛపముల రోహిణశాఖతో నెత్తి, కొని దివిఁ బఱచిన యనిలవేగి
వీఁగి తనతల్లిదాస్యంబు నీఁగఁ బూని। తడయ కమృతంబు గొనిపోవఁ గడఁగి వచ్చెఁ
గామరూపసంపన్నుండు గామగమనుఁ। డతఁడు నీకు నసాధ్యుండు శతమఖుండ.

వ. అగ్గరుడుని మాహాత్మ్యంబు నీవును నెఱుంగు దెట్లనినఁ గశ్యప ప్రజాపతి పుత్త్రార్థి యై భవత్ప్రభృతులయిన దేవగణంబులను వాలఖిల్యప్రముఖులైన మహామునిగణంబులను దనకు సహాయులనుగాఁ బడసి పుత్త్రకామేష్టి సేయునాఁడు నీవు నీబలంబునకుం దగిన యిధ్మభారంబు మోచికొనియు నశ్రమంబున వచ్చినవాఁడవై యల్పకుశపలాశేధ్మభారంబులు మోచికొని వడవడవడంకుచు వచ్చువారి నల్పసత్త్వుల నంగుష్ఠప్రమాణదేహుల ననవరతోపవాసకృశీభూతశరీరులఁ వాలఖిల్యమహామునులం జూచి నగిన నమ్మునులు సిగ్గువడి కడు నలిగి. 82

క. రణవిజయుఁ డనల తేజుం। డణిమాదిగుణాఢ్యుఁ డుదితుఁ డయ్యెడు వీరా
గ్రణి శతముఖుకంటెను శత। గుణవీర్యుండయిన పుత్త్రకుం డజితుండై. 83

వ. వాఁడు రెండవయింద్రుండయ్యెడు మను మహావీర్యవంతంబులైన మంత్రంబుల వేల్చుచున్నంత నంతయు నెఱింగి నీవు కశ్యపుపాలికిం బోయి నాకుం గరుణింపుండని వానిం బ్రార్థించినఁ గశ్యపప్రజాపతి యమ్మునుల కిట్లనియె. 84

ఉ. ఉండు నితండు పద్మజునియోగమునం ద్రిజగంబులందు నిం
ద్రుండయి భూతరాశిఁ దనదోర్బలశక్తిఁ గడంగి కాచుచున్
రెండవయింద్రుఁడైన విపరీతముగున్ భువనప్రవృత్తి మీ
రొండు విధంబు సేయు టిది యుక్తమె బ్రహ్మనియుక్తి యుండఁగన్. 85

వ. మీవచనం బమోఘంబు గావున నింక నాకు నుద్భవిల్లెడు పుత్త్రుండు పక్షికులంబునకెల్ల నింద్రుం డయ్యెడుమని కశ్యపుండు వారల నొడంబఱిచి నీయింద్రత్వంబేకాధిష్ఠితంబు సేసె నట్టి కశ్యపప్రజాపతి యజ్ఞమహిమను వాలఖిల్యుల తపోమహిమను వినతకుం బుట్టి విహగేంద్రుండైన యాగరుడుం డిప్పు డమృతహరణార్థం బరుగుదెంచుటం జేసి స్వర్గలోకంబున మహోత్పాతంబులు పుట్టెనని సురపతికి బృహస్పతి సెప్పిన విని యింద్రుం డమృతరక్షకులనెల్ల రావించి మీర లతిప్రయత్నంబున నమృతంబు రక్షించుకొని యుండుండని పంచిన వల్లెయని. 86

క. వారలు బహుప్రకారా। కారులు వీరులు నిశాతఖడ్గాదిమహా
దారుణశస్త్రధరులు కృ। ష్ణారుణసితపీతఘనతరాంగ త్రాణుల్. 87

క. సమకట్టి యొక్కమొగి న। ప్రమాదులై నిలిచి రేయుఁ బవలును రక్షా
క్షములై యమృతముచుట్టును। నమేయబలు లుండి రంత నతిరభసమునన్. 88

మ. వితతోల్కాశనిపుంజ మొక్కొ యనఁగా విస్ఫీథి నుత్క్షిప్తప
క్షతివాతాహతిఁ దూలి తూల శకలాకారంబులై వారిద
ప్రతతుల్ సాల్వడి నల్గడం జెదరఁగాఁ బాతెన్మనోవేగుఁడై
పతగేంద్రుం డమృతాంతికంబునకుఁ దత్పాలుర్ భయంబందఁగన్. 89

వ. అంత. 90

క. కల్పాంతానలకీలా। కల్పాయతపక్షుఁ బక్షిగణవిభు శౌర్యా

కల్పఁగని యమృతరక్షు లు నల్పక్రోధులయి తాఁకి రార్చి కడంకన్. 91

గరుడుఁ డమృతరక్షకులతో యుద్ధము సేయుట

క. తడఁబడ నేసియు వైచియుఁ, బొడిచియు వివిధాస్త్రశస్త్రముల నుద్ధతులై
కడుకొని యుద్ధము సేసిరి, కడిమి మెయిన్ విబుధవరులు గరుడునితోడన్. 92

వ. గరుడుండును నిజపక్షవిక్షిప్తరజోవృష్టి నమరవరుల దృష్టిపథంబు గప్పి స్వర్గలోకం
బు నిరవలోకంబుగాఁ జేసిన నమరేంద్రుపనుపునఁ బవనుం డారజోవృష్టి సెదరపి
చె నంత. 93

మాలిని. పరశుకులిశకుంతప్రాసబాణాసనోద్య
త్పరిఘకణయచక్రప్రస్ఫురద్బాహుసేనా
పరివృతుఁడయి తాఁకెన్ భౌమనుండ స్మహాకిం
కరుఁడు సమరకేళీగర్వితున్ వైనతేయున్. 94

క. బలవత్ఖగేంద్రకోపా, నలభస్మీభూతుఁడై క్షణంబున వాఁడున్
బలమఱి కాఁగెను దగ్గ, జ్వలనజ్వాలావలీఢశలభము వోలెన్. 95

సీ. పక్షతుండాగ్రనఖక్షతదేహులై, ఘోరున నవరక్తధార లొలుక
విహగేంద్రునకునోడి నిహతులై సురవరుల్, సురరాజు మఱువుసొచ్చిరి కడంగి
సాధ్యు లనాయాససాధ్యులై పాఱిరి, పూర్వాభిముఖులయి గర్వ ముడిగి
వసువులు రుద్రులు వసుహీనవిప్రుల, క్రియ దక్షిణాశ్రితులయిరి భీతి
వంది యపరదిక్కుఁ బొంది రాదిత్యు లు, శ్వినులు నుత్తరమున కొనరఁ బఱచి
రనల వరుణ పవన ధనద యమాసురుల్, వీఁక దఱిగి కాందిశీకులయిరి. 96

క. తలరఁగ రేణుక క్రథన, ప్రలిహ ప్రరుజా శ్వకృంత పదనఖు, లను ర
క్షులఁ గులిశనిశాతనఖా, వలిఁ బక్షీంద్రుండు వ్రచ్చి వందఱలాడెన్. 97

వ. ఇట్లు నిర్జరవరుల నెల్ల నిర్జించి యూర్జితుండై గరుడుం డమృతస్థానంబునకరిగి దా
నిం బరివేష్టించి ఘోరసమీరప్రేరితంబై దుర్వారశిఖాజిహ్వాల నంబరంబు నా
స్వాదించుచున్న యనలంబుం గని తత్క్షణంబ సకలనదీజలంబుల నెల్లఁ బుక్కిలించు
కొనివచ్చి యయ్యనలంబు నాఱంజల్లి తీక్ష్ణధారంబై దేవనిర్మితంబై పరిభ్రమించు
చున్న యంత్రచక్రంబు నరాంతరంబున సంక్షిప్తదేహుండై చొచ్చి యచ్చక్రంబు
క్రింద. 98

ఉ. ఘోరవికారసన్నిహితకోపముఖంబులు దీప్తవిద్యుదు
ల్కారుణదారుణాక్షములునై నిజదృష్టివిషాగ్ని నన్యులం
జేరఁగనీక యేర్చుచుఁ బ్రసిద్ధముగా నమృతంబు చుట్టు ర
క్షారతి నున్న యుగ్రభుజగంబుల రెంటిని గాంచి చెచ్చెరన్. 99

వ. అయ్యురగంబులఁ దనపక్షరజోవృష్టి నంధంబులం జేసి వానిశిరంబులు ద్రొక్కి
పరాక్రమ మెసంగ నమృతంబుగొని గరుడుండు గగనంబున కెగసిన. 100

క. కలహమున నిట్లు సురవీ। రులఁ బల్వుర నోర్చి యొక్కరుఁడ యమృతముఁ దె
క్కలికొని యాస్వాదింపక। యలోలుఁడగువానిఁ జూచి హరి యిట్లనియెన్. 101

క. నీవిజయోత్సాహమునకు। లావునకు జవంబునకు సలౌల్యమునకు స
ద్భావమునకు మెచ్చి వరం। బీవచ్చితి వేఁడు మెద్ది యిష్టము నీకున్. 102

వ. అని ప్రసన్నుండై యానతిచ్చిన యాదిదేవుండగు శ్రీమన్నారాయణునకు నమ
స్కరించి గరుడుం డిట్లనియె. 103

సీ. అమృతాశనంబు సేయకయును దేవ నా, కజరామరత్వంబు నందుటయును
నఖిలలోకంబుల కగ్రణి నైనసీ, యగ్రంబునందు ని న్నధికభక్తిఁ
గొలుచుచు నునికియుఁ గోరితిఁ గరుణతో, దయసేయు ముద్ధత దైత్యభేది
యనవుడు వానికి నభిమతంబులు ప్రీతుఁ, డై యిచ్చి హరి యిట్టులనియె నాకు
ననఘ వాహనంబవై మహాధ్వజమవై। యుండుమనినఁ బక్షియును బ్రసాద
మనుచు మ్రొక్కి పఱచె నంత నాతనిమీఁద। వజ్రమెత్తి వైచె వాసవుండు. 104

వ. అదియును నంబరంబున నగ్నికణంబులు సెదరం బఱతెంచి పక్షిరాజు పక్షంబులు
దాఁకవచ్చినం జూచి గరుడుండు నగి నీచేయు వేదన నన్నుం దాఁక నోపదు నీవు
మహామునిసంభవంబవగుటను దేవేంద్రు నాయుధంబవగుటను నిన్ను నవమానిం
పరాదు గావున మదీయైకపర్ణశకలచ్ఛేదంబు సేయుము నాయందు నీశక్తి యింతి
యయనిన సకలభూతసంఘంబెల్ల నాతని పర్ణంబుల సుస్థిరత్వంబునకు మెచ్చి సుప
ర్ణుండని పొగడిరి సురేంద్రుండును నప్పిహంగేంద్రు మాహాత్మ్యంబునకు మెచ్చి
యచ్చెరువంది యిట్లనియె. 105

—•••(ఇంద్రుఁడు గరుడుని ప్రభావంబునకు మెచ్చి స్నేహించుట)•••—

గీ. నిరుపమానశౌర్య నీతోడఁ జెలిమి సే। యంగ నాకభీష్టమైనయదియు
నిట్టి విక్రమంబు నిట్టిసామర్థ్యంబుఁ। గలదె యొరుల కిజ్జగంబునందు. 106

క. అమరుఁడ వజరుఁడ వజితుఁడ। వమేయుఁడవు నీకు నమృత మదియేల ఖగో
త్తమ దీని నొరులకిచ్చిన। నమరులకును వారసాధ్యు లగుదురు పోరన్. 107

క. నీవోరులకు నీయమృతం। బీవలవదు నాకు మరల నిచ్చిన నీకి
ష్టావాప్తి యగువిధం బే। గావించెద ననిన హరికి గరుడుం డనియెన్. 108

వ. ఏను మదీయ మాతృదాసీత్వనిరాసార్థం బమృతంబు దెచ్చి యిత్తు నని కాద్రవే
యులతో నొడివి వచ్చినవాఁడ నీయమృతంబు గొనిపోయి వారలకిచ్చి మదీయజ
ననీదాస్యంబు వాపికొనిన నురగులీయమృతం బుపయోగింపకుండ ముందర నీవు
గొనిచనుమనిన నగ్గరుడుని మహానుభావంబునకు మెచ్చి నీబలపరాక్రమంబులు వి
నవలతుం జెప్పుమనిన నయ్యింద్రునకు గరుడుం డిట్లనియె. 109

క. పరనిందయు నాత్మగుణో। త్కరపరికీర్తనముఁ జేయఁగా నుచితమె స
త్పురుషుల కైనను నీక। చ్చెరువుగ నాకల తెఱంగుఁ జెప్పెదఁ బ్రీతిన్. 110

ఉ. స్థావరజంగమప్రవితతంబగు భూవలయంబు నెల్ల నా
లావునఁ బూని తాల్తు నవిలంఘ్యపయోధిజలంబు లెల్ల ర
త్నావళితోన చల్లుదు బృహన్నిజపక్షసమీరణంబునన్
దేవగణేశ యీక్షణమ త్రిమ్మరి వత్తుఁ ద్రివిష్టపంబులన్. 111

వ. అని చెప్పిన గరుడుని జవసత్త్వసామర్థ్యంబులకు మెచ్చి సంతసిల్లి నాతోడ నెప్పు
డు బద్ధసఖ్యుండవై యుండవలయునని వెండియు దేవేంద్రుఁడు గరుడున కిట్లనియె.

క. నాకభిమత మొనరించిన। నీకిష్టము సెప్పికొనుమనిన దుర్మదులై
మా కిట్లహితముఁ జేసిన। యాకద్రువపుత్రు లశన మయ్యెడు నాకున్. 113

క. భవదభిరక్ష్యములగు నీ। భువనంబులయందు సర్పములు ద్రిమ్మరుటన్
దివిజాధిప నీకెక్కెఁగిం। పవలసె నీయాజ్ఞ నాకుఁ బడయఁగవలసెన్. 114

వ. అని గరుడుండు దనకు నురగభోజనత్వంబు సురపతిచేత వరంబువడసి తదనుగమ్య
మానుండై యురగులయొద్దకువచ్చి మరకతహరితంబైన కుశాస్తరణంబున నమృ
తకలశంబు నిలిపి యురగులకుం జూపి యిట్లనియె. 115

క. అనిమిషనాథసుగుప్తమ। యినయమృతము దెచ్చి మీకు నిచ్చితి నస్మ
జ్జననీదాస్యము వాసెను। దినకరపవనాగ్ని తుహినదీప్తులు గుఱిగాన్. 116

వ. మీరలు స్నానాలంకృతులరైవచ్చి దీని నుపయోగింపుండని పంచి తల్లిం దనవీపె
క్కించుకొని విహగేంద్రుం డురగుల కదృశ్యుండై యున్న సురేంద్రుపీడ్కొని చ
నియె నురగులును నమృతోపయోగకుతూహలంబున నొండొరులం గడవఁ గృ
తస్నానాలంకృతులై చనుదెంచుటకు ముందర. 117

క. అమరాధిపుఁ డమృతము గొని। యమరావతి కరిగి తొంటియట్లు సుఖస్థా
నమున నవిచలితరక్షా। క్షముఁడై రక్షించుకొని సుఖస్థితినుండెన్. 118

వ. ఉరగులు నిట్లమృతం బుపయోగింపం గానక దానియున్న స్థానంబని దర్భలు
నాకిన నాలుకలు రెండుగా వ్రయ్యుటం జేసి నాఁటంగోలె ద్విజిహ్వులు నాఁ బర
గిరి యమృతస్థితిం జేసి దర్భలు పవిత్రంబులయ్యె. 119

క. ఈసౌపర్ణాఖ్యానము। భాసురముగ వినిన పుణ్యపరులకు నధిక
శ్రీసంపదలగు దురితని। రాసంబగుఁ బాయు నురగరక్షోభయముల్. 120

వ. ఇట్లురగు లమృతం బుపయోగింపంగానక చనిన శేషుండు దల్లియుం దమ్ములుఁ జేసిన
యధర్మంబునకు నిర్వేదించి వారల విడిచి కడునిష్ఠతో గంధమాదనబదరీతపోవ
న గోకర్ణ పుష్కరారణ్య హిమవంతంబు లాదిగాఁ గల పుణ్యస్థానంబులం దనే
కశతసహస్రవర్షంబులు బ్రహ్మ నుద్దేశించి తపంబు సేసిన బ్రహ్మయుఁ బ్రత్యక్షుండై
వరంబు వేఁడుమనిన శేషుం డిట్లనియె. 121

సీ. తల్లియు నాసహోదరులును మూర్ఖులై, ధర్మువు నుచితంబుఁ దప్పి వినత
కా వైనతేయున కపకారములు సేసి, యిప్పుడు వారి సహింప కెగ్గు

సేయుదు రేను బాసితి వారితోడి పొ, త్తొల్లఁ దపంబు సేయుచు శరీర
భారంబు విడిచెదఁ బరమేష్ఠి యనవుడు, నాతనిసమబుద్ధి కజుఁడు మెచ్చి
నిత్యసత్యధర్మనిరతుండ వఖిలంబు। దాల్ప నోపునట్టి ధైర్యయుతుఁడ
విది యనన్యవిషయ మిమ్మహీభారంబు। నీవ తాల్పవలయు నెమ్మితోడ. 122

చ. వినతకు నాత్మజుండయిన వీరుఁడు గశ్యపవాలఖిల్యస
న్మునులవరంబు గన్న ఖగముఖ్యుఁడు వాసవు నోర్చియున్న స
ద్వినుతబలుండు గావున వివేకమున న్వినతాతనూజుతో
ఘనముగఁ జెల్మిఁ జేయు మిది కార్యము నీకు భుజంగమేశ్వరా. 123

—బ్రహ్మయనుజ్ఞ వలన శేషుఁడు భూభారంబు దాల్చుట—

వ. అని బ్రహ్మ నియోగించిన శేషుం డశేషమహీభారంబుఁ దాల్చి గరుడునితో బద్ధస
ఖ్యుండై యుండె నిటవాసుకియుం దల్లిశాపంబున జనమేజయు సర్పయాగంబునం
దయ్యెడు సర్పకులప్రళయంబునకు వెఱచి తన బాంధవుల నైరావతాది సహోద
రులను రావించి విషణ్ణహృదయుండై యిట్లనియె. 124

చ. చిరముగ బ్రహ్మకుం దపము సేసి యనంతుఁ డనంతధారుణీ
భరగురుకార్యశక్తుఁడయి పన్నగముఖ్యుల పొత్తు వాసి చె
చ్చెరఁ దనయంతనుండి మదిఁ జేర్చి తలంపఁడ యొక్కనాఁడు దు
ర్భరతరదందశూకముల భావిభయప్రతిఘాతకృత్యముల్. 125

వ. మఱి యమృతమథనంబునాఁడు మందరమహానగంబునకు యోక్త్రంబనయిన
నాక్లేశంబునకు మెచ్చి యమరులెల్లఁ బితామహుం బ్రార్థించి నాకు నవ్యయత్వం
బును సకలభయమోక్షణంబునుగా వరం బిచ్చి రైనను జననీశాపభయంబున ను
రగప్రళయంబగుటకు మనోదుఃఖంబు దుస్సహంబై యుండు దాని నుడిగించు ను
పాయం బెద్ది యేమి చేయువారమని చింతించుచున్న యన్నాగరాజునకు నాగకు
మారు లత్యుద్ధతులై యిట్లనిరి. 126

సీ. జనమేజయుఁడు సేయుసర్పయాగమునకు, విఘ్నమందఱము గావింత మతఁడు
ధర్మార్థిగావున ధారుణీసురులమై, యడుగుద మీక్రతు వడుగు మనియుఁ
గొందఱ మతనికిఁ గూర్చుమంత్రులము నై, యీక్రతుక్రియఁ జేసి యిహపరముల
కగుఁ బెక్కుదోషంబులని హేతువులు సూపి, యుడిగింత మందఱ మొక్కమొగిన
భక్ష్యభోజ్యలేహ్యపానీయములమీఁద। సదములోని విప్రజనులమీఁద
వెగడుపడఁగఁ బాఱి వెఱపింత మొజ్జలు। దత్ప్రయోగవిధులు దప్పి పఱవ. 127

వ. అనిన వారలలోఁ గొందఱు బుద్ధిమంతులయిన భుజంగముఖ్యు లిట్లనిరి. 128

క. ఇవి మీకన్నియుఁ జేయఁగ। నవునని తలఁపకుఁడు భూసురావలిమంత్రో
ద్భవదారుణదహనశిఖల్। గవిసిన నెద్దియును జేయఁగా నెడగలదే. 129

వ. అనిన నాగరాజానుజుండైన యేలాపుత్రుం డిట్లనియె. 130

గీ. శాప మిచ్చునాఁడు జననియుత్సంగంబు। నందు నిద్రవోయి నట్ల యుండి
యమరవరుల కజునకైన యన్యోన్యసం। భాషణంబు లెఱుకపడఁగ వింటి. 131

వ. అప్పలుకులు సెప్పెద వినుండు శాపానంతరంబున నమరులెల్ల నజున కిట్లని రయ్యా కద్రువ గడు నిర్దయురాలై యిట్టియనంతబలవీర్యసంపన్నులయిన కొడుకులం బడసి వారి కకారణంబైన దారుణశాపం బిచ్చె మీరును వారింపక యుపేక్షించితిరి దీనికిం బ్రతీకారం బొండెద్ది గలదే యనిన నమరులకుఁ గమలసంభవుం డిట్లనియె. 132

క. క్రూరాకారుల జగదప। కారులఁ బన్నగులఁ దాల్పఁగా నోపని యి
ద్ధారుణికి హితంబుగ దు। ష్టోరగసంహార మిప్పు డొడఁబడవలసెన్. 133

వ. మఱియు సకలలోకహితాచారులైన నాగముఖ్యులనెల్ల వాసుకిచెలియలైన జరత్కారువునకు జరత్కారుండను మహామునికిం బుట్టెడువాఁ డధిక తేజస్వి యాస్తీకుండను మహాముని జనమేజయసమారబ్ధసర్పప్రళయంబువలన రక్షించునని పితామహుండు దేవతలకుం జెప్పిన తెఱంగు సెప్పిన వాసుకిప్రముఖ నాగముఖ్యులెల్ల సంతసిల్లి యేలాపుత్రు నెత్తికొని సాధువాదంబుల నభినందించిరి వాసుకియు నాఁటంగోలె జరత్కారుమునీంద్రుం డెన్నఁడు దారపరిగ్రహంబు సేయునోయని తత్సమయం బపేక్షించి యుండునంత. 134

క. పరమతపోనిధి యాయా। వరవంశోత్తముఁడు నియమవంతుఁడు లోకో
త్తరుఁడు జరత్కారుఁడు నాఁ। బరఁగినముని బ్రహ్మచర్యపరిపాలకుఁడై. 135

క. ఘోరవ్రతములు సలుపుచు। దారపరిగ్రహము సేయఁ దా నొల్లక సం
సారపునర్భవభీతి న। పారవ్యామోహపాశబంధచ్యుతుఁడై. 136

వ. తపస్స్వాధ్యాయబ్రహ్మచర్యంబులం జేసి ఋషుల ఋణంబుల నీఁగుచుఁ బరిభ్రమించువాఁడు వనంబులో నొక్క పల్వలంబు గని యందు మూషకవిలూనంబయి యొక్క మూలంబ తక్కియున్న వీరణస్తంబంబు నవలంబించి తలక్రిందై యాదిత్యకిరణంబు లాహారంబుగా వ్రేలుచున్న ఋషులం గొందఱం జూచి డాయంబోయి జరత్కారుం డిట్లనియె. 137

క. కడు నుగ్రము దలక్రిందుగ। బడి వ్రేలుట యిదియు నొక తపంబొకో నా కే
ర్పడఁ జెప్పుఁ డీతపం బే। దొడఁగెద ననవుడును నయ్యధోముఖవిప్రుల్. 138

క. అనఘ యిదియేటితప మే। మనుపమదుర్గతుల మగుట నాధారము లే
కను సంతానోచ్ఛేదం। బున వ్రేలెద మధమలోకముల తెరువు సనన్. 139

వ. మందభాగ్యులమయిన మావంశంబున జరత్కారుండను పాపకర్ముండు పుట్టి దారపరిగ్రహము సేయను సంతానంబు వడయ నొల్లకున్నవాఁ డే మాతని పితృపితామహులము మాపుట్టినయవురుగంట వ్రేళ్లెల్లం గాలుండు మూషకవ్యాజంబునం దరతరంబ కొఱికిన నొక్క వేర తక్కియున్నయది యదియును జరత్కారుం

దనపత్యుండైనం దెగు మే మధఃపాతులమగుదు మాతం డపత్యంబు వడసెనేని నూర్ధ్వగతుల మగుదుము. 140

గీ. నీవు మాచుట్టమవపోలె నెమ్మిఁ జోడ। నవహితుఁడవయి మాపల్కులాదరించి
యాజరత్కారుఁ గని చెప్పుమయ్య వాని। నెఱుఁగుదేని మాపడియెడు నీయవస్థ.

వ. అనినవిని జరత్కారుఁ డతికారుణ్యచిత్తుండై యపత్యార్థం బవశ్యంబు వివాహంబు గావలయునని యెంతయుం బ్రొద్దు చింతించి తనపితృవర్గంబున కిట్లనియె. 142

క. మీరలు నాపితృదేవత। లారాధ్యుల రేను మీకు నాత్మజుఁడ జర
త్కారుఁడనువాఁడ ముందర। దారపరిగ్రహము సేయఁ దగులదు బుద్ధిన్ 143

క. మిమ్మిట్లు సూచి మీకు హి। తమ్మెట్లగు నట్లుగా ముదంబున దారా
ర్థమ్ము ప్రవర్తింపఁగఁ జి। త్తమ్మిప్పుడు పుట్టె నాకు ధర్మస్థితిమై. 144

వ. అనినవిని యమ్మహామునులు జరత్కారుపల్కులకు సంతసిల్లి యిట్లనిరి. 145

చ. తగినసుపుత్త్రులం బడసి ధర్మువు దప్పక తమ్ము నుత్తముల్
వొగడఁగ నమ్మహామతులు వొందుగతుల్ గడుఘోరనిష్ఠతోఁ
దగిలి తపంబు సేసియును దక్షిణ లిమ్ముగ నిచ్చి యజ్ఞముల్
నెగడఁగఁ జేసియుం బడయ నేర రపుత్త్రకులైన దుర్మతుల్. 146

—జరత్కారుఁడు తనపితృదేవతలయనుమతి వివాహంబు చేసికొనఁబూనుట—

వ. కావున నీవు కృతదారపరిగ్రహుండవై సంతానంబు వడసి మమ్ము నూర్ధ్వగతులఁ జేయుమనిన జరత్కారుం డట్లేని నాకు సనామయయినదాని వివాహంబు గావలయునని వారికి నమస్కరించి వీడ్కొని సనామకన్యాన్వేషణపరుండై భూవలయంబెల్లఁ గలయఁ గ్రుమ్మరి. 147

తరువోజ. అనవరతవ్రతాయాసఖేదమున నతికృశ మగుచున్న యంగంబునందుఁ
దనరి యేర్పడి సిరల్ తద్దయు ముదిసి తల వడంకుచు నుండు తనపితృవరుల
ఘనముగా నూర్ధ్వాభిగమనులఁ జేయఁ గడఁగి వివాహంబు గా జరత్కారుఁ
డనఘుండు దనకోర్కి కనుకూలమైన యట్టికన్యకఁ గానఁడయ్యె మర్త్యమున. 148

వ. ఇట్లు జరత్కారుండు వివాహాపేక్షం బ్రతీక్షించుచున్న వాసుకియుం దనచారుల వలన నంతయు నెఱింగి నిజసహోదరిదైన జరత్కారుం దోడ్కొని జరత్కారు మహామునిపాలికిం బోయి యిట్లనియె. 149

శా. ధన్యంబయ్యె భవత్కులం బతికృతార్థంబయ్యె నస్మత్కులం
బన్యోన్యానుగుణాభిధానములఁ జిత్తానంద మొందెన్ వివే
కన్యాయాన్విత భూసురోత్తమ జరత్కారూ జగన్మాన్య యి
క్కన్యాభిక్షఁ బరిగ్రహింపుము జరత్కారు న్మదీయానుజన్. 150

వ. అనినవిని యొడంబడి జరత్కారుండు సనామయగుటంజేసి యక్కన్యకను వివాహంబయి ప్రథమసమాగమంబునం దనధర్మపత్నికి సమయంబు సేసె నాకు నీ

వెన్నఁడేనినవమానంబుదలంతువునాఁడు నిన్నుం బాసిపోవుదుననినసాఁటంగోలె.

క. వాలుపయి నడచునట్లు బ్బాలిక వడవడ వడంకి భయమున నియమా
భీలుఁడగు పతికిఁ బవళుల్ రేలును నేమఱక పరిచరించుచునుండెన్. 152

క. అనవరతభక్తిఁ బాయక తనపతికిం బ్రియముసేసి తద్దయుగర్భం
బనురక్తిఁ దాల్చి యొప్పెను దినకరగర్భయగు పూర్వదిక్సతిపోలెన్. 153

వ. అక్కోమలి యొక్కనాఁడు తనయూరువు తలయంపిగాఁ గృష్ణాజినాస్తరణంబున
నిజనాథుండు నిద్రితుండైయున్న యవసరంబున నాదిత్యుం డస్తగిరిశిఖరాసన్నుం
డగుటయు సంధ్యాసమయోచితక్రియలు నిర్వర్తింపఁ దదాశ్రమవాసులైన మును
లేగుటం జూచి యాత్మగతంబున. 154

సీ. సంధ్యలం దొనరించు సద్విధుల్ గడచిన, ధర్మలోపంబగుఁ దడయ కేల
బోధింప వైతని భూసురప్రవరుండు, పదరునో బోధింపఁ బడి యవజ్ఞ
దగునె నా కిట్లు నిద్రాభంగ మొనరింప, నని యల్గునో దీని కల్గనేని
నలుక నేఁ బడుదుఁగా కగునె ధర్మక్రియా, లోపంబు హృదయంబులో సహింప
నని వినిశ్చితాత్మయై నిజపతిఁ బ్రబో, ధించె మునియు నిద్ర దేఱి యల్గి
యేల నిద్రఁ దెఱచితీవు నావుడు జర, త్కారు విట్టులనియెఁ గరము వెఱచి. 155

క. ఇనుఁ డస్తమింపఁ బోయిన నననఘా బోధింపవల సె నవవుడు నామే
ల్కనునంతకు నుండక యినుఁ డొనరఁగ నస్త్రాద్రి కేఁగ నోడఁడె చెపుమా. 156

వ. నీవు నాకవమానంబుఁ దలంచితివి నీయొద్దనుండ నొల్లఁ బొల్లి నీకు నాచేసిన స
మయంబు నిట్టిద నీగర్భంబున నున్నవాఁడు సూర్యానలసమప్రభుండైన పుత్రుం
డుభయకులపక్షరక్షణసమర్థుండు సుమ్ము నీవు వగవక నీయగ్రజునొద్ద నుండుమని
జరత్కారువు నూరార్చి జరత్కారుండు దపోవనంబునకుం జనియె నట జరత్కా
రువును దనయగ్రజుండైన వాసుకియొద్దకు వచ్చి తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱిం
గించి యుండునంత. 157

క. అపూర్ణ తేజుఁ డపగత పాపుఁ డపాకృతభవానుబంధుఁడు నిజమా
తాపితృపక్షప్రబలభ యాపహుఁ డస్తీకుఁ డుదితుఁడై పెఱిఁగెఁ బ్రభన్. 158

గీ. చ్యవనసుతుఁడైన ప్రమతితోఁ జదివె సకల వేదవేదాంగములు నిజవిమలబుద్ధి
నెఱిఁగె సకలశాస్త్రంబుల నెల్ల నెందు నధికసాత్త్వికుఁ డస్తీకుఁ డనఁగజనులు. 159

వ. అట జనమేజయుండు దక్షక విషానలంబునం దనజనకు పంచత్వం బుదంకువలన
నెఱింగి మంత్రులం జూచి యిది యేమినిమిత్తంబు దీని సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పుండ
నిన మంత్రు లిట్లనిరి. 160

—••◆జనమేజయునకుఁ బరీక్షితు శాపకారణంబు మంత్రులు సెప్పుట◆••—

సీ. అభిమన్యునకు విరాటాత్మజయైన యు, త్తరకును బుట్టినధర్మమూర్తి,
కౌరవాన్వయపరిక్షయమున నుదయించి, ప్రథఁబరీక్షితుఁడు నాఁ బరఁగువాఁడు

ధర్మార్థకామముల్ దప్పక సలుపుచుఁ, బూని భూప్రజనెల్లఁ బుణ్యచరిత
ననఘుఁడై రక్షించి * యఱువదియేఁడులు, రాజ్యంబు సేసిన రాజవృషభుఁ
డధికధర్మమార్గుఁడైన నీయట్టి స। త్పుత్త్రుఁ బడసియున్న పుణ్యుఁ డన్య
నాథమకుటమణిగణప్రభారంజిత। పాదపంకజుండు భరతనిభుఁడు. 161

వ. భవత్ప్రపితామహుండైన పాండురాజునుంబోలె మృగయాసక్తుండై యొక్క-
నాఁడు మహాగహనంబులఁ బెక్కు-మృగంబుల నెగచి చంపి తనచేత నేటువడి పాఱి
నమ్మృగంబు వెంటం దగిలి మహాధనుర్ధరుండై యజ్ఞమృగంబు పిఱుందంబఱచు రు
ద్రుిండునుంబోలె. 162

పృథ్వీ. అమిత్రమదభేది యొక్క-రుఁడ యమ్మృగాన్వేషణ
భ్రమాకులితచిత్తుఁడై తగిలి పాఱుచు న్మందటన్
శమీకుఁడనువాని నొక్క-ముని సత్తమున్ సంతత
క్షమాదమసమన్వితుం గనియెఁ గాననాంతంబునన్. 163

వ. కని మునీంద్రా నాచేత నేటువడిన మృగం బమ్మతోడ నిటవచ్చె నెక్క-డం బాఱె
నెఱుంగుదేని చెప్పుమనిన నమ్ముని మౌనవ్రతుండుగావునఁ బలుకకున్నం గినిసి త
త్సమీపంబున నపగతప్రాణమైపడియున్న పాముం దన వింటికొప్పున నెత్తి య
మ్ముని యఱుతం దగులవైచి క్రమ్మఱి హస్తిపురంబునకు వచ్చియున్నంత 164

గీ. ఆశమీకుపుత్త్రుఁ డంబుజసంభవు। గుఱిచి భక్తితోడ ఘోరతపము
సేయుచున్న సుప్రసిద్ధుండు శృంగియన్। వాఁడు శృంగిసముఁ డవంధ్యకోపి. 165

క. తనజనకు నఱుతఁ బవనా। శనశవముఁ దగిల్చి రాజసమునఁ బరీక్షి
జ్జనపాలు చనుట కృశుఁ డను। మునివలన నెఱింగి కోపమూర్చ్ఛాన్వితుఁడై. 166

వ. శాపజలంబు లెత్తికొని విజనంబైన విపినస్థానంబున విజితేంద్రియుండై మొదవుల
చన్నులు వత్సంబులు గుడుచు నప్పు డుద్గతంబగు పయఃఫేనం బాహారంబుగా
మౌనవ్రతంబునం దపంబు సేయుచున్న మహావృద్ధు మదీయజనకు నవమానించిన
పరీక్షితుండు నేఁడు మొదలుగా సప్తదివసంబులలోనఁ దక్షకదష్టుండై యమసద
నంబున కరిగెడుమని శాపంబిచ్చి తండ్రిపాలికిం జని. 167

క. ఉరగకళేబర † మంసాం। తరమునఁ బడి వ్రేలుచునికి దలఁపక యచల
స్థిరుడై పరమధ్యానో। పరతేంద్రియవృత్తి నున్నవాని శమీకున్. 168

వ. కని యయ్యురగకళేబరంబుఁ బారవైచి తత్క్షణంబ ప్రబుద్ధనయనుండైన తండ్రి క
భివందనంబు సేసి బాష్పపూరితనయనుండై శృంగి పరీక్షితు నుద్దేశించి తనయి
చ్చిన శాపక్రమంబు సెప్పినవిని శమీకుండు గరం బడలి దుఃఖితుండై యిట్లనియె.

క. క్రోధము తపముం జెఱుచును। క్రోధము యణిమాదులైన గుణములఁ బాపున్
క్రోధము ధర్మక్రియలకు। బాధయగుం గ్రోధిగాఁ దపస్వికిఁ జనునే. 170

---

* యఱువదియేనేండ్లు- † మృగశాం। తరమున- అని పాఠాంతరములు.

క. క్షమ లేని తపసితపమును। బ్రమత్తుసంపదయు ధర్మబాహ్యప్రభు రా
జ్యము భిన్నకుంభములతో। యములట్టుల యధ్రువంబు లగు నివి యెల్లన్. 171

వ. క్షమ విడిచి నీవు దృష్టాదృష్టవిరుద్ధంబైన క్రోధంబుఁ జేకొని సకలక్షమారక్షకుం
డైన పరీక్షితునకుం బరీక్షింపక శాపం బిచ్చి చెట్టసేసితివి రాజరక్షితులయి కా
దె మహామును లతిఘోరతపంబులు సేయుచు వేదవిహితధర్మమార్గంబులు నడ
పుచు మహాశక్తిమంతులయి యున్నవా రట్టిరాజుల కపకారంబు దలంచునంత
కంటెను మిక్కిలి పాతకం బొండెద్ది మఱి భరతకులపవిత్రుండైన పరీక్షితు రాజ
సామాన్యుంగా వగచితే. 172

ఉ. క్షత్రియవంశ్యులై ధరణిఁ గావఁగఁ బుట్టినవారు బ్రాహ్మణ
క్షత్రియవైశ్యశూద్రు లనఁగాఁ గల నాలుగు జాతులన్ స్వచా
రిత్రము దప్పకుండఁగఁ బరీక్షితు కాచినయట్ల రామ మాం
ధాత్ర రఘుక్షితీశులు ముదంబునఁ గాచిరె యేయుగంబునన్. 173

వ. అతఁడు మృగయావ్యసనంబున నపరిమితక్షుత్పిపాసాపరివృతుండై యెఱుంగక
నాకవజ్ఞఁ జేసె నేను దాని సహించితి నమ్మహాత్మునకు నీయిచ్చినశాపంబుఁ గ్రమ్మ
ఱింప నేర్తేని లగ్గనిన శృంగి యిట్లనియె. 174

క. అలుకమెయి మున్ను పలికితి। నలుక నె నాపలుకు తీక్ష్ణమయి యింతకును
జ్వాలదహనాకృతిఁ దక్షకుఁ। దలరఁగఁ బ్రేరేపకేల తా నడ నుడుగున్. 175

వ. నావచనం బమోఘంబనిన శమీకుండు శోకాకులితచిత్తుండై తనశిష్యుఁడైన గౌ
రముఖుండనువానిం బిలిచి దీనినంతయుఁ బరీక్షితున కెఱింగించి తక్షకువలని భ
యంబు దొలంగునట్టియుపాయంబు సేసికొనుమని చెప్పి రమ్మనిన వాఁడు నప్పుడ
పరీక్షితుపాలికిం జని యిట్లనియె. 176

సీ. అడవిలో నేకాంత మతిఘోరతపమునై, యున్న మాగురులపై నురగశవము
వైచుట విని యల్గి వారితనూజుండు, శృంగియన్ వాఁడు కార్చిచ్చువంటి
శాపంబు నీకిచ్చె సప్తాహములలోన, నాపరీక్షితుఁడు నాయలుకఁ జేసి
తక్షకవిషమున దగ్ధుఁ డయ్యెడుమని, దానికి గురులు సంతాప మంది
భూతలేశ నన్నుఁ బుత్తెంచి రిప్పుడు। తద్భయంబు లెల్లఁ దలగునట్టి
మంత్రతంత్రవిధు లమర్చి యేమఱకుండు। నది నిరంతరంబు ననియెఁ గఱపి. 177

వ. గౌరముఖుం డరిగినం బరీక్షితుండు పరిక్షీణహృదయుండై తనచేసిన వ్యతిక్రమం
బునకు సంతాపించి శమీకు నుపశమనంబునకు మెచ్చి శృంగిశాపంబునకు వెఱ
చి మంత్రివర్గంబుతో విచారించి యాత్మరక్షయం దప్రమాదుండై. 178

మ. సకలోర్వీశుఁ డతిప్రయత్నపరుఁడై సర్వక్రియాదక్షత
క్షకకోటుల్ పని సేయఁగా ఘనతరైక స్తంభహర్మ్యంబుఁ ద
క్షకభీతిన్ రచియింపఁ బంచి దృఢరక్షన్ దానిలో నుండెఁ బ్రా

యక రాత్రిందివజాగరూకహితభృత్యామాత్యవర్గంబుతోన్. 179

వ. మఱియు విషోపసంహారంబులయి మహావీర్యవంతంబులయిన మంత్రతంత్రంబులు గలిగి యాజ్ఞాసిద్ధులయిన విషవైద్యుల నొద్దఁ బెట్టికొని పరీక్షితుఁ డున్నంత నటఁ దక్షకుండు విప్రవచనప్రచోదితుండయి పరీక్షితునొద్దకు నెవ్విధంబునఁ బోవ నగు నోయని చింతించుచుండె నటఁ దొల్లి. 180

మధ్యాక్కఱ. ధరణిఁ జరాచరభూతసంఘంబు దమవిషవహ్ని
నురగంబు లేర్చుచు నునికి కలిగి పయోరుహగర్భుఁ
డురగవిషాపేతజీవసంజీవనోపదేశంబు
గరుణఁ గశ్యపునకు నిచ్చె నఖిలలోకహితంబు పొంటె. 181

వ. అట్టి కశ్యపుండను బ్రహ్మర్షి శృంగిశాపంబునఁ బరీక్షితుండు దక్షకదష్టుండగు నేఁడు సప్తమదివసంబ కాను వాని నపేతజీవు సంజీవితుం జేసి నావిద్యాబలంబు మెఱయుదు మఱి యదియునుంగాక. 182

గీ. ధరణియెల్లను రక్షించు ధర్మచరితు। నాపరీక్షితు రక్షించి యతనిచేత
నపరిమిత ధనప్రాప్తుండ నగుదుఁ గీర్తి। యును ధనంబును ధర్మువుఁ గనుటయరుదె.

—•• తక్షకుండు కశ్యపునకుఁ గోరినధనంబిచ్చి మరల్చుట ••—

వ. అని విచారించి హస్తిపురంబునకుం బోవువానిఁ దక్షకుండు వృద్ధవిప్రుండయి వనంబులో నెదురంగని మునీంద్రా యెటవోయె దేమికార్యంబున కనిన వానికిం గశ్యపుం డిట్లనియె. 184

క. తక్షకుఁ డను పన్నగుఁడు ప। రీక్షితుఁ గఱచు నట నేఁ డరిందము నతనిన్
రక్షింపఁగఁ బోయెద శుభ। దక్షత నామంత్రతంత్రదాక్షిణ్యమునన్. 185

క. అనినవిని నగుచు వాఁ డి। ట్లనియెను దక్షకుఁడ నేన యశనినిపాతం
బుననయున బ్రదుకనగుఁ గా। కనఘా మద్విషనిహతుల కగునే బ్రదుకన్. 186

వ. నీమందులు నీమంత్రంబులు నాయందు నీకుం బనిసేయవు క్రమ్మఱిపొమ్ము కాదేని నీవ చూడ నివ్వటవృక్షంబుఁ గఱచి నావిషానలంబున భస్మంబు సేసెద నోపుదేని దీని సంజీవితంబుఁ జేయుమని తక్షకుం డావృక్షంబుఁ గఱచిన. 187

గీ. అయ్యహీంద్రవిషమహానలదగ్ధమై। విపులపత్రదీర్ఘ విటపతతుల
గగనమండలంబు గప్పినయవ్వట। తరువు భస్మమయ్యెఁ దత్క్షణంబ. 188

వ. కశ్యపుండు నాభస్మచయంబుఁ గూడఁ ద్రోచి తనమంత్రతంత్రశక్తిం జేసి యెప్పటి యట్ల వృక్షంబుఁ జేసినం జూచి తక్షకుం డతివిస్మయం బంది మునీంద్రా నీవిద్యాబలంబున నిది సంజీవితం బయ్యె నేనియు నతికుపితవిప్రశాపవ్యపగతాయుష్యుండైన పరీక్షితుండు సంజీవితుండు గా నోపండు వానియిచ్చుధనంబుకంటె నాయంద ధికధనంబు గొని పొమ్మనినఁ గశ్యపుండును దనదివ్యజ్ఞానంబున నట్లకా నెఱింగి తక్షకుచేత ననంతంబైన యర్థంబు గొని క్రమ్మఱి చనియె నిట్లు విజనంబైన విపినాంత

రంబున నైన యయ్యిరువురవృత్తాంతంబు మీరెఱింగితి రంటేని వినుము. 189

గీ. ఇప్పురంబున బ్రాహ్మణుం డింధనార్థ। మేగి మున్న యావృక్షంబు నెక్కి దాని
తోన దగ్ధుండై మఱి దానితోన లబ్ధ। జీవుఁడై వచ్చి జనులకుఁ జెప్పెదీని. 190

వ. అట్లు కశ్యపుం బ్రసన్నుఁ జేసి తక్షకుండు దక్షిణంబ నాగకుమారులం బిలిచి మీరలు విప్రుల రయి సురభికుసుమస్వాదువన్యఫలంబులు పలాశపర్ణపుటికలం బెట్టుకొని పరీక్షితుపాలికిం జని యిండని పంచి తానును వారితోడన యదృశ్యరూపుం డయివచ్చిన. 191

చ. ద్విజవరులం గుమారుల నతిప్రియదర్శనులైనవారి ఋ
గ్యజుషపదక్రమంబులు క్రియన్ గుణియించుచు వచ్చువారి న
గ్గజపురవల్లభుండు గని గ్రక్కున డాయఁగఁ బిల్చి మెచ్చి భా
వజసుభగుండు సేకొనియె వారలు దెచ్చినవాని నన్నిటిన్. 192

క. వారల సర్వప్రియస। త్కారులఁ గావించి పుచ్చి కాలనియోగ
ప్రేరితుఁడై యమ రేంద్రా। కారుఁడు దద్వన్యఫలజిఘత్సాపేక్షన్. 193

వ. మఱియును. 194

ఉ. సూరెల నున్నమంత్రులను జుట్టములం గడుఁ గూర్చుమిత్రులన్
సారబలుండు సూచి మునిశాపదినంబులు వోవు చెంచె నం
భోరుహమిత్రుఁ డస్తగిరిఁ బొందెడునంతకు నిత్ఫలావళుల్
వారలకెల్లఁ బెట్టి యనవద్యుఁడు దానొకపండు చెచ్చెరన్. 195

క. కొని వ్రచ్చుడు లోపల న। ల్లనిక్రిమియయిలేఁచి మఱియు లత్తుకవర్ణం
బునఁ బామై విషవహ్నులు। దనుకఁగఁ గురుపీరుఁ గఱచి తక్షకుఁ డరిగెన్. 196

వ. తత్పరిజనంబు లందఱు నశనిపాతంబునం బెదరి చెదరినట్లు గనుకనింబఱచి రయ్యేకస్తంభహర్మ్యంబును దక్షకువిషాగ్ని దగ్ధంబయ్యె నట్లు భవజ్జనకుండు పరలోకగతుండైనఁ బురోహితపురస్సరానేకభూసురవరులు యథావిధిం బరలోకక్రియలు నిర్వర్తింపించిరంత. 197

క. ఆయుష్మంతుఁడవై ల। క్ష్మీయుతబాల్యంబునంద మీయన్వయ రా
జ్యాయత్త మహీభారం। బాయతభుజ నీవు దాల్చి తభిషిక్తుఁడవై 198

ఉ. పెంచితి ధర్మమార్గమునఁ బ్రీతి యొనర్చుచు ధారుణీప్రజన్
మంచి తనేకయాగముల మానుగదక్షిణ లిచ్చి విప్రులన్
నించితి సజ్జనస్తుతుల నిర్మలమైనయశంబు దిక్కులన్
సంచిత పుణ్యసర్వగుణసంపద నెవ్వరు నీసమానులే. 199

ఉ. కావున కిట్టిపాటి యపకారము దక్షకుఁ డేకవిప్రసం
బోధనఁ జేసి చేసె నృపపుంగవ నీవు ననేకభూసురా
పాదిత సర్పయాగమున భస్మము సేయుము తక్షకాధికా

కోదరసంహతిన్ హుతవహోగ్రసమగ్రశిఖాచయంబులన్. 200

వ. అనిన జనమేజయుండు కోపోద్దీపితచిత్తుండయి సర్పయాగంబు సేయసమకట్టి పు
రోహితులను ఋత్విజులను బిలువంబంచి వారలకిట్లనియె. 201

చ. తనవిషవహ్ని మజ్జనకుఁ దక్షకుఁ డెట్ల దహించె నట్ల యే
నును సహామిత్రబాంధవజనుండగు తక్షకు నుగ్రహవ్యవా
హనశిఖలన్ దహించి దివిజాధిపలోకనివాసుఁడైన మ
జ్జనకున కీయుదంకునకు సాధుమతంబుగఁ బ్రీతిఁ జేసెదన్. 202

వ. సర్పయాగం బెట్టిదని శాస్త్రవిధానంబు గలదేనిఁ జెప్పుండనిన ఋత్విజు లిట్లనిరి.

మత్తకోకిలము. నీతదర్థముగాఁగ దేవవినిర్మితం బిది యన్య లు
ర్వీతలేశ్వర దీనిఁ జేయరు వింటి మేము పురాణవి
ఖ్యాత మాద్యము నావుడున్ విని కౌరవప్రవరుండు సం
జాతనిశ్చయుఁ డయ్యె నప్పుడు సర్పయాగము సేయఁగాన్. 204

—••◆జనమేజయమహారాజు సర్పయాగము సేయుట◆••—

వ. ఇట్లు కృతనిశ్చయుండయి జనమేజయుండు గాశిరాజపుత్త్రియయిన వపుష్టయను
మహాదేవి ధర్మపత్నిగా సర్పయాగదీక్షితుండయి శాస్త్రోపదిష్టప్రమాణలక్షణ
నిపుణశిల్పాచార్యవినిర్మితంబును యజ్ఞోపకరణానేకద్రవ్యసంభారసంభృతంబును
బ్రభూతధనధాన్యసంపూర్ణంబును స్వస్వనియుక్తక్రియారంభసంభ్రమపరిభ్రమ
ద్బ్రాహ్మణనివహంబును నయిన యజ్ఞాయతనంబుననున్న యారాజునకు నొక్క
వాస్తువిద్యానిపుణుండయిన పౌరాణికుం డిట్లనియె. 205

క. అనఘా యీయజ్ఞము విధి। సనాథఋత్విక్ప్రయోగసంపూర్ణం బ
య్యును గడచన నేరదు నడు। మన యెడుగును భూసురోత్తమనిమిత్తమునన్ 206

వ. అనిన వానివచనం బాకర్ణించి రాజనియుక్తులయి చ్యవనకులవిఖ్యాతుండయిన చం
డభార్గవుండు హోతగాఁ బింగళుం డధ్వర్యుఁడుగా శార్ఙ్గరవుండు బ్రహ్మగాఁ గౌ
త్సుం డుద్గాతగా వ్యాస వైశంపాయన పైల జైమిని సుమంత శుక శ్వేతకేతు మా
ద్గల్యోద్దాలక మాండవ్య కౌశిక కౌండిన్య శాండిల్య క్రాముకక హోలాసిత దేవల
నారద పర్వత మైత్రేయాత్రేయ కణ్వ జఠర కపిఘుట వాత్స్య శ్రుతశ్రవో దేవ
శర్మ శర్మద రోమశ హారిత రురు పులోమ సోమశ్రవసు లాదిగాఁగల మహాముని
లు సదస్యులుగా నీలాంబరపరిధానులును ధూమసంరక్తనయనులును నయి యా
జ్ఞికు లగ్నిముఖంబు సేసి వేల్వం దొడంగిన 207

క. ధరణీసురమంత్రహోమ। స్ఫురణను వివశులయి భూరిభుజగప్రభు లొం
డొరుఁబిలుచుచు నధికభయా। తురులయి కుండాగ్నులందుఁ దొరఁగిరి పెలుచన్.

వ. మఱియు శంఖకర్ణ చక్రకర్ణ కోణ దేవ దేవిక మందపాల ప్రగాలదంత కాలానల
కాలదండ కపింజర కలహ హరి హిరణ్యవాహనాదులయిన వాసుకి కులసంభవు

లును, మూక ముద్గర ముక్తిసార సలిలబల సంరక్షణ ప్రచండక మండన బిల్వపా
టల పీతజవ వసువేణుక సత్కార విదోహన పిఠర నవవేగ వేగవాహనాదులయి
న తక్షక కులసంభవులును, పాండుర పరాజిత పారియాత్ర హరణ కృశ విశాల
విహంగ వేగాదులయిన యైరావత కులసంభవులును, జటిల కుండల కుఠర కుమా
ర వేణీస్కంధర వాహనాదులయిన కౌరవకులసంభవులును, శంఖవర్ణ పూర్ణకం
ధర ప్రముఖన భైరవస్వన శకునివాహన వామనవారాహ పరాశర సమృద్ధ సర్వ
సారంగ వరాంగ పింగళ పింజర మహాహను మణిస్కంధరారుణిక తరుణక సుచి
త్రచిత్రాదులయిన ధృతరాష్ట్ర కులసంభవులును నయి యొక్కొక్క మొగి సహ
స్రాయుత సంఖ్యలు గలిగి. 209

మ. అతివేగాకులచిత్తులై పడి రుదాత్తాశీవిషాగ్నుల్ సితా
సిత పీతారుణ వర్ణదేహులు నవాసృగ్రక్తనేత్రుల్ మహో
న్నతులేక త్రికపంచసప్తనవనానామస్తకుల్ పల్వురు
ద్ధతనాగేంద్రులు బ్రహ్మదండహతి నార్తధ్వానులై వహ్నిలోన్. 210

క. తడఁబడఁబడియెడు రవమును। బడికాలెడు రవముఁ గాలి పలుదెఱఁగుల ప్ర
స్ఫురరవమును దిగ్వలయముఁ। గడుకొని మోయించె నురగకాయోత్థితమై.
అంత. 212

క. తక్షకుఁ డతిభీతుండై। యాక్షణమున నరిగె సురగణాధిప నన్నున్
రక్షింపుమ రక్షింపుమ। రక్షింపుమయనుచు నప్పురందరుకడకున్. 213

వ. అప్పురందరుండును దొల్లి కమలజువాక్యంబున వాసుకి ప్రముఖసర్పకుల ముఖ్యు
లకు సర్పసత్రభయంబు లేమి యెఱింగినవాఁడు గావున వాని నోడకుండుమని చే
కొనియుండె నవ్వాసుకియు జనమేజయ సమారబ్ధ సర్పసత్రపరిత్రస్తుండై ద్వియో
జన త్రియోజనాయామస్థూలవ్యాళ నివహంబులు నిజభ్రాతృవంశజనితంబులయి
నవి జననీవాగ్దండపీడితంబులయి యగ్నికుండంబులం బడుటకు శోకించి తనచెలి
యలి జరత్కారువుంజూచి యిట్లనియె. 214

క. ప్రస్తుతఫణిసత్రభయ। త్రస్తాత్ములమైన యస్మదాదులకెల్లన్
స్వస్తియొనర్పఁగ నవసర। మస్తీకున కయ్యె నిప్పు డంబుజనేత్రా. 215

క. విమలతపోవిభవంబునఁ। గమలజు నట్టిఁడును విగతకల్మషుఁ డస్తీ
కమహాముని యాతనివచ। నమున మహాహికులరక్షణంబగుఁ బేర్మిన్. 216

వ. బ్రహ్మవచనంబు నిట్టిదికా విని యేలాపుత్రుండు మాకుజెప్ప జరత్కారుమునికి ని
న్ను వివాహంబు సేయుటయు నేతదర్థంబ యింకొక్కని మేవంబేని నుపేక్షించిన స
కలసర్పప్రళయంబగుం గావున నస్తీకుండు జనమేజయమహీపాలు పాలికింబోయి స
ర్పయాగంబుడిగించి రక్షింపవలయుననిన నగ్రజువచనంబులువిని జరత్కారువు కొ
డుకుమొగంబు సూచి భవన్మాతులని యోగంబు సేయుమనిన నస్తీకుండిట్లనియె.

అస్తీకుఁడు సర్పయాగంబు నివారించుట

క. కడవఁ బడి మున్న వహ్నిం। గడుకొని పడినవిరె కాని కద్రూసుతులం
బడనీ నింక నవశ్యం। బుడిగింతును సర్పయాగ మోడకుఁ డింకన్. 218

వ. అని యస్తీకుండు వాసుకి ప్రముఖుల నెల్ల నాశ్వాసించి సకలవేదవేదాంగపారగుల
యిన విప్రవరులతోఁడంజని జనమేజయ సర్పసత్రసదనంబునకుం జనుదెంచి స్వదేహ
కాంతి సభాంతరంబెల్ల వెలుంగుచుండ స్వస్తివచనపూర్వకంబుగా నిట్లని స్తుతియించె.

మ. రజనీనాథకులైకభూషణుఁడవై రాజర్షివై ధారుణీ
ప్రజనెల్లన్ దయతోఁడ ధర్మచరితం బాలించుచుం దొంటి ధ
ర్మజు నాభాగు భగీరథున్ దశరథున్ మాంధాతృ రామున్ రఘున్
విజయున్ బోలితి సద్గుణంబుల జగద్విఖ్యాత పారిక్షితా. 220

తరలము. కువలయంబున వారుకోరిన కోర్కికిం దగ నీవు పాం
డవకులంబు వెలుంగఁ బుట్టి దృఢంబుగా నృపలక్ష్మితో
నవని రాజ్యభరంబు దాల్చిన యంతనుండి మఖంబులం
దివిరి యిష్టధనంబు లిచ్చుటఁ దృప్తులైరి మహాద్విజుల్. 221

ఉ. అమ్మనుజేంద్రుఁడైన నలుయజ్ఞము ధర్మజు రాజసూయ య
జ్ఞమ్ముఁ బ్రయాగఁ జేసిన ప్రజాపతియజ్ఞముఁ బాశపాణి య
జ్ఞమ్మును గృష్ణుయజ్ఞము నిశాకరుయజ్ఞము నీమనోజ్ఞ య
జ్ఞమ్మును నొక్కరూప విలసన్మహిమం గురువంశవర్ధనా. 222

చ. వితతమఖప్రయోగవిధివిత్తము లుత్తమధీయుతుల్ జగ
న్నుతసుమహాతపోధను లనుగ్రహనిగ్రహశక్తియుక్తు లీ
క్రతువున ఋత్విజుల్ గమలగర్భసమానులు పూర్వదిక్పతి
క్రతువున యాజకోత్తములకంటెఁ బ్రసిద్ధులు సర్వవిద్యలన్. 223

శా. విద్వన్ముఖ్యుఁడు ధర్మమూర్తి త్రిజగద్విఖ్యాత తేజుండు కృ
ష్ణద్వైపాయనుఁ డేఁగుదెంచి సుతశిష్యబ్రహ్మ సంఘంబుతో
సద్వంద్యుండు సదస్యుఁ డయ్యె ననినన్ శక్యంబె వర్ణింప సా
త్త్వోద్విష్టుండవు నీవు భూపతులలోఁ గౌరవ్యవంశోత్తమా. 224

ఉ. ఆర్తిహరక్రియాభిరతుఁడై * కృతసన్నిధియై ప్రదక్షిణా
వర్తశిఖాగ్రహస్తముల వహ్ని మహాద్విజదివ్యమంత్ర ని
ర్వర్తితహవ్యముల్ గొనుచు వారిజవైరికులేశ నీకు సం
పూర్తమనోరథంబులును బుణ్యఫలంబులు నిచ్చుచుండెడున్. 225

వ. అని జనమేజయు నాతని యజ్ఞమహిమను ఋత్విజులను సదస్యులను నగ్నిభట్టా
రకు ననురూపశుభవచనంబులఁ బ్రస్తుతించిన నస్తీకున కందఱును బ్రీతులయి రం

---

* సముద్రగతర- అని పాఠాంతరము.

త జనమేజయుం డాస్తీకుం జూచి మునీంద్రా నీ కెద్దియిష్టంబు దానిన యిత్తు నడు
గుమనినఁ గరంబు సంతసిల్లి యాస్తీకుం డిట్లనియె. 226

ఉ. మానితసత్యవాక్య యభిమన్యుకులోద్భవ శాంతమన్యుసం
తానుఁడవై దయాభినిరతస్థితి నీవు మదీయబంధుసం
తాన మనోజ్వరం బుపరతంబుగ నాకుఁ బ్రియంబుగా మహో
ర్వీనుత సర్పయాగ ముడిగింపుము కావుము సర్పసంహతిన్. 227

చ. అనిన సదస్యు లందఱుఁ బ్రియంబున నిట్టి విశిష్టవిప్రము
ఖ్యునకు మహాతపోధనునకుం దగు పాత్రున కెద్ది యిచ్చినన్
ఘనముగ నక్షయం బగును గావున నీద్విజనాథుకోర్కెఁ బెం
పున వృథ సేయఁగాఁ దగదు భూవలయేశ్వర యిమ్ము నెమ్మితోన్. 228

వ. అనిన సర్వజనానుమతంబుగా జనమేజయుం డాస్తీకప్రార్థనం జేసి సర్పయాగం బు
డిగించె నయ్యవసరంబున. 229

మ. అతులోర్వీసురముఖ్యమంత్రహుతమాహాత్మ్యంబునన్ వాసవ
చ్యుతుఁడై ముందరఁ దక్షకుం డురువిషార్చుల్ దూల వాత్యారయో
ద్ధతి నుద్ధూతవివర్ధితాయతబృహద్దావాగ్నిహోలెన్ విచే
ష్టితుఁడై మేఘపథంబునం దిరుగుచుండెన్ విస్మితుల్ గా జనుల్. 230

క. ఆతరి నత్యుగ్రానల। పాతోన్ముఖుఁడైనవానిఁ బడకుండఁగ నో
హో తక్షక క్రమ్మఱుమని। యాతతభయుఁ గ్రమ్మఱించె నాస్తీకుఁ డొగిన్. 231

మ. జననీశాపభయప్రపీడితమహాసర్పేంద్రులన్ సర్పయా
గనిమిత్తోద్ధతమృత్యువక్త్రగతులం గా కుండఁగాఁ గాచె నం
చును నాస్తీకమునీంద్రు నందులసదస్యుల్ సంతసం బంది బో
రనఁ గీర్తించిరి సంతతస్తుతిపదారావంబు రమ్యంబుగన్. 232

క. ఒనరజరత్కారు మునీం। ద్రునకు జరత్కారునకు సుతుండైన మహా
మునివరు నాస్తీకుని మది। మునుఁ దలఁచిన నురగభయము వొందదు జనులన్. 233

వ. మఱియు నయ్యాస్తీకుచరితంబు విన్నవారికి సర్వపాపక్షయంబగునని. 234

క. రాజమహేంద్రకపీంద్రస। మాజసురత్రాజ రాజమార్తాండ ధరి
త్రీజననుత రాజాన్వయ। రాజితగుణరత్న రాజరాజనరేంద్రా. 235

వసంతతిలకము. వీరావతార సుకవిస్తుత నిత్యధర్మ। ప్రారంభ విశ్వపరిపాలనసక్త రాజా
నారాయణాఖ్య కరుణారసపూర్ణ వీర। శ్రీరమ్య రాజకులశేఖర విష్ణుమూర్తీ. 236

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీ మహాభారతంబునం
దాదిపర్వంబునందు నాగగరుడోత్పత్తియు సముద్రమథనంబును నమృతసంభవం
బును సౌపర్ణాఖ్యానంబును జనమేజయసర్పయాగంబును నాస్తీకుచరితంబును న
న్నది ద్వితీయాశ్వాసము.

శుభమస్తు.

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

ఆదిపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీమచ్ఛళుక్యవంశశి
ఖామణి మనుమార్గ రాజ ♦ కంఠీరవ ధై
ర్యామరధరణీధర ధర
ణీమండన ధర్మనిరత ♦ నిత్యాభ్యుదయా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు జనమేజయుం డుపసంహృతసర్పసత్త్రుండయి యథావిధి సంపూర్ణదక్షిణల ఋత్విజులను సదస్యులనుం బూజించి దీనానాథజనంబులకుఁ గోరినధనంబు లిచ్చి యనేక పురాణపుణ్యకథాశ్రవణకుతూహలపరుండగుచు విద్వజ్జనగోష్ఠినుండి యొక్కనాఁడు. 2

మ. పరమబ్రహ్మవిదుం బరాశరసుతున్ ♦ బ్రహ్మర్షిముఖ్యుం దయా
పరుఁ గౌరవ్యపితామహున్ జనహిత ♦ ప్రారంభుఁ గృష్ణాజినాం
బరు నీలాంబుదవర్ణదేహు ననురా ♦ పపాంశు నుద్యద్దివా
కరరుక్పింగజటాకలాపు గతరా ♦ గద్వేషు నిర్మత్సరున్. 3

వ. వైశంపాయనప్రభృతిశిష్యవర్గంబులతో ననేక మునిగణ పరివృతుండయి కనకమణిమయోచ్చాసనంబున నున్న వ్యాసభట్టారకు నతిభక్తి నర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి వినయవినమిత శిరస్కుండయి నమస్కరించి జనమేజయుండిట్లనియె.

సీ. ప్రీతితో మీరును ♦ భీష్మాది కురువృద్ధ, రాజులు నుండి భూ ♦ రాజ్యవిభవ
మెల్ల విభాగించి ♦ యిచ్చినఁ దమతమ, వృత్తుల నుండక ♦ వీఁగి పాండు
ధృతరాష్ట్రనందనుల్ ♦ ధృతిసెడి వారేమి, కారణమునఁ బ్రజా ♦ క్షయముగాఁగ
భారతయుద్ధ మ ♦ పారపరాక్రముల్, సేసిరి మీపంపు ♦ సేయ రైరి

రెఱిఁగి యెఱిఁగి వారి • నేటికి వారింప । రిట్టి గోత్రకలహ • మేల పుట్టె
దీనికల తెఱంగు • తెలియంగ నానతి । యిండు నాకు సన్ము • నీంద్రవంద్య. 5

వ. అని యిట్లు పాండవ ధార్తరాష్ట్ర విభేదన కథాశ్రవణ కుతూహలపరుండయి యడిగిన జనమేజయునిం గరుణించి కృష్ణద్వైపాయనుండు వైశంపాయనమునిం జూచి శ్రీమహాభారత కథాఖ్యానం బాద్యంతం బితనికి సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పుమని పంచిచనిన. 6

క. జనమేజయుండు విద్వ । జ్జనపరివృతుండై సమస్త • జనపాలసభా
జనయోగ్యుని వైశంపా । యనమునిఁ బూజించె భక్తుఁ • డై వినువేడ్కన్. 7

వ. ఆ వైశంపాయనుండును నఖిలభువనవంద్యుం డయిన కృష్ణద్వైపాయన మునీంద్రునకు నమస్కారంబు సేసి విద్వజ్జనంబుల యనుగ్రహంబు వడసి. 8

సీ. కమనీయధర్మార్థ • కామమోక్షములకు, నత్యంతసాధనం • బయినదాని
వేడ్కతోఁ దవిలి తన్ • విను * చున్నవారల, కభిమతశుభకరం • బయినదాని
రాజుల కఖిలభూ • రాజ్యాభివృద్ధిని, త్యాభ్యుదయప్రదం • బయినదాని
వాఙ్మనఃకాయప్ర • వర్తితానేకజ, న్మాఘనిబర్హణం • బయినదాని
సత్యవాక్ప్రబంధ • శతసహస్రశ్లోక । సంఖ్య మయినదాని • సర్వలోక
పూజ్య మయినదాని • బుధనుతవ్యాసమ । హామునిప్రణీత • మయినదాని. 9

చ. వినుతపరాక్రముల్ ధృతివి • వేకులు సత్యసమన్వితుల్ యశో
ధనులు కృతజ్ఞు లుత్తములు • ధర్మపరుల్ శరణాగతానుకం
పను లనఁగాఁ బ్రసిద్ధులగు • భారతవీరుల సద్గుణానుకీ
ర్తనముల నొప్పుదాని విది • తంబగుదాని సభాంతరంబులన్. 10

శా. ఆయుష్యం బితిహాసవస్తుసముదా • యం బైహికాముష్మిక
శ్రేయఃప్రాప్తినిమిత్త ముత్తమసభా • సేవ్యంబు లోకాగమ
న్యాయైకాంతగృహంబు నాఁ బరఁగి నా•నా వేదవేదాంతవి
ద్యాయుక్తంబగుదానిఁ జెప్పఁ దొడఁగెం • దద్భారతాఖ్యానమున్. 11

—•◆పాండవధార్తరాష్ట్రుల భేదకారణ సంగ్రహము◆•—

సీ. పాండుకుమారులు • పాండుభూపతిపరో, క్షంబున హాస్తిపు • రంబునందు
ధృతరాష్ట్రునొద్దఁ ద • త్సుతులతో నొక్కటఁ, బెరుఁగుచు భూసుర • వరులవలన
వేదంబులును ధను • ర్వేదాదివిద్యలు, గఱచుచుఁ గడ లేని • యెఱుకఁ దనరు
చున్నఁ దద్విపులగు • ణోన్నతి సైపఁక, దుర్యోధనుండు దు • ష్కార్య మెత్తి
దుర్ణయమున శకుని • కర్ణదుశ్శాసనులు । గఱపఁ బాండవులకు • నఱయఁ జేయఁ
గడఁగెఁ బాండవులును • గడుధార్మికులుగానఁ । బొరయ రైరి వారి • దురితవిధుల. 12

వ. అది యెట్లనిన నొక్కనాఁడు జలక్రీడాపరిశ్రమవిచేష్టితుండయి ప్రమాణకోటిస్థ

* వారలకును దృష్టాదృష్ట - అని పాఠాంతరము.

లంబున నిద్రితుండైన భీమసేను నతిఘనలతాపాశబద్ధుం జేసి గంగమడువునందొ్రచిన నాతం డనంతసత్త్వుండు గావునఁ దద్బంధంబు లెల్లఁ దెగనీల్గి మీఁదికి నెగసె మఱియు నొక్కనాఁ డతివ్యాయామఖేదంబున సుప్తుండైనవాని సర్వాంగంబుల యందుఁ గృష్ణసర్పంబులం బట్టి కఱపించిన నాతండు వజ్రమయదేహుండు గావునఁ దద్విషదంష్ట్రలు నాఁటవయ్యె మఱియు నొక్కనాఁడు భోజనసమయంబున వానికి విషంబు వెట్టిన నతండు దివ్యపురుషుండు గావునఁ దద్విషం బన్నంబుతోడన జీర్ణం బయ్యె మఱియు వారల కెల్ల నపాయంబు సేయ సమకట్టి. 13

సీ. పదలక కురుపతి ♦ వారణావతమున, లక్కయి ల్లావించి ♦ యక్కజముగ
నందఱఁ జొన్పి యం ♦ దనలంబు దరికొల్పఁ, బనిచినం బాండునం ♦ దను లెఱింగి
విదురోపదిష్టభూ ♦ వివరంబునం దప, కాృంతులై బ్రదికి ని ♦ శ్చింతు లయిరి
ధర్మవు నుచితంబుఁ ♦ దప్పనివారల, సదమలాచారుల ♦ నుదితసత్య
రతుల నఖిలలోక ♦ హితమహారంభుల। భూరిగుణుల నిర్జి ♦ తారివర్గు
లై వెలుంగువారి ♦ దైవంబ రక్షించు। దురితవిధుల నెపుడుఁ ♦ బొరయకుండ. 14

వ. ఇట్లు దుర్యోధనుండు సేయు నపాయంబులవలనం బాయుచుఁ బాండవులు లాక్షాగృహదాహంబువలన నక్షయులై జననీసహితంబుగా వనంబునకుం జనిన నందు భీమసేనుండు హిడింబాసురుం జంపి వాని చెలియలి హిడింబను వివాహంబై యేకచక్రపురంబున కేగి యందు బకాసురుం జంపి విప్రులం గాచె మఱియందఱు విప్రవేషంబున ద్రుపదపురంబునకుం జని యందు ద్రౌపదీస్వయంవరంబున మత్స్యయంత్రం బర్జునుం డశ్రమంబున నురల నేసి సకలరాజలోకంబు నెల్ల నోడించి ద్రౌపదిం జేకొనిన దాని నేవురు గురువచనంబున వివాహంబయి ద్రుపదపురంబున నొక్కసంవత్సరంబున్న నెఱింగి ధృతరాష్ట్రుండు వారి రావించి వారల కర్ధరాజ్యంబిచ్చి యింద్రప్రస్థపురంబున నుండం బనిచిన నందుఁ బాండవులు రాజ్యంబు సేయుచున్నంత.

క. ద్వారవతి కేఁ యర్జునుఁ। డారంగ సుభద్రఁ బెండ్లి ♦ యై వచ్చి మహో
వీరు నభిమన్యుఁ గుల వి। స్తారకు సత్పుత్రు నతిము ♦ దంబునఁ బడసెన్. 16

వ. మఱియు నగ్ని దేవుచేత దివ్యరథంబును దివ్యాశ్వంబులును గాండీవ దేవదత్తంబులును నక్షయబాణతూణీరంబులుం బడసి సురగణంబులతో సురపతి నోర్చి ఖాండవదహనంబున నగ్ని దేవుం దనిపె మఱి మయువలన సభాప్రాప్తుండై భీమునిచేత జరాసంధుం జంపించి దిగ్విజయంబు సేసి సార్వభౌముండై ధర్మరాజు రాజసూయ మహాయజ్ఞంబు సేసె నివి మొదలుగాఁగల పాండవుల గుణసంపదలు సూచి సహింపక దుర్యోధనుండు శకునికైతవంబున మాయాద్యూతంబున ధర్మరాజుం బరాజితుం జేసి పండ్రెండేఁడులు వనవాసంబును నొక్కయేఁడు జనపదంబున నజ్ఞాతవాసంబును జేయునట్లుగా సమయంబు సేసి భూమి వెలువరించినం జని పాండవులు వనవాసంబున నున్నయంత. 17

చ. పరమగురూపదేశమునఁ ♦ బార్థుఁడు పార్థివరత్నశేఖరుం
డరిదితపంబునన్ భుజబ ♦ లాతిశయంబున నీశుఁ బన్నగా
భరణుఁ బ్రసన్నుఁ జేసి దయఁ ♦ బాశుపతాదికదివ్యబాణముల్
హరసురరాజదేవనివ ♦ హంబులచేఁ బడసెన్ బ్రియంబునన్. 18

అక్కర. వనమునఁ బదియు రెండేఁడు లజ్ఞాత ♦ వాస మొక్కేఁడు
జనపదంబున నుండి తగఁగ నయ్యేఁడులు ♦ సలిపి సద్వృత్తు
లనఘులు మును వేఁడి కొనక మఱి భార ♦ తాజి సేయంగ
మొనసిరి పాండవకౌరవుల భేద ♦ మూల మిట్టిదియు. 19

వ. ఇట్టి భరతకులముఖ్యుల వంశచరితానుకీర్తనంబునం జేసి యిక్కథ శ్రీమహాభార
తంబు నాఁ బరఁగె. 20

శా. ఆనారాయణపాండవేయగుణమా ♦ హాత్మ్యామలజ్యోత్స్నఁ జి
త్తానందం బొనరించుచుం జనుల క ♦ ర్ణాంశుప్రకాశంబుతో
మానై సాత్యవతేయధీవనధిజ ♦ న్మ శ్రీమహాభారతా
ఖ్యానాఖ్యామృతసూతి యొప్పె నిఖిలా ♦ ఘధ్వాంతవిధ్వంసి యై. 21

వ. మఱియు నిట్టి శ్రీమహాభారతంబునకుఁ గర్తయైన శ్రీవేదవ్యాసునిజన్మంబు సవిస్త
రంబుగాఁ జెప్పెద వినుము. 22

ఉపరిచరవసుమహారాజు వృత్తాంతము

సీ. వాసవప్రతిముండు ♦ వసువనునాతండు, చేదిభూనాథుండు ♦ శిష్టలోక
నుతకీర్తి మృగయావి ♦ నోదార్థ మడవికిఁ, జని యొక్క మునిజనా ♦ శ్రమమునందు
నిర్వేదమున మహా ♦ నిష్ఠతో సన్న్యస్త, శస్త్రుఁడై తప మొప్ప ♦ సలుపుచున్న
నాతని పాలికి ♦ నమరగణంబుతో, నిందుఁ డిందు వచ్చి తా ♦ నిట్టులనియె
ధరణిఁ బ్రజఁ గగంబు ♦ దయతోడ వర్ణ ధ ♦ ర్మాభిరతుఁ జేసి ♦ యమలచరిత
నేలి రాజ్యవిభవ ♦ మిది యేల యని తపః ♦ శ్చరణ నునికి నీక ♦ చనియె ననఘ. 23

వ. నీవర్ణధర్మప్రతిపాలనంబునకుఁ దపంబునకు మెచ్చితి నీవు నాతోఁ జెలిమిసేసి నా
యొద్దకు వచ్చుచుం బోవుచు మహీరాజ్యంబు సేయుచు నుండుమని వానికి దేవ
త్వంబును గనకరత్నమయంబైన దివ్యవిమానంబు నేదానినేఁదాల్చిన నాయు
ధంబులు దాఁకనోడు నట్టివాఁడనివనజంబులు గలిగిన యింద్రమాలయను కమల
మాలికయును దుష్టనిగ్రహ శిష్టపరిపాలనక్షమంబైన యొక్క వేణుయష్టియు ని
చ్చిన నవ్వసువును దద్విమానారూఢుండై యుపరిలోకంబునఁ జరియించుటం జేసి
యుపరిచరుండు నాఁ బరఁగి యక్కమలమాలికయుఁ దనకుఁ జిహ్నంబుగా నవ్వే
ణుయష్టికి మహావిభవంబు మెఱయ నేఁటేఁట నింద్రోత్సవంబను నుత్సవంబు సే
యుచు నీశ్వరునకు నింద్రాదిదేవతలకు నతిప్రీతి సేసె నది మొదలుగా రాజు లె
ల్లం బ్రతిసంవత్సరం బింద్రోత్సవంబు సేయుచుండుదురు. 24

క. ఘనముగ నయ్యింద్రోత్సవ । మొనరించు మహీపతులకు ♦ నొగి నాయుర్వ
ర్ధనము నగుఁ బెరుఁగు సంతతి। యనవరతము ధరణిఁ బ్రజకు ♦ నభివృద్ధియగున్. 25

వ. అట్టి యింద్రోత్సవంబున నతిప్రీతుండయిన యింద్రువరంబున నుపరిచరుండు బృహద్రథ మణివాహన సౌబల యదు రాజన్యు లనియెడు నేవురు కొడుకులం బడసి వారలం బెక్కు దేశంబుల కభిషిక్తులం జేసిన నయ్యేవురువసువులు వేఱువేఱ వంశకరులయి పరఁగి ర ట్లుపరిచరుండు లబ్ధసంతానుండయి రాజర్షియయి రాజ్యంబు సేయుచు నిజపురసమీపంబునం బాఱిన శుక్తిమతియను మహానదిం గోలాహలంబను పర్వతంబు గామించి యడ్డంబు వడిన దానిం దనపాదంబునం జేసి తలఁగంద్రోచిన నన్నదికిఁ బర్వతసమాగమంబున వసుపదుండను కొడుకును గిరికయను కూఁతురునుం బుట్టిన నయ్యిరువురను శుక్తిమతి తద్దయు భక్తిమతియయి గిరినిరోధంబు వాయనుపకారంబు సేసిన యుపరిచరునకు మెచ్చి కానికయిచ్చిన నాతండు వసుపదుం దనకు సేనాపతిం జేసికొని గిరికం దనకు ధర్మపత్నిం గాఁ జేకొని యున్నంత నగ్గిరిక ఋతుమతియయిన దీనికి మృగమాంసంబు దెచ్చి పెట్టుమని తనపితృదేవతలు పంచిన నప్పు డయ్యుపరిచరుండు మృగవధార్థంబు వనంబున కరిగి. 26

సీ. పలుకులముద్దును ♦ గలికిక్రాల్ గన్నుల, తెలుపును వలుఁద చ ♦ న్నులబెడంగు
నలఘుకాంచీపద ♦ స్థలముల యొప్పును, లలితాననేందుమండ ♦ లమురుచియు
నళినీలకుటిలకుం ♦ తలములకాంతియు, నెలజవ్వనంబున ♦ విలసనమును
నలసభావంబును ♦ బొలుపును మెలపును, గలుగునగ్గిరికను ♦ దలఁచితలఁచి
ముదితయందుఁ దనదు ♦ హృదయంబు నిలుపుటఁ। జేసి రాగ మడర ♦ భాసురముగ
రమణతో వనాంత ♦ రమున రేతస్స్యంద। మయ్యె నవనిపతికి ♦ నెయ్య మమర. 27

వ. అయ్యమోఘవీర్యం బొక్కయజీర్ణపర్ణపుటంబున నిమ్ముగా సంగ్రహించి యొక్కడేగయుఱుతం గట్టి దీనిం గొనిపోయి గిరిక కిమ్మని యుపరిచరుండు పనిచిన నదియు నతిత్వరితగతి నాకానం గడచి యాకాశంబునం బఱచునప్పుడు. 28

క. ఆమిషమని దానిం గొనఁ। గా మది సమకట్టి యొక్క ♦ ఖగ మాఖగమున్
వ్యోమమునఁ దాఁకి దివి సం। గ్రామం బోరెంటి కయ్యెఁ ♦ గడురభసమునన్. 29

క. సునిశితతుండహతిని వ్ర। స్సినపర్ణపుటంబు వాసి ♦ చెదరుచు నృపనం
దనువీర్యము యమునానది। వనమధ్యమునందు వాయు ♦ వశమునఁ బడియెన్. 30

వ. తొల్లి బ్రహ్మశాపనిమిత్తంబున నద్రిక యను నప్సరస యమునయందు మీనయి క్రుమ్మరుచున్నయది యవ్వసువీర్యబిందుద్వయంబు త్రావి గర్భంబు దాల్చిన దశమమాసంబునందు. 31

గీ. తెరలవల వైచి జాలరి ♦ దిగిచి దాని। యుదరదళనంబు సేయ నం ♦ దొక్క కొడుకు
నొక్క కూఁతును గని వారి ♦ నొసరఁ దెచ్చి। దాశరాజున కిచ్చెను ♦ దత్క్షణంబ. 32

వ. అయ్యద్రికయు మానుషప్రసవం బొనరించినఁ దనకు శాపమోక్షణంబగునని బ్ర

హ్మవచనంబు గలుగుటం జేసి మీనయోని విడిచి దివ్యవనితయయి దేవలోకంబు నకుం జనియె మఱియును మత్స్యోదరంబునం బుట్టిన యక్కొడుకు మత్స్యరాజ నాఁ బరఁగి ధర్మపరుండయి మత్స్యదేశంబున కధిపతియయ్యె నక్కూఁతును దాశ రాజు దనకూఁతుంగాఁ జేకొని పెంచినం బెరుగుచు. 33

క. అంబుజముఖి యక్కన్య ప్రి । యంబొనరఁగ మత్స్యగంధి ♦ యనఁగా ధర్మా
ర్థంబుగఁ దనతండ్రినియో । గంబున నయ్యమున నోడఁ ♦ గడపుచునుండెన్. 34

చ. గతమదమత్సరుండు త్రిజ ♦ గద్వినుతుండు వసిష్ఠపౌత్రుఁ డు
న్నతమతి శక్తిపుత్త్రుఁ డఘ ♦ నాశన ఘోరతపోధనుండు సు
వ్రతుఁడయి తీర్థయాత్ర సను ♦ వాఁడు పరాశరసన్మునీంద్రుఁ డ
య్యతివఁ డలోదరిం గనియె ♦ నయ్యమునానదియోడ రేవునన్. 35

వ. ఇట్లేకతంబ యేకవస్త్రయై యోడ నెక్కవచ్చువారి నిరీక్షించుచున్న సత్యవతిం జూచి యామునివరుండు మదనపరవశుండయి దానిజన్మంబు తన దివ్యజ్ఞానంబున నెఱింగి యయ్యోడయెక్కి దానితో నొక్కటఁ జనిచని. 36

సీ. చపలాక్షిచూపుల ♦ చాడ్పున కెద మెచ్చుఁ, జిక్కనిచనుఁగవఁ ♦ జీరఁ గోరు
నన్నువ కౌఁదీగ ♦ యందంబు మది నిల్పు, జఘనతలంబుపై ♦ జరపు దృష్టి
యభిలాష మేర్పడు ♦ నట్లుండఁగాఁ బల్కు, వేడ్కతో మఱుమాట ♦ వినఁగఁ దివురు
నతిఘనలజ్జావ ♦ నతయగు నక్కన్య, పైఁబడి లజ్జయుఁ ♦ బాపఁ గడఁగు
నెంత శాంతులయ్యు ♦ నెంత జితేంద్రియు । లయ్యుఁ గడు వివిక్త ♦ మయినచోట
సతులగోష్ఠిఁ జిత్త ♦ చలన మొందుదు రెందుఁ । గామశక్తి నోర్వఁ ♦ గలరె జనులు.

వ. ఇట్లు విగతలజ్జాపరవశుండయి మునివరుండు దనయభిప్రాయం బక్కన్యక కెఱిం గించిన నదియును దీని కొడంబడనినాఁడు నాకలిగి యిమ్ముని శాపం బిచ్చునో యని వెఱచి యిట్లనియె. 38

తరలము. తనువు మీనొవ్వలవల్చు జాలరి ♦ దాన నట్లునుగాక యే
ననఘ కన్యకఁ గన్యకావ్రత ♦ మంతరించిన నెట్లు మ
జ్జనకు నింటికిఁ బోవ నేర్తుఁ బ్ర ♦ సాదబుద్ధి యొనర్పు స
న్మునిగణోత్తమ నాకు దోషవి ♦ ముక్తి యెట్లగు నట్లుగాన్. 39

వ. అనిన నమ్మునివరుండు గరంబు సంతోషించి నాకు నిష్టంబు సేసిన దాన నీకన్యా త్వంబు దూషితంబు గా దోడకుమని దానికి వరం బిచ్చి నీవు వసువను రాజర్షివీ ర్యంబునం బుట్టినదానవుగాని సూతకులప్రసూతవు కావని చెప్పి దానిశరీరసౌగం ధ్యంబు యోజనదూరంబున జనులకు నేర్పడునట్లుగాఁ బ్రసాదించిన నది గంధవతి యనియు యోజనగంధియనియుఁ బరఁగి తత్ప్రసాదంబున ననేకదివ్యాంబరాభర ణభూషితయునై యమునానదీద్వీపంబున నోడ సేర్చి. 40

గీ. ఎల్లవారును జూడంగ ♦ నిట్టిబయల । నెట్లు సంగమ మగునని ♦ యింతి యన్న

నమ్మునీంద్రుండు గావించె నప్పు డఖిల। దృష్టిపథరోధి నీహారతిమిర మంత. 41

క. పరమేష్ఠికల్పుఁ డగు న। ప్పరాశరసమాగమమునఁ బరమగుణైకా
భరణకు ననవద్యమనో। హరమూర్తికి సత్యవతికి నమ్మునిశక్తిన్. 42

—••◆శ్రీవేదవ్యాస మహామునీంద్రుని యవతారము◆••—

క. సద్యోగర్భంబున నహి। మద్యుతి తేజుండు వేద మయుఁ డఖిలమునీం
ద్రాద్యుఁడు వేదవ్యాసుం। డుద్యత్ జ్ఞానంబుతోడ నుదితుం డయ్యెన్. 43

క. ఆయమునాద్వీపమున న। మేయుఁడు కృష్ణుండు వెలుఁగ మేదినిలో ద్వై
పాయనుఁ డనఁ బరఁగి వచ। శ్రీయుతుఁడు దపంబునందుఁ జిత్తము నిలిపెన్. 44

వ. పరాశరుండు సత్యవతి గోరినవరంబు లిచ్చి నిజేచ్ఛ నరిగె నంతఁ గృష్ణద్వైపాయనుండును గృష్ణాజినపరిధాన కపిలజటామండల దండ కమండలు మండితకరకమలుండై తల్లిముందట నిలిచి కరకమలంబులు మొగిచి మ్రొక్కి మీకుం బని గలయప్పుడ నన్నుం దలంచునది యాక్షణంబ వత్తునని పలికి సకలలోకపావనుండు తపోవనంబునకుం జని యందు ఘోరతపంబు సేయుచు. 45

ఉ. సంచితపుణ్యుఁ డంబురుహ సంభవు నంశము దాల్చి పుట్టి లోఁ
గాంచితుఁడైనవాఁడు నిఖిలాగమపుంజము నేర్పడన్ విభా
గించి జగంబులందు వెలిఁగించి సమస్తజగద్ధితంబుగాఁ
బంచమవేదమై పరఁగు భారతసంహితఁ జేసె నున్నతిన్. 46

వ. మఱియు దేవదైత్యదానవమునియక్షపక్షిగంధర్వాదుల యంశంబులు దాల్చి భీష్మాది మహావీరులు భారతయుద్ధంబు సేయ ననేకులు పుట్టిరి వారలకొలంది మెఱింగి చెప్ప ననేకకాలంబుల ననేకసహస్రముఖంబులవారికైన నలవి గాదనిన జనమేజయుండు విని వైశంపాయనున కిట్లనియె. 47

క. అమరాసుర * వీరులయం। శములను మహిఁ బుట్టి సకల జనపాలకసం
ఘములకు భారతరణరం। గమునను లయ మొంద నేమి కారణ మనినన్. 48

వ. అనిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 59

సీ. పరశురాముండు భీకరనిజకోపాగ్ని, నుగ్రుఁడై యిరువది యొక్కమాఱు
ధాత్రీతలం బపక్షత్రంబు సేసిన, దక్షత్రసతులు సంతానకాంక్ష
వెలయంగ ఋతుకాలములఁ మహావిప్రుల, దయఁ జేసి ధర్మువు దప్పకుండఁ
బడసిరి పలువురఁ గొడుకులఁ గూఁతుల, నప్పాటఁ దక్షత్ర మెసఁగి యుర్విఁ
బర్వి రాజధర్మపథనీతి విడువక। జారచోరదుష్టజనుల బాధఁ
బొరయకుండ నిఖిల భూప్రజాపాలనఁ। జేయుచుండె శిష్టసేవ్యమగుచు. 50

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణవీర్యప్రభవులయిన క్షత్రియులు ధర్మమార్గంబునం బ్రజాభిరక్షణంబు సేయుటం జేసి వర్ణాశ్రమధర్మంబులు దప్పక ప్రవర్తిల్లుటయు బ్రహ్మక్షత్రం

* ముఖ్య - అని పాఠాంతరము.

బున కాయుర్వర్ధనంబును ననవరతయాగతర్పితపర్జన్యప్రసాదంబునం జేసి కోరిన యప్పుడు వానలు గురియుటయు సకలసస్యసమృద్ధియుఁ బ్రజావృద్ధియు నయిన భూదేవి ప్రజాభారపీడితయై సురాసురమునిగణపరివృతులై యున్న హరిహర హిరణ్యగర్భులకడకుం జని యిట్లనియె. 51

క. భూరిప్రజానిరంతర। భారము దాల్చు టిది గరము ♦ భారము దయతో
మీ రీభారమునకుఁ బ్రతి। కారము గావించి నన్నుఁ ♦ గావుం డనినన్. 52

క. వనజాసను ననుమతమున। వనరుహనాభుండు వాస ♦ వప్రముఖసుప
ర్వనికాయాంశంబులతోఁ। దనరఁగఁ బుట్టించె నుర్విఁ ♦ దనయంశమునన్. 53

క. దితిసుత దానవ యక్ష। ప్రతతుల యంశములఁ బుట్టి ♦ ప్రజలకు విహితా
హితు లగుచుండి రనేకులు। జితకాశులు ధరణిపతులు ♦ శిశుపాలాదుల్. 54

చ. అతులబలాఢ్యులైన యమ ♦ రాంశసముద్భవు లెల్లఁ బాండుభూ
పతిసుతపక్షమై సురవి ♦ పక్షగణాంశజు లెల్ల దుర్మదో
ద్ధతకురురాజపక్షమయి ♦ ధారుణిభారము వాయ ఘోరభా
రతరణభూమి నీల్గిరి ప ♦ రస్పరయుద్ధము సేసి వీరులై. 55

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 56

క. ఆదిత్యదైత్యదానవు। లాదిగఁ గల భూతరాశి ♦ కగు సంభవమున్
మేదినిఁ దదంశముల మ। ర్త్యోదయములు నాకుఁ జెప్పు ♦ మొగి నేర్పడఁగన్. 57

—••◆• దేవదానవప్రముఖుల యుత్పత్తిక్రమము •◆••—

వ. అనినవిని జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి సకలజగదుత్పత్తి నిమిత్తహేతుభూతుండైన బ్రహ్మకు మానసపుత్రులైన మరీచియు నంగిరసుండును నత్రియుఁ బులస్త్యుండును బులహుండును గ్రతువును నను నార్వురు పుట్టి రందు మరీచికిఁ గశ్యపప్రజాపతి పుట్టెఁ గశ్యపువలనఁ జరాచరభూతరాశియెల్ల నుద్భవిల్లె నెట్లనిన బ్రహ్మదక్షిణాంగుష్ఠంబున దక్షుండును వామాంగుష్ఠంబున ధరణియును స్త్రీయునుం బుట్టిన నయ్యిరువురకును. 58

క. సుతు లనఘులు వేవురు దమ। యుతులై యుదయించి సాంఖ్య ♦ యోగాభ్యాసో
న్నతిఁ జేసి ముక్తులై భూ। రి తేజు లందఱును నూర్ధ్వ ♦ రేతసులైనన్. 59

వ. పదంపడి యేఁబండ్రు గూఁతులుం బుట్టిన వారల నెల్ల దక్షుం డపుత్రిండుగావునఁ బుత్రీకరణంబు సేసి యందుఁ గీర్తి లక్ష్మీ ధృతి మేధా పుష్టి శ్రద్ధా క్రియా బుద్ధి లజ్జా మతు లనువనితలఁ బదుండ్రను ధర్ముండను మనువున కిచ్చె నశ్విన్యాదులయిన యిరువదేడ్వురను జంద్రున కిచ్చె నదితి దితి దను కాలా నాయు స్సింహికా ముని క్రోధ ప్రలం బారిష్ట వినతా సురభి కద్రువులను పదుమువ్వురను గశ్యపున కిచ్చె నం దదితియను దానికి ధాతృ శక్రా ర్యమ మిత్రావరుణాంశు భగ వివస్వ త్పూష సవితృ త్వష్టృ విష్ణు లనంగా ద్వాదశాదిత్యులు పుట్టిరి మఱియును. 60

క. దితి యనుదానికి నప్రతిహతబలుఁడు హిరణ్యకశిపుఁ • డనఁ బుట్టె సుతుం
డతనికి నేవురు పుట్టిరి ప్రతాపగుణయుతులు సుతులు • ప్రహ్లాదాదుల్. 61

వ. అప్రహ్లాద సంహ్లా దానుహ్లాద శిబి బాష్కళుల యందుఁ బ్రహ్లాదునకు విరోచన కుం
భ నికుంభు లనంగా ముగ్వురు పుట్టి రందు విరోచనునకు బలి పుట్టె బలికి బాణా
సురుండు పుట్టె దనువనుదానికి విప్రచిత్తి శంబర నముచి పులోమా సిలోమ కేశి
దుర్జయాదులయిన దానవులు నలుపండ్రు పుట్టిరి వారల పుత్రపౌత్రవర్గం బసంఖ్యా
తంబై ప్రవర్తిల్లెఁ గాల యనుదానికి వినాశకక్రోధాదు లెనమండ్రు పుట్టిరి. 62

గీ. అజిత శక్తియుతులు • నాయువ యనుదాని కజరు లధికవీర్యు • లతులభూరి
భుజులు శక్రరిపులు పుట్టిరి నలువురు విజయ విపుల వీర వృత్రు లనఁగ. 63

వ. మఱియు సింహికయను దానికి రాహువు పుట్టె మునియను దానికి భీమసేనోగ్ర
సేనాదులయిన గంధర్వులు పదార్వురు పుట్టిరి సురభియనుదానికి నమృతంబును
గోగణంబులును ఘృతాచీ మేనకాదులయిన యప్సరసలును బుట్టిరి వినతయను
దానికి ననూరుండును గరుడుండును బుట్టి రం దనూరునకు శ్యేనియనుదానికి సం
పాతి జటాయువులు పుట్టిరి క్రోధవశయనుదానికి గణుండు పుట్టె ననుగ యనుదా
నికి సిద్ధాదులు పుట్టిరి కూ్రరయనుదానికి సుచంద్ర చంద్రహర్త్రాదులు పుట్టిరి క
ద్రువనుదానికి శేష వాసుకి పురోగమానేక భుజంగముఖ్యులు పుట్టిరి. 64

సీ. మఱి యంగిరసుఁడను • మానసపుత్రున, కమ్యె భవ్యుండు బృ • హస్పతియును
సంవర్తుఁడును గుణా • శ్రయ యోగసిద్ధి నాఁ, గూఁతులుఁ బుట్టి ర • క్కొడుకులందు
వినుము బృహస్పతి • వేల్పుల కాచార్యుఁ, డై లోకపూజితుఁ • డై వెలింగె
మానుగా నత్రియ • న్మానసపుత్రున, కుద్భవించిరి ధర్మ • యుతచరిత్రు
లఖిలవేదవేదు • లాద్యు లనేకులు దీప్తరవిసహస్ర • తేజు లనఘు
లధికతరతపోమ • హత్త్వసంభృతవిశ్వ భరులు సత్యపరులు • పరమమునులు. 65

వ. మఱియుఁ బులస్త్యుండను మానసపుత్రునకు ననేకరాక్షసులు పుట్టిరి పులహుం
డను మానసపుత్రునకుఁ గిన్నర కింపురుషాదులు పుట్టిరి క్రతువను మానసపుత్రు
నకు సత్యవ్రతపరాయణులైన పతంగ సహచరులు పుట్టిరి పైతామహుండైన దేవ
లుండను మునికిఁ బ్రజాపతి పుట్టె వానికి ధూమ్రా బ్రహ్మవిద్యా మనస్వినీ రసా శ్వ
సా శాండిలీ ప్రభాస లనంగా నేడ్వురు భార్యలై రందు ధూమ్రకు ధరుండును బ్ర
హ్మవిద్యకు ధ్రువుండును మనస్వినికి సోముండును రసకు నహుండును శ్వసకు నని
లుండును శాండిలికి నగ్నియుఁ బ్రభాసకుఁ బ్రత్యూష ప్రభాసులనంగా నెనమండ్రు
వసువులు పుట్టి రందు ధరుండను వసువునకు ద్రవిణుండు పుట్టె ధ్రువుండను వసు
వునకుఁ గాలుండు పుట్టె సోముండను వసువునకు మనోహరయను దానికిఁ బురోజ
వుండును సువర్చసుండును ద్రిశిరుండును శాంతుండును గర్గుండును రమణుం
డును బృథయను కూఁతురుంబుట్టిరి పృథకుఁ బదుండ్రు గంధర్వపతులు పుట్టిరి న

హుండను వసువునకు జ్యోతి పుట్టె ననిలుండను వసువునకు శైవయను దానికిఁ బు
రోజవుండును విజ్ఞానగతియునుం బుట్టిరి యగ్నియను వసువునకుఁ గుమారుండు
పుట్టెఁ బ్రత్యూషుండను వసువునకు ఋషియైన దేవలుండు పుట్టెఁ బ్రభాసుండను
వసువునకు బృహస్పతి చెలియలైన యోగసిద్ధికి విశ్వకర్మ పుట్టె. 66

క. ఆవిశ్వకర్మ నిర్మిత। దేవవిమానుండు నిఖిల ♦ దివ్యాభరణ
శ్రీవిరచనపరితోషిత। దేవుఁడు శిల్పప్రజాప ♦ తియునై నెగడెన్. 67

వ. మఱియు స్థాణునకు మానసపుత్రులైన మృగవ్యాధ శర్వ నిరృత్యజైకపా దాహి
ర్బుధ్న పినాకి వామదేవేశ్వర కపాలి స్థాణు భర్గు లనంగా నేకాదశ రుద్రులు పు
ట్టిరి మఱి బ్రహ్మదక్షిణపాదాంగుష్ఠంబున ధర్ముండను మనువు పుట్టె వానికి శమకా
మ హర్షు లనంగా మువ్వురు పుట్టిరి యామువ్వురకుఁ గ్రమంబున సంప్రీతి రతి నం
దన లనంగా మువ్వురు భార్యలైరి సవితృనకు బడబారూపధారిణియైన త్వాష్ట్రికి న
శ్వినులు పుట్టిరి బ్రహ్మహృదయంబున భృగుండు పుట్టె వానికిఁ గవి పుట్టె వానికి
శుక్రుండు పుట్టి యసురుల కాచార్యుం డయ్యె వానికిఁ జండామర్క దంష్ట్రి త్వష్టృ
భద్రికర్ము లనంగా నలుగురు కొడుకులు పుట్టిరి వా రసురులకు యాజ్ఞికులైరి మ
ఱియును. 68

సీ. విగతాఘుఁడైన యా ♦ భృగునకు బుత్రుఁడై, చ్యవనుండు పుట్టె భా ♦ ర్గవవరుండు
జనవంద్యుఁ డతనికి ♦ మనుకన్యకకుఁ బుట్టె, నూరుల నౌర్వుండు ♦ భూరికీర్తి
యతనికి నూర్వురు ♦ సుతవరుల్ రుచికాదు, లుదయించి రఖిలభూ ♦ విదిత తేజు
లనఁగ నారుచికున ♦ కొనరంగ జమదగ్ని, యనుముని పుట్టె నా ♦ తనికిఁ బుట్టి
రలఘుమతులు సుతులు♦నలువురు వారిలోఁ। బరశురాముఁ డాది♦పురుషమూర్తి
దండితాహితుండు ♦ కొండికయయ్యును। దద్ద గుణములందుఁ ♦ బెద్దయయ్యె. 69

వ. మఱియు బ్రహ్మకు ధాతయు విధాతయు ననంగా నిద్దఱు మనుసహాయులై పుట్టిరి
వారితోడన జ్యేష్ఠయు లక్ష్మియుం బుట్టి రందు లక్ష్మికి మానసపుత్రు లనేకులు పు
ట్టిరి మఱి వరుణునకు జ్యేష్ఠ కధర్ముండు సురనిందనియను కూఁతురునుం బుట్టిరి
యాయధర్మునకు నిరృతికి భయ మహాభయ మృత్యువు లనంగా మువ్వురు పుట్టిరి
మఱియుఁ దామ్రకుఁ గ్రౌంచియు భాసియు శ్యేనియు ధృతరాష్ట్రియు శుకియు
నన నేవురు కన్యలు పుట్టిరి యందుఁ గ్రౌంచియనుదానికి గరుడునకుఁ గ్రౌంచం
బులు పుట్టె భాసియనుదానికి భాసగృధ్రాదులు పుట్టె శ్యేనియనుదానికి శ్యేన క
పోతంబులు పుట్టె ధృతరాష్ట్రియనుదానికి హంస చక్ర బక టిట్టిభంబులు పుట్టె శు
కియనుదానికి శుకంబులు పుట్టె మఱియుం గమలజువలన మృగియు మృగమంద
యు హరియు భద్రమందయు మాతంగియు శార్దూలియు శ్వేతయు సురభియు సు
రసయు ననలయు ననఁ బదుండ్రు పుట్టి రందు మృగియనుదానికి మృగంబులు పు
ట్టె మృగమందయనుదానికి ఋక్ష చమర సృమరాదులు పుట్టె హరియనుదాని

కి వానరగణంబులు పుట్టె భద్రమంద యను దానికి నైరావణంబు పుట్టె నైరావణంబునకు దేవనాగంబులు పుట్టె మాతంగియనుదానికి గజంబులు పుట్టె శార్దూలియనుదానికి సింహవ్యాఘ్రంబులు పుట్టె శ్వేతయనుదానికి దిగ్గజంబులు పుట్టె సురభియనుదానికి రోహిణియు గంధర్వియు ననం బుట్టి రందు రోహిణికిఁ బశుగణంబులు పుట్టె గంధర్వియనుదానికి హయంబులు పుట్టె సురసకు సర్పంబులు పుట్టె ననలకు గిరివృక్షలతాగుల్మంబులు పుట్టె నిది సకలభూతసంభవప్రకారంబు. 70

చ. దివిజమునీంద్రదానవది ♦ తిప్రభవాదిసమస్తభూతసం
భవముఁ గృతావధానులయి ♦ భక్తిమెయి న్వినుచున్న పుణ్యమా
నవులకు నిక్కువంబగు మ ♦ నఃప్రియనిత్యసుఖంబులుం జిరా
యువు బహుపుత్రలాభవిభ ♦ వోన్నతియున్ దురితప్రశాంతియున్. 71

దేవదానవాద్యంశములచే భూమియందుఁ బుట్టినవారిక్రమము

వ. మఱియు మర్త్యలోకంబునందు దేవదైత్యదానవుల యంశావతారంబుల వివరించెద వినుము. 72

క. యాదవవంశంబున జగ। దాదిజుఁడగు విష్ణుదేవు ♦ నంశంబున ను
త్పాదిల్లెఁ గృష్ణుఁ డపగత। ఖేదుఁడు వసుదేవదేవ ♦ కీదేవులకున్. 73

క. శ్రీవెలుఁగ రోహిణికి వసు। దేవున కుదయించె విష్ణు ♦ దేవాంశమునన్
భూవంద్యుఁ డనంతుఁడు బల। దేవుండు ప్రలంబముఖ్య ♦ దితిజాంతకుఁడై. 74

వ. మఱియు లక్ష్మియంశంబున రుక్మిణి యుదయించె సనత్కుమారు నంశంబునఁ బ్రద్యుమ్నుండు పుట్టె నప్సరసల యంశంబులఁ గృష్ణుని షోడశసహస్రాంతఃపురవనితలు పుట్టి రయ్యయివేల్పుల యంశంబుల వృష్ణియదుభోజాంధకవంశంబుల వీరులనేకులు పుట్టిరి మఱియు. 75

క. మొదమునఁ బ్రభాసుఁడను నెని। మిదియవ వసునంశమునను ♦ మేదిని భీష్ముం
డుదయించె సర్వవిద్యా। విదుఁ డపజితపరశురామ ♦ వీర్యుఁడు బలిమిన్. 76

క. అనఘుఁడు సురగురునంశం। బునను భరద్వాజు కలశ ♦ మునఁ బుట్టె శరా
సనవిద్యాచార్యుఁడు భూ। వినుతుఁడు ద్రోణుండు నిఖిల ♦ వేదవిదుండై. 77

క. అలఘుఁడు కామక్రోధా। దుల యేకత్వమునఁ బుట్టె ♦ ద్రోణునకు మహా
బలుఁ డశ్వత్థామ రిపు। ప్రళయాంతకుఁ డస్త్రశస్త్ర ♦ పరిణతుఁడగుచున్. 78

వ. మఱియు నేకాదశరుద్రుల యంశంబునఁ గృపుండు పుట్టె సూర్యునంశంబునఁ గర్ణుండు పుట్టె ద్వాపరాంశంబున శకుని పుట్టె నరిష్టాపుత్రుండయిన హంసుండను గంధర్వవిభుండు ధృతరాష్ట్రుండయి పుట్టె మతియను వేల్పు గాంధారియై పుట్టె మఱియు నయ్యుద్ధుకుం గలియంశంబున దుర్యోధనుండు పుట్టెఁ బౌలస్త్యభ్రాతృవర్గంబు దుర్యోధనానుజశతంబై పుట్టె హిరణ్యకశిపుండు శిశుపాలుండై పుట్టె సంహ్లాదుండు శల్యుండై పుట్టె ననుహ్లాదుండు ధృష్టకేతుండై పుట్టె శిబియనువాఁడు

ద్రుమసేనుండై పుట్టె బాష్కళుండు భగదత్తుండై పుట్టె విప్రచిత్తియను దానవుండు జరాసంధుండై పుట్టె నయశ్శిరుండును నశ్వశీర్షుండును నయశ్శంకుండును గగనమూర్ధుండును వేగవంతుండును ననువారేవురు దానవులు గేకయరాజులై పుట్టిరి కేతుమంతుం డమితౌజుండై పుట్టె స్వర్భానుం డుగ్రసేనుండై పుట్టె జంబుండు విశోకుండై పుట్టె నశ్వపతి కృతవర్మయై పుట్టె వృషపర్వుండు దీర్ఘప్రజ్ఞుండై పుట్టె నజరుండు మల్లుండై పుట్టె నశ్వగ్రీవుండు రోచమానుండై పుట్టె సూక్ష్ముండు బృహద్రథుండై పుట్టె దుహుండనువాఁడు సేనాబిందుండై పుట్టె నేకచక్రుండు ప్రతివింధ్యుండై పుట్టె విరూపాక్షుండు చిత్రవర్మయై పుట్టె హరుండును నహరుండును గృపబాహ్లికులై పుట్టిరి చంద్రవక్త్రుండు ముంజకేశుండై పుట్టె నికుంభుండు దేవాపియై పుట్టె శరభుండు సోమదత్తుండై పుట్టెఁ జంద్రుండు చంద్రవర్మయై పుట్టె నర్కుండు రుచికుండై పుట్టె మయూరుండు విశ్వుండై పుట్టె సుపర్ణుండు క్రోధకీర్తియై పుట్టె రాహువు క్రోధుండై పుట్టెఁ జంద్రహంత శునకుండై పుట్టె నశ్వుండనువాఁ డశోకుండై పుట్టె భద్రహస్తుండు నందుండై పుట్టె దీర్ఘజిహ్వుండు కాశిరాజై పుట్టె జానకియనువాఁడు పౌండ్రమత్స్యుండై పుట్టె వృత్రుండు మణిమంతుండై పుట్టెఁ జంద్రవినాశుండు చేకితానుండై పుట్టెఁ గాలాపుత్రు లెనమండ్రు క్రమంబున జయత్సేనాపరాజిత నిషధాధిప శ్రేణిమన్మహౌజోమతిమ త్సముద్రసేన బృహత్తులై పుట్టిరి క్రోధవశాదిపుత్రగణంబులవలన నంధక కర్ణ వేష్ట సిద్ధార్థ కీలక సురభి సుబాహు మహావీర కురు కుధర క్రోధ విచిత్ర సురస శ్రమంతానిల పారిత వీరరామ భూమిపాల దంతవక్త్ర రుక్మి జనమేజయాషాఢ వాయువేగ భూరితేజ నైకలవ్య వసుమిత్ర గోముఖ కరూశ క్షేమధూర్తి శ్రుతాయురుద్ధవ బృహత్సేన కేతూగ్రతీర కుహక మతిమ ద్రాజపురాదు లనేకులుపుట్టిరి కాలనేమి కంసుండై పుట్టె స్త్రీపుంసరూపధరుండైన గుహ్యకుండు శిఖండియై పుట్టె బృహస్పతి యంశంబున బృహత్కీర్తియను రాజర్షి పుట్టె మరుద్గణాంశంబునఁ బాండురాజు పుట్టె.

క. మరుతుల యంశంబునఁ బు। ట్టిరి మువ్వురు వివిధరణప ◆ టిష్ఠబలులు సు
స్థిరయశులు ద్రుపదసాత్యకి। విరాటభూపతులు భువన ◆ విశ్రుతశౌర్యుల్. 80

క. మాండవ్యుండను మునివరు। చండతరక్రోధజనిత ◆ శాపంబున ధ
ర్ముం డఖిలధర్మతత్త్వవి। దుండై విదురుఁ డనఁ బేర్మి ◆ తో నుదయించెన్. 81

క. ప్రియ మొనరఁగ సిద్ధియు బు। ద్ధియు నను దేవతలు వసుమ ◆ తిని గుంతియు మా
ద్రియునై పుట్టిరి పాండు। ప్రియపత్నులు నిఖిలజగద ◆ భీష్టచరిత్రల్. 82

సీ. యము నంశమునఁ బుట్టె ◆ నధిపతి ధర్మజుం, డనిలాంశమునఁ బుట్టె ◆ ననిలజుండు
శక్రాంశమున ధనం ◆ జయుఁ డుదయించెనా, శ్వినులయంశములనా ◆ ర్జితులు నకుల
సహదేవు లనవద్య ◆ చరితులు పుట్టిరి, శ్రీమూర్తియై యాజ్ఞ ◆ సేని పుట్టె
నగ్ని యంశమున జి ◆ తారి ధృష్టద్యుమ్నుఁ, డనఁ బుట్టె ద్రుపదరా ◆ జాన్వయమున

ననఘ యిది సురాసు ♦ రాంశావతారకీ ర్తనము దీని వినినఁ ♦ దగిలి భక్తిఁ
జదివినను సమస్త ♦ జనులకు నఖిలదే వాసురాదు లిత్తు ♦ రభిమతములు. 83

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 84

సీ. అభ్యస్త వేదవే ♦ దాంగులు విధ్యుక్త, దక్షిణాతర్పిత ♦ ధరణిదేవు
లనవరతాశ్వమే ♦ ధావబృథస్నాన, పూతమూర్తులు గృత ♦ పుణ్యు లహిత
వర్గజయుల్ ప్రాప్త ♦ వర్గచతుష్టయుల్ ♦ సత్త్వాదిసద్గుణ ♦ జన్మనిలయు
లాభరతాదిమ ♦ హామహీపాలకు, లిద్ధయశోమూర్తు ♦ లెందుఁ బుట్టి
రట్టికౌరవాన్వ ♦ యంబుఁ బాండవనృప రత్నములకు వారి ♦ రాశియైన
దాని వినఁగ వలతుఁ ♦ దద్దయుఁ బ్రీతితో విప్రముఖ్య నాకు ♦ విస్తరింపు. 85

వ. అని యడిగిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 86

చ. నిరుపమధర్మమార్గపరి ♦ నిష్ఠితులై మహి నెల్లఁ గాచుచున్
బరఁగినతొంటి పూరు కురు ♦ పాండు మహీశుల పేర్మిఁ జేసి భూ
భరవహనక్షమం బగుచుఁ ♦ బౌరవకౌరవపాండవాన్వయం
బురుగుణసంపదం బెరఁగి ♦ యొప్పె సమస్తజగత్ప్రసిద్ధమై. 87

వ. అది యెట్లనినం దొల్లి దాక్షాయణియైన యదితికిఁ గశ్యపునకుం బుట్టిన వివస్వం
తునకు వైవస్వతుండను మనువును యముండును శనైశ్చరుండును యమునయుఁ ద
పతియు ననం బుట్టి రందు వైవస్వతుండను మనువువలన బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూ
ద్రాదులైన మానవులు పుట్టిరి మఱియు వానికి వేనప్రముఖులైన రాజు లేఁబండ్రు
పుట్టి వంశకరులై తమలోనన యుద్ధంబు సేసి చనిరి మఱియు నమ్మనుపుత్త్రియైన యి
లయనుదానికి సోమపుత్త్రుండైన బుధునకుఁ బురూరవుండు పుట్టి చక్రవర్తియై. 88

క. ఇమ్మహిఁ ద్రయోదశద్వీ పమ్ములు దనశౌర్యశక్తిఁ ♦ బాలించి మదాం
ధమ్మున విప్రోత్తముని త్తమ్ములు దా నపహరించె ♦ ధనలోభమునన్. 89

క. విని దాని నుడుపఁగా బ్ర హ్మనియుక్తుండై సనత్కు ♦ మారుఁడు మహికిం
జను దెంచె బ్రహ్మలోకం బున నుండి యనేకదివ్య ♦ మునిసంఘముతోన్. 90

వ. పురూరవుండును రాజ్యగర్వంబున నమ్మునులకు దర్శనం బీనొల్లక యుపహాసించిన
నలిగి వారలు వాని నున్మత్తుంగా శపియించిన వాఁడు గంధర్వలోకంబున నూ
ర్వశీసహితుండై యుండె నట్టి పురూరవునకు నూర్వశికి నాయువు ధీమంతుండు వ
సువు ధృతాయువు వనాయువు శతాయువు నను నార్వురుగొడుకులు పుట్టి రందా
యువునకు స్వర్భానవియను దానికి నహుష వృద్ధశర్మా జరా నేనసు లనంగా నలు
వుఱ పుట్టిరి వారియందు నహుషుండు రాజ్యాభిషిక్తుండై. 91

మ. చతురంభోధిపరీతభూవలయమున్ ♦ సద్వీపసారణ్యస
క్షితిభృత్కంబగు దాని భూరిభుజశ ♦ క్తిం జేసి పాలించుచుం
గ్రతువు ల్నానఁ నొనరించి కీర్తి వెలయం ♦ గా దిక్కులన్ నిర్జితా

హితుఁడై యానహుషుండు దాఁ బడసె దే ♦ వేంద్రత్వముం బేర్మితోన్. 92
వ. అట్టి నహుషునకుఁ బ్రియంవదయను దానికి యతి యయాతి సంయా త్యాయా త్యుద్ధవు లనంగా నేవురు పుట్టి రందు యయాతి రాజై యనేకయాగంబులు సేసి శుక్రపుత్త్రియయిన దేవయానయందు యదుతుర్వసులను నిద్దఱుకొడుకులం బడసె వృషపర్వపుత్త్రియయిన శర్మిష్ఠయందు ద్రుహ్వ్యనుపూరులనంగా మువ్వురుకొడుకులం బడసి రాజ్యంబు సేయుచు శుక్రశాపంబున జరాభారపీడితుండై కొడుకుల నందఱం బిలిచి యిట్లనియె. 93
సీ. విషయోపభోగాభి ♦ లషణ మింకనునాకు, వదలక పెరుఁగుచు ♦ న్నదియుఁ గాన
నందనులార మీ ♦ యం దొక్కరుండు నా, దగుజరాభారంబు ♦ దగిలి తాల్చి
తనజవ్వనంబు నా ♦ కొనరంగ నెవ్వఁ డీ, నోపు నాతండ స ♦ ద్వీపసకల
ధారుణీసామ్రాజ్య ♦ భారయోగ్యుండగు, ననియడిగిన నగ్ర ♦ తనయుఁ డయిన
యదువుఁ దొట్టి సుతులు♦ముదిమికినోపక। తలలు వాంచి యున్న ♦ వెలయఁ దండ్రి
పనుపుఁ జేసి ముదిమి♦గొని జవ్వనంబిచ్చెఁ। బూరుఁ డనుసుతుండు♦భూరియశుడు.
వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 95

—••◆యయాతిమహారాజు చరిత్రము◆••—

గీ. వర్ణధర్మముల్ గాచుచు ♦ వసుధయెల్ల। ననఘచరితుఁడై యేలిన ♦ యయ్యయాతి
భూసురోత్తమభార్గవ ♦ పుత్త్రియయిన। దేవయానిని దా నెట్లు ♦ దేవిఁ జేసె. 96
గీ. విపుల తేజంబునను దపో ♦ వీర్యమునను। జగదనుగ్రహనిగ్రహ ♦ శక్తియుక్తుఁ
డయిన యట్టి యయాతికి ♦ నలిగి యేమి। కారణంబున శాపంబు ♦ గావ్యుఁ డిచ్చె.
వ. మఱియు నస్మద్వంశకరుండయిన యయాతి చరితంబు వినవలతుం జెప్పుమని యడిగిన వానికి వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 98
క. మనుజాధిప వృషపర్వుం। డను దానవపతికి శుక్రుఁ ♦ డాచార్యుండై
యనిమిష విరోధులకుఁ బ్రియ। మొనరించుచు వివిధవిధిన ♦ యోపాయములన్.
క. దేవాసురరణమున గత। జీవితులగు నసురవరులఁ ♦ జెచ్చెర మృతసం
జీవనియను విద్యఁ బున। ర్జీవులఁగాఁ బ్రతిదినంబుఁ ♦ జేయుచునుండెన్. 100
వ. దానినెఱింగి దేవతలెల్ల నతిభీతులై యసురుల నోర్వనోపక శుక్రువలన మృతసంజీవని వడసి తే నోపునట్టిమహాసత్త్వుం డెవ్వం డగునోయని విచారించి బృహస్పతి పుత్త్రుండయిన కచునికడకుం జని యిట్లనిరి. 101
క. పోరున మృతసంజీవని। కారణమున నిహతులయ్యుఁ ♦ గా రసురవరుల్
వారల నోర్వఁగ మన కతి। భారము దుర్వారవీర్య ♦ బలయుతులగుటన్. 102
క. మనపక్షంబున వా ర। ద్దనుజులచే నిహతులయ్యు ♦ దగ మృతసంజీ
వని లేమిఁ జేసి శమనుస। దనమున కరుగుదురు వీర్య ♦ దర్పితులయ్యున్. 103
క. కావున మృతసంజీవని। దేవలయును శుక్రువలన ♦ ధృతిఁ బడసి తప

శ్రీవిభవ దానిబలమునఁ। గావంగావలయు సురని ♦ కాయబలంబున్. 104

క. బాలుండవు నియమవ్రత। శీలుండవు నిన్నుఁ బ్రీతిఁ ♦ జేకొని తద్వి
ద్యాలలనాదానముఁ గరు। ణాలయుఁడై చేయు నమ్మ ♦ హాముని నీకున్. 105

వ. దుహితృస్నేహంబునంజేసి యద్దేవయానిపలుకులు శుక్రుం డతిక్రమింపండు గావు
న నీనేర్చువిధంబున దానిచిత్తంబు వడసి శుక్రు నారాధించిన నీకిష్టసిద్ధియగునని
దేవతలు ప్రార్థించి పంచినం గచుండును దేవహితార్థంబు వృషపర్వపురంబునకుం
జని యచ్చట వేదాధ్యయనపరుండయి సకలదానవగణోపాధ్యాయుండయియున్న
శుక్రుంగని నమస్కరించి యిట్లనియె. 106

క. ఏను గచుండనువాఁడ మ। హానియమసమన్వితుఁడ బృ ♦ హస్పతిసుతుఁడన్
మానుగ వచ్చితి నీకును। భానునిభా శిష్యవృత్తిఁ ♦ బని సేయంగన్. 107

వ. అనిన నమ్మునికుమారుని సుకుమారత్వంబును వినయ ప్రియవచన మృదు మధుర
త్వంబును ననవరతనియమవ్రతప్రకాశితప్రశాంతత్వంబునుం జూచి శుక్రుం డతి
స్నేహంబున వీనిం బూజించిన బృహస్పతిం బూజించిన యట్లయని యభ్యాగత
పూజల వాని సంతుష్టుం గాఁ జేసి శిష్యుంగాఁ జేసికొని యున్నంతఁ గచుండు.

సీ. పనియేమి పంచినఁ ♦ బదపడి చేసెద, ననక తన్ బంచిన ♦ యాతఁ డంబ
చేయుచు నిజగురు ♦ చిత్తవృత్తికిఁ గడు, ననుకూలుఁడై విన ♦ యంబుతోడ
మనమునఁ జెయ్వుల ♦ మాటల భక్తి నే, కాకారుఁడై మఱి ♦ యంతకంటె
దేవయానికి సువి ♦ ధేయుఁడై ప్రియహిత, భాషణములఁ బువ్వ ♦ ఫలవిశేష
దానములను సంత ♦ తప్రీతిఁ జేయుచు। నివ్విధమునఁ బెక్కు ♦ లేండ్లు నిష్ఠ
గుసుని గురుతనూజఁ ♦ గొలిచి యయ్యిరువుర। నెమ్మి వడసెఁ దనదు ♦ నేర్పు పేర్మి.

వ. ఇట్లు గురుశుశ్రూషా గౌరవంబునఁ గచుండు శుక్రునకుం బ్రియశిష్యుండై యు
న్న నెఱింగి దానవులు సహింపనోపక బృహస్పతితోడి వైరంబున నక్కచు నొక్క
నాఁడు హోమధేనువులం గాచుచు వనంబున నేకతంబ యున్న వాని వధియించి వి
శాలసాలస్కంధంబున బంధించి చనిన నంత నాదిత్యుం డస్తగిరిశిఖరగతుం డగు
డుమగిడి హోమధేనువు లింటికివచ్చిన వానితోడన కచుండు రాకున్న దేవయా
ని తనమనంబున మలమల మఱుంగుచుం బోయి తండ్రికిట్లనియె. 110

ఉ. వాఁడిమయూఖముల్ గలుగు ♦ వాఁ డపరాంబుధిఁ గ్రుంకె ధేనువుల్
నేఁ డిటవచ్చె నేకతమ ♦ నిష్ఠ మెయిన్ భవదగ్నిహోత్రముల్
వోఁడిగ వేల్వఁగాఁ బడియెఁ ♦ బొద్దును బోయెఁ గచుండ దేమొకో
రాఁడు వనంబులోన మృగ ♦ రాక్షసపన్నగబాధనొందెనో 111

వ. అనిన విని శుక్రుండు దనదివ్యదృష్టిం జూచి యసురవ్యాపాదితుండైన కచుంగని వా
నిం దోడ్కొని తేర మృతసంజీవనిం బంచిన నదియును బ్రసాదంబని యతిత్వరిత
గతిం జని విగతజీవుండయిన కచు నప్పుడ సంజీతుం జేసి తోడ్కొనివచ్చినంజూచి

శుక్రుండును దేవయానియు సంతసిల్లి యున్నంతఁ గొన్నిదినంబులకు వెండియు
నొక్కనాఁడు. 112

క. అడవికిఁ బువ్వులు దేరఁగ। నడి సరిగిన కచునిఁ జంపి ♦ వానిని దనుజుల్
వొడవు నెడఁ గాల్చి సురతోఁ। దడయక యబ్బూది శుక్రుఁ ♦ ద్రావించి రొగిన్.

—••◆కచుండు రాక్షసహతుండై మృతసంజీవనిచే బ్రదుకుట◆••—

వ. శుక్రుండును సురాపానమోహితుండయి యున్నఁ దొల్లింటియట్ల దేవయాని గ
చుంగానక దుఃఖితయై నేఁడును గచుండు రాక మసలె నసురులచేత నిహతుండ
య్యెం గావలయునని శోకించిన దానిం జూచి శుక్రుం డిట్లనియె. 114

క. వగవక సంజీవని పెం। పగణితగర్వమున నసురు ♦ లాకచుతోడం
బగఁ గొని చంపెద రాతఁడు। సుగతికిఁ జనుఁగాక యేల ♦ శోకింపంగన్. 115

వ. అనిన దేవయాని యిట్లనియె. 116

మ. మతిలోకోత్తరుఁడైన యంగిరసు మ ♦ న్మం డాశ్రితుం డా బృహ
స్పతికిం బుత్రుఁడు నీకు శిష్యుఁడు సురూ ♦ పబ్రహ్మచర్యాశ్రమ
వ్రతసంపన్నుఁ డకారణంబ దనుజ ♦ వ్యాపాదితుండైన న
చ్యుతధర్మజ్ఞ మహాత్ము యక్కచున కే ♦ శోకింప కెట్లుండుదున్. 117

వ. వానిం జూచికాని కుడువ నొల్లనని దేవయాని యేడ్చుచున్నఁ బెద్దయుం బ్రొద్దు
నకుఁ బ్రిసన్నుండై శుక్రుండు దనయోగదృష్టిం జూచి లోకాలోకపర్యంతభువ
నాంతరంబునఁ గచుం గానక సురాసమ్మిశ్రభస్మమయుండై తన యుదరంబునను
న్న యక్కచుం గని సురచేసిన దోషంబును నసురులవలననైన యపకారంబును
నెఱింగి. 118

గీ. మొదలిపెక్కుజన్మ ♦ ములఁ బుణ్యకర్మముల్। వరఁగఁ బెక్కుసేసి ♦ పడయఁబడిన
యట్టి యెఱుక జనుల ♦ కాక్షణమాత్రన। చెఱుచు మద్యసేవ ♦ సేయనగునె. 119

క. భూసురు లాదిగఁ గలజను। లీసుర సేవించి రేని ♦ నిది మొదలుగఁ బా
పాసక్తిఁ బతితు లగుదురు। చేసితి మర్యాద దీనిఁ ♦ జేకొనుఁడు జనుల్. 120

వ. అని శుక్రుండు సురాపానంబు మహాపాతకంబుగా శపియించి తనయుదరంబున ను
న్న కచు నప్పుడ సంజీవితుం జేసిన నంద యుండి కచుండు శుక్రున కిట్లనియె. 121

క. తనువును జీవము సత్త్వం। బును బడసితి నీప్రసాద ♦ మున నీయుదరం
బనఘా వెలువడు మార్గం। బొనరింపుము నాకు భూసు ♦ రోత్తమ దయతోన్.

వ. అనిన నాయుదరంబు భేదిల్లినంగాని యిమ్మునికుమారుండు వెలువడ నేరం డుదర
భేదనంబున మూర్ఛితుండ నయిన నన్ను సంజీవితుం జేయవలయు నని శుక్రుండు
గచునకు సంజీవని నుపదేశించిన. 123

క. ఉదరభిదాముఖమున న। భ్యుదితుండై నిర్గమించె ♦ బుధనుతుఁడు గచుం
డుదయాద్రిదరీముఖమున। నుదితుండగు పూర్ణహిమము ♦ ఖుఁడ పోలెన్.

వ. అంత. 125

తే. విగతజీవుఁడై పడియున్న ♦ వేదమూర్తి। యతనిచేత సంజీవితుఁ ♦ డై వెలింగె
దనుజమంత్రి యుచ్చారణ ♦ దక్షుచేత। నభిహితంబగు శబ్దంబు ♦ నట్లపోలె. 126

వ. ఇట్లతిప్రయత్నంబునఁ గచుండు శుక్రువలన సంజీవని వడసి పెద్దకాలం బుండి యొ
క్కనాఁడు శుక్రుచేత ననుజ్ఞాతుండయి దేవలోకంబునకుం బోవుచుండి దేవయా
ని కతిప్రియపూర్వకంబుగాఁ జెప్పిన నదియును దద్వియోగదుఃఖితయై కచున కి
ట్లనియె. 127

ఉ. నీవును బ్రహ్మచారివి వి ♦ నీతుఁడ వేనును గన్యకన్ మహీ
దేవకులావతంస రవి ♦ తేజ వివాహము నీకు నాకు మున్
భావజశక్తి నైనయది ♦ పన్నుగ నన్నుఁ బరిగ్రహింపు సం
జీవనితోడ శుక్రుదయఁ ♦ జేయుము వాకుఁ బ్రియంబు నావుడున్. 128

క. ఆకచుఁ డత్యంతవిపా। డాకులుఁడై లోకనింద్య ♦ మగు నర్థము నీ
వాకునకుఁ దెచ్చు టుచితమె। నాకు సహోదరివి నీవు ♦ నాచిత్తమునన్. 129

క. గురులకు శిష్యులు పుత్రులు। పరమార్థమ లోకధర్మ ♦ పథ మిది దీనిం
బరికింపక యీపలుకులు। తరుణీ గురుపుత్రి నీకుఁ ♦ దగునే పలుకన్. 130

వ. అనిన నాకచునకు దేవయాని గరం బలిగి నీవు నామనోరథంబు విఫలంబుగాఁజేసిన
వాఁడవు నీకు సంజీవని పని సేయ కుండెడుమని శాపం బిచ్చినఁ గచుం డేను ధర్మ
పథంబు దప్పనివాఁడను నీవచనంబున నాకు సంజీవని పని సేయ దయ్యె నేని నాచే
త నుపదేశంబుఁ గొన్న వారికిఁ బని సేయుంగాక మఱి నీవు ధర్మవిరోధంబు దలం
చితివి కావున నిన్ను బ్రాహ్మణుండు వివాహంబు గాకుండెడుమని దేవయానికిఁ
బ్రతిశాపం బిచ్చి తత్క్షణంబ. 131

క. దేవగురునందనుం డమ। రావాసంబునకు నరిగి ♦ యమరులకును సం
జీవని యుపదేశించి సు। ధీవిభుఁ డొనరించుచుండె ♦ దేవహితంబుల్. 132

వ. ఇట వృషపర్వకూతురు శర్మిష్ఠయను కన్యక యొక్కనాఁడు కన్యకాసహస్రపరి
వృతయయి దేవయానీసహితంబు వనంబునకుం జని యొక్క సరోవరతీరంబునఁ
దమతమపరిధానంబులు వెట్టి జలక్రీడ లాడుచున్న నవి సురకరునవలిచేతం బ్రేరితం
బులయి కలసిన నొండొరులం గడవఁ గొలను వెలువడి సంభ్రమంబున నక్కన్య
క లన్యోన్యపరిధానంబులు వీడ్వడం గొని కట్టునెడ దేవయానిపుట్టంబు శర్మిష్ఠ గ
ట్టికొనిన మఱి దానిపరిధానంబు దేవయాని పుచ్చుకొనక రోసి శర్మిష్ఠం జూచి
యిట్లనియె. 133

క. లోకోత్తరచరితుండగు। నాకావ్యతనూజ నీకు ♦ నారాధ్యను నేఁ
బ్రాకటభూసురకన్యక। నీకట్టినమైల గట్ట ♦ నేర్తునె యనినన్. 134

వ. శర్మిష్ఠ యిట్లనియె. 135

క. మాయయ్యకుఁ బాయక పని। సేయుచు దీవించి ప్రియము • సేయుచు నుండున్
మీయయ్య యేటిమహిమలు। నాయొద్దన పలుక నీకు • నానయు లేదే. 136

వ. నాకట్టినపుట్టంబు నీకుం గట్టంగా కేమియని గర్వంబున నెగ్గులాడి దేవయాని నొక్క పురాతనకూపంబునం ద్రోచి శర్మిష్ఠ గన్యకాసహస్రపరివృతయయి క్రమ్మఱి వచ్చి నిజనివాసంబున నుండె నంత. 137

యయాతి నూతంబడిన దేవయాని నుద్ధరించుట

ఉ. ఆనహుషాత్మజుండగు య • యాతి యధిజ్యధనుస్సహాయుఁడై
యానతశాత్రవుండు మృగ • యాలసలోలనిబద్ధబుద్ధిఁ ద
త్కాననమెల్లఁ గ్రుమ్మరి ని • కామధృతశ్రముఁ డేఁగుదెంచె నం
దానలినాక్షియున్న విపి • నాంతరకూప * తటంబునొద్దకున్. 138

సీ. చనుదెంచి యమ్మహా • జనపతి జలమపే, క్షించి యచ్చో విశ్ర • మించి చూచి
తత్కూపమున విల • సత్కూలఘనవల్లి, యున్నిష్టసఖి నూఁది • యున్నదాని
గురుకుచయుగముపైఁ • బరువడిఁ దొరఁగెడు, కన్నీరు పూరించు • చున్నదానిఁ
దనసమీపమునకు • జనుల యాగమనంబు, పన్నుగాఁ గోరుచు • నున్నదాని
వరుణదేవుతోడఁ • గరమల్గి జలనివా। సంబు విడిచి భూస్థ • లంబువలని
కరుగుదేర నున్న • వరుణేంద్రుదేవియుఁ। బోనిదాని దేవ • యానిఁ గనియె.

వ. కని నీవెవ్వరిదాన విట్లిల యేకతంబ యివ్విపినాంతరకూపంబున నున్నదానవని న విని దేవయాని యెప్పుడుం దమవిహరించుచున్న యువ్వనంబునకు మృగయా వినోదార్థంబు యయాతి వచ్చుటం జేసి తొల్లియుఁ జూచినదిగావున నాతని నెఱింగి యిట్లనియె. 140

తరలము. అమరసన్నిభ యేను ఘోరసు • రాసురాహవభూమి న
య్యమరవీరుల చేత మర్దితు • లైన దానవులన్ గత
భ్రములఁ గాఁ దనవిద్య పెంపునఁ • బ్రాప్తజీవులఁ జేసి య
త్యమితశక్తి మెయి న్వెలింగిన • యట్టిభార్గవు కూఁతురన్. 141

వ. దేవయాని యనుదానఁ బ్రమాదవశంబున నిన్నూతంబడి వెలువడ నేరకున్నదాన నన్నుద్ధరించి రక్షింపు మనిన నవ్విప్రకన్యకయందుఁ దద్దయు దయాళుండై. 142

చ. జలధివిలోలవీచివిల • సత్కలకాంచిసమంచితావనీ
తలవహనక్షమం బయిన • దక్షిణహస్తమునం దదున్నమ
ద్గళదురుఘర్మవారికణ • కమ్రకరాబ్జము వట్టి నూతిలో
వెలువడఁ గోమలిం దిగిచె • విశ్రుతకీర్తి యయాతి ప్రీతితోన్. 143

వ. ఇట్లు దేవయాని నుద్ధరించి యయాతి నిజపురంబున కరిగె నిట దేవయానియు శర్మిష్ఠ చేసిన యెగ్గువలన విముక్తయయి తన్నరోయుచు వచ్చు దాని ఘూర్ణికయ

* సమీపభూమికిన్. అని పాఠాంతరము.

ను పరిచారికంగని యేను వృషపర్వుపురంబు సొర నొల్ల శర్మిష్ఠచేత నాపడినయ
వమానంబు మదీయజనకున కెఱింగింపుమని పంచిన నదియును నతిత్వరితగతిం జ
ని తద్వృత్తాంతంబంతయు శుక్రునకుం జెప్పిన శుక్రుండును నాక్షణంబ కోపఘూ
ర్ణితబాష్పపూరితనయన యై యున్న దేవయానిం గని యిట్లనియె. 144

క. అనుపమనియమాన్వితులై। యనూనదక్షిణలఁ గ్రతున ♦ హస్రంబులు సే
సినవారికంటె నక్రో। ధనుఁడు గరం బధికుఁ డండ్రు ♦ తత్వవిధిజ్ఞుల్. 145

క. అలిగిన నలుగక యెగ్గులు। పలికిన మఱి విననియట్లు ♦ ప్రతివచనంబుల్
పలుకక బన్నమువడి యెదఁ। దలఁపక యున్నతఁడ చూవె ♦ ధర్మజ్ఞుఁ డిలన్. 146

వ. కావున బుద్ధిగలవారికిఁ గ్రోధంబు గొనియాడం దగదు శర్మిష్ఠ రాచకూఁతురు
కొండికయది దాసితోడి విరోధం బేమి రమ్మనిన దేవయాని యిట్లనియె. 147

క. కడునసురక్తియు నేర్పును। గడఁకయుఁ గలవారి నుఱక ♦ కడవఁగ నెగ్గుల్
నొడివెడు వివేకశూన్యుల। కడ నుండెడునంతకంటెఁ ♦ గష్టము గలదే. 148

వ. ఈ వృషపర్వుపురం బేను జొర నొల్ల నెటకేనియుం బోదు ననిన శుక్రుండు నాకు
నీవగతివి నీతోడ నేనును వత్తు ననుచుఁ గూఁతు నోడంబఱుచు చున్నంత నంత
యుఁ జారులవలన నెఱింగి వృషపర్వుండు శుక్రునొద్దకు వచ్చి నమస్కరించి యిట్ల
నియె. 149

ఉ. దేవతలన్ జయించుచు న ♦ తిస్థిరసంపదలం ద్వదీయవి
ద్యావిభవంబు పెంపునను ♦ దానవు లుద్ధతులైరి కానినాఁ
డీవనరాశిలోఁ జొరరె ♦ యింతకు నంతకుఁ గోపులైన య
ద్దేవపతాకినీపతుల ♦ దివ్యనిశాతమహాయుధాహతిన్. 150

క. వారణఘోటకభాండా। గారంబులు మొదలుగాఁగఁ ♦ గలధనములతో
సూరినుత యిందఱము నీ। వారకములు గాఁగ మమ్ము ♦ వగవుము బుద్ధిన్. 151

వ. ఈ దేవయాని కెద్ది యిష్టంబు దాని నే నిచ్చెద నడుగు మనిన దేవయాని సంతసిల్లి
యట్లేని శర్మిష్ఠం గన్యకాసహస్రంబుతో నాకు దాసిగా నీవలయు నిదియ నాకి
ష్టంబు దీని నిచ్చునది యనిన వృషపర్వుం డప్పుడ కూఁతు రావించి కన్యకాస
హస్రంబుతో దేవయానికి దాసిగా నిచ్చి శుక్రునకు మనఃప్రియంబు సేసిన శర్మిష్ఠ
యు నగ్గురువచనంబునఁ గన్యకాసహస్రంబుతో నిత్యంబును దేవయానిం గొలుచు
చుండె నంత నొక్కనాఁడు. 152

క. వనకేళీకౌతుకమునఁ। జనియెను శర్మిష్ఠఁ దొట్టి ♦ సఖులెల్ల ముదం
బునఁ గొలిచి రాఁగ విభవము। దన కమరఁగ దేవయాని ♦ దద్వనమునకున్. 153

వ. ఇట్లరిగి దేవయాని యవ్వనంబునఁ గన్యకలుం దానును బుష్పాపచయంబు సేయు
చు విమలజలనిర్ఝరవిలసితంబైన యొక్క సెలయేటి కెలన నవవికచకుసుమ సు
కుమార కోరక నికర భరిత సహకార కురువక వకుళాశోక తమాల సాలచ్ఛా

యాశీతలసికతాతలంబున నిష్టవినోదంబుల నున్నయవసరంబున. 154

సీ. అంగనాజనుల యు ♦ త్తుంగసంగతకుచ, కుంకుమచందన ♦ పంకములయు
వారివ ధమ్మిల్ల ♦ భారావకలితది, వ్యామోదనవపుష్ప ♦ దామములయు
వారివ ముఖసక ♦ ర్పూరతాంబూలాది, వాసనాసురభిని ♦ శ్వాసములయు
వారివ పరిధాన ♦ చారుగంధములయు, విలసితసౌరభా ♦ వలులు దాల్చి
యనిలుఁడనుదూతవోయితో ♦ డ్తోనియుఁ దెచ్చె। దేవయానిపాలికిమ్మృగ ♦ తృష్ణఁజేసి
కాననంబునఁ గ్రుమ్మరు ♦ వాని పీరు। నతిపరిశ్రాంతుఁడైన య ♦ యాతి నంత.

క. తరళనయనాబ్జదళములు। నెరయఁగఁ బై ముసురు చల్లి ♦ నృపసుతుఁ బూజిం
చిరి నవకుసుమమయాలం। కరణవిశేషముల నచటి ♦ కాంతలు ప్రీతిన్. 156

యయాతిమహారాజు దేవయానిని వివాహంబగుట

వ. అయ్యయాతియుఁ దత్ప్రదేశంబున సుఖోపవిష్టుండై తొల్లి దేవయాని నెఱింగి నవాఁ డయ్యు నతిశయరూపలావణ్యగుణసుందరియయిన శర్మిష్ఠ నెఱుంగ వేఁడి మీ రెవ్వరివారలు మీ కులగోత్రనామంబు లెఱుంగవలతుం జెప్పుండనిన రాజునకు దేవయాని యిట్లనియె. 157

గీ. నన్ను మున్న యెఱుంగు ది ♦ న్నాతి నాకు। దాసి వృషపర్వుఁ డనుమహాదానవేంద్రు
కన్య నాయొద్ద నెప్పుడుఁ ♦ గదలకుండు। ననఘ మఱి దీని శర్మిష్ఠయండ్రు జనులు.

ఉ. నిగ్రహ మేది నన్ను తర ♦ ణి ప్రభ కూపము వెల్వరించునాఁ
డుగ్రమయూఖసాక్షిగ న ♦ మున్న తదక్షిణపాణిఁ జేసి భూ
పాగ్రణి నాదు దక్షిణక ♦ రాబ్జము వట్టితి కాన మున్న పా
ణిగ్రహణంబు సేసి తది ♦ నీమెద విస్మృతిఁ బొందఁ బాడియే. 159

ఉ. నన్ను వివాహమై నహుష ♦ నందన యాలలితాంగిఁ దొట్టియీ
కన్నియ లందఱున్ దివిజ ♦ కన్యలతో నెన యైనవారు నీ
కున్నతిఁ బ్రీతి సేయఁగ నృ ♦ పోత్తమ వాసవుఁబోలి లీలతో
నిన్నరలోకభోగము ల ♦ నేకము లందుము నీవు నావుడున్. 160

వ. క్షత్రియకన్యకల బ్రాహ్మణులు వివాహం బగుదురుగాక యధర్మోత్తరంబుగా క్షత్త్రియులు బ్రాహ్మణకన్యకల వివాహంబగుదురే నీపలుకులు ధర్మవిరుద్ధంబులు మఱియు సర్వవర్ణాశ్రమధర్మంబులు సంకరంబులు గాకుండ రక్షించుచున్న యేన యిట్టియధర్మంబున కొడంబడితినేని జగత్ప్రవృత్తి విపరీతం బగు ననిన నయ్యయాతికి దేవయాని యిట్లనియె. 161

క. వెలయఁగ ధర్మాధర్మం। బులు సెప్పుచు నిఖిలలోక ♦ పూజ్యుండై ని
ర్మలుఁడగు శుక్రుఁడు వంచిన। నలఘుభుజా నను వివాహ ♦ మగు దే యనినన్. 162

వ. అమ్మహాముని వచ్చి యిది ధర్మవిరుద్ధంబు గాదని చెప్పెనేని నిన్ను వివాహం బగుదునని యయాతి యొడంబడిన దేవయాని యప్పుడ శుక్రు రావించిన. 163

క. తనదివ్యతేజమున న। వ్వనమెల్ల వెలుంగుచుండ ♦ వచ్చెను భృగునం
దనుఁడు నిజనందనకుఁ బ్రియ। మొనరింపఁగఁ దలఁచి దాని ♦ యొద్దకుఁ బ్రీతిన్.

క. అతిసంభ్రమమున నవనీ। పతి విహితోత్థానుఁడై త ♦ పశ్శక్తిఁ బ్రజా
పతినిభుఁడగు భార్గవునకు। నతిభక్తిం బ్రణమితోత్త ♦ మాంగుఁడయ్యెన్. 165

వ. మఱియు దేవయానియు శర్మిష్ఠయుం గన్యకాసహస్రంబును నత్యంతభక్తితోఁ గ్రమంబున నమస్కరించి రంత దేవయాని శుక్రునకిట్లనియె. 166

గీ. ఇన్నరేంద్రుచేత ♦ మున్న గృహీతనై। యున్న నాకరంబు ♦ గ్రన్న నింక
నొరులకర్హమగునె ♦ పరిణయవిషయమై। ధరఁ బరిగ్రహింపఁ ♦ బరమమూర్తి.

వ. కావున నాకు నీజన్మంబునఁ బతి యయాతియ యితండును భవద్వచనంబున నన్ను వివాహంబగుదుననియె నిందు ధర్మవిరోధంబు లేకుండునట్లుగాఁ బ్రసాదింపవలయుననిన శుక్రుండు గరుణించి యయాతికి నీకును నయిన యీవివాహంబునం దపక్రమదోషంబు లేకుండెడుమని వరం బిచ్చి యియ్యిరువురకుం బరమోత్సవంబున వివాహంబు సేసి శర్మిష్ఠం జూపి యిది వృషపర్వుని కూఁతురు దీనికిం బ్రియంబున నన్నపానభూషణాచ్ఛాదనమాల్యానులేపనాదుల సంతోషంబు సేయునది శయనవిషయంబునఁ బరిహరించునది యని పంచి కూఁతు నల్లునిం బూజించిన నయ్యయాతియు శుక్రుని వీడ్కొని దేవయానిని శర్మిష్ఠను గన్యకాసహస్రంబును దోడ్కొని నిజపురంబునకుం జని యంతఃపురరమ్యహర్మ్యతలంబున దేవయాని నునిచి తదనుమతంబున నశోకవనికాసమీపంబున నొక్కగృహంబునందుఁ గన్యకాసహస్రంబుతో శర్మిష్ఠ నునిచి దేవయానియందు సుఖోపభోగపరుండై యున్నం గొండొకకాలంబునకు దేవయానికి యదు తుర్వసులను కొడుకులు వుట్టి రంత శర్మిష్ఠ సంప్రాప్తయౌవనయు ఋతుమతియునై యాత్మగతంబున. 168

చ. అసదృశయౌవనం బిది య ♦ నన్యధనం బగునొక్కొ నాకు ని
క్కుసుమసముద్గమంబును న ♦ గోచరదుర్గమదుర్గవల్లరీ
కుసుమసముద్గమం బగునొ ♦ కో పతిలాభము లేమిఁ జేసి యె
ప్పసఁగఁగ దేవయాని పతి ♦ నేమితపం బొనరించి కాంచెనో. 169

క. పతిఁ బడసి సుతులఁ బడయఁగ। నతివలు గోరుదురు గోరి ♦ నట్టుల తానుం
బతిఁ బడసి సుతులఁ బడసెను। సతు లీభార్గవికి భాగ్య ♦ సంపద సెనయే. 170

తరువోజ. ఈరాజునందునా♦హృదయంబుదగిలి♦యెప్పుడునుండున♦నిక్కతఁడుగరము
కారుణ్యమునఁ బ్రీతి ♦ గలయట్లుసూచుఁ ♦ గమలాక్షి భార్గవ ♦ కన్య దా నెట్లు
గోరి యీతనిఁ దన ♦ కును బతిఁ జేసి ♦ కొనినయట్టులయేను ♦ గోరిలోకైక
భారధురంధరుఁ ♦ బరహితధర్మ ♦ పరు నహుషాత్మజుం ♦ బతిఁ జేసికొందు. 171

వ. అని విచారించు చున్నయవసరంబున దానిపుణ్యస్వరూపంబు సన్నిహితంబైనయట్లొక్కనాఁడు యయాతి యశోకవనికాలోకనతత్పరుండై వచ్చువాఁ డేకతంబ

యున్న శర్మిష్ఠం గనిన నదియును సంభ్రమవినయావనతయై తనవలన నమ్మహీప
తి ప్రసన్నచిత్తుం డగుట యెఱింగి కరకమలంబులు మొగిచి యిట్లనియె. 172

—•• ◆ యయాతి శర్మిష్ఠకుఁ బుత్రదానంబు సేయుట ◆ ••—

ఉ. నీలగళోపమాన కమ ♦ నీయగుణోన్నతిఁ జెప్పఁ జాలు న
న్నేలిన దేవయానికి న ♦ రేశ్వర భర్తవు గాన నాకునుం
బోలఁగ నీవ భర్త విధి ♦ భూనుత ధర్మపథంబు నిక్కువం
బాలును దాసియున్ సుతుఁడు ♦ నన్నవి వాయనిధర్మముల్ మహిన్. 173

వ. అద్దేవయానిం బరిగ్రహించి నప్పుడ తద్ధనంబగుట నేనును భవత్పరిగ్రహంబ కా
వున నన్నుం గరుణించి నాకు ఋతుకాలోచితంబుఁ బ్రసాదింపవలయుననిన న
య్యయాతి యిట్లనియె. 174

క. లలితాంగి శయన మొక్కఁడు। వెలిగా రుచిరాన్నపాన ♦ వివిధాభరణా
దుల శర్మిష్ఠకు నిష్టము। సొలయక చేయుమని నన్ను ♦ శుక్రుఁడు వంచెన్. 175

వ. ఏ నమ్మహాముని వచనంబున కప్పు డొడంబడితి నెట్లు బొంక నేర్తు ననిన శర్మిష్ఠ యి
ట్లనియె. 176

క. చను బొంకఁగఁ బ్రాణవ్యయ। మున సర్వధనాపహరణ ♦ మున వధ గావ
చ్చిన విప్రార్థమున గవా। శనయానంబుల వివాహ ♦ సమయములందున్. 177

వ. ఈ యేనింటియందు నసత్యదోషంబు లేదని మునివచనప్రమాణంబు గలదు నీవు
వివాహసమయంబున నొడంబడితివి కావున నసత్యదోషంబు నిన్నుఁ బొందద
నిన నయ్యయాతి యొడంబడి శర్మిష్ఠకు నభిమతం బొనరించె నదియుఁ దత్సమా
గమంబున గర్భిణియై కొడుకుం గనిన విస్మయం బంది దేవయాని దానికడకు వ
చ్చి యిట్లనియె. 178

గీ. బాలవయ్యు నత్యుత్తమ ♦ శీలవినయ। గౌరవాన్వితవై నిర్వి ♦ కారవృత్తి
నున్నయునికికి నీకును ♦ నన్నుతాంగి। సుతుఁడు పుట్టుట యిది కడు ♦ చోద్యమయ్యె.

వ. అని యెట్లని యడిగిన శర్మిష్ఠ లజ్జావనతవదనయయి యిట్లను నెందేనియుండి యొ
క్క మహాముని నిఖలవేదవేదాంగపారగుండు వచ్చి ఋతుమతినై యున్న న
న్నుం జూచి నాకుఁ బుత్రోత్పత్తిఁ బ్రసాదించె ననిన విని దేవయాని నిజనివాసం
బునకుం జనియె శర్మిష్ఠయు నయ్యయాతివలనఁ గ్రమంబున ద్రుహ్యానుపూరు
లనంగా ముగ్గురు కొడుకులం బడసి యున్నంత నొక్కనాఁడు. 180

సీ. కరువలిచేఁ దూలు ♦ కపిలజటావళి, కర మొప్ప శిఖలుగాఁ ♦ గనకరత్న
మయచారుభూషణా ♦ మల దేహదీప్తులు, తేజంబుగా నతి ♦ దీప్యమాన
యాగశతంబుల ♦ నర్పితం బైనమూఁ, డగ్నులు ప్రత్యక్ష ♦ మైనయట్లు
తనమ్రోల శర్మిష్ఠ ♦ తనయులు గ్రీడించు, చుండంగనున్నయ ♦ య్యుర్వీశుని
కడకు నేఁగుదెంచెఁ ♦ గన్యలు దనుజాధి। రాజసుతయుఁ దోడ ♦ రాఁగ నొప్పి

దేవి దేవయాని ♦ దేవేంద్ర దేవియు। పోలె నెంతయును వి ♦ భూతి మెఱసి. 181

వ. ఇట్లరుగుదెంచి యధిక తేజస్వులై యయాతిరూపంబులఁ బోలియున్న యబ్బాలకులం జూచి యిక్కుమారు లెక్కడివా రెవ్వరి కొడుకులని యయాతి నడిగి దేవయాని యలబ్ధప్రతివచనయై యక్కుమారుల మీతల్లిదండ్రు లెవ్వ రని యడిగిన. 182

క. తరుణప్రదేశినుల మా। సరముగ వారలు యయాతి ♦ శర్మిష్ఠలఁ జూ
పిరి తండ్రియుఁ దల్లియునని। కర మనురాగిల్లెఁ గన్య ♦ కానివహంబున్. 183

వ. ఇట్లు తన్నెఱుంగకుండ నయ్యయాతి శర్మిష్ఠ వలన లబ్ధసంతానుండగుట యప్పు డెఱింగి. 184

చ. పతివిహితానురాగమున ♦ భార్గవపుత్రి యయాతిచేత వం
చితయయి వాఁడు దానవికిఁ ♦ జేసిన నెయ్య మెఱింగి కోపదుః
ఖితయయి తండ్రిపాలి కతి ♦ ఖేదమునం జని దీర్ఘనేత్రని
ర్గతజలధారలం గడిగెఁ ♦ గాంత తదీయపదాబ్జయుగ్మమున్. 185

వ. అయ్యయాతియు దానిం బట్టువఱచుచుఁ దోడన చని శుక్రుంగని నమస్కరించి యున్న నద్దేవయాని గద్గదవచనయై యధర్మంబున ధర్మంబు గీడ్పఱిచి యిమ్మహీశుం డాసురంబున నాసురియం దనురక్తుండయి పుత్రత్రయంబు వడసి నా కవమానంబు సేసె ననిన విని శుక్రుండు యయాతి కలిగి నీవు యౌవనగర్వంబున రాగాంధుండవై నాకూఁతున కప్రియంబు సేసితివి కావున జరాభారపీడితుండవు గమ్మని శాపం బిచ్చిన నయ్యయాతి శుక్రున కిట్లనియె. 186

క. ఋతుమతియై పుత్రార్థము। పతిఁ గోరిన భార్యయందుఁ ♦ బ్రతికూలుండై
ఋతువిఫలత్వము సేసిన। నతనికి మఱి భ్రూణహత్య ♦ యగునండ్రు బుధుల్. 187

క. దానికి భీతుఁడనై య। మ్మానవతీప్రార్థనం బ్రగ ♦ మం బొనరఁగ సం
తానము వడసితి నెదలో। దీనికి నలుగంగఁ దగు నె ♦ దివ్యమునీంద్రా. 188

వ. ఏ నిద్దేవయానియందు విషయోపభోగతృప్తుండఁగాను జరాభారంబుఁ దాల్పనోప ననినవిని వానికి శుక్రుం డగరుణించి నీముదిమి నీకొడుకులయం దొక్కని పయిం బెట్టి వానిజవ్వనంబు నీవు గొని రాజ్యసుఖంబు లనుభవింపుము నీవు విషయోపభోగతృప్తుండవై మఱియు నీముదిమి నీవ తాల్చి వానిజవ్వనంబు వాని కిచ్చునది నీముదిమి దాల్చిన పుత్రుండ రాజ్యంబున కర్హుండును వంశకర్తయు నగునని నయ్యయాతి శుక్రు వీడ్కొని దేవయానీసహితుండయి తనపురంబునకు వచ్చి శుక్రశాపంబున జరాభారంబుఁ దాల్చిన వానికి. 189

క. తలవడఁకెఁ దొడఁగె నింద్రియ। ముల గర్వ మడంగె నంగ ♦ ములు వదలె వళీ
పలితంబుల య్యె వగరును। దల యేరును నుక్కిసయును ♦ దలకొను దెంచెన్. 190

వ. ఇట్లు జరాక్రాంతుండైన యయాతి గొడుకుల నెల్ల రావించి నాకు విషయసుఖతృప్తి లేకున్నయది గావున మీయం దొక్కరుండు నాముదిమి గొని తనజవ్వనంబు

నాకిచ్చునది యనిన విని యదు తుర్వసు ద్రుహ్యానులు దండ్రి కిట్లనిరి. 191

—••◆యయాతి యదుప్రముఖులకు శాపంబిచ్చుట◆••—

గీ. తగిలి జరయు రుజయు ♦ దైవవశంబున। నయ్యె నేని వాని ♦ ననుభవింత్రు
గాక యెఱిఁగి యెఱిఁగి♦కడఁగి యా రెంటిఁ జే। కొందు రయ్య యెట్టి♦కుమతులయిన.

క. నరలు గల కాముఁ డైనను। దరుణులు రోయుదురు డాయ ♦ ధనపతి యయ్యుం
బురుషుఁడు దుర్వారజరా। * పరిభూతి నభీష్టభోగ ♦ బాహ్యుఁడు గాఁడే. 193

వ. అని యొడంబడకున్న నలిగి యయాతి యదువంశంబువారు రాజ్యంబున కనర్హులు గాఁ దుర్వసువంశంబువారు ధర్మాధర్మ వివేకశూన్యులై సంకీర్ణవర్ణ కిరాత దేశంబునకు రాజులుగా ద్రుహ్యువంశంబువా రుదకప్లవవిరహితంబైన దేశంబునకు రాజులుగా జరాదూష్యకుండగుట ననువంశంబువారు ముదిమి యగునంతకు నుండక జవ్వనంబునఁ బంచత్వంబును బొందువారునుంగా శాపం బిచ్చి యానలువురకుం గొండికవాని శర్మిష్ఠాపుత్త్రుఁ బూరుం బిలిచి యడిగిన వాఁడు దండ్రి కోరినయట్ల చేసిన నవయౌవనుండై యయాతి యభిమతసుఖంబులు సహస్రవర్షంబు లనుభవించి తృప్తుండై పూరుజవ్వనంబు వానికి నిచ్చి తనజరాభారంబు దాన తాల్చి నిజాజ్ఞావిధేయ చతురంత మహీతల బ్రహ్మక్షత్త్రియాది వర్ణముఖ్యుల నెల్ల రావించి మంత్రి పురోహిత సామంత పౌరజన సమక్షంబున సకలక్షోణీచక్రసామ్రాజ్యంబునకుఁ బూరు నభిషిక్తుం జేసిన సర్వప్రకృతిజనంబు లారాజున కిట్లనిరి. 194

మ. అవిచారం బని పల్కనోడుదుము ధ ♦ ర్మాభిజ్ఞ నీయగ్రసం
భవుఁ డత్యున్నతశక్తియుక్తుఁడు మహీ ♦ భారప్రగల్భుండు భా
ర్గవదౌహిత్త్రుఁడు పాత్త్రుఁ డీయదుఁడు లో ♦ కఖ్యాతుఁ డుండంగ నీ
భువనేశత్వభరంబుఁ బూన్పఁ దగునే ♦ పూరున్ జఘన్యాత్మజున్. 195

వ. అనిన వారల కయ్యయాతి యిట్లనియె. 196

క. యదుఁ డగ్రతనూజుఁడు నా। హృదయసముద్భవుఁడు వాఁడ ♦ యిన మద్వచనం
బిది యేటిది యని కడు దు। ర్మదుఁడై చేయక కృతావ ♦ మానుం డయ్యెన్. 197

క. తనయుండు దల్లిదండ్రులు। పనిచినపని సేయఁ డేని ♦ బలు కెదలోఁ జే
కొనఁడేని వాఁడు తనయుం। డనఁబడునే పితృధనమున ♦ కర్హుం డగునే. 198

క. పూరుఁడు గొండిక యయ్యును। భూరిగుణజ్యేష్ఠుఁడును సు ♦ పుత్త్రుఁడు నవనీ
భారకుఁడును నాతఁడు నా। కోరినకార్యంబు సేసె ♦ గుశలుండవుటన్. 199

వ. నాజరాభారంబుఁ దాల్చినపుత్త్రుండ రాజ్యంబున కర్హుండును వంశకర్తయు నగునని శుక్రవచనంబును నిట్టిద యని యయాతి ప్రకృతిజనంబుల నొడంబఱిచి పూరు నఖిలభూభారధురంధరుం జేసి యదుప్రభృతులఁ బ్రత్యంతభూములకు రాజులం జేసి తాను వేదవేదాంగపారగులయిన బ్రాహ్మణులతోడం దపోవనంబునకుం

* పరిభూతఁ డభీష్టభోగ- పరిపీడుతుఁడైనభోగ- అని రెండు పాఠాంతరములు.

జని యందుఁ గందమూలఫలాశనుండై వన్యంబులయిన ఫలంబుల హవ్యకవ్యంబు
ల నగ్నిభట్టారకుం బితృదేవతలం దనుపుచు వానప్రస్థవిధానంబుఁ దప్పక శిలోం
ఛవృత్తి నతిథిభుక్తశేషం బుపయోగించుచు నియతాత్ముండును జితక్రోధాదిషడ్వ
ర్గుండునునయి సహస్రవర్షంబులు దపంబు సలిపి సర్వసంగవిముక్తుండై సర్వద్వం
ద్వంబులును విడిచి ముప్పదియేండ్లు నిరాహారుండయి యొక్కయేఁడు వాయుభ
క్షకుండయి పంచాగ్నిమధ్యంబున నిల్చి యొక్కయేఁట నేకపాదంబున నీటిలో ని
లిచి మహాఘోరతపంబు సేసి దివ్యవిమానంబున దేవలోకంబునకుం జని యందు
దేవర్షిగణపూజితుండై బ్రహ్మలోకంబునకుం జని యందు బ్రహ్మర్షిగణపూజితుండై
యనేకకల్పంబు లుండి క్రమ్మఱ నింద్రలోకంబునకు వచ్చిన నిందుఁడు వానిం బూ
జించి యిట్లనియె. 200

గీ. కొడుకు జవ్వనంబుఁ ♦ గొని నీవు నిజరాజ్య। భూరిభరము వానిఁ ♦ బూన్చునప్పు
డతని కెద్ది గఱపి ♦ తని యడిగిన హరి। కయ్యయాతి యిట్టు ♦ లనుచుఁ బలికె. 201

క. ఎఱుక గలవారిచరితలు। గఱచుచు సజ్జనులగోష్ఠిఁ ♦ గదలక ధర్మం
బెఱుఁగుచు నెఱిఁగినదానిని। మఱవ కనుష్ఠించునది స ♦ మంజసబుద్ధిన్. 202

క. ఇచ్చునది ధనము పాత్రుని। కిచ్చుగ నొరు వేఁడ కుండు ♦ నది యభిముఖులై
వచ్చినయాశార్థుల వృథ। పుచ్చక చేయునది సర్వ ♦ భూతప్రీతిన్. 203

క. మనమునకుఁ బ్రియంబునుహిత। మునుబథ్యముఁదథ్యమునున ♦ మోఘముమధురం
బును బరిమితమును నగుపలు। కొనరఁగఁ బలుకునది ధర్మ ♦ యుతముగసభలన్.

సీ. పదనబాణాసన ♦ వ్యక్తముక్తములైన, పలుకులనుడువాఁడి ♦ బాణతతులఁ
బరమర్మలక్ష్యముల్ ♦ వాయక భేదించు, చుండెడు దుర్జన ♦ యోధవరుల
కడ నుండ కున్నది ♦ కరుణ యార్జవ మక్ష, జయము సత్యంబును ♦ శమము శౌచ
మనునివి మెదనిల్పు ♦ నది శత్రుషడ్వర్గ, జయ మందునది శుద్ధ ♦ శాంతబుద్ధి
మదముఁ గామంబుఁ గ్రోధంబు ♦ మత్సరంబు
లోభమును మోహమును నను ♦ లోని సహజ
వైరివర్గంబు నోడిచిన ♦ వాఁడ యొడుచు
నశ్రమంబున వెలుపలి ♦ యహితతతుల. 205

వ. అని పూరుం గఱపితి నమ్మహాపురుషుం డోరులకుం గఱపునట్టిసర్వగుణసంపన్నుం
డనిన విని యింద్రుండు వెండియు నయ్యయాతి కిట్లనియె. 206

క. ఏమితపం బొనరించితి। భూమీశ్వర పుణ్యలోక ♦ భోగంబులఁ దే
జోమహిమ ననుభవించితి। సామాన్యమె శతసహస్ర ♦ సంవత్సరముల్. 207

వ. అనిన నయ్యింద్రున కయ్యయాతి యిట్లనియె. 208

క. సుర దైత్య యక్ష రాక్షస। నర ఖేచర సిద్ధ మునిగ ♦ ణ ప్రవరుల భా
సురతపములు నాదగు దు। ష్కర ఘోరతపంబుసవతు ♦ గా వమ రేంద్రా. 209

ఇంద్రుఁడు యయాతిని స్వర్గలోక భ్రష్టునిఁ జేయుట

వ. అని తనతపోభిమానంబున మహర్షుల తపంబు లవమానించి పలికిన నయ్యయాతి గర్వంబునకు సహింపక యిందుం డలిగి నీకు దేవలోకసుఖానుభవంబులందుఁ బుణ్యసమాప్తి యయ్యె నీగర్వంబు నిన్నింతసేసె నింక నధోలోకమున కరుగుమనిన వాఁడును నధోలోకంబునకుం బోవ నోప నంతరిక్షంబున సద్భువనంబున సత్సంగతి నుండునట్లుగా నాకుఁ బ్రసాదింప వలయునని యింద్రు ననుమతంబు వడసి. 210

గీ. అంతరిక్షంబు నఖిలది ♦ గంతములును। వెలుఁగఁ జనుదెంచు నాతని ♦ విమలదీప్తి
సూచిసద్గణములు గడుఁ♦జోద్యమందె। నురుతరద్యుతియిదియేమి♦యొక్కొయనుచు

వ. అంత నయ్యయాతి దౌహిత్రులయిన యష్టకుండును బ్రతర్దకుండును వసుమనుండును నౌశీనరుండైన శిబియు ననువారలు సద్భువననివాసులు దమయొద్దకుం జనుదెంచినయయాతి నధికతేజోమయు ననంత పుణ్యమూర్తిం గని నిసర్గస్నేహంబున నభ్యాగతపూజల సంతుష్టుం జేసి నీ వెవ్వండ వెందుండి యేమికారణంబున నిందులకు వచ్చితని యడిగిన వారలకు నయ్యయాతి యిట్లనియె 212

క. అనవద్య ధర్మచరితం। బున నున్నతుఁడైన నహుషు ♦ పుత్త్రుఁడ బూరుం
డనుమధ్యమలోకేశ్వరు। జనకుండ యయాతియనఁగ ♦ నడిసనువాఁడన్. 213

క. అమితతపోవిభవంబునఁ। గమలజు లోకంబు మొదలు ♦ గాఁ గల సురలో
కములందుఁ బుణ్యఫలములఁ। గ్రమమున భోగించి యింద్రు ♦ కడ కేఁ జనినన్. 214

క. సురపతి నాతపమున క। చ్చెరువడి నీతపము పేర్మిఁ ♦ జెప్పుమ యనినన్
సురసిద్ధమునీంద్రతప। శ్చరణలు నాతపముతోడ ♦ సరి గా వంటెన్. 215

చ. అమరవిభుండు దాని విని ♦ యల్గి మదంబున నుత్తమావమా
నము దగునయ్యె చేయ నని ♦ నన్ను నధోభువనప్రపాతసం
భ్రమవివశాత్ముఁ జేసె నది ♦ పాడియ యెందును నల్పమయ్యె ద
ర్పము బహుకాలసంచితత ♦ పఃఫలహాని నొనర్పకుండునే. 216

వ. ఇట్లు కుపితశతమఖవచనప్రపీడితుండనయి తదాదేశంబున సద్భువనంబునకు వచ్చితి ననిన నాతండు దమకు మాతామహుండగుటయు నతనిమహత్త్వంబును సర్వజ్ఞానసంపత్తియు నెఱింగి యష్టకాదులు సకలధర్మాధర్మంబులు సుగతి దుర్గతి స్వరూపంబులు జీవుల గర్భోత్పత్తిప్రకారంబులు వర్ణాశ్రమధర్మంబులు నడిగిన వారల కయ్యయాతి యిట్లనియె. 217

గీ. సర్వభూతదయకు ♦ సత్యవాక్యమునకు। నుత్తమంబు ధర్మ ♦ వొం డెఱుంగ
నొరులనొప్పి కోడ ♦ కుపతాప మొనరించు। నదియ కడు నధర్మ మనిరి మునులు.

గీ. వేదవిహితవిధుల ♦ నాదరించుట యూర్ధ్వ। గతికిఁ దెరువు విధులఁ గడచి యెందు
నాఁగఁబడినవాని ♦ లోఁగక చేయుట। యధమగతికి మార్గ ♦ మనిరి బుధులు.

వ. మఱియు గర్భయోనియందు ఋతుపుష్పరససంయుక్తంబగుచు రేతంబు గాడ్పుచే తం జేరితంబై కలసిన నందుఁ బంచతన్మాత్రలు షోడశనై క్రమంబున నవయవంబు లేర్పడి లబ్ధజీవులై యుద్భవిల్లి శ్రోత్రంబుల శబ్దంబును నేత్రంబుల రూపంబును ఘ్రాణంబున గంధంబును జిహ్వను రసంబును ద్వక్కున స్పర్శంబును మనంబున సర్వంబును నెఱుంగుచుఁ బూర్వకర్మయోగంబుననైన దుష్కృతబాహుళ్యంబునఁ బుణ్యంబు గీడ్పఱిచి బుద్ధివిరహితంబులైన తిర్యగ్యోనులందుఁ బుట్టుదురు సుకృతబాహుళ్యంబునఁ బాపంబు గీడ్పఱిచి బుద్ధియుక్తులై మనుష్యయోనులందు బుట్టుదురు యుక్తాచారులును దత్త్వవిదులునునై దేవత్వంబునం బొంది పరిశుద్ధజ్ఞానులయి ముక్తులగుదురు మఱి యుక్తాచారు లెవ్వరనిన గురుశుశ్రూష సేయుచు నిత్యాధ్యయనాగ్నికార్యంబుల యం దప్రమత్తులయి శమదమశౌచంబులు దాల్చి యధిగతబ్రహ్మచర్యులయిన బ్రహ్మచారులును బాపంబునకు వెఱచి ధర్మవృత్తి నతిథులఁ బూజించుచుఁ యజ్ఞంబులు సేయుచుఁ బరధనంబులు పరిగ్రహింపక నిత్యానుష్ఠానపరులయిన గృహస్థులును నియతాహారులై సర్వసంగంబులు విడిచి గ్రామ్యవస్తువు లుపయోగింపక వనంబున నుండి జితేంద్రియులైన వానప్రస్థులును గ్రామంబున నుండి శరీరధారణార్థంబు నియతస్వల్పభోజనులై నగరప్రదేశంబులు పరిహరించి కామక్రోధాదులం బొరయక లోకాచారక్రియారహితులయి సర్వద్వంద్వంబులు నోడిచి సర్వసంగవివర్జితులయి యేకచరులై యనేకనికేతనులయిన యతులును ననువీరలు దమతమపుణ్యాచారంబులం జేసి క్రిదం బదితరంబుల వారిని మీఁదం బదితరంబుల వారిని దమ్మును నుద్ధరింతురు గావున. 220

క. మౌనాగ్నిహోత్రమును మఱి। మౌనాధ్యయనమును మౌన ♦ మౌనంబును వి
జ్ఞానమున మానయజ్ఞము। నా నియతార్థంబు లివియు ♦ నాలుగు నుర్వీన్. 221

వ. అని యయాతి యష్టకాదు లడిగినవాని నెల్ల సంక్షేపరూపంబునం జెప్పుటయు వార లిట్లనిరి. 222

గీ. సకలధర్మవిదుండవు ♦ సర్వలోక
వర్తనము లెఱింగినపుణ్య ♦ కర్త వీవు
నెయ్య మొసరంగ నెఱిఁగింపు ♦ మయ్య మాకు
వెలయఁ బుణ్యలోకంబులు ♦ గలవె యనిన. 223

వ. మీకుం బుణ్యలోకంబులు గలవని యయాతి సెప్పిన విని యన్నలువురు సంతోషించి యేము నీదౌహిత్రులము సు మ్మని తమ్మెఱింగించి వానికిం బుణ్యలోకంబు లిచ్చిన యయాతి సత్సంగతిం జేసి తానును దౌహిత్రులు నూర్ధ్వలోకంబునకు జనిరి మెసని. 224

క. ఆయతులపుణ్యునకు నన। నూయునకుఁ బరీక్షిదగ్ర ♦ సుతునకు వైశంపాయనుఁ డనంతపుణ్యఫ। లాయత్తము గాఁగఁ జెప్ప ♦ నని కడుఁ బ్రీతిన్. 225

క. వీరశ్రీవనితాశ్రిత। భూరిస్థిరబాహుదండ ♦ బుధనుత సుగుణా
ధార కలియుగపవిత్ర పు। రారాతిపదాబ్జపూజ ♦ నాసక్తమతీ. 226

మత్తకోకిలము. దండితాహితవీర సూరిని ♦ ధాన దానవినోద కో
దండపార్థ పరాక్రమప్రియ ♦ ధామ దిక్పరిపూరితా
ఖండపాండుయశోనిధీ పర ♦ గండభైరవ వైరివే
* దండమండలచండతుండవి ♦ దారణాసిభుజార్గళా. 227

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీ మహాభారతంబునం దాదిపర్వంబునందు శ్రీ మహాభారతకథాప్రారంభంబును వ్యాసుజన్మంబును దేవ దైత్య దానవ ముని యక్ష పక్షి గంధర్వాది నానావిధభూతసంభవంబును రాజవంశోత్పత్తియు యయాతిచరితంబును నన్నది తృతీయాశ్వాసము.

---

* దండగండవిదారిఘోర గదా విభాసి భుజార్గళా- అని పాఠాంతరము.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

ఆదిపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీలలనాస్తనఘటితవి
శాలోరస్స్థల వివేక ♦ చతురానన వా
ణీలీలాస్పద విలస
చ్చాళుక్యాన్వయపయోధి ♦ సంపూర్ణశశీ. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు యయాతికిం బుత్త్రుండయిన పూరుండు సకలమహీరాజ్యంబు సేయుచు వంశకర్త యయిన వానికిం గౌసల్యయను దానికి జనమేజయుండు పుట్టి రాజై యశ్వమేధత్రయంబుఁ జేసి ప్రఖ్యాతి నొందె నాజనమేజయునకు ననంతయనుదానికిం బ్రాచీశుండు పుట్టి పరాక్రమంబున నుదయాచలపర్యంతంబు దిగ్విజయంబుఁ జేసి ప్రాచీశుండు నాఁ బరఁగె నట్టి ప్రాచీశునకు నశ్మకియనుదానికి శర్యాతి పుట్టె వానికి వరాంగియను దానికి నహంయాతి పుట్టె వానికిం గృతవీర్యపుత్త్రియైన భానుమతికి సార్వభౌముండు పుట్టె వానికిఁ గేకయరాజపుత్త్రియైన సునందకు జయత్సేనుండు పుట్టె వానికి వైదేహియైన సుభద్రకు సురాచీనుండు పుట్టె సురాచీనునకు విదర్భరాజపుత్త్రియైన మర్యాదకు మహాభౌముండు పుట్టె నా మహాభౌమునకు బ్రసేనపుత్త్రియైన సుపుష్టకు నయుతానీకుండు పుట్టె వానికిం బ్రియంవదపుత్త్రియైన భానుమతికి నక్రోధనుండు పుట్టె వానికిం గాళింగియైన కరండవయను దానికి దేవాపి పుట్టె వానికి వైదేహియైన మర్యాదకు ఋచీకుండు పుట్టె వానికి వైరాంగియైన దేవకియనుదానికి ఋక్షుండు పుట్టె ఋక్షునకుఁ దక్షకపుత్త్రియైన జ్వాలయనుదానికి మతివరుండు పుట్టె.

క. ఇమ్ముగ సరస్వతీతీ । రమ్మునఁ బండ్రెండు వత్స ♦ రమ్ములు విధిమా

ర్గమ్మున సద్గుణసముదా। యమ్మెసఁగఁగఁ జేసె సత్ర ♦ యాగము నిష్ఠన్. 3

క. అతనికి సరస్వతీనది। మతి ననురక్తయయి వాని ♦ మానుగఁ దనకుం
బతిఁ జేసికొనియె ధర్మ। స్థితి నయ్యిరువురకుఁ ద్రసుఁడు ♦ ధీరుఁడు పుట్టెన్. 4

దుష్యంతమహారాజు చరిత్రము

వ. అత్రసునకుఁ గాళిందియనుదానికి నీలుండు పుట్టె వానికి రథంతరియనుదానికిఁ దు
ష్యంతుండు పుట్టె యనన్యసాధారణగుణయుక్తుండై. 5

క. బాలహరిణములఁ బట్టెడు। లీలను విషమాటవీచ ♦ లిత కేసరిశా
ర్దూలేభశరభములఁ దన। బాలత్వమునంద యెగచి ♦ పట్టుచు మఱియున్. 6

క. ఉర్వీరుహనివహముతోఁ। బర్వతములు వెఱికి యొండు ♦ పర్వతములపైఁ
బర్వఁగ వైచుచు యావన। గర్వంబున నొప్పె నుర్విఁ ♦ గడు నధికుండై. 7

శా. ఆదుష్యంతుఁ డనంతసత్త్వుఁడు సమ ♦ స్తాశాంతమాతంగమ
ర్యాదాలంకృతమైన భూవలయ మా ♦ త్మాయత్తమై యుండగా
నాదిత్యాంశుసమీరదుర్గమమహో ♦ గ్రారణ్యదేశాళితో
నాదిక్షత్రచరిత్ర నేలె నజితుం ♦ డై బాహువీర్యంబునన్. 8

క. ఆతనిరాజ్యంబున ను। ర్వీతలము ప్రజాసమృద్ధి ♦ వెలసి రుజాశో
కాతంకక్షయశంకా। పేతంబై ధర్మచరితఁ ♦ బెరుగుచునుండెన్. 9

వ. అమ్మహీపతి యొక్కనాఁడు మృగయావినోదార్థియయి యాదిత్యహయంబుల
కంటె వడిగల వాహంబులం బూన్చిన రథం బెక్కి యాజానేయతురంగారూఢులై
నయాశ్వికులు పరివేష్టించి రాఁగ ననంతకుంతశక్తిచాపకృపాణపాణులయిన
వీరభటసహస్రంబులతోఁ జని వనంబులోని మృగంబులం జుట్టి ముట్టి. 10

క. కలయఁగ నార్పును బొబ్బయు। నులివును నవ్విపినమను మహోదధిఁ బెలుచం
గలఁచెను దుష్యంతమహా। బలమందరనగము సత్త్వ ♦ భయజననంబై. 11

క. సరభసపరిచలితమహా। శరభ ద్విపరిపు వరాహ ♦ శార్దూల మద
ద్విరదాదిప్రకరభయంకర। వనమధ్యమున నృపతి ♦ గడుఁ గడిమి మెయిన్. 12

క. ఓసరిలి పఱచుమృగముల। నేసియు డాసినమృగముల ♦ నెగచి భుజాసిన్
వ్రేసియుఁ జంపెను మృగయా। వ్యాసక్తి నపారఘోర ♦ వన్యమృగాలిన్. 13

వ. ఇట్లు పెక్కుమృగంబుల నెగచి చంపెడువేడుక నతిదూరంబున కరిగిన నాతని రథ
వేగంబు ననుగమింప నోపక యధికక్షుత్పిపాసాపరవశులయి పదాతు లయ్యాయి
ప్రదేశంబుల విశ్రమించి రంత దుష్యంతుండు గతిపయామాత్యపరిజనపురోహితస
హితుండై కొండొకదూరంబరిగి ముందట నొక్క పుణ్యనదీతీరంబున వివిధ సురభి
కుసుమఫలభారవినమ్రతరులతాగుల్మపరిశోభితంబయిన యొక్కవనంబుగని. 14

క. అమరపతిఖాండవమునకు। రమణను వైశ్రవణుచైత్ర ♦ రథమునకు సమా
నముగా దీనిని భూభా। గమునను రచియించెనొక్కొ ♦ కమలజుఁడు దయన్. 15

వ. అని దాని రమణీయభావంబుఁ బొగడుచుఁ జనుదెంచి యవ్వనంబు సొచ్చునపుడు.

చ. అతిరుచిరాగతుం డయిన ♦ యాతనికిన్ హృదయప్రమోద మా
తతముగ నవ్వనంబున ల ♦ తాలలనల్ మృదులానిలాపవ
ర్జితకుసుమాక్షతావళులు ♦ సేసలువెట్టిన యట్టు లైరి సం
పతదళిసీనినాదమృదు ♦ భాషల దీవన లొప్ప నిచ్చుచున్. 17

క. కాఱడవిఁ బఱచుమృగములు నూఱడకం దిగిచి డస్సి ♦ యున్నతని శ్రమం
బాఱఁగ నెదఁ బరితాపము దీఱఁగఁ బై వీచె నన్న ♦ దీపవనంబుల్. 18

మానినీవృత్తము. ఏచి తనర్చి తలిర్చిన క్రొవ్విరు ♦ ని మ్మగుతావుల జొంపములం
బూచినమంచియశోకములన్ సుర ♦ పొన్నలఁ బొన్నల గేదఁగులం
గాచి బెడంగుగఁ బండినయాసహ ♦ కారములం గదళీతతులం
జూచుచు వీనుల కిం పెసఁగ న్వినుచున్ ♦ శుకకోకిలసుస్వరముల్. 19

కవిరాజవిరాజితము. చని చని ముందట నాజ్యహవిర్ధ్రుత♦సౌరభధూమలతాతతులం
బెనఁగినమ్రాఁకులకొమ్మలమీఁద న ♦ పేతలతాంతము లైనను బా
యనిమధుపప్రకరంబులఁ జూచి జ ♦ నాధిపుఁ డంత నెఱింగెఁ దపో
వన మిది యల్లదె దివ్యమునీంద్రని ♦ వాసము దా నగు నంచు నెదన్. 20

వ. ఇట్లు హృదయసుఖావహం బగుచున్న యవ్వనంబులో నరిగి యరిగి యనవరతమ
హాద్విజపఠ్యమాన పదక్రమ వేదధ్వనులును నవిచ్ఛిన్న హూయమానాగ్నిహో
త్రస్వాహాశబ్దంబులును ననేకమునిగణ ప్రణీతవచన విషయ విభాగ వినిర్ణయ న్యా
య నిపుణ విద్వత్సంభాషణ ఘోషంబులును బ్రతిపక్షదుర్విభేద విచార్యమా
ణప్రమాణ వేదార్థ మీమాంసక గోష్ఠీవివాదనాదంబులునుం జేసి మ్రోయుచు
యజ్ఞ ప్రయోగ ప్రవీణులయిన యాజ్ఞికులకును విహితానుష్ఠానాసక్తులయిన య
నుష్ఠాతలకును నధికతపో నిరతులయిన మహాతపోధనులకును నివాసంబయిన పు
ణ్యనదీతీరంబునఁ దద్దయు రమ్యంబైన నరనారాయణస్థానంబునుంబోలె జగత్పా
వనం బగుచున్న కణ్వమహామునియాశ్రమంబు గని యందు. 21

సీ. శ్రవణసుఖంబుగా సామగా ♦ నంబులు, సదివెడుశుకముల ♦ చదువు దగిలి
కదలక వినుచుండు ♦ కరులయుఁ గరికర, శీతలచ్ఛాయఁ ద ♦ చ్ఛీకరంబు
కణములచల్లని ♦ గా డ్పానపడి వానిఁ, జెంది సుఖంబున్న ♦ సింహములయు
భూసురప్రవరులు ♦ భూతబలుల్ దెచ్చి, పెట్టునీవారాన్న ♦ పిండతతులు
కడఁగి భక్షింప నొక్కటఁ♦గలసియాడు చున్న యెలుకలపిల్లుల ♦ రయొండుసహజ
వైరిసత్త్వంబు లయు సహ♦వాసమపుడు సూచిమునిశక్తి కెంతయుఁ♦జోద్యమంది.

వ. ఇక్కాశ్యపుం డైన కణ్వమహామునీంద్రునకు నమస్కరించి వచ్చెద నావచ్చునం
తకు నంద ఱిచ్చోటన యుండుఁ డని యని. 23

చ. వలయు నమాత్యులందగిన ♦ వారల నుండఁగఁ బంచిఁ ధారుణీ

తలవిభుఁ డొక్కరుండ చని ♦ తన్వీఁ బయోజదళాయతాక్షి సం
కులమిళితాళినీలపరి ♦ కుంచితకోమలకుంతలన్ శకుం
తలయను కన్యకం గనియెఁ ♦ దన్మునివల్లభమందిరంబునన్. 24

వ. అదియును ననంతవిలాసంబున జయంతుండ పోలె నున్న యతని దుష్యంతుంగా నెఱింగి యతిసంభ్రమంబున నాసనార్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి కుశలం బడిగిన నక్కన్యకం జూచి దుష్యంతుం డిట్లనియె. 25

ఉ. క్రచ్చఱ వేట వచ్చి యిటఁ ♦ గణ్వమహామునిఁ జూచి పోవఁగా
వచ్చితి మెందుఁ బోయిరొకొ ♦ వారనిన న్విని యాలతాంగి వా
రిచ్చట నుండి యాక్షణమ ♦ యేఁగిరి కానకుఁ బండ్లు దేర మీ
వచ్చు టెఱింగి రేని జన ♦ వల్లభ వారును వత్తు రింతకున్. 26

వ. వారు వచ్చునంతకు నొక్కముహూర్తమాత్రం బుండునది యనిన విని యక్కోమలి వినయంబునకు మృదుమధురవచనంబులకు సంతసిల్లి దానిం గన్యకఁగా నెఱింగి మనోజరాజ్యలక్ష్మియుంబోలె సర్వలక్షణలక్షితంబులైన దాని సర్వావయవంబులుం జూచి సంచలితహృదయుండై నీ వెవ్వరికూఁతుర విట్టిరూపలావణ్యవిలాసవిభ్రమగుణసుందరి విందుల కేల వచ్చి తని యడిగిన నది యిట్లనియె. 27

—••◆శకుంతల దుష్యంతునకుఁ దనజన్మక్రమం బెఱింగించుట◆••—

క. జగతీవల్లభ యేనతి త్యాగశీతధర్మస్వరూపుఁ ♦ డని జనములు దన్
బొగడఁగ జగదారాధ్యుం డగు కణ్వమహామునీంద్రు ♦ నాత్మజ ననినన్. 28

చ. ఇది మునికన్య యేని మఱి ♦ యేలొకొ యీలలితాంగియందు నా
హృదయము దద్దయుం దగిలె ♦ నిప్పలు కింకను నమ్మ నేర న
య్యెద విజితేంద్రియుం డనఁగ ♦ నమ్మునిఁ బాయక విందు నంచు దా
నిది గల రూపెఱుంగ నవ ♦ నీపతి యుత్సుకుఁ డయ్యె నాత్మలోన్. 29

వ. ఇట్లు దుష్యంతుం డాశకుంతలజన్మం బెఱుంగ వేఁడి వెండియు దాని కిట్లనియె. 30

గీ. ఉత్తమాశ్రమనిష్ఠితుఁ ♦ డూర్ధ్వరేతుఁ డైనకణ్వమహాముని ♦ యనఘచరితుఁ
డట్టిముని కెట్లు గూఁతుర ♦ వైతి దీని నాకు నెఱుఁగంగఁ జెప్పుము ♦ నలిననేత్ర. 31

వ. అని యడిగిన నారాజునకు శకుంతల యిట్లనియె. 32

క. ఇక్కమలాక్షి శకుంతల యెక్కడియది దీనిజన్మ ♦ మెవ్విధ మని త
న్నొక్కమునినాథుఁ డడిగిన నిక్కాశ్యపు లర్థిఁ జెప్పి ♦ రేను వినంగన్. 33

వ. నాజన్మప్రకారంబు మాయయ్య యమ్మునికిం జెప్పినవిధంబు సెప్పెదఁ జిత్తగించి వినుమని యాదుష్యంతునకు శకుంతల యిట్లనియె. 34

సీ. అనఘుఁడు రాజర్షి ♦ యై తపశ్శక్తియై, బ్రహ్మర్షిభావంబు ♦ వడసియున్న
సన్మునీశ్వరుఁడు వి ♦ శ్వామిత్రుఁ డతిఘోర, తపము సేయుచు నున్నఁ ♦ దత్తపమున
కెంతయు వెఱచి దే ♦ వేశ్వరుఁ డప్సరో, గణములలో నగ్ర ♦ గణ్యయైన

దాని మేనకయను ♦ ధవళాక్షిఁ బిలిచి వి, శ్వామిత్రుఁ బొలికిఁ ♦ జని తదీయ
ఘోరతపము సెఱిచి ♦ కోమలి నా దైన। దేవరాజ్యమహిమఁ ♦ దివిరి నీవు
గావు మనిన నదియుఁ ♦ గడుభయంపడి యమ। రేశ్వరునకుఁ బ్రమొక్కి ♦ యిట్టులనియె.

చ. వనజభవప్రభావుఁడగు ♦ వాని వసిష్ఠు నపత్యశోక మన్
వననిధిలోన ముంచిన య ♦ వారితసత్త్వుఁడు నిన్నుఁ దొట్టియా
యనిమిషు లెల్ల వానికి భ ♦ యంపడుచుండుదు రట్టియుగ్రకో
పనుకడ కిప్పు డేఁగు మని ♦ పాడియె యిప్పని నన్నుఁ బంపఁగన్. 36

ఉ. అమ్ముని యల్గి చూచుడును ♦ నాక్షణమాత్రన గోత్రధారిణీ
ధ్రమ్ములు వ్రయ్య నయ్యెసుము ♦ దక్కఁగ నంబుధు లింకు మూఁడులో
కమ్ములు దిర్దిరం దిరుగు ♦ గాడ్పు చలింపఁగ నోడు నుగ్రతం
బమ్మినయట్టికోపపరు ♦ పాలికి భామలు వోవ నోడరే. 37

వ. అయినను నానేర్చువిధంబున నమ్మునివరుచిత్తంబు మెత్తనయి చిత్తజాయత్తం బగు
నట్లుగాఁ జేసెదనని వాసవు వీడ్కొని మేనక దనకు మందమలయానిలంబు దోడు
గాఁ జనుదెంచి హిమవత్పర్వతప్రదేశంబునం దపంబు సేయుచున్న విశ్వామిత్రు
తపోవనంబు సొత్తెంచె నంత. 38

క. చల్లని దక్షిణమారుత। మల్లన వీతెంచెఁ దగిలి ♦ యాలలనాధ
మ్మిల్లకుసుమాంగరాగస। ముల్లసనసుగంధియగుచు ♦ మునివరుమీఁదన్. 39

చ. అనిమిష కాంతయు న్నవల ♦ తాంతవిభూషణలీల నల్లన
ల్లన వనకేళిలాలస వి ♦ లాసగతిం జనుదెంచి ముందటం
గనియె మునీశ్వరప్రవరుఁ ♦ గౌశికుఁ గౌశికచిత్తభీతిసం
జననమహాతపశ్చరణ ♦ సంయతచిత్తు నిరస్తచిత్తజున్. 40

క. అంబుజలోచన గని వి॥ యంబున నమ్మునికి మ్రొక్కి ♦ యనురాగముతో
డం బుష్పాపచయవ్యా। జంబున విహరించు చుండె ♦ సఖులుం దానున్. 41

చ. అలసత యొప్పఁగాఁ దరుణి ♦ యమ్మునివల్లభు మ్రోల నున్న నా
మిళితసుగంధబంధురస ♦ మీరవశంబునఁ దూలి చేలపై
వలు వెడలన్ బయల్పడియె ♦ వల్గకుచంబులుఁ గక్షయుగ్మమున్
లలితకృశోదరంబుఁ దర ♦ శత్రివళీయుతరోమరాజియున్. 42

క. అందుఁ దనదృష్టి నాఁటుడుఁ। గందర్పనిశాతసాయ ♦ కంబులు వెలుఁచన్
డెందమున నాఁట ధృతి సెడి। కంది మునీంద్రుండు దానిఁ ♦ గవయం దివిరెన్. 43

వ. మేనకయు విశ్వామిత్రునిష్టంబునకుం దగినకామోపభోగంబులం బెద్దకాలంబు
రమియించిన నయ్యిద్దఱకు నిక్కన్యక పుట్టిన దీని మాలినియను నొక్కయేటి పు
లినతలంబునం బెట్టి మేనక దేవలోకంబునకుం జనియె విశ్వామిత్రుండును దపోవ
నంబునకుం జనియె నంత నమ్మునిప్రభావంబునం జేసి యన్నదీతీరంబున. 44

ఆ. చెలఁగి లేవ నేప్పు ♦ చిఱుతకదానిఁ గ్రూర। వ్యాళఘోరమృగము ♦ లశనబుద్ధిఁ
బట్టకుండఁ జెట్టు ♦ పలఁ గప్పి రక్షించు। గొని శకుంతతతులు ♦ గూడియుండె. 45

వ. అంత నేము శిష్యగణంబులతోడ సమిత్కుసుమఫలాహరణార్థం బక్కడకుం జని యమ్మాలినీపులినతలంబున శకుంతరక్షితయైయున్న కూఁతు నత్యంతకాంతిమతి నవనీతలంబున కవతరించిన తరుణశశిరేఖయుంబోలె నున్న దాని నెత్తికొని వచ్చి శకుంతరక్షితయగుటం జేసి శకుంతలయను నామం బిడి కరంబు గారవంబునం బెనిచితిమి. 46

మధురాక్కర. తనర జనకుండు నన్నప్ర ♦ దాతయును భయత్రాత
యును ననఁగ నింతులకు మువ్వు ♦ రొగిని నయిరి గురువు
లనఘ యుపనేత మఱియు ని ♦ రంతరాధ్యాపకుండు
ననఁగఁ బురుషున కియ్యేవు ♦ రనయంబు గురువు లైరి. 47

వ. అనం బరఁగిన శాస్త్రార్థంబున నేము దీనికి భయత్రాతల మగుటం జేసి గురుల మిదియును మాచే నభివర్ధితయగుటం జేసి మాకు హృదయానందనియైన కూఁతు రని కణ్వమహాముని యమ్మునికిం జెప్పిన విధం బంతయు సవిస్తరంబుగా శకుంతల సెప్పిన విని దుష్యంతుం డాత్మగతంబున. 48

దుష్యంతుండు శకుంతలను వివాహంబు సేసికొనఁ గోరుట

చ. ఇది మునినాథకన్యయని ♦ యెంతయు నిస్పృహవృత్తి నున్న నా
హృదయము రాజపుత్త్రి నని ♦ యిక్కమలాక్షి నిజాభిజాత్యసం
పద నెఱిఁగించినన్ మదన ♦ బాణపరంపర కిప్పు డుండ నా
స్పదమయి సంచలించె నళి ♦ పాతవికంపితపంకజాకృతిన్. 49

వ. అనుచు మదనాతురుండయి దుష్యంతుండు దనయం దక్కోమలియనురాగం బుపలక్షించి యిట్లనియె. 50

క. ఈవల్కలాజినములకు। నీవన్యఫలాశనముల ♦ కీవిటపకుటీ
రావాసములకు నుచితమె। నీవిలసితరూపకాంతి ♦ నిర్మలగుణముల్. 51

ఉ. ఈమునిపల్లె నుండు టిది ♦ యేల కరంబనురాగ మొప్పఁగా
భామిని నాకు భార్యవయి భాసురలీల నశేషరాజ్యల
క్ష్మీమహనీయసౌఖ్యముల ♦ మేలుగ నందు మనిందితేందుపా
దామలతుంగహర్మ్యముల ♦ హారిహిరణ్మయకుట్టిమంబులన్. 52

సీ. బ్రాహ్మంబు దైవంబుఁ ♦ బరఁగ నార్షంబుఁ। బ్రాజాపత్యమును రాక్ష ♦ సంబు నాసు
రంబు గాంధర్వంబు ♦ రమణిఁ బైశాచంబు, నను నెనిమిదివివా ♦ హములయందుఁ
గడుఁ బ్రశస్తంబులు ♦ క్షత్త్రవైశ్యులకు గాం, ధర్వరాక్షసములు ♦ ధర్మయుక్తి
నీకును నాకును ♦ నెయ్యిఁ బరస్పర, ప్రేమంబు గాముండు ♦ వెంపఁ దొడఁగెఁ
గాన నెడయుఁ జేయఁ ♦ గా నేల గాంధర్వ। విధి వివాహ మగుట ♦ వినవె యుక్త

మనిన లజ్జఁ జేసి ♦ యవనతవదనయై। యాలతాంగి యిట్టు ♦ లనియెఁ బతికి. 53

క. కరుణానిరతులు ధర్మ। స్వరూపు లింతకు మదీయ ♦ జనకులు సనుదెం
తురు వారు వచ్చి నీ కి। చ్చి రేనిఁ బాణిగ్రహణము ♦ సేయుము నన్నున్. 54

వ. అనిన విని దుష్యంతుం డిట్లనియె. 55

గీ. తనకుమతి తా నెచుట్టంబు♦ దా నెతనకు। గతియుఁదన్నిచ్చుచోఁదాన ♦ కర్తయనఁగ
వనజనేత్ర గాంధర్వవి ♦ వాహమతిర। హస్యమునునమంత్రకమును♦నగుచునొప్పు.

వ. అని దుష్యంతుండు గాంధర్వవివాహస్వరూపంబు సెప్పి శకుంతల నోడం బఱిచిన
నది యిట్లనియె. 57

చ. నరనుత నీప్రసాదమున ♦ నా కుదయించిన నందను న్మహీ
గురుతరయౌవరాజ్యమున ♦ కున్ దయతో నభిషిక్తుఁ జేయఁగా
వరము ప్రసన్నబుద్ధి నన ♦ వద్యముగా దయ సేయు నెమ్మితో
నిరుపమకీర్తి యట్లయిన ♦ నీకును నాకును సంగమం బగున్. 58

వ. అనిన విని శకుంతల కెంతయు సంతోషంబుగా దానికోరినవరం బిచ్చి గాంధర్వవి
వాహంబున నభిమతసుఖంబు లనుభవించి యక్కోమలి వీడ్కొని నిన్నుఁ దో
డ్కొని తేర నస్మత్ప్రధానవర్గంబుఁ గణ్వమహాముని పాలికిం బుత్తెంచెద నని యూ
ఱడ నోడివి దుష్యంతుండు నిజపురంబునకుం జనియె నిట శకుంతలయుఁ దనచేసిన
దాని మునివరుం డెఱింగి యలిగెడునో యని వెఱచు చుండె నంత నమ్మహాముని
వనంబుననుండి కందమూలఫలంబులు గొని చనుదెంచి లలిత శృంగారభావంబున
లజ్జావనతవదనయు నతిభీతచిత్తయు నైయున్న కూఁతుం జూచి తనదివ్యజ్ఞానంబున
నంత వృత్తాంతంబు నెఱింగి క్షత్రియులకు గాంధర్వవివాహంబు విధిచోదితంబ
యని సంతసిల్లి శకుంతల కిట్లనియె. 59

గీ. తల్లి నీకులగోత్రసాం ♦ దర్యములకుఁ। * దగినపతిఁ గంటి దానికిఁ ♦ దగఁగ గర్భ
మయ్యె నీదుగర్భమున వాఁ♦డఖిలభువన। వహానమహనీయుఁడగు చక్ర♦వర్తి సుమ్ము.

వ. నీధర్మచరితంబునకు మెచ్చితి నీవు గోరినవరం బిచ్చెద వేఁడు మనిన శకుంతలయు
నాచిత్తం బెప్పుడు ధర్మువునంద తగిలియుండను నా కుద్భవిల్లెడుపుత్రుండు దీర్ఘా
యురారోగ్యైశ్వర్యబలసమన్వితుండును వంశకర్తయుఁ గావలయు ననిన నమ్మహా
ముని కరుణించి దానికోరినవరం బిచ్చి యథాకాలవిధుల గర్భసంస్కారరక్షణం
బులు సేయించి యున్నంత వర్షత్రయంబు సంపూర్ణంబైన శకుంతలకు భరతుం
డుదయించి కణ్వనిర్వర్తితజాతకర్మాదిక్రియాకలాపుం డయి పెరుఁగుచుఁ గరతలా
లంకృతచక్రుండును జక్రవర్తిలక్షణలక్షితుండును సింహసంహననుండును మహా
దీర్ఘబాహుండును ననంతజవసత్త్వసంపన్నుండును నై పెరుఁగుచు. 61

మ. అమితోగ్రాటవిలోనఁ గ్రుమ్మరు వరా ♦ హ వ్యాళ శార్దూల ఖ

---

* దగినపతిఁ గోరి కంటివి దానగర్భ। మయ్యె గర్భస్థుడైన- అని పాఠాంతరము.

ర్గమదేభాదులఁ బట్టి తెచ్చి ఘనుఁడై ♦ కణ్వాశ్రమోపాంతభూ
జములం దోలిన కట్టుచుం బలిమిమై ♦ శాకుంతలుం డొప్పె వ
న్యమదేభంబుల నెక్కుచుం దగిలి నా ♦ నాశైశవక్రీడలన్. 62

వ. ఇట్లు వనంబులోని సర్వసత్త్వంబులను దనమహాసత్త్వంబునం జేసి దమియించుచు
న్న యాతనిం జూచి యాశ్చర్యం బంది యందలి మును లెల్ల నాతనికి సర్వదమనుం
డను నామంబుఁ జేసిరి కణ్వమహామునియు నక్కుమారు నుదారతేజోరూప వి
క్రమగుణంబులకు సంతసిల్లి వీఁ డఖిలభువనయావరాజ్యాభిషేకంబునకు సమర్థుం
డగు నని విచారించి యొక్కనాఁడు గూఁతున కిట్లనియె. 63

—••◆కణ్వముని శకుంతలను దుష్యంతపాలికిం బంపుట◆••—

గీ. ఎట్టిసాధ్వులకును ♦ బుట్టినయిండ్లను। బెద్దకాల మునికి ♦ దద్ద తగదు
పతులకడన యునికి ♦ సతులకు ధర్మువు। సతుల కేడుగడయుఁ ♦ బతుల చూవె. 64

వ. కావున నీ విక్కుమారునిం దోడ్కొని నీపతిపాలికి నరుగు మని మహాతపోధను
లైన తనశిష్యులం గొందఱఁ దోడువంచిన శకుంతల యాదుష్యంతిం దోడ్కొని
దుష్యంతుపాలికి వచ్చి సకలసామంతమంత్రిపురోహిత ప్రధాన పౌరజనపరివృతుం
డైయున్న యారాజుం గనుంగొని. 65

క. గురునాశ్రమమునఁ దా ము। న్నరుదుగఁ బతివలనఁ గనిన ♦ యనురాగము నా
దరణము ననుగ్రహంబును। గరుణయు సంభ్రమము నపుడు ♦ గానక యెదలోన్.

క. ఎఱుఁగఁడొకొ నన్ను నెఱిఁగియు। నెఱుఁగనియట్లుండునొక్కొ ♦ యెడ దవ్వగుటన్
మఱచెనొకొ ముగ్ధు లధిపులు। మఱవరె బహుకార్యభార ♦ మగ్నులుగా రే. 67

చ. తలఁపఁగ నాఁడు వల్కినవి ♦ ధం బెడఁదం దలఁపంగ లేఁడొ చూ
డ్కులు విరసంబులై కరము ♦ క్రూరము లైననిమిత్త మేమొకో
కలయఁగఁ బల్కరించి రుప ♦ కారులు నై రని నమ్మి యుండఁగా
వలవదు బుద్ధిమంతులు న ♦ వప్రియులైన ధరాధినాథులన్. 68

వ. అని చింతాక్రాంతయై శకుంతల వెండియు నాత్మగతంబున. 69

క. మఱచినఁ దలఁపింపఁగ నగు। నెఱుఁగనినాఁ డెల్లపాట్ల ♦ నెఱిఁగింప నగున్
మఱి యెఱిఁగి యెఱుఁగ నొల్లని। కఱటిం దెలుపంగఁ గమల ♦ గర్భునివశమే. 70

వ. అయినను వచ్చి మిన్నక పోవంగాదు కావున నాపూర్వవృత్తాంతం బెల్ల నెఱింగిం
చి యే నిక్కుమారుం జూపుద నని మనంబున నిశ్చయించి శకుంతల యారాజు
న కిట్లనియె. 71

క. జననాథ వేఁటనెపమున। నొనకొని కణ్వాశ్రమమున ♦ కున్ వచ్చి మునం
బున నందు నీవు నాకి। చ్చినవరము దలంప వలయుఁ జిత్తములోనన్. 72

క. బాలార్కతేజుఁడగు నీ। బాలుఁడు నీకొడుకు వీనిఁ ♦ బౌరవకులర
త్నాలంకారు నుదారగు। ణాలయు యువరాజుఁ జేయు ♦ మభిషేకమునన్,

వ. అనినవిని దుష్యంతుండు దానిసంతయు నెఱింగియు నెఱుంగనివాఁడపోలెనిట్లనియె.

క. ఏ నెఱుఁగ నిన్ను నెక్కడి। దానవొ మిన్నకయ యనుచి ♦ తంబులు వలుకం
గా నేల యరుగు మంబురు। హానన యెందుండి వచ్చి ♦ తందులకు వడిన్. 75

వ. అనిన విని వెల్లవెల్లనై వెచ్చనూర్చి నిశ్చేష్టితయై కెందమ్మి ఱేకులవలనం దొరంగు జలకణంబులపోలెఁ గోపారుణితనయనంబుల బాష్పకణంబులు దొరంగఁ ద లవాంచి యారాజుం గటాక్షించి హృదయసంతాపంబు దనకుఁ దాన యుపశ మించుకొని పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి శకుంతల యారాజున కిట్లనియె. 76

గీ. ఏల యెఱుక లేని ♦ యితరులయట్ల నీ। వెఱుఁగ ననుచుఁబలికె ♦ దెఱిఁగి యెఱిఁగి
యేన కాని దీని ♦ నెఱుఁగ రిం దొరు లని। తప్పఁబలుక నగునె ♦ ధార్మికులకు. 77

చ. విమలయశోనిధీ పురుష ♦ వృత్త మెఱుంగుచు నుండుఁ జూవె వే
దములును బంచభూతములు ♦ ధర్మువు సంధ్యలు నంతరాత్మయున్
యముఁడును జంద్రసూర్యులున ♦ హంబును రాత్రియు నన్మహాపదా
ర్థము లివి యుండఁగా నరుఁడు ♦ దక్కొన నేర్చునె తన్ను ముచ్చిలన్. 78

క. నా యెఱిఁగి నట్ల యన్నియు। నీయిచ్చినవరము ధారు ♦ ణీవర యెఱుఁగున్
నాయందుఁ దొంటియట్టుల। చేయు మనుగ్రహ మవజ్ఞ ♦ సేయం దగునే. 79

క. సతియును గుణవతియుఁ బ్రజా। వతియు ననువ్రతయు నైన ♦ వనిత నవజ్ఞా
న్వితదృష్టిఁ జూచు నతిదు। ర్మతి కిహముం బరముఁ గలదె ♦ మదిఁ బరికింపన్. 80

క. సంతతగృహమేధిఫలం। బంతయుఁ బడయంగ నోపు ♦ ననుగుణభార్యా
వంతుండగు వాఁడు క్రియా। వంతుఁడు దాంతుండు పుత్ర ♦ వంతుండు నగున్ 81

వ. మఱియును. 82

సీ. ధర్మార్థకామసా ♦ ధన కుపకరణంబు, గృహనీతివిద్యకు ♦ గృహము విమల
చారిత్రశిక్ష కా ♦ చార్యకం బన్వయ, స్థితికి మూలంబు స ♦ ద్గతికి నూఁత
గౌరవంబున కేక ♦ కారణం బున్నత, స్థిరగుణమణుల కా ♦ కరము హృదయ
సంతోషమునకు సం ♦ జనకంబు భార్యయ, చూవె భర్తకునొండ్లు ♦ గావు ప్రియము
లెట్టిఘట్టములను ♦ నెట్టియాపదలను। నెట్టిఱుములను ♦ ముట్టఁబడిన
వంత లెల్లఁ బాయు ♦ నింతులఁ బ్రజలను। నొనరఁ జూడఁ గనిన ♦ జనుల కెందు. 83

వ. మఱియు భార్య పురుషునం దర్ధంబగుటంజేసి పురుషునకు మున్న పరేతయైన పతి వ్రత పరలోకంబునం దనపురుషుం గూడఁ దదాగమనంబు ప్రతీక్షించుచుండుఁ బురుషుండు మున్న పరేతుండైనఁ బదంపడి తానును బరేతయై తనపురుషుం గూ డ నరుగు నట్టిభార్య నవమానించుట యధర్మంబు మఱియు నప్పురుషుండు భార్య యందుఁ బ్రవేశించి గర్భంబునఁ బుత్రుండై తాన యుద్భవిల్లుఁ గావున నఙ్గా దఙ్గా త్సంభవసి యనునిది యాదిగాఁగల వేదవచనంబులయందు జనకుండును బుత్రుం డును నను భేదంబు లేదు. 84

క. విను గార్హపత్యమను న। య్యనలము విహరింపఁ బడుచు ♦ నాహవనీయం
బన వెలుఁగునట్ల వెలుఁగును। జనకుఁడు దాఁ బుత్రుఁడై ని ♦ జద్యుతితోడన్. 85

క. తాన తన నీడ నీళ్లుల। లో నేర్పడఁజూచునట్లు ♦ లోకస్తుత త
త్సూను జనకుండుసూచి మ। హానందముఁ బొందు నతిశ ♦ యప్రీతి మెయిన్. 86

వ. పున్నామ్నో నరకా త్త్రాయత ఇతి పుత్ర యను వేదవచనంబు గలదు గావునఁ
బుణ్యాచారుం డయిన పుత్త్రుం డుభయపక్షంబులవారి నుద్ధరించుఁ గావున. 87

క. నీపుణ్యతనువువలనన। యీపుత్త్రకుఁ డుద్భవిల్లి ♦ యెంతయు నొప్పున్
దీపంబువలన నొండొక। దీపము ప్రభవిల్లినట్లు ♦ తేజం బెసఁగన్. 88

మ. విపరీతప్రతిభాష లేమిటికి ను ♦ ర్వీనాథ యీపుత్త్రగా
త్రపరిష్వంగసుఖంబు సేకొనుము ము ♦ క్తాహారకర్పూరసాం
ద్రపరాగప్రసరంబుఁ జందనముఁ జం ♦ ద్రజ్యోత్స్నయుం బుత్రగా
త్రపరిష్వంగము నట్లు జీవులకు హృ ♦ ద్యంబే కడున్ శీతమే. 89

క. అనఘుఁడు వంశకరుం డై। పెనుపున నీసుతుఁడు వాజ ♦ పేయంబులు నూ
ఱొనరించు నని సరస్వతి। వినిచెన్ మును లెల్ల వినఁగ ♦ వినువీథి దెసన్. 90

క. భూరిగుణు నిట్టి కులని ♦ స్తారకు దారకు నుదారు ♦ ధర్మప్రియు ని।
ష్కారణము తప్పఁ జూడఁగ। సారమతీ చనునె నాఁటి ♦ సత్యము గలుగన్. 91

చ. నుతజలపూరితంబులగు ♦ నూతులు నూఱిటికంటె నూన్నృత
వ్రత యొక బావి మేలు మఱి ♦ బావులు నూఱిటికంటె నొక్కస
త్క్రతు వది మేలు తత్క్రతుశ ♦ తంబునకంటె సుతుండు మేలు త
త్సుతశతకంబుకంటె నొక ♦ సూనృతవాక్యము మేలు సూడఁగన్. 92

క. వెలయంగ నశ్వమేధం। బులు వేయును నొక్క సత్య ♦ మును నిరుగడలం
దుల నిడి తూఁపఁగ సత్యము। వలనను ములు సూపు గౌర ♦ వంబున పేర్మిన్. 93

గీ. సర్వతీర్థాభిగమనంబు ♦ సర్వవేద। సమధిగమము సత్యంబుతో ♦ సరియుఁగావ
యెఱుఁగుమెల్ల ధర్మంబుల ♦ కెందుఁబెద్ద। యండ్రుసత్యంబు ధర్మజ్ఞు ♦ లైనమునులు.

క. కావున సత్యము మిక్కిలి। గా విమలప్రతిభఁ దలఁచి ♦ కణ్వాశ్రమసం
భావితసమయస్థితి దయఁ। గావింపుము కొడుకుఁ జూడు ♦ కరుణాదృష్టిన్. 95

క. క్షత్రియఋషియగు విశ్వా। మిత్రునకుఁ బవిత్రయైన ♦ మేనకకున్ స
త్పుత్రినయి బొంకు వలుకఁగ। ధాత్రీతలనాథ యింత ♦ ధర్మేతరనే. 96

వ. అనిన శకుంతలపలుకులు సేకొన నొల్లక దుష్యంతుం డిట్లనియె. 97

క. నే నెట నీ వెట సుతుఁ డెట। నే నిన్నుఁ దొల్లి చూచి ♦ యెఱుఁగను నిన్నున్
మానిను లసత్యవచనలు। నా నిట్టు లసత్యభాష ♦ ణం బుచితంబే. 98

క. పొడవునఁ బ్రాయంబునఁ గడుఁ। గడిదిబలంబునను జూడఁ ♦ గా ననదృశు నీ
కొడు కని యీతని నెంతయు। నెడమడుగుగఁ జూపెదేల ♦ యిందఱునగఁగాన్. 99

వ. ఇట్టి లోకవిరుద్ధంబుల కే మోడుదు మయుక్తంబులయిన పలుకులు పలుకక నీయా
శ్రమంబునకుం బొమ్మన శకుంతల యత్యంతసంతాపితాంతఃకరణయై. 100

మధ్యాక్కర. తడయక పుట్టిననాఁడ తల్లిచేఁ ♦ దండ్రిచే విడువఁ
బడితి నిప్పుడు పతిచేతను విడువఁ ♦ బడియెదనొక్కొ
నుడువులు వేయు నింకేల యిప్పాటి ♦ నోములు దొల్లి
కడఁగి నోఁచితిని గా కేమి యనుచును ♦ గందె డెందమున. 101

వ. ఇట్లు దద్దయు దుఃఖించి విగతాశయై బోరనఁ దొరఁగు బాష్పజలంబు లందంద
యొత్తికొనుచు నింక దైవంబకాని యొండుశరణంబులేదని యప్పరమపతివ్రత ద
నయుం దోడ్కొని క్రమ్మఱి పోవనున్న సమయంబున. 102

చ. గొనకొని వీఁడు నీకును శ ♦ కుంతలకుం బ్రియనందనుండు సే
కొని భరియింపు మీతని శ ♦ కుంతల సత్యము పల్కె సాధ్వి స
ద్వినుత మహాపతివ్రత వి ♦ వేకముతో నని దివ్యవాణి దా
వినిచె ధరాధినాథునకు ♦ విస్మయ మందఁగఁ దత్సభాసదుల్. 103

వ. ఇట్లెల్లవారలకు నతిహర్షంబుగా శకుంతల పతివ్రతాత్వంబును సత్యంబును భర
తోత్పత్తియుఁ బ్రశంసించు వేలుపుల పలుకు లతివ్యక్తంబులయి యాకాశంబువల
న వీతెంచిన విని దుష్యంతుండు సభాసదులు విన నిట్లనియె. 104

గీ. ఏనునీయింతియునుగాని ♦ యెఱుఁగరన్య! లర్థిఁగణ్వమహాముని ♦ యాశ్రమంబు
నందుగాంధర్వవిధివివా ♦ హమునఁగరము! నెమ్మిఁజేసితిదీనిఁ బా ♦ ణిగ్రహణము.

గీ. అన్య లెఱుఁగమిఁ జేసి లో ♦ కాపవాద! భీతి నెఱిఁగియు నిత్తన్విఁ ♦ బ్రీతి దప్పి
యెఱుఁగనంటిని నందఱ ♦ కిప్పుడెఱుఁగఁ! జెప్పెనాకాశవాణి య♦చ్చెరువుగాఁగ.

వ. అని మహానురాగంబునం గొడుకు నెత్తికొని హర్షపులక లెసఁగ నాలింగనంబు సే
సి శకుంతలామహాదేవి నతిప్రణయగౌరవంబున సంభావించి యౌవరాజ్యంబున
కు భరతు నభిషిక్తుం జేసి పెద్దకాలంబు రాజ్యసుఖంబు లనుభవించి తన రాజ్యభా
రం బంతయు భరతుం బూన్చి దుష్యంతుండు దపోవనంబున కరిగిన. 107

చ. భరతుఁ డశేషభూభువన ♦ భారధురంధరుఁ డై వసుంధరం
బరఁగి యనేకయాగములఁ ♦ బాయక భాస్కరజహ్నుకన్యకా
సురుచిరతీరదేశముల ♦ సువ్రతుఁ డై యొనరించి భూరిభూ
సురులకు నిచ్చె దక్షిణలు ♦ శుద్ధసువర్ణ గవాశ్వహస్తులన్. 108

వ. మఱియు నతీతానాగతులైన నిజవంశంబుల రాజులకెల్ల వంశకర్తయయ్యె నట్టి భ
రతునకుఁ గైకేయియైన సునందకు భుమన్యుండు పుట్టె వానికి దాశార్హ పుత్రి
యైన విజయకు సుహోత్రుండు పుట్టె వానికి నిక్ష్వాకుకన్యయైన సువర్ణకు హస్తి
పుట్టె వానిపేరం గౌరవ్యరాజధాని హస్తిపురంబ నాఁ బరఁగె నట్టి హస్తికిం ద్రి
గర్తపుత్రియైన యశోదకు నికుంభుండు పుట్టె వానికి దాశార్హపుత్రియైన వసు

దేవ యనుదానికి నజమీఢుండు పుట్టె నయ్యజమీఢునకుఁ గౌసల్యయు విశాలయు శిక్షయు నను మువ్వురు స్త్రీలకు 109

క. బలయుతులు నూటయిరువది। నలువురుసుతు లుద్భవిల్లి ♦ నానా దేశం
బులకుఁ బతులయిరి మఱి వా। రలలోఁ సంవరణుఁ డఖిల ♦ రాజ్యోన్నతుఁడై. 110

క. అనఘుఁడు పౌరవకులవ। ర్ధనుఁడై దిననాథతనయఁ ♦ దపతి వివాహం
బానరంగ నయ్యె నిరుపుర। కును వంశకరుండు పుట్టెఁ ♦ గురుఁ డున్నతుఁడై. 111

వ. వానిపేరం గురుక్షేత్రంబు నాఁ బరఁగె నట్టి కురునకు మాగధియైన సుబలకుం బరీక్షితుండు పుట్టె వానికి బహుదానసుతయైన సుయశకు భీమసేనుండు పుట్టె వానికిం గైకేయియయిన సుభద్రకుం బ్రతీపుఁడు పుట్టెఁ బ్రతీపునకు భీమసేనపుత్త్రియైన సునందకు దేవాపి శంతను బాహ్లీకు లనఁగా మువ్వురు పుట్టిరందు దేవాపి బాల్యంబునంద తపోవనంబున కరిగిన శంతనుండు రాజయ్యె వానికి గంగాదేవికి దేవవ్రతుండు భీష్ముండు పుట్టె మఱి యాశంతనునకు యోజనగంధి యయిన సత్యవతికిం జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యు లనంగా నిద్దఱు గొడుకులు పుట్టి రందుఁ జిత్రాంగదుండు బాల్యంబున గంధర్వనిహతుండయిన వానికిం గొండికవాని విచిత్రవీర్యు రాజ్యాభిషిక్తుంజేసి భీష్ముండు గాశీరాజదుహితల నంబికాంబాలిక లనువారి నిద్దఱ విచిత్రవీర్యునకు వివాహంబు సేసిన. 112

చ. అతిశయరూపయౌవనగు ♦ ణాధికసుందరమైన యాసతీ
ద్వితయమునందు సంతతర ♦ తి న్వివశుం డయి రాజకృత్యముల్
మఱి నొకనాఁడుఁ జేయ కహి ♦ మద్యుతి తేజుఁడు రాజయక్ష్మ బా
ధితుఁ డయి దేవలోకసుగ ♦ తిప్రియుఁ డయ్యె విచిత్రవీర్యుఁడున్. 113

వ. అంత దౌష్యంతిసంతానవిచ్ఛేదంబు గా వచ్చిన సత్యవతీనియుక్తుండై సకల ధర్మమూర్తియైన కృష్ణద్వైపాయనుండు దేవరన్యాయంబున నంబికయందు ధృతరాష్ట్రుని నంబాలికయందుఁ బాండురాజును నంబికాపరిచారికయందు విదురునిం బుట్టించిన నందు ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారికి వ్యాసవరప్రసాదంబున దుర్యోధనుండాదిగా నూర్వురు గొడుకులు నొక్కకూఁతురుం బుట్టిరి పాండురాజు నియోగంబునఁ గుంతీమాద్రులకు దూర్వాసుమంత్రంబున ధర్మానిలశక్రాశ్విసుల ప్రసాదంబున ధర్మజ భీమార్జున నకుల సహదేవులనంగా నేవురు గొడుకులు పుట్టి రయ్యేవురకుం బాంచాలి ధర్మపత్నియయ్యె దానియందు ధర్మరాజునకుఁ బ్రతివింధ్యుండును భీమసేనునకు శ్రుతసోముండును నర్జునునకు శ్రుతకీర్తియు నకులునకు శతానీకుండును సహదేవునకు శ్రుతసేనుండును నన నుపపాండవులు పుట్టిరి మఱి ధర్మరాజునకు స్వయంవరలబ్ధయయిన వేదికయనుదానికి యౌధేయుండు పుట్టె భీమసేనునకు జలంధరయను కాశీరాజపుత్త్రికి శకుండు పుట్టె నర్జునునకు సుభద్రకు నభిమన్యుండు పుట్టె నకులునకుఁ జైద్యయయిన రేణుమతికి నిరమిత్రుండు

పుట్టె సహదేవునకు స్వయంవరలబ్ధయైన విజయకు సుహోత్రుండు పుట్టె మఱియు
భీమసేనునకు హిడింబకు ఘటోత్కచుండు పుట్టె నర్జుననకు నులూపికిని నిలావం
తుండు పుట్టె మఱియు నర్జుననకుఁ జిత్రాంగదకు బభ్రువాహనుండు పుట్టె నిప్పా
టం బాండవపుత్రులైన పదుముప్వుర యందును వంశకరుండైన యభిమన్యునకు వి
రాటపుత్రియయిన యుత్తరకుం బరీక్షితుండు పుట్టె. 114

క. అతనికి ననంతపుణ్యా! న్వితయనఁ దగు మాద్రవతికి ♦ నీవఖలజగ
న్నుత జనమేజయ పుట్టితి! ధృతిఁ బాండవవంశమునకుఁ ♦ దేజం బెసఁగన్. 115

వ. మఱియు నీకును వపుష్టకును శతానీకశంఖులు పుట్టి రందు శతానీకునకు వైదేహి
కి నశ్వమేధదత్తుండు పుట్టె. 116

క. వీ రైరిలఁ బౌరవులును! భారతులును గౌరవులును ♦ బాండవులు ననన్
వీరులయి పరఁగిరి వినయ! పారగ భవదీయవంశ ♦ పరిపాటి మెయిన్. 117

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 118

క. నరవరుఁడగు శంతనున క! మరనదికిని నెట్లు సంగ ♦ మం బయ్యె మహా
పురుషుండు భీష్ముఁ డెట్లు! య్యిరువురకును బుట్టె దీని ♦ నెఱిఁగింపు మెయిగిన్. 119

వ. మఱి పాండవధార్తరాష్ట్ర సంభవంబును సవిస్తరంబుగా వినవలతుం జెప్పు మనిన
వానికి వైశంపాయనుం డిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి యిక్ష్వాకువంశంబున మహాభిషుండను
వాఁడు మహాధర్మశీలుండై పుట్టి యశ్వమేధసహస్రంబును రాజసూయశతంబు
నుం జేసి యిందాదిదేవతలం దనిపి దేవలోకంబునకుం జని యందు దేవర్షి గణం
బులతోఁ బితామహుం గొల్చి యున్న యవసరంబున గంగాదేవి స్త్రీరూపధా
రిణియయి బ్రహ్మసభకు వచ్చిన. 120

గీ. ఊరుమూలమేర్పడఁగ న♦య్యువిద వలువ! దొలఁగెననిలంబుచేతవి♦ధూతమగుచు
నమరులెల్లఁ బరాఙ్ముఖు ♦ లైరి దాని! సాభిలాషుఁడై చూచె మ ♦ హాభిషుండు.

గీ. దాని నెఱిఁగి కమల ♦ యోని వానికిఁ గర! మల్గి మర్త్యయోని ♦ యందుఁ బుట్టు
మనియు శాపమిచ్చె♦నొనరంగ వాఁడును! గరము వెఱచి కరయు♦గంబు మొగిచి.

వ. మర్త్యలోకంబున రాజర్షి వంశంబులలోనఁ బుణ్యాచరిత్రుండు ప్రతీపుఁడు గావున
వానికిం బుత్రుండనై జన్మించెద నొరులయందు జన్మింపనోప నని కమలభవు న
నుమతంబువడసె గంగయు నమ్మహాభిషుని మహానుభావంబును రూపసౌందర్యం
బులును దనయందలి యభిలాషయు నెఱింగి తానును మనోజబాణబాధితయయి
వానిన తలంచుచు మర్త్యలోకంబునకు వచ్చునది యెదుర. 123

—••◆గంగావసువుల సంభాషణము.◆••—

క. అనిమిషలోకవియోగం! బున దుఃఖితులయి వసిష్ఠ ♦ మునివరుశాపం
బున వచ్చువారి వసువుల! నెనమండ్రం గాంచి గంగ ♦ యెంతయుఁ బ్రీతిన్. 124

క. ద్యుతి దఱిఁగి నిజనియోగ! చ్యుతిఁ బొందను మీకు నొండు ♦ చోటికి నరుగన్

గత మేమి యనిన విని య। య్యతివకు సురనదికి నిట్టు ♦ లని రవ్వసువుల్. 125
వ. ఏము వసిష్ఠమునివరుశాపంబునం జేసి మర్త్యలోకంబున నెందేని యొక్కస్త్రీ
యందు జన్మింపం బోయెద మని దుఃఖించి శాపకారణంబు గంగాదేవికి నెఱింగిం
చి యే మెుండుచోట జన్మింప నోపము నీయందుఁ బుట్టెదము మఱి మహాభిషుండు
ప్రతీపునకు శంతనుండై పుట్టెడుఁ గావున వానికి నీకును సమాగమంబగు మాజన్మం
బునకు నిమిత్తం బౌతండ యగుననిన విని గంగ సంతసిల్లి యిట్లనియె. 126
క. నా కభిమతంబు నిట్టిద। మీకును నుపకారమగు స ♦ మీహితబుద్ధిం
జేకొని చేసెద మీర ల। శోకస్థితి నుండుఁ డనుచు ♦ సురనది గరుణన్. 127
వ. వసువులకు మనఃప్రియంబుగాఁ బలికిన విని వారును గంగయనుగ్రహంబు వడసి నీ
వు మాకు నుపకారంబు సేయ నోపుదేని నేము నీకుఁ గ్రమక్రమంబునం బుట్టిన
ప్పుడ మమ్ము నీళ్ల వైచుచు మర్త్యలోకంబునం బెద్దగాలం బుండకుండునట్లుగాఁ జే
యునది మాకు వసిష్ఠమహాముని యనుజ్ఞయు నిట్టిద యనిన గంగయు నట్ల చే
యుదు మఱి మీ రెల్ల స్వర్గగతులైన నాకొక్కకొడుకు దీర్ఘాయుష్మంతుండై యుం
డెడువిధం బె ట్లనిన దానికి వసువు లిట్లనిరి. 128
క. మాయం దొక్కొక్కళ్లతు। రీయాంశముఁ బాల్చి శుభచ ♦ రితుఁడింతై దీ
ర్ఘాయుండై యష్టమవసు। వాయతభుజుఁ డుండు మీకు ♦ నాత్మోద్భవుఁడై. 129
వ. అని యిట్లు గంగావసువు లొండొరులు సమయంబు సేసికొని చని రంత నిక్కడ.
క. వీరుఁడు ప్రతీపుఁ డఖిల। క్ష్మారాజ్యసుఖంబుఁ దనిసి ♦ మానుగ గంగా
తీరమునఁ దపము సేయుచు। భారతకులుఁ డుండె ధర్మ ♦ పరుఁడై నిష్ఠన్. 131
వ. ఇట్లు నియమవ్రతపరాయణుండై యున్న వానికిం బ్రత్యక్షంబై యొక్కనాఁడు. 132
ఉ. గంగ నిజాంగదీప్తు లెసఁ ♦ గం జనుదెంచి లతాంగి సంతతో
త్తుంగపయోధరద్వితయ ♦ తోయరుహానన చారునేత్ర ది
వ్యాంగనయై ప్రతీపవసు ♦ ధాధిపు సాలవిశాలదక్షిణో
త్సంగమునందు మన్మథవ ♦ శంబున నుండెఁ గరంబు లీలతోన్. 133
వ. ప్రతీపుండును దానిం జూచి యచ్చెరు వంది నీ వెందుండి వచ్చి తెందులదాన వి
శ్లేల నాకుఱు వెక్కి తనిన నది యిట్లనియె. 134
గీ. ఏను జహ్నుకన్య ♦ నింద్రసమాన నీ। సద్గుణావళులకు ♦ సంతసిల్లి
భాను తేజ నీకు ♦ భార్యగా వచ్చితి। నిష్టమునఁ బరిగ్ర ♦ హింపు నన్ను. 135
చ. అనినఁ బ్రతీపుఁ డిట్లనియె ♦ నంబురుహానన యాగ్నిసాక్షికం
బునఁ బరిణీతయై నసతిఁ ♦ బొల్పుగ నొక్కతెఁ గాని యన్యలన్
మనమున నేనియుం దలఁప ♦ మానిని యిట్టి జితాత్ము నన్ను ని
ట్లని పలుకంగ నీ కగునె ♦ యన్యలు వల్కిన యట్లు బేలవై. 136
వ. మఱి యదియునుంగాక స్త్రీభాగంబైన డాపలి కుఱు వెక్కక పురుషభాగంబైన నా

వలపలి కుఱు వెక్కితి గావున నాపుత్రునకు భార్యవగు మనిన నదియు నట్లచేయు
దు నని యదృశ్య యయ్యె నంతం బ్రతీపుఁడును బుత్రార్థియై సకలతీర్థంబులయం
దు సునందాదేవియుం దానును వేదవిహితవ్రతంబులు సలుపుచుఁ బెద్దకాలంబు
దపంబు సేసిన. 137

గీ. అధికపుణ్యమూర్తు • లయినయయ్యిరువుర। * కమరనిభుఁడు గార • వాన్వయంబు
వెలుఁగు చుండఁ బుట్టె • వీరాగ్రగణ్యుండు। సంతతార్థదాయి • శంతనుండు. 138

వ. ఇట్లుదయించి పెరుఁగుచు సంప్రాప్తయౌవనుండైన కొడుకుం జూచి ప్రతీపుండు ద
నకు నక్షయపుణ్యలోకంబు గలిగె నని సంతసించి సకలరాజ్యభారధౌరేయుఁగా
నభిషిక్తుం జేసి కొడుకున కిట్లనియె. 139

మధ్యాక్కర. తనుమధ్య దా నొక్క కన్య సురనదీ • తటమున నన్నుఁ
గనిన నక్కన్యకఁ జూచి నీ విట్టి • కమనీయరూప
వానర నానుతునకు భార్య వగు మన్న • నొడఁబడి యగుదు
ననియెఁ గావునను వివాహ మగుము నె • య్యమ్మున దాని. 140

వ. మఱి యక్కోమలికులగోత్రనామంబు లడుగక దానియిష్టంబు సలుపు మని కొడు
కుం బంచి ప్రతీపుఁడు దపోవనంబునకుం జనియె నిట శంతనుండు రాజ్యంబు సేయు
చు నొక్కనాఁడు మహాధనుర్ధరుండై మృగయావినోదంబులఁ దగిలి యొక్కరుం
డ వనమ్ములోఁ గుమ్మరువాఁ డనిలాలోల కల్లోల మాలాస్ఫాలన సముచ్ఛల జ్జల
కణాసార శిశిరతలం బగుచున్న గంగాపులినతలంబున. 141

క. తరళాయతలోచన న। త్యురుతర తేజోభిరామ • నుత్తమదివ్యాం
బరమాల్యమణిమయాలం। కరణోజ్జ్వలవేష నొక్క • కన్యకఁ గనియెన్. 142

చ. కని † వనకన్యయో దనుజ • కన్యకయో భుజగేంద్రకన్యయో
యనిమిషకన్యయో యిది వి • యచ్చరకన్యకయో యపూర్వ మీ
వనమున కిట్లు లేకతమ • వచ్చునె మానవకన్య యంచు న
య్యనఘుఁడు దానిఁ జిత్తమున • నాదటవోవక చూచెఁ బ్రీతితోన్. 143

వ. అదియు నమ్మహీపతి రూప యౌవన సౌందర్యవిలాసంబుల కోటువడి మహానురా
గంబున వానిన చూచు చున్నంత. 144

క. ఇరువురు నొండొరులను గడు। సురుచిరముగఁ జూచు వాఁడి • చూడ్కులు దనకున్
శరములుగాఁ గొని యేసెను। మరుఁ డయ్యిరువుర మనోభి • మానచ్యుతిగాన్.145

వ. శంతనుండు దాని నీ వెందులదాన విశ్లేల యేకతంబ యున్నదాన వని యడుగ
నోడి మిన్నకయున్న నాతండు దనయందుఁ దద్దయు లబ్ధానురాగుం డగుట యె
ఱింగి యిట్లనియె. 146

క. భూనాథ నీకు భార్యం। గా నన్నుఁ బరిగ్రహింపఁ • గడుకొని యిష్టం

* కమితబలుఁడు- † మునికన్యయో- ‡ వారి చూడ్కులు- అని పాఠాంతరములు.

జేని సమయంబు సేయుము। మానుగ నా కిష్టమయిన ♦ మార్గముఁ బ్రీతిన్. 147

గంగా శంతనుల సమయము

వ. అది యట్లుం గాని నేనెద్ది సేసినను దానికి నొడంబడి వారింప కుండను నన్ను నప్రి యంబులు వలుకక యుండను వలయు నట్లైన నీకు భార్యనై యభిమతసుఖంబు లొనరింతు నట్లుగాక నీ వెప్పుడేని నన్ను నప్రియంబులు వలుకు దప్పుడ నిన్నుఁ బాసి పోదు ననిన శంతనుండు నొడంబడి దానిం బరిగ్రహించె గంగయు మనుష్యస్త్రీ రూపధారిణియై వాని కిష్టోపభోగంబులు సలుపుచుండె నంత. 148

సీ. వరుణుఁ డాదిగఁ గల ♦ వసువులు దోడ్తోన, పుట్టుచు నున్న న ♦ ప్పొలఁతి వారి
నల్లన పుట్టిన ♦ యప్పుడ కొని పోయి, నిర్దయయై గంగ ♦ నీటిలోన
వైచిన నెఱిఁగియు ♦ వసుమతీనాథుండు, దనయుల నెల్లల ♦ దయయు లేక
గంగలో వైచెదు ♦ కడునధర్మం బేల, చేసెదు నా నోడుఁ ♦ జెలువ దన్నుఁ
బాసి పోవు ననియుఁ ♦ బలుకక యెప్పటి। యట్ల నెమ్మి నుండ ♦ నంతఁ బుట్టెఁ
దనయుఁ డష్టముండు ♦ దల్లిదండ్రుల కతి। ప్రీతియును ముదంబుఁ ♦ బెరుఁగుచుండ.

వ. అక్కొడుకుం జూచి పుత్రమోహంబునఁ జంపనీనోపక శంతనుండు గంగ కిట్లనియె.

క. పడయంగ రాని కొడుకులఁ। గడుఁ బలువురఁ బడసి పుత్ర ♦ ఘాతిని వైతీ
కొడుకు నుదితార్క తేజుని। విడువఁగ నే నోప ననుచు ♦ వేడుకతోడన్. 151

వ. దాని నప్రియంబులు వలికి వారించిన నదియుం దొల్లి చేసిన సమయంబు దలంచి నీతోడి సంగతి నాకు నింతియ యేను బుణ్యజలప్రవాహపవిత్రం ద్రిభువనపావనియ నంబరఁగిన గంగఁ జుమ్మీ వసువులు వసిష్ఠ మునివరు శాపంబున వసుమతిం బుట్టవచ్చుచుండి యే మెందుఁ జోట జన్మింప నోపము నీయందుఁ బుట్టెదము మర్త్యలోకంబునం బెద్దకాలం బుండకుండ మమ్ము ముక్తులం జేయుమని నన్నుం బ్రార్థించిన దేవహితార్థంబు మనుష్యస్త్రీరూపంబు దాల్చి నీవలన వసువులం బుట్టించితి దీన నీకుం బుణ్యలోకంబు లక్షయంబులగు మఱియు నీయష్టమపుత్రుండు వసువులయం దొకళ్లొకళ్ల తురీయాంశంబులు దాల్చి సకలధర్మమూర్తియయి పుట్టినవాఁడు లోకహితార్థంబుగా మర్త్యంబునం బెద్దకాలం బుండునని గంగకు శంతనుం డిట్లనియె. 152

క. వసువు లనువార లెవ్వరు। వ్యసనులు దేవతలు లోక ♦ వంద్యులు వారిన్
వసుమతిఁ బుట్టఁగ శాపము। వసిష్ఠముని యేల యిచ్చె ♦ వారిజనేత్రా. 153

వ. మఱి వసువులు వుట్టుటయు స్వర్గంబునకుం జనుటయు నీయష్టమవసువు మర్త్యంబునం బెద్దకాలం బుండుటయు నేమి కారణంబు దీనిం జెప్పుమని యడిగిన వానికి గంగ యిట్లనియె. 154

చ. అతులతపంబునన్ వరుణుఁ ♦ డన్మునిచే బహుపుణ్యకర్మను
స్థితిఁ బ్రభవింపఁగాఁ బడిన ♦ దివ్యమునీంద్రుఁ డశేషలోకపూ

జితుఁడు వసిష్ఠుఁ డాశ్రమముఁ ♦ జేసి తపం బొనరించె బ్రహ్మస
మ్మితుఁ డురురత్నరాజితసు ♦ మేరుమహీధరకందరంబునన్. 155

వ. మఱియు దక్షప్రజాపతి కూఁతురయిన సురభికిం గశ్యపునకుం బుట్టిన నందిని దన
కు హోమధేనువయి కోరినవస్తువులు గురియుచుండఁ దపంబు సేయుచుండ నవ్వసి
ష్ఠు నాశ్రమంబునకు వసువు లెనమండ్రును భార్యాసహితులై క్రీడార్థంబు వచ్చి
క్రుమ్మరుచు వసిష్ఠుహోమధేనువుం జూచి దానిశీలంబునకు విస్మయం బందుచున్న
చో నం దష్టమవసువుభార్య పతి కిట్లనియె. 156

గీ. దీనిపాలు ద్రావి ♦ మానవుల్ పదియు వే। లేండ్లు జరయు రుజయు ♦ నెఱుఁగ కమర
భావమున సుఖమున ♦ జీవింతురట్టిదీని। నేలఁగనినవాఁడ ♦ యెందుఁ బెద్ద. 157

వ. మర్త్యలోకంబున నౌశీనరపతి కూఁతురు జితమతియను కోమలి నాప్రియసఖ
యే నెప్పుడు దానికిఁ బ్రియంబు సేయం గోరుచుండుదు నిమ్మొదవు నమ్ముదిత కిచ్చి
పుత్త మనినఁ బ్రణయినీవచనంబుల కనుగుణంబుగాఁ బ్రభాసుండు నిజభ్రాతృచో
దితుండయి వసిష్ఠుహోమధేనువుం బట్టికొని పోయిన నమ్మునియుఁ దనహోమధే
నువుం గానక వనం బెల్లఁ గలయ రోసి యోగదృష్టిం జూచి దాని వసువులు గొ
నిపోవుట యెఱింగి. 158

గీ. మనుజయోనిఁ బుట్టు ♦ డని ముని శపియించెఁ। గోప మడర వారి ♦ భూపవర్య
భయము వొంది వివశు ♦ లయి వచ్చి వారును। వినయ మొనరనిట్టు ♦ లనిరి మునికి.

వ. నీవు ధర్మమూర్తివి మాచేసిన యజ్ఞానంబు సహించి మర్త్యంబునం బెద్దకాలం
బుండకుండు నట్లుగా మాకనుగ్రహింప వలయునని ప్రార్థించిన నమ్మునివరుండు ప్ర
సన్నుండయి మీకోరినయట్ల యగు నిర్దయుండయిన ప్రభాసుండు పెద్దయు నపకా
రంబుఁ జేసెం గావున వీఁడు మర్త్యలోకంబునం బెద్దకాలం బుండు ననపత్యుండ
గునని యె నని గంగాదేవి నిజరూపంబును వసూత్పత్తియు స్వర్గగమననిమిత్తంబు
ను గాంగేయుజన్మస్థితియునుం జెప్పి దేవవ్రతుండయిన యిక్కుమారుండు వెరఁ
గునంతకు నాయొద్దన యుండెడు మని శంతను నొడంబఱిచి కొడుకుం దోడ్కొని
యరిగిన విస్మయం బంది శంతనుండు దానితోడి యిష్టోపభోగంబులం బెద్దకాలం
బు సన్న యది యల్పకాలంబకా వగచుచు హస్తిపురంబునకు వచ్చి. 160

మ. తన కాజ్ఞావశవర్తులై మఱి సమ ♦ స్తక్షత్రవంశేశు లె
ల్లను భక్తిం బని సేయుచుండఁగ విశా ♦ లంబైన సత్కీర్తి ది
గ్వనితావక్త్రకదామలీల వెలుఁగన్ ♦ వారాశిపర్యంతభూ
జనరక్షాపరుఁ డయ్యె శంతనుఁడు రా ♦ జద్రాజధరస్థితిన్. 161

వ. ఇట్లు లోకంబెల్లఁ దనధర్మచరిత్రంబుఁ బొగడుచుండ సుఖం బుండి యొక్కనాఁడు
మృగయావ్యాజంబున గంగాసమీపంబునం జనువాఁడు తన్నుం బాసి తనుత్వం
బుఁ దాల్చినట్లు గడు నల్పప్రవాహయై యున్న గంగానదిం జూచి యిది యేమిని

మిత్త్రంబో యనుచుం గొండొకనేల యరిఁగి. 162

తరలము. కనియె ముందట సమ్మహీపతి ♦ గాంగసైతకభూములం
బనుగొనన్ ధను వభ్యసించుచు ♦ బాణసంహతి సేతులన్
ఘనముగా నమరాపగాఘముఁ ♦ గట్టియున్న కుమారు న
త్యనఘు నాత్మసమాను నాత్మజు ♦ నాపగేయు మహాయశున్. 163

—గంగ భీష్మునిం దెచ్చి శంతనున కిచ్చుట—

వ. కని పుట్టిననాఁడు సూచినవాఁడు గావున నప్పు డెఱుంగ నేరక విస్మయాకులితచిత్తుండయి యుండెఁ గుమారుండు నాతనిం జూచి తండ్రిఁగా నెఱుంగనేరకయు నిసర్గస్నేహమోహితుండయి యుండె నంత. 164

గీ. దివ్యభూషణాలంకృత ♦ దేహుఁడయిన। కొడుకువలపలిచేయూఁది ♦ కోమలాంగి
దివ్యనది ప్రీతితోఁ జను ♦ దెంచి పతికిఁ। జూపి భూనాథ వీఁడు నీ ♦ సూనుఁ డనియె. 165

సీ. సాంగంబు లగుచుండ ♦ సకలవేదంబులు, చదివె వసిష్ఠుతో ♦ సర్వధర్మ
శాస్త్రాదిబహువిధ ♦ శాస్త్రిముల్ శుక్రబృ, హస్పతుల్ నేర్చిన ♦ యంత నేర్చెఁ
బరమాస్త్రవిద్య న ♦ ప్పరశురాముం డెంత, దక్షుఁ డంతియ కడు ♦ దక్షుఁ డితఁ
డాత్మవిజ్ఞానంబు ♦ నందుసనత్కుమా, రాదులయ ట్లితఁ ♦ డనఘమూర్తి
యొప్పఁ గొనుము వీని ♦ నుర్వీశ యని సుతు। నిచ్చి గంగ సనిన ♦ నెఱిఁగి తనయు
నెమ్మిఁ దోడుకొనుచు ♦ నిధిఁ గన్న పేదయ। పోలె సంతసిల్లి ♦ భూవిభుండు. 166

వ. తనకరిపురంబునకు వచ్చి సకలరాజన్యప్రధానసమక్షంబున గాంగేయునకు యౌవరాజ్యపట్టాభిషేకంబు సేసి కొడుకుతోడి వినోదంబులం దగిలి నాలుగు వత్సరంబు లనన్యవ్యాపారుండై యుండి యొక్కనాఁడు యమునాతీరంబున వేఁటలాడుచుం గ్రుమ్మరువాఁ డపూర్వసురభిగంధం బాఘ్రాణించి దానివచ్చినవల నారయుచుం జని యమునాతీరంబున. 167

క. కనకావదాతకోమల। తనులతఁ దనుమధ్యఁ గమల ♦ దళనేత్రను యో
జనగంధి నవనినాథుఁడు। గనియెను సురకన్యపోని ♦ కన్నియ నంతన్. 168

ఉ. దానిశరీరసౌరభము ♦ దానివిలోలవిలోకనంబులున్
దానిమనోహరాకృతియు ♦ దానిశుచిస్మితవక్త్రకాంతియున్
దానివిలాసముం గడు ము ♦ దంబునఁ జూచి మనోజబాణసం
తానహతాత్ముఁడై నృపతి ♦ దానికి నిట్లనియె న్ముదంబునన్. 169

ఉ. ఎందులదాన వేకతమ ♦ యియ్యమునానది నోడ నల్పుచున్
సుందరి నీకు ని ట్లునికి ♦ సూడఁగఁ దా నుచితంబె నావుడున్
మందమనోజ్ఞహాసముఖ ♦ మండల మెత్తి మృగాక్షి సూచి సం
క్రందనసన్నిభు న్నృపతిఁ ♦ గన్యక యిట్లని పల్కెఁ బ్రీతితోన్. 170

వ. ఏను దాశరాజుకూఁతురఁ దండ్రిని యోగంబున నిక్కార్యంబు ధర్మార్థంబు సేయు

చుండుదు ననిన దాని యభినవరూపసౌందర్యంబులు దొల్లియు విని యెఱింగిన
వాఁడై యక్కోమలిం గామించి దాశరాజు కడకుం జని తనయభిప్రాయం బెఱిం
గించిన నతండును సంతసిల్లి శంతను నత్యంతభక్తిం బూజించి యిట్లనియె. 171

గీ. పుట్టినప్పుడ కన్యకఁ ♦ బోలునట్టి వరున కిచ్చుట యిది లోక ♦ వర్తనంబు
వసుమతీనాథ నీయట్టి ♦ వరునకిచ్చి ధన్యులముగామె యిక్కన్యఁ ♦ దద్దనెమ్మి.

వ. అయినను నాడెందంబునం గల దానిం జెప్పెద నిక్కన్యక నీకు ధర్మపత్నిఁగాఁ జే
యునట్టి యిష్టంబు గలదేని నావేఁడినదాని నిమ్మనిన శంతనుండు దాని నీ నగునే
ని నిచ్చెదఁ గానినాఁ డీనేర నది యేది సెప్పు మనిన దాశరా జిట్లనియె: 173

మధ్యాక్కర. భూపాల నీకు నిక్కోమలివలనఁ ♦ బుట్టినసుతుఁడు
నీపరోక్షంబున రాజు గావలె ♦ నెమ్మి ని ట్లీఁగ
నోపుదే యనిన శంతనుఁడు గాంగేయు ♦ యువరాజుఁ దలఁచి
యీపల్కు దక్కఁగ నొండు వేఁడుమ ♦ యిచ్చెద ననిన. 174

వ. నాకు నొండెద్దియు నిష్టంబు లేదనిన విని దాశరాజుచేతఁ బ్రతిహతమనోరథుండ
యి క్రమ్మఱి నిజపురంబునకు వచ్చి శంతనుండు చింతాక్రాంతుండయి సత్యవతిన
తలంచుచు నివృత్తకార్యాంతరుండయి యున్న నొక్కనాఁడు గాంగేయుండు దం
డ్రిపాలికి వచ్చి యిట్లనియె. 175

చ. భవదభిరక్షితక్షితికి ♦ బాధ యొనర్పఁగ నోపునట్టి శా
త్రవనివహంబు లేదు వసు ♦ ధాప్రజ కెల్ల ననంతసంతతో
త్సవములు రాజు లెల్ల నని ♦ శంబు విధేయులు నీకు నిట్లు మా
నవవృషభేంద్ర యేలొకొ మ ♦ నగ్గ పరితాపముఁ బొంది యుండఁగన్. 176

వ. అనిన విని పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి శంతనుండు గొడుకున కిట్లనియె. 177

క. వినవయ్య యేకపుత్త్రుఁడు ననపత్యుఁడు నొక్కరూప ♦ యని ధర్మువునన్
విని నీకుఁ దోడిపుత్త్రుల ననఘా పడయంగ నిష్ట ♦ మయినది నాకున్. 178

క. జనవినుత యగ్నిహోత్రం బును సంతానమును వేద ♦ ములు నెడపంగాఁ
జన దుత్తమవంశజులకు ననిరి మహాధర్మనిరతు ♦ లైనమునీంద్రుల్. 179

క. నీవస్త్రశస్త్రవిద్యా కోవిదుఁడవు రణములందుఁ ♦ గ్రూరుఁడ వరివి
ద్రావణసాహసికుండవు గావున నీ యునికి నమ్మఁ ♦ గా నేర నెదన్. 180

వ. బహుపుత్త్రార్థంబు యత్నంబు సేయవలయు వివాహం బయ్యెద ననిన విని గాం
గేయుండు వృద్ధామాత్య పురోహిత సుహృజ్జనంబులతో విచారించి యోజనగం
ధియందు రాజుచిత్తంబు దగులుట యెఱింగి యనేక రాజసైన్యసమేతుండయి దా
శరాజు కడకుం జని మారాజునకు సత్యవతిని దేవింగా నిచ్చునది యని యడిగిన
నాతండును దేవవ్రతుం బూజించి నీవు ధర్మశీలుండ వర్థానర్థవిదుండవు కార్యా
కార్యసమర్థుండవు గుర్వర్థంబు గన్యార్థివై వచ్చితివి కావునం గృతార్థుండ నైతి నె

వ్వానియేని వీర్యంబున నిక్కన్య యుద్భవిల్లె నట్టియుపరిచరుం డనురాజర్షి యీస
త్యవతి నొరుల కీవలదు శంతనున కిచ్చునది యనుటం జేసి తొల్లి యసితుం డయి
న దేవలుండు గన్యార్థియయి వచ్చి ప్రత్యాఖ్యాతుండయి యరిగె నిట్టి సంబంధ
మెవ్వరికిం బడయనగు. 181

క. విను మైనను సాపత్న్యం। బనుదోషము గలదు గాన ♦ నదియును నీచే
తన సంపాద్యము నీ వలి। గిన నడ్డమె పురహరాజ ♦ కేశవు లయినన్. 182

వ. ఆదోషం బెట్లు పరిహృతం బగు నట్లుగా నీచిత్తంబునం దలంచి యివ్వివాహంబు
ఘటియింపు మనిన గాంగేయుం డిట్లనియె. 183

—••◆భీష్ముండు బ్రహ్మచర్యవ్రతంబుం బూనుట◆••—

చ. వినుండు ప్రసిద్ధులైన పృథి ♦ వీపతు లందఱు నే గురుప్రయో
జనమునం జేసితిన్ సమయ ♦ సంస్థితి యీలలితాంగి కుద్భవిం
చినతనయుండు రాజ్యమును ♦ జేయంగ నర్హుండు వాండ మాకు నె
ల్లను బతి వాండ కౌరవ కు ♦ లస్థితికారుం డుదారసంపదన్. 184

వ. అని సభాసదులకెల్ల రోమహర్షంబుగా సత్యవ్రతుం డయిన దేవవ్రతుండు పలికిన
వెండియు దాశరా జిట్లనియె. 185

క. నీవఖిలధర్మమూర్తివి। గావున నీ కిట్ల చేయం ♦ గా దొరకొనియెన్
భావిభవత్సుతు లిట్టిరె। నీవిహితస్థితియు నలుప ♦ నేర్తురె యనినన్. 186

క. ధృతిం బూని బ్రహ్మచర్య। వ్రత మున్నతిం దాల్చితిని ధ్రు ♦ వంబుగ ననప
త్యత యైనను లోకము లా। యతిం బెక్కులు గలవు నాకు ♦ ననుభావ్యములై. 187

వ. అని యిట్లు తమతండ్రికి సత్యవతీవివాహంబు సేయుపొంటె నిజరాజ్యపరిత్యాగం
బును బ్రహ్మచర్యవ్రతపరిగ్రహంబునుం జేసిన దేవవ్రతు సత్యవ్రతంబునకు గురుకా
ర్య ధురంధరత్వంబునకు మెచ్చి దేవర్షిగణంబులు దేవతలు నాతనిపయిం బుష్ప
వృష్టింగురియించి భీష్ముం డని పొగడిరి దాశరాజును గరంబు సంతసిల్లి శంతనునకు
సత్యవతి నిచ్చె నంత. 188

మ. ఇన తేజుం డతిభక్తిం గాంచనరథం ♦ బెక్కించి యక్కన్యం దో
డ్కొని తెచ్చెం దనతల్లి సత్యవతి నీ ♦ క్షోణీజనుల్ దన్ను బో
రనం గీర్తించిరి శంతనుం డతిమనో ♦ రాగంబునుం బొంద శాం
తనవుం డాతతకీర్తి హాస్తిపురికిం ♦ దత్కౌతుకారంభుండై. 189

వ. శంతనుండును బరమానురాగంబున సత్యవతిని వివాహంబై యతిమానుషంబ
యిన యాభీష్ము సత్యవ్రతంబునకు సంతసిల్లి యాతనికి స్వచ్ఛందమరణంబుగా వ
రం బిచ్చి సత్యవతియందుం జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యులన నిద్దఱు గొడుకులం బడ
సి వారలు సంప్రాప్తయౌవనులు గాకుండ శంతనుండు పరలోకగతుం డయినం
దండ్రికి భీష్ముండు పరలోకక్రియలు నిర్వర్తింపించి చిత్రాంగదు రాజ్యాభిషిక్తుం జే

సిన నాతండును నతివ్యాలోలుండై గర్వంబున నెవ్వరి నరకు గొనక సుర దనుజ
గంధర్వాదుల నాక్షేపించుచున్న వానికి నలిగి చిత్రాంగదుండను గంధర్వపతి
యుద్ధార్థియయి వచ్చినం గురుక్షేత్రంబునందు. 190

క. నరగంధర్వాధిపు లి। య్యిరువురు చిత్రాంగదులు స ♦ హింపక యని నొం
డొరుఁ దాఁకి వీఁకఁ బొడిచిరి। హిరణ్వతీతీరమున న ♦ హీనబలాఢ్యుల్. 191

క. వదలక మాయాయుద్ధా। తిదక్షుఁ డయి వంచనామ ♦ తి న్గంధర్వుం
డుదితరవి తేజుఁ జిత్రాం। గదుఁ జంపె విచిత్రపత్ర ♦ కార్ముకహస్తున్. 192

వ. ఇట్లు చిత్రాంగదుండు గంధర్వనిహతుండైనఁ దత్పరోక్షంబున భీష్ముండు విచిత్రవీ
ర్యుం గౌరవరాజ్యంబున కభిషిక్తుం జేసిన. 193

క. వసునిభుఁడు పైతృకంబగు। వసుధారాజ్యంబు భీష్మ ♦ వచనమున గత
వ్యసనుఁడయి తాల్చెఁ దేజం। బెసఁగంగ విచిత్రవీర్యుఁ ♦ డిద్ధయశుండై. 194

వ. అట్టి విచిత్రవీర్యు నారూఢయౌవనుం జూచి భీష్ముండు వివాహయత్నపరుండయి
తనచారులవలనం గాశీరాజ దుహితల స్వయంవరోత్సవంబు విని ధనుర్ధరుండయి
రథం బెక్కి యొక్కరుండ వారాణసీపురంబునకుం జని యందు స్వయంవరంబున
కు మూఁగిన రాజలోకంబెల్ల వెఱఁగుపడి చూచుచుండ నక్కన్యకలఁ దనరథం బె
క్కించికొని యెల్లవారలు విన నిట్లనియె. 195

క. నాయనుజునకు వివాహము। సేయఁగఁ గన్యాత్రయంబుఁ ♦ జేకొని బలిమిం
బోయెద నడ్డం బగువా। రాయతభుజశక్తి నడ్డ ♦ మగుఁ డాజి మొనన్. 196

వ. బ్రాహ్మంబు మొదలుగాఁగల యెనిమిది వివాహంబులయందు క్షత్రియులకు గాం
ధర్వరాక్షసంబు లుత్తమంబులు స్వయంవరంబున జయించి వివాహంబగుట యం
తకంటె నత్యుత్తమం బండ్రు గావున నిమ్మూఁగిన రాజలోకంబు నెల్ల నోడించి యి
క్కన్యలం దోడ్కొని నా చనుట యిది ధర్మంబ యని కాశీరాజునకుం జెప్పి భీ
ష్ముండు వీడ్కొని వచ్చునప్పుడు. 197

మ. నరనాగాశ్వవరూథయూథములతో ♦ నానావనీనాథు లు
ద్ధురులై యొక్కట నొండొరుం జఱచి యు ♦ త్తుంగానిలోద్ధూత సా
గరసంక్షోభసమంబుగాఁ గలఁగి వీఁ ♦ కన్ వీరులై తాఁకి యే
సిరి దేవవ్రతుపై నభోవలయ మ ♦ చ్ఛిద్రంబుగా నమ్ములన్. 198

క. వారల నందఱ రౌద్రా। కారుండై కసిమసంగి ♦ గాంగేయుఁడు దు
ర్వారపటుబాణనిహతిని। వీరాహవరంగమునకు ♦ విముఖులఁ జేసెన్. 199

క. నెఱి నుఱక వైరివీరుల। నెఱఁకులు దూఱంగ నేయు ♦ నృపపుంగవునం
పఱ కోర్వక పిఱుఁదఁ జనిరి। వెఱచి విషణ్ణులయి సకల ♦ విషయాధిపతుల్. 200

వ. ఇట్లు నిఖిలక్షత్రియక్షయార్థం బలిగిన పరశురాముండునుంబోలెఁ గడు నలిగి పర
శురామశిష్యుం డాక్షత్రియవర్గంబు నెల్లఁ దన శరధారావర్షంబున ముంచి యొ

డిచి యేకవీరుం డయి వచ్చువానిఁబిలుచుండ సమరసన్నద్ధుండయి సాల్వుండు న
నుదెంచి. 201

—•• ◆సాల్వుఁడు భీష్మునితో యుద్ధంబు సేయుట◆ ••—

ఉ. ఈవసుధాధినాథుల జ ♦ యించినయట్టిద కాదు చక్కనై
పోవక నిల్వు నాకెదిరి ♦ ఘోర మదీయధనుర్విముక్తనా
నావిధమార్గణోగ్రగహ ♦ నంబున దిగ్భ్రమఁ బొంద కెమ్మెయిం
బోవఁగఁ బోలు నీకనుచుఁ ♦ బూరుకులోత్తముఁ దాఁకె వీఁకతోన్. 202

వ. భీష్ముండును దనరథంబు నివర్తింపించి సంవర్తసమయసమవర్తియుం బోలె నతి
రౌద్రాకారుండయి నిలిచిన. 203

చ. అనిలజవంబునం బఱచు ♦ నమ్మదనాగ మెదిర్చి క్రమ్మఱిం
చినపరికాఁడుఁబోలెఁ గురు ♦ సింహవరూథము నిట్లు గ్రమ్మఱిం
చునె యితఁ డంచునుం దగిలి ♦ చూపఱు సాల్వమహీశువిక్రమం
బొనరఁగ నల్గడం బొగడు ♦ చుండిరి విస్మయసక్తచిత్తులై. 204

వ. అంత. 205

క. ధృతిమెయి శతసంఖ్యయు దశ। శతసంఖ్యయు శతసహస్ర ♦ సంఖ్యయును శతా
యుతసంఖ్యయుఁ గా దేవ। వ్రతుమీఁదను సాల్వుఁ డేసె♦ వాఁడిశరంబుల్. 206

క. ఘనభుజుఁ డన్నియు నడుమన। తునియఁగ వడి నేసి వాని ♦ తురగచయస్యం
దనసూతుల నొక్కొకయ। మ్మునఁ దెగ్గ్రెల్లఁగ నేసె భరత♦ముఖ్యుఁడు పోరన్. 207

క. రథమును రథ్యంబులు సా। రథియును వృథయైన భగ్న ♦ రథుఁడై భాగీ
రథికొడుకుచేత విమనో। రథుఁడై సాల్వుండు నిజపు ♦ రంబున కరిగెన్. 208

వ. ఇట్లు సకలరాజలోకంబు నెల్ల నశ్రమంబున నోడించి సాల్వరాజు మందల విడిచి
పరాక్రమలబ్ధలయిన కాశీరాజుసూఁతుల నంబాంబాలికాంబికలం దోడ్కొని వ
చ్చి భీష్ముండు విచిత్రవీర్యునకు వివాహంబు సేయ నున్నంత నందుఁ బెద్దయది యం
బ యిట్లనియె. 209

గీ. పరఁగ నన్ను సాల్వ ♦ పతి వరియించినఁ। దండ్రిచేతఁ బూర్వ ♦ దత్త నైతి
నమ్మహీశునకు న ♦ యంబున నెయ్యది। ధర్మ మెఱిఁగి దానిఁ ♦ దలఁపుఁ డీరు. 210

వ. అనిన విని భీష్ముండు ధర్మవిదులయిన బ్రాహ్మణుల యనుమతంబున దాని సాల్వరా
జున కిచ్చి పుచ్చి మహోత్సవంబున నయ్యిరువురు కన్యకల విచిత్రవీర్యునకు వివా
హంబు సేసిన. 211

ఉ. లాలితరూపయౌవనవి ♦ లాసవిభాసితలైన యంబికాం
బాలికలన్ వివాహమయి ♦ భారతవంశవరుండు గామలీ
లాలలితానుభోగరస ♦ లాలసుఁడై నిజరాజ్యభారచిం
తాలసుఁడయ్యెఁ గామికి న ♦ యంబున నొండు దలంపఁ బోలునే. 212

వ. ఇట్లు సకలవ్యాపారరహితుండై కాశీరాజదుహితల నయ్యిరువుర నతిప్రణయం
బునం దగిలి. 213

సీ. అమలసుధారమ్య • హర్మ్యతలంబుల నవకుసుమామోద • నందనములఁ
గృతకాద్రికందర • క్రీడాగృహాంగణవివిధరత్నోజ్జ్వల • వేదికలను
గలహంసకలనాద • కమనీయకమలినీదీర్ఘికాసైకత • తీరములను
రమియించుచును గామ • రాగాధికాసక్తిఁ జేసి శోషించి వి • చిత్రవీర్యుఁ
డమరపురికిఁ జనిన • నతనికిఁ బరలోక। విధుల శాస్త్రదృష్టి • వెలయఁ జేసె
నాపగాతనూజుఁ • డఖిలబాంధవులయు। బ్రాహ్మణులయుఁదోడ • భానునిభుఁడు.

వ. మఱియు నత్యంతశోకార్ణవంబున మునింగిన తల్లిని మఱఁదండ్రను నాశ్వాసించి
యరాజకంబయిన రాజ్యం బకళంకంబుగాఁ బ్రతిపాలించుచున్న కొడుకు నఖలధ
ర్మవిదు గాంగేయుం జూచి సత్యవతి యిట్లనియె. 215

క. శంతనుసంతానంబును। సంతతకీర్తియును బిండ • సత్కృతియును న
త్యంతమహీభారమును బ। రంతప నీయంద చిరత • రంబయి నిలిచెన్. 216

చ. జననుత సర్వధర్మువులు • సర్వజగత్పరివర్తనక్రమం
బును మఱి సర్వవంశములు • బుట్టినమార్గము నీవ నిక్కువం
బనఘ యెఱుంగు దున్నతగు • ణాఢ్యుఁ డవున్ భరతాన్వయావలం
బనుఁడవు నీవ నిన్నొకఁడు • వంచెదఁ జేయుము మత్ప్రియంబుగన్. 217

క. ఇక్కురువంశంబున నీ। వొక్కండవ యున్న వాఁడ • వుర్వీరాజ్యం
బెక్కటి సేకొని తేజము। దిక్కుల వెలిఁగింపు సంత•తియు బడయుమొగిన్. 218

క. నిరతంబు బ్రహ్మ మొదలుగ। వరుసన యెడ తెగక యిట్లు • వచ్చినవంశం
బురుభుజ నీ వుండఁగ నీ। తరమున విచ్ఛిన్న మగుట • ధర్మవె యనినన్. 219

క. విని భీష్ముఁడనియె మీ కి। ట్లని యానతి యియ్యఁ దగునె • యమ్మెయి నాప
ల్కినపల్కులు మఱి నా తా। ల్చినవ్రతమును జెఱుప నంత•చిఱుతనె చెపుమా.

క. హిమకరుఁడు శైత్యమును స। ర్యముఁడు మహాతేజమును వహ్ని • తాళనుఁ డుష్ణ
త్వము విడిచి రేని గుర్వ। ర్థము నా చేకొనిన సద్వ్ర • తంబు విడుతునే. 221

వ. పృథివ్యాదిపంచమహాభూతంబులు గంధాధి గుణంబుల నెట్లు విడువ వట్ల యేనును
గురుకార్యంబున మీ వివాహార్థంబు సర్వజనసమక్షంబున నాఁడు సేసిన సమయ
స్థితి విడువ నది యట్లుండె మీయానతిచ్చినట్లు నాయెఱుంగని ధర్మువులు లేవు
శంతనుసంతానంబు శాశ్వతం బగు నట్లుగా క్షత్రధర్మంబు సెప్పెద నాచెప్పినదాని
ధర్మార్థవిమలయి లోకయాత్రానిపుణులయిన పురోహితప్రముఖ బ్రాహ్మణవరుల
తో విచారించి చేయునది యని భీష్ముం డందరు విన నిట్లనియె. 222

చ. పితృవధజాతకోపపరి • పీడితుఁడై జమదగ్నిసూనుఁ డు
ద్ధతబలు హైహయున్ సమర • దర్పితుఁ జంపి యశేషధారుణీ

పతులను జంపె గర్భగత ♦ బాలురు నాదిగ నట్టిచోటఁ ద
త్సుతులకుఁ దొల్లి ధర్మవిధి ♦ సంతతి నిల్పరె భూసురోత్తముల్. 223

వ. మఱి యదియునుంగాక యుతథ్యుండను మునివరు ధర్మపత్ని మమతయను దాని గర్భిణి నభ్యాగతుండయి బృహస్పతి దేవరన్యాయంబున నభిలషించినఁ దదీయ గర్భస్థుం డయిన పుత్త్రుం డెఱింగి యిది ధర్మవిరుద్ధం బని యాక్రోశించిన వానికి న లిగి బృహస్పతి సర్వభూతేప్సితంబైన యిక్కార్యంబునందు నాకుఁ బ్రతికూలుండ వయితివి కావున దీర్ఘతమంబును బొందుమని శాపం బిచ్చిన వాఁడును దీర్ఘతముం డు నాఁ బుట్టి సకలవేదవేదాంగవిదుండయి జాత్యంధుం డయ్యును దనవిద్యాబలం బునఁ బెద్దకాలంబునకుఁ బ్రద్వేషిణియను నొక్క బ్రాహ్మణి వివాహంబయి గౌత మాదులయిన కొడుకులం బెక్కండ్రం బడసిన నది లబ్ధపుత్త్రయై తన్ను మెచ్చకు న్న నిక్కొల నన్ను మెచ్చ వని దీర్ఘతముండు ప్రద్వేషిణి నడిగిన నదియిట్లనియె. 224

గీ. పతియు భరియించుఁ గావున ♦ భర్త యయ్యె
భామ భరియింపఁబడుఁ గాన ♦ భార్య యయ్యెఁ
బరఁగ నవి మనయందు నీ ♦ ద్వడియె నిన్ను
నెల్లకాలము నే భరి ♦ యింతుఁ గాన. 225

గీ. ఇంతకాలమయ్యె ♦ నిప్పాట భరియింప। నోప నరుగు మింక ♦ నొండుకడకు
ననిన సిగ్గయాత్మ ♦ లని దీర్ఘతముఁ డల్గి। సతులకెల్ల నపుడు ♦ శాప మిచ్చె. 226

క. పతిహీనలయిన భామిను। లతిధనవతు లయ్యుఁ గులజ ♦ లయ్యును ననలం
కృతలయ్యెదు మాంగల్యర। హితలయ్యెదుఁ గృపణవృత్తి ♦ నిదియు మొదలుగాన్.

వ. అని శాపంబిచ్చిన దీర్ఘతమునకు నలిగి ప్రద్వేషిణి యిమ్ముదుకని నెట కేనియుం గొని పోయి విడిచిరండని తనకొడుకులం బంచిన వారును నయ్యౌతథ్యు నతిశాంతచిత్తు నతివృద్ధుజాత్యంధు నింధనంబులతో బంధించి మదాంధులయి గంగలో విడిచిన న మ్మునియును బ్రవాహవేగంబునఁ బెక్కు దేశంబులుగడచి చనియె నంత నొక్కనాఁడు బలియనురాజు గంగాభిషేకార్థంబు వచ్చినవాఁడయ్యింధనబంధనంబుననుండియు నుదాత్తా నుదాత్త స్వరిత ప్రచయస్వరభేదంబు లేర్పడ సలక్షణంబుగా వేదంబులం జదువుచుఁ దరంగ ఘట్టనంబులం దనయున్న దరిఁ జేర వచ్చినవాని మహర్షి మా మ తేయుంగా నెఱింగి యారాజు దన్నెఱింగించి నమస్కారంబు సేసియిట్లనియె. 228

క. ఎందుండి వచ్చి తిందుల। కెందుల కేగెదు మహాము ♦ నీశ్వర విద్వ
ద్వందిత నాపుణ్యంబునఁ। జెందితి ని న్నిష్టఫలముఁ ♦ జెందినభంగిన్. 229

వ. ఏ నపుత్త్రకుండనై యెవ్విధంబునను సంతానంబు వడయ నేర కున్న వాఁడ నాకు సంతాన దానంబుఁ గృప సేయు మని యతనిం బ్రార్థించి యింధనబంధనంబులు విడిచి తనపురంబునకుం దోడ్కొని చని ఋతుమతియైయున్న తన దేవి సుదేష్ణ యనుదాని సమర్పించిన నదియును. 230

గీ. పుట్టుఁ జీకు వృద్ధుఁ ♦ బూతిగంధానను। వేదజడునిఁ బొంద ♦ వెలఁది రోసి
తన్నుఁ బోనిదానిఁ♦దన్విఁ గోమలిఁ దన। దాదిఁగూఁతుఁ బంచె♦దపసికడకు. 231

వ. ఆదీర్ఘతముండును దానివలనఁ గాక్షీవదాదుల నేకాదశపుత్త్రులం బుట్టించిన బలి యును సంతసిల్లి వీరలు నా పుత్త్రకులే యనిన నమ్ముని వాని కిట్లనియె. 232

క. వీరలు నీకును పుత్త్రులు। గారు భవద్దేవిదాది ♦ గాదిలిసుతకున్
భూరిభుజ యుద్భవించిన। వారు మహాధర్మపరుల ♦ వారితసత్త్వల్. 233

వ. అనిన నబ్బలి సంతానార్థి గావున వెండియు నమ్మునిం బ్రార్థించి తత్ప్రసాదంబు వడ సి సుధేష్ణ నియోగించిన దీర్ఘతముండును దానియంగంబు లెల్ల నంటి చూచి వంశ కరుండును మహాసత్త్వుండు నయ్యెడు కొడుకు నీకుం బుట్టు నని యనుగ్రహించిన దానికి నంగరాజును రాజర్షి వృత్తి నివ్విధంబున నుత్తమక్షత్త్రియక్షేత్త్రంబులందు ధ ర్మమార్గంబున బ్రాహ్మణులవలనం బుట్టి వంశకరులయిన క్షత్త్రియుల నేకులుగలరు.

క. కావున నియతాత్మ జగ। త్పావను ధర్మస్వరూపు ♦ బ్రాహ్మణుఁ బడయం
గావలయు వాఁడు సంతతి। గావించు విచిత్రవీర్య ♦ కక్షేత్రములన్. 235

వ. అనిన భీష్మపలుకులకు సంతోషించి సత్యవతి దొల్లి కొండికనాఁడు దన కన్యనై యున్న కాలంబునఁ బరాశరుండు దన్నుఁ గామించుటయు నమ్మునివరువరంబునఁ ద నకన్యాత్వంబు దూషితంబు గా కునికియుఁ దత్ప్రసాదంబునం జేసి యమునాద్వీపం బునఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు గానీనుండయి సద్యోగర్భంబునఁ బుట్టి పని గలయ ప్పుడ తలంచునది యని చెప్పి తపోవనంబునకుం జనుటయును భీష్మునకుం జెప్పి నిజ తపోదహనదగ్ధపాపేంధనుండయిన కృష్ణద్వైపాయనుం డఖిలలోకపూజ్యుం డఖిల ధర్మమూర్తి నిత్యసత్యవచనుండు నాని యోగంబున నీయనుమతంబున భవద్భ్రా తృక్షేత్త్రంబులయందు సంతానంబు వడయు ననిన సత్యవతివలన నమ్మహర్షి కీర్తనం బువిని భీష్ముండు గరకమలంబులు మొగిచి వ్యాసభట్టారకుఁ డున్న దిక్కునకు మ్రొ క్కి తొల్లి జగంబు లుత్పాదించిన యాదిమబ్రహ్మకుంగల సామర్థ్యంబు గల వేద వ్యాసుం డిక్కురువంశంబుఁ బ్రతిష్ఠాపించుట యెల్లవారికి నభిమతంబయనిన సత్య వతి గురువంశోద్వహనార్థంబు పారాశర్యుం దలంచుడు నాక్షణంబ. 236

—•◆ వేదవ్యాసముని సత్యవతియొద్దకు వచ్చుట ◆•—

ఉ. నీలగిరీంద్రశృంగమున ♦ నిర్మలమైన సువర్ణవల్లరీ
జాలము వోని పింగళవి ♦ శాలజటాచయ మొప్పఁగా వచః
శ్రీలలితుండు వచ్చి నిలి ♦ చెన్ హరినీలవినీలవిగ్రహా
రాళరుచుల్ వెలుంగఁగఁ బ ♦ రాశరసూనుఁడు దల్లిముందటన్. 237

వ. సత్యవతియును బెద్దకాలంబునకు వచ్చిన యాప్రథమపుత్త్రు నతిహర్షంబునం గాఁగిలించికొని యవిరళపయోధరపయోధారల నానందబాష్పధారలం జేసి య భిషేకించుచున్న నమ్మునివరుండును దల్లిబాష్పజలంబులు దుడిచి యభివాదనం

బు నేసి పురోహిత పురస్సర భూసురవరులతో విధిపూర్వకంబుగా భీష్ముండు సేసిన యర్ఘ్యాదిపూజలు సేకొని సుఖాసీనుండై యున్న నమ్మహామునిఁ గుశలం బడిగి సత్యవతి యిట్లనియె. 238

క. జనకునకును స్వామిత్వము। తనయుని దెసఁ గలిమి వినఁగఁ ♦ దథ్యము యది య
జ్జననికిఁ గలుగును గావునఁ। జనుఁ బనిఁ బంపంగ నిన్ను ♦ జనసుత నాకున్. 239

చ. అనుపమరాజ్యసంపదకు ♦ నర్హుఁడు వంశము విస్తరింప నో
పినసుచరిత్రుఁ డీ సుతుఁడు ♦ భీష్ముఁడు దొల్లియుఁ దండ్రికిం బ్రియం
బనఘుఁడు సేయుచుండి నిఖి ♦ లావనిరాజ్యనివర్తనంబునుం
దనరఁగ బ్రహ్మచర్యమును ♦ దాల్చె జగద్విదితప్రతిజ్ఞుఁడై. 240

క. ఈయన్వయవిచ్ఛేదము। నీ యెఱుఁగని యదియె సన్ను ♦ ని స్తుత జగముల్
నీయంద నిలిచినవి గా। వే యిక్ష్వాకులత్రయప్ర ♦ వృత్తులతోడన్. 241

క. ధృతి నీయనుజుండై వి। శ్రుతుఁడైన విచిత్రవీర్య ♦ సుక్షేత్రములన్
సుతులన్ బడయుము కుల మవి। రతసంతతి నెగడ దేవ ♦ రన్యాయమునన్. 242

క. నీకారణమున వంశ మ। నాకులమై నిలుచుటయుఁ ద ♦ దాప్తులుఁ బ్రజలున్
శోకభయంబులు విడుతురు। నాకును భీష్మునకుఁ గడు మ ♦ నఃప్రియ మెసఁగన్. 243

క. అని సత్యవతి నియోగిం। చిన వేదవ్యాసుఁ డట్ల ♦ చేయుదు నిది యెం
దును గలధర్మువ యెప్పుడు। వినఁబడు నానాపురాణ ♦ వివిధశ్రుతులన్. 244

వ. ఇక్ష్వాకురాజదుహితలయందు ధర్మస్థితిం బుత్రోత్పత్తిఁ గావించెద వీరలు నాచెప్పినవ్రతం బొకసంవత్సరంబు నేసి శుద్ధాత్మలగుదు రేని సత్పుత్రులు వుట్టుదు రనిన సత్యవతి యిట్లనియె. 245

క. ప్రకటముగ వంశవిస్తా। రకు లగు పుత్రకులఁ జెచ్చె ♦ రం బడయు మరా
జకమైన ధారుణీప్రజ। యొకనిమిషంబైన బ్రదికి ♦ యుండంగల దే. 246

చ. అవని యరాజకం బయిన ♦ యప్పుడ భూప్రజలందు సర్వథ
ర్మువులు దొలంగు దేవముని ♦ ముఖ్యులు వాయుదు రోలి వృష్టి లే
దపు మఱి యర్ఘ్యపుల్ దఱుఁగు ♦ నందురు గావునఁ గాలయాపనం
బవితథవాక్య చేయక ర। యంబున రాజ్యము నిల్పు మిత్తఱిన్. 247

క. దయ నీచే నుత్పాదితు। లయిన సుతులు దమ్మెఱుంగు ♦ నంతకు భీష్ముం
డయనయశాలి సమర్థుం। డయి చేకొని రాజ్యభార ♦ మూరయు చుండున్. 248

వ. అని సత్యవతి కృష్ణద్వైపాయను నియోగించి ఋతుమతియు శుచిస్నాతయునై యున్న యంబికకడకుం జని క్షేత్రజుండయినవాఁడు సుపుత్రుండు గావున ధర్మ్యంబైన విధానంబున నీవు రాజ్యధురంధరుండయిన కొడుకుం బడసి భరతవంశంబు నిలుపు మెల్ల ధర్మంబులకంటెఁ గులంబు నిలుపుట మిక్కిలి ధర్మంబు నీకడకు నేఁటిరాత్రి దేవరుండు వచ్చుం గావునఁ దదాగమనంబుఁ బ్రతీక్షించియుండు మనిన య

ని కోడలి నొడంబఱిచి యనేకసహస్రసంఖ్యులగు మహీసురవరులను దేవతలను ఋషులను నిష్టభోజనంబులం దనిపియున్న రాత్రియందు. 249

క. తివిరి సుతజన్మ మెన్నం। డవునొకో దేవరునికరుణ ♦ ననుచును నవప
ల్లవకోమలాంగి యంబిక। ధవళేక్షణ విమలశయన ♦ తలమున నున్నన్. 250

మధ్యాక్కర. అవసరజ్ఞుండయి వ్యాసుఁ డేతెంచె ♦ నంత నత్తపసి
కవిలగడ్డంబును గవిలజడలును ♦ గవిలకన్నులును
దవినయున్నవ నల్లనైనదీర్ఘవపుం ♦ దనువును జూచి
యువిద గన్నుంగవ మొగిచి తెఱవక ♦ యుండె భయమున. 251

వ. కృష్ణద్వైపాయనుండును దానికిం బుత్రదానంబు సేసి యీయంబికయందు బలపరాక్రమవంతుండయిన కొడుకు పుట్టు వాఁడు మాతృదోషంబున నంధుం డగు ననిన విని విషణ్ణచిత్తయై సత్యవతి వెండియుం గృష్ణద్వైపాయనుం బ్రార్థించి యింక నంబాలికయం దొక్క కొడుకు రూపవంతుం బడయుమని నియోగించిన నెప్పటియట్ల సమ్మునివరుండు నంబాలికకడకుం జనిన నదియును నమ్మునివికృతవేషంబునకు వెఱచి వెల్లనై యున్న నక్కోమలికిం బుత్రదానంబు సేసి యీయంబాలికయందు మహాబలపరాక్రమగుణవంతుండు వంశకరుండు నగు సుపుత్రుండు పుట్టు వాఁడును మాతృదోషంబునఁ బాండుదేహుండగునని ముని యరిగిన. 252

ధృతరాష్ట్ర పాండురాజుల జననము.

క. బలవన్మదనాగాయుత। బలయుతుఁడు సుతుండు పుట్టెఁ ♦ బ్రజ్ఞాచక్షుం
డలఘుఁడు ధృతరాష్ట్రుం డా। లలనకు నంబికకుఁ గురుకు ♦ లప్రవరుండై. 253

క. అంబాలికకును గుణర। త్నాంబుధి పాండురవిరాజి ♦ తాంగుఁడు ప్రభవిం
చెం బాండురాజు గురువం। శంబు ప్రతిష్ఠింప ధర్మ ♦ సంపన్నుండై. 254

వ. ఇట్లు క్రమంబునం బుట్టిన ధృతరాష్ట్రపాండుకుమారులకు బ్రాహ్మణానుమతంబున భీష్ముండు జాతకర్మాది క్రియ లొనరించె నంత నాంబికేయు జాత్యంధుం జూచి దుఃఖితయై సత్యవతి వెండియుఁ బారాశర్యుం దలంచుటయు నాక్షణంబ యమ్మునివరుండు వచ్చి పని యేమి యని యడిగిన నీయంబికకుఁ బ్రథమపుత్రుం డంధుం డయ్యె నింక నొక్క కొడుకు రూపవంతుం బడయుమనిన నదియు నియతాత్మ యగు నేని సుపుత్రుండు పుట్టు ననవుడు సత్యవతియుం దొల్లింటి యట్ల కోడలి నియోగించిన నక్కోమలి యమ్మునివరు వికృత వేష రూప గంధంబుల కోపక రోసి తన దాసి ననేకభూషణాలంకృతం జేసి యాశయనతలంబున నుండం బంచినఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు వచ్చి దానిచేసిన యిష్టోపభోగంబుల సంతుష్టుండై దానికిం బుత్రదానంబు సేసిన. 255

గీ. చండకోపుఁ డయిన ♦ మాండవ్యమునివరు। శాపమున జముండు ♦ సంభవించె
విదురుఁ డనఁగ ధర్మ ♦ విదుఁడు పారాశర్యు। వీర్యమున నవార్య ♦ వీర్యబలుఁడు. 256

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 257

గీ. సకలజీవరాశి ♦ సుకృతదుష్కృతఫల। మెఱిఁగి నడపుచున్న ♦ యట్టిధర్ముఁ
డింకు శూద్రయోని ♦ యందు మాండవ్యుచే। శప్తుఁడై యదేల ♦ సంభవించె 258

వ. అని యడిగిన వానికి వైశంపాయనుం డిట్లని చెప్పె మాండవ్యుండను బ్రహ్మర్షి దొల్లి
మహీవలయంబునం గల తీర్థంబు లెల్ల నేకచారియయి సేవించి యొక్క నగరంబు
న కెడ గలుగు నడవిలో నాశ్రమంబు గావించి తద్ద్వారవృక్షమూలంబున నూర్ధ్వ
బాహుండయి మౌనవ్రతంబునం దపంబు సేయుచున్న నన్నగరంబున రాజు న
ర్థంబు ముచ్చిలి కొనిపోవుచో నమ్ముచ్చు లారెకులచేత ననుధావ్యమానులై
మాండవ్యసమీపంబునం బాఱి యయ్యాశ్రమంబులో డాఁగిన వారి వెనుదగిలి
వచ్చిన యారెకు లమ్మునిం గని రాజధనాపహారులయిన చోరులు నీయొద్దన పాఱి
రెట వోయి రెఱుంగు దేనిఁ జెప్పుమనిన నమ్ముని మౌనవ్రతుండు గావునఁ బలుకకు
న్న నయ్యాశ్రమంబులోఁ జొచ్చి వెదకి ధనంబుతోడ నమ్ముచ్చులం బట్టికొని.

గీ. తాన చోరులకును ♦ దాపికాఁడై వేష। ధారి యిన్న కేనిఁ ♦ దపము సేయు
చున్న యట్లు వలుక ♦ కున్నవాఁ డని యెగ్గు। లాడి యారెకులు న ♦ యంబు లేక.

వ. మాండవ్యు నమ్ముచ్చులతోడం బట్టికొని వచ్చి యారాజునకుం జూపి ధనం బొ
ప్పించిన రాజు నమ్ముచ్చులం జంపించి తపోవేషంబున నున్న ముచ్చని యమ్మాండ
వ్యునిఁ బురంబు వెలుపల శూలప్రోతుం జేయించిన. 261

క. మునివరుఁ డట్లుండియుఁ దన। మనమున నతిశాంతుఁడయి స ♦ మత్వమునఁ దప
మ్మొనరించె ననశనుండ। య్యును బహుకాలంబు ప్రాణ♦యుక్తుండగుచున్. 262

వ. ఇట్లు శరీరదుఃఖంబు దలంపక తపంబు సేయుచున్న యమ్మునివరు తపంబునకు మె
చ్చి మహర్షులు పక్షులయి రాత్రి వచ్చి మునీంద్రా యిట్టిమహాతపస్వివయిన నీకు
దుఃఖంబు గావించిన వా రెవ్వరని యడిగిన వారికి నమ్మాండవ్యుం డిట్లనియె. 263

గీ. ఎఱిఁగి యెఱిఁగి నన్నడుగంగ ♦ నేలదీని। సుఖము దుఃఖంబుఁ బ్రాప్తించు♦చో నరుండు
దగిలి తనకర్మవశమునఁ ♦ దనకుఁ దాన। కర్త గాకన్యులకు నేమి ♦ కారణంబు. 264

వ. అని యమ్మహామునులతో మాండవ్యుండు వలికిన పలుకు లన్నగరరక్షకులు విని వ
చ్చి యారాజున కెఱింగించిన రాజునుం బఱతెంచి శూలప్రోతుండయి యున్న
మాండవ్యునకు నమస్కరించి నాచేసిన యజ్ఞానంబు సహించి నాకుం బ్రసాదింపవ
లయునని శూలంబువలన నమ్మునిం బాచుచో నది పుచ్చరాకున్న దాని మొదలు
మెత్తన తునియించినఁ దత్కంఠపార్శ్వంబునందు శూలశేషం బంతర్గతంబై
యుండె దానం జేసి యాముని యణిమాండవ్యుండు నాఁ బరఁగె నమ్మహాముని
ఘోరతపంబు సేసి యెల్లలోకంబులుం జరియించి యొక్కనాఁడు యమపురంబున
కరిగి ధర్మరాజున కిట్లనియె. 265

క. దండధర యిట్టిదారుణ। దండమునకు నేమి దుష్కృ ♦ తముఁ జేసితి ను

[illegible]ండవయి తగనిదండము [illegible] ♦ [illegible] 266

వ. అనిన [illegible]. 267

క. [illegible]

[illegible] ♦ [illegible]. 268

వ. [illegible] జన్మంబి[illegible]

[illegible] బాలుండు [illegible] బాధ సేసి[illegible]

[illegible] తెగ్గు సేసినఁ [illegible]

[illegible] బాల్యంబున నల్పదోషం[illegible] బ్రాహ్మణో[illegible]తంబుగా

[illegible] గావించినవాఁడవు [illegible]

[illegible] వాఁడు విదురుండై పుట్టె. 269

క. [illegible] జనమేజయునకు నుదాత్తచరితునకుఁ బ్రియం

[illegible] * [illegible]పుణ్యవచనుఁ ♦ డని కడుభక్తిన్. 270

క. [illegible]దయ రాజరాజ ♦ నృప సుకవిజన

. [illegible] విమల ♦ ధీరమణీయా. 271

[illegible] నిధీ సమ[illegible] స్తభువనాశ్రయ ♦ ధర్మధురంధరా

[illegible] భువిలాస కృ ♦ పారసబంధురా. 272

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునందాదిపర్వంబునందు శాకుంతలోపాఖ్యానంబును గౌరవవంశకీర్తనంబును గంగాశంతనుసమాగమంబును వసూత్పత్తియు స్వర్గగమనంబును దాశసంఘాతంబున గాంగేయుజన్మంబును దాశరాజ్యనివారణంబును బ్రహ్మచర్యవ్రతప్రతిజ్ఞాపాలనంబును సత్యవతీవివాహంబును జిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యులజన్మంబును జిత్రాంగదు మరణంబును విచిత్రవీర్యునివివాహంబును వానిస్వర్గతంబును గృష్ణద్వైపాయనువలన ధృతరాష్ట్రపాండురాజులజన్మంబును మాండవ్యశాపంబున విదురుజన్మంబును నన్నది చతుర్థాశ్వాసము.

[illegible] - [illegible]

[illegible]

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

ఆదిపర్వము, పంచమాశ్వాసము.

శ్రీనాథమూర్తి విబుధని
ధాన మహాదానతర్పి • తద్విజవర వా
గీనాథ పార్థనిభ యభి
మానమహార్ణవ మహేంద్ర • మహిమ్నాతిశయా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు ధృతరాష్ట్రపాండువిదురులు భీష్మాభిరక్షితులై పెరుఁగుచు నుపనయనానంతరంబున నధ్యయనం బాచరించి రాజవిద్యలయందు జితశ్రములై యున్నంత. 2

సీ. అమరాపగాసుతు • ననుశాసనంబునఁ గౌరవరాజ్యంబు • గడు వెలింగెఁ
గురుభూము లుత్తర • కురుదేశములకంటె నధికసస్యశ్రీల • నతిశయిల్లెఁ
ధర్మాభిసంరక్షి • తంబైన భూప్రజ కెల్లను నభివృద్ధి • యొప్పుచుండె
వలసినయప్పుడ • వానలు గురియుచు, సస్యసంపత్తిఁ బ్ర • శస్తమయ్యెఁ
బాఁడి సేపెఁ బుష్ప • ఫలభరితంబులై తరువనంబులు లొప్పె • ధర్మకర్మ
నిరతిఁ జేసి కరము • నెమ్మితో నన్యోన్యహితముఁ జేయుచుండి • రెల్లజనులు. 3

మ. అమలాచారపవిత్రభూసురవరే • ణ్యాగారపుణ్యప్రదే
శములం దధ్యయనారవంబులు విధి • స్వాహాస్వధాస్వస్తిశ
బ్దములున్ మంగళతూర్యఘోషములు నా • ద్యత్సంతుష్టాశీర్వినా
దములున్ దమ్ములతోఁ జెలంగె ధరణిన్ • దద్రాజ్యసంవృద్ధితోన్. 4

వ. ఇట్లు బ్రహ్మోత్తరంబుగాఁ బ్రజావృద్ధియు సస్యసమృద్ధియు నగుచుండ నాఁడు పెద్దవాఁ డైన ధృతరాష్ట్రు రాజ్యాభిషిక్తుం జేసి భీష్ముండు దనకుఁ బిల్లలను వివాహంబు సేయ బుద్ధిసేసి

సహాయంబులు గా రాజ్యంబు రక్షించు చున్నంత. 5

ఉ. ఆయము గర్వమున్ విడిచి ♦ యన్యపతుల్ పని సేయునట్లు గాం
గేయభుజాబలంబున ని ♦ కృత్తవిరోధిసమాజుఁడై కుమా
రాయితశక్తిశాలి ధృత ♦ రాష్ట్రుఁడు రాజ్యము సేయు చుండె న
త్యాయతకీర్తితోఁ దనకు ♦ హస్తిపురంబది రాజధానిగాన్. 6

వ. ఇట్లు రాజ్యంబు సేయుచు నారూఢయౌవనుం డయిన యాధృతరాష్ట్రునకు వివాహంబు సేయ సమకట్టి భీష్ముండు గాంధారపతియయిన సుబలుకూఁతు గాంధారియను దాని నతిశయ రూపలావణ్య శీలాభిజాత్య సమన్వితఁగా బ్రాహ్మణులవలన విని విదురున కిట్లనియె. 7

క. ఈవంశము విచ్ఛేదము। గా వచ్చినఁ గులము నిలుపఁ ♦ గా సత్యవతీ
దేవివచనమున సంతతి। గావించెను వ్యాసుఁ డనుజ ♦ గత్కర్తదయన్. 8

క. ఈకులము వివర్ధింపఁగ। నా కభిమత మేను వింటి ♦ నలినేక్షణ దా
నేకశతసుతులఁ బడయుఁగ। నాకన్యక వరము వడసె ♦ నఁట హరుచేతన్. 9

వ. కావున ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారిని వివాహంబు సేయుదము గాంధారపతి మనతోడి వైవాహికసంబంధంబునకుం దగు నని నిశ్చయించి సుబలుపాలికి ముదుసళ్లం బంచిన సుబలుండును సుముఖుండై కురుకులవిస్తారకుండయిన ధృతరాష్ట్రుండ యిక్కన్యకకు నర్హుండు గావున నారాజునకు గాంధారి నిచ్చితి ననిన వానిబంధుజనంబు లెల్లఁ దమలో నిట్లనిరి. 10

గీ. అంగములలోన మే లుత్త ♦ మాంగ మందు। నుత్తమంబులు గన్నుల ♦ యుర్విజనుల
కట్టికన్నులు లే వను ♦ టంతెకాక। యుత్తముఁడు గాఁడె సద్గుణ ♦ యుక్తి నతఁడు.

—••◆ ధృతరాష్ట్రుఁడు గాంధారిని వివాహంబు సేసికొనుట. ◆••—

వ. అనిన వారిపలుకులు విని గాంధారి ధృతరాష్ట్రునకుఁ బితృవచనదత్తఁగాఁ దన్ను నిశ్చయించి నాకుఁ బతి యమ్మహీపతియ కాని యొరులఁ జూడ నొల్ల నని యప్పరమపతివ్రత పరపురుషదర్శనంబు పరిహరించి తనపతి కనుగుణంబుగా నేత్రపట్టంబు గట్టికొనియుండె నంత నక్కన్యం దోడ్కొని దానిసహోదరుండయిన శకుని మహావిభూతితో హస్తిపురంబునకు వచ్చిన ధృతరాష్ట్రుండును బరమోత్సవంబున గాంధారిని వివాహంబై దానితోఁ బుట్టిన కన్యకల సత్యవ్రతయు సత్యసేనయు సుధేష్ణయు సంహితయుఁ దేజశ్శ్రవయు సుశ్రవయు నికృతియు శుభయు సంభవయు దశార్ణయు ననంబరుం(డ్ర) నొక్కలగ్నంబున వివాహంబయి మఱియును. 12

క. కులమును రూపము శీలముఁ। గల కన్యలఁ దెచ్చి తెచ్చి ♦ గాంగేయుం డీ
నలఘుఁడు ధృతరాష్ట్రుఁడు గుల। తిలకుండు వివాహమయ్యె ♦ దేవీశతమున్. 13

వ. అంత. 14

సీ. వేదంబులందుఁ బ్ర ♦ వీణుఁడై మఱి సర్వ, శాస్త్రంబులందుఁ గౌ ♦ శలము మెఱసి

యసికుంతకార్ముకా ♦ ద్యాయుధవిద్యల, యందు జితశ్రముఁ ♦ డై తురంగ
సింధురారోహణ ♦ శిక్షల దక్షుఁడై, నీతిప్రయోగముల్ ♦ నెఱయ నేర్చి
యతిమనోహరనవ ♦ యౌవనారూఢుఁడై, కడలేని హిమరశ్మి ♦ కాంతి దాల్చి
పెరుఁగుచున్న కొడుకుఁ♦బృథువక్షునాయత। బాహు దీర్ఘదేహుఁ♦బాండుఁ జూచి
వీనివలనఁ గులము ♦ వెలుఁగు నంచును వేడ్క। జాహ్నవీసుతుండు ♦ సంతసిల్లె. 15
వ. ఇక్కుమారున కెందు వివాహంబు సేయుద మని విదురుతో విచారించు చుం
డె నంతఁ దొల్లి. 16
సీ. యాదవకులవిభుఁ ♦ డగు శూరుఁ డనువాని, యాత్మతనూజల ♦ యందుఁ బెద్ద
దాని నంబుజముఖ ♦ ధవళాక్షి వసుదేవు, చెలియలిఁ బృథయను ♦ చెలువఁ బ్రీతిఁ
దన మేనయత్తనం ♦ దనుఁ డపుత్రకుఁ డైన, నాకుంతిభోజున ♦ కర్థితోడఁ
గూఁతుఁగా నిచ్చినఁ ♦ గోమలి యాతని, యింటఁ దా నుండి య ♦ నేకవిప్ర
వరుల కతిథులౌ మునుల క♦వారితముగఁ। దంద్రిపనుపున నిష్టాన్న♦దాన మొనరఁ
జేయుచున్న దుర్వాసుఁడన్♦సిద్ధమునియు। వచ్చె నతిథి యై భోజన♦వాంఛఁ జేసి.
వ. కుంతియు నమ్మునివరు కోరిన యాహారంబు వెట్టిన సంతుష్టుండై యమ్మునివరుం డీ
మంత్రంబున నీ వేవేల్పులను గోరిన నావేల్పులు నీకోరినయట్టి పుత్రకుల నిత్తురని
యాపద్ధర్మంబుగా నొక్కదివ్యమంత్రంబుఁ బ్రసాదించి చనిన నమ్మంత్రశక్తి యె
ఱుంగ వేఁడి యొక్కనాఁ డేకాంతంబ గంగకుం జని యవగాహనంబు సేసి. 18
క. అమ్మంత్రము దనదగు హృద। యమ్మున నక్కన్య నిలిపి ♦ యాదిత్యున క
ర్ఘ్యమ్మెత్తి నాకు నిమ్ము ప్రి। యమ్మున నీయట్టికొడుకు ♦ నంబుజమిత్రా. 19
క. అని కేలు మొగిచి మ్రొక్కిన। వనజాయతనేత్రకడకు ♦ వచ్చెను గగనం
బున నుండి కమలమిత్రుఁడు। దనతీవ్రకరత్వ ముడిపి ♦ తరుణద్యుతితోన్. 20
వ. అక్కన్యకయు వాని తేజోరూపంబులు సూచి విస్మయంబును భయంబును గడు
సంభ్రమంబునుం బెనంగొన వడవడ వడంకుచున్న దాని నోడ కుండుమని సూ
ర్యుండు ప్రసన్నుండై నీకోరిన వరం బీ వచ్చితి ననినఁ గుంతియు లజ్జావనతవదన
యై యొకబ్రహ్మవిదుండు నాకుం గరుణించి యిమ్మంత్రం బుపదేశించిన దానిశక్తి
నెఱుంగ వేఁడి యజ్ఞానంబున నిన్నుం ద్రిలోకైకదీపకుఁ ద్రిపురుషమూర్తిఁ ద్రివే
దమయు రావించిన యీయపరాధంబు సహింపవలయు. 21
గీ. ఎఱుకలేమిఁ జేసి ♦ యింతు లెప్పుడు నప। రాధయుతలు సాప ♦ రాధ లయిన
వారిఁ గరుణ సెల్ల♦వారలు రక్షింతు। రనుచు సూర్యునకు ల♦తాంగి మ్రొక్కె.
వ. సూర్యుండును నీకు దుర్వాసుం డిచ్చిన మంత్రంబుశక్తి నెఱుంగుదు మదీయద
ర్శనంబు వృథ గాదు నీయభిమతంబు సేయుదు ననినఁ గుంతి యిట్లనియె. 23
గీ. ఏను మంత్రశక్తి ♦ యెఱుఁగక వేఁడితిఁ। గన్య కిదియుఁ గోరఁ ♦ గాదు నాక
నాకు గర్భమయిన ♦ నాతల్లిదండ్రులుఁ। జుట్టములును నన్నుఁ ♦ జూచి నగరె. 24

వ. అనిన విని సూర్యుండు దానికిఁ గరుణించి నీకు సద్యోగర్భంబునఁ బుత్త్రుండుద్భవి
ల్లు నీకన్యాత్వంబు దూషితంబుగాదు ధర్మోదకుండు మునిపరంపరచేతఁ జెప్పింపఁబడి కర్ణుండు కవచకుండలంబు
యక్కన్యకకు నంశుమంతు నంశంబునఁ గానీనుండై • [illegible] 25

చ. సలలితమైన పుట్టుకవ • చంబు నిసర్గజమైన కుండలం
బులయుఁ గళంబు నొప్పఁగఁ బు • త్త్రుఁడు కర్ణుఁడు పుట్టె సూర్యమం
డలమొకొ భూతలంబున వె • డంగయి దీప్తిసహస్రకంబుతో
వెలిఁగెడు నా నిజద్యుతి స • విస్తరలీల వెలుంగు చుండఁగన్. 26

వ. అంత నాదిత్యుం డాకాశమార్గంబున కరిగినఁ గొడుకుం జూచి కుంతి దద్దయు వి
స్మయం బంది యెద్దియుం జేయునది నేరక. 27

తరువోజ. ఏల యమ్ముని నాకు • నిచ్చె నిమ్మంత్ర • మిమ్మంత్రశక్తి యే • నెఱుఁగంగ వేఁడి
యేల పుత్త్రకుఁ గోరి • యెంతయు భక్తి • నినుఁ దలంచితిఁ బ్రీతి • నినుఁడును నాకు
నేల సద్యోగర్భ • మిచ్చెఁ గుమారుఁ • డేల యిప్పుడ యుద • యించె నింకెట్టు
లీలోకపరివాద • మే నుడిగింతు • నింతకు నింతయు • నెఱుఁగరె జనులు. 28

వసంతతిలకము. ఈ బాలు నెత్తికొని • యింటికిఁ జన్న నన్నున్
నా బంధు లందఱు మ • నంబున నేమి నారే
యీ బాలు సూర్యనిభు • నిట్టుల పెట్టి పోవం
గా బుద్ధి పుట్ట దని • కన్య మనంబులోనన్. 29

వ. వందురి వగచుచున్న దానిపుణ్యంబున నాదిత్యప్రేరితంబయి యనర్ఘరత్నవసు
భరితంబయిన యొక్క మంజస నదీప్రవాహవేగంబునం దనయొద్దకు వచ్చిన దాని
లోఁ జెచ్చెరఁ దనకొడుకుం బెట్టి కుంతి నిజగృహంబునకుం జనియె నంత. 30

కర్ణుఁడు సూతగృహంబునకుం జేరుట.

గీ. ఘనభుజుండు రాధ • యను దానిపతి యొక్క । సూతుఁ డరుగుదెంచి • చూచి రత్న
పుంజభరితమయిన • మంజసలో నున్న । కొడుకు దానితోన • కొనుచువచ్చి. 31

క. తనభార్యకు రాధకు ని । చ్చిన నదియును గరము సంత • సిల్లి కుమారుం
గని చన్నులు సేఁపి ముదం । బునఁ బెనిచెను సుహృదులెట్టి • పుణ్యయొ యనఁగన్.

వ. ఇట్లు వసునివహంబుతో వచ్చుటం జేసి వసుసేనుండను నామంబునం బరఁగి కర్ణుం
డు రాధేయుండై సూతగృహంబునం బెరుఁగుచుండె నంత నిట. 33

సీ. యదుకులవిమలప • యఃపయోనిధిసుధా, కర రేఖఁ గమనీయ • కాంతినిలయ
ననవరతాన్నదా • నాభితర్పితముని, విప్రజనాశీర్గప • విత్రమూర్తి
వినయాభిమాన వి • వేకసౌజన్యాది, సదమలగుణరత్న • జన్మభూమిఁ
బరమపతివ్రతా • భరణాభిశోభితఁ, దామరసేక్షణఁ • దాల్మియందు
బృథివిఁ బోలెడు దానిఁ • బృథ యనుకన్యక । నధికపేరుఁడైన స్వ • యంవరమునఁ
బడసి పరనరేంద్ర • పరిభావి యప్పాండు । వరుఁడు పేర్మితో వి • వాహమయ్యె. 34

వ. మఱియు భీష్మానుమతంబున మద్రరాజ తనయ మాద్రియనుదాని మహోత్సవం
బున వివాహంబై పాండురాజు భరతకులరత్నాకరుండై పరాక్రమంబున నెవ్వారి
కసాధ్యుండై యపారబలసమేతుండై. 35

మ. ధ్వజినీపాతభరంబునం జెదరఁగా • ధాత్రీధరాహీంద్రమూ
ర్ధజరత్నప్రకరంబు లున్నతగజేం • ద్రస్యందనప్రోల్లస
ద్ధ్వజవాతాహతిఁ దూలఁగా జలదబృం • దంబీక్రియన్ సర్వది
గ్విజయార్థం బరిగెం గురుప్రభుఁడు దో • ర్వీర్యప్రకాశార్థియై. 36

క. అతులప్రతాపలీలా। యుతుఁడై పాణ్డుక్షితీశా ప • రోత్తరదిగ్భూ
పతుల నిజశాసనవశ। కృతులం గావించెఁ దనదు • కీర్తి వెలుంగన్. 37

మహాస్రగ్ధర. అతిరౌద్రాకారలీలా • యతదవదహనో • గ్రాగ్రసేనానిపీడా
హతులై నానావిధోపా • యనములు గొని సొ • హార్దవాంఛన్ జయశ్రీ
శ్రితబాహుం గానఁగా వ • చ్చిరి సకలజగ • త్సేవ్యమానున్ మహేంద్ర
ప్రతిముం గౌరవ్యవంశ • ప్రభు నఖలమహీ • పాలు నాంబాలికేయున్. 38

చ. లలితహయద్విపంబుల వి • లాసినులన్ మణిరౌప్యకాంచనా
వళుల నజావిగోమహిష • వర్గములన్ బహుభూషణంబులన్
బలువిడిఁ గప్పముల్ ధరణి • పాలుగచేఁ గొని నూఱువేల్ గజం
బులఁ బెఱికించి తెచ్చెఁ గురు • ముఖ్యుఁ డకుప్యధనమ్ము లిమ్ముగన్. 39

క. శరనిధిపరివృతవిశ్వం। భరఁ గల భూపతులు పాండు • పతితరమునఁ గిం
కరులై ప్రతిసంకల్పిత। కరులై రది మొదలు గాఁగఁ • గౌరవ్యులకున్ 40

వ. ఇట్లు పాండురాజు దిగ్విజయంబు సేసి తదుపార్జితంబులైన యపరిమితధనంబులఁ
దెచ్చి ధృతరాష్ట్రు ననుమతంబున భీష్మునకు సత్యవతికిఁ దమతల్లులైన కౌసల్యలకు
విదురునకు సుహృజ్జనులకు బ్రాహ్మణులకు నిచ్చి వారలవలన ననేకాశీర్వచనంబు
లు వడసి సుఖం బున్నంత. 41

చ. వినుతయశుండు పాండునృప • వీరుఁడు దిగ్విజయంబు సేసి పెం
పునఁ గొనివచ్చి యిచ్చిన య • పూర్వమహాధనరాశిపేర్మి వా
రనివిభవంబుతోడ ధృత • రాష్ట్రుఁడు సేసె శతాశ్వమేధముల్
దనరఁగ భూసురేశులకు • దక్షిణ లిచ్చి యథోచితంబుగన్. 42

వ. మఱియు నప్పాండురాజు వినయవిధేయత్వంబున ధృతరాష్ట్రునకు నభిమతకార్య
కరణంబును బాంధవులకు ననుకూలత్వంబును సుహృజ్జనులకుఁ బరిశ్రమజ్ఞానంబు
ను విద్వాంసులకుఁ గారుణ్యదానంబును దీనానాథజనంబునకు నభయదానంబు
ను మహీప్రజలకు సంతోషంబునుం జేయుచు. 43

క. ...గుణసంపద నధికుం డగుచుం బూరుభరత • కురుపతులకుఁ దు
...కరుండగు। బాండుమహీశుఁడని బుధ సంభలుదనుఁ బొగడన్.

క. నానాద్రవ్యనిరంతర। దానముల ననూనయజ్ఞ ♦ దక్షిణలను ధా
త్రీనాథుఁడు బ్రాహ్మణులను। శ్రీనిలయులఁ జేయుచుండె ♦ శిష్టప్రియుఁడై. 45

వ. మఱియు ననేకవివిధవినోదంబుల ననవరతకామానురూపవిషయసుఖానుభవం
బులం బ్రొద్దు పుచ్చుచు నాతండు మృగయావ్యసనంబునం దగిలి. 46

ఉ. వాసవసన్నిభుండు హిమ ♦ వన్నగదక్షిణపార్శ్వభూములన్
శ్రీసతిఁ బోనికుంతియును ♦ జెల్వగుమాద్రియుఁ దోడ రాఁగ బా
ణాసనబాణభాసితమ ♦ హాభుజుఁడై విహరించుచుండె ని
చ్ఛాసదృశంబు గాఁగను వ ♦ శాద్వయమధ్యగజేంద్రలీలతోన్. 47

వ. మఱియుఁ దనకు ధృతరాష్ట్రుం డిష్టాన్నపానమాల్యానులేపన భూషణాంబరా
దులు నిత్యంబును బుత్తెంచుచుండ నిట్లు మృగవ్యసనంబునం దగిలి యొక్కనాఁ
డు పెక్కు మృగంబుల నెగచి యొక్కటియు నేయం గానక కినిసి యొక్కయెడ.

క. మనసిజరాగంబునఁ బెనఁ। గినయిఱ్ఱిని లేడిఁ జూచి ♦ కృతహస్తుఁడు పె
ల్చన యేనమ్ముల నారెం। టిని దెళ్ళఁగ నేసెఁ గడుఁగ ♦ ఠినహృదయుండై. 49

—••◆పాండురాజునకు శాపంబు గలుగుట◆••—

వ. ఇట్లేసియు బాణంబులువుచ్చుకొనియున్న యప్పాండురాజుంజూచియమ్మృగమిథు
నంబునం దల్పావశిష్టజీవంబై పడియున్న మృగంబు మనుష్యవచనంబులనిట్లనియె.

తరలము. హరిపరాక్రమ నేను గిందముఁ ♦ డన్మునిన్ మృగముల్ నిరం
తరము నిట్లు రమింపఁ బోయినఁ ♦ దద్రతం బెడఁ గోరి నుం
దరమృగాకృతి నేను భార్యయు ♦ దారుణాటవిఁ గామభో
గరతి నుండితి మిష్టచారి మృ ♦ గవ్రజంబుల పొత్తునన్. 51

వ. మృగంబులమైయున్న మమ్ము వధియించిన దీన నీకుం బాతకంబు లేదు వేఁటలాడు
టయు మృగంబులఁ జంపుటయు రాజులకుఁ గర్తవ్యంబ యయినను.

గీ. పఱవ నోపక యున్న వైన ♦ మఱచి పెంటిఁ
బెనఁగి యున్నను బ్రసవింప ♦ మొనసి యున్నఁ
దెవులు గొనియున్న మృగములఁ ♦ దివిరి యేయ
రెఱచి యాహారముగ మను ♦ నెఱుకు లయిన. 53

చ. ఇనసమతేజులై ధరణి ♦ నెన్నఁడు ధర్మపథంబు దప్పఁ ద్రొ
క్కని భరతాదిరాజుల జ ♦ గన్నుతవంశమునందుఁ బుట్టి నీ
వనఘచరిత్ర యిట్లు దగు ♦ నయ్యు యధర్మువు సేయ నీయెఱుం
గని నృపధర్మముల్ గలవె ♦ కౌరవపుంగవ గౌరవస్థితిన్. 54

వ. అని తన్ను నిందించి పలికిన నమ్మృగంబు పలుకుల కలిగి పాండురాజిట్లనియె. 55

గీ. పగఱఁ గని సైఁతు రేనియు ♦ మృగకులంబుఁ। గనిసహింపరు రాజులు ♦ మొనసి దానిఁ
గ్రచ్చఱఁగఁ జంపుదురు నమ్మి ♦ కిచ్చి చంపఁ। జనదు మాయాబలంబునఁ ♦ జనదు చంప.

వ. తొల్లి యగస్త్యమహామునీంద్రుండు మృగమాంసంబున నిత్యశ్రాద్ధంబు సేయుచుండి రాజులకు మృగవధ దోషంబు లేకుండ నియమించె దీని నీవు నిందింపం జనునేయనుచున్న నమ్మృగంబు బాణక్షతవేదన సహింప నోపక సర్వప్రాణులకు సాధారణంబయి యిష్టంబగు సుఖావసరంబున నున్న మమ్ము ననపరాధుల వధించితి కావున నీకుం బ్రియాసంగమం బయినయప్పుడ పంచత్వం బయ్యెడు నీప్రియయు నిన్ననుగమించు నని పాండురాజునకు శాపం బిచ్చి గతప్రాణములైన నమ్మృగంబులం జూచి పాండురాజు పరమనిర్వేదనపరుం డయి. 57

క. ఎట్టివిశిష్టకులంబునఁ। బుట్టియు సదసద్వివేక ♦ ములు గల్గియు మున్
గట్టినకర్మఫలంబులు। నెట్టన భోగింప కుండ నేర్తురె మనుజుల్. 58

వ. కామవ్యామోహితుండయి కొండికనాఁడు మదీయజనకుండు పరలోకగతుండైనఁ దత్క్షేత్రంబున ధర్మమయుండయిన కృష్ణద్వైపాయనమునివలన నుద్భవిల్లి పరమధర్మప్రవృద్ధుండనైయున్న నాకిట్టి దుర్వ్యసనంబు సంభవించె నిది కర్మవశంబున నైనయది గావున నింక మునివృత్తియ నాకుచితంబు గావున సర్వసంగమంబులు విడిచి సర్వభూతంబులయందు సమచిత్తుండనై హింసఁ దలంపక నిత్యంబును నొక్కొక్కవనస్పతియందు నొక్కొక్కవన్యఫలంబు భిక్ష గొని యసంభవం బయిన నాఁ డుపవసించి వృక్షమూలంబున నుండి పాంసుపరిచ్ఛన్నదేహుండ నయి. 59

సీ. ఇంద్రియార్థంబులం ♦ దింద్రియవ్యాపార, ముడిగించి క్రియలెల్ల ♦ విడిచి పుణ్య
పాపబంధంబుల ♦ నోపి బంధింపంగఁ బడక మనోవృత్తి ♦ విడిచి నాకు
నిది ప్రియం బప్రియం ♦ బిది నింద యిది మహాస్తుతి యిది యనక సం♦తతనితాంత
సంతోషయుతుఁడనై♦ వంతయు భయమును శీతాతపంబులు ♦ వాతగతియు
నెఱుఁగ కివ్విధమున ♦ మఱచి శరీరంబు। మరణజీవితముల ♦ కురువిషాద
రోషవృత్తు లుడిపి ♦ భీషణాటవి నుండి। చేసెదను దపంబు ♦ భాసురముగ. 60

వ. అని నిశ్చయించి కుంతీమాద్రులం జూచి మీర లిందుండి నవయక హస్తిపురంబునకుం జని నాతపోవృత్తి నునికి రాజునకు సత్యవతీదేవికి భీష్మునకు విదురునకుం గౌసల్యకుఁ గురువృద్ధామాత్యపురోహితబ్రాహ్మణులకుం జెప్పి యుండుం డనిన వారలు బాష్పపూరితనయనలయి యిట్టి యుగ్రతపంబు విడిచి మమ్ము విడువనియట్టి యాశ్రమంబున నుండి తపంబు సేయునది యేము నిన్ను విడిచి పోవనోపము నీవు మమ్ము విడిచితేని నిప్పుడ ప్రాణంబుల విడుతు మనిన వారల నిశ్చయంబెఱింగి యట్లేని నాయొద్దన యుండుం డేను వానప్రస్థాశ్రమంబున నుండి వల్కలంబులు గట్టి రేపును మాపును మధ్యాహ్నంబును స్నానంబు సేయుచు వేల్చుచుం గందమూలఫలాశనుండనై పితృదేవతల వాక్సలిలవన్యఫలంబులం దనుపుచుఁ గ్రమంబున దేహమోక్షణంబు సేయుదు నని. 61

పృథ్వి. అమూల్యమణిభూషణంబులు గ ♦ జాశ్వబృందంబులున్

సమృద్ధధనధాన్యరాసులుఁ బ్ర ♦ శస్తగోవర్గముం
గ్రమంబునను భూసురేంద్రుల క ♦ గణ్యపుణ్యార్థి వై
యమర్త్యనిభుఁ డిచ్చెఁ బాండువిభుఁ ♦ డత్యుదారస్థితిన్. 62

వ. మఱియు నందుంగల సమస్తవస్తువు లెల్లను ధృతరాష్ట్రునకుం బుత్తెంచి మమత్వాహంకారవిముక్తుండై ధర్మపత్ను లయ్యిరువురుఁ దనయట్ల తపస్వినులై తోడరా నుత్తరాభిముఖుండై యరిగి నాగశైలంబును జైత్రరథంబును హిమవంతంబునుం గడచి సురసిద్ధసేవితంబయిన గంధమాదనంబునం గొండొకకాలం బుండి యింద్రద్యుమ్నంబను కొలనును హంసకూటంబును నతిక్రమించి. 63

—•• ◆ పాండురాజు శతశృంగంబునందుఁ దపోవృత్తి నుండుట ◆ ••—

మ. యతిసంఘంబులసంగతిన్ దురితక ♦ ర్మాపేతుఁడై యేఁగి సం
తతసిద్ధామరయక్షసేవితసము ♦ ద్యచ్ఛృంగమై యున్న యా
శతశృంగంబను పర్వతంబున శుభా ♦ చారుండు నిత్యవ్రతో
ద్ధతుఁడై ఘోరతపంబు సేసె మునిబృందం బద్భుతం బందఁగన్. 64

వ. ఇట్లు శతశృంగంబున నుత్తరభాగంబునందుఁ దపంబు సేయుచు బ్రహ్మఋషిసమానుండై దివ్యవిమానంబు లెక్కి వచ్చుచుం బోవుచున్న దేవగణంబులచేత సంకీర్ణంబైన స్వర్గమార్గంబున నుత్తరాభిముఖులై యూర్ధ్వలోకంబున కనాయాసంబున నరిగెడు మునిసహస్రంబులం జూచి మీర లెందులకుఁ బోయెద రని యడిగిన నప్పాండురాజునకు వార లిట్లనిరి. 65

క. అమవస గావున నేఁ డ। క్కమలజుఁ గొలువఁగ మహర్షి ♦ గణములు పితృసం
ఘములును బోదురు బ్రహ్మం। డమునం గలవార లం దొ ♦ డం గూడంగాన్. 66

వ. అది కారణంబుగా నేమును బ్రహ్మలోకంబునకుం బోయెద మనిన నమ్మునుల పిఱుంద భార్యాద్వయసహితుండై సమవిషమప్రదేశంబులం జనుచున్న యప్పాండురాజుం జూచి ఋషిగణం బిట్లనియె. 67

క. మీర లతిలలితమృదులా। కారులు గిరివిషమగహన ♦ గహ్వరముల రా
నేరరు గావున నిటఁ జను। దేరక నిలువుండ యివియ ♦ దేవపథంబుల్. 68

క. అనిన విని నరుల కక్కడఁ। జన బోలమి యెఱిఁగి పాండు ♦ జనపాలకుఁ డి
ట్లనియెను స్వర్గద్వారం। బనపత్యులు గాన నేర ♦ రఁట మును లయ్యున్. 69

వ. అపుత్రస్య గతి ర్నాస్తి యను వేదవచనంబు గలదు గావున నే నపుత్రకుండ నింక నేమి సేయుదు ననిన నమ్మునులు గరుణించి యోగదృష్టి ననాగతం బెఱింగి నీ వపుత్రకుండవు గావు దైవాధిష్ఠితంబైన సంతానంబు నీకు ధర్మానిలశక్రాశ్వినుల వరంబున నగు నక్షయలోకంబులుం బడయుదువు గావున సంతానార్థంబు యత్నంబు సేయు మనిన విని పాండురా జాత్మగతంబునఁ బురుషుండు పుట్టుచుండి దేవఋషిపితృమనుష్యుల ఋణంబులు నాలిగింటితోడం బుట్టి యథాకాలవిధుల వీనివలన

విముక్తుండు గావలయు నట్లు గానివానికిఁ బుణ్యలోకంబులు లేవు యజ్ఞంబులం
జేసి దేవతల ఋణంబును దపస్స్వాధ్యాయబ్రహ్మచర్యవ్రతంబులం జేసి ఋషుల
ఋణంబును శ్రాద్ధపుత్రలాభంబులం జేసి పితరుల ఋణంబును సూనృతధనార్జ
నంబులం జేసి మనుష్యుల ఋణంబునుం బాపవలయు నందుఁ బితరుల ఋణంబ
దక్కఁ దక్కిన మూఁడుఋణంబులవలన విముక్తుండ నయితి. 70

గీ. దేహనాశంబుతోడన ♦ తీఱు నెల్ల! వారిఋణములు మఱి పితృ ♦ వరుల ఋణము
నాశమయినను దీఱదు ♦ నాకు నిదియుఁ! దక్కియున్న ది యేనెట్లు ♦ దానిఁ బాతు.

వ. అని దుఃఖించి మృగశాపంబు దలంచి తనవలన సంతానం బయ్యెడు విధంబు లేమి
యెఱింగి యొక్కనాఁ డేకాంతంబునఁ గుంతికి నిట్లనియె. 72

ఉ. దానములం దపంబుల స ♦ దక్షిణయజ్ఞములన్ విహీనసం
తానుల కూర్ధ్వలోకసుప ♦ థంబు లవశ్యము లేవు లబ్ధసం
తానుల యెందుఁ బుణ్యు లిది ♦ తథ్యముగావున నొండు దక్కి సం
తానము నాకు నయ్యెడువి ♦ ధం బొనరింపుము ధర్మసంస్థితిన్. 73

క. అనపత్యుఁడనై జీవిం! చిన మృతిఁబొందినను నిర్వి ♦ శేషంబ యిహం
బును బరమును నఫలము గా! వున సంతతి వడయు ధర్మ ♦ వున ధర్మసతీ. 74

వ. ఔరస క్షేత్రజ దత్తక కృత్రిమ గూఢోత్పన్నాపవిద్ధులను నార్వురు పుత్రులు బంధు
వులు దాయాదులు నగుదురు కానీన సహోఢ క్రీత పౌనర్భవ స్వయందత్త పారశ
వులను నార్వురు పుత్త్రులు బంధువు లగుదురుగాని దాయాదులు గా రట్టిపుత్త్రుల
లో నౌరసున కించుకయు తక్కువగాని తక్కటిపుత్త్రులకంటె క్షేత్రజుం డుత్కృ
ష్టుం డందు దేవరన్యాయజాతుం డుత్తముం డండ్రు గావున నస్మన్నియోగంబునం
జేసి ధర్మమార్గంబున క్షేత్రజులం బడసిన నేనును బుత్రవంతుల కగు పుణ్యలోకం
బులు వడయ నేర్తురు తొల్లియుం గైకేయరాజయిన శారదుండు పుత్త్రోత్పాదనం
బునం దశక్తుండై తనధర్మపత్ని చెలియలి శ్రుతసేనం యనుదాని బుత్త్రార్థంబు
నియోగించిన నది బ్రాహ్మణవచనంబునం బుణ్యస్నాతయై పుంసవనహోమం
బు సేయించి ఋత్విజులవలన దుర్దమాదులయిన కొడుకుల ముగ్వురం బడసెఁ
బుత్రలాభంబున ననంతపుణ్యఫలంబగుట నది ధర్మ్యంబయిన యాచారం బనిన
విని కుంతి యిట్లనియె. 75

క. భరతకుల శ్రేష్ఠుఁడ వయి! పరఁగిన నీ కేము ధర్మ ♦ పత్నుల మయి యుం
కొరుల మనుష్యుల నంతఁగ! కరణంబులఁ దలఁపఁ బొందఁ ♦ గా నోపుదుమే. 76

వ్యుషితాశ్వుండను రాజు వృత్తాంతము.

వ. భవత్ప్రసాదంబున మాయందుఁ బుత్త్రోత్పత్తి యగు నెట్లనిన దీని కనుగుణంబయి
నది యొక్క పుణ్యకథ దొల్లి పౌరాణికులవలన వినినదాన దానిం జెప్పెదం జిత్త
గింపుమని పాండురాజునకుఁ గుంతి యిట్లనియె. 77

చ. అతులబలప్రతాపమహి • మాధిపుఁడై వ్యుషితాశ్వుఁ డన్మహీ
పతి నయధర్మతత్పరుఁడు • పౌరవవంశజుఁ డశ్వమేధముల్
శత మొనరించు చుండి భుజ • శక్తి జయించె మహీశులం బ్రవ
ర్ధితయశుఁడై ప్రతీచ్యుల ను • దీచ్యులఁ బ్రాచ్యుల దాక్షిణాత్యులన్. 78

క. ఆతనియజ్ఞంబునఁ బురు। హూతపురస్సరమరుద్గ • ణోత్తము లధిక
ప్రీతిఁ జనుదెంచి హవ్యము। లాతతహస్తములఁ గొందు • రగ్నిముఖమునన్. 79

వ. అట్టి వ్యుషితాశ్వుండు భద్రయను తనభార్యయందు ననవరతకామాసక్తిం జేసి యక్ష్మరుజాక్రాంతుం డయి యస్తమించిన నది పుత్త్రాలాభదుఃఖితయయి పతివియోగంబు సహింప నోపక. 80

గీ. పతియు లేక జీవించు న • య్యతివ దయిన। జీవనముకంటె దానికిఁ • జావులగ్గు
గాన నీతోన చనుదెంతుఁ • గాని నిన్నుఁ। బాసియేనుండఁగా నోప • వాసవాభ.

వ. కాదేని నాకుఁ బుణ్యమూర్తులైన పుత్త్రులం బ్రసాదింపుమని దర్భాస్తరణశాయినియై యాశవంబుఁ గౌఁగిలించుకొని విలాపించుచున్న దానికి వాని శరీరంబునం దుండి యొక్క దివ్యవాణి యిట్లనియె. 82

క. విదితముగ నీకు వర మి। చ్చెద నోడకు లెమ్ము గుణవ • శీకృతభువనుల్
సదమలచరిత్రు లాత్మజు। లుదయింతురు వగవ కుండు • ముదితేందుముఖీ. 83

వ. ఋతుమతివయిన యష్టమదివసంబున నేనియుఁ జతుర్దశదివసంబున నేనియు శుచివై శయనంబున నుండి నన్నుఁ దలంపు మనిన నదియుం దద్వచనానురూపంబు సేసి మువ్వురు సాల్వులును నల్వురు మద్రులనంగా నేడ్వురఁ గొడుకులం బడసె నదిగావున నీవు మాయందు దైవానుగ్రహంబున నపత్యంబు వడయు మనినం గుంతిం జూచి పాండురా జిట్లనియె ధర్మ్యంబయిన యొక్క పురాణకథఁ జెప్పెదఁ దొల్లి స్త్రీలు పురుషులచేత ననావృతలయి స్వాతంత్ర్యవృత్తి నిఖిలప్రాణిసాధారణధర్మంబునం దమ తమ వర్ణంబులయందు ఋతుకాలంబు దప్పక నియతానియతపురుషలయి ప్రవర్తిల్లుచున్న నుద్దాలకుండను నొక్క మహామునిభార్య నతిసాధ్వి నధికతపోనిధి నైన శ్వేతకేతుతల్లి ఋతుమతియైన దాని నొక్క వృద్ధవిప్రుం డతిథియై వచ్చి పుత్త్రార్థంబు గామించిన నలిగి శ్వేతకేతుం డిది ధర్మవిరుద్ధం బని దాని సహింపక. 84

సీ. ఇది యాదిగా సతు • లెన్నండుఁ బరపురు, షార్థినుల్ గాఁ జన • దన్యపురుష
సంగమంబునం జేసి • సకలపాతకములు, నగుఁ బరిగ్రహభూత • లయినసతుల
కిట్టిది మర్యాద • యిమ్మనుష్యులకెల్లఁ, జేసితి లోకప్ర • సిద్ధి గాఁగ
నని ధర్మ్యమైన మ • ర్యాద మానవులకుఁ, దద్దయు హితముగా • ధర్మమూర్తి
యబ్జభవసమానుఁ • డగు శ్వేతకేతుండు। నిలిపె నదియు ధారు • ణీజనంబు

నందు లోకపూజ్య • మై ప్రవర్తిల్లుచు। నుండె శిష్టసంప్ర • యుక్తి నొప్పి. 85

వ. మఱియుఁ దిర్యగ్యోనులయందును నుత్తరకురుదేశంబులయందును మొదలింటి ధర్మంబ యిప్పుడుం బ్రవర్తిల్లుచుండు నట్లు మనుష్యులయందు శ్వేతకేతుండు సేసిన ధర్మంబున నాఁటంగోలె. 86

క. పురుషులచే ధర్మస్థితిఁ। బరిగ్రహింపంగఁ బడిన • భార్యలకు నిరం
తరము నిజపురుషభక్తియుఁ। బరపురుషవిసర్జనంబుఁ • బరిచిత మయ్యెన్. 87

గీ. భర్తచేత నియోగింపఁ • బడక సతికి। నేదియును జేయఁగాఁ దగ • దెద్ది యైన
భర్తచేత నియోగింపఁ•బడిన దానిఁ। * జేయ కునికి దోషం బని•చెప్పె మనువు.

వ. పతి నియోగించినదానిం జేయనినాఁడు భార్యకుం బాతకం బని యెఱింగి కాదె తొల్లి సౌదాసుండైన కల్మాషపాదుండను రాజర్షి చేత నియుక్తయై వానిభార్య మదయంతి యనునది వసిష్ఠువలన నశ్మకుండను పుత్త్రుం బడసె నస్మజ్జన్మంబు నిట్టిద మహామునియయిన కృష్ణద్వైపాయనువలనఁ గురుకులంబు వృద్ధిఁబొందె నేముద్భవిల్లితిమి గావున నీ విన్ని కారణంబులు విచారించి నా నియోగంబు సేయుము. 89

చ. అలయక ధర్మశాస్త్రముల • యందుఁ బురాణములందుఁ జెప్ప ను
త్పలదళనేత్ర విందుమ య • పత్యము మే లని కావునన్ యశో
నిలయులఁ బుత్త్రులం బడయు • నీ కొనరించెద సంగతాంగుళీ
దళవిలసన్మదీయకర • తామరసద్వయయోజితాంజలిన్. 90

వ. అని పుత్త్రముఖావలోకనలోలత్వంబున దీనవదనుండై కుంతీదేవిం బ్రార్థించినఁ గుంతియుఁ బుత్త్రోత్పాదనోన్ముఖయై కుంతిభోజునింటఁ దనకొండికనాఁడు దుర్వాసుచేతఁ బడసిన మంత్రంబు తెఱంగు పతి కెఱింగించి యమ్మంత్రంబున కిది యవసరంబయ్యె నే నేవేల్పు నారాధింతు నానతి యి మ్మనిన సంతసిల్లి కుంతీదేవికిం బాండురా జిట్లనియె. 91

క. లలితాంగి యెల్లలోకం। బులు ధర్మువునంద నిలుచుఁ • బోలుపుగ ధర్మం
దలఁపుము మఱి యాతఁడె వే। ల్పులలోపలఁ బెద్ద ధర్మ•మున సత్యమునన్. 92

వ. అని నియోగించినఁ గుంతియుం బతికిఁ బ్రదక్షిణంబుఁ జేసి సమాహితచిత్తయై మహాముని యిచ్చిన మంత్రంబు విధివంతంబుఁ జేసి ధర్ముని నారాధించిన నాధర్ముండును యోగమూర్తిధరుండై వచ్చి వరం బిచ్చినం గుంతియుఁ దత్ప్రసాదంబున గర్భంబు దాల్చి సంవత్సరంబు పరిపూర్ణం బగుటయు. 93

కుంతీదేవియందు ధర్మరాజు జననము

ఉ. శాత్రవజైత్ర తేజమున • సర్వదిశల్ వెలుఁగంగ నైంద్రన
క్షత్రయుతుండుగా శశి ప్ర • కాశజయోన్నత మైన యష్టమిన్
మిత్రముఖగ్రహప్రతతి • మేలుగ నాభిజితోదయంబునం

* జేయకుండంగ రాదని- అని పాఠాంతరము.

బుత్త్రుఁడు ధర్మునంశమునఁ ♦ బుట్టె నతిస్థిరధర్మమూర్తి యై. 94
క. ధరణీసురు లాదిగ ను। ర్వరలోఁ గల సర్వభూత ♦ వర్గం బెల్లం
బరమోత్సవ మొందెను గుణ। శరణ్యుఁ డగు ధర్మజన్ము ♦ జన్మదినమునన్. 95
క. శతశృంగనిలయులగు సం। శితవ్రతులు విప్రవరులుఁ ♦ జేసిరి ధర్మ
స్థితి జాతకర్మ మత్త్యు। న్నతిఁ బాండుప్రథమపుత్త్రు ♦ నకు హర్షమునన్. 96
క. కురుకులవిభుఁ డగు ధర్మ। స్థిరమతి యగు నితఁ డనుచు ♦ ధృతిఁ జేసి యుధి
ష్ఠిరుఁడను నామముఁ దా ను। చ్చరించె నాకాశవాణి ♦ జనవిదితముగాన్. 97
వ. ఇట్లు పుత్త్రోదయంబునఁ బరమహర్ష సంపూర్ణహృదయుండై పాండురాజు కుంతీ మాద్రీసహితుండై శతశృంగపర్వతంబున నున్న నటమున్న ధృతరాష్ట్రువలన గాంధారి కృష్ణద్వైపాయనువరంబున గర్భంబు దాల్చి యొక్క సంవత్సరంబు నిండినఁ బ్రసూతి గాకున్నం బదరుచుఁ బుత్త్రలాభ లాలసయయి యున్నయది య ప్పడయ్యుధిష్ఠిరు జన్మంబు విని మనస్తాపంబున నుదర తాడనంబుఁ జేసికొనిన గర్భ పాతం బగుడు. 98
క. దాని నెఱింగి పరాశర। సూనుఁడు సనుదెంచి సుబల ♦ సుతఁ జూచి మనో
హీనవయి గర్భపాతము। గా నిట్టులు సేయు టిదియుఁ ♦ గర్తవ్యంబే. 99
క. ఇమ్మాంసపేశి నేకశ। తమ్ముదయింతురు సుతులు ము ♦ దమ్మున నిది త
థ్య మ్మింక నైన నతియ। త్నమ్మున రక్షింపు దీని ♦ నావచనమునన్. 100
వ. అని గాంధారిం బదరి తొల్లి వేదంబులు విభాగించిన మహానుభావుం డమ్మాంసపేశి నేకోత్తరశతఖండంబులుగా విభాగించి వీని వేఱువేఱ ఘృతకుండంబులం బెట్టి శీతలజలంబులం దడుపుచు నుండునది యిందు నూర్వురు గొడుకులు నొక్క కూఁతురుం బుట్టెదురని చెప్పి చనినఁ దద్వచనప్రకారంబు సేయించి గాంధారీధృతరాష్ట్రులు సంతసిల్లి యున్న నిట శతశృంగంబున. 101

కుంతీదేవియందు భీముడు జననము

చ. నిరుపమకీర్తి పాండుధర ♦ ణీపతి వెండియుఁ గుంతిఁ జూచి యం
బురుహదళాక్షి యింక నొక ♦ పుత్త్రు నుదారచరిత్రు నుత్తమ
స్థిరజవసత్త్వ నయ్యనిల ♦ దేవుదయం గలిగింపు పెంపుతోఁ
గురుకులరక్షకుం డతఁ డ ♦ గున్ బలవద్భుజవిక్రమోన్నతిన్. 102
వ. అని పనిచిన నెప్పటియట్ల కుంతీదేవి వాయుదేవు నారాధించి తత్ప్రసాదంబున గర్భంబు దాల్చి సంవత్సరంబు సంపూర్ణం బగుడు. 103
చ. సుతుఁడు నభస్వదంశమున ♦ సుస్థిరుఁడై యుదయించినన్ మహా
యతికృతజాతకర్ముఁ డగు ♦ నాతని కాతతవీర్యవిక్రమో
న్నతునకు భీమసేనుఁ డను ♦ నామముఁ దా నొనరించె దివ్యవా
క్సతి శతశృంగశైల నివ ♦ సన్మునిసంఘము సంతసిల్లఁగన్ 104

—••◆దుర్యోధనాదుల జననము◆••—

క. అనిలజుపుట్టినదివసము। నన యట దుర్యోధనుండు ◆ నరనుతధృతరా
ష్ట్రునకున్ గాంధారికి న। గ్రనందనుఁడు ఘనుఁడు వుట్టెఁ◆గలియంశమునన్. 105

శా. ఆదుర్యోధనుఁ డుద్భవిల్లుడును గ్ర ◆ వ్యాదారవంబుల్ శివా
నాదంబుల్ మదఘూకఘూంకృతులు నా ◆ నారాసభధ్వానముల్
భూదిక్కంపము గాఁ జెలంగె విగతాం ◆ భోభృన్నభోవీథియం
దాదిత్యద్యుతి మాయఁగాఁ గురిసె ను ◆ గ్రాసృఙ్మహావర్షముల్. 106

వ. మఱియు దుర్యోధను జన్మానంతరంబున ధృతరాష్ట్రునకు వైశ్యాపుత్రుండైన యు
యుత్సుండు పుట్టె నంత గాంధారికి నొక్కొక్కదివసంబున నొక్కొక్కరుండు
గాఁ గ్రమంబున దుశ్శాసన దుస్సహ దుశ్శల జలసంధ సమ సహ విం దానువిం
ద దుర్ధర్ష సుబాహు దుష్ప్రధర్షణ దుర్మర్షణ దుర్ముఖ దుష్కర్ణ కర్ణ వివింశతి వి
కర్ణ శల సత్వ సులోచన చిత్రోపచిత్ర చిత్రాక్ష చారుచిత్ర శరాసన దుర్మద
దుర్విగాహ వివిత్సు వికటాన నోర్ణనాభ సునాభ నం దోపనందక చిత్రబాణ చి
త్రవర్మ సువర్మ దుర్విమోచ నాయోబాహు చిత్రాంగ చిత్రకుండల భీమవేగ
భీమబల బలాకి బలవర్ధ నోగ్రాయుధ సుషేణ కుండధార మహోదర చిత్రా
యుధ నిషంగి పాశి బృందారక దృఢవర్మ దృఢక్షత్ర సోమకీర్త్యనూదర దృ
ఢసంధ జరాసంధ సద సువా గుగ్రశ్రవ ఉగ్రసేన సేనానీ దుష్పరాజ యాపరాజి
త కుండశాయి విశాలాక్ష దురాధర దృఢహస్త సుహస్త వాతవేగ సువర్చ ఆది
త్యకేతు బహ్వాశి నాగద త్తాగ్రయాయి కవచి క్రథన కుండ ధనుర్ధరోగ్ర భీమ
మరథ వీరబాహ్వాలోలు పాభయ రౌద్రకర్మ దృఢరథాశ్ర యానాధృష్య కుం
డభేది విరావి చిత్రకుండల ప్రమథ ప్రమాథి దీర్ఘరోమ దీర్ఘబాహు వ్యూఢో
రు కనకధ్వజ కుండాశి విరజసు లనంగా నూర్వురు గొడుకులు పుట్టిన. 107

గీ. ఆతనూజుల కందఱ ◆ కనుజయై ల। తాంగి దుశ్శలయనుకూఁతు ◆ రమరఁ బుట్టె
నందుదౌహిత్రవంతుల ◆ లైన పుణ్య। గతియుఁగాంచెదనని పొంగెఁ ◆ గౌరవుండు.

వ. ఇట్లేకోత్తరశతపుత్రులం బడసి కృతార్థుండైయున్న ధృతరాష్ట్రుకడకు భీష్మ విదు
రాది బంధుజనంబులుఁ బురోహితప్రముఖబ్రాహ్మణవరులును వచ్చి యేకాంతం
బున నిట్లనిరి. 109

క. మనదుర్యోధను జన్మం। బునఁ బెక్కులు దుర్నిమిత్త ◆ ములు పుట్టె జగ
జ్జనసంక్షయజననుం డగు। నని పలికెద రెఱుక గల మ ◆ హాత్ములు వానిన్. 110

క. కులమునకు నఖిలలోకం। బులకు నపాయంబు సేయు ◆ పురుషాధము ని
మ్ముల దూషించి జగంబును। గులమును * రక్షించు టరుదె ◆ కువలయనాథా.

వ. కావున నిప్పుడు దుర్యోధను దూషింతము నీకు వెండియుఁ బుత్రశతంబు సంపూ

*బోధించుటయు మేలు- అని పాఠాంతరము.

ర్ణంబయి పెరుఁగుచున్నయది యనిన ధృతరాష్ట్రుండు పుత్రమోహంబున నప్ప లుకులు విన నొల్లకుండె నట శతశృంగంబునఁ గుంతీదేవి భీమసేను సుపుత్రుం బ డసి దశమదివసంబున వేల్పులకు మ్రొక్కింపఁ గొడుకు నెత్తికొని దేవగృహంబున కుఁబోవు నెడ నతివిపులగిరిగహనగహ్వరంబున నుండి యొక్కపులి వెలువడి యా మిషార్థియయి వచ్చి పయికి లంఘించిన. 112

క. వీరుఁడు పాండుమహీపతి । దారుణబాణత్రయమునఁ ♦ దద్వ్యాఘ్రుంబున్ ధారుణిఁ దెల్లఁగ నడుమన। భూరిభుజుం డేసి కాచెఁ బుత్రుం దేవిన్. 113

క. ఉరుశార్దూలభయంబునఁ । బరవశయై కుంతియున్న ♦ బాలకుఁడు శిలో త్కరముపయిఁ బడియెఁ దద్బా। సురతనుహతిఁ జేసి రాలు ♦ చూర్ణంబయ్యెన్.

వ. దానిం జూచి పాండురాజు సంభ్రమంబునఁ బఱతెంచి విస్మితుండై కొడుకు నెత్తి కొని కుంతీదేవిం దోడ్కొని వేల్పులకు మ్రొక్కించి మగిడి నిజాశ్రమంబునకు వ చ్చి సుఖం బుండి గాంధారీధృతరాష్ట్రులకుఁ బుత్రశతంబు పుట్టుట విని ఋషులవ లన దివ్యమంత్రోపదేశంబుఁ గొని. 115

క. కొడుకుం ద్రిలోకవిజయుం। బడయుదు నని * ఘోర మగు త ♦ పం బొనరింపం దొడఁగె సురరాజు నెదలో। నిడికొని యేకాగ్రబుద్ధి ♦ నేకాంతమునన్. 116

వ. ఇట్లతినిష్ఠ నేకపాదస్థితుండయి తపంబు సేయుచుఁ గుంతి నొక్కసంవత్సరంబు వ్ర తంబు సేయం బంచి యున్న నప్పాండురాజున కిందుండు ప్రత్యక్షుండై. 117

ఇంద్రవరంబున గుంతి కర్జునుఁ డుదయించుట

క. పుత్త్రుఁడు నీ కుదయించు న। మిత్రక్షయకరుఁడు బంధు ♦ మిత్రానందజన న్మిత్రుం డని వర మిచ్చిన। ధాత్రీపతి వొంగి పృథకుఁ దా నిట్లనియెన్. 118

క. ధనమున విద్యను సంతతిఁ। దనిసిన వా రెందుఁ గలరె ♦ ధవళేక్షణ కా వున నాకింకను బలువురఁ। దనయులఁ బడయంగవలయు ♦ ధర్మువు పేర్మిన్. 119

చ. అమరగణంబులోనఁ బర ♦ మార్థమ యింద్రుఁడు పెద్ద సర్వలో కములకు వల్లభుం డతఁడ ♦ కావున నయ్యమరాధిపప్రసా దమున సుతున్ సురేంద్రసము ♦ ధర్మసమన్వితు నస్మదీయవం శము వెలిఁగింపఁగాఁ బడయు ♦ సర్వజగత్పరిరక్షణక్షమున్. 120

వ. అని నియోగించినఁ గుంతియుఁ దొల్లింటియట్ల దుర్వాసుం డిచ్చిన మంత్రంబున నిం ద్రు నారాధించినఁ దత్ప్రసాదంబునఁ గుంతికి. 121

క. స్థిరపౌరుషుండు లోకో। త్తరుఁ డుత్తరఫల్గునీప్ర ♦ థమపాదమునన్ సురరాజునంశమున భా। సురతేజుఁడు వంశకరుఁడు ♦ సుతుఁ డుదయించెన్. 122

వ. అయ్యవసరంబున. 123

సీ. విను కార్తవీర్యు కం♦టెను వీరుఁ డగుట న, ర్జుననామ విఖ్యాతుఁడ♦యొనరఁ దాల్చు

* ఘోరతపము బాయక సేయం। గడఁగె- అని పాఠాంతరము.

నీతండ యనిఁ బురు♦హూతాదిసురుల నోఁ, డించి ఖాండవము ద♦హించు బలిమి
నీతండ నిఖిలావ ♦ నీతలేశుల నోర్చి, రాజసూయమున ధ ♦ ర్మరాజు నునుచు
నీతండ వేల్పుల ♦ చేత దివ్యాస్త్రముల్, వడసి విరోధుల ♦ నోడుచుఁ గడిమి
ననుచు నవపయోద ♦ నినదగంభీరమై। గగనవాణి యెసఁగ ♦ గగనవీథిఁ
గురిసె బుష్పవృష్టి♦సురదుందుభిధ్వనుల్। సెలఁగె సకలభువన♦వలయ మద్రువ.

వ. మఱియు మరీచ్యాదిప్రజాపతులును ధాత్రాదిద్వాదశాదిత్యులును మృగవ్యాధా
దిరుద్రులును వరుణాదివసువులును భరద్వాజాది మహర్షులును భీమసేనాదిగం
ధర్వులును శేషాదిమహానాగముఖ్యులును వైనతేయాదిఖచరులును మేనకాద్య
ప్సరసలును విశ్వదేవతలును ♦ మఱియు స్వర్గంబుననున్న రాజులును జనుదెంచిన.

క. శతశృంగనగేంద్రము శత। ధృతి సర్గదినంబువోలెఁ ♦ ద్రిభువనభూత
ప్రతతి పరిపూర్ణశోభా। ధృతి నింద్రతనూజుజన్మ ♦ దినమున నొప్పెన్. 126

మాలిని. సరససురవధూలా ♦ స్యంబులున్ సిద్ధవిద్యా
ధరపటుపటహాతో ♦ ద్యధ్వనుల్ మీఱఁగాఁ గిం
పురుషలలితగీతం ♦ బుల్ మహారమ్య మయ్యెన్
వరమునిదివిజాశీ ♦ ర్వాదనాదంబుతోడన్. 127

వ. పాండురాజు పరమోత్సవంబునం గుంతివలనఁ బురుషత్రయసమానం బయిన
పుత్రత్రయంబు వడసి భువనత్రయరాజ్యంబు వడసినంతియ సుఖంబున సంతసిల్లి కు
మారులతోడి వినోదంబులఁ దగిలియున్నంత మాద్రి దనయందుఁ బుత్రజన్మంబు
వడయ నుపాయంబు లేమికి దుఃఖించి యాత్మగతంబున. 128

ఉ. కోరిన కోర్కి కిం దగఁగఁ ♦ గుంతి సుతత్రితయంబుఁ గాంచె గాం
ధారియు నక్కడన్ సుతశ ♦ తంబు ముదం బొనరంగఁ గాంచె నేఁ
బోరచియుండఁబుట్టువునఁ ♦ బుట్టి నిరర్థకజీవ నైతి సం
సారసుఖావహం బయిన ♦ సత్సుతజన్మముఁ గానఁ బోలమిన్. 129

వ. అని వగచుచు నొక్కనాఁ డేకాంతంబునం బతియొద్ద గద్గదవచనయై తనమ
నోవాంఛితంబుఁ జెప్పి కుంతీదేవియనుగ్రహంబు వడయ నేర్తునేనిఁ గొడుకులం బ
డయుదు నట్లైన నాకును నీకును లోకంబులకును హితంబగుఁ గావున నాకుఁ బు
త్రోత్పాదనంబు సేయం గుంతీదేవికి నానతిండనిన మాద్రికిఁ బాండురాజిట్లనియె.

క. నావచనమున నపత్యముఁ। గావించును గుంతి నీకుఁ ♦ గడు నెయ్యముతో
నీవగచిన యీయర్థము। చూవె మనంబునఁ దలంతు ♦ సొలయక యేనున్. 131

వ. అని పలికి యప్పుడ కుంతీదేవిం బిలిచి మద్రరాజపుత్రిదయిన మనోవాంఛితంబుఁ
జెప్పి సకలలోకకల్యాణకారు లాశ్వినులు గావున వారి నారాధించి యపత్యముఁ
బడయు మనినఁ గుంతియుం బతివచనానురూపంబు సేసిన మాద్రికి. 132

మాద్రియందు నకులసహదేవుల జననము

గీ. కవలవారు సూర్యేందుప్ర♦కాశతేజు లాశ్వినుల యంశములఁ బుట్టి♦ రమరగుణులు
వారలకుఁ బ్రీతి నాకాశ ♦ వాణి సేసె నకులసహదేవులని యెడు ♦ నామయుగము.

క. ఊర్జితులు యుధిష్ఠిరభీ మార్జుననకులసహదేవు ♦ లన నిట్లు వివే
కార్జితయశు లుదయించిరి నిర్జరుల వరప్రసాద ♦ నిర్మితశక్తిన్. 134

సీ. మృగశాపభయమున ♦ జగతీశుఁ డప్పాండు, పతి శతశృంగప ♦ ర్వతమునందుఁ
బత్నీసమేతుఁడై ♦ యత్నంబుతో ఘోర ♦ తప మొనరించుచు ♦ విపులశక్తి
నమరవరప్రసా ♦ దమున ధర్మస్థితిఁ, గొడుకుల నేవురఁ ♦ బడసె ననియు
విని వసుదేవుండు ♦ మనమున హర్షించి, యనుజను మఱదిని ఘనుఁడు సూడఁ
దనపురోహితుఁ గశ్యపుఁ ♦ డను మహాత్ముఁ బ్రీతిఁ బుత్తెంచె నవ్విప్రు♦చేత భాగి
నేయులగు కుమారులకు న ♦ మేయరత్న భూషణావళు లిచ్చి వి ♦ శేషలీల. 135

వ. అక్కశ్యపుండును జనుదెంచి పృథామాద్రీసహితుండయి యున్న యప్పాండురా
జుఁ గని వసుదేవుసందేశంబుఁ జెప్పి కుమారులకుం గ్రమంబునఁ జౌలోపనయనం
బు లొనరించి వేదాధ్యయనంబు సేయించుచున్నంత వసంతసమయం బఖిలజీవ
లోకానందజననంబై చనుదెంచుచున్న. 136

వసంత ఋతువు వర్ణనము

లయగ్రాహి.
కమ్మనిలతాంతముల♦కు న్మొనసి వచ్చు మధు♦పమ్ముల సుగీతనిన♦దమ్ము లెసఁగంజూ
తమ్ములలసత్కిసల♦యమ్ముల†సుగంధిముకు♦ళమ్ములను నానుచు ము♦దమ్మొనర వాచా
లమ్ములగు కోకిలకు♦లమ్ముల రవమ్ము మధు♦రమ్మగుచు వీచె నని ♦ శమ్ము సుమనోభా
రమ్మున నశోకనిక♦రమ్ములును జంపకచ♦యమ్ములును గింశుకవ♦నమ్ములును నొప్పెన్.

లయగ్రాహి.
చందనతమాలతరు♦లందు నగరుద్రుమము♦లందుఁ గదళీవనము♦లందు లవలీమా
కందతరుషండముల ♦ యందును నిమీలదర♦విందసరసీవనము ♦ లందు వనరాజీ
కందళితపుష్పమక♦రందరసముం దగులు♦చుం దనువు సౌరభము♦నొంద జనచిత్తా
నందముగఁ బ్రోషితుల♦డెందము లలందురఁగ♦మందమలయానిలము♦మందగతి [వీచెన్.

పాండురాజు మరణము

వ. ఇట్లు సర్వభూతసమ్మోహనం బయిన వసంతసమయంబునం బాండురాజు మదన
సమ్మోహనమార్గణ విదళిత మందీకృతమానసుండై మద్రరాజపుత్రియయిన మ
నోహరాకృతియందు మనంబు నిలిపి యున్నంత నొక్కనాఁడు కుంతీదేవి బ్రా
హ్మణభోజనయత్నంబు సేయుచుండి మాద్రీరక్షణంబునం దేమఱియున్న యవస
రంబున. 139

† సుగంధముల నిమ్ములను- అని పాఠాంతరము.

ఉ. చారుసువర్ణహాసి నవ ♦ చంపకభూషయు సిందువార ము
క్తారమణీయయున్ వకుళ ♦ దామవతంసయు నై యపూర్వశృం
గారవిలాసలీల యెసఁ ♦ గం దన ముందట నున్న మాద్రి నం
భోరుహనేత్రఁ జూచి కురు ♦ పుంగవుఁ డంగజరాగమత్తుఁడై. 140

క. కిందముశాపము డెందము। నం దలఁపక శాపభయము ♦ నను మాద్రి గడున్
వందురి వారింపఁగ బలి। మిం దత్సంభోగసుఖస ♦ మీహితుఁ డయ్యెన్. 141

వ. దానం జేసి విగతజీవుండై పడియున్న యప్పాండురాజుం గౌఁగిలించికొని మా
ద్రి యఱచుచున్న దాని యాక్రందనధ్వని విని కుంతీదేవి గొడుకులుం దానునుం
బఱతెంచి పతిపాదంబులపయిం బడి యేడ్చుచున్న నెఱింగి శతశృంగనివాసులగు
మును లెల్లనుం దెరలి వచ్చి చూచి శోకవిస్మయాకులితచిత్తులయి రంతఁ గుంతీదే
వి మాద్రి కిట్లనియె. 142

ఉ. నా కెడ యిమ్ము లెమ్ము కురు ♦ నాథు మనఃప్రియధర్మపత్ని నే
నేకత మెట్టు లుండుదు మ ♦ హీపతితోడన పోదుఁ బుత్రిలం
జేకొని పెంపు నాపలుకు ♦ సేయుము నావుఁడు మాద్రి దద్దయున్
శోకపరీతచిత్తయగు ♦ చుం బృథ కిట్లనియెం బ్రియంబునన్. 143

తరువోజ. కురువంశవిస్తార ♦ కులధర్మయుక్తిఁ♦గొడుకులఁబడసియి♦క్కురుకుంజరునకుఁ
గరము మనఃప్రీతి ♦ గావించి పుణ్య ♦ గతికిఁ గారణమవై ♦ కమలాక్షి నీవు
దిరముగా నిష్టంబు ♦ దీర్చితే నిందు ♦ ధృతిఁ బతి యిష్టంబు ♦ దీర్పన కాన
నరిగెదం బతితోడ ♦ నన్యలోకమున ♦ నైనను బ్రీతిసే ♦ యంగఁ గాంతు ననియె.

వ. మఱియు మృగశాపభయం బెఱింగియు నిట్లిమఱినయతిప్రమత్తురాల నే నిందుం
డి పుత్త్రిల రక్షింప నేర నన్ను వారింపఁ దగదు కొడుకుల నేమఱక రక్షించునది
యని చెప్పి కుంతీదేవి వీడ్కొని మునిసహస్రంబులకు మ్రొక్కి మద్రరాజపుత్త్రి ప
తితోడన చిత్యారూఢయై యగ్నిశిఖల నపగతప్రాణయయ్యె నంత నయ్యిరువుర
యంగంబులు సంగ్రహించుకొని మహామునులు గుంతీదేవిం గొడుకులనూరార్చి.

క. ధరణీరాజ్యవిభూతియుఁ। బరిజనులను బాంధవులను ♦ బ్రజ విడిచి తప
శ్చరణం దపసుల తనకున్। శరణం బని నమ్మి పాండు ♦ జనపతి నెమ్మిన్. 146

క. కొడుకుల నిందఱ * నిక్కడ। నిడి పరలోకమున కరిగె ♦ నెడ సేయక యి
ప్పుడు వీరలఁ గురువృద్ధుల। కడకుం గొనిపోవ వలయు ♦ గజపురమునకున్. 147

వ. అని తమలో విచారించి కుంతీదేవినిం గుమారులం దోడ్కొని కొందఱు మహా
మునులు హస్తిపురంబునకు వచ్చి రంత. 148

చ. సురలవరప్రసాదమునఁ ♦ జూవె సుపుత్త్రిలఁ బాండురాజు భా
సురముగఁ గాంచెఁ దత్సుతులఁ ♦ జూతము రండని పౌరు లెల్ల నొం

---

* కిల్లడ యిడి సురలోకమున కరిగె- అని పాఠాంతరము.

డోరులకుఁ జెప్పుచుం దరలి • యొండొరులం గడవంగ వచ్చి చూ
చిరి భుజవిక్రమోన్నతుల • సింహకిశోరులఁ బాండవేయులన్. 149

ఉ. వీరలు దైవశక్తిఁ బ్రభ • వించినవా రను టేమిసందియం
బీ రమణీయకాంతి నుప • మింపఁగ వేల్పులెకాక యిట్టియా
కారవిశేషసంపదఁ బ్ర • కాశితతేజము పేర్మిఁ జూడ సా
ధారణమర్త్యులే యని ము • దంబునఁ బౌరులు దమ్ముఁ జూడఁగన్. 150

—పాండవులు హస్తిపురంబుఁ జేరుట—

వ. మునిసహస్రపరివృతులయి జననీసహితంబు పాండురాజకుమారులు రాజమార్గం
బు దఱియం జొచ్చి రాజమందిరద్వారంబు సేరం జనుదెంచునంత మంత్రిపురోహి
త బ్రాహ్మణ నివహంబులును దుర్యోధన దుశ్శాసన ప్రముఖ ధృతరాష్ట్ర సుతశ
తంబును నెదురు వచ్చి పాండవులం దోడ్కొని తెచ్చిన భీష్మ విదుర ధృతరాష్ట్ర స
త్యవత్యంబికాం బాలికా గాంధారీ పురోహిత విద్వజ్జనంబు లమ్మునులకు నమస్క
రించి తమకు మ్రొక్కిన కుమారుల నతిస్నేహంబున నెత్తికొని కుంతిని బ్రియ
పూర్వకంబుగా సంభావించి పాండురాజ వియోగదుఃఖితులయి యున్న వారి వా
రించి యమ్మునులయం దొక్కవృద్ధతపస్వి మునిసహస్రానుమతంబున నిట్లనియె.

ఉ. భానునిభుండు పాండు జన • పాలుఁడు ఘోరతపంబు సేసి ధ
ర్మానిలవాసవాశ్వినుల • దైన వరంబున శక్తి పేర్మితో
నీ నరనాథనందనుల • నేవుర వంశవివృద్ధిపొంటె బం
చాననసత్త్వులం బడసె • నాశతశృంగమహానగంబునన్. 152

క. త్రిదశాధినాథసదృశుఁడు। త్రిదశాలయమునకు మాద్రి • దేవియుఁ దానున్
ముద మొదవ నరిగె నేఁటికిఁ। బదునేడవనాఁడు దురితబంధచ్యుతుఁడై. 153

క. రమణీయశీల నొక్కటఁ। నమరపురంబునకుఁ జనిన • యయ్యిరువుర యం
గము లివి పితృమేధవిధి। క్రమ మొనరఁగ సంస్కరింపఁ • గడఁగుఁడు వీనిన్. 154

వ. ఈ దేవియును బతితోడన పోవ సమకట్టినం బుత్రరక్షణార్థంబు మునిగణప్రార్థిత
యై మెట్టకేనియు ధృతప్రాణ యయ్యె నిక్కుమారులు గురుకులవిస్తారకులు దే
వమూర్తులు యుధిష్ఠిర భీమార్జున నకుల సహదేవు లనంగా దేవాధిష్ఠితనామంబు
లు దాల్చి బ్రహ్మర్షిప్రణీతోపనయనులై శ్రుతాధ్యయనసంపన్నులగుచుఁ బెరుఁగు
చున్నవారు వీరలం జేకొని కురువృద్ధులు ధర్మబుద్ధి రక్షించునదియని చెప్పి సిద్ధచా
రణగణంబులతో మహామును లంతర్ధానంబు సేసి రంత వ్యాసభీష్మధృతరాష్ట్రుల
యనుమతంబున. 155

సీ. వెలయంగఁ బితృమేధ • విధివిచక్షణ శీల, సద్భ్యానురోపదే • శక్రమమున
నధికవిభూతితో • నతిపవిత్రప్రదే, శమున నయ్యంగముల్ • సంస్కరించి
పుణ్యస్వధామృతం • బుల నొప్పఁగా శ్రాద్ధ, విధి యొనరించి స • ద్విప్రతతికి

నగ్రహారములు ది • వ్యాంబరాభరణశ, య్యాసనచ్ఛత్రగ • వాశ్వకరుల
నిచ్చి సర్వజనుల • కెల్లను భోజన। దాన మొనరఁ జేసి • ధర్మవిదుఁడు
విదురుఁ డట్లు పాండు • విభునకుఁ జేయించె। నన్యలోకహితము • లైన విధులు.

వ. అంతఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు వారికందఱకు దుఃఖోపశమనంబు సేసి యొక్కనాఁ
డు సత్యవతికి నేకాంతంబున నిట్లనియె. 157

క. మతిఁ దలఁపఁగ సంసారం। బతిచంచల మెండమావు • లట్టుల సంప
త్ప్రీతతు లతిక్షణికంబులు। గతకాలము మేలు వచ్చు • కాలముకంటెన్. 158

క. కూ్రరులు విలుప్తధర్మ వి। చారులు ధృతరాష్ట్రసుతు ల • సద్వృత్తులు ని
ష్కారణవైరులు వీరల। కారణమున నెగ్గు వుట్టుఁ • గౌరవ్యులకున్. 159

వ. దాని ధృతరాష్ట్రుండు దాన యనుభవించుం గాని మీ రీదారుణంబుఁ జూడక
వీరల విడిచి తపోవనంబునకుం జనుం డని చెప్పిన విని సత్యవతియుఁ బారాశర్యు
నుపదేశంబు భీష్మవిదురుల కెఱింగించి కోడండ్ర నంబికాంబాలికలం దోడ్కొని
వనంబునకుం జని తానును వారు నతిఘోరతపంబు సేసి కొండొకకాలంబునకు
శరీరంబులు విడిచి పుణ్యగతికిం బోయి రిట ధృతరాష్ట్రుండును. 160

క. తనసుతులు పాండుసుతులని। మనమున భేదింప కతిస • మంజసభావం
బున నొక్కరూపకాఁ జే। కొని యుండెం బాండురాజు • కొడుకులఁ బ్రీతిన్. 161

క. ధృతరాష్ట్రు నెయ్యమున సం। తతవర్ధితులగుచుఁ బాండు • తనయులు వినయా
న్వితులు గుమారక్రీడా। రతులయి యొడఁగూడి ధార్త • రాష్ట్రులతోడన్. 162

క. కఱచునెడ నేయునెడ వడిఁ। బఱచునెడం బెనఁగునెడ న • పారబలంబుల్
మెఱయునెడ భీమునకు నం। దొఱుఁ గీడ్పడఁ దొడఁగి రుద్ధ • తులు రాజసుతుల్.

క. వదలక పెనఁగి పదుండ్రం। బదియేవుర నొక్కపెట్ట • పట్టి ధరిత్రిం
జెదరఁ బడ వైచి పవనజుఁ। డదయుండయి వీపు లొలియ • నందఱ నీడ్చున్. 164

సీ. కూడి జలక్రీడ • లాడుచుఁ గడఁగి యా, ధృతరాష్ట్రతనయుల • నతులశక్తి
లెక్కించియుఁ బదుండ్ర • నొక్కొక్కభుజమున, నెక్కించుకొని వారి • నుక్కడంగఁ
గొంచక నీరిలో • ముంచుచు నెత్తుచుఁ, గారించి తీరంబు • సేరఁ బెట్టుఁ
గోరి ఫలార్థులై • వారలయెక్కిన, మ్రాఁకుల మొదళుల • వీఁకఁ బట్టి
వడిఁ గదల్చుఁ బండ్లు • దడఁబడి వారలు తోన ధరణిమీఁదఁ • దొరఁగుచుండ
నిట్టిపాట గాడ్పు • పట్టిచే దుశ్శాస। నాదు లెల్ల బాధి • తాత్ములైరి. 165

వ. దాని సహింపఁ జాలక యొక్కనాఁడు దుర్యోధనుండు శకుని దుశ్శాసనాదులతో
విచారించి యిట్లనియె. 166

పృథ్వి. ఉపాంశువధఁ జేసి మధ్యము మ • దోద్ధతుం జంపి ని
స్సపత్నముగ ధర్మనందను న • శక్తు బంధించి యే
నపాండవముగా సముద్రవల • యాఖిలక్షోణి మ

త్కృపాణపటుశక్తి నత్యధిక • కీర్తినై యేలెదన్. 167

—••◆దుర్యోధనుఁడు భీముని గంగలోఁ ద్రోయించుట.◆••—

వ. అని పాపబుద్ధియందుఁ గృతనిశ్చయుండై దుర్యోధనుండు భీష్మవిదురు లెఱుంగ కుండ భీమున కపాయంబు సేయ నంతరం బన్వేషించుచున్నంత నొక్కనాఁడు జలక్రీడావసరంబున. 168

ఉ. వేడుక నొక్కరుండు శత • వీరకుమారులతోడఁ జల్లుపో
రాడి జయించి యందఱ న • నంతపరిశ్రమసారవశ్యముం
గూడి ప్రమాణకోటి నన • ఘుండు సమీరణనందనుండు మే
యాడక నిద్ర వోయె శిశి • రానిలముల్ పయి వీచు చుండఁగన్. 169

క. ఆపవనజు నతిఘనలతి। కాపాశావళుల నంటఁ • గట్టించి మహా
కోపమున గంగమడువునఁ। ద్రోయించె సుయోధనుండు • దుష్టాత్ముండై. 170

క. అనిలసుతుఁ డంతటన మే। ల్కని నీల్గుడు నతనివజ్ర • ఘనకాయముఁ బొం
దిన లతికాజాలము లె। ల్లను దెగిస్సె మృణాళజాల • లలితములగుచున్. 171

గీ. కర్మబంధనములు • గ్రక్కునఁ బాయుడుఁ। బుణ్యగతికి నెగయు • పురుషునట్లు
బంధనంబు లెల్లఁ • బాయుడు భీముండు। నీరిలోననుండి • నెగయ దెంచె. 172

వ. మఱియు నొక్కనాఁడు. 173

క. జనపతిపనుపున సారథి। ఘనవిషకృష్ణోరగములఁ • గఱపించె శ్రమం
బున నిద్రితుఁడైన ప్రభు। జనసుతు సర్వాంగమర్మ • సంధుల నెల్లన్. 174

క. అవిరళవిషఫణిదంష్ట్రిలు। పవనజువజ్రమయతనువు • పయితోలును నో
పవు భేదింపఁగఁ బాపు। వ్యవసాయుల చెయ్వు లర్థ • వంతము లగునే. 175

చ. అలఘు * భుజుండు భీముఁడును • నంతన మేల్కని యవ్విషోరగం
బులఁ జరణంబులం జమరి • ముక్కున వాతను నెత్తు రొల్కఁగా
దలరఁగ సారథిం జఱచెఁ • దానపహస్తమునన్ వసుంధరా
తలమునఁ దెళ్లె సారథియుఁ • దత్క్షణమాత్రన ముక్తజీవుఁడై. 176

క. మఱియును నొకనాఁ డెవ్వరు। నెఱుంగకుండంగఁ గార • వేందునిఁడు ధర్మం
బెఱుఁగక విష మన్నముతోఁ। గుఱుకొని పెట్టించె గాడ్పు • కొడుకున కలుకన్.

క. సముఁడై యుయుత్సుఁ డయ్యా। న్నము దుష్టం బగుటఁ జెప్పి • నం గుడిచె విషా
న్నము నాఁకలి పెలుచను నది। యమృతాన్నం బయ్యె జీర్ణ • మైమారుతికిన్.

వ. ఇట్లు దుర్యోధనుండు భీమునకుఁ దనచేసిన యెగ్గులెల్లను గృతఘ్నునకుం జేసిన లగ్గునుంబోలె నిష్ఫలంబైన సిగ్గునడి వెండియుఁ బాండవుల కెల్ల నపాయంబు సేయ నుపాయంబుఁ జింతించు చుండె నంత భీష్మనియోగంబున. 179

క. విలువిద్యఁ గఱచు చుండిరి। బలయుతులు గుమారకులు కృ • పద్రోణా చా

---

* బలుండు వాయుసుతుఁ డంతన- అని పాఠాంతరము.

ర్త్యులతోడఁ గలసి యొక్కట। నలఘుపరాక్రమసమేతు • లధికస్పర్ధన్. 180
వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 181
గీ. కృపుఁడు ద్రోణుండు ననఁగ సత్కీర్తులైన। వారిజన్మప్రకారంబు • వారువచ్చి
కౌరవులకెల్ల గురులైన • కారణంబు। విప్రముఖ్య నా కెఱుఁగంగ • విస్తరింపు. 182
వ. అని జనమేజయుం డడిగిన వాని కెఱుంగ వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 183

కృపాచార్యుల వృత్తాంతము

సీ. వినవయ్య గౌతముం • డనఁ బ్రసిద్ధుండైన, మునికి శరద్వంతుఁ • డనుమహాత్ముఁ
డురుతర తేజుఁడై • శరసమూహంబులో, నుదయించి వేదముల్ • సదువ నొల్ల
కతిఘోరతపమున • నుతభూసురోత్తముల్, వేదముల్ సదువున • ట్లాదరమున
సర్వాస్త్రవిదుఁడు ధ • నుర్వేద మొప్పంగఁ, బడసి మహానిష్ఠ • గడఁగి తపము
సేయుచున్న దివిజ • నాయకుఁ డతిభీతి। నెఱిఁగి వానితపముఁ జెఱుపఁ బనిచె
జాలపదయనంగ దరుణి • జలపదయనియెడు। దాని నదియు వచ్చె • వానికడకు. 184
క. అమ్ముదితఁ జూచి కామశ। రమ్ములచే విద్ధుఁడై శ • రద్వంతుఁడు చి
త్తమ్మలరి మదనరాగర। సమ్మునఁ ద న్నెఱుఁగ కుండఁ • జంచలతనుఁడై. 185
క. ఆతరుణికటాక్షేక్షణ। పాతము గౌతమున కపుడు • పటుబాణధనుర్వి
పాతముతోడన రేతః। పాతము గావించె రాగ • పరవశుఁ డగుటన్. 186
వ. దాని నెఱింగి శరద్వంతుం డయ్యాశ్రమంబు విడిచి చని యొండుచోటం దపంబు సే
యుచుండె నవ్వీర్యం బొక్కశరస్తంబంబున ద్వివిధంబయి పడిన నం దొకకొడుకు
నుం గూఁతురుం బుట్టి రంత శంతనుండు మృగయావినోదార్థం బరిగిన వాని సే
నాగ్రచరుం డాశరస్తంబంబున నున్న కొడుకును గూఁతును దత్సమీపంబున ను
న్న శరచాపకృష్ణాజినంబులుం జూచి యివి యెవ్వఁడేనొక్క ధనుర్వేదపారగుం
డయిన బ్రాహ్మణు నపత్యంబులగునని శంతనునకుం జూపిన శంతనుండును వార
లఁ జేకొని కృపాయత్తచిత్తుండయి పెనుచుటం జేసి యయ్యిరువురుఁ గృపుండును
గృపియు ననం బెరుఁగుచున్నంత. 187
క. చనుదెంచి శరద్వంతుం। డనవద్యుఁడు దనయపత్య • మని వారిని శం
తనున కెఱిఁగించి కృపు న। త్యనుపము నుపనీతుఁ జేసె • నధికప్రీతిన్. 188
శా. వేదంబుల్ సదివించె భూసురులతో • విఖ్యాతుఁగా నాత్మసం
వేదిం జేసెఁ జతుర్విధంబగు ధను • ర్వేదంబు నానాస్త్రవి
ద్యాదాక్షిణ్యముతోడఁ దాన కఱపెం • దద్వృత్తముల్ సూచి సం
వాదుల్ మే లన నందనుం గృపు శర • ద్వంతుం డుదాత్తాత్ముఁడై. 189
వ. అట్టి కృపాచార్యు రావించి భీష్ముం డతిభక్తిం బూజించి వానితోడ మనుమలనంద
ఱ విలువిద్యఁ గఱవం బంచిన. 190
క. సవిశేషముగ ధనుర్వే। దవిశారదులైరి కురు జ • తక్రమములై పాం

డవధృతరాష్ట్రాత్మజయు। దవు లాదిగ రాజసుతులు ♦ దత్కృపశిక్షన్. 191

ద్రోణాచార్యుల వృత్తాంతము

వ. మఱియు వారల కాచార్యుండైన ద్రోణుజన్మంబును వాని చరిత్రంబును జెప్పెద వినుమని జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 192

క. సద్వినుతచరిత్రుండు భ। రద్వాజుండను మునీశ్వ ♦ రప్రవరుఁడు గం
గాద్వారమునఁ దపంబు జ। గద్వంద్యుఁడు సేయు చుండె ♦ గతకల్మషుఁడై. 193

సీ. అమ్మునియొక్కనాఁ ♦ డభిషేచనార్థంబు, గంగకుఁ జని మున్న ♦ కరము వేడ్క
నందు జలక్రీడ ♦ లాడుచునున్న య, ప్సరస ఘృతాచి య ♦ న్సదమలాంగి
పటుపవనాపేత ♦ పరిధానయైన య, య్యవసరంబునఁ జూచి ♦ యమ్మృగాక్షిఁ
గామించి యున్నఁ ద ♦ త్కామరాగాతిరే, కమ్మునఁ జేసి త ♦ త్క్షణమునందుఁ
దనకు శుక్లపాతంబైన ♦ దానిఁ దెచ్చి। ద్రోణమున సంగ్రహించిన ♦ ద్రోణుఁ డనఁగఁ
బుట్టెగురునియంశంబునఁ ♦ బుణ్యమూర్తి। ధర్మతత్త్వజ్ఞుఁడగు భర ♦ ద్వాజమునికి.

వ. మఱియు ననంతరంబ భరద్వాజసఖుండైన పృషతుండను పాంచాలపతి మహాఘోరతపంబు సేయుచు నొక్కనాఁడు తనసమీపంబున వాసంతికాకుసుమాపచయవినోదంబున నున్న యప్సరస మేనక యనుదానిం జూచి మదనరాగంబున రేతస్స్కందంబయిన దానిం దనపాదంబునఁ బ్రచ్ఛాదించిన నందు ద్రుపదుండను కొడుకు మరుదంశంబునఁ బుట్టినవాని భరద్వాజాశ్రమంబునం బెట్టి చని పృషతుండు పాంచాలదేశంబున రాజ్యంబు సేయుచుండె ద్రుపదుండును ద్రోణుని తోడ నొక్కట వేదాధ్యయనంబు సేసి విలువిద్యయుం గఱచి యాపృషతు పరోక్షంబునం బాంచాలదేశంబున కభిషిక్తుండయ్యె ద్రోణుం డగ్ని వేశుండను మహామునివలన ధనుర్విద్యాపారగుండై తత్ప్రసాదంబున నాగ్నేయాస్త్రం బాదిగాఁగల యనేకదివ్యబాణంబులు వడసి భరద్వాజ నియోగంబునఁ బుత్రలాభార్థంబు గృపుని చెలియలిఁ గృపి యనుదాని వివాహంబయి దానియం దశ్వత్థామయను కొడుకుం బడసి యొక్కనాఁడు. 195

క. అనవరతము బ్రాహ్మణులకుఁ। దనియఁగ ధన మిచ్చు జామ ♦ దగ్న్యుఁడు రాముం
డనుజనవాదపరంపర। విని యరిగెను వానికడకు ♦ విత్తాపేక్షన్. 196

క. అరిగి మహేంద్రాచలమునఁ। బరమతపోవృత్తి నున్న ♦ భార్గవు లోకో
త్తరభూరికర్మ నిర్మల। చరితుని ద్రోణుండు గాంచె ♦ సద్వినయమునన్. 197

వ. ఏను భారద్వాజుండ ద్రోణుండను నాఁడ నర్థార్థినై నీకడకు వచ్చితి ననినఁ బరశురాముం డిట్లనియె. 198

చ. కలధన మెల్ల ముందర జ ♦ గన్నుత విప్రుల కిచ్చి వార్ధిమే
ఖల నిఖిలోర్వి యంతయును ♦ గశ్యపుఁ డన్ముని కిచ్చితిన్ శరం
బులును శరీర మస్త్రములుఁ ♦ బొల్పుగ నున్నవి వీనిలోన నీ

వలసినవస్తువుల్ గొను ధురీ • ణంబుగ నిచ్చెద నీకు నావుఁడున్. 199

క. ధనములలో నత్యుత్తమ। ధనములు శస్త్రాస్త్రములు మ • దంబున వీనిం
గొని కృతకృత్యుఁడ నగుదును। జననుత నాకొసఁగు మస్త్ర • శస్త్రచయంబుల్.

వ. అని పరశురాముచేత దివ్యాస్త్రంబులు ప్రయోగరహస్యమంత్రంబులతోడం బడ
సి ధనుర్విద్యయు నభ్యసించి ధనార్థియయి తనబాలసఖుండైన ద్రుపదుపాలికిం
బోయి యేను ద్రోణుండ నీసహాధ్యాయుండ నన్ను నెఱుంగు దేయని ప్రణయ
పూర్వకంబుగాఁ బలికిన విని యప్పలుకులు విన సహింపక ద్రుపదుండిట్లనియె.201

చ. కొలఁది యెఱుంగ కిట్టిపలు • కుల్ పలుకం దగఁ గాదు నాక నన్
బలుచఁదనంబునం బలుకఁ • బాడియె నీసఖ నంచుఁ బేద వి
ప్రులకును ధారుణీశులకుఁ • బోలఁగ సఖ్యము సంభవించునే
పలుకక వేగ పొమ్మకట • పాఱుఁడు సంగడికాఁడె యెయ్యెడన్. 202

చ. ధనపతితో దరిద్రునకుఁ • దత్త్వవిదుం డగువానితోడ మూ
ర్ఖునకుఁ బ్రశాంతుతోడఁ గడుఁ • గ్రూరునకున్ రణశూరుతోడ భీ
రునకు వరూథితోడ నవ • రూథికి సజ్జనుతోడఁ గష్టదు
ర్జనునకు నెవ్విధంబునను • సఖ్యము దా నొడఁగూడ నేర్చునే. 203

క. సమశీలవ్రతయుతులకు। సమధనవంతులకు సమను • చారిత్రులకుం
దమలో సఖ్యమును వివా। హము నగుఁ గాకగును రెండు • నసమానులకున్.204

వ. మఱి యట్లుంగాక రాజులకుఁ గార్యవశంబునం జేసి మిత్రామిత్రసంబంధంబులు
సంభవించుం గావున మాయట్టి రాజులకు మీయట్టి పేదపాఱులతోఁ గార్య
కారణవశంబైన సఖ్యం బెన్నండును గానేరదని ద్రుపదుం డైశ్వర్యగర్వంబున
మెచ్చక పలికిన విని ద్రోణుం డవమానజనితకోపఘూర్ణమానమానసుండయి
యేదియుం జేయునది నేరక పుత్రకళత్రాగ్నిహోత్రశిష్యగణంబుతో హస్తిపు
రంబునకు వచ్చి నప్పు డప్పురబాహ్యంబున ధృతరాష్ట్రపాండునందను లందఱుఁ
గందుకక్రీడాపరులయి వేడుకతో నాడుచున్న నక్కాంచనకందుకం బొక్క నూ
తంబడిన. 205

గీ. నీరిలోనఁ దోఁచు • తారకప్రతిబింబ। మొక్కొ యనఁగ వెలుఁగు • చున్నదాని
రాచకొడుకు లెల్లఁ • జూచుచు నుండిరి। దానిఁ బుచ్చుకొను వి • ధంబు లేక.206

—••◆ద్రోణుఁడు హస్తిపురంబునకు వచ్చుట◆••—

వ. అట్టిసమయంబున. 207

క. నానావిధశరశరధులు। తో నున్నతచాపధరుఁడు • ద్రోణుఁడు వారిం
గానఁ జను దెంచి యంతయుఁ। దా నప్పుడెఱింగి రాజ • తనయుల కనియెన్. 208

చ. భరతకులప్రసూతులరు • భాసురశస్త్రమహాస్త్రవిద్యలం

గరము ప్రసిద్ధుఁడై పరఁగు • గౌతమశిష్యుల రిట్టి మీకు దు
ష్కరముగ నూతిలోఁ బడిన • కాంచనపిండుఁ గొనంగలేక యొం
డొరుల మొగంబు సూచి నగు • చుండఁగఁ జన్నె యుపాయహీనతన్. 209

వ. దీని నాబాణపరంపరం జేసి పుచ్చుకొని మీకిచ్చెదఁ జూడుఁ డీవిద్య యొరు లెవ్వరు నేరరని ద్రోణుం డొక్కబాణం బభిమంత్రించి దృష్టిముష్టిసౌష్ఠవం బొప్ప నా కందుకంబు నాఁట నేసి దానిపుంఖంబు మఱియొకబాణంబునఁ గాడ నేసి వరుసఁ బాణరజ్జువు గావించి దానిం దిగిచికొని యిచ్చినం జూచి యా రాజకుమారు లెల్ల విస్మయం బంది ద్రోణుం డొడ్కానిచని భీష్మున కంతయు నెఱింగించిన నాతండును. 210

క. ఆసన్నపలితు ననఘు శ। రాసనగురు భూరిసత్త్వు • నసితకృశాంగున్
భూసురవరు ద్రోణు గుణో। ద్భాసితు వినినట్లు సూచి • పరమప్రీతిన్. 211

క. ఎందుండి వచ్చి తిందుల। కెందుండఁగ నీకు నిష్ట • మెఱిఁగింపు జగ
ద్వందిత యని యడిగిన సా। నందుఁడు ద్రోణుండు భీష్ము • నకు నిట్లనియెన్. 212

వ. ఏను ద్రోణుం డనువాఁడ భరద్వాజపుత్త్రుండ నగ్నివేశుం డను మహామునివరు నొద్ద బ్రహ్మచర్యాశ్రమంబున వేదాధ్యయనంబు సేసి ధనుర్వేదం బభ్యసించుచున్న నాఁడు పాంచాలపతి యైన పృషతుపుత్త్రుండు ద్రుపదుం డనువాఁడు నా కిష్టసఖుండై యెల్లవిద్యలు గఱచి యేను బాంచాలదేశంబునకు రా జయిననాఁడు నాయొద్దకు వచ్చునది నా రాజ్యభోగంబులు నీవు ననుభవింప నర్హుండవని నన్నుఁ బ్రార్థించి చని పృషతు పరోక్షంబునఁ దద్దేశంబునకు రాజయియున్న నేను గురునియుక్తుండనై గౌతమిం బాణిగ్రహణంబు సేసి యిక్కుమారు నశ్వత్థామ నధిక తేజస్వి నాత్మజుం బడసి ధనంబు లేమిం గుటుంబభరణంబునం దసమర్థుండనయి యుండియు. 213

క. పురుషవిశేషవివేకా। పరిచయులగు ధరణిపతుల • పాలికిఁ బోవం
బరులందు దుష్ప్రతిగ్రహ। భర మెదలో రోసి ధర్మ • పథమున నున్నన్. 214

క. ధనపతుల బాలకులు ముద। మున నిత్యముఁ బాలు ద్రావఁ • బోయిన నస్మ
త్తనయుండు వీఁడు బాల్యం। బున నేడ్చెను బాలు దనకుఁ • బోయుం డంచున్.

వ. దానిం జూచి దారిద్ర్యంబునకంటెఁ గష్టం బొం డెద్దియు లేదు దీని నా బాలసఖుం డగు పాంచాలుపాలికిం బోయి పాపికొందు నాతండు దన దేశంబున కభిషిక్తుండు గాఁ బోవుచుండి నన్నుఁ రాఁ బనిచి పోయె. 216

మత్తకోకిల. వేఁడు టెంతయుఁ గష్టమైనను • వేఱులేని సుహృజ్జనున్
వేఁడికో లుచితంబె కావున • వేడ్కతోఁ జని సోమకున్
వేఁడినన్ ధన మీయఁ జేనియు • వీనిమాత్రను నాలుగేన్
పాఁడికుఱ్ఱుల నీఁడె వీనికిఁ • బాలు ద్రావుచు నుండఁగాన్. 217

వ. అని నిశ్చయించి ద్రుపదునొద్దకుం బోయి నన్నెఱింగించిన నాతండు ధనరాజ్యమ

దంబున నన్నును దన్నును నెఱుంగక యేను రాజను నీవు పేదపాఱుండవు నా
కును నీకును నెక్కడిసఖ్యంబని పలికిన వానిచేత నవమానితుండ నయి వచ్చితి
నని ద్రోణుండు దనవృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్పిన. 218

క. విని రోయుతీఁగ గాల్లం। బెనఁగెఁ గదా యనుచుఁ బొంగి ♦ భీష్ముఁడు ద్రోణున్
ఘనభుజు నభీష్టపూజలు। ధనధాన్యవిధానముల ము ♦ దంబునఁ దనిపెన్. 219

వ. మఱియును. 220

చ. మనుమల నెల్లఁ జూపి మతి ♦ మంతుఁడు శాంతనవుండు వీరిఁ జే
కొని గురువృత్తిమైఁ గఱపు ♦ ఘోరశరాసనవిద్య లెల్లఁ బెం
పున జమదగ్నిసూనుఁడును ♦ బోలఁడు నిన్నని విందు విల్లునే
ర్పున నయనైపుణంబునను ♦ భూరిపరాక్రమబాహుసంపదన్. 221

వ. అని కుమారుల నెల్లం జూపి ద్రోణునకు శిష్యులంగా సమర్పించిన ద్రోణుండు
ను వారలం జేకొని యందఱ కిట్లనియె. 222

గీ. అస్త్రవిద్యలు గఱచి నా ♦ కైనయిష్ట। మొగిన తీర్పంగ నిం దెవ్వఁ ♦ డోపు ననినఁ
బాయ మొగమిడి కౌరవుల్ ♦ వలుకకుండి। రేను దీర్చెదననిపల్కె ♦ నింద్రసుతుఁడు.

వ. ఇట్లు దనయిష్టంబుఁ జేయం బూనిన యర్జును నాచార్యుం డతిస్నేహంబునఁ గౌఁ
గిలించికొని కరంబు సంతసిల్లి కుమారులకెల్ల విలువిద్యఁ గఱపుచున్న నానాదేశ
రాజకుమారు లెల్ల వచ్చి వారితోడఁ గలసి కఱచుచుండి రంత మఱియు సూతపు
త్రుండైన రాధేయుండు ధనుర్విద్యాకౌశలంబున నర్జునునితో మత్సరించుచు
దుర్యోధనపక్షపాతియై యుండె నంత. 224

క. నరుఁ డస్త్రశస్త్రవిద్యా। పరిణతి నధికుఁ డయి వినయ ♦ పరుఁ డయి శశ్వ
ద్గురుపూజాయత్నంబునఁ। బరఁగుచు సంప్రీతుఁ జేసె ♦ భారద్వాజున్. 225

వ. అయ్యర్జునుతోడి విద్యామత్సరంబునఁ జీకటి నాతం డేయ నేరకుండవలయు నని త
లంచి యశ్వత్థామ రహస్యంబున నన్నసాధకుం బిలిచి యెన్నండును నరునకు నంధ
కారంబునఁ గుడువం బెట్టకు మని పంచిన వాఁడును దద్వచనానురూపంబు సేయు
చుండె నంత నొక్కనాఁటిరాత్రి. 226

ఉ. వాసవనందనుండు గుడువం గుడు ♦ వం బటుమారుతాహతిం
జేసి చలించి దీపశిఖ ♦ సెచ్చెరఁ బాయుడు భోజనక్రియా
భ్యాసవశంబునం గుడిచి ♦ పన్నుగ నిట్టుల విద్య లెల్లన
భ్యాసవశంబునం బడయ ♦ భారము లేదని నిశ్చితాత్ముఁడై. 227

ద్రోణుఁ డర్జునుని విశేషవిద్యాపారంగతుఁ జేయుట

క. పాయక చీఁకటియందును। నేయం దా నభ్యసించె ♦ నిట్టిరొడం గొం
తేయు ధనుర్జ్యాధ్వని విని। ధీయుక్తుఁడు ద్రోణుఁ డరుగు ♦ దెంచి రయమునన్. 228

సీ. అతనియస్త్రవి ♦ ద్యాభియోగమునకుఁ, బ్రియశిష్యవృత్తికిఁ ♦ బెద్ద మెచ్చి
యన్న ధనుర్ధరు ♦ లన్యులు నీకంటె, నధికులు గాకుండు ♦ నట్లు గాఁగఁ
గఱపుదు విలువిద్య ♦ ఘనముగా నని పల్కి, ద్వంద్వసంకీర్ణయు ♦ ద్ధముల తెఱఁగు
రథమహీవాజి వా ♦ రణములపైనుండి, దృఢచిత్రసౌష్ఠవ ♦ స్థితులు మెఱసి
బహువిధవ్యూహభేదనో ♦ పాయములను। సప్రయోగరహస్యాతి ♦ శయముగాఁగఁ
గఱపె నర్జునుఁ దొంటిభా ♦ ర్గవుఁడువింట। నిట్టిఁడేయని పొగడంగ ♦ నెల్లజనులు.

వ. మఱియు గదాకార్ముకప్రాసాసితోమరకుంతశక్త్యాదివివిధాయుధంబులయందును గుమారుల నందఱం జితశ్రములం జేయుచున్న ద్రోణాచార్యుల మహాప్రసిద్ధి విని హిరణ్యధన్వుండను నెఱుకురాజుకొడుకు కేకలవ్యుండనువాఁడు ధనుర్విద్యాగ్రహణార్థియయి వచ్చిన వాని నిషాదపుత్త్రుఁగా నెఱింగి శిష్యుంగాఁ జేకొన నొల్లకున్న వాఁడును ద్రోణు ననుజ్ఞ వడసి చని వనంబులోన. 230

గీ. వినయమున ద్రోణురూపు మ ♦ న్నున నమర్చి। దానికతిభక్తితోడఁ బ్ర ♦ దక్షిణంబుఁ
జేసి మ్రొక్కుచు సంతతా ♦ భ్యాసశక్తి। నస్త్రవిద్యారహస్యంబు ♦ లర్థిఁ బడసె.

క. ఇటఁ బాండవ కౌరవు లొ। క్కొట నందఱు గురుననుజ్ఞఁ గొని మృగయాలం
పటులై వనమున కరిగిరి। పటుతరజవసారమేయ ♦ భటనివహముతోన్. 232

వ. ఇట్లరిగి వనంబులోఁ గ్రుమ్మరుచున్న నందొక్కభటుని కుర్కురంబు దోడుదప్పి పఱచి యొక్కెడ నేకతంబ యేయు నేకలవ్యుసమీపంబున మొఱింగిన నయ్యెలుంగువిని దానిముఖంబునం దేడుబాణంబు లొక్కయప్పేసినయట్లక్కజంబుగా నతిలాఘవంబున వాఁడేసిన నది శరపూరితముఖంబయి కురుకుమారులయొద్దకుం బాఱెన దానిం జూచి విస్మయం బంది యిట్లేసిన వాఁ డెవ్వఁడో యని వాని రోయుచు వచ్చు వారిముందర. 233

ఉ. తేజితబాణహస్తు దృఢ ♦ దీర్ఘమలీమసకృష్ణదేహుఁ గృ
ష్ణాజినవస్త్రు నస్త్రవివ ♦ యాప్తవిషాదు నిషాదుఁ జూచి యా
రాజకుమారు లందఱుఁ బ ♦ రస్పరవక్త్రవిలోకనక్రియా
వ్యాజమునం దదీక్షణని ♦ వారితులై రతిమత్సరంబునన్. 234

వ. అక్కుమారులు వాని శరలాఘవంబునకు మెచ్చి నీ వెవ్వండ వెవ్వరిచేత విలువిద్యఁ గఱచి తని యడిగిన వారికి నయ్యెఱుకు కిట్లనియె. 235

క. వినుఁడే హిరణ్యధన్వుం। డను వనచరనాథుకొడుక ♦ నాచార్యుఁడు ద్రో
ణునకున్ శిష్యుఁడ నెందును। ననవద్యుఁడ నేకలవ్యుం డనువాఁడ మహిన్. 236

వ. అనిన విని కుమారులందఱు మగిడి వచ్చి ద్రోణున కంతయుఁ జెప్పి రంత నర్జునుం డొక్కనాఁ డేకాంతంబున నాచార్యున కిట్లనియె. 237

క. విలువిద్య నొరులు నీ కొ। గ్గలముగ లేకుండ నిన్నుఁ గఱపుదు నని మున్
బలికితిరి నాకఁ గాదే। త్రిలోకముల కధికుఁ జూచి ♦ తిమి యొకయెఱుకున్. 238

క. నాకంటెను మీకంటెను। లోకములో నధికుఁ డతిబ ♦ లుఁడు ధనుర్వి
ద్యాకౌశలమున నాతఁడు। మీకుం బ్రియశిష్యుఁడఁట యు ♦ మిథ్యావచనా. 239

వ. అనిన విని ద్రోణుం డదరిపడి వానిం జూతము రమ్మని యర్జునుం దోడ్కొని యన
వరతశరాసనాభ్యాసనిరతుండయి యున్న యేకలవ్యుకడ కేఁగిన నెఱింగి వాఁడు నె
దురు పఱతెంచి ద్రోణునకు మ్రొక్కి తనశరీరంబు వస్త్రశస్త్రంబులు సర్వంబును
నివేదించి యేను మీశిష్యుండ మి మ్మారాధించి మీప్రసాదంబున నివ్విలువిద్యఁ
గఱచితి నని కరకమలంబులు మొగిచియున్నం జూచి ద్రోణుం డట్లేని మాకు గు
రుదక్షిణ యిమ్మనిన సంతసిల్లి వాఁ డిట్లనియె. 240

క. ఇది దేహం బిది యర్థం। బిది నాపరిజనసమూహ ♦ మిన్నిటిలో నె
య్యది మీకిష్టము దానిన్। ముదమొదవఁగ నిత్తుఁ గొనుఁడ ♦ మోఘంబనినన్.

క. నెమ్మిని నీదక్షిణహ। స్తమ్మున పెనువ్రేలు దునిమి ♦ దక్షిణ యి మ్మి
ష్ట మ్మిది నా కనవుడు విని। యమ్మున వాఁ డిచ్చె దాని ♦ నాచార్యునకున్. 242

గీ. దక్షిణాంగుష్ఠ మిచ్చిన ♦ దానఁ జేసి। బాణసంధానలాఘవ ♦ భంగ మయిన
నెఱుకు విలువిద్యకలిమికి ♦ హీనుఁడయ్యెఁ। బార్థునకు మనోరుజయును ♦ బాసెనంత.

క. విలువిద్య నొరులు నీ క। గ్గలముగ లేకుండ నిన్నుఁ ♦ గఱపుదు నని మున్
బలరిపుసుతునకుఁ బలికిన। పలు కప్పుడు గురుఁడు సేసెఁ ♦ బరమార్థముగన్. 244

మత్తకోకిలము. భూపనందను లివ్విధంబున ♦ భూరిశస్త్రమహాస్త్రవి
ద్యోపదేశపరిగ్రహస్థితి ♦ నున్న నందఱయందు వి
ద్యోపదేశము దుల్యమైనను ♦ నుత్తమోత్తముఁ డయ్యె వి
ద్యాపరిశ్రమకౌశలంబున ♦ దండితారి నరుం డిలన్. 245

క. అనిలాత్మజుబలమును న। ర్జునుకార్ముకకౌశలంబు ♦ శూరగుణంబుల్
మనమున సహింప నోపక। వనరిరి ధృతరాష్ట్రసుతులు ♦ వందిరి తమలోన్. 246

వ. అక్కుమారుల ధనుర్విద్యాకౌశలం బెఱుంగ వేఁడి యొక్కనాఁడు ద్రోణుండు కృ
త్రిమంబయిన భాసంబను నొక్క పక్షి వృక్షశాఖాగ్రంబున లక్ష్యంబుగా రచి
యించి దాని నందఱకుం జూపి మీమీధనువుల బాణంబులు సంధించి నాపంచి
న యప్పుడ యిప్పక్షితలఁ దెగ నేయుం డే నొక్కొక్కనిం బంచెదనని ముందర
ధర్మనందనుం బిలిచి యీవృక్షశాఖాగ్రంబున నున్నపక్షి నిమ్ముగా నీక్షించి మద్వ
చనానంతరంబున శరమోక్షణంబు సేయుమనిన నతండును వల్లెయని గురువచ
నంబు సేసియున్న నయ్యుధిష్ఠిరునకు ద్రోణుం డిట్లనియె. 247

గీ. వృక్షశాఖాగ్రమున నున్న ♦ పక్షిశిరము। దెల్లముగఁ జూచితే మహీ ♦ వల్లభుండ
యనిన నిమ్ముగఁ జూచితి ♦ ననిన వెండి। యును గురుఁడు ధర్మజునకిట్టు ♦ లనియెఁ బ్రీతి.

క. జననుత యీమ్రానిని న। న్నును మఱి నీభ్రాతృవరుల ♦ నుం జూచితె నీ
వనవుడుఁ జూచితి నన్ని టి। ననఘా వృక్షముననున్న ♦ యవ్విహగములోన్. 249

అర్జునుఁడు కృత్రిమపక్షిశిరంబు దెగనేయుట.

వ. అనిన విని ద్రోణుండు ధర్మజుం బదరి నీ దృష్టి సెదరె నీవు దీని నేయనోపవు పాయుమని యివ్విధంబున దుర్యోధనాదు లయిన ధార్తరాష్ట్రులను భీమసేన నకుల సహదేవులను నానాదేశాగతులయిన రాజపుత్రులను గ్రమంబున నడిగిన వారలు ధర్మనందనుండు సెప్పినట్ల చెప్పిన నందఱ నిందించి పురందరనందనుం బిలిచి వాని నడిగినయ ట్లడిగిన నాచార్యునకు నర్జునుం డిట్లనియె. 250

క. పక్షిశిరంబు దిరంబుగ। నీక్షించితి నొండు గాన ♦ నెద్దియు ననినన్
లక్షించి యేయుమని సూ। త్మేక్షణు ద్రోణుండు పనిచె ♦ నింద్రతనూజున్.

క. గురువచనానంతరమున। నరుఁ డప్పుడు శరవిమోక్ష ♦ ణము సేయుడుఁ జె
చ్చెరఁ బక్షిశిరము దెగి త। ద్ధరణీరుహశాఖనుండి ♦ ధారుణిఁ బడియెన్. 252

వ. ఇట్లు క్రమంబునఁ గృత్రిమపక్షిశిరంబుఁ దెగనేసిన యర్జునునచలితదృష్టికి లక్ష్యవేదిత్వంబునకు మెచ్చి ద్రోణుం డాతనికి ధనుర్వేదరహస్యంబు లుపదేశించె నంత.

క. మానుగ రాజకుమారుల। తో నొక్కట నొక్కనాఁడు ♦ ద్రోణుఁడు గంగా
స్నానార్థ మరిగి యందు మ। హానియమస్థుఁ డయి నీళ్ల ♦ నాడుచు నున్నన్ 254

క. వెఱచఱవ నీరిలో నొ। క్కఱగా నొక మొసలి నూఢ్కి ♦ కి నగోచరమై
పఱ తెంచి కుంభసంభవు। చిఱుదొడ వడిఁ బట్టికొనియె ♦ శిష్యులు బెదరన్. 255

క. దాని విడిపింప ద్రోణుఁడు। దా నపుడు సమర్థుఁడయ్యుఁ ♦ దడయక పనిచెన్
దీని విడిపింపుడని నృప। సూనుల శరసజ్యచాప ♦ శోభితకరులన్. 256

శా. దానిన్ నేరక యుందఱున్ వివశులై ♦ తా రున్న సన్నీరిలోఁ
గానం గాని శరీరముం గల మహో ♦ గ్రగ్రాహమున్ గోత్రభి
త్సూనుం డేనుశరంబులన్ విపులతే ♦ జుం డేసి శక్తిన్ మహా
సేనప్రఖ్యుఁడు ద్రోణుజంఘ విడిపిం ♦ చెన్ విక్రమం బొప్పఁగన్. 257

వ. అమ్మహోగ్రగ్రాహంబు పార్థబాణపంచకవిభిన్నశరీరంబయి పంచత్వంబుం బొందినం జూచి ద్రోణుం డర్జును ధనుర్గకౌశలంబునకుఁ దనయందలి స్నేహంబునకు మెచ్చి వీనిచే ద్రుపదుండు బంధుసహితంబుగాఁ బట్టువడు నని తన మనంబున సంతోషించి వానికి ననేకబాణంబు లిచ్చె నని యర్జును కొండికనాఁటి గుణసంపదలు వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుం జెప్పె నని. 258

క. వ్యసనవివర్జిత * మాన! వ్యసగోత్రపవిత్ర విష్ణు ♦ వర్ధననృప స
ప్తసముద్రముద్రితాఖిల! వసుధాజనగీత కీర్తి ♦ వాసవమూర్తీ. 259

వనమయూరము. రాజకులశేఖర ప ♦ రంతప వివేక
భ్రాజిత జగద్వలయ ♦ భాసురసముద్య
త్తేజ నిరవద్య సుద ♦ తీమదన వీరో
గ్రాజివిజయా త్రిభువ ♦ నాంకుశ నరేంద్రా. 268

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్ట ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం దాదిపర్వంబున ధృతరాష్ట్రపాండురాజులవివాహంబును బాండురాజదిగ్విజయంబును బాండవధార్తరాష్ట్రసంభవంబును బాండురాజనిర్యాణంబును గృపద్రోణజన్మకథనంబును గుమారాస్త్రవిద్యాగ్రహణంబును నన్నది పంచమాశ్వాసము.

---

* మాండవ్యస- అని పాఠాంతరము.

శుభమస్తు.

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

ఆదిపర్వము, షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీ జయవిభాసి వినమ
ద్రాజన్యకిరీటమణివి ♦ రాజితపాదాం
భోజ భువనైకసుందర
రాజాన్వయతిలక రాజ ♦ రాజనరేంద్రా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాది మహామునులకుం జెప్పె నట్లు కృతాస్త్రశస్త్రులయిన రాజకుమారుల విద్యాకౌశలంబు వ్యాసగాంగేయవిదురకృపశల్యసోమదత్తాదుల సమక్షంబునం జూప సమకట్టి యొక్కనాఁడు ద్రోణుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె.

కుమారాస్త్రవిద్యాసందర్శన కథాప్రారంభము

క. ఘోరాస్త్రశస్త్రవిద్యల నారూఢత మిగుల నిపుణు ♦ లైరి కుమారుల్
మీరలు వీరలవిద్యా పారము చను టెఱుఁగవలయు ♦ భవదీయసభన్. 3

వ. అనిన నట్ల చేయుదునని ధృతరాష్ట్రుండు గుమారుల విద్యాసందర్శనరంగంబు రమ్యంబుగాఁ జేయింపుమని విదురుం బంచిన నతండు వల్లెయని శాస్త్రోపదిష్టప్రమాణోచితవృత్తాయతంబును నపాకృతవృక్షగుల్మవల్మీకంబును నంగీకృతపూర్వోత్తరప్లవంబును సమీకృత నిమ్నోన్నతప్రదేశంబును దూరీకృతకంటకపాషాణశల్యశకలంబును విరజీకృతరజోధూసరస్థలంబును విరచితబహువిధ ప్రేక్షాగారమంచకప్రపంచంబును నానాధ్వజనవపల్లవరంభాస్తంభమాలాలంకృతద్వారతోరణంబును బ్రతిదిశనిర్వర్తితశాంతికబలివిధానంబునుంగాఁ జేయించి పంచాంగశుద్ధదినంబున సుముహూర్తంబున ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారీపురస్కృతదేవీశతపరివృతుండై వివిధభూషణభూషితానేకవిలాసినీనివహంబుతోఁ జను దెంచి విలం

ఖితకదంబస్థూలముక్తాఫలదామరమణీయంబై యాబద్ధమరకతవజ్రవైదూర్యపద్మ
రాగప్రవాళప్రభానికరవ్యతికరవిరచితాపూర్వసురచాపచారుగౌరవంబై యతి
మనోహరంబైన శాతకుంభమయప్రేక్షాగారంబున నున్న. 4

గీ. అందుఁ గర మొప్పి సుందరీ • బృంద మఖిల రత్నరాజితకనకధ • రాధరేంద్ర
కందరాంతరమున నున్న • సుందరామృ తాశనాంగనాబృందంబు • ననుకరించె.

గీ. సుతులవిద్యాప్రవీణతఁ • జూచువేడ్క నెంతయును సంతసంబునఁ • గుంతిదేవి
రాజసన్నిధి గాంధార • రాజపుత్రి కెలన నుండె నుస్మ్లిత • నలిననేత్ర. 6

సీ. వ్యాసపురస్కృతా • వని దేవనివహంబుఁ, గృపశల్యశకునిగాం • గేయవిదుర
సోమదత్తాది భూ • సురగురుబాంధవ, మిత్రవర్గంబు న • మేయమంత్రి
సామంతమండలే • శ్వరసమూహంబును, గాయకవైతాళి • కప్రవరులు
దమతమనియమిత • స్థానంబులం దోలి, నుండిరి బోరన • నులిసె భేరు
లస్త్రిదర్శనాగ • తాఖిలక్షత్రియ, వైశ్యశూద్రవివిధ • వర్ణజనుల
కలకలంబు ప్రళయ • కాలసంక్షోభితాం భోధినిస్వనంబుఁ • బోలెఁ జెలఁగె. 7

వ. అట్టి యవసరంబున నాచార్యుండు శుక్లాంబరాభరణమాల్యానులేపనయజ్ఞోప
వీతపలితశ్మశ్రుకేశకలాపోపశోభితుండు రంగమధ్యంబున నశ్వత్థామసహితుండై
విముక్తజలధరవియన్మధ్యంబున నంగారసహితుండైన యాదిత్యుండునుంబోలె
నున్న నగణ్యభూసురవరేణ్యపుణ్యాహవాచనానంతరంబున. 8

శా. ద్రోణాచార్యపిఱుంద నొప్పి దృఢహ • స్తుల్ బద్ధగోధాంగుళి
త్రాణుల్ మార్గణపూర్ణతూణులు మహా • ధన్వుల్ గుమారుల్ దను
త్రాణోపేతులు రంగమధ్యమున నం • తన్ నిల్చి రుద్యద్గుణ
శ్రేణీరమ్యులు ధర్మజప్రముఖులై • జ్యేష్ఠానుపూర్వంబుగాన్. 9

వ. ఇట్లు నిలిచి యాచార్యు ననుమతంబున. 10

సీ. అసివర్మకౌశలం • బమరంగఁ జూపెడు, వారును దృఢసౌష్ఠ • వంబు లొప్పఁ
దమతమనామాంకి • తములైన శరముల, నేర్పడ లక్ష్యంబు • లేయువారు
హయమదద్విరదర • థారూఢదక్షతఁ, బ్రకటించువారును • బ్రాసశక్తి
కుంతతోమరగదా • కుశలత్వమెఱిఁగించు, వారును గా నిట్లు • వసుధలోన
రాజసుతులతోడ • రమణఁ బాండవధృత రాష్ట్రసుతులు వృద్ధ • రాజులొద్దఁ
దఱచు ముదముతోడఁ • దమతమనేర్పులు మెఱసి రెల్లజనులు • మెచ్చిపొగడ.

భీమదుర్యోధనులు నిజగదాకౌశలంబు సూపుట

వ. అంత ననంతపరాక్రములు భీమదుర్యోధను లుద్యద్గదాహస్తులై మహామత్సరంబు
తో నేకశృంగసముత్తుంగశైలద్వయంబు ననుకరించుచు * వశానిమిత్తక్రుద్ధగంధ

* విషాణసముదగ్రగంధ- అని పాఠాంతరము.

సింధురంబులుంబోలె నొండొరులం దాఁకుచు సవ్యాపసవ్యచిత్రమండలంబుల గ
దాకౌశలంబు మెఱయునెడ. 12

మ. అవనీచక్రము పాదఘాతమున న ♦ ల్లాడంగ నత్యుగ్రభై
రవహుంకారరవంబునన్ వియదగా ♦ రంబెల్ల భేదిల్లఁ బాం
డవకౌరవ్యగదావిఘట్టన మకాం ♦ డప్రోత్థమై భావిపాం
డవకౌరవ్యరణాభిసూచనపటి ♦ ష్ఠం బయ్యె ఘోరాకృతిన్. 13

క. ఆరాజసుతుల విద్యా। పారగపటుచేష్టితములఁ ♦ బరువడి నగ్గాం
ధారీధృతరాష్ట్రులకును। ధీరుఁడు విదురుండు సెప్పి ♦ తెలుపుచు నుండెన్. 14

వ. అంత భీమదుర్యోధనుల గదాకౌశలంబు సూచు జనంబుల పక్షపాతజనితపరస్పర
క్రోధ వచనంబులు విని ద్రోణుండు రంగభంగభయంబున నశ్వత్థామం బంచి
వారినిద్దఱవారించి వారాశియుంబోలె మ్రోయుచున్న వాదిత్రశబ్దంబు లుడిగిం
చి నాప్రియశిష్యుండైన యర్జును ధనుర్విద్యాకౌశలంబుఁ జూడుం డనిన నయ్యా
చార్యవచనానంతరంబున. 15

ఉ. హారివిచిత్ర హేమకవ ♦ చావృతుఁ డున్నతచారుచాపదీ
ర్ఘోరుభుజుండు భాస్వదసి ♦ తోత్పలవర్ణుఁడు నైంద్రచాపశో
భారుచిమేఘమో యనఁగఁ ♦ బాండవమధ్యముఁ డొప్పె బద్ధతూ
ణీరుఁడు రంగమధ్యమున ♦ నిల్చి జనంబులు దన్నుఁ జూడఁగన్. 16

క. నరు నిందాత్మజు నిందా। వరజసఖున్ వీరుఁ బాండ ♦ వప్రవరు ధను
ర్ధరుఁ జూచి చూప తెల్లం। బరమాద్భుతచిత్తులగుచుఁ ♦ బలికిరి తమలోన్. 17

గీ. వీఁడె కృతహస్తుఁ డఖిలాస్త్ర ♦ విద్యలందు। వీఁడె యగ్రగణ్యుఁడు ధర్మ ♦ విదులలోన
వీఁడె భరతవంశంబెల్ల ♦ వెలుఁగఁగుంతి। కడుపునల్లగాఁబుట్టిన ♦ ఘనభుజుండు.

క. అనిపలుకు జనుల పలుకులు। విని కుంతి యనంతహర్ష ♦ విస్తారితలో
చనయై సందను నృపసం। దనసంఘములోనఁ జూచి ♦ తద్దయుఁ బొంగెన్. 19

క. చారుమనస్సమ్మదరస। పూరము వెలిఁబర్వినట్లు ♦ పొలఁతికి విగళ
ద్బాష్పనజనితపయో। ధారలు నానందబాష్ప ♦ ధారలు నొప్పెన్. 20

వ. అయ్యర్జును స్తుతివచనంబు లొక్కపెట్ట జనసంఘంబువలన నెగసి వియత్తలవిద
నంబయిన సమ్మహాధ్వని విని యదరిపడి ధృతరాష్ట్రుం డిది యేమిరవం బని విదు
రు నడిగిన నతం డిట్లనియె. 21

క. భూరిభుజుం డర్జునుఁ డతి। శూరుఁడు దనయస్త్రవిద్యఁ ♦ జూపఁగ రంగ
ప్రారంభుఁ డయిన * నతనిన్। వారక వర్ణించు జనర ♦ వం బిది యధిపా. 22

క. అనవుడు ధృతరాష్ట్రుఁడు దన। మనమున సంతోష మంది ♦ మానుగ వీనుల్
గనినఫల మిపుడు గంటిని। వినఁ గంటిని పాండుసుతుల ♦ విద్యాశక్తుల్. 23

* నతని నపారితముగఁ బొగడు- అని పాఠాంతరము.

క. భూరినిజద్యుతితోడఁ బ్ర। ధారణిసంభూత పాండ ♦ వాగ్నిత్రితయం
బారఁగ నస్మత్కులదురి। తోరుతరారణ్యదాహ ♦ మున్నతిఁ జేయున్. 24

—•◆అర్జునుండు దనయస్త్రవిద్యాకౌశలంబు సూపుట◆•—

వ. అని పొగడుచుండ నర్జునుం డాచార్యానుమతంబున నస్త్రలాఘవవిచిత్రప్రకాశన
పరుండయి యెల్లవారును జూచుచుండ. 25

సీ. ఆగ్నేయశరమున ♦ నతిభీకరాగ్నియు, వారుణాస్త్రమున దు ♦ ర్వారజలము
ననిలబాణంబున ♦ నధికానిలంబును, మేఘాస్త్రమున మహా ♦ మేఘచయముఁ
బుట్టించు మఱియును ♦ భూమిబాణంబున, భూప్రవిష్టుం డగు ♦ భూరి ఘోర
శైలబాణంబున ♦ శైలరూపము దాల్చు, వీరుఁ డదృశ్యాస్త్ర ♦ విద్యపేర్మిఁ
దానదృశ్య దేహుండగుఁ♦దత్క్షణంబ।హ్రస్వుఁడగుదీర్ఘుఁడగుసూక్ష్ముఁ♦డగురయంబు
తోడరథమధ్యగతుఁడగుఁ♦దురగగతుఁడు।నగుమహీగతుఁడగునిట్టు♦లద్భుతముగ.

వ. మఱియుం బాతెడుసింహవ్యాఘ్రవరాహాదిమృగంబుల ముఖంబులం దొక్కొక్క
యమ్మేసిన ట్లేనమ్ము లతిలాఘవంబున నేసియు రజ్జుసమాలంబితంబయిన గోశృం
గంబునం దేకవింశతిశరంబులు వరుసను నాటనేసి యిట్లస్త్రవిద్యావైచిత్ర్యంబు
మెఱసి గదాఖడ్గాది వివిధాయుధ దక్షతం జూపి యర్జునుండు జనుల కాశ్చర్యంబు
సేయుచున్నంతఁ గర్ణుండు నిజ విద్యాకౌశలంబు మెఱయ సమకట్టి వచ్చి రంగ
ద్వారంబున భుజాస్ఫాలనంబు సేసిన. 27

మ. జనులెల్లం గడు సంభ్రమింపఁగ నజ ♦ స్రంబై భుజాస్ఫాలన
ధ్వని శైలప్రకరంబుపైఁ బడు మహా ♦ దంభోళిశబ్దం బొకో
యన వీతెంచిన బాండవుల్ ననిరి ద్రో ♦ ణాచార్యు డాయన్ సుయో
ధను వేష్టించిరి తమ్ము లందఱును ద ♦ ద్ద్వారంబు వీక్షించుచున్. 28

శా. సాలప్రాంశు నిజోజ్జ్వలత్కవచు శ ♦ శ్వత్కుండలోద్భాసితున్
బాలార్కప్రతిమున్ శరాసనధరున్ ♦ బద్ధోగ్రనిస్త్రింశు శౌ
ర్యాలంకారు సువర్ణవర్ణు ఘనుఁ గ ♦ ర్ణాఖ్యున్ జగత్కర్ణపూ
ర్ణాలోలద్గుణుఁ జూచి చూపఱు ప్రభూ ♦ తాశ్చర్యులై రచ్చటన్. 29

వ. అంతఁ గర్ణుండు జనుల నందఱ నదల్చి చొత్తెంచి రంగమధ్యంబున నిలిచి కలయం
జూచి కృప ద్రోణులకు నమస్కరించి సజలజలధర ధ్వాన గంభీరవచనంబుల నర్జును
నాక్షేపించి యిట్లనియె. 30

క. నీవ కడు నేర్పుకాఁడవు। గావలవదు వీనిఁ గొన్ని ♦ గఱచితి మేమున్
నీవిద్య లెల్లఁ జూపుదు। మే వీరులు సూచి మేలు ♦ మే లని పొగడన్. 31

క. అనిన వినతనయుపలుకులు। జనులకు విస్మయము నవ్య ♦ సాచికిఁ గోపం
బును సిగ్గును మఱి దుర్యో। ధనునకుఁ బ్రీతియును జేసెఁ ♦ దత్క్షణమాత్రన్. 32

వ. అంత ద్రోణుచేత ననుజ్ఞాతుండయి కర్ణుం డర్జునుండు సూపిన యస్త్రవిశేషంబు

లన్నియు నశ్రమంబునఁ జూపినఁ జూచి దుర్యోధనుండు దానుం దమ్ములును గర్ణు
నిం గౌఁగిలించుకొని నాతో బద్ధసఖ్యుండవయి నాకును బాంధవులకును హితంబు
సేసి నారాజ్యభోగంబులను నీవును నుపయోగింపు మనినఁ గర్ణుం డందుల కొడం
బడి యుమ్మాఁగిన రాజలోకంబును నీవును జూడ నర్జునుతో ద్వంద్వయుద్ధంబు సేయ
వలయుననుచు ధార్తరాష్ట్రమధ్యంబున నున్న యక్కర్ణుం జూచి పార్థుం డిట్లనియె.

క. పిలువంగఁబడక సభలకు। బలిమిం జని పలుకు పాపభాగుల లోకం
బులకుఁ జన వేఁడి పలికెదు। * పలువ యెఱుంగవు పరాత్మ ♦ పరిమాణంబుల్. 34

క. అనిన విని పార్థునకు ని। ట్లనియె నినాత్మజుఁడు దుర్బ ♦ లాశ్వాసాత్మో
పనిబంధంబులు పలుకకు। ఘననిశితాస్త్రములఁ బలుకఁ ♦ గడఁగుము నాతోన్.

క. ఈరంగభూమి యస్త్రవి। శారదులగు వారికెల్ల ♦ సామాన్యము గా
కారయ వీరికిఁ జన నగు। వీరికిఁ గా దను విచార ♦ విషయము గలదే. 36

వ. అని గర్వించి దుర్యోధనానుమతంబునఁ బార్థుతోడ ద్వంద్వయుద్ధంబు సేయం బూని
రణసన్నద్ధుండయి రవితనయుండు రంగమధ్యంబున నున్నంత నర్జునుండును నాచా
ర్యభ్రాతృచోదితుండై యుగాంతకాలానలుండునుంబోలెఁ బ్రతిఘటించి నిలిచిన.

కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము.

మ. జనితామర్షణుఁ డంతఁ బార్థుపయిఁ బ ♦ ర్జన్యాస్త్ర మక్కర్ణుఁ డే
సిన ఘోరంబయి భూనభోంతరముఁ ద ♦ జ్జీమూతయూథంబు గ
ప్పినఁ దద్ధ్వాంతతిరోహితాపఘనుఁడై ♦ బీభత్సుఁ డుండెన్ విరో
చనుఁ డాత్మద్యుతి విస్తరించె సుతుపై ♦ సంప్రీతచేతస్కుఁడై. 38

వ. అయ్యవసరంబున దుర్యోధనుఁ డొట్టి ధృతరాష్ట్రనందను లందఱుఁ గర్ణువలన నుం
డిరి భీష్మ ద్రోణ కృప పాండవులు పార్థువలన నుండి రంత. 39

క. రవిసుతపార్థుల ఘోరా। హవమునకును వెఱచు చున్న ♦ యది కుంతియుఁ దద్ర
విభవఘనశరతిమిరా। ఘవృతాంగుఁ దనూజుఁ జూడఁ ♦ గానక వంతన్. 40

క. ధృతి దఱఁగి మోహమూర్ఛా। న్వితయైనను సంభ్రమించి విదురుఁడు ప్రత్యా
గతజీవఁ జేసె నప్పుడ। యతిశీతలచందనోద ♦ కాసేకమునన్. 41

వ. అంత నర్జునుం డనిలబాణంబున నమ్మేఘపటలంబు పఱవ నేసిన నాదిత్యసమాను
లయి యెదుర దర్శితులైయున్న యక్కర్ణార్జునులం జూచి కుంతి సంతసిల్లె నంత
ధర్మవిదుం డఖిలద్వంద్వయుద్ధసమాచారనిపుణుండైన కృపాచార్యుం డయ్యిద్దఱ
నడుమ నిలిచి కర్ణున కిట్లనియె. 42

చ. కురుకులజుండు పాండునకుఁ ♦ గుంతికిఁ బుత్త్రుఁడు రాజధర్మబం
ధురచరితుండు నీ వతని ♦ తోడ రణం బొనరించెదేని వి
స్తరముగ నీదువంశమును ♦ దల్లిని దండ్రిని జెప్పు చెప్పినన్

---

* పలు తెఱంగుల నాత్మవినుతి పరిమాణంబుల్ - అని పాఠాంతరము.

దొర యగు నేని నీ కెదిరి • దోర్బలశక్తి నితండు నూపెడున్. 43
వ. అనిన విని కర్ణుండు దనకులంబును దల్లిదండ్రులను జెప్ప సిగ్గువడి తల వాంచి యు
న్నం జూచి దుర్యోధనుండు గృపున కిట్లనియె. 44
క. కులము గలవాఁడు శౌర్యము। గలవాఁడును నధికసేన • గలవాఁడును భూ
తలమున రాజను నామము। విలసిల్లఁగఁ దాల్చు మూఁడు • విధముల పేర్మిన్. 45
గీ. రాజవరుఁ డైనపార్థుతో • రాజుగాని। యీతఁ డని సేయఁగాఁ దగఁ • డేని వీని
నెల్లవారును జూడంగ • నీక్షణంబ। రాజుఁ జేసెద నే నంగ • రాజ్య మిచ్చి. 46
వ. అని యప్పుడ భీష్మధృతరాష్ట్రులకుం జెప్పి వారియనుమతంబున మహామహీసుర
సహస్రంబులకు గోసహస్రంబు లిచ్చి యపరిమితధనంబులు దానంబు సేసి యంగ
రాజ్యంబునకు వీఁ డర్హుం డయ్యెడు మని బ్రాహ్మణాశీర్వాదంబులు వడసి కర్ణునిం
గాంచనపీఠంబున నునిచి యంగ రాజ్యమున కభిషిక్తుం జేసినఁ గర్ణుండును మణిమ
కుటకేయూరహారాదిభూషణభూషితుండై సకలరాజచిహ్నంబులతో నొప్పి పర
మహర్షంబుతోడం గురుపతి కిట్లనియె. 47
క. బృహదబ్ధిమేఖలాఖిల। మహీతలక్షత్రవరస • మక్షమున మహా
మహిమాన్వితుఁగా నన్నును। మహీశుఁగాఁ జేసి తతిస • మర్థత వెలయన్. 48
క. దీనికి సాదృశ్యముగా। నేనేమి యొనర్తు నీకు • నిష్టం బనినన్
మానుగ నాతోఁ జెలిమి మ। హీనుతముగఁ జేయు మిదియ • యిష్టము నాకున్.
వ. అనిన విని దుర్యోధనునకు సంతోషంబుగాఁ గర్ణుం డతనితోడ నిష్టసఖత్వంబున
కొడంబడి యుండె నంతఁ గొడుకురాజ్యాభిషేకోత్సవంబు సూచి హర్షపరవశుం
డయి సూతుండు రథంబు డిగ్గి కర్ణునొద్దకుం బఱ తెంచియున్న నతండును బితృగౌ
రవంబున సంభావించి వినయవినమితోత్తమాంగుం డయిన. 50
గీ. కడఁగి సూతుండు పుత్రకుఁ • గౌఁగిలించి। కొని తదీయమూర్ధాఘ్రాణ • మొనరఁ జేసి
యంగరాజ్యాభిషేకార్ద్రి • మైనశిరముఁ। దడిపె నెండియుహర్షాశ్రు • తతుల నొప్ప.
వ. దానిం జూచి భీముండు గర్ణుని సూతకులసంభవుంగా నెఱింగి నగుచు నిట్లనియె. 52
క. నీదుకులమ్మునకుఁ దగఁ బ్రి తోదము గొని రథము గడపఁ • దొడఁగుము నృపధ
ర్మోదయుఁ డగు నర్జునుతోఁ। గా దనక రణంబు సేయఁ • గా నీ కగునే. 53
వ. మఱి యదియునుం గాక. 54
గీ. ఉత్తమక్షత్రియప్రవ • రోపయోగ్య। మైన యంగరాజ్యంబు నీ • కర్హ మగునె
మంత్రపూత మై గురుయజ • మానభక్ష్య। మగుపురోడాశ మది కుక్క • కర్హ మగునె.
వ. అనిన విని కర్ణుండు వెల్లనయి యెద్దియుం జేయునది నేరక దీర్ఘోష్ణనిశ్వాసవ్యాకుల
వదనుండయి యాకాశంబున నున్న యాదిత్యుం జూచుచు మిన్నకుండె నంత నతి
ప్రీడితుం డయిన యక్కర్ణుం జూచి భ్రాతృపద్మవనమధ్యంబున నుండి దుర్యోధనమ
దాంధ గంధ సింధురంబు వెలువడి వచ్చి కడు నలిగి భీమున కిట్లనియె. 56

క. అనిలజ నీ కిట్లని ప। ల్కను జనునే తలఁప లేఁడి ♦ కడుపునఁ బులి వు
ట్టునె యిట్టి దివ్య తేజం। బున వాఁ డధమాన్వయమునఁ ♦ బుట్టునె చెపుమా. 57

సీ. శూరులజన్మంబు ♦ సురలజన్మంబును, నేఱులజన్మంబు ♦ నెఱుఁగ నగునె
మొగిని దధీచియె ♦ మ్మునఁ బుట్టె దయ్యెనే, వాసవాయుధ మైన ♦ వజ్ర మదియు
గాంగేయుఁ డన మఱి ♦ కార్తికేయుం డన, నాగ్నేయుఁ డన రౌద్రుఁ ♦ డనఁ గశరవ
ణోద్భవుం డన గుహుం ♦ డుద్భవిల్లఁడె శర, స్తంబజన్ముఁడు గాఁడె ♦ ధర్మ విదుఁడు
గృపుఁడు ఘటసంభవుఁడు గాఁడె ♦ కీర్తిపరుఁడు। వరుఁడు ద్రోణుండు విప్రుల ♦ వలనఁ బుట్ట
రై రెసక్షత్రియుల్ ఘను ♦ లవనిఁ గావఁ। గడఁగి మీ జన్మములు సిట్లు ♦ గావె వినఁగ.

వ. వానితోడి దేమి దివ్యలక్షణలక్షితుండును సహజకవచకుండలమండితుండునుగా
ని పార్థివకృతపురుషుండు గాఁడు దన బాహుబలంబున నీయంగరాజ్యంబునకు కాదు
సకల మహీరాజ్యంబునకు నర్హుండగు ననుచున్న యంత నాదిత్యుం డస్తగతుండైన
నస్త్రిసందర్శనరంగంబు వెలువడి దుర్యోధనుండు గర్ణుందోడ్కొని కరదీపికాసహ
స్రంబులు వెలుంగ నిజమందిరంబున కరిగెఁ బాండవులును భీష్మ ద్రోణ విదుర
కృపాచార్యులతో నిజనివాసంబుల కరిగిరి. 59

గీ. కుంతి యంత సహజ ♦ కుండలకవచాభి। రాముఁ గర్ణుఁ జూచి ♦ రవిసమానుఁ
బ్రత్యభిజ్ఞ నెఱిఁగి ♦ ప్రథమపుత్రస్నేహ। మెఱుక పడక యుండ ♦ నింతియుండె. 60

క. వినుతధనుర్విద్యావిదు। ఘనుఁ గర్ణు సహాయుఁ బడసి ♦ కౌరవవిభుఁ డ
ర్జునువలనిభయము సెడి తా। మ్మునఁ జే యిడి నిద్రవోయె ♦ ముదితాత్ముండై. 61

వ. అంతఁ బ్రభాతంబగుటయుఁ దత్సమయనియమంబులందీర్చి యాచార్యుండు శిష్యు
లనెల్ల రావించి మీరు నాకు గురుదక్షిణ యిం డనిన నందఱు మొక్కి యెదుర
నిలిచి మీకెద్ది యిష్టంబు సెప్పుం డనిన విని యవివేకకారణదారుణైశ్వర్యగర్వితుం
డగు ద్రుపదు నోడిచి పట్టి తెండిదియ నాకిష్టంబయిన గురుదక్షిణ యని పంచిన.

కౌరవపాండవులు గురుదక్షిణార్థంబు ద్రుపదునిఁ బట్టుటకుఁ జనుట.

క. వల్లెయని నృపనందను। లెల్లను సమకట్టి రథము ♦ లెక్కి దిశల్ భే
దిల్లఁగ గర్జిల్లి నిశా। తోల్లసితకృపాణకార్ము ♦ కోద్యతకరులై. 63

ఉత్సాహము. ఏల దీని సెడయుఁ జేయ ♦ నీక్షణంబ యేఁగి పాం
చాలుఁ బట్టి తెత్త మధిక ♦ శౌర్యలీల మెఱయఁగాఁ
బోలు ననుచుఁ బెరిఁగి రాజ ♦ పుత్రులెల్ల నరిగి పాం
చాలుపురము ముట్టికొని ర ♦ సంఖ్యబలసమేతులై. 64

వ. పాండవులును రథంబు లెక్కి ద్రోణుం బరివేష్టించి పిఱుంద నరిగి రంత నర్జునుం
డాచార్యున కిట్లనియె. 65

క. వడిఁ గొని కౌరవులొండురుఁ। గడవఁగ మును జనిరి వారి ♦ గర్వము సూడం
గడిమిని ద్రుపదాధిపుతోఁ। బోడువఁగఁ దమ కలవి యగునె ♦ భుజవీర్యమునన్.

క. ఇతరులచే ద్రుపదుఁ డనవ। హితుఁడై పట్టువడ నంత ♦ హీనుఁడె శౌర్యో
న్నతుఁ డధికధనుర్విద్యా। న్వితుఁడు భవత్సఖుఁ డనంగ ♦ వినరో వానిన్. 67
వ. అనుచుఁ బాంచాలపురం బాసన్నంబుగాఁ జనుదెంచునంతకు ముందర చని దు
ర్యోధన యుయుత్సు దుశ్శాసన వికర్ణ జలసంధాదులైన ధార్తరాష్ట్రులనేకనృపకు
మారసహితులై పాంచాలపురంబుపయి విడిసినఁ బాంచాలపతి యెఱింగి యపా
రచతురంగబలసమేతుండై కౌరవులం దాఁకె. 68
క. శరనికరసహస్రంబులఁ। బరువడి నందఱను గప్పెఁ ♦ బ్రావృడ్ధారా
ధర * మురుధారాజలములఁ। సరసిజములఁ గప్పునట్లు ♦ సంరంభమునన్. 69
క. కలయ నసిముసల † దండం। బులు గొని కాంపిల్యనగర ♦ మున జను లెల్లన్
నలిరేఁగి యార్చి కౌరవ। బలసుభటులఁ బొడిచి రాజి ♦ బడలు వడంగన్. 70
క. ధృతరాష్ట్రకుమారులు నవ। హితులై పాంచాలుమీఁద ♦ నేసిరి సాంద్రా
తతబాణప్రకరతిరో। హితమై రవికిరణజాల ♦ మేర్పడ కుండన్. 71
క. వారలశరములు నడుమన। వారించుచు నధికలాఘ ♦ వంబున వారిన్
ఘోరశరవిద్ధవర్ములఁ। గా రణమున సోమకుండు ♦ ఘనుఁడై యేసెన్. 72
క. నానావిధమార్గణములఁ। నానామార్గముల నేసి ♦ నం గురువీరుల్
వానిం జూచి ‡ సహింపక। నానాతనుఁగా మనంబు ♦ నన్ § దలఁచి రనిన్. 73
వ. ఇట్లు పాంచాలుబాణవృష్టికి నిలువ నోపక కురుకుమారులు గుమారశరాసనశ
రాసారనిహతసురారికుమారులుఁంబోలె వెఱచఱచి పాండవులకడకుం బఱతెం
చినం జూచి యర్జునుం డాచార్యధర్మజులకు నమస్కరించి మీర లిందయుండుం
డే నీక్షణంబ పాంచాలుం బట్టి తెచ్చెద నని విజృంభించి సంరంభంబున భీమసేనుం
డు దనకు సేనాగ్రచరుండుగా మాద్రేయులు చక్రరక్షకులుగా ద్రుపదరాజవా
హినీసముద్రంబు దఱియం జొచ్చిన. 74
క. కరిఘటలఁ దాఁకి భీముఁడు। గరటిఘటా కుంభబింబ ♦ కంబుల వడి జ
ర్జరితముల జేసె నిష్ఠుర। తరవజ్రనిపాతపటుగ ♦ దాఘాతములన్. 75
ఉ. దారుణమై వృకోదరుగ ♦ దాకులిశాహతి నన్యవాహినీ
వారణసంచయుం బభిన ♦ వక్షతశోణితధార లొప్ప సం
చారితధాతునిర్ఝరవి ♦ శాలశిలోచ్చయసంచయాభమై
వీరరణంబునం బడియె ♦ విక్షతహస్తిపవృక్షపఙ్క్తితోన్. 76
చ. అనిలజుఁ డుగ్రుఁడై ద్రుపదు ♦ హస్తిఘటావలి నశ్వసంహతిన్
ఘనరథకోటి భగ్నములు ♦ గా సమరంబునఁ జేసి పేదదు
ర్జనులఁ జంప నేల యని ♦ మానుగ గోపుఁడు గోగణంబులన్
గొనకొని యొప్పునట్టు లధి ♦ కుం డెగచెం బృథుదండహస్తుఁడై. 77

---

* మురుతరముగ జలమున—† కుంతంబులు—‡ భయంపడి—§ వగచి-అని పాఠాంతరములు

స్రగ్ధర. అంతం గాంతేయుఁ డత్యా ♦ యతభుజుఁడు నరుం ♦ డల్గి పాంచాలుదంతి
ధ్వాంతంబున్ వానివాహో ♦ త్తమతుహినతతిం ♦ దద్భటోదారతారా
సంతానంబున్ శరాంశూ ♦ చ్చయవిభవములన్ ♦ శాంతిఁ బొందించి యుద్య
ద్ధ్వాంతారాతిప్రభుండై ♦ తనరుచు వెలిఁగెం ♦ దద్రణవ్యోమవీథిన్. 78

క. అతనిఁ జూచి సహింపక। యాతతకార్ముకుఁడు ద్రుపదు ♦ ననుజుఁడు శౌర్యో
పేతుఁడు సత్యజితుం డను। నాతఁడు వీరుఁ డయి తాఁకె ♦ నతిరభసమునన్. 79

క. కడఁగి ద్రుపదానుజుఁడు నె। వ్వడిఁ గవ్వడి నేసె నూఱు ♦ వాఁడిశరంబుల్
గడు నలిగి వాని నన్నియు। నడుమన తునియంగ నేసె ♦ నరుఁ డస్త్రములన్. 80

క. వివిధాస్త్రకోవిదుఁడు వా। సవి వానిరథంబు రథ్య ♦ సారథుల మహిం
గువలువడ నేసె నుగ్రా। హవమునకును వాఁడు విముఖుఁ ♦ డై చెడి పఱవన్. 81

వ. అంత. 82

క. శరమోక్షణవేగనిరం। తరమండలితోరుచాప ♦ దండు నకాండో
ద్ధురదండధరుఁడ పోలెను। హరినందనుఁ దాఁకె ద్రుపదుఁ ♦ డత్యుద్ధతుఁడై. 83

మ. పరమాస్త్రైకవిశారదుల్ బలయుతుల్ ♦ పాంచాలకౌంతేయు లొం
డొరులన్ మార్కొని యేయునప్పుడు దదీ ♦ యోగ్రాజిరంగంబు దు
స్తరనీరంధ్రనిశాతసాయకతమ ♦ స్సంఛన్నమైనం బర
స్పరయుద్ధంబులు దక్కె యోధులు దిశా ♦ భ్రాంతాత్ములై రచ్చటన్. 84

అర్జునుఁడు ద్రుపదుంబట్టి కట్టి తెచ్చుట

వ. అట్టి మహాద్వంద్వ యుద్ధంబున విజిగీషుండయి పాంచాలుండు పాండవమధ్యము ధనుర్ధ్యంబు భగ్నంబుగా నొక్క బాణంబున నేసి యార్చిన నలిగి వాసవసుతుం డుద్యతాసిహస్తుండయి శైలస్థలంబుమీఁదికి లంఘించు సింహంబునుంబోలె ద్రుపదురథంబుమీఁదికి లంఘించి వానిం బట్టికొనినఁ దత్సైన్యంబు హాహాధ్వనులెసంగ మహార్ణవంబునుం బోలె మ్రోయుచుండె నంత. 85

క. ప్రక్షీణదర్పు ద్రుపదు ర। థాక్షముతోఁ గట్టి తెచ్చి ♦ యర్జునుఁడు క్రియా
దక్షుండయి గురునకు గురు। దక్షిణఁ దా నిచ్చి చేసెఁ ♦ దత్సమ్మదమున్. 86

వ. ద్రోణుండు నర్జును చేసిన పరాక్రమంబునకుఁ బరమప్రీతహృదయుండై ద్రుపదుం జూచి నగుచు నిట్లనియె. 87

క. వీ రెవ్వరయ్య ద్రుపద మ। హారాజులె యిట్లు కృపణు ♦ లయి పట్టువడన్
వీరికి వలసెనె యిపుడు మ। హారాజ్యమదాంధకార ♦ మది వాసెనొకో. 88

గీ. ఇంకనైన మమ్ము ♦ నెఱుఁగంగ నగునొక్కొ। యనుచు నుల్లసంబు ♦ లాడి ద్రుపదు
విడిచి పుచ్చె గురుఁడు ♦ విప్రులయలుకయుఁ। దృణవహ్నితాళనంబు ♦ దీర్ఘమగునె.

వ. ఇట్లు ద్రుపదుండు ద్రోణుచేత విముక్తుం డయ్యుఁ గోపపాశబద్ధుండయి యప్పరిభవంబునకుం బ్రతీకారంబు సేయం దలంచి బ్రాహ్మణోపాస్తి సేయుచుండె నిట ధృ

తరాష్ట్రుండు యుధిష్ఠిరు యౌవరాజ్యధురంధరుంగా నెఱింగి భీష్మవిదురులతో వి
చారించి యౌవరాజ్యాభిషిక్తుం జేసిన. 90

చ. నలువురు దమ్ములుం దగఁగ ♦ నాలుగు దిక్కులు నోర్చి సర్వభూ
తలమున రాజనందనుల ♦ దర్ప మడంచుచు భూరివస్తురా
సులు గొని వచ్చి యీఁ గొని వి ♦ శుద్ధయశోనిధి యొప్పె ధర్మజుం
డలఘుఁడు యౌవరాజ్యయుతుఁ ♦ డయ్యును బెంపున సార్వభౌముఁడై. 91

వ. మఱియును. 92

క. బద్ధపరంపర నొప్పె మ। దోద్ధతగజరథతురంగ ♦ యుద్ధముల గదా
యుద్ధముల మల్లవిద్యఁ బ్ర। సిద్ధుఁడు మధ్యముఁడ యను వి ♦ శిష్టస్తవముల్. 93

చ. అనుపమకార్ముకాదివివి ♦ ధాయుధవిద్యలయందుఁ గోవిదుం
డనఁగ నజేయుఁడై పరఁగు ♦ నర్జునుఁ బోలఁగ నన్యుఁ డెందు లేఁ
డను జనఘోష ముచ్చలిత ♦ మయ్యె మరుచ్చలితోచ్చవీచిని
స్వనముఖరాబ్ధివేష్టితవి ♦ శాలమహీవలయాంతరంబునన్. 94

క. యము లమితశౌర్యు లరినృప। యము లమలచరిత్రనిరతు ♦ లనఁగా సత్యో
త్తమభక్తి నన్నలకు విన। యము మెఱయుచు నుండి రధికు ♦ లై బహుకళలన్.

వ. ఇట్లు పాండుకుమారు లపారగుణంబుల నెల్లవారికి నారాధ్యులయి పరఁగుచున్న
నందు ధనుర్విద్య నర్జును దృఢముష్టిలాఘవ లక్ష్యవేధిత్వ దూరాపాత జితశ్రమ
త్వంబులకు నసిగదాదివివిధప్రహరణప్రవీణతకుం బరమహీపాలపరాజయోపార్జి
తపరాక్రమంబునకుఁ దనవలని భక్తిస్నేహంబులకు మెచ్చి భారద్వాజుండు
వానికి బ్రహ్మశిరంబను దివ్యబాణంబు సప్రయోగనివర్తనంబుగా నిచ్చి యిట్లనియె.

ఉ. దీని నగస్త్యుఁ డాఁ బరఁగు ♦ దివ్యమునీంద్రుఁడు దొల్లి ప్రీతితో
భూనుత యగ్నివేశుఁడను ♦ భూరిమునీంద్రున కిచ్చె వారలున్
మానుగ నాకు నిచ్చిరి క్ర ♦ మంబున నేనును నీకు నిచ్చితిన్
దీనికి నీవ యర్హుఁడవు ♦ తేజమునం గడుఁ బెద్ద గావునన్. 97

వ. దీని మానవులయందుఁ బ్రయోగింపకుండునది యల్పతేజులయందుఁ బ్రయుక్తం
బయి యిది జగంబులఁ గాల్చు నిన్ను బాధించునట్టిమానవులు గలిగిరేని వారి
మీఁదఁ బ్రయోగించునది వారి నస్త్రమంబున జయించు నని దానిమహిమ సెప్పి
నీవు నీబంధుసమక్షంబున నాకు గురుదక్షిణ యిమ్మది యెయ్యది యనిన నేను యు
ద్ధంబు సేయునపుడు నాతోఁ బ్రతియుద్ధంబు సేయకుండు మిదియ నాకు గురుదక్షి
ణ యనిన నర్జునుండు వల్లెయని యాచార్యునకు నమస్కరించి దానికొడంబడియె
నంత దుర్యోధనుండు యుధిష్ఠిరు యౌవరాజ్యాభిషేకంబునకు భీమార్జునయముల
పరాక్రమంబునకు నసహింపక కర్ణశకుని దుశ్శాసనులతో మంతనంబుండి యిట్లనియె.

సీ. ఆయుధవిద్యల ♦ యందు జితశ్రము, లనియును రణశూరు ♦ లనియు నంత

తోత్సాహులనియునత్యుద్ధతులనియును, భయమందుచుండుదుఁ • బాండవులకు
దానిపై నిప్పుడు • ధర్మజు యువరాజుఁ, జేసే రా జే నేమి • సేయువాఁడ
నృపనీతి యెయ్యది • నిరతంబుగా దీని, నా కెఱింగింపుఁడు • నయముతోడ
ననిన వినుచుఁ గణికుఁ • డనువాఁడు సౌబలు। నాప్తమంత్రినీతు • లందుఁ గరము
కుశలుఁ డైనవాఁడు • గురుకులవల్లభు। నిష్టమునకుఁ దగఁగ • నిట్టు లనియె. 99

—••◆•కణికుండు దుర్యోధనునకు రాజనీతిఁ జెప్పుట•◆••—

తరువోజ. ధరణీశుఁ డుద్యత • దండుఁడై యుచిత • దండవిధానంబుఁ • దప్పక ధర్మ
చరితులఁ గా మహీ • జనుల రక్షించి • సద్వృత్తుఁ డగునది • సర్వవర్ణములు
వరుసన తమతమ • వర్ణధర్మముల • వర్తిల్లుదురు గడ • వక దండభీతి
నరిమిత్రవర్జితుఁ • డై సమబుద్ధి • యగుమహీవల్లభు • ననుశాసనమున. 100

క. గుఱుకొని కార్యాకార్యము। లెఱుఁగక దుశ్చరితుఁడై య • హితుఁడగు నేనిన్
మఱువక గురు నైనను జను। లెఱుఁగఁగ శాసించునది మ • హీశుఁడు బుద్ధిన్. 101

క. ధీరమతియుతులతోడ వి। చారము సేయునది మును వి • చారితపూర్వ
ప్రారంభ మైన కార్యము। పారము వొందును విఘాత • పదదూరంబై. 102

క. జనపాలుఁడు మృదుకర్మం। బున నైనను గ్రూరకర్మ • మున నైనను నే
ర్పున నుద్ధరించునది ప। న్నసపాయతఁ బొందఁ జేయు • నది కర్మంబుల్. 103

క. అమలినమతి నాత్మచ్ఛి। ద్రము లన్యు లెఱుంగ కుండఁ • దా నన్యచ్ఛి
ద్రము లిమ్ముగ నెఱుఁగుచు దే। శము గాలము నెఱిఁగి మిత్ర • సంపన్నుండై. 104

క. బలహీనుఁ డైనచో శ। త్రులఁ జదుపుట నీతి యధిక • దోర్వీర్యసుహృ
ద్బలులైనవారిఁ జదుపఁగ। నలవియె యక్లేశసాధ్యు • లగుదురె మీఁదన్. 105

క. అలయక పరాత్మకృత్యం। బులు పతి యెఱుఁగునది దూత • ముఖమునఁ బరభూ
ముల వృత్తాంతము లెఱుఁగఁగఁ। బలుమఱుఁ బుచ్చునది వివిధ • పావండతతిన్.

క. నానావిహారశైలో। ద్యానసభాతీర్థదేవ • తాగృహమృగయా
స్థానముల కరుగునెడ మును। మానుగ శోధింపవలయు • మానవపతికిన్. 107

గీ. వీరు నమ్మంగఁ దగుదురు • వీరు నమ్మఁ। దగరు నాఁగను వలవదు • తత్త్వబుద్ధి
నెవ్వరిని విశ్వసింపక • యెల్లప్రొద్దు। నాత్మరక్షాపరుం డగు • నది విభుండు. 108

ఉ. ఇమ్ముగ నాత్మరక్ష విధి • యించువిధంబున మంత్రరక్ష య
త్నమ్మునఁ జేయఁగా వలయుఁ • దత్పరిరక్షణశక్తి నెల్ల కా
ర్యమ్ములు సిద్ధిఁ బొందుఁ బర • మార్థము మంత్రవిభేదమైనఁ గా
ర్యమ్ములు నిర్వహింపఁగ బృ • హస్పతి కైనను నేరఁ బోలునే. 109

క. పలుమఱు శపథంబులు నం। జలులును నభివాదనములు • సామప్రియభా
షలు మిథ్యావినయంబులుఁ। గలయవి దుష్టస్వభావ • కాపురుషులకున్. 110

క. తన కిమ్మగునంతకు దు। ర్జనుఁ డిష్టుఁడపోలె నుండి • సర్పము పోలెం

దన కిమ్మగుడును గఱచును। ఘనదారుణకర్మ గరళ ♦ ఘనదంష్ట్రిలచేన్. 111
క. కడు నలుకయుఁ గూర్మియు నే। ర్పడ నెఱిఁగించునది వాని ♦ ఫలకాలమునం
బిడుగును గాడ్పును జనులకుఁ। బడుటయు వీచుటయు నెఱుక ♦ పడియెడుభంగిన్.
క. తఱియగు నంతకు రిపుఁ దన। యఱకడఁ బెట్టికొని యుండు ♦ నది దఱి యగుడుం
జెఱుచునది ఱాతిమీఁదను। వఱలఁగ మృద్ఘటము నెత్తి ♦ వైచినభంగిన్. 113
క. తన కపకారము సేసిన। జనుఁ డల్పుండనుచు నమ్మి ♦ జడమతియై చే
కొనఁ జన దించుకముల్లయి। నను బద్ధతులందు నున్న ♦ నడవగ నగునే. 114
క. బాలుఁ డని తలఁచి రిపుతోఁ। నేలిదమునఁ గలసి యునికి ♦ యిది కార్యమె యు
త్కీలానలకణ మించుక। సాలదె కాల్పంగ నుగ్ర ♦ శైలాటవులన్. 115
క. మొనసి యపకారిఁ గడ నిడి। కొని యుండెడుకుమతి దీర్ఘ ♦ కుజశాఖాగ్రం
బున నుండి నిద్రవోయెడు। మనుజునకు సమాన మగుఁ బ్ర ♦ మత్తత్వమునన్.
చ. తడయక సామభేదముల ♦ దానములన్ దయతోడ నిమ్ముగా
నోడివియు సత్య మిచ్చియుఁ జ ♦ నున్ జననాథ కృతాపరాధులం
గడఁగి వధింపఁగా ననుట ♦ కావ్యమతం బిది గాన నెట్టులుం
గడుకొని శతులిలం జెఱుపఁ ♦ గాంచుట కార్యము రాజనీతిమై. 117
వ. కావున సర్వప్రకారంబుల నపకారు లయిన వారిం బరుల నయిన బాంధవుల న
యిన నుపేక్షింపక యాత్మరక్షాపరుండవయి దూరంబు సేసి దూషించునది య
నిన కణికుమతంబు విని దుర్యోధనుండు చింతాక్రాంతుండై యొక్కనాఁడు ధృత
రాష్ట్రున కిట్లనియె. 118

దుర్యోధనుఁడు దండ్రితోఁ దనమనోదుఃఖంబు దెల్పుట

గీ. వీరులని పాండుసుతులకు ♦ వెఱతు నేను। వెఱమటకుఁ * దగఁగా నిష్ఠు ♦ విభుఁడ వీవు
పాండవజ్యేష్ఠునకుఁ బ్రీతిఁ ♦ బరమయావ। రాజ్య మిచ్చితి కురువృద్ధ ♦ రాజులొద్ద.
వ. దానంజేసి పౌరజన బ్రాహ్మణ ప్రధానవరులు ధర్మజున కనురక్తులయి నిన్నును భీ
ష్ముని నాదరింపక ప్రజ్ఞాచక్షుండు రాజ్యంబు సేయ సమర్థుండు గాఁడు సమర్థుం డ
య్యును భీష్ముండు మున్ దర రాజ్యనివర్తనంబునఁ గృతప్రతిజ్ఞుం డయ్యెం గావునఁ
బాండవజ్యేష్ఠుండైన యుధిష్ఠిరునకు రాజ్యాభిషేకంబు సేయుద మతండు తరుణుం
డయ్యును గుణవృద్ధుండు ధర్మశీలుండు నదిగాక పరాక్రమవంతులైన తమ్ములు గ
లవాఁడు రాజ్యప్రతిష్ఠితుండై వృద్ధుల నమాత్యుల బంధుమిత్రులను దొల్లింటి
కంటె మిక్కిలి పూజార్హుల నెల్లం బూజించుచుండుఁ బితామహుండైన భీష్ముని స
పుత్రకుండైన ధృతరాష్ట్రుని నతిభక్తి నభీష్టభోగానుభవపరులంగా సుఖంబున ను
నుచు దీనికి విదురుండు నొడంబడు నని యెప్పుడుఁ దమలో విచారింతురని విం

* దగనిప్పుడు- తోడుగా నిష్ఠు- అనియు రెండు పాఠాంతరములు.

టెఁ గర్ణశూలాయమానంబులైన మూర్ఖప్రకృతుల వచనంబులు వినవోపఁ బాం
డవు లిప్పురంబు వాయునట్లుగాఁ జేయువలయు నేమి సేయుదునని యడిగినఁ గొ
డుకునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 120

చ. జనపతియైన వానికిఁ బ్ర ♦ చండ * మహాగతు లాహవాంతరం
బున మృతిఁ బొందు టొండె మఱి ♦ పుత్త్రులపైఁ దనరాజ్యభార మె
ల్లను నియమించి యేఁగి గిరు ♦ లం దప మొప్పఁగఁ జేయుటొండెఁ గా
కనిమిషలోకభోగసుఖ ♦ మందఁగఁ బోలునె శాశ్వతంబుగన్. 121

వ. రాజ యినవాఁడు దనరాజ్యభారంబు దాన చూచి యారయవలయు నేను వడం
గ సహితంబుగా వేదాధ్యయనంబు సేసి శాస్త్రింబులందుఁ గృతనిశ్చయుండన
యి బలంబు గలిగియు నంగవైకల్యంబునం బరచక్రంబులకుం బ్రతివ్యూహంబులు
రచియింప నేరమిం జేసి రాజ్యంబునకుఁ దగక యున్న. 122

ఉ. లోకనుతుండ్రు పాండుఁ డమ ♦ లుండు మహాగుణరత్నపూర్ణర
త్నాకరుఁ డత్యుదారమతి ♦ యంధుఁడ నైనను నన్ను రాజుఁగాఁ
జేకొని భక్తితోడఁ బని ♦ సేయుచు సర్వజగజ్జిగీషుఁడై
యీకురువంశరాజ్యభర ♦ మెంతయుఁ దాల్చెఁ బరాక్రమంబునన్. 123

క. పరచక్రపతులచే భీ। కరుఁడై ధనరాసు లదిమి ♦ కప్పంబుల చె
చ్చెరఁ దెచ్చి యిచ్చి నన్నును। భరతకులశ్రేష్ఠుఁ డునిచె ♦ బహుయజ్ఞములన్.

వ. మఱియు వానికంటె గుణంబుల మిక్కిలి యయి జనంబులకు ననురక్తులై పరఁగు
చున్న పాండురాజు కుమారుల నెవ్విధంబునఁ బాప నేర్తునని దుఃఖించి పలికిన ధృ
తరాష్ట్రునకు దుర్యోధనుం డిట్లనియె. 125

సీ. పైతృకం బగులక్ష్మి ♦ పాండుభూపతి మున్న, తాల్చుటఁ జేసి త ♦ త్తనయుఁడైన
ధర్మజుఁ డిప్పుడు ♦ దాల్చిన నాతని, తనయుండు మఱి దానిఁ ♦ దాల్చు మీఁద
నివ్విధిఁ బాండవం ♦ శేశులు వసుమతీ, రాజ్యార్హు లగుదురు ♦ రాజ్యమునకుఁ
బరువడి మేమింతఁ ♦ బాసిన మాపుత్ర, పౌత్రవర్గం బెల్లఁ ♦ బాయు నింక
నొరులఁ గొలిచికుడువ ♦ నోప మే మట్లుగా। కుండ మమ్ముఁ జేయ ♦ నోపు దేనిఁ
బాండురాజుతోంటి♦భక్తియు నప్పాండు। తనయు లందు దయయుఁ♦దలఁపకుండు.

వ. ఈరాజ్యంబు మొదలింటంగోలె భవదీయులయిన ప్రకృతిజనులు వశ్యులు గాకు
న్నను గ్రమక్రమాగతంబయి మాకు నప్రయత్నలభ్యం బగుఁ దొల్లి పాండురా
జు రాజై గుణంబులం బ్రజానురాగంబు వడయుటం జేసి యెల్లవారును ధర్మరా
జు రాజ్యంబు వలతురు దాని నెఱింగి కాదె యేను సమ్మానంబులం బ్రకృతిజనంబు
లకు సంతోషంబు సేయుచు నుండుదు నిందుల దుష్టజనుల పక్షపాతవచనంబు లు
డుగునట్లుగా నుపాయంబునం గుంతినిం బాండవులను దదీయభృత్యామాత్యవ

* మహాత్మన కాహవాంతరఁ- అని పాఠాంతరము-

ర్గంబుతో వారణావతంబునకుం బుత్తము మనకు రాజ్యంబు సుప్రతిష్ఠితంబైన మఱి వార లిందులకు వత్తు రనిన దుర్యోధనునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 127

తరువోజ. ఏ నెల్లప్రొద్దునా ♦ మొదలోనఁదలఁతు ♦ నీయభిప్రాయంబ ♦ యిది దారుణంబు
గాన వాకునకుఁ జు ♦ ల్కన తేర నోపఁ ♦ గడఁగి పాండవుల నే ♦ కత మేను బంపఁ
గానేర మఱి దీని ♦ గాంగేయవిదుర ♦ కలశజాశ్వత్థామ ♦ గౌతముల్ బుద్ధి
గా నొడంబడుదు రే ♦ కాదయ్యయనినఁ ♦ గౌరవజ్యేష్ఠుండు ♦ ఘనుఁడిట్టులనియె.

వ. భవదాజ్ఞాగౌరవంబున గాంగేయాదులు దీనికి నొడంబడుదురు వారు కౌరవుల కెల్ల సములై యుండియు నావారల యెట్లనిన నశ్వత్థామ నా కిష్టుండగుటం జేసి నన్నతండు విడువఁడు పుత్రస్నేహంబున ద్రోణుండును భారద్వాజుని భాగినేయునిం బాయ నేరమిం జేసి కృపాచార్యుండును నాయొద్దన యుండుదురు మఱి భీష్ముండు మధ్యస్థుం డగుటఁ బాండవులం బరిగ్రహింపఁడు విదురుండు పాండవపక్షపాతి యయ్యును నొక్కరుండ నాకహితంబు సేయ నోపండు గావున నిక్కార్యంబున దోషంబు లేదు వినిద్రాకారంబయిన నాహృదయశల్యంబు నుద్ధరింపుమని ధృతరాష్ట్రు నెట్టకేనియు నొడంబఱిచి దుర్యోధనుం డప్పుడు. 129

క. వలనుగల మంత్రివరులం। బిలిచి పృథానందనులకుఁ ♦ బ్రియముగ మీ రి
మ్ముల వారణావతంబును। వెలయఁగఁ బొగడుండు వారు ♦ * విని తగుల నెదన్.

వ. అని పంచిన వారును వారణావతంబు ననవరత సురభి కుసుమఫలభార నమ్రశాఖావిశాల తరువన రేఖాలంకృతం బనియును వన జల కేళీకందుక మృగయాది వివిధవిహారహారిప్రదేశాభిశోభితంబనియును నవసుధాధౌతసౌధనికరప్రభాపటలప్రధ్వంసితాసితపక్షదోషంబనియును నిరస్తదోషానుషంగమంగళమహారత్నరాజివిరాజితవిపులవిపణివీథీవిలసితాలంకారంబనియును మనోహరానేకసుఖానుభోగభాగిమహాభాగజనసమృద్ధంబనియును వర్ణించి యప్పురంబునంద పాండునందనుల జాతకౌతూహలచిత్తులం జేయుచున్నఁ గొండొకకాలంబునకు ధృతరాష్ట్రుండు దుర్యోధన దుష్టవచన ప్రబోధితుండయి యొక్కనాఁడు. 131

పాండవులు వారణావతపురంబునకుం బోవుట.

ఉ. పాండుకుమారులం బిలువఁ ♦ బంచి సుహృన్నివహంబునొద్ద న
ప్పాండుఁ దలంచి నిర్గళిత ♦ బాష్పకరాళకపోలయుగ్ముఁడై
పాండుమహీశుకంటె నతి ♦ భక్తుల మి మ్మొకఁ డేను బంచెదం
బాండుయశోర్థులార యిది ♦ పథ్యముగాఁ గఁ దలంపుఁ డాత్మలోన్. 132

క. విదితంబుగఁ బుణ్యమర। నదీసమీపమున వార ♦ ణావతనగరం
బది సర్వసుఖాస్పద మని। వదలక వర్ణింతు రెల్ల ♦ వారలు దానిన్. 133

క. మీరును గుంతియు సహపరి। వారమహామాత్యభృత్య ♦ వర్గులరై నా

* విస్మయ మొందక - అని పాఠాంతరము.

నారాజ్యలీలతోఁ జని। సారమతిం జేయుఁ డందు ♦ సతతోత్సవముల్. 134

వ. పశుపతినివాసం బయిన యప్పుణ్యస్థానంబునం బాండుహితంబుగా నగణ్యగోహిరణ్యాది మహాదానంబులన్ బ్రాహ్మణసంతర్పణంబులం జేసి యందుఁ గొండొక కాలం బుండి వచ్చునది యని పంచిన వల్లెయని పాండవులు గాంధారీ ధృతరాష్ట్రులకు మ్రొక్కి వీడ్కొని దుర్యోధనాదుల నందఱం బ్రియపూర్వకంబుగ సంభావించి భీష్మ ద్రోణ విదుర కృపాదులకు మ్రొక్కి యనేకవృద్ధబ్రాహ్మణులకు నమస్కారంబు సేసి వారలవలన దీర్ఘాయురారోగ్య స్వస్తివచనంబులతోఁ బునర్దర్శనం బయ్యెడుమని దీవనలు సేకొనుచు జననీసహితంబుగా వారణావతంబునకు గమనోన్ముఖు లయిన. 135

క. తనవగచినకార్యము దొర। కొనుటకు ధృతరాష్ట్రపుత్ర ♦ కుఁడు వొంగి పురో
చనుఁ బిలిపించి రహస్యం। బున వానికిఁ గరము నెయ్య ♦ మున నిట్లనియెన్. 136

తరలము. అలఘు తేజుల వారణావత ♦ మన్పురంబునఁ బాండవే
యులఁ బ్రియంబున నుండఁ బంచె గు ♦ ణోత్తరుండు గురుప్రభుం
డలయ కిప్పుడ నీవు మున్ జని ♦ యందు వారికి నుండఁగా
నిలయముల్ రచియింపు నీ దగు ♦ నేర్పుఁ జూతము చెచ్చెరన్. 137

వ. నాకుం బరమవిశ్వాసివి నీవొక్కరుండ విది యనన్యవిషయంబయిన కార్యంబుగావున నీవు దీనిం జేయవలయు వాయుజవంబులయిన వేసడంబులం బూనినయరదం బెక్కి నేఁడ చని వారణావతంబున లాక్షా సర్జరస సంమిశ్రంబై ఘృతతైలార్ద్రంబయిన మృత్తికాపుంజంబున నొక్క చతుశ్శాల విశాలంబుగా నాయుధాగార సమీపంబున మనోహరంబుగా నవిరళసుధాధవళంబుగా రచియించి యందుఁ బాండవుల నునిచి వార లేమఱి మఱచి నమ్మి కొండొకకాలం బుండ ని న్నొరు లెఱుంగ కుండ నిమ్మయిన యవసరంబునం దద్గృహద్వారంబునందు ఘోరానలంబు దరికొలిపి వగఱ పంచత్వం బెఱింగి రమ్ము. 138

క. ఈకార్యసిద్ధి యగుడును। నీకతమున నఖిలధారు ♦ణీరాజ్యము నా
కేకాధిష్ఠిత మగు నిది। నీకును నిత్యోపభోగ ♦ నిలయము కాదే. 139

వ. అని పంచినం బురోచనుం డతిత్వరితగతి నరిగి దుర్యోధను కఱపిన రూపంబున వారణావతంబున లాక్షాగృహంబు రచియించుచుండె నిట యుధిష్ఠిరభీమార్జునయములుం గ్రమంబునం దొల్లి షోడశ పంచదశ చతుర్దశ త్రయోదశ వర్షజాతులయి శతశృంగంబున నుండి హస్తిపురంబునకు వచ్చి యందుం గౌరవులం గలసి యస్త్రవిద్యలం గఱచుచుం బదమూఁడేండ్లుండి యపుడు ధృతరాష్ట్రునియోగంబున వారణావతంబునకుం బోవ సమకట్టి మహాజవసత్త్వసమేతంబులయిన హయంబులం బూనినరథంబు లెక్కి ధనుర్ధరులయి హస్తిపురంబు వెలువడు నప్పు డప్పురంబునం గల బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య ముఖానేకజనంబులు శోకసంతప్తహృదయులయి,

సీ. ఇప్పాండుపుత్రుల ♦ నేలొకో ధృతరాష్ట్రుఁ, డేకత మనుపంగ ♦ నిచ్చగించె
నిది యధర్మంబని ♦ యెఱిఁగి గాంగేయాదు, లేల వారింపరో ♦ యెఱుఁగరొక్కొ-
పితృపితామహులచే♦భృతపూర్వమై క్రమా, గతమైనరాజ్యంబుఁ♦గరము నెమ్మిఁ
బాండుసుతజ్యేష్ఠు ♦ భరతకులశ్రేష్ఠు, ధర్మజుఁ బూన్పక ♦ ధర్మ ముడిపి
యేల వృద్ధరాజు ♦ లెడ సేసి రొక్కొ పార్థు! లరుగు నెడకు మనము ♦ నరిగి యతని
యున్నచోటఁ బ్రీతి ♦ నుండుద మిం దుండ! నేల యనుచుఁ బౌరు♦లెల్లఁ దెరలి.

వ. తనవెనుక రాఁగ వారిం బ్రియవచనంబుల నూరార్చి పితృవచనంబు సేయకునికి ధర్మవిరుద్ధంబు గావున వారణావతంబునకుం బోయి వచ్చెద మని యందఱం బ్రమ్మఱించి చనుచున్న ధర్మనందను పిఱుంద నొక్కింతనేల యరిగి విదురుం డొరులకు వినియును నెఱుఁగరాని వచనంబుల బహుప్రకార వచన రచనావిశారదుండగు ధర్మజునకు ననేక కార్యంబులు గఱపి కొడుకులం గాఁగిలించుకొని కుంతికి మ్రొక్కి పాండురాజుం దలంచి బాష్పపూరితనయనుండై క్రమ్మఱి చనిన నిటఁ గుంతియు ధర్మరాజు డాయవచ్చి యిట్లనియె. 142

గీ. విదురుఁ డేతెంచి యొరులకు♦వినియు నెఱుఁగ! గాని యట్లుగఁ బలికినిన్♦గఱపె బుద్ధి
నట్లు సేయుదు నంటి వీ♦పతనిమతము! సెప్పనగు నేని నెఱుఁగంగఁ ♦ జెప్పుమయ్య.

వ. అనిన నగుచు ధర్మతనయుండు విదురువచనంబుల యర్థంబుఁ దల్లి కిట్లనియె. 144

గీ. ఎల్లకార్యగతులు ♦ నెఱుఁగుదు రయినను! నెఱుఁగఁ జెప్పవలయు ♦ నెఱిఁగినంత
పనియు లేక మిమ్ముఁ ♦ బంచిన కురుపతి! హితుఁడపోలె మీఁద ♦ నెగ్గు సేయు.

వ. కావున మీర లేమఱక విషాగ్నులవలన నప్రమత్తులరై యుండునది యని బుద్ధిఁ గఱపి దుర్యోధన చేయు దుష్క్రియ లిమ్ముగా నెఱింగి దానికిం బ్రతీకారంబు సెప్పి పుత్తెంచెద ననియె నని చెప్పిన విదురుబుద్ధికిఁ దమవలని నెయ్యంబునకు సంతసిల్లె నిట్లు పాండవులు గతిపయదినంబుల వారణావతంబునకుం జనునంత. 146

సీ. వారణావతమున ♦ వా రెల్లఁ బాండవా, గమనంబు విని సంత ♦ సమునఁ బెఱిఁగి
కర మొప్పఁ గరిరథ ♦ తురగబలాఢ్యులై, యెదురువచ్చిరి కడు ♦ ముదములోడఁ
గలయంగ గృహములఁ ♦ గలువడములు గడు, విలసిల్లె నంబర ♦ తలము నొరసి
మలయజమృగమదా ♦ విలసలిలంబుల, నిమ్ముగా నార్ద్రీకృ ♦ తమ్ములయిన
యంగణముల నొప్పఁ గర్పూర ♦ రంగవల్లు! లంగనలు గయి సేసి యు♦త్తుంగహర్మ్య
తలములెక్కిరి తత్పురీ ♦ విలసనంబుఁ! జూచు పాండుకుమారులఁ ♦ జూచువేడ్క.

వ. పాండుకుమారులు ననేకభూసురాశీర్వాదనాదాభినందితులై ఫాల్గునమాసంబున శుక్లపక్షాష్టమీరోహిణీనాఁడు వారణావతంబు సొచ్చి సర్వాలంకారసుందరంబైన రాజమందిరంబునం గొన్ని దినంబు లుండునంతం బురోచనుండు దనచేసిన చతుశ్శాల విశాలంబై సకలజననయనాభిరామంబైన దానిం జూపినం జూచి పాండవులు సంతసిల్లి పురోచను శిల్పాచార్యుం బూజించి పుణ్యాహపురస్సరంబుగా గృ

హప్రవేశంబు సేసి రంతం బరాభిప్రాయమాయోపాయవిదుండైన ధర్మతనయుం
డు దాని కృత్రిమరమణీయత నుపలక్షించి యల్లన భీమున కిట్లనియె. 148

క. ఈగృహకుడ్యంబులు లా। క్షాగర్భము లాజ్యతైల ♦ గంధులు మఱి శ
స్త్రాగారసమీపము మా। యాగృహ మగు నిది యవశ్య ♦ మాగ్నేయంబై. 149

క. దీని తెఱఁ గెఱిఁగినట్లు మ। హానిపుణుఁడు విదురుఁ డురువి ♦ పాగ్నులవలనన్
మానుగ నేమఱ కుండని। తాను ప్రబోధించె నేక ♦ తమునను ప్రీతిన్. 150

వ. కావున నిందు విశ్వసించి యుండవలవ దగ్నిభయంబగుననిన విని భీముండిట్లనియె.

గీ. ఇట్టిదైన మనకు ♦ నిం దుండఁగానేల। యరిగి ముందు నున్న ♦ యంద యుండి
యెఱిఁగి దీనితోన ♦ యిప్పురోచనుఁ గాల్చి। పోద మనిన ధర్మపుత్రుఁ డనియె.

క. ఎఱిఁగితిమి దీని తెఱఁ గే। మఱ కెఱుఁగనియట్లు గూఢ ♦ మతి నుండుద మిం
దఱు మీఁదఁ బురోచనుకృతి। నెఱి నేర్పడునంతకును వి ♦ నీతాత్ములమై. 153

వ. ఇప్పాపగృహప్రకారంబు మన మెఱుంగుట పురోచనుం డెఱింగె నేని దుర్యోధను నియోగంబు విఫలంబు గాకుండ శీఘ్రకారియై మనల దహించిన భీష్మవిదురాదులు విని కోపించినం గురుకులసముద్రక్షోభం బగు మఱి దాహభయంబున మన మెందుకడకుం బోయిన నెఱింగి మనయంతరంబు రోయుచు నున్న దురాత్ముండు దుర్యోధనుండు మన కపాయంబు సేయు నెట్లనిన. 154

సీ. రాజపదస్థుం డ ♦ రాజపదస్థులఁ, బక్షబలాఢ్యుఁ డ ♦ పక్షబలుల
విపులార్థవంతుఁ ♦ డు విగతార్థవంతుల, నవసరం బెఱిఁగి వా ♦ డశ్రమమున
దూష్యులఁ దుదిదాఁక ♦ దూషించు మనలను, నిష్ఠురునకు నది ♦ నీతిగాదె
కావున నోరు లెఱుం ♦ గక యుండఁ గడు నమ్మి, నట్టుల యుండుద ♦ మని దివంబు
లెల్ల వేఁట లాడుచు రాత్రు ♦ లెల్ల నుద్య। తాయుతాయుధహస్తులై ♦ యనుదినంబు
నప్పురోచను వంచించి ♦ యనఘులుండి। రప్రమాదులై పాండవు ♦ లప్పురమున.

లాక్షాగృహదహనము

వ. అట హస్తిపురంబున విదురుండు దుర్యోధను దుర్మంత్రంబంతయు నిమ్ముగా నెఱింగి కడువిశ్వాసి నొక్క ఖనకు నతికుశలుం బాండవులపాలికిం బుత్తెంచిన వాఁడును వచ్చి రహస్యంబునం బాండవులం గని తన్ను విశ్వసించునట్లుగా విదురుక అపిన సాభిజ్ఞానవచనంబు లెఱింగించి యీకృష్ణచతుర్దశినాఁటిరాత్రి పురోచనుండు లక్కయింట దహనంబు దరికొల్పుం గావున నిందుండి మీకు వెలువడి పోవునట్టి యుపాయంబు మారాజు నియోగంబునం జేయవచ్చితి నని చెప్పి లక్కయిల్లు వెలువ డ నొక్క బిలంబు నెవ్వరు నెఱుంగ కుండం జేసి వారల కెఱింగించిన భీముండు దాని నిమ్ముగా శోధించి యెఱింగి యుండునంత. 156

క. ధనదానములను బ్రియభో। జనదానములను విశిష్ట ♦ సద్ద్విజతతులం
దనుపుచు నుండఁగఁ దత్పుర। మున వర్ణాసములు భరత ♦ ముఖ్యుల కరిగెన్. 157

వ. ఆకృష్ణచతుర్దశినాఁడు కుంతీదేవి యప్పురంబునంగల పుణ్యాంగనలకెల్ల నిష్టాన్న
దానంబులం దుష్టిసేసి దేవపూజ గావించునెడం బురోచను పనిచిన నిషాదవనిత
యేవురు గొడుకులుం దానును వన్యమూలఫలంబులు దెచ్చి యిచ్చుచుం గుంతీదే
విం బాయక సేవించుచు వారికృత్యంబులు నిత్యంబును నెఱింగి పురోచనునకుం జె
ప్పుచుండెడునది నాఁటిరాత్రి యుత్సవమునం గాలచోదితయై తానును గొడుకు
లు నధికమధుపానమదంబున మెయి యెఱుంగక లక్కయింటి ప్రక్కన నిద్రవో
యిన నయ్యర్ధరాత్రంబున భీముండు పురోచనుకంటె మున్న తా నుత్సహించి వా
ని శయనగృహద్వారంబున ననలంబు దరికొలిపి చెచ్చెర నన్నను దల్లినిం దమ్ముల
ను నాబిలంబులోని కనిచి యాయుధాగారంబుతోడన లాక్షాగారంబు హుతాశ
నున కశనంబు సేసి ఖనకునకుం దమ కుశలగమనం బెఱింగించి బిలప్రవిష్టుండయి
కుంతిని సోదరులను బిలంబు వెలువరించుకొని చనునప్పుడు. 158

సీ. కడు నిద్రఁ గానమిం ♦ దొడరుచు వడిగొని, నడవంగ నేరక ♦ తడవు చున్న
నెఱిఁగి చెచ్చెరఁ దల్లి ♦ నఱకడ నిడి ధర్మ, సుతవిజయులఁ దన ♦ వితతబాహు
యమళంబు నెక్కించి♦యముల నుత్సంగంబు, నెక్కించికొని భీముఁ♦డక్కజముగ
నరిగెడురయమునఁ ♦ దరులు సాల్వడి మ్రొగ్గఁ, బదఘట్టనంబులఁ ♦ జదిసి రాలు
నుఱుము గాఁగ నిట్లు ♦ నెఱయంగ సత్త్వంబు! మెఱసి రాతిరెల్ల ♦ నుఱకఁ బవన
తనయుఁ డరిగెఁ బవలు ♦ సనినట్లు చీఁకటి! యనక ముండ్లు గండ్లు ♦ ననక తెరలి.

వ. ఇట వారణావతంబున. 160

చ. అనుపమనిత్యసత్యరతు ♦ లై వినయాన్వితు లైన పాండునం
దనులకు ధర్మమూర్తులకు ♦ ధర్మ వెఱుంగక యిట్టు లెగ్గు సే
సిన ధృతరాష్ట్రజాధము న ♦ శేషసుహృత్సుతబంధుదాహసూ
చనమయి లక్కయి ల్లతికృ ♦ శానుశిఖాహతిఁ గ్రాఁగె గ్రక్కునన్. 161

వ. తదనంతరంబ ప్రభాతసమయంబున. 162

చ. అతిదురితక్రియాభిరతుఁ ♦ డైన పురోచనుతోడ భస్మసా
త్కృత మయి చెడ్డ తద్విపుల ♦ గేహముఁ దత్తృణదగ్ధమైన యా
కృతకవిభూతిజాతుషని ♦ కేతనమున్ మఱి శస్త్రవేశ్మమున్
ధృతి సెడి చూడఁగా నరుగు ♦ దెంచి జనుల్ గడుసంభ్రమంబులోన్. 163

మధ్యాక్కర. ప్రోవైనభస్మంబు వాయఁ ద్రోచి య ♦ బ్బావిలో నడఁగి
యేవురు గొడుకులతోడ నం దొక్క యింతి యత్యుగ్ర
పావకదగ్ధమై యున్నఁ జూచి య ♦ ప్పౌరులు దాని
భావించి కుంతియు సుతులు నని శోక ♦ పరవశు లగుచు. 164

మ. బలవంతుల్ భరతాన్వయస్థితికరుల్ ♦ భాస్వద్భుజావీర్యని
ర్దళితారాతులు భూరిభూభరమహా ♦ ధౌరేయకుల్ పాండవే

యులు నిష్కారణ మిట్లు వచ్చి ధృతరా ♦ ష్ట్రోపాయమహోత్థిత
జ్వలనజ్వాలలఁ గ్రాఁగిరే యనుచు సం ♦ జాతార్తులై రందఱున్. 165

వ. అంత విదురప్రేరితుండయిన ఖనకుండు పౌరులం గలసి భస్మంబు వాయఁ ద్రోచు వాఁడపోలె నెవ్వరు నెఱుంగ కుండఁ దనచేసిన బిలద్వారంబు గప్పి లక్కయింట నొక్క నిషాదవనిత యేవురు గొడుకులతో దగ్ధ యగుట యెఱింగి గజపురంబున కుం బోయి విదురునకుఁ దద్వృత్తాంతంబును బాండవుల కుశలగమనంబును నెఱింగించె నిట వారణావతమ్మున వా రెల్ల నిట్టి దారుణంబయిన కృత్యంబు దుర్యోధను కృత్యంబుగా నెఱింగి శోకించి కుంతీపాండవుల పంచత్వంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పి పుత్తెంచిన. 166

పాండవులు లక్కయింటఁ జచ్చిరని ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖించుట

ఉ. బాధితశత్రువర్గు లగు ♦ పాండుకుమారుల దుఃఖవార్త మ
ర్త్యాధములైన సౌబల ది ♦ నాధిపసూనులయొద్ద నప్డు దు
ర్యోధనుఁ డాదిగాఁగ సుతు ♦ లున్నసభన్ విని దుర్గఖితాత్ముఁడై
యాధృతరాష్ట్రుఁ డా వఱచి ♦ న ట్లఱచెన్ వివిధప్రలాపుఁడై. 167

వ. మఱియు గాంధారిం దొట్టి దేవీజనుల యాక్రందనధ్వను లంతఃపురంబున నెగసె భీష్మాదికురువృద్ధులును విప్రులుం బౌరులును శోకాక్రాంతులయిరి విదురుండు పాండవుల కుశలగమనం బెఱింగియు నెఱుంగనివాఁడపోలె నందఱం గలసి దుర్గఖితుండయి సట్లుండె నంత ధృతరాష్ట్రుండు గొడుకులుం దానును గుంతీపాండవుల కుదకదానంబు సేసి యగ్నిసంస్కారాది పరలోకక్రియలు సేయింప గంగాతీరమునకుఁ దగువారి బ్రాహ్మణుల నపారధనంబులతోడం బుచ్చిన. 168

క. మఱిఁ బాండుకుమారుల పం। చత విని దుర్యోధనుండు ♦ సంతసపడియెన్
హితుఁ డయిన పురోచను వం। చత కెంతయు జాతదుఃఖ ♦ సంచయుఁ డయ్యెన్. 169

వ. అటఁ బాండవులును భాగీరథి లంఘించి దక్షిణాభిముఖులయి మారుత మార్తాండ మరీచి గోచరంబుగాని గహనంబులోన నరుగుచు నధికక్షుత్పిపాసాపరవశులయి నడవనోపక యున్న నెప్పటియట్ల యందఱ నెత్తికొని వాయునందనుండు వాయువేగంబునం జని సాయాహ్నంబున నొక్క వటమహీజాతశీతలచ్ఛాయాప్రదేశంబున నునిచి దాని యగ్రవిటపం బెక్కి నీ రారయు చున్నంత ననతిదూరంబున.

మ. ప్రమదాపాదిపయఃప్రపూర్ణ మిదిగో ♦ పద్మాకరం బంచుఁ ద
త్కమలామోదసుగంధమారుతము వీఁ ♦ కన్ మున్నెఱింగించినన్
రమణం బిల్చె సరోవరం బసిలజున్ ♦ రాజీవరాజీపత
త్సమదాళివ్రజచక్రవాకబకహం ♦ సక్రౌంచనాదంబులన్. 171

వ. ఆదిక్కునకుఁ దక్షిణంబ యరిగి యొక్కకొలను గని యందుఁ గృతావగాహనుం

డై కడుపు నిండ నీళ్లు ద్రావి యచ్ఛిద్రకమల పత్ర పుటికల నీళ్లు గొని భీముండు గ్రమ్మఱి వచ్చునంత. 172

క. ధరణి * దిశాసంపూరిత। గురుతరకిరణంబు లొడిచి ♦ కొని దీర్ఘనిరం
తరగతి ఖిన్నుఁడపోలెను। హరిదశ్వుఁడు విశ్రమించె ♦ నస్తాద్రిదరిన్. 173

ఉ. అంబురుహాప్తుఁ డస్తశిఖ ♦ రాంతరితుం డగుడున్ సమస్తజీ
వంబులు నెల్లచో నిజని ♦ వాసము వొందు నెడం దమిస్రపుం
జంబులువోలె వెల్వడియె ♦ శైలవిశాలగుహాలినుండి నా
గంబుల యూథముల్ సరస ♦ ఘాసపరిగ్రహణోత్సుకంబులై. 174

వ. భీమసేనుండును దద్వటవృక్షంబుక్రింద నధికపథశ్రాంతులయి పయిపుట్టంబులు పఱచుకొని బాహుదండంబులు దలగడలుగా నిడి నిద్రితులయి యున్న సహోదరులనుం దల్లినిం జూచి దుఃఖితుండై యాత్మగతంబున. 175

క. త్రిభువనసామ్రాజ్యశ్రీ। ప్రభుఁడగు ధర్మాత్మజుండు ♦ ప్రాకృతజనున
ట్లభిరూక్షతలంబున ని। ట్లభిభూతుం డగునె నిద్ర ♦ నతిఖిన్నుండై. 176

సీ. కుంతిభోజాధిపు ♦ కూఁతురు వసుదేవు, చెలియలు మఱియు వి ♦ చిత్రవీర్యు
కోడలు కౌరవ ♦ కులవిభూషణుఁడైన, పాండుమహాదేవి ♦ పరమధర్మ
పరులైనకొడుకులఁ ♦ బడసినయది పువ్వు, సుకుమారమూర్తియు ♦ శుచిపరార్ధ్య
శయనతలంబున ♦ శయనించియును నిద్ర। వోవనియది దప్పిఁ ♦ బొంది కటికి
నేలఁ గండ్లు లొత్త ♦ నిద్రవోయెడు నయ్యొ। తల్లి కంటె నిద్రఁ ♦ దగిలి సుతులు
వాలుమృగములున్న ♦ వన మని తలఁపక। మఱచియుండి రేమి ♦ మాద్రియొక్కొ.

వ. వీరికి నిద్రాభంగము సేయ నోపఁ దమకుం దార మేల్కని నీళ్లు ద్రావుదురని యక్కమలపత్రపుటికల నీళ్లిమ్ముగా సంగ్రహించి వెండియుం దనమనంబున. 178

క. ఖలుఁడై ధృతరాష్ట్రుఁడు పు। త్రులు దానును గూడి మమ్ము ♦ దూరస్థులఁగా
నిలు వెలువరించి లాక్షా। నిలయంబునఁ జొనిపెఁ బాప ♦ నిష్ఠితబుద్ధిన్. 179

క. కులపాంసనులై యహితం। బులు సేయుచు నుండు చుట్ట ♦ ములఁ బొందక యి
మ్ముల నుండువాఁడ పుణ్యుఁడు। వెలయఁగ గ్రామస్థితైక ♦ వృక్షముపోలెన్. 180

క. పరహితఫలవంతులు సు। స్థిరమూలాన్వితు లపార ♦ ధీయుతులు పర
స్పరసంశ్రయమున జీవిం। తురు మనుజులు వనములోని ♦ దుమ్ములపోలెన్.

వ. అని ధృతరాష్ట్రు బాంధవత్వంబు నిందించుచు నిబిడాంధకారనీరంధ్రంబు లయిన దిశలు సూచి జనరభసంబు దవ్వుల వినంబడిన ముందరఁ బురంబు గలుగవలయు వీరలు మేల్కనునంతకు నే నిచ్చోట నేమఱ కుండవలయు నని. 182

క. ఆకాశనాంతరంబునఁ। బ్రాకటభుజవిక్రముండు ♦ పాండవవజ్ర
ప్రాకారుఁడు జాముండెను। శోకమనస్కుఁడయి పవన ♦ సూనుఁడు గడిమిన్. 183

* దిశాప్రసారిత - అని పాఠాంతరము.

వ. అంతం దత్సమీపంబున శాలతాలతరుషండమండపంబున నుండి హిడింబుండను నొక్కరక్కసుండు వారలం జూచి మై వెంచి రూక్షకేశంబులు విదిర్చి యావులించి నీల్గి నీరసవన్యమృగమాంసఖాదన జాతనిర్వేదనపరుండనయి పెద్దకాలంబునకు మానుషమాంసం బాస్వాదింపం గంటి నని తనచెలియలి హిడింబయనుదానిం బిలిచి యిట్లనియె. 184

ఉ. ఇందుల కిమ్మెయిన్ మనుజు ♦ లెన్నఁడు వత్తురె వచ్చి రేని నా
నందముఁ బొంది నిర్భయము ♦ నన్ శయనింతురె యిట్లు వంటయిల్
గుండెలు సొచ్చె వేగ చని ♦ కోమలి వారలఁ జంపి తెచ్చి నా
కొండఁగ వండిపెట్టుము ర ♦ సోత్కటమానవమాంసఖండముల్. 185

హిడింబ భీమసేనునిం జూచి మోహించుట

వ. అని పనిచిన నదియును నతిత్వరితగతిం జని ముందర వారలన్ డాయ శంకించి యొక్కవృక్షంబు మఱువునం గొండొకప్రొద్దుండి. 186

మ. వనజాతాయతనేత్రు నున్నతబృహ ♦ ద్వక్షస్స్థలున్ సింహసం
హననుం బాండవసింహమున్ హృదయజ ♦ న్మాకారు నుద్యన్మహా
శనికల్పస్థిరబాహుఁ జూచుచు మనో ♦ జాతాగ్నిసంజాతవే
దనయై రాక్షసి కామరూపధర మ ♦ ర్త్యస్త్రీస్వరూపంబుతోన్. 187

క. వితతబహురత్నరుచిశో। భితభూషణములు వెలుంగ ♦ బెడఁగగు నవపు
ష్పితజంగమలతవోలె। న్లతాంగి సనుదెంచెఁ బవన ♦ నందను డాయన్. 188

క. రమణి నిజభ్రాతృనియో। గముఁ దలఁపక యపుడు భీముఁ ♦ గదిసెఁ బతిస్నే
హము గామినులకు బలవం। తము పెఱనెయ్యములు వేయుఁ ♦ దత్సదృశములే.

వ. ఇట్లు మన్మథవ్యథాకులితమానస యయి తనయొద్దకు వచ్చుదానిం బవమానసూనుం డవమానపూర్వకంబుగ నీ వెందులదాన వింతప్రొద్దిందుల కేల వచ్చి తెట వోయె దెడ గలిగి పొమ్మనిన విని హిడింబ యిట్లనియె. 190

క. జననుత యేను హిడింబుం। డను రక్కసు చెలియలం బ్రి ♦ యంబున నినుఁ జూ
చినయప్పటఁ గోలెను గడు। * మనోజశరపీడ్యమాన ♦ మానస నయితిన్. 191

క. నాకుఁ బతి వయిన నిన్నుం। జేకొని మాయన్న యెగ్గు ♦ సేయక కాచున్
నాకు మఱి నీవ పతివి గు। ణాకర యీజన్మమున మ ♦ హాస్నేహమునన్. 192

చ. ఉఱఁడు సురేంద్రునైన బలి ♦ యుండు హిడింబుఁడు వాని బారికిన్
వెఱవని వారలుం గలరె ♦ వీరలు ముంద రెఱుంగ రక్కటా
యెఱిఁగిర యేని నిట్లు దమ ♦ యిండుల నుండినయట్లు మెచ్చ కే
మఱి శయనింతురే కడుఁ బ్ర ♦ మాదము సేసిరి బుద్ధిహీనులై. 193

వ. ఇది హిడింబువనంబు దీనిం జొచ్చి వెలువడుట జముకుత్తుక సొచ్చి వెలువడునట్ల

---

* మనసిజబాణప్రభిన్న- అని పాఠాంతరము.

యాతం డింతకు వచ్చు వీరితోడి దేమి నీవు నాకుం బతివై ప్రాణంబు రక్షించు
కొని నావలన నిష్టోపభోగంబుల నందు మేనును గామచారిణిని నీ కిష్టంబైన చో
టికి నిన్నుం దోడ్కొని పోవ నేర్తు ననిన దానికి భీమసేనుం డిట్లనియె. 194

క. విను బేల యెట్టికష్టుఁడు। దనపురుషగుణంబు సెడఁగఁ ♦ దల్లిని దోఁబు
ట్టినవారి విడిచి రాఁగం। బునఁ జపలస్త్రీసుఖంబు ♦ వొందునె చెపుమా. 195

వ. అనిన విని హిడింబ వీరి రక్షించుట నీకుఁ బ్రియంబేని నిపుడ యా పురుషాదుండు
రాకుండ ముందర వీరల నెత్తికొని పోయెద వీరల బోధింపు మనిన భీముం డిట్లనియె

గీ. అధికవీరుండు రక్కసుఁ ♦ డరుగుదెంచు। నని మనంబున భయమంది ♦ వనజనేత్ర
వీరి సుఖసుప్తులైయున్న ♦ వారి నిద్ర। సెడఁగ బోధింపనోప నా ♦ కడిమి వినుము.

ఉ. క్రచ్చఱ నొక్కరక్కసుఁడ ♦ కాఁడు సురాసురు లెల్ల నొక్కలై
వచ్చిన నీవ చూడఁగ న ♦ వార్యబలోన్నతిఁ జేసి వారలన్
వ్రచ్చి వధింతుఁ గాక యిట ♦ వచ్చి శ్రమంపడి యున్నచోట నే
నిచ్చగ వీరి కైన సుఖ ♦ నిద్రకు భంగము సేయ నేర్తునే. 198

వ. అని నీవు నాయొద్దఁ బెక్కులు వలుకక యారక్కసురావింపు మని భీమసేనుండు
విజృంభించి పలుకు చున్నంత హిడింబుండు హిడింబ మసలుటకుఁ గ్రోధానలజ్వాలి
తచిత్తుం డయి. 199

సీ. కాలమేఘంబును ♦ బోలె విశాలమై, నీలమై దేహంబు ♦ గ్రాలుచుండ
ఘనతటిల్లతల య ♦ ట్లైనిమిదిదంష్ట్రిలు, మెఱయంగఁ బండులు ♦ గొఱికికొనుచు
నతిరోషరోహితా ♦ యతవృత్త నేత్రముల్, దిరుగంగఁ బెట్టుచుఁ ♦ బరుష కేశ
జాలంబు గాడ్పునఁ ♦ దూలంగఁ గాలోప, మానుఁడై చనుదెంచి ♦ మానుషాదుఁ
డనుజఁ జూచి కష్ట ♦ మనుజులఁ గూడి నా। పనుపు సేయకుండఁ ♦ జనునె నీకు
ననుచు నదిరి పలుక ♦ విని హిడింబయుఁ గడు। వెఱచి భీమసేను ♦ మఱువు సొచ్చె.

భీమసేన హిడింబాసురులయుద్ధము.

ఉ. పన్నగవైరివిక్రముఁడు ♦ పాండవసింహుఁడు దానిఁ జూచి మీ
యన్నను నన్నుఁ జూడుము భ ♦ యంపడకుండు మటంచు వాని న
త్యున్నతుఁ డాఁకి రాక్షస మ ♦ దోద్ధత నీబలదర్ప మేదఁగా
నిన్ను వధించి యివ్వనము ♦ నెట్టనఁ జేసెద నిర్భయంబుగాన్. 201

క. చక్కనగు మనిన రక్కసుఁ। డక్కజముగఁ బెరిఁగి వచ్చి ♦ యయ్యనిలజు నీ
యుక్కను బీరముఁ జూచెదఁ। జక్కగ నిల్వు మని కడు వి♦జృంభించి వడిన్. 202

క. చే సఱచికొంచుఁ బొడువఁగ। డాసినఁ దద్భుజముతోడ ♦ డగ్గఱఁగ జయో
ద్భాసియయి పట్టికొనియె మ। హాసత్త్వుఁడు భీమసేనుఁ ♦ డమ్మనుజాదున్. 203

క. నిరుపద్రవసుఖనిద్రా। నిరతాత్మకులయిన వీరి ♦ నిద్రకు నస్మ
చ్చరణభుజఘాతశబ్దం। బరుదుగ విఘ్నంబు సేయు ♦ నని వగచి మదిన్. 204

క. వడముడి యారక్కసు న। య్యెడ నష్టధనుఃప్రమాణ ♦ మెడ గలుగఁగ నె
వ్వడి నీడ్చె నల్పమృగమును। విడువక గజవైరి యీడ్చు ♦ విధమునఁ బోలెన్. 205
చ. చరణహతిన్ లతాతరులు ♦ సాల్వడి జర్జరితంబులై మహిన్
దొరఁగఁగ నిట్టు లొండొరుల ♦ తోడ మదోద్ధతపుష్టిహాయన
ద్విరదములట్లు ఘోరరణ ♦ వీరులు సేసిరి మల్లయుద్ధము
ద్ధురబలులై సమీరణసు ♦ తుండు హిడింబుఁడుఁ దద్వనంబునన్. 206
క. భూరిపదఘాతజాతధ। రా రేణుప్రకరధూస ♦ రశరీరకులై
వా రిద్దఱు నొప్పిరి నీ। హారచ్ఛన్నంబు లయిన ♦ యద్రులువోలెన్. 207
క. ఆరాక్షసుండు భీము న। పార భుజాబంధనమున ♦ బంధించి మహా
ధీరధ్వని రోదోంతర। పూరిత మగునట్లుగాఁగ ♦ బొబ్బిడి యార్చెన్. 208
వ. అమ్మహాధ్వని విని కుంతియుఁ గొడుకులును మేల్కని తమసమీపంబున నతిమా
నుషంబైన రూపసౌందర్యంబులతో నున్న హిడింబం జూచి యిది వనదేవతయో
సురకన్యయో యనుచు విస్మయం బంది రంతం గుంతి శాంతవచనంబుల నీ వెందుల
దాన విట కేల వచ్చి తని యడిగిన నది యిట్లనియె. 209
సీ. నీలజీమూతంబు ♦ లీల నాక్షేపించు, నల్లనై తోతెంచు ♦ నల్లగృహము
గలహిడింబుం డను ♦ బలితంపురక్కసు, చెలియల నాతండు ♦ వెలయ మీకు
రోయకయహితంబు ♦ సేయ నన్ బంచినఁ, జనుదెంచి యేనుమీ ♦ తనయువలనఁ
బతిబుద్ధిఁ దాల్చి యు ♦ న్నతమన్మథార్తనై, మసలితి మసలిన ♦ నసుర వచ్చి
యలిగి మీతోడ నన్నును ♦ గలయఁ బట్టి। మ్రింగ నున్న నయ్యసురతో ♦ డంగడంగి
మల్లయుద్ధంబు సేయుచు ♦ నల్లచోట। నున్న వాఁడు మీసుతుఁడు ద ♦ ర్పోన్నతుండు.
వ. నన్నును మిమ్మును నుద్ధరించి రక్షించి యారక్కసు నుక్కడంగ నశ్రమంబున ని
ప్పుడ చంపుం జూడుం డనిన నందఱు లేచి యుద్ధతులై మల్లయుద్ధంబు సేయుచున్న
భీమహిడింబులం జూచి రంత నచ్చోటికిం జని యర్జునుండు భీమసేనున కిట్లనియె.
ఉ. తూర్పరుణంబు గాఁ దొడఁగె ♦ దుష్టనిశాచర వేళ యయ్యెడున్
మాన్పను కాలయాపన మ ♦ మర్పక యప్పిశితాశిఁ బట్టి పా
లార్పఁగ నేల నావుడు బ ♦ లాఢ్యుఁడు భీముఁడు మల్లవిద్య నే
ర్పేర్పడఁగా హిడింబు బల ♦ హీనపరాక్రముఁ జేసెఁ జెచ్చెరన్. 212
క. వడి నసురవాత ముక్కున। నుడుగక రక్తప్రవాహ ♦ మొలుకుచు నుండం
గడకాళ్లు పట్టి వానిని। మడవక పవనజుఁడు నూఱు ♦ మాఱులు వీచెన్. 213
గీ. లావు సెడఁగ నిల్లు ♦ వీవంగఁబడి గత। జీవుఁ డయిన యసురఁ ♦ జిక్కఁ బట్టి
నేలఁ బెట్టి వాని ♦ కోలెమ్ము బల్లస। విఱిచి సకుముఁ ద్రెంచి ♦ వీచి వైచె. 214
వ. అట్టి చిత్రవధంబు జూచి చిత్రీయమాణచిత్తులై భీమసేనుపరాక్రమంబు వొగడుచు
నందఱు హిడింబానుగమ్యమానులై యరిగి రట్లరుగు నెడ భీముండు హిడింబ రాక

కోడంబడక రాక్షసులు వైరంబుఁ దలంచి మాయలు సేయుదురు కావున నీవు మాతోఁ[illegible]గా వలవదు నిన్ను విశ్వసింపము నీవును మీయన్నపోయిన తెరువు నన పొమ్మనిన నది భయంపడి వడవడ వడంకుచున్న దానిం జూచి కరుణాయత్త చిత్తుండయి ధర్మరాజు భీమున కిట్లనియె. 215

గీ. వధకు నర్హుఁడై వచ్చిన ♦ వానిఁ జంపి। తదియు ధర్మవ యిది చాల ♦ నబల దీని
కలుగఁ జన దాత్మరక్షకు ♦ నగ్గలంబు। ధర్మరక్షయ యుత్తమ♦ధార్మికులకు. 216

క. ఆపద యయినను ధర్మువ। పాపుగ రక్షింప వలయుఁ ♦ బరమార్థము ధ
ర్మోపాయము ధార్మికులకు। నాపద జన్మాంతరమున ♦ కనుగత మగుటన్. 217

వ. దీనియందు రాక్షసభావం బుపలక్షింపవలవదు మాకు నాత్మీయబుద్ధియ యుండు ననిన హిడింబ ధర్మరాజునకుం గుంతికిని మ్రొక్కి యేకాంతంబునఁ గుంతి కిట్లనియె నవ్వా సర్వప్రాణులకు సామాన్యంబయ్యును మనోజరాగంబు వనితల కగ్గలం బయి యుండు నేను వృకోదరునిమిత్తంబు మదనబాణబాధితనయి నాచుట్టంబులనుం జెలులను విడిచితి నాయిష్టంబు మీరు గావింపనినాఁడు ప్రాణంబులు విడుతు నన్ను రక్షించిన మీకు నిష్టంబులయినవాని నెల్లను దగిలి తలంచినప్పుడ చేయుదు మఱి యిమ్మగానియెడల మి మ్మందఱ నెత్తికొని మీవలసినచోటికిఁ బోవ నేర్తు నా పలుకులు నమ్మునది మఱియు నతీతానాగత వర్తమానంబు లెల్లను దెల్లంబుగా నెఱుంగుడు వలయు నేని ననాగతంబు సెప్పెద వినుండు ముందర నొక్కసరోవరంబును నొక్కవనస్పతియునుం గల వవి రెండును శాలిహోత్రుండను మహాముని చేతం దపఃప్రభావంబునం బడయంబడినయవి యక్కొలని నీళ్లు ద్రావినవారికి నెన్నండును నాఁకలియును నీరువట్టును లేవు మీరలందున్న మీకడకుఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు వచ్చి హితోపదేశంబు సేయు నని చెప్పిన. 218

క. విని కుంతియుఁ బాండవులును। మనమున విస్మయముపడి స ♦ మంజసభావం
బున దానిని దివ్యవనిత। యని తద్దయు నాదరించి ♦ రప్పుడు కరుణన్. 219

వ. అంతఁ గుంతీదేవి దానివినయంబునకు ననాగతం బెఱుంగుటకు సంతసిల్లి భీమున కిట్లనియె. 220

క. అన్నయిది ధర్మ వని మీ। యన్నను నన్నును సత్రపి ♦ యంబున నెదలో
మన్నించి యేమి వనిచినఁ। గ్రన్నన మాపనుపు సేయఁ ♦ గడఁగుము బుద్ధిన్. 221

క. ఇది పరమసాధ్వి దీనిని। మది నొండు దలంప వలదు ♦ మానుగఁ బుత్రా
భ్యుదయముగుఁ బాండుహితముగ। నిది కార్యంబని పరిగ్ర ♦ హింపుము నెమ్మిన్.

వ. అని భీమసేను నొడంబఱిచి హిడింబకనురాగంబుగాఁ జెప్పి నీవు శుచివయి యుత్తమస్త్రీగుణంబులు దాల్చి భీమునకు మనఃప్రియంబు సేయుము పగళ్లెల్లను మీ యిష్టం బయినచోట విహరించి రాత్రులు మాయొద్దన యుండునదియని హిడింబ నియమించిన భీముండును బుత్రజన్మం బగునంతకు మీవచనంబున దీనిం బరిగ్ర

హించెద నని వారలసమక్షంబున సమయంబు సేసె నంతఁ బాండవులు జననీసహి
తంబుగా శాలిహోత్రునాశ్రమంబునకుం జని ప్రభాతసమయంబున నక్కొలనఁ
గృతస్నాను లయి సంధ్యావందనంబులు దీర్చి శాలిహోత్రుచేతం బూజితు లయి
తద్వనస్పతిచ్ఛాయాశీతలతలంబున విశ్రమించి విగతక్షుత్పిపాసులై సుఖం బు
న్నంత. 223

—◆పాండవులకు వ్యాసుండు హితోపదేశంబు సేయుట◆—

ఉ. పుణ్యతపోమయుండు ముని ♦ పూజ్యుఁడు బ్రహ్మసమప్రభుండు బ్ర
హ్మణ్యుఁడు పావ్రిపేణ్యజల ♦ దాసితవర్ణుఁ డశేషకిల్బిషా
రణ్యదవానలుండగు ప ♦ రాశరనందనుఁ డేగుదెంచెఁ ద
త్పుణ్యఫలస్వరూపుఁడును ♦ బోలెఁ గరంబు మనోముదంబుగన్. 224

వ. ఇట్లు వచ్చిన వేదవ్యాసమునీంద్రునకు నమస్కరించి యతిభక్తిపూర్వకంబుగ నా
సనార్ఘ్యాదివిధులఁ బూజించియున్న వారలం గరుణారసభరితదృష్టిం జూచి
యిట్లనియె. 225

పద్మకము. కొడుకుపల్కు విని ♦ కూడదు నాక దురాత్ముఁ డై
కడఁగి మీకు నప ♦ కారము సేసి ధరిత్రి వె
ల్వడఁగఁ బంచెఁ గడుఁ ♦ బాపమతిన్ ధృతరాష్ట్రుఁ డి
య్యెడల దుర్జనుల ♦ నేమఱి నమ్మఁగఁ బోలునే. 226

వ. దీని నెఱింగి మీకు హితోపదేశంబు సేయ వచ్చితి నఖిలధర్మాధర్మవిదులరయిన
మీకు బాంధవవిరోధంబయిన యీకర్మంబు పురాకృతంబు దీనికి శోకింపవలవ
దు కొండొకకాలంబునకు మీరు బాంధవులను గలసి యెప్పటియట్ల సుఖంబుగ
రాజ్యంబు సేయుదు రిది శాలిహోత్రుతపఃప్రభావంబున నైన కొలను దీనిజలంబు
లుపయోగించినవారికి బుభుక్షాపిపాసలు లేవు మఱియు నివ్వనస్పతియును శీతవా
తాతపవర్షంబులవలన రక్షించు నిం దోరు లెఱుంగ కుండఁ గార్యార్థులరై కతిప
యకాలం బుండి యేకచక్రపురంబున కరిగి యందు బ్రాహ్మణభావంబున బ్రాహ్మ
ణగోష్ఠి నుండి నారాక ప్రతీక్షించునది యని కఱపి తనకు వినయావనతులయి కృ
తాంజలులయిన మనుమల దీవించి కౌఁగిలించుకొని బాష్పపూరితనయనయయి
మ్రొక్కియున్న కోడలి నూరార్చి నీకొడుకులు ధర్మనిత్యులీయుధిష్ఠిరుండు నా
రాయణభుజంబులం బోని తననలువురు దమ్ములబలంబున సర్వపార్థివుల శాసించి
సార్వభౌముండై రాజసూయాశ్వమేధాదిక్రతువులు సేసి పితృపైతామహంబైన
రాజ్యలక్ష్మి ననుభవించుచుం గురుకులం బెల్లఁ బవిత్రంబుఁ జేయునని శోకోపశమ
నంబుఁ జేసి హిడింబం జూచి దీనిపేరు కమలపాలిక యిది భీమునకు వశవర్తినియై
పరిచరించి మహాసత్త్వుం డయిన కొడుకుం బడయు నాతండు మిమ్మందఱ నాప
ద్విషయంబున నుద్ధరించు నని చెప్పి మునివరుండు తిరోహితుం డయిన. 227

క. అమ్మునివరు కఱపిన మా। ర్గమ్మునఁ బాండవులు విగత • కల్మషులు ప్రమో
దమ్మున సుఖ ముండిరి విన। య మ్మొప్పఁగ శాలిహోత్రు • నాశ్రమభూమిన్. 228

వ. అంత. 229

చ. పవన * సుతుండు నక్కమల • పాలికచేత వినీతుఁడై మహా
ర్ణవవృతభూములం గల వ • నవంబులు హంసబలాకసారసా
ర్ణవరుచిరాపగావరస • రగ్గపులినంబులఁ బర్వతంబులన్
వివిధవిహారుఁడై యనుభ • వించె నభీష్టమనోజభోగముల్. 230

—••◆హిడింబయందు ఘటోత్కచుండు పుట్టుట◆••—

చ. నరవరుఁడైన భీమువల • నం బ్రభవించె హిడింబకున్ సుతుం
డురుతరభీమరూపుఁడు ఘ • టోత్కచనాముఁడు విస్ఫురద్భయం
కరవదనంబు శంఖనిభ • కర్ణములున్ వికృతాక్షులుం బయో
ధరసమవర్ణమున్ వికట • దారుణదంష్ట్రిలు నొప్పు చుండఁగన్. 231

వ. ఇట్లు సద్యోగర్భంబునం గామరూపధరుండైన ఘటోత్కచుండు పుట్టి తత్క్షణంబ నవయౌవనుండును ననేకాస్త్రశస్త్రకుశలుండును నపరిమితరాక్షసపిశాచబలపరివృతుండును నై తల్లిదండ్రులకుం గుంతీదేవికిన్ మ్రొక్కిన నగ్రనందనుం డగుట నందఱును గౌరవంబునఁ గొనియాడం గొన్నిదినంబు లుండి యొక్కనాఁ డంజలిపుటఘటితమస్తకుండయి రాక్షస పిశాచబలంబులతోడ నాయిమ్ముల నుండెదం బని గలయప్పుడు నన్నుఁ దలంచునది యాక్షణంబ వత్తునని తల్లిం దోడ్కొని యుత్తరాభిముఖుండయి యరిగె నిటఁ బాండవులును శాలిహోత్రునొద్ద ననేకధర్మశాస్త్రనీతిశాస్త్రంబు లభ్యసించి యమ్మునివరు వీడ్కొని చని మత్స్య త్రిగర్త కీచక విషయంబులు గడచి యేకచక్రపురంబను నగ్రహారంబు గని. 232

క. † లలితజటాజినతరువ। ల్కలధరులై వేద మొప్పఁ • గాఁ జదువుచు ని
మ్ముల బ్రహ్మచారివృత్తి ని। వెలయఁగ నం దుండి రొక్క • విప్రగృహమునన్. 233

క. ధృతిఁ జదువుచు భిక్షార్థము। ‡ ప్రతిగేహంబులకు నరుగు • భవ్యుల మాన
వ్రతులం బ్రీతులఁ జేసిరి। సతతము నందుల గృహస్థ • సద్విజులు దయన్. 234

క. జలజప్రియ తేజుల వీ। రల ధీరుల ధరణివలయ • రాజ్యశ్రీయో
గ్యుల ని ట్లిలలోఁ భిక్షా। శులఁ జేసె విధాత్రఁ డంచు • శోకింప జనుల్. 235

క. పరమాన్నభైక్షభిస్సా। పరిపూర్ణతరంబులయిన • పాత్రము లయ్యే
వురు నిత్యంబు నివేదిం। తురు దల్లికిఁ గరము భక్తి • తో వినయమునన్. 236

వ. కుంతియును దాని రెండుభాగంబులు సేసి యం దొక్కభాగంబు భీమునకుం బెట్టి తక్కినభాగంబు గడమకొడుకులుం దానును గుడుచుచు నిట్లు ప్రచ్ఛన్నులై యేక

* తనూజుఁ డక్కమల- † లలితముగ జటాజినవల్కల- ‡ ప్రతిగృహముల కరుగుచున్న- అని పాఠాంతరములు.

చక్రపురంబుననుండునంత నొక్కనాఁడు ధర్మార్జునయములు భిక్షార్థం బరిగిన నిటఁ గుంతియు భీముండును దమవిడిసిన విప్రగృహంబున నుండునంత నం దొక్కపెట్ట యార్తధ్వని యొగసిన విని కుంతీదేవి సంతాపించి భీమున కిట్లనియె. 237

గీ. ఇందు సుఖ ముండితిమి యొరు♦లెఱుఁగ కుండ। నేలొకో యిప్పు డీవిప్రు♦సింట నార్త
రవము వీతెంచె దీని నా♦రసి యెఱుంగ। వలయుఁ దత్ప్రతీకారంబు♦వలయుఁ జేయ.

వ. పరమోపకారిమైన యీ బ్రాహ్మణునకు నేమి ప్రియము సేయ సమకూరునో యని చింతించు చుండుదు నిట్టిచో నిప్పు డెద్దియేనొక్క దుస్తరంబయిన దుఃఖం బీగృహస్థున కయ్యెం గావలయు నామనంబు మలమల మఱఁగెడుఁ గావున దీనిం దలంగించి వీరికి మనఃప్రియంబు సేయవలయు. 239

క. కృత మెఱుఁగుట పుణ్యము స। స్మృతి దానికి సమము సేఁత ♦ మధ్యము మఱి త
త్కృతమున కగ్గలముగ స। త్కృతి సేయుట యుత్తమంబు♦గృతబుద్ధులకున్. 240

వ. అనిన భీమసేనుం డిట్లనియె. 241

గీ. ఎఱిఁగి నాకుం జెప్పు ♦ మిది యేమి యెవ్వరి। వలన నింత వచ్చె ♦ వగవ నేల
యెంతకడిఁది యైన ♦ నిది నేను దీర్చి యీ। విప్రునకుఁ బ్రియంబు ♦ విస్తరింతు. 242

వ. అనినం గుంతీదేవి యట్ల చేయుదు నని దుఃఖపరవశు లయి పరిదేవనంబు సేయుచున్న వారలం జూచి యడుగ నేరక మిన్న కున్నంత బ్రాహ్మణుండు దనబాంధవులు విన నిట్లనియె. 243

క. * అలసారము సంసార మ। ఖిలదుఃఖావహము భయని ♦ కేతన మతిచం
చలము పరాధీనం బిం। దుల జీవన మేల నమ్ము ♦ దురు తత్త్వజ్ఞుల్. 244

క. ఆదిని సంయోగవియో। గాదిద్వంద్వములు దేహు ♦ లగువారికి సం
పాదిల్లక తక్కవు పూ। ర్వోదిత కర్మంబు లెట్టి ♦ యోగికి నయినన్. 245

తరువోజ. ఏనును బ్రజలును ♦ నీధర్మసతియు ♦ నేయుపాయంబున ♦ నిబ్బారిఁగడవఁ
గా నేర్తు మెయ్యది ♦ గర్జ మిందుండఁ ♦ గా డేఁగుదమ యొండు ♦ గడ కని ముంద
రే నెంత సెప్పిన ♦ నెన్నండు వినద ♦ యిది యిట్టిదారుణ ♦ మిమ్మెయిఁ జేయఁ
గా నున్న విధి యేల ♦ గడువంగ నిచ్చుఁ ♦ గర్మవిపాకంబు ♦ గడువంగ లావె.

సీ. మంత్రవంతంబుగా ♦ మత్పరిణీతయై, ధర్మచారిణి యగు ♦ దాని వినయ
వతిఁ బ్రజావతి నను ♦ వ్రత నెట్టు లసురకు, భక్ష్యంబ వగు మని ♦ పనుప నేర్తు
ధర్మాభివృద్ధిగాఁ ♦ దగువరునకు నీఁగ, నిల్లడ బ్రహ్మచే ♦ నిడఁగఁబడిన
యిక్కన్య యతిబాల ♦ నిం దుద్భవంబగు, దౌహిత్రలాభంబు ♦ దలఁగ నెట్లు
దీనిఁ బుత్తు మఱి మ ♦ దీయపిండోదక। నిధిఁ దనూజుఁ గులము ♦ నిస్తరించు
వానిఁ బితృగణంబు ♦ వలని ఋణంబును। బాచు చిఱుతవాని ♦ నీచగతిని. 247

గీ. ఎట్లు నూచి చూచి యిది పాప మనక య। య్యసురవాతఁ ద్రోతు ♦ నదయవృత్తి

---

* ఇలసంసార మసార- అని పాఠాంతరము.

న్వరిగి యేన యిప్పు డసురకు నాహార। మగుదు వీరిఁ బుచ్చ ♦ నగునె నాకు. 248

వ. అని యాత్మపరిత్యాగంబునందుఁ గృతనిశ్చయుండైయున్న బ్రాహ్మణుం జూచి బ్రాహ్మణి యిట్లనియె. 249

క. మనుజులకు నెవ్విధంబున। ననతిక్రమణీయ మైన ♦ యాపద్విషయం
* బున సంతాపింపఁగఁ జన। దని యెఱిఁగియు దగునె యిట్టు ♦ లని శోకింపన్.250

వ. ఆరక్కసున కే నశనం బయ్యెద మీరు వగవ కుండుఁడు భార్యయందుఁ బడయంద గు నపత్యంబు ముందర నాయందుఁ బడసితి రేనును ఋణవిముక్తనయితిం బ్రాణ వియోగంబు సేసి యయినను భార్య పతికి హితంబు సేయు వలయు మఱియుట్లుంగాక.

గీ. పురుషుకంటె మున్న ♦ పరలోక మేఁగిన। సతియ నోఁచినదియు ♦ సతులలోనఁ
బురుషహీన యయినఁ ♦ బరమపతివ్రత। యయ్యు జగముచేత ♦ ప్రయ్యఁబడదె.

గీ. పడినయామిషంబు ♦ పక్షు లపేక్షించు। నట్లు పురుషహీన ♦ యయిన యువతిఁ
జూచి యెల్లవారుఁ ♦ జులక నపేక్షింతు। రదియుఁ బాప మనక ♦ హీనమతులు.

గీ. సతి విముక్త యయినఁ ♦ బతికిఁ బునర్దార। సంగ్రహంబు సేఁత ♦ శాస్త్రిమతము
పతి విముక్తుఁ డయిన ♦ సతి కన్యపురుషసం। గ్రహము సేఁత లోక ♦ గర్హితంబు.

వ. కావున నేను భవద్వియోగిని నయి యొక్క నిమిషం బయినను జీవింప నేర నేర్చితి నేనియు నిక్కుమారుల రక్షింప నేర నెట్లనిన శూద్రులు వేదశ్రుతిం బ్రార్థించున ట్లు కులాచారసదృశులు గానివా రిక్కన్యకం బ్రార్థించినం దత్ప్రతీకారంబు సేయ ను నిక్కుమారునందు గుణాధానంబు సేయను నాకొలంది గాదు మత్పరోక్షంబు నం బునర్దారపరిగ్రహంబు సేసి గృహస్థధర్మంబును నగ్నిహోత్రంబునుం బుత్త్రిల ను రక్షించునది యనుచు మరణవ్యవసాయంబునం దున్న తల్లిని దండ్రిం జూచి కూఁతు రిట్లనియె. 255

గీ. ఒలసి యెంతకాల ♦ ముండిన నేను మీ। దానఁ గాన యొరుల ♦ ధనమ నన్ను
నెన్నఁ డయిన నొరుల ♦ కిచ్చుచో నసురకు। భోజనముగ నిచ్చి ♦ పుచ్చుఁ డిపుడ.

గీ. తండ్రిచేయుతిలోదక ♦ దానవిధులు। వొందుఁ బరలోకగతమైన ♦ పుత్త్రియందుఁ
బుత్త్రిచేసిన విధులు ద ♦ త్పురుషుఁగాని। తల్లిదండ్రులఁ బొందవు ♦ ధర్మయుక్తి.257

వ. మీకు నాయందయ్యెడు దౌహిత్త్రలాభంబున కంటె మీ రిద్దఱు జీవించిన ననేకపు త్త్ర పౌత్త్ర లాభం బగు దానం జేసి కులంబు నిలుచుం గావున నన్నుపుం డనినఁ గూఁతుం గౌఁగిలించుకొని యిద్దఱు నేడ్చుచున్న వారిం జూచి కన్నీళ్లు దుడుచుచు.

గీ. బాలకుం డొక్కరుం డొక ♦ కోల సేతఁ
బట్టికొని యేను రక్కసుఁ ♦ గిట్టి చంపి
చులక వత్తు మీ రేడ్వఁగా ♦ వలవ దనుచుఁ
గలయ నూరార్చెఁ దనతొక్కుఁ ♦ బలుకు లొప్ప. 259

* బున సంతాపింపఁగాఁ। జనదని యెఱిఁగియును దగునె సంతాపింపన్ - అని పాఠాంతరము.

వ. వాని యవ్యక్తవచనంబులు విని యందఱు నేడ్పుడిగి రయ్యవసరంబునఁ గుంతీదేవి వారలఁ జేరం జని యిట్లనియె. 260

క. ఇది యేమి తెఱఁగు దీనికి। మొద లెయ్యది నాకుఁ దెల్ల ♦ ముగఁ జెప్పుఁడు తీ
ర్చెద నని విగతాసులఁ దన। మృదువచనప్రశ్న మనున ♦ మృతమున నెత్తెన్. 261

వ. అనినఁ గుంతీదేవికి నవ్విప్రుం డిట్లనియె. 262

సీ. ఏ నేమి సెప్పుదు ♦ దీని నెవ్వారికిని, మానుషంబునఁ దీర్ప ♦ రాని దాని
నయినను జెప్పెద ♦ నయహితవచన యీ, ప్రోలికి నామడ ♦ నేల నున్న
యమునానదీగహ్వ ♦ రమున బకుండను, రక్కసుం డుండు వాఁ ♦ డక్కజముగ
నిందలి కాఁపుల ♦ నందఱఁ దొల్లి యి, ల్వరుస మ్రింగుచు నున్నఁ ♦ బరమసాధు
లగు ధరామరేంద్రు ♦ లగణితజపహోమ। దానవిధులఁ జేసి ♦ వానివలనఁ
గ్రమము వడసి యొక్క ♦ సమయంబుఁ జేసిరి। యొనర దాని తెఱఁగు ♦ వినుము తల్లి.

వ. నిత్యంబు నిలువరుస నొక్క మానిసిని రెం డెనుపోతులం బూన్చిన శకటంబున నపరిమితభక్ష్యపిశితమిశ్రాన్నంబు నించుకొని పోయిన దానిని వానిని నయ్యెనుపోతులను భక్షించు. 264

గీ. మనుజభక్షకుఁ డిది ♦ దనకు జీవనముగ। నొరులవలని భయము ♦ వొరయకుండ
దీనిఁ గాచుచుండు ♦ నేనాఁటిరాజులుఁ। దలప రసుర నోర్వ ♦ బలిమిలేమి. 265

ఉ. పోలఁగ ధర్మశీలుఁ డయి ♦ భూరిబలాధికుఁడైన ధారుణీ
పాలకురక్షణం బడసి ♦ భార్యను బుత్త్రుల నర్థయుక్తితో
నోలిన మేలుగాఁ బడసి ♦ యూళ్లను నున్నది యున్కి గానినాఁ
డేల గృహస్థవృత్తి సుఖ ♦ మేఁగి వనంబున నున్కి కష్టమే. 266

క. అరి యని బ్రాహ్మణుచేతను। ధరణీశులు పోఁకయును మొ ♦ దలుగాఁ గొన రె
వ్వరు నిష్పాపుఁడు మానిసి। నరి గొనియెడు భక్షణార్థి ♦ యై విప్రులచేన్. 267

వ. పెద్దకాలంబునకు మాకు నిలువరుస వచ్చె నిచ్చియుతవాని నారాక్షసునకు భక్ష్యంబుఁగాఁ బుచ్చనోప నేన పోయెద నని దుఃఖించి పలికిన బ్రాహ్మణునకుఁ గుంతి యిట్లనియె నయ్యా దీని కింత సంతాపింప వలవ దీయాపద దలఁగునట్టి యుపాయం బేను గంటి నీకుం గొడు కొక్కరుండ వాఁడును గడుబాలుండు బలి గొనిపోవ నర్హుండు గాఁడు నా కేవురు గొడుకులు గలరు వారలలో నొక్కరుం డారక్కసునకు భవదర్థంబుగా బలి గొనిపోయెడు ననిన దాని విన నోడి బ్రాహ్మణుండు చెవులు మూసికొని యిట్లనియె. 268

మధ్యాక్కర. అతిథియై వచ్చిన బ్రాహ్మణున్ జీవి ♦ తార్థినై నాకు
హితముగా రక్కసువాతఁ ద్రోవ నే ♦ నెట్లొడంబడుదు
మతి నవమానింపఁ గా దనిన విప్రు ♦ మరణంబు దలఁచు
టతిపాతకము పాతకములలోన బ్రా ♦ హ్మణహత్య పెద్ద. 269

క. ధృతి సెడి వేఁడెడువానిని। నతిథిని నభ్యాగతుని భ ♦ యస్థుని శరణా
గతుఁ జంపుట కోడఁబడు దు। ర్మతి కిహాముం బరముఁ గలదె ♦ మఱిఁ బరికింపన్.

వ. మఱి యాత్మవధ మహాపాతకంబు దాని కెట్లోడంబడ నేర్చితం జేని నది యన
తిక్రమణీయం బయి యొరులచేతం జేయంబడుటం జేసి నాకుం బాతకంబు లేదు దా
నిం జేసినవానికి మహాపాతకం బగుం గావున బ్రాహ్మణహింస కే నోడంబడ నోప
ననినఁ గుంతి యిట్లనియె. 271

క. ఏనును దీనిన తలఁచి మ। హీనుత విప్రవధ యెద సహింపక మఱి నా
సూను సమర్పించితి మ। త్సూను వధింపంగ రక్క ♦ సునకు వశంబే. 272

క. ఖలు నసుర నోర్వ నోపెడు। బలయుతుఁగా నెఱిఁగి కొడుకుఁ ♦ బనిచెదఁ గాకి
మ్ముల శతపుత్త్రులుగల ధ। న్యులకైన ననిష్టుఁ డగు త ♦ నూజుఁడు గలఁడే. 273

వ. ఈతనిచేతం దొల్లి పెక్కం డ్రసురలు నిహతు లయిరి వీఁడు మహాబలపరాక్రముం
డు మంత్రసిద్ధుం డని భీముం బిలిచి యతనితో నీ బ్రాహ్మణు నాపదం దలంగించి
నాకు మనఃప్రియంబు సేయు మనిన వల్లె యని భీముం డారక్కసుఁ జంపం బూనె
బ్రాహ్మణుండును దనబంధువర్గంబుతో సంతసిల్లె నంత ధర్మార్జుననకులసహదేవులు
వచ్చి పరమహర్షపరిపూర్ణహృదయుం డయ్యున్న పవనతనయు నాకారం బుపల
క్షించి విస్మితు లగుచుండఁ దల్లికి ధర్మతనయుం డిట్లనియె. 274

చ. నరనుతకీర్తి యియ్యనిల ♦ నందనుఁ డెవ్వరితోడ నేని భీ
కరసమరంబు సేయ సమ ♦ కట్టినయట్లు మహానురాగని
ర్భరముగ నున్నవాఁ డితని భావము సూడఁగ వేఱు వీని సు
స్థిరబలు మీరు వంచితిరొ ♦ చెచ్చెరఁ దాన యుపక్రమించెనో. 275

వ. అని యడిగిన ధర్మతనయునకుఁ గుంతీదేవి యిట్లనియె నీ యేకచక్రపురంబున బ్రా
హ్మణుల బకాసురుండు బాధించుటయుఁ దమవిడిసిన యింటిబ్రాహ్మణునకైన
యాపదయు దానిం దీర్పం బవనతనయు బ్రాహ్మణార్థంబుగాఁ దనసమర్పించుట
యుం జెప్పిన విని ధర్మజుండు దుఃఖించి యిది యేమిసాహసంబు సేసితి రొరులకొ
డుకులకుంగాఁ దమకొడుకుల విడుచు దుర్బుద్ధులునుం గలరె యిది లోకాచారవి
రుద్ధంబు మఱి భీమసేనుఁడు మీకు విడువం దగియెడికొడుకే. 276

సీ. ఇతని విక్రమ మాశ్ర ♦ యించియకాదె య, య్యేడలక్కయిల్లు వె ♦ ల్వడఁగఁ గఁటి
మడవిలో నిద్రావ ♦ శాత్ములమై యున్న, మనసిద్రఁ జెఱుపఁగా ♦ దనిహిడిఁబు
నెడగల్గఁ గొనిపోయి ♦ యొక్కటి సంపిన, దండితశత్రుఁ డీ ♦ తండ కాఁడె
యితనిబల్మి నిగాదె ♦ యెంతయు భీతులై, ధృతరాష్ట్రనందనుల్ ♦ ధృతియుఁ దఱిఁగి
నిద్ర లేక తమకు ♦ నిలుచు నుపాయంబు। లొండు దక్కి వెదకు ♦ చున్నవారు
బలియు నిట్లు భీము ♦ బ్రాహ్మణార్థమ్ముగా। నసురవాతఁ ద్రోతు ♦ రవ్వ యిట్లు. 277

వ. దుఃఖాతిశయమునమతిభ్రమయయ్యెగా కేమియనినఁగొడుకునకుఁగుంతియిట్లనియె

గీ. భ్రమవిమోహలోభ ♦ భయపరిభూతనై। కొడుకు విడువనంత ♦ వెడఁగనయ్య
యేను భీముశక్తి ♦ యెఱుఁగక పంచిన। దానఁ గాను వినుము ♦ వీనిశక్తి. 279

గీ. వీఁడు పుట్టిన పదియవ ♦ నాఁడు పెలుచఁ। బడియె నాచేతనుండి య♦ప్పర్వతమునఁ
బడినవడిఁ జేసి బాలకు♦నొడలు దాఁకి। యక్షుణ్ణమరాళు లెల్లను ♦ గ్గయ్యెఁ జూవె.

వ. అట్టి వజ్రకాయుండు వజ్రధరునయిన నోర్వనోపునట్టి సమర్థుం డా రక్కసు నశ్రమం
బునం జంపి యిందుల బ్రాహ్మణుల యాపద యుడుపుం బవనతనయు నుద్దేశించి
సంతాపింప వలవదు మనకు సుఖనివాసంబు సేసి పరమోపకారి యైన యీ బ్రా
హ్మణునకుఁ బ్రత్యుపకారంబు సేయ సమకూరె. 281

సీ. ఉత్తమక్షత్రియుం ♦ డొరులదుఃఖంబులు, దలఁగంగఁబుట్టిన ♦ ధర్మశీలుఁ
డలయక మృత్యుభ ♦ యం బైనచో విప్రుఁ, గాచి సత్పుణ్యలో♦కములు వడయు
ధన్యుఁడై క్షత్రియు ♦ దయఁ గాచి బుధలోక, కీర్తనీయంబగు ♦ కీర్తి వడయు
వైశ్యశూద్రులఁగాచి ♦ వసుధాతలస్థిత, సర్వప్రజానురం ♦ జనము వడయు
ననఘ సన్మునీంద్రుఁ ♦ డయిన వేదవ్యాసు। వలన దీని నిక్క ♦ వముగ వింటి
బ్రాహ్మణులకుఁ బ్రియము ♦ వాయక చేయంగఁ। గాన్పునూ వెపుణ్య♦కర్మఫలము.

క. జననుత బ్రాహ్మణకార్యము। సనఁ జేసిన బ్రాహ్మణప్ర ♦ సాదంబున నీ
కును నీతమ్ములకును నగు। ననవరతశ్రీసుఖాయు ♦ రైశ్వర్యంబుల్. 283

వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు గుంతీదేవి కారుణ్యబుద్ధికి బ్రాహ్మణులయందు ధర్మని
త్యతకు సంతసిల్లి తానును భీమసేను నియోగించిన భీముం డావిప్రున కిట్లనియె.

గీ. కడుపు నిండఁ గుడువఁ ♦ గానమి రే యెల్లఁ। గన్ను వోరయకుండఁ♦గరము డస్సి
యున్న వాఁడ నాకు ♦ నోపుదు రేని నా। హారతృప్తి సేయుఁ ♦ డట్టు లయిన.

గీ. బలము పెద్ద గలిగి ♦ పాపిష్ఠు రక్కసుఁ। జంపి యిప్పురమున ♦ జనుల కెల్ల
హర్ష మే నొనర్తు ♦ ననవుడు విప్రుఁడు। దానుఁ జుట్టములును ♦ దక్షణంబ. 286

తరలము. పలుదెఱంగుల పిండివంటలుఁ ♦ బప్పుఁ గూడును నేతికుం
డలు గుడంబు దధిప్రపూర్ణఘ ♦ టంబులుం గొని వచ్చి యీ
నలఘుసత్త్వుఁడు మారుతాత్మజుఁ ♦ డన్నిటన్ గతఖేదుఁ డై
బలము గల్గి కడంగె నప్పుడు ♦ బ్రాహ్మణార్థము సేయఁగాన్. 287

వ. ఇట్లు భీమసేనుం డిష్టాన్నభోజనంబునం దృప్తుండయి భక్ష్యాన్నపూర్ణంబయిన శక
టంబు నెక్కి దక్షిణాభిముఖుండయి బకాసురుం డున్నచోటికిం జని యార్ద్రశుష్క
కళేబరమాంసదుర్గంధనిందితంబైన బకస్థానంబు డాయక యెడ గలుగ యమునా
తీరంబున శకటంబు నిలిపి యారక్కసుం బిలుచుచు వాఁడు వచ్చునంతకు మిన్న
కుండ నేలయని కాలు సేతులు గడిగికొని యాచమనంబు సేసి తాఁ దెచ్చిన భ
క్ష్యాన్నంబులు శకటంబుపైఁ గుడుచుచుండె నట బకాసురుండును. 288

గీ. ప్రొద్దు నేఁడు పెద్ద♦వోయె నిత్యము నిటఁ। దెచ్చి యిచ్చుబలియుఁ♦దెచ్చి యీఁగ

నొల్ల కెలుఁగు లిచ్చు ♦ చున్న వాఁ డమ్మను। జాధముండు మెచ్చఁ♦డయ్యె ననుచు.
గీ. అలిగి యాఁడు గఱచి ♦ యాఁకటి పెలుచన। నిలువ లేక యసుర ♦ నింగిదాఁకఁ
బెరిఁగి యరుగుదెంచె ♦ భీమరూపంబుతో। నుగ్రభంగి భీముఁ ♦ డున్న యెడకు. 290
సీ. చనుదెంచి ముందట ♦ శకటంబుపై నుండి, యోడక కుడుచుచు ♦ నున్న భీము
దవ్వులఁ జూచి ని ♦ త్యము నాకు నియమించి, కొనివచ్చు కూ డేల ♦ కుడిచె దీవు
గడుఁ గొవ్వి రేకచ ♦ క్రంబునవారల, కే నింతయెల్లిద ♦ మేల యైతి
నని డాయ వచ్చి య ♦ య్యనిలనందనుపీపుఁ, బిడికిటఁ బొడిచిన ♦ బెదర కసుర
వలన సూడ కొండు ♦ వలుకక యెప్పటి। యట్ల కుడుచు చున్న ♦ నలిగి బకుఁడు
వీని బాస సూడ ♦ వే అంచు డాసిన। తరువుఁ బెఱికికొనుచు ♦ డాయవచ్చె. 291
వ. అంతకు ముందర భీమసేనుం డంతకూడునుం గుడిచి యనంతబలుండై యంత్యకా లాంతకుండునుం బోలె మల్లసఱచుకొని యార్చుచు. 292
ఉ. ఇంచుక యేనిఁ బాపమున ♦ కెన్నఁడు రోయక యెల్లవారి బా
ధించి మనుష్యమాంసములు ♦ దించును గ్రొవ్వితి వాని నెల్లఁ గ్ర
క్కించెద నీమదాంధ్య ముడి ♦ గించెద నిప్పుడ కాలుప్రోలి కేఁ
గించెదఁ జక్కనై నిలుము ♦ గిట్టి రణంబున రాక్షసాధమా. 293

—••◆భీమసేనుఁడు బకాసురుం జంపుట◆••—

వ. అనుచు సమీరణసుతుండు దన సమీపంబున నున్న విశాలసాలవృక్షంబుఁ బెఱికి కొని రక్కసుపై వైచిన వాఁడును దనచేతివృక్షంబున దాని భగ్నంబుఁ జేసె నిట్లి రువురు నొక్కవడి వృక్షయుద్ధంబు సేసి యాసన్నమహీరుహంబులు సమయుట యు మల్లయుద్ధసన్నద్ధులై. 294
చ. పరువడి నొండొరుం జఱచి ♦ పట్టుచు నీడ్చుచుఁ ద్రోచుచుం బర
స్పరజయకాంక్షులైన బక ♦ పాండవవీరుల పాదఘట్టనన్
ధరణీతలంబు గ్రిక్కదలెఁ ♦ దన్నికటద్రుమవల్లు లెల్ల జ
ర్జరితము లయ్యె నిష్ఠురవి ♦ శాలశిలల్ నుఱుమయ్యె నయ్యెడన్. 295
ఉ. ఇద్దఱహుంకృతిధ్వనులు ♦ నిద్దఱభూరిభుజారవంబు న
య్యిద్దఱముష్టిఘాతజని ♦ తేరితదారుణనిస్వనంబు న
య్యిద్దఱపాదఘట్టితమ ♦ హీరవమున్ విని చూప తెల్లనుం
దద్దయుభీతి నచ్చటికిఁ ♦ దా రెడ గల్గఁగఁ బాఱి రొక్కలై. 296
వ. ఇట్లు భీమబకాసురు లాసురంబునం బెనంగి మల్లయుద్ధంబు సేయు నెడ. 297
క. కడఁగి వృకోదరుఁ డసురం। బడఁగ వడిన్ వైచి వామ♦పాదంబునఁ జే
డ్పడ వానిఱొమ్ముఁ దాఁచెం। గడుకొని యసురయును లేచి ♦ కడునుద్ధతుఁడై. 298
క. అనిలసుతుఁ బట్టికొని పె। ల్చనతోఁ ద్రోచి కడంగి కనక ♦ శైలనికుంజం
బునుబోనివానివక్షముఁ। దనదృఢతరముష్టిఁ బొడిచెఁ ♦ దద్దయు నలుకన్. 299

వ. భీముండు వాని హీనసత్త్వుంగా నెఱింగి యలిగి సురహస్తిహస్తానుకారంబులైన సవ్యహస్తదక్షిణకరంబుల నమ్మనుజకంటకు కటికంఠప్రదేశంబులు వట్టికొని.

ఉ. దారుణజానుదండమున ♦ దండధరప్రతిముండు భీకరా
కారుఁడు వానివీపువిఱు ♦ గంబొడిచెం బిశితంబులో నవ
ద్వారములన్ మహారుధిర ♦ ధారలు జొరన నొల్క మాంసపం
కారుణవారిపూరసదు ♦ లై పఱవన్ విపినాంతరంబునన్. 301

వ. ఇట్లు బకాసురుండు భీముచేత నిహతుం డగుచుండి యఱచిన నమ్మహాధ్వని విని వాని బాంధవులైన రక్కసులు పఱతెంచిన వారలం జూచి భీముం డిట్లనియె. 302

గీ. ఇంక నెన్నండు రక్కసు ♦ లిద్ధరాత్ము! నట్లు మనుజులఁ దినకుండు ♦ నదియు మనుజ
భక్షణంబు నేసితి రేని ♦ బకునియట్ల! చత్తు రని రక్కసుల కెల్లఁ ♦ జాటి చెప్పె. 303

వ. ఆరక్కసులు భీతులై భీముచేసిన సమయంబున కొడంబడి నాఁటంగోలె నేకచక్రనివాసులకు నుపద్రవంబుఁ జేయకుండుదు రట్లు భీముండు బకాసురుం జంపి వానిం జంపుట జగద్విదితంబుగాఁ దత్కళేబరంబు నీడ్చుకొని వచ్చి నగరద్వారసమీపంబున వైచి యందుల విప్రులకు సంతోషంబు నేసి నిజనివాసంబునకుం జని తద్వృత్తాంతం బంతయుఁ దల్లికి సహోదరులకుం జెప్పి యున్నంత. 304

ఉ. వీఁ డొకమంత్రసిద్ధుఁ డగు ♦ విప్రుఁ డసాధ్యబలున్ బకాసురున్
నేఁ డనిఁ జంపె నట్టియత ♦ నిం జని చూత మటంచుఁ జెచ్చెరం
బోఁడిగ నేకచక్రమున ♦ భూసురు లాదిగ వచ్చి చూచి ర
వ్వాఁడిమగంటిమిన్ వెలుఁగు ♦ వాని వృకోదరు నెల్లవారలున్. 305

క. అని యిట్లు పాండునృపసం! దనులచరిత్రంబు సెప్పెఁ ♦ దా వైశంపా
యనుఁడు జనమేజయున కని ! జనవినుతచరిత్రపాత్ర♦సౌజన్యనిధీ. 306

క. మలహరనాథా విలస! చ్చళుక్యకులతిలక రాజ ♦ సర్వజ్ఞ రిపు
ప్రలయప్రతాప పరనృప! లలనాననకమలహరిణ ♦ లాంఛనమూర్తీ. 307

మాలిని. ప్రణమదఖిలధాత్రీ ♦ పాలకాలోలచూడా
మణిగణకిరణశ్రీ ♦ మండితాంఘ్రీ నరేంద్రా
గ్రణి నిఖిలమహీర ♦ క్షామణీ రాజనారా
యణ విమలమతీ శ్రీ ♦ తాంశువంశప్రకాశీ. 308

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్ట ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునం దాదిపర్వంబునం గుమారాస్త్రసందర్శనంబును కర్ణార్జునులపరస్పరక్రోధంబును ద్రుపదగ్రహణమోక్షణంబును దుర్యోధనుదుర్మంత్రంబును వారణావతయాత్రయు జతుగృహదాహంబును విదురోపదిష్టద్వారంబునఁ బాండవాపక్రమణంబును హిడింబవధయును హిడింబావివాహంబును ఘటోత్కచసంభవంబును విప్రగృహంబున నజ్ఞాతచర్యయును బకాసురవధయును నన్నది షష్ఠాశ్వాసము.

శుభమస్తు.

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

ఆదిపర్వము, సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీ రాజరాజ వీర
శ్రీరమణీరమ్య గంధ ♦ సింధురవాహా
శూరాధిదక్ష దక్షమ
ఖారిదయాలబ్ధసుస్థి ♦ రైశ్వర్యపదా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు పాండవులు విప్రవేషంబున
నేకచక్రపురంబునందు వేదాధ్యయనంబు సేయుచు విప్రగృహంబున సుఖ మున్నం
గొన్ని దినంబులకు నొక్క బ్రాహ్మణుండు ద్రుపదుపురంబున నుండి చనుదెంచి వి
శ్రమార్థి యైన నాగృహస్థుం డభ్యాగతపూజల వాని సంతుష్టుం జేసి యున్నంతఁ
గుంతీదేవి కొడుకులుం దానును నవ్విప్రు నతిప్రీతి నుపాసించి యయ్యా యెందుం
డి వచ్చితి రేదేశంబులు రమ్యంబు లెందులరాజులు గుణవంతు లని యడిగిన న
వ్విప్రుం డిట్లనియె. 2

చ. సొలయక యెల్ల దేశములుఁ ♦ జూచితి నందుఁ బ్రసిద్ధులైన రా
జుల సుచరిత్రసంపదలఁ ♦ జూచితి నాద్రుపదేశు దేశముం
బోలుపుగ నొండు దేశములు ♦ పోల్పఁగ నెవ్వియు లేవు సద్గుణం
బులఁ బరు లెవ్వరున్ ద్రుపదుఁ ♦ బోలఁగ లేరు ధరాతలంబునన్. 3

వ. ఆద్రుపదుండు దనకూఁతు నగ్నికుండసముద్భవ నయోనిజ నగణ్యపుణ్యలావ
ణ్యగుణసమన్విత నభిమతుండైన రాజపుత్రునకు వివాహంబు సేయం గానక స్వ
యంవరంబు రచియించుచున్నవాఁ డనినం గుంతియు ధర్మతనయుండును విస్మి
తులై యిది యేమికారణం బక్కన్య యయోనిజ యయ్యె నెవ్విధంబున ద్రుప

డుండు దానిం బడసె దీని సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పుమని యడిగిన నవ్విప్రుం డు వార లకిట్లనియె. 4

ధృష్టద్యుమ్న ద్రౌపదుల యుత్పత్తిప్రకారము

సీ. ఆది భరద్వాజుఁ ♦ డను మునికలశంబు, నం దుద్భవిల్లిన ♦ యనఘమూర్తి
ద్రోణుండు మఱి పృషతుని కుద్భవిల్లిన, ద్రుపదుండు నొక్కటఁ ♦ దొడఁగి యిష్ట
సఖు లయి వేదముల్ ♦ సదివి ధనుర్వేద, మగ్ని వేశులతోడ ♦ నభ్యసించి
చని ద్రుపదుండు పాం ♦ చాలభూములకు రా, జైన భారద్వాజుఁ ♦ డతనికడకు
నరిగి వానిచేత ♦ నవమానితాత్ముఁ డై। హాస్తిపురికి వచ్చి ♦ యఖలకురుకు
మారవరుల నెల్ల ♦ మానుగా శస్త్రాస్త్ర। విదులఁ జేసె లోక ♦ విదితయశుఁడు. 5

వ. ఇట్లు దనవలన విలువిద్య గఱచిన పాండవకురుకుమారులం జూచి ద్రోణుండు నా కవమానంబు సేసిన పాంచాలు నోడించి పట్టి తెం డిదియ నాకు గురుదక్షిణయని పనిచిన నందఱు నాద్రుపదుపయిం బోయి వానిచేత నిర్జితులయిన నర్జునుండు ద్రుపదుతోడ మహాయుద్ధంబు సేసి వానిం బట్టికొని వచ్చి ద్రోణున కొప్పగించిన న తండును. 6

గీ. ఉల్లసంబులాడి ♦ యొడకు పొమ్మని। ద్రుపదు విడిచి పుచ్చె ♦ ద్రోణుచేత
నట్లు విడువఁబడి త ♦ దవమానతప్తుఁ డై। పృషతనందనుండు ♦ పెద్ద యలిగి. 7

వ. రణరంగంబున ద్రోణు వధియించునట్టి కొడుకు నర్జునునకు దేవి యగునట్టి కూఁతు నుం బడయుదునని బ్రహ్మవిదు లయిన బ్రాహ్మణులనివాసంబులకుం జని చని నిత్యం బును బ్రాహ్మణోపాస్తి సేయుచు నొక్కనాఁడు గంగాకూలంబునందు వానప్రస్థ వృత్తి నున్న యాజోపయాజు లనువారి నిద్దఱ ననవరతవ్రతాసక్తులం గాశ్యపగో త్రులం గని వారికి నమస్కరించి యందుఁ గొండికయయ్యును దపోమహిమ నె వ్వరికంటెఁ బెద్దయైనవాని నుపయాజు నుపాసించి యిట్లనియె. 8

క. మునినాథ నాకు సత్సుత। జననం బగునట్టి క్రతువు ♦ సద్విధిఁ గావిం
చినఁ గృతకృత్యుఁడ నగుదుం। గొను మిచ్చెద నీకు లక్ష ♦ గోధేనువులన్. 9

వ. అనిన నుపయాజుం డే నట్టిఫలంబు నపేక్షింప నోప నెవ్వరేని ఫలార్థు లగుదురు వారలకడకు నరుగు మనిన ద్రుపదుండు వెండియు నొక్కసంవత్సరం బారాధిం చిన నమ్మునివాని కిట్లనియె. 10

గీ. అనఘచరితుఁడు మాయన్న ♦ వనములోనఁ
జనుచు నొక్కనాఁ డొక్కపం ♦ డొనరఁ గాంచి
కొనియె *శుచి యిది యౌను గా ♦ దని యెఱుంగఁ
బడని భూమితలంబుపైఁ ♦ బడినదాని. 11

వ. ఫలార్థి యయినవాఁడు తత్ఫలానుబంధం బయినదోషంబు పరికింపండు గావున న

* శుచియును నశుచి యగుట- అని పాఠాంతరము.

మ్మునివరుండు నీయభిమతంబు సేయుం బొమ్మనిన ద్రుపదుం డరిగి సంహితాధ్యయనంబు మొదలయిన పంచమహాయజ్ఞంబులు సేయుచు శిలోంఛవృత్తి భైక్షసంభావితకుటుంబభరుండై ఘోరతపోవృత్తి నున్న యాజుం గని నమస్కరించి యిట్లనియె. 12

క. మునినాథ నాకు సత్సుత। జననం బగునట్టి క్రతువు • సద్విధిఁ గావిం
చినఁ గృతకృత్యుఁడ నగుదుం। గొను మిచ్చెద నీకు లక్ష • గోధేనువులన్. 13

వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 14

క. భారతవంశాచార్యుఁడు। భారద్వాజుండు నాక • పాయము సేసెన్
ఘోరాజి నతని నోర్చున। పారపరాక్రమునిఁ బుత్త్రుఁ • బడయఁగవలయున్. 15

క. పడరత్ని ధనుర్ధరుఁ డా। య్యెడ నజితుఁడు గాన వాని • హీనుంగాఁ జే
యుడు నాకుఁ జతుర్వర్గము। వడయుట యని పృషతసుతుఁడు ప్రార్థించె మునిన్.

వ. అయ్యాజుండును యాజకత్వంబున కొడంబడి నీకోర్కికిం దగినయట్టి కొడుకునుం గూఁతురుం బుట్టుదు రొడ కుండుమని యజ్ఞోపకరణద్రవ్యంబులు సమకట్టికొని యథావిధి నుపయాజుండు సహాయుండుగా సౌత్రామణి యయిన కోకిలాదేవి పత్నిగా ద్రుపదునకుం బుత్రకామేష్టి సేయించిన నందు మంత్రాహుతులం దృప్తుం డయిన యగ్ని దేవువలన. 17

క. జ్వాలాభీలాంగుఁడు గర। వాలబృహచ్చాపధరుఁడు • వరధర్మకిరీ
టాలంకారుఁడు వహ్నియ। పోలె రథారూఢుఁ డొక్క • పుత్త్రుఁడు పుట్టెన్. 18

వ. మఱియు. 19

తరల. కులపవిత్ర సితేతరోత్పల • కోమలామలవర్ణ యు
త్పలసుగంధి లసన్మహోత్పల • పత్త్రనేత్ర మదాలికుం
తలవిభాసిని దివ్యతేజముఁ • దాల్చియొక్క కుమారి ద
జ్జ్వలనకుండమునందుఁ బుట్టెఁ బ్ర • సన్నమూర్తి ముదంబుతోన్. 20

వ. ఇట్లు పుట్టిన యాకొడుకునకుం గూఁతునకు ధృష్టద్యుమ్నుండును గృష్ణయు నను నామంబు లాకాశవాణి జనవినుతంబులు గా నుచ్చరించె నట్లు ద్రుపదుండు లబ్ధసంతానుండయి సంతసిల్లి యాజునకు యథోక్తదక్షిణ లిచ్చి బ్రాహ్మణులం బూజించి ధృష్టద్యుమ్నుని ధనుర్వేదపారగుం జేసి యున్నంత నక్కన్య యిపుడు వివాహప్రాప్త యయిన. 21

ద్రౌపదీ వివాహాయత్నము

ఉ. మానితులైన పాండవకు • మారులుఁ గుంతియు లక్కయింట ను
గ్రానలదగ్ధులై రని ధ • రామరముఖ్యు లెఱింగి చెప్పఁగా
నా నరనాయకుండు విని • యాతతశోకమహానలజ్వల
న్మానసుఁ డయ్యె బంధుజన • మంత్రిపురోహితవిప్రసన్నిధిన్. 22

వ. మఱియును. 23

సీ. ఇంద్రసమానున ♦ కిందీవరశ్యామ, సుందరాంగున కింద్ర ♦ నందనునకు
దేవిఁగాఁ బ్రీతితో ♦ దీనినిఁ గాంచితి, ననియున్నచో విధా ♦ తృనకు నిట్లు
పాడియె విఘ్నమా ♦ పాదింప నిమ్మహా, ధ్వరమునఁ బుట్టిన ♦ సరసిజాక్షి
నే నెట్టు లోరులకు ♦ నీ నేర్తు నని దుర్గ్రహ, పరవశుఁ డయిన య ద్ధరణిపతికిఁ
దత్పురోహితుండు ♦ దా నిట్టు లనియె న। ప్పాండవులగుఱించి ♦ బహువిధంబు
లగు నిమిత్తములు న ♦ యంబునఁ జూచితి। నెగ్గు లేదు వారి ♦ కెల్ల లగ్గు. 24

వ. తొల్లి దేవేంద్రుండు కొండొకకాలం బదృశ్యుండై యుండిన నతనిం గానక శచీదేవి శోకింపంబోయిన నుపశ్రుతిం జేసి బృహస్పతి దానికి దేవేంద్రాగమనంబు సెప్పెనని వేదవచనంబుల వినం బడుం గావున నే నుపశ్రుతిం జూచితి నిది దప్పదు పాండవులు పరలోకగతులుగారు పరమానందంబున నున్నవారు వార లెందుండియేనియు నిందులకు వత్తురు నీవును సుచిత్తుండ వయి స్వయంవరం బిప్పురంబున ఘోషింపం బంపు మిది కన్యాదానంబునందు రాజులకు శాస్త్రచోదితం బనినంబురోహితు వచనంబునం జేసి యాజడిల్లి ద్రుపదుండు నేంటికి * నెబ్బదియేనవ దివసంబునం బౌషమాసంబునఁ బంచమియు రోహిణినాఁడు స్వయంవరం బని ఘోషింపం బంచి. 25

క. ఎవ్వరికిని మోపెట్టను। దివ్వను శక్యంబుగాని ♦ దృఢకార్ముకమున్
దవ్వై దివమునఁ దిరిగెడు। నవ్విలసత్కనకమత్స్య ♦ యంత్రముఁ జేసెన్. 26

క. ధరణిఁ గల రాజు లెల్లను। బురు డనఁ గాంపిల్యనగర ♦ మున కరిగెద రొం
డొరులం గడవఁగ నని భూ। సురవరుఁ డెఱిఁగించెఁ బృషత ♦ సుతుకథ యెల్లన్. 27

వ. దాని విని పాండునందను లందులకుం బోవ నున్నఁ గొడుకుల యభిప్రాయం బెఱింగి కుంతీదేవి యిట్లనియె. 28

క. కడుఁ బెద్దకాల ముండితి। మొడఁబడి యిం దెంత కాల ♦ మున్నను మన క
య్యెడు లాభ మేమి మఱి యి। ప్పుడు నుచిత మె యొరులయింటి ♦ పొత్తున నుండన్.

వ. దక్షిణపాంచాల దేశంబులు గరఁబు రమ్యంబు లనియును బాంచాలపతి పరమధార్మికుం డనియును వింటి మట్లుం గాక. 30

క. అడుగకయ విప్రవరులకు। నడరఁగ నద్దేశమున గృ ♦ హస్థులు భక్తిం
గుడువఁగఁ బెట్టుదు రెప్పుడుఁ। గడుహృద్యము లయిన మోద ♦ కంబులతోడన్.

వ. అందులకుం బోద మనినఁ గొడుకులు మీపంచినవిధంబ చేయంగలవార మని తమయున్నయింటిబ్రాహ్మణునకుం జెప్పి వీడ్కొని. 32

చ. ఉరుసరసీవనంబులు మ ♦ హోగ్రనగంబులు నేఱులున్ నుదు

---

* నేఁటికిం బదియేనగు దినంబునఁ బౌష్యమాసంబునందు శుక్లపక్షంబునం దష్టమి రోహిణీనాఁడు- అని పాఠాంతరము.

స్తరవిపినంబులుం గడచి • ధన్యులు పాండుకుమారకుల్ నిరం
తరగతి నేఁగుచుం గనిరి • ధర్మసమేతుఁ బితామహుం దమో
హారు హరిమూర్తి నార్తిహరు • నాదిమునీంద్రుఁ బరాశరాత్మజున్. 33

పాండవులు ద్రుపదుపురమునకుఁ బోవుచు వ్యాసమునిం గనుట.

వ. కని యమ్మునీంద్రునకు నందఱు నమస్కారంబులు సేసిన వారలం జూచి కరుణార
సపూరితాంతఃకరణుండయి వ్యాసభట్టారకుం డిట్లనియె. 34

క. ధర్మసుతుఁ డున్నచోటను। ధర్మమునకు హాని గలదె • ధారుణి నైనన్
ధర్మువె తాత్పర్యముగా। నిర్మలమతి నుండునది వి • నీతాత్ములరై. 35

సీ. తా నొక్క మునికన్య • దనకర్మవశమునఁ, బతిఁ బడయంగ నో • పక యపేత
దౌర్భాగ్యయై ఘోర • తప మొనరించిన, దానికి శివుఁడు ప్ర • త్యక్షమగుచు
వేఁడుము వర మన్న • వేడ్కతోఁ బతిదాన, మని యేనుమాఱు ల • య్యబల వేఁడె
నట్లని నీకు దే • హాంతరంబునఁ బతుల, గుదు రేవురు పర • మార్థ మనియు
హరుఁడు గరుణ నిచ్చె • నది యిప్డు పాంచాల। పతికిఁ గృష్ణ యనఁగఁ • బంకజాక్షి
యుద్భవిల్లి పెరుఁగు • చున్నది తత్స్వయం। వరము సేయుచున్న • వాఁడు వాఁడు.

వ. మీరు ద్రుపదుపురంబునకుం జక్క నరుగునది యందు మీకు లగ్గగునని చెప్పి కృ
ష్ణద్వైపాయనుండరిగినఁ బాండవులు జననీసహితం బనవరతంబు రాత్రులుం బగ
ళ్లును బయనంబు వోవువా రొక్కనాఁ డర్ధరాత్రంబున గంగయందు సోమశ్రవం
బను పుణ్యతీర్థంబున స్నానార్థులై ప్రకాశార్థంబును రక్షణార్థంబునుం గా నొక్క
కొఱవి సేతఁబట్టుకొని యర్జునుండు ముందరఁ బోవ నందఱు నరుగునెడ నంగారపర్ణుఁ
డను గంధర్వుం డంగనాసహితంబు గంగకు నంతప్రొద్దు జలక్రీడార్థంబు వచ్చినవాఁ
డు పాండవుల పాదధ్వని విని యలిగి విల్లుగొని గుణధ్వనిఁ జేసి వారి కిట్లనియె. 37

క. ఇల నర్ధరాత్రమును సం। ధ్యలు రెండును భూతయక్ష • దానవగంధ
ర్వులు గ్రుమ్మరియెడు ప్రొద్దులు। వెలయఁగ నిం దవనిచరులు • వెఱతురు నడవన్.

అర్జునుఁ డంగారపర్ణుని జయించుట.

వ. ఇవ్వేళలం గ్రుమ్మరియెడువార లెంత బలవంతులయిన రాజులనయినను నిగ్రహిం
తు నన్ను డాయకుం డే నంగారపర్ణుండను గంధర్వుండఁ గుబేరసఖుండ నెప్పుడు
నే నిందు విహరించుచుండుదు న న్నెఱుంగరె యివ్వనంబున గంగయు నంగారప
ర్ణయను పేరిట జగద్విదితంబు దీని మానవులు సార నోడుదు రనిన వాని కర్జు
నుం డిట్లనియె. 39

క. నడురేయి సంధ్యలందును। నడవఁగ నోడుదు రశక్త • నరు లొరులు భయం
పడుదురు మే మెయ్యెడ నె। ప్పుడు నడచెద మధికశక్తి • పురుషుల మగుటన్. 40

క. అడవులు నేఱులు నవి నీ। పడసినయవి యెట్లు పుణ్య • భాగీరథి యి
ప్పుడ మీఁ గలవారి కెల్లను। నెడపక సేవ్యంబ కాక • యిది నీయదియే. 41

సీ. హైమవతోత్తుంగ ♦ హైమశృంగంబున, నుండి భూమికి వచ్చి ♦ యుదధిఁ గూడి
గంగ నా మూఁడుదె ♦ అంగుల నదియు మం, దాకిని నా సత్ప ♦ థంబునందు
సురసిద్ధముని వియ ♦ చ్చరసేవ్య మయ్యె న, య్యురగలోకంబునం ♦ దొసరభోగ
వతియన నొప్పి యు ♦ న్నతి నిట్లు త్రిభువన, పావని యైన య ♦ ప్పరమనదిని
బార్వతీశమకుట ♦ బంధబంధురతరా, వాస గంగ నాడ ♦ వచ్చి నీవు
వలవదనిన నుడుగు ♦ వారము గాము నీ విఘ్న వచనములకు ♦ వెఱతు మెట్లు. 42
వ. అని జననీభ్రాతృసహితుండయి గంగాభిషేకార్థం బరుగు నయ్యర్జునుపయి నంగారపర్ణుం డతినిశితసాయకంబులు వఱపిన నర్జునుం డలిగి తనచేతికొఱవి ద్రిప్పి యయ్యమ్ములు దన్నుం దాఁక కుండం గాచికొని వాని కిట్లనియె. 43
గీ. వెడఁగ యిట్టిపాటి ♦ వెఱపించుటలును మా। యలును నేమి సేయు♦నస్త్రవిదులఁ
జెక్కు లయ్యు నీబి ♦ భీషికల్ నుఱువులు, విరియునట్టు లిందు ♦ విరియఁ జూవె.
సీ. అగ్ని దేవుఁడు మున్ బృ ♦ హస్పతి కిచ్చెను, నతఁడు భరద్వాజు♦డనఁగఁ బరఁగు
ముని కిచ్చె నమ్మహా ♦ ముని భార్గవున కిచ్చె, భార్గవుండును గుంభ ♦ భవున కిచ్చె
నమ్మహాత్ముండు నా ♦ కతిదయ నిచ్చె ని, య్యనలాస్త్ర మని దాని ♦ నమ్మహోగ్ర
గంధర్వుపై వైచె ♦ ఘనుఁ డింద్రసుతుఁ డంతఁ, దద్రథం బప్పుడ ♦ దగ్ధ మయిన
నగ్ని దాహాభీతి ♦ నంగారపర్ణుండు। బమ్మరిల్లి నేలఁ ♦ బడిన వానిఁ
గొప్పు వట్టి యీడ్చి ♦ కొనివచ్చె ధర్మజు। కడకు నింద్రసుతుఁడు ♦ గడిమి మెఱసి.
క. వానిమనోవల్లభ కుం। భీనసి యనునది గరంబు ♦ భీతిన శేషో
ర్వీనాథులార దయఁ బతి। దానము నాకిందు మీకు ♦ ధర్మువు వెరుఁగన్. 46
క. అని యఱచు చున్న దానికి। ననఘుఁడు గరుణించి పాండ ♦ వాగ్రజుఁ డయ్య
ర్జునుఁ జూచి వీని విడువుము। యని నోడినవాని హీను ♦ నపగతశౌర్యున్. 47
గీ. అనిన నరుఁడు వల్లె ♦ యని వాని కనియె గం। ధర్వ నిన్నుఁ గరుణ ♦ ధర్మరాజు
గురుకులేశ్వరుం డ ♦ శరణశరణ్యుండు। విడువఁ బంచె నింక ♦ వెఱవ కుండు. 48
వ. అని వాని నాశ్వాసించి విడిచిన నిర్జితుఁడై యంగారపర్ణుం డర్జునున కిట్లనియె. 49
మ. అని నీచేతఁ బరాజితుండ నయి నా ♦ యంగారపర్ణత్వ మిల
కను దాల్పన్ మఱియంత నిస్త్రపుఁడనే ♦ గర్వం బడంగన్ రణం
బున ము న్నోడియుఁ బూర్వనామమును బెం ♦ పున్ శౌర్యముం దాల్చు వాఁ
డనఘా సత్సభలందు మెచ్చఁబడునే ♦ హాసాస్పదీభూతుఁడై 50
వ. నీయాగ్నేయాస్త్రంబున దగ్ధరథుండ నయ్యును గంధర్వమాయ ననేకరత్నవిచిత్రితంబయిన రథంబు వడసి యిది మొదలుగాఁ జిత్రరథుండ నయ్యెద నీపరాక్రమంబునకు మెచ్చితి నీతోడి సఖ్యంబు నాకభిమతం బయినయది నాతపంబునం బడయంబడిన చాక్షుషి యను విద్య నీ కిచ్చెద దీనిం దొల్లి మనువువలన సోముండు వడసె సోమునివలన గంధర్వపతియయిన విశ్వావసుండు వడసె వానివలన నే

నుంబడసితి నెవ్వం డేని మూఁడులోకంబులం జూడ నిచ్ఛగించు నాతండు దనయి
చ్ఛకుం దగ నీవిద్య పెంపున సర్వంబునుం జూచు నేము దీనంజేసి కాదె మానవుల
కు విశిష్టులమై * వేల్పులచేత శాసింపంబడక జీవించెద మిది కాపురుషప్రాప్తం
బై ఫలియింపదు నీవు తాపత్యవంశవర్ధనుండవు మహాపురుషుండవు నీకు సఫలం
బగు నీ దివ్య విద్య గొనుము దీనిం గొనునప్పుడు షాణ్మాసికవ్రతంబు సేయవలయు
నీవు నాకు నాగ్నేయాస్త్రం బిచ్చునది మహాజవసత్త్వసంపన్నంబులుఁ గామగమ
నంబులు నయిన గంధర్వహయంబుల మీకేవురకు నూఱేసి యిచ్చెద. 51

సీ. పృథుప్రై గీర్వాణ ♦ విభుఁ డల్గి వజ్రంబు, వైచిన నది వాని ♦ వజ్రకఠిన
పటుమస్తకంబునఁ ♦ బడి పాతరయమునఁ, బదివ్రయ్యలైనఁ ద ♦ ద్భాగచయము
క్రమమున బ్రాహ్మణ♦క్షత్రియవిట్ఛూద్రు, లందు వేదంబును♦నాయుధమును
హలము శుశ్రూషయు ♦ నధ్యవ్రజంబును, వాహంబులందు జ ♦ వంబు నయ్యె
నంత నట్టి జవంబున ♦ నభిమతంబు। లగుచు నున్న హయంబు లె ♦ య్యవనిపతుల
కఖలభువనముల్ రక్షించు♦నపుడు సకల। సాధనములలో నుత్తమ♦సాధనములు.52

వ. అనిన విని యర్జునుండు వాని కిట్లనియె. 53

గీ. ఎంత మిత్రులైన ♦ నెన్నండు నొరులచే। విద్యయును శుభంబు ♦ విత్తచయముఁ
గొనఁగ నొల్ల నాకుఁ♦గూర్తేని ననలాస్త్ర। మనఘ నీవు గొనుము♦హయము లిమ్ము.

వ. నీతోడ సఖ్యంబుఁ జేసెద మఱి మమ్ముఁ బరమధార్మికులం బరమబ్రహ్మణ్యుల నే
మికారణంబున నుదరి పలికి తనిన గంధర్వుం డిట్లనియె. 55

క. విమలములయి లోకత్రిత। యములఁ బ్రవర్తిల్లు మీమ ♦ హాగుణములు ని
త్యము వింధు నారదప్రము। ఖమునీశ్వరసిద్ధసాధ్య ♦ గణములవలనన్. 56

క. మేనునగోత్తగసమహీ। భారధురంధరుల మిమ్ముఁ ♦ బాండవుల గుణా
ధారుల నిలలో నెఱుఁగని। వా రెవ్వరు గలరె భరత ♦ వంశోత్తములన్. 57

వ. ఏను మిమ్ము నెఱింగియు మీకు నగ్నిపరిగ్రహంబును బ్రాహ్మణసంగ్రహంబును
లేమిం జేసి పరుసంబులు వలికితి మఱియును. 58

ఉ. ఇంతులగోష్ఠి నున్న యతఁ ♦ డెంతవివేకము గల్గెనేని న
త్యంతమదాభిభూతుఁ డగు ♦ ధర్మువు దప్పి ప్రియం బెఱుంగఁడే
నెంతవివేకి నయ్యును స ♦ హింపక యింతులయొద్దఁ బల్కితిన్
వింతయె కాముశక్తి యుడి ♦ వింపఁగ శక్యమె యెట్టివారికిన్. 59

క. † సురగరుడవిషోరగయ ♦ క్షరాక్షసపిశాచభూత ♦ గంధర్వులు నో
పరు ధిక్కరింప భూసుర। పురస్కృతులఁ బుణ్యమతుల ♦ భూతలపతులన్. 60

సీ. అనవద్య వేదవే ♦ దాంగవిశారదు, జపహోమయజ్ఞప్ర ♦ శస్తు సత్య
వచను విప్రోత్తము ♦ వర్గచతుష్టయ, సాధనసఖు సదా ♦ చారు సూరి

* దానవులచేత- † సురనరగరుడోరగ- అని పాఠాంతరములు.

సేవ్యుఁ బురోహితుఁ • జేసినభూపతి, యేలు నుర్వీతలం • బెల్ల నింపుఁ
బరలోకమునఁ బుణ్య • పరులలోకంబులు, వడయు జయస్వర్గ • ఫలము నూవె
రాజ్య మదియు నుర్వ • రాసురవిరహితుఁ। డయినపతికిఁ గేవ • లాభిజాత్య
శౌర్యమహిమ వడయ • సమకూఱునయ్యా తా। పత్య నిత్యసత్య • భాషణుండ. 61

వ. మీరు ధర్మానిలశక్రాశ్విసుల వరంబునం బాండురాజునకుం గుంతీమాద్రులకుం బుట్టినవారలు ధర్మవిదులరు వేదవేదాంగధను ర్వేదపారగుం డయిన భారద్వాజశిష్యుల రఖిలలోకహితులరుం గావునం బురోహితరహితులరై యుండఁదగదు. 62

గీ. పాండుపుత్ర నీవు • బ్రహ్మచర్యస్థుండ। వగుటఁ జేసి మన్మ • థార్తు నన్ను
నోడిచి తిందు రాత్రి • యుద్ధంబు సేసి కా। మోపభోగనిరతుఁ • డోటు వడఁడె.

వ. మఱియుఁ గామప్రవృత్తుం డయ్యును మహీపతి మహీసురవరపురస్సరుండగు నేని యెల్లయుద్ధంబుల శత్రులన్ జయించు. 64

ఉ. వేదము వేదియుం గలుగు • విప్రవరేణ్యుఁ డగణ్యపుణ్యసం
పాది పురోహితుం డయినఁ • బాపము వొందు నె భూపతిం బ్రతా
పోదయ కాన మీ దగు గు • ణోన్నతికిం దగు ధర్మతత్త్వసం
వేదిఁ బురస్కరింపుఁడు ప • విత్రచరిత్రు మహీసురోత్తమున్. 65

గీ. అనిన వానికి నర్జునుం • డనియె మమ్ము। ననఘ తాపత్యు లని పల్కి • తతిముదమున
నేము కౌంతేయులము మఱి • యెట్లు సెప్పు।మయ్య తపతి కపత్యుల • మైన తెఱఁగు.

వ. అనిన నర్జునునకు నంగారపర్ణుం డిట్లనియె. 67

తపతీసంవరణోపాఖ్యానము

సీ. ఆదిత్యునకుఁ బుత్రి • యనఘ సావిత్రికి, ననుజ యుత్తమలక్ష్మి • కోమలాంగి
తపతి యన్కన్యక • ధవళాయతేక్షణ, యౌవనసంప్రాప్త • యైన దానిఁ
జూచి యక్కన్యక • సురుచిరగుణముల, కనుగుణుం డగు నిర్మ • లాభిజాత్యుఁ
బతి నెవ్విధంబునఁ • బడయుదునో యని, తలఁచుచు నున్న య • త్తపనుఁ గూర్చి
భక్తిఁ దపము సేసెఁ • బ్రభుఁ డజామీఢసం। దనుఁడు భరతకులుఁడు • ధర్మవిదుఁడు
సర్వగుణయుతుండు • సంవరణుం డను। వాఁడు కృతజపోప • వాసవిధుల. 68

చ. గగనమునందు నెందు నధి • కప్రభ నేను వెలుంగునట్లు లి
జ్జగతిఁ బ్రసిద్ధుఁడై వెలుఁగు • సంవరణుండ మదీయపుత్రికిం
దగుపతి వీని కిచ్చెద మ • దంబున నీలలితాంగి నంచు మా
నుగ నెద నిశ్చయించెఁ దప • నుండు దదీయతపఃప్రసన్నుఁడై. 69

వ. అంత నొక్కనాఁడు సంవరణుండు మృగయావినోదార్థియయి వనంబునఁ బరిభ్రమించి క్షుత్పిపాసాపీడితపతితతురంగుండయి యేకతంబ పాదచారియగుచుఁ జని యొక్క పర్వతప్రదేశంబునందు. 70

క. కనియె నొకకన్యఁ గోమలి। కనకప్రభ నిజశరీర • కాంతి నుపాంతం

బున వృక్షలతావలిం గాం। చనమయముగఁ జేయు చున్న ♦ చంద్రనిభాస్యన్. 71

—••◆సంవరణుండు దపతిం జూచి మోహించుట◆••—

వ. కని యనిమిషలోచనుం డయి మనంబున నిట్లని వితర్కించె. 72

సీ. త్రిభువనలక్ష్మి యే ♦ తెంచి యేకాంత మి, ట్లీలకో యున్నది ♦ యివ్వనమున
గగనమణిప్రభ ♦ గగనంబునందుండి, యవనీతలప్రాప్త ♦ యయ్యెనొక్కొ-
శంభుండు లావణ్య♦సద్గుణసముదాయ, మిందఱ యిమ్ముగ సంగ్ర♦హించె నొక్కొ-
* దీనియంగములఁ బొం ♦ దినయివ్విభూషణ, శ్రీ యేమిపుణ్యంబుఁ♦జేసె నొక్కొ
యమరకన్యయొక్కొ- ♦ యక్షకన్యకయొక్కొ-। సిద్ధకన్యయొక్కొ- ♦ శ్రీసమృద్ధి
సర్వలక్షణప్ర ♦ శస్తాంగి యిది దివ్య। కన్య యగు ననంత ♦ కాంతిపేర్మి. 73

చ. నెఱికురులున్ విలోలసిత ♦ నేత్రయుగంబును నొప్పు లొప్పు వా
తెఱయును దీనియాననము ♦ తెల్వి గరంబు మనోహరంబు నే
నెఱిఁగినయంతనుండియును ♦ † నిట్టి లతాలలితాంగిఁ జూచి యే
నెఱుఁగ సురేంద్రకన్యకలు ♦ నిట్టిరె రూపవిలాససంపదన్. 74

వ. అని వితర్కించుచు మదనకర్కశమార్గణలక్షీభూతచేతస్కుండయి తదీయగుణమయపాశబద్ధుండునుం బోలెఁ గదల నేరక తన్నివేశితమానసుండునుం బోలెఁ దన్నెఱుంగక తద్రూపామృతపానంబున ననిమిషత్వంబు వొందిన తన నయనంబులు దానియంద నిలిపి సంవరణుం డక్కన్యక కిట్లనియె. 75

గీ. ఎఱుఁగఁ జెప్పు మబల ♦ యెవ్వరిదాన వి। ట్లేల యున్నదాన ♦ యేకతంబ
క్రూరవనమృగములు ♦ గుమ్మురు చున్నయీ। విజనవిషమశైల ♦ విపినభూమి.

క. అని పలుకు చున్న నృపునకుఁ దనునకు మఱుమాట యీక ♦ తామరసనిభా
నన మేఘమధ్యసౌదా। మనివోలె నడంగె దృష్టి ♦ మార్గము గడవన్. 77

వ. ఇట్లదృశ్యయయిన యక్కన్యకం గానక మానవపతి మానరహితుండయి మహీతలంబు పయిం బడి ప్రలాపించుచున్న నాతని నభినవయౌవనోద్భాసితు నంగజాకారుం జూచి తపతియు మదనబాణబాధితయై క్రమ్మఱం దనరూపంబుఁ జూపి మధురవచనంబుల నిట్లేల మోహగతుండ వయితని యడిగిన దానికి సంవరణుం డిట్లనియె. 78

చ. ధరణి నతిప్రతాపబల ♦ దర్పమునం గడు నేన పెద్ద యె
వ్వరికిని మున్ భయంపడని ♦ వాఁడ భయార్తుఁడ నైతి నీవు పం
కరుహదళాయతాక్షి దయఁ ♦ గావుము నన్ను భవన్నిమిత్తదు
ర్భరతరపంచబాణహతిఁ ♦ బంచతఁ బొందక యుండునట్లుగాన్. 79

వ. నన్ను గాంధర్వవివాహంబున వరియింపు మనిన సంవరణునకుఁ దపతి యిట్లనియె.

---

* పొలఁతియంగంబులఁ బొందువిభూషణ- అని పాఠాంతరము.

† నిట్టిలతాంగినిఁ జూచి యెందు నే నెఱుఁగ- అని పాఠాంతరము.

క. భువనైకదీపకుం డగు। సవితృనకుఁ దనూజ మఱియు ♦ సావిత్రికి నే
నవరజ నవినయవర్జిత। నవనీశ్వర వినుము తపతి ♦ యనుసురకన్యన్. 81

వ. నాయందు నీకుం బ్రియంబుగలదేని మదీయజనకు నడుగునది యాతండు నన్నిచ్చు నింతులకు స్వాతంత్ర్యంబు లేమి నీ వెఱుంగవె కావున ననవరతజపనియమప్రణిపాతంబుల నాదిత్యు నారాధింపు మని చెప్పి తపతి యాదిత్యమండలంబున కరిగె నంత సంవరణుండు మూర్ఛాగతుండయి యున్న నాతని యమాత్యుండు వచ్చి శీతలజలంబులం బరిషేచనంబు సేసిన మూర్ఛదేఱి యమ్మహీపతి యప్పర్వతంబున నుండి మహాభక్తితో సూర్యు నారాధించుచు. 82

చ. ప్రతిహతరాగకోపభయుఁ ♦ బంకరుహప్రభవప్రభావు దూ
రితదురితున్ మునీశ్వరవ ♦ రిష్ఠు వసిష్ఠు మహామునిం బురో
హితు నతిభక్తితోఁ దలఁచె ♦ నిష్ట మెఱింగి వసిష్ఠుఁడున్ సమా
హితమతి నేఁగుదెంచి కని ♦ యెం బ్రభు సంవరణుం బ్రియంబునన్. 83

వ. ఇట్లు దలంచిన పండ్రెండవదివసంబునకు వచ్చి వసిష్ఠుం డవిరళవ్రతోపవాసకృశీభూతశరీరుండయి యున్న సంవరణుం జూచి యాతండు తపనసుతయయిన తపతియందు బద్ధానురాగుం డగుట తన యోగదృష్టి నెఱింగి. 84

చ. జగదభివంద్యుఁ డాకుణము ♦ సమ్మతి సంవరణప్రయోజనం
బొగి నొనరింపఁగా నియుత ♦ యోజనముల్ సని లోకలోచనం
డగు దిననాథు నాతతస ♦ హస్రకరుం గని సన్నుతించె న
త్యగణితవేదమంత్రముల ♦ నమ్మునినాథుఁ డతిప్రియంబుతోన్. 85

వ. సూర్యుండు వసిష్ఠమహాముని నతిగౌరవంబున సంభావించి భవదాగమనప్రయోజనంబు సెప్పు మనిన వసిష్ఠుం డిట్లనియె. 86

సీ. అలఘుండు పౌరవ ♦ కుల శేఖరుండు సం, వరణుఁ డన్వాఁడన ♦ వరతకీర్తి
విదితుండు ధర్మార్థ ♦ విదుఁడు నీపుత్రికి, నగణితగుణములఁ ♦ దగువరుండు
గావున నతనికి ♦ దేవిఁగాఁ దపతి నీ, వలయుఁ గూఁతులఁ గన్న ♦ ఫలము దగిన
వరులకు సద్ధర్మ ♦ పరులకు నీఁ గావఁ, గాదె నావుడు సూర్యుఁ ♦ డాదరించి
వరుఁడు రాజవంశ ♦ కరుఁడు సంవరణుండు। యనుగుణుండు దీని ♦ కని కరంబు
గౌరవమున నిచ్చి ♦ యాఋషితోడఁ బు। త్తెంచెఁ దపతిఁ గురుకు ♦ లాంచితునకు.

వ. ఇట్లొక్క *నిమిషంబున లక్షయునూటయిరువదినాలుగు యోజనంబులు వఱచునాదిత్యురథంబుతోడి వక్రమంబున నరిగి తపనదత్త యయిన తపతిం దోడ్కొని వచ్చి వసిష్ఠుండు విధివంతంబుగా సంవరణునకు వివాహంబు సేయించెఁ గావున నిట్టి మహాత్ములయిన పురోహితులం బడసిన రాజులకు సిద్ధంబులయిన శుభంబు లగుట నిశ్చయంబ యిట్లు సంవరణుండు మహోత్సవంబునం దపతి వివాహంబయ్యి. 88

* నిమిషార్ధంబున రెండువేలయోజనంబులు నడచు- అని పాఠాంతరము.

క. ఆతరుణియందుఁ జేతో। జాతసుఖప్రీతిఁ దగిలి ♦ శైలాటవులన్
పీతన్నృపకార్యధర్మ। వ్రాతుం డయి పదియు రెండు ♦ వర్షము లుండెన్. 89

వ. దానం జేసి మహీతలంబున ననావృష్టి యయిన నెఱింగి వసిష్ఠుండు శాంతిక పౌష్టికవిధు లొనరించి సంవరణుం దోడ్కొని హస్తిపురంబునకు నరిగిన సకలప్రజలకు ననురాగంబయ్యె ననావృష్టిదోషంబునుం బాసె నరత సంవరణునకుం దపతికిం దాపత్యుం డన వంశకరుండైన కురుండు పుట్టె నది మొదలుగా మీరు తాపత్యుల రయితి రని గంధర్వుండు సెప్పిన నర్జునుం డిట్లనియె. 90

క. * నుతముగ నస్మత్కులభూ। పతులకు నాద్యులకుఁ బుణ్య ♦ భాగులకుఁ బురో
హితుఁ డయిన వసిష్ఠు మహా। త్మతఁ జెప్పుము వినఁగ వలతు ♦ మది నేర్పడఁగాన్. 91

వ. అనిన గంధర్వుం డిట్లనియె. 92

క. ధృతి నెవ్వని నేనిఁ బురో। హితుఁగాఁ బుణ్యమునఁ బడసి ♦ యిక్ష్వాకుకులో
త్థితులైన పతులు రాజ్యో। న్నతి నొప్పుచుఁ జేసి రుర్వి ♦ నానాక్రతువుల్. 93

క. అల మతి కామక్రోధం। బులు రెండు జయింపఁ బడి త ♦ పోవీర్యబలం
బులఁ జేసి చేయునవి ని। చ్చలు నెవ్వని యేనిఁ బాద ♦ † సంవాహంబుల్. 94

సీ. శమహీనుఁ డైన వి ♦ శ్వామిత్రుఁ జేసిన, యపకారమునఁ జేసి ♦ యాత్మసుతులు
యమసదనంబున ♦ కరిగినవారలఁ, దనతపోవీర్యస ♦ త్త్వముల పేర్చి
గ్రమ్మఱింపఁగ శక్తి ♦ గలిగియు వేలన, య్యంబుధి గడవని ♦ యట్లు శాంతుఁ
డయి యెవ్వఁడేనిఁ గృ ♦ తాంతకుఁ గడవంగ, నొల్లఁడో యట్టి యు ♦ త్యుగ్రతేజుఁ
డగు వసిష్ఠముని మ ♦ హాత్మతఁ జెప్ప నా। కలవియగునె యనిన ♦ నవ్వసిష్ఠ
గాధిసుతుల కేమి ♦ కారణంబున నిట్టి। వైర మయ్యె నెఱుఁగ ♦ వలతు దీని. 95

అంగారపర్ణుఁ డర్జునునకు వసిష్ఠుమహిమ సెప్పుట.

వ. చెప్పు మని యర్జునుం డడిగిన గంధర్వుం డిట్లని చెప్పం దొడఁగెఁ గన్యాకుబ్జంబునం గాధిపుత్త్రుండు విశ్వామిత్త్రుం డనువాఁడు సిరమిత్రంబునా ధాత్రి నేలుచు నొక్కనాఁడు మృగయావినోదార్థం బపారబలసమేతుండయి మహారణ్యంబునం గ్రుమ్మరి కడు డస్సి వసిష్ఠాశ్రమంబునకు వచ్చిన నమ్మునివరుండు విశ్వామిత్త్రు నతిప్రీతిం బూజించి వానికి వాని సేనకు నభిమతంబులైన యాహారంబులు గురియ నందిని యను తన హోమధేనువుం బంచిన నదియు. 96

క. ఘృతనదములును నోదనప। ర్వతములు దధికుల్యములు న ♦ వారితరసపూ
రితబహువిధోపదంశో। న్నతపుంజంబులును దక్ష ♦ ణంబునఁ గురిసెన్. 97

వ. ఇట్లు చతుర్విధాహారంబుల నందఱం దృప్తులం జేసి యున్న నందినిం జూచి విశ్వామిత్త్రుండు విస్మితుండయి యాత్మగతంబున. 98

మధ్యాక్కర. మృదురోమములును శంఖనిభకర్ణముల్ ♦ మొత్తనివాఁడ

* సతతము — † సంచారంబుల్ - అని పాఠాంతరములు.

పొడుఁగును నిడుదచన్నులును గుఱుచవలై ♦ పొలుచుకొమ్ములును
సదమలశరదిందుతారనిభ మైన ♦ చాయయుఁ గలుగు
మొదవిది నిధి సేరినట్లు సేరె ని ♦ మ్మునికిఁ బుణ్యమున. 99

వ. అని పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి తత్పరిగ్రహకుతూహలస్వాంతుం డయి విశ్వామిత్రుండు వసిష్ఠున కిట్లనియె. 100

గీ. దీనికం బెను నొప్పెడి ♦ వానినొక్క । లక్ష మొదవుల నీకిత్తు ♦ నక్షయముగ
రాజ్యమయిన నిచ్చెద జగ ♦ త్పూజ్య నాకు। నిమ్ము నీ హోమధేనువు ♦ నెమ్మితోడ.

చ. అనిన వసిష్ఠుఁ డిట్లనియె ♦ నంతధనంబును నట్టిరాజ్యముం
గొన నగునయ్య యిచ్చెడిపి ♦ కుత్తికి నీ కిది యేల యేను దీ
నన పితృదేవతాతిథిజ ♦ నంబులఁ దృప్తులఁ జేయు చుండుదున్
జననుత దీనిఁ బ్రోచుటయ ♦ చాలుఁ దపస్వుల కేల సంపదల్. 102

వ. దీని నొరుల కీఁగా దనిన నలిగి విశ్వామిత్రుండు నేను క్షత్రియుండ నిగ్రహానుగ్రహసమర్థుండ నీవు బ్రాహ్మణుండవు శాంతుండ వేమి సేయ నోపుదు దీనికి లక్ష మొదవులం గొనుమని యీవచ్చిన నొల్ల వైతి విమ్మొదవు నవశ్యంబును బలిమిం జేసియైనను బరిగ్రహింతు నని నందినిం బట్టికొనం బంచినం బలుకక వసిష్ఠుండు సూచు చుండె. 103

గీ. పరులవలన బాధ ♦ పొరయకుండఁగ సాధు। జనుల ధనము గాచు ♦ జనవిభుండు
గరుణ దప్పి తాన ♦ హరియించువాఁ డగు। నేని సాధులోక ♦ మేమి సేయు. 104

వ. ఇట్లు విశ్వామిత్రుండు నందినిం బట్టికొనం బంచిన నది పట్టనీక జనులవలని కశాదండతాడనంబులం బీడింపంబడి యఱచుచు వసిష్ఠునొద్దకు వచ్చి యిట్లనియె. 105

క. నన్నేల యుపేక్షించితి। రిన్నరుల కధర్మపరుల ♦ కిచ్చితి రే వి
ద్వన్నాథ యిదియు ధర్మమె। యన్నను విని పలుక కుండె ♦ నమ్ముని యంతన్. 106

వ. తదీయాభిప్రాయం బెఱింగి తన్ను వారి కీయ రని నందిని దనవత్సంబుఁ బట్టికొన వచ్చిన జనుల కలిగి చిందఱ రేఁగి నిదాఘసమయమధ్యందినదినకరమూర్తియుం బోలె దుర్నిరీక్ష యయి యంగవిక్షేపంబున నంగారవృష్టిఁ గురియుచు వాలంబున శబరులను శకృన్మూత్రంబుల శక యవన పుండ్ర పుళింద ద్రవిళ సింహళులను ఫేనంబున దరద బర్బరులను బుట్టించిన. 107

క. నలి రేఁగి కలఁగి తచ్చల। ములు విశ్వామిత్రుసైన్య ♦ ముల కేనుమడుం
గులు వెఱఁగి మూఁడు యోజనము। లు వఱవఁగ నగచె నొక్క ♦ మొఁగి బ్రతిబలమున్.

వ. అట్టి బ్రహ్మతేజోజనితంబయిన ప్రభావంబుఁ జూచి విశ్వామిత్రుండు విలక్షపాండురముఖుండై క్షత్రబలంబు నిందించి యెల్ల బలంబులకు మిక్కిలి తపోబలంబ యని. 109

చ. పొలుపగు రాజ్యసంపదల ♦ భోగము లెల్లఁ దృణంబుగా మదిం
దలఁచి విరక్తుఁడై విడిచి ♦ దారుణ శైలవనాంతరంబులన్

వెలయఁ దపంబు సేసి గుణ ♦ విశ్రుతుఁడై పడసెన్ మహాతపో
బలమున సర్వసంపదలు ♦ బ్రహ్మఋషిత్వము దివ్యశక్తియున్. 110

వ. ఆవిశ్వామిత్రుం డిక్ష్వాకుకులసంభవుండయిన కల్మాషపాదుండను రాజునకు యాజకత్వం బపేక్షించి తత్పురోహితుం డయిన వసిష్ఠుతో బద్ధమత్సరుం డయి తదపకారంబు రోయు చున్నంత నొక్కనాఁడు కల్మాషపాదుండు వేఁట సని రమ్యారణ్యగిరిభ్రమణఖిన్నుం డయి విశ్రమార్థంబు వసిష్ఠాశ్రమంబునకుం జనువాఁడు దన కభిముఖుండయి వచ్చువాని వసిష్ఠపుత్త్రుం బుత్రశతాగ్రజు నధికతపశ్శక్తియుక్తు శక్తియను మహామునిం గని తెరువు దొలంగు మని రాజాభిమానంబునం బలికిన నమ్మునివరుం డిట్లనియె. 111

గీ. ఎట్టిరాజులును మ ♦ హీసురోత్తము లెదు। రరుగుదెంచునప్పు ♦ డధికభక్తి
నెరఁగి ప్రియము వలికి ♦ తెరు విత్తు రిట్టిద। ధర్మ మెఱిఁగి దీనిఁ ♦ దలఁప వెట్టు. 112

శక్తిమహాముని కల్మాషపాదుని శపియించుట

వ. ఏను ధర్మపథంబున నున్నవాఁడ నేల తొలఁగుదు ననిన నలిగి కల్మాషపాదుండు దనచేతికశచే నమ్మునివరు వ్రేసిన నవమానితుం డయి కోపారుణనయనంబుల నతనిం దేఱిచూచి నీవు*రాక్షసభావంబున నకారణంబ నాకవమానంబు సేసితి కావున రాక్షసుండ వయి మనుష్యపిశితం బశనంబుగా నుండు మని వానికి శాపం బిచ్చిన నమ్మహామునివరు వసిష్ఠతనయుంగా నెఱింగి నాకు శాపమోక్షంబు ప్రసాదింపవలయునని ప్రార్థించు చున్న నచ్చోటికి విశ్వామిత్రుం డరిగి యంతర్హితుండయి కల్మాషపాదునంతర్గతుఁడయి యుండ నొక్కరక్కసుం గింకరుం డనువానిం బంచిన వాఁడు విశ్వామిత్రు నాదేశంబునను శక్తిశాపంబుననుం జేసి కల్మాషపాదు నంతరాత్మ నావేశించి యుండె నంత. 113

గీ. రాక్షసావిష్టుఁడైనప్డు ♦ రాజ్యలీల। విడిచి తన్నెఱుంగక తదా ♦ వేశరహితుఁ
డైనయప్పుడు రాజ్యకా ♦ ర్యంబులందు। బద్ధబుద్ధియై కల్మాష ♦ పాదుఁ డుండె.

వ. ఆకల్మాషపాదుం డొక్కనాఁ డొక్కబ్రాహ్మణుం డధికక్షుధార్తుం డయి వచ్చి నాకు సమాంసంబయిన భోజనం బిమ్మని యడిగిన నిచ్చి పోయి వాఁ డంతఃపురంబు ననుండి మఱచి యర్ధరాత్రంబునందు దలంచి తనబానసంబువానిం బిలిచి యొక్కబ్రాహ్మణునకుం గుడువ నిచ్చి వచ్చి మఱచి యుంటిం జెచ్చెర నవ్విప్రునకు మాంసంబుతోడం గుడువం బెట్టు మని పంచిన వాఁడు నింతప్రొద్దు మాంసంబు వడయనేర ననిన నప్పుడు రాక్షసాధిష్ఠితుం డగుటం జేసి మనుష్యమాంసంబుతో నయినం బెట్టు మనిన సూపకారుండును వధ్యస్థానంబునకుం జని మనుష్యమాంసంబు దెచ్చి యిమ్ముగా వండి పెట్టిన నవ్విప్రుండు దన దివ్యదృష్టిం జూచి దాని మానవమాంసంబుగా నెఱింగి కడు నలిగి. 115

---

* రాజసాహంకారంబున- అని పాఠాంతరము.

క. తివిరి యభోజ్యం బగు మా। నవమాంసముతోడ భోజ ♦ నము వెట్టినవాఁ
డవు నీవు మనుష్యాదుఁడ। వవు మని వాఁ డిచ్చె శాప ♦ మన్నరపతికిన్ 116

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణశాపంబునం గల్మాషపాదుండు మానుషభావంబు విడిచి రాక్షసుండై శక్తియొద్దకు వచ్చి నీకారణంబున నిట్టి శాపవ్యాపారంబు సంభవించె దీని ఫలంబు ముందర నీవ యనుభవింపు మని శక్తి నపగతప్రాణుం జేసి విశ్వామిత్రుచేతఁ బ్రబోధితుం డయి పదంపడి వసిష్ఠపుత్రుల నందఱ వధియించిన. 117

గీ. సుతుల రాక్షసనిహతులఁ ♦ జూచి పరమ। యోగధరుఁ డయ్యు బుత్రవి ♦ యోగశోక
భరముఁ దాల్చె వసిష్ఠుం డ ♦ పారభూరి। ధరణిభర మురగేంద్రుండు ♦ దాల్చునట్లు.

చ. * అమితవివృద్ధశోకవివ ♦ శాత్ముకుఁడై మది నాత్మఘాతదో
షమును దలంప కెంతయు వి ♦ షాదమునన్ బలవద్దవాగ్నిమ
ధ్యము వడిఁ జొచ్చినన్ బృహదు ♦ దగ్రశిఖానల మాక్షణంబ యు
ష్ణము సెడి శీత మయ్యె ముని ♦ నాథున కుగ్రతపంబు పెంపునన్. 119

ఉ. పంబినశోకభారమునఁ ♦ బ్రాణ † విమోక్షముఁ గోరి కొండ దే
శంబున రాయి గట్టికొని ♦ సన్మునినాథుఁడు నిశ్చితాత్ముఁడై
యంబుధిఁ జొచ్చినం గడు భ ♦ యంపడి వార్ధి చలత్తరంగహ
స్తంబుల నెత్తి పెట్టె నుచి ♦ తస్థితిఁ దీరముఁ జేర నమ్మునిన్. 120

చ. సుతశతవర్జితాశ్రమము ♦ సూడఁగ నోపక మేరుపర్వతో
న్నతపృథుశృంగ మెక్కి పడి ♦ నన్ మునివల్లభు దేహబంధ మ
క్షత మయి తూలసంచయని ♦ కాశత నొప్ప ననంతసంతత
వ్రతనియ ‡ మప్రభావు లగు ♦ వారలఁ బొందునె దేహదుఃఖముల్. 121

మధ్యాక్కర. వదలక మరణార్థి యగుచు మునినాథ ♦ వరుఁడు దా నొక్క
నది నుదగ్రగ్రాహవతిఁ బ్రవేశించి ♦ నను ముని నంట
నది యోడి శతవిధంబులఁ బరిద్రుత ♦ యయి స్థలం బయిన
నది యాది గాఁగ శతద్రునామ యై ♦ యున్నది యొప్ప 122

మధ్యాక్కర. ఘనపాశములఁ జేసి యెల్లయంగముల్ ♦ గలయ బంధించు
కొని యొక్క నదిఁ జొచ్చి మునిఁగినను వంతఁ ♦ గూరి యన్నదియుఁ
దనదివ్యశక్తి నప్పాశముల విడిచి ♦ తన్మునినాథుఁ
బనిగొనఁ దీరంబు సేరఁ బెట్టి వి ♦ పాశనాఁ బరఁగె. 123

వ. ఇట్లు పెక్కువిధంబుల శరీరపరిత్యాగంబునందుఁ గృతనిశ్చయుం డయ్యును నప్రాప్తమరణుం డయి వసిష్ఠుండు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చువాఁడు దనపిఱుంద వచ్చు కోడలి నదృశ్యంతి యనుదాని శక్తిభార్య నప్పు డెఱింగి దానియుదరంబున నుండి

* అమితఘనపుత్రశోక - సమసిన పుత్రశోక - అని రెండు పాఠాంతరములు.

† వియోగము — ‡ మోఘవాఘులగు - అని పాఠాంతరములు.

షడంగాలంకృతవేదధ్వని * కర్ణంబుల కతిమధురంబై వీతెంచిన విస్మితుండయి.

గీ. శక్తిచదువునుబోలె సు ♦ వ్యక్త మగుచు వీనులకు నిది యమృతోప ♦ మాన మయ్యె
వేదనాదంబు దీనిపు ♦ ణ్యోదరమున నున్నవాఁడు సుతుండు వి ♦ ద్వన్నుతుండు.

వ. అనవరతవేదాధ్యయనశీలుండయిన శక్తి చదువు వినుచుం బన్నిద్రెండేఁడులు గర్భంబున నుండి సకలవేదవేదాంగంబులు ధరియించినవాఁ డీపౌత్రుముఖంబు సూచి యేను గృతార్థుండ నగుదు నని మరణవ్యవసాయనివృత్తుండై నిజాశ్రమంబున నుండునంత నొక్కనాఁడు రాక్షసరూపధరుండై రౌద్రాకారంబున వచ్చు కల్మాషపాదుం జూచి యదృశ్యంతి వెఱచిన దాని నోడకుండు మని మునివరుండు హుంకారంబున రాక్షసు వారించి వానిపయి మంత్రపూతంబులైన కమండలుజలంబులం జిలికిన. 126

వసిష్ఠువలనఁ గల్మాషపాదుండు శాపవిముక్తిఁ జెందుట.

క. † భూపాధముండు బ్రాహ్మణ శాపంబునఁ బదియు రెండు ♦ సంవత్సరముల్
పాపమతి నుండి రాక్షసరూపము సెడి యపుడు మనుజ ♦ రూపముఁ దాల్చెన్.

వ. ఇట్లు శాపవిముక్తుండై కల్మాషపాదుండు వసిష్ఠునకు నమస్కరించి ముకుళితకరకమలుండై మునీంద్రా నీప్రసాదంబున శాపంబు వాసి కృతార్థుండనయితి ననిన వానికి వసిష్ఠుం డిట్లనియె. 128

చ. గుణముల నొప్పి బ్రాహ్మణుల ♦ కుం గడు భక్తుఁడవై సమస్త ధా
రుణిఁ బ్రజఁ బ్రోచుచున్ విగత ♦ రోషుఁడవై సుఖముండు మింక బ్రా
హ్మణుల కవజ్ఞ సేయక శ ♦ మంబును జేకొను మింద్రుఁడైన బ్రా
హ్మణుల కవజ్ఞ సేసి యవ ♦ మానముఁ బొందుఁ బ్రతాపహీనుఁడై. 129

వ. అని కఱపిన నట్లచేయుదు నని యమ్మహీపతి వసిష్ఠుం దోడ్కొని యయోధ్యాపురంబున కరిగి సకలప్రజానురాగకరుండయి యమ్మునివరు నతిభక్తిం బూజించుచుఁ దొల్లి రాక్షసుండయి మదయంతీసమేతుం డయి వనంబునఁ గ్రుమ్మరు కాలంబునం దొక్క బ్రాహ్మణమిథునంబు ఋతుకాలప్రవృత్తి నున్నం గని యాఁకలి పెలుచన నందు బ్రాహ్మణుం బట్టికొని భక్షించిన దుఃఖితయయి బ్రాహ్మణభార్య పరమపతివ్రత యాంగిరసి యనునది పురుషవియోగంబునకుం బుత్రార్థంబయిన నిజప్రయత్నంబు విఫలం బగుటకును శోకించి వనితాసంభోగంబున నీవు నాపురుషునట్ల పంచత్వంబు నొందు మని శాపం బిచ్చి వసిష్ఠువలన నీకుఁ బుత్రలాభం బగునని చెప్పి యగ్నిప్రవేశంబు సేసినం బదంపడి దీని నంతయు మదయంతివలన నెఱింగి తనకుఁ బుత్రోత్పాదనసామర్థ్యంబు లేమిం దలంచి కల్మాషపాదుండు పుత్రార్థియయి వసిష్ఠున కిట్లనియె. 130

క. మనుకులపవిత్రుఁ బుత్రకు నినసన్నిభు నాకుఁ బడయు ♦ మే నెట్లగునన్

* కరంబు మధురంబై — † భూపాలుండు మును - అని పాఠాంతరములు.

మునినాథ నీప్రసాదం। బునఁ బితరులవలన ఋణవి ♦ ముక్తుఁడ నగుదున్. 131

వ. అని తనభార్యయైన మదయంతి యనుదాని ఋతుమతి సమర్పించిన నదియు వసిష్ఠుప్రసాదంబున గర్భిణియయి పండ్రెండేఁడులు గర్భంబు మోచి వేసరి యొక్కనాఁ డశ్మశకలంబున నుదరభేదనంబుఁ జేసిన నశ్మకుండను రాజర్షి పుట్టె నట నదృశ్యంతికిం బరాశరుండుదయించి వసిష్ఠనిర్మితజాతకర్మాదికుండయి పెరుఁగుచు నొక్కనాఁడు రాక్షసభక్షణంబునం దన జనకుపంచత్వంబు దల్లివలన విని కోపదహనదందహ్యమానహృదయుం డయి తపోమహత్త్వంబున నఖిలలోకసంహారంబు సేయుదు నని యున్న మనుమని వారించి వసిష్ఠుం డిట్లనియె. 132

సీ. వినవయ్య కృతవీర్యుఁ ♦ డనుజనపతి దొల్లి, భృగువంశయాజ్యుఁడై ♦ పెక్కుక్రతువు
లొనరించి యగణిత ♦ ధనదానముల వారిఁ, దృప్తులఁ గావించి ♦ దివికిఁ జనిన
నతనివంశమున వా ♦ రతిధనలుబ్ధులై, కృతవీర్యునర్థంబు ♦ గిలుబు సేసి
కొని డాఁచి యున్నవా♦రని భార్గవుల నెల్లఁ, బలికినభార్గవుల్ ♦భయముఁ బొంది
కొంద ఱర్థము *వారికిఁ♦గూడి యిచ్చి। రవనిసురవంశ్యులకు నిచ్చి♦రందుఁ గొంద
ఱెవ్వరికి నీక తమతమ♦యిండ్లఁ బాతి। కొని సుఖం బుండి రధములై♦కొంద ఱందు.

వ. అంత నాక్షత్త్రియు లెఱింగి యొక్క భార్గవునియిల్లు గ్రొచ్చి యనంతంబయినయర్థంబు గని యలిగి †రాజధనవంచకులయిరని భార్గవుల నెల్ల నిగ్రహించి గర్భంబులనున్న యర్భకులు మొదలుగా వధియించిన వెఱచి భార్గవుల భార్యలెల్ల హిమవంతంబునకుం బాఱిన నం దొక్క భార్గవపత్ని భయంపడి తనయూరు దేశంబున గర్భంబు ధరియించిన నెఱింగి క్షత్త్రియులు దాని భేదింప సమకట్టి వచ్చిన నంతకు ముందర.

క. భువనోపప్లవసమయో। ద్భవభానునిభప్రభావి ♦ భాసితుఁ డయి భా
ర్గవుఁ డూరుదేశమున ను। ద్భవిల్లి మహి వెలుఁగుచుండెఁ♦బ్రభుఁ డౌర్వుఁ డనన్.

మ. ‡ అమితోగ్రుఁ డగు వానిఁ జూచి కృతవీ ♦ ర్యామ్నాయజక్షత్త్రియా
ధము లెల్లన్ హతదృష్టులై కృపణతం ♦ దత్పర్వతారణ్యదే
శములం గ్రుమ్మరుచుండి రంధు లయి ని ♦ శ్శంకం బతికూరిరశ
ర్మములం దుద్యతులైనవారికి నధ ♦ ర్మప్రాప్తి గాకుండునే. 136

వ. అట్లు క్షత్త్రియులెల్ల నంధులై భృగుపత్ని యొద్దకు వచ్చి మాకు దృష్టిదానంబుఁ బ్రసాదింపవలయు నని వేఁడిన నది వారల కిట్లనియె. 137

మధ్యాక్కర. ఏను మీదృష్టులు గొన్నదానఁ గా ♦ నిక్కుమారుండు
భాను తేజుండు మీచేఁ దనగురులు ♦ పరిభూతు లయిన
దానికి నలిగి మీపాపబుద్ధికిఁ ♦ దగ నిట్లు సేసె
వీని మీ రెఱుఁగరె భార్గవకులము ♦ వెలిఁగించువాని. 138

---

* వారిన కూడి— † రాజధనాపహరు లయిరని- అని పాఠాంతరములు.

‡ యమ తేజుండగు వానిఁ జూచి- అమితో ద్భాసిత తేజుఁ జూచి- అని రెండు పాఠాంతరములు

వ. ఇక్కుమారుండు నూఱుసంవత్సరంబులు నాయూరుగర్భంబున నుండి సకలవేద వేదాంగంబులు నేర్చినవాఁడు మహాతపోనిధి మీకుం గరుణించు నితనిం బ్రార్థింపుం డనిన నాక్షత్రియులు నతిభక్తులై యౌర్వుం బ్రార్థించి తత్ప్రసాదంబున దృష్టులు వడసి చని రంత నౌర్వుండు దన పితృబంధుజను లెల్ల నొక్కటం బరలోకగతుల గుటకు దుర్లభించి సకలలోకప్రళయార్థంబుగా ఘోరతపంబు సేయం దొడంగిన.

చ. అతనితపంబు పెంపునఁ జ ♦ రాచరసంవృతమైన విష్టప
త్రితయము భీతిఁ బొందిన ధృ ♦ తిం బితృలోకనివాసులైన త
త్పితృవరు లెల్ల వచ్చి కడుఁ ♦ బ్రీతి నపాకృతగర్వు నౌర్వు న
ప్రతిమతపోవిభాసిఁ గని ♦ పల్కిరి తద్దయు శాంతచిత్తులై. 140

—•• ◆◆పితృదేవత లౌర్వుని శాంతచిత్తునిఁ జేయుట◆◆ ••—

వ. అయ్యా నీతపోమహత్త్వంబుఁ జూచి లోకంబు లెల్ల భయంపడియె లోకానుగ్రహంబుగా రోషంబు విడువు మే మసమర్థులమై క్షత్రియులచేత వధియింపంబడినవారము గాము ధనలుబ్ధులమయి ధనము దాఁచినవారము గాము ధనము వలసినం గుబేరుండు దాన మాకుఁ దెచ్చి యిచ్చుం దపోమహత్త్వంబున మాకు నాయుష్యంబు గడుఁ బెద్దయైన నిర్వేదించి మనుష్యలోకంబున నుండ నొల్లక యాత్మఘాతంబునం బుణ్యలోకంబు లేమిం జేసి దానిం బరిహరించి యాక్షత్రియులతో వైరం బమర్చికొని తన్నిమిత్తంబున దేహంబులు విడిచితిమి భార్గవుల * తేజంబు నొరులు పరిహరింప నోపుదురె కావున నీవు దీనికింగా సర్వజనోపద్రవంబు సేయవలవ దది మాకు నిష్టంబనిన నౌర్వుండు వారల కిట్లనియె. 141

మత్తకోకిలము. మానితంబగు నాతపోమహి ♦ మం ద్రిలోకపరాభవం
బేను జేయఁగఁ బూని చేసితి ♦ నిట్టి దొక్కప్రతిజ్ఞ మున్
దీని నెట్టులు గ్రమ్మఱింతు మ ♦ దీయభాషిత † మెన్నఁడే
నేని మోఘము గాదు దిగ్ధర ♦ ణీరపీంద్రు లెఱుంగఁగాన్. 142

క. మతి మఱచి యనిస్తీర్ణ। ప్రతిజ్ఞుఁ డగు వాని కోప ♦ పటుదహనము ని
ర్గత మయి పడి యరణిసము। త్థితదహనముపోలె నాత్మ ♦ దేహము నేర్చున్. 143

క. అలయక నిమిత్తజం బగు। నలుకను క్షమియించి శాంతుఁ ♦ డగుపురుషుం డి
మ్ముల రక్షింపఁగ నోపును। పొలుపుగ ధర్మార్థకామ ♦ ములు సమములుగాన్. 144

గీ. పాపులై క్షత్రియాధముల్ ♦ భార్గవులకు। నట్లు హింస గావించునాఁ ♦ డార్తనాద
మూరుగర్భయుతుండనై ♦ యుండి వినిన। నాఁడ కోప మసహ్యమై ♦ నన్నుఁ బొందె.

గీ. ఎఱుక గలఁ డేనిమఱి శక్తుఁ ♦ డేని ‡ నన్యు। లన్యులకు హింస గావించు ♦ నపుడు దానిఁ
బూని వారింపకున్న య ♦ ప్పురుషుఁ డేగు। హింస సేసినవారల ♦ యేఁగు గతికి.

వ. కావున లోకంబులయందు సామర్థ్యంబు గలిగి పాపప్రతిషేధంబు సేయనివారల

* తేజం బొరులు పరిభవింప- † మెన్నఁ డున్నేని- ‡ డేనిఁ గూర్చిరు- అనిపాఠాంతరములు.

నుద్దేశించి యలిగితి నేనును మీవచనంబు నతిక్రమింప నోప నఖిలలోకదహనో
ద్యతం బయిన నాకోపదహనంబు నిగృహీతం బయిన నన్ను దహించు నేమి సే
యువాఁడ మీరు సర్వహితులరు నాకును లోకంబులకును హితం బవునట్లుగా ను
పదేశింపుం డనిన నౌర్వునకుం బితరు లిట్లనిరి. 147

గీ. జలములందు నుండు ♦ సర్వ * లోకంబులు। గాన నీమహోగ్ర ♦ కలుషవహ్ని
జలధిలోన విడిచి ♦ సత్యప్రతిజ్ఞుండ। వగుము జలధిజలము ♦ లది దహించు. 148

వ. అనిన నౌర్వుండు పితృదేవతాదేశంబునఁ దనకోపానలంబు సముద్రంబులోపల
నైచిన నది యౌర్వానలం బన నశ్వముఖంబున నబ్ధిజలంబులు ద్రావుచుండె నని
వేదంబులయందు వినంబడియెడుం గద కావున నౌర్వునట్ల ధర్మవిదుండవు భువన
పరిభావిమైన యీక్రోధంబు విడువు మనిన వసిష్ఠువచనంబులం బరాశరుండు
కోపం బుపసంహరించి రాక్షసవినాశార్థంబుగా సత్రయాగంబు సేయం దొడంగిన.

గీ. శక్తి రాక్షసనిహతుఁడై ♦ చనిన శోక। దహనహతుఁడై వసిష్ఠుండు ♦ దానిఁ దలఁచి
కడుఁ బ్రశాంతాత్ముఁ డయ్యు రా ♦ క్షసవినాశ। మొలసి మనుమని వారింప ♦ కుండెనంత.

క. ఘోరాకారులు కృతహా। హారవులు సబాలవృద్ధు ♦ లయి పడిరి దురా
చారులు రాక్షసులు ముని। ప్రారబ్ధాధ్వరసమృద్ధ ♦ పావకశిఖలన్. 151

వ. ఇట్లు పరాశరు కావించు సత్రయాగంబున నైన రాక్షసకులప్రళయంబుఁ జూచి
పులస్త్య పులహ క్రతువులు మహామునిసంఘంబుతో వసిష్ఠాశ్రమంబునకు వచ్చి.

క. అగ్నిహోత్రీఁ జేసి మానవ। భుగ్నివహము మరణబాధఁ ♦ బొందించుచు మూఁ
డగ్నులయొద్దను నాలవ। యగ్ని యనన్ వెలుఁగుచున్న ♦ యమ్మునినాథున్. 153

క. పరమతపోనిలయు దినే। శ్వరతీవ్రసహస్రతేజు ♦ శాక్తేయుఁ బరా
శరుఁ గని యందఱు ప్రార్థించి। చిరి రాక్షసమారణంబు ♦ సేయక యుండన్. 154

వ. పరాశరుండును బులస్త్యాదిమహామునిప్రార్థితుండై రాక్షససత్రయాగం బుపసంహ
రించి తన్నియోగంబున నయ్యగ్ని హిమవదుత్తరపార్శ్వంబున నైచిన నది పర్వ
తంబులయందు వృక్షలతాగుల్మశిలాభక్షణంబు సేయుచుండె నని యిట్లు గంధ
ర్వుండు తాపత్యవసిష్ఠౌర్వోపాఖ్యానంబు సెప్పిన విని యర్జునుండు వాని కిట్లనియె.

ఉ. మాకు నతిప్రియుండవు స ♦ మస్తవిదుండవు చెప్పు మయ్య యీ
లోకములోని వర్తనము ♦ లుం దగువారి నెఱుంగు దెవ్వనిం
బ్రాకటధర్మతత్త్వవిదు ♦ బ్రాహ్మణముఖ్యుఁ బురోహితుండుగాఁ
జేకొనువార మట్టిబుధ ♦ సేవితుఁ గానఁగ మాకు నెం దగున్. 156

వ. అనిన గంధర్వుండు పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి యిచ్చోటికిం గురంగట నుత్కచం
బను పుణ్యతీర్థంబునం దపంబు సేయుచున్నవాని ధౌమ్యుండను బ్రాహ్మణునిఁ
బురోహితుఁగాఁ బ్రార్థింపుం డమ్మహాత్ముం బురోహితుంగాఁ బడసిన మీకు సర్వా

* నశ్వంబులు- అని పాఠాంతరము.

ర్థసిద్ధి యగు ననిన సంతసిల్లి వానికి నాగ్నేయాస్త్రంబు విధివంతంబుగా నిచ్చి మా కు నీవిచ్చినహయంబుల నీయొద్ద నుండ నిమ్ము ప్రయోజనంబు గలనాఁడు గొనియె దము మని గంధర్వు వీడ్కొని యప్పాండవులు భాగీరథి నుత్తరించి యుత్కోచంబ ను పుణ్యతీర్థంబున కరిగి యందు. 157

—•• ◆ పాండవులు ధౌమ్యునిఁ బురోహితుఁగా వరియించుట ◆ ••—

ఉ. వీతసమస్తదోషుఁ డయి • వేడ్కఁ దపం బొనరించుచున్నని
ఖ్యాతుఁ బురోహితప్రవరుఁ • గా వరియించిరి భక్తితో జగ
త్పూతచరితు్రి సాధుజన • పూజితు ధార్మికు ధౌమ్యు దేవల
భ్రాతృవరున్ మహాత్ము మిత • భాషణు భూసురవంశభూషణున్. 158

వ. ధౌమ్యుండును వారి నతిప్రీతిం బూజించి పురోహితత్వంబుఁ బరిగ్రహించె నట్లు తేజోరూపబుద్ధివిభవంబుల బృహస్పతిసదృశుం డైన ధౌమ్యుం బురోహితుంగాఁ బ డసి పాండునందను లశేషమహీరాజ్యంబు వడసినంత సంతసిల్లి తత్కృత స్వస్త్య యను లయి జననీసహితంబుగా దక్షిణపాంచాలంబున కరుగువారు ముందర ద్రు పదుపురంబునకుఁ బోయెడు బ్రాహ్మణులం గని మీ రెందులకుం బోయెద రని యు డిగిన వా రిట్లనిరి. 159

సీ. యజ్ఞసేనప్రభు • యజ్ఞమహావేదిఁ, గవచశరాసన • ఖడ్గబాణ
రథయుక్తుఁడై మహా • రథుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుఁ, డన నుదయించిన • నతనితోడ
నొక్కటఁ బుట్టెను • నొకకన్య కృష్ణ నా, నసితోత్పలశ్యామ • లామలాంగి
మెఱుపునుం బోలెను • వఱలు నుత్పలగంధి, బంధురతరసౌర • భంబు గలుగు
దాని ద్రుపదరాజ • తనయఁ దదీయస్వ। యంవరోత్సవంబు • * నందుఁ జూడఁ
గనిన వారు దృష్టి • గనినఫలం బెల్లఁ। గనినవారు పరమ • కౌతుకమున. 160

వ. అట్టిమహోత్సవంబు చూడ ద్రుపదుపురంబునకుం బోయెద మందులకు నుత్సవద ర్శనోత్సుకులయిన దర్శనీయులుం దరుణులును నపారభూరిదక్షిణయజ్ఞకరులును ననేకశస్త్రాస్త్రవిదులును నయిన నానాదేశాధిపతులు నింతకుఁ జనుదెంతు రనం తధనంబును బ్రాహ్మణులకు వా రిత్తు రఁట మీరలు వారలం జూడ వచ్చెద రేని నొక్కటఁ బోదము రండు. 161

క. మీయందును గృష్ణ నుదం। సాయతభుజుఁ జూచి తాన • హర్షముతోడం
దోయజముఖ వరియించును। మాయెఱిఁగినకార్య మిది న • మ్మఁజనబుద్ధిన్. 162

వ. అని మాటలాడుచు వచ్చుబ్రాహ్మణులతోడఁ బాండునందనులు బ్రాహ్మణరూప ధరులయి ద్రుపదుపురంబునకుఁ జనువా రెదుర. 163

క. కృష్ణమృగాజినధరుఁ దరు। ణోష్ణద్యుతి తేజుఁ బంక • జోద్భవసదృశుం
గృష్ణద్వైపాయను గత। తృష్ణామయుఁ గాంచి రరుగు • దెంచుమహాత్మున్. 164

* నపుడు నూడ- అని పాఠాంతరము.

వ. కని వినయంబున నమ్మునీంద్రునకు నందఱు నమస్కారంబు సేసి కృతాంజలులై యున్న వారికి హృదయానందంబుగా సత్యవతీసూనుం డాగామికశుభంబు లా వేదించి చనినఁ బాండవులు కతిపయదినంబులకు ద్రుపదుపురంబు సొచ్చి నాలు గుసముద్రంబులంబోలె ఘూర్ణిల్లి మ్రోయుచున్న పురంబు నాలుగుదిక్కుల విడి సియున్న నానా దేశాగతమహీనాథుల బహువిధస్కంధావారంబులఁ జూచుచుం జని యొక్కకుంభకారగృహంబున విడిసి తమ్మెవ్వరు నెఱుంగ కుండ బ్రాహ్మణవృత్తి నున్నంతఁ బాంచాలపతి పార్థునకుఁ గూఁతు నీ సమకట్టి పాండవుల నన్వేషించి యెందునుం గానక. 165

సీ. వైహాయసంబైన ♦ వరమత్స్యయంత్రంబు, నివ్విల్లు మోపెట్టి ♦ యెవ్వఁ డేను
శరముల నేయు న ♦ శ్రమమున నతఁడు నా, తనయకు వరుఁ డగు ♦ ధర్మయుక్తి
నని చాటఁ బంచిన నా ఘోషణము విని, యుర్వీశులెల్ల నొం ♦ డొరులఁ గడవఁ
గడువేడ్కఁ దొడి పూసి ♦ కట్టి విభూతితోఁ, దమతమచిహ్నముల్ ♦ దనరి యెఱుక
పడఁగ వేఱువేఱ ♦ పన్నిభూతలము గ్ర। క్కదల సైన్యపాద ♦ ఘట్టనమునఁ
బొలుచుద్రుపదరాజ ♦ పుత్రీస్వయంవర। రంగమునకుఁ జనిరి ♦ రమణతోడ. 166

వ. అదియునుం బురంబుపూర్వోత్తరదిగ్భాగంబునం జందనోదకసంసిక్తసమీకృతస్థలం బయి యగాధోన్నతపరిఘాప్రాకారంబులును విశాలద్వారతోరణంబులును గై లాసశైలవిలాసాపహాసిభాసురగగనతలోల్లేఖనశిఖరహర్మ్యరేఖలను బహుప్రకా రంబులయిన సానువులం జేసి యొప్పుచున్న నందు యథాస్థానంబుల నానా దేశా ధిపతుల నుండం బంచి ద్రుపదుండు వారల నెల్లం బూజించెఁ బరమబ్రహ్మణ్యు లగు బ్రాహ్మణులతోడం గలసి యున్న పాండవులు పాంచాలరాజును దదైశ్వ సమృద్ధినిం జూచి సంతసిల్లి రంత. 167

సీ. ధవళవిభూషణ ♦ దామానులేపనా, మలినాంగి సితపుష్ప ♦ మాల సేతఁ
గొని పుష్పసాయక ♦ కుసుమేతరంబైన, యాఅవసాయకం ♦ బనఁగఁ బరఁగు
ధవళాక్షి రంగము ♦ ధ్యంబునఁ దనుమధ్య, దా నొప్పి పాంచాల ♦ తనయ యున్న
భూసురప్రవరుల ♦ పుణ్యాహఘోషముల్, వెలసె నాశీర్వాద ♦ వృద్ధితోడ
ద్రుపదపతిపురోహితుండును గృతపరి। స్తరణుఁడై ప్రయోగ ♦ దక్షుఁ డగ్ని
ముఖముఁ జేసి వేల్వ ♦ మొనసి వివాహోప। కరణవస్తుచయము ♦ గాచి యుండె.

వ. అట్టి యవసరంబున బోరనమ్రోయు జనుల యులివును వాదిత్రనాదంబును వా రించి ధృష్టద్యుమ్నుండు మూఁగినరాజలోకంబు నెల్లం జూచి యగ్నిసమీపంబు న గంధపుష్పధూపదీపార్చితం బయిన విల్లును నమ్ములును వైహాయసంబైన లక్ష్యం బును వారలకుం జూపి యిట్లనియె. 169

తరువోజ. ఈవిల్లు మోపెట్టి ♦ యేను బాణముల ♦ నీమత్స్యయంత్రంబు ♦ నేసినవాఁడ
భావజప్రతిముఁ డి ♦ బ్బాలకుఁ దగిన ♦ పతి యిది మునిశక్తిఁ ♦ బడసినవిద్య

గావున మీ రిద్ధ ✦ గావింపుఁ డిదియ ✦ ఘనతరకార్ముక ✦ కౌశలోన్నతియు
లావును గలవార ✦ లకు నవసరము ✦ లలితయశంబుఁ గ ✦ ల్యాణంబుఁ బడయ.

వ. అని ధృష్టద్యుమ్నుండు రాజపుత్రులకు నెల్ల నెఱుంగం జెప్పి ద్రుపదరాజపుత్రిం జూచి యఖిలజలధివేలావలయవలయితమహీతలంబునం గల రాజనందను లెల్ల నీ స్వయంవరంబునకు వచ్చినవారు వీరిం జూడు మని దుర్యోధన దుశ్శాసన దుర్ముఖ ప్రముఖులయిన ధృతరాష్ట్రనందనుల నూర్వురం దత్సమీపంబున నున్న కర్ణాశ్వత్థామ సోమదత్త భూరిశ్రవ శ్శ్రుతసేనాదులను బుత్రభ్రాతృసమేతులయి యున్న శల్య విరాట జరాసంధ గాంధారపతులను నక్రూర సాత్యకి సాంబ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్న కృష్ణ కృతవ ర్మానిరుద్ధ యుయుధాన బలదేవులు మొదలయిన యదు వృష్ణి భోజాంధకవరులను సుమిత్ర సుకుమార సుశర్మ సుదక్షిణ సుషేణ సేనాబిందు చంద్రసేన సముద్రసే నౌశీనర చేకితాన శిశుపాల శ్రేణిమ జ్జనమేజయ జయద్రథ బృహద్రథ సత్యవ్రత చిత్రాంగద శుభాంగద భగీరథ భగదత్త పౌండ్రకవాసుదేవ వత్సరాజ ప్రభృతులయిన నానాదేశాధీశులను వేదధ్వని నొప్పుచున్న బ్రాహ్మణసమూహంబునుం జూపి. 171

గీ. ఇందు లక్ష్య మెవ్వఁ ✦ డేసె నాతని వరి। యింపు నెమ్మితోడ ✦ నిందువదన
యనిన రాజపుత్రు ✦ లవ్విల్లు మోపెట్టి। యేయఁ దొడఁగి వచ్చి ✦ రెల్లవారు. 172

సీ. అమ్మహోత్సవము నె ✦ య్యమ్మునఁ జూడంగఁ, దివిరి యేతెంచిన ✦ దివిజఖచర
గరుడగంధర్వకి ✦ న్నరుల విమానముల్, విలసిల్లె నంబర ✦ తలమునందుఁ
బణవవీణావేణు ✦ రణితానుసార మై, రసగీతరవ మెల్ల ✦ దెసల నెసఁగె
బోరన వివిధతూ ✦ ర్యారవంబులు మహా, వననిధిధ్వానంబు ✦ ననుకరించె
దివ్యమాల్యములయు ✦ దివ్యానులేపన। ములయు సౌరభంబు ✦ వెలయఁ దాల్చి
రంగమధ్యజనుల ✦ కుం గడు ముదముగాఁ। జేరి వీచె * మంద ✦ మారుతంబు. 173

చ. అవిరళభస్మమధ్యమున ✦ నగ్నికణంబులుపోలె బ్రాహ్మణ
ప్రవరులలోన నేర్పడక ✦ పాండవు లేవురు నున్నఁ జూచి యా
దవవృషభుండు కృష్ణుఁడు ము ✦ దంబున వారి నెఱింగి పార్థుఁ డీ
యువతిఁ బరిగ్రహించు నని ✦ † యుం దలఁచెన్ హృదయంబులోపలన్. 174

వ. అంత నారాజనందనులు ద్రుపదరాజనందనం జూచి కందర్పబాణబాధితులయి తమ్మును దమసామర్థ్యమ్ము నెఱుంగక యర్థిత్వంబున నవ్విల్లు మోపెట్టఁ బోయి.

క. వడి నౌడు గఱచి వలకేల్। నిడుచన గొనయమునఁ బెనఁచి ✦ నీల్గి బలం బే
ర్పడ విల్లు వంప నోపక। యుడిగిరి నృపసుతులు గొంద ✦ ఱొయ్యన లజ్జన్. 176

క. బలవంతులు బల మఱఁగా। మలఁగక మ్రాన్మ్రానుపాట ✦ మాయాధను వి
మ్ములఁ జేసెను మోపెట్టఁగ। గోలఁదిరె యని డాయనైరి ✦ కొందఱు దానిన్.

* మలయ- దివ్య- అని రెండు పా॥— † యుండె మనంబున నంతసంబుతోఁ - అని పా॥

మ. ఇది యెట్లున్ సమకూర దెవ్వరికి ము ♦ న్నీవిల్లు మోపెట్టఁ బో
లదు మోపెట్టియు నంతరిక్షమున నా ♦ లక్ష్యంబు భేదింపఁగా
నది బ్రహ్మాదులకైన నిం దలవి గా ♦ దంచున్ విచారించి ని
ర్మదులై కొందఱు రాజు లేఁగిరి ని ♦ జక్ష్మామార్గముల్ సూచుచున్. 178

—•◆◆—అర్జునుఁడు మత్స్యయంత్రంబుఁ దెగ నేయుట—◆◆•—

వ. ఇట్లు రాజపుత్రు లవ్విల్లు మోపెట్ట నోపక నివృత్తులయిరి మఱియు యదువృష్ణి భోజాంధకవరులు కృష్ణానుమతంబున సత్కర్మంబునం దనారబ్ధులయి యున్న కుం డి రంత శిశుపాల జరాసంధ శల్య కర్ణులు దర్పించి తమ లావు మెఱసి క్రమంబున నలువురు మాష యవ ముద్గ తిల మాత్రంబులు దక్క గొనయం బెక్కించియు మోపెట్ట నశక్యం బయిన నుక్కు చెడి సుర్కిన వారలం జూచి యగ్రిజునను మతంబున విప్రసభ వెలువడి విజయుండు దనలావు మెఱసి ధనుస్సమీపంబున కరిగి న నాతనియుత్సాహంబున కచ్చెరు వంది కొందఱు బ్రాహ్మణులు దమలో నిట్లనిరి.

ఉ. ఇమ్మనుజేంద్రనందను ల ♦ హీనబలుల్ దృఢదీప్తబాహువీ
ర్యమ్ముల * వార లొప్పని శ ♦ రాసనకర్మమునం దయుక్తద
ర్పమ్మున నిప్డు నవ్వ పఱు ♦ పన్ సమకట్టె నితండు విప్రవం
శమ్మునవారి కెల్లఁ దన ♦ శక్తి యెఱుంగక దుర్విదగ్ధుఁడై. 180

క. అనువారు నందుఁ గొందఱు ఘనుఁ డీతఁడు వీరికంటెఁ ♦ గార్ముకవిద్యం
దనరినవాఁ డయి దీనికి మొనసెం గా కన్యుఁ డిట్లు ♦ మొనయం గలఁడే. 181

మ. అమితోత్సాహుఁడు దీర్ఘబాహుపరిఘుం ♦ డత్యంత తేజస్వి స
ద్విమలాచారుఁడు † విష్ణుభక్తిపరుఁ డీ ♦ విప్రుండు విప్రప్రసా
దమునన్ విప్రుల కెల్ల సంతసముగాఁ ♦ దత్కార్యసంసిద్ధిను
త్తముఁడై పొందెడు మంచు నుండిరి దయన్ ♦ ధాత్రీసురుల్ ప్రీతితోన్. 182

వ. అయ్యర్జునుండు నవ్వింటిసమీపంబునకు వచ్చి గురువులం దలంచి నమస్కారంబు సేసి ధనువునకుఁ బ్రదక్షిణంబుఁ జేసి మొ్రక్కి పుచ్చుకొని పూర్వపరిచితంబైన విల్లు మోపెట్టిన ట్లక్లేశంబున మోపెట్టి జను లాశ్చర్యపడుచుండ నేనమ్ముల నమ్మ త్స్యయంత్రంబు నాక్షణంబ యురలం దెగ నేసినం జూచి బ్రాహ్మణక్షత్రియప్రము ఖు లయిన జను లెల్ల విస్మితు లయి యిట్లనిరి. 183

చ. ఫలపవనాంబుభోజనశ ♦ భవ్రతవృత్తులఁ జేసి చూడ దు
ర్బలతను లయ్యు బ్రాహ్మణు ల ♦ పారతపోబలసంపదన్ మహా
బలయుతు లట్టివారలకు ♦ భవ్యుల కెందు నసాధ్య మెద్దియుం
గలదె చరాచరాఖిలజ ♦ గంబులఁ బూజ్యులు గారె సద్ద్విజుల్. 184

క. నిమిషాంతరమున ని ట్లా శ్రమమున మర్త్యులకు నేయ ♦ సమకూఱునె యు

* వారిలోపల — † విప్రభక్తిపరుఁ — అని పాఠాంతరములు.

త్తముఁడీతఁడు బ్రాహ్మణరూపమున సురేశ్వరుఁడో హరుఁడో ♦ భానుఁడో గుహుఁడో.
క. అని ధరణి నుండి పొగడెడు। జనుల నిరంతరరవంబు ♦ జలధరమార్గం
బున నుండి పొగడుదివ్యుల। యనవరతరవంబు నొక్కఁ ♦ డయి కడు నొప్పెన్. 186
క. చెలఁగె సురదుందుభిస్వన। ములు ముదమున భూసురోత్త ♦ ములు పయిపుట్టం
బులు వీచి వీచి యార్చిరి। వెలయఁగ నరుమీఁదఁ బుష్ప ♦ వృష్టియుఁ గురిసెన్.
వ. అయ్యవసరంబున ధర్మనందనుండు నకులసహదేవానుగమ్యమానుండయి నిజని
వాసంబునకుం జనియె నిట ధృష్టద్యుమ్నయుతుం డయి యజ్ఞసేనుండు మహాసే
నతో నర్జునునకు సహాయుం డయి నిలిచె నంత. 188
సీ. ధరణీశనందనుల్ ♦ దన్నతిప్రీతితోఁ, జూచుచు నుండంగ ♦ సుందరాంగి
తోయజదళనేత్ర ♦ ద్రుపదరాజాత్మజ, కమనీయగజరాజ ♦ గమన లీలఁ
జనుదెంచి సురరాజ ♦ సన్నిభు నభినవ, యౌవనోద్భాసితు ♦ నసితరత్న
రుచిరాంగు నంగజ ♦ రూపు ధనంజయుఁ, దనచేతిసితపుష్ప ♦ దామకమునఁ
బొలఁతి ముదముతోడఁ ♦ బూజించె నట్టి యు। త్సవముఁ జూచి దాని ♦ సైఁప కపుడు
కౌరవేంద్రుఁ డాది ♦ గాఁ గల భూపతు। లెల్ల నలిగి కలయ ♦ నేపు రేఁగి. 189
మత్తకోకిలము. ఏల రాఁ బనిచెన్ మహీశుల ♦ నెల్లఁ జుట్టమపోలె ము
న్నేల సత్కృతిఁ జేసె నిందఱ ♦ కిమ్మహారథు లుండఁగా
నేల కన్యక నిచ్చె విప్రున ♦ కిప్పు డెందు శఠుండు పాం
చాలుఁ డీతఁడు వీనినిర్గత ♦ సత్త్వుఁ జేయుద మాజిలోన్. 190
క. తనవిద్యపేర్మి నృపనం। దనఁ బడసెను విప్రుఁ డితని ♦ తప్పే కడు దు
ర్జనుఁ డీద్రుపదుఁడు నృపతుల। ననయముఁ గడు మెచ్చఁ డయ్యె ♦ నతిగర్వితుఁడై.
వ. ఏమిదోషంబు సేసియు బ్రాహ్మణుండు వధ్యుండు గాఁడు మనరాజ్యంబును నర్థంబు
ను బ్రాహ్మణార్థంబ కావున నవ్విప్రుతోడి దేమని ద్రుపదుపయి నేఁగుదెంచిన
ద్రుపదుండును భీతుండై బ్రాహ్మణులమఱువు సొచ్చె నిట్లు శరణాగతుం డయిన
ద్రుపదు నోడకుండు మని బ్రాహ్మణులు దమతమదండాజినంబు లెత్తి ప్రతిబలం
బులపయి వీచుచున్న వారలం జూచి నగుచు నర్జునుం డిట్లనియె. 192

—••◆ అర్జునుండు గర్ణునితో యుద్ధంబు సేసి జయించుట. ◆••—

క. కడఁగి మదీయాస్త్రము లని। యొడుపటుమంత్రముల నిప్పు ♦ డీరిపునృపుల
న్కడిఁదివిషాహుల దర్పం। బుడిగించెదఁ దొలఁగి చూచు ♦ చుండుఁడు మీరల్.
వ. అని తానును భీమసేనుండును గ్రమ్మఱి రిపుబలంబుపయి నమితశరంబు లేసె భీ
ముండు నొక్కవృక్షంబు పెఱికికొని దండహస్తుండయిన దండధరుండునుంబోలె
నర్జునునకు సహాయుం డయి నిలిచె నంత నయ్యిరువురమహాసంరంభంబుఁ జూచి
విస్మితుండై కృష్ణుండు బలదేవున కిట్లనియె. 194
సీ. తాలాభమగువిల్లు ♦ దాల్చి విరోధుల, నెగచుచు నున్న వాఁ ♦ డింద్రతనయుఁ

డాతనికెలన మ ♦ హావృక్షహస్తుఁడై, యున్న వీరుండు వృ ♦ కోదరుండు
యంత్రంబు నరుఁ డేసి ♦ నప్పుడు వోయిన, యాగారవర్ణుండు ♦ యమతనూజుఁ
డాతనితోడన ♦ యరిగినయిరువురుఁ, గవలవా రర్కప్ర ♦ కాశ తేజు
లనిన లక్కయింట ♦ నగ్నిదాహంబున। నెట్లు బ్రదికిరొక్కొ ♦ యిమ్మహాత్ము
లెట్టిపుణ్యాదినమొ ♦ యేవురఁ జూచితి। మనుచు సంతసిల్లె ♦ హలధరుండు. 195
క. కురుపతి సూడఁగఁ గర్ణుఁడు। నరుఁ దాఁకెను శల్యుఁ డనిల ♦ నందనుఁ దాఁకెన్
సరభసమున విస్మయ మం। దిరి ధరణీదేవమనుజ ♦ దివిజప్రవరుల్. 196
శా. కర్ణుండున్ విజయుండు నొండొరులఁ జు ♦ ల్కం దాఁకి చాపంబు లా
కర్ణాంతం బగు చుండఁగాఁ దిగిచి యు ♦ గ్రక్రోధులై యేసి రా
పూర్ణం బయ్యెఁ దదీయబాణతతి నం ♦ భోభృత్పథం బెల్ల నా
స్తీర్ణం బయ్యె ధరిత్రియెల్ల నవిసెన్ ♦ దిక్చక్ర మెల్లన్ వడిన్. 197
క. వీరుం డర్జునుఁ డేయు స। పారశరావలుల నడుమ ♦ వారింపంగా
నేరక యే టుడిగి మహా। శూరుఁడు రాధేయుఁ డింద్ర ♦ జున కిట్లనియెన్. 198
క. నాయెదురఁ జిక్కనై యని। * నేయన్ భార్గవునకున్ వి ♦ శేషజ్ఞుఁడు కొం
తేయుఁ డగు విజయునకుఁ గా। కాయతభుజశక్తి నొరుల ♦ కలవియె ధరణిన్. 199
క. నీ వసాత్రికృతబలుఁడవు। నీవిక్రమమునకు విల్లు ♦ నేర్పునకు మహీ
దేవకులోత్తమ మెచ్చితి। నావుడుఁ బార్థుండు గర్ణు ♦ నకు ని ట్లనియెన్. 200
మధ్యాక్కర. ఏను నీచెప్పినవారిలోపల ♦ నెవ్వఁడఁ గాను
† గానీన సర్వశస్త్రాస్త్రవిద్యలఁ ♦ గడుఁ బ్రసిద్ధుండ
భూనుత బ్రహ్మ తేజోధికుఁడ నిన్నుఁ ♦ బోరిలో నోర్వఁ
గానున్న వీరుండ నొండు దక్క లోఁ ♦ గక చక్క నిలుము. 201
వ. అనిన విని కర్ణుండు బ్రాహ్మణ తేజం బజేయం బని విజయుతోడ యుద్ధంబు సేయ నొల్లక క్రమ్మఱియె. అట్లు సకలరాజలోకం బెల్లఁ బార్థుచేత భంగపడి చన నిట శల్య భీమసేనులు పెనంగి మల్లయుద్ధంబు సేయు నెడ భీముండు భీమబలంబునం బట్టికొని శల్యుం దెత్తిశ్లైచిన. 202
గీ. నెల్లుఁ డట్లు నేలఁ ♦ ద్రెళ్లి చెచ్చెర లేచి। యొడలు దుడిచికొనుచు ♦ నొయ్యఁ జనియె
వానిఁ జూచి నగుచు ♦ మానుగా విప్రులు। భూరిసత్త్వ భీముఁ ♦ బొగడి రపుడు. 203
గీ. పరశురాముఁడొండె ♦ హరుఁడొండె నరుఁడొండెఁ। గాక యొరులు గలరె ♦ కర్ణుఁ గెలువ
బలిమి భీముఁడొండె ♦ బలదేవుఁడొండెఁ గా। కొరులు నరులు శల్యు ♦ నోర్వఁ గలరె.
వ. వీ రెవ్వరో యెందుండి వచ్చిరో యెఱుంగ వలయు నని దుర్యోధనాదు లయిన రాజపుత్రులెల్ల విస్మితులయి యున్న వారలం జూచి కృష్ణుం డిట్లనియె. 205
చ. పరులకు దుష్కరంబయిన ♦ భాసురకార్యము సేసి యీస్వయం

* నేయంగా భార్గవునకు శిష్యునకు నాకొం- † గాని శస్త్రాస్త్ర విద్యలయందు- అని పా॥ లు॥

పరమునఁ బత్నిగాఁ బడసె ♦ వారిరుహాయతనేత్రఁ గృష్ణ నీ
ధరణిసురాన్వయోత్తముఁడు ♦ ధర్మవిధిం జెపుఁ డయ్య యింక నె
వ్వరికిని జన్నె వీని నన ♦ వద్యపరాక్రము నాక్రమింపఁగన్. 206

వ. వలవ దుడుగుం డని వారించిన నట్లు కృష్ణునిచే నివారితులయి రాజపుత్రులు దమ తమ దేశంబులకుం జని రంత భీమార్జునులు బ్రాహ్మణపరివృతులయి ద్రుపదరాజపుత్రిం దోడ్కొని చని రంతకు ముందర. 207

సీ. ఉత్సవసందర్శ ♦ నోత్సుకులైపోయి, కడుఁబెద్దప్రొ ద్దయ్యెఁ ♦ గొడుకు లేల
మసలిరో కౌరవుల్ ♦ విసువక వైరంబు, భావించి పాపస్వ ♦ భావు లెఱిఁగి
క్రందునఁ జంపిరో ♦ యందుల కేవురు, లీలతో నొక్కట ♦ నేల యరిగి
రవ్యయుం డయిన వే ♦ దవ్యాసువచనంబు, నిక్కంబు గా కుండు ♦ నొక్కొ వేల్పు
లార భూసురేశు ♦ లార మీశరణంబు। కాని యొండుగతియుఁ ♦ గాన నాకు
శరణ మగుఁడు సుతుల ♦ గరుణతో రక్షింపుఁ। డనుచుఁ గుంతి వగచి ♦ వనరుచుండె.

అర్జునుండు ద్రౌపదిం దెచ్చి తల్లికి నివేదించుట

వ. అట్టి యవసరంబునఁ దల్లియొద్దకు ధర్మరాజును గవలవారును మున్న వచ్చి యున్న ననంతరంబ భీమార్జునులు ద్రౌపదీసహితులయి వచ్చి మే మొక్క భిక్ష దెచ్చితి మని తల్లికి నివేదించిన నెఱుంగక యెప్పటియ ట్లకా వగచి కుంతీదేవి సంతసిల్లి దాని మీ రేవురు నుపయోగింపుం డని కొడుకుల నియమించి భువనత్రయరాజ్యలక్ష్మియుం బోలెనున్న యక్కన్యకం జూచి లజ్జించి యధర్మభీత యయి ధర్మతనయున కిట్లనియె. 209

సీ. ఈతన్విఁ దోడ్కొని ♦ నీతమ్ము లిరువురు, ప్రీతి నేతెంచి యీ ♦ భిక్ష యొప్పఁ
గొను మని నాకుఁ జె ♦ ప్పినను నేవురు నుప, యోగింపుఁ డంటి నా ♦ యుక్తి దొల్లి
యనృత మెన్నండుఁ గా ♦ దనఘ మీ రెప్పుడు, మద్వచనాతిక్ర ♦ మంబు సేయ
రిది లోకమున లేని ♦ యది యేమి సేయంగ, నగు నని చింతాకు ♦ లాత్మ యైనఁ
దల్లి నూఱార్చి వాసవ ♦ తనయుఁ జూచి। పార్థ నీచేతఁ బడయంగఁ ♦ బడినదీని
నగ్నిసన్నిధిఁ బాణిగ్ర ♦ హంబు నీవ। చేయు మన ధర్మజునకును ♦ జిష్ణుఁ డనియె.

వ. పెద్దవాఁ డుండఁ గొండికవాఁడు వివాహం బగుట ధర్మవిరుద్ధంబు గావున దీని నగ్రమహిషిఁగాఁ బరిగ్రహింపుము మానలువురయనుమతం బిట్టిద యను చున్న యవసరంబున విధిప్రేరణంబునం జేసి. 211

ఉ. ఆలలితాంగియందు హృద ♦ యంబులు దృష్టులు నిల్పి పాండుభూ
పాలతనూజపంచకము ♦ పంచశరాహతిఁ బొందె నొక్కతన్
బాలికఁ దొల్లి యేవురకు ♦ భామినిఁగా సృజియించి యున్న య
య్యాలరిబ్రహ్మచెయ్వు పర ♦ మార్థము గా కది యేల యొం డగున్. 212

వ. ఇట్లు పాంచాలియందు బద్ధానురాగు లయి యున్న తమ యేవురయభిప్రాయం

తెలిసింగి వేదవ్యాసవచనంబులు దలంచి ధర్మతనయుండు దమ్ములకిట్లనియె. 213

క. గురువచనస్థితి మన కే। గురకును నిది పత్నిగాఁ ద • గుం గావున నీ
తరుణినిఁ బరిగ్రహింతము। తిరముగ గురువచన మొండు • దెలఁ గేల యగున్.

వ. అనిపలుకు నవసరంబున. 215

శా. రాజన్యోత్తములు వచ్చి కాంచి రనఘుల్ • రాముండుఁ గృష్ణుండు న
య్యాజామీఢు నజాతశత్రు నృపలో • కారాధ్యు నుద్యద్గుణా
భ్రాజిష్ణుం డమ మేనయత్తకొడుకున్ • బాలార్కతుల్యోజ్జ్వల
త్తేజున్ భ్రాతృచతుష్కమధ్యగతుఁ గాం • తేయాగ్రజున్ ధర్మజున్. 216

వ. కని తమ్మెఱింగించి యతిస్నేహంబున యుధిష్ఠిరునకుం గుంతికి మ్రొక్కి భీమా
ర్జుననకులసహదేవులం గౌఁగిలించుకొని పరమసమ్మదరసపూరితులై యున్న వారి
కుశలంబడిగి ధర్మజుం డిట్లనియె. 217

క. ఒవ్వాపుఁ గౌరవులకుఁ గడు। ద వ్వయి మఱి విప్రవేష • ధారులమయి య
మ్మెవ్వరు నెఱుంగ కుండఁగ। నివ్విధమున నున్న నెట్టు • లెఱిఁగితి రీరల్. 218

వ. అనిన నగుచు వాసుదేవుం డిట్లనియె. 219

ఉ. అంబుజమిత్రుఁ డంబుదచ • యాంతరితుం డగుడుం దదీయ తే
జంబు జగజ్జనంబులకు • శక్యమె కప్పఁగ మీరు గూఢభా
వంబున నున్న మీ దగు న • వారిత తేజము భూజనప్రసి
ద్ధంబగుఁ గాక దానిఁ బిహి • తంబుగ నెవ్వరుఁ జేయ నేర్తురే. 220

వ. సకలరాజసమక్షంబున నట్టి యతిమానుషంబయిన యద్భుతకర్మం బర్జుననకుఁ గా
కన్యులకుఁ జేయ నగునే యని యెఱింగితిమి మీ పరాక్రమంబు మిమ్ము నెఱింగించె
ధర్మరహితులగు ధృతరాష్ట్ర దుర్యోధనులు సేసిన లాక్షాగృహదాహంబువలన
విముక్తుల రయితిరిఁక మీకు లగ్గగు నని చెప్పి బలదేవసహితుండయి వాసుదే
వుం డరిగె నిట ద్రుపదుండు దనకూఁతునకు వరుండైనవాఁ డెవ్వాఁడో యేవంశం
బునవాఁడో వానిచరితం బెట్టిదో యెఱింగి రమ్మని ధృష్టద్యుమ్నుం బనిచిన నతం
డు భీమసేనార్జునుల పిఱుందన వచ్చి తన్నెవ్వరు నెఱుంగ కుండ నక్కుంభకార
గృహంబున నుండి యంతయు నెఱింగి పోయి ద్రుపదున కిట్లనియె. 221

సీ. అయ్యిద్దఱును గృష్ణ • నట్లొప్పఁ దోడ్కొని, చని యొక్కముదుసలి • సాని కపుడు
మ్రొక్కి యక్కన్యను • మ్రొక్కించి మఱియొక్క, గౌరవర్ణుఁడు వంపఁ • గడఁకతోడ
నలువురు భూసుర • నాథగృహంబుల, కరిగి భైక్షము దెచ్చి • యంతవాఁడు
నోగిన యయ్యవ్వకు • నొప్పించి యున్న న, య్యవ్వయు ద్రౌపది • నంతఁ బిలిచి
బలివిధానములకు • బ్రాహ్మణాతిథులకు। నన్న కాంతులైన • యతిథులకును
నగ్రమందు నుంచి • యయ్యన్న శేషంబుఁ। జెలువ రెండుపాళ్లు • సేయు మనర

క. వెఱఁదయురంబును నన్నువ। కడుపును దృఢకఠినతనువుఁ • గలయాతనికిం

దొడర నొకపాలు వెట్టుము। వడి నాగాయుతబలంబు • వాఁ డతఁ డబలా. 223

వ. మఱియు రెండవపా లన్నలు పురకుం బెట్టి తద్భుక్తశేషంబు నీవును నేను నుపయోగింత మని పంచినఁ గృష్ణయు నయ్యవ్విపంచినరూపున నందఱకుం గుడువం బెట్టి తానును గుడిచి దర్భలు విదిర్చి యందఱకు వేఱువేఱ శయనమ్ము లిమ్ముగా రచియించి వానిపయి వారల కృష్ణాజినంబులు పఱచిన నందఱు సుఖశయనులైయున్న వారిపాదంబులకు నుపధానభూతయై శయనించి. 224

గీ. శయకుదర్భపూరి • పఱపులు భిక్షాన్న। మశన మట్టి వారి • నతిముదమున నాదరించెఁ బ్రీతి • నాదిగ ర్భేశ్వరి। యయ్యు సేవగింప • దయ్యెఁ గృష్ణ. 225

క. కడవసములుఁ గోలలుఁ గ। ప్పడములు వీరలధనంబు • పరికింపఁగ నె
క్కడి దేశికు లని వగవక। మడవక తనుమధ్య నిండు • మనమున నుండెన్. 226

సీ. అంత నయ్యేవురు • నయ్యైకథల నొప్పఁ, జెప్పుచు మఱి రథ • సింధురాశ్వ
విషయంబులును సమ • విషమమహావ్యూహ, నిర్భేదనోపాయ • నిపుణవిధులు
నాయుధవిద్యార • హస్యప్రయుక్తులుఁ, బలికిరి పలికిన • బాసఁ జూడ
సత్యాత్తమతుత్రి • యాన్వయు లగుదురు, చరితఁ జూడఁగ విప్ర • జాతు లగుదు
రెఱుఁగ రాదు వారి • నీరెండుజాతుల। వారు గాని కారు • వైశ్యశూద్ర
హీనజాతు లనిన • నెంతయు సంతస। మందెఁ బృషతపుత్రుఁ • డాత్మలోన. 227

వ. వెండియు వారల నిమ్ముగా నెఱుంగ వేఁడి తనపురోహితుం బంచినం బురోహితుండును బ్రాహ్మణసమూహంబుతోడ వచ్చి పాండవులం గని ధర్మరాజు నియోగంబున భీముచేతఁ బూజితుండయి యిట్లనియె. 228

ఉ. మీకులగోత్రనామములు • మిమ్మను నెమ్మి నెఱుంగ వేఁడి చిం
తాకులుఁ డైనవాఁడు దుపద • దాధిపుఁ డాతనికిం బ్రియంబుగా
నా కెఱిఁగింపుఁ డంతయు * మ • నంబున నద్భుతమత్స్యయంత్రమున్
వీకున నిట్టు లేసిన సు • విక్రము నాతఁడు సూడఁ గోరెడున్. 229

వ. అనిన విని నగుచు ధర్మతనయుండు ద్రుపదపురోహితున కిట్లనియె. 230

క. ఇవ్వైవాహికసలక్ష్యం। బివ్విలు మోపెట్టి నెట్ట • వేసినవీరుం
డివ్వనితకుఁ బతి యగు నని। నెవ్వగ మీరాజు పలుక • నియమము సేసెన్. 231

గీ. అతఁడు నియమించినట్లు ల•క్ష్యయంత్ర మేసి। యాతఁ డిక్కన్యఁ బడసె ను•ర్వీశులొద్ద
నేల మమ్ము నెఱింగెడు•నెఱిఁగి యేమి। సేయువాఁ డింక మీపతి• సెప్పుమయ్య. 232

క. బలహీనుఁ డైనవానికి। నలవియె మోపెట్టి తివియ • నక్కార్ముకముం
గులహీనున కక్కృతాస్త్రున। కలవియె యాలక్ష్య మేయ • నస్త్రమలీలన్. 233

——పాండవులు ద్రుపదమహారాజు గృహంబునకుం బోవుట——

వ. మీరాజుమనోరథంబు సఫలం బయ్యె వగవ నేల యనిన ధర్మరాజుపలుకులువిని

* ఘనంబుగ- అని పాఠాంతరము.

పురోహితుండు వారల వీడ్కొని ద్రుపదరాజు పాలికిం జని తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించిన ద్రుపదుండు ధృష్టద్యుమ్నుం జూచి చాతుర్వర్ణ్యోచితంబులయిన రథంబులు గొనిపోయి వారలం దోడ్కొని రమ్మని పంచిన వాఁడును నాక్షణంబ పాండవులపాలికి వచ్చి యీరథంబు లెక్కి మారాజునొద్దకు రండనిన నాక్షణంబ పాండవులు రాజయోగ్యంబు లయి రత్నాంచితంబు లగు రథంబు లెక్కి కుంతీదేవిని ద్రౌపదిని నొక్కరథం బెక్కించుకొని తోడ్కొని ధృష్టద్యుమ్నుతోడ ద్రుపదరాజమందిరంబునకరుగు దెంచి రంత ద్రుపదుండును వారల కనేకవస్తువాహననివహంబు లతిప్రీతిం బుత్తెంచినఁ బరార్ధ్యంబులైన యొండువస్తువులఁ గైకొనక సాంగ్రామికంబులైన యసి కార్ముక బాణ తూణీర వాజి వారణంబులఁ బరిగ్రహించి తనయొద్దకు వచ్చువారి. 234

సీ. అజినోత్తరీయుల ♦ నతిసంభృతబ్రహ్మ, తేజుల సముదితా ♦ దిత్యసముల
నాజానులంబిమ ♦ హాబాహుపరిఘుల, నత్యున్నతాంసుల ♦ నతివిశాల
వక్షుల నవిరళ ♦ వ్యాయామదృఢకఠి ♦ నాంగుల వృషభాక్షు ♦ లయినవారిఁ
బాండుకుమారుల ♦ భరతవంశేశులఁ, జూచి సుతభ్రాతృ ♦ సుహృదమాత్య
బంధుజనులతోడఁ ♦ బరమవిద్వన్మహీ। సురగణంబుతోడ ♦ సోమకుండు
గరము సంతసిల్లి ♦ ఘనుల నత్యుత్తమ। క్షత్రవంశవరులఁ ♦ గా నెఱింగి. 235

వ. మఱియుం దనయొద్దకు వచ్చి యశంకితు లయి క్షత్రియోచితమహాసనంబుల నున్నవారల రాజపుత్రులంగా నెఱింగి సంశయాపనోదనపరుండై ధర్మతనయునకు ద్రుపదుం డిట్లనియె నయ్యా మీరు క్షత్రియులరో బ్రాహ్మణులరో మాయావులయి క్రిమ్మరుచున్న మంత్రసిద్ధులరో కాక కన్యాపరిగ్రహణార్థంబు దివంబున నుండివచ్చినదివ్యులరో యెఱుంగము మాకు సందేహం బయి యున్నయది మీకులరూ పెఱింగి కాని యిక్కన్య వివాహంబు సేయ నేర ననిన ద్రుపదునకు ధర్మతనయుం డిట్లనియె. 236

క. క్షత్రియులము పాండుప్రియ। పుత్రుల మే నగ్రజుండ ♦ భూనుతులు మరు
త్పుత్రార్జునయము లమలచ। రిత్రులు నలువురును వీర ♦ రిందము లెందున్. 237

వ. వీరు కుంతీమహాదేవి యని తన్నునుం దమ్ములనుం దల్లిని నెఱింగించిన ద్రుపదుం డతిహర్షరసావేశపరవశుండయి పెద్దయుం బ్రొద్దునకుఁ దెలిసి యానందజలభరితనయనుం డగుచు నాపుణ్యంబున లాక్షాగృహదాహంబువలన విముక్తుల రయితిరని సంతసిల్లి తద్వృత్తాంతం బంతయు ధర్మతనయువలన విని ధృతరాష్ట్రదుర్యోధనుల నిందించి సామప్రియభాషణంబుల నభీష్టప్రియసత్కారంబులను వారిం బూజించి యొక్కనాఁడు పుత్ర మిత్ర బ్రాహ్మణనివహ పరివృతుం డయి ద్రుపదుండు సుఖాసీను లయియున్న పాండవుల కిట్లనియె. 238

క. సుత్రామపుత్రుఁ డభిజన। పాత్రుండు విచిత్రవీర్య ♦ పౌత్రుఁడు శుభచా

రిత్రుం డీ విజయుఁడు మ। త్పుత్రికి వరుఁ డయ్యె నెట్టి • పుణ్యోదయమో. 239

వ. స్వయంవరలబ్ధ యయినయిక్కన్యక నర్జునుండు ధర్మవిధిం బాణిగ్రహణంబు సేయు ననిన ద్రుపదునకు ధర్మజుం డిట్లనియె నది యెట్లనిన వివాహంబైనఁ బదంపడి భీమసేనుండు వివాహం బయిన మఱి యర్జునుండు వివాహం బగుఁ గాక ముందర నర్జునునకుఁ దీనిం బాణిగ్రహణంబు సేయ నె ట్లగు ననిన ద్రుపదుండు ధర్మతనయున కిట్లనియె. 240

గీ. అట్టు లగునేని నిక్కన్య • నభిమతముగ। వసుమతీనాథ నీవ వి • వాహ మగుము
ధర్మమార్గ మెవ్వరికిని • దప్ప నగునె। యనిన నాతని కనియె ధ • ర్మాత్మజుండు.

వ. ఏన కా నిక్కన్యక నే మేవురము వివాహం బయ్యెద మస్మన్మాతృనియోగం బిట్టిద యది మాకు నలంఘనీయం బనిన విని విస్మితుండై ద్రుపదుం డిట్లనియె. 242

క. ఒక్కపురుషునకు భార్యలు। పెక్కండ్రగు టెందుఁ గలదు • పెక్కండ్రకు నా
లొక్కతె యగు టేయుగములు। నెక్కథలను వినియు నెఱుఁగ • మెవ్వరివలనన్.

వ. నీవు లౌకిక వైదిక ధర్మస్వరూపవేదివి ధర్మాత్మజుండవు నీపలుకులు ధర్మవిరుద్ధంబు లని పలుకనోడుదు మయినను లోకంబునందు నశ్రుతపూర్వం బిది యింక నీవును నేనును గుంతీదేవియును ధృష్టద్యుమ్నుండును విచారించియెల్లినిశ్చయింతము. 244

—వ్యాసమహాముని ద్రుపదునియొద్దకు వచ్చుట—

ఉ. ఈహితకార్యసిద్ధి యిది • యెట్లొకొ తా సమకూఱు నంచు సం
దేహముఁ బొంది సోమకయు • ధిష్ఠిరు లున్నఁ దదీయధర్మసం
దేహనివృత్తి పుట్టఁ జను • దెంచెఁ బరాశరసూనుఁ డాత్మతే
జోహృతసూర్యతేజుఁ డగు • చున్ దిశ లెల్ల వెలుంగు చుండఁగన్. 245

వ. ఇట్లు వచ్చిన కృష్ణద్వైపాయనునకుఁ గుంతీదేవియుఁ బాండవ పాంచాలురు నతిభక్తి మ్రొక్కి యమ్మహామునిం గాంచనమణిమయోచ్చాసనంబున నునిచి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి యున్న వారలకుశలం బడిగి హితమధురసత్యసంభాషణామృతరసప్రవాహసందోహంబున నందఱం బరమానందహృదయులం జేసి యున్న నమ్మునీంద్రునకు ముకుళితకరకమలుం డయి ద్రుపదుం డిట్లనియె. 246

క. తనపలుకు లోకమెల్లను। గొనియాడఁగఁ దగినలోక • గురుఁ డీయమనం
దనుఁ డే మేవురమును నీ। తనుమధ్య వివాహమయ్యె • ద మని పలికెడున్. 247

క. మీ రెఱుఁగనట్టిలోకా। చారము గలదయ్య తొల్లి • చన్న మహాత్ముల్
ధీరమతు లిట్లు సేసిన। వా రెవ్వరుఁ గలరె యాప్త • వచనానుమతిన్. 248

క. విమలమతి యన్యులకు విను। యమె ధర్మాధర్మనిర్ణ • యము సేయఁగ ది
వ్యమునీంద్ర దీని సువిచా। రము సేయుము ధర్మసంశ • యము గా కుండన్. 249

వ. అనిన నా ద్రుపదునకుఁ గృష్ణద్వైపాయను సమక్షంబున ధర్మజుం డిట్లనియె. 250

చ. నగియును బొంకునందు వచ • నంబు నధర్మువునందుఁ జిత్తముం

దగుల దు నాకు నెన్నఁడును ♦ ధర్మ మవశ్యము నట్ల కావునన్
మగవక మాకు నేవురకు ♦ వారిజలోచనఁ గృష్ణ నీఁ దగుం
దగ దని దుర్విచారములు ♦ దక్కి వివాహ మొనర్పు మొప్పఁగన్. 251

వ. మఱియుం దొల్లి * గౌతముండయిన జటిలుండను ఋషికూఁతురు తపఃప్రభావంబున నేడ్వురు ఋషులకు నొక్కత భార్య యయ్యె ననియును దాక్షాయణియను మునికన్యక యొక్క నామంబున ప్రచేతసు లనం బరఁగిన పదుండ్రకు నొక్కతె భార్య యయ్యె ననియును గథల వినంబడు నట్లుంగాక. 252

గీ. గురులలోనఁ బరమ ♦ గురువు దల్లియ యట్టి। దల్లివచనమును వి ♦ ధాతకృతియు
నన్యథాకరింప ♦ నలవియె యనిన నం। † దొడుకు నిట్టు లనియె ♦ ద్రుపదవిభుఁడు. 253

వ. ధర్మసూక్ష్మత నిర్ణయింప మన కశక్యంబు త్రిలోకపూజ్యుండు త్రికాలప్రవర్తనజ్ఞానని ధి యాకృష్ణద్వైపాయనుండు విచారించి యెద్ది యానతిచ్చు నదియ యిప్పుడు కర్తవ్యం బనిన విని యమ్మునివరుండు ద్రుపదున కిట్లనియె. 254

సీ. ధర్మతత్త్వజ్ఞుఁడే ♦ ధర్మతనూజుండు, ధర్మమార్గం బేల ♦ తప్పఁ బలుకు
దేవతామూర్తి యీ ♦ ద్దేవి మాధవి యేల, తా నెఱుంగక యన్న ♦ తంబు వలుకు
వీరలపలుకులు ♦ వేల్పుల మతమును, నొక్కండ కావున ♦ నొండు దక్కి
యియ్యేవురకుఁ గూఁతు ♦ నిచ్చి వివాహంబుఁ, గావింపు మఱి వీరి ♦ కల తెఱంగు
వినఁగ నిష్ట మేని ♦ విను మని ద్రుపదు చే। యూఁది యింటిలోని ♦ కొనర నరిగి
తాను నతఁడు నేక ♦ తమ యుండి వాని కం। తయును జెప్పఁ దొడఁగె ♦ ధర్మవిదుఁడు.

—•• ♦ ద్రుపదునకు వేదవ్యాసుండు పంచేంద్రోపాఖ్యానంబు సెప్పుట ♦ ••—

వ. తొల్లి నాలాయనియైన యింద్రసేన యనం బరఁగిన పరమపతివ్రత మౌద్గల్యుండను మునికి భార్య యయి యున్నఁ గర్మవశంబున నమ్మునిఁ గుష్ఠవ్యాధిబాధితత్వగస్థిభూతశరీరు వయోవృద్ధు వలీపలితతను దుర్గంధవదను నతిదుర్లక్షజీవు నతికోపను విశీర్యమాణనఖత్వచుం బరమభక్తి నారాధించి తదుచ్ఛిష్టంబ కుడుచుచున్న నొక్కనాఁడు. 256

గీ. కుడుచునెడ వాని పెనుప్రేలు ♦ గూటిలోనఁ। దునిసిపడ నట్టిప్రేల్ పుచ్చి ♦ తోయజాక్షి
యేవగింపక యుచ్ఛిష్ట ♦ మిష్టలీలఁ। దగిలి కుడుచుచు నున్న న ♦ త్తరుణిఁ జూచి. 257

వ. దాని దయిన పతిభక్తికి మెచ్చి మౌద్గల్యుండు ప్రసన్నుండయి నీ కెద్ది యిష్టంబు వేఁడు మిచ్చెద ననిన నది యిట్లనియె మునీంద్రా నాకుం గామభోగేచ్ఛ పెద్దయుం గలదు నీవునుం దపశ్శక్తిం గామరూపధరుండవయి యాబీభత్సంబగు రూపం బుడిగి మనోహరం బయిన రూపంబుఁ దాల్చి పంచధావిభక్తుండ వయి నన్ను రమియించి కామభోగంబులం దనుపు మనిన నమ్ముని దాని కిష్టంబైన విధంబున నేను దేహంబులు దాల్చి మర్త్యదేవలోకంబులయందు బ్రహ్మర్షి దేవర్షి పూజితుండై

* గౌతమియయిన జటిల యను. † దడుకు ననియెఁ బృషతతనయుఁడిట్లు. అని పా॥ లు॥

సూర్యరథం బెక్కి చని యాకాశగంగాజలంబుల నాప్లుతుండయి శీతాంశుసంశు
జాలంబుల వసియించి కైలాసమేరువులయందుఁ గ్రీడించుచు ననేకస్థానంబుల ననే
కసహస్రవర్షంబులు నాలాయనియైన యింద్రసేనను భోగించి తృప్తుండై మౌద్గల్యుం
డు దాని విడిచి ఘోరతపంబు సేసి బ్రహ్మమయుండైన నది కామభోగంబులం దని
యక కాలవశంబున శరీరంబు విడిచి కాశిరా జనురాజర్షికిం బుట్టి పెరుఁగుచుం
గన్యాత్వంబునఁ బెద్దకాలం బుండి తనదౌర్భాగ్యంబునకు నిర్వేదించి పతిం గోరి
పశుపతి నుద్దేశించి యుగ్రతపంబు సేయు చున్నంత. 258

గీ. దానికడకుఁ బ్రత్యేకంబ ♦ ధర్మవాయు। వాసవాశ్వినుల్ ప్రీతులై ♦ వచ్చి దాని
నాత్మదేహాంశజులకు దే♦హాంతరమునఁ। బత్నిఁగాఁగోరి రధికసౌ♦భాగ్యయుక్తి.

వ. అదియును గొండొకకాలంబు జలానిలాహారిణియై కొండొకకాలం బేకపాదం
బున నిల్చి కొండొకకాలంబు పంచాగ్నిమధ్యంబున నిల్చి యత్యుగ్రతపంబు సేసి
నఁ బ్రసన్నుం డయి యీశ్వరుండు వరంబు వేఁడు మనిన నక్కన్యక నాకుం బతి
దానంబుఁ బ్రసాదింపు మని యర్థిత్వంబున నేనుమాఱులు వేఁడినం గరుణించి నీ
కు దేహాంతరంబునఁ బతు లేవు రగుదు రనిన నది యిట్లనియె. 260

గీ. సతికి నొక్కరుండ ♦ పతిగాక యెందును। బతులు పలువు రగుట ♦ *గతులు గలవె
లోకనాథ యిట్టి ♦ లోకవిరుద్ధంపు। వరము వడయ నమర ♦ వరద యొల్ల 261

వ. అనిన దానికి రుద్రుం డిట్లనియె. 262

క. నావచనంబున నీ కగు। నేవురుపతు లందు ధర్మ ♦ వెడపక యుండుం
గావున నిట్టివరం బిం। దీవరదళనేత్ర యిచ్చి ♦ తిని దయతోడన్. 263

వ. అనిన నట్లని నయ్యేవురు పతులయందును నాకుఁ బ్రత్యేకసంగమంబును గౌమా
రత్వంబును బతిశుశ్రూషయు భోగేచ్ఛయు సౌభాగ్యంబునుం బ్రసాదింపవలయు
ననిన రుద్రుండు దానికోరిన వరంబు లెల్ల నిచ్చి గంగాతీరంబున నున్న యింద్రు
నాయొద్దకుం దోడ్కొని ర మ్మని పంచిన వల్లె యని. 264

క. దక్షాధ్వరమథనునకుఁ బ్ర। దక్షిణపూర్వముగ మ్రొక్కి ♦ తడయక చని ప
ద్మేక్షణ సహస్రచక్షుఁ బ్ర। తీక్షించుచు నుండె సురన ♦ దీతీరమునన్. 265

వ. అట వైవస్వతుండును నైమిశారణ్యంబున సత్రయాగదీక్షితుం డయి ప్రాణిహింస
కు నోప కుండుటం జేసి మానవు లప్రాప్తమరణు లయి వర్తించుచున్న సహింప
నోపక యింద్రాదిదేవత లందఱు బ్రహ్మపాలికిం జని భట్టారకా మర్త్యులెల్ల నమ
ర్త్యులయి వర్తిల్లుచుండురు కావున వారికిని మాకును విశేషం బెద్దియని దుఃఖిం
చిన నమరులకు నమరజ్యేష్ఠుం డిట్లనియె. 266

క. ఇంతకుఁ గృతకార్యుం డగు। నంతకుఁ డీ రంతకును భ ♦ యం బందక ని
శ్చింతముగ నుండుఁ డాతం। డంతము నొందించుఁ దొంటి♦యట్టుల జనులన్. 267

* క్రతులఁ గలదె- కతలఁ గలదె- అని రెండు పాఠాంతరములు.

క. ఆవైవస్వతు వీర్యము। మీవీర్యముఁ దాల్చి సూర్య ♦ మితతేజులు వా
రేవు రుదయింతు రాతని। కావించువిధానములకుఁ ♦ గారణ మగుచున్. 268

వ. అనిన నమరపతి పురోగము లయిన యమరు లెల్ల నమరాపగాసమీపంబునకుం జనునప్పుడు తత్సలిలమధ్యంబున నొక్కకన్యక యేడ్చుచున్న దాని కన్నీళ్లు కనకకమలంబులయినం జూచి వేల్పులుం దానును విస్మయం బంది యక్కన్య యొద్దకుం జని యింద్రుఁ డెందులదాన వేల యేడ్చెద వని యడిగిన నది యింద్రున కిట్లనియె.

గీ. నాదురోదనంబు ♦ నన్ను నెఱుంగఁగ। వలతు వేని నమర ♦ వల్లభుండ
నాపిఱుంద రమ్ము ♦ నావుడు నప్పుడు। వనితపజ్జ నరిగె ♦ వాసవుండు. 270

వ. అక్కన్య పిఱుంద నరుగువాఁడు ముందర హిమవదచలకందరాగ్రవిరచితరత్నవేదికాతలంబున సింహాసనాసీనుండయి వరుణరూపంబున నొక్కతరుణితో జూదంబాడుచున్న యాదిదేవుం గని వరుణుం డకా వగచి సురపతి గరం బలిగి యిట్లనియె. 271

మ. అమితస్థావరజంగమం బయిన బ్ర ♦ హ్మాండంబు దా నెంతయున్
మమతాగోచర మీత్రిలోకములు న ♦ స్మద్బాహువజ్రానుపా
ల్యము లే నింద్రుఁడ నిట్టి నన్ను నవలీ ♦ లన్ జూడ మాడంగ ను
త్తమసింహాసన మెక్కి నీకుఁ జనునే ♦ దర్పించి నాముందరన్. 272

వ. అనిన నలిగి రుద్రుండు రౌద్రాకారంబున వానిం జూచి మదీయక్రీడారసభంగంబుఁ జేసిన యద్దురాత్ముం బట్టి తెమ్మని యక్కన్యకం బంచిన నప్పుడు దాని కరస్పర్శనంబునం జేసి నిశ్చేష్టితుండయి మహీతలంబుపయిం బడిన యయ్యింద్రునకు రుద్రుం డిట్లనియె. 273

క. గర్వించి పలికితివి నీ। గర్వము భుజవీర్యమును బ్ర ♦ కాశంబుగ నీ
పర్వతశిఖరం బెత్తి వి। గుర్వింపుము చూత మనిన ♦ గోత్రభిదుండున్. 274

సీ. హరువచనమున నా ♦ గిరిరాజశిఖరంబు, గరములఁ బట్టి చె ♦ చ్చెర దినేశ
చండమయూఖముల్ ♦ రెండువిధంబులై, యుండంగఁ దీర్చియా ♦ ఖండలుండు
దనయట్టివారల ♦ ఘనశరీరుల నందు, నలువుర నన్యుల ♦ వెలయఁ జూచి
యే నిట్టు లేలొకో ♦ యేనుప్రకారంబు, లయితి నిం దనుచు వి♦స్మయముఁ బొంది
యున్నఁ జూచి హరుఁడు ♦ గ్రన్నన నింద్రుల। నేవురను మహాను ♦ భావ మెసఁగ
మనుజయోనిఁ బుట్టు ♦ డనిపంచె గీర్వాణ। హితము సేయఁ బొంటె ♦ మతిఁ దలంచి.

వ. వారు ధర్మానిలశక్రాశ్వినులు దమకు నాధారకర్తలుగా ధర్మజభీమార్జుననకులసహదేవు లయి యేవురుఁ బుట్టిరి మఱి కమలభవప్రముఖనిఖిలసురగణప్రార్థితుండయిన నారాయణు సితాసితకేశద్వయంబు బలదేవవాసుదేవులై దేవహితార్థం బుద్భవించిన నందు వాసుదేవుండు వారలకుఁ గార్యసహాయుండయ్యె నయ్యింద్రుల కేవురకును నేకపత్నిగాఁ దపంబు సేసి శ్రీమూర్తి యయిన యాజ్ఞసేని యజ్ఞవే

దిం బుట్టి నమ్మవేని వీరల పూర్వదేహంబులఁ జూడు మని కృష్ణద్వైపాయనుండు ద్రుపదునకు దివ్యదృష్టి యిచ్చి చూపిన. 276

ఉ. చారుమణిప్రభాపటల • జాలవిచిత్రకిరీటమాలికా
భారములన్ సముద్యదిన • పావకవర్ణములన్ సువర్ణకే
యూరవిభూషణావళుల • నొప్పుచు నున్న తదీయ దేహముల్
ధీరుఁడు సూచెఁ దాళసమ • దీర్ఘతఁ బొల్చినవాని నేనిటిన్. 277

వ. మఱియు సకల లావణ్యమూర్తియై వారల [illegible]పురకుఁ బత్నిగాఁ దపంబుఁ జేసిన యక్కన్యక పూర్వదేహంబునుం జూచి విస్మితుం డయి హర్షించి యున్న ద్రుపదునకు వెండియుం గృష్ణద్వైపాయనుం డిట్లనియెఁ దొల్లి నితంతుండను రాజర్షి కొడుకు లనంతవీర్యబలపరాక్రములు సాల్వేయ శూరసేన శ్రుతసేన సేనాబిందు సారాతిసారులను వారేవురుం బరస్పరస్నేహంబుల నతిప్రసిద్ధులయి పెరుఁగుచు నౌశీనరపతికన్యక నజిత యనుదాని స్వయంవరంబునఁ బడసి వివాహం బయి.

క. కాంతివిశేష విలాసా। నంతశ్రీఁ దనరు నజిత • యం దనఘులు నై
తంతవు లేవురుఁ బడసిరి। సంతానము వేఱువేఱ • సత్కుల మెసఁగన్. 279

వ. తొల్లింటి మహాత్ములయందును నిట్టి చరితంబులు గలవు కావునఁ బాండవుల కేవురకు ద్రౌపదిం గ్రమంబునఁ బాణిగ్రహణంబు సేయింపు మిది మనచేసినయది గాదు దైవాధిష్ఠితం బని ద్రుపదు నొడంబఱిచి కుంతియుఁ బాండవులు నున్న చోటికి ద్రుపదరాజసహితుండయి వచ్చి కృష్ణద్వైపాయనుండు యుధిష్ఠిరున కిట్లనియె. 280

ద్రౌపదీ వివాహమహోత్సవము

గీ. నేఁడు పుణ్యదినము • నెమ్మితో రోహిణీ। యుక్తుఁడయి శశాంకుఁ • డున్నవాఁడు
మంత్రవంతముగఁ గ్ర • మంబున నేవురుఁ। బెండ్లియగుఁడు కృష్ణఁ • బ్రీతితోడ.

వ. అని నిశ్చయించి పంచినఁ బాంచాలపతియును గరం బనురాగంబునఁ బురం బిష్టశోభనంబు సేయించి సమారబ్ధవివాహోత్సవుం డయ్యె నంత నిరంతరక్రముకకదళీస్తంభసంభృతనవాశ్వత్థపల్లవమాలాలంకృతద్వారతోరణంబులను జందనోదకసంసిక్తప్రాంగణరంగవల్లీకృతకర్పూరమౌక్తికప్రకరంబులను గౌతుకోత్సవమంగళశృంగారవారాంగనాపరివర్తమానస్వానియోగకృత్యంబులను నుత్సవసందర్శనాగతానేకరాజన్యసుహృద్బాంధవసంకులత్వంబునను జేసి యొప్పుచున్న ద్రుపదరాజమందిరంబునం బూర్వోత్తరదిగ్భాగంబున విచిత్రనేత్రవిరచితవితానమౌక్తికకుసుమమాలికాలంకృతంబును సమీచీనచీనాంశుకవిరచితస్తంభవేష్టనంబును బ్రత్యగ్రపల్లవశాల్యక్షతాంచితకాంచనపూర్ణకలశోపశోభితంబును లాజాజ్యపూర్ణసౌవర్ణపాత్రసమిత్కుశాశ్మరమ్యంబును నవగోమయశ్యామమరకతమణిపరిభాషితవిలిప్తహిరణ్మయవేదీమధ్యసమిద్ధాగ్నికుండమండితంబును నయిన వివాహమంటపంబు

నకుం జని నిజపురోహితుం డయిన ధౌమ్యుం డాదిగా ననేకవిద్వన్మహీసురనివహం
బుతోఁ గరం బొప్పి. 282

సీ. అనఘులు గృతమంగ ♦ ళాభిషేకులు ధృత, సముచితవేషప్ర ♦ శస్తరత్న
భూషణుల్ కౌరవ ♦ పుంగవు లేవురు, నేతెంచి రంతఁ బూ ♦ ర్ణేందువదన
యధికవిదగ్ధ పు ♦ ణ్యాంగనావిరచిత, లలితప్రసాధనా ♦ లంకృతాంగి
కమలాక్షి కమనీయ ♦ కాంతాసహస్రంబు, తోఁ జనుదెంచె నా ♦ ద్రుపదతనయ
భూరిభూసురేంద్ర ♦ పుణ్యాహరవమును। మంగళప్రగీత ♦ మధురరవము
వివిధతూర్యవేణు ♦ వీణారవంబును। విస్తరిల్లె విపుల ♦ విభవయుక్తి. 283

క. వితతప్రదక్షిణావ। ర్తితదీప్త శిఖానలమున ♦ ధృతి వేల్చెఁ బురో
హితుఁ డగు ధౌమ్యుఁడు బుధస। మ్మతుఁడు వివాహప్రయుక్త ♦ మంత్రాహుతులన్.

వ. ఇట్లు వేల్చి ధర్మపుత్త్రునకు ద్రుపదరాజపుత్త్రిం బాణిగ్రహణంబు సేయించెఁ దొల్లి
యేవురకు వివాహంబు సేయునప్పుడు కన్యాత్వంబు దూషితంబు గాకుండ నీశ్వ
రునివరంబునం గౌమారంబు వడసినయక్కన్యకం గ్రమంబున భీమార్జుననకులస
హదేవులకుఁ బాణిగ్రహణంబు సేయించిన. 285

గీ. జనుల యాశీరవంబును ♦ *జదల దేవ। దుందుభినినాదములును బం ♦ ధురసుగంధ
మందగంధవహామోద ♦ మానకుసుమ। వృష్టియును మహాముదముతో ♦ విస్తరిల్లె.

వ. అని వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుం జెప్పె నని. 287

క. విద్యావిలాసపార్థివ। విద్యాధర నిఖిలరాజ ♦ విద్యానిధి శీ
తద్యుతివిశదయశఃప్రస। రద్యోతితసర్వలోక ♦ రాజమహేంద్రా. 288

స్వాగతవృత్తము. రాజరాజ గుణ ♦ రాజివిరాజ। త్తేజ రాజకుల ♦ దీప విశిష్టాం
భోజమిత్ర నృప ♦ పూజితపాదాం। భోజ భూవినుత ♦ పుణ్యవరేణ్యా. 289

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజన వినుత నన్నయభట్ట ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం
దాదిపర్వంబున ధృష్టద్యుమ్న ద్రౌపదీసంభవంబును గృష్ణద్వైపాయన సందర్శ
నంబును గంగాతీరంబున నంగారపర్ణు నర్జునుండు జయించుటయుఁ దాపత్య వసిష్ఠో
ర్వోపాఖ్యానంబును ద్రౌపదీస్వయంవరంబునకుం జనుటయుఁ బంచేంద్రోపాఖ్యా
నంబును ద్రౌపదీవివాహంబును నన్నది సప్తమాశ్వాసము.

---

* జదలఁ దివురు దేవదుందుభినాదంబు దివ్యగంధ- అని పాఠాంతరము.

శుభమస్తు.

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

ఆదిపర్వము, అష్టమాశ్వాసము.

శ్రీ విభవనిత్యనిలయ ద
యావర్ధితధారుణీసు ♦ రాన్వయ * నుత వే
గీవల్లభ నిఖిల జగ
త్పావనశుభచరిత భావ ♦ భవనిభ సుభగా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాది మహామునులకుం జెప్పె నట్లు పాండవులకుఁ బాంచాలిం
బరమోత్సవంబున వివాహంబు సేసి ద్రుపదుం డేవురకు వేఱువేఱ ననర్ఘ్యరత్న
ఖచితంబులయిన యాభరణంబులను నపరిమితంబులయిన యర్థరాసులను సౌవ
ర్ణంబులయిన శయ్యాసనంబులను నూఱేసి కాంచనరథంబులను వేయేసి కాంభో
జహయంబులను ననేకశతంబులయిన దాసీజనంబులను నూఱేసివేలు పాడిమొద
వులను నగ్నిసాక్షికంబుగా నిచ్చిన. 2

క. చతురుదధివలయనిఖల। క్షితితలసామ్రాజ్యలక్ష్మి ♦ కిని మూలంబై
సతి యాజ్ఞసేని పతులకు। నతిముద మొనరించెఁ దుల్య ♦ మగు † పరిచర్యన్. 3

సీ. కోడలియుత్తమ ♦ గుణముల కెంతయు, సంతుష్టచిత్తయై ♦ కుంతిదేవి
లలితాంగి హరియందు ♦ లక్ష్మిని మఱి చంద్రు, నందు రోహిణి నింద్రు ♦ నందు శచిని
నవ్వసిష్ఠమునీందు్రి ♦ నం దరుంధతిఁ బోలి, సుందరి నీపతు ♦ లందుఁ బ్రీతి
నతిభక్తియొప్ప న ♦ పత్యంబుఁ బడయుము, గురువృద్ధబాంధవా ♦ తురవిశిష్ట
జనుల నతిథిజనుల ♦ సతతంబుఁ బూజింపు। మన్నదానమున ధ ♦ రామరేంద్ర
వరులఁ దనుపు మఖిల ♦ వసుమతీప్రజ కెల్లఁ। గరుణ గలుగు మమ్మ ♦ కమలనేత్ర. 4

* వేగిభూవల్లభ — † శుశ్రూష- అని పాఠాంతరములు.

ఉ. పూని పరాక్రమం బెసఁగ ♦ భూతలనాథుల నోర్చి వీరులై
యానవఖండమండితమ ♦ హీతల మేలుచు నీపతుల్ పయో
జానన రాజసూయమఖ ♦ మాదిగ నధ్వరపంక్తి సేయుచో
మానుగఁ బత్ని వీవగుము ♦ మానితధర్మవిధానయుక్తితోన్. 5

క. ఇందీవరలోచన నీ। యందే నభినందితాత్మ ♦ నైనట్టులు నీ
నందనులయందుఁ బౌత్రిల। యందును నభినంద్య వగుమ ♦ యని దీవించెన్. 6

వ. అట వాసుదేవుండు ద్రౌపదినిఁ బాండవు లేవురు వివాహంబగుట విని సంతసిల్లి
వారికి వజ్రవైదూర్యమరకతమౌక్తికవిభూషణంబులును నానా దేశవిచిత్రవస్తువు
లును ననేకకరితురగరథరత్నఖచితశిబికాందోళవిలాసినీనివహంబులుం గొనివచ్చి
యిచ్చి ద్రుపదుపురంబున నున్నంత. 7

చ. విలసితరాజ్యలీలఁ బర ♦ వీరభయంకరులై గుణంబులన్
వెలయుచుఁ బాండవుల్ విదిత ♦ విక్రము లుండుటఁ జేసి దేవతా
దులవలనన్ భయంబు ద్రిప ♦ దుం డెఱుఁగండు తదీయదేశముల్
దలఁకక యుండు రోగభయ ♦ తస్కర * డామరవర్జితంబులై. 8

వ. ఇట్లు పాండవులు ద్రుపదపురంబున నఖిలరాజ్యసమన్వితులయి యొక్కసంవత్సరం
బుండునంత నంతయు నెఱింగి దుర్యోధనచారు లరిగి కర్ణదుశ్శాసనసౌబలసోమద
త్త సహితుండయి యున్న దుర్యోధనునకు మ్రొక్కి యిట్లనిరి. 9

సీ. కర్ణశల్యులు మొదల్ ♦ గాఁ గలభూపతు, లత్యంతబలవంతు ♦ లస్త్రవేదు
లుద్ధతుల్ మోపెట్ట ♦ నోపనిచాప మ ♦ శ్రమమున మోపెట్టి ♦ చదలఁ దిరుగు
నయ్యంత్ర మేసి మీ♦యందఱముందరఁ, గృష్ణఁ దోడ్కొని యొక్క ♦ కృష్ణవర్ణుఁ
డెక్కటిఁ గానీను ♦ నేపున రణములో, నోడించి జయలీల ♦ నున్నయాతఁ
డర్జునుండు మఱి మ ♦ హాబాహుబలమున। శల్యుఁ ద్రెళ్ళ వైచి ♦ శత్రువరుల
నెల్లఁ దల్లడిల్ల ♦ నెగచిన యాతండు। భీమసేనుఁ డమిత ♦ భీమబలుఁడు. 10

చ. అనిమొన నట్లు దాఁకిన మ ♦ హారథులన్ ధృతరాష్ట్ర రాజనం
దనుల బలాఢ్యులన్ దళిత ♦ దర్పులఁ జేసినవారు ధర్మనం
దనయము లుగ్రవీరు లని ♦ తద్విధ మంతయు నేర్పడంగఁ జె
ప్పిన విని కౌరవప్రభుఁడు ♦ పెల్లుఱి తద్దయు దుఃఖితాత్ముఁడై. 11

వ. అక్కటా పురోచనుల డొక్కరుండ లక్కయింట దగ్ధుం డయ్యెం గాకేమి దైవాను
కూల్యంబు లేక మానుషం బెంత యయ్యు నేమి సేయుఁ బాండవు లెంత దైవసం
పన్నులో యని వగచి యియ్యవసరంబున ద్రుపదు భేదించి పాండవుల నుత్సాదిం
పవలయు నెట్లనిన. 12

ఉ. యాదవవృష్ణిభోజవరు ♦ లందఱుఁ బాండవపక్షపాతు ల

* డాంబిక - అని పాఠాంతరము.

చ్చేదివిభుండు వారలను ♦ జేకొనియుండును వార లెల్ల నా
త్మోదయసిద్ధికం బెను ద ♦ దున్నతిఁ గోరుదు రట్లు గావునన్
భేదము సేయఁగా వలయుఁ ♦ బెల్చన యందఱుఁ గూడ కుండఁగన్. 13

దుర్యోధనుఁడు తండ్రితో నాలోచించుట

వ. అని దుర్యోధనుండు పాండవ పాంచాల విభేదనోపాయంబుఁ జింతించుచుండె నం
త విదురుండు పాండవాభ్యుదయంబును బాంచాలీస్వయంవరంబును దుర్యోధనా
దులు భగ్నదర్పులగుటయు విని సంతసిల్లి పాండవులు ద్రౌపదిం బెండ్లియై ద్రుప
దుపురంబున నున్నవా రని ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పిన నతం డిట్లనియె. 14

గీ. యజ్ఞసేనుకూఁతు ♦ నభిజాత నాతని। యజ్ఞవేది నుదిత ♦ యయినదాని
ననఘవిధి వివాహ ♦ మయి పాండునందనుల్। మిగుల మిత్రబలస ♦ మృద్ధు లయిరి.

క. కొడుకుల యభ్యుదయము విని। కడు సంతస మయ్యె నిపుడు ♦ కౌరవకుల మే
ర్పడ వెలిఁగె నెల్ల * రాజుల। నోడించిరి భుజవీర్యమున మ♦హోత్సాహమునన్. 16

వ. అని విదురునకు మనఃప్రియంబుగాఁ బలికి యంతఃపురంబునకుం జని యంతస్సం
తాపం బేర్పడ కుండు నంతఁ గర్ణదుశ్శాసనసౌబలులతో దుర్యోధనుండు దండ్రి
పాలికిం జని యిట్లనియె. 17

క. విదురుఁడు పాండవహితుఁ డని। మొదల నెఱింగియును నతివి ♦ మోహంబున న
వ్విదురువచనములు నిలుపుదు। హృదయంబున నతఁడు పెద్ద♦యిష్టుఁడు మీకున్.

క. రేయును బగలును విదురుఁడు। నీయొద్దనె యునికిఁ జేసి ♦ నేరము పలుకన్
మాయిష్టం బెఱిఁగింపఁగ। ధీయుత యెడఁ గంటి మిన్ని ♦ దివసంబులకున్. 19

వ. అనిన వారలకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 20

సీ. పలుకులఁ జెయ్వులఁ ♦ బాండవులకుఁ బ్రీతి, గలిగిన ట్లుండుదుఁ ♦ గాని నాదు
హృదయంబు విదురున ♦ కెన్నండు నెఱిఁగింప, నేను మీతలంచిన ♦ యివ్విధంబ
తలఁచుచు నుండుదు ♦ దైవసంపదగల, వారలఁ బాండవ ♦ వరుల నేమి
సేయంగ నగు నద్ది ♦ సెప్పుఁ డిష్టం బింక, ననిన విచిత్రవీ ♦ ర్యాత్మజునకు
దుష్టచేష్టితుండు ♦ దుర్యోధనుం డిట్టు। లనియెఁ జిత్తగింపు ♦ మవనినాథ
పాండురాజసుతులు ♦ పాంచాలపతియొద్ద। నుండకుండఁ జేయు ♦ టుచిత మిపుడు.

వ. ఎట్లనినం బుత్రమిత్రబాంధవబలసమేతుండైన ద్రుపదునొద్దఁ బాండవు లుండు
వార లయిన వారలఁ గృష్ణబలదేవులు యదువృష్ణిభోజాంధకవర్గంబులతో వచ్చి
కూడిన నెవ్వరు సాధింప నోపరు గావున నెడ సేయక ద్రుపదుండు పాండవుల వి
డుచునట్లుగా భేదింత మొండె వలను గలవారలం బంచి కౌంతేయమాద్రేయుల
ను దమలో విరక్తు లగునట్లుగాఁ జేయింత మొండె నతిలలితప్రమదాజనంబులఁ బ్ర
త్యేకంబ యేవురకుం బ్రయోగించి ద్రౌపదియందు విరక్తిఁ బుట్టింత మొండె నే

* వారల- అని పాఠాంతరము.

పురకు నొక్కతియ యా లగుట కష్టం బని ద్రౌపదిఁ బాండవులవలన విగతస్నేహఁ గావింత మొండె నుపాంశుప్రయోగంబున భీము వధియించి తక్కినవారల బలహీనులం జేయుదము. 22

గీ. గాఢ్వచూలి పిఱుఁదఁ ♦ గావంగ నర్జును। నోర్వ సమరు లైన ♦ నోప రాజి
సతఁడు నిహతుఁ డగుడు ♦ నశ్రమంబునఁ బార్థు। నొక్కరుండు గర్ణుఁ ♦ డోర్వఁగలఁడు.

వ. ఈయుపాయంబులలో నెయ్యది * యుచితంబును నపగతదోషంబును దీర్ఘసూత్రంబును నగు నట్టిదానిం జెచ్చెర ననుష్ఠించునది యనినఁ గర్ణుం డిట్లనియె. 24

సీ. ఆర్యావర్తనుఁడు రా ♦ జాన్వయసమ్మతుఁ, డభిమతసంబంధుఁ ♦ డయినవాఁడు
గుణవంతులగుచున్న ♦ కొడుకులు గలవాఁడు, పాంచాలుఁ డేల య ♦ ప్పాండుసుతుల
వినయసంపన్నుల ♦ విడుచువాఁ డగు మఱి, పాండునందను లేక ♦ పత్నియందుఁ
గర మనురక్తులు ♦ గావునఁ దమలోన, నేల భేదిల్లుదు ♦ రెన్నఁ డయిన
నొక్కసతికిఁ బతులు ♦ పెక్కండ్రు రగు టిది। సతులకోర్కి గాన ♦ నతివ కృష్ణ
సుందరాంగి వారి ♦ యం దేల యపరక్త। యగు మనోరథంబు ♦ దగులుగాక. 25

వ. మఱి భీమసేనుండు దొల్లి మీచేసినయుపాంశుప్రయోగంబుల నేమి యయ్యె నింక నట్లు కావున నీయుపాయప్రయోగంబు లన్నియు నుడిగి యిప్పుడ పాండవుల యందు విక్రమంబుఁ బ్రయోగించుట కార్యంబు. 26

చ. ఘనమగువిక్రమంబునను ♦ గాదె జగత్త్రితయంబుఁ బాకశా
సనుఁడు జయించె భూతలము ♦ సర్వము మున్ భరతుండు విక్ర
మంబునను జయించె విక్రమము ♦ భూరియశఃప్రియు లైన రాజనం
దనులకు సర్వసాధనము ♦ ధర్మువు శత్రునిబర్హణం బిలన్. 27

వ. కావున విగతస్నేహులమయి చతురంగబలసన్నద్ధులమయి యుద్ధంబునం బాంచాలుర భంజించి పాండవుల నొండు గడ నుండ నీయక తోడ్కొని తెత్తమనినఁ గర్ణుపలుకు లాలించి ధృతరాష్ట్రుం డిదియ కార్యం బగు నయినను మతిమంతులతో విచారించి చేయుద మని భీష్మద్రోణవిదురకృపాశ్వత్థామసోమదత్తాదులం బిలిపించి యంతయు నెఱింగించిన విని భీష్ముండు దుర్యోధనుం జూచి యిట్లనియె. 28

భీష్మద్రోణులు దుర్యోధనునకు బుద్ధి సెప్పుట.

మత్తకోకిలము. ధీరు లీధృతరాష్ట్రపాండు ల ♦ తి ప్రశస్తగుణుల్ ప్రసి
ద్ధోరుకీర్తులు నాకు నిద్దఱు ♦ నొక్కరూప తలంపఁగా
మీరు వా రనునట్టి బుద్ధివి ♦ భేద మెన్నఁడు లేదు గాం
ధారిపుత్రశతంబునందుఁ బృ ♦ థాతనూజులయందునున్. 29

వ. అప్పాండవులతోడి విగ్రహంబు సేత కెన్నండును నొడంబడఁ బితృపైతామహంబయిన రాజ్యంబునకు మీయట్ల వారు నర్హులు గావున వారలకు నర్ధరాజ్యం బి

* యభిమతంబును- అని పాఠాంతరము.

చ్చిన నీకును నీబాంధవులకును మే లగు నట్లుగానినాఁ డపకీర్తియగుఁ గీర్తినిలుపు
టయకాదె రాజులకు జన్మఫలంబు. 30

గీ. కీర్తి లేనివాని ♦ కిని జీవనంబు ని। రర్థకంబు సూవె ♦ యవని * మీఁద
నిత్యమయినధనము ♦ నిర్మలకీర్తియ। యట్టికీర్తి వడయు ♦ టశ్రమంబె. 31

క. ఇలఁ గీర్తి యెంతకాలము। గలిగి ప్రవర్తిల్లు నంత ♦ కాలంబును ని
త్యులు గారె కీర్తిగల పు। ణ్యులు గీర్తివిహీనుఁ డెందు ♦ నుం బూజ్యుండే. 32

వ. కీర్తియు నపకీర్తియు జనులకు స్వర్గనరకనిమిత్తంబులు గావున నపకీర్తిపరిహరించి కీ
ర్తిం బ్రతిష్ఠించి పైతృకంబగు రాజ్యంబు పాండవులకిచ్చి వారితోడ బద్ధప్రణయుం
డ వయి కీర్తి నిలుపు మనిన భీష్మువచనంబులకు సంతసిల్లి ద్రోణుండు దుర్యోధనున
కిట్లనియె. 33

చ. బహుగుణ † ముత్తమోత్తమము ♦ పథ్యము ధర్మ్యము సాధుసమ్మతం
బహితబలప్రభేది విపు ♦ లార్థయుతం బగుటన్ భవత్పితా
మహువచనంబుఁ జేకొనుము ♦ మానుగ వారలతోడ నీవు వి
గ్రహ మొనరింప నేమిటికిఁ ♦ గౌరవ సౌబలకర్ణశిక్షలన్. 34

మ. విలసద్ధర్మవిశుద్ధవృత్తులు యశో ♦ వృద్ధుల్ గుణాగ్రీయబు
ద్ధులు మధ్యస్థులు గార్యనిర్ణయసమృ ♦ ద్ధుల్ మానమాత్సర్యదూ
రులు నాఁ జాలినవారిపల్కులకు వై ♦ రుధ్యంబు గావించున
జ్ఞులు భూనాథుల కాప్తులున్ సఖులు నై ♦ ‡ శోభింతు రత్యంతమున్. 35

చ. తనరుచు దైవయుక్తి మెయి ♦ ధర్మువు సత్యముఁ దప్పకున్న య
య్యనఘుల పైతృకం బయిన ♦ యంశము మిన్నక ♦ వజ్రపాణి కై
నను గొనఁ బోలు నయ్య కురు ♦ నందన పాండుతనూజు లున్న వా
రని విని వారికిం దగు ప్రి ♦ యం బొనరింపక యున్కి యుక్తమే. 36

వ. వారితో విగ్రహించుట కార్యంబు గాదు కావునఁ బాండవ ద్రుపదధృష్టద్యుమ్న
కుంతీద్రౌపదులకుఁ బ్రియపూర్వకంబుగా నుచితభూషణాంబరావళులు వేలు
వేలు నిచ్చి యప్పాండవుల నిందులకుఁ దోడ్కొని వచ్చువారిఁ గా దుశ్శాసనవిక
ర్ణప్రభృతుల నంపు మనిన ద్రోణువచనంబు లాకర్ణించి కర్ణుం డిట్లనియె. 37

గీ. ముదుసళులు దమ కిమ్ముగఁ ♦ జదివి కొంద్రు। గాక పతులకు హిత మగు ♦ కర్జ మేల
యొలసి చెప్పుదు రహితులఁ ♦ గలపికొనుట। ధర్మ వని రిది నయవిరు ♦ ద్ధంబుగాదె.

వ. మంత్రులు దమతమబుద్ధిదోషంబున నెట్లయినం బలుకుదురు వారల సాధుత్వంబు
న నెఱుంగవలయు నెట్లనినఁ దొల్లి నితంతువను మగధరాజు విశలేంద్రియ వర్గుం డ
యి శ్వాసమాత్రంబు దక్క రాజ్యతంత్రంబునం దసమర్థుండై యున్న నాతనిమంత్రి
యేకప్రధానుం డయి రాజ్యతంత్రం బెల్లఁ దనవశంబగుటం జేసి వాని నవమానించి

* నాథ— † వస్తుభూషణను— ‡ శోషింతు- అని పాఠాంతరములు.

తదీయరాజ్యవిభవం బెల్లం జేకొనియె విక్రమహీనుండయి వాండును రాజ్యంబు గో ల్పడియెం గావున మంత్రులు హితులపోలె నుండి యహితం బాచరింతురు మీయి ద్దఱపలుకులు మాకుం జూడ నహితంబులనిన నలిగి వానికి ద్రోణభీష్ము లిట్లనిరి. 39

క. ఉడుగక మే మహితముం బలి। కెడువారము నీవు హితము ♦ * కేవలముం బ
ల్కెడువాండవు మాకంటెను। గడు హితుండవు నీవ కావె ♦ కౌరవ్యులకున్. 40

క. నీకఱవుల నీకురుకుల। మాకులతం బొందు టేమి ♦ యాశ్చర్యము సా
మ్యాకృతులు గానివారల। వాకులు శిశులు నుపద్ర ♦ వంబులు గావే. 41

వ. అనుచున్న వారి నిద్దఱ వారించి విదురుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె. 42

సీ. ధర్మార్థవిత్తముల్ ♦ దథ్యవాదులు వయో, వృద్ధులు మధ్యస్థ ♦ విమలమతులు
ద్రోణగాంగేయులు ♦ దురితవిదూరులు, ని న్నెద్ది గఱపిరి ♦ నెమ్మితోడ
దానిన చేయుట ♦ ధర్మువు వారల, కంటెను నీ కొరుల్ ♦ గలరె హితులు
దుర్యోధనుండును ♦ దుశ్శాసనుండును, గర్ణుండు శకునియుం ♦ గరము బాలు
రెఱుంగ రిదియు ధర్మ ♦ విది యధర్మం బని। యట్టివారిపలుకు ♦ లాదరించి
వినక పాండుసుతుల ♦ వేగ రావించి వా। రలకుం బ్రీతి నర్ధ ♦ రాజ్య మిమ్ము. 43

మ. తమకుం దార యజేయు లెవ్వరికి దో ♦ ర్దర్పంబునన్ దానిపై
శమితారాతిబలుండు వారలకుం బాం ♦ చాలప్రభుం డిప్డు చు
ట్టము దా నయ్యెం దదాత్మజుం డయిన ధృ ♦ ష్టద్యుమ్నుండున్ వారితో
సమవీర్యుం డొడంగూడె నిష్టుడయి తా ♦ సంబంధబంధంబునన్. 44

మ. బలదేవాచ్యుత సాత్యకుల్ దమకు నొ ♦ ప్పన్ మిత్రులుం గూర్చు మం
త్రులుం గా దైవము మానుషంబుం గల ని ♦ త్యుల్ నీకు దుర్యోధనా
దులకంటెం గడు భక్తు లెంతయు వినీ ♦ తుల్ ధీరు లప్పాండుపు
త్రులు నీపుత్రులు గారె వారిం దగునే ♦ దూరస్థులం జేయంగన్. 45

ఉ. ఆహవభూమిలోనం బర ♦ మార్థము పార్థుండు వైరివాహినీ
వ్యూహము ద్రచ్చుచోట మఘు ♦ వుండును † వాని కెదుర్కొనంగ ను
త్సాహము సేయండన్న లఘు ♦ సారు లధీరు లసాహసుల్ నిరు
త్సాహులు ద్రోహులై యెదిరి ♦ ‡ చత్తురొ నొత్తురొ మానవేశ్వరా. 46

ఉ. ఆయతబాహుం డాతనికి ♦ నగ్రజుం డగ్రణి పోరులందు నా
గాయుతసత్త్వుం డుద్ధతయు ♦ గాంతకృతాంతనిభుండు భీముం డ
వ్వాయుజసవ్యసాచుల న ♦ వార్యబలోన్నతిం బోలుచున్న మా
ద్రేయు లజేయు లెవ్వరికి ♦ దేవసముల్ సమరాంతరంబునన్. 47

క. తమ్ములయట్టుల తనకు వ। శమ్మయి ధర్మువును ధృతియు ♦ సత్యముం గారు
ణ్యమ్మును నొప్పంగం బేర్మి ని। జమ్ముగ మనుధర్మజునక ♦ సాధ్యము గలదే. 48

* క్రియం గొనంగాం బ- † వానికి మార్కొ-నంగ- ‡ చావక మందురె- అని పాఠాంతరములు.

వ. వారల బలపరాక్రమంబు లెల్ల వారలకు దృష్టపూర్వంబుల యట్టి వారితోడ విగ్రహంబు సేయు దుర్బుద్ధులుం గలరె నీపుణ్యంబున నమ్మహాత్ములు జననీసహితంబు లక్కయింట బ్రదికిరి నీయం దాపురోచనకృతం బయిన దుర్యశఃపంకంబు పాండవానుగ్రహాజలంబులం జేసి కడిగి కొనుము మఱి దుర్యోధన కృతాపరాధంబున నఖిలమహీప్రజకు నపాయం బగు నని తొల్లియు నీకుఁ జెప్పితి నట్లు గాకుండ రక్షింపు మనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు విదురున కిట్లనియె. 49

క. నీవును భీష్ముఁడు ద్రోణుఁడు! భూవినుతవిశుద్ధధర్మ ♦ బుద్ధుల రగుటన్
మీవచనమున కనర్థము! గావింపఁగ నంతకార్య ♦ గతిమూఢుఁడనే. 50

వ. మీపంచినవిధంబున నప్పాండవుల కర్ధరాజ్యం బిచ్చెద నని భీష్మవిదురద్రోణాదులయిన బాంధవప్రధానులయు దుర్యోధనాదులయిన రాజపుత్రులయు సమక్షంబున నిశ్చయించి యప్పుడ పాండవులం దోడ్కొని తేర విదురుం బంచిన నాతండును ధృతరాష్ట్రు శాసనంబున ద్రుపదుపురంబునకుం జని పుత్రభ్రాతృపరివృతుండైయున్న ద్రుపదుని వాసుదేవసహితులై యున్న పాండవులం గాంచి ధృతరాష్ట్రుండు పుత్తెంచిన రత్నభూషణాదులు వేఱువేఱ నిచ్చి తానును వారిచేతఁ బ్రతిపూజితుండై కేశవ పాండవ సమక్షంబున విదురుండు ద్రుపదున కిట్లనియె. 51

మ. అభిజాతుండవు ధర్మశీలుఁడవు నీ ♦ యందైన సంబంధ మిం
దభిరమ్యం బనురూప మిష్ట మని సౌ ♦ హార్దంబునన్ జాహ్నవీ
ప్రభవుండున్ ధృతరాష్ట్రుఁడుం గృపుఁడు గుం ♦ భప్రోద్భవుండున్ యశో
విభవాలంకృత సంతసంబుపడి రు ♦ ర్వీవంద్య లిష్టంబునన్. 52

ఉ. తల్లియుఁ బుత్రు లేవురు ను ♦ దారమతుల్ దమయొద్ద వాసినం
దల్లడ మంది యందఱును ♦ దద్దయు దుఃఖితచిత్తు లైరి నీ
యల్లురఁ బాండుపుత్రులఁ బ్రి ♦ యంబునఁ జూడఁగఁ గోరుచున్న వా
రెల్లజనంబులం గురుకు ♦ లేశ్వరుఁ డాదిగ బంధువర్గమున్. 53

క. గురుగుణయుతు లగు కొడుకులఁ! గురుకులము వెలుంగ నయిన ♦ కోడలిఁ గృష్ణం
బరమపతివ్రతఁ గుంతిని! గరుణను రాఁ బనిచె రాజు ♦ గజపురమునకున్. 54

వ. నీచేత ననుజ్ఞాతులై కాని వీరలు రా నేరరు గావున వీరిం బుత్తెంచునది యనిన విదురునకు ద్రుపదుం డిట్లనియె. 55

చ. రవినిభ తేజుఁ డైన ధృత ♦ రాష్ట్రుఁడు పంపఁగ నీవు కార్యగౌ
రవమున వచ్చినప్పుడ తి ♦ రంబుగ వీరికి నిష్టసిద్ధి దా
నవు టది యేమి సందియమె ♦ యంబుజనాభుఁడు నీవుఁ బాండవ
ప్రవరుల కెల్లఁ బ్రోద్దును శు ♦ భంబు దలంతురు గారె నెమ్మితోన్. 56

క. నీవును * ద్రోణుండును వసు! దేవతనూజుండు భీష్మ ♦ ధృతరాష్ట్రులు న

* ధర్మజుఁడును- గలశజుఁడును- అని రెండు పాఠాంతరములు.

ద్భావమున నద్ది సేయం। గా వగచితి * రదియ హితము ♦ గా కొం డగునే. 57

వ. అనిన వాసుదేవుం డిట్లనియె. 58

క్క. ఎవ్వరును నేమి సేయుదు। రివ్విదురుఁడు పాండవులకు ♦ హిత † మొనరించున్
నెవ్వగ నొందకు దలంపక। యివ్వీరుల కగు నభీష్ట ♦ మిదియు మొదలుగాన్. 59

వ. అనిన నందఱకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 60

క. కురుముఖ్యులు ధృతరాష్ట్రవి। దుర భీష్ములు గురులు మాకు ♦ ద్రుపదప్రభుఁడున్
గురుఁడు మురాంతకుఁడు జగ। ద్గురుఁ డిందఱమతమునను న ♦ గున్ శుభయుక్తుల్.

—••◆పాండవులు హస్తిపురంబునకు వచ్చుట◆••—

వ. అని యుధిష్ఠిరుండు వారి యనుమతంబునఁ దమ్ములుం దానును హస్తిపురంబునకుఁ బోవ నిశ్చయించి ద్రుపదు వీడ్కొని ప్రయాణోన్ముఖుం డయ్యె నట్లు విదురుండు పాండవులఁ బాంచాలిని గుంతీదేవిం దోడ్కొని వాసుదేవ ధృష్టద్యుమ్ను లపరిమితసేనాన్వితులై తోడ రాఁగా వచ్చునంత వారలరాక విని ధృతరాష్ట్రుండు వికర్ణ చిత్రసేన ద్రోణ కృపాచార్యుల నెదురుపుత్తెంచినం దత్సైన్యసమేతు లయి మహోత్సవంబుతోఁ బాండవులు గజపురప్రవేశంబు సేయునప్పుడు వారలంజూచి.62

సీ. పురజను లెల్లను ♦ గర మనురక్తులై, ధర్మస్వరూపుఁ డీ ♦ ధర్మతనయుఁ
డనుజులు దానును ♦ జనుదెంచెఁ బాండు భూ, జనపతి జీవించి ♦ మనలఁ గావఁ
బ్రీతితోఁ దా నిప్పు ♦ డే తెంచె మే లయ్యె, నిమ్మహాత్ములకు దై ♦ వమ్ముఁ బురుష
కారంబుఁ గలుగంగ ♦ ధారుణీరాజ్యంబు, వాయునే యాపదల్ ♦ వాయుఁ గాక
దానహోమజప వి ♦ ధానముల్ మన కివి। గలవయేని ధరణి ♦ వలయరాజ్య
మింద యుండి ధర్మ ♦ నందనుఁ డొనరించు। చుండుఁ గావుతమ య ♦ ఖండితముగ.

వ. అని పౌరజను లెల్ల దీవించు చుండఁ బౌరవకులనందనులయిన పాండునందనులు వచ్చి భీష్మ ధృతరాష్ట్రాదికురువృద్ధులకు మ్రొక్కి సకలజనానురాగం బొనరించుచు దుర్యోధనాదులతోఁ గలసి యెప్పటియట్ల రాజ్యవినోదంబులతో నేనుసంవత్సరంబు లుండునంత నొక్కనాఁడు ధృతరాష్ట్రుండు భీష్మ విదుర ద్రోణ దుర్యోధనాదుల సమక్షంబునఁ బాండవుల కిట్లనియె. 64

గీ. సర్వలోకకర్మ ♦ సాక్షి యీకృష్ణుండు। సాక్షి గాఁగ మీకు ♦ సకలవృద్ధ
రాజులొద్ద నర్ధ ♦ రాజ్య మిచ్చితిఁ బాండు। రాజవిభవ మెల్ల ♦ రమణఁ గొనుఁడు.

వ. అని ధర్మరాజు నభిషిక్తుం జేసి. 66

క. నెమ్మిఁ జని ఖాండవప్ర। స్థమ్ము నివాసంబు జేసి ♦ తద్దయు ననురా
గమ్మెసఁగ నుండుఁ డందుఁ డి। రమ్ముగ నని పనిచెఁ బాండు ♦ రాజాత్మజులన్. 67

వ. పాండవులును ధృతరాష్ట్రశాసనంబునను భీష్మాదుల యనుమతంబునను వాసుదేవసహితు లయి ఖాండవప్రస్థమ్మున కరిగి రంత. 68

---

* రతి హితంబు— † మొనరింపక - అని పాఠాంతరములు.

విశ్వకర్మ యింద్రప్రస్థపట్టణమును నిర్మించుట.

క. హరి యింద్రుఁ దలఁచె నింద్రుఁడు। గర మనురక్తుఁ డయి విశ్వ ♦ కర్మను బనిచెన్
సురపురమున కెన యగుపుర। మరుదుగ నిర్మింపు ముర్వి ♦ నని కడుఁ బ్రీతిన్. 69

సీ. ద్వైపాయనుండును ♦ ధౌమ్యుండు నాదిగా, భూసురుల్ సూత్రవి ♦ న్యాస మమరఁ
జేసి శాంతికవిధుల్ ♦ సేయంగ సుప్రశ, స్తం బైన రమ్యదే ♦ శంబునందు
వాసవాదిష్టుఁడై ♦ వసుధకు నేతెంచి, పేర్మితో నవ్విశ్వ ♦ కర్మ పురము
నిర్మించె నదియును ♦ నిరుపమలీలలఁ, దనరి యింద్రప్రస్థ ♦ మనఁగ నింద్రు
పురముతోఁ గుబేరు ♦ పురముతో వరుణుని। పురవరంబుతోడ ♦ నురగరాజ
పురవిభూతితోడ ♦ నురువిలాసంబుల। సరి యనంగ నొప్పె ♦ ధరణిమీఁద. 70

ఉ. ఇమ్ముగ విశ్వకర్మ రచి ♦ యించిన కాంచనహర్మ్యతుంగశృం
గమ్ముల రశ్మిరేఖలు ప్ర ♦ కాశములై కడుఁ బర్వి తత్సమీ
పమ్మునఁ బొలుచున్న ఘన ♦ పంక్తులయం దచిరద్యుతిప్రతా
నమ్ములఁ గ్రేడి సేయుచు న ♦ నారతమున్ విలసిల్లు నప్పురిన్. 71

చ. అలఘుతరంబులై తుహిన ♦ హారసుధారుచి నిందురోచిరా
కులశశికాంతవేదిపృథు ♦ * కుంజగళజ్జలనిర్ఝరంబులన్
విలసితజాహ్నవీవిమల ♦ వీచివిలోలలసత్పతాకలం
బొలుపగుఁ దత్పురీభవన ♦ ముల్ హిమశైలముఁ † బోలి యున్నతిన్. 72

చ. వననిధిలోని రత్నములు ♦ వాసుకిమూర్ధజరత్నసంఘముల్
గొనఁగ నవశ్యమున్ జనుల ♦ కున్ సమకూఱదు గాన నెప్పుడుం
గొనఁగఁ బరార్థ్యవస్తువులఁ ♦ గోరినవానిన యిత్తు రత్తెఱం
గునఁ బచరింతు రంగళులఁ ♦ గోమటు లప్పురి ‡ సిద్ధరత్నముల్. 73

సీ. వలరాజుసచివుల ♦ వడువునఁ బెడఁ గగు, కర్కశస్తనములఁ ♦ గరమువాఁడి
చూడ్కుల నతిరాగ ♦ సురుచిరాధరముల, మదవిలాసాలస ♦ మందగతుల
వక్రాలకంబుల ♦ వలుఁద పిఱుందుల, దర్పగద్గదభాషి ♦ తములఁ జేసి
జనులచిత్తములకు ♦ సంతోష మొనరించు, కామినీజనముల ♦ కలిమి సకల
కామభోగంబులకు నదే ♦ కాంతగృహముఁ బోలి పొలిచియుధర్మార్థ ♦ ములకు నిదియ
యాస్పదం బన వర్గత్ర ♦ యానుబంధు। లగు జనుల కెంతయును నొప్పు ♦ నప్పురంబు.

క. శరనిధినినాదనిభ మగు। పుర ఘోషము గీడుపఱిచి ♦ పొలుపుగఁ గడు న
ప్పురవరమునను మహీసుర। వరవేదాధ్యయనరవ మ ♦ వారిత మయ్యెన్. 75

చ. పరిఘజలంబులం దమల ♦ పంకరుహోత్పలకైరవాదిసుం
దరకుసుమంబులున్ ఘనప ♦ థంబున నుజ్జ్వలతారకానిరం
తరకుసుమంబులున్ వెలయుఁ ♦ దత్పురవప్రము పాదపీఠికా

* కూట- కుడ్య- అని రెండు పా॥లు. † శ్రేణిస్నేయుచుఁ- ‡ నిద్ధ- అని పాఠాంతరములు.

శిరములఁ గొప్ప నర్చనలు • సేసినపువ్వుల యవ్విధంబునన్. 76

చ. తమము నడంచుచున్ వెలుఁగు • తత్పురగోపురశాతకుంభకుం
భముల విచిత్రసన్మణిగ • భస్తివితానములన్ విచిత్రవ
ర్ణములగు నాత్మవాహముల • నమ్మక పల్మఱుఁ జూచి యన్యవా
హము లని సంశయప్రణిహి • తాత్ముఁ డగున్ హరిదశ్వుఁ డెప్పుడున్. 77

చ. సరళ తమాల తాల హరి • చందన చంపక నారికేళ కే
సర కదళీ లవంగ పన • స క్రముకార్జున కేతకీ లతా
గరు ఘనసాగ సాల సహ • కార ము ఖార్జ్వ మహీజరాజ సుం
దరనవనందనావళులఁ • దత్పురబాహ్యము లొప్పఁ జూడఁగన్. 78

మ. అనిలం బప్పురిఁ బౌరచిత్తముల క • త్యానంద మొందంగ స
ద్ధిని మిన్నేటితరంగలం బెనఁగుచున్ • దివ్యద్రుమాకీర్ణ నం
దనసందోహము దూఱుచున్ వికచకే • తక్యాదినానాలతాం
తనవామోదముఁ బొందుచున్ సుడియు ని • త్యంబుం గరం బిష్టమై. 79

వ. ఇట్టి యింద్రప్రస్థపురంబునం దింద్రవిలాసంబుతో వ్యాసవాసుదేవానుమతుండై ధ
ర్మతనయుండు ధౌమ్యపురస్సరమహీసురప్రవరవేదఘోషంబులు సకలజనాశీర్వా
దనాదంబులు మృదు మధుర మంగళ సంగీతరవంబులు వివిధతూర్యధ్వనులును
జెలంగఁ జతుర్వర్గంబునుంబోని యనుజవర్గంబుతో శుభముహూర్తంబునం బ్రవే
శించి సర్వప్రకృతిజనానురాగుం డయి. 80

చ. అనుజులు నల్వురుం దనకు • నత్యనురాగమునన్ విధేయులై
తనరుచు నుండ వేదవిది • తం బగుయజ్ఞముఁబోలె సర్వ*సా
ధన శుభమూర్తియై భువన • † దక్షుఁడు ధర్మపరుండు ధర్మనం
దనుఁడు ధరాధిరాజ్యము ము • దంబునఁ జేయుచు నుండెఁ బ్రీతితోన్. 81

సీ. అనఘు వేదాధ్యయ • నాసక్తు నారభ్య, మాణమహాధ్వరు • ‡ మహితచరితు
సర్వవర్ణాశ్రమ • సంరక్షణక్షము, సత్యసంధాను న • జాతశత్రు
భరతవంశోత్తముఁ బ్రభు ధర్మనందను, రాజుఁ గాఁ బడసి సు • రాజ్ఞ యయ్యె
వసుధ యధిష్ఠాన • వతి యయ్యె మఱి లక్ష్మి, బంధురం బయ్యెను • బరమధర్మ
మన్న రెండునందు • నాపూర్ణతరశర। ద్దిందవాతపంబు • నందుఁ బ్రీతి
సమముగా సమస్త • జనులచిత్తంబు లా। నందరసభరంబు • నొందెఁ దాల్చె. 82

క. ధరణిఁ బ్రజ ధర్మసుతు సు। స్థిర నిర్మలధర్మచరితఁ • జేసి రుజాత
స్కర పరరాజుల బాధలఁ। బొరయక సంతతసమృద్ధిఁ • బొందె విభూతిన్. 83

క. తనరిరి తద్దేశంబున। ననవరతము యజనయాజ • నాధ్యయనాధ్యా
పనదానములుఁ బ్రతిగ్రహ। మును నను షట్కర్మములను • భూసురముఖ్యుల్. 84

---

* పావన — † వంద్యుఁడు — ‡ మను వరిత్రుఁ- అని పాఠాంతరములు.

క. పంచి యజనాధ్యయనదా। నంబుల వర్తిల్లె బ్రాహ్మ ♦ ణప్రియ మయి ధ
ర్మ్యం బయి క్షత్రియ వైశ్య కు। లం బవితథపుణ్య కర్మ ♦ లాలస మగుచున్. 85
క. పరమద్విజశుశ్రూషా। పరు లయి శూద్రాదు లవనిఁ ♦ బరఁగిరి ధర్మ
స్థిరమతు లయి ధర్మజు ధ। ర్మరాజ్య మభివృద్ధిఁ బొందె ♦ మహిమాస్పదమై. 86
వ. అంత. 87
క. నారదుఁడు వచ్చెఁ దద్వచ। నారంభుల రగుడు మీర ♦ లని కఱపి మహో
దారుఁడు వారల వీడ్కొని। నారాయణుఁ డరిగెఁ దక్ష ♦ ణమ తనపురికిన్. 88
వ. పాండవులును బరాక్రమపరిణయవశీకృతాఖిలరాజన్యులయి సుఖం బుండునంత
నొక్కనాఁడు. 89
తరలము. ప్రవిమలాగమతత్త్వవేది త ♦ పఃప్రభాసి జగత్త్రయీ
శివకరుండు హితోపదేశము ♦ సేయఁగాఁ గడు వేడుకన్
దివిజ * వంద్యుఁడు ప్రీతితోఁ జను ♦ దెంచె నారదుఁ డంబుజో
ద్భవతనూజుఁడు భాను తేజుఁడు ♦ పాండవేయుల పాలికిన్. 90
మానిని. తమ్ములుఁ దానును ధర్మతనూజుఁడుఁ ♦ దక్షణసంభృతసంభ్రముఁడై
యమ్మునినాథవరేణ్యునకున్ విన ♦ యమ్మున మ్రొక్కి సమున్నతపీ
ఠమ్మున నుంచి యథావిధిపూజ లొ ♦ డంబడఁ జేసి మునీశ్వర నె
య్యమ్మున † నీ విట వచ్చుటఁ జేసి కృ ♦ తార్థుల మైతిమి యందఱమున్. 91
వ. మాపుణ్యంబున భవద్దర్శనంబు సంభవించె నని పరమభక్తిం బాంచాలి మ్రొక్కిం
చిన నందఱ నాశీర్వచనంబుల నభినందించి నారదుండు ద్రౌపదిని బోవంబనిచి
యేవురకు నేకాంతంబున నిట్లనియె. 92
సీ. సర్వధర్మజ్ఞుల ♦ రుర్వీశపూజ్యుల, రన్యోన్యనిత్యసౌ ♦ హార్దమతుల
రగణితగుణయుక్తిఁ ♦ బొగడంగఁ దగువార, లిట్టిమీ యేవుర ♦ కిపుడు ద్రుపద
సుతయొక్కతియ ధర్మ♦‡సతియును నయి యున్న, యది యాక్రమంబులో♦కాగమంబు
లందు విరుద్ధ మీ ♦ సుందరీకారణం, బున మీకు విప్రీతి ♦ వుట్టకుండ
నుండవలయుఁ బ్రియస♦హోదరుల్ § దొల్లి సుం। దోపసుందు లొక్క ♦ యువతికతన
విగ్రహించి యసుర ♦ వీరులు దమలోనఁ। బోరి మృత్యునిలయ ♦ మునకుఁ జనిరి.
క. అనిన నది యెట్టు లని యమ। తనయుఁడు గడు వేడ్కతోడఁ ♦ దన్నడిగిన నా
తనికిఁ దదీయానుజులకు। నినసన్నిభుఁ డమ్మునీంద్రుఁ ♦ డి ట్లని చెప్పెన్. 94

సుందోపసుందోపాఖ్యానము

వ. తొల్లి దితిపుత్రుం డైన హిరణ్యకశిపు వంశంబున నికుంభుం డను వానికి సుందోప
సుందు లన నిద్దఱు గొడుకులు పుట్టి నియతాత్ములయి తపంబునం గాని సర్వంబును

---

* ముఖ్యుఁడు— † మీరిట— ‡ మతిపత్నియై— § సుందోప। సుందు లొక్క యువతి యందుఁ దగిలి- అని పాఠాంతరములు.

బడయ రా దని యేకనిశ్చయులై వింధ్యాచలంబున కరిగి నిగృహీతేంద్రియులై నిదాఘకాలంబెల్లఁ బంచాగ్నిమధ్యంబున నిలిచి వానకాలంబునను శీతకాలంబునను జలాశయంబుల వసియించి మఱియు వాయుభక్షకు లేకపాదస్థితు లూర్ధ్వబాహు లధోముఖులును నై పెద్దకాలంబు దపంబు సేసిన. 95

సీ. వారిదారుణతపో ♦ వహ్నిదాహంబున, వింధ్యాద్రిదరుల నా ♦ విర్భవించి
*యత్యుచ్చ మయి ధూమ ♦ మాకాశ మెల్లను, గప్పిన నమరులు♦గరము వెఱచి
రత్నంబులను వధూ ♦ రత్నంబులను జేసి, తత్తపోవిఘ్ను వి ♦ ధానవిరతు
లయి ప్రబోధింపంగ ♦ నలవి గా కున్నఁ దో, యజగర్భుపాలికి ♦ నరిగి యసుర
వరులతపముఁ జెప్ప♦వలయునావుడుఁ గమ। లాసనుండు త్రిభువ♦నార్చితుండు
సురహితంబుపొంటె ♦ సుందోపసుందుల। కడకు వచ్చె వరము ♦ గరుణ నీఁగ. 96

వ. ఇట్లు పితామహుండు సుందోపసుందుల తపంబునకు మెచ్చి సన్నిహితుం డయి మీ కిష్టంబయిన వరం బిచ్చెద వేఁడుం డనిన వారలు వారిజాసనునకు ముకుళితకరకమలు లయి దేవా మా యిష్టంబు దయ సేయ మీ కిష్టం బేని మాకుఁ గామరూపత్వంబును గామగమనంబును సకలమాయావిత్వంబును నన్యులచేత నవధ్యత్వంబును నమరత్వంబుం బ్రసాదింపుం డనిన. 97

గీ. కమలభవుండు వారి ♦ కమరత్వ మొక్కటి। దక్కఁ గోర్కు లెల్ల ♦ నక్కజముగఁ
గరుణ నిచ్చె నిట్లు ♦ సరసిజగర్భుచే। వరము వడసి యసుర ♦ వరులు వెఱిగి. 98

క. అనుపమరాజ్యవిభూతిం। దనరి జగద్విజయకాంక్ష ♦ దైత్యులకు ముదం
బొనరఁగ నకాలకౌముది। యను నుత్సవ మొప్పఁ జేసి ♦ రగణితబలులై. 99

క. సురగరుడోరగ కిన్నర। పురములు వడిఁ జూఱగొనుచు ♦ భూలోకమునం
బరఁగిన రాజర్షి మహీ। సురవరులకు బాధ సేయు ♦ చును గర్వమునన్. 100

క. ద్విజవరవినిర్మితము లగు। యజనస్వాధ్యాయకవ్య ♦ హవ్యతపోదా
నజపంబులఁ బితృదేవత। లజస్రమును దృప్తు లగుదు ♦ రని కడు నలుకన్. 101

వ. పుణ్యవంతుల నిత్యనైమిత్తికకర్మంబులకు విఘ్నంబు సేయుచు సింహవ్యాఘ్రగజరూపధరు లయి వనంబులం దిరుగుచు మునిపల్లెలు సొచ్చి మునులకుఁ బ్రాణభయంబు సేయుచున్న వారల క్రూరకర్మంబులకు వెఱచి వేల్పులు మునులును బురాణమునిపాలికిం జని కృతాంజలులయి జగంబులకు సుందోపసుందులు సేయు నుపద్రవంబులు సెప్పిన విని విశ్వగురుండు విస్మితుం డయి వార లన్యులచేత వధ్యులు గారు పరస్పరయుద్ధంబునఁ బంచత్వంబుఁ బొందవలయు నని విచారించి విశ్వకర్మ రావించి రూపలావణ్యవతి నొక్క యువతి సృజియింపు మని పంచినఁ బ్రసాదం బని మొక్కి యప్పుడు. 102

పృథ్వి. తిలాసుమణికోటిసంఘటిత ♦ దివ్యదేహంబుతోఁ

---

* యత్యుగ్ర- అని పాఠాంతరము.

దిలోత్తమయనంగ నొక్కయువ ♦ తీలలామంబు ను
త్పలాక్షి నొనరించె సర్వగుణ ♦ భాసిరూపక్రియా
కలావిదుఁడు విశ్వకర్మ దన ♦ కౌశలం బేర్పడన్. 103

వ. అదియును సురేంద్రప్రముఖ సురబృందపరివృతుండైయున్న పరమేష్ఠికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి పని యేమి యని ముందటనున్న నరవిందసంభవుం డాసుందరిం జూచి సుందోపసుందులను దైత్యులు దర్పితు లయి వింధ్యకందరంబున నుండి జగంబుల కహితంబు సేయుచున్న వారు వార లిద్దఱు నీకారణంబున నొండొరులతోడం బోరి దండధరుపురంబున కరుగు నట్లుగాఁ జేయు మనిన వల్లె యని. 104

సీ. అబ్జజు వీడ్కొని ♦ యది దేవసభకుఁ బ్ర, దక్షిణం బొనరించి ♦ తత్ప్రదక్షిణంబ
తదూర్పిప * సౌందర్య♦దర్శనలోలుఁడై, యజుఁడు నాలుగుదిక్కు♦లందుఁ దనకుఁ
గావించుకొనియె ము ♦ ఖంబులు మఱి రెండు, కన్నులఁ జూచినం ♦ గాదు తృప్తి
యనిసురేంద్రుండుస♦హస్రాక్షుఁడయ్యెన, య్యమరులుగామమో♦హాంధులయిరి
ముదిత యిట్లు సర్వ♦మోహినియైమర్త్య। భువనమునకు మెఱుఁగు♦వోలె నొప్పి
యరుగుదెంచె సుంద♦రాంగి వింధ్యాచల। విపినదేశ మెల్ల ♦ వెలుఁగుచుండ. 105

క. అమ్ముదితఁ జూచి యన్నయుఁ। దమ్ముఁడు నొక్కట మనోజ ♦ తాడితులై రా
గమ్మున నన్యోన్యస్నే। హమ్ములు వెడవాపి నిలిచి ♦ రయ్యువతికడన్. 106

క. ఘను లయ్యిరువురు నేకా। సనభోజనయాననిలయ ♦ శయనక్రియలం
దనరెడు వా రేకస్త్రీ। వినిహితకాము లయి రపుడు ♦ విధినియమమునన్. 107

క. ఇది నావల్లభ యిది నా। హృదయేశ్వరి యనుచుఁ గోరి ♦ యిరువురు మదనో
న్మదు లయి పరిగ్రహించిరి। తదీయకమనీయసవ్య ♦ దక్షిణకరముల్. 108

వ. ఇట్లు పట్టుకొని. 109

క. సుందరి మాయిద్దఱిలో। నిం దెవ్వరి వలతు చెప్పు ♦ మీ వనవుడుఁ బూ
ర్ణేందుముఖ నూచి మీలో। నం దెవ్వఁడు వొడిచి యొడుచు ♦ నతనిన వలతున్.

క. అనవుడు నిద్దఱుఁ దమలోఁ। † బొనువడ కొండొరులతోడ ♦ భూనుతు లలుకన్
ఘన ‡ వజ్రకరులు దాఁకిరి। తనరఁగ నటఁ గొండ ♦ గొండఁ దాఁకిన భంగిన్. 111

—•◆సుందోపసుందులు తమలో యుద్ధంబు చేసి చచ్చుట◆•—

క. విపరీతగతిని సుందుం। డుపసుందుఁడుఁ దాఁకి పొడిచి ♦ రొండొరులు మహా
కుపితాత్ములయి తిలోత్తమ। నెపమున దృఢముష్టిఘాత ♦ నిర్ఘాతములన్. 112

క. అన్యోన్యప్రియభాషణు। లన్యోన్యహితైషు లసుర ♦ లన్యులపోలెన్
మన్యుపరిప్రేరితు లై। యన్యోన్యాహతిని జనిరి ♦ యమపురమునకున్. 113

క. ఇంతులనిమిత్తమున ధృతి। మంతులు వొందుదురు భేద ♦ మతి గావున మీ

* లావణ్య— † బెనఁగిరి యొండొరుల తోడ బిట్టుగు నలుకన్— ‡ కాయులట్లు- అని పాఠాంతరములు.

రింతయు నెఱింగి * యొండులు। చింతింపక సమయ † మింత ♦ సేయుఁడు బుద్ధిన్.

సీ. అనిన నారదమహా ♦ మునిపల్కుఁ జేకొని, తమలోన నొడఁబడి ♦ విమలబుద్ధి
నేవురయందును ♦ ద్రౌపది ప్రీతితో, నొక్కొక్కయింట నొ ♦ క్కొక్కయేఁడు
క్రమమున నుండను♦గమలాక్షి యెవ్వరి, యింటఁ దా నుండు న ♦ య్యింటివలనఁ
బెఱవారు సన కుండ ♦ నెఱుఁగక చని రేని, వెలయఁగఁ బండ్రెండు ♦ నెలలు తీర్థ
సేవఁ జేయుచును వి ♦ శిష్టవ్రతంబులు। ధీరవృత్తి సలుపు ♦ వారు గాఁగ
సన్మునీంద్రునొద్ద ♦ సమయంబు సేసిరి। రాజనుతులు పాండు ♦ రాజసుతులు. 115

వ. ఇట్లు హితోపదేశంబు సేసి నారదుం డరిగినం బాండవులు దమచేసిన సమయస్థితి సలుపుచు సుఖం బుండి రంతఁ గొండొకకాలంబునకు నొక్క బ్రాహ్మణుండు ముచ్చులచేత హోమధేనువుం గోల్పడి వచ్చి యాక్రోశించిన విని విజయుండు విస్మితుం డయి విప్రుల కయినబాధఁ దీర్పక యుపేక్షించుట పాపం బని యప్పు డవ్విప్రు రావించి యేమి కారణంబని యడిగిన నర్జునునకు నాతం డిట్లనియె. 116

క. యమతనయు ధర్మరాజ్యము। తమరాజ్యమ యని మహోము ♦ దంబున విప్రో
త్తము లున్నచోట నే బ। న్నము వడి కోల్పడితి గోధ♦నము ముచ్చులచేన్. 117

సీ. వదలక ముచ్చుల ♦ వధియించి నాహోమ, ధేనువుఁ గ్రమ్మఱఁ ♦ దెచ్చి యిమ్ము
జననుత దాని వ ♦ త్సంబు నిన్నటఁ గోలె, నుడుగక యఱచుచు♦నున్న యదియుఁ
బలుకుల కెడ లేదు ♦ బాణాసనము గొని, చనుదెమ్ము నాతోడఁ ♦ జక్క ననిన
ద్రౌపదీసహితుఁ డై ♦ ధర్మరా జాయుధా, గారంబునం దున్నఁ ♦ గార్ముకంబుఁ
బుచ్చుకొనఁగఁ దనకుఁ ♦ బోలమి యెఱిఁగియు। విప్రునార్తరవము ♦ వినఁగ నోప
కర్జునుండు నిజశ ♦ రాసనగ్రహణార్థ। మాయుధాలయమున ♦ కరిగె నపుడు. 118

క. ధరణీసురవరులకుఁ గడు। సెరగై యుండునెడ నెడయుఁ ♦ జేయుదు రె మహా
పురుషు లని నరుఁడు విలు గొని। యరిగెను ముచ్చులపిఱుంద ♦ నవ్విప్రుపనిన్.

వ. ఇట్లరిగి యతివీరులయిన చోరుల వధియించి బ్రాహ్మణునకు గోధనంబు నిచ్చి క్రమ్మఱి వచ్చి ధర్మరాజునకు మ్రొక్కి లోకమర్యాదలు రక్షించుచున్న మనయందు మర్యాదాభంగమయిన నింతకంటె దుర్యశం బొం డెద్దియు లేదు గావున నాకు ద్వాదశమాసికవ్రతంబు సలుపవలయు నరిగెదననిన నర్జునునకు ధర్మరాజిట్లనియె.

గీ. క్రూరకర్ము లయ్యు ♦ గోబ్రాహ్మణుల కగు। బాధ లుడుపుజనులఁ ♦ బాపచయము
లెట్టియెడలఁ బొంద ♦ వింద్రనందన నీకు। సమయభంగభీతిఁ ♦ జనఁగ నేల. 121

వ. అదియునుం గాక తస్కరవధోపేక్షలవలన నశ్వమేధభ్రూణహత్యల ఫలం బగునని వినంబడుఁ దస్కరుల వధియించి బ్రాహ్మణహితంబు సేసినవాఁడవు నీకు సమయలంఘనప్రాయశ్చిత్తంబు సేయ నేల యనిన నర్జునుం డిట్లనియె. 122

క. భూజనపరివాదం బ। వ్యాజంబునఁ బరిహరింప ♦ వలయును మనకున్

---

* యొండుగఁ జింతింపక — † మిండుఁ జేయుఁడు- అని పాఠాంతరములు.

వ్యాజమున ధర్మలోపం। బాజిజయా పరిహరింతు ♦ రయ్య మహాత్మల్. 123

—••◆అర్జునుండు తీర్థయాత్రకుం జనుట◆••—

వ. కావున నాకు వ్రతదానం బనుగ్రహింప వలయునని మ్రొక్కి యర్జునుం డగ్రజు
వీడ్కొని గురుజనానుమతుండై యఖిలవేదవేదాంగపారగులైన బ్రాహ్మణులు ననే
కశాస్త్రవిదు లయినవిద్వాంసులును వివిధకథాకథనదక్షులయిన పౌరాణికులును
దనకు సహాయులుగా నరిగి సకలతీర్థసేవ సేయుచు నయ్యాయి తీర్థంబులందు. 124

గీ. ధరణిసురుల గురులఁ ♦ బరమయోగుల మహా। భాగు లయినయట్టి ♦ భాగవతుల
రాజవంశవరుఁడు ♦ పూజించుచును వారి। వలనఁ బుణ్యకథలు ♦ వెలయ వినుచు.

క. గంగాధరపింగజటా। సంగమమంగళవిశాల ♦ చటులతరంగన్
గంగానది సేవించుచు। గంగాద్వారమున విగత ♦ కల్మషుఁ డగుచున్. 126

వ. అందు నిత్యంబును గంగాస్నానంబు సేసి తత్తీరంబున హోమంబు సేయుచు వాన
వనుతుండు మహీసురసహితుం డయి కొన్ని దివసంబులు వసియించి యొక్కనాఁ
డు ప్రభాతంబున విధిపూర్వకంబుగఁ గృతాభిషేకుం డయి దేవర్షి పితృతర్పణం
బులు సేసి. 127

సీ. వేల్వంగ సమకట్టి ♦ వెల్వడ నున్న న, య్యింద్రనందను రుచి ♦ రేంద్రనీల
సుందరశ్యామాంగు ♦ సురరాజకరికరా, కారమహాబాహు ♦ కలితుఁ జూచి
నలినాక్షి యం దొక్క ♦ నాగకన్యక కామ, పరవశ యై వానిఁ ♦ బట్టి తిగిచి
కొని నాగపురమున ♦ కును జని తననిజ, హర్మ్యంబునందు నె ♦ య్యమున నునిచె
నందు నగ్ని దొంటి ♦ యట్టుల యర్చితం। బయి వెలుంగు చున్న ♦ నర్జునుండు
హోమకార్య మొప్ప♦నొనరించి యప్పు డ। య్యింతిఁ జూచి నగుచు♦నిట్టు లనియె.

క. తామరసనేత్ర నీ పే। రేమం డెవ్వరితనూజ ♦ వి ట్లేల మహా
వ్యామోహితవై తనవుడుఁ। గోమలి సురరాజపుత్ర ♦ కున కి ట్లనియెన్. 129

వ. ఏ నులూపి యను నాగకన్యక నైరావతకులసంభవుండయిన కౌరవ్యకూఁతుర ని
న్నుం జూచి మనోజబాణబాధిత నయితి నామనోరథంబు సఫలంబు సేయుము.

క. నీగుణములు దొల్లియు నా। గీ గీతములందు విని త ♦ గిలి యిపుడు మనో
రాగమునఁ జూడఁ గంటిని। భాగీరథియందు నిన్నుఁ ♦ బరహితచరితా. 131

వ. అనినఁ దాని కర్జునుం డిట్లనియె. 132

మధ్యాక్కర. ద్వాదశమాసికవ్రతము సలుపుదుఁ ♦ దరుణి మాయన్న
యా దేశమునఁ జేసి సర్వతీర్థము ♦ లాడుచు బ్రహ్మ
వాదులసంగతి బ్రహ్మచర్యను ♦ వ్రతుఁడ నై యుండి
నీదు మనోరథ మెట్లు సలుపంగ ♦ నేర్తు నే నిపుడు. 133

వ. అనిన నవనతాననయయి నాగకన్యక యర్జునుం జూచి దుపదరాజపుత్రియందు
మీచేసిన సమయంబును భవత్తీర్థాగమనవ్రతనిమిత్తంబును నే నెఱుంగనిదానఁ

గాను సర్వతీర్థసేవనంబును సర్వవ్రతంబులు సలుపుటయును సర్వదానధర్మక్రియ లును బ్రాణదానంబుతో సమానంబులు గావు నామనోరథంబు విఫలం బయిన మనోజానలంబున బ్రాణపరిత్యాగంబగుఁ గావున నన్ను రక్షింపుము దీన నీకు వ్రతభంగంబు గాదనిన నర్జునుండు దానిమనోరథంబు సఫలంబు సేసి యారాత్రి నాగభువనంబున వసియించి నాగకన్యకయం దిరావంతుండను కొడుకుం బడసి నాగలోకంబు వెలువడి యాదిత్యోదయంబున గంగాద్వారంబునకు వచ్చి తద్వృత్తాంతం బంతయు సహాయులయిన బ్రాహ్మణులకుం జెప్పి వారలకు హృదయానందంబు సేయుచు. 134

క. వితత *యశుఁ డరిగి హిమవ। ద్వ్రతపార్శ్వమునం దగస్త్య • వటమును నత్యు
న్నతభృగుతుంగముఁ జూచుచు। ధృతి నేఁగె హిరణ్యబిందు • తీర్థంబునకున్. 135

వ. అందు గోదాన భూదాన హిరణ్యదానంబు లాదిగాఁ బెక్కుదానంబులు సేసి యక్షార్థంబు భూసురోత్తములకుఁ గోసహస్రంబు లిచ్చి ప్రాగ్దేశంబున కరిగి నైమిశారణ్యమందు జగన్నాథు నారాయణు దర్శించి యుత్పలినియుఁ గౌశికియు నందయు నపరనందయు గయయు గంగాసాగరసంగమంబును జూచుచు. 136

క. ఏలావనరమ్యము లగు। వేలావనములను బవన • విచలద్వీచీ
లాలితసముద్రవిద్రుమ। మాలాపులినస్థలముల • మసలుచు లీలన్. 137

వ. కళింగవిషయంబు సొచ్చునంతఁ దోడిబ్రాహ్మణులు గొందఱు కళింగద్వారంబునం గ్రమ్మఱి యుత్తరకురుదేశంబులకుం జనిరి కతిపయబ్రాహ్మణసహితుండయి పార్థుం డరిగి పూర్వసముద్రతీరంబునఁ బురుషోత్తమదేవునకు నమస్కరించి మహేంద్రపర్వతంబు సూచుచు. 138

సీ. దక్షిణగంగ నాఁ • దద్దయు నొప్పిన, గోదావరియు జగ • దాది యైన
భీమేశ్వరంబును • బెడఁ గగు చున్న శ్రీ, పర్వతంబును జూచి • యుర్విలోన
ననఘు లై శిష్టాగ్ర • హారభూయిష్ఠ మై, ధరణీసురోత్తమా • ధ్వరవిధాన
పుణ్యసమృద్ధమై • పొలుచు వేగీ దేశ, విభవంబుఁ జూచుచు • విభుఁడు దక్షి
ణాంబురాశితీరంబున • కరిగి దురిత। హారి యైన కావేరీమ • హాసముద్ర
సంగమంబున భూసు రే•శ్వరుల కభిమ। తార్థదానంబుఁ జేసి కృ•తార్థుఁ డగుచు.

వ. పదమూఁడవ మాసంబున † మణలూరుపురంబునకుం జని యం దున్న రాజుఁ జిత్రవాహనుం గని వానిచేతఁ బూజితుండయి తత్పుత్రిఁ జిత్రాంగదయనుదాని వివాహంబు గా నపేక్షించిన నర్జును నభిప్రాయం బాప్తులవలన నెఱింగి చిత్రవాహనుం డర్జునున కిట్లనియె. 140

క. ధన్యుండ నైతి నీ కీ। కన్యక నీఁ గాంచి యైనఁ • గల తెఱఁగు జగ
న్మాన్య యొఱిఁగింపవలయు న। నన్యమనస్కుండ వయి ద•య న్వినుము మనఘా. 141

---

* యశుఁడు హిమవత్ప- † మణిపూర- అని పాఠాంతరములు.

క. మాకులమునందుఁ దొల్లి ప్ర। భాకరుఁ డను రాజవరుఁ డ • పత్యము దనకున్
లేకున్న నుమేశ్వరునకుఁ। బ్రాకటముగ భక్తితోఁ ద • పం బొనరించెన్. 142

వ. పరమేశ్వరుండు వానికిం గరుణించి నీకు నొక్కపుత్త్రుం డుద్భవిల్లు నీకులంబు వారికెల్ల సంతానంబు నిట్ల యగు నని వరం బిచ్చిన నది మొదలుగా మావంశంబువారికి నొక్కపుత్త్రుండు జన్మించుచు వచ్చిన నిప్పుడు నాకు నిక్కన్యక పుట్టెను నేను దీనిం * బుత్త్రకారణంబునం బెనిచితి. 143

గీ. ఇందుఁ బుట్టిన సుతుఁడు మా • † కిందువంశ। వంశవిస్తారకుండు గా • వలయు నిదియె
యీలతాంగికి నుంకు వి • ట్లీఁగ నోపు। దేనిఁ బెండిలి యగుమ యి • య్యింతిఁ బ్రీతి.

—••◆ అర్జునుండు చిత్రాంగదను వివాహం బగుట ◆••—

వ. అనిన నర్జునుండు చిత్రవాహనువచనంబున కొడంబడి చిత్రాంగద వివాహం బై.

చ. అంగజరాజ్యలక్ష్మి పొడ • వైనది యొక్కొ యనంగ నొప్పు చి
త్రాంగదయందుఁ బార్థుఁడు మ • హాప్రణయప్రవణాంతరంగుఁడై
యంగజభోగసంగమున • నామణలూరుపురంబునం ద్రిలో
కాంగణరంగసంతతవి • హారి య ‡ శోధనుఁ డుండె లీలతోన్. 146

వ. ఇట్లుండి యొక్కనాఁడు తపోధన బ్రాహ్మణసహితుండై తత్సమీపంబున సముద్రతీరంబునఁ దీర్థంబు లాడుచుం జని సౌభద్రం బను తీర్థంబుఁ గని యందు స్నానంబు సేయ సమకట్టిన నర్జునుం జూచి యందలి మును లిట్లనిరి. 147

తరలము. ఇది సొరంగ నసాధ్య మెవ్వరి • కిందువంశవ రేణ్య వి
న్మ దియ కా దివి యేనుతీర్థము • లీసముద్రతటంబునన్
విదితముల్ దురితాపహంబులు • వీని నెన్నఁడు నాడ నో
డుదురు సన్మును లిందుఁ గ్రోల్మ్రాన • ఖుల్ గొనునన్ వడిఁ జొచ్చినన్. 148

వ. సౌభద్ర పౌలోమ కారంధమ ప్రసన్న భారద్వాజములను నామంబులతో § దక్షిణాపథంబునం బ్రసిద్ధంబు లయి యిప్పంచతీర్థంబు లుండు నూతేండ్లంగోలె నుగ్రగ్రాహగృహీతంబు లయి దుర్జనగృహీతంబు లయిన రాజుల విభవంబులుం బోలె సాధుజనవర్జితంబులయి యుండు ననిన విని విజయుం డశేషతీర్థసేవార్థి నయి వచ్చిన నాకు నీతీర్థంబుల నాడక యునికి పౌరుషంబు గా దని యందు. 149

క. సాహసికుం డై నరుఁ డవ। గాహము సేయుడును జలము • గ్రక్కదల మహా
గ్రాహము బీభత్సు బృహ। ద్బాహుబలుం బట్టికొని యెఁ • బజ తెంచి వడిన్. 150

గీ. దాని నశ్రమమునఁ • దజ్జలాశయము వె। ల్వడఁగ వైచె నరుఁడు • బాహుశక్తి
నదియు దక్షిణంబ • యభినవయౌవనో। ద్భాసమానదివ్య • భామ యయ్యె.

ఉ. ఆలలితాంగిఁ జూచి నరుఁ • డద్భుత మంది మృగాయతాక్షి యి

---

* బుత్త్రీకరణంబు- † కింద్రతనయ- ‡ యశోగుణుఁ డయ్యె- § దక్షిణసముద్రతీరంబున- అని పాఠాంతరములు.

ల్లెల జలేచరత్వమున ♦ నిజ్జలధిన్ వసియించితిప్పుడి
ల్లెల సురూపభామ వయి ♦ తెందులదానవు నీవు నావుడున్
బాలిక పాండుపుత్త్రునకుఁ ♦ బార్థున కిట్లనియెం బ్రియంబునన్. 152

వ. ఏను * నందయను నప్సరసఁ గుబేరుననుంగ నాసఖులు సౌరభేయియు సమీచి యు బుద్బుదయు లతయు నను నలువురు నాయట్ల యీతీర్థంబులం దున్నవారలు వారల విముక్తలం జేసి రక్షింపు మనిన దానికి నర్జును డిట్లనియె. 153

క. వనజాక్షి యేమికారణ! మున నుగ్రగ్రాహరూప ♦ ములు దాల్చితి రీ రని యడిగిన వేడుక నా। తని కది యిట్లనుచుఁ జెప్పెఁ ♦ దద్వివిధ మెల్లన్. 154

వ. వినవయ్య యే మేవురము నఖిలలోకపాలకపురంబులు సూచుచు భూలోకంబున కు వచ్చి యొక్కవనంబునం దుగ్రతపంబు సేయు చున్నవాని నత్యంతశాంతు నే కాంతచారి నగ్నికల్పు నొక్కబ్రాహ్మణుం గని వానితపంబునకు విఘ్నంబు సే య సమకట్టి. 155

క. వేడుక నమ్మునిముందటఁ। బాడితి మాడితిమి పెక్కు ♦ పరిహాసంబుల్ చూడఁగఁ బల్కితి మెట్టులఁ। జూడఁడు మావలన నీర ♦ సుం డన నుండెన్. 156

క. ధృతిరహితులచిత్తము ల। ట్లతివలయం దేల తగులు ♦ నత్యంతదృఢ వ్రతులమనంబులు వారల। మతులఁ దృణస్త్రైణములు న ♦ మంబులు గావే. 157

వ. ఏము రాగకారణంబు లయిన వికారంబులు గావించిన నవి తనకుం గోపకారణం బు లయిన నతికుపితుం డయి బ్రాహ్మణుండు మ మ్మేవురను మహోగ్రగ్రాహంబు లుగా శపియించిన నమ్మునివరునకు ముకుళితహస్తలమై యి ట్లంటిమి. 158

చ. అలుగుదురయ్య విప్రులు మ ♦ హాపురుషుల్ పరుషాపరాధముల్ దలఁగెడువారు ధర్మములు ♦ దప్పక నల్పెడువారు సత్యముల్ వలికెడువారు వారల క ♦ పాయము డెందములం దలంచు మూ ర్ఖులకు విధాతృచెయ్వుఁ జూ న ♦ గున్ దురితంబులు దుర్యశంబులున్. 159

వ. కావున మాచేసినయజ్ఞానంబుసహించి మాకు శాపమోక్షంబుఁ బ్రసాదింపుమనిన నవ్విప్రుండు గరుణించి యెవ్వం డేని మీచేత గృహీతుం డయి మీయున్న జలా శయంబుల మిమ్ము వెలువరించు నాతండ మీకు శాపమోక్షకరుం డగుననిన విని.

సీ. అట్టి మహాబాహుఁ ♦ డత్యంతబలుఁ డెవ్వఁ, డగునొకో యనుచు నే ♦ మరుగుదెంచు వారము త్రైలోక్య ♦ వర్తి నంబుజభవ, సదృశు నారదుఁ గని ♦ సవినయముగ మొ్రక్కి న మ్మున్న ♦ మ్ముని సూచి యిల్లెల, వగఁ బొంది కందిన ♦ వార లనియు నడిగి మావృత్తాంత ♦ మంతయు మాచేత, విని విప్రునలుకయు ♦ విధికృతంబుఁ గ్రమ్మఱింప † గలమె ♦ కావున దక్షిణ! జలధితీరమునఁ బ్ర ♦ శస్తపంచ తీములకు నేఁగి ♦ ధృతి నందునూఱేఁడు। లుండుఁ డట్లు మీర ♦ లుండునంత. 161

* వర్గ- † లావె- లావు- అని రెండు పాఠాంతరములు.

క. జననుతుఁడు పాండుపుత్త్రీఁడు। ధనంజయుఁ డశేషతీర్థ ♦ దర్శనకాంక్షుం
జను దెంచి మీకు దయ న। మ్మునిచెప్పినయట్ల శాప ♦ మోక్షము సేయున్. 162

వ. అనిన నారదువచనంబుల భవదాగమనంబు ప్రతీక్షించుచు నిప్పంచతీర్థంబుల నుం
డి నేఁడు నీకారణంబునఁ గృతార్థల మయితి మనిన నర్జునుండును గరుణాయత్త
చిత్తుం డయి నందచెప్పిన నలువురకు శాపమోక్షంబు సేసిన నమరకన్యక లతి
హర్షంబున నమరేంద్రనందను దీవించి దేవలోకంబున కరిగి రది మొదలుగా ని
ప్పంచతీర్థంబులు నారీతీర్థంబులు నాఁ బరఁగె నర్జునుండును గ్రమ్మఱి మణలూరుపు
రంబునకు వచ్చి రాజ్యలీల సుఖం బుండి చిత్రాంగదయందు బభ్రువాహనుం డను
పుత్త్రుం బడసి చిత్రవాహనునకు వంశకరుఁగా నిచ్చి వాని వీడ్కొని గోకర్ణంబుఁ
జూచుచుఁ బశ్చిమసముద్రతీరంబునఁ బ్రభాసతీర్థంబుఁ గని యందులకు ద్వారకా
* నగరంబు కురంగలి యనిన విని. 163

సీ. అందుల కేఁగి నే ♦ నిందీవరశ్యాము, నరవిందనాభు నం ♦ బురుహనేత్రు
సన్మిత్రుఁ జూచి నా ♦ జన్మంబు సఫలంబు, సేయుదు నఘములు ♦ వాయఁ బొంటె
నదియును గాక మున్ ♦ గదుఁ డనువానిచే, వింటిఁ దిలోత్తమ ♦ కంటె రూప
వతియఁట సద్గుణా ♦ న్వితయఁట నాకట్టి, భద్రేభగమన ను ♦ భద్రఁ జూచు
వేడుకయును గలదు ♦ విష్ణుభట్టారకు। దయ నభీష్టసిద్ధి ♦ దనరు ననియుఁ
దద్ద సంతసిల్లి ♦ దద్ద్వారకాపురి। కరుగనిశ్చయించె ♦ నర్జునుండు. 164

వ. మఱియు నప్పురంబున నన్యులు ద న్నెఱుంగ కుండ యాదవులు యతులకు విధే
యులని కృతకయతివేషధరుం డయి. 165

క. పరమబ్రహ్మణ్యు జగ। ద్గురు గరుడధ్వజు ననంత ♦ గుణు నేకాగ్ర
స్థిరమతి నై నిజహృదయాం। తరసుస్థితుఁ జేసి భక్తిఁ ♦ దలఁచుచు నుండెన్. 166

క. నరునునికి నెఱిఁగి కృష్ణుఁడు। దిరముగ దయలోఁ బ్రభాస ♦ తీర్థమునకు నొ
క్కరుఁడు సను దెంచె సర్వే। శ్వరుఁ డెప్పుడు భక్తులకుఁ బ్ర ♦ సన్నుఁడు గాఁడే.

అర్జునుఁడు ద్వారకానగరంబునకుఁ జనుట.

వ. ఇట్లు దనకడకు వచ్చిన యాదిదేవుం డయిన దేవకీనందనునకు నమస్కరించి పురం
దరనందనుం డానందజలభరితనయనుం డయి యిట్లనియె. 168

ఉ. ద్వాదశమాసికవ్రతము ♦ ధర్మవిధిన్ జరుపంగ నేఁగి గం
గాదిమహానదీహిమవ ♦ దాదిమహాగిరిదర్శనంబు మీ
పాదపయోజదర్శనముఁ ♦ బన్నుగఁ జేయుటఁ జేసి పూర్వసం
పాదితసర్వపాపములు ♦ వాసె భృశంబుగ నాకు నచ్యుతా. 169

వ. అనిన విని నగుచు నబ్జనాభుం డర్జును నతిస్నేహంబునఁ గౌఁగిలించుకొని మెల్లవా
రికుశలం బడిగి యతని తీర్థాభిగమననిమిత్తంబును విని సుభద్రయందు బద్ధాను

---

* నగరం బన తిదూరంబనిన- అని పాఠాంతరము.

రాగుం డగుట నుపలక్షించి ద్వారకానగరంబునకుఁ దోడ్కొని యరిగి. 170

ఉ. భ్రాజితశాంతకుంభగృహ • పంక్తులఁ బుష్పితవల్లివేల్లితో
ర్వీజవనావళిన్ విమల • విద్రుమవజ్రవిచిత్రవేదికా
రాజిఁ గరంబు రమ్య మగు • రైవతకాచలకందరంబునన్
రాజకులైకసుందరుఁ బు • రందరనందను నుంచెఁ బ్రీతితోన్. 171

క. శ్రీపతి గడు నెయ్యంబున। నాపోవక పార్థునొద్ద • నారాత్రి ప్రియా
లాపములఁ దగిలియుండెను। దీపమణుల్ వెలుఁగ భువన • దీపకుఁ డంతన్. 172

వ. ఇట్లు పరమపురుషు లయిన నరనారాయణులు తమ పూర్వజన్మసహవాసంబు న
ట్లప్పుడు పరమానందంబునఁ బరస్పరప్రియమధురసంభాషణంబుల నొక్కటనుండి
యారాత్రిఁ గడపి రంతఁ బ్రభాతంబ వాసుదేవుండు వాసవనందను నంద యుం
డం బంచి కాంచనరథారూఢుం డయి పురంబునకుం జని పౌరజనప్రధానసమక్షం
బున రైవతకమహోత్సవంబు ఘోషింపం బంచిన. 173

ఉ. పౌలుపుగఁ బూసి కట్టి తొడి • భూరివిభూతి ప్రకాశితంబు గాఁ
గలయఁగఁ దత్పురీజనుల • కాంస్య మృదంగక శంఖ భేరి కా
హాళ పటహధ్వనుల్ సెలఁగ • నాటలుఁ బాటలు నొప్ప నెల్లవా
రలు సని చేసి రర్చనలు • రైవతకాద్రికి నుత్సవంబుతోన్. 174

చ. గురుకుచయుగ్మముల్ గదలఁ • గొమ్ముడులందలిపుష్పముల్ పయిం
దొరఁగ నిదాఘబిందువిత • తుల్ సెదరన్ మదిరామదంబునం
బరవశ లయ్యు నిం పెసఁగఁ • బాడుచుఁ దాళము గూడఁ దట్టుచుం
దరుణులు నొప్ప నాడిరి ము • దంబునఁ * గాంతులు దమ్ముఁ జూడఁగన్. 175

సీ. సారణ సాత్య కా • క్రూర విదూరథ, సాంబ సంకర్షణ • శంబరారి
భాను సుషే ణోగ్ర • సేన సైనే యా ని, రుద్ధ హార్దిక్య గ • దోద్ధవాది
యాదవు లధికప్ర • మోదులై యెక్కటఁ, దరుణులుఁ దారును • గరిక రేణు
హయశిబికారూఢు • లయి తదుత్సవమున, కరిగిరి మఱి జగ • ద్గురుఁడు కృష్ణుఁ
డింద్రలీలతో ను • పేంద్రుండు రుక్మిణీ, దేవి మొదలు గాఁగ • దేవు లెల్ల
నొప్పి తోడ రాఁగ•నప్పర్వతమునకుఁ। జనియె సకలజనులు•దనకు నెరఁగ. 176

వ. ఇట్లరిగి జనార్దనుండు ధనంజయుం దలంచి తత్సమీపగతుం డయి యాతనికి నప్ప
ర్వతరమణీయప్రదేశంబులం జూపుచు విహరించి యిద్దఱు నొక్క విమలమణివే
దికయం దభిమతసంభాషణంబుల నుండు నంత. 177

చ. క్వణదను కింకిణీకలిత • కాంచనకాంచికలాపమున్ రణ
న్మణికలనూపురంబులు స • మధ్వని నొప్పగఁ భక్తిఁ బొద చా
రిణి యయి కన్యకాజనప • రీత సుభద్ర తదద్రిపూజన

---

* పౌరులు- అని పాఠాంతరము.

ప్రణతులు సేసె నింద్రసుతుఁ • బార్థు నిజేశ్వరుఁగాఁ దలంచుచున్. 178

ఉ. దాని సుభద్రఁగా నెఱిఁగి • తత్క్షణజాతమనోజసంచల
న్మానసుఁ డైన యవ్విజయు • మానుగఁ జూచి మునీంద్ర నీకుఁ జ
న్నే నలినాక్షులందు మది • నిల్పఁగ నంచును మందహాసగ
ర్భాననుఁ డై రథాంగధరుఁ • డాతని కిట్లనియెం బ్రియంబునన్. 179

వ. నీవు సుభద్రయందు బద్ధస్నేహుండ వగుట తొల్లియు నెఱుంగుదు నోడకుండుము నీకోర్కి వసుదేవ దేవకీ దేవులకుం జెప్పి సఫలంబు సేయుదు నని యర్జునునకు హృదయానందంబుగాఁ బలికి యప్పుడ వడిగల చారుల రావించి ద్వారవతియం దర్జునుం డున్న వాఁ డని ధర్మరాజున కెఱింగించి రండని యింద్రప్రస్థపురంబునకుం బంచి యున్నంత నచ్చటికి బలదేవాదియాదవు లతిభక్తు లై వచ్చి యతి యకా వగచి యర్జునునకు నమస్కరించి యాతనివలన సర్వతీర్థకీర్తనంబులుఁ దత్సేవాఫలంబులును విని సంతసిల్లి వానిం దోడ్కొని చని కన్యాంతఃపురంబునందు నివాసంబు సేసి యివ్వర్షాకాలంబున నింద యుండి చాతుర్మాస్యంబు సేసి మమ్ముం గృతార్థులం జేయుమని ప్రార్థించి వానికి నన్నపానవిధులం బరిచరింప సుభద్రం బంచిన.

—••◆ అర్జునుండు యతిరూపంబున సుభద్రకడ నుండుట ◆••—

క. అందు ధృతిమందరుండు పు। రందరనందనుఁడు దనకు • రమ్యగుణశ్రీ
సుందరి సుభద్ర నెయ్యం। బొందఁగఁ బరిచర్య సేయు • చుండఁగ నుండెన్. 181

క. వీరుఁడు యతిరూపంబున। నారఁగ నం దున్న యాతఁ • డర్జునుఁ డని స
త్యారుక్మిణులకుఁ జెప్పె ము। రారాతి రహస్యమున న • నంతప్రీతిన్. 182

చ. అలయక నాఁటినాఁటికి ల • తాంగి యపూర్వము లైన భోజనం
బులు గడు భక్తిఁ బెట్టుచు న • పూర్వములైన వపుర్విలాసయు
క్తులు వెలయించుచున్ ముదము • తోఁ బెనిచెన్ మది నాఁడునాఁటి క
గ్గల మగు చుండ నెయ్యమును • గామవికారము సవ్యసాచికిన్. 183

వ. మఱియును. 184

సీ. అలినీలకుంతలుం • డనియును హరినీల, సమవర్ణుఁ డనియు నా • జానులంబి
తాయతస్థిర బాహుఁ • డనియును రక్తాంత, నళినదళాకార • నయనుఁడనియు
నుత్తుంగఘనవిశా • లోరస్కుఁ డనియును, గవ్వడియనియును • గరము వేడ్క
వివ్వచ్చు నెప్పుడు • విని మొదునది తన, వినినట్ల యతిఁ జూచి • వీఁడు విజయుఁ
డొక్కొ యనుచు సంశ • యోపేతచిత్తయై। యుండి యుండ నోప • కొక్కనాఁడు
భోజనావసాన • మున నున్న యమ్ముని। కిట్టు లనియెఁ బ్రీతి • నిందువదన. 185

వ. మునీంద్రా మీయాడని తీర్థంబులును మీచూడని పురంబులును మీయెఱుంగని రాజులును లే రని విచారింతు. 186

సీ. అమరావతికిఁ బెన ♦ యనఁగ నివ్వసుమతిఁ, బరఁగు నింద్రప్రస్థ ♦ పురవరంబు
సూచితిరే పాండు♦సుతు లందు సుఖమున్న, వారె మాయత్త యం♦భోరుహాక్షి
కుంతీమహాదేవి ♦ కుశలినియే మహా, వీరుఁ డర్జునుఁడు జి ♦ తారి దీర్ఘ
గమనోత్సుకుం డయ్యెఁ♦గ్రమ్మఱి వచ్చెనే, యెఱుఁగుదు రేని నా♦కెఱుఁగఁ జెప్పఁ
డనిన నేన చూవె ♦ యయ్యర్జునుండ నీ। యొద్ద నివ్విధమున ♦ నున్నవాఁడఁ
దరుణి నీకు నాకు ♦ ధరణీధరుండను। జలజభవుఁడు సేసె ♦ సంగమంబు. 187

వ. బ్రాహ్మంబు మొదలుగాఁగల యెనిమిదివివాహంబులయందును గాంధర్వరాక్ష సంబులు క్షత్రియులకు నుత్తమవివాహంబులు గావున నిది గాంధర్వవివాహంబు నకు సమయం బనిన సుభద్ర లజ్జావనతవదన యయి. 188

గీ. నన్ను నీ సర్వ మెల్ల నిం♦దున్నవారు। వార యెఱిఁగి చేయుదురు వి♦వాహ మనుచు
వనజనేత్ర*యంతఃపురం♦బునకుఁ జనియె।నరిగెఁ దనల తా గృహమున♦కర్జునుండు.

వ. అయ్యిరువుర యన్యోన్య ప్రణయంబులు దనదివ్యజ్ఞానంబున దివ్యపురుషుండైన పురుషోత్తముం డెఱింగి యర్జునునకు భోజనవిధు లొనర్ప రుక్మిణీదేవిం బనిచె నొ క్కనాఁడు దేవకీ వసుదేవులకు నర్జునస్థితియును నాతనియందు సుభద్ర నెయ్యంబు ను నెఱింగించినఁ దమతొల్లింటి విచారంబున కనురూపం బగుటకు సంతసిల్లి బల దేవాదు లెఱుంగ కుండ సుభద్రార్జునుల వివాహంబు సేయ నిశ్చయించి తమ నిశ్చయం బిరువురకుం జెప్పి పశుపతిపూజామహోత్సవవ్యాజంబున నఖిలయాద వభోజాంధకవృష్ణివరులతో నంతర్ద్వీపంబునకుం జని. 190

క. అం దమరబృందవంద్యున। కిందుకళాభరణునకు ను ♦ మేశ్వరునకు నా
నందం బందఁగ నందఱు। నందకధరుఁ డుత్సవం బొ ♦ నర్పఁగఁ బంచెన్. 191

క. తగఁగ వివాహం బెన్నం। డగునొకొ యెన్నండు సంగ ♦ మావాప్తియు మా
కగునొకొ యని యెదఁ గోరుచు।నొగి నిట నుండిరి సుభద్ర♦యును విజయుండున్.

క. హరిఁ దలఁచె సుభద్ర పురం। దరుఁ దలఁచె ధనంజయుండు ♦ దడయక వార
య్యిరువురఁ బెండిలి సేయఁగ। వరదులు తద్ద్వారవతికి ♦ వచ్చిరి ప్రీతిన్. 193

—••◆అర్జునుఁడు సుభద్రను వివాహం బగుట◆••—

వ. ఇట్లు వాసుదేవుండు వసుదేవా క్రూర సాత్యకి సాంబ సహితుం డయి యంతర్ద్వీ పంబున నుండి వచ్చిన యనంతరంబ యమరసిద్ధమునిగణపరివృతుండై యమ రేం ద్రుండు వచ్చె నంత బృహస్పతి నిశ్చయించిన శుభలగ్నంబున యమ వరుణ వా యుధనదాది సురవరులు నత్రి భృగు భరద్వాజ నారద వసిష్ఠ వామదేవప్రభృతు లయిన మహామునులును సదస్యులుగాఁ గశ్యపప్రజాపతి హోతగా నరుంధతియు శచియు సత్యభామయు రుక్మిణియు నప్సరోగణంబులతోడం బురంధ్రీకార్యంబుల సేయ సుభద్రార్జునుల వివాహం బతిరమ్యం బయ్యె నందు. 194

* కన్యాగారమునకు- అని పాఠాంతరము.

తరువోజ. * అనిమిషప్రభుఁడు ని♦జాత్మజు ననఘు♦నర్జునుఁ బ్రీతితో♦నభిషిక్తుఁ జేసి
మనుజేశుఁ గాంచన ♦ మణిమయోత్తుంగ ♦ మకుటవిభూషణ ♦ మస్తకుఁ జేసి
యనుపమ కేయూర ♦ హారాదిభూష ♦ ణాభిశోభితుఁ జేసి ♦ యప్పు డానంద
జనితాంబుకణికార్ద్ర ♦ చక్షుస్సహస్ర♦జలరుహంబులు దాల్చె♦సమ్మదం బెసఁగ.

మాలిని. నరునకు దయ నిట్లా ♦ నంద మొందించి యింద్రుం
డరిగె దివికి దివ్యా ♦ నంతరత్నాంశుజాల
స్ఫురితసురవిమానం ♦ బుల్ నభోభాగ మెల్లన్
నెరసి వెలుఁగు చుండన్ ♦ నిర్జరశ్రేణితోడన్. 196

వ. ఇట్లు నారాయణుండు నిజారంభంబు సఫలం బగుటకు సంతసిల్లి సంప్రాప్తమనోరథుం డయిన యప్పార్థుం గౌఁగిలించుకొని యక్షయబాణతూణీరబాణాసన సనాథంబయి పవనజవనహయంబులం బూనిన కాంచనరథం బెక్కి సుభద్రం దోడ్కొని యింద్రప్రస్థపురంబున కరుగు మని పంచి యనంతరంబ జనార్దనుం డంతర్ద్వీపంబున కరిగిన. 197

క. హరి పంచినమార్గంబునఁ। గురువిభుఁడు సుభద్రఁ దోడు ♦ కొని చను నెడఁ ద
త్పురపరిరక్షకు లతిభీ। కరులు పృథుశ్రవసుఁ డాది ♦ గాఁ గల వీరుల్. 198

ఉ. † వీరుఁడు వీఁడు పాండవుఁడు ♦ వృష్ణికులోత్తము లైన సీరిదై
త్యారు లెఱుంగకుండఁగ మ ♦ హారథుఁ డై తరుణిన్ సుభద్ర నం
భోరుహనేత్రఁ దోడ్కొనుచుఁ ♦ బోయెడు నీతనిఁ బోవ నిచ్చినన్
ధీరుఁడు మాధవుండు బల ♦ దేవుఁడు నల్గుదు రంచు నడ్డమై. 199

క. వీఁకఁ బఱతెంచి నల్గడఁ। దాఁకినఁ గడు నల్గి ఘోర ♦ తరశరహతి న
మ్మూఁకలు విరియఁగ నర్జునుఁ। డాఁకరముగ నేసె నుగ్రుఁ ♦ డయి రణభూమిన్.

చ. హరితనయుండు పార్థుఁడు ర ♦ యంబున నందఱ నాహవక్రియా
విరహులఁ జేసి యప్పురము ♦ వీథులు వేదులు రమ్యహర్మ్యగో
పురములు దద్గిరీంద్రమణి ♦ భూములు భూరితటాకపంకజా
కరములు నవ్వనావళులు ♦ గాండమయంబులు చేసె నీసునన్. 201

క. అమరేంద్రసుతుఁడు దనకుం। గమలాక్షి సుభద్ర రథముఁ ♦ గడపఁగ ననిలో
నమితయదుసైన్యముల న। శ్రమమున నోడించి లబ్ధ♦జయుఁ డయి యరిగెన్. 202

వ. అంత సభాపాలుండు ప్రబలజలధరధ్వానగంభీరభేరీధ్వనిచే నర్జునుపరాక్రమం బెఱింగించిన విని యంతర్ద్వీపంబున నున్న బలదేవాది యాదవు లందఱు దక్షిణంబు పురంబునకు వచ్చి సభాసీను లయి. 203

క. యాదవుల నాదరింపక। యాదవిఁ దోడ్కొని కిరీటి ♦ యరిగెను గంభీ
రోదధిఁ గరముల నీఁదం। గాదనక కడంగె నధిక ♦ గర్వోద్ధతుఁ డై. 204

---

* అనిమిషేశ్వరుఁడు- † వీరుఁడు పాండవుండు యదు- అని పాఠాంతరములు.

మత్తకోకిలము. ఏల పార్థపరాక్రమంబు స • హింప నాతని నాహవ
వ్యాలు నిప్పుడ పట్టి తెత్తము • వాతధూతదవానల
జ్వాలకున్ వనరాశివేల క • సంఖ్యయాదవసేనకుం
దేలి పోవక చక్క నయ్యెడు • ధీరు లెవ్వరు పోరులన్. 205

వ. అని విజృంభించి విలయసమయసముద్ధూతవారాశియుం బోలె ఘూర్ణిలు చున్న
యాదవవీరుల వారించి వాసుదేవుం జూచి బలదేవుం డిట్లనియె. 206

క. నీ వెఱుఁగ కుండ గర్వము। తో విజయుఁడు దా సుభద్రఁ • దోడ్కొని బలిమిం
బోవఁగ నంత సమర్థుఁడె। నావుడుఁ గృష్ణుండు రాము • నకు నిట్లనియెన్. 207

సీ. భరతకులాగ్రణి • పాండవసింహంబు, సర్వధర్మజ్ఞుఁ డీ • సవ్యసాచి
దనమేనమఱఁదలి • ధవళాక్షిఁ దోడ్కొని, చనియె నాతని కది • సనదె చెపుఁడ
యస్వార్థపిఱుంద మీఁరరు గంగ వాఁ డంత, యశ్రమసాధ్యుఁ డె•యాహవమున
నఖిలాస్త్రవిదుఁడు ద్రో • ణాచార్యశిష్యుండు, జితకాశియనవానిఁ • జెప్పవినమె
వలవ దుడుగుఁ డనిన • వామనుపలు కను। వేలఁ గడవ దయ్యె • వృష్ణిభోజ
యాదవాంబురాశి • యటధనంజయుఁ డవి। జేయుఁడభిమతార్థసిద్ధిఁ బొందె. 208

అర్జునుఁడు సుభద్రాసహితుండయి
యింద్రప్రస్థపురంబునకుం జనుట

వ. ఇట్లింద్రప్రస్థపురంబున కభిముఖుండై యానర్తక దేశంబులం గడచి యందు ముం
దర ముకుందప్రేరితు లయిన దాశార్హవీరులతో నగణ్యారణ్యంబులంజూచుచుఁ
బుణ్యతీర్థంబుల నాడుచు నానాజనపదంబుల విహరించుచు వచ్చి యింద్రప్రస్థపు
ర సమీపంబునందు. 209

గీ. ఘనభుజుండు నరుఁడు • *దనతోఁట్లుపట్టుల। విశ్రమించె భువన • విశ్రుతుండు
మతిఁ దలంచి యాత్మ • హిత మగునట్లుగా। నిష్టమున సుభద్ర • కిట్టు లనియె.210

వ. మన మివ్విధంబునఁ జనునప్పుడు నిన్నుఁ జూచి ద్రుపదరాజతనయ యప్రియంబు
లు వలుకునో యప్పరమపతివ్రత పలుకు నిక్కవంబగుంగావున నేకతంబ గోపాల
బాలికలతో నరిగి ముందర కక్కమలి యడుగులం బడుమని పంచిన సుభద్రయు
నిజేశ్వరుపంచినమార్గంబున నింద్రప్రస్థపురంబునకుం బోయి కుంతీదేవికి మ్రొ
క్కి ద్రౌపదికి మ్రొక్కిన. 211

గీ. పంకజాక్షి నీపతి ప్రతి • పక్షవీర। విజయుఁ డయ్యెడు నీవును • వీరపుత్ర
జనని వగు మని దీవించె • సంతసంబు। తోడ వసుదేవపుత్రి నా • ద్రుపదపుత్రి.

వ. ఇట్లు ద్రౌపదిచేత దీవనలు గొని కుంతీదేవియొద్ద సుభద్ర యున్నంతట నర్జునుండు
ను నసంఖ్యదాశార్హసైన్యసమన్వితుం డయి యనేక బ్రాహ్మణాశీర్వాదంబు లె

* దనతోంటిపట్లన- అని పాఠాంతరము.

సఁగ నింద్రప్రస్థపురప్రవేశంబు సేసి ధౌమ్యునకు ధర్మరాజునకు భీమునకుఁ గుంతీ
దేవికి మ్రొక్కి తనకు మ్రొక్కిన కవలం గౌఁగిలించుకొని పరమానురాగంబున
నుండు నంత. 213

క. చెలియలు మఱఁదియుఁ జని యి। మ్ముల నింద్రప్రస్థనగర ♦ మున నభిమతబం
ధులయొద్ద నున్నవా రని। జలశయనుఁడు విని కరంబు ♦ సంతుష్టుం డై. 214

సీ. బలదేవసాత్యకి ♦ ప్రద్యుమ్న వసుదేవు, లాదిగాఁ బరఁగిన ♦ యాదవాగ్ర
గణ్యులుఁ దానున ♦ గణ్యమహా*వసు, వాహనంబులు గొని ♦ వాసుదేవుఁ
డనుజకు నరణ మీ ♦ నర్థితోఁ జనుదెంచె, హరిరాక యెఱిఁగి ధ ♦ ర్మాత్మజుండు
గరము గౌరవమునఁ ♦ గవలను గృష్ణున, కెదురుపుత్తెంచిన ♦ నింద్రలీల
నిండువంశవిభుఁ డు ♦ పేంద్రుఁ డింద్రప్రస్థ। పురము సొచ్చె నతివి ♦ భూతి మెఱసి
యనుజవరులతోడ ♦ నంతఁ బ్రత్యుద్గతుం। డయి యుధిష్ఠిరుండు ♦ హర్ష మెసఁగ.

వ. వసుదేవాదియాదవవృద్ధుల కెల్ల మ్రొక్కి బలదేవ సాత్యకి సారణ ప్రద్యుమ్నా
దుల నుచితప్రియపూర్వకంబుగ సత్కృతులం జేసిన. 216

ఉ. ఆనకదుందుభిప్రభృతి ♦ యాదవులుం గురుముఖ్యులున్ మృదం
గానకదుందుభుల్ సెలఁగ ♦ నత్యనురాగముతో నిరంతర
శ్రీనుతు లొప్ప నుత్సవము ♦ సేసిరి సప్తదినంబు లిష్టస
మ్మానములన్ మహీసురస ♦ మాజసమాహితపూజనంబులన్. 217

వ. అంత. 218

క. నిరుపమపరార్ధ్యరుచిసుం। దరరత్నావళుల శోభి ♦ తము లగువానిన్
వరదుఁడు సహస్రసంఖ్యా। భరణంబులఁ బార్థునకు సు ♦ భద్రకు నిచ్చెన్. 219

వ. మఱియును. 220

సీ. అవిరళ†క్షరితదా ♦ నార్ద్రగండస్థల, గజసహస్రంబును ♦ గనకరత్న
రచిత మై తురగసా ♦ రథిసహితం బైన, రథసహస్రంబును ♦ రమ్యభూష
ణాలంకృతస్త్రీస ♦ హస్రంబుఁ గాంచన, శిబికాసహస్రంబుఁ ♦ జిత్రలలిత
గతినొప్పునేనూఱు ♦ ‡గంధర్వ హయములు, బాహ్లికకాంభోజ ♦ పారసీక
జాత మైనతురగ ♦ శతసహస్రము లక్ష। గోధనంబు ధీర ♦ ఘోరవీర
దర్పయుక్తు లైన ♦ దశలక్షదాశార్హ। వరుల నరణ మిచ్చె ♦ వామనుండు. 221

క. క్రమమునఁ గుంతీదేవిని। యమనందను భీముఁ గవల ♦ నాద్రౌపది ను
త్తమరత్నాభరణాదుల। నమరఁగ వేర్వేఱ నెయ్యుఁ ♦ డయి పూజించెన్. 222

వ. మఱి బలదేవాదియాదవు లెల్ల సుభద్రార్జునులం బూజించి పాండవులచేతం బ్ర
తిపూజితులై ద్వారవతికిం జని రుపేంద్రుండును నింద్రనందనుతోడి యిష్టవినో
దంబుల నింద్రప్రస్థపురంబున నుండె నంత. 223

---

* వస్తు- † గళిత- ‡ గాడీలు సింధుజ- అని పాఠాంతరములు.

ఉ. ధన్యుల కానుభద్రకును ◆ దత్క్రతుపుత్త్రున కుద్భవించె స
న్మాన్యయశుండు పుత్త్రుఁ డభి ◆ మన్యుఁడు వైన్యనిభుం డనన్యసా
మాన్య* పరాక్రమప్రబల ◆ మాన్యుఁడు పుణ్యచరిత్రుఁ డన్యరా
జన్యభయంకరుండు రణ ◆ శౌర్యుఁడు పాండవవంశకర్త్రమై. 224

చ. సుతజననోత్సవంబున వి ◆ శుద్ధయశుండు యుధిష్ఠిరుండు సం
భృతహృదయప్రమోదుఁ డయి ◆ పెంపున నిచ్చె సువర్ణభూషణ
ప్రతతులు గోధనాయుతము ◆ బ్రాహ్మణముఖ్యులకున్ నిరంతర
వ్రతులకు వేదవేదులకు ◆ వారిజసంభవునట్టివారికిన్. 225

వ. ఇట్లుదయించి యభిమన్యుండు దల్లిదండ్రులకు సకలజనులకు నానందం బొందిం
చుచు ధౌమ్యనిర్మితజాతకర్మచౌలోపనయనుం డయి పెరుఁగుచు. 226

మత్తకోకిలము. ఆదిఁ గోలెను గృష్ణుచే దయ ◆ నావృతుం డయి ధౌమ్యులో
వేద మంగయుతంబుగాఁ జది ◆ వెన్ ధనంజయుతో ధను
ర్వేద మిమ్ముగ నభ్యసించెఁ బ్ర ◆ వీరవైరిపతాకినీ
భేదమార్గము లెల్ల నేర్చె † ను ◆ పేతవిక్రమసంపదన్. 227

వ. అంత ద్రుపదరాజనందన క్రమంబునఁ బాండురాజనందనులవలనఁ బ్రతివింధ్య
శ్రుతసోమ శ్రుతకీర్తి శతానీక శ్రుతసేనులన నేవురు సుపుత్త్రులం బడసిన. 228

క. సుతవంతు లయి విశుద్ధ శ్రుతనయవంతు లయి పాండు ◆ సుతు లతులగుణా
న్వితులు జగజ్జనుతవి శ్రుతులు మహారాజ్యలీల ◆ సుఖ మున్నంతన్. 229

చ. ఉరుతరదావపావకశి ◆ ఖోత్కలితశ్వసనంబులున్ సితే
తరగతితీవ్రతిగ్మకర ◆ ధామసహస్రములున్ బహుప్రవా
హరహితనిమ్నగాతతులు ◆ నై కడుదీర్ఘము లై నిదాఘవా
సరములు సర్వజీవుల క ◆ సహ్యము లయ్యెను దారుణంబు లై. 230

వ. అట్టి ఘర్మదివసంబులయం దర్జునుం డొక్కనాఁడు కృష్ణున కిట్లనియె. 231

చ. జలరుహనాభ రమ్యగిరి ◆ సానువనంబుల వేఁట లాడుచున్
సలుపుద మీనిదాఘదివ ◆ సంబుల నీవును నేను నున్మిష
న్నళినరజస్సుగంధి యము ◆ నాహ్రదతుంగతరంగసంగతా
నిలశిశిరస్థలాంతరవి ◆ నిర్మితనిర్మలహర్మ్యరేఖలన్. 232

వ. అని పురందరనందనుండు గోవిందు ననుమతంబు వడసి మిత్త్రామాత్యభృత్యస
మేతు లయి యిద్దఱు నరిగి రుచిరప్రదేశంబుల విహరించుచు నొక్కనాఁడు ఖాం
డవసమీపంబున నొక్క చందనలతాభవనచంద్రకాంతవేదికయందు మందశీత
లసురభిమారుతం బనుభవించుచు నిష్టకథావినోదంబుల నుండు నంత. 233

---

* పరాక్రముండు శతమన్యుని పౌత్త్రుఁడు పోర ననన్యరా। జన్యభయంకరుండు పటు-

† సుపేంద్ర, సభేద్య- అని పాఠాంతరములు.

మాలిని. అసితపక్షుఁడు విప్రుం ♦ డై మహాశాంతలీలన్
మసృణకపిలకేశ ♦ శ్మశ్రులోప్పంగఁ దేజం
బెసఁగ ముదముతోన ♦ య్యిద్దఱన్ డాయ వచ్చెన్
వసునిభు లగువారిన్ ♦ వాసవిన్ వాసుదేవున్. 234

వ. వార లవ్విప్రు నతిభక్తిం బూజించిన వారలకు నవ్విప్రుం డిట్లనియె. 235

క. ఏ నమితభోజనుండ న। హీనాగ్ని బలుండ నాకు ♦ నిష్టాన్నము స
మ్మానముగఁ బెట్టుఁ డోపుదు। రేనిం దుప్తుండ నగుదు ♦ నే నట్లయినన్. 236

వ. అనిన నీకెద్ది భోజనం బిష్టంబు దానిన పెట్టెద మడుగు మనిన వారికి నవ్విప్రుం డిట్లనియె. 237

గీ. అగ్ని నేను నాకు ♦ నాహార మయ్యెందు। ఖాండవంబు దీనిఁ ♦ గాల్పఁ గడఁగి
యెగవఁబడితి ముంద ♦ రిందు ప్రపంచినమహా। దారుణాంబుధరశ ♦ తంబుచేత.

వ. తక్షకుం డనుపన్న గేంద్రుం డింద్రున కిష్టసఖుండయి ఖాండవంబునం దుండుటం జేసి దీని నమృతంబు రక్షించున ట్లతిప్రయత్నంబున నింద్రుండు రక్షించుకొనియుండు నది నిమిత్తంబుగా సర్వసత్త్వంబులు నిందు సుఖం బుండు మీరు మహాసత్త్వుల రఖిలాస్త్రవిదుల రమరేంద్రుండు గావించు నఖిలవిఘాతంబులు మీయస్త్రబలంబున వారింప నోపుదు రేని నేనును దీని ననాకులంబుగ నుపయోగించి కృతార్థుండ నగుదు. 239

క. అని యగ్ని దేవుఁ డయ్యె। ర్జునదామోదరుల శౌర్య ♦ శోభితులఁ బ్రియం
బునఁ బ్రార్థించెను బలసూ। దనరక్షితఖాండవప్ర ♦ దాహోత్సుకుఁ డై. 240

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 241

గీ. ఏమికారణమున ♦ నింద్రుఖాండవ మగ్ని। దేవుఁ డట్లు గాల్పఁ ♦ దివిరె దీని
విప్రముఖ్యనాకు ♦ వినఁగ వేడుక యయ్యె। నెఱుఁగఁ జెప్పుమయ్య ♦ యిదియు ననిన.

శ్వేతకియను రాజర్షి వృత్తాంతము

వ. జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి శ్వేతకియను రాజర్షి ఘృతసంపూర్ణదక్షిణానేకాధ్వరుండయి శతవార్షికసత్రయాగంబు సేయ సమకట్టి ఋత్విజులం బ్రార్థించిన ఋత్విజులు నేము నిరంతరక్లేశంబున కోపము నీ వనవరతయజనశీలుండవు నీకు నీశ్వరుండు యాజకత్వంబు సేయ నోపుం గాని యొరు లోప రని పలికిన విని యాతండు కైలాసంబునకుం జని లోకవంద్యు నిందుశేఖరు నుద్దేశించి యుగ్రతపంబు సేసినఁ బరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షుం డయి వాని కిట్లనియె.

క. శ్వేతకి నీతపమునఁ గేఁ। బ్రీతాత్ముఁడ నయితి నీకుఁ ♦ బ్రియ మెయ్యది వి
ఖ్యాతముగ నిత్తు నానిన ♦ యాతతమతి వేఁడు మనిన ♦ నన్నరపతియున్. 244

వ. దేవా నీప్రసాదంబున శతవార్షికసత్రయాగంబు సేసెద నాకు నీవు ఋత్విజుండ

వు గావలయు నని ప్రార్థించిన నం గరుణించి యాజకత్వంబు బ్రాహ్మణులకు విధికృ
తం బగుటం జేసి దాని నొరులకుం జేయంగాదు గావున నింక నీవు బ్రహ్మచర్యంబు
నం బండ్రెండేండ్లు నిరంతరఘృతధారం జేసి హుతాశనుం దృప్తుం జేయుమనిన
వాఁడును బరమేశ్వరు పంచినవిధంబున నగ్నితర్పణంబు సేసిన సంతుష్టుండై యీ
శ్వరుండు వానిపాలికి వచ్చి యప్పుడ దుర్వాసు రావించి. 245

క. ఈతఁ డనవరతయజన। ప్రీతుం డీతనికి దురిత ♦ భీతునకు మనగ్న
ప్రీతిగ నార్త్విజ్యమ్ము మ। హా తేజోధికుఁడ చేయు ♦ మని దయఁ బంచెన్. 246

వ. శ్వేతకియుఁ దనకు దుర్వాసుండు ఋషిగణంబులతో ఋత్విజుండు గా నభిమతం
బయిన సత్రయాగంబు సేసె నట్లా ఘృతధారాకారణంబున నగ్నిదేవుండు దన క
గ్నిమాంద్యంబును దేజోహీనతయు దప్పియు నైనఁ బితామహుపాలికిం జని తన
శరీరస్థితిఁ జెప్పినఁ బితామహుండు దాని నపరిమితఘృతోపయోగంబున నయి
న మహావ్యాధిఁగా నెఱింగి యగ్నిదేవున కిట్లనియె. 247

క. ఈవ్యాధి యొంటఁ దీఱదు। దివ్యౌషధయుక్త మైన ♦ దివిజవనంబున్
హవ్యాశన భక్షింపు మ। హావ్యాధిశమంబు దాన ♦ నగు నీ కనినన్. 248

క. చని ఖాండవంబుఁ గాల్పఁగ। మొనసి మహాహస్తియూథ ♦ ములఁ బోని ఘనా
ఘనములచే బాధితుఁ డయి। వనజజుకడ కేఁగి హవ్య ♦ వాహనుఁ డనియెన్. 249

వ. ఏను మీ యానతిచ్చినవిధంబున ఖాండవం బుపయోగింపం బోయి తద్రక్షకులు
గావించు విఘాతంబులు వారింప నేరక యేకుమారులు విఫలప్రయత్నుండ నై
తి నింకేది యుపాయం బెవ్విధంబున ఖాండవభక్షణం బెన్నండు దొరకును నని
దుఃఖించిన వానిం జూచి కమలసంభవుండు గరుణించి భావికాలకార్యం బప్పుడు
దలంచి కొంతకాలంబునకు నరనారాయణులను నాదిమునులు నరలోకంబున దే
వహితార్థం బర్జునవాసుదేవులను నామంబుల జన్మించి యాఖాండవసమీపంబు
న విహరింతురు వారు భవత్ప్రార్థితులై తమయస్త్రబలంబున నఖిలవిఘ్నంబుల
నపనయించి నిరాకులంబున నీకు ఖాండవోపయోగంబు ప్రసాదింతు రనిన నగ్ని
దేవుండు గరంబు సంతసిల్లి కమలజువచనంబు మహావలంబంబుగాఁ బెద్దకాలం
బుండి తద్వచనమార్గంబున నప్పుడు కృష్ణార్జునులం గని ఖాండవదహనార్థంబు
ప్రార్థించిన నగ్నిదేవునకు నర్జునుం డిట్లనియె. 250

సీ. వారణహస్తాను ♦ కారంబు లగువారి, ధారలు గురియుదు ♦ ర్వారఘోర
తరవారివాహప్ర ♦ కరములు వారింప, సురగణంబులతోడ ♦ *సురవరేశు
నైన నోర్వను శక్త ♦ మైనమహాదివ్య, శరసంచయము నా క ♦ పరిమితమ్ము
గలదట్టిసాయకా ♦ వలికి నాదగుభుజ, బలశీఘ్రసంధాన ♦ ములకుఁ దగిన

---

* సురగణేశు- అని పాఠాంతరము.

ధనువు సర్వపహ్నన • ఘనరథాశ్వములుఁ గ్రు! ష్ణునకు నాయుధములు • ననఘుయిపుడు
లేమిఁ జేసి చూవె • యీమహాకార్యంబు! దొడఁగకున్న వార • మెడయఁ జేసి.

వ. అనిన నగ్ని దేవుం డపుడు వరుణుం దలంచి వానిం దనకు సన్నిహితుం జేసికొని తొ
ల్లి సోముం డిచ్చిన బ్రహ్మనిర్మితకార్ముకంబు నక్షయబాణతూణీరంబులును గంధ
ర్వహయంబులం బూన్చిన రథంబు నతిరథుం డయిన యర్జునున కిమ్ము మఱి చక్రం
బును గదయును వాసుదేవున కిమ్మని పంచిన. 252

మ. అమరాహీంద్రవియచ్చరాదుల కజే • యం బప్రధృష్యం బభే
ద్యము వజ్రస్థిర మన్యసాధనభిదా • దక్షంబు నై సర్వలో
కమనోజ్ఞం బయి దివ్య మై వెలుఁగు న • గ్గాండీవ మన్ చాపర
త్నము నిచ్చెన్ వరుణుండు పార్థునకు ను • ద్యద్విక్రమోదాభాసికిన్. 253

వ. మఱియుఁ బ్రతిపక్షక్షయకరంబు లయిన యక్షయబాణంబులు గల తూణీరంబు
లను వివిధాయుధభరితం బై సింహలాంగూలకపిధ్వజవిరాజమానం బై మహాంబు
ధరధ్వానబంధురం బై మనోవాయువేగసితవాహవాహ్యమానం బై రణితరమణీ
యమణికింకిణీకలాపాలంకృతం బై సకలదిగ్విజయాధిష్ఠానం బై యొప్పుచున్న దివ్య
రథంబు నర్జునున కిచ్చి సహస్రకరసహస్రకిరణదుస్సహప్రభాపటలభాసురంబగుచు
దైత్యదానవయక్షరాక్షసపిశాచోరగప్రశమనంబయి వెలుంగుచున్న సుదర్శనం
బను చక్రంబును గౌమోదకియను గదయును నారాయణున కిచ్చిన నట్లు సంప్రా
ప్తదివ్యచాపరథాయుధులయి యున్న నరనారాయణులం జూచి యగ్ని దేవుం డి
ట్లనియె. 254

క. ఘనభుజ యిది గాండీవం! బనఁ బరఁగిన ధనువు దీని • నస్త్రావలి పె
ల్చనఁ దాఁకి భగ్నమగు న! త్యనుపమ * వజ్రాభిహత న • గావలిపోలెన్. 2:5

క. ఈరథ మప్రతిహతము స! మీరజవోపేతహయస • మేతము దీనిన్
భూరిబలుఁ డెక్కి సోముఁడు! ధీరుం డయి తొల్లి యెల్ల • దిక్కుల నోర్చెన్. 256

క. ఈచక్రము మధుసూదన! నీచేత విముక్త మగుచు • నీరిపులఁ ద్రియా
మాచరులఁ జంపి క్రమ్మఱ! నీచేతికి వచ్చు దేవ • నిర్మితశక్తిన్. 257

—◆ కృష్ణార్జును లగ్నిహోత్రునిచే ఖాండవంబు దహింపఁ జేయుట ◆—

వ. అని తత్ప్రభావంబుఁ జెప్పినఁ గృష్ణార్జునులు సంతసిల్లి సన్నద్ధు లయి రథం బెక్కి య
గ్ని దేవుం జూచి సురాసురపరివృతుండయి సురపతి వచ్చినను జయింతు మింక శం
కింపక ఖాండవదహనార్థం బుపక్రమింపు మనిన నగ్ని హర్షించి తైజసం బయిన త
నరూపంబు ధరియించి. 258

చ. పెడిలి సువర్ణపర్వతము • పెక్కు దెఱంగుల ద్రయ్యునట్టు ల
ప్పుడు వివిధప్రకారముల • భూరిశిఖావలి ఖాండవంబు న

* వజ్రాభిహత శిఖావలిపోలెన్ - అని పాఠాంతరము.

ల్గడఁ గడుఁ బర్వఁగాఁ బెరసి • కాల్పఁ దొడంగె హుతాశనుండు నే
డ్పడఁగ వనంబులోని మృగ • పక్షిభుజంగమభూతసంఘముల్. 259

వ. అంత. 260

సీ. చక్రధరుం డయి • జలరుహనాభుండు, గాండీవధరుఁ డయి • పాండవుండు
నుండి రవ్వనమున • నుభయపార్శ్వంబుల, దొల్లింటియట్లను • బెల్లు రేఁగి
యనలంబు నార్పంగ • నప్పుడు పఱతెంచి, వనరక్షకులు పార్థు • సునిశితాస్త్ర
ధారల నపగత • దర్పులై యరిగిరి, యమసదనంబున • కమితబలులు
శిఖియు నుగ్రదీర్ఘ • జిహ్వాలు సాఁచి యు। ద్ధురసమీరణంబు • తోడం సేసి
కొని యుగాంతకాల • *కుపితానలాకారుఁ। డయ్యె ఖాండవమున • నద్భుతముగ.

చ. ఘనధూమధ్వజదహ్యమానలవలీ • కర్పూర తక్కోల చం
దన కాలాగరు సల్లకీతరు సము • ద్యద్ధూమధూపాను వా
సన నొప్పెన్ సురభీకృతంబు లగుచున్ • సంక్రీడమానామృతా
శనవిద్యాధరసద్విమానవితతుల్ • సావిత్రవర్త్మంబునన్. 262

చ. జ్వలనశిఖాలియున్ విజయు • సద్విశిఖాలియుఁ జుట్టుముట్టి నం
దలరి భయాకులంబు లగు • తద్వనజీవుల యార్తనాద మెం
దులియుచు నొక్కపెట్ట దివి • నుద్గత మయ్యె నమందమందరా
చలపరివర్తన ప్రసభ • సంక్షుభితార్ణవఘోషఘోరమై. 263

క. ఎగయుడు నెగసి పిఱుందం। దగిలెడు మిడుఁగుఱులచేత • దగ్ధచ్ఛదమై
గగనమునఁ బఱవ నేరక। ఖగనివహము వహ్నియందు • గడువడిఁ బడియెన్. 264

క. తన తేజోజాలము వ। ర్తిన దగ్ధము లగు ననేక • విధ దేహుల దే
హనికాయంబుల బహువిధ। తనువులు గలవాఁడ పోలె • దహనుం డొప్పెన్. 265

చ. అమితకృశానుదగ్ధ మగు • నయ్యమరేంద్రువనంబులోని యు
త్తమసలిలాశయావళుల • తప్తజలంబులయం దపేతజీ
వము లయి తేలుచుండె వర • వారిచరంబులు వారిపక్షులుం
గమలె నశేషకోకనద • కైరవపంక్తులు శైవలంబులున్. 266

క. అలుగులపడి ఖాండవమునఁ। గలయాశీవిషమహోర • గము లెల్ల విషా
గ్నులు గ్రక్కుచు నత్యుగ్రా। నల †బహుశిజ్వాలలందు • నాశముఁ బొందెన్. 267

వ. అంత దేవత లెల్ల వెఱచి దేవేంద్రుపాలికిం బోయి ఖాండవంబునకైన యకాండ
ప్రళయంబుఁ జెప్పిన విని యుదరిపడి యింద్రుండు దక్షకరక్షణాపేక్ష ననేక ధా
రాధరనివహంబుతో నతిత్వరితగతి ఖాండవంబునకు వచ్చి హుతాశను మీఁద
మహావారి ధారలు గురియించిన. 268

---

* కుపితాంతకాకారుఁ డయ్యె- † తీవ్రతరార్చులందు- అని పాఠాంతరములు.

క. ఆ వారిధార లెల్ల మ। హావహ్నిశిఖాహతంబు ♦ లయి శుష్కములై
లావఱి నడుమనె యుడుగుచుఁ। బావకుపయి నొక్కచినుకుఁ ♦ బడదయ్యె వడిన్.

క. ఉఱుముచు మెఱయుచుఁ బిడుగులు। వఱలఁగ నల్లడలఁ బడ న ♦ వారితవృష్టుల్
గుఱిగొని కురియఁగఁ బంచెను। మఱియునునయ్యనలుమీఁద ♦ మఘువుండలుకన్.

క. పాండుసుతుఁ డంత నానా। కాండంబులఁ జేసి యపుడు ♦ ఘనముగఁ జేసెన్
ఖాండవమునకు గృహం బా। ఖండలధారలకుఁ దూఱఁ ♦ *గా కుండదివిన్. 271

గీ. దాని వెల్వడ నేరక ♦ తద్వనమున। జీవు లెల్లను బావక ♦ శిఖలఁ జేసి
దగ్ధు లగుచున్నఁ దక్షక♦తనయుఁ డశ్వ। † సేనుఁ డనువాఁడు పావక♦శిఖలకపుడు.

గీ. వెఱచి తల్లిఁ దోఁకఁ ♦ గఱపించుకొని దివిఁ। బఱచువానిఁ జూచి ♦ పార్థుఁ డలిగి
వానితల్లిశిరము ♦ తోన తత్పుచ్ఛంబు। దునిసి యగ్నిశిఖలఁ ♦ దొరఁగనేసె. 273

వ. వెండియు నశ్వసేను నేయసమకట్టిన యప్పార్థునకు మోహినియను మాయఁ గా
వించి యమరేంద్రుఁ డశ్వసేను విడిపించి యందులఁ దక్షకుండు దగ్ధుం డయ్యెఁగా
యని వగచి కడు నలిగి. 274

ఇంద్రుండు కృష్ణార్జునులతోఁ బోరుట

ఉ. ఆనరుమీఁద ఘోరనిశి ♦ తాశని వైచె నఖండచండజం
ఝానిలజర్జరీకృతమ ♦ హాజలధారలతో నిరంతరా
నూనపయోధరప్రకర ♦ ముద్గతమై హరిదంతరంబులన్
భానుపథంబు నొక్క మొగిఁ ♦ బర్వి భయంకరలీల నొప్పఁగన్. 275

ఉ. అన్నవవారివాహ ‡ నివ ♦ హమ్ములఁ జూచి భయప్రపన్నుఁడై
యున్నహలాశనున్ విజయుఁ ♦ డోడకు మంచును మారుతాస్త్రమ
త్యున్నతచిత్తుఁ డేసె నది ♦ యున్ విరియించె రయంబుతో సము
త్పన్నసమీరణాహతి న ♦ పారపయోదకదంబకంబులన్. 276

వ. అంత. 277

సీ. బలవైరి కృష్ణుపైఁ ♦ బార్థుపై గడు నల్గి, పనిచినఁ గలయంగఁ ♦ బన్ని రేఁగి
సురగరుడోరగా ♦ సుర§సిద్ధగంధర్వు, లార్చుచుఁ దాఁకి యు ♦ గ్రాహవంబు
చేసిన నమరులఁ ♦ జెచ్చెరఁ బార్థుండు, భంజించెఁ దనదివ్య ♦ బాణశక్తిఁ
జక్రధరుండును ♦ జక్రబలంబున, గరుడోరగాసుర ♦ ఖచరవరులఁ
తత్క్షణంబ విగత ♦ దర్పులఁ జేసిన। నిద్దఱకు సురాసు ♦ రేశు $లిట్లు
భీతు లగుటఁ జేసి ♦ ప్రీతుఁడై విస్మిత। హృదయుఁ డయ్యె సురగ ♦ ణేశ్వరుండు. 278

---

* గాకుండంగ౯- † సేనుఁడను భుజంగముపట్ని, సేనుఁడను పన్నగుండగ్ని- ‡ నిర యమ్ముల- § యక్ష- $ లెల్ల భీతులగుటఁజూచి- అని పాఠాంతరములు.

వ. మఱియును వారల బలపరాక్రమంబు లెఱుంగ వేఁడి శక్రుండు శిలావర్షంబు గు
రియించిన. 279

క. నిశితశరవర్షమున ను। గ్రశిలావర్షమ్ముఁ జిత్ర ♦ గతి నస్త్రకలా
కుశలుఁడు నరుఁ డశ్రమమునఁ। బ్రశాంతిఁ బొందించె నమర ♦ పాలకు మ్రోలన్.

క. కొడుకుభుజవిక్రమమునకుఁ। గడు సంతసపడియుఁ దృప్తి ♦ *గాక చలం బే
ర్పడఁగ హుతాశను నార్పఁగఁ। గడఁగి మహారౌద్రభంగిఁ ♦ గౌశికుఁడు వడిన్. 281

చ. అరుదుగ దివ్యరత్ననివ ♦ హంబులతోడ వెలుంగుచున్న మం
దరశిఖరంబు నెత్తికొని ♦ తద్దహనార్చు లడంగునట్లుగాఁ
దొరలఁగ వైచినం దపన ♦ తేజుఁడు పాండుసుతుండు దాని జ
ర్జరితము సేసె వజ్రమయ ♦ శాతశిలీముఖచండధారలన్. 282

క. ధరణీధరుచక్రమునకుఁ। బురుహూతతనూజబాణ ♦ ముల కనిలో నె
వ్వరు మార్కొన నోపరు సుర। గరుడోరగసిద్ధసాధ్య ♦ గణములలోనన్. 283

వ. అంత నొక్క యశరీరవాణి పాకశాసనున కిట్లనియె. 284

క. పరమమును లయినతొల్లిటి। నరనారాయణులు గృష్ణ ♦ నామంబుల ను
ర్వర †జనియించిరి వీర। య్యిరువుర పేర్మియును వింత ♦ యే దివిజేంద్రా. 285

చ. అలఘులు గృష్ణపార్థులు మ ♦ హాత్ములు యాదవకౌరవాన్వయం
బులు వెలిఁగించుచున్న నృప ♦ పూజ్యులు వీరలు నీకు నోర్వఁగా
నలవియె వీరు దొల్లి యమ ♦ రాసురయుద్ధమునాఁడు దైత్యులన్
వెలయఁగ నోర్చి యున్న రణ ♦ వీరులు ‡వీరల నీ వెఱుంగవే. 286

వ. నీకు నిష్టసఖుం డయిన తక్షకుండు నింతకుఁ గురుక్షేత్రంబున కరుగు ఖాండవప్రళ
యంబునకుఁ దప్పె ఖాండవం బగ్నిచేత దగ్ధం బగు నని బ్రహ్మవచనంబు గలుగుటం
జేసి యిది హుతాశనున కశనం బయ్యె దీనికి వగవ నేల యనిన దాని విని సుర
పతి సురగణంబుతో నరిగిన. 287

క. బలయుతులు మనుజ§సింహం। బులు గృష్ణులు సింహ$నాద ♦ ములు సేసి వియ
త్తలమును దిక్కులు బధిరం। బులు ¶గాఁ జేసిరి త్రిలోక ♦ ములు భయమందన్.

వ. అట్టియవసరంబున నముచి యను దనుజు ననుజుండు మయుం డనువాఁడు ఖాండ
వంబు వెలువడ నేరక తక్షకుగృహంబునఁ బరిభ్రమించుచున్న నగ్నియు నచ్యు
తుండును జంప వచ్చిన నతిభీతుం డయి యర్జును మఱువు సొచ్చిన. 289

క. శరణాగతరక్షణత। త్పరుఁడు ధనంజయుఁడు మయుని ♦ ప్రాణము గాచెం
గరుణను శరణాగతు లగు। పురుషుల రక్షించునంత ♦ పుణ్యము గలదే. 290

---

* గాక చల మేర్పడఁగ— †నుదయించిరి— ‡గాఁపుట మున్నెఱుంగవే— § సింహులు। నలిఁ గృష్ణార్జునులు సింహనాదముల వియ— $నాదమున నిఖిల— ¶ గావించి— అని పాఠాంతరములు.

గీ. మయుఁడు నశ్వసేనుండును♦మందపాలసుతులు నలుగురు శార్ఙ్గకు♦*లతు లితో గ్ర
దావవహ్నికి నార్వురు ♦ దప్పి రన్య జీవు † లెల్ల నం దపగత ♦ జీవు లయ్యె. 291

మందపాలోపాఖ్యానము.

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 292

క. మయభుజగమోక్షణము ని ర్ణయముగ నెఱిఁగితిని సెఱుఁగ ♦ నా కర్థిత్వం
బయినది నలుగురు శార్ఙ్గకు లయు మోక్షణ మెట్లు నిర్మ ♦ లజ్ఞాననిధీ. 293

వ. అని యడిగిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 294

క. జనపాల మందపాలుం డనుమునిముఖ్యుండు దొల్లి ♦ యత్యుగ్రతపం
బొనరించె బ్రహ్మచర్యం బున దివ్యసహస్రవర్ష ♦ ములు నైష్ఠికుఁడై. 295

క. అమ్ముని యోగాభ్యాసవ శమ్మున దేహంబు విడిచి ♦ చని పుణ్యుల లో
కమ్ములఁ జొరఁ గానక వడిఁ ద్రిమ్మరి దేవతలఁ గాంచి ♦ ధృతి నిట్లనియెన్. 296

వ. నాకుఁ బుణ్యలోకంబులు లే కుండ నే నేమి దుష్కృతంబు సేసితి ననిన నమ్మునీం
ద్రునకు దేవత లిట్లనిరి. 297

క. ఎంతతపం బొనరించియు సంతానము లేనివారు ♦ సద్గతిఁ ‡ బొందం
గాంతురె నీతప మేటికి సంతానము వడయు మరలి ♦ సన్మునినాథా. 298

వ. అనిన విని మందపాలుండు మర్త్యలోకంబున కరిగి నాకుం జెచ్చెరం బెక్కండ్రు స
త్పుత్రుల నెవ్విధంబునం బడయ నగునో యని చింతించి పక్షులయందు వేగంబ
యపత్యంబు వడయ నగుటం జూచి శార్ఙ్గకుండై జరితయను లావుక పెంటియం
దు రమియించి జరితారి సారిసృక్వ స్తంబమిత్ర ద్రోణులను వారిం బరమబ్రహ్మ
విదుల నలువురఁ గొడుకులం బడసి ఖాండవంబునం బెట్టి తన పూర్వభార్యయైన
లపితయుం దానును విహరించుచు నొక్కనాఁడు ఖాండవదాహోద్యతుం డయి
న యగ్నిభట్టారకుం గని యగ్నిసూక్తంబుల స్తుతియించె. 299

క. నీ వఖిలధర్మమూర్తివి నావీర్యప్రభవు లయిన ♦ నలువురు సుతులన్
లావుకలఁ గరుణఁ గావుము పావక భువనోపకార ♦ పర్యాప్తమతీ. 300

వ. అని మందపాలుండు ప్రార్థించినఁ దత్ప్రార్థనంజేసి నలువురు శార్ఙ్గకులను నగ్ని
దేవుండు రక్షించువాఁ డయ్యె నంత నిట. 301

క. తనయుల నజాతపక్షుల ననలశిఖాభీతచంచ ♦ లాత్ముల నెటకుం
జన నేరని బాలకులను జనని నిరీక్షించి శోక ♦ సంతాపితయై. 302

క. వీరలఁ దోడ్కొని పోవఁగ నేరను బాలకులఁ బెట్టి ♦ నిర్దయబుద్ధిన్

---

* లతాలదావదావాహ్నిలికి- † లెల్లను నపగతజీవులైరి- ‡ వడయం- అని పా॥ లు.

వీరల తండ్రిక్రియం జన। నేరను విధికృతము గడవ ♦ నేరఁగ లావే. 303

చ. ఇది ప్రళయాగ్నిఁబోలె దిశ ♦ లెల్లను గప్పఁగ విస్ఫులింగముల్
వదలక వాయుసారథి జ ♦ వంబునఁ దా నిటవచ్చె నేమి సే
యుదు సుతులార యీబిలము ♦ నొయ్యన పోయి చొరుండు దీనిఁ గ
ప్పెద ఘనపాంసుజాలముల ♦ భీమశిఖల్ వడిఁ దాఁకకుండఁగన్. 304

చ. కొడుకుల బ్రహ్మవిత్తములఁ ♦ గోరినయట్టుల వీరి నల్వురన్
బడసితి నిమ్మహాత్ముల న ♦ పాయము నొందక యుండఁ బెంచుచున్
నడపు మటంచు నన్ను ముని ♦ నాథుఁడు మీ జనకుండు పంచి యి
ప్పుడ యెటయేని నేఁగె హుత ♦ భుక్ప్రళయంబు దలంపఁ డక్కటా. 305

వ. అని దుఃఖితయై యున్నతల్లిం జూచి యగ్రతనయుండగు జరితారి యిట్లనియె.

గీ. బిలముఁ జొచ్చితిమేని నం ♦ దెలుక సంపు। నింద యుండితిమేనిఁ దా♦ నేర్చునగ్ని
యెలుకచేఁ జచ్చుకంటె నీ♦జ్వలనశిఖలఁ। గాగ్రిఁ పుణ్యలోకంబులఁ♦గాంతుమేము.

వ. మఱి మాంసపిండంబుల మయి యున్న మాకు బిలప్రవేశంబున మూషకభయం
బు నియతంబిం దున్న మాకు నగ్నిభయంబు సంశయితం బె ట్లనిన. 308

క. జ్వలనుండు వాయువశమునఁ। దొలఁగును జీవనము మాకు ♦ దొరకును గష్టం
బుల సంశయయుతకార్యం। బులు గర్తవ్యములు నియత ♦ ములు వర్జ్యముల్.

వ. కావున నీవు మెచ్చినచోటికిఁ బోవ నోపము మావలని మోహంబు విడిచి యరు
గు మేము దహనక్లేశంబుఁ బొందిన నీవు జీవించి పుత్త్రులం బడయుదువు నీ పు
ణ్యంబున మాకు నగ్నిభయంబు దొలంగెనేని మాయొద్దకు వచ్చి యెప్పటియ
ట్ల రక్షింతు వని కొడుకులు మొగ్గిక్కినం జూచి జరిత బాష్పపూరితనయనయై
యానన్న తరుదహనమహోత్సుకుం డయి వచ్చు హవ్యవాహనుం గని ప్రాణభ
యంబున గగనంబున కెగసె నంత. 310

క. నలువురు నాలుగు వేద। మ్ముల మంత్రంబులను బ్రహ్మ ♦ ముఖములుపోలెన్
వెలయంగ సంస్తుతించుచు। నలఘులు మా కభయ మభయ♦మని రయ్యనలున్.

వ. అగ్నిదేవుం డప్పుడు మందపాలు ప్రార్థనంజేసి యున్నయవ్వురు శార్ఙ్గకులున్నవృ
క్షంబు భక్షింపక పరిహరించిన జరితయు దానిం జూచి సంతసిల్లి కొడుకులయొద్ద
కు వచ్చి సుఖం బుండె నంత నక్కడ మందపాలుండు పురందరువనంబు దహను
చేత దగ్ధం బగుట యెఱింగి యం దున్న జరితను బుత్త్రులం దలంచి దుఃఖితుం
డయి లపిత కిట్లనియె. 312

క. తరుణుల సజాతపక్షులఁ। జరణంబులు లేనివారి ♦ శార్ఙ్గేయుల న
ల్పుల నొక్కటఁ దోడ్కొని యెట। కరుగంగా నేర్చు జరిత♦యాపదగడవన్. 313

క. మఱచునొకొ మఱవకుండియు। నెఱుఁగక యుండునొకొ యనలుఁ ♦ డెఱిఁగియు నెడనే
మఱునొకొ పుత్రులఁ గావన్। గుఱుకొని నమ్మంగఁ దగునె ♦ క్రూరాత్మకులన్.

వ. అనిన విని లపిత యిట్లనియె. 315

క. నాయొద్దనె ప్రార్థించిన। వాయుసఖుం డపుడు నీకు ♦ వరదుం డయి శా
ర్ఙ్గేయుల నలువురఁ గాచెద। ధీయుత యని పలికె మఱచి ♦ తే మునినాథా. 316

వ. దానికి నెయ్యుండ వయి నాయొద్ద దాని యోగక్షేమంబులు దలంచి తది పులుఁగెట కేనియుం బఱచుం గా కేమి యయ్యెడు నగవ కుండు మనిన మందపాలుండు మందస్మితవదనుం డగుచు వసిష్ఠునట్టిపురుషునైన నరుంధతియట్టిభార్య యైనను నిర్నిమిత్తంబ స్త్రీయందు సంశయింప కుండ దిది స్త్రీలకు స్వభావం బని ఖాండవంబునకు వచ్చి పుత్రసహిత యయి కుశలినియై యున్న జరితం జూచి సంతుష్టుండై నిజేచ్ఛ నరిగె నగ్నియు నిట్లు నిర్విఘ్నంబుగా ఖాండవవనౌషధం బుపయోగించి విగతజ్వరుం డయి కృష్ణార్జునుల దీవించి చనియె నంత. 317

ఇంద్రుం డర్జునునకు నాగ్నేయ వారుణ వాయవ్యాది దివ్యబాణంబు లిచ్చుట.

క. అతిమానుష మత్యద్భుత। మతి *దుష్కరమయిన కేళ ♦ వార్జునకృతి గో
పతి సూచి మెచ్చి సురపరి। వృతుఁ డయి చనుదెంచెఁ గృష్ణ ♦ విజయులకడకున్.

క. అనఘులు నరనారాయణు। లన నాదియుగంబునన్ సు ♦ రాసురనుతు ల
య్యును నపుడు మనుజు లగుటన్। వినయంబున మ్రొక్కి రమర ♦ విభునకుఁ బ్రీతిన్.

వ. ఇంద్రుండును గృష్ణార్జునుల నతిస్నేహంబునఁ గౌఁగిలించుకొని యర్జునునకు నాగ్నేయ వారుణ వాయవ్యాది దివ్యబాణంబు లిచ్చి యీతనికి నీ వెప్పుడుఁ బ్రియసఖుండ వయి యుండు మని కృష్ణుం బ్రార్థించి దివ్యవిమానారూఢుం డయి దివంబున కరిగె నిట వాసుదేవార్జునులు మయుం దోడ్కొని మగిడి యింద్రప్రస్థపురంబునకు వచ్చి ధర్మరాజునకు మ్రొక్కి ఖాండవదహనప్రకారంబు సెప్పి మయుం జూపి సుఖం బుండి రని. 320

క. జనమేజయజనపాలున। కనఘచరిత్రునకుఁ బ్రీతుఁ ♦ డయి వైశంపా
యనుఁ డాదిపర్వకథ లె। ల్లను నిమ్ముగఁ జెప్పె నని వి ♦ లాసమహేంద్రా. 321

క. అభిమానమహార్ణవ హరి। నిభవిభవవిభాసమాన ♦ † నృపవీర్య రవి
ప్రభ రాజమనోహర వై। రిభయంకరశౌర్య నృపవ ♦ రేణ్య శరణ్యా. 322

---

* హార్ష్మమునైనఁగఁ గే-, † నిరవద్య- అని పాఠాంతరములు.

మత్తకోకిలము. రాజభూషణ నిత్యసత్య స • రస్వతీవిలసన్ముఖాం
భోజ రాజమనోజ భూజన • పూజ్యమాన మహాయశో
రాజహంసపయోజినీవన • రమ్యదిఙ్ముఖ విక్రమో
ద్వేజితాహిత విష్ణుసన్నిభ • విష్ణువర్ధన భూపతీ. 323

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం దాదిపర్వంబునందు విదురాగమనంబును కృష్ణసందర్శనంబును రాజ్యార్ధలాభంబు నింద్రప్రస్థనివాసంబును సుందోపసుందోపాఖ్యానంబును నారదు వచనంబున ద్రౌపదియందు సమయక్రియయు నర్జునుతీర్థాభిగమనంబును నులూపీసమాగమంబును జిత్రాంగదయందు బభ్రువాహను జన్మంబును ద్వారకానగరంబున వాసుదేవానుమతుం డయి యర్జునుండు సుభద్ర వివాహం బగుటయు సుభద్రాహరణంబును హరణహారికయు నభిమన్యుసంభవంబును గాండీవదివ్యరథాశ్వలాభంబును ఖాండవదహనంబును నగ్ని భయంబువలన మయభుజంగమోక్షణంబును మందపాలోపాఖ్యానంబు నింద్రుం డర్జునునకు నాగ్నేయ వారుణ వాయవ్యాది దివ్యబాణంబు లిచ్చుటయు నన్నది సర్వంబును నష్టమాశ్వాసము.

శ్రీమహాభారతమునందలి యాదిపర్వము

సంపూర్ణము.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

సభాపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీదయితోరస్స్థల విమ
లాదిత్యాత్మజ నిరంత ♦ రానందమతీ
కోదండపార్థ నిఖిలధ
రాదేవస్తుత్య రాజ ♦ రాజనరేంద్రా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు ధర్మతనయునొద్ద వాసుదేవసహితుం డయి యున్న యర్జునున కతిప్రీతిం గృతాంజలియయి మయుం డిట్లనియె.

క. ఘనముగఁ బ్రాణము రక్షిం చినయుపకారికిఁ బ్రియంబు ♦ సేయుదు నన నే
ర్తునె నైనను నీకుఁ బ్రియం బనఘా చేయంగ నిష్ట ♦ మైనది నాకున్. 3

వ. ఏను దానవవిశ్వకర్మ ననేకవిధశిల్పకలాకుశలుండ మీ కిష్టం బయిన దాని నిర్మించెదం బనుపు మనిన నర్జునుం డచ్యుతుమొగంబు సూచి యతని నెద్దియేని నొక్క యపూర్వం బయినదాని నిర్మింప నియోగింపుం డనినఁ గృష్ణుండు పెద్దయుం బ్రొద్దు విచారించి మయున కిట్లనియె. 4

చ. కురుపతికిన్ యుధిష్ఠిరున ♦ కున్ సకలక్షితిపాలసేవ్యసు
స్థిరవిభవాభిరామునకు ♦ ధీరునకుం దగ సర్వలోకసుం
దర మగుదాని నొక్క సభ ♦ ధాత్రి కపూర్వముగా నొనర్చి చె
చ్చెరఁ గొని రమ్ము నీ దయిన ♦ శిల్పకలాకుశలత్వ మేర్పడన్. 5

వ. అనిన వాసుదేవునకు మయుం డిట్లనియె. 6

ఉ. ఇమ్మనుజేంద్రుఁ డింద్రదను ♦ జేంద్రులకంటె మహావిలాససౌ
ఖ్యమ్ములఁ బెద్ద యుద్ధరణిఁ ♦ గావున నీతని పేర్మికిం దగన్

నెమ్మి నొనర్చెదన్ సభ మ ♦ ణిప్రభ లొప్పఁగ దేవతావిమా
నమ్ములు నిట్టివే యని జ ♦ నమ్ములు దానిన మెచ్చి చూడఁగన్. 7

వ. ఏను దొల్లి వృషపర్వుండను దానవేంద్రుని కొఱకు సభ నిర్మింప సమకట్టి వివిధరత్నమయంబులయిన యుపకరణంబు లొడఁగూర్చి బిందుసరం బను కొలన సంగ్రహించినవాఁడ నయ్యుపకరణంబుల దాని విచిత్రంబుగా రచియించి తెచ్చి ధర్మరాజున కిచ్చెద మఱియును భౌమాదిత్యుం డను రాజర్షి చేత విహితంబయి సకలశత్రుఘాతిని యయిన యొక్క గదను భీమసేనునకును దారుణం బయిన దివ్యఘోషంబుగల దేవదత్తం బను శంఖం బర్జునునకును నిచ్చెద నని చెప్పి ధర్మరాజుచేత సత్కృతుండై మయుం డరిగె నంత నారాయణుండును బాండవుల వీడ్కొని పితృదర్శనలాలసుండై ద్వారవతీపురంబున కరిగె నట మయుండును బూర్వోత్తరదిశాభిముఖుండై చని కైలాసంబు నుత్తరదిగ్భాగంబున మైనాకశైలంబునందు హిరణ్యశృంగంబున. 8

సీ. ఎం దేని సర్వభూ ♦ తేశుండు సృజియించె, సచరాచరములైన ♦ జగము లెల్ల
గంగఁ బ్రత్యక్షంబుఁ ♦ *గావించి యెం దేనిఁ, గృతకృత్యుఁ డయ్యె భ ♦ గీరథుండు
నలినసంభవనర ♦ నారాయణస్థాణు, వాసవప్రభృతిగీ ♦ ర్వాణముఖ్యు
లెం దేనిఁ గ్రతువు ల ♦ నేకయుగంబులఁ, జేసిరి రత్నవి ♦ చిత్ర † వితతి
చిత్రములు మహా వి ♦ శేషహిరణ్మయ। యూపతతులు నోలి ♦ నొప్పుచుండ
నట్టిబిందుసరము ♦ నం దున్న వివిధర। త్నోపకరణచయము ♦ లొనరఁ గొనియె. 9

క. దేవబ్రాహ్మణులకు నా। నావిధపూజనలఁ దర్ప ♦ ణము సేసి ధరి
త్రీవనిత కపూర్వశ్రీఁ। గావింపఁ గడంగె మయుఁడు ♦ గడు రమ్యముగాన్. 10

క. విమలమణిమయములగు దూ। లములం గంబముల గోడ ♦ లను వేదులఁ గు
ట్టిమములఁ జుట్టినప్రా। కారములను గర మొప్పు చుండ ♦ రచియించె సభన్. 11

సీ. సురుచిరహరినీల ♦ కిరణజాలంబులఁ, బద్మరాగారుణ ♦ పద్మములను
రాజతరాజీవ ♦ రాజహంసాళుల, నిర్మలసౌవర్ణ ♦ కూర్మములను
గమనీయవైదూర్య ♦ కుముదంబులను వజ్ర, మీనమౌక్తికనవ ♦ ఫేనములను
మరకతశైవలో ♦ త్కరముల విలసిల్లఁ, గొలనని సన్మణి ♦ స్థలము సూచి
పలుఁగురాలకుడ్య ♦ ములరుచుల్ గప్పిన। జలములున్న యెడలు ♦ వెలయఁజూచి
యనుపమస్థలంబు ♦ లని జను ‡ లేమఱు। చుండు నట్లుగా మ ♦ యుండు సేసె. 12

వ. మఱియు సకలజనమనోహరంబులైన నానావిధయంత్రంబులును ననవరతకుసుమఫలభరితంబు లైన తరువనంబులును వికచకమలకుముదాభిరామంబు లైన జలాశయంబులును విచిత్రోపవనవిటంకప్రదేశంబులును గలిగి దశకిష్కుసహస్రప్ర

* గావింపనెం దేనిఁ గృతకాముఁ డయ్యె- † వితతచైత్యములు మహావిశాల- ‡ లెఱుఁగక యుం- అని పాఠాంతరములు.

మాణాయతంబును సహస్రకరప్రభాప్రసరవిస్తార విభూతియును వివిధరత్నవిభ
వాభిశోభితంబునుంగా నపూర్వసభాభవనంబుఁ బదునాలుగు నెలలు నిర్మించి
దాని నెనిమిదివేల రాక్షసకింకరుల మహాకాయుల మహాజవసత్త్వసంపన్నుల
నంతరిక్షచరులం బంచి మోపించికొనివచ్చి ధర్మరాజున కిచ్చి గదయును శంఖం
బును భీమార్జునుల కిచ్చి ధర్మరాజుచేత సత్కృతుం డయి మయుం డరిగిన. 13

ఉ. వీరుఁడు ధర్మజుండు పది ♦ వేవురు విప్రుల కొప్పఁ బాయసా
హారము భక్తిఁ బెట్టి మఱి ♦ యందఱుం జెఱి వేయివేయి వి
స్తారయశుండు ధేనువుల ♦ ధర్మవిధిన్ మణిముద్రికాద్యలం
కారదుకూలపుష్పఫల ♦ గంధయుతంబుగ నిచ్చె లీలతోన్. 14

వ. అనుజసహితుం డయి దైవజ్ఞదత్తశుభముహూర్తంబున ధౌమ్యాదిభూసురాశీ
ర్వాదపుణ్యాహనాదంబు లెసంగ సభాప్రవేశంబు సేసె నంత. 15

ఉ. మంచిగ భూరిభూసురస ♦ మాజము నెల్లను భక్తితోడఁ బూ
జించి యభీష్టదానములు ♦ సేసి ధనార్థులఁ దన్పి దిక్కులన్
నించె యశంబు బంధులకు ♦ నెయ్యురకున్ హృదయప్రియంబు గా
వించె విభూతి యేర్పడఁ బ ♦ వితుఁడు ధర్మసుతుండు నెమ్మితోన్. 16

వ. అయ్యవసరంబున. 17

మ. మదమాతంగ తురంగ కాంచన లస ♦ న్మాణిక్య గాణిక్య సం
పద లోలిం గొని వచ్చి యిచ్చి ముద మొ ♦ ప్పం గాంచి సేవించి ర
య్యుదయాస్తాచల సేతుశీతనగమ ♦ ధ్యోర్వీపతుల్ సంతతా
భ్యుదయున్ ధర్మజుఁ దత్సభాస్థితు జగ ♦ త్పూర్ణప్రతాపోదయున్. 18

వ. అంత. 19

సీ. సుబల మార్కండేయ ♦ శునక మాంజాయన, మాండవ్య శాండిల్య ♦ మందపాల
బక దాల్భ్య రైభ్యక ♦ భాలుకి జతుకర్ణ, గౌతమ కౌశిక ♦ కణ్వ కుత్స
సావర్ణి పర్ణాద ♦ సత్య గోపతి గోప, వేద మైత్రేయ ప ♦ విత్రపాణి
ఘటజాను కాత్రేయ ♦ కఠ కలాప సుమిత్ర, హారీత తిత్తిరి ♦ యాజ్ఞవల్క్య
వాయుభక్ష భార్గ ♦ వ వ్యాస జైమిని! శుక సుమంత పైల ♦ సువ్రతాదు
లయినమునులు నేము ♦ నరిగితి మెంతయు! రమ్య మయిన ధర్మ ♦ రాజుసభకు.

వ. అమ్మహామునుల నెల్ల నతిభక్తిం బూజించి ధర్మతనయుండు వారలవలన లబ్ధాశీర్వ
చనుండయి తమ్ములుం దానును ధర్మకథలువినుచు సుఖంబున్నంత నొక్కనాఁడు.

నారదుఁడు పాండవులయొద్దకు వచ్చుట

ఉ. నీరజమిత్రుఁ డేల ధర ♦ ణీగతుఁ డయ్యెడునొక్కొ యంచు వి
స్మేరమనస్కులై జనులు ♦ మెచ్చి నిజద్యుతిఁ జూచు చుండఁగా
నారదుఁ డేఁగుదెంచె గగ ♦ నంబున నుండి సురేంద్రమందిర

స్ఫారవిలాసహాసియగు ♦ పార్థగృహంబునకుం బ్రియంబునన్. 22

క. తనపిఱుఁద ధర్మసంబో। ధనవాంఛన్ వచ్చు దేవ ♦ తాఖచరమహా
మునివరులఁ దపనమార్గం। బునఁ గ్రమ్మఱఁ బంచి బ్రహ్మ ♦ పుత్త్రుఁడు నెమ్మిన్. 23

వ. పర్వత పారిజాత రైవత ప్రముఖులైన మహామునులతో నెల్లు వచ్చిననారదమహామునికిం బ్రత్యుద్గతుం డయి ధర్మరాజు దమ్ములుం దానును నమస్కరించి తోడ్కొని తెచ్చి మహాసనంబున నునిచి యడుగులు గడిగి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించిన వారలకుశలంబడిగి నారదుండు రాజనీతివిషయంబుల నయ్యుధిష్ఠిరున కిట్లనియె. 24

—•••◆నారదుఁడు ధర్మరాజును రాజనీతులం బ్రశంసించుట◆•••—

సీ. మీవంశమున నర ♦ దేవోత్తములు దైన, సద్ధర్మమార్గంబు ♦ సలుపు దయ్య
ధర్మవిదుండ వై ♦ ధర్మార్థకామంబు, లొండొంటి బాధింప ♦ కుండ నుచిత
కాలవిభక్తముల్ ♦ గాఁ జేసి సేవింతె, ధర్మువునంద చి ♦ త్తంబు నిలిపి
యిమ్ముల నపరరా ♦ త్రమ్ములం దెప్పుడుఁ, జింతింతె నిజబుద్ధిఁ ♦ జేయఁ దగిన
రాజకృత్యములఁ ది ♦ రంబుగా నిఖలని। యోగవృత్తులందు ♦ యోగ్యు లయిన
వారిఁ గరము గార ♦ వమ్మునఁ బనుపుదె। నీవు వారి దయిన ♦ నేర్పెఱింగి. 25

క. అనఘుల శాస్త్రవిధిజ్ఞుల। ననురక్తులఁ బితృపితామ ♦ హక్రమమున వ
చ్చిన విప్రుల మంత్రులఁ గా। నొనరించితె కార్యసంప్ర ♦ యోగముపొందెన్.

క. రాజునకు విజయమూలము। రాజితమంత్రంబు సుస్థి ♦ రంబుగ దానిన్
రాజాన్వయ రక్షింతె ధ। రాజనులకుఁ గర్ణగోచ ♦ రము గా కుండన్. 27

క. ధీరుఁడు ధర్మాధర్మవి। శారదుఁడు బహుశ్రుతుండు ♦ సమచిత్తుఁడు వా
ణీరమణీశ్రితవదనస। రోరుహుఁ డనఁ దగునె నీ పురోహితుఁ డధిపా. 28

క. జననుత నీయజ్ఞములం। దనవరతనియుక్తుఁ డయిన ♦ యాజ్ఞికుఁడు ప్రయో
గనిపుణుఁ డై యేమఱకుం। డునె నిజకృత్యముల నెప్పు ♦ డును సమబుద్ధిన్. 29

క. నానావిధరణవిజయమ। హా*నిపుణు లవార్యవీర్యు ♦ లనఁ దగువారిన్
సేనాధ్యక్షులఁ జేసితె। నీనమ్మినవారి మాన ♦ నీయుల హితులన్. 30

చ. కడుఁ జనువాఁడు నై పురుష ♦ కారియు దక్షుఁడు నైన మంత్రి పెం
పడరఁగ రాజపుత్త్రుల మ ♦ హాధనవంతులఁ జేసి వారితో
నొడఁబడి పక్ష మేర్పడఁగ ♦ నుండఁడు గా ధన మెట్టివారికిం
గడుకొని చేయ కుండునె జ ♦ గన్నుత గర్వము దుర్విమోహమున్. 31

క. శ్రీనాథ శాస్త్రదృష్టి। ప్రతిభను దివ్యాంతరిక్ష ♦ భౌమోత్పాత
ప్రతికారు లగుచు సమ్మా। నితు లయి వర్తింతురయ్య ♦ నీదైవజ్ఞుల్. 32

క. అనిశము సేవింతురె నీ। న్ననఘా యష్టాంగ మైన ♦ యాయుర్వేదం

* నిపుణులు గార్యదక్షు- అని పాఠాంతరము.

బున దక్షు లైన వైద్యులు। ఘనముగ ననురక్తు లై జ ♦ గద్ధితబుద్ధిన్. 33

క. సారమతిఁ జేసి మానస। శారీరరుజావళులకు ♦ సతతంబుఁ బ్రతీ
* కారము సేయుచునుండుదె। యారసి వృద్ధోపసేవ ♦ నౌషధసేవన్. 34

క. ఉపధాశుద్ధులఁ బాప। వ్యపగతబుద్ధుల వినీతి ♦ వర్తుల సములన్
సుపరీక్షు నియోగించితె। నిపుణుల నర్థార్జనాది ♦ నృపకార్యములన్. 35

ఉ. ఉత్తమమధ్యమాధమని ♦ యోగ్యత బుద్ధి నెఱింగి వారి న
య్యుత్తమమధ్యమాధమని ♦ యోగములన్ నియమించితే నరేం
ద్రోత్తమ భృత్యకోటికి న ♦ నూనముగాఁ దగుజీవితంబు లా
యత్తము సేసి యిత్తె దయ ♦ నయ్యయికాలము దప్ప కుండఁగన్. 36

క. తమతమకనియెడు తఱి జీ। తము గానక నవయుభటుల ♦ దౌర్గత్యవిషా
దము లేలినవాని కవ। శ్యము నెగ్గొనరించు నతఁడు ♦ శకుని౦ డైనన్. 37

క. కులభృత్యులైన సద్భృ। త్యులకును సత్కార మర్థి ♦ తోఁ జేయుదె వా
రలు నీప్రస్తవమున ని। మ్ములఁ గృతము దలంచి ప్రాణ ♦ ములు విడుతు రనిన్. 38

క. అనఘా నీప్రస్తవమున। నని నీల్గిన వీరభటుల ♦ యనుపోష్యుల నె
ల్లను బ్రోచితె భోజనాచ్ఛా। దనముల వారలకు నెమ్మి ♦ దఱుఁగక యుండన్. 39

క. ధనలుబ్ధుల మ్రుచ్చులఁ గూ। ర్పనివారలఁ బగఱవలని ♦ వారల ధృతి సా
లనివారల దుర్జనులం। బనుపవుగా రాజకార్య ♦ భారము † దీర్పన్. 40

క. చోరభయవర్జితముగా। ధారుణిఁ బాలింతె యధిక ♦ ధనలోభమునం
జోరుల రక్షింపవుగా। వారలచే ధనముఁ గొని భ ♦ వద్భృత్యవరుల్. 41

క. ధరణీనాథ భవద్భుజ। పరిపాలిత మైన వసుధఁ ♦ బరిపూర్ణము లై
కర మొప్పచున్నె చెఱువులు। ధరణి కవగ్రహభయంబు ♦ దనుకక యుండన్. 42

క. హీనులగు కర్షకులకును। భూనుత ధాన్యంబు బీజ ♦ ములు వణిజులకున్
మానుగ శతైకవృద్ధి న। నూనముగా ఋణము లిత్తె ♦ యుత్తమబుద్ధిన్. 43

క. ‡ పంగులుమూకాంధులు వికల। లాంగులునగు బాంధవుల ద ♦ యం బ్రోచితె భయా
ర్తుం గడిఁదిశత్రు నైనను। సంగరరంగమునఁ గాతె ♦ శరణం బనినన్. 44

క. కృత మెఱిఁగి కర్త నుత్తమ। మతుల సభల సంస్తుతించి ♦ మఱవక తగ స
త్కృతిఁ జేయుదె కృత మెఱిఁగెడు। పతియె జగజ్జనుల నెల్లఁ ♦ బరిపాలించున్. 45

సీ. ఆయంబునందు నాలవ భాగ మొండె మూఁ, డవభాగ మొండె నం♦దర్ధ మొండెఁ
గాని మిక్కిలి సేయఁ ♦ గాదు వ్యయం బని, యవధరించితె బుద్ధి ♦ నవనినాథ
యాయుధాగారధ ♦ నాధ్యక్షతలయందు, వరవాజివారణా ♦ వళులయందు
బండారములయందుఁ ♦ బరమవిశ్వాసుల, భక్తుల దక్షులఁ ♦ బంచి తెయ్య

---

* కారములు సేయుచుండుదె- † దాల్పఁగ- ‡ పంగుల మూకాంధుల వికల। లాంగుల మఱి బాంధవుల- అని పాఠాంతరములు,

గురుల వృద్ధశిల్పి ♦ వరవణిగ్బాంధవ। జనుల నాశ్రితులను ♦ సాధుజనులఁ
గరుణఁ బేదఱికము ♦ వారయకుండఁగఁ బ్రోతె। సకలజనులు నిన్ను సంస్తుతింప. 46

క. వలయునమాత్యులఁ జుట్టం। బులు మూలబలంబు రాజ ♦ పుత్రులు విద్వాం
సులు బలసి యుండ నిచ్చలుఁ। గొలువుండుదె లోక మెల్లఁ ♦ గొనియాడంగన్. 47

క. పరికించుచు బాహ్యాభ్యం। తరజనములవలన సంత ♦ తము నిజరక్షా
పరుఁడ వయి పరమహీశుల। చరితము వీక్షింతె నిపుణ ♦ చరనేత్రములన్. 48

క. వెలయఁగ విద్వజ్జనము। ఖ్యులతోడ నశేషధర్మ ♦ కుశలుఁడ వయి యి
మ్ముల లోకవ్యవహార। మ్ములు దయఁ బరికింతె నిత్య ♦ *మును సమబుద్ధిన్. 49

గీ. వార్తయందు జగము ♦ వర్తిల్లుచున్నది। యదియు లేనినాఁడ ♦ యఖిలజనులు
నంధకారమగ్న ♦ లగుదురు గావున। వార్త నిర్వహింప ♦ వలయుఁ బతికి. 50

గీ. దారసంగ్రహంబు ♦ ధరణీశ రతిపుత్ర। ఫలము శీలవృత్త ♦ ఫలము శ్రుతము
దత్తభుక్త ఫలము♦ధనము వేదము లగ్ని। హోత్రఫలము లనియు♦నొగినెఱుంగు.

చ. బహుధనధాన్యసంగ్రహము ♦ బాణశరాసనయోధవీరసం
గ్రహము నిరంతరాంతరుద ♦ కంబులు ఘాసరసేంధనౌఘసం
గ్రహము ననేకయంత్రములుఁ ♦ గల్గి యసాధ్యము లై ద్విషద్భయా
వహము లనంగ నొప్పునె భ ♦ వత్పరిరక్ష్యము లైన దుర్గముల్. 52

చ. వదలక బుద్ధి †నాత్మరిపు ♦ వర్గము నోర్చి జితేంద్రియుండ వై
మొదలన దేశకాలబల ♦ ముల్ మఱి దైవబలంబుఁ గల్గి భూ
విదితబలుండ వై యహితవీరుల నోర్వఁగ నుత్సహింతె దు
ర్మదమలినాంధచిత్తులఁ బ్ర ♦ మత్తుల నింద్రియనిర్జితాత్ములన్. 53

గీ. కడఁది రిపులపైఁ బోవంగఁ♦గడఁగియున్న। నీకు ముందర చని రిపు♦నృపులయందు
దగిలిసామాద్యుపాయంబు♦లొగినసంప్ర। యోగమునఁ జేసివర్తిల్లు♦చున్నె చెపుమ.

వ. మఱియు నాస్తిక్యం బనృతంబు ప్రమాదం బాలస్యం బనర్థజ్ఞులతోడం జింతనంబు
క్రోధంబు దీర్ఘచింత దీర్ఘసూత్రత యెఱుక గలవారి నెఱుంగమి యర్థంబులయం
దనర్థకచింత నిశ్చితకార్యములు సేయమి మంత్రంబుల రక్షింపమి శుభంబులఁ
బ్రయోగింపమి విషయంబులం దగులుట యనం బరఁగిన పదునాలుగురాజదో
షంబులఁ బరిహరింతె యని యడిగిన నారదునకు ధర్మరాజిట్లనియె. 55

గీ. నాయథాశక్తిఁ జేసి య ♦ న్యాయపథముఁ। బరిహరించి మహాత్ముల♦చరితలందు
బుద్ధినిలిపిమీయుపదేశ♦మునశుభంబు। లయినవానిననుష్ఠింతుఁ♦బ్రియముతోడ.

వ. అని కృతాంజలి యయి మునీంద్రా యీ త్రిలోకంబులయందు మీ చూడనివి లే
వెందే నిట్టిసభ సూచి యెఱుంగుదు రే యనిమయనిర్మితం బయిన సభ సూపినం
జూచి విస్మితుం డయి నారదుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె. 57

---

* మునన్ విపులమతిన్ - † నంతరరి- అని పాఠాంతరములు.

క. భూనాథ యిది యపూర్వ మ। మానుషము విచిత్రరత్న ♦ మయ మిట్టిసభన్
మానవలోకేశ్వరులం। దే నెన్నఁడుఁ జూడ వినియు ♦ నెఱుఁగ ధరిత్రిన్. 58

క. సురపతియమ వరుణ ధనే। శ్వర కమలాసనుల దివ్య ♦ సభ లెల్ల నరే
శ్వర చూచితి నవి దీనికి। సరిగా వత్యంతవిభవ ♦ సౌందర్యములన్. 59

వ. అనిన విని యవి యెట్టివి వాని వినవలతు నాన తిం డని లోకపాలసభాశ్రవణకుతూహలాయత్తచేతస్కుండై యడిగిన ధర్మరాజునకు నారదుం డిట్లనియె. 60

లోకపాల సభావర్ణనము

క. శతమఖు సభ శుభరత్నాం। చితకాంచనరచిత మతివి ♦ చిత్రము లోక
త్రితయాఖిలలక్ష్మీ సం। శ్రిత మలవియె దానిఁ బొగడ ♦ శేషున కయినన్. 61

వ. అదియును నూఱుయోజనంబుల వెడల్పును నూటయేఁబదియోజనంబుల నిడుపును నయిదుయోజనంబులతనర్పునుం గలిగి వైహాయసం బయి కామగమనం బయి వ్యపేతశీతవాతాతపవర్షం బయి సకలకాలకుసుమఫలభరితపాదపవనాకీర్ణసరోవరవిరాజితం బయి తపఃప్రభావంబున నమరేంద్రుచేత నిర్మితం బయి కరం బొప్పుచుండు నట్టి సభయందు. 62

చ. అతులవిభూతితో మణిమ ♦ యాభరణప్రభ లొప్పఁగా శత
క్రతుఁడు శచీసమేతుఁ డయి ♦ కాంచనచారువిమానమాలికా
గతదివిజోత్తముల్ గొలువఁ ♦ గాఁ గొలు వుండు వరాప్సరోంగనా
యతవిలసత్కటాక్షకును ♦ మార్చితసుందరవక్త్రచంద్రుఁడై. 63

వ. మఱియును. 64

సీ. వదలక యేలిన ♦ వాని ప్రస్తవమునఁ, బోరిలో నీల్గిన ♦ వీరభటులుఁ
దమకులధర్మముల్ ♦ దప్పక నడచిన, గృహమేధులును జగ ♦ న్మహితకీర్తిఁ
బరఁగినధన్యులుఁ ♦ బరహితవ్రతు లైన, పురుషులు రుగ్జరా ♦ మరణశోక
భయబుభుక్షాధిపి ♦ పాసావ్యపేతులై, కొలుతురు సురరాజు ♦ నొలసి యర్థ
ధర్మకామములు స ♦ దక్షిణక్రతువులు। శ్రీవిలాసములు వి ♦ శేషయజ్ఞ
వాహమంత్రతతులు ♦ వచ్చి సేవించును మూర్తిమంతము లయి ♦ ముదముతోడ.

వ. మఱియు శుక్రబృహస్పతులు నగ్నిషోములు నాశ్వినులును విశ్వదేవతలును ధాతయు విధాతయు హరిశ్చంద్రుం డను రాజర్షియు నిందుసభ నుందురు. 66

క. ధర్మసభ లోకధర్మా। ధర్మవివేకాస్పదంబు ♦ తైజసము లస
ద్భర్మమణితతుల దానిన్। నిర్మించెను విశ్వకర్మ ♦ నిపుణత యొప్పన్. 67

వ. అది శతయోజనవిస్తారాయామరమణీయంబును గామగామియును సూర్యనిభతేజంబును సర్వసుఖసంపత్ప్రదంబును నయి యెంతయుం జూడ నొప్పుచుండు నట్టి సభయం దగస్త్యమతంగాదిసిద్ధమునులును బితృదేవతలును గాలకింకరులును మూర్తిమంతంబులైన కాలచక్ర క్రతు దక్షిణాది దేవతలును గృతవీర్య జనమేజ

య జనక బ్రహ్మదత్త పృషదశ్వ శంతను వైన్య భూరిద్యు మ్నేంద్రద్యుమ్న మన్మథ మధుకం తోపరిచరులును భవజ్జనకుం డయిన పాండుమహారాజును నాదిగాఁ గల యనేక రాజపురుషు లుందురు వీరిచేత సేవితుం డయిన యముండు సమస్తజీవుల శుభాశుభకర్మంబు లరయు చుండు. 68

క. వరుణసభ సర్వలోకో। త్తర ముజ్జ్వలమణిమయము సి ♦ తప్రభ మతిసుం
దర మం దుండును వరుణుఁడు। వరుణానీసహితుఁడై ధృ ♦ వం బగు మహిమన్.

వ. అది యమరాజు సభయంతియ విస్తారాయామంబులును గామగామిత్వంబునుం గలిగి విలసిల్లు జలస్తంభంబు సేసి జలంబులలో నుండి విశ్వకర్మ దాని రమణీయం బుగా రచియించె. 70

సీ. అందు సుఖాసీనుఁ ♦ డైన యవ్వరుణేందు, నంబుధుల్ నాల్గును ♦ నధికభక్తిఁ
గాళింది నర్మద ♦ గంగ గోదావరి, విదిశ విపాశ గా ♦ వేరి కృష్ణ
వేణి సరస్వతి ♦ పెన్న యైరావతి, యనఁగఁ బ్రసిద్ధంబు ♦ లయిన నదులు
సరసీ తటాక ని ♦ ర్ఝర దీర్ఘికాదులు, దిక్కులు నఖిలభూ ♦ ధ్రధరములు
మఱియు నమలమూర్తి ♦ మంతంబులై వచ్చి। మకర కూర్మ శింశు♦మార సింహ
శరభ సామజాది ♦ జలచర స్థలచర। తతులతోడ సంత ♦ తంబుఁ గొలుచు. 71

వ. మఱియు వాసుకైరావత తక్షక కర్కోటక ధనంజయాదినాగరాజులును బ్రహ్లాద విరోచన బలి నరక నముచి విప్రచిత్తి కాలకంఠ కైటభ ఘటోదర దశగ్రీవ విశ్వరూప విరూపాక్షాదులయిన దైత్యదానవవరులును వరుణు సేవించు చుం డుదురు. 72

క. ధనదుసభ యిందుసభతో। నెన యగుచు మహావిభూతి ♦ నెంతయు నొప్పుం
దనదివ్యశక్తి నాతం। డొనరఁగ నిర్మించె దాని ♦ నుత్తమమణులన్. 73

వ. అదియును నూఱుయోజనంబుల నిడుపును డెబ్బదియోజనంబుల వెడల్పునుం గలిగి సితప్రభం బయి కనకమయతరులతాలంకృతం బయి తటిల్లతావిచిత్రంబగు శరదభ్రంబు ననుకరించు చుండు. 74

క. అందుఁ గుబేరుఁడు పరమా। నందంబున నుండు ధర్మ ♦ నందనవిలస
న్మందారపారిజాతక। నందనమందానిలాభి ♦ నందితుఁ డగుచున్. 75

వ. అతని ననవరతంబును నరకిన్నరనాథులైన గంధర్వులును వరాహకర్ణ గజకర్ణ కాలనేమి హేమనేత్ర విభీషణ పింగళక ప్రవాళకాదు లయిన యక్షులును నలకూబరుండును నూర్వశీ తిలోత్తమా ఘృతాచీ మేనకా రంభాప్రభృతు లయిన యప్సరసలును సేవింతు రే నెప్పుడు ననేకదేవర్షిగణంబులతో నరిగి చూచు చుండుదు.

చ. వానికి నెయ్యుఁడై యమర ♦ *వంద్యపదాంబుజుఁ డంబికాలస
త్పీనపయోధరాగ్రపరి ♦ పీడితవక్షుఁడు భూషణీకృతా

---

* వల్లభ సేవితః- అని పాఠాంతరము.

హీనుఁ డశేషలోకగురుఁ ♦ డీశ్వరుఁ డెప్పుడు నంద యుండు నా
నానిశితాయుధాయుతస ♦ నాథమహాద్భుతభూతకోటితోన్. 77

వ. ఏను దొల్లి మనుష్యలోకంబునం గొండొకకాలం బుండ నాకడకు సూర్యుండు వచ్చి పితామహుసభ వర్ణించినఁ దద్దర్శనకుతూహలుండ నయి యాదిత్యుతోడన యరిగి యక్కమలగర్భుసభం జూచితి. 78

చ. దళితవిరోధి యిట్టి దని ♦ దానివిధం బెఱుఁగంగ బ్రహ్మకుం
గొలఁదిమె తా నవాఙ్మనస ♦ గోచర మద్భుతరూప మీ వియ
త్తల మను కంబ మొక్కటియ ♦ తాల్పఁగ సుస్థిరమై నిజప్రభా
వలి వెలిఁగించుచుండు శశి ♦ వారిజమిత్త్రిలమండలంబులన్. 79

వ. అం దనేకవిధజీవరాసుల సృజియించుచు నధికతపస్వులతపఃఫలంబులు విధించుచు విశ్వకర్తలైన మన్వత్రి మరీచి భృగు భరద్వాజ దక్ష వసిష్ఠ వామన వాలఖిల్య పులస్త్య పులహ క్రతు కశ్యప గౌతమాంగిరఃప్రచేతసులును జంద్రాదిత్యులును గ్రహనక్షత్రంబులును దేవగణంబులును వసు రుద్ర సిద్ధ సాధ్యులును బ్రజావంతులైన పంచాశత్సహస్రమునులును నూర్ధ్వరేతస్కులయిన యష్టాశీతిసహస్రమునులును నాశ్వినులును విశ్వదేవతలును విశ్వకర్మయుం బితృదేవతలునుం దన్నుం గొలిచి యుండ ధర్మార్థ కామ మోక్షంబులును శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధంబులును దపశ్శమ దమంబులును ధృతి స్మృతి మేధా బుద్ధులును క్షమాకీర్తులును సంకల్ప వికల్ప ప్రణవంబులును క్షణలవముహూర్తాహోరాత్ర పక్షమాస ఋతు సంవత్సర యుగాత్మకంబైన కాలచక్రంబును ఋగ్యజుస్సామాథర్వణ వేద వేదాంగంబులును బురాణేతిహాసంబులును బహుప్రకారభాషలును సమస్తవిద్యలును మూర్తిమంతంబులై కొలువ సరస్వతీసమేతుండై పరమానందంబునం బరమేష్ఠి పద్మాసనంబున నుండునని లోకపాలుర సభలను వర్ణించిన నారదునకు ధర్మరాజిట్లనియె.

మధ్యాక్కర. పరమధర్మాత్మకుఁ డయిన పాండుభూ ♦ పతిఁ దొట్టి సకల
ధరణీశు లెల్ల యమసభ నుండంగఁ ♦ దా నేమి పుణ్య
చరితఁ బ్రవర్తిల్లె నయ్య దేవేంద్రు ♦ సభ హరిశ్చంద్రుఁ
డురుతరమహిమతో దేవపూజ్యుఁ డై ♦ యుండంగఁ బడసె. 81

వ. అని యడిగిన ధర్మరాజునకు హరిశ్చంద్రుమాహాత్మ్యంబు నారదుం డిట్లని చెప్పె.

ఉ. దీపితసత్యసంధుఁడు ధృ ♦ తిస్మృతిధర్మపరాయణుం డయో
ధ్యాపురనాయకుండు జల ♦ జాప్తకులైకవిభూషణుండు వి
ద్యాపరమార్థవేది *శర ♦ దబ్జసముజ్జ్వలకీర్తిచంద్రికా
స్నాపితసర్వలోకుఁడు త్రి ♦ శంకునరేంద్రసుపుత్త్రుఁ డున్నతిన్. 83

సీ. జయశీలుఁడయి హరి ♦ శ్చంద్రుఁ డిందు దొల్లి స, ప్తద్వీపములఁ దన ♦ బాహుశక్తిఁ

---

* శరదభ్ర- అని పాఠాంతరము.

జేసి జయించి ని ♦ శ్శేషితశత్రుఁ డై, ధారుణిలోఁ గల ♦ ధరణిపతులు
నిజశాసనంబున ♦ నిలువ నిత్యం బైన, మహిమతో సకలసా ♦ మ్రాజ్య మొప్ప
రాజసూయంబు వి ♦ రాజితంబుగఁ జేసి, తనరి యథోచిత ♦ దక్షిణలకు
నేనుమడుఁగు లర్థ ♦ మిచ్చి యాజకులఁ బూ। జించి భక్తితో వి ♦ శిష్ట విప్ర
జనుల నభిమతార్థ ♦ సంప్రదానంబులఁ। దృప్తి సేసె వంశ ♦ దీపకుండు. 84

క. ఉరుతరధనసంతర్పిత। ధరణీసురు లతని నతిము ♦ దంబున దీవిం
తురు రాజులందు లోకో। త్తర తేజోధర్మయుక్తుఁ ♦ దనరుమ యనుచున్. 85

వ. వాఁడును బ్రాహ్మణ వచనంబున నెల్ల రాజులకు నధికుం డయి రాజసూయమహాయజ్ఞంబు సేయుటం జేసి దేవేంద్రసాలోక్యంబు వడసె నట్టి హరిశ్చంద్రమహిమాతిశయంబు రాజసూయనిమిత్తంబున నయినదిగా నెఱింగి రాజలోకంబుతో వైవస్వతసభ నుండు భవజ్జనకుండు పాండురాజు నాకిట్లనియె. 86

క. జనపతులు రాజసూయం। బొనరించినవారు శక్రు ♦ నొద్దను సురపూ
జన లందు చుండుదురు కో। రినకోర్కులు వడయుచును హ ♦ రిశ్చంద్రక్రియన్.

చ. గొనకొని మర్త్యలోకమున ♦ కుం జని సన్మునినాథ యిందు నా
యునికియు రాజసూయమఖ ♦ మున్నతిఁ జేసిన ధన్యు *లింద్రసం
దునికియు నాతనూభవుఁ డ ♦ నూనయశోధనుఁ డైన ధర్మనం
†దనున కెఱుంగఁ జెప్ప ముచి ♦ తస్థితిఁ బంపుము దానిఁ జేయఁగన్. 88

చ. అనుపమశక్తిమంతులు మ ♦ దాత్మజు లేవురు దేవతావరం
బున జనియించి యున్న కృత ♦ పుణ్యులు వారలలోన నగ్రజుం
డనఘుఁడు రాజసూయము మ ♦ హామతిఁ జేయఁగ ‡నోపు శత్రుసూ
దనుఁ డయి సార్వభౌముఁ డయి ♦ తమ్ముల బాహుబలంబు పెంపునన్. 89

వ. అట్లేని నాకు నస్మత్పితృ పితామహనివహంబుతోడ దివిజాధిపలోకసుఖప్రాప్తి యగుననిన నప్పాండురాజు వచనంబులు నీకెఱింగించు వేడుక నిట వచ్చితి. 90

క. న్యాయమున రాజసూయము। సేయుము నీ §పితృవరులను ♦ జెచ్చెర నధిక
శ్రీయుత సురగణపూజ్యులఁ। జేయుము శక్రుసభ నుండఁ ♦ జేయుము $ వారిన్. 91

వ. దిగ్విజయోపార్జితంబు లయిన ధనంబుల బ్రాహ్మణసంతర్పణంబును ధర్మమార్గంబులం జాతుర్వర్ణ్యరక్షణంబునుం జేసి సామ్రాజ్యంబునం బ్రకాశింపుము మఱి రాజసూయంబు బహువిఘ్నంబు బ్రహ్మరాక్షసులు ¶ దానిరంధ్రంబరోయుచుండుదు రదియును నిర్విఘ్నంబుగ సమాప్తం బయ్యె నేని నిఖిలప్రజాప్రళయకారణం బయిన రణం బగు నని చెప్పి నారదుం డరిగినఁ దమ్ములం జూచి ధర్మతనయుండు ధౌమ్యద్వైపాయనసుహృద్బాంధవమంత్రిసమక్షంబున నిట్లనియె. 92

* లందు నట్లునికియు- † దనునకు జెప్పి దాని నుచితస్థితి- ‡ నెఱపు- § పితృగణము- $ నెమ్మిగ- ¶ దాని కంతరాయంబు- అని పాఠాంతరములు.

ధర్మరాజు నారదవచనప్రబోధితుం డై రాజసూయయజ్ఞంబు సేయుటకు నాలోచించుట.

క. పితృసంకల్పము సేయఁగ। సుతుల కవశ్యంబు వలయు ♦ సుతజన్మఫలం
బతిముదమునఁ బితృవరులకు। హిత *మొనరింపంగఁ గాదె యెంతయుభక్తిన్. 93

క. పరలోకనిలయు లగుమీ। గురులకు దీనన హితం బ ♦ గును లోకభయం
కరసంగరమును గాలాం। తరమున నగు నని విరించి ♦ తనయుఁడు సెప్పెన్. 94

క. పితృగణహితార్థముగ స। త్క్రతు వొనరింపంగ బుద్ధి ♦ గలదు ప్రజాసం
హృతి దత్క్రతువున నగునని। మతినాశంకయును గలదు ♦ మానుగనాకున్. 95

వ. ఏమి సేయుదు నని డోలాయమానమానసుం డయి యున్నధర్మరాజునకు ధౌమ్య
ప్రభృతు లిట్లనిరి. 96

ఉ. చేయుము రాజసూయ మెడ ♦ సేయక † దీన నశేషదోషముల్
‡ వాయు నరేశ భూప్రజకుఁ ♦ బార్థివు లెల్ల భవత్ప్రతాపని
ర్జేయులు సర్వసంపదలు ♦ నేకొనఁగాఁ దఱి యయ్యెఁ గౌరవా
మ్నాయలలామ నీ కెనయె ♦ మానవనాథులు మానుషంబునన్. 97

వ. అనిన వారివచనంబుల కనుగుణంబుగా ననుజానుమతుం డయి ధర్మరాజు రాజ
సూయంబు సేయ సమకట్టి దీని నిర్విఘ్నంబుగ నిర్వహించు § నప్పు డనాదినిధ
నుం డాదిపురుషుండు పురుషోత్తముండు పుండరీకాక్షుం డధోక్షజుం డయ్యును జ
గద్ధితార్థంబు మర్త్యంబున జన్మించిన మహాత్ముండు వాసుదేవుండ యోవుంగాని
యన్యుల కశక్యం బని యప్పుడ యాప్తచరులం బిలువం బనిచి. 98

క. అనిలజవాశ్వంబులఁ బూ। న్చినరథముల నెక్కి ధారు ♦ ణీధరు మధుసూ
దనుఁ దోడ్కొని చనుదెం డని। పనిచి తదాగమన ✠ కాంక్షఁ ♦ బార్థివుఁ డుండెన్.

కృష్ణుఁ డింద్రప్రస్థపురంబునకు వచ్చుట.

వ. అయ్యుధిష్ఠిరాదేశంబున దాశార్హుండు తద్దర్శనోత్సుకుం డయి ద్వారవతి వెడలి
యతిత్వరితగతి నిరంతరప్రయాణంబుల నింద్రప్రస్థపురంబునకు వచ్చి. 100

ఉ. కుంతికి ధర్మనందనున ♦ కున్ వినయంబున మ్రొక్కి భీము ధీ
మంతునిఁ గౌఁగిలించుకొని ♦ మధ్యమపాండవు మాద్రిపుత్రులన్
సంతతభక్తినమ్రులఁ బ్ర ♦ సాదమృదూకృతదృష్టిఁ జూచి తా
నెంతయుఁ బ్రీతి నెత్తికొని ♦ యెన్ మహి యెత్తినపుణ్యుఁ డున్నతిన్. 101

వ. తదనంతరంబ ధర్మతనయుండు. 102

క. పరమాసనమున నునిచి యు। పరిమితహర్షంబుతో స ♦ పర్యావిధులన్
గురుఁ బూజించువిధమ్మునఁ। గురు ¶ వృషభుం డఖిలలోక ♦ గురుఁ బూజించెన్. 103

* మొనరించుటయె కాదె- † దీనను జేసి దోషముల్- ‡ వాయును వేగ- § నప్పని కనా
ది- ✠ వాంఛ- ¶ వృషభుఁ డశేషలోక- అని పాఠాంతరములు.

క. ఏమఱక జనుల యోగ। క్షేమంబుల నరయుచుండు ♦ కృష్ణుని యోగ
క్షేమంబులడిగి యపుడు మ। హాముదమున ధర్మసుతుఁడు ♦ హరి కిట్లనియెన్. 104

క. ధ్యేయుఁడవు సకలకార్య। స్థేయుఁడవు వినమ్రులకు వి ♦ ధేయుఁడవు నయో
పాయజ్ఞుఁడ వీజగమున। నీయెఱుఁగనియదియుఁ గలదె ♦ నీరజనాభా. 105

వ. అయినను నాయర్థిత్వంబునంజేసి నీకెఱింగించెద. 106

సీ. పాండుమహీపతి ♦ పనిచిన నారద, ముని వచ్చి వీరెల్ల వినుచు నుండ
రాజసూయంబు *వి♦రాజితంబుగఁ జేసి, పితృపితామహులకు ♦ హితము సేయు
మని నన్నుఁ బనిచె నె♦య్యముననో నాకిట్టి, బలముసామర్థ్యంబుఁ♦ గలుగుటెఱిఁగి
పనిచెనో తత్క్రతు ♦ ప్రారంభమున కొడం, బడితి వీ రండఱుఁ ♦ గడఁగి దీని
నిత్యసత్యవచన ♦ నిపుణనిర్మలబుద్ధి। నిర్ణయించి పనుప ♦ నీనియోగ
కాంక్షనున్నవాఁడఁ ♦ గమలాక్ష యనిన ధ। ర్మాత్మజునకు నిట్టు ♦ లనియెఁ జక్రి.

క. కురువృషభ సర్వగుణములు। సుచిర †విభవమున రాజ ♦ సూయాఖ్యమహా
ధ్వరమునకు నీవ యర్హుఁడ। పరిసూదనశౌర్యు లయిన ♦ యనుజులబలిమిన్. 103

వ. తొల్లి జామదగ్న్యుండయిన పరశురామునిచేత ధాత్రి యపగతక్షత్రంబయిన నం
తనుండి యైలవంశంబును నిక్ష్వాకువంశంబును దక్కఁ దక్కిన క్షత్రియ వంశం
బులెల్లం గృత్రిమంబులుగాని మకుటార్హంబులు గా వీరెండువంశంబులవలన నే
కోత్తర శతవంశంబు లయ్యె మఱి యయాతిభోజవంశంబులవలనం జతుర్దశవంశం
బు లయ్యె నిట్టి సకలక్షత్రియుల నెల్ల జయించి జరాసంధుం డున్నవాఁడు వానిసా
మర్థ్యంబు సెప్ప నశక్యంబు. 109

క. అతిదర్పోద్ధతుఁడు మహా। ద్భుతభూరిబలుండు చేది ♦ భూపతి సేనా
పతి యయి శిశుపాలుఁడు సం। తతమును నాతనిఁ గొలుచుఁ ♦ దద్దయుభక్తిన్. 110

క. ఆయతభుజవీర్యులు మా। యాయోధులు హంస ‡డిభకు ♦ లను వార లని
జేయులు పరస్పరస్నే। హాయత్తసుచిత్తు లతని ♦ §యాప్తులు మఱియున్. 111

వ. ఆయిద్దఱును గౌశికచిత్రసేను లనునామంబులతో మహాసేనాన్వితులై వానికి
వామదక్షిణభుజంబులుం బోలె సర్వసాధనసమర్థు లయి వర్తిల్లుదురు మఱియు వ
రుణునంతియుబలవంతుండు పశ్చిమదిఙ్మహీపతి భగదత్తుం డనువాఁడు పాండురా
జసఖుం డగుటం జేసి నీకు మనంబున భక్తుం డయ్యును భయంబున జరాసంధునకు
వాక్కర్మంబులం బని సేయుచుండుఁ జేదిపతులలోనఁ బురుషోత్తముండును నం
గ వంగ పౌండ్ర కిరాతపతులలోనఁ బౌండ్రక వాసుదేవుండును మదీయ నామచి
హ్నంబులు సేకొని జరాసంధుం గొలుతురు ప్రాగ్దక్షిణదిగ్భాములరాజులు పు
రుజితుండును గరూశ కరభ నకుల సంకర్షణ సూపహిత మనోదత్త చక్రసాల్వేయ

---

* విరంబుగాఁ జేసి నీ- † తేజుఁడవు- ‡ డిచికు- అని పా॥ సంస్కృతమున 'డింభక' అనియున్నది- § యాప్తు లధికా- అని పాఠాంతరములు.

యవనులును వాసిన సేవింతు రుదీచ్యులయిన యష్టాదశక్షత్రకులంబులవారు నుత్తరపాంచాల శూరసేన పుష్కర పుళింద కళింగ కుంతి మత్స్యదేశంబుల రాజులును దద్భయంబునం దమతమదేశంబుల విడిచి వానిన కొలుచుచు నున్నవారు మఱియు. 112

ఉ. ఘోరరణంబులోన నధి ♦ కుం గృతబంధుజనాపకారు నే
దారుణలీలం గంసు నతి ♦ దర్పితుం జంపుటం జేసి యమ్మహా
క్రూరుండు గంసభార్య దన ♦ కూంతురు గావున దానిసంతత
ప్రేరణ నా కుపద్రవముం ♦ బెక్కు తెఱంగులం జేసె నీసునన్. 113

క. భూమీశ హంస డిభకులు। నా మగధాధీశ్వరుండు ♦ నమ్మువ్వురు ను
ద్దామభుజవీర్యసంపద। తో మూండుజగములు నోపు ♦ దురు సాధింపన్. 114

వ. ఆజరాసంధుండును నాయుధనిహతులు గాని హంసడిభకులతోడ వచ్చి మధురపై విడిసిన నేను నతివీరు లయిన యదువృష్ణి భోజాంధకవరుల యష్టాదశసహస్రవాహినీతంబులతో సమకట్టి బల్మి మహాయుద్ధంబు సేయుచు నుపాయంబున హంసుండు సమరనిహతుం డయ్యె నని డిభకునకుం జెప్పం బంచిన నప్పలుకులు నిక్కంబకా వగచి. 115

చ. అనవరతంబు నిష్టుం డగు ♦ హంసుండు లేని జగంబులోని జీ
వన మది యేల నా కనుచు ♦ వార్ధినిమగ్నశరీరుం డై క్షణం
బున డిభకుండు మృత్యుగతిం ♦ బొందె ఘనంబుగ దాని నక్కడన్
విని మృతుం డయ్యె హంసుం డతి ♦ వీరుండు దగ్గతసౌహృదంబునన్. 116

వ. అట్లు కౌశిక చిత్రసేనులు పరలోకగతు లయిన నసహాయుండై జరాసంధుండు మగిడి మగధపురంబునకుం జనియె నేమును వానితోడి వైరంబు బలవంతం బైన నంత నమ్మధుర నుండ నొల్లక కుశస్థలంబునకు వచ్చి రైవతకపర్వతంబున ఘనంబుగా దుర్గంబు నిర్మించికొని భవదాశ్రయంబున సుఖం బున్నవారము. 117

చ. ఖలుండు బృహద్రథాత్మజుండు ♦ గర్వితుండై మహిలోని రాజులం
బెలుకుఱం బట్టి తెచ్చి చెఱం ♦ బెట్టి గిరివ్రజ మన్పురంబులో
నొలయక నిత్య మొక్కొకని ♦ సూనరివోలె వధించి పాపమున్
బలిమియు నేర్పడం గడంగి ♦ భైరవపూజ లొనర్చు నుగ్రుండై. 118

క. ధరణీశ వానిం జంపుడు। నురుతరసామ్రాజ్యవిభవ ♦ మున్నతితో సు
స్థిర మగు నీకును మఱి భూ। సురముగ సమకూరు రాజ ♦ సూయము సేయన్.

సీ. రక్షణంబున భగీ ♦ రథుండు జయుంబున, నయ్యావనాశ్వుండు ♦ నత్యుదగ్ర
బాహుబలంబున ♦ భరతుండు దపమునం, గార్తవీర్యుండును ♦ గరము బుద్ధి
నమ్మరుత్తుండును ♦ నఖిలసామ్రాజ్యంబుం, బడసిరి తొల్లి భూ ♦ పాల యిప్పు
డిన్నిగుణంబులు ♦ నెన్నంగం గలనీకు, నది యేమి దుర్లభ ♦ మద్దురాత్ము

డెంత బలియుఁ డయ్యు♦నెంత గర్వితుఁ డయ్యు। దనకఠోరదుష్ప్ర♦తాపమునను
విగతవిభవుఁ డగు వి♦వేకవిహీనుల। కైన లక్ష్మి సుచిర♦మగునె యెందు. 120

—•—•◆భీమసేనార్జునులు ధర్మరాజున కుత్సాహంబు గల్గించుట◆•—•—

వ. అనిన విని భీమసేనుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె. 121

క. ఆరంభరహితుఁ బొందునె। యారయ సంపదలు హీనుఁ♦డయ్యును బురుషుం
డారంభశీలుఁ డయి యక్క। తారంభుల నోర్చునెంత♦యధికుల నయినన్. 122

క. కడు నధికుతోడఁ దొడరినఁ। బొడిచిన నొడిచినను బురుషు♦పురుషగుణం బే
ర్పడుఁగాక హీనునొడుచుట। కడిఁదియె పౌరుషముదానఁ♦గలుగునె చెపుమా.

క. ఈహరికరుణయు నర్జును। సాహాయ్యము గలుగ నీప్ర♦సాదమున జగ
ద్ద్రోహు జరాసంధు మహా। సాహసు వధియింతు నేను♦సంగ్రామమునన్. 124

గీ. అనఘ యేము ముప్పురముమూఁ♦డగ్నులట్లు। నీమహాయజ్ఞకార్యంబు♦నిర్వహింతు
మాజరాసంధపశువును♦నఖిలశాత్ర। వాహుతులఁ జేసి తృప్తుల♦మగుచు బలిమి.

వ. అనిన విని భీమసేను విక్రమవచనంబుల కనుగుణంబుగా నర్జునుం డిట్లనియె. 126

ఉ. భూభుజులన్ జయింపుము వి♦భూతి నొనర్పుము రాజసూయమున్
నాభుజవీర్యవిక్రమగు♦ణంబులకున్ దగు చున్న యీధను
ర్లాభము దివ్యబాణరథ♦లాభము శోభితమైన యీసభా
లాభము నొందుపాట సఫ♦లత్వము పొందునె కౌరవేశ్వరా. 127

క. కులరూపగుణద్రవ్యం। బులు విక్రమవంతునందు♦భూవిదితము లై
నిలుచు నవిక్రమునకు నవి। గలిగియు లేనిక్రియ నప్ర♦కాశంబు లగున్. 128

వ. మఱియు రాజసూయార్థంబు పరాక్రమంబున జరాసంధు వధియించి నిఖిలక్షత్రి
యనిగ్రహణమోక్షంబు సేయునంతకంటె మిక్కిలి యశోధర్మంబు లొం డెయ్య
వి యనిన భీమార్జునుల పలుకులకు సంతసిల్లి నారాయణుం డిట్లనియె. 129

క. వెలయ విధిదృష్టనయమున। వలయుఁ బరాక్రమము సేయ♦వసుధేశ్వర య
గ్గల మగు బుద్ధియుఁ గడఁకయుఁ। గల పురుషున కిదియ చూవె♦కర్తవ్యమిలన్.

వ. కావున మేము మువ్వురముఁ గ్రమంబునం బరాక్రమించి యాజరాసంధు డాసి
నదీప్రవాహంబులు వృక్షోన్మూలనంబు సేయునట్లు వాని నిర్మూలనంబు సేసెద మ
ద్దురాత్ముండు భూతంబులయం దంతరాత్మయుంబోలెఁ దన యంతరం బెఱుంగక
యేకాంతం బుండి సుఖం బనుభవించుటం జేసి వానియంతికంబున కరుగుట యత్రే
మం బనిన నారాయణునకు ధర్మరా జిట్లనియె. 131

క. దనుజాహిత నీశాహావ। మున నెదిరి మహోగ్రదహన♦మునఁ బడియును గా
లని మిడుతవోలె నతికో। పనుఁడు జరాసంధుఁ డెట్లు♦బ్రతుకఁగ నేర్చున్. 132

క. అట్టియతిదారుణత్వం। బట్టియు జేయభుజవిక్ర♦మాధిక్యము వాఁ
డెట్టిక్రియఁ బడసె నాతని। పుట్టిన విధ మెఱుఁగఁ జెప్పు♦పొలుపుగ నాకున్. 133

వ. అని యడిగిన ధర్మరాజునకుం గృష్ణుం డిట్లనియె. 134

సీ. అతిసమర్థుండు బృ ♦ హద్రథుం డనువాఁడు, మగధనాథుం డస ♦ న్మార్గదూరుఁ
డక్షౌహిణీత్రిత ♦ యంబు బలంబునఁ, బరులనోడించిన ♦ బలిమికాఁడు
కాశిరాజసువాని ♦ గాదిలికూఁతులఁ, గవలవారల నతికాంతిమతుల
నమరంగఁ బెండ్లియై ♦ *సమవృత్తిఁ బ్రీతి న, య్యిరువురయందు భో ♦ గేచ్ఛనలిపి
యం దపత్యంబు వడయుదు ♦ నని తలంచి। విప్రముని దేవపూజల ♦ వివిధవిధులఁ
బుత్రకామేష్టులను నొండు ♦ పుణ్యకర్మ। యుక్తులను జేసి పడయంగ ♦ నోపకలసి.

వ. పుత్త్రుఁడు లేని విభవంబు లన్నియు నేల యని నిర్వేదించి పత్నీద్వయసమేతుం
డయి వనంబున కరిగి. 136

ఉ. ఆవిపినాంతరంబున ని ♦ రంతరనిష్ఠ ననంత మోక్షకాం
క్షావిధి నొక్క చాలసహ ♦ కారమహీజముక్రింద నుజ్జ్వల
త్పావక తేజుఁ డై తపము ♦ వాయక సేయుచు నున్న ధన్యుఁ గా
క్షీవతుఁ గాంచె గౌతము న ♦ కిల్బిషమానసుఁ జండకౌశికున్. 137

క. ధరణీశ్వరుఁ డమ్మునివరుఁ। బురాతన †మునిం బ్రకాశుఁ ♦ బుణ్యాత్ము నిరం
తర ‡నియమకృశీభూతున్। బరిచర్యయొనర్చి భక్తి ♦ వదలక కొలిచెన్. 138

వ. ఇట్లుపాస్యమానుం డయి చండకౌశికుండు బృహద్రథుఁ గరుణించి నీ కిష్టంబయి
నదాని నిచ్చెద వేఁడు మనిన ముకుళితకరకమలుం డయి వాఁ డిట్లనియె. 139

ఉ. సంతత మైన సర్వసుఖ ♦ సంపద గల్గియు దానికిం దగన్
సంతతి లేమిఁ జేసి యది ♦ సర్వము § హేయము గాఁ దలంచి ని
శ్చింతుఁడ నై ధృతిం దపము ♦ సేయఁగ వచ్చితిఁ బుత్రజన్మ మహా
నంతకు నేను మీఁదయఁ గృ ♦ తార్థతఁ బొందుదు సన్మునీశ్వరా. 140

వ. అనినం గరుణించి మునీశ్వరుండు పరమధ్యానముకుళితలోచనుం డై యున్నంత.

క. పవనవిధూతము శుకచం। చువిలూనము గాక యొక్క ♦ చూతఫలం బ
య్యవనిజముననుండి ముని। ప్రవరు పృథూత్సంగతలము ♦ పై వడిఁ బడియెన్. 142

వ. దానిం బుచ్చికొని యభిమంత్రించి చండకౌశికుండు బృహద్రథునకిచ్చి యీఫలో
పయోగంబున నీకొక్క పుత్త్రుం డుద్భవిల్లు నని చెప్పిన నాతండును గృతార్థుం
డనయితి నని క్రమ్మఱ నిజపురంబునకు వచ్చి తన యిద్దఱు భార్యలకు సమంబుగా
విభాగించి పెట్టినం దత్ఫలోపయోగంబున నయ్యిద్దఱు గర్భిణు లయినఁ బదియ
వమాసంబున నొక్కనాఁటిరాత్రియందు వారలకు. 143

క. ఒక్కొకకన్నును జెవియును। జెక్కును జను బొడ్డు మూపుఁ ♦ జెలువగు చేయున్
బ్రక్కయుఁ బిఱుఁదును గాలును। నక్కజమయి మనుజశకల ♦ మపుడుదయించెన్.

---

* యనుపమప్రీతి న- † మునిఁ నిరాశు- ‡ కృతనియమసపర్యాపరితుష్యుం డగుచు-
§ హీనము గాఁ దలంచి- అని పాఠాంతరములు.

క. అమ్మానిసిౘ్రయ్యలు గని। యమ్ముదితలు వెఱచి వీని ♦ నాత్మజుఁ డని నె
య్యమ్మున నెట్టులు సూపుదు। మి మ్మనుజేశ్వరున కనుచు ♦ నెంతయు లజ్జన్. 145

వ. వీని నెవ్వరును నెఱుంగ కుండ వెలుపల వైచి రం డని తమదాదులం బంచినవార లా రెండుౘ్రయ్యలుం గొనిపోయి రాజగృహద్వారతోరణసమీపంబునఁ జదుకం బునొద్ద నొక్కచోట నైచిన నచ్చదుకంబున నుండెడు రాక్షసి జర యనునది వాని బలి యకా వగచి పఱతెంచి. 146

గీ. ఎత్తికొని చనంగ ♦ ని మ్మగునట్లుగా। మెదలు చున్నౘ్రయ్య ♦ లదిమి రెంటిఁ గూడఁబెట్టె నవియుఁ♦గూడి యొం డొంటితోఁ। జిక్కనంటి రెండు♦నొక్కటయ్యె.

క. ఆరాక్షసి కెత్తికొనన్। భారముగా వజ్రకఠిన ♦ బంధురతనుఁడై
ధీరుఁడు బాలకుఁ డేడ్చె న। హారవమున దానిచేతు ♦ లాడక యుండన్. 148

వ. అబ్బాలకు రోదనధ్వని విని యంతఃపురంబున నున్న ముసలియవ్వ లెల్లం బఱ తెంచి మహాహర్షంబుతో వాని నెత్తికొని రట్టి సంభ్రమం బెఱింగి బృహద్రథుండు వచ్చి తేజోధికుం డయిన కొడుకుం జూచి తామ్రతలముష్టిం దనముఖపద్మంబునం బెట్టికొని దిక్కులు సెలంగ నేడ్చుచున్న కొడుకుం జూచి కృతార్థీకృతలోచనుం డయ్యె నట్టి యవసరంబున నారాక్షసి గామరూపిణి గావున మనుష్య స్త్రీ రూపధా రిణి యయి యమ్మగధరాజున కిట్లనియె. 149

గీ. ఏను జర యను రాక్షసి ♦ నిప్పురంబు। చదుకమును బాయకుండుదు♦సంతతంబు
నీకు నిష్టంబు సేయంగ ♦ నెమ్మితోడఁ। గోరు చుండుదు నది సమ ♦ కూరె నేఁడు.

వ. నీయిద్దఱు దేవులకు నుద్భవిల్లిన యిమ్మనుష్యశకలంబులు రెండును నీదాదులు దెచ్చి యిచ్చదుకంబు నొద్ద వైచి పోయిన నేను వానిం గూడఁ బట్టుడు నప్పుడ వజ్రఘనఘటితశరీరుం డై యిక్కుమారుండు మేరుగిరిశృంగంబునుంబోలె నాకెత్తి కొన నశక్యుం డయ్యె వీని నొప్పికొను మనిన విని బృహద్రథుండు ముదితహృద యుం డయి దాని కిట్లనియె. 151

ఉ. ఇచ్చకు వచ్చుపూజనల ♦ నెంతయు సంతస మంది తొల్లి నా
కిచ్చె మునీశ్వరుండు దయ ♦ నిత్తనయున్ మఱి యిప్డు నెమ్మితో
నిచ్చితి వీవు రాక్షసివె ♦ యిక్కుల మెల్లను *విస్తరింపఁగా
వచ్చినపుణ్యదేవతవు ♦ వారిరుహాయతచారులోచనా. 152

వ. అని దాని నతిప్రీతిం బూజించి కొడుకు నెత్తికొని దేవిద్వయంబునకు నిచ్చి జరయ ను రాక్షసిచేత సంధింపంబడినవాఁడు గావున జరాసంధుం డను పేరిడి పురం బష్ట శోభనంబు సేయించి యారాక్షసి కేఁటేఁట మహోత్సవంబు సేయించుచుం గొ డుకు నతిగారవంబునం బెంచిన. 153

క. ఈహితవిధానముల లో। కాహితమనస్సహన తేజుఁ ♦ డయి వాఁడు మహో

* నుద్ధరింపఁగా- అని పాఠాంతరము.

త్సాహముతో వర్ధిల్లె ఘృ। తాహుతులఁ బ్రవృద్ధి నొందు ♦ నగ్నియుఁబోలెన్.

—••◆జరాసంధునియొద్దకుఁ జండకౌశికుండు వచ్చుట◆••—

వ. ఇట్లు జరాసంధుండు పెరుగుచున్నఁ గొండొకకాలంబునకుఁ జండకౌశికుం డందు లకువచ్చిన నతిముదంబుతోఁ బుత్రమిత్ర కళత్ర భృత్యామాత్య సహితుం డయి బృహద్రథుం డెదురువోయి యమ్మునీంద్రునకు నమస్కరించి తోడ్కొనివచ్చి యుచితాసనంబున నునిచి యడుగులు గడిగి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి రాజ్యంబుతోడం దన సర్వస్వంబును నివేదించి కొడుకుం జూపినం జూచి సంతసిల్లి మునివరుం డి ట్లనియె. 155

క. జర యనురాక్షసి నీకుఁ। గర ముపకారంబు సేసె ♦ ఘనముగ దీనిన్
ధరణీశ యే నెఱింగితి। నిరుపమనిరతిశయయోగ ♦ నిష్ఠితబుద్ధిన్. 156

వ. ఇక్కుమారుండు గుమారునంతియుశక్తిసంపన్నుం డయి త్రిపురాంతకు నంతకహరుం బరమేశ్వరుం దనకు సన్నిహితుం జేసికొను నెంతబలవంతు లయ్యును వైరివీరులు వీనిం దాఁకి యగ్నిఁ దాఁకినశలభంబులుం బోలె నడంగుదురు గరుడునిగతి నన్యవిహగంబు లనుగమింప నోపనియట్లు మానవులు వీని వీర్యంబు ననుగమింప నోపరు తేజస్వులలోన నాదిత్యుండు వెలుంగునట్లు వీఁడు మూర్ధాభిషిక్తులలోన మిగిలి వెలుంగు నదీరయంబులు మహాపర్వతంబుల భేదింపనోపనియట్లు దివ్యాస్త్రంబులు వీని దేహంబు భేదింపనోపవు సముద్రంబు మహానదులం జేకొనునట్లు వీఁడు పరమహీపతుల సంపదలు సేకొనునని జరాసంధు సామర్థ్యంబు సెప్పి చండకౌశికుం డరిగిన. 157

క. తనయు నతిరూపయౌవను। ననుపము నభిషిక్తుఁ జేసి ♦ యువనీభర మా
తనిఁ బూన్చి సభార్యుం డయి। యనఘ తపోవనమునకు బృ ♦ హద్రథుఁ డరిగెన్.

వ. ఆజరాసంధుండును నాయుధనిహతులుగాని హంసడిభకులు దనకు సహాయులుగా నపరాజితం బయిన పరాక్రమంబునం బరచక్రపతుల భంజించుచు. 159

చ. *అయనయహీనుఁ డైన పతి ♦ యట్లు విఖండితపక్షతిద్వయుం
డయిన ఖగేంద్రునట్లు మఱి ♦ హంసుఁడు నాడిభకుండు నంతక
క్షయగతు లైన నిష్ఫ గతి ♦ గర్వమునన్ మగధేశ్వరుండు ని
శ్చయమతి నున్నవాఁడు నిజ ♦ సంక్షయకాలవిశంకితాత్ముఁ డై. 160

ఉ. అమ్మగధేశు నుగ్రబలు ♦ నాయుధయుద్ధమునన్ జయింపఁగా
నిమ్మహి నోప రెవ్వరు ను ♦ మేశ్వరుఁ డట్టివరమ్ము వానికిన్
నెమ్మి నొసంగెఁ గావున వి ♦ నీతుఁడు వాయుసుతుండు మల్లయు
ద్ధమ్మునఁ జంపు నాతని ను ♦ దగ్రమహాభుజశక్తి యేర్పడన్. 161

క. బలిమి మెయిఁ బార్థురక్షా। బలమును బవనసుతుబాహు ♦ బలమును నాని

---

* అయనయవిహీనుఁ డైన పతి- అని పాఠాంతరము.

ర్మలనీతిబలము నీకుం। గలుగ నసాధ్యములు గలవె ♦ కౌరవనాథా. 162
చ. తడయక యేఁగి నీతిబల ♦ దర్పము లొప్పఁగ వాని డాసి క
వ్వడియును నేను భీముఁడు న ♦ వశ్యముఁ బోర బృహద్రథాత్మజుం
గడిఁదిరిపున్ వధింతుము జ ♦ గన్నుత నన్నెద నమ్ము దేని యి
ల్లడ యిడు భీము నర్జును న ♦ లంఘ్యబలాఢ్యుల నావశంబునన్. 163
వ. అని నిశ్చయించి పలికిన నారాయణునిపలుకులకు వీరశ్రీవిలసితముఖులయియున్న
భీమార్జునులం జూచి హరికి ధర్మజుం డిట్లనియె. 164
చ. ప్రియహితవాక్య వైరికుల ♦ భీకర కృష్ణ భవన్నియోగసం
శ్రయమున నున్న మాకధిక ♦ శత్రుజయం బగు టేమిపెద్ద ని
శ్చయముగ నింక మోక్షితులు ♦ సర్వమహీపతు లిమ్మహాధ్వర
క్రియమును సిద్ధిఁ *బొందెఁ గృత ♦ కృత్యతఁ గీర్తి వెలుంగు చుండఁగన్. 165
క. ధరణీధర సర్వగుణా। కర కరుణానిరత సర్వ ♦ కార్యైకధురం
ధర నినుఁ బడసినమాకును। హరివిక్రమ పడయ రాని ♦ యవియుంగలవే. 166
వ. అని సంతసిల్లి మఱియు నాత్మగతంబున. 167
క. నయనములు నాకుఁ బవనత। నయవిజయులు మనము కమల ♦ నాభుఁడు వీరిం
బ్రియహితులఁ బాసి నిమిషం। బయినను నె ట్లుండ నేర్తు ♦ నవిచేష్టుండ నై. 168
వ. అయినను నాహృదయంబు గరంబు హృద్యం బగుచున్నయది కృష్ణార్జునులం దలం
చినవారికి శ్రీవిజయంబు లగు ననిన నిమ్మహాపురుషులఁ దనకు సహాయులఁగాఁ బ
డసిన భీమసేనునకు శ్రీవిజయంబు లగుట కేమిసందియం బని నిశ్చయించి వీరుఁ
గార్యసిద్ధి యయ్యెడు మరుగుం డని పంచిన. 169
క. ఘోరరిపుఁ జంప నరిగెడు। వీరుల వార్ష్ణేయ పాండ ♦ వేయుల సింహా
కారులఁ జూచి మనంబున। ధీరుఁడు ముద మందె నయ్యు ♦ ధిష్ఠిరుఁ డంతన్. 170

—••◆ కృష్ణభీమపార్థులు జరాసంధుఁ జంపఁ బోవుట ◆••—

వ. కృష్ణభీమపార్థులు వీర శ్రీవిభాసితముఖు లయి కృతస్నాతకులయి చని యనేకపర్వ
తంబులు గడచి తత్ప్రభవంబులైన కాలకూట శోణ కంటకీయంబులను నేఱుల
లంఘించి సరయూనదియునుం బూర్వకోసల మిథిలదేశంబులును గంగయుం గ
డచి పూర్వాభిముఖులయి నిరంతరప్రయాణంబుల నమ్మగధదేశంబు సొచ్చి గో
రథం బను పర్వతం బెక్కి. 171
చ. ఉరుతరహర్మ్యమాలికల ♦ నొప్పు గిరివ్రజ మన్పురంబుఁ గాం
చిరి నవసౌరభప్రసవ ♦ చిత్రవనావళి గల్గుదాని నె
వ్వరికి దురాసదంబు లగు ♦ వజ్రమయోన్నతవప్రచారుగో
పురములదాని నయ్యలకఁ ♦ బోలెడుదాని మహార్థసంపదన్. 172

* బొందును నకల్పిషకీర్తి - అని పాఠాంతరము.

వ. కని దాని సమృద్ధి కచ్చెరువడి యచ్యుతుండు భీమార్జునుల కిట్లనియె. 173

క. గోరథమును బుషభము నై। హారము బుషిగిరియుఁజైత్య ♦ కాద్రియు ననఁగా
సూరెల గిరు లేనును నివి। శూరభటులు వోలెఁ గాచి ♦ చుట్టును నుండున్. 174

వ. దానంజేసి యిప్పురంబు గిరివ్రజంబునాఁ బరఁగె నిందుఁ దొల్లి గౌతముం డౌశీనరి
యను శూద్రయందుఁ గక్షీవదాదుల సృజియించె నట్టి గౌతమానుగ్రహంబున
నీదుర్గబలంబునంజేసి యిమ్మాగధుల నెవ్వరునుజయింప నోపరనుచుఁ దద్ద్వారంబు
నం బురంబు సొర నొల్లక చైత్యకగిరిశృంగంబున కరిగి యందున్న మూఁడుభేరు
లం జూచి తొల్లింటి మాగధులు మానుషాదంబను బుషభంబు వధియించి దా
నిచర్మంబున వీని నిర్మించి రవి యిప్పురంబు వింత వారు సొచ్చునప్పు డమ్మునిశ
క్తిం జేసి మ్రోయు ననిన. 175

ఉ. దారుణవజ్రచారుభుజ ♦ దండములన్ బలవద్విచారగం
భీరులు ధీరు లాక్షణమ ♦ భేరులు మూఁటిని వ్రచ్చి చైత్యక
స్ఫారనితంబదేశమున ♦ భగ్నము సేసి గిరివ్రజంబు న
ద్వారమునందుఁ జొచ్చి రతి ♦ దర్పితయాదవకౌరవోత్తముల్. 176

క. ఘోరాకారులు మాలా। కారగృహంబులకు గంధ ♦ కరగృహములకుం
దా రరిగి మువ్వురు బలా। త్కారంబునఁ గొనిరి పుష్ప ♦ గంధము లర్థిన్. 177

వ. అందు మాల్యాలంకృతవేషులుం జందనాగరురజోభూషితవక్షులు విస్మయమా
నమాగధనిరీక్ష్యమాణులు నయి రాజమార్గంబు దఱియం జని యం దనవరతం
బును బ్రాహ్మణులకు సుప్రవేశం బగుచున్న జరాసంధుమందిరంబు గోవాసంబు
హైమవతసింహంబులుసొచ్చునట్లు యాదవపాండవసింహంబులు సొచ్చిన. 178

—••◆జరాసంధుఁడు కృష్ణభీమసేనార్జునుల కెదురువచ్చుట◆••—

గీ. అర్ధరాత్ర మయిన ♦ నభ్యాగతద్విజ। స్నాతకులకు నెదురు ♦ సని కరంబు
భక్తిఁ బూజ లిచ్చు ♦ *పరమవ్రతుం డప్పు। డెదురు వచ్చి వారి♦కిష్ట మెసఁగ.179

క. ధీయుతుఁ డయి మధుపర్కము। సేయఁగ సమకట్టి దానిఁ ♦ జేకొనని మహో
పాయుల గర్వంబు నభి। ప్రాయంబు నెఱింగి మగధ ♦ పతి యిట్లనియెన్. 180

గీ. స్నాతకుల రేనిఁబూవులుఁ♦జందనంబుఁ। జనునె బలిమినిగొని తాల్పఁ♦జైత్యకాద్రి
తటము భేరులువ్రచ్చిదో♦ర్దర్ప మెసఁగఁ।జులుకన ద్వారమునఁద్రోలు♦సొరఁగనగునె.

వ. మఱియు నాకావించుమధుపర్కంబు పరిగ్రహింప నొల్లమి యిదియేమి మీరలు
వేషధారుల కావలయు మీ వేషంబున బ్రాహ్మణత్వంబును మహాసత్త్వ దీర్ఘబా
హుపృథులవక్షోలక్షణంబుల క్షత్రియత్వంబును బ్రకాశించు చున్న యవి యనిన
వానికి నారాయణుం డిట్లనియె. 182

క. స్నాతకులు పుణ్యకర్మస। నాతనులనఁ బరఁగు బ్రాహ్మ ♦ ణ క్షత్రియ వి

---

* పరమపుణ్యవ్రతు- అని పాఠాంతరము.

జ్ఞాతులయందును క్షత్రియ। జాతిస్నాతకుల మేము ♦ *జనవినుతనిధీ. 183

వ. ద్వారంబున మిత్రనివాసంబును నద్వారంబున నమిత్రనివాసంబును జొచ్చుట యిది బాహువీర్యసంపన్ను లయిన క్షత్రియులకుం గర్తవ్యంబు మఱి గంధమాల్యంబులయందు లక్ష్మి యుండుం గావున బలాత్కారంబున గంధమాల్యంబులం గొంటిమి నీయందు మాకు నొండుకార్యంబు గలుగుటంజేసి నీయిచ్చు నర్ఘ్యంబు గొన నొల్లమనిన వారికి జరాసంధుం డిట్లనియె. 184

గీ. మీరు నాకు నేను ♦ మీకు నెన్నండు ము। న్నహిత మాచరించి ♦ నదియు లేదు
మీకు నేల నేన ♦ మిత్రుండ నైతి ని। రాగసుండ సద్గు ♦ ణాన్వితుండ. 185

క. సురముఃనివరులకు వసుధా। మరులకు భక్తుండ నుత్త ♦ మక్షత్రకులా
చరితుండ ననిన నవనీ। ధరుఁ డమ్మగధేశ్వరునకుఁ ♦ దా నిట్లనియెన్. 186

క. కులరక్షార్థ మఖిలనృప। కులోద్వాహు నియోగమున న ♦ కుంఠితశత్రు
ప్రళయవిధాయులమయి యిం। దులకున్ వచ్చితిమి దుష్ట ♦ దూషణబుద్ధిన్. 187

సీ. కడఁగి యత్యుత్తమ ♦ క్షత్రియచరితంబు, నందు వర్తిల్లుదు ♦ నంటి జనుల
† నెన్నఁడు నెగ్గొన ♦ రింప నే నంటి న, త్క్షత్రియవర్యు లి ♦ ద్ధాత్రినొరులు
నీయట్లు కూర్రు లై ♦ నృపతులఁ జెఱఁ బెట్టి, ‡పశువుజేయుచుఁ బశు ♦ పతిను మేశు
వరదుఁ బూజించిన ♦ వారును గల రె ము, న్నింతకు నగ్గలం ♦ బెద్ది యెగ్గు
కారణంబులేక ♦ దారుణం బగుసాధు। హింస సేయుకుజనుఁ ♦ డెల్లవారి
కప్రియుండ కాక ♦ యప్రియలక్షణం। బొండు గలదె తలఁప ♦ నుత్తములకు. 188

వ. నిర్దయుండవై నిర్దోషు లయిన సధర్ముల వధియించునంతకంటె మిక్కిలి పాతకంబొం డెద్ది నీయట్టి పాపకర్ముల నుపేక్షించిన నిఖలధర్మరక్షణక్షములమైన మమ్ముఁ దత్పాపంబు వొందు నని పాపభయంబునంజేసి నిన్ను నిగ్రహింప వచ్చితిమి నాకంటె నధికుండైన క్షత్రియుండు లేఁ డని నీవు గర్వంబున నొరుల నవమానించి పలుక వలదు. 189

క. § అవినీతు లయి మహాత్ముల। నవమానము సేసి మును బృ ♦ హద్రథ దంభో
ద్భవ కార్తవీర్యు లనువా। రవజితు లయి రొరులచే మ ♦ హాబలు లయ్యున్. 190

తరలము. అతులవిక్రమసంపదన్ రణ ♦ యజ్ఞదీక్షితు లై రిపు
ప్రతతి నోర్చిన వీరు లుగ్రత ♦ పంబు సేసిన వారు స
ద్గతికిఁ బోదురు గాక యిట్లప ♦ కారదారుణవృత్తి ను
ద్ధతిని భైరవపూజ సేసిన ♦ దాన సద్గతి గల్గునే. 191

తరలము. చెడకు నావచనంబు సేయుము ♦ చెచ్చెరన్ ధరణీశులన్
విడిచి పుచ్చుము నేను కృష్ణుఁడ ♦ వీఁడు భీముఁడు వాఁడు గ

* సౌజన్యనిధీ- † కెవ్వరి కెన్నండు నెగ్గొనరింపనే, నంటి నక్షత్రియు లవని నొరులు- ‡ పశు వధించుచు- § అవనిపతులయ్యు- అని పాఠాంతరములు.

వ్వడి భవత్కృతదారుణం బను ♦ వహ్నియార్పఁగ నున్నయ
క్కడిఁదివీరులు వీర లిద్దఱు ♦ గర్వితుల్ గురుసింహముల్. 192

క. కడుఁ గ్రూరుఁడ వయి నృపతుల। విడువనినాఁ డాజిఁ బొండ ♦ వేయులు నీయు
క్కడఁచి భుజశక్తి యేర్పడ। విడిపింతురు గడిమి నఖిల ♦ విషయాధిపులన్. 193

వ. అనిన విని జరాసంధుండు సటాసముత్పాటనకుపితకుంజరవైరియుంబోలెం గడు
నలిగి పటుకుటిలభ్రుకుటిఘటితనిటలుం డగుచుఁ బురుషోత్తమున కిట్లనియె. 194

క. అమితపరాక్రమమున నా। క్రమించి పరనృపుల నోర్చి ♦ గర్వించుట దో
షమె యిది క్షత్త్రియధ। ర్మమ యే నెప్పుడుఁ బరాక్ర ♦ మవ్రతుఁడ నిలన్. 195

క. దేవార్థముగాఁ దెచ్చిన। యీవసుధాధిపుల నేల ♦ యే విడుతుఁ బ్రతా
పావజిత *రిపుఁడ నగుటయు। నీ వెఱుఁగవె తొల్లి ధారు ♦ ణీధర నన్నున్. 196

సీ. సమకట్టి సైన్యంబు ♦ సైన్యంబుతో నొండెఁ, దొడరి మీమువ్వుర ♦ తోడనొండె
నిద్దఱతో నొండె ♦ నెక్కటి యొక్కని, తో నొండెఁ †బొడిచెద ♦ దోర్బలమున
నేయాయుధంబున ♦ నెమ్మెయిఁబోరంగ, నిష్ట మెయ్యది యుత్స ♦ హింపుఁడనిన
నొక్కనితోఁ బల్వు ♦ రుద్ధతులయి పూని, యుద్ధంబు సేయుట ♦ యుచితమగునె
యధికబాహుబలుల ♦ మయినమా ముువ్వుర। యందు నొక్కరుని మ ♦ హాబలాఢ్యుఁ
గోరికొనుము వాఁడు ♦ ఘోరంబుగా నిన్ను। మొనసి మల్లయుద్ధ ♦ మున జయించు.

క. అనిన మురవైరిపలుకులు। విని బార్హద్రథుఁడు భూరి ♦ వీర్య మరున్నం
దనుఁ గోరికొనియె నీతం। డని నెన యగు నాకు ననుచు ♦ నతిదర్పితుఁ డై. 198

వ. ఇట్లు జరాసంధుండు భీమసేనుతో మల్లయుద్ధంబు సేయ సమకట్టి తనతనయు సహ
దేవుని రాజ్యంబున కభిషిక్తుం జేసి పురోహితకృతస్వస్త్యయనుం డై. 199

గీ. బలియుఁ డపుడు వెండ్రు ♦ కలు పాచి ముడిచి గం। డెసఁగఁ దాల్చి వీర ♦ రసికవృత్తి
నుద్ధతుండు మల్ల ♦ యుద్ధప్రసాధనం। బమర నిలిచె వేడ్క ♦ నమితబలుఁడు.

—●●◆ భీమజరాసంధుల మల్లయుద్ధము ◆●●—

వ. భీమసేనుండు వానికి నక్కజంబుగా మల్లయుద్ధసన్నద్ధుండయి ప్రతిఘటించి నిలి
చె నంత. 201

మ. సమసత్త్వాతిశయుల్ వృకోదరజరా ♦ సంధుల్ సముద్యత్పరా
క్రమ మొప్పం గడు నల్గి యొండొరులఁ జు ♦ ల్కం దాఁకి రన్యోన్యదు
ర్దమదోర్దండపటుప్రహారజనిత ♦ ధ్వానంబు బ్రహ్మాండభాం
డము నిండన్ లయకాలదండధరచం ♦ డక్షోభ మొం నా జనుల్. 202

క. ‡కర్షితరిపు లన్యోన్యా। కర్షణసంకర్షణాప ♦ కర్షణముల సా
మర్షు లయి §పెనఁగి రాహవ। హర్షంబునఁ బవనసుతబృ ♦ హద్రథపుత్త్రుల్. 203

క. వ్యాయామకర్కశస్థిర। కాయుల యుద్ధము భయాన ♦ కం బయ్యె మహో

* రిపుఁడఁ గావున- †బోరెద- ‡తర్జితరిపు- §పోరి రాహవ- అని పాఠాంతరములు.

గాఢియసపరిఘాయితకఠి నాయతభుజదండదారు ♦ ణాఘాతములన్. 204

చ. అతులబలుల్ పరస్పరజ ♦ యార్థులు పార్థివపుంగవుల్ మరు
త్సుతమగధేశ్వరుల్ సమర ♦ శూరులు దారుణలీలఁ బోరి రూ
ర్జితభుజశక్తు లేర్పడఁగ ♦ సింహ *గజేంద్రులయట్లు వజ్రప
ర్వతములయట్లు ఘోరతర ♦ వాసవవృత్రులయట్లు నిద్దఱున్. 205

వ. ఇట్లు కార్తికమాసంబునం బ్రథమదివసంబునం దొడంగి భీమజరాసంధు లెడయు డుగక యొండొరులం బట్టియుఁ గిట్టియు నడిచియుం బొడిచియుఁ దాచియుం దోచియు మహాయుద్ధంబు సేయుచుం ద్రయోదశినాఁ డిద్దఱుం గిట్టి మల్లయుద్ధకౌశలం బేర్పడం బెనంగు నెడఁ జతుర్దశినాఁటిరాత్రియందు జరాసంధు నతిశ్రాంతభావం బుపలక్షించి యధోక్షజుండు భీమున కిట్లనియె. 206

చ. విరహితసత్త్వుఁ డయ్యెఁ బ్రతి ♦ వీరుఁడు వీని నశేషధారుణీ
శ్వరనికరాపకారు నతి ♦ సాహసికున్ వధియించి నీభుజ
స్థిరత వెలుంగ నయ్యనిల ♦ దేవుబలంబును నీబలంబు భా
సురముగ మాకుఁ జూపుము వి ♦ శుద్ధయశోనిధి మారుతాత్మజా. 207

వ. అని ప్రబోధించి పలికిన ననిలతనయుం డనిల దేవునిం దలంచి తత్ప్రసాదంబున నధికసత్త్వసమేతుం డై. 208

ఉ. ఆతనిఁ బట్టి యెత్తి నిహ ♦ తాహితవీరుఁడు వానిముక్కునన్
వాతను గర్ణరంధ్రముల ♦ వారక శోణితధార లొల్కఁగా
వాతసుతుండు వీచె శత ♦ వారము లుద్ధతచండవాతసం
ఘాతవివర్తమానతృణ ♦ ఖండసముం డగు చండ మాగధున్. 209

క. వెఱచఱవఁ బట్టికొని వడిఁ। జఱచి జరాసంధునొడలి ♦ సంధుల యెమ్ముల్
విఱిచి వధియించి యార్చెను। వఱలఁగ భీముండు భువన♦వలయం బదురన్. 210

చ. అవనితలంబు వ్రస్సెనొ హి ♦ మాచలశృంగము †వ్రయ్యలయ్యెనో
శ్రవణవిదారణం బయిన ♦ శబ్దము దా నిది యేమియొక్కొ భై
రవ మయి వీచె నంచును బు ♦ రంబునవారు భయంబు వొంది రం
దువిదలగర్భము ల్గలఁగె ♦ నుక్కడఁగెన్ మగధేశుసైన్యముల్. 211

వ. ఇట్లు భీమసేనుండు జరాసంధుఁ జంపి వాని వధియించుట జగద్విదితంబుగాఁ దదీయనగరద్వారతోరణసమీపంబునం దత్కళేబరంబు వైచి సర్వజనభయంకరుం డయి యుగాంత్యకాలరుద్రుండునుంబోలె నున్నంత నాదిత్యోదయం బయిన.

సీ. గరుడధ్వజుం డప్డు ♦ కరుణాసమేతుఁ డై, యమ్మాగధుల కెల్ల ♦ నభయ మిచ్చి
యొగి జరాసంధుచే ♦ నిగృహీతు లయి యున్న, పృథివీపతుల విడి ♦ పించె వెరల
మోక్షితు లైన స ♦ ర్వక్షత్రియులచేత, సంశుద్ధరత్నపుం ♦ జములఁ జేసి

* గజేంద్రములట్లు- † భగ్నమయ్యెనో- అని పాఠాంతరములు.

పూజితుం డయి తన ♦ తేజంబు వెలుఁగంగ, సహదేవు నజ్జరా ♦ సంధతనయు
నోడ కుండు మనిత ♦ దున్నతరాజ్యంబు। నందు నిలిపి హృదయ ♦ హారివివిధ
రత్నరాజిసుంద ♦ రం బైన మగధేశు। రథముఁ దేరఁబంచె ♦ రయముతోడ. 213

వ. అది దొల్లి తారకాసురసంగ్రామంబున నింద్రారూఢం బయినది దాని నింద్రు
వలన వసు వను రాజు వడసె వానివలన బృహద్రథుండు వడసె నని తద్దివ్యరథప్ర
భావంబు సెప్పుచు భీమార్జునసమేతుం డయి యారథంబెక్కి చక్రధరుం డఖిలరా
జచక్రంబుతో నింద్రప్రస్థగమనోన్ముఖుం డయి గరుడునిం దలంచుడుఁ దత్క్షణంబ.

క. అనలప్రభాభిశోభిత। ఘనతరతనుదీప్తు లొప్పఁ ♦ గా వచ్చివడి
న్వినతాతనయుఁడు వినయా। వనతోరుశిరస్కుఁ డయ్యె ♦ వనజాక్షునకున్. 215

వ. ఇట్లువచ్చిన వైనతేయుం దద్దివ్యరథసారథ్యంబునందు నియోగించి మనోవాయు
వేగంబునం గృష్ణ భీమ విజయు లింద్రప్రస్థపురంబు ప్రవేశించి రంత. 216

మ. జన *సంతాపకరున్ మదోద్ధతు జరా ♦ సంధున్ బలాఢ్యున్ రణం
బున భంజించెఁ బ్రభంజనాత్మజుఁడు భూ ♦ భృద్వీరులం దన్నిరో
ధననిర్ముక్తులఁ జేసె నింక జతురం ♦ తక్షోణికిన్ ధర్మనం
దను † సామ్రాజ్యము పూజ్య మయ్యె నని మో ♦ దం బంది రుర్వీజనుల్. 217

క. ఆయుధనిహతుఁడు గాని య। జేయు జరాసంధు భీమ ♦ సేనుఁడు వీర
శ్రీ మెసఁగ నోర్చెఁ గాక। త్యాయతభుజశక్తి నోరుల ♦ కలవియె యంచున్. 218

క. పురజను లాశ్చర్యంబునఁ। గర మనురాగమునఁ బరమ ♦ కౌతుకమునఁ ‡ జూ
చిరి బోరన వచ్చి వృకో। దరదామోదర సురేంద్ర ♦ తనయులఁ బ్రీతిన్. 219

వ. కృష్ణభీమవిజయు లిట్లు విజయవిభాసితు లయి వచ్చి ధర్మరాజునకు మ్రొక్కి జరా
సంధుబంధనంబువలనం దమచేత మోక్షితులయిన మహీపతులం జూపిన. 220

క. సవినయనతోత్తమాంగుల। నవనీశుల నందఱను య ♦ థార్హప్రియగౌ
రవమునఁ బూజించి కురు। ప్రవరుఁడు దద్దేశములకుఁ ♦ బరువడిఁ బంచెన్. 221

వ. నారాయణుండును ధర్మరాజు వీడ్కొని తద్దివ్యరథారూఢుం డయి ద్వారవతీపు
రంబునకుం జనియె నంత నిక్కడ. 222

చ. భరతకులైకభూషణుఁడు ♦ భాసుర తేజుఁడు ధర్మనందనుం
డురుభుజవిక్రమంబున జ ♦ యోన్నతిఁ బొల్పుగ వీరు లోకపా
లుర యని భీముఁ బార్థు నకు ♦ లున్ సహదేవునిఁ బంచెఁ దూర్పు ను
త్తరమును బశ్చిమంబు మఱి ♦ దక్షిణమున్ వరుసన్ జయింపఁగన్. 223

—●●◆◆ భీమార్జున నకుల సహదేవులు దిగ్విజయంబు సేయుట ◆◆●●—

వ. ఇట్లు పంచిన నలువురు నపారచతురంగబలసమేతు లై నాలుగుసముద్రంబులపై

---

* సంతాపకరుఁ - † సామ్రాజ్యము యయ్యె నఁచును బ్రమోదఁబంది రుర్వీజనుల్ -
‡ నాదరమునఁ గనుగొనిరి - అని పాఠాంతరములు.

నడచు నపూర్వసముద్రంబులుం బోలె నాలుగుదిక్కులకరిగి రనిన విని జనమేజ
యుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 224

క. నరవరు లయ్యాయిదిక్కుల। కరిగి మహీపతులచేత ♦ నరిగొని ధనముల్
*దెరలంగఁ దెచ్చినమార్గముఁ। బరువడి నెఱిఁగింపు నాకుఁ♦బరమమునీంద్రా.

వ. అనియడిగిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 226

సీ. అగ్నిదత్తం బైన ♦ యద్దివ్యరథ మెక్కి, గాండీవధరుఁ డతి ♦ ఘర్మసమయ
ఘర్మాంశుఁడునుబోలెఁ ♦ గౌబేరదిగ్విజ, యార్థ ముగ్రప్రతా ♦ పాగ్ని వెలుఁగఁ
జని పుళిందావనీ ♦ శ్వరు నోర్చి ప్రతివింధ్యుఁ, డనువాని నోడించి♦యత్రమమున
మఱి యఖిలద్వీప ♦ మండలేశుల నెల్ల, వశవిధేయులఁ జేసి ♦ వారు దన్ను
భక్తిఁ గొలిచి రాఁగఁ ♦ బ్రాగ్జ్యోతిషంబుపై। విడిసెఁ దత్పురమున♦విభుఁడనంత
బలముతోడఁ బన్ని♦భగదత్తుఁ డేతెంచి। విజయుఁ దాఁకె సమర♦విజయకాంక్ష.

వ. ఇట్లు సాగరానూపవాసు లయిన యోధవీరబలంబులతోఁ బన్ని భగదత్తుండు పా
ర్థుతో ననిమిదిదివసంబులు మహాయుద్ధంబు సేసి తదీయబాణభగ్నబలుండై పా
ర్థున కిట్లనియె. 228

క. ఏ నింద్రసఖుఁడ నీవును। భూనాథ సురాధినాథ ♦ పుత్త్రుండవు నీ
తో నని సేయుట యుచితమె। యే నోడితిఁ జెప్పు మెద్ది ♦ యిష్టము నీకున్. 229

వ. దానిన చేయుదు ననిన విని భగదత్తునకుఁ బార్థుం డిట్లనియె. 230

క. కురువిభుఁడు రాజసూయా। ధ్వర మొనరింపంగఁ గడఁగె ♦ ధర్మజుఁడు నిరం
తరధర్మశీలుఁ డాతని। కరి వెట్టుము రమ్ము ప్రీతి ♦ నమ్మఖమునకున్. 231

వ. అని యాభగదత్తుచేత నపరిమితధనరాసులు గొని ధనంజయుండు ధనదదిశాభి
ముఖుం డయి యరిగి. 232

క. అతులచతురంగసేనా। యుతుఁ డంతర్గిరిబహిర్గి ♦ రోపగిరుల భూ
పతుల నని నోర్చి శౌర్యో। న్నతిఁ గొనియెను వారిచేత ♦ నానాధనముల్. 233

వ. మఱియు నులూక దేశాధిపతి యగు బృహంతునిం బరాజితుం జేసి యుత్తరో
లూక వామదేవ మోదాపుర సుదామ సుసంకులంబు లను దేశంబుల రాజుల జ
యించి దేవప్రస్థపురంబున సేనాబిందు నోడించి విష్వగశ్వుండను రాజు విక్రమం
బడంచి పార్వతేయుల గర్వం బుడిపి బర్బర పారసీక తురుష్కపతుల వశగతులం
జేసి పౌండ్ర కాశ్మీర త్రిగర్త లోహిత సుధన్వ గాంధార కాంభోజ కోసలపతులచేత
విచిత్రరత్న కాంచన వస్తువాహననివహంబులు గొని చిత్రాయుధరక్షితంబైన సిం
హపురంబు సాధించి సింహాసనాసీనులయిన వనచరపతుల వశ్యులం జేసి శ్వేతపర్వ
తపతి నాక్రమించి చని కాంభోజకటకుం డను రాజుచేతం బూజితుం డై హాటక
దేశంబున మానసంబను కొలన ఋషికుల్యంబును జూచి యందుల రాజులచేత న

* దెరలుగ- అని పాఠాంతరము.

పరిమితపదార్థంబులం దిత్తిరి కల్మాష మండూకాక్ష మయూర హంస శుకవర్ణంబు
లైన హయంబులం బర్వతనిభంబులైన యిభంబులం గొని హేమకూట నిషధాచ
లంబులు గడచి గంధర్వనగరంబులు గెలిచి శతసహస్రయోజనాయతం బయి శు
ద్ధసువర్ణమయం బయి తేజోరాశియయిన సుమేరుమహీధరంబు నాలోకించి జం
బూమహావృక్షంబును జంబూమహానదియునుం జూచి తన్నదీతీరంబున మేరువు
నకుం బ్రదక్షిణంబుగాఁ దిరిగి గంధమాదనం బతిక్రమించి తద్దిశాధిపతు లైన సి
ద్ధ విద్యాధర చారణ గంధర్వులచేత నానావిచిత్రవస్తువాహనంబులుగొని మా
ల్యవన్నీలపర్వతంబులు గడచి యుత్తరకురుదేశంబులకుం జని హరినివాసంబను
పురంబుపై విడిసిన. 234

సీ. తద్ద్వార*పాలురు ♦ దారుణాకారు ల, పారబలాఢ్యులు ♦ పార్థుకడకుఁ
జనుదెంచి సురరాజ ♦ సన్నిభునాతనిఁ, జూచి యచ్చెరువడి ♦ శూరు లెందు
† నీయట్టిరే కురు ♦ నృపవర్య పర్యాప్త, మయ్యె నీవిజయ వీ ♦ ర్యాతిశయము
వసుమతీనాథు లె ♦ వ్వరు నిట్లు బలిమిమై, నిటవచ్చిరే తొల్లి ♦ యేయుగముల
నున్నతప్రతాప ♦ యుత్తర కురుభూము। లందుఁ) జనులు వీని ♦ నవనిచరుల
కివి యగోచరంబు ♦ ‡ లివియు సాధించి యొ। య్యవి గొనంగ లేవు♦తివిరినీవు. 235

వ. అయినను నీవచనంబు సేయం గలవారము పనుపుమనిన వారికినర్జునుం డిట్లనియె.

గీ. రాజసూయాధ్వరము ధర్మ ♦ రాజు సేయ। నుత్సహించినవాఁడు త♦దుత్సవమున
కిందు మీయందుఁగల వస్తు♦ వెద్దియైన।నమ్మహీనాథుసామ్రాజ్య♦మతిశయిల్ల.

వ. అనిన నయ్యుత్తరకురు దేశంబుల రాజు లెల్ల నర్జునున కతిప్రీతు లయి యమూల్యం
బులైన దివ్యాంబరాభరణంబులు నపరిమితధనంబులుం దెచ్చియిచ్చిన. 238

తరలము. తరణిసన్నిభ ధర్మపుత్రు ను ♦ దార తేజము పర్వభా
స్వరబలంబునఁ బాకశాసని ♦ శాసనంబున నిట్టు లు
త్తరకురూత్తముఁ దొట్టి యుత్తర ♦ ధారుణీశులు వశ్యులై
కరధనంబులు దెచ్చి యిచ్చిరి ♦ గౌరవం బల రారఁగాన్. 239

వ. అట భీమసేనుండునుం బరచక్రమర్దనం బయిన బలంబుతోడం బూర్వదిక్కున కరి
గి పాంచాలపతిచేత సత్కృతుం డయి విదేహరాజు జనకుండనువాని జయించి ద
శార్ణపతి యయిన సుధన్వుతో మహాయుద్ధంబు సేసి తత్పరాక్రమమునకు మెచ్చి
వానిం దనకు సేనాధ్యక్షుం జేసికొని యశ్వమేధేశ్వరుం డయిన రోచమాను నను
జసహితుం బరాజితుంజేసి చేదివిషయంబునకుం జనిన. 240

చ. అతని నతిప్రతాపు నని ♦ లాత్మజుఁ గానఁగ వచ్చి చేదిభూ
పతి శిశుపాలుఁ డెంతయును ♦ భక్తిపరుం డయి రాజసూయ ము
న్నతి నొనరింప నున్న యమ ♦ నందను యత్న మెఱింగి రత్నశో

---

* పాలకుల్- † నీ కెనయే- ‡ లిందును సాధించి వీడ్కొ-నంగలేరు వీరజనులు- అని పా॥లు

భితధనరాసు లిచ్చెఁ గడుఁ ♦ బ్రీతిసమన్వితుఁడై ముదంబునన్. 241

వ. భీమసేనుండును శిశుపాలపురంబునఁ గొన్ని దినంబులుండి పూర్వదిక్కునకరిగి పు ళిందపురంబున సుకుమారునిం గుమారవిషయంబున శ్రేణిమంతునిఁ గోసలదే శంబున బృహద్బలు నయోధ్యాపురంబున దీర్ఘప్రజ్ఞునిఁ గాశీరాజును సుపార్శ్వు ని గజపతి నైన సుధన్వుని మత్స్య మాళవపతులను గర్ణాట దక్షిణమల్లులను మ ర్దించి వారిచేత నపరిమితధనంబులు గొని మగధపతియయిన జరాసంధతనయు స హదేవు నాశ్వాసించి హిమవత్పర్వతపార్శ్వంబునం గిరాతపతుల నేడ్వురను గు క్షిమత్పర్వత దేశంబున నింద్రపర్వతంబున నింద్ర కాశ్యప గౌతమ కాశ్మీరపతుల ను జంద్రసేనునిఁ బౌండ్రక వాసుదేవుని వశగతులం జేసి. 242

ఉత్సాహము. అతులశౌర్యుఁ డనిలతనయుఁ ♦ డమితవాహినీపదా
హతి ధరిత్రి దరల నిట్టు ♦ లరిగి పూర్వదిజ్మహీ
పతులచేత రజతరత్న ♦ భర్మతతులఁ గొనియె భూ
నుతయశుండు వేలువేల ♦ నూలుకోట్లసంఖ్యలన్. 243

వ. అట సహదేవుండు దక్షిణదిక్కున కరిగి సుమిత్ర శూరసేన దత్తయవనులను గోశృంగ గిరినివాసులను జయించి కుంతిభోజుచేతం బ్రియపూర్వకంబుగ సత్కృ తుం డయి. 244

గీ. జలజనాభుపగతు ♦ జంభకుం డను వాని। భూరిబలసమగ్రుఁ ♦ బోరిలోన
నోడిచి వానిచేత ♦ నుత్తమగజహయ। రత్నతతులు గొని ప♦రాక్రమమున. 245

వ. నర్మదాసమీపంబున నవంతిపతుల విందానువిందుల మందదర్పులం జేసిచని మా హిష్మతీపురంబుపయి విడిసిన. 246

—••◆సహదేవుండు నీలుఁడను రాజుతో యుద్ధము సేయుట◆—

క. వీరుం డప్పురవిభుఁ డు। గ్రారివిమర్దనుఁడు నీలుఁ ♦ డనువాఁడు మహా
దారుణబలుఁడై సమర। పారంభాత్యుగ్రుఁ డయ్యెఁ ♦ బాండవుతోడన్. 247

వ. అంత. 248

క. దరికొని దహనుం డెగసెను। వరుసను సహదేవుసకల ♦ వాహిని మాద్య
త్కరులపయిఁ దురగములపయి। వరరథములపయిఁ బదాతి ♦ వర్గములపయిన్.

వ. అనినవిని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 250

గీ. *కడఁగి యనలుఁ డేమి ♦ కారణమున సహ। దేవుసేన † పయిని ♦ దీవ్రచండ
శిఖలు గప్పె దీనిఁ ♦ జెప్పు మేర్పడఁగ నా। కనఘ వినఁగ వేడ్క ♦ యైనయదియు.

వ. అనిన వానికి వైశంపాయనుం డిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి నీలువంశంబున నిషధుండను రా జు రాజ్యంబున జాతవేదుండు విప్రుం డయి వేదాధ్యయనంబు సేయుచు మాహి ష్మతీపురంబున నుండి యొక్కనాఁడు ప్రమాదంబునం బరదారగమనుం డయిన

* కనలి- † తయి నతితీవ్రచండ- అని పాఠాంతరములు.

నెఱింగి వానిం బట్టికొని తలవరులు రాజుసమక్షంబునకుం గొనిపోయి శాస్త్రవి
హితదండంబు దండింపం బోయిన. 252

క. అవమానదుర్లక్షితుం డయి। పావయుచుం గోపానలంబు ♦ వాడమి వెలుంగం
బవనసఖుం *డగ్నికణములు। నెవయంగం దనపొడవు సూపె♦నిషధుని మోఁలన్.

వ. వాఁడును నతిభీతుం డయి యగ్ని దేవునకు నమస్కరించి మహాపురుషా నాయజ్ఞా
నంబు సహింప వలయు ననుచు ముకుళితకరకమలుం డయిన వానికి వైశ్వానరుండు
ప్రసన్నుం డయి నీకోరిన వరం బిచ్చెద వేఁడు మనిన నతం డిట్లనియె. 254

గీ. ఇప్పురంబు జయింపంగ ♦ నేవ్వరేని। వత్తు రుద్ధతు లయి శత్రు ♦ వరులు †పూని
దర్ప మేది నీచేత ని ♦ ర్దగ్ధు లగుచు। హీను లగునట్లుగా వర ♦ మిమ్ము నాకు. 255

వ. అనిన నారాజునకు నగ్ని దేవుం డభిమతం బయినవరం బిచ్చి నీవు నాకుం బ్రియం
బు సేయు మిప్పురంబున యింతు లెంతయు మనోజరాగిణులు గావున వీరల స్వైరి
ణీవృత్తి యెల్లకాలంబు సహింప వలయునని యడిగిన నాఁటంగోలె మాహిష్మతీపు
రంబున స్త్రీలకు స్వైరిణీవృత్తి నిర్దోషం బయ్యె నగ్ని దేవుండును నప్పురంబుపై
వచ్చినవారల నెల్ల నిర్దగ్ధ సైన్యులం జేయుచు దాని రక్షించుటంజేసి పరరాష్ట్రపతు
లగ్నిభయంబున నప్పురంబు పరిహరింతు రది కారణంబుగా నట్లు సహదేవుసై
న్యంబు లెల్ల నగ్నిపరివృతంబు లయినం జూచి చలింపక సహదేవుండు శుచి యై
దర్భశయనంబున నుండి యగ్నిసూక్తంబుల నగ్నిభట్టారకు నిట్లని స్తుతియించె.

సీ. నీతదర్థంబు లై ♦ నిఖలవేదంబులు, వర్తిల్లు లోకపా ♦ వనము లగుచుం
బావనంబులలోనం ♦ బావనుండవు నీవ, యజ్ఞంబులును నీవ ♦ హవ్యవాహ
ధర్మనిత్యుం డైన ♦ ధర్మజుకావించు, క్రతువు భవత్ప్రీతి ♦ కరము గాదె
దానికి విఘ్నంబు ♦ దలంచుట ధర్మమె, వరద వైశ్వానర ♦ వాయుమిత్ర
యనిన నగ్ని దేవుం ♦ డతనికిం ‡దాం బ్రీతుం। డయి తదీయసేన ♦ కగ్నిభయముం
బాచె దాని నెఱింగి ♦ భర్తుం డై నీలుండు। గారవేందునినుజుం ♦ గాన వచ్చె. 257

క. దేవప్రభావుం డగు సహ। దేవునకు హయద్విపేంద్ర ♦ దివ్యాంబర నా
నావిధరత్నమయాభర। ణావళులను దెచ్చి యిచ్చె ♦ నధికప్రీతిన్. 258

వ. ఇట్లు మాహిష్మతీపురంబు సాధించి నీలుచేత నరిగొని సహదేవుండు దక్షిణది
క్కున కరిగి సౌరాష్ట్రదేశంబున నుండి రుక్మి భీష్మక శూర్పక పతులచేత దూత
ముఖంబున నసంఖ్య వస్తువాహనంబులు గొని సాగరానూపనివాసులైన నిషా
దుల నేకపాదులం గాకముఖులం గర్ణప్రావరణులను రాక్షసయోనుల రామశై
ల తామ్రద్వీప జయంతి పురనివాసులను వశగతులం జేసి. 259

క. తాళవన పాండ్య కేరళ। కాళింగ ద్రవిడ యవన ♦ కరహాటక భూ
పాలకుల నోర్చి దక్షిణ। వేలావనభూములందు ♦ విడిసెం గడంకన్. 260

---

* దుర్గ్రకణములు- † వారు- ‡ ప్రత్యక్షుండయి- అని పాఠాంతరములు.

వ. ఇట్లు సేతుబంధనసమీపంబున విడిసి సహదేవుండు ఘటోత్కచుం దలంచుడుఁ దత్క్షణంబ వచ్చి దండప్రణామంబు సేసి ముకుళితహస్తుం డయి పని యేమి యనుటయు నీవు విభీషణుకడకుం జని యుపాయనంబు గొని రమ్మని పంచిన వాఁడును గగనమార్గంబున లంకకుం జని రాక్షసేంద్రుం డగువిభీషణుం గాంచి శ్రీకృష్ణసహాయుం డగుధర్మరాజు రాజసూయారంభంబును దత్కారణంబున భీమార్జుననకుల సహదేవులు దిగ్విజయార్థం బరుగుటయు వారలలోన దక్షిణదిశకుం జనుదెంచిన సహదేవుశాసనంబునం దాను దూత నై వచ్చుటయుఁ దనపేరు భీమసేనపుత్త్రుం డయినఘటోత్కచుం డగుటయు విన్నవించి. 261

చ. కురువిభురాజసూయమున • కున్ ధన మిచ్చిరి రాజు లెల్ల *నా
దరమునఁ బ్రీతి సేయునది • దాను దప్పక యుంచు లంక క
చ్చెరువుగఁ బంచె దూతగఁ బ్ర • సిద్ధిగ నన్న విభీషణుండు సె
చ్చెర సహదేవుశాసనము • సేకొని చేసెఁ గరంబు నెమ్మితోన్. 262

క. పంచశతరాక్షసులచేఁ। గాంచనమయరమ్యయూప • ఘనవరరత్నో
దంచితభూషాంబరములు। చంచద్గతి నొసఁగి పనిచె • సహదేవునకున్. 263

మ. పరఁగన్ దక్షిణదిఙ్మహీపతులచేఁ • బౌలస్త్యుచే నిట్లు దు
ర్ధరశక్తిన్ సహదేవుఁ డర్థములు ర • త్నవ్రాతముల్ చందనా
గురుకాష్ఠాదులు గప్పముల్ గొనియెఁ బె • క్కుల్ పేర్మితో నుర్వరా
మరలక్ష్మీకరుఁ డైన ధర్మసుతుసా • మ్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగన్. 264

క. నకులుఁడు పశ్చిమదిక్కున। కకుటిలశౌర్యంబు వెలయ • నరిగె నరాతి
ప్రకరభయంకరసేనా। ధికుఁ డయి నిజతేజ మెల్ల • దిక్కుల వెలుఁగన్. 265

ఉ. యోధలసింహనాదము మ • దోత్కటవారణబృంహితంబు వే
గాధికవాజిహేషితము • హారవమున్ రథనేమిఘోషమున్
బాధితకర్ణరంధ్ర మయి • పర్వి దిగంతములందు మ్రోసె నం
భోధిరవంబువోలెఁ గురు • పుంగవు నచ్చతురంగవాహినిన్. 266

వ. ఇట్లు మాద్రేయుండు రౌద్రాకారంబునఁ గసి మసంగి మహాసేనాన్వితుం డయి యరిగి మహాసేనారక్షితం బైన రోహితకవిషయంబున దత్తకమయూరకాదిశూద్రిలతోఁ గయ్యంబు చేసి మరు మాళవ బర్బర కర్ణాట హాటక దేశంబుల రాజుల జయించి పుష్కరారణ్యనివాసులయిన యాభీరగణంబులను సరస్వతీసింధుకూలాశ్రితు లయిన గ్రామణీయులను బంచజన సింహన దామర పత్తన యదుపర్వతనివాసులను వశగతులం జేసికొని వాసుదేవునకు నిజాగమనప్రయోజనం బెఱిఁగించి పుచ్చి. 267

* దేవరయును బ్రీతి సేయునది వస్తుధనప్రకరంబు లిచ్చి నుఁ। స్థిరతరధర్మధుర్యయని చెప్పిన సంత- అని పాఠాంతరము.

సీ. శాకల్యపురమున • శల్యు మద్రేశ్వరుఁ, దమమేనమామ ను • త్తమబలాఢ్యుఁ
గానంగ నరిగి స • త్కారపూర్వకముగా, వస్తువాహనములు • వానిచేతఁ
గొని పశ్చిమాంబుధి • కుక్షినివాసులఁ, బరమదారుణుల బ • ర్బరకిరాత
వీరుల నోడించి • విభుఁ డిట్లు వరుణేంద్ర, పాలిత దిఙ్మహీ • పతులచేత
బలిమిఁ గొనిన ధనము • పదివేల *యొంటెలఁ। బెట్టికి రాఁగ వైరి • భీకరుండు
వచ్చె నకులుఁ డమిత • వాహినీపదహతిఁ। దల్లడిల్లు చుండ • ధరణితలము. 268

వ. ఇట్లు భీమార్జుననకులసహదేవులు పరాక్రమించి దిగ్విజయంబు సేసి చతురుదధిపరీతమహీతలంబునం గలరాజులచేత నెల్ల నసంఖ్యాతధనవస్తువాహననివహంబులు గొని వచ్చి వేఱువేఱ ధర్మరాజునకుం జూపి యిచ్చిన. 269

క. ఉరుగుణవిశుద్ధరత్నో। త్కరనానాధనసమృద్ధిఁ • గడునధికుం డై
కురువృషభుఁడు గీడ్పఱిచెను। వరుణధనేశ్వరుల వినుత • వైభవయుక్తిన్. 270

వ. మఱియు ధర్మోపార్జితరక్షితప్రవర్ధితం బయిన మహాధనవర్గంబును జూచి పాత్రప్రతిపాదనంబున నియోగింపసమకట్టి రాజసూయాధ్వరారంభ సుస్థిరనివేశితబుద్ధియై యున్న నయ్యుధిష్ఠిరు నభిప్రాయంబున కనురూపంబుగా నాప్తమంత్రు లిట్లనిరి.

సీ. కురువీర నీధర్మ • పరిపాలనంబున, నీగుణసంపద • నీవిశుద్ధ
చారిత్రమునఁ జేసి • ధారుణీప్రజకెల్ల, నభివృద్ధి యయ్యె ని • య్యంబుతోడ
రాజవంచకులయు • రాష్ట్రవంచకులయుఁ, దస్కరులయు బాధ • దక్కెఁ గ రుజయుఁ
బగయును భయమును • వగయునువంతయు, నాదిగాఁ గలయెగ్గు • లడఁగెఁ బుడమి
నర్థు వొప్పి పెరిఁగె • నవనీశు లెల్ల నీ। యనుజవీర్యవిజితు • లయి త్వదీయ
శాసనస్థు లయిరి • జగతీశ యిదియు నీ। యజ్ఞకార్యమునకు • నవసరంబు. 272

వ. మఱియు నపరిమితంబు లయి పరార్ధ్య రత్నరజతసువర్ణపరిపూర్ణంబులయి మహామేరుశైలంబు సన్నిహితం బైనయట్లు యక్షేశ్వరునక్షయనిధులు ప్రత్యక్షం బైనయట్లు భాండాగారంబులు సమృద్ధంబులైనయవి ఘృత లవణ తైల తండుల ధాన్యాది సమస్తవస్తువిస్తృతం బయి కోష్ఠాగారంబు సకలసంకల్పసిద్ధికరం బైన కల్పద్రుమంబు ననుకరించు చున్న యది వేదంబు లన్నియు మూర్తిమంతంబు లయినయట్లు మహాయాజ్ఞికు లయినమహీసురులు నీయభ్యుదయంబు గోరుచున్న వారు గావున రాజసూయాధ్వరం బెడ సేయక చేయు మని పలుకు చున్న యవసరంబున. 273

క. ద్వారవతినుండి జగదా। ధారుఁడు గృష్ణుండు వచ్చి • ధర్మజు ధర్మ
ప్రారంభనిత్యు నుత్తము। భూరిధనంబులను రత్న • ములఁ బూజించెన్. 274

వ. ధర్మజుండును జగదర్చితుం డయిన యప్పుండరీకాక్షు నర్ఘ్యాదివిధులం బూజించి తమ్ములయు ధౌమ్యద్వైపాయననాదులయు ఋత్విజులయు నాప్తమంత్రులయు సమక్షంబున నధోక్షజున కిట్లనియె. 275

* లొట్టియల్ వెలికి- అని పాఠాంతరము.

మత్తకోకిలము. ధారుణీధర ధర్మతత్త్వని ♦ దాన దానవదర్పసం
హార వారిజనాభ బంధుజ ♦ నానురంజనకారి నీ
కారణంబునఁ జేసి మాకు జ ♦ గంబునం గల భూపతుల్
భూరివిక్రమ వశ్యు లైరి * ప్ర ♦ భుత్వ మొప్పుచు నుండఁగాన్. 276

క. క్షితిపతులవలన సముపా। ర్జిత మైనధనంబుకొలఁది ♦ సెప్పఁగ వాచ
స్పతికి నశక్యము దీనిం। బ్రతిపాదింపంగ వలయుఁ ♦ బాత్రవశమునన్. 277

వ. దేవముఖంబయిన యగ్ని దేవుముఖంబున విధ్యుక్తంబుగ వేల్చి దేవతర్పణంబును యథోచితదక్షిణల మహీదేవతర్పణంబునుం జేయవలయుం గావున నీధనంబువల న నీ కిష్టం బయిన యజ్ఞంబు సేసి నాకును లోకంబులకుం బ్రియంబు సేయుమ యొం డె నన్ను రాజసూయాధ్వరవిధానంబునందు నియోగించి యనుగ్రహింపు మొం డె ననిన యుధిష్ఠిరునకు నారాయణుం డిట్లనియె. 278

ఉ. పూజ్యుఁడ వెల్లవంశముల ♦ భూపతులందును ధర్మనిర్మల
ప్రాజ్యవిభూతి నద్ది విజ ♦ పాలకు నట్టిఁడ నీక యొప్పె సా
మ్రాజ్యము దైవసంపదయు ♦ మానుషసంపద పేర్మిఁ గావునన్
యాజ్యుఁడ విష్ణు నీవ భర ♦ తాన్వయభూషణ ధర్మనందనా. 279

క. పంపఁ దగును దగ దని శం। కింపక నీ కిష్ట మయిన ♦ కృత్యముల నియో
గింపుము నన్ను భవద్గుణ। సంపత్ప్రీణులు సమస్త ♦ జనులు జనేశా. 280

చ. అనిన నుపేంద్రువాక్య మను ♦ నయ్యమృతంబునఁ జేసి ధర్మనం
దనుఁడు ముదంబు నొంది విది ♦ తంబుగ నాకు మనోరథంబు లె
ల్లను సమకూఱె నిష్ఠు నభ ♦ లత్వము వొందె ధనాగమంబు లం
చును మది నిశ్చయించె మధు ♦ సూదన దేవునను గ్రహంబునన్. 281

—••◆ధర్మరాజు రాజసూయంబు సేయ నారంభించుట◆••—

వ. ఇట్లు నారాయణదేవుచేత ననుజ్ఞాతుం డయి ధర్మతనయుండు తమ్ములయు ద్వైపా యనాదులయు సమ్మతంబున రాజసూయంబు సేయ నుపక్రమించి సహదేవుం జూ చి నీవు ధౌమ్యోపదిష్టంబు లయినయజ్ఞోపకరణద్రవ్యంబులు దేర నింద్రసేనప్రము ఖుల నర్జునసారథి యయిన రుక్మిని నియమించి యజ్ఞాయతనంబున నానా దేశాగ తు లైన రాజులకు సన్నివేశంబులు సేయించి నిఖిలమహీతలంబునం గల బ్రాహ్మ ణ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రుల నెల్ల రావింపుమని పంచిన నతండును దద్వచనానంత రంబున నింద్రసేనాదుల ననేకశిల్పివరుల నియోగించి. 282

సీ. శాస్త్రోపదిష్ట ప్ర ♦ శస్త్రప్రమాణల, క్షణముల యజ్ఞోప ♦ కరణతతుల
యజ్ఞాయతనముల ♦ నతిరమణీయంబు, లయి యుండ నొనరించి ♦ యందు సర్వ
సంభారములు నించి ♦ సకలదిక్కుల హారి, ప్రస్థంబుచుట్టు న ♦ పారభూరి

* విభుత్వ మేర్పడు చుండఁగాన్ - అని పాఠాంతరము.

బహువిధాగారముల్ ♦ ప్రమదవనంబులు, బావులు దీర్ఘికా ♦ వలులు వెలయ
నాజ్యతైలతండు ♦ లాదినానావస్తు। పూరితంబు లయి వి ♦ భూతి మెఱయ
జననుతుండు సేసె ♦ సహదేవుఁ డపరభూ। తలముఁ బోలి యొప్పఁ ♦ దత్పురంబు.

వ. మఱియు సహదేవుశాసనంబునం బుత్రమిత్రభ్రాతృసమేతు లై విరాట దు్రుపద
శిశుపాల గాంధార రాజులును బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశుండయిన భగదత్తుండును శక య
వన బృహద్బల చంద్రసేన సముద్రసేన కుంతిభోజ పౌండ్రక వాసుదేవులును బల
దేవాదియదువృష్ణిభోజాంధకవరులును నంగవంగ కళింగ కాశ్మీర కాంభోజ గా
ంధాంధ్ర సింహళ కేరళ కుంతల ద్రవిళ మరు యవనపతులును బార్వతేయులును సా
గరద్వీపవాసులును నాదిగాఁ జతుస్సముద్రముద్రితధరాచక్రంబునంగల రాజచ
క్రంబును సమగ్రవేదవేదాంగవిదు లైన యగ్రజన్ములును స్వకర్మనిరతులయిన వైశ్య
శూద్రులును వచ్చి యథార్హపరికల్పితసన్నివేశంబుల నుండి రంత ధర్మపుత్రు
డు భీష్మధృతరాష్ట్రాదులం దోడ్తేర గజపురంబునకు నకులుం బంచిన.　　284

క. అనుపమధనరాసులు గొను। చును ననురాగమున రాజ ♦ సూయమఖాలో
కనకౌతూహలపరు లయి। చనుదెంచిరి భీష్ముఁ దొట్టి ♦ సద్బంధుజనుల్.　　285

వ. ఇట్లు వచ్చిన భీష్మ ద్రోణ ధృతరాష్ట్ర కృ పాశ్వత్థామ సోమదత్త కర్ణ భూరిశ్రవ
శ్శల్య శకుని సైంధవ దుర్యోధన దుశ్శాసన వికర్ణాదుల నెల్లం బ్రియసత్కారంబు
లం బూజించి వారలతో ధర్మరాజిట్లనియె.　　286

గీ. మీయనుగ్రహమునఁ ♦ జేయంగఁ గడఁగితి। నిమ్మహాధ్వరంబు ♦ నెమ్మితోడ
దీని నందఱును న ♦ నూనంబుగాఁ బూని। పెంపు మెఱసి నిర్వ ♦ హింప వలయు.

వ. అని వారల యనుగ్రహంబు వడసి హిరణ్యరజతరత్నదానదక్షిణావిషయంబు
లందుఁ గృపాచార్యునిఁ గృతాకృతపరిజ్ఞానంబునందు భీష్మద్రోణులను సకలవ
స్తువ్యయంబునందు విదురుని నానాదేశాగతులయిన రాజులు దెచ్చిన యుపాయ
నంబులు సేకొన దుర్యోధనుని భక్ష్యభోజ్యాది వినియోగంబునందు దుశ్శాసనుని
నియోగించి.　　288

క. ప్రాజ్ఞుఁడు విశేషధర్మవి। ధిజ్ఞుఁడు ధర్మజుఁడు యజ్ఞ ♦ దీక్షితుఁ డయి వి
ప్రజ్ఞాతిపరివృతుం డయి। యజ్ఞాయతనమున కరిగె ♦ * నధికవిభూతిన్.　　289

ఉ. సమ్మద మంది చూచిరి †ప్ర ♦ సన్నత భూజను లెల్ల బ్రహ్మతే
జమ్మును రాజతేజమును ♦ సద్బహుభూషణరత్నరాజి తే
జమ్మును విస్తరించుచు ని ♦ జద్యుతి యొప్పఁగ ‡ మూర్తిమైనధ
ర్మమ్మునుబోలె నున్నగుణ ♦ మండితు దీక్షితు ధర్మనందనున్.　　290

క. బ్రహ్మవిదు లయిన నిఖల। బ్రాహ్మణసత్తములచేతఁ ♦ బరివేష్టితుఁ డై
బ్రహ్మణ్యుఁ డొప్పెఁ గురుపతి। బ్రహ్మర్షిపరీతుఁ డయిన ♦ బ్రహ్మయుఁ బోలెన్.　　291

* నధికశ్రీతిన్ - † భృశంబుగ - ‡ మూర్తమైన - అని పాఠాంతరములు.

క. వేదనినాదము నాశీ। ర్వాదనినాదము ననేక ♦ వాదిత్రమహా
నాదము జెలంగె నన్యని। నాదంబు జనంబులకు *వి ♦ నంగ రాకుండన్. 292

వ. అంత ననంతవేదమూర్తు లైన పైలధౌమ్యులు హోతలుగా యాజ్ఞవల్క్యుం డధ్వ
ర్యుండు గా ద్వైపాయనుండు బ్రహ్మ గా సుసాముం డుద్గాత గా వీరల పుత్రమిత్ర
శిష్యగణంబులు క్రమంబున మైత్రావరుణుండును నచ్ఛావాకుండును గ్రావస్తోత
యుఁ బ్రతిప్రస్థాతయు నేష్టయు నున్నేతయు బ్రాహ్మణాచ్ఛంసియు నాగ్నీధ్రుండు
ను బోతయుఁ బ్రస్తోతయుఁ బ్రతిహర్తయు సుబ్రహ్మణ్యుండునుం గా నారదాదిమ
హామునులును భీష్మాదిరాజవరులును సదస్యులుగా సర్వక్రియాసమగ్రం బయి ష
డంగసమృద్ధం బయి సంపూర్ణదక్షిణాసనాథం బయి సకలధనధాన్యసమన్వితం
బయి జగన్నాథరక్షితం బయి సకలజనానందకరం బయి రాజసూయం బతిరమణీ
యం బయిన. 293

సీ. అమ్మహామఖమునం ♦ దగ్ని ముఖంబున, విపులమంత్రాహుతి ♦ విభులఁ జేసి
సకలదేవతలును ♦ సంపూర్ణదక్షిణా, దానోత్సవంబుల ♦ ధరణిసురులు
సముచితసత్కార ♦ శతసహస్రంబుల, నఖిలరాజన్యులు ♦ నభిమతాన్న
దానంబు పెంపున ♦ ధరణీజనంబులుఁ, దద్దయుఁ దృప్తులై ♦ ధర్మచరితు
ననఘు ధర్మతనయు ♦ ననుజసమన్వితు। సంస్తుతించి రధిక ♦ సమ్మదమున
నని కురుప్రవరున ♦ కట్లు వైశంపాయ। నోక్తమైనకథ ర ♦ సోత్కటముగ. 294

క. భూరిగుణరత్నభూషణ। నారాయణమూర్తి రాజ ♦ నారాయణ కం
ఠీరవవిక్రమ శారద। నీరదనీహారహార ♦ నిభశుభకీర్తీ. 295

మానిని. రాజకులోత్తమ రాజమనోహర ♦ రంజితసూరిసభాంతర వి
భ్రాజితసద్గుణ పార్థివశేఖర ♦ పార్థసుసన్నిభ బంధుజనాం
భోజవనద్యుమణీ మణికాంచన ♦ పుంజవిభూషిత భూమి †సుర
వ్రాజసమాజ పరాక్రమరాఘవ ♦ రాజితరాజమహేంద్రపతీ. 296

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభారతంబు
నందు సభాపర్వంబున ధర్మరాజునకు సభాప్రాప్తియుఁ గింకరదర్శనంబును నార
దువలన లోకపాలురసభాశ్రవణంబును రాజసూయమహాధ్వరారంభంబును జ
రాసంధవధయు గిరివ్రజనిరుద్ధు లయిన రాజులం గృష్ణుండు విడిపించుటయు దిగ్వి
జయంబును రాజసూయంబును నన్నది ప్రథమాశ్వాసము.

* వినంబడకుండఁగ - † మరుద్వ్రాజసమాన - అని పాఠాంతరములు.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

సభాపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ రమణీప్రియ ధర్మవి
శారద వీరావతార ♦ సౌజన్యగుణా
ధార భువనైకసుందర
వీరశ్రీరమ్య బుధవి ♦ వేకనిధానా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు రాజసూయమహోత్సవంబు నొప్పను ధర్మరాజు ధర్మనిత్యతయును స్తుతియించి నారదుం డాసదస్సున సకలరాజలోకంబులో మనుష్యసామాన్యుం డయి యున్నజగన్మాన్యు జనార్దనుం జూచి తొల్లి బ్రహ్మాదిసురగణప్రార్థితుం డయి యఖిలమహీభారావతరణార్థంబు నారాయణుండు యదువంశంబున నుదయించుటయు నయ్యయి క్షత్రియకులంబులు సురదైత్యదానవయక్షరాక్షసగంధర్వాదుల యంశంబుల నవతరించుటయును దలంచి భవిష్యద్భారతరణంబునకు సహర్షహృదయుం డయి యుండునంత. 2

క. * శంతనుతనూభవుండుప్ర। శాంతుఁడు దత్క్రతువు సూచి ♦ సంతుష్టుం డై
యంతకతనూజునకు ధృతి। మంతున కత్యంతధర్మ ♦ మతి కిట్లనియెన్. 3

మత్తకోకిలము. స్నాతకుండును ఋత్విజుండును ♦ సద్గురుండును నిష్టుఁడున్
భూతలేశుఁడు సంయుతుండును ♦ బూజనీయులు వీరిలోఁ
బ్రీతి నెవ్వఁడు సద్గుణంబులఁ ♦ బెద్ద యట్టిమహాత్ము వి
ఖ్యాతుఁ బూజితుఁ జేయు మొక్కనిఁ ♦ గౌరవాన్వయవర్ధనా. 4

వ. అనిన నట్టివాఁ డెవ్వండు నా కెఱింగింపు మనిన ధర్మరాజునకు భీష్ముం డిట్లనియె. 5

---

* శాంతనవుఁడు భీష్ముఁడు- అని పాఠాంతరము.

సీ. రోదసీకుహరంబు ♦ రుచిరాంశుతతిఁ జేసి, యర్కుఁ డెవ్వండు వెలిఁగించు ♦ నట్టు లమృత
సందోహనిష్యంద ♦ చంద్రికఁ జేసి శీ, తాంశుఁ డానందించు ♦ నట్లు సకల
జనులకుఁ దన దైన ♦ సదమలద్యుతిఁ జేసి, తనరంగఁ దేజంబు ♦ దనకుఁ దాన
చేయుచు నున్న స ♦ త్త్వైకుండు పుండరీ, కాక్షుండు గృష్ణుఁ డ ♦ నాదినిధనుఁ
డబ్జనాభుఁ డుండ ♦ నర్ఘ్యంబు గొనఁగ నిం! దర్హు లొరులు గలరె ♦ యజ్ఞపురుషు
నఖిలలోకపూజ్యు ♦ నచ్యుతుఁ బూజింపు! మధిప యదియ చూవె ♦ యజ్ఞఫలము.

వ. అనిన భీష్మువచనంబున నప్పుడు సహదేవోపనీతం బయిన యర్ఘ్యంబర్హణీయుండ యిన వాసుదేవునకు శాస్త్రోపదిష్టవిధానంబున ధర్మతనయుం డిచ్చిన దానిం జూచి సెహింప నోపక శిశుపాలుం డుపాలంభనపరుం డయి యధోక్షజు నాక్షేపించుచు ధర్మరాజున కిట్లనియె. 7

—••◆◆శిశుపాలుండు ధర్మరాజు నాక్షేపించుట◆◆••—

మ. అవనీనాథు లనేకు లుండఁగ విశి ♦ ష్టాచారు లార్యుల్ మహీ
దివిజుల్ పూజ్యులు పల్వు రుండఁగ ధరి ♦ త్రీనాథ గాంగేయుదు
ర్వ్యవసాయంబునఁ గృష్ణుఁ * గష్టచరితున్ ♦ వార్ష్ణేయుఁ బూజించి నీ
యవివేకం బెఱిఁగించి తిందఱకు దా ♦ శార్హుండు పూజార్హుఁడే. 8

చ. కడుకొని ధర్మతత్త్వ మెఱుఁ ♦ గంగ నశక్యము ధర్మబాహ్యు ని
న్నొడఁబడ నిష్టుఁ డై కఱపి ♦ యుత్తము లుండఁగ వాసుదేవుఁ డ
గ్రజునకుఁ బూజ యిమ్మని వి ♦ చారవిదూరుఁడు భీష్ముఁ డెండయున్
వెడఁగుఁదనంబునం బనిచె ♦ వృద్ధులబుద్ధులు సంచలింపవే. 9

చ. ఇతనికిఁ గూర్తు రేని ధన ♦ మిత్తు రభీష్టము లైనకార్యముల్
మతి నొనరింతు రిష్టుఁ డని ♦ మంతురుగాక మహాత్ము లైనభూ
పతులయు విప్రముఖ్యుల స ♦ భన్ † విధిదృష్టవిశిష్టపూజనా
యతవిధి కీతఁ డర్హుఁ డని ♦ యచ్యుతు నర్చితుఁ జేయఁ బాడియే. 10

సీ. ఈతని వృద్ధని ♦ యెఱిఁగి పూజించితే, వసుదేవుఁ డుండంగ ♦ వసుమతీశ
ఋత్విజుం డని విచా ♦ రించి పూజించితే, ద్వైపాయనుం డుండ ♦ ధర్మయుక్తి
నాచార్యుఁ డనివినఁ ♦ యమునఁ బూజించితే, కృతమతుల్ ద్రోణుండుఁ ♦ గృపుఁడు నుండ
భూనాథుఁ డని యెడు ♦ బుద్ధిఁ బూజించితే, యాదవుల్ రాజులే ♦ యవనిలోనఁ
బూజనీయు లైన ♦ పురుషులలోపల! నెవ్వఁ డయ్యెఁ గృష్ణుఁ ♦ డిట్టు లేల
పూజ్యు లయినవారిఁ ♦ బూజింప నొల్లక! ‡ భీష్మపలుకుఁ జేసి ♦ బేల వయితి. 11

చ. పురుషవిశేషుఁ డుత్తముఁడు ♦ పూజ్యుఁడు రాజులలోన నీయుధి
ష్ఠిరుఁ డని నీగుణాళి ప్రక ♦ టింప మనంబున నమ్మి ధారుణీ

---

* గూఢచరితుఁ- † విధిదృష్టవిధానపూజనాయతికి ననర్హుఁ డర్హుఁ డని- ‡ భీష్మువ నుడుఁ జేసి- అని పాఠాంతరములు.

శ్వరులు భవన్ముఖంబునకు ♦ వచ్చిన నిందఱ కివ్విధంబునం
బరఁగ నవజ్ఞ *సేయు టిది ♦ పాడియె ధర్మువె ధర్మనందనా. 13

క. నీ వెఱుఁగక యిచ్చిన నిది। నావిషయమె యని మనంబు ♦ నన్ వగవక ల
జ్జావిరహితుఁ డయి యర్ఘ్యము। గోవిందుఁడు గొనియెఁదనకుఁ♦గొనుటుచితంబే.

క. చనఁ బేడికి దారక్రియ। యును జెవిటికి మధురగీతి ♦ యును జీకున క
త్యనుపమ సురూపదర్శన। మును జేయుటఁ బోలుఁ గృష్ణుఁ ♦ బూజించు టెలన్.

ఉ. ఈయవనీశ్వరప్రవరు ♦ లిందఱు నిన్ను నగంగ †ని ట్లకాఁ
జేయుటె ధర్మరా జను వి ♦ శేషసమాఖ్య నిరర్థకంబు ‡గా
ధీయుత యంచు ధర్మజ న ♦ దీసుత కృష్ణుల నెగ్గు లాడుచుం
బోయె §సభం దొఱంగి సహ ♦ పుత్రబలుం డయి చైద్యుఁ డల్కతోన్. 15

వ. ఆశిశుపాలుపిఱుందన చని ధర్మనందనుండు వానిం బ్రియవచనంబుల ననునయిం
చుచు నిట్లనియె. 16

క. భూరిగుణోన్నతు లనఁ దగు। వారికి ధీరులకు ధరణి ♦ వల్లభులకు వా
క్పారుష్యము సను నె మహా। దారుణ మది విషముకంటె ♦ దహనముకంటెన్. 17

ఉ. ఆదిజుఁ డైన బ్రహ్మయుద ♦ యంబున కాస్పద మైనవాఁడు వే
దాదిసమస్తవాఙ్మయము ♦ లందుఁ బ్రకాశితుఁ డైనవాఁడు లో
కాదిత్రిలోకపూజ్యుఁ డని ♦ యాత్మ నెఱింగి పితామహుండు దా
మోదరుఁ జెప్పెఁ బూజ్యుఁ డని ♦ యుక్తమె కా కిది యేమి దోసమో. 18

క. పరమార్థప్రతిభుఁ డమో। హరు నచ్యుతు భీష్ముఁ డెఱిఁగి ♦ న ట్లెఱుఁగఁగ నీ
కరిది శిశుపాల పెద్దల। చరితంబులు ¶బుల నెఱిఁగి పలుక ♦ శక్యమె యెందున్. 19

క. గురుఁ డని సమస్తలోకో। త్తరుఁ డని నీకంటె వృద్ధ ♦ తము లైన నరే
శ్వరు లచ్యుతుఁ డర్చితుఁ డని। కర మభినందింప నీకుఁ ♦ గా దనఁ దగునే. 20

వ. అని యాశిశుపాలుం బట్టువఱుచు చున్న ధర్మరాజునకు భీష్మం డిట్లనియె. 21

ఉ. పాలితదుర్నయుండు శిశు ♦ పాలుఁడు బాలుఁడు వీని నేల భూ
పాలక నీకుఁ బట్టువఱు ♦ పన్ మఱి ధర్మువెఱుంగ వీనికిం
బోలునె రాగకోపపరి ♦ భూతమనస్కు నకల్పరాజ్యల
క్ష్మీలలనాంధబుద్ధి కని ♦ మిత్త్రమహాత్పరివాదశీలికిన్. 22

వ. అని ధర్మరాజు వారించి శిశుపాలుం జూచి భీష్మం డిట్లనియె. 23

చ. అవినయబుద్ధి వై హరికి ♦ నర్ఘ్య మయోగ్యమ యంటి నీవు మూ
ర్ఖవు శిశుపాల యింకఁ బలు ♦ కన్ వలసెన్ సభలోన నున్న యీ
యవనిపు లెల్ల నాతని ద ♦ యం బరిముక్తులు వానిచేత నా

* సేయనది- † నిట్లునిచేయుట- ‡ గాదె యిది- § సదంబువెల్వడి సపుత్ర- ¶ బల్పుల మ నెఱుఁగ- అని పాఠాంతరములు.

హావజితులుం దదీయశర ♦ ణార్థులుఁ గా క్రొరులయ్యె చెప్పుమా. 24

గీ. ఉత్తమజ్ఞానవృద్ధు నా♦నుండు నేని। బాలుఁడయ్యును బూజ్యుండు♦ బ్రాహ్మణుండు
క్షత్రియుఁడుపూజ్యుఁడగుతవి♦క్రమసమృద్ధి।నుర్వీపతులలోనధికుఁడై♦యుండెనేని.

క. ఈరెండుకారణముల ము। రారాతియ యర్ఘ్యమునకు ♦ నర్హుఁడు జగదా
ధారుండు మాక కాదు స। దారాధ్యుఁడు విష్టపత్ర ♦ యావాసులకున్. 26

క. వృద్ధు లోకలక్ష యున్నను। బుద్ధియె యెవ్వరికి వారిఁ ♦ బూజింపంగా
నిద్ధరణీశులలో గుణ। వృద్ధును బూజించితిమి త్రి ♦ విక్రము భక్తిన్. 27

క. పూజితులు తృప్తులగుదురు। భూజను లారు లచ్యుతుండు ♦ పూజితుఁ డగుడుం
దేజమున జగత్త్రితయముఁ। బూజిత మయి తృప్తిఁ బొందుఁ♦బుణ్యసమృద్ధిన్. 28

సీ. బుద్ధియు మనమును ♦ బురుషుండు నవ్యక్త, మగుచున్న ప్రకృతియు♦నంబరంబు
ధరణియుఁ దరణియు♦దహనుండుఁ జందురుండు, గాడ్పునుదిక్కులుఁ♦గాలములును
దాన యై జంగమ ♦ స్థావరాత్మక మైన, సకలభూతప్రపం ♦ చంబు నెల్లఁ
దనదివ్యశక్తి మైఁ ♦ దాల్చినసర్వాత్ము, సర్వభూతేశ్వరు ♦ సర్వవంద్యు
నధికయోగనిష్ఠి ♦ తాత్మకు లగుమహా। యోగివరులు దత్త్వ ♦ యుక్తిఁజేసి
యెఱిఁగినట్టు నీకు♦ నెఱుఁగంగఁ బోలునే। యనుచు భీష్ముఁ డున్న♦యవసరమున.

చ. ఎడపక యర్ఘ్య మచ్యుతున ♦ కిచ్చితి మిచ్చిన దీని కే మొడం
బడ మని దుర్జనత్వమునఁ ♦ బల్కెడువీరులమస్తకంబుపై
నిడియెద నంచుఁ దాఁ జరణ ♦ మెత్తె సభన్ సహదేవుఁ డట్టిచో
నుడిగి సభాసదుల్ వలుక ♦ కుండిరి తద్దయు భీతచిత్తులై. 30

చ. చెలువుగ బుష్పవృష్టి గురి ♦ సెన్ సహదేవుపయిన్ దివంబునన్
వెలయఁగ సాధువాదములు ♦ వీచె సభాసదు లెల్ల విస్మయా
కులితమనస్కు లైరి తన ♦ కుంచెయుఁ గృష్ణమృగాజినంబునుం
బలుమఱు వీచుచుం గలహ ♦ బంధుఁడు నారదుఁ డాడె వేడుకన్. 31

వ. అంత శిశుపాలుసేనాపతి సునీథుండను వాఁ డతిరోషపరుషవచనుం డగుచు ననే
కబలంబులతో స్వపక్షక్షత్రియుల నెల్ల నొక్కచెంతం జేర్చికొని శిశుపాలు నను
మతంబున యుద్ధసన్నద్ధుం డై యున్నసమయంబున. 32

చ. రయవిచలత్తురంగమత ♦ రంగములన్ మదనాగనక్రసం
చయముల సంచరచ్చటుల ♦ సైనికమత్స్యములన్ భయంకరం
బయి యదు వృష్ణి భోజ కుకు ♦ రాంధకవారిధియుంగలంగె ని
ర్దయతరరోషమారుతని ♦ తాంతసమాకుల మై క్షణంబునన్. 33

వ. అట్టి సకలక్షత్రియక్షోభంబు సూచి భయసంభ్రమాక్రాంతహృదయుం డయి ధ
ర్మరాజు భీష్మున కిట్లనియె. 34

తరలము. ధరణిలోఁ గలరాజు లెల్లను ♦ దారుణక్షయకాలసా

గరములట్లు గలంగి రిపుద్ధ మ ♦ ఖప్రయోగము విఘ్నముం
బొరయ కుండఁ బ్రజాపకారము ♦ పుట్ట కుండఁగఁ గావు చె
చ్చెరఁ బితామహ వీరి కిచ్చుటఁ ♦ జిత్తశాంతి యొనర్చుచున్. 35

వ. అనిన ధర్మరాజునకు భీష్ముం డిట్లనియె. 36

క. నీయజ్ఞమునకు విఘ్నము। సేయఁగ నోపుదు రె యొరులు ♦ జితదైత్యుఁడు నా
రాయణుఁడు యజ్ఞపురుషుఁ డ। జేయపరాక్రముఁడు దీనిఁ ♦ జేకొని కావన్. 37

సీ. చైద్యునకై పూని ♦ సన్నద్ధులై యున్న, యీరాజు లిందఱు ♦ నీక్షణంబ
హరి యల్గి చూచుడు ♦ నంతకాలయమున, కరిగెదువారు ఘో ♦ రాహవమున
దమఘోషనందను ♦ దర్పంబునిప్పుడ, యడఁగెడుఁ గడుఁ బెక్కు ♦ లయ్యుఁ గుక్క
లిభకుంభదళనప ♦ టిష్ఠనిష్ఠురనఖ, ముఖమగుహరిమీఁద ♦ మొఱఁగి యేమి
సేయనోపుఁ గృష్ణు ♦ సింహపరాక్రము నెఱుఁగ కున్నవారె ♦ యెల్లవారు
ననినభీష్మపలుకు ♦ లవి కర్ణశూలంబు। లయినఁ జేదినాథుఁ ♦ డాగ్రహించి. 38

ఉ. ఇమ్ముదివెఱ్ఱి వీనిఁ బర ♦ మేశ్వరుఁ గాఁ గొనియాడె ధర్మత
త్త్వమ్ములు పాండవేయులును ♦ దానును గాని యెఱుంగ రంచు సా
మమ్మున నెల్లవారి నవ ♦ మాన్యులఁ జేసె నమాన్యుఁ డంచు రూ
క్షమ్ముగ భీష్ముఁ జూచి బల ♦ గర్వితుఁ డి ట్లని పల్కె నల్కతోన్. 39

ఉ. నెట్టన ధర్మనందనుఁడు ♦ ని న్నవలంబము సేసి యోడతోఁ
గట్టినయోడవోలె గత ♦ గౌరవుఁ డై కడుఁ దూలెఁ గృష్ణుఁ జే
పట్టి బిభీషికల్ ధరణి ♦ పాలుర కిప్పుడు సూపె దీవు నీ
యట్టి దురాత్ములుం గలరె ♦ యంతయధీరు లె ధారుణీపతుల్. 40

సీ. పూతనాఘాతంబుఁ ♦ జేత నేతర మైన, శకటంబుఁ ద్రోపును ♦ జరణనిహతి
వీఁకతోఁ గడుఁ బూచు ♦ మా ద్రికులవిఱుపును, వల్మీకమాత్ర ప ♦ ర్వతము నెత్తి
కొని లావు గలఁడు వీఁ ♦ డన నేడుదివసంబు, లునికియు వృషవధ ♦ యునునసంగఁ
బంబినకృష్ణుబీ ♦ రంబులు వొగడుచు, నున్ననీనాలుక ♦ యొక్కఁ డయ్యు
వ్రయ్యవలయు నూఱు ♦ వ్రయ్యలుగాఁగ న। ట్లయినఁ గానిచాల ♦ వతనిఁ బొగడ
నెల్లదాని నేన ♦ యెఱుఁగుదు నందువీ। డర్ఘ్యదానయోగ్యుఁ ♦ డగు నె చెపుమ.

వ. స్త్రీలను గోబ్రాహ్మణులం గూడు వెట్టువారిని విశ్వసించినవారిని వధియించుట మ
హాపాతకం బని పెద్దలు సెప్పుదు రట్టివానియందు గోవిందుండు స్త్రీవధయును గో
వధయునుం జేసె నీవునుం గడు ధర్మ వెఱింగినవాఁడ వయి వీని కర్ఘ్యం బీఁ బంచి
తదియునుంగాక యన్యకాంత యయినయంబ యను కన్యక నపహరించి నీవు దె
చ్చిన నెఱింగి నీతమ్ముండు విచిత్రవీర్యుండు ధర్మ వెఱింగినవాఁడు గావున దాని
విడిచి పుచ్చె. 42

క. జననిందిత మయి నీయం। దనపత్యత యను నధర్మ ♦ మది యుండఁగ ని

న్నను ధర్మచరితుఁ డని నీ। యనుశాసన మెట్లు నమ్మ ♦ నగు జనములకున్. 43

వ. తొల్లి సముద్రతీరంబుననుండి యొక్కవృద్ధహంస ధర్మాధర్మంబులు సెప్పుచు ధర్మమార్గంబున వర్తిల్లుచుండుఁ డని పక్షులనెల్ల శిక్షించుచుఁ బాపిష్ఠహంస సేయక తపోవృత్తి నున్న దానికి సముద్రచరంబులయిన పక్షులు రుచ్యంబులగు భక్ష్యంబులు దెచ్చి పెట్టుచుం దత్సమీపంబునం దమతమ యండంబులనెల్ల నిక్షేపించి భక్షణార్థం బొక్కనాఁ డతిదూరం బరిగిన నిట వృద్ధహంసయు నయ్యండంబులనెల్ల భక్షించిన దాని నొక్కపక్షి గని యాపక్షుల కెల్లం జెప్పిన విని యవి దద్దయు దుఃఖించి యావృద్ధహంసను వధియించెం గావున నట్ల నీవును ధర్మప్రవృత్తుండ వై ధర్మశిక్ష సేయుచుఁ గౌరవుల కపాయం బాపాదింప నున్నవాఁడవు. 44

క. విదితముగ నధికబలసం। పద నోర్చు ను పేందుఁ డవని ♦ పాలుర నంచున్
మదిఁ బొగడితి నాయెఱుఁగని। యదియె జనార్దనుబలంబు ♦ నత్యున్నతియున్.

క. సకలక్షత్రభయంకరు। నకు బార్హద్రథికి నని మొ ♦ నన్ మార్కొనఁ జాలక *తలఁకియుం బాఱఁడె యా। ముకుందుఁడు భయాతిరేక♦మునఁ బదిమాఱుల్.

వ. అమ్మహాసత్త్వు జరాసంధుం బరమబ్రహ్మణ్యు బ్రాహ్మణవేషంబున భీమార్జునులం దోడు సేసికొని వధియించె నవి యెల్లం ద్రివిక్రముపరాక్రమంబులు గాఁ దలంచి యశాంతవచనుండ వయి. 47

గీ. బూతు వొగడినట్లు ♦ వొగడెదు పొగడంగ। వలయు నేని సుగుణ ♦ వంతు లయిన
కర్ణశల్యులాది ♦ గాఁ గలవీరులఁ। బొగడు చుండ రాదె ♦ పొద్దు వోవ. 48

గీ. అన్యకీర్తనంబు ♦ నన్యనిందయుఁ దన్నుఁ। బరఁగఁ బొగడికోలుఁ బ్రబ్బికోలు
నాపగాతనూజ ♦ యార్యవృత్తములు గా। వనిరి వీని నార్యు♦లయిన మునులు. 49

వ. అని రూక్షాక్షరవచనంబుల నాక్షేపించు చున్న శిశుపాలుం జూచి సహింప నోపక భీమసేనుం డతిరౌద్రాకారంబున నలిగిన. 50

చ. ప్రకటితకోపవేగమునఁ ♦ బద్మదళాయతనేత్రముల్ భయా
నకతరలీలఁ దాల్చె నరు♦ణద్యుతి నుద్ధతమై త్రిశాఖ మై
భ్రుకుటి లలాటదేశమునఁ ♦ బొల్చెఁ ద్రికూటతటిం ద్రిమార్గగా
నుకృతిఁ బ్రభంజనప్రియుత ♦ నూజున కంతకమూర్తి కచ్చటన్. 51

—••◆భీమునకు భీష్ముండు శిశుపాలునివృత్తాంతంబు సెప్పుట◆••—

వ. ఇట్లు నిఖిలక్షత్రియత్రాసజనకంబుగా నలిగి దంతసందష్టదారుణముఖుం డయి శిశుపాలనిర్మూలనాభీలసంరంభంబున నున్న భీమసేను వారించి భీష్ముం డాతని కిట్లనియె నిద్దురాత్ముండు చేదివంశంబున దమఘోషుండను వానికి సాత్వతికిం జతుర్భుజలలాటనేత్రంబులతో నుదయించి రాసభస్వరంబున నేడ్చుచున్నం జూచి తల్లి

* తలఁగం బాఱఁడె- అని పాఠాంతరము.

దండులిలు భయవిస్మయాధీనమనస్కు లయిన వారలకు నొక్క యశరీరి యైన భూతం బిట్లనియె. 52

గీ. వీని నోరులు సంపఁ ♦ గా నోప రెవ్వరు। నెవ్వ రేని వీని ♦ నెత్తికొనుడు
మిగిలియున్న బాహు♦యుగళంబుఁ గన్నును। నడఁగు వీని కతఁడ♦యంతకుండు.

వ. అనిన నయ్యశరీరివచనంబులు విని వారలాశ్చర్యమానసు లయి యాకుమారుం జూడ వచ్చినవారి కెల్ల నెత్తికొన నిచ్చు చున్నంత. 54

చ. అతివికృతస్వరూపుఁడగు ♦ నట్టి కుమారునిఁ బ్రీతితోడ సా
త్వతిఁ దమ మేనయత్తను ము ♦ దంబునఁ జూడఁగఁ గోరి యద్భుత
ప్రతిభులు రామకేశవులు ♦ పన్నుగ నేఁగిరి చేదిధారుణీ
పతిపురి కొక్కనాఁ డఖిల ♦ బాంధవ మంత్రి సుహృత్సమేతులై. 55

వ. ఇట్లు వచ్చినరామకేశవులం బ్రియసత్కారంబులం బూజించి సాత్వతియు బల దేవుచేతికి నబ్బాలకు నెత్తికొన నిచ్చి తదనంతరంబ దామోదరుచేతికి నిచ్చిన.56

క. అక్కొడుకు నబ్జనాభుం। డక్కజముగ నెత్తికొనుడు ♦ నందఱుఁ జూడన్
గ్రక్కున నొక్కట నడఁగెను। మిక్కిలిచేతులును వాని ♦ మిక్కిలికన్నున్. 57

వ. దానిం జూచి సాత్వతి యద్భుతచిత్త యై యశరీరివచనం బప్పుడు దలంచి తనపుత్రునకు మురవైరివలన మరణం బగుట యెఱింగి యతని కిట్లనియె. 58

క. కుపథప్రవృత్తుఁ డయి వీఁ। డపనయమున నీ కనిష్టుఁ ♦ డయినను గరుణా
నిపుణుఁడ వై నీమఱఁదికి। నపరాధశతంబు సైఁపు ♦ మయ్య ముకుందా. 59

వ. అని వీనితల్లి దొల్లి జగద్విభుం డైన జనార్దనుం బ్రార్థించి తత్ప్రసాదంబున వరం బు వడయుటం జేసి శతాపరాధంబులు నిండునంతకు వీఁ డన్యులచేత నవధ్యుండు గృష్ణునిచేత నిహతుం డగు నది కారణంబుగా. 60

చ. ఇతనికి నన్ని ట్లుఱక ♦ యెగ్గులు వల్కఁగఁ జెల్లెఁ గాక యు
ద్ధతమతి నన్యు లీతనివి ♦ ధంబునఁ బల్కి మదీయచాపని
ర్గతపటుఘోరమార్గణని ♦ కాయపయోధి మునుంగ కెట్లు ద
ర్పితు లయి పోవ నేర్తురు గ ♦ భీరపరాక్రమ మారుతాత్మజా. 61

వ. అని పలుకుచున్న భీష్మభీముల నతిక్రమించి శిశుపాలుండు జనార్దనున కభిముఖుం డయి యిట్లనియె. 62

మ. అవమాన్యున్ సభలోన మాన్యుఁ డని సౌ ♦ హార్దంబునం గౌరవ
స్థవిరప్రేరణ నిన్నుఁ బాండుతనయుల్ ♦ దప్పంగఁ బూజించి ర
య్యవివేకాస్పదు లైన పాండవులు మో ♦ హాంధుండు భీష్ముండుఁ గే
శవ నీవుం గడఁగుండు నాకు నెదు రై ♦ సంగ్రామరంగంబునన్. 63

వ. అని శిశుపాలుండు గర్వించిపలికిన విని చక్రధరుం డఖిలరాజచక్రంబు విననిట్లనియె.

సీ. ప్రాగ్జ్యోతిషంబున ♦ భగదత్తుపయి నేము, వోయిన నీతఁ డ ♦ న్యాయవృత్తి

నిట బాలవృద్ధుల • కెల్ల భయంబుగా, ద్వారకాపురిఁ గాల్చె • వీరు లైన
భోజరాజన్యులు • పౌలఁతులతోడ నై, వతకాద్రిఁ గ్రీడాభి • రతిఁ బ్రమత్తు
లై యున్న వారల • నదయుఁ డై వధియించె, దేవాభుఁ డగు వసు • దేవుచేయు
నశ్వమేధంబున • కర్చితం బయి యున్న। హయము నపహరించి • యజ్ఞమునకు
విఘ్నమాచరించె • వీఁ డతిపాపుఁ డై। బభ్రుభార్యఁ దనకు • భార్యఁ జేసె. 65

వ. మఱియు వాగ్విషయంబు లయినయపకారంబు లనేకంబులు సేసెఁ దొల్లి మా యత్త సాత్వతి నన్నుం బ్రార్థించుటం జేసి యిద్దురాత్ముండు సేసినయపరాధశతం బు సహించితి నిప్పుడు మీ రిందఱు నెఱుంగ నాయం దపకారవ్యతిక్రమం బుప క్రమించి యత్యంత శత్రుం డయ్యె ననిన విని శిశుపాలుం డతిపరుషవచనుం డగు చుఁ బురుషోత్తమున కిట్లనియె. 66

క. నీకూర్మియు నీయలుకయు। నా కవి యేమిటికి దుర్గ • ఱ ప్రియ మొదలన్
నా కిచ్చినయాకన్నియఁ। జేకొని నీ కిట్లు వలుక • సిగ్గును లేదే. 67

చక్రాయుధముచే శిశుపాలుండు సచ్చుట

చ. అని శిశుపాలుఁ డిట్లు సభ • నప్రియముల్ హరిఁ బల్కుచున్నచో
ననలశిఖాలిదూల దను • జాంతకుచక్రము రాజచక్ర మె
ల్లను భయ మంద మూర్ధవిక • లంబుగ నప్పుడు సేసెఁ జేదినం
దనుతనువున్ బృహద్రుధిర • ధారలు బోరన మీఁది కొల్కఁగాన్. 68

ఉ. ప్రల్లద మేది యిట్లు శిశు • పాలుఁడు వజ్రహతాద్రితుల్యుఁ
డై తెళ్లిన వాని దైన పృథు • దేహము వెల్వడి తేజ మంబరం
బెల్ల వెలుంగ వచ్చి పర • మేశ్వరు దేహము సొచ్చె విస్మయో
త్ఫుల్లవిశాలనేత్రు లయి • భూపతు లెల్లను జూచు చుండఁగాన్. 69

క. ఘనజాలము లేకయుఁ బెలు। చన పిడుగులతోడివృష్టి • చైద్యునివాసం
బునఁ గురిసె సముద్రమహా। ద్రినికాయముతో ధరిత్రి • దిర్దిరఁ దిరిగెన్. 70

క. జయజయనినాదమున న। వ్యయు నంబుజనాభు భువన • వంద్యు నుపేంద్రుం
బ్రియమునఁ బొగడెడుజనముల। దయినమహారవము నెలఁగె • నతితుములంబై.

వ. అంత ననంతశయనుండు శిశుపాలుని సంస్కరింపం బంచి వానికొడుకుం జేదిరా జ్యంబున కభిషిక్తుం జేసె నట్లు ప్రశాంతవిఘ్నుం బయి ప్రభూత భక్ష్యాన్న ధన దానసమన్వితం బయి జగన్నాథరక్షితం బయి రాజసూయమహాధ్వరంబు సమా ప్తప్రయోగం బయిన. 72

ఉ. దేవగురుద్విజప్రకర • తృప్తికరుం గృతరాజసూయయ
జ్ఞావభృథాభిషేకవిమ • లాంగు విశుద్ధయశోనిధిన్ జగ
త్పావను ధర్మనందను స • భాస్థితుఁ జూచి ముదంబు నొంది రిం

ద్రావరజాదిమిత్రులు * న ♦ మర్షముఁ బొందిరి ధార్తరాష్ట్రులున్. 73

వ. ఇట్లు మహావిభూతితో నున్న ధర్మరాజునొద్దకు నానాదేశాగతు లయిన రాజులె
ల్ల వచ్చి యిట్లనిరి. 74

మాలిని. జగదభినుతసామ్రా ♦ జ్యంబుతో నొప్పునీ య
త్యగణితగుణయుక్తం ♦ బైన ధర్మప్రవృత్తిన్
మిగిలి వెలిఁగె నాజా ♦ మీఢవంశంబు విద్వ
ద్గగనతపన సర్వ ♦ క్షత్రవంశంబులందున్. 75

వ. ఏము భవదీయరాజసూయమహోత్సవ దర్శనంబునను భవత్కృతసత్కారగౌర
వంబుననుం జేసి కృతార్థుల మయితిమి మామా దేశంబులకుం బోయెద మని చెప్పి
వీడ్కొనిన ధర్మరాజువచనంబున భీష్మధృతరాష్ట్రాదుల భీమసేనుండును యజ్ఞసే
ను నర్జునుండును సపుత్రకు లయిన కర్ణ శల్య సుబలుల నకులుండును గృపద్రోణా
శ్వత్థామల సహదేవుండును విరాటభగదత్తుల సాభద్రుండునుం బార్వతేయసా
రాష్ట్రపతులను ద్రౌపదేయులును ననిచి రంత. 76

క. సతతధనధాన్యములఁ బూ। జితు లయి తృప్తు లయి గుణవి ♦ శిష్టమహీదే
వత లందఱు ధర్మజు మా। నితగుణు దీవించి చనిరి ♦ నిజగృహములకున్. 77

వ. నారాయణుండును బాండవుల నందఱం గ్రమంబున వీడ్కొని ద్వారవతికిం బోవు
చుండి ధర్మరాజున కిట్లనియె. 78

గీ. సకలభూతసంఘంబు ప ♦ ర్జన్యుఁ బట్టి। సమితిబహుఫలవృక్షంబు ♦ నమరులింద్రు
ననిశమును నుపజీవించు ♦ నట్లు బంధు। జనులు నిన్నుపజీవింప ♦ మనుము పేర్మి.

వ. మఱియు నప్రమత్తుండ వయి నిఖిలప్రజారక్షణంబు సేయు మనినఁ గృష్ణునకు ధర్మ
రా జిట్లనియె. 80

ఉ. నీకరుణం గరంబు రమ ♦ ణీయతరం బయి సర్వవిఘ్నదూ
రీకృత మై సమాప్తి నొ ♦ నరెన్ ధరణీధర యిమ్మఖంబు భూ
లోకములోన నేను నృప ♦ లోకఘనస్తుతకీర్తిఁ బర్వితిన్
నాకులమున్ వెలింగె సుగు ♦ ణంబుల కాస్పదమై పవిత్రమై. 81

క. ద్వారవతినుండియును నిట। నారసి యుండునది దాన ♦ వాంతక లోకా
ధార సమీపస్థుఁడ వయి। దూరంబున నుండియుం జ ♦ తుర్భుజ మమ్మున్. 82

వ. నిన్నుం బాసి నిమిషం బయిన నిర్వహింప నేర మని ధర్మరా జెట్టకేనియు గరుడగ
మనుగమనంబున కొడంబడిన. 83

చ. అనిలజవాశ్వయుక్త మయి ♦ హాటకరత్నవిచిత్రతార్క్ష్యకే
తన మయి మేఘనాద మయి ♦ దారుకసారథి యైన దివ్యకాం
చనరథ మెక్కి యాక్షణమ ♦ సాత్వతకుంజరుఁ డేఁగె భక్తి నా

* సహార్షత- అని పాఠాంతరము.

తని ననిచెన్ యుధిష్ఠిరుఁడు ♦ దమ్ములు దానును బాదచారులై. 84

క. తగిలి విలోచనగోచరు। మగునంతకు దృష్టి నిలిపి ♦ యట హృదయము లి
మ్ముగ నిలిపి యొట్టకేనియు। మగిడిరి హరి ననిచి * విమల♦మతిఁ బాండుసుతుల్.

వ. అట దుర్యోధనుండు శకునియుం దానును దత్సభావిభవంబు సూచువేడ్క నందుఁ గొన్ని దినంబు లుండి యొక్కనాఁడు దానియపూర్వరమణీయతకు విస్మితుండై యయ్యయిప్రదేశంబులం గుమ్మరువాఁడు వివృతం బైన ద్వారప్రదేశంబు సంవృతద్వారంబుగా వగచి చొరనొల్లక సంవృతద్వారంబు వివృతం బని చొరంబోయి తత్కవాట స్ఫటిక శిలాఘటితలలాటుం డయి సమప్రదేశం బున్నతంబుగా వగచి యెక్కనమకట్టి నీలాశ్మస్థగితం బైన విమలమణిస్థలంబు జలాశయంబుగా వగచి పరిధానం బెగఁద్రోచికొని స్ఫటికదీప్తిజాలపరివృతం బైన జలాశయంబు స్థలంబుగా వగచి కట్టినపుట్టంబు దడియం జొచ్చి క్రమ్మఱిన వానిం జూచి పాంచాలియుం బాండుసుతులు నగి రంత. 86

గీ. దాని నెఱిఁగి ధర్మ ♦ తనయుండు † ధృతరాష్ట్ర। తనయునకు సమీర♦తనయుచేత
దివ్యవస్త్రములును ♦ దివ్యభూషణములు। నిచ్చి పుచ్చెఁ బ్రీతి ♦ యేర్పడంగ. 87

వ. దుర్యోధనుం డట్లు సభాప్రభావంబునకు లజ్జితుం డయి పాండవుల వీడ్కొని గజపురంబున కరిగి ధర్మరాజు రాజసూయంబు దన కసూయాజనకంబగుటకు సకలజననయనోత్సవం బయినతత్సభాలక్ష్మి దనమనోనయనంబుల కగ్నిజ్వాలయయి మహాదాహంబు సేయుటకు సంతప్తహృదయుం డై నిదాఘదాహంబున నింకి తఱుఁగు నల్పజలాశయంబునుంబోలె దందహ్యమానమానసుం డయి తద్దయుం దఱిగి.

క. కందు గల పసిఁడి గాఁచినఁ। గంది వివర్ణ మయినట్లు ♦ కౌరవుకాయం
బొందఁగ వివర్ణ మయి కడు। వందె మనస్తాపహవ్య ♦ వహదాహమునన్. 89

క. అవనీరాజ్యవ్యాప। రవిహీనుం డయి సుహృద్వి ♦ ‡ రహితుం డయి కౌ
రవపాంసనుండు పాప। వ్యవసాయమునందు బుద్ధి ♦ వదలక నిలిపెన్. 90

వ. ఇట్లు సకలసుఖోపభోగవిముఖుం డయి యెవ్వరితోడం బలుక కున్న దుర్యోధనుం జూచి శకుని యి ట్లనియె. 91

గీ. ఇన్ని దినము లయ్యె ♦ నేల నాతోడ నీ। విభవు రేశ పలుక ♦ విట్టు లేల
నీముఖంబు దీర్ఘ ♦ నిశ్వాసధూమసం। హతులఁ జేసికలువ ♦ మయినయదియు. 92

క. నా కెఱిఁగింపుము దీనికి। నేకాగ్రత బొంద నేల ♦ యే నుండఁగ న
వ్యాకులభవత్ప్రతాపని। రాకృతులు ధరిత్రిలోని ♦ రాజులు నీకున్. 93

—••◆◆దుర్యోధనుఁడు శకునితోఁ దన దురభిప్రాయంబు సెప్పుట◆◆••—

వ. ఇంత సంతాపింప నేల యనిన నాశకునికి దుర్యోధనుం డి ట్లనియె. 94

ఉ. ఈవును జూచి తట్టిసభ ♦ యొందు వినంబడ దేయుగంబులన్

* వినయ- † ధృతరాష్ట్రాత్మజునకుఁ గింకరాళిచేత- ‡ రంజనుఁడై- అని పా॥లు.

భూవలయంబులో నది యు ♦ పూర్వము సర్వమనోజ్ఞ మిష్టభో
గావహ మేక్రియం బడసె ♦ నయ్యు మహాత్ముఁడు * దాని నెమ్మి సం
భావితభాగ్యుఁ డయ్యెను బ్ర ♦ భాకర తేజుఁడు ధర్మజుం డిలన్. 95

చ. కడుభయ మంది దానికిఁ ద ♦ గన్ మఱి వైశ్యులపోలె వశ్యులై
పుడమి నతిప్రసిద్ధు లగు ♦ భూపతు లెల్ల మహాధనావళుల్
దడయక తెచ్చి యిచ్చి రవి ♦ దానము సేయుటఁ బార్థివత్వ మే
ర్పడియెఁ † బృథాతనూజులకుఁ ♦ బాండవ తేజము పర్వె నెల్లచోన్. 96

ఉ. యాదవుచేతి చక్రము భ ♦ యంకర మై శిశుపాలమస్తక
చ్ఛేదముఁ జేసినం గడుఁ బ్ర ♦ సిద్ధులు శూరులు నైన రాజు ల
య్యాదవుముందటన్ జయజ ♦ యధ్వను లిచ్చిరి గాని వానిశౌ
ర్యోదయవృత్తిఁ గట్టె దుర ♦ నోపర యెవ్వరు ‡ విక్రమంబునన్. 97

చ. అతులపరాక్రమార్జితము ♦ లైన ధనంబుల పేర్మిఁ జేసి యు
న్నతు లగుచున్న పాండునర ♦ నాథతనూజుల లక్ష్మి నాకస
మ్మత మయి § వృద్ధి మై వెలిఁగె ♦ మాతుల మానధనాఢ్యుఁ డైన భూ
పతికి సహింపనోపునె స ♦ పత్నుల ‖ పేర్మియు నాత్మహానియున్. 98

వ. ఏమి సేయుద మెవ్విధంబునం బాండవుల లక్ష్మి మన కపహరించికొన నగు ననిన
దుర్యోధనునకు శకుని యిట్లనియె. 99

క. దీనికి ధృతరాష్ట్రు ననుజ్ఞానము వడయుదును మనకు ♦ సమకూరు ధరి
త్రీనాథ భవదభిప్రాయానుగు నైశ్వర్య మతిశ ♦ యంబుగఁ బ్రీతిన్. 100

వ. అని యప్పుడ శకుని దుర్యోధనుం దోడ్కొని ధృతరాష్ట్రునొద్దకుం జని యాతని
శరీరకార్శ్య వైవర్ణ్యంబులు సెప్పిన విని యదరిపడి ధృతరాష్ట్రుండు గొడుకునొడ
లంటి చూచి కడు దుఃఖితుం డయి యిట్లనియె. 101

సీ. కౌరవైశ్వర్యంబు ♦ గౌరవంబున సమ, ర్పితమయ్యె నీయందు ♦ పేర్మితోడ
ననుజులు మిత్రులు ♦ ననుచరులును నీకుఁ, బ్రీతులకాని య ♦ ప్రియులు లేరు
వివిధోపభోగముల్ ♦ దివిజేశునకుఁ గల, యట్టుల కలవు నీ ♦ కనుభవింప
సకలభూపతులుఁ బా ♦ యక భక్తి యుక్తులై, యొలసినీపనువు సే ♦ యుదురు నెమ్మి
నేమికొఱఁత యయ్యె ♦ నిట్లు డయ్యను దను చ్ఛాయ దఱిఁగియుండ ♦ సకలధరణి
రాజ్యభోగసుఖప ♦ రాఙ్ముఖత్వముఁ బొంది నేల నీకుఁ గురుకు ♦ లేశ్వరుండ. 102

వ. అనినవిని ధృతరాష్ట్రునకు దుర్యోధనుం డిట్లనియె. 103

క. పాండవుల విభవ మది యా ఖండలువిభవంబుకంటెఁ ♦ ¶ గడునధికం బై
యొండొంటఁ బెరిఁగి దిక్కులు నిండెఁ దదీయప్రతాప ♦ నిర్మలరుచులన్. 104

---

* దాననేమి- † బృథాగ్రపుత్రునకు- ‡ విక్రమింపఁగ- § పెద్దయు- ‖ వృద్ధియు-
¶ గడుమిక్కిలియై- అని పాఠాంతరములు.

క. సామాన్యమె యుత్తరకురు। భూములు మొదలుగ సమస్త ♦ భూములు విజయ
శ్రీమహిమను సాధించెఁ గ్రది। ధామపరాక్రముఁడు శక్ర ♦ తనయుఁడు బలిమిన్.
గీ. సఖ్యసంబంధములఁ జేసి♦చక్రధరుఁడు। దు్రుపదుఁడును దక్కఁ దక్కిన♦నృపతులెల్ల
నరియుఁ బెట్టనివారు లే ♦ రఖిలజలధి। వలయితక్షోణిలోఁ బాండ ♦ వులకుఁ బ్రీతి.
గీ. శైలకాననద్వీపవి ♦ శాలమయిన। వసుమతీచక్ర మంతయు ♦ వారివశమ
యేను నొకరాజసుతుఁడనై ♦ యెట్లుదీనిఁ। జూడనోపుదుఁ బార్థివశూన్యనట్లు.
గీ. నన్ను రత్నపరిగ్రహ ♦ ణంబునందుఁ। బాండవుండు నియోగించెఁ ♦ బార్థివేంద్ర
సర్వరత్నాకరేంద్ర ప్ర♦శస్తరత్న। పుంజముల కాస్పదము ధర్మ♦పుత్రుగృహము.
గీ. యజ్ఞదీక్షితుఁ డయిన ధ ♦ ర్మాత్మజునకు। గౌడ కాంభోజపతు లనే ♦ కప్రకార
* వర్ణకంబళ శుకవర్ణ ♦ వాహవస్తు। నివహములఁ దెచ్చి యిచ్చిరి ♦ నెమ్మితోడ.
ఉ. సాగరసారవారిరుహ ♦ శౌక్తిక మౌక్తికవిద్రుమద్రుమై
లాగురుచందనంబులు ప్రి ♦ యంబున నిచ్చిరి తెచ్చియున్నత
శ్రీగుణయుక్తమైఁ బరఁగు ♦ సింహళ కేరళ చోళ పాండ్య దే
శాగతరాజపుత్రులు మ ♦ హాగుణశాలి కజాతవైరికిన్. 110
ఉ. మండితసూర్యరశ్మిరుచి ♦ మన్మణిహారచయంబుతోఁ గట
స్యందినుగంధిదానజల ♦ సంపద నొప్పెడువాని దేవకీ
నందనుఁ డిచ్చెఁ బ్రీతిఁ బదు ♦ నాలుగువేలు గజంబులన్ జనా
† నందితకీర్తియైన యమ ♦ నాథతనూజున కిష్టమిత్రుఁడై. 111
క. హరియును గిరీటియును నొం। డొరుల కభీష్టములు సలుపు ♦ చుండుదు రం ద
ఱ్ఱెరువురు నేకాత్ములు జన। శరణ్యు లుత్తములు నిత్య ♦ సాంగత్యమునన్. 112
వ. మఱియు నయ్యధిష్ఠిరున కనురక్తుండయి విరాటుండు రెండువేలు గజంబుల నిచ్చె దు్రుపదుండు వేయి గజంబులను బదివేలు హయంబులను బదునాలుగువేలు విలాసినీజనంబులం బదాఱువేలు దాసీజనంబుల నిచ్చెఁ గురు కుకురోలూక కేకయ కాశ్మీర కాంభోజ గాంధార మద్ర ద్రవిడ మగధ మాళవ కళింగాంగ వంగ బంగాళ గౌడాంధ్ర కేరళ కోసలాది మహీపతులునుం బ్రాగ్జ్యోతిషంబున భగదత్తుండును మరుకచ్ఛనివాసులును జేదిపతులును నాజానేయ బాహ్లీక హూణ పారసీక దేశంబులంగల హయంబులం బర్వతనిభంబు లైన యిభంబులను దివ్యాంబరాభరణభూషితంబు లయినయోషిత్సహస్రంబులను నపరిమితంబులయిన యజావిగోమహిషంబులను హిరణ్య రత్న రజత కంబళాంబరాదుల నిచ్చిరి మఱియు మేరు మందర వింధ్యాద్రి మత్స్య కీచక వనవాసులయిన పుళింద పారద బర్బర తురుష్క టంకణ కొంకణాధిపతులును వశగతు లై హేమశైల రామశైల కురుక్షేత్రజంబు లైన దివ్యౌషధంబులను నింద్ర నీలేంద్ర గోప పిక చంద్ర మయూర కీర వ

* వర్ణకంబళములు శుకవర్ణవాహ- † నందనకీర్తి- అని పాఠాంతరములు.

ర్ణతురంగంబులను సౌవర్ణ కీటజ పట్ట జాండజ శయ్యలను నిశితదీర్ఘనిస్త్రింశంబుల
ను మణి కాంచన ఖచిత గజదంతిమయ శిబికాసనంబులను నిచ్చిరి వాసవసఖుం
డయిన గంధర్వపతి చిత్రరథుం డనువాఁ డేనూఱు గంధర్వహయంబుల నిచ్చెఁ
దుంబురుం డను గంధర్వుండు నూఱుహయంబుల నిచ్చె. 113

ఉ. భావిపురాతనాద్యతన ♦ పార్థివలక్ష్ములు పాండవేయుల
క్ష్మీవిభవంబుతోడ నుప ♦ మింప సమంబులుగా వశేషరా
జావళిలోన నత్యధికు ♦ లైన సపత్నులపేర్మిఁ జూచి యేఁ
జూవె సహింపనోపక కృ ♦ శుండ వివర్ణుఁడ నైతి నెంతయున్. 114

గీ. ఒక్కలక్ష భూసు ♦ రోత్తముల్ గుడిచిన। మొనసి తనకుఁ దాన ♦ మ్రోయుశంఖ
మొక్కనిమిషమైన ♦ నుడుగక మ్రోసె నయ్యధ్వరోత్సవంబు ♦ నన్నినాళ్లు. 115

సీ. జన్నంబు సూడంగ ♦ సకలభూములనుండి, వచ్చినరాజన్య ♦ వరుల నవని
సురులను వైశ్యుల ♦ శూద్రుల నాత్మీయ, బంధు సుహృద్వీర ♦ భట నియోగి
జనులను బేదల ♦ సాధుల నిత్యంబుఁ, దాన పరీక్షించి ♦ తగ వెలింగి
యన్నంబుదయఁ బెట్టి ♦ యందఱుఁ *దనిసినఁ, దనుమధ్య యర్థరా ♦ త్రంబు †నందు
గాని కుడువ దట్టి ♦ కమలాక్షి ద్రౌపది। యదియు గాక యమ్మ ♦ హాధ్వరమున
నధముఁడయ్యుఁ గడుఁ బ్రి ♦ యంబున నభ్యర్చి। తుండ కాని వంచి ♦ తుండులేఁడు.

క. ధరణి హరిశ్చంద్రుఁడు భా। సురయశుఁ డయి చేసె రాజ ♦ సూయం బదియున్
సరిగా దనిరి మునీంద్రులు। సురుచిరవిభవమునఁ బాండు ♦ సుతుయజ్ఞముతోన్.

వ. అట్టి రాజసూయాధ్వరంబున నవభృథసమయంబునందు బ్రహ్మర్షి రాజర్షి పరివృ
తుం డయిన మహేంద్రుండునుంబోలె నున్న ధర్మతనయునొద్దఁ బర్వత నారద
పారాశర్యాది మహామునిసమేతుం డయి ధౌమ్యుం డశేషతీర్థజలంబుల నభిషి
క్తుం జేసిన. 118

సీ. అభిషిక్తుఁ డయిన య ♦ య్యమరాజసుతునకు, సాత్యకి మౌక్తిక ♦ చ్ఛత్రమమరఁ
బట్టె భీముండును ♦ పార్థుండు మణి హేమ, దండచామరయుగ ♦ ధారు లయిరి
కమలనాభుండును ♦ గవలును ద్రుపదేశ, పుత్రుండు వేర్వేఱ ♦ భూమిపతుల
మూర్ధాభిషిక్తుల ♦ మ్రొక్కించు చుండిరి, దర్పంబు వెలయఁగ ♦ దానిఁ జూచి
యేను మొదలుగా మ ♦ హీపతు లెల్లను। దీప్తి దఱిఁగి ‡యుండఁ ♦ దివిరిమమ్ము
నగిరి కృష్ణ పాండు ♦ నందన ద్రౌపదీ। సాత్యకులు గరంబు ♦ సంతసమున. 119

వ. మఱియు నయ్యుధిష్ఠిరుండు. 120

సీ. అనఘుఁ డై యెనుబది ♦ యెనిమిది వేవురు, బ్రాహ్మణప్రవరుల ♦ బ్రహ్మవిదుల
వెలయంగ నల్లిండ్ల ♦ నిలిపి ప్రత్యేకంబ, ముప్పండ్రు దాసుల ♦ నొప్ప నిచ్చి
ముదముతో రక్షించుఁ ♦ బదివేవు రుత్తమ, భూసురు లతనియ ♦ గ్రాసనములఁ

* గుడిచిన- † నపుడు- ‡ యున్న- అని పాఠాంతరములు.

గలధౌతమయపాత్ర • ములఁ బ్రతిదినమును, * గుడుతురు వారికిఁ•గుడువఁ గట్ట
ననుభవింపఁ గలుగు • టది యేమి పురుషార్థ। మయ్యకష్టపురుషు• †నట్టులోరుల
‡ పేర్మిఁ జూచుచుండ • నిర్మించె విధినన్ను। ననిన శకునియిట్టు • లనియెఁబతికి.

క. భానుప్రభులగు పాండుసు। హీనాథాత్మజుల లక్ష్మి • యెల్లను నీకున్
నే నపహరించి యిత్తు ధ। రానుత మాయాదురోద • రవ్యాజమునన్. 122

వ. ధర్మతనయుండు జూదంబునకుఁ బ్రియుండుగాని యందుల యుక్కివం బెఱుంగం
డే నక్షవిద్యయం దతిదక్షుండ నాతని నక్రమంబున నోడించి తదీయరాజ్యవిభూతి
నీ కిచ్చెద వగవ కుండు మని పలికిన శకునిపలుకులకు సంతసిల్లి దుర్యోధనుండు
దండ్రిపాదంబులపయిం బడి మ్రొక్కి యీశకునిమతంబున గొడంబడవలయు న
నినఁ గొడుకునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 123

క. ధీరమతి విదురుతోడ వి। చారింతము వాఁడు నయవి • శారదుఁడు గళా
పారగుఁడు దీర్ఘదర్శి యు। పారహితారంభుఁ డుభయ • పక్షంబులకున్. 124

వ. సురపతిగురుం డైన బృహస్పతి సేసిననీతిశాస్త్రరహస్యంబులందు విదురుండు తద్ద
యు విశారదుం డాతనిబుద్ధిబలంబునను నాపగేయుబాహుబలంబుననుం జేసి యీ
రాజ్యతంత్రంబు వర్తిల్లుచున్నది గావున నవ్విదు రానుమతంబున నెగడుట లగ్గని
న దుర్యోధనుం డి ట్లనియె. 125

గీ. పాండుపుత్రుల కెప్పుడుఁ • బక్షపాతి। విదురుఁ డనిచెప్పఁ దొల్లియు • విందు దీని
నెఱిఁగి వారించుఁ §గా కతఁ • డేల శకుని। కైతవంబున గొడఁబడుఁ•గౌరవేంద్ర.

గీ. దీని గొడఁబడు మొడఁబడ • వేని నేఁడ। యీక్షణమ సర్వభక్షుచే • భక్షితుండ
నగుదుఁ దెల్ల మేనల్లైన•వగపుదక్కి। విదురుఁడును నీవు నుండుఁడు•ముదముతోడ.

క. అని కడు నడలుచుఁ బలికిన। విని ధృతరాష్ట్రుండు దుర్ఘఖ • వివశాత్మకుఁ డ
య్యును నెద నది యుచితము గా। దని వగచుచు నాత్మజునకు • నాహ్లాదముగాన్.

వ. అప్పుడు వేవుర శిల్పాచార్యుల రావించి కనకఖచితస్తంభసహస్రంబులను విచిత్ర
ద్వారదేశంబులను వివిధరత్నరచిత ప్రదేశంబులనుం జేసి రమ్యంబుగా నొక్కస
భ నిర్మింప నియోగించి యొక్కనాఁ డేకాంతంబున విదురునకు శకునిధుర్యోధను
ల యభిప్రాయం బెఱింగించిన విని యతండు విస్మితుం డై కలిద్వాపరసమీపం
బగుటయు జూదం బఖిలప్రజాక్షయకరంబగుటయు నెఱింగి ధృతరాష్ట్రునకిట్లనియె.

—••◆విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునితో జూద మాడఁ దగదని చెప్పుట◆••—

గీ. ఇట్టికార్యమునకు • నే నవశ్యంబును। నొడఁబడంగ నోప • నుక్కివమున
సుతులతోడఁ బాండు•సుతులకు ¶ వైరంబు। సేయఁ దలఁచె దిదియుఁ•జెట్టయనక.

* గుడువను గట్టను దొడుకఁ బూయ- † నట్లుదగిలి। యొరుల పేర్మిఁ జూచుచుండంగ నో
పుదు। ననినఁ బలికినిట్టు లనియె శకుని- ‡ కలిమిఁ జూచుచుండఁ గానెట్టులోపుదు- § గాక
కాఁడేల- ¶ భేదంబు- అని పాఠాంతరములు.

గీ. *బలసి నీపుత్త్రులెల్ల నొం ♦ డొరులతోడ। నెల్లొడంబడి యుండుదు ♦ రట్లుచేయ
వలయుఁదమలోనజూదంబు♦†వాదమగుటఁ।గలహమూలంబయెట్టిశాం♦తులకునైన

వ. నీనేర్పువిధంబున శకుని దుర్యోధనుల దుర్వ్యవసాయం బుడిగించి యీ కురువం
శంబు రక్షింపు మనిన విదురునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 182

ఉ. పుత్త్రుల కేల భేద మగు ♦ భూనుత నేనును నీవు జాహ్నవీ
పుత్త్రుఁడు నుండఁగా నహిత ♦ మున్ భయమున్ దొరకొన్నె నాకు నా
పుత్త్రులకుం బ్రసాదకృత ♦ బుద్ధులు వేల్పులు ‡కారె కావునన్
మిత్త్రనిధీ యొడంబడుము ♦ మిన్నక సంశయ మంద నేటికిన్. 133

వ. వడి గలతురంగంబులం బూన్చినరథం బెక్కి యింద్రప్రస్థపురంబునకుం జని యిం
దులకు ధర్మనందనుం దోడ్కొని రమ్మని విదురుం బంచిన నాతండును నాపగేయు
న కంతయు నెఱింగించి యిది గర్జంబు గా దని విచారించు చుండె నంత ధృతరా
ష్ట్రుండు దన నిర్మింపంబంచిన సభ దుర్యోధనునకుం జూపి యాతని కేకాంతంబున
నిట్లనియె. 134

క. జూద మిది యేల దీనను। భేదము మీలోనఁ బుట్టుఁ ♦ బెలుచన యుష్మ
ద్భేదమునఁజేసి యె గ్గు। త్పాదిల్లు ధరిత్రీఁ బ్రజకు ♦ భయజనకం బై. 135

ఉ. ఇమ్మహి నీవుఁ బాండవులు ♦ నెప్పటియట్ల పరస్పరాను రా
గమ్మున నేలు చున్కి యిది ♦ కార్యము పాండవలక్ష్మి నీ కస
హ్యమ్మన నేల వంచనఁ బ ♦ రార్థపరిగ్రహబుద్ధిఁజేసి పా
ప మ్మగుఁ బాపకారులకుఁ ♦ బాయు నవశ్యము నర్థధర్మముల్. 136

వ. ధర్మాధర్మవిదుం డైన విదురున కిది సమ్మతంబు గాదు ధర్మజుధనసంపదకంటె నేను
మదుంగులు నీకు ధనసంపద గలదు వాని చేసిన యజ్ఞంబుకంటె విశేషంబుగా ద
క్షిణలిచ్చి నీ కిష్టం బయిన యజ్ఞంబు సేయుము నీకును భూలోకంబునం గల రాజు
లెల్లం దమసర్వస్వమ్ములు దెచ్చి యిత్తు రనిన విని దుర్యోధనుండు దండ్రి కిట్లనియె.

క. § నెమ్మిని ధర్మజుతో జూ। ద మ్మాడఁగఁ గాన్ప నాపు ♦ ధరణీశ్వర య
జ్ఞ మ్మదియ సమస్తైశ్వ। ర్యమ్ములు వడయఁగ నుపాయ ♦ ॥ మవహితబుద్ధిన్. 138

క. ¶ మీరిందఱు నిందులకరు। దేరఁగ నే నంద యుండి ♦ తిని సభఁ జూడన్
ధారుణి నట్టి ? యపూర్వస। భారచనలు గలవె చన్న ♦ పార్థివుల కిలన్. 139

వ. నిర్మలస్ఫటికశిలానిర్మితం బై శశిప్రకాశం బై వివిధరత్నసువర్ణమణిప్రభాభాసురం
బైన యాసభ చూచుచుం గుత్త్రిమ్మరువాఁడ హరినీల బద్ధస్నిగ్ధమణిస్థలంబు జలాశ
యంబుగా వగచి పరిధానోత్కర్షణంబు సేసి విమలమణిశిలాతలబుద్ధి నుదకపరి
పూర్ణంబయిన బావిసొచ్చి కట్టినపుట్టంబు దడియం దొ్త్తిల్లిన నన్నుంజూచి వృకోద

* బలసి వారు నీపుత్త్రులొండొరుల- † వసరన గుట- ‡ గాన దీనికిఁ- § ఇమ్ముల- ॥ మ
హిమతబుద్ధిఁ, మహిమతసిద్ధిఁ- ¶ మీరిందుల కందఱుఁ జను- ? విచిత్ర- అని పాఠాంతరములు.

రుండు నగియె నంతయు నెఱింగి ధర్మరాజచోదితులయిన కింకరులు నాకుం బరిధానంబులు దెచ్చి యిచ్చిరి మఱియు వివృతద్వారంబు సంవృతద్వారం బని చొరనోల్లక సంవృతద్వారంబు వివృతద్వారం బని చొరంబోయి తత్కవాట స్ఫటిక శిలాఘటిత లలాటుండ నైన నన్ను ననేకసహస్రవిలాసినీపరివృతయయి యున్న ద్రౌపది నగియె నంత నకుల సహదేవులు పఱతెంచి యిదె వాకిలి యిట వచ్చునదియని నన్నుం దోడ్కొని పోయి రట్టి సభాప్రలంభంబు నాకు హృదయశల్యం బయి యున్నయది. 140

క. పెద్దలు హీనతఁ బొందిరి। తద్దయు హీనులు సమృద్ధిఁ ♦ దనరిరి నియమం
బెద్ది విధియోగమున కను। హృద్దర్పోన్నతులఁ జూచి ♦ యెట్లు సహింతున్. 141

క. పరమసుఖోపాయంబునఁ। బరసంపద సేకొనంగఁ ♦ బడునేని నరే
శ్వర యంతకంటె మిక్కిలి। పురుషార్థం * బెట్టి దొరఁకు ♦ భూనాథులకున్. 142

క. నముచి యను దనుజుఁ డుగ్రత। పము సేయుచు నున్నవాని ♦ బలమథనుఁ డధ
ర్మమున వధియించె రిపుప। క్షము నెమ్మెయి నైనఁ జెఱుపఁ ♦ గావలయు నిలన్.

గీ. అల్పుఁ డయ్యు మనుజుఁ ♦ డతిపరాక్రమమున। పేర్మిఁ దరతరంబ♦పెరుఁగుచున్న
వాఁడుమూఁలి మొదలి♦వల్మీకమూమూఁలిఁ। జెఱుచునట్లుగడఁగి♦చెఱుచుఁబరుల.

గీ.అహితవృద్ధియుపేక్షితం♦బగుడు†జాడ్య।మగుమహావ్యాధియనుబోలె♦నదియసాధ్య
మయియుపేక్షకు నిర్మూలి♦తాత్ముఁజేయుఁ। ‡గానఁబాండవశ్రీసైఁపఁ♦గాదుమనకు.

వ. కావున దాని నెవ్విధంబుననయినం బరిహరింప వలయు నట్లుగానినాఁడు నాహృదయరోగంబున కుపశమనంబు లే దనిన దుర్యోధనునకు శకుని యిట్లనియె.146

సీ. నాగరథాశ్వస ♦ న్నాహ మొనర్పక, యుద్ఘనంబులు దీర్ప ♦ కుభయసైన్య
వీరులకరముల ♦ వివిధాయుధంబుల, నన్యోన్యసంఘట్ట ♦ నారవంబు
లెసఁగంగ సంగ్రామ ♦ మేర్పడఁ జేయక, యతులముల్ దాల్చియే ♦ నశ్రమమునఁ
§ బరమహీపతుల సం ♦ పదలు జయించి నీ, కిచ్చెద వగవంగ ♦ నేల ధర్మ
రాజుఁ బ్రీతితోడ ♦ రావించి యతనితోఁ। గడఁగు జూద మాడఁ ♦ గౌరవేంద్ర
యొండుపాటఁ బొంద ♦ వోన్నతి వేల్పుల। కయిన నపహరింప♦నలవిగాదు. 147

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండు దాని నొడంబడనొల్లక యేను విదురుశాసనంబున వర్తిల్లుచున్నవాఁడ నాతం డర్థానర్థవిదుండు జూదంబున విగ్రహం బగుననియె బలవంతులతోడి విగ్రహంబు పరిహరించుట లగ్గు నావచనంబు ధర్మోపేతంబు దీని నతిక్రమించి యనుతాపంబు సేయక యిప్పుడు జూదం బుడిగి యెప్పటియట్ల యుండుట కార్యం బనిన విని దుర్యోధనుం డతని కిట్లనియె. 148

క. తనకార్య మొరుమతంబున। నొనరింపఁగ ¶ నేర నగునె ♦ యొరునిమతంబుం

---

* బెద్దియొండు- † నల్పమగు- ‡ గాన వారిను పేక్షింప- § బ్రతిపక్షతతుల- ¶ నగునె తనకు నొరుని- అని పాఠాంతరములు.

దనమతము నొకఁడు గానో। పునె చెచ్చెర నిశ్చయింపఁ•బోలునె చెపుమా.149
గీ. విదురుమతము పాండ • వేయ హితార్థంబు। వానిబుద్ధి నెగడ • వలవ దన్య
పక్షపాతబుద్ధిఁ • *బరఁగుచుండెడువాని। నాప్తుఁ డనఁగఁ దగునె • యవనినాథ.
వ. జూదం బన్నది పురాణములయందును వినంబడు దీన దోషంబు లే దని సుహృ
ద్ద్యూతంబున దేవసాయుజ్యంబు వడయుదురు గాన దీనిం బ్రవర్తింప శకుని కాన
తిచ్చి యిందులకు ధర్మరాజు రావింపవలయు ననిన ధృతరాష్ట్రుండు పెద్దయుం
బొద్దుచింతించి యెట్టకేనియు నొడంబడి విదురుం బిలిపించి వాని కిట్లనియె.151
చ. అనుపమరత్నకాంచనమ • యాంచిత మీసభ దీని ధర్మనం
దనుఁ డనఘుండు దమ్ములును • దానును నిందుల కేగుదెంచి చూ
చినఁ గడుసంతసం బగు వి • శిష్టజనస్తుత నీవు వోయి తో
డ్కొని చనుదెమ్ము భూసురస • ఖున్ బుధబంధుజనానురంజనున్.   152
వ. ఇట్టివిచిత్రసభావేదికాతలంబున దుర్యోధనుతోడ సుహృద్ద్యూతంబు ప్రవర్తిల్లు న
ది యనిన విని విదురుం డప్పుడు విషణ్ణహృదయుం డయి మాయాదురోదరంబు
దుస్తరం బని తలంచి దీని నుడిగిన నుభయపక్షంబులకు లగ్గగు నని పెక్కుమా
టలు వారించి.   153
క. అవిలంఘనీయ మీదు। ర్వ్యవసాయంబనుచు సత్య • వచనుఁడు ధర్మా
ర్థ†విదుఁడు విదురుఁడు ధృతరా। ష్ట్రవిధాతృనియోగమున కొడంబడియె మదిన్.

విదురుఁడు ధర్మరాజుం దోడ్కొని వచ్చుట

క. ఇంద్రప్రస్థపురంబున। కింద్రగురు ప్రతిభుఁ డరిగి • యింద్రసమానుం
జంద్రయశు ననుజసహితు నృ। పేంద్రుని ధర్మసుతుఁ గాంచె • నెంతయుఁ బ్రీతిన్.
వ. అతనిచేత నభ్యర్చితుం డయి కుశలం బడిగి నిజాగమనప్రయోజనం బెఱింగించిన
విని విదురునకు ధర్మరా జిట్లనియె.   156
సీ. పుత్రవత్సలుఁడు వి • చిత్రవీర్యాత్మజుఁ, డార్యుండు ధృతరాష్ట్రుఁ • డాదరించి
నిన్ను నియోగించె • నన్నుఁ దోడ్కొని తేర, నీవును వచ్చితి • నెమ్మితోడ
లాలితాపూర్వస • భాలోకనంబును, నందు జూదంబు కా • ర్యంబె చెపుమ
జూదంబుకతమున • భేదంబు గాకుండ, నేరదు మాలోన • నీనియోగ
మనఘ మాకలంఘ్య•మయినట్లు ధృతరాష్ట్రు। పనుపు సేయ నీకుఁ•బాడి యదియ
యనుచు విధినియుక్తుఁ•డయి యప్డు విదురుతో। నేగ నిశ్చయించె•నిందుకులుఁడు.
వ. 1 ఇట్లు కృతనిశ్చయుండై ధర్మతనయుండు దివ్యాంబరాభరణ మాల్యగంధంబు
ల నలంకృతుం డై ప్రయాణార్థంబు భూసురనికరంబునకు బహురత్నసువర్ణంబు
లు దానంబు లిచ్చి మంగళతూర్యనాదంబులును విప్రాశీర్వాదంబులును మాగ
ధ మంజుల గానంబులును వందిజనవాక్యసంతానంబులును విలసిల్లు చుండ సుం

---

* బరఁగుచు నుండెడు। నట్టివాని నాప్తుఁ డనగనగునె- † విదుం డశ్వుఁడు- అని పా॥లు

దిరంబులు వెడలి యనేక మణిమయప్రభా భాసురంబైన కాంచన రథారోహణంబు చేసి కుంతీద్రౌపదులును దమ్ములును దోడన చనుదేర నరిగి యన్నరనాథుండు నాగనగరప్రవేశంబు చేసి పౌరజన నయనానందంబు చేయుచుం జని రాజగృహద్వారసమీపంబున. 1

క. 2 పరమోదారుఁడు ధర్మజుఁ। డరదము డిగి చనియెఁ బ్రీతి ♦ ననుజులు దానున్
సురుచిరవిభవస్ఫురణను। గురుతరమై నట్టి కొలువు ♦ కూటంబునకున్.

క. అనుజులు ద్రుపదాత్మజయును। ననుచరముఖ్యులును ధౌమ్యుఁ ♦ డాదిగ విద్వ
జ్జనులును దోఁ జను దేరఁగ। నినసన్నిభ తేజుఁ డరిగె ♦ నిభపురమునకున్. 158

వ. అందు దుర్యోధనాది పుత్రశతంబును భీష్మ శకుని సైంధవ కర్ణ గౌతమ ద్రోణాశ్వత్థామ సోమదత్త సమేతుం డయి యున్న ధృతరాష్ట్రునకు భానుమతీప్రభృతిస్నుషాపరివృత యయి తారకాపరివృత యయి యున్న రోహిణియుం బోలె నున్న గాంధారీదేవికిఁ గురువృద్ధజనులకు నతివినయంబున ననుజసహితుం డయి ధర్మతనయుండు మ్రొక్కె నంత ద్రుపదరాజనందనయు గాంధారీదేవికి మ్రొక్కిన నక్కోమలిం జూచి గాంధారికోడం డ్రెల్లను విస్మిత లయి యిట్లనిరి. 159

గీ. అఖిలలావణ్యపుంజంబు ♦ నబ్జభవుఁడు। మెలఁతఁగా ధాత్రి దీని ని ♦ ర్మించెనొక్కొ
కానినాఁ డిట్టికాంతి యే ♦ కాంతలందు। నేల లే దని సామర్ష ♦ హృదయ లయిరి.

వ. ఇట్లు పాండవకౌరవు లతిప్రణయగౌరవంబున నద్దివసంబు గడపి రంతఁ బ్రభాతంబున. 161

ఉ. ఆధృతరాష్ట్రుచేసిన య ♦ నర్ఘ్యమణిప్రకరానుబంధశో
భాధృతి నొప్పు చున్న సభ ♦ పార్థివముఖ్యుఁడు ధర్మజుండు దు
ర్యోధనుఁ డర్థిఁ జూపఁగ స ♦ హోదరవీరులుఁ దాను జూచి ల
క్ష్మీధరమూర్తి యెంతయు ను ♦ మెచ్చె మనంబునఁ దద్విభూతికిన్. 162

వ. అయ్యపూర్వసభామణి కుట్టిమంబు సమీపంబున నందఱు సుఖాసీనులయి యిష్టసంభాషణ క్రీడావినోదంబున నున్నంత దుర్యోధనుండు ధర్మజున కిట్లనియె. 163

క. అనఘ సుహృద్ద్యూతం బిం। దొనరింతము పొద్దు వోక ♦ *యున్నది జూదం
బునకుఁ బ్రియుండవు దక్షుఁడ। †వని యెప్పుడుఁ జెప్ప విందు ♦ మక్షజ్ఞులచేన్. 164

వ. అనిన వానికి ధర్మతనయుం డి ట్లనియె. 165

గీ. క్షాత్రనీతికిఁ గ్రమములు ♦ గావు సూవె। నికృతియును జూదమును ధర్మ ♦ ‡నిత్యులైన
వారి కీ రెండు వర్జింప ♦ వలయు నెందుఁ। బాపవృత్తంబు జూదంబు ♦ పార్థివులకు.

గీ. కుటిలమార్గు లయిన ♦ కుత్సితకితవులు। తోడఁ గడఁగి జూద ♦ మాడఁ జనదు

---

* యునునగు- † వన విం దుము నిన్నుఁ బ్రీతి నక్షజ్ఞుల చేత- ‡ నిపుణు- అని పా॥ లు.

1. 2. ఇవి యచ్చుప్రతులయందుఁ గానరావు ప్రాఁతతాటియాకుల ప్రతియందుండుటచే గ్రహింపఁబడియె.

దానఁ జేసి * యఖిల ♦ ధర్మవివర్జితు। లగుదు రెట్టివారు ♦ జగములోన. 167

వ. మఱియు మాయాద్యూతంబున జయించుట మహాపాతకం బనియును ధర్మద్యూతంబున జయించుట ధర్మయుద్ధంబున జయించునంతియ పుణ్యం బనియును నసితుం డయిన దేవలుండు సెప్పె ననిన నయ్యుధిష్ఠిరునకు శకుని యిట్లనియె. 168

క. ద్యూతకలాకుశలుం డగు। నాతఁడు లోకజ్ఞుఁడును మ ♦ హామతియును వి
ఖ్యాతుఁడు † ను రాజనీతి వి। నీతుఁడు నగుఁ దగునె దాని ♦ నిందింపంగన్. 169

క. బలహీను లయిన వారలు। బలవంతుల నోడుచునపుడు ♦ బహువిధమాయా
‡ చ్ఛలములఁ జేయుట యెందును। గలయది యాజయమకాదె♦కర్తవ్య మిలన్.

వ. జూదంబున కీవోడు దేని నుడుగు మనిన నాతనికి ధర్మరా జిట్లనియె. 171

క. § బలవంతము జూదమునకుఁ। బిలువంబడి మగుడ నగునె ♦ పెద్దల కని తా
నలఘుఁడు ధృతరాష్ట్రజుతో। నలయక ధర్మజుఁడు జూద ♦ మాడఁ గడంగెన్.

—••◆ధర్మరాజు శకునితో జూదం బాడుట◆••—

వ. ఇట్లు జూదంబున నయ్యేడు దోసం బెఱింగియు దైవానుశాసనంబున ధర్మజుండు దాని కభిముఖుం డయి చందన కర్పూర కస్తూరీ పరిలిప్తం బయిన ద్యూతరంగంబునందు ముందర గంధపుష్పార్చితంబు లయిన యభిమతాక్షంబు లమర్చికొని యున్న సౌబల వివింశతి చిత్రసేన వికర్ణులం జూచి వీరిలో నెవ్వరు నాతో జూదం బాడెదువా రనిన నాతనికి దుర్యోధనుం డి ట్లనియె. 173

గీ. అనఘ మామామ శకుని నా♦కై కడంగి। జూద మాడెడి నీతోడఁ♦గాదు నాక
యీతఁ డొడ్డినధనరాసు ♦ లెవ్వి యైనఁ। బోఁడి గానీకు నీఁగల ♦ వాఁడ నేను.

వ. అని తనచేతి యనర్ఘ్యరత్న కటకంబు లొడ్డిన నన్యులకయి యన్యులు జూదం బాడుట యెంతయు విషమం బనుచు ధర్మతనయుండు సాగరావర్తసంభవంబులయిన పరార్థ్యమణిహారంబు లొడ్డె నిట్లు సుహృద్ద్యూతంబు ప్రవర్తిల్లుచుండ నచ్చోటికి వచ్చి భీష్మధృతరాష్ట్ర విదుర కృప ద్రోణాశ్వత్థామలు విచిత్రసింహాసనస్థులయి దానిం జూచుచుం బ్రహృష్ట హృదయు లయి యుండి రంత. 175

గీ. అభిమతాక్షముల్ దాల్చి మా ♦ యావిదుండు
సుబలరాజాత్మజుఁడు ధర్మ ♦ సుతు జయించె
నోడుదునె ¶ నీకు నని వెండి ♦ యును గడంగి
శకునితో జూద మాడె నా ♦ శశికులుండు. 17

వ. ఇట్లు యుధిష్ఠిరుండు బద్ధమత్సరుం డయి పెఱిగి యొడ్డుచు నిష్కసహస్రభరితానేకాయుత కుండమండితంబు లయిన భాండాగారంబులును వజ్ర వైడూర్య మరకత మౌక్తిక ప్రవాళ పద్మరాగాదివివిధశుద్ధవిపులరత్నపరిపూర్ణంబులైన రత్నభాండా

* యర్థ- † నగు సత్క్షత్రియ నీతివిదుఁడు- ‡ బలముల- § బలవద్ద్యూతార్థముగాఁ। బిలువగఁ బడి మగుడ నగునె పెకుక్కి- ¶ బలుకుల్। వలుకంగ నగునె యని యు। త్యలఘుఁడు- ¶ యింక - అని పా॥లు.

గారంబులుం బ్రత్యేకంబ ద్రోణికాంచనసమంచితంబు లయిన చతుశ్శతనిధులు ను మణికింకిణీమాలాలంకృతంబు లయిన యసంఖ్యాతజాతరూపహయయూథం బులుం గనకకక్ష్యాకుథసనాథంబు లయిన మదాంధగంధసింధురసందోహంబు లుం బరార్ధ్యరత్నభూషణ భూషితంబు లయిన యోషిత్సహస్రంబులును నానావిధభోజనపాత్ర హస్త లయిన శతసహస్రపరిచారికలను నర్జునునకుం జిత్ర రథుం డిచ్చినయేనూఱుగంధర్వహయంబులుం దొట్టి దుగ్ధపాన శాలితండులఖాద నంబునం బెరుఁగుచున్న జాత్యశ్వానేకాయుతంబులు నజా వి గో మహిష ఖర రాసభనివహంబులు నొక్కొక్కయెడ్డునన యెడ్డి యోటువడినం జూచి విదు రుండు ధృతరాష్ట్రునకు రహస్యంబున నిట్లనియె. 177

క. ఖలుఁ డీదుర్యోధనుఁ డొ। గ్గులతోడనె యుద్భవిల్లె • గోమాయు*రుతం
బులు సెలఁగె దుర్నిమిత్తం। బులు పెక్కులు పుట్టె వీని • పుట్టినవేళన్. 178

వ. తొల్లి యెన్నండును బాపంబుం బొరయని మహాభిష భీమసేన ప్రతీప శంతనుల కులంబు దుర్యోధనుకారణంబునం బాపభూయిష్ఠంబు గా నున్నయది యొక్క నికారణంబునం గులంబున కెగ్గగు నేని వాని దూషించి కులంబు రక్షించుట ధర్మం బని శుక్రుండు సెప్పెఁ గులరక్షణార్థంబ కాదె యాదవవృష్ణివీరులు గృష్ణు నియోగించి కులదూషకుం డైన కంసుని వధియింపించిరి గావున. 179

మత్తకోకిలము. వాసవాత్మజుఁ బంపు మిప్పుడ • వాఁడు ధర్మవిదుండు నీ
శాసనంబున నిగ్రహించు వి • చారదూరు సుయోధనున్
భూసతీశ్వర దీన నీకుల • మున్ మహీప్రజయున్ గత
త్రాసవృత్తి సుఖంబు వొందుఁ బ్ర • ధానవిగ్రహ మేటికిన్. 180

ఉ. ఇమ్మనుజాధమున్ గుణవి • హీను బహిష్కృతుఁ జేసి ధర్మమా
ర్గమ్మునఁ గౌరవాన్వయముఁ • గావుము † పాండుతనూజులం బ్రతా
పమ్మెసఁగంగ నేలు మిది • పథ్యము నమ్మికవక్క నిచ్చి సిం
హమ్ములఁ బుచ్చికోలుఁ బదె • యన్యులె వారలు కౌరవేశ్వరా. 181

మధ్యాక్కర. అంగారములు గొను వేడ్కఁ బుష్పఫ • లావళీలలిత
తుంగద్రుమప్రకరంబుఁ గరుణావి • దూరుఁ డై కాల్చు
నంగారకార్యుఁ బోలంగ సమకట్టి • యర్థలోభంబు
నం గురుకులహాని కరుఁడు ధారుణీ • నాథ నీసుతుఁడు. 182

గీ. అధికదర్పయుక్త • ‡ మగుబలీవర్ద గ। ణంబుతోడుతను ర • ణంబు సేయఁ
గాలు ద్రవ్వునక్క • గతిబలాఢ్యులతోడ। నేచి వీఁడు విగ్ర • హింపఁ దొడఁగె.

వ. ఇంక నయిన నుపేక్షింపక యీదుష్టదుర్ద్యూతంబు వారింపు మనినఁ బుత్రస్నేహం

* రవంబులు- † పాండవవీరులం- ‡ మయినట్టి బలివర్ద। నంబుతో విదారణంబు సేయఁ। గాలుద్రవ్వునట్లు। గదు— హై బలీవర్దంబు। నాగగణము తో రణంబు సేయ। అని పా॥ లు.

బున నెద్దియుం జేయునది నేరక ధృతరాష్ట్రుండు మిన్న కుండె నంత దుర్యోధ
నునకు విదురుం డిట్లనియె. 184

క. న్యాయంబు విడిచి సౌబలు। మాయాద్యూతమునఁ బాప • మతి వై భరతా
మ్నాయులగు పాండవేయుల। శ్రీయిమ్మెయిఁ గొనిననిన్నుఁ•*జీయన రెయొరుల్.

క. ధృతి † మంతుల భుజవిక్రమ। జితశత్రులఁ బాండవేయ • సింహులను మదో
ద్ధతిమైఁ బరాజితులఁ జే। సితి వారల కిట్లు నికృతి • సేయుట లగ్గే. 186

వ. అనిన విని విదురునకు దుర్యోధనుం డిట్లనియె. 187

సీ. పరులగుణంబులే • పలుమాఱుఁ గీర్తింతు, పక్షంబె పలుకుదు • పాండవులకు
ధార్తరాష్ట్రుల సంత • తంబు నిందింతువు, కుడిచినచోటికిఁ • ‡ గూర్ప వెపుడు
నుత్సంగతలమున • నుగ్రవిషోరగం, బున్నట్లు నీవు మా • యొద్ద నునికి
పరులసంపద సుఖో • పాయ§బలంబునఁ, గొనుట భూపతులకు • గుణము కాదె
\$ యడుగకున్నఁ గర్జ•మది యిష్టుఁడై చెప్పు। నతనితోడు దగిన•యదియుఁగాదె
నిన్నునిట్లనంగ • నేల నీయిష్టము। నుండు బుద్ధి సెప్ప • కుండు మాకు. 188

వ. అనిన విదురుం డిట్లనియె. 189

క. చెడఁ గఱవు ? వారు చెడుగులు। కడుకొని నీయట్టివారి • కర్జంబులు సె
ప్పెడువారుగాక నీకున్। మడవక మాయట్టివారి • మాటలు గొఱయే. 190

గీ. ప్రియము వలికెడువారిన • పెద్దమెత్తు। రప్రియంబును బథ్యంబు • నైన పలుకు
దగిలి విన నొల్ల రటు గాన•దానిఁ బ్రీతిఁ। బలుక రెవ్వరు నుత్తమ• ¶ ప్రభులకైన.

గీ. మొదల నప్రియ మయ్యును • దుదిఁ గరంబు
పథ్య మగుపల్కు ప్రియుఁలందు • బలిమి నైనఁ
బలుక వలయు మో మోడక • యొలసి యట్టి
! వాఁడు దగుమిత్రుఁడగును భూ •వల్లభునకు. 192

వ. ఏను సపుత్రకుండైన విచిత్రవీర్యాత్మజు కార్యంబునకు సహాయుండనై నెగడుదు
నట్టి న న్నన్యథాబుద్ధి నొల్లక పలికితివి పాండవులతోడి విగ్రహంబు లగ్గు గాదని
చెప్పి విదురుండు విగతవచనుం డై యుండె నంత శకుని ధర్మనందనున కిట్లనియె.

ఉ. ఎల్లధనంబు నోటు వడి • తిందుకులేశ్వర యింక నొడ్డఁగా
మొల్లము నాకుఁ జూపు మని • ముందట సారెలు ద్రోచి యాడఁగా
నొల్లక యున్న సౌబలున • కున్నతచిత్తుఁడు ధారుణీతలం
బెల్లను నొడ్డి యోటువడి • యెన్ బలవద్వ్యసనాభిభూతుఁడై. 194

వ. ఇట్లు దేవబ్రాహ్మణవృత్తులు దక్క నఖిలమహీతలంబును బ్రాహ్మణులు దక్క స

* జెట్టన రె- † నిత్యుల- ‡ గుఱచ దలతు వుత్సఁగ- § మార్గంబున- \$ యడుగకయును గ
ర్జ- ? వార చెలులుం। గడుకొని నీయట్టివారకర్జంబులు నె। ప్పెడువారుఁ గాక- ¶ ప్రతిభుల
య్యు- ! వాఁడు దగుసహాయుండు- అని పాఠాంతరములు.

ర్వప్రకృతిజనులను రాజపుత్రుల నొక్కొక్కయెడ్డున నోడ్డి యోటువడి వెండియు.

సీ. తమ్ముల నత్యంత ♦ ధర్మసమేతుల, నాయతబాహుల ♦ నాజిజయుల
నాదిత్యతేజుల ♦ నాదిభూపాలక, చరితుల నభిమాన ♦ సత్య*రతుల
సహదేవ నకుల వా ♦ సవసుత భీములఁ, గ్రమమున నలువురఁ♦ గౌరవేంద్రుఁ
డొక్కొక్కయొడ్డున ♦ నోడ్డి, తన్నును నోడ్డి యుక్కివంబున నప్పు♦డోటువడిన
నతనిఁ జూచి శకుని ♦ యనియె ని ట్లేల ని। న్నొడ్డి తధిప నీకు ♦ నొండు ధనము
గలదు మఱచి తెట్లు♦కమలాక్షి † పాంచాలి। కన్య నీకు ధనము♦గాదె యనిన.

చ. అలయక వెండియుం గడఁగి ♦ యక్షరతుం డయి ద్రౌపదిన్ మహో
త్పలదళచారునేత్రఁ గుల ♦ భామఁ బణంబుగఁ జేసి యొడ్డి సౌ
బలఖలుచేత నోటు వడి ♦ పాండుసుతుం డుడిగెన్ ధనంబు ల
గ్గలముగ నొడ్డ లేమి గత ♦ గర్వమునం గడు దీనవక్త్రుఁ డై. 197

సీ. ఆతనిఁ జూచి ద్రోణా ♦ ణాచార్య కృప భీష్ము, లవిరళ స్వేదాంగు ♦ లగుచు వృద్ధ
జనులును దారు ని ♦ శ్శబ్దనిరంతర, ముఖు లైరి విదురుండు ♦ మొగము వాయ
నిడి తల వాంచి త ♦ న్నెఱుఁగక దుర్లక్షితుం, డై యుండెఁ దక్కిన ♦ యాసదస్యు
లందఱుఁ బ్రబలబా ♦ ష్పాంబుధారాకులి, తాక్షు లై రత్యుచ్చ♦మై ‡ పయోద
పటురవాభ మైన ♦ భాక్షోభ § మయ్యె దు। శ్శాసనుండుఁ గర్ణ ♦ సైంధవులును
నధికహర్ష వికసి♦తాస్యంబు లొప్ప నొం। డొరులఁ జూచి నగుచు♦నుండి రపుడు.

వ. ధృతరాష్ట్రుండును నిది యేమి సభాక్షోభం బయ్యె నెవ్వ రెవ్వ రెట్టివస్తువు లొడ్డి యోటు వడి రని విదురు నడుగుచున్న యెడ దుర్యోధనుండు పాండవులం దనకు దాసులంగా నోడిచినవాఁ డై గర్వంబునం బెఱిగి. 199

క. వరవుళ్లఁ గలసి తనయిలు। పరువడిఁ దుడువంగఁ గృష్ణఁ ♦ బనుచువగన్ భా
సురరాజ్య ?విభవ మొప్ప వి। దురుఁ జెచ్చెరఁ బంచె దానిఁ♦దోడ్కొని తేరన్. 200

క. దాని సహింపక విదురుం। డానరపతి కిట్టు లనియె ♦ నజ్ఞానులు నీ
తోనెన లే రొరు లిట్లు మ। హానిష్ఠురవృత్తిఁ ¶ బనుప ♦ నగునే నన్నున్. 201

క. మదమలినమనస్కుం డయి। తుదిలే కవినయము సేయు ♦ దుర్జనునకు సం
పద పెద్దయయ్యు నాతని। మొదలిటిసంపదయుఁ జెడు ! న♦మోఘము దీనన్.

క. అవనీతలసామ్రాజ్యో। త్సవమునకును యోగ్య మైన ♦ సతి ద్రౌపది పాం
డవధర్మపత్ని నీచే। నవమానముఁ బొంద నింత ♦ యనపాశ్రయ యే. 203

గీ. ఏల యాశీవిషంబుల ♦ నెఱిఁగి యెఱిఁగి। మూర్ఖ వై యలిగించెదు♦మొనసియొరుల
ధనము నికృతి మైఁ గొనుటిది♦ధర్మ మగునె। శకునిమతమునఁ బాపంబు♦సను నెచేయ.

వ. జూదంబున నెగ్గు పుట్టు దీనన య్యెడు ఫలంబు వేణుఫలంబునుంబోలె సహమూల

* ధనుల- † ద్రౌపది- ‡ పయోధి- § మొనఁగె, మొనఁగ- $ నధికవికసితానసాంభో
జాలగుచు నుఁ- ? గర్వ, దర్ప- ¶ బలుక- ! సమూలముదీనక- అని పా॥ లు॥

వినాశం బగు ననిన దుర్యోధనుండు విదురుం దూల నాదరి ప్రాతికామి యను వా
నిం బిలిచి యీవిదురుం డెప్పుడు ననిష్టంబు పలుకుఁ బాండవులకు వెఱచు నీవు
వోయి ద్రౌపదిం దోడ్కొని ర మ్మని పంచిన. 205

ప్రాతికామి ద్రౌపదిని సభకుఁ దోడ్కొనివచ్చుట.

గీ. అవనినాథుచేత • నాజ్ఞాపితుం డయి। సూతనందనుండు • ప్రాతికామి
పాండవాగ్రమహిషి • పాలికిఁ జని భక్తి। వినతుఁ డగుచు నిట్టు•లనియె సతికి. 206

తరువోజ. ధనసంపదల నిజ•ధరణిరాజ్యంబుఁ•దనయులం దమ్ములఁ•దన్నును నిన్నుఁ
దనర జూదం బాడి • ధార్తరాష్ట్రులకు • ధర్మతనూజుండు • దా నోటువడియె
వనజాక్షి కౌరవ • వరునిపంపునను • వడిఁ దోడుకొని పోవ • వచ్చితి నిపుడ
చనుదెమ్ము కౌరవే • శ్వరుకడ కనిన • జలజాయతాక్షి పాం • చాలి యిట్లనియె.

గీ. ఏయుగంబులందు • నెట్టిదుష్కృతవుండు। భార్య నొడ్డి యోటు • వడినభర్త
గలఁడె యిది వినంగఁ•గడు నపూర్వంబయ్యె। నిట్లు సేయునొక్కొ•యిందుకులుఁడు.

గీ. మున్న నన్నోటువడిమఱి•తన్ను నోటు। వడియెనో తన్ను మున్నోటు•వడివిభుండు
గ్రన్న నన్నోటువడియెనో•యన్న నాకు। నెఱుఁగఁ జెప్పుము దీనినీ• వెఱుఁగు దేని.

వ. ఎఱుంగవేని నక్కితవు నడిగివచ్చి నన్నుం దోడ్కొని పొ మ్మనినం బ్రాతికామి క్ర
మ్మఱి వచ్చి పాంచాలిపలుకులు ధర్మనందనునకుం జెప్పి దురోదరపరాజయదుఃఖి
తచేతస్కుం డగుటం జేసి యతఁడు వానికి నదత్తప్రతివచనుం డయ్యె నపుడు ప్రా
తికామికి దుర్యోధనుం డిట్లనియె. 210

క. సందిగ్ధమయిన యర్థము। నిందఱు నెఱుఁగంగ నడిగి • యింతయు నెఱుఁగన్
సుందరిఁ బాంచాలేంద్రసు। తం దోడ్కొని రమ్ము పొమ్ము • తడయక యనినన్.

వ. వాఁడును ద్రౌపదిపాలికిం బోయి దేవీ నీయడిగిన యర్థము నిర్ణయించువా రయి స
భ్యులు నిన్నుఁ రాఁ బంచిరి ర మ్మనిన దుర్యోధను దుర్వ్యవసాయంబునకు ధర్మరా
జు సమ్మతంబునకు*నలిగి యక్కోమలి ప్రాతికామి పిఱుందన యేకవస్త్రయు నధో
ముఖియు నవిరళ గళితనయన జలబిందుసందోహ నిష్యందమాన పీనస్తనపరిధా
నాంతరయు నగుచు సభకుం జనుదెంచి కురువృద్ధసమీపంబుననున్నంత ద్రౌపదిం
జూడ నోపక లజ్జితు లయి దుఃఖాకులిత మనస్కులయి తలలు వాంచియున్న పాండ
వుల వైలక్ష్యం బుపలక్షించి సంతోషించి దుర్యోధనుండు దుశ్శాసనుం బిల్చి ప్రా
తికామి వృకోదరునకు వెఱచు నీవు వోయి ద్రౌపదిం దోడ్కొని రమ్మని పంచిన.

గీ. నిర్దయాత్ముఁ బాప • నిరతు దుశ్శాసనుఁ। బనుచు టెఱిఁగి కృష్ణ • పంకజాక్షి
గడుభయంబు నొంది • గాంధారియొద్దకు। నరిగెఁ గడువడంకి • యతిరయమున.

చ. తడయక కౌరవాధముఁడు • దానిపిఱుంద నె పాఱి యింక నె
క్కడ కరుగంగఁ బోలుఁ బలు • కం జన దేమియు సౌబలుండు ని

* నలుగక, వెఱచి- అని రెండు పాఠాంతరములు.

న్నొడిచె దురోదరంబునఁ గు • రూత్తము నర్థము వైతి నిన్నునుం
బుడమినిఁ దమ్ముఁ గోల్పడిరి • పొల్తి భవత్పతు లైనపాండవుల్. 214

వ. అనుచు డాయ వచ్చిన నేను రజస్వలను నేకవస్త్రను నయి యున్నదాన ముట్టకుండుము మఱి గురుబంధుజనాధిష్ఠితం బైన సభకు నెట్లు రా నేర్తు ననిన నీ వేకవస్త్రవై తేమి విగతవస్త్రవై తేమి ని న్నెట్లును దోడ్కొని పోదు నని బలాత్కారంబున.

ఉ. ఆవనజాననం గురు*కు • లాపహదుండు గడంగి రాజసూ
యావభృథంబునందు వసు • ధామరమంత్ర పవిత్రవారిధా
రావళిఁ జేసి పావనము • లైనశిరోజములన్ గ్రహించి పా
పావహుఁ డీడ్చి తెచ్చె సభ • కందఱు విస్మయ మంది చూడఁగన్. 216

వ. వాతావధూతం బైన పతాకయుంబోలె దుశ్శాసనాపకృష్ట యయి ద్రౌపది వికీర్ణవేణియు వివర్ణవదనయు నయి కర్ణ దుర్యోధన శకుని సైంధవాది దుష్టభూయిష్ఠం బైన సభకు వచ్చి కోపలజ్జాపరవశ యయి యిట్లనియె. 217

చ. అనుపమదైవయోగహతుఁ • డయ్యె నవశ్యము ధర్మసంపదం
దనరున కాని ధర్మజుఁడు • † ధర్మపథంబది యేల తప్పెఁ ద్రౌ
క్కను గురువృద్ధులార భృశ • కోపనుఁ డీతఁడు నన్ను నేల దు
ర్జనుఁ డిట కీడ్చి తెచ్చె నవి • చారపరుం డయి దుర్మదంబునన్. 218

చ. ఇది యుచితంబు గా దనక • యిక్కురు ‡ ముఖ్యులు సూచు చుండ దు
ర్మదుఁ డయి వీఁడు నన్ను నవ • మానిత జేసెడి సర్వధర్మసం
విదు లన నున్న యీభరత • వీరులవంశము నేఁ డధర్మసం
పద నతినింద్య మయ్యె నని • భామిని గృష్ణఁ దలంచె భీతయై. 219

వ. ఇట్లు జగత్త్రియజయభుజవీర్యసనాథు లైన నాథులు గలిగియు ననాథయుంబోలెఁ బాంచాలరాజపుత్త్రి భయార్తయై యార్తజనశరణ్యుం డైన జగన్నాథు జనార్దనుం దలంచుచుఁ గపటద్యూతమదోన్మత్తుం డైన ధర్మపుత్త్రునిమిత్తంబున నుద్గతం బయిన పాండవపరాజయం బను ననలంబుఁ దన రూక్షకటాక్ష నిరీక్షణంబులం బ్రవర్తించుచున్న దానిఁ జూచి దుఃఖితుండై భీమసేనుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె. 220

క. ధనకనకరత్న వరవా। హనధరణీరాజ్యమును మ • హాయుధములు మ
మ్మును నోటు వడుట యుచితము। యినసన్నిభ § యిన్నిటికి నధీశుఁడ వగుటన్.

క. ద్రుపదతనూజం బణముగ। గపటద్యూతమున నొడ్డఁ • గాఁ దగునె జనా
ధిప యీదుష్టద్యూతము। నెపమునఁ బరిభూత యయ్యె • నిక్కురుణులచేన్. 222

వ. శకునికైతవం బెఱింగియుం బాపద్యూతంబునందుఁ బ్రవర్తించి యధర్మప్రవృత్తుం

* కులాధముఁ డకు- † ధన్యుఁడు ధర్మపథంబు దప్పఁ ద్రొక్కనె కురు- ‡ ముఖ్యుఁడు- § వీనికెల్ల నీశుఁడ వగుటన్- అని పాఠాంతరములు.

డ వయితి కావున భవద్బాహుదాహంబు సేయవలయు నని రోషావేశంబునం
బలికినం బవనతనయునకు నర్జునుం డిట్లనియె. 223

సీ. ధర్మతనూజుండు ♦ ధర్మువు దప్పిన, ధరణీతలం బెల్లఁ ♦ దల్లడిల్లుఁ
దగిలి సుహృద్ద్యూత ♦ ధర్మ*యుద్ధంబులఁ, బరులచేఁ బిలువంగఁ ♦ బడి విభుండు
గడఁగక విముఖుండు ♦ గాఁ జన దని శుభ, క్షాత్రధర్మంబు లో ♦ కంబులందు
నిలిపెఁ దా నిది పతి ♦ నేరమియే దైవ, వైపరీత్యం బైన ♦ వగవ నగునె
గురుల ధర్మపరులఁ ♦ గోపించి ధీరు ల। తిక్రమింతు రే త ♦ దీయనిత్య
ధర్మగౌరవం బ ♦ ధార్మికు లగుచున్న। పరులచేతఁ జెఱుపఁ ♦ బడియె నిట్లు. 224

వ. అనుచు దుర్లక్షితు లగుచున్న పాండవులను దుశ్శాసనాపకృష్టయై సభాంతరం
బున నున్న ద్రౌపదిం జూచి వికర్ణుం డన్యాయశ్రవణవికర్ణులై యున్న సభ్యుల
కిట్లనియె. 225

క. సమచిత్తవృత్తు లగు బు। ద్ధిమంతులకు నిపుడు ద్రౌప ♦ దీప్రశ్న విచా
రము సేయ వలయు నవిచా। రమునఁ బ్రవర్తిల్లు టదిన ♦ రకహేతు వగున్. 226

వ. కురువృద్ధులైన భీష్మ ద్రోణ కృపాచార్యులుం బలుకరైరి యీయున్న సభాసదులె
ల్లఁ గామక్రోధంబులు దక్కి విచారించి చెప్పుండనిన నందఱు నూరకున్న నేనిం
దు ధర్మనిర్ణయంబుఁ జేసెద నెల్లవారు వినుం డని యిట్లనియె జూదంబును వేఁట
యుఁ బానంబును బహుభక్షణాసక్తియు నను నాలుగు దుర్వ్యసనంబులం దగిలి
న పురుషుండు ధర్మువుం దప్పి వర్తిల్లు నట్టివానికృత్యంబులు సేకొనం దగవు కితవా
హూతుం డై వ్యసనవర్తి యయిన పాండవాగ్రజుండు పాండవుల కందఱకు సా
ధారణధనం బయిన పాంచాలిఁ బణంబుఁ జేసెం గావున ద్రౌపది యధర్మవిజిత
యక్కోమలి నేకవస్త్రి నిటఁ దోడ్కొని తెచ్చుట యన్యాయం బనిన వికర్ణుపలు
కుల కోడంబడక కర్ణుండు వాని కిట్లనియె. 227

గీ. ఎల్లవారు నెఱుఁగ ♦ నొల్లనిధర్మువు। బేల నీకుఁ జెప్ప ♦ నేల వలసెఁ
జిఱుతవాని కింత ♦ † గఱువతనం బిది। సన్నె వృద్ధజనము ♦ లున్నచోట. 228

వ. నీవు ద్రౌపది యధర్మవిజిత యని పలికితి సభాసదులెల్ల నెఱుంగ ధర్మజుండు దన
సర్వస్వమ్ములు నొడ్డి యోటువడినప్పు డిది దానికి వెలిగాదు గావున ధర్మవిజితయ
యిట్లుగానినాఁ డీపాండవు లిందఱును విజితగా నేల యొడంబడుదురు మఱి యేక
వస్త్రి నైయున్న దీని సభకుం దోడ్కొని వచ్చుట యధర్మంబంటి భార్యకు దైవా
ధిష్ఠితుం డయిన భర్త యొక్కరుండ యిది యనేకభర్తృక గావున బంధకి యనం బ
డు నిట్టిదాని విగతవస్త్రిఁ జేసి తెచ్చిన ధర్మవిరోధంబు లే దని కర్ణుండు వికర్ణువచ
నంబులకుం బ్రత్యాఖ్యానంబు సేసిన విని దుర్యోధనుండు దుశ్శాసనుం బిలిచి యి
ప్పాండవులయు ద్రౌపదియు వస్త్రంబు లపహరింపు మనిన దాని నెఱింగి. 229

---

* యుద్ధములకు- † గఱువంపుఁ బలుకులు- అని పాఠాంతరములు.

క. కితవవ్యవసాయపరా। జితు లగుటంజేసి బలిమి ♦ సెడి పాండుసుతుల్
ధృతిఁ దమపయిపుట్టము లా। యతకీర్తులు మున్న పెట్టి ♦ యాసభ నున్నన్. 230

క. 1 ఏనింక నేమిసేయుదు। నీనిర్దయు వంతకనుచు ♦ హృదయ మదర న
మ్మానిని వణఁకుచుఁ గృష్ణ ద। యానిధి గోవింద కావు ♦ మనుచున్నంతన్.

♦♦♦ దుశ్శాసనుండు ద్రౌపది గట్టినపుట్టం బొలుచుట ♦♦♦

సీ. ఇది సేయఁ గా దని ♦ మది విచారింపక, సద్గర్హితుండు దు ♦ శ్శాసనుండు
నెట్టన ద్రౌపది ♦ గట్టినపుట్టంబు, సభలోన నొల్చె నే ♦ శంకలేక
యుడుగక యొలువంగఁ ♦ బడియు మున్నపనీత, మైనయువస్త్రంబు ♦ నట్టివలువ
లలితాంగిజఘనమం ♦ డలమునఁ బాయక, యొప్పచు నున్న న ♦ య్యువిదఁ జూచి
సభ్యు లెల్ల నుదిత ♦ సమ్మదు లయిరి దు ♦ శ్శాసనుండు వస్త్ర ♦ చయము పర్వ
తోపమాన మయిన ♦ నొలువంగ నోపక। యుడిగె లజ్జఁ బొంది ♦ యుక్కుదక్కి.

వ. అట్టి యవసరంబున భీమసేనుండు ద్రుపదరాజపుత్రికి దుశ్శాసనుండు సేసిన యవమానంబు సూచి కోపరక్తనయనుం డగుచు నంతకాకారంబున దంతసందష్ట దారుణముఖుం డయి యెల్లవారును విన నిట్లనియె. 232

ఉ. కురువృద్ధుల్ * గురువృద్ధబాంధవు లనే ♦ కుల్ సూచు చుండన్ మదో
ద్ధురుఁ డై ద్రౌపది నిట్లు సేసినఖలున్ ♦ దుశ్శాసనున్ లోకభీ
కరలీలన్ వధియించి తద్విపులవ ♦ క్షశ్శైలరక్తౌఘని
ర్ఝర ముర్వీపతి సూచు చుండ నని నా ♦ స్వాదింతు నుగ్రాకృతిన్. 233

వ. ఇట్లు సేయనైతినేనిఁ బితృపితామహులగతికిం దప్పినవాఁడ నగుదు ననిన నతనియతిమానుషం బయిన మహావ్యవసాయంబున కద్భుతం బంది దిక్కులు సూడక ధిక్కృద్ధముఖరితముఖు లగుచు సపుత్రకుం డయిన ధృతరాష్ట్రు నిందించుచు ద్రుపదరాజపుత్రి వాక్యంబులు విచారింపక వృద్ధరాజు లుపేక్షించి రను చుండి రంత నుద్గతబాష్పనయనుం డయి విదురుం డెల్లవారిని విచారించి యిట్లనియె. 234

క. సుమతులు పాంచాలీప్ర। శ్నము నర్థము నేర్పడన్ వి ♦ చారింపుఁడు పా
పము వొందు ధర్మసందే। హము దీర్పనినాఁడు సభ్యు ♦ లగుసజ్జనులన్. 235

మత్తకోకిలము. ఈవికర్ణుఁడు బాలుఁ డయ్యును ♦ నేర్పరించి యథావిధిన్
దేవమంత్రియుఁ బోలె ధర్మువుఁ ♦ దెల్పె నీతనిబుద్ధి మీ
రేవగింపక చేకొనుం డిది ♦ యిట్టు లెందును ధర్మస
ద్భావ మొక్కని కేర్పరింపఁగ ♦ బ్రహ్మకైనను బోలునే. 236

గీ. సభకు వచ్చి ధర్మ ♦ సందేహ మడిగిన। నెఱిఁగి చెప్పకుండి ♦ రేని సభ్యు
లనృతదోషఫలము ♦ నందర్థ మొందుదు। రనిరి ధర్మవేదు ♦ లైన మునులు. 237

* ముఖ్య- అని పాఠాంతరము.

1 ఇది తాటియాకుల ప్రతియందున్నందున గ్రహింపనయినది.

గీ. ధర్మ మెఱిఁగి * దానిఁ ♦ దా నొండుగా లాభ। లోభపక్షపాత ♦ లోలబుద్ధి
సభల నెవ్వఁ డేని ♦ సభ్యుఁడై పలుకు వాఁ। డనృతదోషఫలము♦ననుభవించు. 238

వ. ఈయర్థం బితిహాసంబులయందు వినంబడుఁ దొల్లి ప్రహ్లాదుకొడుకు విరోచనుండు
ను నంగిరసుం డను విప్రుకొడుకు సుధన్వుండును నొక్క కన్యం బరిగ్రహించు నిమి
త్తంబున నెల్లసుగుణంబుల మేమ మేమ పెద్దల మని యిద్దఱుం దమతమ ప్రాణం
బులొడ్డుగా నొడ్డి వివాదంబు సేసి ప్రహ్లాదుపాలికిం జని రందు సుధన్వుండు ప్ర
హ్లాదున కిట్లనియె. 239

గీ. నీవు ధర్మవిదుండవు ♦ మావివాద। మెఱిఁగి తీర్పు గుణశ్రేష్ఠుఁ♦ డితఁడొ యేనొ
చెప్పు మన్యథాబుద్ధి వై ♦ చెప్పి తేని। మఘవుకులిశంబు ప్రచ్చు నీ ♦ మస్తకంబు.

వ. అనినం బ్రహ్లాదుండు భయంపడి కశ్యపుకడకుం బోయి విరోచనసుధన్వుల వివా
దపదనిర్ణయంబునుం బ్రాణపణంబుఁ జేసి యడిగిన విధంబునుం జెప్పిన విని
కశ్యపుం డిట్లనియె. 241

గీ. సాక్షియును ధర్మదర్శియు ♦ సభలయందుఁ। దప్పఁ జెప్పిర యేని న ♦ ధర్మవృత్తి
వరుణపాశసహస్రంబు♦వానిఁ గట్టి। † పాయునొక్కొక్క టేఁ డేఁట♦నాయతముగ.

వ. కావున ధర్మాధర్మవిరోధంబయిన దానిం దీర్పనిసభ్యులు ధర్మవిరుద్ధులగుదురు కా
మక్రోధంబులు విడువక యధర్మంబాడిన నాయధర్మంబునం దొక్కపాదంబు
సభ్యుల నొక్కపాదంబు భూపతి నర్ధంబు గర్తనుం బొందుఁ గావున ధర్మంబు ద
ప్పక చెప్పవలయు ననినం బ్రహ్లాదుండు ధర్మువు విచారించి తన కొడుకుకంటె గు
ణశ్రేష్ఠునిఁ గా సుధన్వుం జెప్పినం బుత్రస్నేహంబు విడిచి ధర్మువు దప్పక చెప్పి త
ని ప్రహ్లాదుం బ్రశంసించి విరోచనునకుం బ్రాణం బొసంగి సుధన్వుండరిగెం గావు
నమీయనుద్రుపదరాజపుత్త్రియడిగిన ధర్మనిర్ణయంబుదప్పక చెప్పుండని విదురుండు
వలికిన దుర్యోధనుభయంబున సభ్యు లెవ్వరుం బలుకరయిరి ద్రౌపదియు నట్లు స
కలక్షత్త్రియసమక్షంబున దుశ్శాసనుచేతం బరిభవింపంబడి మహాదుఃఖితయయి.

సీ. ఆవిధంబున నట్టు ♦ లాస్వయంవరమునం, దఖిలభూపతులచే ♦ నట్లు సూడఁ
బడి పాండవులధర్మ ♦ పత్నినై గోవిందు, చెలియలనై వీని ♦ చేతనిట్లు
పరిభూత నగుచు స ♦ భామధ్యమున మహీ, పతులచేఁ జూడంగఁ ♦ బడితి నింత
పడుదునె ‡ యట్లు నా ♦ పలుకుల కెవ్వరుఁ, బ్రతివచనము నేల ♦ పలుక రయిరి
ధన్యులార § యేను ♦ దాసినేవీరికి। నెఱుఁగఁ జెప్పి పనుపుఁ ♦ డెల్లవార
లనుచు వనరుచున్న♦నాపగాసుతుఁడు శాం। తనవుఁ డిట్టులనియె♦దానిఁ జూచి.

వ. అవ్వా నీప్రశ్నంబునకు నుత్తరం బయ్యుధిష్ఠిరుండు సెప్ప వలయుఁ గాని నాఁడు ధ
ర్మసూక్ష్మత యెవ్వరికి నెఱుంగ గహనంబు దీనిఫలంబు వేగంబ యిక్కురుకుల

* మెఱిఁగి దానిఁ దా రొండుగా- † పాయునేఁ టేఁట నొకొ్కక్క టాయతముగ- ‡ యిపుడు-
§ యేన దాసినే దాసినే। యెఱుఁగఁ జెప్పి పనుపుఁ డెల్లవాని న- అని పాఠాంతరములు.

పాంసను లనుభవింతు రని పలుకు చున్నంత నక్కోమలిం జూచి నగుచు. 245

గీ. తరుణి యేపురకంబు నొక్కరుఁడ భర్త। యగుట లగ్గు జూదంబునం • దాలి నోటు
వడనివానిఁ గాఁదగు భర్తఁ • బడయు మింక। నన చు రాధేయుఁ డుల్లస • మాడెనంత.

ఉ. అమ్ముదితన్ విభీతహరి • ణాక్షిఁ గలాపవిభాసి కేశభా
రమ్మున నొప్పుదానిఁ దన • రమ్యపృథూరుతలంబు నెక్కఁగా
రమ్మని సన్న సేసె ధృత • రా*ష్ట్రసుతాగ్రజుఁ డప్పు దాని దూ
రమ్మునఁ జూచి కౌరవ కు • రంగమృగేంద్రుఁడు భీముఁ డల్కతోన్. 247

క. లయసమయదండధరని। ర్దయుఁడై ధరణీశు లెల్లఁ • దనపలుకులఁ వి
†స్మయసంభ్రమసంభృతు లయి। భయమున వినుచుండ నాస • భం దగఁ బలికెన్.

ఉ. ధారుణిరాజ్యసంపద మ • దంబునఁ గోమలిఁ గృష్ణఁ జూచి రం
భోరు నిజోరు దేశమున • నుండఁగఁ బిల్చిన యిద్దురాత్ము దు
ర్వారమదీయ బాహుపరి • వర్తితచండగదాభిఘాతభ
గ్నోరుతరోరుఁ జేయుదు సు • యోధను నుగ్రరణాంతరంబునన్. 249

వ. అని సర్వజనభయానకక్రోధవివశుం డయి యాయుధంబు లున్న వలనికి దృష్టులు
నలుపుచు నగ్రజుమొగంబు సూచుచున్న భీమసేను రౌద్రాకారంబు సూచి భీష్మ
విదుర ద్రోణాదు లిది కోపంబున కవసరంబు గాదని యాతనిం బ్రశాంతచిత్తుం
జేసి రంత. 250

క. ధృతరాష్ట్రునగ్ని హోత్ర। యతనంబున నఱచె వఱఁటు • లగ్నులు శాంత
ద్యుతు లయ్యెఁ గౌరవస్త్రీ। తతిహృదయము లధికశోక • తప్తము లయ్యెన్. 251

క. కూరాత్మకులును దుష్ట। ప్రారంభులు నయిన ధార్త • రాష్ట్రులశయ్యా
గారముల నెగసె నెంతయు। ఘోరంబుగఁ గాక ఘూక • ఘూత్కారంబుల్.

క. అట్టిమహోత్పాతంబులు। పుట్టినఁ గృప విదుర కలశ • భూ శాంతనవుల్
నెట్టన ధృతరాష్ట్రజులకుఁ। బుట్టె నరిష్ట మని రిష్ట • మునఁ దమలోనన్. 253

వ. అంత నంతయు నెఱింగి గాంధారి విదురుం దోడ్కొని ధృతరాష్ట్రుపాలికిం బోయి
పాండవుల పరాజయంబును ద్రౌపదీపరిభవప్రకారంబును దుర్నిమిత్తోత్పత్తి
యుం జెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుం డదరిపడి దుర్యోధనుం బిలిచి యిట్లనియె. 254

చ. పరమపతివ్రతన్ సభఁ ద • పస్వినిఁ బాండవధర్మపత్ని ధ
ర్మరత నయోనిజన్ బ్రకృతి • మానవభామినిఁ గాఁ దలంచి దే
ప్పరములు పల్కఁగాఁ దగునె • బాల్యము దక్కవు దుష్ట‡వాసనం
బెరిఁగితి నీనిమిత్తమునఁ • బెద్దయు దుర్గతు లైరి పాండవుల్. 255

వ. నీవు వారలవలని క్రోధంబు విడువు మని కొడుకు వారించి సకలబాంధవహితంబు

---

* ష్ట్రసి యగ్రసుతుండు దాని- † స్మయభయసంభ్రమపరివృతు। లయి వినుచుండగ నిట్టు
లనియెఁ సభలోన- ‡ భావనం బెరిఁగితి- అని పాఠాంతరములు.

సేయం దలంచి ద్రౌపది రావించి శాంతవచనంబుల నిట్లనియె. 256

—••◆ధృతరాష్ట్రుండు ద్రౌపదికిఁ గోరినవరంబు లిచ్చుట◆••—

క. సుందరి నాకోడండ్రర। యం దభ్యర్చితవు నీవ ♦ యతిముదమున నీ
కుం దగఁ బ్రియంబు సేసెద। నిందుముఖీ వేఁడు మెద్ది ♦ యిష్టము నీకున్. 257

వ. అనిన మామకు ద్రౌపది యిట్లనియె. 258

గీ. కరుణతోడ నాకు ♦ వరము ప్రసాదింప। బుద్ధియేని లోక ♦ పూజితుండు
మనువిభుండు ధర్మ♦తనయుండు దాస్యంబు। వలనఁ బాయ వలయు♦వసుమతీశ.

వ. అట్లయినం గురుకుమారులు గురువృద్ధజనలాలితుం డయి పెరిఁగినప్రతివింధ్యు దా
సపుత్త్రుం డన కుండుదు రిదియ నాయిష్టం బనిన నిచ్చితి నింక రెండవవరంబు
వేఁడుమనిన ద్రౌపది యి ట్లనియె. 260

క. నెమ్మిని ధర్మజునలువురు। దమ్ములుఁ దమవస్త్రములయుఁ ♦ దమశస్త్రివరూ
థమ్ములతోడను సకలహిత। తమ్ముగఁ బాయంగ వలయు ♦ దాస్యమువలనన్. 261

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండు నీకోరినవరంబ యిచ్చితి నింక మూఁడవవరంబు వేఁడుమ
నిన ద్రౌపది యిట్లనియె. 262

గీ. వైశ్యసతికి నొక్క ♦ వరమును క్షత్త్రియ। సతికి రెండు శూద్ర ♦ సతికి మూఁడు
విప్రసతికి నూఱు ♦ వేఁడంగఁ జనుగాని। యింక వేఁడ నగునె ♦ యిభపురీశ. 263

*　　*　　*　　*　　*

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండు గోడలిగుణంబులకు ధర్మ వెఱుంగుటకు సంతసిల్లి యనుజ
సహితుం డయిన యుధిష్ఠిరు రావించి నీ సర్వజనసంపదలు రాజ్యంబును నొప్పం
గొనిపోయి యెప్పటియట్ల యింద్రప్రస్థపురంబున సుఖం బుండుము నీకు లగ్గయ్యె
డు మరుగు మని. 264

---

* ఈ పద్యములు తాటియాకు ప్రతిలో మాత్రముండుటచే నిచట ముద్రితములయ్యె.

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండు కోడలిగుణంబులకును ధర్మవెఱుంగుటకును సంతసిల్లి వరంబు వేఁడం
గా దేని నీకు మేలగు తెఱం గెయ్యది చెప్పు మనుటయు ద్రౌపది యిట్లనియె వీరిలో నొక్కరు
నాతో జూదం బాడ నియోగింపుం డనిన ధృతరాష్ట్రుండు శకునిం బిలిచి ద్రౌపదితో ను
క్కఱొుద్దు నొడ్డి యాడు మనిన నక్షంబులు దెచ్చి యర్చించి నీ కిష్టం బైన యొద్దు నొడ్డు
మని శకుని పలికిన ద్రౌపదియును నత్యంత శుచిర్భూతయై నీళ్లను నక్షంబులు పుచ్చుకొని త
మతండ్రి లగు మాద్రేయులం దలంచి నమస్కరించి నాకుఁ బ్రతికూలంబు గాక పాండవుల
ను నన్నును గెలిపించి శత్రులం దుంచు విధంబుగా నాకు ననుకూలురు గావలయునని
మ్రొక్కి యద్దసారంబులు పుచ్చుకొని శకుని కిట్లనియె.

క. ఈసభ నెల్లరు జూడగ। దాసత్వము సేయఁగాని ♦ దాయత్వమునం
జేసి మీతోడఁ బోరఁగ। గానిల్లిన చోటనేను ♦ గ్రమ్మరఁ దివ్వుదున్.

గీ. నీవు నిత్యంబు వృద్ధోప • సేవఁ జేసి యెఱుఁగు దెల్లధర్మంబుల • నెఱుక లేక
కడఁగి నీ కెగ్గుఁ జేసె నా • కొడుకు దీని మఱచునది నేను నిన్నొండు • గఱపనేర.

క. మనమున వైరము దలఁపమి యును *సద్ధర్మాత్ముఁ డగుట • యును గుణములు సే
కొనిదోషంబులు విడుచుట యును నుత్తముఁ డయిన పురుషు • నుత్తమగుణముల్.

వ. ఏను బుద్ధిలేక జూదం బుపేక్షించితి నల్పబుద్ధి సత్త్వుండగు నన్నును మీతల్లి గాంధారినిం దలంచి దుర్యోధనాదుల దుర్గుణంబులం దలంపక సర్వశాస్త్రవిదుం డయిన విదురుండు మంత్రిగా సర్వధర్మవిదుండ వైన నీవు రక్షకుండవుగాఁ గురుకులంబునకు లగ్గగు నని ధర్మరాజుఁ బాండురాజ్యంబునకు నియోగించిన. 267

తరలము. తరుణి ద్రౌపది యిట్లు పాండవ • ధార్తరాష్ట్రుల †దైన భీ
కరపరస్పరకోపవేగము • గ్రన్నఁ బాచి విపత్తిసా
గరనిమగ్నుల నుద్ధరించెఁ బ్ర • కాశకీర్తుల వీరులం
బురుషసింహములన్ నిజేశులఁ • ‡బొల్తి తద్దయు భక్తితోన్. 268

సీ. దానినంతయు భీమ • సేనుండు విని రాజ్య, సంప్రాప్తి పాండవ • సత్త్వ§ములకు
పతి కారణం ‖బుగా • ధృతమయ్యె ననుచింత, కంటెను గష్టంబు • గలదె యొండు
P పేర్మి నపత్యంబు • !ధర్మంబు విద్యయు, ననునివి తేజంబు • నట్ల వఱలుఁ
బురుషుల కెందును • నిరతంబు మిక్కిలి, తేజంబు []ధర్మంబు • దీని విడిచి
¶యలుగఁ గాదె పురుషుఁ • డని కోపఘూర్ణిత, రక్తనేత్రుఁ డై ప • రాక్రమమున

* సత్త్వమచిత్తు- † కైన- ‡ బూని తద్దయుఁ బ్రీతితోన్- § మునకు- ‖ బున ధృతిన య్యె- P పేర్మియు సత్యంబు- ! ఁగర్మంబు- [] ఁగర్మబుద్ధియును- ¶ యలుచుగాఁడె- అని పా॥లు.

గీ. నీవ తోడి తేని * నిరతంబు నేవురు దాసవృత్తి వాసి * తద్దయరుగు
నట్టు లొద్దు నొడ్డి * యాడంగఁ గడగుము యనిన శకుని మగువ * కనియె మఱియు.

గీ. ఆడి యోడి పోరు * టది ధర్మవే వారి కనిన నాతియిట్టు * లనియె నతని
కోవ ముదియు నిలుప * గోలఁదియె వాయుజు గరడి వానితనము * గణఁగినట్లు.

వ. అనిన దుర్యోధనుండు ద్రౌపది కిట్లనియె మా కోపంబులు వారికోపంబులు నుడుప బ్రహ్మాదులకుం గోలఁదియగునె యదియ యొద్దుగా నొడ్డియాడుమనిన శకునియు నవుంగాక యని యొడ్డిన నక్షములకి వరదులైన మా దేవ్రియులు ద్రౌపది గెల్చునట్లు గాఁ బడిన.

క. ఇంక నొక యొద్దు వినుమా శంకిత దివ్యాంబరములు * శరములు రథముల్
కంకటములు భూషణములు సుంకొని నీ వొడ్డియాడు * మున్నతమతివై.

క. అని యిట్టు లొడ్డియాడిన మనమునఁ గౌరవులు వెఱచి మానుమ యనుచున్
వనిత గొనిన సారెలు గడు నన యంబును గెలుపు నిచ్చె * నక్షమలీలన్.

వ. అని వారించిన ద్రౌపదియునుం దన పురుషుల యొద్దకు వచ్చి యున్నంత ధృతరాష్ట్రుండను జనహితుండగు నున యుధిష్ఠిరునిం బిలిచి సర్వధనంబులు రాజ్యంబును నొప్పఁగొను మెప్పటి యట్ల యింద్రప్రస్థ పురంబున సుఖం బుండుము నీకు మేలయ్యెడు మని ధృతరాష్ట్రుండు వెండియు ధర్మజున కిట్లనియె.

శత్రువరుల నుగ్ర ♦ సంగరమునఁ జంపి। కుతలరాజ్యమెల్లఁ ♦ గొందుననియె.269

వ. అనుచు మృగమధ్యంబుననున్న సింహంబునుంబోలె ననుజమధ్యంబుననున్న యా భీమసేను సాంత్వనవచనంబుల వారించి ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్రశాసనంబునం దమ్ములుం దానును ద్రౌపదీసహితంబుగాఁ గాంచనరథారూఢుం డై యింద్రప్రస్థపురంబునకుం జనియె నిట దుశ్శాసనుచేత నంత వృత్తాంతంబును విని దుర్యోధనుండు కర్ణ శకుని సైంధవులతో విచారించి ధృతరాష్ట్రుపాలికిం జని యిట్లనియె. 270

క. అహితుల నెల్లవిధంబుల। * విహతులఁగాఁ జేయునది వి ♦ వేకమని మరు
న్మహితుఁడుదాఁ † జెప్పను ముసు। బృహస్పతి సురేశ్వరునకుఁ ♦ బ్రియహితబుద్ధిన్.

వ. కావున నింక పాండవులకు నెంత లగ్గుచేసియు హితుల మయ్యెదమె యాశీవిషంబుల నలిగించి కంఠసమీపంబున విడుచునట్లు వారి విడిచిపుచ్చి కర్జంబుదప్పితిమి.

ఉ. భూవినుతప్రతాపపరి ♦ భూతవిపక్షుఁడు సవ్యసాచి గాం
డీవము గొన్న భీముఁడు వ ♦ డిన్ గద గొన్నఁ గవల్ కృపాణ వ
ర్మావరణాదిభాసిత మ ♦ హాభుజవిక్రములైన వారలన్
లావు రణంబులో మన క ♦ లంఘ్యబలాఢ్యుల నింక నోర్వఁగాన్. 273

వ. కావున వారల ననుద్యూతపరాజితులం జేసి భూమి వెలువరించుట కార్యంబనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డెట్టకేనియు నొడంబడి పునర్ద్యూతార్థంబు ధర్మనందనుం దోడ్కొని తేరం బ్రాతిగామిం బంచినఁ బితృనియోగం బతిక్రమింపఁ గాదని యప్పుడ కదలి. 274

క. నృపవరుఁ డనుజులుఁ దానును। ద్రుపదతనూజయుఁ బ్రియంబు ♦ తో నరిగిరి హ
స్తిపురంబునకు నశేష। స్వపక్షజనహృదయములకు ♦ ‡ సంతోషము గాన్. 275

వ. అం దెప్పటియట్ల ధృతరాష్ట్ర నిర్మితం బయినసభామంటపంబున సుఖాసీను లై యున్నంత సభిమతాక్షంబులు గొని శకునికితవుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె.276

క. ధనసంపద్రాజ్యంబుల। దినకర తేజుండు మిమ్ము ♦ ధృతరాష్ట్రుఁడు పెం
పునఁ బూజించెం గావునఁ। జన దింకను వాని నొడ్డి ♦ సరి క్రీడింపన్. 277

వ. ఇది యపూర్వంబైన పణంబు దీని నొడ్డి యోటువడినవార లజినవల్కలంబులు గట్టి కందమూలఫలాశనులై బ్రహ్మచర్యంబునం బండ్రెండేండ్లు వనవాసంబు సేసి పదుమూఁడవయేఁడు జనపదంబున నొరులెఱుంగకుండ నజ్ఞాతవాసంబు సేసి యందెఱుంగం బడి రేని నెండియుం బండ్రెండేండ్లు వనవాసంబు నొక్కయేఁ డజ్ఞాతవాసంబు సేయుద మిట్లొప్పుదేని జూదంబాడుద మనినం బునర్ద్యూతార్థంబుగాఁ బిలువంబడి మగుడ నగునే యని. 278

—••♦ధర్మరాజు శకునితో రెండవమాఱు జూదం బాడుట♦••—

క. ధర్మసుతుఁ డొడ్డి శకుని క। ధర్మస్థితి నోటువడియె ♦ దైవముచెయిదిన్

* నిహతులఁ జేయునది యదియె నీతియని- † జెప్పఁడె- ‡ సంతోషము గాన్-అని పా॥లు.

నిర్మిత మయిన శుభాశుభ। కర్మఫలం బెట్లు దేహి • గడవఁగ నేర్చున్. 279

వ. అట్లు పునర్ద్యూతపరాజితు లయిన పాండవులు దమరాజ్యోపభోగంబులు విడిచి విప్రసుహృద్బాంధవజనోపాస్యమానులయి వనంబునకుం బోవ సమకట్టి భీష్మ ధృతరాష్ట్ర విదుర కృప ద్రోణాచార్యుల వీడ్కొనిన నజాతశత్రునకు విదురుం డిట్లనియె. 280

క. వనవాసపరిక్లేశం। బున *కోపదు కుంతిదేవి • భోజాత్మజ గా
వున నాగృహమున నుండెడు। ననవరతము భక్తితో మ • దభ్యర్చిత యై. 281

సీ. ధర్మజ్ఞుఁడవు నీవు • పేర్మిఁ బరాక్రమ, ధనుఁడు భీముం డింద్ర • తనయుఁ డఖిల
యుద్ధవిశారదుం • డిద్ధ † తేజోనిధి, నకులుఁ డర్థజ్ఞుఁడు • ప్రకటబుద్ధి
నెంతయు ‡ సంయమ • వంతుండు సహదేవుఁ, డధ్యాత్మవిద్య నా • రాధ్యుఁ డెందు
ననఘుండు ధౌమ్యుండు • వినుతార్థధర్మంబు, లందు విచక్షణ • సుందరాంగి
దుపద § రాజతనయ • విపులగుణాళి న। న్యోన్యహితుల రగుట • నన్యు లుర్వి
$ నాదరించికాక • భేదింప నోపెడు। వారు గలరె మిమ్ము • ధీరమతుల. 282

వ. మఱియుఁ గృష్ణద్వైపాయనుచేత శిక్షితులరు నారాయణుచేత రక్షితులరు మీకుం బురోహితుండు ధౌమ్యుండు దైవమానుషసంపన్నులరు పరాక్రమంబునం జేసి రాజులను ధర్మచరితంబునంజేసి ఋషులను మహత్త్వంబునంజేసి కుబేరాదులను జయించిన వారలరు మిమ్ము భూమియు గాడ్పునుం జంద్రాదిత్యులు నెప్పుడు రక్షించుచు నుండెదు మెల్లకార్యంబులయందును నప్రమత్తులరయి వర్తిల్లునది భవత్పునర్దర్శన మయ్యెడు మరుగుం డని కఱపిన గురువృద్ధానుమతంబునం దల్లిచరణంబుల కెరఁగి మ్రొక్కినం గొడుకులం జూచి. 283

సీ. అధికలజ్జావన • తాస్యుల నపగ తా, [] భరణాంబరుల ధర్మ • పరుల నజిన
వల్కలధారుల • వరముని వేషులఁ, బాండుకుమారుల • భానునిభులఁ
జూచి దుఃఖిత యయి • సుతులార యిట్టి దు,ర్వ్యసనోపహతులైన • వారి మిమ్ముఁ
జూడక ముందర సురలోకమున కేఁగి, పాండుభూపతి పుణ్య • భాగి యయ్యె
భక్తిఁ బతితోన యనుగఁ ద • పంబుఁ జేసె। మాద్రియే నేల పోవక • మంద భాగ్య
నయితి నని విలాపించి లో • లాక్షి గుంతి। యేడ్చు దుఃఖితులగుచుండ • నెల్లవారు.

మత్తకోకిలము. వీర లిట్టు లనాథు లై ముని • వృత్తి నుండెదు వారె హా
ద్వారకాపుర ¶ నాథ కేశవ • దైత్యభేది భవత్పదాం
భోరుహాశ్రితు లైన వీరలఁ • బూని కావక యుండఁగా
ధారుణీధర నీకు ధర్మువె • ధర్మనిర్మలమానసా. 285

తరలము. అమితసత్త్వులు ధర్మమూర్తులు • హర్పతిప్రతిముల్ రిపు

* కోపునే దేవికుంతి- † యశోనిధి- ‡ విజ్ఞాన- § తనయ యిట్లు- $ నాదరింపఁగాక -[] ధర
ణాను లేకనాంబరుల- ¶ వాసి- అని పాఠాంతరములు.

దుర్మహాలు తాళను లాపగేయుఁడు ♦ ద్రోణుఁడున్ విదురుండు గా
తముఁడు నుండఁగ ధర్మమార్గము ♦ దప్పఁ బాడియె పాండవో
త్తము *లు రాష్ట్రనిరాసయోగ్యులె ♦ ధార్తరాష్ట్రులవంచనన్. 286
క. అన్న సహదేవ నీవును। నన్నలతో నరిగె దయ్య ♦ యడవులకును నీ
వున్నను సుతు లందఱు నిం। దున్నట్టుల నాకుఁ జిత్త ♦ మూఱడి యుండున్. 287
వ. అనుచు శోకాక్రాంత యయి కుంతీదేవి వినయవినమితోత్తమాంగ యయిన
పాంచాలిం జూచి బాష్పజలంబు లురల నిట్లనియె. 288
క. ధవళాక్షి నీకతంబునఁ। † బ్రవిమలమై దుర్పదుకులముఁ ♦ బాండుకులంబున్
భువనముల వెలిఁగె నీవు। ద్భవ మాటను జొచ్చుటను శు ♦ భస్థితితోడన్. 289
గీ. పురుషవృషభు లయిన ♦ పురుషులతోడన। యరిగి పరమభక్తిఁ ♦ బరిచరింపఁ
బోవఁ గనుట నీవు ♦ పుణ్యంబు సేసితి। వంచుఁ బ్రీతిఁ గౌఁగి ♦ లించుకొనియె. 290
వ. అని యిట్లు కోడలింగొడుకులను దీవించి కుంతీదేవి విదురుగృహంబుననుండెనంత.
గీ. పతులపిఱుఁద నుండ ♦ గతి ముక్తకేశియై। పోవుదాని ద్రుపద ♦ పుత్రిఁ జూచి
వంత గారవేందు ♦ నంతిపురంబున। వార లెల్లఁ దలలు ♦ వాంచి ‡ రడలి. 232
గీ. ధర్మతనయుపిఱుఁదఁ ♦ దమ్ములు నలువురు। నరుగు చుండి తత్స ♦ భాంతరమున
జనులు వినుచు నుండ ♦ సంభృతక్రోధు లై। పలికి రధికపరుష ♦ భాషణముల. 293
క. సాహసమున మద్బాహుగ। దాహతి § దుర్యోధనాది ♦ యగుశతము జగ
ద్ద్రోహముఁ జంపుదు నత్యు। గ్రాహవమున హరిహరాదు ♦ లడ్డం బైనన్. 294
గీ. దుష్టచిత్తుఁ డయిన ♦ కష్టు దుర్యోధను। శిరము దన్ను వాఁడ ♦ ధరణిఁ గూల్చి
హీనుఁ డైన దుస్స ♦ సేనుని వధియించి। వేఁడిరక్త మాను ♦ వాఁడఁ గడఁగి. 295
వ. అని భీమసేనుండు పలికిన. 296
మ. కనకోర్వీధరసానుసారరుచిమ ♦ ద్గాండీవనిర్ముక్త $ శ
స్త్రనిపీతారుణవారి శేష [] ముల భూ ♦ తవ్రాతముల్ ద్రావ నో
య్యన నాతోడఁ జతుర్దశాబ్దమున మా ♦ తై పోరుకర్ణాదిదు
ర్జనసంఘుంబుల ? రూపడంతు బలవ ♦ త్సంగ్రామరంగంబునన్. 297
వ. అని యర్జునుండు పలికిన. 298
క. మాయాద్యూతంబున ని। ర్జేయులఁగా మమ్ము నిట్లు ♦ సేసినఖలు న
న్యాయపరు శకుని నస్మ త్సాయక ¶ జితహస్తుఁ జేసి ♦ చంపుదు మాజిన్. 299
వ. అని భీమార్జున నకుల సహదేవులు విజృంభించి కృతప్రతిజ్ఞులై రట్లు పాండవులు
పరిత్యక్తవిభవు లయి గజపురంబు వెలువడిన. 300
సీ. ధృతరాష్ట్రవిభునిమం♦దిరమున నఱచుచుఁ, బఱచె గోమాయువుల్ ♦ పట్టపగల

---

* లరణ్యనివాస- † బవిత్రమై- ‡ రంత- § నాదులగు శత్రుల దుర్మోహుల- $ ప్రతినిషి
క్తారుణ, శస్త్రనిపీతారుణ- [] ముఁ బత్రి- ? దుర్మంత ఘోర- ¶ హతమస్తు- అని పా॥లు.

యప్రదక్షిణముగా ♦ నయ్యె నుల్కాపాత, మపమేఘ * మైయున్న♦యంబరమున
విద్యుత్సహస్రముల్♦విలసిల్లె † మఱి రాహు, పర్వంబు గాకయు ♦ భానుఁ ‡ గప్పె
భూకంప మయ్యె న ♦ ప్పుడు సభాంతరమున, నరు లెల్ల విను చుండ ♦ నారదుండు
వలికె నద్భుతము గఁ ♦ బదునాలు § గవయేఁడు। భరతాజి యగు న ♦ పారవీరు
లయినపాండవులు జ ♦ యం బందుదురు భీమ। మఘవసుతులవిక్ర ♦ మమునఁ జేసి.

వ. ధృతరాష్ట్రుండును దాని నంతయు విని కొడుకుల దుర్నయంబున నింక నెట్టి య
రిష్టంబులు పుట్టెడునో యని వగచుచు విదురుం బిలిచి ధౌమ్య ద్రౌపదీ సహితుల
యిన పాండవులెట్లు వోయి రని యడిగిన నతనికి విదురుం డి ట్లనియె. 302

—విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకుఁ బాండవు లడవికిఁ బోయినరీతి చెప్పుట—

సీ. వదనసరోజంబు ♦ వస్త్రాంతమునఁ గప్పి। కొనియేఁగె ధర్మనం ♦ దనుఁడు మఱియు
భీమ బాహులు రెండుఁ♦బెద్దలుగాఁ $ జేసి, ఘనసత్త్వుఁ డమ్మరు ♦ త్తనయుఁ డరిగె
నిసుము సల్లుచు నమ ♦ రేంద్రపుత్రుఁడు వోయె, భూరేణులిప్తశ ♦ రీరుఁ డగుచు
నకులుండు సనియె మా ♦ నక లజ్జ జేసి య, ధోవక్త్రుఁ డై సహ ♦ దేవుఁ డరిగె
వికృత కేశభరము ♦ ¶ వెలుఁగంగ ద్రౌపది। సనియె రౌద్రయామ్య ♦ సామగాన
ముఖరితాస్యుఁడచును♦ మోలధౌమ్యుండేఁగె। ! సభలజనులువిస్మ ♦యంబునొంద.

వ. అనిన నల్లీల వార లవ్విధంబున నరిగి రని యడిగిన విదురుం డిట్లనియె. 304

క. [] నీకొడుకులచే నికృతి న। పాకృతరాజ్యుఁ డయి ధర్మ ♦ పతి నిజరూక్షా
లోకనజన దాహభయ। ' వ్యాకులుఁ డై చనియె దృష్టి ♦ వారించి వడిన్. 30

క. !! సమరమున బాహుబలద। ర్పము సూపను గంటి ననుచు ♦ బాహు లతి విశా
లము లగఁ జేయుచు నరిగెను। సమీరజుఁ డరాతి ¶ భయద♦సంహననుండై. 306

క. వెఱచఱవ నింతకంటెను। దఱుచుగఁ బాంసుంబు లేసి ♦ తడయక పగఱం
జెఱుతు నని యిసుము సల్లుచు। నుఱక ధనంజయుఁడు రణజ♦యోన్నతుఁ డరిగెన్.

వ. మఱి దుఃఖానుభావంబున ననుచితం బైన తనసుందరరూపంబు సూచి జనులు
దుఃఖింప కుండ ధూళిధూసరితశరీరుం డై నకులుం డరిగె దీనం బైన తన యాననం
బు సూచిన వారికి నెల్ల నెగ్గగు నని యవనతవదనుం డయి సహదేవుం డరిగె.

చ. తడిసినయేకవస్త్రపరి ♦ ధానముతోడ విముక్త కేశియై
తొడరుచు దుఃఖభావమున ♦ ద్రోవది వోయె మహాహవంబునం
బడిన నిజేశమిత్రసుత ♦ బంధుజనంబుల శోకవేదనం
గడుకొని యిట్లు వేఁగుదురు ♦ కౌరవ భామిను ;; లంచుఁ దెల్పుచున్. 309

* మయ్యెను నంబరమున- † రాహువు- ‡ బట్టె- § గగు నేఁడు- $ జాచి- ¶ వ్రేలంగ-
! సకలజనులు శోకజలధిఁ దేల- [] నీకొడుకు నికృతిఁ జేసి యపాకృత- ' వ్యాకుల
మతి నరిగె- !! సమరంబున బాహుల దర్పము- ¶ భీతిసంజననుండై- ;; లనివిధం
బునన్- అని పాఠాంతరములు.

క. భారతరణహతులగు కురు। శూరుల పరలోకవిధులు ♦ సూచించి క్రియా
భారుఁడు ధౌమ్యుఁడు ధర్మవి। చారుఁ డరిగె రౌద్రయామ్య ♦ సామోద్గతుఁ డై.
వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖితుం డయి. 311
తరలము. సమరశూరులు పాండవుల్ జిత ♦ శత్రు లున్నతచిత్తు లు
త్తములు వారలతోడి వైరము ♦ ధర్మయుక్తిఁ గరం బయు
క్తము ప్రజాక్షయకారణం బని ♦ తద్దయున్ భయ మందుచున్
విమనుఁ డై పడి యుండె హా యని ♦ వెచ్చ నూర్చుచు విన్న నై. 312
వ. ఇట్లు వగచు చున్న ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డిట్లనియె. 313
సీ. పాండుకుమారులఁ ♦ బరమధార్మికు లని, వగవక రాష్ట్రంబు ♦ వలనఁ బాపి
వసుపూర్ణ మైన యి ♦ వ్వసుమతి నేకొంటి, వసుధేశ నీ * కింత ♦ వగవ నేల
కలశజ విదుర గం ♦ గాసుత ప్రభృతులు, వారింప † వారింప ♦ వశముగాక
కర్ణ ‡ సౌబలుల యి ♦ క్కుజుపులు విని వారి, కపకారియయ్యె నీ♦యాత్మజుండు
వగవ కధికు లయిన ♦ వారితో వైరంబు। సేసి § కొంటి కరము ♦ చెట్ట యనక
నీవు నీసుతుండు ♦ నేర్తురు గా కొరు। లేమి సేయ నేర్తు ♦ రిందుకులుఁడ. 314
వ. అనిన విదురుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె. 315
తరలము. వగవ నేటికి నింక నైనను ♦ వారలం బిలిపించి యీ
జగతి నెప్పటి యట్ల యేలుచు ♦ సంతసంబున నుండఁగా
జగదధీశ్వర పంపు వంచన ♦ సన్నె యన్యులసంపదల్
మిగిలి $ చేకొన నట్లు సేసిన ♦ మెత్తురే మది నుత్తముల్. 316
గీ. అనిన విదురుపలుకు ♦ లాధృతరాష్ట్రుండు। వినియు విననియట్లు ♦ విపినవాస
గతులఁ బాండుసుతులఁ♦గ్రమ్మఱింపక యు పేక్షించెఁ ¶ బూర్వవిహిత♦కిల్బిషమున.
వ. మఱియు ద్రోణుండు పాండవులకు హితుం డయ్యును దొల్లి యాజోపయాజులవ
రంబున నగ్ని కుండంబున నుద్భవిల్లిన ద్రుపదాత్మజుండు ధృష్టద్యుమ్నుండు పాం
డవసంబంధి యయి ప్రతివీరుం డగుట నాతనితోఁ దనకు సమరం బగు నని యె
ఱింగి పాండవానుగమనంబు సేయక గజపురంబున ధృతరాష్ట్రునొద్దన యుండె
నంత నింద్రప్రస్థపురంబున నిరువదిమూఁ డేఁడులు రాజ్యంబు సేసి పాండవులు పా
పద్యూతపరాజితు లయి. 318
క. వీరు లగుపాండుసుతులు మ। హారణ్యనివాసనిరతు ♦ లయి ధరణీబృం
దారకసహస్రములతో। సారమతుల్ సనిరి నిత్య ♦ సత్యవ్రతు లై. 319
క. అని యిట్లు సభాపర్వం। బునకథ జనమేజయునకు ♦ ముగి వైశంపా
యనుచెప్పినవిధ మంతయు। మనునిభశుభ చరిత నిత్య ♦ మహిమాతిశయా. 320

* కింక- † నెంతయు- ‡ గాంధారుల కుజుపులు- § కొంట- $ చేకొని యిట్లు- ¶ బూర్వ
కర్మ- అని పాఠాంతరములు.

ఉత్సాహము. రాజవంశ * పార్థివేంద్ర • రాజదేవ నిత్యల
శ్రీజయాభిరామ ధర్మ • శీల మిత్రవిద్వదం
భోజవనపయోజమిత్ర • భూరికీర్తి కౌముదీ
రాజితత్రిలోక నిఖిల • రాజ † రాజపూజితా. 321

క. కరుణావతార ధరణీ। సురవరసురభూజ రాజ • సుందర నయబం
ధుర ‡ ధర్మగుణైకధురం। ధర హేమగిరీంద్రధీర • దానవినోదీ. 322

రథోద్ధతము. హార § హీరధవ • శాంశునిర్మలో। దారకీర్తి రణ • దర్పసద్గుణా
¶ వైరివీర నిర • వద్యమన్మథా। కార ధీర పర • గండభైరవా. 322

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతం బైన శ్రీ మహాభారతంబు నందు సభాపర్వంబున నర్ఘ్యాభిహరణంబును శిశుపాలవధయును సభాస్ఖలితుం డయిన దుర్యోధనునం జూచి ద్రౌపదీభీమసేనులు నగుటయు రాజసూయవిభూతి సూచి సహింపక దుర్యోధనుండు జూదం బొనర్చుటయు నందు శకుని కైతవంబు నఁ బరాజయంబును ద్యూతదుర్లభార్ణవమగ్ను లయిన పాండవులం బాంచాలి యుద్ధరించుటయుఁ బునర్ద్యూతపరాజితు లయి పాండవులు వనవాసగతు లగుట యు నన్న ది సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము నందలి

సభాపర్వము సంపూర్ణము.

---

* వార్ధిచంద్ర- † నిత్యపూజితా- ‡ ధర్మధురంధరమం। దర ధైర్యసుహృన్నిధాన- § శారదసుధాంశు- ¶ వారవీర- అని పాఠాంతరములు.

శుభమస్తు.

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

ఆరణ్యపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ కీర్తిశ్రీవల్లభ
లోకజనస్తుత్య సర్వ ♦ లోకాశ్రయ ర
త్నాకరపరివృతసకలధ
రాకాంత జితారి రాజ ♦ రాజనరేంద్రా.

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు పాండవులు నిజాయుధంబులు ధరియించి కృష్ణాసహితంబుగ నుత్తరాభిముఖులై యరిగిన నింద్రసేనాదులైన మూలభృత్యులు పదునాలుగువేలరథంబులతోడ సుభద్రాభిమన్యులం బ్రతివింధ్యాది ద్రౌపదేయులం దోడ్కొని వారిపిఱుందన యరిగి రంత నప్పాండవులం జూచి పౌరు లెల్లం బరమదుఃఖితులై. 2

క. చనునె యధర్మద్యూతం, బున నిట్టులు పాండురాజ ♦ పుత్రులఁ బ్రభులన్
వనగతులఁ జేయ దుర్యో, ధన ధృతరాష్ట్రులకు విగత ♦ దయహృదయులకున్.

క. క్రూర * తర ధార్తరాష్ట్రని, కారము వారింప రైరి ♦ గాంగేయుఁడు న
బ్భారద్వాజుఁడుఁ గృపుఁడు ను, దారుఁడు విదురుండు నేమి ♦ దలఁచిరొ బుద్ధిన్. 4

సీ. కర్ణజయద్రథ ♦ గాంధారులాప్తులై, యుండంగ లోభిదు ♦ ర్యోధనుండు
రాజుగా నీతని ♦ రాజ్యంబునం దెట్టు, లుండంగ నేర్తుమీ ♦ యుర్వి నింక
నేది ధర్మువు ప్రజ ♦ నెవ్వరు గాతురు, పరమధార్మికులైన ♦ పాండుసుతుల

---

* త దుర్యోధను నపకారము- అని పాఠాంతరము.

యరిగినచోటికి ♦ యరుగుద మని వారి, పిఱుఁదన చని పాప ♦ * భీతమతులు
పీరులార మమ్ము ♦ విడిచి మీ కరుగంగ। జనునె మాకు నొండు ♦ శరణ మెద్ది
సాధులకు నసాధు ♦ సహవాసమునఁ బాప। సంప్రయోగ మగుట♦సందియంబె. 5

క. తిలలును నీళ్లును వస్త్రం। బులుఁ బుష్పసుగంధవాస ♦ మున సౌరభముం
బొలుపెసఁగఁ దాల్చుఁ గావున। నలయక సత్సంగమమున ♦ నగు సద్గుణముల్. 6

వ. సాధుసమ్మతంబులైన గుణంబుల నొప్పి జన్మవిద్యాకర్మంబులం బ్రశస్తులరై యార్య
వృత్తులరైన మీసహవాసమున నుండి ధర్మవిదులముఁ గృతార్థుల మగుదుము దు
ష్కృతంబులయం దనారంభు లయ్యును జనులు దుర్జనదర్శన స్పర్శన సంభాషణ స
హవాసాదులం జేసి ధర్మవిహీను లగుదురు గావున నేము దుర్యోధనురాజ్యంబు
న నుండ నోపము మాయనుగమనంబున కొడంబడవలయు నని కృతాంజలులైన
నవ్విప్రులం జూచి ధర్మతనయుం డి ట్లనియె. 7

క. మాయందు లేనిగుణములు। మీయనురాగమునఁ జేసి ♦ మిక్కిలి వెలిఁగెన్
మీయనుగతి మాకు నభి। ప్రాయము వనవాసదుఃఖ ♦ భర మోపుదు రే. 8

గీ. వలవ దుడుగుండు మీ రని♦వారి నెల్లఁ। గరుణఁ బాండవజ్యేష్ఠుండు♦గ్రమ్మఱించెఁ
బౌరు లట్లు నివర్తింపఁ ♦ బడి నిరంత। రార్తనాదు లై యరిగిరి ♦ హస్తిపురికి. 9

వ. ఇట్లు దమతోడన వనవాసంబు సేయ వచ్చువారల నిలిపి పాండవులు గృతప్రస్థాను
లై గంగాతీరంబునం బ్రమాణాఖ్యవటంబున విడిసి గంగాస్నానంబు సేసి నాఁటిప
గలును రాత్రియు నంద యుండి రంతఁ బ్రభాతంబున. 10

చ. పరువడి నగ్నిహోత్రములు ♦ బంధులు శిష్యులుఁ దోడ రా మహీ
సురవరు లెల్లఁ బాండు నృప ♦ సూనులకెుద్దకుఁ బ్రీతి నేఁగుదెం
చిరి బహువేదఘోషములఁ ♦ జేసి నిరస్తసమస్తకిల్బిషో
త్కరు లగు చున్న ధన్యులు జ ♦ గత్పరిపూజ్యులు బ్రహ్మసమ్మితుల్. 11

వ. ఇట్లు దమతోడన వనవాసము సేయ నిశ్చయించిన విప్రుల నతిప్రీతి గౌరవంబున
నర్చించి తదాశీర్వాదంబుల నభినందితుండై ధర్మతనయుండు వారల కిట్లనియె.12

క. † అపహృతసర్వస్వుల మై। సపత్నుల నికారమునఁ బ్ర ♦ చండాటవిలో
విపులఫలశాకమూలము। లుపయోగించుచును నిష్ఠ ♦ నుండెదు మాతోన్. 13

క. రా నేల వచ్చి నవయం। గా నేల నివాసములకుఁ ♦ గ్రమ్మఱి చనుఁ డు
గ్రానేకప శార్దూల భ। యానక వనవాస మర్హ ♦ మగునే మీకున్ 14

వ. అనిన విని బ్రాహ్మణులు పరమదుఃఖితులై మీర కాని మాకు నొండుగతి లేదు
మమ్ముల ననన్యశరణ్యుల విడుచుట ధర్మంబు గాదు. 15

గీ. ఆశ్రితు ‡ లను భక్తు ♦ లగువారి నెప్పుడు। నన్యులైన విడువ ♦ § రట్టివిప్ర
వరుల భక్తిపరుల♦ ¶ వసుమతీశ్వర మీకు। ధార్మికులకు విడువఁ♦దగునె చెపుఁడ.

---

* భీతాకార- † అపగత- ‡ లును- § రనిన విప్ర- ¶ వసుధేశ మీయట్టి- అని పా॥ లు.

వ. అస్మత్పోషణోపాయంబులకుఁ జింత సేయ వలదు వన్యమూలఫలంబుల నేమ తెచ్చికొని యుపయోగించుచు జపహోమాధ్యయనాది పుణ్యక్రియల మీఁకుం బ్రియంబు సేయుచును ధన్యుల మర్యాద మధర్మవర్తియయి మీఁకపాయంబు సేసిన ధార్తరాష్ట్రులు రాష్ట్రంబున నుండ నోప మనిన వారలరాక కొడంబడి. 17

గీ. ఇష్టమృష్టాన్నములఁ దొల్లి • యెల్ల ప్రొద్దుఁ। దృప్తులగుచున్న వసుమతీ• దేవవరులఁ
గానలందు శాకాశనుల్ • గాఁగ నెట్లు। సూడనోపుదు నని ధర్మ•సూనుఁ డపుడు.

శౌనకుఁడు ధర్మరాజునకు ధర్మంబులు సెప్పుట

వ. శోకమూర్ఛితుం డై మహీతలంబునం బడినయాతని నాశ్వాసించి శౌనకుండను బ్రహ్మర్షి దొల్లి యాత్మవ్యవసాయార్థంబు జనకగీతంబు లయిన శ్లోకంబుల యర్థంబు లు యుధిష్ఠిరున కిట్లనియె. 19

క. శోకభయస్థానంబు * ల। నేకము గలిగిన వివేక • హీనుఁడు మదిలో
నాకులతఁ బొందునట్లు వి। వేకము గలవాఁడు బుద్ధి • వికలుం డగునే. 20

క. శారీరమానసమహా। దారుణదుఃఖములఁ జేసి • తఱిఁగి శరీరుల్
కూరతర బాధలఁ బొందుదు। రా రెంటిని జెఱుతు రార్య • లమలినబుద్ధిన్. 21

వ. వ్యాధి శ్రమానిష్ట సంయోగేష్ట వివర్జనంబు లనునాలుగింటం బుట్టిన శారీరదుఃఖంబులు క్రియాప్రయోగంబుల నుపశమిల్లు మఱి స్నేహజంబు లయిన మానసదుఃఖంబులు జలంబుల నగ్ని యుపశమిల్లెడు నట్లు విమలజ్ఞానంబునం జేసి యుపశమంబు నొందు. 22

క. స్నేహార్ణవమగ్నుం డయి। దేహి మహాదుఃఖముల న • ధృతిఁ బొందును దుఃఖాహతుఁడు శోక తాపవి। మోహి యగున్ స్నేహమూల • ములు రాగాదుల్.

వ. కావున బంధుమిత్ర ధనసంచయంబులవలని స్నేహంబు విడుచునది పద్మపత్రంబు నీరు వొరయనియ ట్లెఱుక గలవారికి నెట్టియెడలను స్నేహంబు వొందదు స్నేహంబున రాగంబును రాగంబునం గామంబును గామంబునం గ్రోధంబును గ్రోధంబునం దృష్ణయు వర్తిల్లు. 24

క. అది సర్వదోషముల కా। స్పద మది దురితక్రియాను • బంధంబులకున్
మొదలు నిరంతరదుఃఖ। ప్రద మని † మదిఁ దలచి తృష్ణఁ• బాతురు సుమతుల్.

వ. మఱియుఁ దృష్ణాతురుం డర్థలోభంబునఁ గోటరస్థం బైన యనలంబునం జేసి దగ్ధంబగు వృక్షంబునుం బోలె వినాశంబు వొందు నర్థాసక్తుం డైనవాఁడు శుభంబులు వడయనోపండు మృత్యువువలనం బ్రాణులకు భయంబుగల యట్లర్థవంతులకు రాజచోరస్వజనజలానలంబులవలన భయంబు నిరంతరంబు. 26

గీ. జలములందు మత్స్యంబులు•చదలఁ బక్షు। లామిషం బెట్లు భక్షించు•నట్లు దివిరి

* లనేకంబులు గలిగినను విహీనవివేకుం డాకులత- † దొఱఁగినను దృష్ణ- అని పాఠాంతరములు.

మెల్ల వారును జేరి య ♦ నేకవిధుల। ననుదినంబును భక్షింతు ♦ రర్థవంతు. 72

క. అర్థను యనర్థమూలం। బర్థమ మాయావిమోహ ♦ నావహము నరుం
డర్థార్జనదుర్లభమున న। పార్థీకృతజన్ముఁ డగుట ♦ పరమార్థ మిలన్. 28

వ. అట్టియర్థంబువలన దర్పకార్పణ్య మానభయోద్వేగంబులు వుట్టుఁ గావున నర్థో పార్జనచింత సేయవలదు రూప యౌవన ధన జీవిత ప్రియసంవాసంబు లనిత్యంబు లగుట నందు బుద్ధిమంతులు మోహింప రనిన నమ్మునివరునకు ధర్మతనయుం డి ట్లనియె. 29

సీ. ఆత్మోపభోగార్థ ♦ మర్థలాభేచ్ఛ నా, కెన్నండు లేదు మ ♦ హీసురాగ్ర
గణ్యుల నత్యుగ్ర ♦ కాననాంతరమున, నెవ్విధంబున భరి ♦ యింతునో క్కో-
యని యిష్టు వగచెద ♦ ననవద్యగుణయుక్తి, ననఘ మాయట్టిగృ ♦ హస్థతతికిఁ
బోష్యుల నెల్లెడఁ ♦ బోషింపక యుండను, విప్రుల నతిథుల వృథయ పుచ్చఁ
జనునె నిజధనంబు ♦ సంవిభాగించి యా। వలయు సాధురక్ష ♦ వలయుఁ జేయ
* నఖిలయాశ్రమంబు♦లందు గృహస్థాశ్ర। మంబ కాదె యుత్త♦మంబు వినఁగ.30

వ. మఱి యార్తభీతుల కభయంబును దృషితునకు జలంబును బుభుక్షితునకు నన్నం బును శ్రాంతునకు శయనాసనంబులు నిచ్చుట సనాతనంబైన యుత్తమగృహస్థధ ర్మంబు తృణభూమ్యుదక ప్రియవచనాదరంబు లెల్లవారికి నవశ్యం బాత్మార్థంబుగా నన్నపాకంబును నసాక్షికభోజనంబును వృథాపశుఘాతంబును బాపహేతువు ల గ్నిహోత్రంబులు ననడ్వాహంబులు నతిథి బాంధవ విద్వజ్జన గురు మిత్ర భామినీ నివహంబు లపూజితంబులై యెగ్గు సేయును గావున గృహస్థుండు సర్వసంతర్పకుండు గావలయుం గావునం బ్రతిదినంబునుం బక్షి శునక శ్వాపదార్థంబు సాయం ప్రా తర్గకాలంబులయందు వైశ్వదేవంబు సేసి యమృతాశియు విఘసాశియుఁ గావల యు యజ్ఞశేషం బమృతంబు నాఁ బరఁగు నతిథిభుక్తశేషంబు విఘసంబు నాఁ బ డునట్టివృత్తి వర్తిల్లువాఁ డుత్తమగృహస్థుం డనిన ధర్మరాజునకు శౌనకుండిట్లనియె.

క. హరివిషయాభిలాషము। గారణముగ నెంతయెఱుక ♦ గలవారును దు
ర్వారవికారముఁ బొందెదు। వారు నిజేంద్రియము లవి యు♦వశ్యము లగుటన్.32

వ. సంకల్పజం బైన కామంబునం దగిలిన మనస్సుచేతం బ్రేరితంబులై శ్రోత్రాదీంద్రి యంబులు శబ్దాదివిషయంబులం బరిభ్రమించుటం జేసి విషయాభిలాషవిశిఖవిద్ధు లై దేహులు తేజోలుబ్ధంబు లైన శలభంబులుంబోలె శోకానలంబునం బడి తమ్మె ఱుంగక యవిద్యాకర్మతృష్ణలం జేసి సంసారచక్రంబునందుఁ బ్రవర్తిల్లుదు రట్టిబ్ర హ్మాదితృణపర్యంతభూతప్రవృత్తియందు రాగద్వేషవిముక్తులై యభిమానమత్స రంబులు విడిచి వేదచోదితం బైన సమ్యక్సంకల్పం బింద్రియనిగ్రహంబు వ్రతవి శేషంబు గురుసేవనం బాహారయోగం బధ్యయనాగమంబు కర్మసన్యాసంబు చి

---

* నఖిలాశ్రమంబు- అని పాఠాంతరము.

త్తనిరోధం బనునెనిమిదింటను గర్మానుష్ఠానంబు సేసినమహాత్ములు దమతమత
పోమహత్త్వంబునంజేసి సంసారంబు జయింతురు నీవును శుశ్రూషాశ్రవణగ్ర
హణ ధారణోహాపోహార్థ విజ్ఞాన తత్త్వజ్ఞాన సమన్వితుండవు నీచేతం బ్రారబ్ధంబు
లైన యవి సర్వంబులును సంపన్నంబు లగు. 33

క. * వసువులు రుద్రాదిత్యులు। వసుధేశ తపంబుగౌర ♦ వంబున నైశ్వ
ర్యసమృద్ధు లైరి తపమునఁ। బ్రసిద్ధముగ నిష్టసిద్ధి ♦ వడయుము నీవున్. 34

వ. తపస్సిద్ధు లైనవారు దమ తలంచిన దానిన పడయుదురు గావుననీవు నుపశమవం
తుండవయి తపంబు సేసి యోగార్థసిద్ధి వడసి బ్రాహ్మణుల భరియింపు నీకు మనో
రథంబు సఫలం బగు ననిన శౌనకువచనంబు సేకొని భ్రాతృమధ్యగతుండైన ధ
ర్మతనయుండు ధౌమ్యునకు నమస్కరించి యిట్లనియె. 35

గీ. వనమునకువచ్చినవయంగ♦వలవదుడుగుఁ।డనినను డుగకమీతోన♦యరుగుదెంతు
మనిరిబ్రాహ్మణుల్ వీరికాహార మేయు।పాయమునను గ్రవనమునఁ♦బడయ †వచ్చు

వ. వీరల విడువ నోప నేమి సేయుదు ననిన విని ధౌమ్యుండు పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి
ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 37

గీ. భూతరాశి దొల్లి ♦ పుట్టి బుభుక్షాభి। తప్త మయినఁ జూచి ♦ తద్భయంబు
నపనయింపఁ గడఁగి ♦ యదితిసుతాగ్రణి। గమలబాంధవుండు♦ ‡ గరుణతోడ. 38

వ. ఉత్తరాయణగతుం డై యుర్వీరసంబు పరిగ్రహించి దక్షిణాయనగతిం బర్జన్యభూ
తుండై యోషధులం బడసి రాత్రులయందుఁ జంద్రకిరణామృతంబునంజేసి వా
నిం దడుపుచు వర్ధించి యం దన్నంబు పుట్టించి ప్రజాప్రాణధారణంబు సేయుటం
జేసి యన్నం బాదిత్యమయం బని యెఱింగి తొల్లి భీమ వైన్య కార్తవీర్య నహు
షాదులు యోగసమాధినిష్ఠులై సూర్యభజనంబున నన్నంబుఁ బడసి యాపద
లవలనం బ్రజల సముద్ధరించిరి గావున. 39

లయగ్రాహి.

వారిరుహమిత్రునమ♦రోరగమునిద్యుచర♦చారణగణప్రణుత♦చారుగుణులోకా
ధారునఖిలశ్రుతిశ♦రీరుహరిశంకరస♦రోరుహభవప్రతిము♦దారుణతమిస్రా
దారణమరీచిపరి♦పూరితదిగంతరుచి♦భూరికరుణానిరతు♦సూరుఁ ద్రిజగద్ర
క్షారతుసహస్రకరుఁ♦గోరిభజియింపుము మ♦నోరథఫలంబులగు♦భూరమణ నీకున్.

వ. అని ధౌమ్యుండు విశుద్ధాత్ముం డైన ధర్మరాజునకు సూర్యుం డర్యముండు భగుండ
నునివి మొదలుగాఁగల నామంబు లష్టోత్తరశతంబును నభీష్టసిద్ధిప్రదంబులయిన
వాని విస్పష్టార్థవర్ణోచ్చారణంబును విధియుక్తంబును గా నుపదేశించి దీనిం దొ
ల్లి యింద్రువలన నారదుండు వడసె నారదువలన వసు వసురాజు వడసె నాతని
వలన నేను బడసితి నిది దేవనిర్మితంబు దీననాదిత్యు నతిభక్తి నారాధింపు మనిన.

---

* వసురుద్రాదిత్యాఖ్యులు- † నేర్చు- ‡ గ్రహముతోడ- అని పాఠాంతరములు.

—◆◆ధర్మరాజు సూర్యు నారాధించి వరంబు గొనుట◆◆—

సీ. హితుఁ డైన తనపురో ◆ హితునుపదేశంబు, పేర్మితోఁ జేకొని ◆ ధర్మరాజు
నెమ్మిఁ బుష్పోపహా ◆ రమ్ముల నాదిత్యుఁ, బూజించి భాగీర ◆ థీజలంబు
లందుండి విషయంబు ◆ లం దింద్రియంబుల, నమలవ్రతాను భా ◆ వమున నుడిపి
వాయుభోజనుఁడుఁ బ్రా◆ ణాయామపరుఁడునై, సూర్యాదినామముల్ ◆ సూర్యుగుఱిచి
జపము సేయుచున్నఁ ◆ దపనుఁ డాతనికిఁ బ్ర। త్యక్షమయి త్రిలోక ◆ చక్షుఁ డమర
వరుఁడు దురితహరుఁడు ◆ తరణి త్రయీమూర్తి। వనజమిత్రుఁ డిట్టు ◆ లని యెఁ గరుణ.

వ. నీ తపమునకు మెచ్చితి నీ వరణ్యమున నుండఁగల పండ్రెండేండ్లును వన్యఫలమూల శాకంబులు మహానసంబున ద్రుపదరాజపుత్రిచేత సాధితంబులై యక్షయంబులైన చతుర్విధాహారంబు లగు నని వరం బిచ్చి వనజహితుం డంతర్హితుం డైన. 43

చ. అడరఁగ ధర్మనందనుఁ డ ◆ హర్పతిచేత వరంబు * నెమ్మితోఁ
బడసి మహీసురోత్తముల ◆ భవ్యులఁ బల్వుర నిర్వహించె న
ప్పుడు దు్రపదాధిరాజనుత ◆ పొల్పుగ వండినశాకమూలముల్
గడురుచి నిష్టభోజనను ◆ † ఖంబును దృప్తియుఁ జేయు చుండఁగన్. 44

వ. ఇట్లనేకసహస్రమహీసురవరుల ననుదినంబును నభిమతభోజనంబులం దనిపి విఘసామృతభోజనంబులం దృప్తులైన తనపతులభుక్తశేషంబు ద్రుపదపుత్రిక యుపయోగించు చుండం గొన్ని దినంబు లంద యుండి పాండవులు బ్రాహ్మణులచేతం గృతస్వస్త్యయనులై బ్రహ్మర్షిసంఘుంబులతోఁ గామ్యకవనంబున కరిగి రంత నిట ధృతరాష్ట్రుండు విదురుం బిలిపించి నీవు భార్గవుకంటె బుద్ధిమంతుఁడవు పాండవ కౌరవులకు సముండవు విచారించి చెప్పు మింక నప్పాండవు లేమి సేయువా రని న విదురుం డిట్లనియె. 45

మత్తకోకిలము. దేవమూర్తులు పాండుపుత్రులు ◆ ధీరచిత్తులు వారి పెం
పీ వెఱుంగని వాఁడవే ధర ◆ ణీశ వాయుసుతుండు గాం
డీవియున్ భుజవిక్రమప్రక ◆ టీకృతుల్ వివిధాస్త్రవి
ద్యావిశేషులు వైరివీరులఁ ◆ దక్క నిత్తురె పోరులన్. 46

క. మొనసి యధర్మద్యూతం। బున భేదము పుట్టఁ బాండు ◆ పుత్రులకును నీ
తనయుల కని మును చెప్పిన। విన నొల్లక కొడుకుపలుకు ◆ వింటివి కడఁకన్. 47

వ. ఇంక నైనను వారి రావించి తొల్లి నీచేతం బడయం బడిన రాజ్యంబునందుఁ బ్రతిష్ఠాపించి కీర్తియు ధర్మంబును నిలుపుము రాజ్యంబును ద్రివర్గంబును ధర్మమూలంబులు గావున నంద వర్తిల్లుచు నధర్మవర్తి యయి కర్ణ శకుని దుశ్శాసన శిక్షితుం డైన దుర్యోధనుదు శ్చేష్టితంబుల కొడంబడ వలవదు. 48

* నెమ్మితో- † ఖంబులఁ దృప్తుల, ఖంబులఁ దృప్తుని- అని పాఠాంతరములు.

గీ. వీనిపుట్టిన * పాపంపు ♦ వేళఁ బెక్కు। దుర్నిమిత్తముల్ పుట్టిన ♦ † నిర్ణయించి
యేను జెప్పితిఁ దొల్లియు ♦ వీనిచేత। నెట్టుఁ గౌరవులకు నెగ్గు ♦ పుట్టు ననియు. 49

వ. కులదూషకు దూషించి కులంబు రక్షించుట ధర్మువు ధర్మరాజు నఖిలమహీరాజ్య
రక్షకుం జేసి పుత్రపౌత్రమిత్రామాత్యబంధువర్గంబుల నెల్ల రక్షింపుము సభా
మధ్యంబునందు ద్రౌపదీ భీమసేనులం బ్రార్థింప దుశ్శాసనుం బంపుము. 50

చ. అతిశయతాపసోత్తముఁ డ ♦ హర్పతి తేజుఁ డజాతశత్రుఁ డూ
ర్జితుఁ డజితుండు నీసుతులు ♦ సేసిన యెగ్గు దలంపఁ డాతనిన్
ధృతి ‡ ననునీతుఁ జేయుము ప్రతీ ♦ పకులో § త్తమ యిట్లు లైన నీ
కృతమునఁ గౌరవాన్వయ మ ♦ కల్బిషకీర్తిఁ బ్రకాశితం బగున్. 51

వ. అని పలికినవిదురుపలుకులు విని కడు నలిగి ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 52

క. నా దేహంబునఁ బుట్టిన। యాదిసుతున్ విడువ నెట్టు ♦ లగు నాత్మజులం
గా దనక విఘాతించుద। యాదూరులు గలరె యిట్టు ♦ లన నీ కగునే. 53

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రుని విడిచి పాండవులయొద్దకుఁ బోవుట

వ. నీవు నాకొడుకులయున్నతి కెన్నండు సహింపవు నీసహాయత్వంబు నే నొల్లఁ
బాండవులకడ కేనియు నొండుకడ కేనియు నీ కిష్టం బైనచోటికి నరుగు మనిన నా
క్షణంబ విదురుండు మనోజవైకరథారూఢుం డై పాండవులకడకుం గామ్యకవనం
బున కరిగె నంత నతనిరాక దవ్వులం గని ధర్మరాజు భీమసేనున కిట్లనియె. 54

సీ. గాండీవ మాదిగాఁ ♦ గలయాయుధంబుల, నుక్కివంబున నప్పు ♦ డొడిచికొనఁగ
మఱచినవాఁ డయ్యె ♦ మందాత్ముఁ డాధార్త, రాష్ట్రుండు గాంధార ♦ రాజతనయు
వచనముల్ విని యక్ష ♦ వతినెపంబున వానిఁ, గష్టుఁ డై కొని సమ ♦ కట్టి మనల
మగిడింపఁగా దుష్ట ♦ మతిఁ జేసి విదురుఁ బు, త్తెంచెఁ గాకున్న నే ♦ తెంచునె యితఁ
డింక జూద ¶ మాడ ♦ నే నోప నిది పని। గాఁగ వచ్చు నొ క్కొ ♦ కడఁగి విదురుఁ
డేమి సేయువార ♦ మితనిని యోగంబు। మనకుఁ జేయ కునికి ♦ మానుమం బె. 55

వ. అని తమలో విచారించుచున్న సమయంబున విదురుం డేతెంచిన నతనికిఁ బ్రత్యు
ద్గతులై వినయప్రియసత్కారంబుల సంతుష్టుం జేసి తదాగమననిమిత్తం బడిగిన
వారికి విదురుం డిట్లనియె. 56

క. మఱి వారికి మాఱును గడు। హితుఁడవు చెపు మయ్య యింక ♦ నెయ్యది కార్య
స్థితి యని ధృతరాష్ట్రుం డే। కత మిష్టం బైనకార్య ♦ గతి న న్నడిగెన్. 57

వ. ఏను నుభయపక్షంబులవారికి జగంబునకు లగ్గుగ హితం బైన తెఱంగు సెప్పిన నది
సర్వజనరుచికరం బైన యాహారంబు రోగాతురునకు నరుచికరం బైనయట్లు యత
నికి రుచియింప దయ్యె. 58

---

* యప్పటి- † బాలుతనిర్ణ। యించి యేఁ జెప్ప నేనీకు నితని చేత- ‡ ననురక్తు, నభిషిక్తు- § ద్వహ- ¶ మాడి నే నోడ- అని పాఠాంతరములు.

గీ. కార్యగతుల తెఱఁగు • కలుషాపు సెప్పిన। నధికమతులు దాని • నాదరింతు
రల్పభాగ్యబుద్ధు • లగువారలకు నది। విరసకారణంబు • విషముఁబోలె. 59

వ. దానఁజేసి ధృతరాష్ట్రుండు నన్నొల్లక మెగ్గులు వలికి నీవు విపరీతచేతస్కుండ
వింతుండ వలవదు పాండవులకడకుం బొమ్మనిన వచ్చితి రూపలావణ్యవతి యై
వృద్ధశ్రోత్రియునిచేతం బరిణీత యైన తరుణియుంబోలె రాజ్యలక్ష్మి యద్దురాత్ము
నందు విరక్త యకాని ప్రీతిఁ బుట్టింపదు. 60

గీ. ధర్మరహితు లైన • ధార్తరాష్ట్రులకు భూ। రాజ్యలక్ష్మి సుస్థి • రంబు గాదు
ధర్మతనయ నిన్నుఁ•దదాశ్రిజ్య *సంపదల్। వలచి తమకుఁ దాము•వచ్చి పొందు. 61

వ. నావచనంబున నెగడునది యనిన ధర్మరాజు నట్ల చేయుదు నని యొడంబడి యు
న్నంత ధృతరాష్ట్రుండు పాండవులయొద్ద విదురునునికి యెఱింగి ధృతిహీనుం డై త
నహృదయంబును దృష్టి యుం బోని విదురుం బాసి నిమిషంబేనియు నిర్వహింప
నోపక సంజయున కిట్లనియె. 62

క. నెమ్మిగలవాని నాచి। త్తమ్మెఱిఁగెడువాని † సకల • ధర్మప్రియు నా
తమ్ముని ‡ విదురుం దోడ్కొని। ర మ్మరుగుము కామ్యకాఖ్య • రమ్యాటవికిన్. 63

వ. అని పంచిన నప్పుడ సంజయుం డతిత్వరితంబునఁ గామ్యకవనంబున కరిగి. 64

మ. ధరణీదేవసహస్రసంఘములతో • ధౌమ్యుండు ధర్మక్షమా
భరణుల్ నల్వురు దమ్ములున్ విదురుఁడుం•బాంచాలియుం బ్రీతిఁ బం
ధుసు లై కొల్వఁగ నొప్పుచున్న బుధబం • ధున్ ధర్మరాజుం బ్రభా
స్వర తేజుం బ్రభుఁ గాంచి సం • జయుఁడు సంజాతప్రమోదాత్ముఁ డై. 65

క. వనవాసము § సేసియుఁ బ్రభు। వనరాజ్యము సేయునట్టి • వడువున సంతో
షనిబద్ధబుద్ధి యగుయమ। తనయునకును భక్తి మ్రొక్కి • తా నిట్లనియెన్. 66

వ. మిమ్మును ధర్మాధర్మవిదుం డైన విదురునిం గారవేంద్రుం డెప్పుడుం దలంచు చుం
డు మీయనుమతంబునఁ దన యనుజుం దోడ్కొని తేర నన్నుఁ బుత్తెంచె నని
న విని ధర్మరాజు విదురున కిట్లనియె. 67

గీ. సర్వజనులును ధృతరాష్ట్రు • శాసనంబు। సేయు చున్నచో మనకు వి • శేషభక్తిఁ
జేయవలయుఁ గావున నెడ•సేయ కరుగు। మనినవిదురుండు ✠ గరిపురి•కరిగెనంత.

వ. ధృతరాష్ట్రుండును వినయవినమితోత్తమాంగుం డైన విదురు నతిస్నేహంబునం
గౌఁగిలించుకొని మూర్ధాఘ్రాణంబు సేసి నీవు నిత్యక్షమానిరతుండవు నాబుద్ధి
లేమికి క్షమియింపు మనిన విదురుం డి ట్లనియె. 69

గీ. నీవు నీసుతుండు • నెఱిఁ దప్పి ¶ పలికినఁ। బథ్య మయిన పలుకుఁ • బలుకవలయు
వీరు లయిన పాండ•వేయులతో విగ్ర। హంబు సేయు టిది స•యంబు గాదు. 70

---

* సంపద। వలచి తనకుఁ దాన- † విదురు- ‡ నిటవేతోడ్కొని- § సేయుచు- ✠ గజపు
రి- ¶ యలిగిన- అని పాఠాంతరములు.

వ. అనుచు నప్పటియట్ల కార్యసహాయుం డై విదురుండు ధృతరాష్ట్రునొద్ద నున్న నయ్యిద్దఱసంగమంబునకు శంకించి దుర్యోధనుండు కర్ణ శకుని దుశ్శాసనులతో నిట్లనియె. 71

క. పాండవహితుఁ డగు విదురుఁడు। వెండియుఁ జనుదెంచి కార్య ♦ విధులందు సహా
యుం డయ్యె నతనితోడ హి।తుండయి మంతనము సేయుఁ♦దొడఁగెన్ విభుఁడున్.

వ. వీర లింకఁ బాండవుల నిందులకు రావించువార లయిన నగ్నివిషజలంబులు ప్రయోగించి వారల కపాయంబు సేయుదమనిన విని శకుని దుర్యోధనుం జూచి యిట్లేల బాలిశం బైన మతిఁ దలంచితివి విదుర ధృతరాష్ట్రులు విపరీతమతులై రావించినను నిత్య సత్య నిరతులైన యప్పాండునందనులు దమ చేసిన సమయంబు సలుపక యేల వచ్చువా రగుదు రనిన శకుని దుర్యోధనులకుఁ గర్ణుం డిట్లనియె. 73

ఉ. ఇత్తఱిఁ బన్నిపోయి పయి ♦ నెత్తి రణం బొనరించి వారలన్
మిత్తికి నంపి ధాత్రి నిర ♦ మిత్రముఁ జేయుద మట్టులైనఁ ద
ద్వృత్తులు *నీకు దక్కుఁ గురు ♦ వీర కడంగుమ నావుడున్ మదో
న్మత్తుఁడు గౌరవుం డతని మాటకు ♦ సంతస మంది చెచ్చెరన్. 74

వ. సమరసన్నద్ధుం డై సమస్తబలంబును సమకట్టి వెలువడినం దనదివ్యదృష్టిసంతయు నెఱింగి కృష్ణద్వైపాయనుండు వచ్చి యిది ధర్మంబు గా దని దుర్యోధనుని వారించి ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె. 75

క. పుడమియు రాజ్యముఁ గోల్పడి। యడవుల నేకతమ యున్న ♦ యప్పాండవులం
గడఁగి † వధియింతునని నీ। కొడుకు కరిగెడు ‡ నిట్లు దలఁపఁ ♦ గూడునె బుద్ధిన్. 76

క. § ధృతియుతు లయి సత్యవ్రత। రతు లయి పదుమూఁడువత్స ♦ రంబులు ధర్మ
స్థితి $ జరిపివార కడఁగెద। రతులపరాక్రములు మీఁద ♦ నాహవమునకున్. 77

క. వనగతు లని వారలపైఁ। జని భంగముఁ బొంది రాఁగ ♦ సమకట్టెడు నీ
తనయుఁడు గావున నీ వా। తని వారింపు [] మది యనుచి♦తం బని ¶ నెమ్మిన్.

క. విను మేను నీవు గురుశాం। తనవులు విదురుండు నుండి ♦ తగునె యధర్మం
బు నుపేక్షింపఁగ !! ననయం। బును బాండవ ? విగ్రహంబు ♦ వుట్టుటలగ్గే. 79

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖితుం డై నాకును గాంధారికిని భీష్మ విదుర కృప ద్రోణులకు ననిష్టం బైన దుష్టద్యూతంబు ప్రవర్తిల్లె దుర్బుద్ధి యైనదుర్యోధనుం బుత్రస్నేహంబున విడువ నోప నేమి సేయుదు ననిన ధృతరాష్ట్రునకుఁ గృష్ణద్వైపాయనుం డిట్లనియె. 80

—•◆ధృతరాష్ట్రునకు వ్యాసుఁ డింద్ర సురభిసంవాదంబు సెప్పుట◆•—

సీ. ఎల్లనెయ్యములకుఁ ♦ దల్లిదండ్రులయందు। సుతులవలని నెయ్య ♦ మతిశయంబు

---

* నీక దక్కు-- † వధియింపఁగా- ‡ నిట్టితలఁపు- § ధృతిఁ బాండుసుతులు సత్యవ్రతుల- $ నలిపి తార- [] మిది- ¶ పేర్మిన్- !! ననయంబున- ? నిగ్రహంబు- అని పా॥ లు.

ధనము లెంత గలిగి • నను సుతరహితులు। కెవ్విధమునఁ మనఃప్రియమ్ము లేదు. 81

వ. తొల్లి సకలగోమాత యయిన సురభి సురరాజుకడకుం బోయి కారుణ్యంబుగా నేడ్చిన దానిం జూచి సురపతి విస్మితుం డై యిట్లేల రోదనాకులితలోచన వయి యున్న దాన వెల్లవారికి లగ్గు గదా యనిన నిందునకు సురభి యిట్లనియె. 82

క. నీవజ్రము రక్షింపఁగ। నావారికిదక్కఁ ద్రిభువనంబులఁ గల * భూ
తావలి కెల్లను కుశలము। దేవేంద్ర జగత్త్రియప్ర • దీప మహాత్మా. 83

వ. దీనిం జిత్తగింపుము బలంబు గలబలీవర్దంబులతో బలహీనంబు లయినవానిం బూన్చిన నవి దుర్వహ భారవహన మహాలాంగ లాకర్షణంబులయం దసమర్థంబులైన నడిచియుం బొడిచియు ములుకోలలం గుట్టియుఁ దిట్టియును దుర్బలంబులగు బలీవర్దంబుల జనులు బాధింపంబోయిన నేను దానికి దుఃఖించెద ననిన సురభికి సురపతి యిట్లనియె. 84

క. నీకు నపత్యశతంబు ల। నేకంబులు గలవు వాని • కేకాకృతి దుఃఖ
ఖాకులత సంభవింపదు। శోకింపకు మనిన సురభి • సురపతి కనియెన్. 85

వ. దేవా దీనాననంబు లయి దుర్బలంబులయిన యపత్యంబులదుఃఖం బే నెట్లుసూడ నేర్తు ననిన నిందునిందు దానికిం గరుణించి వర్షంబువలనఁ దృణవర్ధనంబు గావించి దుర్బలబలీవర్దంబులకు బలుపు గావించె నని యింద్రసురభిసంవాదంబు వేదంబులయందు వినంబడుఁ గావున నీకును బుత్రస్నేహంబు సామాన్యంబు గా దైనను దీనులై వనంబున నవయు చున్న యప్పాండవులకు దయాళుండ వగుము. 86

గీ. నీవుఁ బాండుండు విదురుండు • నెమ్మి నాకు
నొక్కరూ పైన † యట్టు ల • యుదితయశులు
నీసుతులు నూర్వురును బాండు • నృపతనూజు
లేవురును నొక్కరూపుగా • నెఱుఁగవలయు. 87

క. సుజనుల సహవాసంబునఁ। గుజనులు సద్ధర్మమతు ల • గుట నిక్కము ధ
ర్మజునొద్దనుండి నీయా। త్మజుఁడు ప్రశాంతుండు ధర్మ • మార్గుండు నగున్. 88

వ. రాజర్షి యైన ధర్మరాజుతోడి సహవాసంబు సర్వహితంబుగావున నాతని నుపాసించి దుర్యోధనుం డతనియొద్దఁ గొండొకకాలం బుండునట్లుగాఁ బనుపు మట్లయిన నుభయపక్షంబులకు లగ్గగు ననిన ధృతరాష్ట్రుండు గృతాంజలి యయి మునీంద్రా దుర్యోధనుండు నాపలుకులు వినండు కురుకులంబు రక్షింప బుద్ధి గలదేని వాని మీర శిక్షింపుం డని మ్రొక్కిన. 89

క. అనఘుఁడు మైత్రేయుం డను। మునినాథుఁడు వచ్చి ధర్మ • మున నాతనిఁ దా
ననుశాసించుఁ దిరంబుగ। నని చెప్పుచు నప్పరాశ • రాత్మజుఁ డరిగెన్. 91

వ. అంత. 90

* జీవాళి- † యట్లు నీకుదిత- అని పాఠాంతరములు.

ఉ. న్యాయవిదుండు గామ్యకవ ♦ నంబున ధర్మజునొద్దనుండి మై
త్రేయుఁడు ధీయుతుం డరుగు ♦ దెంచిన నప్పుడ యమ్మునీంద్రు * మే
ధాయుతుఁ డాంబికేయుఁ డుచి ♦ తస్థితిఁ బూజితుఁ జేసె నాత్మని
శ్శ్రేయసలాలసుం డయి వి ♦ శేషసపర్యలు చేసి భక్తితోన్. 92

వ. ఇట్లు దనచేతం బూజితుం డై సుఖవిశ్రాంతుం డైనమునివరునకు ధృతరాష్ట్రుండు ముకుళితహస్తుం డై భట్టారకా యెందుండి వచ్చితి రని యడిగిన నతనికి మైత్రేయుం డి ట్లనియె. 93

చ. అలఘుతపోభరంబున జ ♦ టాజినముల్ ధరియించి రూక్షవ
ల్కలములు గట్టి కూరలును ♦ గాయలుఁ బండ్లును భోజనంబుగా
నలయక కామ్యకం బనుమ ♦ హావిపినంబున నున్న పాండవే
యులకడనుండి వచ్చితిఁ గు ♦ రూత్తమ నీసుతు నిన్నుఁ జూడఁగన్. 94

వ. ఏ నఖిలతీర్థదర్శనార్థంబు పరిభ్రమించుచుఁ గురుజాంగలంబున కరిగి యందుఁ గురుకులోత్తము లైనపాండుపుత్త్రులం జూచితి. 95

గీ. అనిన నవనతాస్యుఁ♦డయి ధృతరాష్ట్రుఁ డి।ట్లనియె నెట్లు సెప్పుఁ♦డయ్యయందుఁ
బాండవులకు సత్య ♦ భాషణులకుఁ గుశ। లంబె వార లిటుఁ ద♦లంతు రొక్కొ. 96

క. అమితభుజశక్తి నంతకు। సము లప్పాండుసుతు లిందు ♦ సా భ్రాత్రస్నే
హమునకు విచ్ఛేదము గా। సమయాతిక్రమము సేయ ♦ సమకట్టరు గా. 97

వ. అనిన మైత్రేయుం డి ట్లనియె. 98

క. చను దెంచి మహామునివరు। లనవరతము వారలకుఁ బ్రి ♦ యం బొనరఁగ దీ
వన లీఁగఁ జేసి కుశలము। మనుజేశ్వర వారు ధర్మ ♦ మతియుతు లగుటన్. 99

క. వారలు సమయము దప్పిన। వారిజరిపుహితులగతు ల ♦ వశ్యముఁ దప్పున్
వారికి నకారణం † బ ని। కారము నీకొడుకు సేసెఁ ♦ గడు నహితుం డై. 100

వ. అని దుర్యోధనుంజూచి యయ్యా నీవు బుద్ధిఁగలవేనిఁ బాండవులతోడి విరోధం బుడుగు మట్లయిన నీకును వారికిం గురుకులంబునకు లగ్గగు నాపలుకుఁ జేకొనుము.

సీ. వజ్రసంహనను ల ♦ వార్యపరాక్రముల్, పాండుకుమారు లా ♦ ఖండలాభు
లందఱు నాగశ ♦ తాయుతప్రాణు లు, గ్రాహవకాంక్షు లు ♦ త్సాహపరులు
వారలలో బల ♦ వంతుండు బక హిడిం, బాసురు లనువారి ♦ నాహవమునఁ
జంపె నాగాయుత ♦ సత్త్వ జరాసంధు, నెక్కటి యోర్చిన ♦ యక్కజుండు
ఘోరవనమున వీరుఁ గి ♦ మ్మీరుఁ డను సు। రారి నిశ్చలభీకరా ♦ కారుఁ గిట్టి
పోర వధియించి నట్టిస♦మీరజునకు। ‡ భూరిబలునకు మార్కొను♦వారు గలరె.

వ. వారికి వాసుదేవ ధృష్టద్యుమ్నులు సంబంధి సహాయులు జరామరణవంతు లైన మనుజులు వారిం జెనకి యెట్లు జీవింతురు నీవు వారితోడి పొందు గోడంబడియుండు

---

* నింద్రాయుతు- † బపకారము- ‡ భూరిభుజునకు- అని పాఠాంతరములు.

మిది కార్యం బనిన మైత్రేయుపలుకు లాదరింపక పాదాంగుష్ఠంబున నేల వ్రాయు చు బాహు లెత్తి తొడలుసఱచి నగు చున్నదుర్యోధనుం జూచి మైత్రేయుం డలిగి యీయపరాధంబున నాహవం బగు నందు భీముగదాఘాతంబున నీయూరుయుగ్మంబు భగ్నంబయ్యెడు మని శాపం బిచ్చిన వెఱచి ధృతరాష్ట్రుండు మునీంద్రా యట్లుగా కుండం బ్రసాదింపు మనిన నమ్మునివరుం డి ట్లనియె. 103

గీ. కడఁగి వీనికి సమబుద్ధి ♦ గలిగె నేని। గాదు శాపఫలం బట్లు ♦ గాక బుద్ధి
హీనుఁడై గర్వితుం డయ్యె ♦ నేని శాప। హవ్యవాహఫలంబు వీఁ ♦ డనుభవించు.

వ. అని ప్రసన్నుండై యున్న మైత్రేయునకు నాంబికేయుం డి ట్లనియె. 105

గీ. కిమ్మీరుం డనురక్కసుఁ। డమ్మారుతతనయుచేత ♦ నత్యుగ్రవనాం
తమ్మున నిహతుం డయిన వి। ధ మ్మెట్టులు చెప్పు మప్పు ♦ తం బిది యనినన్. 106

వ. నాపలుకులు నీకొడుకు వినండే నేలచెప్పెద దీనిం బాండవసహాయు లైన విప్రులచే త విదురుం డిమ్ముగా నెఱింగినవాఁ డతనివలన విను మని చెప్పి మైత్రేయుం డరిగినం గిమ్మీరవధకథాశ్రవణ కుతూహలుం డై ధృతరాష్ట్రుండు విదురు నడిగిన విదురుం డి ట్లనియె నిందుండి చని పాండవులు మూఁ డహోరాత్రంబులు నిరంతరప్రయాణంబులు సేసి కామ్యకవనంబు సొచ్చువా రొక్కనాఁటి యర్ధరాత్రంబున రాక్షసప్రచారవేళయందుఁ బరిభ్రమించుచు రాక్షసమాయ గావించు చున్నవాని నతి నిశిత దంష్ట్రికరాళం బైన తన వదనగహ్వరంబుఁ దెఱచి గుగ్గిల్లుమెఱవ బభ్రుకేశంబులు దూల బాలార్కరశ్మియుతంబయినబలాహకంబునుం బోలె సకలప్రాణి భయజనకంబుగా గర్జిల్లు చున్నవాని నిజపాద ఘట్టిత మహీతల ప్రచలన వేగవేల్లిత వల్లీ పల్లవ బాహుపరిరంభణ సుఖంబుఁ బాదపంబుల కాపాదించు చున్నవాని నెదుర నొక్కరక్కసుం గని రంత వాఁడును బ్రాహ్మణసంఘంబు ముందటఁ గృష్ణాజినావృతులై వచ్చు పాండవులం గని మార్గనిరోధియైన మహాపర్వతంబునుం బోలె నుండ నదృష్టపూర్వప్రమాణం బైన వానికాయంబుఁ జూచి నిమీలితనయన యయి దుశ్శాసనకరాకృష్ట విశీర్ణ వేణీభరంబు వెనువెంట నొలయం బాంచాలి పంచపర్వతంబుల నడిమి నదియుంబోలెఁ బతులనడుమ భయవ్యాకులితచిత్త యైన నింద్రియంబులు విషయతతిం బరిగ్రహించు నట్టు లేవురు నక్షోమలిం బట్టుకొని భయపడ కుండ నాశ్వాసించు చున్నంత. 107

క. రక్షోఘ్నమంత్రముల నా। * రాక్షసమాయాబలస్ఫు ♦ రణంబు జెఱిచెఁ గ్రియా
దక్షుఁడు ధౌమ్యుఁడు పాండవు। లీక్షించుచు నుండఁగా న ♦ హీనప్రతిభన్. 108

వ. అంత. 109

క. ప్రతిహతమాయుని నత్యా। యతభుజయుగుఁ గోపఘూర్ణి ♦ తారుణవిస్ఫా
రితనేత్రు నసురుఁ జూచి భ। రతకుల † నందనుఁడు ధర్మ ♦ రా జి ట్లనియెన్. 110

---

* రాక్షసమాయారచన స్ఫురణ, రాక్షసమాయాపరిస్ఫురణ- † వర్ధనుఁడు- అని పా॥ లు.

వ. నీ వెవ్వరివాఁడ వెవ్వండ విద్వనంబున నేల యున్నవాఁడవనిన వాఁ డిట్లనియె. 111

క. ఏను బకాసురునను జుఁడ। గీనాఖుఁడ మానవులకుఁ ♦ గిమ్మీరుఁ డనం
గా నెగడుదు నీకామ్యక। కాననమున సర్వసత్త్వ ♦ ఖాదనబుద్ధిన్. 112

క. పాయక యుండుదు రాక్షస। మాయల సమరంబు సేసి ♦ మనుజుల విగతో
పాయులఁ జంపుచు భక్షణ। * సేయుదును నరాతులకు న♦ జేయుఁడఁ బోరన్. 113

వ. నాకు వెఱచి యెల్లవారును నతిదూరంబున దీనిం బరిహరింతురు మీ రెవ్వ రిందు
ల కేల వచ్చితిరి మి మ్మందఱ వధియించి యిపుడ భక్షించెద ననిన వానికి నయ్యుధి
ష్ఠిరుం డి ట్లనియె. 114

గీ. ఏను ధర్మసుతుఁడ ♦ నీతఁడు భీముఁడు। వాఁడు విజయుఁ డల్ల ♦ వారు నకులు
పాండవులము సమయ ♦ పడి వనవాసంబు। సేయ వచ్చితిమి వి ♦ శేషయుక్తి.

సీ. అనవుడు రాక్షసుం ♦ డట్ట † హాసంబుతో, నెట్టెట్టు భీముఁడే ♦ యీతఁ డేమి
పుణ్యమో వీని నె♦ప్పుడు సంపఁగాంతునో, యనియున్న చోఁ దాన♦యరుగుదెంచె
నధికు మాయన్న బ ♦ కాసురు నాయిష్ట, సఖు హిడింబాసురుఁ ♦ జంపియున్న
ఖలు మ్రింగి జీర్ణంబు ♦ గావింతు వాతాపిఁ, దడయక మ్రింగిన ♦ తపసియట్టు
లనిన రక్కసునకు ♦ వలిగినయగ్రజు। నలుక మెఱిఁగి పీరుఁ ♦ డర్జునుండు
మొనసి గాండీవంబు ♦ మోపెట్టె నవశిత। ఖడ్గపాణు లైరి ♦ కవలు నంత. 116

కిమ్మీరుం డను రాక్షసుఁడు భీమునిచేఁ జచ్చిన కథ.

ఉ. ఘోరపరాక్రముల్ ప్రబల ♦ కోపపరుల్ పృథుసారభూరిభూ
మీరుహపాణు లుద్ధతు ల ♦ మిత్రవిఘాతులు ‡ వీరబృందబృం
దారకు లాప్పు చొండోరులఁ ♦ దాఁకిరి దారుణభంగిఁ బొంగి కి
మ్మీరసమీరసూనులు న ♦ మీరవిఘూతపయోధులట్టి లై. 117

తరలము. పొరిని వారలచేతియున్నత ♦ భూరుహాయుధముల్ పర
స్పరకఠోరశిరస్స్థలంబుల ♦ పై వడిం బడి మత్తకుం
జరశిరగ్గపతితంబు లైనల ♦ సన్మృణాళములట్ల జ
ర్జరిత మయ్యెఁ దదారవప్రతి ♦ శబ్ద మొప్ప § నభంబునన్. 118

వ. ఇట్లొక్కముహూర్తంబు వృక్షయుద్ధంబు సేసి యాసన్నమహీరుహంబులు సమ
సిన నిద్దఱు శిలాయుద్ధంబు సేయు నెడం బవనజక్షిప్తనిష్ఠురశిలాహత హృదయుం
డై భానుం బట్టుకొను స్వర్భానుండునుంబోలెఁ గిమ్మీరుండు భీముం బట్టుకొని
న భీముండు వాని హీనబలుంగా నెఱింగి కృతాంతదండానుకారంబులయిన తన
బాహుదండంబుల నమ్మనుజకంటకు కటికంఠ ప్రదేశంబులు వట్టుకొని నేలం బెట్టి
దేహయష్టి విఱిచి బకుం జంపినవిధంబున వధియించి. 119

గీ. బకహిడింబులు హతు లైనఁ♦బనివిపనివి। యఱచి శోకింపఁగానక♦యమపురమున

---

* సేయుదునను రాతులకు- † హాసము చేసి ఎట్టెట్టు- ‡ దైత్యరాజ- § నగంబులకు -అని పాఠాలు

కరిగి తక్కట రాక్షస ♦ యనుచుఁ దెరువు। వాయఁ బావని దక్కలే♦బరము వైచె.

వ. ఇట్లు ధర్మరాజువచనంబునం గిమ్మీరు నత్రకమంబున వధియించి తద్వనవాసులకు రాక్షసభయంబుడిపినమహావీరు మారుతాత్మజు ధర్మార్జుననకులసహదేవులును ధౌమ్యాది మహీసురులును బ్రశంసించిరని విదురుండు గిమ్మీరువధ సెప్పిన విని ధార్తరాష్ట్రులకు హృదయచలనంబయ్యెనిటఁ బాండవులుగామ్యకవనంబుననుండునంత.

—•• ♦ యాదవపాంచాలాదులు పాండవులకడ కేతెంచుట ♦ ••—

సీ. వసుమతీరాజ్యంబు ♦ వలన నిరస్తులై, మునివృత్తి నత్యుగ్ర♦వనములోన
నవయుచుఁ బాండుభూ♦నాథనందను లున్న, వారని విని యతి ♦ కుపితమతుల
ధృతరాష్ట్రసుతుల నిం ♦ దించుచుఁ బాంచాల, యాదవవృష్ణిభో ♦ జాంధు లెల్ల
నచ్యుతప్రముఖులై ♦ యప్పాండవులకడ, కేతెంచి శోకప ♦ రీతు లగుచు
నున్న నధికధర్మ ♦ యుక్తుఁ డు పేందుఁడు ♦ నిక్కృతిఁ జేసి పాప ♦ నియతబుద్ధిఁ
బాండవులకు నట్ల ♦ పాయంబు సేసిన। ధార్తరాష్ట్రులకును ♦ దద్ద యలిగి. 122

క. అనిఁ గర్ణ శకుని దుర్యో। ధన దుశ్శాసన నవాస్త్ర ♦ ధారాపాతం
బునఁ దృప్తిఁ బొందు వసుధాం। గన రాక్షస కాక గృధ్ర ♦ గణములతోడన్. 123

క. అవినీతుల వధ్యులఁ గా। రవపాంసులఁ జంపి ధర్మ ♦ రాజునకుఁ గురు
ప్రవరున కొసరింపుద మీ। యవనీ * రాజ్యంబు సెల్ల ♦ నవహితయుక్తిన్. 124

వ. అని యుగాంత్యకాలకుపితకృతాంతాకృతినున్న జగన్నాథు జనార్దనుం బ్రశాంతచిత్తుం జేసియర్జునుం డతని నిట్లని కీర్తించె. 125

గీ. పూజ్యుఁడవు పురాణ ♦ పురుషుండ వీశుండ। వప్రమేయుఁడవు చ ♦ రాచరంబు
లయినభూతరాసు♦లచ్యుత నీయంద। పుట్టు నిలుచు లయముఁ♦బొందు చుండు.

వ. నీవు దొల్లి గంధమాదనంబునం గందమూలఫలాశనుండవై పదివేలేండ్లు తపంబు సేసి పుష్కరంబున నేకాదశ సహస్రవర్షంబులు జలంబు లాహారంబుగా నుండి ప్రభాసం బనుతీర్థంబున దివ్యసహస్రవర్షంబు లేక పాదస్థితుండ వయి యుండి బదరీవనంబునం బవనంబు భక్షించుచు నూర్ధ్వబాహుండ వయి యేకపాదంబున ననేకసహస్రవర్షంబులు నిలిచి సరస్వతీ†చక్రంబున నజినోత్తరవాసుండవై నియమకృశశరీరంబుతోఁ బంద్రెండువర్షంబు లశేషవ్రతంబులు సలిపిన తపో‡నిధానుండవు నిఖిలలోకజైత్రుండ వయి చైత్రరథంబున నుత్తమక్రతువు లనేకంబులు సేసి యొక్కొక్క క్రతువునకు నూఱేసి లక్షలు సువర్ణంబులు దక్షిణ లిచ్చిన యజ్ఞపురుషుండవు తపోయజ్ఞంబులు రెంటను సమృద్ధతేజుండ వయి దైత్యదానవేంద్రుల వధియించి యింద్రున కింద్రత్వం బేకాధిష్ఠితంబు సేసినలోకప్రభుండ వదితి కశ్యపుల కుదయించి యింద్రానుజుండవై త్రివిక్రమంబులం ద్రిజగంబుల నభివ్యాపించిన విశ్వరూపధరుండవు. 127

* రాజ్యాధిషేక మవిజితశక్తిన్- † సత్రంబున- ‡ నిధానంబవు- అని పాఠాంతరములు.

క. నరకశిశుపాలు రాదిగ। ధరణీకంటకుల నధిక ♦ తరదర్పులఁ బ
ల్వుర వధియింపఁగ మహి నవ। తరించినమహాత్ముఁడవు ను ♦ తస్థిరశక్తిన్. 128

క. అనృతము మదమును మత్సర। మును గ్రోధము దుర్వికార♦మును బొరయునె ని
న్ననుపమగుణముల నీకొరు। లెన పోల్పఁగఁ గల రె సురము♦నీంద్రప్రణుతా. 129

వ. అని కృతాంజలి యయిన ధనంజయుం జూచి దనుజభంజనుం డిట్లనియె. 130

గీ. నరుఁడు నారాయణుండు నాఁ♦బరఁగునాది।మునుల మిద్దఱమందు నీ♦వనఘ నరుఁడ
వేను నారాయణుండన♦నూనశక్తి। యుతుల మై మర్త్యయోనిఁబు♦ట్టితిమి పేర్మి.

తరువోజ. నిరతంబుగా నేను♦నీ వనుభేద ♦ నియమంబు * లేకున్కి♦నిక్కము మనకు
నిరువురకును నీకు ♦ నిష్టుండ నాకు ♦ నిష్టుండ మఱి నీ క ♦ నిష్టుండు నాకుఁ
గర మనిష్టుం డట్లు ♦ గా నమ్ము మనుచు ♦ ఘనభుజుల్ భువనోప♦కారైకమతులు
హరియు నర్జునుఁడుఁ బ్రి♦యముతోడఁ దగిలి♦యన్యోన్య † హితభావ♦లాడుచున్నంత

—•◆ ద్రౌపది శ్రీకృష్ణునితోఁ దనపరిభవంబు సెప్పి దుఃఖించుట. ◆•—

వ. అఖిలరాజలోకపరివృతుం డయి యున్న నారాయణు నొద్దకు వచ్చి ద్రుపదరాజ
పుత్త్రి ముకుళితకరాంబుజ యయి నిన్ను నాదిసర్గంబునఁ బ్రజాపతి వని యసితుం
డయిన దేవలుండును సత్యంబువలన యజ్ఞంబులం బుట్టించుటం జేసి నిత్యసత్యమ
యుండ వయిన యజ్ఞపురుషుండ వని కశ్యపుండును శిరంబున దివంబును బాదం
బుల మేదినియును లోచనంబుల లోకంబులు నభివ్యాపించుటం జేసి సర్వమయుం
డవని నారదుండును నక్షయజ్ఞాననిధి వని సర్వమునిముఖ్యులును జెప్పిరి. 133

మధ్యాక్కర. అని ననివృత్తులై పుణ్యచరితులై ♦ యాత్మప్రబోధ
వినిహితచిత్తులై సర్వధర్మార్థ ♦ విదు లయి తృప్తిఁ
దనరెడు ‡ రాజవరులకుఋషి యోగ ♦ ధరులకు సాధు
జనులకు గతి నీవ నిత్యకారుణ్య ♦ సర్వశరణ్య. 134

వ. నీయంతర్గకరణప్రవృత్తిగోచరం బెద్దియు లే దయినను నాపడినపరాభవం బె
ఱింగించెద. 135

సీ. పార్థివప్రభుఁ డైన ♦ పాండుమహీపతి, కోడల నయి యుద్ధ ♦ కుశలు లయిన
§ పాండుతనూజుల ♦ భార్య నై పూజ్యుండ, వైననీ ¶ సఖయు నై ♦ యధికశక్తిఁ
బరఁగు ధృష్టద్యుమ్ను♦భగిని నై ధృతరాష్ట్రు, పట్టిచే సభఁ దల ♦ పట్టి యీడ్వఁ
బడి పాపకర్ముచేఁ ♦ బరిధాన మొలువంగఁ, బడి దారుణం బైన ♦ పరిభవంబు
పడితి నిట్టినన్నుఁ ♦ బాండవుల్ సూచుచు। నుండి రొరులువోలె ♦ నుక్కు దక్కి
యాపగాతనూజుఁ ♦ డాదిగాఁ గలవృద్ధ। బంధుజనులు సూచి ♦ పలుక రయిరి.

క. శరణనినవారిఁ గరుణా। కరు లయి రక్షించుపురుష ♦ [] కారాన్వితులే

* లేదైక్యనిష్ఠయు- † గుణహితు లగుచుండిరంత- ‡ రాజర్షివరులకును యోగ- § పాండవ
వీరుల- ¶ యనుజనై- [] కారాన్వితులై- అని పాఠాంతరములు.

శర ణని యడిచిన * వారి౦! పర భీమార్జునుల బాహు ♦ బల మేమిటికిన్. 137

వ. భర్తృభ్రాతృపుత్రబంధుజనంబులు గలిగియు నాథ లేనివా రయి రట్టిరొడం గ ర్ణుండు నన్నుం జూచి నగియె. 138

గీ. కర్ణునగవు లోక ♦ గర్హితుం డగు దుస్స! సేను † చెయిదికంబె ♦ శిఖయుఁబోలె నడరి నామనంబు ♦ నతి ‡ దారుణాకృతి! నేర్చుచున్నయది మ ♦ హీధరుండ. 139

వ. తొల్లి వేదాధ్యయనంబు సేయుచు బాలకేళీవినోదంబున నున్న కాలంబునఁ బ్రమాణకోటియందు సుప్తుం డయిన భీమసేను నంటఁగట్టి గంగ మడువునం ద్రోచియు విషంబుఁ బెట్టియు విషసర్పంబులం గఱపించియు జననీసహితులైన యే పురను వారణావతంబున లక్కయిల్లు సొనిపి యందు దహనంబుఁ బ్రయోగించియు ననేకంబులైన యపకారంబులు సేసియు నిప్పుడు దుర్యోధనుం డధర్మద్యూతంబున రాజ్యంబు నపహరించి రాజలోకసమక్షంబునం దమ్ము నిరాకృతులం జేసినను బరాక్రమపరాఙ్ముఖులైన పాండవులు నాపరిభవం బె ట్లుడిగెద రని బాష్పధారానిభృతపయోధర యయి పాణిపల్లవంబున నయన సమ్మార్జనంబు సేయు చున్న పాంచాలిం జూచి వాసుదేవుం డి ట్లనియె. 140

చ. తనరుచు నున్న నీహృదయ ♦ తాపనిమిత్త మునన్ సురేంద్రనం
దనుపటుబాణపాతహతి ♦ § నద్ధృతరాష్ట్రబలంబు మృత్యుసా
దనమున కేఁగుఁ జు మ్మిదియ ♦ తథ్యము నావచనంబు దప్ప దీ
వననిధు లేడు నింకిన ది ♦ వంబును రాత్రియు సంచలించినన్. 141

వ. అనిన నర్జునుండు ద్రౌపదిం జూచి యిట్లనియె. 142

ఉ. ఈ పురుషోత్తముండు మన ♦ కిందఱకుం గుశలంబు సేయుచుం
బాపకలంకపంకములఁ ♦ $ బాపుచు నుండుటఁ జేసి దుర్మదో
ద్దీపిత ¶ శత్రులోకవిత ♦ తింబరిమారుతు మిల్ల మేల సం
తాపముఁ బొందఁ జేయఁగఁ ద్రి ♦ ధామజయోన్నతి గల్గి యుండఁగన్. 143

వ. అనిన ధృష్టద్యుమ్నుండు సక్రోధుం డయి యిట్లనియె. 144

క. వినయవిహీనుల దుర్యో! ధన దుశ్శాసనులఁ బవన ♦ తనయుఁడు గాధా
తనయుని నరుఁ డేఁ గుంభజు! ననిఁ జంపుదు మేల వగవ ♦ నంబుజనేత్రా. 145

వ. అని యందఱు ద్రుపదరాజపుత్రి నాశ్వాసించి రంత నచ్యుతుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె. 146

గీ. ద్వారవతినుండి నే యుయు ♦ ధానువలన ! ధారుణీశ యింతయు విని ♦ తత్క్షణంబ

---

* నాలింపరు- † చెయ్వు- ‡ దారుణక్రియ నేచుచున్న- § ఁదద్ధృత- $ బాయఁగఁ జేయుటఁ జేసి- ¶ శత్రుసంఘుముహతిం బరమార్థము పొందునేల సం! తాపము నీకుఁ జేయఁగఁ ద్రిధామ—శత్రుసంహతిహతిం బరమార్థము పొందునేల సం! తాపము నీమనంబునఁ ద్రిధామ- అని పాఠాంతరములు.

యరుగుదెంచియాపన్నుఁడ • వైవనిన్నుఁ। జూచిదుర్గఖోపహతమన • స్కుండనైతి.

వ. అయ్యవసరంబున నేను మీయొద్ద నుండమింజేసి యిట్టి దుర్వ్యసనంబు సంభవి ల్లెం గామజంబులైన స్త్రీద్యూతమృగయాపానంబులను నాలుగు దుర్వ్యసనంబు లం బ్రవర్తిల్ల కుండఁ బ్రతిపాదింపవలయు నందును విశేషంబుగా * ననర్థమూలం బయిన ద్యూతంబుఁ బరిహరింపనినాఁడు పాపం బగు నని హేతుదృష్టాంతంబులు సూపి కృప ద్రోణ విదుర గాంగేయులం దోడుసేసికొని యాంబికేయు నొడంబ ఱిచి దుష్టద్యూతంబు సర్వప్రకారంబుల వారింతు. 148

—••◆కృష్ణుఁడు ధర్మరాజునకు సౌభకాఖ్యానంబు సెప్పుట◆••—

క. † తలఁచి హితంబునఁ బథ్యముఁ। బలికినఁ జేకొననిధర్మ • బాహ్యుల నవివే
కుల నిగ్రహింతు మీ కె। గ్గులు మత్సాన్నిధ్యమున న • గు నె యెయ్యెడలన్. 149

వ. ఏను సముద్రతీరంబున సాల్వుతోడం బది నెలలు యుద్ధంబు సేసి వానివధించుచుం డి యక్కడ మసలితి నది కారణంబుగా మీకు దుర్వ్యసనావసరంబున నలబ్ధసన్ని ధానుండ నయితి ననిన నది యెట్లని యుధిష్ఠిరుం డడిగిన నాతనికి ‡ సౌంభకాఖ్యా నంబు సవిస్తరంబుగాఁ గృష్ణుం డిట్లని చెప్పె నీయజ్ఞంబున నర్ఘ్యనిమిత్తంబున న సహిష్ణుం డయిన శిశుపాలుండు నాచేత నిహతుం డగుట విని వానితమ్ముండు సా ల్వుం డనువాఁడు తద్వధప్రవర్తిత క్రోధుం డయి కామగమనం బయిన తన సౌం భకం బనునగరంబుతో సన్నద్ధుం డయి వచ్చి ద్వారవతీపురంబు నవరోధించి.

చ. ప్రతినరపాలకాలు శిశు • పాలు బలాధికుఁ జంపి దర్పసం
హితుఁ డగు చున్న § కృష్ణ ఖలుఁ • డెక్కడ నాతనిఁ బూని నేజయో
న్నతి వెలయంగఁ జంపెద ర • ణంబున నంచు నలంఘ్యవిక్రమో
ర్జితుఁ డయి దాని చుట్టు విడి • సెం జతురంగమహాబలంబుతోన్. 151

క. మే లగుతత్పురబాహ్య వి। శాలోద్యానము లతాల • సాల సరళ హిం
తాల తమాలావలి ని। ర్మూలితముగఁ జేసెఁ దచ్చ • మూ సామజముల్. 152

వ. మఱి తృణజలధాన్యసమృద్ధం బయి శతఘ్నీప్రముఖానేకయంత్రంబుల నలంఘ్య పరిఘాప్రాకారంబులను నపారబలరక్షిత ఘనకవాట చతుర్గోపురంబులను బ్ర హృష్టపుష్ట వీరసుభట సంకులంబులను నపరిమిత గజతురంగ శతాంగంబులను బ్రదీప్తాలాతశాతశర చక్ర తోమర పరశు పా శాంకుశ కూటంబులను విహారద్యో ధ విశాలాట్టాలకంబులను నొప్పి పరుల కసాధ్యంబైన ద్వారవతి భేదింపనేరక దా ని వెలిం బ్రపా చైత్య దేవాయతన వల్మీకంబులు వర్జించి సమప్రదేశంబున నిబిడం బుగా శిబిరసన్నివేశంబు నేసి నిత్యంబు నుపద్రవంబు సేయు చున్న సౌంభకవిజృం భణము సహింపక సమర సంరంభంబున సర్వాయుధసన్నద్ధు లయి. 153

---

* ననర్థ- † వలఁచి—వలను గహితముం బథ్యము- ‡ సౌభక- § వృష్ణివరుఁ డెక్కడ నక్కడ నాతని న్నయోన్నతి- అని పాఠాంతరములు.

క. ఉద్యద్బలులు గుమారులు। విద్యాధరసములు పురము ♦ వెలువడిరి రణో
   ద్యోద్యములు చారుదేష్ణుఁడు। బ్రద్యుమ్నుఁడు సాంబుఁడును వి ♦ పక్షజిఘాంసన్.
మణిభూషణము. రామవిక్రముఁ డజేయుఁ డ ♦ రాతి *నృపావలీ
   సామజాహితుఁడు సాంబుఁడు ♦ సాల్వచమూపతిన్
   † క్షేమమూర్తి యనువాని న ♦ కృత్రిమసాహసో
   ద్దాముఁ దాఁకె శరధారల ♦ ధారుణిఁ గప్పుచున్. 155
క. జాంబవతేయు బృహద్విశి। ఖంబులకున్ బెదర కెదిరి ♦ ఘనుఁ డేసె రణా
   గ్రంబున నాతనిపై నవి। లంబితుఁ డై క్షేమమూర్తి ♦ లక్షశరంబుల్. 156
వ. వానియేయునేర్పునకు సహింపక సాంబుండు జాంబూనదపుంఖంబు లయిన విశి
   ఖంబులం దదీయరథాశ్వవర్గంబుల నేసిన నవి మర్మక్షతవేదనలం దెరలి యతివే
   గంబున రణభూమి వెలువడ రథంబీడ్చుకొని సారథికి వశ్యంబులుగాక పఱచె న
   ట్లు సాల్వచమూపతి సమరవిముఖుం డయిన. 157
స్వాగతము. వేగవంతుఁ డను♦వీరుఁడు సాంబున్ ।వేగవంతుఁ డయి♦వీఁక నెదిర్చెన్
   వేగబాణపద ♦ వీతతులన్ ‡ది। గ్భాగమెల్ల శర ♦ పంజరముల్ గాన్. 158
గీ. సాంబుఁ బాయు మనుచుఁ ♦ జారుదేష్ణుం డల్గి। వేగవంతుఁ దాఁకి ♦ వీఁకతోడ
   వానిమస్తకంబు ♦ వ్రయ్యఁగ వడిఁ గదం। బొడిచె రుధిరవారి ♦ పూరమొలుక.
వ. ఇట్లు చారుదేష్ణు నిష్ఠురగదాఘాతంబున వేగవంతుండు విగతజీవుం డయి కులిశ
   పాతభిన్నోన్నతగిరిశిఖరంబునుంబోలె నేలఁ ద్రెళ్లినం జూచి § విచింత్యుం డనువాఁ
   డచింత్యవిక్రముం డయి. 160
గీ. చారుదేష్ణుపైఁ గడువాఁడి ♦ శరము లేసె। నతఁడు కార్ముకహస్తుఁ డై♦యాక్షణంబ
   వానిపై నభిమంత్రించి ♦ వహ్ని బాణ। మేసె నుగ్రస్ఫులింగంబు♦లెసఁగఁ జదల.
క. అనలాస్త్రి మిట్లు వక్షముఁ। గొనిన విచింత్యుండు గూలెఁ ♦ గుతలం ¶ బదురి వన్
   ఘను వానిఁ జూచి హాహా। స్వనము లెసఁగ సాల్వసేన సంక్షోభించెన్. 162
వ. సాల్వుండు నిజసేనాసంక్షోభం బుడిపి సర్వాయుధసనాథంబయినరథం బెక్కి యా
   దవకుమారవాహినిపయి నెత్తివేఁచియుచుం బొడుచుచుఁ బ్రతిబలంబు నాయుధ
   మయంబుగాఁ జేయుచున్న వాని కలిగి. 163
సీ. హంసవర్ణోత్తమ ♦ హయములఁ బూన్చిన, రథ మెక్కి కాంచన ♦ రమ్యయష్టి
   సంభృతమకరధ్వ ♦ జం బొప్ప బద్ధగో, ధాంగుళిత్రాణుఁ డై ♦ యతులశాత
   సాయకావలిఁ జేసి♦సాల్వుఁ బిల్చుచు వాని,మీఁదఁ బ్రద్యుమ్నుఁడ♦మేయబాణ
   వర్షంబు గురిసిన ♦ వాఁడును వానిపైఁ, గడువాఁడిబాణముల్ ♦ గడఁగి యేసె
   నధికవీరు లయిన ♦ యాయిద్దఱకు నస్త్రి। కోవిదులకుఁ బోరు ♦ ఘోర మయ్యెఁ
   దద్ద భయము వొందెఁ ♦ దద్ద్వారకాపుర। సౌంభకములజనులు ♦ సంభ్రమింప.

* గజావలీ-† క్షేమవృద్ధి-‡ దిగ్భాగముల్ విశిఖ-§ వివింధ్యుఁ-¶ బదురివంగను దాని-అని పా॥లు.

క. అనిమొన సాల్వుఁడు ప్రద్యు। మ్న నిశాతశరాలివిద్ధ ♦ మర్ముం డయి పె
ల్చన మూర్ఛవోయి పడియెం। దనరథముపయిన్ ధరిత్రి ♦ దల్లడపడఁగన్. 165

ఉ. అంతన మూర్ఛ దేఱి కలు ♦ షానలదీప్తముఖుండు సాంభకుం
డంతకదండదారుణము ♦ లైనశరంబుల రొక్కి నేయు ది
గ్దంతిబలాఢ్యు నేయుడు న ♦ తండును మూర్ఛితుఁ డయ్యె వాని సం
భ్రాంతిఁ దదీయసారథి య ♦ పాస్త్రరణాంతరుఁ జేసెఁ జెచ్చెరన్. 166

వ. ఇట్లు మూర్ఛితుం డయినప్రద్యుమ్నుం దోడ్కొని రణంబున కతిదూరంబునం బో
యి రథంబు నిలిపి దారుకసుతుం డున్నంతఁ గొంతప్రొద్దునకు మూర్ఛ దేఱి ప్ర
ద్యుమ్నుండు సూతున కిట్లనియె. 167

క. ఘోరాహవరంగమునకు। దూరముగా నన్ను నిట్లు ♦ దోడ్కొని తేరన్
* దారుకనందన యుచితమె। వీరారంభంబు సూచి ♦ వెఱచితొ చెపుమా. 168

వ. మఱియు సారథిం జూచి విహ్వలమానసుం డయి యిట్లనియె. 169

క. సమరవిముఖత్వమును రణ। విముఖులఁ జంపుటయు శరణు ♦ వేఁడిన రక్షిం
పమియును యాదవవంశో। త్తములకుఁ గల నయినఁ గలవె ♦ దారుకతనయా. 170

క. విక్రమము విడిచి సమరా। పక్రాంతుఁడ నయిన నన్ను ♦ బలదేవుఁడునుం
జక్రధరసుతులు ననుజులు। నక్రూరాదులును నేమి ♦ యని నగరె సభన్. 171

వ. చెట్టచేసి తింక నయినను సాంబచారుదేష్ణు లున్నచోటికి సాల్వాభిముఖంబుగా ర
థంబు వఱపు మనిన సారథి యిట్లనియె. 172

క. రథి కిమ్ము గానియెడ సా। రథి † ధృతి మెయిఁ గావ వలయు ♦ రథియును దత్సా
రథిఁ గావ వలయు రథిసా। రథులు పరస్పరశరీర ♦ రక్షకు లగుటన్. 173

గీ. సాల్వబాణవిగత ♦ సంజ్ఞుఁడ వైనని। న్నిటకుఁ దెచ్చితిని స ♦ హింప వలయు
‡ నారథాశ్వముల ఘ ♦ నస్యందనంబును। జూడు మనుచు సూత ♦ సూనుఁ డపుడు.

వ. సవ్యాపసవ్యచిత్రమండలగతుల నాక్షణంబ సాల్వునకు నప్రదక్షిణంబుగా రథం
బు వఱపిన దాని సహింపక సాల్వుండు మూఁ డమ్ముల సారథి నేసి మఱియు రాక్ష
సమాయ ననేకశరంబులు ప్రద్యుమ్నుపై నేసిన. 175

క. అమ్మాయాశరములు భ। గ్నమ్ములు గాఁ జేసి తన్ను ♦ ఖమ్మునఁ దద్వ
క్షమ్మున నొక్కట బ్రహ్మా। స్త్రమ్మును బ్రద్యుమ్నుఁ డేసె ♦ దారుణభంగిన్. 176

వ. ఇట్లు బ్రహ్మాస్త్రపీడితుం డయి సాల్వుండు మూర్ఛవోయి రథంబుపయిం బడిన వా
ని వెండియు నొక్కదివ్యబాణంబున నేయ సమకట్టిన నంతరిక్షంబున హాహారవం
బు లెసఁగె నంత దేవగణప్రేరితు లయిననారదమారుతులు ప్రద్యుమ్నుపాలికి
వచ్చి యిట్లనిరి. 177

---

* దారుకసుత నీ కుచితమె- † తద్రథిఁ గావ- ‡ నారథాశ్వములను నాస్యందనము
నిదె చూడు- అని పాఠాంతరములు.

గీ. వీఁడు నీచేత వధ్యుండు ♦ గాఁడు మిన్న
కేయ కుండుము వీని నా ♦ రాయణుండు
మొనసి వధియించునని పల్కె ♦ వనజగర్భుఁ
డనినఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డేయక ♦ *యనఘుఁ డుండె. 178

—••◆సాల్వుఁడు ప్రద్యుమ్నునిచే బాధితుం డై మరలి పోవుట◆••—

వ. అంత సాల్వుండును నివృత్తుం డయి ద్వారవతీనిరోధం బుడిగి తన సౌంభకం బె క్కి క్రమ్మఱి చనియె నంత నీయజ్ఞంబు నిర్వర్తితం బయిన నే నరిగి బలభగ్నపాద పవనంబులదానిని భగ్నద్వారదేశంబులదాని నస్వాధ్యాయస్వాహాకార మహీ సురాగారంబయినదాని నపేతభూషణయోషిజ్జనంబులదాని ద్వారవతిం జూచి యాహుకాత్మజువలన నంతవృత్తాంతంబును విని సాల్వుం జంపి కాని యిప్పురం బు సొర నని నిశ్చయించి దీని నప్రమాదు లయి రక్షించుకొని యుండుం డని బల దేవాదులం బంచి యప్పుడ ప్రయాణభేరి సఱవం బంచి కృతస్వస్తివచనులైన పు రోహితప్రముఖబ్రాహ్మణవరులకు నమస్కరించి † సైన్యసుగ్రీవయుక్తం బైన ర థం బెక్కి. 179

గీ. పాంచజన్యరవముఁ ♦ బంచమహావాద్య। రవముఁ జెలఁగె దిశలు ♦ సెవుడు వడఁగ
నోలసి జనులదీవ♦నలు మించె రమ్యమై। గరుడకేతనంబు ♦ గ్రాలెఁ జదల. 180

వ. అట్లసంఖ్యాతచతురంగసైన్యంబులతో నరిగి గిరి వన సరోవర సరిద్దేశంబులు గ డచి మార్తికావతదేశంబున కరుగునంతకు ముందర సాల్వుండు సౌంభకారూ ఢుం డయి సముద్రకుక్షిదేశంబునకుం బోయిన. 181

క. ఏనును వానిపిఱుందన। మానక చని తచ్చమూస ♦ మాజముతోడన్
భూనాథ రణము సేసితి। నానానిశితాస్త్రవర్ష ♦ ణవ్యాప్తముగన్. 182

క. వీరు లగు సాల్వయోధులు। నారాచావళులు గప్పి ♦ నా రథముపయిన్
‡ సారథిమీఁదఁ దురంగము। చారుధ్వజతతులపయి న ♦ సంఖ్యాతముగన్. 183

వ. తొరఁగిన వానినెల్ల నస్మదీయగోచరంబులు గాకుండ ననేకాయుతశరంబులేసి సాల్వసైన్యంబుతో మహాయుద్ధంబు సేసిన. 184

చ. అవనీనాథ తదాహవాంతరమునం ♦ దస్మత్కరాకృష్టశా
ర్ఙ్గవినిర్ముక్తనిశాతసాయకశతా ♦ గ్రచ్ఛిన్నమై దైత్యదా
నవదేహప్రకరంబు § వాతకలుషా ♦ ర్ణోగ్రపూరసంఘూర్ణితా
ర్ణవకుక్షిం బడియెం గపిప్రవరసై ♦ న్యక్షిప్తశైలాకృతిన్. 185

చ. ఘనతరదైత్యదానవని ♦ కాయకళేబరపాతఘట్టనం
దనరి యుగాంత్యకాలచలి ♦ తంబునుబోలెఁ బయోధి మ్రోసెన

* యనఘయుండె- † శైబ్య- ‡ సారథితురగంబులపైఁ జారుధ్వజయష్టిపయిన- § వాత
విఘతా- అని పాఠాంతరములు.

వ్యనధిరవంబుకంటె నని ♦ వారితమై చెలఁగెన్ మదీయవా
హిని భటసింహనాద హయ ♦ హేషిత సింధురబృంహితధ్వనుల్. 186

వ. అట్టి మదీయసేనోత్సాహంబును నిజసేనాక్షీణతయుం జూచి సహింపక సాల్వుం డు వెండియు సౌంభకారూఢుం డయి నాతో మాయాయుద్ధంబు సేయసమకట్టి.

సీ. పరశు పా శాంకుశ♦కరవాల శూలము, ద్గరములు నామీఁదఁ♦దొరలఁ గురిసె
* నేనును గడఁగి య♦ద్దానవు నస్త్రిముల్, వాయుంగఁ జేసితి ♦ మాయఁ జేసి
వెఱవకసాల్వుండు ♦ వెండియు నామీఁదఁ, బరుషశిలావృష్టిఁ ♦ గురిసె వరుస
నమరఁ దమర్గప్రకా ♦ శములతో దుర్దిన, సుదినశీతోష్ణముల్ ♦ గదియఁజేసి
దితిసుతాధముండు ♦ శతసూర్యశతచంద్ర। శతసహస్రవిష్ణు ♦ తతులు వెలుఁగ
గగనతలము సేసెఁ ♦ బగ లిది రే యిది। యని యెఱుంగ నయితి♦మనములోన.

క. మనుజేంద్ర సర్వమాయా। పనోదనం బయినయగ్ని ♦ బాణంబున న
† ద్దనుజ వినిర్మితమాయా। వినివర్తనఁ జేసితిని స ♦ విస్మయమతి నై. 189

వ. అట్టిసమయంబున ద్వారవతినుండి యాహుక ప్రేషితుం డయి యొక్కరుం డతిత్వరితగతిం బఱతెంచి సాల్వుచేత నక్కడ వసుదేవుండు పట్టువడియె నీ వెవ్వనితోడం గయ్యంబు సేసెదు క్రమ్మఱి చని పురంబు రక్షించుకొను మనిన విని యదరిపడి మహాబలపరాక్రము లయినబలదేవాదులు రక్షించుకొని యుండ వసుదేవుఁ డే లపట్టువడు నిదిపోల దని సంశయించుచు విస్మయమనస్కుండ నయితి నట్లుండునంత.

సీ. పుణ్యకర్మంబులు ♦ వొలిసిన నుర్వికిఁ, బ్రీతి నేతెంచుయ ♦ యాతివోలె
భూషణదీప్తులు ♦ వొలియంగ వివృతకే, శాంబరుం డయి సౌంభ ♦ కంబువలనఁ
‡ బఱతెంచువసుదేవుఁ ♦ బాపనిశాచర, బలపీడ్యమాను ద ♦ వ్వులన కాంచి
యత్యంత మోహశో ♦ కాంధుండ నయిన నా, హస్తంబువలన వి♦స్రస్త మయ్యె
శార్ఙ్గ మప్రియావ ♦ సన్న దేహుండ నై। యుడిగి రథముమీఁదఁ ♦ బడితి నేను
దానిఁ జూచి భయము ♦ దగిలి మత్సైన్యంబు। తల్లడిల్లి యులిసెఁ♦బెల్లురేఁగి. 191

వ. అంత నెంతయుం బ్రొద్దునకుం దెలిసి సాల్వసౌంభకంబున వసుదేవుం గానక దానిమాయఁగా నెఱింగి పదంపడి మాయావి యయినసాల్వుం జూచి వానిపయి న లిగి యే నేసిన నయ్యసురసౌంభకం బదృశ్యం బగుటయు. 192

క. అసురుల యాక్రోశధ్వను। లెసఁగెం బదిదిశల నంత ♦ నేనును దదా
త్తసులఁ గ తానులఁ జేసితిఁ। బ్రసభంబున శబ్దభేది ♦ బాణప్రతతిన్. 193

వ. అంత సాల్వుండును దనసౌంభకంబుఁ బ్రాగ్జ్యోతిషంబుఁ జేసి తానును దానవుం డయి పర్వతవర్షంబు నాపయిఁ గురిసిన. 194

---

* నస్త్రముల్ నేమను నడరించి దానవుఁ, గాయంగ- † ద్దనుజుని నిర్మితమాయా। వినివర్తనఁ జేసితిని నవిస్మరమతినై- ‡ బఱతెంచు- అని పాఠాంతరములు.

గీ. పరుషవిషమభూరి ♦ పాషాణభీషణ। గిరులు వచ్చిననన్నుఁ ♦ దెరలఁ గప్ప
వజ్రబాణ మేసి ♦ వాని నన్నింటిని। బాచి యున్న నన్నుఁ ♦ జూచి యపుడు. 195

క. దారుకుఁ డిట్లనియె మహా। వీరు నుపేక్షింపఁ దగునె ♦ వీనిని మాయా
ప్రారంభు నుపేక్షింప ర। పారపరాక్రములు పోరఁ ♦ బ్రాకృతు నయినన్. 196

వ. అనిన వానిపలుకులు విని యలిగి యనలజ్వాలాకరాళం బయి ప్రతికూల రాక్షస యక్షగంధర్వ దైత్యదానవభస్మసాత్కరణదారుణం బయిన చక్రంబు నభిమంత్రించి సౌంభకంబుపయి వైచిన నది యుగాంతకాలపరివేషభీషణం బయిన రవిమండలంబునుంబోలె గగనంబునం బఱచి సౌంభకమధ్యంబునం బడిన. 197

చ. తడయక ఘోరదర్శనసు ♦ దర్శనపావకుచే దహింపఁగాఁ
బడి పరమేశ్వరోగ్రశర ♦ పావకదగ్ధపురత్రయాభ మై
యడఁగి ధరిత్రిమీఁదఁ బడి ♦ యెం జెడె సౌంభక మంత సాల్వుఁడుం
బడియె మదీయచక్రపటు ♦ పాతరయంబున రెండువ్రయ్య లై. 198

—•• పాండవులు ద్వైతవనంబునకువచ్చి యుండుట ••—

వ. అని యిట్లు సాల్వుం దన చంపినవిధంబు సెప్పి చక్రధరుండు పాండవుల వీడ్కొని సుభద్రాభిమన్యులం గాంచనరథం బెక్కించుకొని ద్వారవతి కరిగె ధృష్టద్యుమ్నుండును బ్రతివింధ్యాదు లయిన ద్రౌపదేయులం దోడ్కొని దుపదుపురంబునకుం జనియె నిటఁ బాండవులును రథంబు లెక్కి యాయుధంబులు ధరియించి యింద్రసేనాది మూలభృత్యు లిరువదుండ్రు ముందట రా ననేకసహస్రబ్రాహ్మణవరులతో ద్వైతవనంబున కరిగి రంత ధర్మరాజు తమ్ముల కిట్లనియె. 199

మధ్యాక్కర. ఇది మహోగ్రాటవి సింహశరభోర ♦ గేంద్రశార్దూల
మదగజాకీర్ణంబు దీనిలోన నే ♦ మఱి కుండవలయు
నదియునుంగాక పరప్రయోగమా ♦ యలు గల వెఱ్ఱిఁగి
మది నుండునది యన్న నన్న కిట్లను ♦ మఘువనందనుఁడు. 200

వ. బ్రహ్మవిదులును బ్రాహ్మణులును వృద్ధు లయి యఖిలలోకద్వారంబుల నప్రతిహతు లయిననారదద్వైపాయనాది మునివరులు నీచేత నుపాసితు లయి నీకుశలంబ కోరు చుండుదురు భవత్ప్రతాపం బెల్లవారికి రక్షణీయం బివ్వనంబు సకలకాలకుసుమ ఫలభరిత వనస్పతి శాఖాశిఖారూఢ మయూర కీర కోకిలాలాపమధురంబును బక బలాక కోక కారండవ సారస మధుర సౌమ్యసరోవరసంకులంబును విమలశీతల జలప్రవాహ నదీశోభితంబును మహర్షి గణ సేవితంబు నిం దుండుద మని లలితలతావితానాది రమణీయంబు లయిన వృక్షమూలంబుల నేవురకు వేఱు వేఱ నివాసంబులు సేసి నియతాత్ము లయి యిష్టదేవ పితృకార్యంబులు సేయుచుం దమ్ముఁ జూడవచ్చిన మహామునులకు బ్రాహ్మణులకు మనఃప్రియంబు లయిన యాహారంబులు వెట్టుచు ద్వైతవనంబున నుండునంత. 201

క. పాండవులకడకు ధర్మవి। దుండు దపోదహనదగ్ధ ♦ దురితౌఘుఁడు మా
ర్కండేయుం డను మునినా। థుం డంతేవాసిగణము ♦ తోఁ జనుదెంచెన్. 202

వ. ఇట్లు వచ్చి వారలచేత నర్చితుం డయి వనవాసక్లేశదుర్లక్షితు లయిన పాండవుల
ను ద్రౌపదిం జూచి యమ్ముని యిట్లనియె. 203

సీ. పితృనిదేశమ్మునఁ ♦ బృథివీశ్వరత్వంబు, విడిచి సానుజుఁడై ప ♦ విత్రచరిత
జానకిఁ దోడ్కొని ♦ చని వనంబున నున్న, రఘుకులనందను ♦ రాముఁ దొల్లి
చూచితి నిపుడు భూ ♦ సురవంశ *పోషణు, సాధుజనస్తుత్యు ♦ సత్యధర్మ
నిత్యు † ధర్మజు రమ ♦ ణీయుఁ గీర్తిప్రియు, శమవంతుఁ జూచితి ♦ సగర భరత
నల యయాతి వైన్య ♦ నాభాగు లాదిగా। నాదిరాజులెల్ల ♦ నధికధర్మ
సత్యయుక్తిఁ జేసి ♦ సకలలోకంబులు। వడసి భాగధేయ ♦ భాగు లయిరి. 204

వ. పాపసౌబలప్రయుక్తుం డయిన ధార్తరాష్ట్రునట్లు ధర్మువు దప్పినవా రెవ్వరు లేరు
మీరు ధర్మనిత్యులరు సత్యవ్రతులరు గావున మీ కిష్టసిద్ధి యగు నని మార్కండే
యుం డరిగిన నపరసంధ్యోపాసనాసీనుం డయిన ధర్మరాజును సాయంహోమా
ర్థ ప్రజ్వలిత జ్వలనంబు లయిన యనేకసహస్రబ్రాహ్మణాగ్నిహోత్రంబులం జూ
చి బకదాల్భ్యుం డనుమహాముని యిట్లనియె. 205

ఉ. భూమిసురోత్తముల్ ప్రకృతి ♦ పుణ్యవిధాయులు వీరు ఋగ్యజు
స్సామపరాయణుల్ పరమ ♦ సాధుచరిత్రులు మీకు సంతత
ప్రేమమునన్ శుభోన్నతులు ♦ వెంచుచు నుండుటఁ జేసి సద్గుణో
ద్దామ మరణ్యవాస మిది ♦ తద్దయు నొప్పెడు మాకుఁ జూడఁగన్. 206

వ. బ్రాహ్మణానుగ్రహంబునం జేసి తొల్లి వైరోచనాదు లనేక కాలంబు లక్షయలక్ష్మీ
విభవు లయి సముద్రనేమిభూచక్రంబు రక్షించిరి యనిలసహాయుం డయిన య
గ్ని దేవుం డరణ్యంబు దహించునట్లు బ్రాహ్మణసహాయుం డయిన మహీశుండు శ
త్రువర్గంబు నిశ్శేషంబు సేయు వినీతుం డయి విప్రులచేత ననుశాసితుం డయిన
రాజునకు వర్గచతుష్టయంబు సంపన్నం బగు బ్రాహ్మణరహితుం డయి ధర్మహీ
నుం డయినరాజును బ్రజ వలవదు ప్రజానురాగంబు లేనివానికి రాజ్యంబు సుస్థిరం
బు గానేరదు మీరు బ్రాహ్మణప్రియులరు ధర్మనిత్యుల రెప్పుడును మీ కభ్యుద
యం బగు ననిన బకదాల్భ్యు నమ్మును లెల్లం బూజించి రంత పాండవులుం ద
మ యిష్టంబున నుండి దుఃఖోపశమనంబు లయిన కథలు సెప్పుకొను చున్న య
వసరంబున ద్రౌపది ధర్మరాజున కిట్లనియె. 207

—ద్రౌపదీధర్మరాజుల సంవాదము—

క. వృద్ధు కొడుకుపలుకు ♦ విని క్రూరుఁడై పాప। బుద్ధిఁ జేసి మిమ్ము ♦ భూతలంబు
వెలువరించి రాజ్య ♦ విభవంబు గొని యిప్పు। డలుక సెడి సుచిత్తుఁ ♦ డయ్యెనొక్కొ.

---

* పోషణ- † ధర్మాత్మజా నిన్ను అని పాఠాంతరములు.

గీ. అదురాత్మహృదయ ♦ మరయంగ * నాయస। నిష్ఠురంబు ధర్మ ♦ నిధుల మిమ్ము
నట్లు గోడుకు లెగ్గు♦లాడంగఁ బోయిన। పలవ దనఁడు కలహ♦వాంఛఁ జేసి. 209
సీ. విమలహర్మ్యంబుల ♦ విహరించువారలఁ, బ్రియమహార్హాసన ♦ శయనరతులఁ
జందనాగురులిప్త ♦ చారుసర్వాంగుల, నతనరనాథసే♦వితుల మిమ్ము
వనమునఁ గ్రుమ్మరు ♦ వారిఁగాఁ గుశబృసీ, శయనాభిరతులఁగా ♦ నియతరూక్ష
భూరేణుధూసరీ♦భూతవిగ్రహులఁ † గా, దురితవన్యమృగనిషే♦వితులఁ గాఁగ
నిట్లు చూచి చూచి ♦ యే నెట్లు ‡ చిత్తోప। శాంతి సేయుదాన ♦ సకలభోగ
విషయవిరతిఁ జేసి♦విధియను ధృతరాష్ట్రు। నట్లు మీకు నహితుఁ♦డయ్యె నొక్కొ.
క. భవదాజ్ఞానిగళంబునఁ। దవిలి పరాక్రమము విడిచి ♦ ధరణీశ్వర నీ
యవరజు లిడుమలఁ బడి కడుఁ। జవికిరి చెఱఁ బడిన సింహ ♦ శిశువులభంగిన్. 211
గీ. పరనరేంద్రమకుట ♦ పద్మరాగద్యుతి। నరుణ మగు భవత్ప♦దాబ్జయుగము
పరుషధాతుశిలల ♦ పై నిప్పు డరుగుట। నరుణ మయ్యెఁ బర్వ♦తాంతరముల.
క. అనవరత § సౌఖ్యసంపదఁ। బెను పొందుచు నుండు మీకు ♦ భీకర కాంతా
రనివాసాయాసంబుల। సనఘా యిబ్బంగి నవయ ♦ నలమట వొడమెన్. 213
వ. నిత్యంబునుం బదివేవురు బ్రాహ్మణులకుం బసిండితళిగల నిష్టాన్నంబులు వెట్టినం గుడిచి తృప్తులయినందద్భుక్తశేషంబుపయోగించుచున్న మీకు వన్యఫలాశనంబు లుపయోగించుట నన్యులయందుఁ గ్రోధంబు విడిచి యునికి యుచితంబు గాదు.
సీ. పదివేలగజముల ♦ బలమున విలసిల్లు, ననిలసుతుండు గా ♦ అడవిలోనఁ
గ్రుమ్మరి కాయలుఁ♦గూరలుఁ దిని పేద, వడినఁ జూచియు దీర్ఘ♦బాహుయుగళుఁ
డయ్యును బాహుస♦హస్రంబు గలిగిన, యర్జునుకంటె బ ♦ లాఢ్యుఁ డగుచు
నేకవేగంబున ♦ నేనమ్ములొక్కయ, మ్మేసినవిధమున ♦ నేయ నేర్చు
నర్జునుండు వనమ్ము ♦ గావలిఁ గలిసి యి। ట్లుండఁ జూచియును సు♦ఖోచితాత్ము
లైనకవలు దీను♦లైయుండఁ జూచియు, నుపశమంబుఁ దాల్చి♦యుండఁదగునె.
వ. క్షమయును దేజంబును నయ్యయికాలంబులం బ్రయోగింపని రాజునకుం బ్రజానురాగప్రతాపంబులు లేవను నీయర్థం బితిహాసంబున వినంబడు క్షమాతేజంబులలోన నెయ్యది విశేషంబు దానిన చేసెదం జెప్పుమని బలీంద్రుండు తొల్లి తన పితామహుండయిన ప్రహ్లాదు నడిగిన నాతండు బలీంద్రున కిట్లనియె. 216
గీ. క్షమయ తాల్చి యుండఁ♦జన దెల్లప్రొద్దుఁ దే।జంబ తాల్చి యుండఁ♦జనదు పతికి
సంతతక్షముండు ♦ సంతత ¶ తేజుండు। నగుట దోష మందు ♦ రనఘమతులు.
వ. అది యెట్లనిన నిత్యక్షమాన్వితుం డయిన వానికి భృత్యులు వెఱవక యవమానంబు సేయుదురు రక్షణంబులయం దధికృతుల యిన వారలు ధనంబు లపహరించి ద

* పాషాణ- † నుద్ధతవన్య- ‡ దుర్లభోప- § రాజ్య- ¶ తేజుఁడై యునికి పాపమందు- అని పాఠాంతరములు-

ర్వంబు సూపుదురు మఱి నిత్యతేజోధికుం డైనవాఁ డతిక్రూరదండంబున స
ర్వజనసంతాపంబు సేయుచు గృహగతం బైన సర్పంబునుంబోలె నెప్పుడు నుద్వే
గకరుం డగుం గావునం గాలోచితంబులుగా క్షమాతేజంబులు గల్పించునది య
థాకాలకల్పితక్షమాతేజుం డైనవానికి నుభయలోకసిద్ధి యగు నని బలీంద్రప్ర
హ్లాదసంవాదంబు సెప్పి వెండియు ద్రౌపది యిట్లనియె. 218

గీ. అరయ * నపరాధ మొక్కఁ డైన ♦ నదియు నల్ప
మైన క్షమియించునది గాక ♦ యలయ కెపుడుఁ
జెనసి యపరాధములు పెక్కు ♦ సేయుచున్న
పాపకార్యులకు సహిం ♦ పంగ నేల. 219

క. ఇది తేజంబున కవసర। ముదిత క్రోధుండ వగుమ ♦ యొక్కించుక దు
ర్మదు లగు సుయోధనాదుల। నదయుల వధియింతు రుగ్రు ♦ లై నీ † తమ్ముల్. 220

వ. అనిన ధర్మరా జిట్లనియె. 221

సీ. క్రోధంబు పాపంబు ♦ క్రోధంబునన చేసి, యగుఁ జువ్వె ధర్మకా ♦ మార్థహాని
గడఁ గ్రోధి గర్జంబు ♦ గానందు క్రుద్ధుండు, గురు నైన నిందించుఁ ♦ గ్రుద్ధుఁ డైన
వాఁ డవధ్యుల నైన ♦ వధియించు మఱి యాత్మఘాతంబు సేయఁగ ♦ గడఁగుఁ గ్రుద్ధుఁ
డస్మాదృశులకు ధ ♦ ర్మానుబంధుల కిట్టి, క్రోధంబు దాల్చుట ♦ గుణమె చెపుమ
యెఱుక గల మహాత్ముఁ ♦ డెఱుకయ జ్జలముల।నార్చుఁ గ్రోధ మనుమ ♦ హానలంబుఁ
గ్రోధవర్జితుండు ♦ గుఱుకొని తేజంబు। దాల్చు దేశకాల ♦ తత్త్వ మెఱిఁగి. 222

క. క్షమ గలవానికిఁ బృథ్వీ। సమునకు నిత్యంబు విజయ ♦ సంసిద్ధి యగున్
క్షమి యైనవానిభుజవి। క్రమము గడున్ వెలయు సర్వ ♦ కార్యక్షమ మై. 223

వ. తేజఃప్రభవంబు లైన యుత్సాహ దాక్షిణ్య శౌర్య శీఘ్రత్వంబు లనునాలుగు గు
ణంబులు క్షమావంతునందు వీర్యవంతంబు లగుఁ దొల్లి కశ్యపగీత లైన గాథల
యం దీయర్థంబు వినంబడు వినుము వేదంబులు యజ్ఞంబులు శౌచంబును సత్యం
బును విద్యయు ధర్మవు సచరాచరం బయిన జగమంతయు క్షమయందు నిలిచినవి
తపస్స్వాధ్యాయయజ్ఞకర్తలయు బ్రహ్మవిదులయుం బడయు పుణ్యగతులు క్ష
మావంతులు వడయుదు రదియునుంగాక కృష్ణద్వైపాయన భీష్మ విదుర కృప ద్రో
ణ సంజయ ప్రభృతులు నాయుపశమంబ కీర్తింతు రుపశమహీనుం డయిన దుర్యో
ధనుకారణంబున ధార్తరాష్ట్రుల కెల్లం బ్రళయం బగు ననిన ద్రౌపది వెండియు
నిట్లనియె. 224

మధ్యాక్కర. క్షమయందు చిత్తంబు నిల్పి నిర్గత ♦ కల్మషబుద్ధిఁ
గ్రమమున ధర్మవునందు వర్తిల్లు ♦ కరుణాత్మ నిన్ను

---

* నపకార- † యనుజుల్ - అని పాఠాంతరములు.

సమర ధర్మంబు రక్షించు ప్రీతితో ♦ నని శత్రు లందు
* సమబుద్ధి సల్పంగఁ జనునె నీకు న ♦ జాతశత్రుండ. 225

గీ. ధర్మదూరులైన ♦ ధార్తరాష్ట్రులయందు। ధర్మ వేమి సేయు ♦ ధరణినాథ
నికృతిపరులయందు♦నికృతి సేయనివారు। వారినికృతిఁజేసి ♦ వధ్యు లండ్రు. 226

క. ఆర్యులకు విహీనతయు న। నార్యుల కున్నతియుఁ జేసి ♦ యవినీతుండ వై
కార్యము దప్పితి నీకు న। నార్యులు చుట్టములె యార్యు♦లరులె విధాతా. 227

వ. అని విధాతృనిధర్మువు నాక్షేపించు చున్న ద్రౌపదిం జూచి ధర్మరా జిట్లనియె నిక్లే
ల † నాస్తికులయ ట్లధర్మ బుద్ధివై దైవంబును దూషణంబు సేసెదు విశిష్ట సేవితంబ
యినధర్మంబు నతిక్రమించు చున్న దుర్మతికిం బ్రాయశ్చిత్తంబు లేదు ధర్మువు ద
ప్పక నిత్యు లై జీవించు చున్న మైత్రేయ మార్కండేయ వ్యాస వసిష్ఠ నారద ప్ర
భృతులం బరమయోగధరులం బ్రత్యక్షంబ చూచెదము వీరెల్ల నన్ను ధర్మప
రుం డని మన్నింతు రన్యు లన్యాయంబు సేసి ఱేని నేనేల ధర్మువు దప్పుదు. 228

క. ధీరమతియుక్తిఁజేసి వి। చారింపఁగ నిక్కువంబు ♦ సర్వజనస్వ
ర్గారోహణసోపానం। బారఁగ ధర్మంబ చూవె ♦ ‡ యంబుజనేత్రా. 229

వ. తప స్స్వాధ్యాయ బ్రహ్మచర్య దాన యజ్ఞంబులను పుణ్యకర్మంబులకు ఫలంబు
లేదగునేని వీని నెల్ల దేవర్షి గంధర్వగణంబు లేల సేవింతురు నీజన్మంబును ధృష్ట
ద్యుమ్ను జన్మంబును బుణ్యకర్మఫలసద్భావంబునకు నిదర్శనంబులు గావె మఱి
పుణ్యఫలంబులు గల యట్ల పాపఫలంబులును గలవు తొల్లి బ్రహ్మ దనపుత్రుల
కుం గర్మఫలసద్భావంబు సెప్పె నందును గశ్యపుండు ధర్మప్రబుద్ధుం డయ్యె విధా
తృనియోగంబునం బుణ్యపాపఫలంబులు ప్రాప్తంబు లగు విధాతృననుగ్రహంబు
నం గాదె పుణ్యకర్మంబులం బ్రవర్తిల్లి మర్త్యు లమర్త్యత్వంబును బొందుదు రని
న విని ద్రౌపది యి ట్లనియె. 230

గీ. కర్మఫలము § నందుఁ ♦ గర్మఫలాప్తికిఁ। గారణంబు విధియుఁ ♦ గా దనంగ
నంత యెఱుక లేనె♦యార్తనై ¶ విధిచెర్యి। నలసి పలికితిం బ్రి♦యంబు $ దప్పి.

గీ. వేద శాస్త్రములును ♦ విధివిధానములును। నప్రమాణ మను దు ♦ రాత్మకులకుఁ
బుణ్యగతులు లేమి ♦ భూనాథ యెఱుఁగని। దానఁ గాను ధర్మ ♦ తత్త్వయుక్తి.

వ. తొల్లి నీతిమంతు లయిన బ్రాహ్మణులు మదీయజనకునకుం జెప్పంగ వింటి నెఱుక
గలవారికిం గర్మంబు గర్తవ్యంబు గర్మరహితు లయి స్థావరంబులయట్లు జనులు
జీవింప నేర రల్పఫలం బయినను గర్మంబునం బ్రవర్తించుచున్న వారిం జూచెదము
దైవమానుషంబులు గర్మఫలప్రాప్తినిమిత్తంబులు పురుషుండు మనంబున నర్థసి

* శమబుద్ధిసేయఁగఁ దగునె- † నాస్తికులట్లు ధర్మసంశయినివై— నాస్తికులయట్లు దుర్మతి
నిశ్శంకినివై- ‡ యతి రమ్యనుగుణ- § లేదుకర్మ- ¶ విధి చేత- $ దక్కి— అని పా॥లు

ద్ధియగు నని నిశ్చయించి కర్మంబునందుఁ గృతోత్సాహుండు గావలయు నట్టివాని
కి దైవంబు సహాయం బయి కర్మసిద్ధి గావించు. 233

మధ్యాక్కర. తిలలందుఁ దైలంబు గాష్ఠములయందుఁ ♦ * దిరముగా నగ్ని
గలుగు టెఱింగి యుపాయపూర్వము ♦ గడఁగి తత్సిద్ధి
యలయక యుత్సాహవంతుఁడు వడయు ♦ న ట్లనుత్సాహి
యొలసి దైవపరుఁ డయి పడయంగను ♦ నోపునె యెందు. 234

మధ్యాక్కర. కడు నిమ్ముగా దున్ని బీజములు సల్లి ♦ కర్షకుఁ డున్నఁ
దడయక వర్షంబు గురిసి కావించుఁ ♦ దత్ఫలసిద్ధి
నడుమఁ బర్జన్యుఁ డనుగ్రహింపని ♦ నాఁ డేమి సేయుఁ
గడఁగి చేయం గలదానిఁ జేయును ♦ గాక కర్షకుఁడు. 235

వ. కర్మఫలంబులు దైవమానుషసిద్ధంబు లయినను బురుషోత్సాహసముపార్జితము
లయిన నవి సుస్థిరంబు లయి సురక్షితంబు లయి వర్తిల్లు ననీహమానుం డయి దై
వపరుం డయినవాఁడు నీరిలోని యానపాత్రంబునుం బోలె నవసన్నుం డగుం గా
వునఁ గర్మఫలసిద్ధి నిశ్చయించి యుత్సాహవంతుండ వయి నీయనుజుల విక్రమబ
లంబునం బరుల జయించి మనయందలి యర్థకృశత్వం బపనయింపు మనిన యాజ్ఞ
సేని వచనంబుల కనుగుణంబుగా భీమసేనుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె. 236

భీమసేన ధర్మరాజుల సంవాదము

మ. పితృపైతామహ మైనరాజ్య మరిని ♦ ర్భేద్యంబు గాండీవిచే
నతిగుప్తంబు బలారి కైనను † నవా ♦ ర్యం బిట్టిదానిన్ మదు
ర్మతి నన్యార్థము సేసి నీకుఁ జనునే ♦ మర్త్యేశ యుగ్రాటవిన్
వ్రతముల్ సల్పుచు ధర్మలేశభరణ ♦ వ్యాసక్తి ని ట్లుండఁగన్. 237

క. ఆమిషము సింహములచే। గోమాయువు గొన్న యట్లు ♦ కువలయరాజ్య
శ్రీ మనచేఁ గొని కౌరవుఁ। డేమి దలఁచు నొక్కొ బుద్ధి ♦ నిష్టులుఁ దానున్. 238

క. దుర్మతులను దుర్జనులను। ధర్మస్థితి నోర్వఁ దగునె ♦ ధరణీశ్వర దు
ష్కర్ములగు ధార్తరాష్ట్రుల। పేర్మి యడంగింపఁ గడఁగు ♦ పృథుభుజశక్తిన్. 239

వ. ‡ ధర్మకామార్థ ప్రభవంబులును సర్వార్థసాధనంబులు నయిన యర్థంబులు విడిచి
మిత్రుల కప్రియంబు నమిత్రులకు హర్షంబునుం గా మునివృత్తిం జేకొని ధర్మువునం
దు బుద్ధి నిలిపి దుర్బలునట్లు నిర్వేదింపం దగునె. 240

గీ. బాహుబలము § నెఱపి ♦ పరులసంపదలు సే। కొనఁగ లావులేని ♦ కుత్సితుండు
నియతదుఃఖవృత్తి ♦ నిర్వేద ¶ పరుఁ డగుఁ। గాక నీకుఁ దగునె ♦ కౌరవేంద్ర. 241

---

* దెల్లముగ నగ్ని- † నసాధ్యఁ- ‡ ధర్మకామప్రభవంబులు సర్వార్థసాధనం బయిన యర్థంబు- § నెఱసి- ¶ వంతుఁడొ- అని పాఠాంతరములు.

చ. నరనుత నీయనుజ్ఞఁ గొని ♦ నాఁడు విరోధుల నెల్లఁ బోరిలో
నరభసవృత్తి నుక్కడఁగఁ ♦ జంపితి మేని మహోగ్రకాననాం
తరముల నుండకుండ నతి ♦ దారుణదుర్మృగసంగమంబునం
బొరయక యుండఁగా * మనకుఁ ♦ బోలు నమందమనఃప్రియంబుగన్. 242

క. సమయాతిక్రమభీతిని। క్షమాయుతుల మైనమనలఁ ♦ గౌరవులు పరా
క్రమహీనులఁ గా † దలఁతురు। సమరోత్సాహంబు విడిచి ♦ ‡ జడమతి నున్నన్.

గీ. తగిలి నిత్యంబు నేకాంత ♦ § ధర్మశీలుఁ। డగుట యుక్తమె పురుషున ♦ కట్టివాని
వెలయనర్థకామంబులు ♦ విడుచుఁ బ్రాణ। విగతుసుఖదుఃఖములు రెండు ♦ విడుచునట్లు

సీ. ధర్మకామంబులు ♦ దలఁగంగనర్థార్థి, యగువాఁడు పతితుఁడౌ ♦ నర్థసేవ
నర్థార్థముగఁ జేయు ♦ నతఁ డుగ్రవనములో, గోరక్ష సేయున ♦ క్కుమతిఁ బోలు
నర్థధర్మములకు ♦ హానిగాఁ గామార్థి, యగునాతఁ డల్పజ ♦ లాశయమున
జలచరం బట్టుల ♦ జ్జలములతోఁ జెడు, నట్లు కామంబుచే ♦ హానిఁ బొందు
నర్థధర్మములు వ ♦ హాబ్ధిమేఘములట్టు। లుభయమును బరస్ప ♦ రోదయమ్ము
లిట్లు గాఁ ద్రివర్గ ♦ మెఱిఁగి సౌమ్యమున సే। వించువాఁడు సర్వ ♦ విత్తముఁడు.

వ. భవదాచరితం బైన యీధర్మం బర్థకామంబులకు గాదు నీకును నీబాంధవులకును బాధాకరంబు గాన యజ్ఞసత్పూజలు గావింప నర్థహీనున కశక్యంబు జగంబులు ధర్మమయంబులు ధర్మువునకు మిక్కిలి యొండెద్దియు లే దయినను నర్థార్థంబుగా ని ధర్మువు క్షత్రియుల కయుక్తంబు. 246

ఉ. శత్రుల నాజి నోర్చుటయు ♦ సర్వభయంబులఁ బొంద కుండఁగా
ధాత్రిఁ బరిగ్రహించి యుచి ♦ తస్థితిఁ గాచుటయుం బ్రియంబుతోఁ
బాత్రుల కర్థ మీఁగియును ♦ బ్రాహ్మణపూజయుఁ జువ్వె యుత్తమ
క్షత్రియధర్మముల్ సుగతి ♦ కారణముల్ విపులార్థమూలముల్. 247

వ. కేవలధర్మాచరణంబు శత్రుజయంబునకు సాధనంబు గాదు నికృతిపరులందు నికృతి సేయవలయుఁ బూర్వభ్రాత లైనయసురుల నమరులు నికృతిన కాదే నిర్జించిరి కావున నీవు సమయధర్మరక్షణం బుడిగి శత్రువుల జయింప నుద్యోగింపుము. 248

క. జయశీలి వైననీకుం। బ్రియ మొనరింపంగ నున్న ♦ పృథుయశులు ¶ మహా
శ్రయు లగుదురు సృంజయ కే। కయయదుపాంచాలురాది ♦ గాఁగలసుహృదుల్.

గీ. మిత్రసంపన్నుఁ డైన ✠ స ♦ మిత్రుమిత్ర। బలముతోడ భేదించుదో ♦ ర్బలముఁ జలముఁ
గలిగి దేశబలంబును ♦ గాలబలముఁ। గలుగువాని కసాధ్యంబు ♦ గలదె యొందు.

గీ. బలము గలవానిఁ బలువురు ♦ బలవిహీను। లొక్కటైకూడి నిర్జింతు ♦ రుత్సహించి
మధువుఁ గొన నుత్సహించిన ♦ మనుజుఁ బట్టి। కుట్టి నిర్జించు మధుకర ♦ కులమునట్లు.

---

* గలుఁగ బొందఁడు వైరి మనఃప్రియంబు తొ॥ — మనకుఁ బోలదె శత్రుల కప్రియంబుగన్ -
† దగతురు- ‡ జడమతి- § నిరతు- ¶ ముదా- ✠ సమిత్రబలము- అని పా॥లు.

వ. * శూద్రాన్నంబునందలి దుగ్ధంబులుంబోలె దుర్యోధను రాజ్యంబు దూషితంబ
గుటం బౌరజానపద బ్రాహ్మణవరులు నీ కనురక్తులయి భవద్రాజ్యంబు వలచి యుం
డుదురు దీని కేల యెడ సేసెదు సర్వాయుధసన్నద్ధంబైన రథం బెక్కి గజపురంబున
కభిముఖుండవై విజయప్రయాణంబు సేయుము. 252

మ. ప్రణుతక్షాత్రగుణంబు విక్రమము ద ♦ ర్పం బేర్పడన్ విక్రమ
క్షణదానం బొనరింపు మీ క్షణమ వి ♦ ఖ్యాతంబుగా సంగరాం
గణమధ్యంబునఁ జేయు మర్జును బృహ ♦ ద్గాండీవ † ముక్తోగ్రమా
ర్గణధారావళి ధార్తరాష్ట్రికదళీ ♦ కాంతారవిచ్ఛేదమున్. 253

క. బహు ‡ రథగజవాహనభటు। సహితులు బలవంతు లని వి ♦ చారింపకు నీ
యహితులు మద్బాహుగదా। నిహతికి మాఱ్కొనఁగఁ బోర ♦ నిలువంగల రే.

క. అరివరుల నోర్చి సాగర। పరివృతభూచక్ర మెల్లఁ ♦ బాలింపు ప్రజా
పరిపాలనంబు కంటెను। ధరణీశ విశేష మొండు ♦ ధర్మువు గలదే. 255

వ. రాజ్యపదస్థుం డైన క్షత్రియుండు భూరిదక్షిణంబు లైన యజ్ఞంబుల దేవబ్రాహ్మ
ణులకుఁ దృప్తిఁ జేసి బ్రాహ్మణులకు నగ్రహారంబులు గోసహస్రంబులు నిచ్చి దురి
తంబులం బాసి తమోవిముక్తుం డైన చంద్రుండునుం బోలె వెలుంగుననిన భీమ
సేనునకు ధర్మరాజి ట్లనియె. 256

ఉ. నీవచనంబు ధర్మ్యము వి ♦ నీతము నీతియుతం బభీష్టసి
ద్ధ్యావహ మత్యుదార మిది ♦ యైనను నిప్డు దలంపఁగా విచా
రావసరోక్తి కిన్ విషమ ♦ మైనది కార్యఫలంబు లెల్ల స
ద్భావమునన్ విచారసుల ♦ భంబుల యండ్రు విచారపారగుల్. 257

క. వనమునఁ బండ్రెం డేండ్లును। జనపదమున నెఱుఁగ కుండ ♦ నరి నొకవర్షం
బును నలువఁ బోని సత్యము। దనరఁగఁ జేసితిఁ బ్రతిజ్ఞ ♦ దగ వృద్ధసభన్. 258

చ. అలఘుగుణంబులం దధికుఁ ♦ డైన మహాత్ముఁడు రాగకోపమా
యలఁ బడి యక్షమావివశుఁ ♦ డై యచిరాంశులతావిలాసచం
చల మగు లక్ష్మి కాసపడి ♦ సత్యము ధర్మముఁ దప్పి సత్సభా
వలిఁ దగువారియొద్దఁ దగు ♦ వాఁ డయి § సజ్జనుఁ డుండ నేర్చునే. 259

వ. ఏనెట్లును సత్యసమయం బతిక్రమింప నోప శుభోదయకాలంబుఁ బ్రతీక్షించి
యుండుదము రాజ్యంబును బుత్త్రులును ధనంబును యశంబును సత్యంబునకు సమం
బులుగా వనిన భీమసేనుం డిట్లనియె. 260

గీ. అంతకుండు జనుల ♦ కాసన్నుఁ డై యుండు। నిమిషమాత్ర మేని ♦ నిశ్చయింపఁ
దగని జీవనంబు ♦ దద్దసుస్థిరముగాఁ। జేసి కార్య మెడయుఁ ♦ జేయఁ దగునె. 261

వ. శరీరికి మరణంబు నియతంబు మరణంబునకు ముందర వైరంబు దీర్పనివాని జన్మం

* శ్వదృతియందలి– † నిర్ముక్తమార్గణ– ‡ ఘోటఘటహస్తిక– § సద్వధినుండ– అని పా॥ లు॥

బు నిరర్థకంబు సకలరాజసమక్షంబునం బరులచేత నట్లు మనపడినపరిభవంబున
కుఁ బ్రతీకారంబు సేయునంతకు రేయునుం బగలును నాహృదయంబు దపించుచు
న్నయది నాకంటె నర్జున నకుల సహదేవులుం గుంతీదేవియు నత్యంతసంతాపం
బున నెంతయు సంతప్తు లగుచున్నవారు. 262

క. వీరల దుఃఖము దీర్పక। క్రూరనికారు లగు రిపుల ♦ కును ముదముగ ను
గ్రారణ్యములో ధర్మువు। గారుణ్యముఁ దాల్చి యునికి ♦ కార్యమె నీకున్. 263

వ. ఇది బ్రాహ్మణధర్మంబుగాని క్షత్త్రియధర్మంబు గాదు మనుప్రణీతంబు లైనరాజధ
ర్మంబులు నీ యెఱుంగనియవి లేవు శత్రుసంహారనిరసనంబున నత్యంతహాని యగు
నట్లుం గాక. 264

గీ. వనమునందుఁ బండ్రెండు సం♦వత్సరంబు।లుండ నేర్చితి మేనియు♦నోరు లెఱుంగ
కుండ నజ్ఞాతచర్యయం♦దొక్క దివస। మైన నుండంగ నేర మెం♦ట్లనిన వినుము.

వ. ఆబాలవృద్ధప్రసిద్ధుండ వై పార్థివసూర్యుండ వైననిన్నును సింహసంహనను లైననీ
తమ్ములను నెఱుఁగనివారు లేరు మనగూఢభావంబు మేరువుగూఢభావంబునుం
బోలె నఘటమానం బిట్లని నివ్వనవాసక్లేశం బెన్నఁటికిని మనకుఁ బాయ నేరదు
విను మిప్పు డివ్వనమునఁ బదుమూఁడుమాసంబులు సలిపితిమి సంవత్సరప్రతిని
ధిగా మాసంబులు సేసికొనుట యెందునుం గల యదియ దీన ధర్మవిరోధంబు లే
దు విజయారంభంబున కిదియవసరం బనిన భీమసేనుపలుకులు విని నిశ్వాసవ్యాకు
లితముఖుం డై పెద్దయుంబ్రొద్దు చింతించి భీమసేనునకు ధర్మరా జిట్లనియె. 266

క. క్రమమునఁ బాండిత్యపరా। క్రమగర్వములందుఁ గడుఁ బ్ర ♦ గల్భుండవు మ
ధ్యమ నీచెప్పినయది కా। ర్యమ యయినను ధీరబుద్ధి ♦ వై విను మనఘా. 267

వ. * అల్పోపాయం బైనకార్యంబు సాహసారబ్ధం బైనను దోషంబు లే దిది మహా
కార్యంబు సాహసక్రియాసాధ్యంబు గాదు సువిచారితం బై సిద్ధిం బొందు విచార
పూర్వారబ్ధకార్యంబునకు దైవంబును ననుకూలం బగుం గావున నిమ్ముగా విచా
రింపవలయు. 268

సీ. శూరులు ధృతరాష్ట్ర♦సుతులు దుర్యోధనా,దులు దురాధర్షు లెం♦దులను మనకు
నాతతాయులు మఱి♦యుంగభూవిభుఁడును, భూరిశ్రవుఁడు మద్ర♦భూమిపతియు
నాదిగాఁ గలవీరు ♦ లవిజేయవిక్రము, లోలసి తత్సుహృదు లై ♦ యున్నవారు
మనచేత జితు లైన ♦ మనుజేశు లెల్లను, జని సుయోధనుచేత ♦ సత్కరింపఁ
బడి కడంగి వాని ♦ ప్రస్తవంబున నాజి। వేచి ప్రాణములను ♦ విడువ నున్న
వారు వార లెల్ల ♦ వసుధఁ బ్రసిద్ధులు। వినఁగ నస్త్రశస్త్ర ♦ విద్యలందు. 269

క. వినవయ్య కర్ణుగర్వం। బని నాతఁ డశేషకవచుఁ ♦ డగుటయు విలునే
ర్పును నతనిబాహువిక్రమ। మును దలఁచిన నాఁడు గన్ను ♦ మొగుడదు నాకున్.

---

* పాపకార్యంబు సాహసారబ్ధం బై దోషంబు నొందదు నిది- † లందొఱుసు- అని పా॥ లు.

వ. మఱియు భీష్మద్రోణకృపాచార్యులు సములయ్యును వారియొద్దన యున్నవారు
వారలపారదివ్యాస్త్రవిశారదులు వారల నోర్చికాని దుర్యోధను నిర్జింపం బోల
దని విచారించుచున్నంత. 271

—••◆కృష్ణద్వైపాయనుండు ధర్మరాజునొద్దకు వచ్చుట◆••—

క. వారలపుణ్యోదయమున। వారిజభవనిభుఁడు లోక • వంద్యుఁడు వచ్చెం
బారాశర్యుఁడు ధర్మజ। రీరుఁడు గృష్ణాజినోత్త • రీయుఁడు ప్రీతిన్. 272

వ. ఇట్లు వచ్చి పరమభక్తిపరులైనపాండవులచేతం బూజితుండై కృష్ణద్వైపాయనుం
డు ధర్మరాజున కిట్లనియె. 273

క. వీరు లగుభీష్మకుంభజ। శారద్వతకర్ణు లమిత • సత్త్వులు వారిం
బోర వధియించు టెంతయు। భారం బని యున్న నీదు • భయ మెఱిఁగి మదిన్.

గీ. దాని నపనయింపఁ • గా నిప్డు వచ్చితి। నధికయోగలబ్ధ • మతిరహస్య
మీవిశేషవిద్య • సేవింపఁగాఁ బార్థుఁ। డనువు మితఁడు దీనఁ • బడయు సిద్ధి. 275

వ. అని ధర్మతనయు నేకాంతప్రదేశంబునకుం దోడ్కొని చని సత్యవతీసుతుండు వి
ధిదృష్టవిధానంబునం బ్రతిస్మృతి యనువిద్య నుపదేశించి దీనిశక్తి నర్జునుం డధి
కతపోవీర్యవిభవుం డై యింద్రయమవరుణకుబేరాదు లైనదేవతలను నీశ్వరు
నిఁ బ్రత్యక్షంబు సేసికొని వారలవలన దివ్యాస్త్రలాభంబు వడసి శత్రువుల జ
యించు మఱి యివ్వనంబు భవచ్చిరనివాసంబునం జేసి విరళఫలకుసుమపాదపం
బై మృగకులోపరోధి యై యొప్పకున్న యది యొక్కచోటన పెద్దకాలం బునికి యె
వ్వరికిఁ బ్రీతిజనకంబు గాదు కావున నొండువనంబున కరుగునది యని చెప్పి ము
నివరుం డరిగినఁ దద్వాక్యముదితు లై ద్వైతవనంబు వాసి పాండవులు బ్రాహ్మణ
వరులతోన కామ్యకవనంబున కరిగి సరస్వతీతీరంబునందు నివాసంబు సేసి కొం
డొకకాలం బుండి యొక్కనాఁ డజాతశత్రుం డర్జునుం జూచి యిట్లనియె. 276

క. సాదితశాత్రవు లగు భీ। ష్మాదులయం దధిగతాస్త్ర • యం బయ్యెఁ జతుర్గ
పాదంబగుచున్న ధను। ర్వేదము బ్రాహ్మణులయందు • వేదము పోలెన్. 277

వ. అది మహనీయం బయి దివ్యమంత్రకలితం బయి వారలకు సన్నిహితం బగుఁ
గావున. 278

క. వారలు దుర్యోధనుచే। నారాధితు లిష్టసత్క్రి • యలు సల్ప రణ
ప్రారంభ మయిన నెదిరెడు। వారు పరాక్రాంతు లైయ•వశ్యము మనతోన్. 279

వ. దివ్యాస్త్రవిదు లైనవీరుల నోర్చునట్టియుపాయంబు గృష్ణద్వైపాయనుండు ప్రసా
దించి చెప్పె నీవిద్య నీవు పరిగ్రహించి కవచకార్ముకపాశఖడ్గధరుండ వై యన్యు
ల కజేయుండ వై యుత్తరదిక్కున కరిగి తపోయోగబలంబున నింద్రుఁ బ్రత్యక్షం
బు సేయుము తొల్లి వృత్రునకు వెఱచి వేల్పులు తమయాయుధంబులు బలంబు
ను నింద్రునందు సమర్పించి రవి యెల్ల నీకుఁ దత్ప్రసాదంబున నగు మఱి యింద్రు

నుపదేశంబున నీశ్వరు నారాధించి తదనుగ్రహంబున నిష్టసిద్ధి వడయు మిది వేద
వ్యాసు నుపదేశం బని. 280

క. ధృతినియమవ్రతునకు దీ। క్షితునకుఁ బార్థునకు విగత • కిల్బిషునకు ధ
ర్మతనూజుండు ప్రీతిఁ బ్రతి। స్మృతి నుపదేశించెఁ దాన • మిత్రజిగీషన్. 281

వ. అర్జునుండును నయ్యోగవిద్యాగ్రహణప్రభావంబున నధికతేజోమూర్తి యై ది
వ్యాస్త్రలాభార్థంబుగా నగ్రజుచేత ననుజ్ఞాతుం డై విధిహోమసంతర్పితవీతిహో
త్రుండును బ్రాహ్మణకృతస్వస్త్యయనుండును నై ధౌమ్యాదిమహీసురవరులను
భ్రాతృవరులను వీడ్కొని తపంబునకరుగ సమకట్టిన. 282

సీ. ఆతని గాండీవ • హస్తు నక్షయబాణ, తూణీరయుగళు ను • త్తుంగభుజునిఁ
గనకవర్మావృత • ఘనతరతనుఁ జూచి, పొంగి యంతర్హిత • భూతములును
బ్రాహ్మణప్రవరులుఁ • బార్థుని మనమునఁ, దలఁచినయర్థంబు • దడయ కిష్ట
సంసిద్ధి యయ్యెడు • సర్వవిఘ్నములును, శాంతిఁ బొందెడు మని • సంతసమునఁ
బలికి రంతఁ దరుణి • పాంచాలి భీభత్సు। కడకు నరుగుదెంచి • కమలనేత్ర
యురిజమార్గ మునుగు • నాతనియుత్సాహ। మెక్కఁగి యిట్టు లనియె • నిందువదన.

క. అవమానాసహమగు నీ। యవమత్రియకులంబు • నం దింకిటఁ బు
ట్టువు గాకుండెడు*తత్త్వమ। మవు బ్రాహ్మణకులమునంద • యయ్యెడు †నాకున్. 284

చ. అతికృతదుష్పరాభవమ • హార్ణవమగ్నుల మమ్ము నందఱిం
గరుణ సముద్ధరింపుము జ • గన్నుత యన్యులు పూనఁగానియీ
భరము వహింపఁ బూనిన య • పారగుణాన్వితు నిన్ను దిక్కులున్
ధరణియు సోముఁడున్ నభము • ధాత్రియు గాడ్పును గాచు చుండెడున్. 285

వ. అని దీవించి పాంచాలరాజపుత్రి దనస్నేహలాలసవిలోలాపాంగవిలోకనంబులం
బార్థుఁ బరిగృహీతపాథేయుం జేయుచుఁ దద్వియోగతరళంబైనహృదయంబెట్టకే
నియు నొక్కింత దిట్టచేసికొని యుండెఁ బార్థుండునుం బూర్వోత్తరదిశాభిముఖుం
డై యొక్కరుండ యరిగి యైంద్రయోగశక్తి నిఖిలలోకదుర్నిరీక్ష్యుం డగుచు హి
మశైలగంధమాదనంబుల నతిక్రమించి. 286

ఉ. వీనుఁడు యోగవిద్యయును • విల్లును దోడుగ నింద్రకీల మన్
భూరినగంబుపైఁ గడఁగి • పోవఁగఁ బోయినఁ బోవకుండు ము
గ్గారిరవిభేది నీ వనుమ • హామధురధ్వని వీచె వానికిన్
బోరన నంతరిక్షమునఁ • బొల్చె నిరంతరపుష్పవృష్టియున్. 287

వ. అందానికి విస్మయం బంది చనువాఁడు ముందట నొక్కవృక్షమూలంబున నున్న వృ
ద్ధబ్రాహ్మణు బ్రహ్మతేజోధికు నవిరళయమనియమకృశశరీరుం గని నమస్కరించి
తత్సమీపంబున విశ్రమించి యున్న నప్పార్థుం జూచి బ్రాహ్మణుం డిట్లనియె.

---

* తత్త్వమ- † నకున- అని పాఠాంతరములు.

క. ఎందుండి వచ్చి తయ్యా యని సందిత తేజుఁడవు ధర్మ ♦ నియతుండవు నీ
కిం దుండ నేల సిద్ధిం బొందితి చేకొను మభీష్ట ♦ పుణ్యఫలంబుల్. 289

క. ఇది శాంతతపస్వుల కా స్పద మిందుఁ గృపాణకవచ ♦ బాణాసనసం
పద దాల్చి యుండ నేటికి విదితక్షత్రియకులుండ ♦ వే నీ వనఘా. 290

వ. వీతహర్షక్రోధు లైన బ్రాహ్మణు లుండెడుపుణ్యనివాసంబున నాయుధంబులు ధ
రియించి యుండ వలవదు వీని విడువు మని బోధించినవిఘ్నవచనంబులకుఁ జలింప
క యున్నయాతనిధైర్యంబునకు మెచ్చి సహస్రాక్షుండు నిజరూపంబుఁ జూపి యి
ట్లనియె. 291

గీ. ఇష్ట మైనవరము ♦ లిచ్చెదఁ బ్రీతితో వేఁడు మనిన నమర ♦ విభున కపుడు
గరముభక్తి మ్రొక్కి ♦ కరములు మొగిచి యి ట్లనియెఁ బురుషవృషభుఁ ♦ డతనితోడ.

వ. దేవా నా కిష్టం బైనవరంబు భవత్ప్రసాదంబున దివ్యాస్త్రలాభంబు గావలయు నని
న దాని నయిచ్చెద నది యేమిగహనంబు పుణ్యలోకంబులు దేవత్వంబును సర్వ
కామంబులు వేఁడు మనిన నర్జునుం డి ట్లనియె. 293

సీ. దివిజాధినాథ నా ♦ కవియొల్ల నేటికిఁ, బరమాస్త్రలాభంబ ♦ కర మభీష్ట
మరులు సేసినమహా ♦ పరిభవక్లేశంబు, వాపంగ నోపక ♦ *యేపు వెడలి
యురుదుర్గతులు సహో♦దరుల నందఱఁ బెట్టి, చను దెంచి మిన్నక♦చనిన నన్నుఁ
దగువారు జగములోఁ ♦ దెగడరే నావుడు, సుతునకుఁ బ్రీతుఁడై ♦ శతమఖుండు
గరుణ నిట్టు లనియెఁ ♦ బరమాస్త్రలాభంబు నీకు నిష్టమేని ♦ లోకవంద్యు
గరళకంఠు నీశుఁ ♦ బరముఁ బ్రసన్నుఁ గా వేగ చేయు మధిక ♦ యోగశక్తి. 294

వ. అట్లేని లోకపాలసహితుం డై యీశ్వరుండు నీయభిమతం బొనరించు నని సహ
స్రలోచనుండు లోచనాగోచరుం డైన నర్జునుండును దద్వచనంబున సమాహిత
చిత్తుం డై హిమశైలశిఖరంబున కరిగి వివిధకుసుమఫలభరితంబు లైనవృక్షంబుల
ను విమలనిర్ఝరజలంబులను గమలకుముదకల్హారకలహంససంకులపంకజాకరంబు
లను రమ్యం బైనతపోవనంబునందుఁ బరమేశ్వరు నుద్దేశించి తపంబు సేయం దొ
డంగిన. 295

క. సురదుందుభినాదంబును సురపాదపసంభవప్ర ♦ సూనసుగంధో
త్కరవాహి పవనమును † వి స్తరిల్లె నాతనికిహృదయ ♦ సమ్మదమెసఁగన్. 296

వ. అందు మనోవాక్కాయకర్మనియతుం డై పరమేశ్వరునందు చిత్తంబు నిలిపి నిరం
తరత్రిరాత్రోపవాసంబుల నొక్కమాసంబు సలిపి ద్విగుణితత్రిరాత్రోపవాసం
బుల రెండవమాసంబు సలిపి పక్షోపవాసంబుల మూఁడవమాసంబు సలిపి
యూర్ధ్వబాహుం డై యేకపాదాంగుష్ఠాగ్రంబున నిలిచి నిరంతరంబు వాయు
భోజనంబు సేయుచు నాలవమాసంబు సలిపి యిట్లతిఘోరవ్రతంబు సేయుచున్న

* యేపుటడవి నురు- † వి స్తరమయ్యెను నతనిహృదయ సమ్మతికరమై- అని పా॥ లు,

యర్జునుంజూచి యందలి ఋషులు విస్మయంబంది యీశ్వరుపాలికిం జని యిట్లనిరి.

ఉ. భూరిబలుండు పాండవుఁ డ ♦ పూర్వతపం బొనరించుటం దదీ
యోరుతపఃప్రభావదహ ♦ నోత్థితధూమచయంబు లంబుదా
కారములై వనాంతరము ♦ గప్పె జగత్త్రియనాథ తత్తపో
భారము సర్వజీవుల క ♦ పారభయావహ మద్భుతం బిలన్. 298

వ. అతనియభిమతంబుఁ బ్రసాదించి తత్తపోభారంబు వారింపు మనిన వారలపలుకులు విని పరమేశ్వరుండు దరహాసితవదనుం డగుచు వాని యభిప్రాయం బేనెఱుంగుదు నిష్టవరప్రదానంబున వానికి మనఃప్రియంబుఁ జేసెద మీరు మీయాశ్రమంబుల కరిగి సుఖం బుండుఁ డని యప్పుడు. 299

ఈశ్వరుఁడు కిరాతవేషంబున నర్జునునొద్దకు వచ్చుట

సీ. కాంచనవర్ణాప ♦ ఘనుఁడు మహోన్నత, కార్ముకహస్తుఁ డై ♦ కాలకంఠుఁ
డెఱుకురా జయ్యె న ♦ ద్రీంద్రతనూజయు, వనచరీభావంబు ♦ దనరఁ దాల్చెఁ
గుఱుచచేతులు మిడి♦గుడ్లును *గడుఁగొన్న,తఱటులుమఱిచెంచుఁ♦దనములమరఁ
దడవిండ్లు సేపట్టి ♦ తడయక యెఱుకు లై, యార్చుచు భూతము ♦ లాత్మసతుల
నెఱుకుసతులఁ గావించి య ♦ య్యెఱుకురాజు
† ముందరను జక్కియల నొక్క ♦ మొగిన నిలచి
రంత వేఁటనెపంబున ♦ నంధకారి
గదలెఁ దద్వనమెల్లఁ గ్ర ♦ క్కదలుచుండ. 300

చ. ‡ అలుగుల మ్రింది యందులమృ ♦ గావలియున్ విహగంబులున్ భయా
కులగతిఁ బొంది మూఁగలును ♦ గుంటులుఁ జీఁకులు నైనయట్టు లై
యులియక యున్నచో నడఁగి ♦ యుండఁ గిరాతబలంబుతోడఁ బిం
గలనయనుం డుమేశ్వరుఁడు ♦ గవ్వడి డాయఁగ వచ్చెఁ జెచ్చెరన్. 301

వ. అంత నీశ్వరచోదితుం డయి మూకుం డనుదైత్యుండు సూకరరూపధరుం డై భీకరాకారంబున బీభత్సు భేదింప సమకట్టి పయింబఱతెంచిన. 302

క. అనఘుండు దానిఁ దవ్వులఁ గని ఘనుఁ డా పాండవుండు ♦ గాండీవగుణ
ధ్వని సేయుచు డాసినఁ బె ల్చన యేయఁ గడంగి నిలిచె ♦ సంరంభమునన్. 303

వ. అదియును నాక్షణంబ యేసినయమ్మునుంబోలె నతివేగంబున నాసన్నుం డైన దాని నేయ కేయకు మని యెఱుకురాజు వారించినను వాని వచనం బాదరింపక. 304

చ. పటువిశిఖంబునం ద్రిదశ ♦ పాలతనూజుఁడు పంది నేసెఁ ము
న్నటఁ బరమేశ్వరుండును ర ♦ యంబున దానిన యేసె నిట్టు లొ
క్కటఁ బడియెన్ హరార్జునుల ♦ ఘోరశరంబులు పందిపైఁ గుభృ

* బసుగొన్న- † ముందటం బక్కియల- ‡ అలబలమంది కాననమునందు మృగాలి విహంగముల్- అని పాఠాంతరములు.

త్తటముపయిన్ వడిం బడు ను ♦ దగ్రమహాశను లట్లు మ్రోయుచున్. 305

క. హరుశరమును నరుశరమును। సరి నిరుపక్కియలు దాఁకి ♦ జవ మఱి శరసం
భరమునఁ దిరిగె వరాహము। శరనిధిమథనమునఁ దిరుగు ♦ శైలముపోలెన్. 306

వ. ఇట్లిద్దఱచేత శరవిద్ధుండై మూకదైత్యుండు సూకరరూపంబువిడిచి నిజరూపంబుతోడ నదృశ్యుం డయ్యె నంత నర్జునుండు విస్మితుండై ముందట నత్యున్నతచాపధరు మేరుశిఖరాకారు నపారకిరాతపదాతిసమేతు నభినవయౌవనవనచరీవనచర సహస్రపరివృతు నొక్క పురుషుం గని నీ వెవ్వండవు మనుష్యగోచరంబుగాని యివ్వనంబునఁ బ్రియవనితాసంగతుండ వయి యేల కుమ్మరియెదు మఱి యే నేసినమృగంబు నేసి మృగయాధర్మవిరోధం బేల చేసితి నిన్ను నిప్పుడ నానిశితబాణజాలంబులపాలు సేసెద ననిన నగుచు నాతనికి నయ్యీశుం డిట్లనియె. 307

గీ. ఏను నామృగంబు ♦ నేసితి నది మదీ। యాస్త్రనిహత మయ్యె ♦ * ననుచు నకట
చను నె నీకు లేని ♦ శౌర్యసంపదఁ జెప్పి। † కొనను మదము వలుకఁ ♦ గుజనునట్లు. 308

క. పలుకుల నొప్పదు బీరము। గల ‡ దేని రణంబు సేయఁ ♦ గడఁగుము నీదో
ర్బల మిప్పుడ యుడిపెద నని। తలఁగక యేయుచుఁ బినాకి ♦ దాఁకెఁ గిరీటిన్. 309

వ. అంత. 310

చ. ప్రతిబలగర్వభంజనుఁడు ♦ పార్థుఁడు దారుణబాణవర్ష § ము
న్నతి నతివీరుఁడై కురిసి ♦ నం బరముండు మహాంబువృష్టిఁ బ
ర్వతము ** గ్రహించునట్లు బల ♦ వంతుఁడు దాని [] గ్రహించి పోర న
క్షతతనుఁ డయ్యె వాని ¶ నతి ♦ గర్వితుఁ బార్థుఁడు సూచి యాత్మలోన్. 311

చ. ఇతఁడు సురేంద్రుఁ డొండెఁ బర ♦ మేశ్వరుఁ డొండె ధనేశుఁ డొండెఁ గా
కతులబలప్రభావయుతుఁ ♦ డన్యుఁడు గాఁ డొరుఁ డైన మద్భుజా
వితతధనుర్విముక్తశర ♦ వేగము పోర సహించి యిట్టు ల
క్షతుఁడు నమూర్ఛితుండు నయి ♦ కంపముఁ బొందక యుండ నేర్చునే. 312

వ. నాయేసినయపారదుర్వారనారాచంబు లవివేకియందుఁ బ్రయుక్తంబు లయిన సుభాషితంబులుం బోలె వీనియందు నిష్ఫలంబు లగు చున్నయవి. 313

గీ. ఎఱుకు నన్ను నుఱక ♦ యేసినశరములు। నెఱకు లాడి నాకు ♦ నిశితదివ్య
విశిఖతతులయట్లు ♦ వేదన గావించె। నిది యపూర్వ మీతఁ ♦ డెవ్వఁ డొక్కొ.

వ. ఇప్పర్వతంబు దైవనివాసంబు గావున నితండు కిరాతరూపప్రచ్ఛన్నుం డైనయొక్క దివ్యపురుషుండు గావలయు నని యశనికల్పంబు లైన దివ్యశరంబు లయ్యీశుపయి నేసి యర్జునుం డక్షయంబులైన తనతూణీరమ్ములం దమ్ములు గానక ఖాండవదహనంబునాఁ డగ్ని దేవుండు నాకిచ్చిన యక్షయశరధు లిప్పుడు యుగాంత్యకా

* నదినేవముగఁ జనునె- † కొనగ- ‡ వేని- § మున్నతగతి ధీరుఁడై- ** గ్రసించు- [] గ్రసించి- ¶ నవికంపితు- అని పాఠాంతరములు.

లరిక్తంబు లైనశరధులుం బోలె నున్న యవి యిది యేమి యద్భుతం బనుచు నలిగి
గాండీవం బెత్తికొని మొఱకుపయిం బఱచి. 315

క. అపహృతగాండీవుఁడు నై। యపరిమితక్రోధహృదయుఁ ♦ డర్జునుఁడు పరం
తపుఁ డెఱుకుమస్తకంబునఁ। గృపాణపాతంబుఁ జేసెఁ ♦ * గినిసి కడంకన్. 316

క. అదియు వృథ యైనఁ బార్థుఁడు। వదలక వృక్షముల రాల ♦ వైచెను రణదు
ర్మదు వనచరు నవియెల్లను। దదంగమున నడంగె నద్భు ♦ తంబుగ నంతన్. 317

వ. దానం గోపించి. 318

క. హరుఁ బెనఁగి పట్టుకొని భీ। కరబలుఁ డర్జునుఁడు ముష్టి ♦ ఘాతంబున సం
గర మొనరించెను వనచర। వరు లాతని శౌర్యగౌర ♦ వమువొగడి రెదన్. 319

క. తనదివ్యగాత్రమున న। ర్జును గాత్రనిపీడఁ జేసె ♦ శూలధరుం డం
తన మూర్ఛవోయి పీడిత। తనుఁడై పార్థుండు ధరణి ♦ తలమునఁ బడియెన్. 320

వ. అంత. 321

చ. వరదుఁడు పార్థశౌర్యవిభ ♦ వంబున కాతని ధైర్యవృత్తి † కిన్
అరుదుగ మెచ్చి సన్నిహితుఁ ♦ డయ్యె జటామకుటేందు రేఖయుం
గరమున శూలముం గరళ ♦ కాలగళంబు బృహద్గజాజినాం
బరముఁ దృతీయలోచనముఁ ♦ బన్నగహారము నొప్ప నుండఁగన్. 322

వ. ఇట్లు విరూపాక్షుండు నిజరూపంబులో నర్జునునకు సన్నిహితుం డై క్షత్రియు లో
రు లెవ్వరు నీయట్టి శౌర్యధైర్యవంతు లెందును లేరు నీతపఃక్షాత్రగుణంబులకు
మెచ్చితి నీకోర్కి సఫలంబు సేసెద దేవాసురమానుషం బైనజగం బంతయు నీ
వ జయింతు నాస్వరూపంబు సూడు మని దివ్యదృష్టి యిచ్చినం జూచి పార్థుండు
కృతార్థుం డయి పులకితాంతరంగుం డగుచు సర్వాంగాలింగితోర్వీతలం బగుదం
డప్రణామంబు లొనరించి. 323

క. వరదు సురాసురవందితుఁ। గరుణాకరు హరుఁ బినాక ♦ కరుఁ గరిచర్మాం
బరు ‡ గిరిజేశ్వరుఁ బన్నగ। ధరు నిట్లని ప్రస్తుతించెఁ ♦ దద్దయు భక్తిన్. 324

అర్జునుఁడు పరమేశ్వరుని స్తోత్రము సేయుట.

దండకము. శ్రీకంఠ లోకేశ లోకోద్భవస్థానసంహారకారీ పురారీ మురారిప్రియా చం
ద్రధారీ మహేంద్రాదిబృందారకానందసందోహసంధాయిపుణ్యస్వరూపా విరూ
పాక్ష దక్షాధ్వరధ్వంసకా దేవ నీ దైనతత్త్వంబు భావించి బుద్ధిం ప్రధానంబు గ
ర్తంబు విజ్ఞాన మధ్యాత్మయోగక్రియాకారణం బంచు నానాప్రకారంబులన్ బు
ద్ధిమంతుల్ విచారించుచున్ నిన్ను భావింతు రీశాన సర్వేశ్వరా శర్వ సర్వజ్ఞ స
ర్వాత్మకా నిర్వికల్పప్రభావా భవానీపతీ నీవు లోకత్రయీవర్తనంబున్ మహీ
వాయుఖాంతాగ్నిసోమార్కతోయంబులం జేసి కావించి సంసారచక్రక్రియాయం

* గిట్టి- † కష్టరుదుగ- ‡ నీశ్వరు గిరిజాసుందరు నిట్లని సంస్తుతించె- అని పా॥లు.

త్రవాహుండ వై తాదిదేవా మహాదేవ నిత్యంబు నత్యంతయోగస్థితిన్ నిర్మలజ్ఞా
నదీప్రభాజాలవిధ్వస్తనిస్సారసంసారమాయాంధకారుల్ జితక్రోధరాగాది దో
షుల్ యతాత్ముల్ యతీంద్రుల్ భవత్పాదపంకేరుహధ్యానడిండీర ధారానుభూ
తిన్ సదాతృప్తులై రవ్యయా భవ్యసేవ్యా భవా భర్గ భట్టారకా భార్గవాగస్త్యకు
త్సాదినానామునిస్తోత్రదత్తావధానా లలాటేక్షణోగ్రాగ్ని భస్మీకృతానంగ భ
స్మానులిప్తాంగ గంగాధరా నీప్రసాదంబునన్ సర్వగీర్వాణగంధర్వులున్ సిద్ధసాధ్యో
రగేంద్రాసురేంద్రాదులున్ శాశ్వతైశ్వర్యసంప్రాప్తులై రీశ్వరా విశ్వకర్తా సు
రాభ్యర్చితా నాకు నభ్యర్థితంబుల్ ప్రసాదింపు కారుణ్యమూర్తీ త్రిలోకైకనా
థా నమస్తే నమస్తే నమః. 325

వ. అని యిట్లు స్తుతియించి కిరీటి కృతాంజలియై వెండియు నిట్లనియె. 326

క. ఎఱుకని యెఱుఁగక *మిమ్మున్। మఱకువ మార్కొన్న తప్పు ♦ మఱవుఁడు నాకున్
గఱకంఠా క్షమియింపుము। నెఱి నెవ్వరి కెఱుఁగ నగునె ♦ నీచరితంబుల్. 327

వ. అనినయప్పార్థుం గరుణావిస్తారవిలోకనామృతమ్మున సంతర్పితుం జేసి నగుచు నీ
శ్వరుం డతనిచేయి వట్టుకొని ధనంజయా నీచేసినవ్యతిక్రమము క్షమియించితి న
తిమానుషం బైన నీపరాక్రమమ్మునకు మెచ్చితిఁ బూర్వజన్మమ్మున నీవు నరుండను
దేవర్షివి నారాయణసఖుండవు నరనారాయణు లనంగా మీ రిద్దఱు బదరీవ
నంబున ననేకాయుతవర్షమ్ములు దపమ్ముఁ జేసిన మహావీర్యవంతులరు మీకతమ్మున
జగమ్ములు రక్షితమ్ము లగుచున్నయవి యీగాండీవమ్ము దొల్లియు నీయదియ దీనన
చేసి శక్రాభిషేకమ్మునాఁ డసురుల జయించి తది యిప్పు డక్షయశరధులతోడ మ
దీయమాయాగ్రస్తం బయ్యె నీగాండీవమ్మును నక్షయశరధులు నీ కిచ్చితిం గొను
మింక నీ కిష్టం బైనవరమ్ము వేఁడు మిచ్చెద ననిన నర్జునుం డి ట్లనియె. 328

క. త్ర్యంబక నాకు నభీష్టవ। రంబుఁ బ్రసాదించె దేని ♦ రౌద్రము దివ్యా
స్త్రం బనఁ బరఁగిన పాశుప। తంబుఁ బ్రసాదింపు మిందు ♦ ధర దయతోడన్. 329

వ. ఇదియును బ్రహ్మశిరం బనునస్త్రంబును యుగాంత్యకాలంబునందుఁ బ్రయుక్తమ్ము
లై జగత్సంహారమ్ము సేయు వీనివలన నభిమంత్రితమ్ము లై యనేకశతసహస్రసంఖ్య
లు శూలంబులు గదలు నాశీవిషంబులయట్టియమ్ములు నుద్భవిల్లు నని విందు నీ
కారుణ్యమ్మున దీనిం బడసి దైత్యదానవయక్షరాక్షసపిశాచోరగమ్ముల జయింతు
నతివీరు లైన భీష్మ ద్రోణాదివీరులను సహజకవచకుండలుం డైన కర్ణుని జయిం
తు ననిన నీశ్వరుండునుం గరుణించి విశుద్ధాత్ముం డైన పార్థునకు మంత్రధ్యానజప
హోమపూర్వకమ్ముగా సంధానమోక్షణసంహారసహితమ్ముగాఁ బాశుపతాస్త్రం

* నీకుఁ గా మఱకువ నెదిరించినాఁడ మఱవుము నీవుం,— మీకుఁ గా మఱకువ మార్కొన్న తప్పు మఱవుఁడు నన్నుం— అని రెండు పాఠాంతరములు.

ఇచ్చి యీయస్త్రమ్మునకు నసాధ్యం బద్దియును లేదల్పులయందుఁ బ్రయుక్తం బైన జగత్సంహారమ్ము సేయు. 330

క. దీనివిధానం బెఱుఁగం। గా నింద్రకుబేరవరుణ ♦ కాలాదులకుం
దా నతిగహనం బనినను। మానవులకు నెఱుఁగ నఘట ♦ మానము గాదే. 331

వ. ఈదివ్యబాణమ్మున నీ వఖిలలోకమ్ములు జయింతు వని కౌంతేయునకు వరం బిచ్చి పురాంతకుం డంతర్హితుం డయ్యె నంత. 332

చ. అవిరళసూర్యమండలస ♦ హస్రసమప్రభ మై ధనంజయ
ప్రవరుకరమ్మునన్ వెలుఁగు ♦ పాశుపతాస్త్రముఁ జూచి దైత్యదా
నవ సురయక్షరాక్షసగ ♦ ణమ్ము గరమ్ము భయమ్ముఁ బొందె నం
దవనియు దిర్దిరం దిరిగె ♦ నబ్ధిశిలోచ్చయసంచయంబుతోన్. 333

క. త్రిణయనగాత్రస్పర్శన। మునఁ దనగాత్రము పవిత్ర ♦ మును ముక్తాఘం
బును నతితేజోవీర్యం। బును నైనఁ బృథాసుతుండు ♦ ముదితుం డగుచున్. 334

క. మంటి హరు దేహ మంటం। గంటి నుమాధీశు నసుర ♦ కంటకు హరు ము
క్కంటిఁ గఱకంఠుఁ జూడం। గంటిఁ గృతార్థుండ నైతిఁ ♦ గడు పుణ్యమునన్. 335

క. ఇమ్ముల ధర్మజునకు జన। సమ్మతునకు రిపుజయంబు ♦ సకలమహీరా
జ్యమ్ము సమకూరె నేఁడు ఘ। నమ్ముగ సర్వప్రయోజ ♦ నమ్ములతోడన్. 336

ఇంద్రుఁడు దేవగణంబులతో నర్జునునకుఁ బ్రత్యక్షం బగుట.

వ. అని సంతుష్టహృదయుం డై పార్థుం డున్నంత. 37

సీ. హరుచేత సంప్రాప్త ♦ వరుఁ డయ్యె నరుఁ డని, యెఱిఁగి యింద్రుండు ధ ♦ నేశధర్మ
* వరుణేశ్వరులతోడ ♦ సురగణసహితుఁ డై, దివ్యవిమానముల్ ♦ దివమునందు
వెలుఁగంగఁ గౌరవ ♦ కులవీరుపాలికి వరదుండు గరుణతో ♦ వచ్చె నట్టి
యవసరమ్మున ఘన ♦ రవగభీరములైన, మధురవాక్యముల ధ ♦ ర్మప్రభుండు
ప్రీతి నిట్టు లనియె ♦ బీభత్సునకు ధర్మ। నిత్య పాండుపుత్ర ♦ నీకు మెచ్చి
వరము లిచ్చువేడ్క ♦ వచ్చిరి నెయ్యురై। యమరనాథుఁ దొట్టి ♦ యమరు లెల్ల. 338

వ. వీరలం జూడు మని దివ్యదృష్టి యిచ్చి నీవు నరుఁడను పూర్వఋషివి బ్రహ్మనియోగంబున మనుష్యుండ వై యుత్తమక్షత్రియకులంబునం దుద్భవిల్లితి మఱి సూర్యాంశజుం డైన కర్ణుని దేవదైత్యదానవగంధర్వయక్షరాక్షసాంశజు లైన రాజులను వధియింతు నీ కక్షయ కీర్తి యగు నని దండధరుండు ప్రతిపక్షవిదారణం బైన దండంబు విధియుక్తంబుగా నిచ్చిన. 339

క. ఘోరారి † దారణము లగు। వారుణపాశంబు లిచ్చె ♦ వరుణుఁడు మఱి కౌ
బేరాస్త్ర మర్థి నిచ్చెఁ గు। బేరుఁడు విజయునకు సహిత ♦ భేదికిఁ బ్రీతిన్. 340

వ. ఇట్లు దివ్యపురుషుం డైనపార్థుండు లబ్ధదివ్యదృష్టి యై యమరు ల్దివ్యరూపధరు లైన

* వరుణాశ్వినుల- † దారణములగు- అని పాఠాంతరములు.

పితృదేవతలతోఁ గూడఁ దనముందట నిలిచిన మహానీలవర్ణుం డైనవైవస్వతుని వై
దూర్యవర్ణుం డై యర్ణవనదీశైలసేవితుం డైనవరుణేశ్వరుం జాంబూనదవర్ణుం డై య
క్షగణంబులతో నున్నకుబేరునిం జూచి వారివలన దివ్యాస్త్రంబులు వడసి వాక్పు
ష్పఫలజలంబుల నందఱం దృప్తులం జేసి వెండియు. 341

గీ. అమరగణసమేతు ♦ నైరావణారూఢు। వజ్రధరుఁ ద్రిలోక ♦ వంద్యు నింద్రు
వృత్రశత్రు నమర ♦ విభుఁ జూచి మోదనాది। మునివిభుండు నరుఁడు ♦ ముదము నొందె.

ఉ. ఇందుధరప్రసాదమున ♦ సిష్టవరంబులు గాంచి బాంధవా
నందవిధాయి యైననిజ ♦ నందను * ఖండితశత్రు సద్గుణా
నందితుఁ జూచి వేడ్క నయ ♦ నంబులు వేయును గన్న తత్ఫలం
బందెఁ బురందరుండు పర ♦ మాద్భుతసమ్మదపూరితాత్ముఁ డై. 343

వ. ఇట్లు దేవేంద్రుండు ధనంజయుం జూచి సంతసిల్లి నీవు పరమేశ్వరువలనఁ బరమా
స్త్రసిద్ధి వడసితివి దేవకార్యంబు దీర్ప నర్హుండవు గాన నారథంబుఁ బుత్తెంచెద న
మరావతికి రమ్ము నీకు దివ్యాస్త్రంబులం దయిచ్చెద నని దేవేంద్రుండు దేవగణంబు
లతో నమరావతికి నరిగిన నర్జునుండును దద్రథాగమనంబు ప్రతీక్షించుచుండు నంత.

సీ. వారిదమార్గంబు ♦ వలన మహానీల, వైజయంతీవిభ ♦ వంబు నెలయ
నాబద్ధవివిధర ♦ త్నావళిప్రభఁ జేసి, రమ్య మై రోదోంత ♦ రంబు వెలుఁగ
నురునేమిరవమున ♦ నుర్వీధరదరీ, ముఖములు ప్రతిశబ్ద ♦ ముఖరితంబు
లగుచుండ నానావి ♦ ధాయుధంబులు దాల్చి, యశనివిద్యుత్ప్రహ ♦ సాభిశోభి
తాభ్రసదృశ మై మ ♦ హాజవాశ్వాయుత। వాహ్యమాన మైన ♦ వరరథంబు
మఘవునాజ్ఞఁ జేసి ♦ మాతలియుక్త మై। † శరము వేడ్క నరుని ♦ కడకు వచ్చె. 345

వ. మాతలియు నర్జునుం జూచి సురాసురకిరీటతటఘటితరత్నప్రభాభాసురపదుం డై
న మహేంద్రుండు మీయయ్య భవద్దర్శనం బపేక్షించి నిన్ను నమరావతికిం రాఁ
బనిచె రాజసూయాశ్వమేధశతంబులం జేసినవారి కైనను దుర్లభం బీరథంబు దీని
నెక్కు మనిన నర్జునుండును గంగాస్నానపవిత్రీకృతగాత్రుం డై దేవ ఋషి పితృత
ర్పణంబులఁ జేసి మాతలిప్రయుక్తం బైన యాదివ్యరథం బెక్కె. 346

—••◆ అర్జునుఁ డమరావతికిం బోవుట ◆••—

చ. అలఘుతపస్సమాధినియ ♦ తాత్ములకున్ బహుపుణ్యలోకకాం
క్షులకు విశుద్ధమానసుల ♦ కున్ సతతంబును సంశ్రయంబ వై
లలితనిలింపదంపతివి ♦ లాసవిహారమహోత్సవంబులుం
గలిగి వెలుంగురత్నమయ ♦ కందరసుందర మందరాచలా. 347

వ. అని చూచి నీయుండలి పుణ్యతీర్థంబులు సేవించుచు గంగాంబుధౌతస్థలీరుహావన
స్పతిఫలంబు లుపయోగించుచు సుఖంబుండితి నమరావతికిం బోయి వచ్చెద న

* ఖండితగాత్రు- † ఇంద్రతనయుఁ డున్నయెడకు వచ్చె- అని పాఠాంతరములు.

ని మందరనగంబు వీడ్కొని పురందరనందనుండు దేవపథంబున కరిగి. 348

సీ. పరమధర్మస్థితిఁ • బ్రజఁ బ్రీతిఁ గాచిన, రాజులకు నుదగ్ర • రణమునందుఁ
బతుల ప్రస్తవములఁ • బ్రాణముల్ విడిచిన, వీరులకును యజ్ఞ • విధులఁ జేసి
సురలను వసుమతీ • సురులను దనిపిన, ధర్మాత్ములకు మహా • తాపసులకు
నిలయంబులై రమ • ణీయంబు లగు రత్న, హర్మ్యవిమానసం • హతులదాని
సకలభువనంబులం గల • సత్పురములఁ కెల్ల *నుపమానమై దహ • నేందురవుల
దీప్తి లే కున్నఁ దన యైన • † దీప్తిఁ జేసి విస్తరంబున నెప్పుడు • వెలుఁగుదాని. 349

వ. మఱియు ననాహితాగ్నులకు నతీర్థసేవకులకు ననృతవాదులకు వేదవిరుద్ధాచారులకు మాంసాహారులకు రణపరాఙ్ముఖులకుం జొరనగమ్యంబైన దాని నమరావతీపురిఁ జొచ్చి తత్పురద్వారసమీపంబున ననవరత విగళ దవిరళ మదజల కుల్యాభిరామంబై నిరంతరనిర్ఝరనీహారనగంబునుంబోలె నొప్పుచున్న యైరావతంబుఁ జూచుచు సురసిద్ధసాధ్యగంధర్వకిన్నరజేగీయమానుండగుచుఁ జనునప్పుడు. 350

క. సకలర్తుకుసుమసౌరభ సుకుమారోద్యానతరుల • సుడియుచుఁ బ్రణయో
త్సుకుఁడై పవనుఁడు పాండవునకు నభిముఖుఁ డయ్యెఁ దన్న • వల్లప్రియ మెసఁగన్.

క. నరుఁ డైనయాదిముని యని హరిసుతుఁ డని హరిసహాయుఁ • డని హరుచేతన్
వరములు వడసినవాఁ డని సురలెల్లను వచ్చి పార్థుఁ • జూచిరి ప్రీతిన్. 352

వ. అర్జునుండు నయ్యమరావతీవిభవంబుఁ జూచి హర్షించుచు నప్సరోగణగీయమానమంగళగీతమహితమానసుండగుచు సిద్ధమునిగణాశీర్వాదనాదంబులు సేకొనుచుం జని మాతలినిర్దేశంబున రథావతీర్ణుండై. 353

క. శతముఖునకు భువనావన రతశీలున కఖిలదేవ • రాజర్షిసమ
న్వితునకు వజ్రాభీలో న్నతపృథుభుజునకుఁ గృతప్ర • ణాముం డయ్యెన్. 354

చ. అనిమిషనాథుఁడుం బ్రచలి • తాంగదతుంగభుజాయుగంబునం
దనయునిఁ గౌఁగిలించుకొని • తత్తనుజాతనితాంతసమ్మదం
బునఁ బులకాంకితాంగుఁ డయి • మున్న నిజాంకతలస్థుఁ జేసి య
త్యనఘు నిజాసనార్ధమున • నాతని నుంచెఁ గరంబు నెమ్మితోన్. 355

క. లీలైరావతకుంభా స్ఫాలనకర్కశము ‡ కరము • బలుమరును మరు
త్పాలుం డంటుచు నుండె గుణాలంకృతుఁ డైనపార్థు • నంగముఁ బ్రీతిన్. 356

వ. ఇట్లధికవిలాసంబుతో సురవిలాసినీకరకలితచారుచామీకరదండచామరసమీరాలోలకుంతలుండగుచు సురరాజుతో నేకాసనంబున నున్న యప్పార్థుం బాకశాసను శాసనంబున దేవగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరు లతిప్రీతి నగ్గించి రంత. 357

గీ. పాకశాసనుపనుపునఁ • బార్థుఁ డొక్క మణిమయం బైనమహనీయ • మందిరమున
నెలమి గంధర్వసంగీత • హృద్యగోష్ఠి నుండెఁ జెవులకు నుత్సవం • బొందుచుండ.

* నెఱు-నై తులి- † దివ్యదీప్తి- ‡ లైన తాఁకులను- అని పాఠాంతరములు.

వ. అంతసూర్యాస్తమయసమయంబునఁజందురుండుదయించి సాంద్రచంద్రికావిలాసంబున దిగ్వనితలనలంకరించుచుండ నిలింపపతిపంపునసాంపారనూర్వశియర్జునసంగమకాంక్షంజేసిచంద్రికాధవళదుకూలంబుగట్టి మృగమదఘనసారకుంకుమోన్మిశ్రితసుగంధంబులందివివిధసురభికుసుమవిసరంబులుముడిచి మణిమయభూషణాలంకృతయైనిలుకడవడసిన క్రొమ్మెఱుంగుఁదీగయుంబోలె మణిమయమంజీరఝుళంఝుళనినాదంబునుగంకణఝణఝణత్కారంబునుగటికలాపకింకిణీకిణింకారంబునుమదనాజ్ఞావాద్యఘోషంబునుంబోలెమ్రోయుచుండ మందగమనంబునఁబురందరనందనుమందిరంబునకరుగుదెంచిననప్పురుషసత్తముండు భయభక్తిసంభ్రమంబులతోఁబ్రత్యుత్థానంబునుదండప్రణామంబునుజేసికరకమలంబులు మొగిచియిట్లనియె.

క. ననుఁ బుత్రస్నేహంబున। మనమున మన్నించి శుభస ♦ మగ్రునిఁ జేయం
జనుదెంచి తీవు ముదమున। జనయిత్రీ యేఁ గృతార్థ ♦ జన్ముఁడ నైతిన్.　　360

గీ. అనిన నూర్వశి యిట్లనుఁ♦దనదునేత్ర। మధుపము లతనిసౌందర్య♦మధువుగ్రోలు
చుండఁదమకంబుమీఱ*న♦ఖండధర్మ।నిపుణుఁడగునర్జునునితోడ♦నెయ్యమొనర.

చ. అనుపమశౌర్య నీదు సము ♦ దగ్రగుణంబులు నారదాదిస
న్మునివరు లెల్లఁ జెప్పఁగఁ బ్ర ♦ మోదమునన్ భవదీయసంగమం
బనిశముఁ గోరుచుం † డఁగఁ బ్రి ♦ యంబున వచ్చితి నేను గోరఁగా
నను జనయిత్రి యంచు నొక ♦ నాయముఁ బల్కెదు వక్రభాషలన్.　　362

గీ. నీకు నేనాఁటితల్లిని ♦ నిజము సెపుమ। యమరలోకంబు వేశ్యల ♦ మైనమాకు
నిట్టితగవులు నడువవ ♦ హీనబాహు। వీర్య యిచ్చట వావియు ♦ వెదకఁజనునె.

వ. ఈలోకంబునవనితలుఁ బురుషులువిచ్చలవిడిఁగ్రీడింతు రిచ్చటికిది యనిందితంబైనయాచారంబు నీవునుద్రిదివంబునకు వచ్చినయప్పుడ దివ్యపురుషుండవుగావున నామనోరథంబుసఫలంబుగామందారమంజరీమంజులమకరందపానమత్తమధుకరగానమనోహరస్థలంబులను మేరుశైలకందరంబులను మందపవనంబులుగల నందనాదివనంబులయందును నితాంతకాంతవికసితకనకారవిందసమధికసౌరభసంవాసితమహానందకందంబులైన మందాకినీతీరమణిమయవేదికలయందును జంద్రికాసుందరంబులైనసికతాతలంబులను మఱియు నిర్జరవిహారస్థానంబుల ననవరతసురతకేళీసౌఖ్యాంబుధి నోలలార్పుమనిన నిర్వికారధైర్యధుర్యుండై యర్జునుం డిట్లనియె.

క. ఓహో యిమ్మెయి ధర్మ। ద్రోహోక్తులు వలుకఁ దగున ♦ దోసం బిది గా
దే హరిహరి మనమునఁ దగ। నూహింపక నన్నుఁ బలుకు♦టుచితమె నీకున్.　　365

—••◆◆ఊర్వశి యర్జును నపుంసకునిఁగా శపించుట◆◆••—

వ. జగంబులు వుట్టింపను మనుపను గర్తలైన దేవతలకు నెల్లు నడిచిన నెగ్గు లేదు నేను గర్మభూమిని జనియించి కర్మఠుండ నైతి నాకు నిచ్చటి యాచారం బుచితంబు గా

* ననూన- † దగ- అని పాఠాంతరములు.

డు మదీయవంశకర్త యైనపురూరవునకుఁ బత్నియైనకారణంబునను బురందరు
నకుఁ బరిచర్య యొనర్చుటను నాకు జనని వనుట సందియంబు లేదు తల్లీ నన్నుం
బుత్రవాత్సల్యంబునం జూడు మనిని మదనబాణపీడితయై కోపారుణితనయనంబు
ల నర్జునుం జూచి యూర్వశి యేను గామించి వచ్చిన నామనోరథంబు విఫలం
బుఁ జేసినవాఁడవు నీవు మర్త్యలోకంబున మానవర్జితుండ వై మానినీమధ్యంబున
నపుంసకుండ వై యుండు మని శాపం బిచ్చి నిజగృహంబునకుం జనియె నంతఁ బ్ర
భాతసమయంబునఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు విని సురపతి కొడుకున కిట్లనియె.

క. నీయట్టిధైర్యవంతుని। నేయుగముల నెందుఁ గాన • మెన్నండును ధ
ర్మాయత్తమతివి మునులకు। నీయింద్రియజయము గీర్త • నీయము తండ్రీ. 367

గీ. అనఘ యూర్వశి యిచ్చిన • యట్టిశాప। మనుభవింపంగవలయు నీ • కవనియందు
నింకమీఁద పదుమూఁడవ • యేఁడు సత్య। సరణి నజ్ఞాతవాసంబు • సలుపవలయు.

వ. అక్కాలంబున నీవు షండరూపంబునఁ బ్రచ్ఛన్నుండ వై రాజకన్యకలకు నృత్యంబు
గఱపుచుండి తదంత్యంబున శాపమోక్షంబు వడయు మని యనుగ్రహించె నీ
యాఖ్యానంబు విన్న పుణ్యపురుషులు సకలదురితవిముక్తు లగుదు రని చెప్పి వై
శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 369

సీ. వజ్రాస్త్ర మాదిగా • వరదుఁడై వివిధ ది, వ్యాస్త్రముల్ పార్థున • కమర నిచ్చి
తత్ప్రయోగంబులుఁ • దద్రహస్యంబులుఁ, దన్నివర్తనములుఁ • దడయ కపుడు
దయ నుపదేశించి • చారుణాహవములం, దవిజేయవీర్యుండ • వగుము పేర్మి
నని మహాసౌహార్దుఁ • డై చిత్రసేనుఁడ, న్గంధర్వపతితోడ • గారవమున
వజ్రధరుఁడు గీత • వాద్యనృత్యంబులు। గఱవఁ బంచెఁ బార్థుఁ • గడఁగి యిట్టు
లమరనాథునొద్ద • నర్జునుం డుండ నే। నేఁడు లరిగె నిట మ•హీతలమున. 370

వ. అంత నొక్కనాఁడు రోమశుం డను మహాముని యింద్రునొద్దకు వచ్చి సురగణ
పూజితుం డై సురేంద్రుతో నేకాసనంబున నున్నయర్జునుం జూచి యాశ్చర్యం
బంది యింద్రున కిట్లనియె. 371

క. కోరి యనేకయుగంబు ల। పారతపోయుక్తు లైన • వారికిఁ బడయన్
దూరము నీసభ మఱి నీ। కారుణ్యం బింతకంటెఁ • గడు దవ్వెందున్. 372

వ. అట్టి యిందుల నీతో నొక్కట నేకాసనం బెక్కి నీ రెండవమూర్తి యుం బోలె ను
న్న యిమ్మనుజుం డెందులవాఁ డెవ్వం డనిన నమ్మునీంద్రునకు దేవేంద్రుం డిట్లనియె.

క. నరుఁడను మహర్షి యీతఁడు। నరలోకమునందుఁ బుట్టె • నాయంశమునన్
గుణమతిఁ గాంతేయుఁడు భా। సురతేజుఁ డుపేంద్రసఖుఁడు • సువ్వె మునీంద్రా.

తరలము. శివుఁడు వీనికిఁ బ్రీతుఁ డై దయ • సేసెఁ బాశుపతాస్త్ర మి
దివిజముఖ్యులతోడ నేనును • దివ్యబాణము లిచ్చితిం
దివిరి యీతఁడు మత్ప్రియంబుగ • దేవకార్యము దీర్పఁగా

సవినయస్థితి నున్న వాఁడు ని • జప్రతాపబలోన్నతిన్. 375

వ. మఱియు వసుమతి నతిగర్వితు లైనసగరసుతులం దనదృష్టితీవ్రదహనంబునం జేసి దహించినకపిలుం డనుమహాముని నారాయణుం డయ్యె నట్టినరనారాయణులు జగదుపకారులు జగతీభారావతరణకారణులై దైత్యదానవవధార్థంబు మర్త్యులై పుట్టినవారు గావున. 376

క. దేవతలకు నపకారము। గావించినయన్నివాత • కవచులఁ బాతా
ళావాసుల దానవుల మ। హావీరుఁడు వీఁ డభేద్యుఁ • డై వధియించున్. 377

వ. అని తత్ప్రభావంబు సెప్పి యింద్రుండు రోమశున కిట్లనియె మునీంద్రా నీవు మర్త్యలోకంబునకుం బోయి ధర్మజుం గని యతనికిం దత్సహోదరులకు సంతోషంబుగా నాయొద్దం బార్థుం డున్నకుశలవార్త యెఱింగించి భీష్మ ద్రోణ కర్ణాది వీరుల నోర్చునట్టి దివ్యాస్త్రంబులు వడసె నతండు మీయొద్దకు వేగంబున వచ్చు వగవకుండుం డని చెప్పి నావచనంబున ధర్మజు నఖిలతీర్థసేవ సేయం బంపు మట్లయిన నపేతదురితుం డై యఖిలమహీరాజ్యంబు వడయు నతండు తీర్థాభిగమనంబు సేయునపుడు నీవాతనికి సహాయుండవు గమ్మని యింద్రుండు రోమశుం బనిచె నిట ధృతరాష్ట్రుం డర్జును దివ్యాస్త్రలాభంబుఁ బారాశర్యువలన నెఱింగి పరమవ్యాకులహృదయుం డై సంజయున కి ట్లనియె. 378

—••◆ అర్జును దివ్యాస్త్రలాభంబు విని ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖించుట ◆••—

సీ. సురసమూహంబులో • సురరాజు నోడించి, ఖాండవం *బొక్కటఁ • గాల్చియున్న
వీరున కక్ష † లాబ్ధి • వృతవసుంధరఁ గల, రాజుల నోర్చి ప • రాక్రమమున
నగ్రజు రాజసూ • ‡ యాధ్వర మునిచిన, యధికసమర్థున • కర్జునునకుఁ
బ్రబలసింహమునకుఁ • బక్కెర వెట్టిన, యట్లు దేవతలు నె • య్యంబులోడఁ
బరముఁ దొట్టి పాశు • పతమాదిగా దివ్య। శరము లిచ్చి రట్టి • శౌర్య మెసఁగు
నట్టినరుఁడు యోధుఁ • డై యుండఁ బాండవ। వరులఁ జెనకునట్టి • వారుఁ గలరె.

క. వారికి ధర్మువు దప్పని। వారికి § దృఢవచను లైన • వారికి విమలా
చారుల కెద్దియుఁ బడయఁగ। దూరమె పాండవులఁ బోలు • దురె వీరు లొరుల్.

వ. వారలతో విగ్రహించి దుర్యోధనుండు దనకుఁ దన బాంధవులకు సుహృజ్జనంబులకు హాని సేసికొనియె. 381

గీ. పర్వతములు వజ్ర • పాతహతిఁ బడక। తక్కునేని నింద్ర • తనయుదివ్య
నిశితబాణతతుల • నిశ్శేష మగుఁగాక। పరులసైన్య మెట్లు • బ్రదుకుఁ బోర. 382

వ. లయకాలోద్దీపితసహస్రకరకిరణంబులం జరాచరంబులు దగ్ధంబు లగునట్లు పార్థుబాణంబులం జేసి దుర్యోధనాదులు దుస్సహతాపంబుఁ బొందుదు రని దుఃఖితుం డైనధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డి ట్లనియె. 383

---

* బొక్కఁడ- † లాబ్ధివేదికి ధరఁ గల- ‡ యంబున నిల్పిన- § హిత- అని పా॥ లు.

క. ఈసున దుర్యోధన దు। శ్శాసను లా పాండవులకు ♦ సభలో నెగ్గుల్
సేసిన విని వారల నను। శాసింపఁగ వల దనంగఁ ♦ జనదే నీకున్. 384

వ. నీయుపేక్షం జేసి దుర్యోధన దుర్ద్యూతపరాజితు లై రాజ్యంబు విడిచి పాండవు లరిగి కామ్యకవనంబున నున్నఁ గృష్ణుం డనేకరాజసమన్వితుం డై వారియొద్దకు వచ్చి నీకొడుకులు సేసిన నికారంబునకుం గృష్ణాపరిభవంబునకు దుఃఖితుం డై కడు నలిగి మీకు నెగ్గు సేసినదుర్యోధనాదుల దూషించి గజపురంబున ధర్మరాజు రాజ్యాభిషిక్తుం జేయుదు ననియు రాజసూయంబు సేయునాఁ డింద్రప్రస్థంబున నైనఁ ఘభూతికంటె విశేషవిభూతిగా వింతు ననియు ద్రుపద సృంజయ కేకయ ధృష్టద్యుమ్న బలదేవ సాంబ సాత్యకి ప్రభృతుల సమక్షంబునం బలికి సత్యసమయు లైన పాండవులచేత సంరంభనివారితుం డై పార్థుసారథ్యంబునకుఁ బ్రార్థితుం డయ్యె నని వింటిమి.

క. పదమూఁ డేఁడులు వోవుడుఁ। బదునాలవయేఁడు ఘనులు ♦ పాండవులు జగ
ద్విదితముగ నుత్సహింతురు। వదలక రణమునకుఁ గేశ ♦ వపురస్కృతులై. 386

క. వరములు వేల్పులచే దు। ష్కరతపమునఁ బడయుచురు జ ♦ గంబున నోరు లీ
శ్వరుచే వరములు వడసెం। గరుణ ధనంజయుఁడు దనదు ♦ కార్ముకశక్తిన్. 387

వ. అయ్యర్జును దివ్యశరసంఘాతంబును భీమసేను గదాఘాతంబును నీయపేక్షానిర్ఘాతంబును గౌరవపరిక్షయంబునకుఁ గారణభూతంబు లనిన సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 388

క. వృద్ధని జాత్యంధుం డని। బుద్ధివిహీనుఁ డని నన్నుఁ ♦ బుత్రుఁడు బలద
ర్పోద్ధతుఁ డై మెచ్చఁ డసం। బద్ధంబు లె కాని వినఁడు ♦ పలికినపలుకుల్. 389

వ. దుర్యోధను దుర్బుద్ధి నేమి సెప్పవలయు భీష్మ ద్రోణ విదురుల నాదరింపక కర్ణ శకునుల నాప్తులం జేసికొని వారివచనంబుల నెగడు నే నేమి సేయువాఁడ నని ధృతరాష్ట్రుం డు మిన్నకుండె నటఁ బాండవులు పార్థుమసలుటకు దుఃఖితులై. 390

ఉ. పాండవసింహ మర్జునుఁడు ♦ పాండుయశంబు వెలుఁగుచుండ నా
ఖండలుఁ దొట్టి నిర్జరని ♦ కాయముచేత వరంబు గాంచి యె
న్నం డిట వచ్చునొక్కొ సుజ ♦ నస్తుతు నాతనిఁ బ్రీతితోడ నె
న్నండొకో కాంతు మంచును మ ♦ నంబునఁ గోరుచు నుండి రంతయున్. 391

వ. అట్టి యవసరంబున యుధిష్ఠిరునకు భీముం డి ట్లనియె. 392

మధ్యాక్కర. నీని దేశంబున నరిగి పార్థుండు ♦ నిష్ఠతోఁ దపము
మానుగాఁ జేయుచున్నవాఁ డేల ♦ మసలెనో రాక
వాని ధరస్థితుఁ బాసి యున్న యి ♦ వ్వర్షముల్ యుగస
మానంబు లైనవి మనకు నతని స ♦ మాగమ కాంక్ష. 393

వ. మఱి పాండవపాంచాలవీరులజీవనంబు లాతనియంద నిలిచినవి తదీయభుజాబలంబునం బరులజయించి ధరణీరాజ్యంబుఁ బరిగ్రహింతు మని యున్న వారము గావునం

గాలయాపనంబు సేయక యర్జునుం దోడ్కొని తేర జనార్దను నియోగింపుము.

మ. సమయాబ్దంబులకంటె ముందర మహో ♦ త్సాహంబునన్ బాహువి
క్రమ మొప్పన్ విజయుండు నే నయిన సం ♦ గ్రామంబులో నేకకా
లమునం దాధృతరాష్ట్రజాధముల నె ♦ ల్లం జంపి భూచక్రరా
జ్యముఁ జేకొందుము గౌరవేంద్ర మురజి ♦ త్సఖ్యాభియోగంబునన్. 395

వ. సత్యభంగభీతుండవు గావున నీ విందు యుండి పదుమూఁడేండ్లు సలిపి పదంపడి కరిపురంబునకు వచ్చి రాజ్యాభిషిక్తుండ వగుము దుష్టద్యూతంబున మనరాజ్యం బపహరించిన సుయోధనుండు సుచిరప్రతిష్ఠితుండు గాకుండ నిప్పుడ యద్దురాత్ము దూషింతుము నికృతిపరుల నికృతిచేసి నిర్జించినఁ బాపంబు లేదు సర్వప్రకారంబులను శత్రువుల జయించి రాజ్యంబుఁ జేకొనుట రాజులకు విధిచోదితంబైన రాజధర్మంబ యనిన భీమసేనుమహాసంరంభంబునకు సంతోషించి ధర్మనందనుం డాతనిం దనపైకిం దిగిచికొని మూర్ధాఘ్రాణంబుఁ జేసి యిట్లనియె. 396

గీ. అనలునకు గాడ్పు దోడైన♦యట్టు లింద్ర। తనయునకు నీవు దోడైనఁ♦దడయ కాజిఁ
*బోర రిపులకు బ్రదుకంగఁ♦బోలదైన। †నరయ నిది కోపమున కవ♦సరము గాదు.

క. పదుమూఁడేఁడులు వోయినఁ। బదపడి పార్థుండు నీవుఁ ♦ బరనృపతుల దు
ర్మదుల వధియించి విజయా। స్పదబాహుల రగుఁడు ధర్మ ♦ పరిరక్షకులై. 398

వ. అని యిట్లు సత్యభంగంబున కోడంబడ నోప నని ధర్మతనయుండు భీమునకుం గోపోపశమనంబుఁ జేసె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనకథితం బైన పుణ్యకథ యతిరమ్యంబుగాను. 399

క. బిరుదాంకభీమ భీమే। శ్వరకృత ‡ నిత్య ప్రసాద ♦ సౌజన్యగుణా
భరణ పరగండభైరవ। వరనృపమణిమకుటఘటిత ♦ పద విబుధనుతా. 400

ఉత్సాహము. రాజవంశరత్న రాజ ♦ రాజ దేవ నిత్యల
క్ష్మీజయాభిరామ ధర్మ ♦ మిత్ర § మిత్ర విద్విదం
భోజవనపయోజమిత్ర ♦ భూరికీర్తి కౌముదీ
రాజితత్రిలోక నిఖిల ♦ రాజలోకపూజితా. 401

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునం దారణ్యపర్వంబునందుఁ బాండవవనప్రవేశంబును, గిమ్మీరవధయును, గృష్ణపాంచాలాభిగమనంబును, సౌంభకాఖ్యానంబును, నింద్రకీలాభిగమనంబును, గైరాతంబును, నర్జును తపశ్చరణంబును, నీశ్వరుతోడయుద్ధంబును, బరమేశ్వరుచేతఁ బాశుపతాస్త్రంబువడయుటయును, లోకపాలసందర్శనంబును, స్వర్గగమనంబును, నూర్వశీశాపంబును, దేవతలవలన దివ్యాస్త్రలాభంబును, నన్నది ప్రథమాశ్వాసము.

---

* బోనఁగ- † నరయ నిది కోపమునకును నవసరంబు- ‡ కృత్య- § భూరి- అని పా॥లు.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

అరణ్యపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరమ్యా ధర్మనిత్య
ప్రారంభవిభాసి రాజ • పరమేశ్వర ఘో
రారిమదకుంభికుంభవి
దారణదారుణకృపాణ • దక్షిణహస్తా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాది మహామునులకుం జెప్పె నట్లు శాంతవచనంబుల భీమసేనునకుం గోపాటోపశమనంబు సేయుచున్న ధర్మరాజు నొద్దకు బృహదశ్వుం డను మహాముని వచ్చి విధిదృష్టవిధానంబునం బూజితుం డయి విశ్రమించి యున్న నమ్మునివరునకు ధర్మతనయుం డధర్మపరు లయిన కౌరవులచేతం దమపడిన నికారప్రకారం బంతయు నెఱింగించి యి ట్లనియె. 2

క. పుడమియు రాజ్యము బంధుల। విడిచి మృగావలులఁ గలసి • విపినంబులలోఁ
గడుఁగొని మాయట్లిడుమల। బడినన్నృపులు గలరె యొరులు • పరమమునీంద్రా.
వ. అనిన నయ్యుధిష్ఠిరునకు బృహదశ్వుం డిట్లనియె. 4
క. దేవసము లైనయనుజుల। తో విప్రులతో రథాలి • తో వచ్చి యర
ణ్యావాసము సేసెదు ధర। ణీవల్లభ నీవు ధర్మ • నిష్ఠితబుద్ధిన్. 5
క. నరనుతుఁడు దొల్లి నలుఁ డను। ధరణీశుఁడు జూదమాడి • తన * విభవము పు
ష్కరుచేత నోటువడి యొ। క్కరుఁడ కరం బిడుమఁ బడఁడె • † కాననసీమన్. 6

* రాజ్యము - † కాంతారములఁ, — కారడవులలోన - అని పాఠాంతరములు.

—••◆ధర్మరాజునకు బృహదశ్వుండు నలోపాఖ్యానంబు సెప్పుట◆••—

వ. అనిన నది యెట్లని ధర్మనందనుం డడిగిన బృహదశ్వుం డిట్లనియె నిషధేశ్వరుండ యినవీరసేనునికొడుకు నలుం డనువాఁ డనేకాక్షౌహిణీపతి యనవరతాతుల్య శ్రీయుం డజేయుం డైనతనతేజంబున నెల్లరాజుల జయించి బ్రహ్మణ్యుండయి బ్రహ్మోత్తరంబుగాఁ బ్రజాపాలనంబు సేయు చున్నంత. 7

సీ. అట విదర్భాధిపుం • డైన భీముండను, వాఁ డనపత్యుఁ డై • వ్రతము లోలి
సలుపుచు దమనుఁడ • న్సన్మునిఁ బత్నియుఁ, దాను నుపాసించి • తద్వరమున
దమయంతియనుకూఁతు•దమదాంతదమనుల,న్సుతులనుబడసెవి•శ్రుతగుణాఢ్యుఁ
డందుఁ గన్యారత్న • మయినయాదమయంతి, యత్యంతకాంతిరూ • పాభిజాత్య
విమలగుణసమృద్ధి • వెలుఁగుచు సురసిద్ధ। సాధ్యకన్యలట్టి • * సతులు నూర్వు
రొలసి తన్నుఁ గొలుచు•చుండంగ మహి నొప్పు।చుండె నధికవిభవ•యుక్తిఁ జేసి.

వ. అంత. 9

క. నలుగుణములు దమయంతికి। నలునకు దమయంతిగుణగ • ణంబులు జనులి
మ్ములఁ బొగడుట నిరువురకును। వెలసె మనోభవవికార • విభ్రమ మెదలన్. 10

వ. ఒక్కనాఁడు నలుండు దమయంతీ గుణబద్ధచేతస్కుం డై మదనానలంబు సహింప నోపక ప్రమదావనంబున నుండునంత నంతరిక్షశ్రీకాంతాహారావళియుం బోలె హంసావళి యువనీతలంబున కవతరించిన. 11

గీ. వీరసేనసుతుఁడు • వీరుండు హంసల। నడబెడంగుఁ జూచి • నగుచు వాని
నెగిచియెగిచి యందు•నెగయకుండఁగనొక్క।హంసఁబట్టుకొనియె•నతిరయమున.

గీ. దాని విడిచి పోవఁ • గా నోప కఱచుచు। నంతరిక్షమునను • హంస లెల్లఁ
బిండు గట్టి తిరుగు • చుండె వాతోద్ధూత। శారదాభ్రశకల • చయముఁ బోలె.

వ. అదియును దన కమ్మనుజేశ్వరుం డపాయంబు సేయునకాఁ దలంచి వెఱచి మనుష్యవాక్యంబుల నిట్లనియె నయ్యా యే నీకుం బ్రియంబు సేసెద నీహృదయేశ్వరి యైన దమయంతిపాలికిం బోయి నీగుణంబులు దానికి వర్ణించి చెప్పి యక్కన్య యన్యుల నపేక్షింపక నీయందు బద్ధానురాగ యగునట్లుగాఁ జేసెద. 14

క. అనిన విని హంసవచనము। దనహృదయంబునకు నమృత • ధారాపాతం
బును బోలె నైన నృపనం। దనుఁ డనురక్తుఁ డయి విడిచెఁ • దడయక దానిన్. 15

వ. హంసపిండుతో నదియును విదర్భాపురమ్మునకుం బఱచి యం దుపవనమ్మున సఖీజనపరివృత యై యున్న దమయంతిపాలికి వచ్చి విహరించు చుండె నంత హంసలం జూచి పరమకౌతుకమ్మున. 16

గీ. ఒండొరులఁగడవంగ న•య్యువిద లెల్లఁ। బఱచియొక్కొక్క † కలహంసఁ•బట్టికొనినఁ
జెలువముగనందుఁదమయంతి•చేతఁబట్టు।వడియె నలుచేత విడువంగఁ•బడినహంస.

---

* నఖులు † రాయంచ - అని పాఠాంతరములు.

క. దమయంతికి నలునకు సం। గమకారణదూత లైన క • లహంస మనో
జ్ఞ మనుష్యవాక్యముల న। ద్దమయంతికి హర్ష మెసఁగఁ • దా నిట్లనియెన్. 18

వ. నీహృదయేశ్వరుం డైన నలునొద్దనుండి వచ్చితి నపారపారావారపర్యంతమహీత
లంబునందు నాచూడనిరాజు లెవ్వరు లేరు సర్వగుణసౌందర్యంబుల నెవ్వరు న
లుం బోలరు. 19

గీ. నీవు నలునకుఁ జేరితో • దేవి వైనఁ। గాక నీసముజ్జ్వల*రూప • కాంతివిభవ
నిత్యసౌభాగ్యభాగ్యాభి • జాత్యభద్ర। లక్షణావలు లవి సఫ • లంబు లగునె. 20

వ. నీవు నారీరత్నంబవు వాఁడు పురుషరత్నంబు మీయిద్దఱసమాగమం బన్యోన్య
శోభాకరం బగుననిన విని సంతృప్తహృదయ యై దమయంతి దాని కిట్లనియె. 21

మధ్యాక్కర. ఆరాజుగుణములు నా కెఱింగించి • నట్టులు నన్ను
నారాజునకు నెఱింగించి కరుణ నా • యందుఁ గావింపు
మావంగ ననుడు నిషధ † దేశంబున • కరిగి యాహంస
వీరసేనజునకు దాని గుణరూప • విభవముల్ సెప్పె. 22

వ. అంత. 23

చ. నలదమయంతు లిద్దఱు మ • నఃప్రభవానలబాధ్యమాను లై
సలిపిరి దీర్ఘవాసరని • శల్ విలసన్నవనందనంబులన్
నలినదళంబులన్ మృదుమృ • ణాళములన్ ఘనసారపాంసులం
దలిరుల ‡ శయ్యలన్ సలిల • ధారలఁ జందనచారుచర్చలన్. 24

వ. ఇట్లిద్దఱు నన్యోన్యరూపగుణశ్రవణసంజాతప్రీతు లై యుండునంత నంతర్గకరణ
సంతతమనోజాతసంతాపవివర్ణవదన యైన యా దమయంతిం జూచి భయసంభ్ర
మాక్రాంతహృదయ లగుచు సఖీజనంబు లెల్ల నక్కోమలివృత్తాంతం బంతయు
భీమున కెఱింగించి యిట్లనిరి. 25

సీ. కలహంస పలికిన • పలుకులు గణియించు, వడి దానిపోయిన • వలను సూచుఁ
బలుకదు సఖులతో • లలి తాంగి మిన్నక, యలయుచు నుండుఁ దా • ననుదినంబుఁ
జారువిభూషణా • హారవిహారశ, య్యాసనభోగంబు • లందు విముఖ
యయి రేయుఁబగలుని • ద్రయు§ సెప్పఁడెఱుఁగక, దమయంతి నలుఁడను • ధరణినాథు
నందు బుద్ధి నిలిపి • కందర్పబాధిత। యగుచు నున్న యది ధ • రాధినాథ
ధరణిపతుల నోరుల • నురుగుణాఢ్యుల విన। నొల్ల దెంతవిభవ • యుక్తులయిన. 26

వ. అనిన విని భీముం డేమి సేయుదు నెవ్విధంబున నమ్మహీపతి నిటకు రావింప నగు
నో యని చింతించుచు సంప్రాప్తయౌవన యైనకూఁతుం జూచి యప్పుడు. 27

క. ఆవైదర్భుఁడు నిఖిలధ। రావలయములోనఁ గలుగు • రాజన్యుల నా
నావిషయాధీశ్వరులను। రావించెం దత్స్వయంవ • రవ్యాజమునన్. 28

---

* తను- † నిశ్చయమున- ‡ సెజ్జలఁ- § నొవ్వు నెఱుఁగక- అని పాఠాంతరములు.

క. మనుజేశ్వరు లెల్లను బో । రన దమయంతీస్వయంవ ♦ రమునకు నొప్పం
జనుదెంచిరి సైన్యస్యం । దనఘట్టన నవనితలము ♦ దల్లడపడఁగన్. 29

వ. తత్స్వయంవరంబునఁ బర్వత నారదు లనుపురాణమునులు భూలోకం బెల్లఁ గ్రు
మ్మరి యింద్రలోకంబునకుం బోయిన నింద్రుండు వారిం బూజించి భూలోకంబు
న కుశలవార్త యడిగి యిది యెట్లు ధర్మపరిపాలనపరు లై వీరు లై రణనిహతు
లైనరాజు లక్షయలోకసుఖంబు లనుభవింప నతిథు లై యిందుల కెంతకాలం బ
య్యె రానికారణం బేమి యనిన నారదుం డి ట్లనియె. 30

క. నరసిద్ధసాధ్యవిద్యా । ధరసురకన్యకలకంటె ♦ దమయంతియ సుం
దరి దాని సుస్వయంవర । మరు దై వర్తిల్లుచున్న ♦ యది యిప్డు మహిన్. 31

క. అందులకు ధరణిఁ గల నృప । నందను* లందఱు ముదంబు ♦ నం బోయెడువే
డ్కం దమలోఁ గయ్యమ్ములు । గ్రందుగ లేకున్న వారు ♦ గడు సెయ్యమునన్. 32

వ. అనిన విని యింద్రుండును లోకపాలవరులును దదాలోకనకౌతుకంబునం గనక
రత్నరమ్యవిమానారూఢు లయి భూలోకంబునకు వచ్చి దమయంతీస్వయంవరం
బునకుం బోయెడువాని నాదిత్యులలోన విష్ణుండునుం బోలెఁ దేజోధికుం డైన
వాని ననన్యసాధారణరూపవిభవంబుల రెండవమన్మథుండునుం బోనివాని నలుం
గని యంతరిక్షంబున విమానంబులు నిలిపి భూతలంబునకు వచ్చి వాని కి ట్లనిరి. 33

సీ. నిత్యసత్యవ్రత ♦ నిషధేశ నీవు మా, కమరంగ దూత వై ♦ యభిమతంబు
సేయుము నావుడుఁ ♦ జెచ్చెర నట్టుల, చేసెద మఱి నాకుఁ ♦ జెప్పుఁడ మీర
లెవ్వార లే ను మీ ♦ కిష్టంబుగా దూత, నై యేమి సేయుదు ♦ ననిన నతని
కమరేశ్వరుం డిట్టు ♦ లనియె నే నింద్రుండ, వీరు దిక్పాలురు ♦ విదితయశులు
ధరణి నొప్పుచున్న ♦ దమయంతిసుస్వయం । వరముఁ జూచువేడ్క ♦ వచ్చి యున్న
వార మీవు మమ్ము ♦ వారిజాక్షికి నెఱిం । గింపు నామధేయ ♦ కీర్తనముల. 34

వ. అట్లయిన నక్కోమలి మాయందుఁ దనవలచిన వానివరియించు ననిన నింద్రున
కుఁ గృతాంజలి యై నలుం డి ట్లనియె. 35

గీ. ఎఱిఁగి యెఱిఁగి నన్ను ♦ నేకార్థసముపేతుఁ । బాడి యయ్య యిట్టి ♦ పనికిఁ బనుప
ననిన నుత్సుకుండ ♦ వై యేల చేసెద । నంటి చేయకుండ ♦ నగు నె నీకు. 36

గీ. నిన్ను నిత్యసత్య ♦ నిరతుఁగా నెఱిఁగి యి । క్కార్యమునకు వలను ♦ గలుగు టెఱిఁగి
పనుప వలసె దూత ♦ భావ మపేక్షించి । దేవహితము దీనిఁ ♦ దీర్పవలయు. 37

వ. ఆయుధీయసురక్షితం బయిన రాజగృహం బెట్లు సొరనగు నని శంకింపవలవదు ద
మయంతీనివేశంబుఁ బ్రవేశించునపుడు ని న్నెవ్వరు వారింప నోడుదు రనిన శక్రు
వచనంబుల నశంకితుం డయి నలుం డొక్కరుండ విదర్భాపురంబునకుం బోయి
దమయంతీగృహంబు సొచ్చి. 38

* లెల్లను- అని పాఠాంతరము.

నలుఁడు దమయంతి యొద్దకు దేవదూతయై పోవుట.

సీ. హంసచేఁ దనవిని ♦ నంతకంటెను రూప, విభవాతిశయముల ♦ వెలుఁగుదాని
సురకన్యకలయట్టి ♦ సురుచిరశతకన్య, కాళిచేఁ బరివృత ♦ యైనదాని
హృదయేశుఁ డైనత ♦ న్నెప్పుడు వినుచున్కి, నలయకాశ్వాసిత ♦ యైనదాని
దమయంతిఁ జూచి కం ♦ దర్పశరావిద్ధుఁ, డయ్యె నలుం డంత ♦ నతనిఁ జూచి
యితఁ డపూర్వమనుజుఁ♦ డెందుండి వచ్చెనో। యనుచు నదరిపడి ల♦తాంగు లెల్ల
నాసనములు డిగ్గి ♦ యపుడు ప్రత్యుద్గత। లైరి మనములందు♦హర్ష మెసఁగ. 39

వ. అంత. 40

క. దమయంతి మనోభవనిభు। నమరేంద్రప్రతిము దినక ♦ రాభు సుధారు
క్సము వరుణసదృశు ధనదో। పము *నశ్విసమాను నిషధ♦పతిఁ జూచె నలున్. 41

క. వారిరుహనేత్ర మదన। పేరితయై లజ్జ యుడిగి ♦ భీతిల్లక బృం
దారకమూర్తికి రాజకు। మారున కిట్లనియె మంద ♦ మందమృదూక్తిన్. 42

వ. నీవు మహానుభావుండ విందుల కేమికారణంబున నేకతంబ వచ్చితి విది యత్యుగ్ర
శాసనుం డైన మదీయజనకుచేత సురక్షితం బగుట నెవ్వారికిం జొర నశక్యంబు దీ
ని నెవ్వారు నెఱుంగకుండ నెవ్విధంబునం జొచ్చితివి నాకు మనోజవేదనావివర్ధనుండ
వైన నీ తెఱం గెఱింగింపు మనిన దానికి నలుం డిట్లనియె. 43

గీ. ఏను దేవదూత ♦ నింతి నలుం డను। వాఁడ నింద్రదహన ♦ వరుణయములు
నీస్వయంవరంబు ♦ నెమ్మితోఁ జూడంగ। నరుగుదెంచి నన్ను♦నబల మున్న. 44

క. నీయొద్దకుఁ బుత్తెంచిరి। మాయం దొక్కరుని నిష్ట ♦ మతి వరియింపం
దోయజముఖ ప్రార్థింపుము। మాయందఱకును బ్రియంబ♦మర్వము ప్రీతిన్. 45

వ. అని పంచినఁ బత్త్రభావంబున నన్యులచేత నలక్షితుండ నై వచ్చితి నింద్రాదులకుఁ
బ్రియంబు సేయు మనిన నవనతవదనయై దమయంతి దొల్లి హంసచేత నలు విని
వానియందు బద్ధానురాగ యై నవయుచున్నయది యపు డతని నెఱింగి తద్వచ
నశ్రవణదుర్లభాయమానమానస యగుచు నిట్లనియె. 46

తరువోజ. ఏనేడ నింద్రాదు♦లేడ వారలకు ♦ నెప్పుడు మ్రొక్కుదు♦నేను నీధనమ
భూనాథ నీగుణం ♦ బులు హంసచేతఁ♦బొలుపుగా విని మనం♦బున నిల్పి యున్న
దాన భవన్నిమి♦త్తమున నిట్లఖల ♦ ధారుణీనాథసా ♦ ర్థంబు రావింపఁ
గా నిప్డు వలసెలో ♦ కఖ్యాతకీర్తి ♦ కరుణించి పతిబుద్ధి ♦ గావింపు మిందు. 47

వ. నీవు దీని కొడంబడని నాఁడు రజ్జువిషాగ్నిజలంబులం బ్రాణపరిత్యాగంబు సేసి
కొందు ననిన దానిం జూచి నలుం డిట్లనియె. 48

మత్తకోకిలము. భూరి †సత్త్వులు సర్వలోకవి ♦ భుల్ విభూతిసమృద్ధు లి
ద్ధోరు ‡కీర్తులు నిన్నుఁ గోరుచు ♦ నున్నవా రమరోత్తముల్

---

* నగ్ని- † కీర్తులు- ‡ తేజులు- అని పాఠాంతరములు.

వారిపాదరజంబుఁ బోలని ♦ వాని నన్ను మనుష్య సం
సారిఁ గోరఁగఁ జన్నె నీకుఁ బ్ర ♦ సన్ను లై సుర లుండఁగాన్. 49

క. దేవతల కప్రియంబులు। గావించి మనుష్యు లధమ ♦ గతు లగుదు రిలం
గావున వారికి నిష్టము। గావింపుము నన్నుఁ బ్రీతిఁ ♦ గావుము దరుణీ. 50

వ. అనిన దమయంతి నయనాంతర్గళితబాష్పధారాకలితకపోలయుగళ యగుచుం బె
ద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి నీయభిప్రాయంబునకు నిరపాయం బయిన యుపా
యంబు గంటి నింద్రాదులు నాస్వయంవరంబునకు వచ్చెద రేని వారిసన్నిధి ని
న్ను వరియించెద నట్లయిన నిర్దోషం బగు ననిన నలుండు లోకపాలుర పాలికిం జ
ని దమయంతికిం దనపలికినవిధంబును దమయంతి దనకుం జెప్పిన విధంబును జెప్పె
నంతఁ బుణ్యతిథి నక్షత్రముహూర్తంబున దమయంతీస్వయంవరంబు ప్రవర్తిల్లిన.

గీ. నలున కాని *యొరుల ♦ నలినాక్షి వరియింప। దట్టి చూత మనుచు ♦ నమరవరులు
నలువురును గడంగి ♦ నలరూపముల వచ్చి। రాస్వయంవరమున ♦ కతిముదమున.

సీ. దమయంతి సితపుష్ప ♦ దామాభిశోభిత, హస్తయై చనుదెంచి ♦ యంబుజాక్షి
యమ్మహోత్సవదర్శ ♦ నాగతరాజన్య, † నివహంబు నీక్షించి ♦ నెమ్మితోడ
నలువురు వేల్పులు ♦ నలుఁ దొట్టి యప్పుడే, కాకారు లై యున్న ♦ నందు నలుని
నేర్పరింపఁగ నేర ♦ కింద్రాదులను నలు, నెఱుఁగును పాయ మిం ♦ కెద్ది యొక్కొ
యనుచు సంశయాకు ♦ లాత్మయై సురలార, నలు నెఱుంగు విధము ♦ నాకుఁ జేయుఁ
డాత్మరూపధరుల ♦ రగుఁడని పరిదేవ। నంబు సేసెఁ దనమ ♦ నంబులోన. 53

వ. దేవతలు దానిపరిదేవనంబు విని కరుణించి యనిమిషలోచనంబులు నస్వేదగా
త్రంబులు నొప్ప నవనీతలంబు ముట్టక యాసన్నులై నిలిచి రంత లోకపాలురు
భూలోకంబునం గలరాజలోకంబు నాలోకించు చుండఁ బుణ్యశ్లోకుం డయిన న
లు ధర్మవిధానంబున వరియించి దమయంతి తదీయస్కంధంబున సుగంధికుసుమ
దామకంబు వెట్టెన. 54

క. దేవతలసాధువాదము। తో ‡ విప్రాశీరవంబు ♦ తో బహుతూర్యా
రావంబులు సెలఁగెను బా। రావారరవంబుఁబోలె ♦ § ననివార్యంబై. 55

—••◆ నలుండు స్వయంవరలబ్ధయైన దమయంతిం బెండ్లియగుట ◆••—

వ. ఇట్లపూర్వస్వయంవరలబ్ధయైనదమయంతి నత్యంతవిలాసంబుతో వివాహం బై
న యానలునకు నింద్రుండు వానియజ్ఞంబులయందు నిజరూపంబుతో హవిర్భా
గంబు గొనను నగ్నియు వరుణుండును వానివలచినచోటన యనలోదకంబులు
త్పాదింపను ధర్ముండు వానిచిత్తంబు ధర్మువునంద వర్తిల్లను [ధనదుండు ధనసంచ
యంబు లక్షయం బగునట్లుగా] వరంబు లిచ్చి దేవలోకంబున కరుగు వా రెదుర

* నలినదళనేత్ర- † నివహంబు నీక్షించి వెలయనంత- ‡ విప్రవస్వస్తిరవము- § ననివార్యము లై- అని పాఠాలు. [ ] ఇది మూలమునసారముగ లేకున్నను బూర్వప్రతులయందుఁగాన వచ్చుచున్నది.

ద్వాపరంబుతో వచ్చు కలిం గని యిది యేమిట కెందులకుం బోయెద వని యడిగిన నయ్యిందునకుఁ గలి యిట్లనియె. 56

గీ. అవనిలో దమయంతీస్వ • యంవరంబు । విస్తరిల్లుట విని కడు • వేడ్కతోడ
నేను దమయంతిచే వరి • యింపఁ బడుదు। నని తదర్థమై యరిగెద • నాసఁ జేసి. 57

వ. అనిన నందఱు నగి నీ వందుల కేల పోయెదు ముందర నివృత్తం బయ్యె నక్కోమలి యొరుల నెవ్వరి మెచ్చక నలుం డనువాని వరియించె ననినం గలి కరం బలిగి యన్నలునకు దమయంతికి రాజ్యపరిత్యాగంబును బరస్పరవియోగక్లేశంబునుం జేసెద నని నిశ్చయించి వాని నక్షరతుంగా నెఱింగి యక్షంబులు సొచ్చి యుండ ద్వాపరంబుం బనిచి నలుండు సేయుచున్న యశ్వమేధాదికానేకభూరిదక్షిణామహాక్రతువులయు జపహోమదానాది వివిధపుణ్యకర్మంబులయుఁ గారణంబునం జొర నవసరంబు గానక యంతరం బన్వేషించుచుఁ బెద్దకాలం బుండి యొక్కనాఁ డతండు కృతమూత్రుం డయి జలోపస్పర్శనానంతరంబునం బాదశౌచంబు సేయ మఱచి సంధ్యోపాసనంబుఁ జేసిన నుపలబ్ధావసరం బయినం గలి నలునందుఁ బ్రవేశించి పుష్కరుం డనువానిపాలికిం బోయి తన్నెఱింగించి నీవు నలునితో జూదం బాడి వానిరాజ్యంబును సర్వంబును నోడిచికొమ్మని చెప్పి తానును వానికి విప్రవేషంబున సహాయుం డయి యక్షంబులు గొని పుష్కరుతో నొక్కటం జని నలుం గాంచి నీవు మారాజుతో జూదం బాడు మనిన. 58

క. ద్యూతార్థము తక్కితవా। హూతుండ నై జూద మాడ • కుండుట ధర్మా
పేతం బని యభిముఖుఁడై। యాతనితో నలుఁడు జూద • మాడఁ గడంగెన్. 59

క. కలధనము లెల్ల నోడ్డుచు। నలయక జూదమున విజితుఁ • డగు చుండె నిజా
ప్తులు వారించిన నుడుగక। నలుఁడు గలిప్రేరణంబు • నను హతమతి యై. 60

వ. ఇట్లనేకమాసంబులు దుర్వ్యసనాసక్తుం డయిన యన్నలుండు వివిధవస్తువాహననివహంబు లోడ్డి పుష్కరునకోటువడం బోయిన నెఱింగి పౌర బ్రాహ్మణ ప్రధానులు దమయంతీపురస్కృతు లయి వచ్చి వారించి కలిసమావేశపరవశుం డైన యన్నలుచేతం బ్రతిహతు లయి పలుక కుండి రంత దమయంతి చింతాక్రాంతచిత్త యై. 61

గీ. ఎంత యోటువడిన • నంతియు జూదంబు । నందుఁ దగులుఁ జలము • నతిశయిల్లు
నేమి సేయుదాన • నిది యెగ్గునకు మూల। మని లతాంగి దుఃఖి • తాత్మ యగుచు.

సీ. అక్షముల్ పుష్కరు • నందు వశ్యంబులై, యునికియు నలునియం • దొండువిధము
లగుటయు నెఱిఁగి ని • జాధీశ్వరున కప, జయము కా లక్షించి • సరసిజాక్షి
భర్తయనుజ్ఞ ము • న్బడసి వార్ష్ణేయుఁ డన్, సారథిఁ బిలిచి యా • స్యందనమున
నింద్రసేనుం డను • నిక్కుమారకు నింద్ర, సేన యనుకూఁతుఁ జెం • చ్చరన తోడి

కొని విదర్భ కరిగి ♦ గుఱుకొని మద్బంధు। జనుల యొద్దఁబెట్టి ♦ సరగ * రమ్ము
టంచు నెమ్మిఁబుచ్చె ♦ నాప్త పురోహిత। మంత్రిబాంధవాభి♦మతముఁబొంది.

క. నలుఁడును ధరణీరాజ్యము। దలఁగఁగ సర్వంబు నపహ్ను ♦ తం బైనఁ గడుం
దలరి దమయంతిఁ దోడ్కొని। వెలువడియె నశేషరాజ్య ♦ విభవచ్యుతుఁ డై. 64

గీ. పురమువెలి మూఁ డహోరాత్ర ♦ ములు వసించి
యున్న నలుపాలి కెవ్వరు ♦ నోడి రరుగ
జనవిభుం డైనపుష్కరు ♦ శాసనమునఁ
గలికృతద్యూతవిద్వేష ♦ కారణమున. 65

నలుండు దమయంతీసహితుండై యడవికిఁ బోవుట.

వ. ఇట్లు సర్వజనసత్కారర్హుం డయ్యును నలుండు విధికృతంబున నెవ్వరివలన సత్కా
రంబు గానక జలంబుల యాహారంబుగాఁ దత్పురసమీపంబున దమయంతీద్వితీ
యుం డై యుండి బుభుక్షాపీడ సహింప నోపక హిరణ్యపక్షంబులతోఁ దమముం
దటఁ దిరుగుచున్న పక్షులం గని యవి భక్ష్యం బగు నని యప్పక్షులం బట్టికొన
సమకట్టి కట్టినపుట్టంబు వానిపై వైచిన నవి పుట్టంబుతోన గగనంబున కెగసి నగు
చు విగతవస్త్రుం డైన నలున కి ట్లనియె. 66

గీ. నీధనంబును రాజ్యంబు♦నికృతిఁ గొన్న।యక్షముల మేము నీవస్త్రి♦మపహరింపఁ
బక్షిరూపుల మై వచ్చి♦పార్థివేంద్ర। యపహరించితి మని చెప్పి♦యరిగెఁ జదల.

వ. నలుండును వానిం జూచి విస్మయం బంది యీయక్షంబుల దోషంబునం గాకేమి
నా కిట్టి దవ్యె ననుచు దమయంతికట్టినపుట్టంబుచెఱంగు కట్టికొనియె నట్లిరువురు
నేకవస్త్రు లయి యొండొరుల మొగంబులు సూచి దుఃఖించుచు నలుండు దమ
యంతి కి ట్లనియె. 68

క. ఇది దక్షిణాపథంబున। కిదియు విదర్భాపురమున ♦ కిది కోసల కి
య్యది యుజ్జయినికిఁ దెరువులు। మది నిన్నిటిలోన నరుగ♦మన కెద్ది యగున్. 69

క. అడవులలో నాతోఁ గడు। నిడుములు వడ నోప వరుగు ♦ మిందుముఖి యి
ప్పుడు నీబంధుజనంబుల। కడ కనవుడుఁ దరుణి శోక ♦ గద్గద యగుచున్. 70

గీ. అతని కిట్టు లనియె ♦ నవనీశ నీవును। నేనుఁ జని విదర్భ ♦ నిష్టలీల
నుండుదము మృగాకు ♦ లోగ్రవనంబుల। కరుగ నేల యిడుమ ♦ లంద నేల. 71

వ. అనిన విని నలుం డవనతాననుం డై నీచెప్పినట్ల విదర్భేశ్వరు రాజ్యంబును మనరా
జ్యంబ యేను దొల్లి యధికైశ్వర్యయుతుండ నై యందులకుం బోయి బంధుజను
లకు హృదయానందంబు సేసి యిప్పు డివ్విధంబున సర్వహీనుండ నై యే నెట్లు పో
వ నేర్తు ననిన దమయంతి యి ట్లనియె. 72

గీ. అఖిలదుఃఖరోగార్తున ♦ కౌషధంబు। సురుచిరంబుగ భార్యయ ♦ చూడ వెండు

* నీవు। మరలిరమ్మఁటంచు మహిత మై కాఁ బుచ్చె- అని పాఠాంతరము.

నొనర భార్యాసమేతుఁడై • యున్న వాని కెంత లాపద లయ్యెను • నెఱుకపడవు.

క. అలయు నెడ డయ్యు నెడ నాఁక లియుఁ దృషయు నైనయెడలఁ • గడుఁగొని ధరణీ
తలనాథ పురుషునకు ని మ్ములభార్యయ పాచుఁ జిత్త • మున దుఃఖంబుల్. 74

వ. కావున నిది మదధీనజీవిత యనియును ననువ్రత యనియు ననుకంపనీయ యని
యు నన్ను విడువక నాయనుగమనంబునకు ననుమతుండవు గ మ్మనిన నట్ల చే
యుదుఁ బ్రాణసమాన వైనని న్నేల విడుతు నోడ కుండు మని నలుండు దమయం
తి నాశ్వాసించుచు నొక్క టఁ జని విజనం బైన విపినంబున నొక్క సభం గని యందు
విశ్రమించి పరుషధూళీధూసరస్థలంబున శయనించి మార్గశ్రమనిమీలితనయనుం
డై దుఃఖంబునఁ గన్ను మొగుడ కున్న లేచి తనపాదంబులయంతికంబున నతిక్లేశ
పరవశయై నిద్రవోయెడు దమయంతిం జూచి. 75

సీ. ధరణీరాజ్యంబుతో • ధనమెల్లఁ బరులచే, నపహృతం బగుటయు • నాత్మమిత్ర
బంధుజనంబులుఁ • బ్రకృతిజనంబులు, విడుచుటయును మహా • విపినభూమిఁ
బత్నితోఁ దనపరి • భ్రమియించుటయు నవ్వు, దలఁచి శోకించి యు • త్తరుణిదొల్లి
మృదుశయనంబున • మెలఁతలు మెలపుతో, నడుగు లొత్తఁగ నిద్ర • యనుభవించుఁ
గోమలాంగి యిపుడు గుఱుకొని పాంసుల స్థలమునందు నిద్రఁ • దగిలినయది
పంకజాక్షి నాకు • భార్యయై యింతి దుఃఖంబుఁ బొందె దైవ • ఘటనఁ జేసి. 76

వ. ఏను దీనిదుఃఖంబుఁ జూడ నోప నెట కేనియుం బోయెద నిది నన్నుం గానక త
నబంధులయొద్దకుం బోయి దుఃఖపడకుండు నని విచారించి పోవ సమకట్టి యక్కో
మలి మేలుకొన కుండ మెల్లన దానివస్త్రంబునం దర్ధంబు సించి తనకుం బరిధానం
బు సేసికొని వెలువడి కొండొక నేల పోయి దమయంతియందు ఘనం బైనతనసె
య్యం బనుతీగం ద్రెంపనేరక క్రమ్మఱ నచ్చోటికి వచ్చి. 77

చ. కలి దమయంతిఁ బాపసమ • కట్టు నలిం బతి వాయ నోపఁ డా
లలనను దీర్ఘ సౌహృదబ • లంబున నిట్టులు రెంటఁ జేసి య
న్నలుఁడు విమోహరజ్జులఁ బె • నంగి గతాగతకారి యైన యు
య్యెలయును బోలె నూఱడక • యెంతయుఁ బొద్దు వినిశ్చితాత్ముఁ డై. 78

గీ. బాల నొక్కర్తు నిక్కాన • పాలు సేసి నిష్ఠురుండ నై యే నెట్లు • నేర్తుఁ బోవ
ననక కలిచేత నాకృష్టుఁ • డైననలుఁడు విగతకరుణుఁ డై దమయంతి • విడిచిచనియె.

వ. అంత దమయంతి మేలుకని తనపతిం గానక తనవస్త్రార్ధనికర్తనంబునుం జూచి లేచి
నలుగడలం బరికించి భయశోకవ్యాకులితచిత్త యై. 80

సీ. హా మహారాజ మ • హామహీరక్షణా, దక్షదక్షిణబాహు • దండ దండి
తారాతినిషధరా • డగ్రణి నన్నిట్లు, వీతదయుండ వై • విడిచి పోవఁ
దగునె నీ వెన్నఁడు ధర్మువు దప్పని, వాఁడవు సూనృత • వ్రతరతుండ

వోడకు మని నన్ను • నూఱడం బలికిన, *పలు కిప్డు మఱవంగం•బాడి † యగునె
పొదలలోన డాఁగి • పొడసూప కిట్లేల యున్న వాఁడ విటె • నుగ్రభావ
మేల నీకు ‡ నయ్యొ • § నెటవోయితిం కెట్లు గాంతు నిన్ను నుగ్ర•కాననమున.

క. వగవఁగ సాంగోపాంగము లగు నాలుగువేదములయు • నధ్యయనము పొ
ల్పుగ నొకసత్యముతో నెన యగునే యెవ్వియును బోల • వఁటసత్యంబున్. 82

వ. పాణిసమానురాల వయిన నిన్న వశ్యంబును విడువ నని పలికితి సత్యప్రతిపాల
నంబు సేయు మని ప్రలాపించుచుం దన యేకాకిత్వంబునకు నబలభావంబునకుఁ బ్ర
తిపదన్యాసజాయమాన కంటక మృగ పన్నగ భయంబునకు వగవక నిజనాథు
నసహాయత్వంబునకు దుస్సహ క్షుత్పిపాసాసమాకులత్వంబునకు వగచుచు. 83

క. అలయుచుఁ బులుఁగులయెలుఁగులు కులుకుచు నుగ్రాతపమున • కోపక వృక్షం
బులనీడల నిలుచుచు నెలుఁగులుఁ బులులం జూచి భయము•గొని వగ వగచున్.

క. ఏచినపొదలఁ బడల్పడఁ దోఁచుచు ముండ్లకును నల్లఁ • దొలఁగుచు దిక్కుల్
సూచుచుఁ దొడరుచుఁ ద్రెళ్లుచు లేచుచు లలితాంగి సంచ • లించుచు నరిగెన్.

వ. ఇట్లరుగు చున్న దమయంతి నంతికన్యస్తచరణ యైనదాని నాహారార్థియయి కొ
క్క ¶ యజగరంబు వట్టికొనిన నక్కోమలి మొదల నేరక. 86

గీ. ఇంక నైన నన్ను • నేల యేలింపవు నాకు శరణ మగుము • నాథ యనుచు
నఱచు చున్న దాని • యాక్రందనధ్వని వినుచు నొక్క యెఱుకు • వేగ వచ్చి. 87

వ. తనపట్టినసురియ నప్పెనుఁబాము వదనంబు వ్రయ్యం దఱిగిన రాహుముక్తయైన
చంద్రరేఖయుంబోలె నజగరముఖంబువలన వెలువడిన యాదమయంతి నాశ్వా
సించి తత్సమీపసరోవరస్నాతను వన్యస్వాదుఫలాహారనుంగాఁ జేసి సేద దీర్చి నీ
వెవ్వరిదాన వేకతంబ యివ్వనంబున కేల వచ్చి తని యడిగి మృదుభాషిణి యైన
యమ్మగువవలన నంతవృత్తాంతంబు నెఱింగి. 88

కవిరాజవిరాజితము. రజనికరాననఁ బీనపయోధర • రాజిత రాజసుతన్ విలస
ద్గజపతిగామినిఁ జందనగంధిఁ బ్ర • కాశితకాంతిసమన్వితఁ బం
కజదళలోచనఁ జూచి కిరాతుఁడు • కామనిశాతశరాహతుఁడై
నిజహృదయం బెఱిఁగించె లతాంగిక • నింద్యచరిత్రకు వేడుకతోన్. 89

గీ. అగ్నిశిఖయుఁ బోలె • నంటను డాయను జూడఁ $ గానియట్టి • శుభచరిత్ర
నెఱుక లేనికఱకు • కెఱకపేక్షించెఁ గా దనక తనకు నాయు • వల్పమైన. 90

—◆ దమయంతి శాపంబునం గిరాతుండు సచ్చుట ◆—

వ. దమయంతియు వానిం జూచి యలిగి యేను పతివ్రత నైతి నేని నిద్దురాత్ముం డైన
కిరాతుండు మృతుం డయ్యెడు మని శాపం బిచ్చిన వాఁ డప్పుడ యగ్నిదగ్ధం బైన

* పలుకులు- † యయ్యె- ‡ వల నే- § నెటఁబోదు నినెన్నట్లు గాంత నింక —— నెటవోదు-
¶ పన్నగంబు- $ రానియట్టి- అని పాఠాంతరములు.

వృక్షంబునుంబోలె విగతజీవుం డై పడియె నట్లు పరమపతివ్రతాప్రభావంబున. 91

క. బాల హృదయమున నృపశా। ర్దూలు నిజాధీశు నిలిపి ♦ దుష్టోరగశా
ర్దూలాభీలమృగావలి। గోలిన భయ మంద కరిగె ♦ నుగ్రాటవిలోన్. 92

వ. మఱియును. 93

సీ. సహకార మప్రియ♦ * సహకారుఁబున్నాగ, పున్నాగుఁ దిలక భూ♦భువనతిలకుఁ
జందన బుధహారి ♦ చందనుఁ బుష్పితా, శోక సుహృజ్జన ♦ శోకదమను
వకుళ వకైకదీ ♦ వకు విభీతక భయ, భీతార్తిహరు నలుఁ ♦ బ్రీతితోడఁ
గానరే కానరే ♦ కాన లోకోత్తము, నని మాటిమాటికి ♦ నరిగి యరిగి
యడుగునడుగు లెండ♦వడిఁ బురపురఁబొక్కు।నిర్ఝరాంతరముల♦నిలుచుఁబొలుచుఁ
దరుల గిరులమొదల♦నురు†గుహాంతరములఁ।దొంగి తొంగి చూచుఁ♦దోయజాక్షి.

వ. ఇట్లు దమయంతి నిజనాథు నన్వేషించుచు భీషణారణ్యంబునం దిరుగునదిముందట.

మత్తకోకిలము. వారిభక్షులు పర్ణభక్షులు ♦ వాయుభక్షులు శాకనీ
వారభక్షులు వృక్షమూలని ♦ వాస ‡ సక్తులు నై తపం
బారఁ జేయు మహామునీంద్రుల ♦ యాశ్రమం బెడఁ గాంచె నం
భోరుహాక్షి పురాసమార్జిత ♦ పుణ్యకర్మఫలంబునన్. 96

వ. ఇట్లు మృగవ్యాళ తస్కర కిరాత నిరంతరంబయిన కాంతారంబునం బుణ్యనదీతీరం
బున నొక్క మునిపల్లియందు వసిష్ఠ వామదేవ వాలఖిల్య భృగు నారద సదృశులైన
మహామునులం గని నమస్కరించి యున్న నమ్మునులు దమయంతిం జూచి యచ్చె
రువడి యవ్వా నీ వెవ్వరిదాన విట్లన దేవతవా దేవభామినివా దివ్యంబైన యీ
తేజంబుతో నేల క్రుమ్మరియెద వనిన వారలకు దమయంతి యిట్లనియె. 97

క. వినుఁ డేఁ బుణ్యశ్లోకుం। డనఁగ సదాయజ్ఞనిరతుఁ ♦ డనఁగ ధరిత్రిం
దనరిననలుభార్యను § స। జ్జననుత దమయంతి యనఁగఁ ♦ ¶ జను దానసిలన్. 98

వ. విధికృతంబున నన్నుం బాసి హృదయేశ్వరుం డెటయేనియుం బోయినఁ దదన్వే
షణాసక్తచిత్తనై విపినపరిభ్రమణంబు సేసెద మీతపోవనంబునకు వచ్చి నలుండు
భవత్పాదాభివందనకృతార్థుం డయి యెక్కడకుం బోయె నతనిపోయినవల నెఱుం
గుదురేని నానతిండు కొన్ని దినంబులలోనఁ దద్దర్శనంబు సంభవిల్లనినాఁడు దే
హంబు విడుతునని యేడ్చుచున్న దానిం జూచి కరుణించి మును లిట్లనిరి. 99

క. వనజాయతాక్షి కతిపయ। $ దినములఁ జూడంగఁ గాంతు ♦ తివిరి నలుని భూ
జననుతు నెప్పటియట్టుల। తనపురమున రాజ్యలీలఁ ♦ దనరెడివానిన్. 100

వ. మేము మా తపోదృష్టిం జూచితిమి దుఃఖింప కుండు మని తాపసులు దమయగ్ని
హోత్రంబులతో నపారఫలపుష్పతరునదీరమ్యతపోవనంబులతోఁ దా రందఱు న

* నహచరు- † గుహాగృహముల- ‡ యుక్తులు- § నేఁ బనుపతి- ¶ బరఁగిన దానన్-
$ దినములలోఁ జూడఁ గాంతు- అని పాఠాంతరములు.

దృశ్యులైనం జూచి దమయంతి యిది కలయో నిక్కువంబో యని విస్మయం బం
దుచుం జని ముందట నొక్కచనుపం గని దానిం జూచునవు డందలిజనంబులు.
సీ. పాంసుజాలంబు * పైఁ ♦ బ్రాఁకినఁ గరము రూ, క్షము లగుమూర్ధ్వాల ♦ కములదాని
నతిమలినం బైన ♦ యర్ధవస్త్రంబున, నావృతం బగుదేహ ♦ యష్టిదాని
నాఁకలి తృష నిద్ర ♦ లనువాని నెఱుఁగక, యున్మాదినియుఁబోలె ♦ నున్నదాని
దమయంతిఁ జూచి కొం ♦ దఱు పిశాచం బని, పఱచిరి కొందఱు ♦ భయముఁబొంది
రంతఁ గొంద ఱధిక ♦ † హాసంబు సేసిరి। యడవి నేమి రోసె ♦ దనిరి కొంద
ఱవ్వ నీవు వేల్ప ♦ వా దని కొందఱు। ‡ మొగిన కేలు మొగిచి ♦ మ్రొక్కి రంత. 102
వ. దమయంతియు సార్థవాహులం జూచి యిమ్మహాగహనంబున నిట్టి జనసంకులం బైన
సార్థంబు గానంబడియె నెట్టి పుణ్యంబో యనుచు వారల కి ట్లనియె. 103
క. ఏను నలుభార్యఁ బుణ్యవి। హీనతఁ బతిఁ బాసి నవసి ♦ యేకాంతమ యీ
కాననఁ బరిభ్రమించెదఁ। గానరె మీ రమరసదృశుఁ ♦ గరుణాత్ము నలున్. 104
వ. అనిన దమయంతి కాసార్థవాహాధ్యక్షుం డను శుచి యనువాఁ డి ట్లనియె. 105
క. నలుఁ గాన మివ్వనంబునఁ। గల వెప్పుడుఁ గాంతు ముగ్ర ♦ కరులను సింహం
బుల ఋక్షంబుల నిది మ। ర్త్యుల కవిషయ మాతపంబు ♦ దూఱుదు దీనిన్. 106
వ. అనిన నిచ్చనుప యెటపోయెదు నని యడిగిన నది చేదిపతి యైనసుబాహుపురంబు
నకుం బోయెదు నని చెప్పిన నట్లేని మాతోడ వచ్చెద నని పరమపతివ్రతపతిదర్శ
నలాలస యై మునులపలుకులు తలంచుచు సార్థవాహసమూహంబుతోడ నరిగె.
క. కడు నెండ యెక్కునంతకు। నుడుగక యచ్చనుప నడచి ♦ యుగ్రాటవిలో
విడిసె బహుశీతజలములఁ। బెడఁ గగునొక చెఱువునొద్దఁ ♦ బెద్దయుఁ దప్పిన్. 108
వ. అంత. 109
సీ. అర్ధరాత్రమునప్పు ♦ డంబులకే తెంచె, గజయూథములు జలా ♦ కాంక్షఁ జేసి
యంబుధి విమల § జ ♦ లంబు లాస్వాదింపఁ, జనుదెంచుజలధర ♦ సమితి ¶ యట్ల
యచ్చనుపలోన ని ♦ ద్రాసక్తు లైనవా, ‖ రురుతరద్విపముల ♦ యుగ్రపాద
హతిఁ జేసి మర్దితు ♦ లైరి కొందఱు దంత, హతిఁ జేసి భిన్నాంగు ♦ లైరి కొంద
ఱఱచి ప్రాణభీతిఁ ♦ బఱచి మహీజంబు। లెక్కి రందుఁ గొంద ♦ [] ఱుక్కడంగి
చనుప యిట్టిపాటఁ ♦ బెను పఱె యవినీతు। సిరియుపోలె నడఁగి ♦ విరిసి చెడియె.
వ. ఇట్టి సంక్షోభంబున మరణంబునకుఁ దప్పి దమయంతి యాత్మగతంబున. 111
గీ. జీవితార్థు లైన ♦ జీవుల సుఖసుప్తు। లైనవారిఁ జంపె ♦ నఱవ నఱవ
మరణకాంక్ష నున్న ♦ మగువఁ జంపక నన్ను। మఱచె విధి కరంబు ♦ మందబుద్ధి.
సీ. ఇచ్చనుపతోఁ జని ♦ యివ్వనక్లేశంబు, దలఁగుదు నని బుద్ధిఁ ♦ దలఁచి యున్న

* లు పైఁ బ్రాఁకఁ గరము- † హాస్యంబు- ‡ మోడ్పఁ గేలితోడ- § తోయంబు- ¶ యట్టులచ్చనుప- ‖ రున్నత- [] ఱుక్క డఁగిరి- అని పాఠాంతరములు.

సురుతరసార్థప • ఘోరాశి హస్తియూ, థాగస్త్యచేఁ బీత • మయ్యెనదియుఁ
దొలుమేనఁ జేసిన • దుష్కృతశక్తియో, వగవంగనాస్వయం • వరము నాఁడు
సురవరు లర్థులై • చూచుచు నుండంగ నలు వరియించిన • నాఁటిమెగ్గు
దలఁచి యిట్టి యాప • దలు సేసిరో వేల్పు! లమరకోపమునసో • యయ్యె నాకు
నీవియోగదుఃఖ • మింకేమి సేయుదు! ననుచు వగచు చుండె • నంబుజాక్షి. 113

—దమయంతి సుబాహుపురంబు ప్రవేశించుట—

వ. ఇట్లు దుఃఖించుచు దమయంతి ప్రభాతంబున హతశేషు లైనవారలతో ననవరత
ప్రయాణంబులం జేదిపతిపురంబు సొచ్చి జనసంకులం బైనరాజమార్గంబు దఱియ
వచ్చుచున్నదాని దినకరప్రభాపటలధూసరిత దివాగతచంద్రరేఖయుంబోలె దీప్తి
విహీన యై డస్సియు రమ్యాకృతి యైనదానిఁ బ్రాసాదతలగత యైన రాజమాత
యాదమయంతిం దవ్వులం గని తనదాదికి ట్లనియె. 114

గీ. జీర్ణమై కడు మాసిన • చీర గట్టి! ధూళిధూసరాలకములు • దూలుచుండ
నబల యున్మత్తవేషిణి • యైనలక్ష్మి! కరణి నిట వచ్చుచున్నది • కంటె దాని. 115

వ. అక్కోమలియందు నాకతిస్నేహం బైన యది దానిం దోడ్కొని రమ్మనిన నదియు దమయంతిం దోడ్కొని రాజమాతయొద్దకుం జనిన రాజమాతయు దానిం
జూచి నీ వెవ్వరిదాన వి ట్లేల దుఃఖావేశవివశ వై యున్నదానవు చెప్పు మనిన
దమయంతి యి ట్లనియె. 116

మధ్యాక్కర. జితవైరి మత్పతి జూద మాడి ని • ర్జితుఁ డయి చనినఁ
బతితోడ నీడయుఁబోలె నేనును • బాయక యరిగి
యతిబుభుక్షాతురుం డైన పతిచేత • నవ్వ దైవాను
మతిఁ జేసి వంచిత నైతి నొక్కచో • మఱచి నిద్రించి. 117

వ. అంతనుండియు నమ్మహానుభావు నేకవస్త్రు నతిమనోహరు నన్వేషించుచు సైరంధ్రీ
వ్రతంబుఁ జేకొని వియోగానలంబునం గంది కందమూలఫలంబుల యాహారంబు
గాఁ బ్రొద్దు వడినచోట నివాసంబుగా మృగంబులు సహాయంబుగా వనంబులం
బరిభ్రమించితి నని బాష్పజలంబులం బయోధరస్థలపరాగంబు పంకంబు సేయు
చుఁ బలుక కున్న యా దమయంతికి రాజమాత యి ట్లనియె. 118

క. నీ వుండుము నాకడ నిం! దీవరదళనేత్ర నీప • తిని రోయఁగ భూ
దేవోత్తములం బంచెద! నావుడు ని ట్లనియె భీమ • నందన నెమ్మిన్. 119

వ. ఏను సైరంధ్రి నయి యుండి యుచ్ఛిష్టంబు ముట్టను బదధావనంబు సేయను బరపు
రుషులతోఁ బలుక నోపఁ బతి నన్వేషించుపొంటె నరిగెడు బ్రాహ్మణులతోఁ బ
లుకుదు నట్లయిన నీయొద్ద నుండుదు నొండువిధం బైన నుండ నేర ననిన నీ కిష్టం
బైన విధంబున నాయొద్దన యుండుమని దాని నతిగౌరవంబునం జేకొని యుండఁ
దనకూఁతు సునంద యనుదాని సమర్పించిన. 120

క. అలయక పుణ్యవ్రతములు। సలుపుచు సైరంధ్రి యనఁగఁ • జైద్యేశుపురిన్
నలుదేవియుండెఁ దనపతిఁ। దలఁచుచు దుస్సహవియోగ•తాపార్దితయై. 121

వ. అట నలుండు దమయంతిం బాసి దారుణారణ్యంబులో నరుగువాఁడు ముందట.

చ. అవిరళవిస్ఫులింగనివ • హంబుల నభ్రపథంబు నంటుచున్
దవదహనం బుదగ్రతరు • దాహము సేయుచు నున్నఁ జూచి మా
నవపతి దానియంతరము • నన్ వినియెన్ నరనాథ నన్ను గా
రవమున వేగకావ నిట • రమ్మనునార్త మహానినాదమున్. 123

క. విని శంకింపక చెచ్చెర। ననఘుం డత్యుగ్రతరద • వానలమధ్యం
బున కరిగి కనియె దీనా। నను మండలితాంగు నొక్క • నాగకుమారున్. 124

వ. అన్నాగకుమారుండును నలునకుం గృతాంజలి యై యేను గర్కోటకుం డనువాఁడఁ గర్మవశంబున నొక్కబ్రహ్మఋషి * నుల్లంఘించి తత్శాపంబున నెక్కడం గదల నేర కున్నవాఁడ. 125

క. నాలుగుదిశలను దావ। † జ్వాలావలి గప్పికొనియెఁ • జానోప మహీ
పాలక నన్నొకసరసీ। కూలముఁ జేరంగ నెత్తి • కొని పొమ్ము దయన్. 126

—••◆నలుఁడు గర్కోటకునిచేత దష్టుం డగుట◆••—

వ. నన్ను రక్షించిన నీకుం బ్రియంబు సేయ నోపుదు ననిన వాని నెత్తికొని ఘోరం జ్వలన దైన యంగుష్ఠమాత్రశరీరుం డై యున్న నెత్తికొని నలుం డతిత్వరితగతి నరిగి తాపవర్జితం బైనయొక్కసరోవరసమీపంబున విడువం బోయిన నింకను బదియడుగు లరుగుము నీకు శ్రేయఃప్రాప్తిఁ జేసెద ననిన నడుగు లెన్నికొనుచుం బోయి పదియవదగు నడుగున నప్పాముచేత దష్టుం డై తనరూపంబు విడిచి వికృతరూపంబుతో నున్న నన్నలునకుం గర్కోటకుం డాత్మరూపంబుఁ జూపి యిట్లనియె నయ్యా నీవు నాచేత విమపీడితుండ వైతి నని దుఃఖింప వలవదు నిన్నొరులెఱింగిన నెగ్గగుం గావున వికృతశరీరుం జేసితి నెంతకాలంబు నీశరీరంబున నావిషం బుండు నంతకాలంబును నీకు విషోరగరాక్షసపిశాచశత్రునివహంబులవలని భయంబు లేదు సర్వసంగ్రామజయంబును భార్యాసంగమంబును నెప్పటియట్ల రాజ్యవిభవంబును నగు నీకెప్పుడేని నిజరూపంబు సేకొన నిష్టం బగు నప్పుడ నన్నుం దలంపు మీవస్త్రంబు నీయొద్దకు వచ్చు దాని ధరియించుడు నిజరూపప్రాప్తి యగు నని వరం బిచ్చి వెండియు నిట్లనియె. 127

మధ్యాక్కర. ఇలఁ బ్రసిద్ధుఁడు ఋతుపర్ణుఁ డనెడు మ•హీశుఁ డిక్ష్వాకు
కులజుండు నీకు సేవ్యుం డగు నతనిఁ • గొలిచి యుం డుండు
‡ మలయక నీవతనికి నశ్వహృదయ • మనువిద్య యిచ్చి

* నుపాలంఘించి తచ్ఛాపంబున- † జ్వాలలు గవయుచుఁ దొడఁగెఁ జన నోప- ‡ నెలకొని యతనికి నశ్వహృదయ మనేటివిద్య- అని పాఠాంతరములు.

వెలయ నతనిచేత నక్షహృదయ మ ♦ న్విద్యఁ జేకొనుము. 128

వ. మఱియు బాహుకుం డనునామంబుతో సూతవృత్తి నుండు మని హితోపదేశం
బు సేసి కర్కోటకుం డదృశ్యుం డైన తద్వచనంబున నలుం డయోధ్యాపురంబున
కుం జని ఋతుపర్ణుం గని యేను బాహుకుం డనువాఁడ నశ్వశిక్షయందుఁ గుశ
లుండ నన్నసంస్కారంబుల శిల్పంబులఁ బెక్కువిధంబుల రచియింప నేర్తు భవత్సే
వార్థినై వచ్చితి ననిన ఋతుపర్ణుం డి ట్లనియె. 129

క. నాయొద్ద నుండు దేని * మ! దీయరథాశ్వముల గమన♦ధృతి శీఘ్రముగాఁ
జేయుము నావుడు నట్టుల! చేయుదు నని నలుఁడు వాని ♦ సేవించె మదిన్. 130

వ. ఇట్లు ఋతుపర్ణునొద్ద నశ్వాధ్యక్షుం డయి దుష్టాశ్వంబుల వశగతంబులఁ జేయు
చు నశ్వారోహకుల నారోహణంబుల శిక్షించుచు రసవంతంబుగ నన్నసంస్కా
రంబు సేయుచు ఋతుపర్ణుచేత నియుక్తుల యినవార్ష్ణేయజీవలులు దనకు సహా
యులు గాఁ బ్రచ్ఛన్నుం డై యుండి యొక్కనాఁ డేకాంతంబున దమయంతిం ద
లపోసి తనరాకఁ దలంచి. 131

సీ. ఇభరాజగమన సీ ♦ వెందుల కరిగిత, త్స్వరుచాభోగ మెం ♦ దున్నదాన
వబల యెవ్వరిచేత ♦ నడవులలోఁ బట్టు, వడి తళనాపేక్షఁ ♦ † బఱచుచున్న
యుగ్రమృగంబుల ♦ యుదరంబులో నున్న, దానవే నీతల్లి ♦ దండ్రిలొద్ద
ధృతినున్నదానవే ♦ దేశాంతరంబుల, నున్నదానవె యాచు ♦ నుదితమదన
హతి విమోహితాత్ముఁ ♦ డై హృదయేశ్వరిఁ! దలఁచి రాత్రులెల్లఁ♦దాపమునను
నిద్ర లేక వంది♦నిట్టూర్పు లిచ్చుచు! నుండె నలుఁడు శోక ♦ ముత్కటముగ. 132

వ. అతని ప్రలాపంబు విని యొక్కనాఁడు జీవలుం డాత్మగతంబున. 133

క. అఱపో ఒడుకుఱుచచేతులు! నొ ఱవళరీరంబుఁ గలిగి ♦ యొరులకుఁ జూడం
గొఱ గా కుండియు మన్మథు! నొ ఱపులఁ బడియెడు నితండు ♦ యువతీప్రియుఁడై.

వ. వీనిచేతఁ దలంపంబడియెడువనిత వీనికంటె లెస్స గా కున్న యనుచు బాహుకు
నొద్దకు వచ్చి నీతలంచు చున్నభార్యకు నీకు నేల వియోగం బయ్యె నని యడిగిన
బాహుకుం డి ట్లనియె. 135

గీ. నన్నుఁ జూచి నగరె ♦ నలినాక్షి ‡ నాకేల! విప్రయోగ మేల ♦ వినవె లొల్లి
యేలయో యెఱుంగ ♦ నేను మందప్రజ్ఞుఁ! డనుభటుండు తనల ♦ తాంగిఁ బాసి.

వ. దాని నన్వేషించి యెందునుం గానక ప్రలాపించినం దత్ప్రకారం బేను ననుకరించి
తినని చెప్పి యి ట్లయోధ్యాపురంబున బాహుకనామంబుతో నలుం డుండె నం
తనిట విదర్భేశ్వరుండు నలురాజ్యభ్రంశంబు విని కూఁతురు నల్లుండు నెటఁ బో
యిరో యెచ్చట నున్నవారో యని శోకించి. 137

---

* యుః జేయు రథాశ్వములగతులు చిత్రంబులు గా! నీయెడ- † బరఁగుచున్న- ‡ న
లినాక్షు లేనేడ విప్రయోగ మేడ- అని పాఠాంతరములు.

క. వారల రోయఁగఁ జంచె న। పారబలుం డిష్టు లైన ♦ బ్రాహ్మణుల సదా
చారుల విద్వాంసుల స। త్కారంబులఁ దనిపి వారిఁ ♦ గడునెయ్యములోన్. 138

వ. మఱియు నలదమయంతు లున్నచో టెఱింగి వచ్చినవారికి వేయిగద్యాణంబు లి త్తు ననియు వారలం దోడ్కొని వచ్చినవారికి గోసహస్రంబులు నగ్రహారంబులు నిత్తు ననియుఁ బలికి పంచిన. 139

క. జగతీచక్రమునం గల। నగర మహాగ్రామ పట్ట ♦ ణంబులు గలయన్
జగతీదేవోత్తము లి। మ్ముగ రోసిరి నిఖలదేశ ♦ ముల కరిగి వడిన్. 140

—••◆ చేదిపురంబున సుదేవుఁడను బ్రాహ్మణుఁడు దమయంతి నెఱుఁగుట ◆••—

వ. అందు సుదేవుం డను బ్రాహ్మణుండు చేదిపతియైనసుబాహుపురంబునకుం జని పుణ్యాహంబు సేయింపం బోవు బ్రాహ్మణులతో రాజగృహంబు సొచ్చి యంతఃపురంబున సునందాసహిత యైయున్నదాని ధూమజాలనిబద్ధయైన యగ్నిప్రభయునుం బోలె నీలాభ్రసంవృతంబైన చంద్రరేఖయునుం బోలె బహుపంకనిమగ్నయైన మృణాళియునుం బోలె నేర్పడ కున్న నంతఁ దదీయభ్రూయుగమధ్యగతం బైనసూక్ష్మలక్షణం బిమ్ముగా నిరీక్షించి దాని దమయంతింగా నెఱింగి యాత్మగతంబున నిది పతివిముక్తయై శుష్కప్రవాహంబైన నదియునుం బోలె శూన్యకమలం బైననళినియునుం బోలె నపేతభూజంబైన వనభూమియునుం బోలె నొప్ప కుండియుఁ దనపతివ్రతాత్వంబున నొప్పుచున్నయది. 141

గీ. అనపహార్యంబు తేజోమ ♦ యంబు సర్వ। గుణములకు నలంకారంబు ♦ గురుతరంబు
భామలకుఁ బతిభక్తి య ♦ పరమ మైన। భూషణం బిట్టివే పెఱ ♦ భూషణములు. 142

వ. రోహిణికిఁ జంద్రసమాగమంబునుం బోలె దీనికి భర్తృసమాగమం బెన్నండయ్యెడునో తుల్యశీలవయోరూపాభిజాత్యు లైననలదమయంతు లొక్కట నుండం జూచి విదర్భేశ్వరుం డెన్నండు కృతార్థుం డయ్యెడునో యంచు నల్లనల్లన దమయంతి కిట్లనియె. 143

గీ. అవ్వ నీతల్లిదండ్రుల ♦ కాత్మజులకు। బంధుజనులకుఁ గుశలంబు ♦ భామ నీదు
కుశల మెఱుఁగునంతకువగ ♦ గూరివగచు। చున్నవారువారలవంత ♦ యడుగునింక.

వ. దేవీ యేను భవద్భ్రాతృసఖుండ సుదేవుం డను బ్రాహ్మణుండ విదర్భేశ్వరుండు నీయున్నచో టెఱుంగం బుత్తెంచిన బ్రాహ్మణులం బుచ్చిన నిందులకు వచ్చి నా పుణ్యంబున నిన్నుం గంటి ననిన దమయంతి వాని నెఱింగి తన పుత్రులఁ దల్లిదండ్రుల బాంధవులం బ్రత్యేకంబ యడిగి యశ్రుజలంబు లురల నేడ్చు చున్నం జూచి యేలొకో యిప్పుడు సైరంధ్రి యేడ్చుచున్నయది యని సునంద రాజమాతకుం జెప్పి పుచ్చిన. 145

క. చను దెంచె నంతిపురమున। వనితానివహంబుతోడ ♦ వారిజదళలో
చన రాజమాత నృపసం। దన యగుదమయంతికడకుఁ ♦ దదయు వేడ్కన్. 146

వ. ఇట్లు వచ్చి తమలో మాటలాడు చున్న బ్రాహ్మణుని దమయంతిం జూచి రాజమాత బ్రాహ్మణుని కిట్లనియె నయ్యా యిది యెవ్వనికూఁతు రెవ్వనిభార్య యేమి కారణంబునం దనభర్తను బాంధవులనుం బాసి పుణ్యవ్రతంబులు సలుపు చున్న యది నీ వె ట్లెఱింగి తిక్కోమలినామం బేమి యని యడిగిన సుదేవుం డిట్లనియె.

మధ్యాక్కర. నలినాక్షి యిది విదర్భేశుతనయ పు ♦ ణ్యశ్లోకుఁ డైన
నలు దేవి దమయంతి సుమ్ము విధికార ♦ ణంబున రాజ్య
చలితుఁ డై నిజనాథుఁ డరుగఁ దోడన ♦ చనె నను వార్త
వెలయంగ విని వారి రోయఁ బంచె భూ ♦ విభుఁడు బ్రాహ్మణుల. 148

వ. ఏ నిందులకు వచ్చి మీచేత సురక్షిత యై యున్న యిక్కోమలిం జూచి దీని భ్రూమధ్యంబునం బద్మనిభం బై విభూత్యర్థంబుగా విధాతృనిర్మితం బైన పుణ్యలక్షణంబు పాంసుపటలచ్ఛన్నం బై యున్న నుపలక్షించి రాజపుత్రింగా నెఱింగితి ననిన సునంద శుద్ధోదకంబులం దానిభ్రూమధ్యంబు గడిగిన నది విస్పష్టం బగుడు నందఱు నాశ్చర్యం బంది రంత. 149

సీ. ఆనందభరితాత్మ ♦ యై రాజమాత య, క్కమలాక్షిఁ బ్రీతితో ♦ గాఁగిలించి
కొని తల్లి నీవు నా ♦ కూఁతుర వేను నీ, జననియఁ బేర్మి ద ♦ శార్ణ రాజ
తనయల మదియు వి ♦ దర్భేశుసతి యయ్యె, నే వీరబాహుస ♦ కింతి నైతి
ననిన నయ్యువ్విదు ♦ నతివినయంబుతో, నలుదేవి మొక్కి సు ♦ నంద నెత్తి
కొని కరంబు నెమ్మిఁ ♦ గొన్ని దినంబు లం। దుండి యిట్టు లనియె ♦ నొక్కనాఁడు
దేవి యిదియు నదియు ♦ ధృతి నాకుఁ బుట్టిన। యిండ్ల కడుసుఖంబ ♦ యిందు నందు.

వ. అయినను దల్లి దండ్రుల ననుజుల నాత్మజులం జూచెడు వేడ్క యుల్లంబునం బుట్టె నయది విదర్భకుం బోయెద నాన తిమ్మని కృతాంజలి యైనదమయంతి నతిస్నేహంబున సుబాహుజనని సుతప్రేషితబలంబుతో స్వర్ణరత్నమయయానంబున నునిచి పుచ్చిన. 151

దమయంతి నలు నెడఁ బాసి విదర్భాపురంబు సేరుట.

ఉ. భామ విదర్భ కేఁగి తన ♦ బంధుజనంబులయొద్ద నుండియుం
గోమలి దేహసౌఖ్యముల ♦ కున్ వెలి యై మలినార్ధవస్త్రమున్
భూమిరజంబు నంగమునఁ ♦ బొల్పగు చుండఁగ నుండె జీవిత
స్వామి నిజేశుఁ జూచు దివ ♦ సంబులు గోరుచు సువ్రతంబుతోన్. 152

వ. ఇట్లు భర్తృవియోగాతుర యై దమయంతి ప్రాణంబు భరియింప నోపక యొక్కనాఁ డేకాంతంబునఁ దన జనని కిట్లనియె. 153

క. శోకాపనోదిఁ బుణ్య। శ్లోకు నలుని రోయఁ బనుపు ♦ శుభచరితుఁ దదా
లోకనవిహీన నైపర। లోకకృతావాస నగుదు ♦ లోకం బెఱుఁగన్. 154

వ. అనిన నదియును గూఁతునభిప్రాయంబు భీమున కెఱింగించిన నాతండు నలుని

నన్వేషింపను ఋజుమార్గు లయిన బ్రాహ్మణుల నియోగించినం దనపతి నన్వేషిం
ప నరుగు బ్రాహ్మణులకు దమయంతి యి ట్లనియె. 155

గీ. నైషధేశ్వరుండు ♦ నలుఁ డిప్పు డసమర్థుఁ। డగుటఁ జేసి తన్ను ♦ నన్యు లెఱుఁగ
కుండ నుండుఁ గాన ♦ నురుసభాంతరముల। * కరిగి యరిగి యిట్టు ♦ లనుఁడు మీరు.

సీ. † సత్యనిత్యుఁడవు ♦ సతి నింతి వర్జించి, దానివస్త్రార్ధంబు ♦ దఱిగి ‡ నీవు
పరిధానముగఁ జేసి ♦ పాడియే పోవంగ, భార్య భర్తృవ్య నాఁ ♦ బరఁగుధర్మ
మది మిథ్య యయ్యె నీ ♦ యందు నీ కిట్టి ని, ర్దయబుద్ధి చేకొనఁ ♦ దగునె యట్టి
సాధ్వికిఁ గరుణాప్ర ♦ సన్నుండ వగు మని, యెల్లచోఁ బలికిన ♦ నెవ్వఁ డేనిఁ
బలుకుఁ బడగ నోడి ♦ ప్రతివచనం బిచ్చు। నతఁడు నలుఁడు § గాఁగ ♦ నతిముదమున
నెఱిఁగి నన్ను నతని ♦ కెఱిఁగించి తోడ్కొని। రండు రానినాఁడు ♦ గం డెఱింగి.

వ. అని పంచినం బనిపూని బ్రాహ్మణులు దమయంతి కఱపినపలుకు లెల్ల సభలం బలికి యెందునుం గానక వచ్చి రందుఁ బర్ణాదుం డను బ్రాహ్మణుండు దమయంతి కి ట్లనియె నే నయోధ్య కరిగి నీకఱపినపలుకు లెల్ల ఋతుపర్ణుసభం బలికిన నొక్కపురుషుండు కుఱుచచేతులవాఁడు ఋతుపర్ణునొద్ద నాఱుగద్యాణంబుల జీవితంబువాఁడు శీఘ్రయానకుశలుండు సూపక్రియానిపుణుండు విరూపాంగుండు బాహుకుండను నశ్వశిక్షకుండు విని నన్ను నేకాంతంబునకుం బిలిచి వెలవెల నగుచు దీర్ఘనిశ్వాసపురస్సరంబుగా ని ట్లనియె. 158

గీ. పురుషునందు దోష ♦ పుంజంబు గలిగిన। నెఱిఁగి యెద సహించు ♦ నేని భార్య
పురుషునం దభీష్ట ♦ భోగంబు దేహాంత। రంబునందు ధర్మ ♦ రతియుఁ బడయు. 159

వ. అని యొం డెద్దియుం బలుకక తననివాసంబునకుం బోయె నని చెప్పిన విని పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి నలుండు [] కానినాఁడు ప్రతివచనం బేలయిచ్చు నింక నను వలను గలవారలం బంచి యాతని నిమ్ముగా నెఱుంగ వలయు నని జననీజనకుల యనుమతంబున సుదేవు రావించి వాని కిట్లనియె. 160

క. న న్నెఱిఁగి తెచ్చినట్లు జ। గన్నుతు నలు నెఱిఁగి తెమ్ము ♦ కౌశలమున వి
ద్వన్నాథ సర్వగుణసం। పన్నుండవు నీవ యెందుఁ ♦ బరికింపంగన్. 161

క. అరుగు మయోధ్యకు దేశాం। తరవిప్రుఁడ వై రవిప్ర ♦ తాపోన్నతు ను
త్తరకోసలేశు ¶ భాంగా। సరినింగను మనఘు నమర ♦ సము ఋతుపర్ణున్. 162

వ. మఱి విదర్భావిభుం డగుభీముండు నలుగోయం బంచి యెందునుం గానక యింక ను దమయంతీద్వితీయస్వయంవరంబు రచియింపం బోయిన నందులకు భూవలయంబునం గలరాజు లెల్లను బోయెదరని యతిత్వరితంబుగా ఋతుపర్ణునకుం జెప్పుమని పంచిన సుదేవుం డయోధ్యానగరంబునకుం బోయి ఋతుపర్ణుం గాంచి విదర్భా

---

* కరిగి యిట్టులనుఁడు వరుసమీరు- † నిత్యసత్యుఁడవు నీసతి వంచించి- ‡ నీవుఁబరి- § గాఁ బ్రియంబుతోడ- [] గానివాఁడు- ¶ భోగి। శ్వరుఁడనఁదగు ననఘు- అని పా॥లు.

పురంబున దమయంతీ ద్వితీయస్వయంవరం బెల్లి యయ్యెడు నని చెప్పిన విని ఋతుపర్ణుండు బాహుకుం జూచి నాకు దమయంతీస్వయంవరంబుఁ జూడ నొక్కనాఁడ విదర్భకుం బోవలయు నీయశ్వహృదయంబుఁ బ్రకాశింపం జేయు మనిన నట్ల చేయుదునని నలుండు దనమనంబున దుఃఖించి. 163

గీ. అడవిఁ దన్నుఁ బాసి ♦ యరిగిన నలిగి కా। కున్నె యిట్లు చేయ ♦ నువిద గడఁగె
నిట్లయేనిఁ గూర్తు ♦ రింతులు మా కని। విశ్వసించువారు ♦ వెడఁగు లెందు. 164

గీ. సాధ్వి నాకుఁ గూర్చు ♦ సంతతి గలయది। చెలువ యిట్టు లేల ♦ చేయు నైన
నెఱుఁగ వలయు దీని ♦ నీ ఋతుపర్ణుతోఁ। బోదు నని నలుండు ♦ బుద్ధిఁ దలఁచి. 165

వ. తొల్లి వార్ష్ణేయుండు దెచ్చినతనరథంబునందు హయంబుల నాలక్ష్యమాణశుభలక్షణంబులు మనోవాయువేగంబులు నైనవానిం బూన్చికొని వచ్చిన ఋతుపర్ణుం డారథంబెక్కి నప్పుడు హయంబులు మొగ్గినం జూచి యిప్పేదగుఱ్ఱంబు లతిదూరం బెట్లు బోవనోపు నొండు గుఱ్ఱంబులం బూన్పుమనిన బాహుకుండిట్లనియె.

క. అవనీశ యీహయంబులు। పవనగతిం బఱచుఁ బొద్దు ♦ వడ కుండఁగ నేఁ
డ విదర్భకు సనవుసు విని। కువలయపతి మెచ్చి బాహు ♦ కున కిట్లనియెన్. 167

వ. అట్లయిన నీహయతత్త్వకౌశలం బెఱింగి నీకు నభిమతం బొనరింతు నని రథం బెక్కి బాహుకవార్ష్ణేయ సహితుం డయి యరుగువాఁడు. 168

మధ్యాక్కర. ఎదురను దవ్వులఁ జూచినపొడవు ♦ లెల్లఁ దత్క్షణమ
కదియఁగా నవ్వి యెంతయును దవ్వయి ♦ కనంబడఁ బిఱుఁద
నిడి దినేశ్వరురథమో యనూరుఁడో ♦ యితఁ డంచు నప్పుడు
హృదయమునను గడు విస్మయం బందె ♦ నిక్ష్వాకుకులుఁడు. 169

వ. వార్ష్ణేయుండును బాహుకురథంబు గడపునేర్పున కచ్చెరువడి యాత్మగతంబున.

క. ఈతండు శాలిహోత్రుఁడో। మాతలియో నలుఁడొ యొరులు ♦ మానవులు జవో
పేతముగ నిట్లు రథహయ। నీతి యెఱుంగుదు రె ధారు ♦ ణీవలయమునన్. 171

వ. వయోవిద్యావైభవంబుల నితండు నలుం బోలియు వికృతరూపధరుం డయినకారణం బేమియొ మహాపురుషులు దేవనియుక్తు లై ప్రచ్ఛన్నవృత్తి నుండుదురు వారి నెఱుంగం బోలు నె యనుచుఁ జనునప్పుడు ఋతుపర్ణుండు దనయుత్తరీయంబు జాఱి భూతలంబునం బడిన *మరలి చూచి బాహుకా వార్ష్ణేయుండు పోయి యుత్తరీయంబుఁ దెచ్చునంతకు రథగమనం బించుకమందంబు సేయు మనిన బాహుకుండు నగి నీయుత్తరీయంబు పడినయెడ యిచ్చోటికి నొక్కయోజనంబు గలదు దాని వార్ష్ణేయుం డెట్లు దే నేర్చు నని రథగమనవేగమాహాత్మ్యంబు సెప్పుచు ననే

* మలంగి- అని పాఠాంతరము.

కదేశంబులు గడచి చని యొక్కయెడ నగణ్యపర్ణఫలశాఖాలంకృతం బయిన విభీ
తకవృక్షంబు గని ఋతుపర్ణుండు బాహుకున కిట్లనియె. 172

గీ. ఎల్లవారు నెఱుఁగ • రెల్లవానిని భిన్న। విషయు లెల్లవారు • విద్యలందుఁ
*దొలఁగ కే నెఱుంగు • దును దృష్టిమాత్రన। సకల మైనవస్తు•చయముసంఖ్య.

వ. ఇవ్విభీతకంబున ఫలపర్ణసముదాయసంఖ్యఁ జెప్పెద విను మీరెండుశాఖలం గల
పర్ణఫలంబులు పదివేలు నొక్కండు దక్కినశాఖలం గలయవి రెండువేలుం దొం
బదే ననిన బాహుకుండు విని వీనిసెన్ని కాని నిశ్చయింపనేరనని తనరథంబునిలిపి
యావృక్షం బాక్షణంబ యురలం దోఁచి యమ్మొశాఖలయాకులుం బండులు నె
న్నిన ఋతుపర్ణుండు చెప్పినయన్ని యయిన నచ్చెరువడి యివ్విద్య నాకు నుపదే
శింపవలయు నని యడిగిన ఋతుపర్ణుం డిట్లనియె. 174

క. ఇది యక్షహృదయ మనఁగా। విదితం బగువిద్య దీని • విధ్యుక్తముగా
మది నెఱుఁగునరుఁడు సంఖ్యా। విదుఁ డగు దుష్కృతకళంక • వినిముక్తుఁ డగున్.

చ. సకలగుణప్రసిద్ధుఁ డగు • సర్వహితుం డగుఁ జూవె యంచు బా
హుకునకుఁ బ్రీతితోడ విధి • యుక్తముగా నుపదేశ మిచ్చె న
త్యకుటిలబుద్ధి నక్షహృద • † యంబు కరంబు రయంబుతో విద
ర్భకుఁ జనువేడ్కఁ జేసి ఋతుపర్ణుఁడు పూర్ణమనఃప్రసన్నుఁ డై. 176

వ. ఇట్లు నలుండు ఋతుపర్ణుచేత నక్షహృదయంబుఁ బడసి సంతుష్టుం డై నీకు నశ్వ
హృదయం బిచ్చెదఁ బరిగ్రహింపు మనిన ఋతుపర్ణుం డట్ల చేసెద నంతకు నీయం
ద యుండ నిమ్ము నావలసినప్పుడ చేకొనియెద ననియె నంత నయ్యక్షహృదయ
సామర్థ్యంబున నప్పుడ. 177

నలుఁడు గలిచేత విముక్తుండయి విదర్భకుఁ బోవుట.

క. నలుఁ దొల్లి యాశ్రయించిన। కలి గర్కోటకవిషంబు • గ్రక్కుచు నోడలన్
వెలువడి నలునకు విహితాం। జలి యై తన్నెఱుఁగఁ జెప్పఁ•జంచలుఁ డగుచున్.

గీ. వానిఁ జూచి నలుఁడు•దా నల్గి శాప మీఁ। నున్నఁ గలి వెఱచి•నిన్నుఁ బొంది
యహివిషంబుచేత • ననిశంబు దగ్ధుండ। నైతి నింక నాకు • ‡ నసఘు సైఁపు. 178

వ. నిన్నుఁ గీర్తించినజనులు నావలనిభయంబుఁ బొందరు నాకుం గరుణింపు మనిన
నలుండు గోపం బుడిగెఁ గలియు నవ్విభీతకవృక్షంబు నాశ్రయించె నది మొదలు
గా విభీతకం బప్రశస్తం బయ్యె నట్లు నలుండు వికృతరూపమాత్రంబు దక్కఁ ద
క్కినదుష్కృతంబులవలన విముక్తుం డై రథం బెక్కి యతివేగంబున ఋతుపర్ణ వా
ర్ష్ణేయ సహితుం డై విదర్భకుం జనియె నంత సాయాహ్నంబున. 180

క. మానుగ ఋతుపర్ణుఁడు భీ। మానుజ్ఞాతుఁ డయి చొచ్చె • నంపోలు రథ

* దొడరి యే- † బనువిద్య- ‡ నలుగవలదు- అని పాఠాంతరములు.

ధ్యానంబు మ్రోయుచుండఁగ। నానాదిఙ్ముఖములను ఘ ♦ నధ్వని వోలెన్. 181

సీ. దమయంతి యారథ♦ధ్వని విని యిది నలు, రథఘోష మని యను♦రాగ మొంది
నలు నిషధేశుఁ బు ♦ ణ్యశ్లోకు లోకోప, కారకుఁ జూడంగఁ ♦ గంటి *ననుచు
ఘనభుజుఁ జూడంగఁ ♦ గాననినాఁడు త, ద్భుజపరిరంభణో ♦ ద్భూత సుఖముఁ
బడయనినాఁడును ♦ బ్రాణంబు విడుతు నే, నని తలంచుచుఁ గమ♦లాయతాక్షి
యారథాధిరూఢుఁ ♦ డై వచ్చు ఋతుపర్ణుఁ। జూచి యప్పు డధిక ♦ శోకతప్త
యగుచు నుండె నంత♦నా ఋతుపర్ణుండు। భీముఁ గాన వచ్చెఁ ♦ బ్రియముతోడ.

వ. భీముండును వానిం బూజించి యొక్క రమ్యహర్మ్యంబున విడియించిన ఋతుప
ర్ణుం డప్పురంబున స్వయంవరం బనుశబ్దంబు వినం గానక యాత్మగతంబున. 183

క. ధరణిఁ గలరాజు లిందె। వ్వరు వచ్చినవారు లేరు ♦ వైదర్భి యొరున్
వరియింప నంతధర్మే। తరచరితయె యనుచు నుండెఁ ♦ దద్దయు లజ్జన్. 184

వ. బాహుకుండును రథశాల రథాశ్వంబుల బంధించి రథసమీపంబున విశ్రమించి యుండె నంత దమయంతి బాహుక వార్ష్ణేయులతోడ వచ్చిన ఋతుపర్ణుం జూచి విఫలమనోరథ యై యుండ నోపక కేశిని యనుదానిం బిలిచి ఋతుపర్ణు నయోధ్యాపతిం గా వార్ష్ణేయు సూతపుత్త్రుం గా నెఱింగితి బాహుకుం డనువాఁ డెవ్వండో వానియందు నాహృదయంబు ముదితం బగుచున్న యది మనపర్ణాదునకుఁ బ్రతివచనం బిచ్చినవాఁడు వాఁడ కావలయు వానికడకుం బోయి యంతయు నెఱింగి రమ్మని పంచిన నది వోయి బాహుకుం గని దమయంతి నీ కుశలం బడుగఁ బుత్తెంచె నిందుల కేమికారణంబున వచ్చితని యడిగిన దానికి బాహుకుం డిట్లనియె.

క. ప్రియమున దమయంతి పున। స్స్వయంవరము సేయఁ గడఁగి ♦ సకలక్షత్త్రి
న్వయవీరుల రావించిన। నయనిధి ఋతుపర్ణుఁ డొక్క ♦ నాఁటన వేడ్కన్. 186

క. వినవె శతయోజనంబులు। చనుదెంచె నయోధ్య నుండి ♦ సరి యిందుల కా
తని సారథి నై యుట నే। నును వచ్చితి వానితో మ ♦ నోవేగమునన్. 187

వ. అనిన మూఁడవవాఁ డెవ్వఁ డని యడిగిన నక్కేశినికి బాహుకుం డిట్లనియె.

క. నలురథచోదకుఁ డతఁ డ। త్యలఘుఁడు వార్ష్ణేయనాముఁ ♦ డనవుడు వాఁ డ
న్నలభూపాలకు పోయిన। † వల నెఱుఁగం డొక్కొ యనిన ♦ వాఁ డిట్లనియెన్. 189

వ. వార్ష్ణేయుండును నలుపుత్త్రుల విదర్భేశ్వరునొద్దం బెట్టి పోయి నలురాజ్యభ్రంశంబు విని ఋతుపర్ణుం గొలిచి యుండె నాతండును నలు నెఱుంగఁడు. 190

క. నలుతో నొక్కట నరిగిన। నలినాయతనేత్ర భీమ ♦ నందన యొండెన్
నలుఁ డొండెఁ గాక యెఱుఁగున్। నలు నొరు లెఱుఁగఁ గార♦ణము గల దె మహిన్.

---

* నేఁడు.– † వల నిది యని యెఱుఁగును యన– అని పాఠాంతరములు.

వ. అనిన విని కేశిని యిట్లనియె. 192

సీ. అడవిలో వస్త్రార్ధ ♦ హారియై దయ లేక, ప్రాణేశ్వరుఁడు దనుఁ ♦ బాసిచనిన
నాఁటివస్త్రార్ధంబు ♦ నలినాక్షి *యిప్పుడు, పరిధానముగఁ బాంసు♦పటలమలిన
మగుచున్నతనువుతో ♦ననయంబు జడగొన్న, యలకావలులతోడ♦నవనితలము
శయనంబు గా ధర్మ ♦ చారిణి దమయంతి, యనఘవ్రతం బిట్టు ♦ లాచరించు
చున్న దనిన నవిర ♦ ళోద్గతబాష్పపూ। ర్ణంబు లైనలోచ ♦ నంబు లెఱుక
వడక యుండ వదన♦పద్మంబు వాంచి తా।నొండు వలను చూచు♦చుండె నలుఁడు.

వ. కేశినియును బాహుకుపలుకులు నాకారంబును దమయంతి కెఱింగించిన నది
యాతని నలుంగా శంకించి యింకను వానికడ కేఁగుము వాఁడు ఋతుపర్ణు వం
టలవాఁడఁట పచనసమయంబున వానిచరితం బిమ్ముగా నెఱింగి రమ్మని పంచిన
యప్పుడ చని కేశిని బాహుకునందు దైవమానుషనిమిత్తాద్భుతక్రియలు సూచివ
చ్చి దమయంతి కిట్లనియె. 194

కేశిని దమయంతితో నలునిగుణంబులు చెప్పుట

క. అతనిచరితంబుఁ జెప్పఁగ। నతిమానుష మపగతత్రప ♦ యాస మదృష్ట
శ్రుతపూర్వము పరమార్థమ। యతనిని † వేల్పనఁగవలయు ♦ నంబుజనేత్రా.

సీ. వినవమ్మ తృణముష్టిఁ♦గొని వాఁడు ‡ వైచిన, నందగ్ని యుదయించి♦యందు వంట
§ లగునంతకును నింధ♦నము లపేక్షింపక, యుడుగక మండుచు♦నుండు మఱియుఁ
గడఁకతో నంజుళ్లు ♦ గడుగంగ నమకట్టి, జల మపేక్షించుడు ♦ సంభవిల్లి
కుంభముల్ నిండి ది♦వ్యాంభఃప్రవాహమ, క్షయమగుచుండునా♦క్షణముచూడ
నతనికరతలద్వ ♦ యావమర్దితములై। కందియును మహోమ ♦ గంధకుసుమ
తతులు దొంటియట్ల ♦ తమకంపు విడఁవక। యుండు నతని తేజ♦మున్నతంబు. 196

వ. అనిన విని దమయంతి వెండియుఁ గేశినిం బంచి బాహుకువండిన నంజుళ్లు దెప్పిం
చి యాస్వాదించి బాహుకునందు నలులక్షణంబులు గలుగు టెఱింగియు నూఱ
డనోపక వానిపాలికిఁ గొడుకునుం గూఁతునుం బంచిన నక్కుమారులం జూచి.

గీ. వశము గాక బాష్ప♦వారి యొల్కుచు నుండఁ। గొడుకుఁగూఁతు నెత్తి♦కొనినలుండు
హర్షపులకితుండు ♦ నై నిజాంకతలంబు। నందు వారి నునిచి ♦ యాదరమున. 198

వ. అక్కేశినిం జూచి యిక్కుమారు లిద్దఱు నాకొడుకునుం గూఁతునుం బోలిన వీరి
నెత్తికొని దుఃఖించితి నని తన్నేర్పడ కుండం బలికి దాని కిట్లనియె. 199

క. నీ విటఁ బలుమఱు వచ్చుచుఁ। బోవుచు నునికి గని చిత్త ♦ ముల నొండుగ నం
భావింతు రితరజనములు। గావున రా వలవ దింకఁ ♦ గార్యార్థిని వై. 200

వ. ఏము దేశాంతరంబులనుండి వచ్చినయతిథులము నీకు మాతోడి దేమి యనినఁ

* యిప్పుడుఁ బరి- † దైవమన- ‡ వై చుడు- § లమయునంతకు నింధ- అని పా॥లు.

గేశిని గ్రమ్మఱి వచ్చి బాహుకుమార్గం బంతయు దమయంతికిం జెప్పిన నది సంత
సించి నిజజననికి ట్లనియె. 201

ఉ. సందియ మేల సర్వగుణ ♦ సంపదఁ జూడఁగ బాహుకుండు భూ
వందితుఁ డైననైషధుఁ డ ♦ వశ్యము దా నగు నామనంబు నా
నందముఁ బొందు చున్నది ఘ ♦ నంబుగ వాఁడిట వచ్చువాఁడొ యే
నందుల కేఁగుదాసనొ * న ♦ యంబుగ నాపని నిశ్చయింపుమా. 202

వ. అనిన నది యప్పుడ భీమునను మతంబున దమయంతియొద్దకు బాహుకు రావించిన.

క. చను దెంచి యందు దీనా। నన † నవిరళపంకమలిన ♦ నతగాత్రఁ దప
స్విని నతికృశ దమయంతిం। గనియె నలుం డుదితబాష్ప ♦ కణకలితముఖున్. 204

క. దమయంతి నలునివికృతాం। గముఁ జూచియు నతని నన్యుఁ ♦ గావగవక నె
య్యమునను లజ్జను భయసం। భ్రమమున వివశాత్మ యగుచుఁ ♦ బతి కి ట్లనియెన్.

వ. విజనం బైన విపినంబున నలసి నిద్రవోయిన యబల నతిసాధ్వి ననువ్రత నగ్నిసన్నిధి
బాణిగ్రహణవిధిలబ్ధ యైనదానిం బాసి నలునట్లు నిర్దయు లై యరిగినవార లోరు
లెవ్వారు లేరు. 206

క. సురవరులను ‡ విడిచి తన్నున్। వరియించిన నన్నుఁ బుత్ర ♦ వతి నేలొకో చె
చ్చెర విడిచె నాతనికి ని। ష్కరుణున కే నేమి యెగ్గు ♦ గావించితినో. 207

వ. నిన్ను విడువ నోడ కుండు మనినయప్పలుకు లేలమఱచెనోయని శోకతప్తం బైనతన
హృదయంబు దడుపుచున్నదియు నుంబోలె బాష్పధారలం గుచమండలంబు ద
డుపుచు నున్నదమయంతిం జూచి శోకాకులుం డై నలుం డి ట్లనియె. 203

గీ. § కలి సమావిష్టమతినయి ♦ కష్టవృత్తి। నట్టియిడుమనుఁ బడితి నే♦నది మదీయ
తపము ♦ బలమున దుష్కర్మ ♦ దహనమునను। నష్టమైపోయె నిప్పుడు♦నన్ను విడిచి.

వ. ఏ నిందులకు నీతదర్థంబు వచ్చితి నది యట్లుండె నన్ను ననురక్తు ననువ్రతుఁ డలం
పక యన్యాపేక్షం బునస్స్వయంవరంబు రచియించుట యిది కులస్త్రీధర్మంబు
గాదు రాజుల నెల్ల నీ స్వయంవరంబునకు రావించుటం జేసి కాదె ఋతుపర్ణుండు
వచ్చె ననిన వెఱచి కృతాంజలి యై దమయంతి యి ట్లనియె. 210

గీ. నిన్ను రోయంగ విప్రులు ♦ నెమ్మి నరిగి। పలికి రెల్లచో నాచేతఁ ♦ బఱపఁబడియ
యందుఁ బర్ణాదుఁ డను విప్రుఁ♦ డయ్యయోధ్య। కేఁగి ప్రతివచనంబుల♦ నెఱిఁగె నిన్ను.

వ. ఆపర్ణాదువలన నెఱింగినదాన నై నిన్నిటు రావించు నుపాయంబు దలంచి యెల్లి
దమయంతీద్వితీయస్వయంవరం బగు నని ఋతుపర్ణునందుఁ బ్రకాశింప సుదేవుం
డను బ్రాహ్మణుం బుత్తెంచితి. 212

---

* రయంబున నాపని నిశ్చయింపఁగదె - † పంకజ - ‡ సురిధి తన్నుఁగదె - § కలిసమావేశమతి
యు నై - $ బలమున దుష్కర్మ తాప మెల్ల,—ఫలమున నీదుర్గతి సహనమున ను - అని పా॥లు.

క. నర * వరుఁడు నలుఁడు తా కే। వ్వరు శతయోజనము లొక్క ♦ వాసరమున వ
త్తురు నరు లొరు లని దీనిఁ। † బరికింపఁ గడంగి యిట్లు ♦ పంచితి నధిపా. 213

ఉ. ఏ నతిపాపభావమున ♦ నెగ్గు దలంపక యుండునట్లుగా
నానతవైరి నీయడుగు ♦ లంటఁగ నోపుదు నట్ల యైన న
న్నీనలినాప్తుఁ డీయనలుఁ ♦ డీమృగలాంఛనుఁ డీసురోత్తముల్
జాను ‡ వడంగ నీక్షణమ ♦ చంపరె కోపపరీతచిత్తులై. 214

వ. అను చున్నయవసరంబున నఖిలభూతాంతర్గతుం డయినవాయుభట్టారకుం డెల్ల
వారును విన నాకాశంబున నుండి నలున కిట్లనియె. 215

చ. అమలచరిత్ర నిట్లు దమ ♦ యంతిఁ బతివ్రతఁ బల్కుచే నృపో
త్తమ విను దీనియందు విది ♦ తం బగు శీలనిధిన్ సుధాంశుఁడుం
గమలహితుండు నేను దగఁ ♦ గాచితి మొక్కట మూఁడువర్షముల్
గొమరుగ దీనిఁ జేకొనుము ♦ కోమలి నీ కనురక్త నావుడున్. 216

క. కురిసె మరుద్వచనానం। తరమున సురపుష్పవృష్టి ♦ తడయక మ్రోసెన్
సురదుందుభినాదంబులు। గరము § ప్రసన్నముగ వీచె ♦ గంధవహుండున్. 217

వ. ఇట్లెల్లవారికి నాశ్చర్యంబుగా వాయుదేవుండు దన్నెఱింగించి దమయంతీపతివ్ర
తాగుణంబులును బతియందలి యకృత్రిమానురాగంబునుం జెప్పిన విని నలుం
డు పరమప్రమోదపరిపూర్ణహృదయుం డై తత్క్షణంబ కర్కోటకుం దలంచి వాని
యిచ్చినవుట్టంబు పైఁ గప్పుకొని నిజరూపంబు దాల్చిన. 218

నలుండు నిజరూపంబుతో దమయంతిం గూడుట.

ఉ. ఆయతబాహుఁ దప్తకన ♦ కాంచితవర్ణు మనోజరూపు ¶ నిం
ద్రాయితు సూర్యతేజు నిష ♦ ధప్రభు నన్నలుఁ జూచి పద్మప
త్రాయత చారునేత్ర దమ ♦ యంతి గరంబు ముదంబు నొంది ల
క్ష్మీయుత యయ్యె బంధులకు ♦ మిత్రులకున్ హృదయప్రియంబుగన్. 219

వ. ఇట్లు సంగతులైనయయ్యిరువురకు విరహపరితాపంబుతోడన శరీరమలినత్వంబు
వాసెఁ బరస్పరానురాగంబుతోడన విభూషణవిశేషంబులు విలసిల్లె నంత నంత
యు విని భీముండు జాతసస్య యైనవసుధ తోయసంప్రాప్తి నాప్యాయిత యైన ట్లు
జ్ఞాతచర్యుం డైనపతిం బడసి పరమసంతుష్టహృదయ యై చంద్రుతోఁ గూడిన ¶ రా
త్రియుంబోలెఁ బతిం గూడి యొప్పు చున్న దమయంతిం జూచి సంతసిల్లి తనపు
రంబునం దష్టశోభనంబులు దేవగృహంబులయందు విశేషపూజలు సేయించె న
ట్టి మహోత్సవం బెగింగి ఋతుపర్ణుండు నలునొద్దకు వచ్చి నీవు నిఖిలలోకపూ
జ్యుండవయ్యును నాయొద్ద బాహుకుండనంగాఁ బ్రచ్ఛన్నవృత్తి నున్న ని న్నెఱుం

* సుతుఁడు- † బరికింపఁగ వేఁడి యిట్లు- ‡ నైడఁగ- § ప్రసన్నుఁడయి- ¶ మేధాయుతు-
¶ రోహిణియుంబోలె- అని పాఠాంతరములు.

గక నీచకర్మంబులందు నియోగించితి దీని క్షమియించునది యని నలుచేత సత్కృతుం డై యశ్వహృదయం బుపదేశంబు గొని యయోధ్యకుం జనియె నట నలుండును విదర్భాపురంబున నొక్కమాసంబు నివాసంబు సేసి విదర్భేశ్వరు వీడ్కొని దమయంతి నంద యునిచి యొక్క రథంబును బదియాఱేనుంగులును నేఁబది గుఱ్ఱంబులు నాఱునూఱుకాల్బలంబులుఁ దనకుఁ దోడుగా నిషధపురంబున కరిగి పుష్కరుం గని యిట్లనియె. 220

క. దమయంతి *రోయిగా జూ। దము నీతో నాడఁ గడఁగె ♦ దను ధరణీరా
జ్యము నీవు † నాకు రో యిడు। మమరఁగ జూదంబు నీకు♦ ‡ నభిమత మేనిన్. 221

మత్తకోకిలము. వీరభోజ్యము సుమ్ము రాజ్యము ♦ వింటె నీవును నేను దు
ర్వారవృత్తి రథంబు లెక్కి యు ♦ వంధ్యవిక్రమ మేర్పడన్
భూరివీరరణం బొనర్తము ♦ పోర నోర్చినవాఁడ యి
ద్ధారుణీతలరాజ్యసంపదఁ ♦ దాల్చు వీరగుణోన్నతిన్. 222

వ. ఈ రెంటిలో నీ కెయ్యది యిష్టంబు దానికిం గడంగు మనినం బుష్కరుండు రణంబునఁ బరాజితుండ నగుదుం గావున నలుం దొల్లియు జూదంబున నోడించిన వాఁడన యింకను నోడించి దమయంతిం జేకొని కృతార్థుండ నగుదు నని సంతసిల్లి యేనోటువడితి నేని నఖిలమహీరాజ్యంబు నీయది యు నీ వోటువడి తేని దమయంతి నాయది యని పలికి యొడ్డి నలుతో జూద మాడి యోటువడిన. 223

క. ఘనముగ జంబూద్వీపం। బునఁ గలవా రెల్ల నెఱుఁగఁ ♦ బుష్కరుచేతం
గొనియెం బునర్ద్యూతంబున। ననఘుఁడు నలుఁ డఖిలరాజ్య ♦ మత్త్యోన్నతితోన్.

వ. ఇట్లు జూదంబునఁ బుష్కరు నోడిచి సకలమహీరాజ్యంబును జేకొని నలుండు వానికిట్లనియె. 225

క. కలిసంప్రాప్తుఁ డ నై కడు। బల మతి నీచేతఁ దొల్లి ♦ బలవద్ద్యూత
చ్ఛల జితుఁడ నైతి నిది నీ। బల మని § గర్వింపఁ జనునె ♦ బలవంతుఁడ వై. 226

వ. నీవు నాపితృవ్యపుత్త్రుండ వెద్దియుం జేయనోప నోడకు పొమ్మని పుష్కరు విడిచి పుచ్చి పుష్కలం బైనరాజ్యంబుతో నలుం డున్నంత. 227

క. భీమప్రస్థాపితయయి। కోమలి దమయంతి పుత్త్ర ♦ కులుఁ దానును ల
క్ష్మీ మహిమ వెలుఁగు చుండఁగఁ। దామరసదళాక్షి వచ్చెఁ♦దనపతికడకున్. 228

వ. అట్లు దనహృదయేశ్వరి యైనదమయంతిం గూడి నలుండు విధివిహితానేకశతమఖుం డై శతమఖువిలాసంబుతో సకలరత్నయుతం బైనరత్నగర్భాధిరాజ్యంబు సేసెఁ గావున నక్షజితుండ నైతి నని వగవ కుంతుము నీవును దైవ మానుష సంపన్నుండవయి శత్రువుల జయించి సకలమహీరాజ్యంబు వడయుదు వని బృహదశ్వుండు ధర్మరాజునకు నక్షహృదయం బుపదేశించి. 22

---

* యొద్దుగా- † నొడ్డుగా నిడు- ‡ నప్రియ మేనిక- § గర్వింపవలదు- అని పా॥లు.

సీ. ఇన్నలోపాఖ్యాన • మెప్పుడు దత్తావ, ధాను లై వినువారుఁ • దవిలి భక్తిఁ
జదివెడువారును • జగతీశ కలిదోష, నిర్ముక్తు లగుదురు • నిఖలపుణ్య
ఫలభాగు లగుదురు • బహుపుత్రపౌత్రాయు, రారోగ్య ధనయుక్తు • లగుదు రెల్ల
విషములకును *దుష్ట • విషయంబులకు దూరు, లగుదురు ధర్మాత్మ • లగుదు రుర్విఁ
గడుఁ బ్రసిద్ధ మిదియుఁ • గర్కోటకుని దమ। యంతిఁ బుణ్యమూర్తి • యైననలుని
ఋషిచరిత్రుఁ డైన • ఋతుపర్ణుఁ గీర్తింపఁ। గలిభయంబు లెల్లఁ • †దొలఁగు నధిప.

ధర్మరాజు నొద్దకు నారదమహాముని వచ్చుట.

వ. అని చెప్పి బృహదశ్వుం డరిగినం బాండవులు గాండీవిరాకయ కోరుచుఁ దదాలో
కనప్రీతి నుండునంత నంతరిక్షం బెల్లఁ దన తేజంబున వెలుంగు చుండ నారదుం
డు వచ్చి యనుజసహితుం డైన ధర్మరాజుచేతం బూజితుం డై యి ట్లనియె. 231

గీ. ధర్మపుత్ర నీయు • దారచరిత్రకు। ధర్మమతికిఁ దృప్త • తముఁడ నైతి
నడుగు మిష్ట మెద్ది • యనినఁ గృతాంజలి। యై మహీశుఁ డిట్టు • లనియె భక్తి.

వ. మునీంద్రా నీవు తృప్తుండ వైనం ద్రిజగంబులకుం దృప్తి యగు నిన్నుం జూచి కృ
తార్థుండ నైతి నా కెప్పుడు నొక్కధర్మసందేహంబు గలదు దాని నిర్ణయించి
యాన తీయ వలయు. 233

చ. ధరణిఁ బ్రదక్షిణంబుగ ము • దంబునఁ గ్రుమ్మరి తీర్థసేవనా
పరు లగుచున్న ధన్యులు శు • భస్థితి నెట్టి ఫలంబుఁ బొందఁ గాం
తురు బహుతీర్థకీర్తనము • తో నెఱిఁగింపుము దీని నావుడున్
నరనుతుఁ డైనపార్థునకు • నారదుఁ డిట్లని చెప్పెఁ బ్రీతితోన్. 234

* * * * * * * *

క. ధీరుఁడు భీష్ముఁడు గంగా। ద్వారంబునఁ దొల్లి పితృహి • తమ్ముగ శుభక
ర్మారంభుఁ డగుచు నుండె ను। దారుం డధ్యయనసంత • తవ్రతపరుఁ డై. 235

వ. అతనిపితృదేవతాభక్తికిఁ బరమధర్మచరితంబునకు మెచ్చి తద్దర్శనాపేక్షం బుల
స్త్యుం డనుముని వచ్చిన నతిభక్తుం డై భీష్ముండు భవద్దాసుండ నని ముకుళితహస్తుం
డయి యున్న వానికిఁ బులస్త్యుం డి ట్లనియె. 236

క. పితృదేవభక్తిఁ బుణ్య। వ్రతచర్యను నీవ యెల్ల • వారికి నత్యు
న్నతుఁడవు గావున నీచే। ధృతిఁ గానఁగఁ బడితి నేఁ బ్ర • దీపకులేశా. 237

వ. నీయిష్టంబు సెప్పు నే నమోఘదర్శనుండ ననిన భీష్ముండు ముదితహృదయుం డై
మునీంద్రా నాయందు నీకుఁ బ్రసాదబుద్ధి గల దేనిఁ జెప్పు మని. 238

ఇది యొక ప్రతియందుఁ గానవచ్చుచున్నది.

క. వినవయ్య నీవు నను వేఁ। డినప్రశ్నకు నుత్తరంబు * డెందం బలరన్
వినిపింతు నీకు నభిమత। మననూనేఁ జేయువాఁడ * నధికప్రీతిన్.

* దుర్గతి- † గ్రాఁగునదిత- అని పాఠాంతరములు.

క. మనుజేంద్ర విన్ను నీ వడి। గినయట్ల పులస్త్యుఁ బుణ్య ♦ కీర్తను గంగా
తనయుం డడిగిన నతనికి। ననఘచరితు నిలకు నిట్టు ♦ లని ముని చెప్పెన్. 239
సీ. కడఁగి బుద్ధీంద్రియ ♦ *కర్మేంద్రియంబుల, యందు సంయతచిత్తు ♦ లైనవారు
ధృతి నహంకారప్ర ♦ తిగ్రహాపేక్షల, యందు నివృత్తాత్తు ♦ లైనవారు
నల్పభోజనులు న ♦ నారంభకులును నై, యత్యంతసంతోషు ♦ లైనవారు
సత్యవ్రతులు శుభా ♦ చారు లక్రోధను, లనఁగ ధర్మాన్వితు ♦ లైనవారు
నఖిలతీర్థశతము ♦ లాడినఫలములు। నఖిలయజ్ఞవిధుల ♦ నైనఫలముఁ
బడయుదురు విహీన ♦ భాగ్య †దుష్కృతులకుఁ। బరమతీర్థసేవ ♦ వడయ నగునె.
క. తిల గో సువర్ణదానం। బులు నుపవాసములుఁ దీర్థ ♦ ‡ములసేవయు ని
త్యముఁ జేయనివారు దరి। ద్రులు §నిరతం బగుదు రాత్మ ♦ దోషము పేర్మిన్. 241
క. క్రతుఫలములు వడయఁగ దు। ర్గతులకు దొరకొనదు తీర్థ ♦ గమనంబునఁ ద
త్క్రతుఫలము లందుదురు దు। ర్గతులును నిది మునులమతము ♦ గౌరవవృషభా.
వ. తీర్థగమనఫలంబు యజ్ఞఫలంబులకు విశేషం బది వినుము. 243
చ. సమితవిరోధి పుష్కర మ ♦ నంగ జగద్విదితంబు పుణ్యతీ
ర్థము మునిసిద్ధసేవ్యము ము ♦ దంబున నందుఁ బయోజసంభవుం
డమరులతోడ సన్నిహితుఁ ♦ డై వసియించుఁ ద్రిపుష్కరంబులున్
సమములు వాని నెప్పుడును ♦ సంస్మృతిఁ జేసినఁ బాయుఁ బాపముల్. 244
క. పదివేలకోట్లు తీర్థము। లుదితము లై పుష్కరముల ♦ నుండు మునీంద్ర
త్రిదశవరు లందుఁ జేసిరి। ముదిఁ గృతకృత్యు లయి $తపము ♦ మఖములుఁ బ్రీతిన్.
వ. అందుఁ గృతస్నాను లై దేవర్షి పితృతర్పణంబులు సేసినవారు దశాశ్వమేధఫలం
బులు వడయుదురు కార్తికమాసంబున నొక్కదివసంబు పుష్కరసేవ సేయుట
యు నూఱేం డ్లగ్నిహోత్రంబు వేల్చుటయు సమంబు. 246
క. అమరవరులందుఁ బురుషో। త్తముఁ డెట్లు విశిష్టుఁ డట్ల ♦ ధరణిం గలతీ
ర్థము ¶లందుఁ బుష్కరత్రిత। యము గరము విశేష మభిమ ♦ తార్థప్రద మై.
వ. పుష్కరంబునఁ బడియేండ్లు వసియించినవారికి సర్వక్రతుఫలంబును బ్రహ్మలోక
ప్రాప్తియు నగు మఱియు జంబూమార్గంబు బదరికాశ్రమం బగస్త్యవటం బను
తీర్థంబు లాడి యశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు కణ్వాశ్రమంబును ధర్మారణ్యంబు
ను యయాతిపదంబునుం జూచిన సర్వపాపక్షయం బగు మహాకాళంబును గోటి
తీర్థంబును భద్రవటంబు నను రుద్రస్థానంబున రుద్రుం బూజ సేసి గణపతిత్వంబు
వడయుదురు నర్మదాస్నానంబున దక్షిణసింధుస్నానంబునఁ జర్మణ్వతీతీర్థస్నానం
బున నగ్నిష్టోమ ఫలంబు లగు. 248

---

* కాయకర్మంబుల- † దుర్గతితులకు- ‡ ములసేకము లి- § సిద్ధం- $ పెక్కు-మఖము
లు ప్రీతి- ¶ లందును బుష్కర తీర్థము- అని పాఠాంతరములు.

క. అనవద్య వసిష్ఠాశ్రమ। మున నొకదివసంబు శాక • మూలాశను లై
జను లుండి పడయుదురు భహు। ధనసంపద గోసహస్ర•దానఫలంబుల్. 249

వ. మఱి పింగళం బనుతీర్థంబు సేవించి శతకపిలగోదానఫలంబు వడయుదు రెందేని నగ్ని దేవుండు ప్రత్యక్షంబై యుండు నట్టిప్రభాసతీర్థం బాడి యగ్నిష్టోమాతిరాత్ర ఫలంబు వడయుదురు * దుర్వాసుండు విష్ణునకు వరం బిచ్చుటం జేసి వరదానం బనంబరఁగినతీర్థం బాడియు సరస్వతీసాగర సంగమం బాడియు గోసహస్రదానఫలంబుఁ బడయుదురు. 250

క. ద్వారవతీపురమునఁ బెం। డారక మనుతీర్థమున బె • డం గై † ముద్రా
కారంబు లై త్రిశూలా। కారము లై పంకజములు • గానంగఁ బడున్. 251

వ. అందుఁ బరమేశ్వరుఁ బూజించి పాపవిముక్తు లగుదురు సాగరసింధుసంగమస్నాను లైనవారు నాకలోకగతు లగుదురు శంఖకర్ణంబున నీశ్వరుం బూజించి దశాశ్వమేధఫలప్రాప్తు లగుదురు వసుద్వారంబును వసుసరంబు ననుతీర్థంబుల నాడి వసు సంపూర్ణు లగుదురు సింధూత్తమస్నానంబున బహుసువర్ణదానఫలం బగు బ్రహ్మతుంగసేవనంబున బ్రహ్మలోకప్రాప్తి యగు శక్రకుమారీవిలోకనంబున శక్రలోకగతి యగు శ్రీకుంజరంబునం బితామహునకు నమస్కరించి సౌవర్ణవిరాజితంబులైనమత్స్యంబులు గల విమలం బనుతీర్థంబున నాడి వాసవసాయుజ్యంబు వడయుదురు మలహారం బనుతీర్థంబున నగ్ని దేవునకు నర్ఘ్యం బిచ్చిన నది యక్షయంబై పితృదేవతలకుఁ దృప్తిఁ జేయు గోసహస్రదానంబునకు నశ్వమేధసహస్రంబునకు విశేషంబు. 252

క. దేవికయను తీర్థంబున। దేవసమూహంబుతోడఁ • ద్రిణయనుఁ డుండున్
సేవిత మై జనులకు నది। కావించు ననూనధర్మ • కామార్థంబుల్. 253

వ. అర్ధయోజనవిస్తృతం బై పంచయోజనాయామం బైనయద్దేవికానదియును గామాఖ్యంబును రుద్రతీర్థంబును యజనయాజనబ్రహ్మవాలుకంబులును బ్రహ్మాదిదేవతల దీర్ఘసత్రస్థానం బైన దీర్ఘసత్రస్థానంబును సేవించినవారికి నిష్టసిద్ధి యగు నచిరంబను తీర్థంబున నదృశ్యం బై మేరువునకుం బోవునెడ నగోద్భేద శిలోద్భేద సమయంబుల నెందేని సరస్వతి గానంబడియె నట్టి సరస్వతియందు నభిషిక్తు లైనవారు నాకలోకంబు వడయుదురు రసరూపపుష్కరంబులంగల రసపానం బనుతీర్థంబున స్నానంబును గోసహస్రదానంబును సమంబు. 254

మధ్యాక్కర. ‡ ఏమ యేమ మును పూజింపుదుము రుద్రు • నిం దని వేడ్క-
తో మునికోటి దా రున్న నీశుఁ డం • దొలఁకును బ్రీతి
గా మతిలోఁ గోటిరుద్ర § మూర్తులు • గావించె నదియు
భూమిఁ బ్రసిద్ధ మై రుద్రకోటి నాఁ • బొలిచి వెలింగె. 255

---

* దుర్వాసునకు విష్ణుండు- † చిరలక్ష్మీరమ్యము లై ముద్రా- ‡ ఏ మేమ మున్న- § రూపములు- అని పాఠాంతరములు.

వ. అందు రుద్రుం బూజ సేసి రుద్రలోకప్రాప్తు లగుదురు. 256

క. వరనుత నైమిశమునఁ బు। ష్కరముల మూఁటను జగత్ప్ర • కాశిత మై యి
ద్ధరణిఁ గురుక్షేత్రము * దు। స్తరతరదురితౌఘములకు • దవ్వగు చుండున్. 257

గీ. అమరలోకనివాసుల • యందుఁ బ్రవిబుధు। లాకురుక్షేత్రవాసుల•నదియు వినఁగ
నుత్తమంబు దృషద్వతి యుత్తరమునఁ। దపన తేజ సరస్వతి • దక్షిణమున. 258

వ. అక్కురుక్షేత్ర శమంతపంచకంబుల నడుమ రామహ్రదంబునడుమఁ బితామహు నుత్తరవేది యనంబడు నట్టికురుక్షేత్రంబు మెట్టినవారికిఁ గురుక్షేత్రంబున వసియించెద మని తలంచినవారికి సర్వపాపక్షయం బగు దైవతం బనువిష్ణుస్థానంబున విష్ణువు నర్చించిన నశ్వమేధఫలం బగుఁ బారిప్లవం బను తీర్థ మాడి యగ్నిష్టోమఫలంబుఁ బడయుదురు పృథివీతీర్థం బాడిన గోసహస్రదానఫలం బగు సాలోకిని యనుతీర్థం బాడిన దశాశ్వమేధఫలం బగు సర్పితీర్థం బాడి యం దుత్తరకుం డను ద్వారపాలకునిం జూచినవారికి నెందేనిఁ గృష్ణుం డాదివరాహం బయ్యె నట్టి వరాహతీర్థం బాడినవారికి నగ్నిష్టోమఫలం బగు నశ్వితీర్థం బాడిన రూపవంతు లగుదురు జయంతియందు సోమతీర్థంబున వంశతీర్థంబున స్నానంబులు రాజసూయ పౌండరీక సమంబు లగ్నివటంబునఁ బంచవటంబున నీశ్వరుం బూజించి యిష్టవరంబులు వడయుదురు కురుక్షేత్రద్వారంబుఁ బ్రదక్షిణంబు సేసినం బాపక్షయం బగు. 259

క. వీరుఁ డయి క్షత్రియులఁ దన। దారుణపరశువున జామ • దగ్న్యుఁడు రౌద్రా
కారుఁడు వధియించి తదీ। యారుణ † మున నేనుమడువు • లాపాదించెన్. 260

వ. అందుఁ బితృతర్పణంబు సేసినం బితృదేవత లాతనికిఁ బ్రత్యక్షం బయి నీకిష్టం బైన వరంబు వేఁడు మనినఁ బరశురాముండు వారల కిట్లనియె. 261

గీ. క్షత్రవధ నైనపాపంబు • గ్రాఁగ వలయుఁ। గడఁగి నాకును సద్గతి•గలుగ వలయు
నివియుఁ బుణ్యతీర్థంబు లై•యిద్ధరిత్రిఁ।బరఁగుచుండంగ వలయు మీ•కరుణఁ జేసి.

వ. అని పితృదేవతల వరంబునం బుణ్యతీర్థంబులఁ జేసె నట్టి రామహ్రదంబు లాడినవారికి నశ్వమేధఫలం బగుఁ గాయశౌచం బనుతీర్థం బాడి కాయశుద్ధు లగుదు రెందేని విష్ణుదేవుండు లోకంబుల నుద్ధరించె నట్టి లోకోద్ధారణం బనుతీర్థం బాడి కులం బుద్ధరింతురు శ్రీతీర్థం బాడి శ్రీమంతు లగుదురు కపిలతీర్థం బాడి కపిలగోసహస్రదానఫలంబుఁ బడయుదురు సూర్యతీర్థం బాడి యం దుపవాసంబు సేసిన సూర్యలోకప్రాప్తులగుదురు గోభవం బనుతీర్థం బాడి గోసహస్రసమృద్ధులగుదురు శంఖినీతలద్వారంబున నరకాంతకుం డనుద్వారపాలకుం బూజించినవారు సరస్వతీస్నాతులైనవారలు నగ్నిష్టోమఫలంబుఁ బడయుదురు మాతృతీర్థదర్శనంబునం బ్రజావృద్ధి యగు బ్రహ్మావర్తంబును శరవణంబునుం జూచిన సర్వవ్యాధివిముక్తు ల

* ఉన్నరదురితౌఘముల కెల్ల- † రుధిరమున నడఁగు- అని పాఠాంతరములు.

గుదురు లోమాపహం బనుతీర్థంబునం దేకాదశతీర్థంబులు గల వందుఁ బ్రాణాయామంబు సేసిన విప్రులకు మాసహాయం బగు నెఱుకులచేత సేయంబడి కృష్ణమృగంబులెందేని నొక్కతీర్థంబు సొచ్చి మానుషత్వంబు వడసె నట్టి మానుషతీర్థం బాడి సర్వవిషయవిముక్తు లై దేవత్వంబు వడయుదురు దానితూర్పున నొక్కయిరవున సురగయ యను మహానదిం బితృతర్పణంబు సేసి పితృదేవోద్దేశంబున నొక్క బ్రాహ్మణునకుఁ గుడువం బెట్టినఁ గోటిబ్రాహ్మణులు గుడిచినఫలం బగుఁ బితృదేవతలు దృప్తియు నొందుదురు బ్రహ్మోదుంబరంబు మహర్షికుండంబుఁ గేదారంబునుం జూచి బ్రహ్మలోకంబు వడయుదురు కపిలాశ్వ కేదారంబులం జూచి పాపవిముక్తు లై యదృశ్యు లగుదురు సుకరం బనుతీర్థం బాడి కృష్ణచతుర్దశినాఁ డీశ్వరుం బూజించి యెల్లకోర్కులం బడయుదురు మూఁడుకోట్లకూపహ్రదంబులు గలయింద్రస్యందనం బనుతీర్థం బాడి పితృతర్పణంబులు సేసినవారికి వాజపేయఫలం బగు జాప్యంబను తీర్థంబునందుఁ జేసిన దానజపంబు లక్షయంబు లగు నారదతీర్థంబైన యంబాజన్మంబునందుఁ బ్రాణత్యాగంబు సేసినవారు సర్వలోకంబులుం బడయుదురు శుక్లదశమిం బుండరీకం బనుతీర్థం బాడి పౌండరీకఫలంబు వడయుదు రింమ వైతరణీస్నాతు లై రుద్రునకు నమస్కరించి సర్వపాపవిముక్తు లగుదు రెందేని దేవత లనేకసహస్రవర్షంబులు దపంబు సేసి రట్టి సవనం బనుతీర్థం బాడి యగ్నిష్టోమాతిరాత్రఫలంబులు వడయుదురు ద్వైపాయనుం డనేకతీర్థంబులు మిశ్రీకరించుటం జేసి మిశ్రకంబనం బరఁగిన తీర్థం బాడినవారికి సర్వతీర్థస్నానఫలం బగు వ్యాసవనంబును మనోజవంబును మధువటంబు ననుతీర్థంబుల నాడిన గోసహస్రదానఫలంబు వడయుదురు కౌశికీదృషద్వతీసంగమంబున స్నాతు లై సర్వపాపవిముక్తు లగుదురు దర్భకూలంబున ఘృతప్రస్థదానంబు సేసి పితరుల ఋణంబు నీఁగుదురు సూర్యతీర్థం బాడి సూర్యలోకప్రాప్తు లగుదురు భృగుతుంగంబున గంగాస్నాతు లై మహాదేవు నర్చించిన మహాత్ము లశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు వామనం బనుతీర్థం బాడి వామను నర్చించినవారు విష్ణులోకప్రాప్తు లగుదురు పావనం బనుతీర్థం బాడి కులంబు పవిత్రంబు సేయుదురు శ్రీకుంజంబున సరస్వతీస్నాతు లై యగ్నిష్టోమఫలంబు వడయుదురు ఋషు లెందే నుండి తీర్థయాత్రాపరు లై కురుక్షేత్రంబునకుం బోదు రట్టినైమిశకుండం బాడి ఋషితృప్తి సేయుదురు బ్రహ్మతీర్థం బాడి వర్ణాంతరులు బ్రాహ్మణు లగుదురు బ్రాహ్మణులు బ్రహ్మలోకప్రాప్తు లగుదురు. 263

సీ. అనఘుఁడు * మంకణుం • డనునొక్క బ్రహ్మర్షి, తనచేయి ప్రయ్యంగ • దర్భఁ గోనిన
సాంద్ర మై శాకర • సం బందు నిర్గతం, బగుడును హర్షించి • యాడుచున్నఁ
జూచి సహింపక • సురలును మునులును, హరుపాలి కరిగి దే • వాదిదేవ

* శౌనకుఁ- అని పాఠాంతరము.

మునివృత్త మేవిధం ♦ బున నివృత్తం బగు, నట్లుగాఁ జేయు మీ ♦ వనిన హరుఁడు
దపసిరూప మొప్ప ♦ ధరియించి యమ్మునిI కడకు వచ్చి యేమి ♦ కారణమున
నాడె దేమి విస్మ ♦ యం బిందుఁ జూచితిI చెప్ప నుచిత మేనిఁ ♦ జెప్పు మనిన. 264

వ. నాకరంబున శాకరసంబు వెలువడిన విస్మితుండ నయి హర్షించి యాడెద ననిన ని డియేమి విస్మయంబు దీనిం జూడు మని హరుండు తనయంగుష్ఠంబున నంగుళీతాడనంబు చేసిన నందు హేమసన్నిభంబయిన భస్మంబు వెలువడినంజూచి లజ్జితుండయి నీవు పరమేశ్వరుండ వని నమస్కరించి వేదమంత్రంబుల స్తుతియించి దేవా నీ ప్రసాదంబున నాకుఁ దపోవర్ధనంబు గావలయుననిన నమ్మునివరునకు నీశ్వరుండు గరుణించి నీకుఁ దపోవర్ధనమగు నేను నీయాశ్రమంబున నుండుదు ననియె నట్టి సప్తసారస్వతతీర్థంబు లాడినవారికి సారస్వతసిద్ధి యగు బ్రహ్మాదిదేవతలచే నధిష్ఠితంబు లయిన యౌశనతీర్థంబును గపాలమోచనంబు విశ్వామిత్రంబు గార్తికేయంబు ననియెడుతీర్థంబుల నాడి పాపవిముక్తు లయి బ్రహ్మలోకంబు వడయుదురు. 265

క. వేదములయందు వినఁగఁ బృI థూదకతీర్థంబ యుత్త ♦ మోత్తమము సురేం
ద్రాదిసురవరులకును వ్యాI సాదిమహాయోగివరుల ♦ కాస్పద మగుటన్. 266

వ. అందు శరీరత్యాగంబు చేసినవారు పాపవిముక్తు లగుదురు సురకన్యాసరస్వతీసంగమస్నాతు లయినవారు బ్రహ్మహత్యాది పాతకంబులవలనఁ బాయుదు రత్రినిర్మితం బయిన యతికర్షణతీర్థం బాడినశూద్రులు బ్రాహ్మణు లగుదురు బ్రాహ్మణులు పరమసిద్ధు లగుదురు శతంబును సహస్రంబు ననుతీర్థంబులందుఁ జేసినజపదానోపవాసంబులు శతసహస్రగుణంబు లగు వేల్పులెల్లం గుమారు సేనాపతింగా నెందేని నభిషేకించి రట్టి యౌశీనం బనుతీర్థంబును దానితూర్పున నుండుకురుతీర్థంబును స్వర్గద్వారం బనుతీర్థంబునుం జూచినవారికి స్వర్గద్వారంబు వివృతం బగు రుద్రపత్ని యనుతీర్థంబున శంకరనారాయణుల నర్చించి సర్వదుఃఖవిముక్తు లగుదురు స్వస్తిపురంబుఁ బ్రదక్షిణంబు సేసి గోసహస్రదానఫలంబుఁ బడయుదురు గంగమడువున నొక్కకూపంబున మూఁడుకోట్లతీర్థంబులు సన్నిహితంబు లయి యుండు నందుఁ గృతస్నాను లయినవారికి సర్వతీర్థస్నానఫలం బగు బదరీవనంబునందు వసిష్ఠాశ్రమంబునం ద్రిరాత్రంబులు బదరీఫలభక్షణంబు సేసి పాపవిముక్తు లగుదు రేకరాత్రం బనుతీర్థంబున నేకరాత్రోపవాసంబు సేసి బ్రహ్మలోకంబు వడయుదు రాదిత్యాశ్రమం బనువనంబున నాదిత్యుం బూజించి యాదిత్యలోకగతు లగుదురు దధీచితీర్థంబునం గణ్వాశ్రమంబునందుఁ ద్రిరాత్రంబు వసియించినవారికి స్వర్గఫలం బగు. 267

క. జలరుహసంభవుఁ డాదిగఁI గలవేల్పులు మునులు సిద్ధ ♦ గరుడోరగు లున్
నెల నెల సేవింతురు భూI తలమున * సన్నిహిత మనఁగఁ ♦ దగు తీర్థంబున్. 268

* సన్నిహితియనఁగఁ- అని పాఠాంతరము.

వ. సూర్యగ్రహణంబున దాన నాడిన శతాశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు ధర్ముండు దపంబు సేసిన ధర్మతీర్థం బాడి ధర్మశీలు రగుదురు నరపావనంబు సౌగంధికం బననుతీర్థంబుల నాడినం జూచిన సర్వపాపవిముక్తు లగుదురు దేవశ్రవ యనుసరస్వతీహ్రదంబునందు వల్మీకంబున వెలువడుజలంబు లాడి పితృతర్పణంబు సేసినవా రశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు సుగంధియు శతకుంభియుఁ బంచయజ్ఞయుఁ ద్రిశూలఘాతయు ననుతీర్థంబు లాడి దుర్గతులవలనం బాయుదురు తొల్లి పార్వతి యొండేని శాకాహారిణియై దివ్యసహస్రవర్షంబులు తపంబు సేసె నట్టి శాకంభరీతీర్థం బాడి యొక్క దివసంబు శాకాహారు లయినవారు పండ్రెండేండ్లు శాకాహారతపంబు సలిపినవారిఫలంబు వడయుదురు స్వర్ణాఖ్యం బనుతీర్థంబున రుద్రుం బూజించి రుద్రలోకగతు లగుదురు ధూమవతి యనుతీర్థంబును రథవంతం బనుతీర్థంబును దార యనుతీర్థంబు నాడి శోకవిముక్తు లగుదురు. 269

క. ధారుణిలోనను స్వర్గ। ద్వారం బయి ఋషినిషేవి ♦ తం బగు గంగా
ద్వారం బాడినధన్యులఁ। జేరును శతకోటితీర్థ ♦ సేవాఫలముల్. 270

వ. మఱియు సప్తసాగరసంగమంబును ద్రిగంగాసంగమంబును శక్రావర్తనంబును గగనజలంబును గంగాసరస్వతీసంగమంబు నాదిగాఁ గలపుణ్యతీర్థంబుల నాడి పుణ్యలోకంబులు వడయుదురు భద్రకర్ణేశ్వరంబున రుద్రపూజయు నరుంధతీపథంబును సింధుప్రభవ యమునాప్రభవయునను పుణ్యతీర్థంబులు సేవించిన సర్వసిద్ధికరంబులు వేదిక యనుతీర్థమ్మును ఋషికుల్యం బనుతీర్థమ్మును గృత్తికా మాఘతీర్థమ్మును విద్యాతీర్థంబును వేదశిఖ యనుతీర్థంబునుం జూచి దురితంబులవలనం దొలంగుదురు బ్రహ్మతీర్థం బాడి పద్మవర్ణయానంబుల బ్రహ్మలోకగతు లగుదురు. 271

చ. సురుచిరకీర్తి నైమిశముఁ ♦ జూచినమాత్రన పాయుఁ బాప మ
చ్చెరువుగ నందు మాసము వ ♦ సించి యనంతఫలంబు లొందఁ గాం
తురు బహుతీర్థసేవనము ♦ తోడ సమానము నైమిశంబునం
దరుదుగ నొక్కనాఁడు శుచి ♦ యై యుపవాసము సేయఁ గాంచినన్. 272

వ. మఱియు గందోద్భవతీర్థంబు నిందీవరతీర్థంబు గంగాద్వారంబు దిశాపతితీర్థంబు లనియెడు తీర్థంబుల నాడి వాజపేయఫలంబుఁ బడయుదురు బాహుదయను తీర్థం బాడిన ననేక సత్రయాగఫలం బగు నెండేని రాముండు స్వర్గస్థుం డయ్యె నట్టి సరయూప్రదేశంబయిన గోప్రదానం బాడియు దేవతలకు ఋషులకు యజ్ఞభూమి యనుతీర్థంబులు గలగోమతి నాడియు నశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు భద్రతీర్థంబునం గుమారు నర్చించియు వారణాసియందు రుద్రు నర్చించియుఁ గపిలహ్రదం బాడియు రాజసూయఫలప్రాప్తు లగుదురు మార్కండేయతీర్థం బయిన గంగాగోమతిసంగమం బాడియు బ్రహ్మకల్పితం బయినయూపంబుఁ బ్రదక్షిణంబు సేసియు వాజపేయఫలంబు వడయుదురు. 273

సీ. పలువురఁ గొడుకులఁ ♦ బడయంగఁ గోరుదు, రొక్కరుం డయిన నం♦దోపి గయకు
నరుగునో యనియును ♦ నశ్వమేధం బొప్పఁ, జేయునో యనియు న♦శ్వేత మైన
యాంబోతు విడుచునో ♦ యనియును గోరుదు, రనవద్యు లైన గృ♦హస్థు లట్టి
గయ కేగి యుభయప♦క్షములు వసించినఁ, గడుఁ బుణ్యు లుభయప♦క్షములవారి
నుద్ధరింతు రంద ♦ యొగిఁ బిండ మిడినవా। రనఘ పితృదయను గృ♦తార్థులగుదు
రంద ఫల్గునంబు ♦ నందాడువారికిఁ। బరమసిద్ధిలో శు ♦ భంబు పెలుగు. 274

వ. మఱి యక్షిణీతీర్థంబునందు జలపానంబు సేసి బ్రహ్మహత్యాదిదోషవిముక్తు లగు
దురు మణినాగం బనుతీర్థం బాడినవారికి నాశీవిషంబు లొందవు గౌతమవనం
బునం దహల్యాహ్రదం బాడి యుదపానం బనుతీర్థంబాడియు నశ్వమేధ ఫలం
బుఁ బడయుదురు రాజర్షి యయినజనకుతీర్థం బాడి విష్ణులోకప్రాప్తు లగుదురు
కంపనయు మహానదియు ననుతీర్థంబుల నాడినవారు పౌండరీకఫలంబు నొందుదు
రు దేవపుష్కరంబున మహేశ్వరస్థాన ద్వారంబున మానుషపథంబునఁ దీర్థం
బాడిన నశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు తొల్లి కూర్మరూపుం డయిన యసురచేతం
గోటితీర్థంబు లపహృతంబు లయినవానిం దెచ్చి విష్ణుం డెందేని నిలిపె నట్టి మ
హేశ్వరపథం బనుతీర్థం బాడియు విష్ణుస్థానం బయిన సాలగ్రామం బనుతీర్థం బా
డి విష్ణు నర్చించియు నందు సన్నిహితచతుస్సముద్రం బయిన కూపంబున నాడియు
విష్ణులోకగతు లగుదురు భరతాశ్రమంబునఁ జంపకారణ్యంబున దేవసహితు నీ
శ్వరుం బూజించి మిత్రావరుణలోకంబు వడయుదురు కన్యాసందేశం బనుతీ
ర్థంబునఁ గన్యాదానంబు సేసి యక్షయఫలప్రాప్తు లగుదురు దేవకూటం బనుతీ
ర్థం బాడి బ్రహ్మలోకంబుఁ బడయుదు రెందేని విశ్వామిత్రుండు సిద్ధిం బొందె నట్టి
కౌశికహ్రదం బాడియుఁ గుమారవీరాశ్రమంబున నొక్కమాసంబు వసియించి
యు నశ్వమేధఫలంబు వడయుదు రగ్నిధారయుఁ బితామహసరంబునం బుట్టిన
కుమారధారయు నాడి త్రిరాత్రోపవాసంబు సేసినవారు బ్రహ్మహత్యాదిదోష
విముక్తు లగుదురు గౌరీశిఖరకుండం బాడిన నందినీకూపం బాడిన నశ్వమేధఫలం
బగుఁ గాళికా కౌశికా సంగమంబునందుఁ ద్రిరాత్రోపవాసంబు సేసినవారు స
ర్వపాపవిముక్తు లగుదు రూర్వశీతీర్థం బాడిన సర్వపూజార్హు లగుదురు గోకర్ణం బ
నుతీర్థం బాడి జాతిస్మరత్వంబు వడయుదురు సరస్వతీతీర్థస్నాతు లయి వృషభద్వీ
పంబునం గుమారుఁ బూజించి దేవవిమానగతు లగుదురు నందయు నందాలక
యు ఖచరతోయంబును గంగాసాగరసంగమంబు ననుతీర్థంబుల నాడి శతాశ్వమే
ధఫలంబు వడయుదురు శోణానర్మదాప్రభవంబును బదరీతీర్థంబును నాడి యా
యుష్మంతు లగుదురు మహేంద్రంబును రామతీర్థంబును మతంగకేదారంబును
వంశగుల్మంబు ననుతీర్థంబుల నాడి యశ్వమేధఫలంబుఁ బడయుదురు. 275

క. పరమ మైనతీర్థంబు శ్రీ ♦ పర్వతంబు। నందు దేవహ్రదం బాడి ♦ యాదిదేవు

నీశు నర్చించి పడయుదు • రిష్టఫలము। నశ్వమేధఫలంబును • నవనిజనులు. 276

వ. తొల్లి శతక్రతుండు నూఱుక్రతువులు సేయుటంజేసి పవిత్రం బయిన కృష్ణవేణి యందు దేవహ్రదం బాడిన సర్వపాపవినాశనం బగుఁ బాండ్య పర్వతంబునం గావేరీ తీర్థంబును దుంగభద్రయు సముద్రతీరంబునఁ గన్యాతీర్థంబును నాడి యశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు గాయత్రీస్థానంబునం ద్రిరాత్రంబు గాయత్రీజపంబుఁ జేసినవారికి జన్మదుఃఖంబులు లేవు పెన్నయను మహానది నాడిన మయూరహంస విమానయానగతు లగుదురు గోదావరీస్నానంబు సేసిన దశాశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు పయోష్ణియు దండకారణ్యంబును శరభంగాశ్రమంబును జమదగ్ని సేవితం బయిన శూర్పారకంబును సప్తగోదావరీ తీర్థంబును నాడిన పుణ్యులు పుణ్యలోక ప్రాప్తు లగుదురు. 277

సీ. అసురులభయమున•నడఁగిన వేదంబు, లోంకార * పూర్వ మై • యుండ నాంగి
రసుఁ డుద్ధరించి సా • రస్వతప్రముఖులఁ, జదివించె నెందేని • శాశ్వతముగ
నమరనియుక్తుఁ డై • యజియించె నెందేని, భృగుఁ డెల్లవారికిఁ • బేర్మి నట్టి
రమణీయతుంగకా • రణ్యంబు సూచిన, మాత్రన దురితక • ర్మంబు లెల్లఁ
బాయుఁ † గాపింజరం బను•పర్వతంబు।నందు దేవహ్రదం బాడి•యభిమతములు
వడయుదురు‡వాహికమునాఁగఁ•బరఁగుతీర్థ।మాడి మేధాసమన్వితు•లగుదు రెందు.

వ. మఱి చిత్రకూటంబున మందాకిని సేవించి భద్రస్థానంబునం గుమారుం బూజించి జ్యేష్ఠమాసంబున రుద్రు నర్చించి రామనివాసంబున శృంగిబేరపురంబున గంగాస్నాతు లయి గంగాధరు నర్చించియు సర్వపాపవిముక్తు లగుదురు. 279

క. యాగశతంబులకంటెఁ బ్ర। యాగనివాసము విశేష • మని సురలు మహా
యోగులు సిద్ధులు సాధ్యులు। నాగులు నం దుండుదురు మ•నస్కప్రియ మెసఁగన్.

వ. అది ప్రజాపతియజ్ఞవేది గావున నందు మూఁ డగ్నికుండంబు లెప్పుడు గానంబడు మఱి వేదంబులు యజ్ఞంబులు మూర్తిమంతంబు లై యఱువదికోట్లపదివేలు తీర్థంబులు సన్నిహితంబు లై గంగా యమునాసంగమంబు సేవించి యుండు నందుఁ గృతస్నాను లైనవారు రాజసూయాశ్వమేధులయు సత్యవాదులయుఁ జితుర్వేదాధ్యయనులయుఁ బుణ్యలోకంబు వడయుదు రందు భోగవతియు వాసుకియు హంసప్రతంబు ననుతీర్థంబుల నాడి దశాశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు. 281

క. విదితముగఁ దీర్థకీర్తనఁ। జదివిన ధన్యులకు వినిన • సజ్జనులకు న
భ్యుదయ మగు సర్వతీర్థస। ముదయస్నానబహుయాగ • ముల ఫలము లగున్.

చ. వ్రతములు లేనివారు నుప • వాసపరాఙ్ముఖు లైనవారు దు
ర్మతులు విహీనశౌచులు గ్ర • మంబునఁ దీర్థము లాడనోప రా

* రూపమై- † గాలంజరం- ‡ మేధికంబునాఁ బరఁగు- అని పా॥ లు.

తతగుణశాలి వీ వఖిల ♦ ధర్మవిదుండవు గావునన్ శుభ
స్థితిఁ జని తీర్థసేవనము ♦ సేయుము నీకు నభీష్టసిద్ధిగన్. 283

వ. అని సకలతీర్థకథనంబు సెప్పినపులస్త్యవచనంబున భీష్ముండు దొల్లి యెల్లతీర్థంబులు సేవించి కృతార్థుం డయ్యెఁ గావున నీవును దీర్థసేవ సేసి. 284

క. పూరు పురూరవు లట్లు భ। గీరథ రఘుపతుల యట్లు ♦ కృతకృత్యుఁడ వై
ధారుణి రక్షింపుము వి। స్తారగుణాధార ధీర ♦ ధర్మతనూజా. 285

వ. రోమశుం డను దేవర్షి దేవలోకంబున నుండి నీకడకు వచ్చుఁ దదుపదేశంబున ధౌమ్యానుమతుండ వయి తీర్థసేవఁ జేయు మని చెప్పి నారదుం డరిగిన నజాతశత్రుండు ధౌమ్యుం జూచి యిట్లనియె. 286

చ. అలయక మాకు నందఱ క ♦ హర్నిశముం బ్రియకారి వైనయ
త్యలఘుపరాక్రమోన్నతు మ ♦ హాభుజు నర్జును దివ్యసాయకం
బులు వడయంగ నొక్కరున ♦ పుచ్చితిఁ దద్దయు వేడ్క నెద్దియుం
దలఁపక యిప్డు తద్విరహి ♦ త మ్మగుకామ్యక మొప్ప * దేమియున్. 287

వ. అంబుదాగమనం బపేక్షించు చాతకంబులట్లు మన మందఱ మర్జునాగమనంబు ప్రతీక్షించుచున్నవారము వాఁడును దనపూనినకార్యంబు నిర్వహించి కాని నివృత్తుండు గాఁ డవశ్యంబును దివ్యాస్త్రంబులు వడసి యాతనివచ్చునంతకుఁ దీర్థసేవ సేయుద మనినఁ గరంబు లగ్గగు నట్లచేయుద మని. 288

రోమశమహాముని ధర్మరాజునొద్దకు వచ్చుట

ఉ. నాలుగుదిక్కులందును వి ♦ నన్ విదితం బగుచున్న పుణ్యతీ
ర్థాలి తెఱం గెఱుంగఁగ మ ♦ హాత్ముఁడు ధౌమ్యుఁ డజాతవైరి కం
దోలిన చెప్పుచున్నతఱి ♦ నొప్పఁగ రోమశుఁ డేగుదెంచెఁ దే
జోలలితుండు నిర్మలయ ♦ శుం డగుధర్మతనూజుపాలికిన్. 289

వ. ఇట్లు వచ్చినమహాముని నతిభక్తి ననుజబ్రాహ్మణసహితుండై ధర్మజుండు పూజించి మునీంద్రా యెందుండి వచ్చితి రని యడిగిన నాతనికి రోమశుం డిట్లనియె.

గీ. ఎల్లలోకంబులును జూచి ♦ యింద్రలోక। లోకనార్థినై యే నింద్ర♦లోకమునకుఁ
బోయి సురరాజుచేఁ బ్రీతిఁ♦బూజితుండ। నై మహీనాథ యందు నీ♦యనుజు ననఘ.

ఉ. ఈసున నీశుఁ దొట్టి సుర ♦ లెల్ల నభీష్టవరంబు లిచ్చుటం
జేసి కృతార్థుఁ డైనకురు ♦ సింహము నూర్జితశౌర్యు నర్జునున్
భాసురతేజు విశ్వపరి ♦ పాలకుఁ డైనమహేంద్రుతోడ నే
కాసన మెక్కి యున్నమహి ♦ మాస్పదు నింద్రసమానుఁ జూచితిన్. 292

క. బలవంతు లైనభీష్మా। దుల నర్జునుఁ డోర్చు † నపజి ♦ తుం డై మఱి పో
రులఁ ‡ గర్ణుండు పదాఱవ। కళకు సమానుండు గాఁడు ♦ గవ్వడితోడన్. 293

* దయ్యెడిన్ - † నవిజితుండయి - ‡ గర్ణుఁడు పదియాఱగు - అని పాఠాంతరములు.

వ. అతనియున్న విలాసంబు చూచి విస్మితుండ నయిననాకు నింద్రుండు దత్ప్రభావం
బు చెప్పి వీఁ డమృతసంభవం బయినపాశుపతం బనుదివ్యాస్త్రింబుఁ బరమేశ్వరు
చేతను నాచేతను యమ వరుణ కుబేరాదులచేతను దివ్యాయుధంబులఁ బడసె ని
తండు మనుష్యుండుగాఁడు దివ్యపురుషుం డన్యుల కశక్యం బయిన దేవకార్యంబు
దీర్చి మసలక వచ్చు నని మర్త్యలోకంబునకుం బోయి భ్రాతృసహితుం డయినధ
ర్మరాజునకుం జెప్పు మని వెండియు నిట్లనియె. 294

క. నిరతముగఁ దీర్థసేవా। పరులకు శాంతాత్ములకుఁ ద◆పస్వులకును దు
ష్కర మెద్దియు లే దని చె। చ్చెర ధర్మజుఁ దీర్థసేవఁ ◆ జేయింపు మొగిన్. 295

క. అని పనిచిన నమరేశ్వరు। పనిఁ దత్పార్శ్వమున నుండి ◆ పన్నుగ ని న్నేఁ
జనుదెంచితి నీకార్యము। ధనంజయున కభిమతంబు ◆ ధరణీనాథా. 296

క. అనవద్య తీర్థసేవన। మును గపిలా స్వర్ణదాన ◆ ములు నుగ్రతపం
బును జేయనివారికిఁ బో। లునె పడయఁగఁ బేర్మి నుభయ ◆ లోకసుఖంబుల్.

వ. ఏను దొల్లి భూవలయంబునం గలతీర్థంబు లెల్ల నినుమాఱు చూచితి నిప్పు డింద్రు
నియోగంబున నీతోడ వచ్చి యఖిలతీర్థసేవ సేసెద ననిన ధర్మజుం డతనికిట్లనియె.

ఉ. నన్నుఁ దలంచి తీర్థగమ ◆ నం బొనరింపఁగఁ బంచె నంటె వి
ద్వన్నుత దేవవల్లభుఁడు ◆ దానఁగృతార్థుఁడ నైతి దానిపై
నిన్ను సహాయుఁగాఁ బడసి ◆ నెమ్మి నశేష విశేషతీర్థముల్
పన్నుగఁ జూడఁ గాంచి కడు ◆ భవ్యుఁడ నైతి మునీంద్ర నీదయన్. 299

గీ. విజయుకుశలవార్త ◆ వేడ్కతో నీచేత। వినినయంతకంటె ◆ విస్తరిల్లె
హృదయసంప్రమోద◆మీరెంట నా కంచుఁ। దద్ద సంతసిల్లె◆ధర్మసుతుఁడు. 300

వ. మునీంద్రా యేను దొల్లియు నారదధౌమ్యవచనంబులం దీర్థగమనోన్ముఖుండ న
యి యున్నవాఁడ నిప్పుడు భవన్నిదేశంబునం దీర్థసేవ సేసి కృతకృత్యుండ నగు
దు నని నిశ్చయించి భిక్షాభోజను లయిన బ్రాహ్మణులను యతులను రోమశువచ
నంబున నిర్వర్తించి ధౌమ్యపురస్కృత కతిపయ బ్రాహ్మణులతో ననుజులుం దా
నును గృష్ణాసహితు లయి కామ్యకవనంబున మూఁడుదినంబులు వసియించి మా
ర్గశీర్షమాసావసానసమయంబునం దీర్థసేవార్థంబు గృతప్రస్థానుం డయిన యుధి
ష్ఠిరునకు బ్రాహ్మణు లిట్లనిరి. 301

ఉ. నీయనుజుల్ ధనుర్ధరు ల ◆ నింద్యచరిత్రులు దీర్థతీక్ష్ణకౌ
క్షేయకపాణు లత్యమల ◆ కీర్తులు గావఁగ రోమశుండు దే
జోయుతుఁ డెల్లతీర్థములుఁ ◆ జూపఁగఁ దీర్థము లాడువేడ్క ల
క్ష్మీయుత యిప్డు నిన్ననుగ ◆ మింపఁగఁ గంటిమి పుణ్యసంపదన్. 302

వ. రాక్షస పిశాచాస్పదంబు లగుకారణంబున నడవులలో నేకతంబ యరిగి తీర్థసేవ

సేయ మాయట్టివారికి నశక్యంబు గావున మీతోడ వచ్చెద మని బ్రాహ్మణులు ధర్మరాజుచేత ననుజ్ఞాతు లై రంత. 303

క. పారాశర్యుఁడుఁ బర్వతు। నారదులును బాండురాజ ♦ నందనుల గుణో
దారుల ననఘులఁ దీర్థ। ప్రారంభులఁ గాన వచ్చి ♦ పరమప్రీతిన్. 304

క. వారలచేఁ బూజితు లై। భూరితపోధనులు లోక ♦ పూజ్యులు ధర్మ
ప్రారంభనిత్యమతు లగు। వారల కిట్లనిరి సత్య ♦ వచనులు గరుణన్. 305

వ. శారీరనియమంబులు మానుషవ్రతంబు లనంబడు మనోబుద్ధి శౌచంబులు దేవవ్రతంబు లనంబడు నట్టిసామ్యవ్రతవిశేషంబులు సలుపుచు ఋజుమార్గుల రై తీర్థంబులు సేవించునది తీర్థాభిగమనంబున మహాభిష నాభాగ భరత భగీరథ ముచుకుంద మాంధాతృ సగర సార్వభౌమాష్టక రోమపాదులయట్ల శత్రుజయంబును సర్వలోకసుఖంబులుం బడయుదు రని చెప్పి మునివరులు మువ్వు రరిగి రంత నజాతశత్రుండు రోమశున కిట్లనియె. 306

క. ధరణి నధార్మికు లగుకా। పురుషుల కభివర్ధనంబుఁ ♦ బుణ్యాచరిత్రం
బరఁగెడు ధార్మికులకు దు। ర్ధర మైనయపర్ధనంబుఁ ♦ దగునె మునీంద్రా. 307

—రోమశుండు ధర్మరాజునకు ధర్మవిశేషంబులు చెప్పుట—

వ. మఱియు నచేతనంబు లయ్యును గిరిసరిత్సరోవరంబులు పుణ్యతీర్థంబు లై జగత్పావనంబు లై జనులకు దురితాపహారంబు లయినకారణం బేమి యని యడిగిన నతనికి రోమశుం డిట్లనియె. 308

చ. వసుధ నధర్మవర్తు లగు। వారలవర్తన మెన్నఁడున్ సమం
జస మయి నిల్వ నేరదు భృ ♦ శంబుగ నాశముఁ బొందు దుర్మద
వ్యసను లధర్మవర్తనఁ బ్ర ♦ * వర్తితు లయ్యును నేమ చూడ రా
క్షసులును దైత్యదానవులు ♦ గ్రాఁగరె తొల్లి సహస్రసంఖ్యలన్. 309

క. దేవతలు ధర్మవర్తులు। గావున నభివృద్ధిఁ బొంది ♦ ఘనముగ నిత్య
శ్రీవిభవాన్వితు లయి ధర। ణీవల్లభ యున్నవారు ♦ నిరుపమశక్తిన్. 310

క. ధర్మసుత ధార్తరాష్ట్రు। లు ధార్మికు లై పెఱిఁగి రేనిఁ ♦ దడయక విధిచే
నిర్మూలితు లగుదురు దు। ష్కర్మంబున నసురులట్లు ♦ గడు నస్థిరు లై. 311

వ. అది యెట్లనిన నధర్మవర్తులయందు దర్పంబు పుట్టు దర్పంబువలన మానంబు పుట్టు మానంబువలనఁ గ్రోధంబు పుట్టుఁ గ్రోధంబువలనం జేసి లజ్జయు వృత్తంబునుం జెడు నష్టలజ్జావృత్తు లయినవారి నుపశమంబును లక్ష్మియు విడుచు. 312

క. మీ రమరసదృశులవు ధ। ర్మారంభవిశిష్టమతుల ♦ రగుటను సుచిర
శ్రీరమ్యుల రగుదురు విజి। తారాతుల రగుదు రుద్ధ ♦ తాహవములలోన్. 313

వ. ధర్మవర్తను లైన దేవతలు ఋషులు నాశ్రయించుటం జేసి తీర్థంబులు పవిత్రంబు లై

* వర్తితు లయ్యును నేఁడు జూడ- అని పాఠాంతరము.

సర్వకామప్రదంబులై వర్తిల్లుచుండుఁ దీర్థసేవను గ్రతువులను దానంబులను బ్రాహ్మణులదీవనలను జనులు సర్వదుఃఖవిముక్తు లయి శ్రేయఃప్రాప్తు లగుదు రని చెప్పిన నమ్మునివరువలన నొండుధర్మస్థితులు వించుఁ బాండవు లరిగి నైమిశంబు నశ్వతీర్థంబును గంగాఘోషంబును కన్యాతీర్థంబును గోమతియును బాహుదయును మహానదియును దేవయజనం బయినప్రయాగయు గంగాయమునా సంగమంబును నాడి యందు బ్రాహ్మణులకు గోహిరణ్యాదానంబులుచేసి ప్రయాగం గొన్ని దినంబులుండి * * వేదవిదు లయిన బ్రాహ్మణులవలన వేదార్థంబు తెలియుచుఁ జని యనేకపుణ్యానదీసముద్భవం బయిన గయపర్వతంబును రామసరంబును బ్రహ్మసరంబును వైవస్వతతీర్థంబునుం జూచి గయయందు నక్షయవటంబున నార్షేయం బైన విధానంబునం జాతుర్మాస్యక్రతువులు చేసి ఋషులవలనం బుణ్యకథలు వినుచున్న యవసరంబున శమఠుం డనుమహాముని ధర్మరాజున కిట్లనియె.

సీ. అనఘుఁ † డమూర్తర • యప్రియపుత్రుండు, గయుఁ డనురాజర్షి • క్రతువు లిందు
బ్రహ్మసరంబునఁ • బరఁగంగ మును చేసె, నాతనియజ్ఞంబు • నందు సకల
జనభుక్తశేషాన్న • శైలంబు లిరువది, యే ననుసంఖ్యఁ దా • నెఱుఁగ నయ్యెఁ
దత్కృతక్రతుబహు • దక్షిణాసంఖ్యయు, నుసుసికతాసంఖ్య•యును నెఱుఁగఁ
గాదు జనుల కట్టి•గయునామమున గయ। యనఁగఁ బుణ్యతీర్థ•మయ్యె నిదియుఁ
బితృహితార్థ మిందుఁ•బిండప్రదానంబు । సేయఁ గనిన నిష్ట•సిద్ధి వెరుఁగు. 315

వ. అని చెప్పిన శమఠువలన గయామాహాత్మ్యంబు విని యగస్త్యాశ్రమంబున కరిగి రంత ధర్మరాజు రోమశున కిట్లనియె. 316

మధ్యాక్కర. వాతాపి యనువాని నెట్లు చంపె న•ద్వంద్వుఁ డగస్త్యుఁ
డాతత తేజోధికుండు నా విందు • నమ్మునినాథుఁ
బ్రీతిని దచ్చరితంబు వినఁగ న • భీష్ట మిం దనిన
నాతని కిట్లని చెప్పె రోమశుం • డమ్ముని పేర్మి. 317

క. వీతభయుఁ డిల్వలుండును। వాతాపియు ననఁగఁ బరఁగు • వరదైత్యులు వి
ఖ్యాతబలులు వసియింతు ర। రాతిహరుల్ మణిమతీపు • రంబున నొప్పన్. 318

వ. అం దగ్రజుం డయినయిల్వలుం డొక్క బ్రాహ్మణు నతిభక్తి నర్చించి నాకు నఖిలాభీష్టసిద్ధికరం బగుమంత్రం బుపదేశింపు మని ప్రార్థించి విఫలప్రార్థనుం డై యరిగి తనతమ్ముఁ గామరూపధరు వాతాపి నపుడు మేషరూపంబు చేసి వధియించి వానిమాంసం బిమ్ముగా వండించి దాని నావిప్రునకు భోజనంబు పెట్టించి. 319

ఇవి యొక ప్రతియందుఁ గానవచ్చుచున్నవి.

* * క. ఎలమిని ధర్మతనూజుఁడు। గులపావనుఁ డగుచు విప్ర * కోటుల కెల్లన్
వెలయఁగ నభీష్టవస్తువు। లలయక దానములు సేసె * నభివాంఛితుఁడై.

వ. మఱియు

† డమూర్తర- అని పాఠాంతరము.

గీ. విప్రుకుక్షులలో నున్న యవ్వీరు ననుజుఁ। బిలిచె ర మ్మని వాతాపి ♦ ప్రియముతోడ
జీవితుం డయివాఁడు ఆ♦చ్చెరనె విప్రు। కడుపు వ్రచ్చుచు వెలువడి ♦ గ్రాఁచె నతని.

వ. అది మొదలుగా నిల్వలుండు దనకడకు వచ్చినవిప్రుల నిప్పాట నంతకుపురంబున
కతిథులం జేయుచున్నంత నట యగస్త్యుండు బ్రహ్మచర్యాశ్రమంబునం బెద్దకాలం
బుగ్రతపంబు సేయుచుఁ దనవనంబునం బరిభ్రమించువాఁ డొక్కపల్లంబున
నధోముఖు లయి వ్రేలుచున్న తన పితరులం జూచి యివ్విధంబున మీ రున్నకా
రణం బేమి యని యడిగిన వా రిట్లనిరి. 321

గీ. అయ్య యేము నీపితరుల ♦ మధికనిష్ఠ। బ్రహ్మచారివై నీవు త ♦ పంబు సేయు
చున్న వాఁడవు సంతతి ♦ నొల్ల కదియ। కారణంబుగ మా కూర్ధ్వ ♦ గతియు లేదు.

వ. ఇంక నైనను నీవు వివాహం బై సంతానంబు వడసిన మాకుఁ బుణ్యగతి వడయ
నగు ననిన నట్ల చేయుదు నని యగస్త్యుండు దనతపశ్శక్తిం జేసి పుత్రకాముం డై
నవిదర్భరాజున కొక్కకూఁతుం బుట్టించిన నది లోపాముద్ర యనునామంబుతో
జలంబులయందు నలినియునుం బోలె వినీతునందు లక్ష్మియుం బోలె నుద్యుక్తు
నందు విద్యయుం బోలెఁ బెరిఁగి యౌవనంబుఁ దాల్చి రూపవతియై వయోరూ
పంబుల ననురూప లయిన కన్యకాశతంబుతో నొప్పుచున్నంత. 323

క. తరుణి నగస్త్యభయంబున। వరియింపఁగ నోడి రాజ ♦ వరులు మనోజా
తురు లగు చుండిరి తగియెడు। వరు రోయుచు నుండె సుతకు ♦ వైదర్భుండున్. 324

వ. అంత నగస్త్యుండు విదర్భరాజుపాలికి వచ్చి నాకు లోపాముద్ర నిచ్చునది యనిన
వైదర్భుం డాత్మగతంబున. 325

ఉ. నారలు గట్టి కూర లశ ♦ నంబుగ నుగ్రవనంబులోఁ దపో
భారమునం గృశుం డయిన ♦ బ్రాహ్మణుఁ డీలలితాంగిఁ బెండ్లియై
నారలు గట్టి కూర లశ ♦ నంబుగ నుగ్రవనంబులోఁ దపో
భారముఁ దాల్చి యుండు మని ♦ పంపక మిన్నక యుండ నేర్చునే. 326

గీ. ఎఱిఁగి యెఱిఁగి తపసి ♦ కెట్టు లీ నగు భోగ। యోగ్య యైనయిప్ప ♦ యోజనేత్ర
నీనినాఁడు శాప ♦ మిచ్చుఁ గా కిమ్ముని। యేల సైఁచు నింక ♦ నెట్టు లొక్కొ. 327

వ. అని వైదర్భుండు దానునుం బత్నియు వగచుచున్న వారిపాలికి వచ్చి లోపాము
ద్ర యిట్లనియె. 328

—అగస్త్యుండు లోపాముద్రను బరిణయంబగుట—

క. ఇమ్మునివరునకు నన్నుఁ బ్రి। యమ్మున నిచ్చునది మీకు ♦ నతిచింతాభా
ర మ్మేల యనిన నిరువురు। నమ్మాటకు సంతసిల్లి ♦ యధికప్రీతిన్. 329

వ. విధ్యుక్తంబుగా నక్కోమలి నగస్త్యునకు వివాహంబుఁ జేసిన నగస్త్యుండు లోపా
ముద్రం బరిగ్రహించి దానిదివ్యాంబరాభరణంబు లపనయించి వల్కలాజినధా

రిణిం జేసి ధర్మచారిణిం దోడ్కొని చని గంగాద్వారంబునం దపంబు సేయు చు
న్నంత నొక్కనాఁడు. 330

క. నీచతరనాభిఁ జపలవి। లోచనఁ బృథుజఘనచక్ర ♦ లోపాముద్రం
జూచి మునీంద్రుఁడు మన్మథ। గోచరుఁడై దానిఁ బ్రీతిఁ ♦ గూడం గదిరెన్. 331

వ. అదియునుమునీంద్రునభిప్రాయంబెఱింగిలజ్జించిముకుళితకరాంబుజయై యిట్లనియె.

క. పతి పత్నిఁ బ్రజార్థముగా। ధృతిఁ బడయుట యెందుఁ గలయ ♦ దియ యైనను న
న్నతిరుచిరాంబరభూషా। న్వితఁ జేసి మనఃప్రియంబు ♦ నిర్మింపు దయన్. 333

క. మునినాథ నీవు ననుఁ లే। పనమాల్యవిభూషణప్ర ♦ పన్నుఁడవై నా
కొనరింపు మపత్యోత్పా। దన మీ ఋతు వాసరములు ♦ దప్పక యుండన్. 333

వ. అనిన నాకుఁ దపోధనంబ కాని యొండుధనంబు లేదు నీకోరినవిధం బెట్లు సేయ
నేర్తుఁ దపంబునం జేసి సర్వంబునుం బడయ నగు నంటేని నెట్లు తపోవ్యయంబు సే
యుదు నని యగస్త్యుండు వసుభిక్షార్థియై శ్రుతర్వుం డనురాజుపాలికిం బోయి
వానిచేతం బూజితుం డయి యేను ధనార్థి నై వచ్చితి నీపోష్యజనపోషణంబునకు
విఘాతంబు గా కుండ మిగిలినధనంబు గలదేని నా కిమ్మని యడిగిన నతం డాయవ్య
యంబులు సమంబు లగుటం జేసి మిక్కిలి లేమి యెఱింగించిన వాఁడును దానును
బ్రధ్నశ్వుం డనురాజుపాలికిం బోయిన నతండును నయ్యిరువురం బరమభక్తిం
బూజించి తదాగమనప్రయోజనం బడిగినఁ దమవచ్చినకార్యం బెఱింగించి యం
దుల నాయవ్యయంబులు సమంబు లగుట యెఱిఁగి. 334

క. ఇరువురఁ దోడ్కొని తానును। నరిగెం ద్రసదస్యుఁ డనుజ ♦ నాధిపుకడకుం
గర మర్థితోడ నందఱుఁ। బురుకుత్సతనూజుఁ డతఁడు ♦ పూజించి వడిన్. 335

వ. వారలచెప్పినట్ల తననిర్వాహకంబుఁ జెప్పి త్రసదస్యుం డగస్త్యున కిట్లనియె. 336

క. ఇమ్మణిమతీపురంబునఁ। దమ్ముండును దాను నతిమ ♦ దంబున నుండున్
నెమ్మిని నిల్వలుఁ డనువాఁ। డిమ్మహి ధనవంతుఁ డతఁడ ♦ యెవ్వారికంటెన్. 337

వ. అతండు మనయభిమతంబు దీర్ప నోపు నని రాజర్షులు మువ్వురు మహర్షిం దోడ్కొ
ని యిల్వలుపాలికిం జనిన నయ్యిల్వలుండును వారి నాతిథ్యవిధానంబుల నర్చించి
వాతాపి నెప్పటియట్ల సంస్కరించి యగస్త్యునికి భోజనంబు సమర్పించిన. 338

క. దాని నెఱిఁగి యమ్మువ్వురు♦ధరణిపతులు। మునివరేణ్యున కప్పుడు♦ మ్రొక్కి యనిరి
విప్రవరులకు భక్ష్య మై ♦ వీనితమ్ముఁ। డుదరములనుండి విప్రుల ♦ నొగిన చంపు.

చ. వలవదు వీనియింటఁ గుడు ♦ వన్ మనకున్ ధన మిచ్చెనేని ని
మ్ములఁ గొని పోద మిప్పు డని ♦ ము న్నెఱిఁగించిన నమ్మునీంద్రుఁ డ
త్యలఘుఁడు వారిమాటకు భ ♦ యంపడ కెంతయుఁ బ్రీతితోడ న
గ్గలముగఁ జేసె భోజనము ♦ గంతముదాఁక * నకుంఠవీర్యుఁ డై. 340

* నకుంఠితాత్ముఁడై – అని పాఠాంతరము.

గీ. ఇల్వలుండు ననుజు • నెప్పటిక్రియఁ బిల్వ। నెఱిఁగి దాని నమ్ము • నీశ్వరుండు
గడుపుఁ దడవికొనుచుఁ • గఱ్ఱనఁ ద్రేఁపిన। నసుర జీర్ణ మయ్యె•నాక్షణంబ. 341

వ. ఇల్వలుండును మునివరుశక్తికి భయంపడి విషణ్ణుం డయ్యును బ్రసన్నుండపోలెఁ దనవంచనం బేర్పడ కుండఁ గృతప్రణాముం డై తదాగమనప్రయోజనం బడిగిన వానికి నగస్త్యుం డి ట్లనియె. 342

సీ. ఈరాజవరులతో • నేను ధనార్థి నై, వచ్చితి నీకుద్ర • వ్యంబు గలుగు
టెఱిఁగి నావుడు నటు • లేని మీ కభిమత, మెంత యంతియధన•మిత్తు ననినఁ
బదివేలు మొదవులుఁ • బదివేలగద్దెల, పసిఁడియు నిమ్మహీ • పతుల కిమ్మ
యొక్కొక్కనికి మఱి • యొక్కని కిచ్చిన, దానికి రెట్టిగ • ధనము నొక్క
హేమమయరథంబు •నిమ్ము నా కనిన ని। ల్వలుఁడు దక్షిణంబ•తలఁచి యిచ్చె
నయ్యగస్త్య చెప్పి•నంత ధనంబు ము। వ్వురు మహీపతులకుఁ•గరము నెమ్మి. 343

వ. మఱియు విరావ సురావములను నశ్వంబులం బూన్చిన సౌవర్ణరథంబునునిరు వదివేలగద్దెలపసిండియు మునివరున కిచ్చినం దద్రథంబున. 344

క. మునివర నృపతులఁ దద్ధో। ధనకాంచనతతులఁ దత్ప • తాకినులను నో
లిన తాల్చి యగస్త్యాశ్రమ। మునకుం దక్షిణమ రథ్య•ములు వడిఁ బఱచెన్. 345

వ. రాజర్షులు నగస్త్యువీడ్కొని చనిరంత నగస్త్యుండు లోపాముద్రకభిమతంబొనరించి.

మధ్యాక్కర. పదుగురఁ బోలెడు సుతుల నూర్వురఁ • బడయుంగ వలతొ
పదుగుర నూర్వుర కెన యగు సుతులఁ • బడయుంగ వలతొ
వదలక వేవురు సుతులఁ బడయఁగ • వలతొ వేవురకుఁ
గదియుంగ నుత్తము నొక్కరుఁ బడయఁ • గమలాక్షి వలతొ. 347

వ. అనిన ముదితహృదయ యై లోపాముద్ర మునీంద్రున కిట్లనియె. 348

క. వేవురఁ బోలెడువాని మ। హావీర్యగుణాఢ్యు నొక్క • యాత్మజుఁ బడయం
గా వలతు నపేతగుణుల్। వేవురు సుతు లయ్యు నందు• * విఫలము గాదే. 349

వ. అనిన నీకోరినట్ల గుణవంతుం డయినకొడుకు నీకు జన్మించు నని దానికి గర్భాధానంబు చేసి యగస్త్యుండు దపోవనంబున కరిగె నిట లోపాముద్రయు నేడేండ్లు గర్భంబు దాల్చె నంత నక్కొమరికి. 350

క. తనయుఁడు దృఢస్యుఁ డనఁగా। ననవద్యుఁడు వేదములు ర • హస్యంబులతో
నొనరఁగ జపంబు సేయుచు। నిన తేజుఁడు పుట్టె భువన • మెల్ల వెలుంగన్. 351

వ. వానికిం దేజస్వి యనుఋషి పుట్టి యపారం బైన యిధ్మభారంబు వహించుటం జేసి యిధ్మవాహుం డనం బరఁగె ని ట్లగస్త్యుండు పుత్రపౌత్రవంతుం డయి తనపితరులం బుణ్యలోకగతులం జేసె నని వైశంపాయనకథిత కథాక్రమం బతిరమ్యం బయి యుండు నని శౌనకాదులకు సూతుండు సెప్పె. 352

---

* విఫలత- అని పాఠాంతరము.

క. కలికాలభరత లక్ష్మీ। లలనాస్పద వీరగుణవి ♦ లాస విరోధి
ప్రళయాంతక నిఖిలమహీ। వలయోద్వహ బాహువిష్ణు ♦ వర్ధన దేవా. 353

పృథ్వీవృత్తము. సమస్త భువనాశ్రయా వినయ ♦ సత్య నిత్యోదయా
సమీహితగుణక్రియా శుభవి ♦ శాలకీర్తిప్రియా
నమన్నృపకిరీటచుంబిచర ♦ ణద్వయా సంతత
క్షమాభరణ రాజరాజ పర ♦ గండభేరుండకా. 354

గద్య. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్ట ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునం దా
రణ్యపర్వంబున బృహదశ్వదర్శనంబును నలోపాఖ్యానంబును నారదాగమనం
బును సకలతీర్థకీర్తనంబును రోమశుం డర్జునకుశలవార్తఁ జెప్పుటయు రోమశ మ
హామునియుపదేశంబున ధర్మజుతీర్థాభిగమనంబును నగస్త్యుండు లోపాముద్రం
బరిగ్రహించుటయు వాతాపిభక్షణంబును నన్నది ద్వితీయాశ్వాసము.

శుభమస్తు.

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ఆరణ్యపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ మందిర బుధజనచిం
తామణి కోదండపార్థ ♦ ధర్మవిచారో
ద్దామ నల * నృగభగీరథ
రామచరిత్రాభిరామ ♦ రాజనరేంద్రా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాది మహామునులకుం జెప్పె నట్లు ధర్మతనయుం డగస్త్యమాహాత్మ్యంబు విని వెండియుఁ దచ్చరిత్రంబు రోమశు నడిగిన నమ్ముని యిట్లనియె. 2

సీ. కృతయుగంబునఁ గాల ♦ కేయగణంబులతో, వృత్రాసురుండు గ ♦ ర్వించి యమర
పతిఁ దొట్టి వేల్పుల ♦ బాధించుచున్నఁ ద, ద్భయమున నమరులు ♦ బ్రహ్మకడకుఁ
జని వార లావృత్రుఁ ♦ జంప నుపాయ మె, య్యదియొ మా కానతి ♦ మ్మన నజుండు
దివిరి సరస్వతీ ♦ తీరంబునందు ని, శ్చింతుఁడై తప మొప్పఁ ♦ జేయుచున్న
యాదధీచికడకు ♦ నరిగి వేఁడుఁడు ని, జాస్థు లిచ్చు వీఁకు ♦ నమ్మహాత్ముఁ
డవి జయించు వజ్ర ♦ మాదిగా నిఖిల ది। వ్యాయుధంబులై సు ♦ రారివరుల 3

వ. అందు వజ్రంబున నింద్రుండు వృత్రు వధియించు ననిన నమరు లెల్లం గమలాసను శాసనంబున దధీచిపాలికిం జని కృతప్రణాములై యిట్లనిరి. 4

క. భువనజనస్తుత నిజగా। రవ మెసఁగఁగ నమరపతి పు ♦ రస్కృతు లగు ని
ద్దివిజుల కెల్ల హితంబుగ। భవదస్థిచయంబు లిమ్ము ♦ పరమమునీంద్రా. 5

* గయ- అని పాఠాంతరము.

వ. అనిన విని దధీచి సంతసిల్లి కృతార్థుండ నైతినని దేవహితార్థంబుగా నిజప్రాణంబు
లువిడిచిన నమరు లెల్లనమ్మహామునియస్థు లాయుధంబులుగాఁ బరిగ్రహించిరందు.

గీ. త్వష్ట యంత నూఱు ♦ ధారల రమ్య మై। యనలకణకరాళ ♦ మైనవజ్ర
మొనరఁ జేసి దీన ♦ నోర్వుము దైత్యుల। ననుచు నిచ్చె దాని ♦ నమరపతికి. 7

వ. అవ్వజ్రంబున నిందు్రుండు వృత్రు వధియించె నంత. 8

చ. అనుపమదివ్యశస్త్రధరు ♦ లైన యమర్త్యుల కాహవంబులో
మొనయక కాలకేయులు స ♦ ముద్రముఁ జొచ్చి దివంబు లెల్ల న
వ్వసధి నడంగి యుండి బల ♦ వంతులు వెల్వడి రాత్రు లెల్ల భూ
జనులకు బాధఁ జేయుచు భృ ♦ శంబుగ నుండిరి కూ్రరచిత్తు లై. 9

వ. మఱియు విద్యాతపోయుక్తు లై ధర్మచరితు లైన బ్రాహ్మణులకారణంబున జగంబు
లపాయంబు నొందక సుఖం బున్న యవి గావున నట్టివారిన రోసి వధియించి జ
గంబుల కపాయంబు సేయుద మని యసురులు వశిష్ఠాశ్రమంబున నూటతొంబ
దియేఁడ్వురను జ్యవనాశ్రమంబున నూర్వురను భరద్వాజాశ్రమంబున నిరువదుం
డ్రనుం గాఁ బలువురు బ్రాహ్మణుల బ్రహ్మమయుల భక్షించి యిప్పాట ననవరతం
బు నఖిలమునిగణాశ్రమంబుల కుపద్రవంబు సేయుచున్న. 10

—••◆ దేవతలు వైకుంఠమునకుఁ బోయి విష్ణుని స్తుతియించుట ◆••—

క. యాగాదిపుణ్యకర్మ। త్యాగము మర్త్యమున నైనఁ ♦ దా రధికభయో
ద్వేగంబునఁ బురుహూతపు। రోగములై యగ్నియమ వ♦రుణ ధనదాదుల్. 11

క. చని వైకుంఠంబునఁ ద్రిభు। వనపతి వైకుంఠు గరుడ ♦ వాహను విష్ణున్
దనుజవిభంజనుఁ గని యి। ట్లని రెంతయు భక్తితోఁ గృ♦తాంజలు లగుచున్. 12

వ. దేవా నీవు వరాహరూపధరుండవై మహీతలం బెత్తితి నరసింహరూపంబు దాల్చి
యాదిదైత్యు హిరణ్యకశిపు వధించితి వామనుండ వై బలిం గట్టితి యజ్ఞమూర్తి
వై యజ్ఞవిఘ్నకరుం డైనయజ్ఞఘ్నుం డనుదానవుం జంపితి వండజ జరాయుజస్వే
దజోద్భిజ్జంబు లనం బరఁగిన చతుర్విధభూతంబుల రక్షించుచున్న జగద్రక్షకుండ
వు గావున నీకు విన్నపంబుఁ జేసెద మిప్పుడు జగంబుల కైనయుపద్రవంబు చిత్త
గింపుము. 13

సీ. కాలకేయులు మహా ♦ కాయులు పగలెల్ల, జలదుర్గబలమున ♦ జలధి నుండి
రే లెల్లఁ జని నలి ♦ రేఁగి మునీశ్వరా, శ్రమముల సద్ధర్మ ♦ చారు లైన
బ్రాహ్మణప్రవరులఁ ♦ బాయక వధియింతు, రెట్టిపాపాత్ములు ♦ నెయ్యుగముల
బ్రాహ్మణహింస యా ♦ పాదింతు రే యిది, వీరలవలనను ♦ వినఁగఁ బడిమొఁ
బరమసాధు లైన ♦ బ్రాహ్మణులకు బాధ। యగుడు మహికి బాధ ♦ యగు ధరిత్రి
కైనబాధఁ జేసి ♦ యఖిలలోకంబులుఁ, గరము బాధ నొందుఁ ♦ గమలనాభ. 14

వ. ఎట్లనిన వేదంబులు ధరియించి విప్రులు వేదచోదితంబు లైనపుణ్యకర్మంబులు

* వహించుటం జేసి హవ్యకవ్యంబుల దేవతలుం బితరులుఁ దృప్తులైన వారివలన నెల్లలోకంబులకు సుఖం బగుం గావున బ్రాహ్మణోపద్రవంబు పరిహరించి లోకంబులు రక్షింపు మనిన దేవతలకు దేవదేవుం డి ట్లనియె. 15

మత్తకోకిలము. కాలకేయులఁ గాలకల్పులఁ • గాలకాయుల భూరిర
త్నాలయస్థుల వీర్యవంతుల • నర్ణవంబు సమస్త † ర
త్నాలి దోఁపఁగ వట్టినన్ విష • యం బగున్ వధియింపఁగాఁ
బోల దొండువిధంబునం బరి • పూర్ణవార్ధి జలోన్నతిన్. 16

క. వరుణజలంబుల మిత్రా। వరుణతనూజుండు వీర్య • వంతుం డై చె
చ్చెరఁ ద్రావ నోపు నిందఱు। నరుగుఁడు ప్రార్థింపుఁ డమ్మహాత్ము నగస్త్యున్. 17

వ. అనిన నమరు లెల్ల నగస్త్యుపాలికిం జని యమ్మునివరు స్తుతియించి యిట్లనిరి. 18

క. అమరహితంబుగ జగదహి। తము దలఁగుము పేర్మితోఁ బు • ధస్తుతగుణ విం
ధ్యము దొల్లి పెరిఁగి జగదహి। తము సేసిన నీవ కావె • తలఁగితి దానిన్. 19

వ. అని దేవత లెల్ల నగస్త్యుఁ గీర్తించి రనిన విని ధర్మజుం డిది యేమికారణంబున వింధ్యంబు పెరిఁగె దానిం బెరుఁగ కుండ నగస్త్యుం డెవ్విధంబున వారించె నని యడిగిన నాతనికి రోమశుం డిట్లనియె. 20

ఉ. నెమ్మి నినుండు మేరుధరణీధర • నాథుఁ బ్రదక్షిణంబుగాఁ
బ్రిమ్మరుచున్నఁ జూచి ‡ పటు • దీధితికిం గర మల్గి వింధ్య శై
ల మ్మనియెన్ దినేంద్ర యచ • లప్రభు నన్నుఁ బ్రదక్షిణంబు ని
త్యమ్మును జేయ కేల మతిఁ • దప్పితి మేరువుఁ గొల్వ నేటికిన్. 21

వ. అని గర్వించి పలికిన నప్పర్వతంబునకు భానుం డిట్లనియె. 22

క. § అనవరతము విధియోగం। బున నేఁ బ్రిమ్మరుదు నమర • భూధరముఁ బ్రియ
మ్మున నాత్మేచ్ఛ యొనర్పఁగఁ। జన దనవుడు నలిగి వింధ్య • శైలం బంతన్. 23

క. ఇనశశితారాతతులకుఁ। జన రా కుండంగఁ బెరిఁగి • జలధరపథ మె
ల్లను గప్పి యుండె। వింధ్యం బనుపమ ముత్తుంగ మై సు • రాద్రిస్పర్ధన్. 24

క. రవిశశిగతు లుడుగుడు నిది। దివ మిది రాత్రి యని వసుమ • తీజనులకు న
ద్దివిజమునివరుల కెఱుఁగఁగ। నవగాఢం బయ్యె సంధ • మగుచు జగంబుల్. 25

వ. ఇట్లు పెరిఁగినవింధ్యంబునొద్దకు వచ్చి వేల్పు లెల్ల దానివర్ధనంబు వారింప నోపక యగస్త్యుపాలికిం జని వింధ్యంబు పెక్కువ యెఱింగించి యిట్లనిరి. 26

క. భువనవ్యవహారమునకు। వ్యవధానం బయ్యె వింధ్య • వర్ధనమున న
ద్దివసకర ¶ రజనికరగతు। లవిహతమగు నట్లు చేయు • మనఘ మునీంద్రా. 27

వ. అని దేవతలు ప్రార్థించిన నగస్త్యుండు లోపాముద్రాసహితుం డై వింధ్యంబు సమీపంబునకు వచ్చి దానిచేతం బూజితుం డై యిట్లనియె. 28

---

* విధియించుటఁ- † నత్నావలి- ‡ ఖర- § అనిశమ్ము విధినియోగం- ¶ శశి-అని పా॥ లు.

క. చనియెద నే దక్షిణదిశ। కొనరఁగఁ దెరు విమ్ము నాకు ♦ నుర్వీధర నీ
వనవుడు నట్టుల చేయుదు। నని పెరుఁగుట యుడిగి వింధ్య ♦ మతివినయమునన్.

వ. భట్టారకా విజయంచేయుం డని భూమిసమాన మై యున్న నగస్త్యుండు దాని కిట్లనియె. 30

క. నామగిడి వచ్చునంతకు। భూమీధర యీప్రకార ♦ మున నుండుము నా
తో మైత్రిఁ జేయు మని లో। పాముద్రాధీశ్వరుండు ♦ పలికె ముదమునన్. 31

వ. దాని నొడంబఱిచి దక్షిణదిశకుం జని లోకంబులకు హితంబుగా నంద యుండె వింధ్యంబు నగస్త్యుండు మగిడి వచ్చునంతకుఁ బెరుఁగ నోడి యుండె నని యగస్త్యమాహాత్మ్యంబు ధర్మజునకుం జెప్పి వెండియు రోమశుం డిట్లనియె. 32

గీ. అమరు లెల్లఁ దన్ను ♦ నట్లు కీర్తించుచు। నున్నఁ జూచి మునిగ ♦ ణోత్త ముండు
వారి నడిగె నేమి ♦ వచ్చితి రెఱిఁగింపుఁ। డని దయాళుఁ డై ప్రి ♦ యంబుతోడ. 33

వ. అట్లు పలికిన. 34

చ. అమరులు గాలకేయకృత ♦ మైనజగద్భయ మెల్లఁ జెప్పి యు
త్తమమునినాథ తత్ప్రతివి ♦ ధానము చేసి జగంబుఁ గావఁ జి
త్తము గలదేని విభ్రమద ♦ దభ్రతరంగమహార్ణవంబుఁ బా
నము దగఁ జేసి చేయుము ఘ ♦ నంబుగ మాకు మనల్ప్రమోదమున్. 35

క. ఆతోయధి నీచేతం। బీతం బగుడుం గడంగి ♦ భీమాసురసం
ఘాతంబు దక్షిణంబ ని। పాతింతుము దివ్యశస్త్ర ♦ * పటుపాతములన్. 36

వ. అనిన నగస్త్యుం డట్ల చేయుదు నని యమరవరుల కెల్ల సంతోషంబుగా నప్పుడు.

అగస్త్యుఁడు సముద్రోదకంబు పానంబు చేయుట

సీ. రంగదుత్తుంగత ♦ రంగహస్తంబుల, నాడెడునదివోలె ♦ నతులవేగ
వాతావధూత మై ♦ యేతెంచునదివోలెఁ, బర్వతకందరో ♦ పాంతతతులఁ
దొడరెడు నదివోలె ♦ ఘ్రువఫేనవితతుల, నగియెడునదివోలె ♦ నాగనక్ర
మకరకులక్షుభ్య ♦ మాణ మై తద్బాధ, గోపనియదివోలె ♦ నుబ్బి భీమ
నినద మగుచు నున్న ♦ నీరధియొద్దకు। నమరగణముతో మ ♦ హామునీంద్ర
గరుడఖచరసిద్ధ ♦ గంధర్వపన్నగ। యక్షగణముతోడ ♦ నరుగుదెంచి. 38

ఉ. అందఱుఁ జూచు చుండఁగ మ ♦ హాబ్ధిజలౌఘముఁ ద్రావె విష్టసా
నందకరుం డగస్త్యుఁ డఘ ♦ నాశనుఁ డట్లు పయోధి రిక్త మై
నం దిమికూర్మకర్కటక ♦ నక్రభుజంగచయంబుతో భయం
బందుచుఁ గాలకేయులు బ ♦ యల్పడి తోఁచిరి దానిలోపలన్. 39

వ. అంత. 40

క. గీర్వాణప్రభుఁ డాదిగ। గీర్వాణగణంబు గాల ♦ కేయులతోడన్

---

* పటుఘాత- అని పాఠాంతరము.

గర్వించి రణము చేసిరి। ఖర్వపరాక్రములు గడిమిఁ • గడు నుద్ధతులై. 41

క. అనిమిషదివ్యాయుధహతి। ననిఁ గొండఱు పడిరి కొంద • ఱధికవిభీతిం
జని పాతాళముఁ జొచ్చిరి। దనుజులు దైత్యులును వీర్య • దర్పచ్యుతులై. 42

వ. ఇట్లు కాలకేయులం దొట్టి యసురుల నెల్ల *నిశ్శేషంబుగాఁ జేసి జగంబుల యుపద్రవం బుడిపి దేవత లగస్త్యునిం గీర్తించి యిట్లనిరి. 43

క. మునినాథ నీయనుగ్రహ। మున నిగ్రహ ముడిగె నఖిల • భువనంబులకి
వ్వనధిఁ బయఃపూర్ణము గా। నొనరింపుము నీవ కాని • యొరులోపరిలన్. 44

వ. ఇది యనేకసత్త్వాశ్రయంబు గావున రిక్తంబై యుండఁ దగ దనిన నగస్త్యుండి ట్లనియె. 45

సీ. మున్ను జీర్ణం బయ్యె • మున్నీటినీరు నా, కడుపునం దే నింకఁ • బడయ నేర
జలరాశి నిండంగ • జలములు నావుడు, నమరులు మునులును • గమలగర్భుఁ
గానంగఁ జని దేవ • మీనాకరం బేమి, తెఱఁగున నిండు మా • కెఱుఁగఁ జెపుమ
యని విన్నపంబు చే • సినఁ బెద్ద ప్రొద్దు చిం, తించి వాగలకు వి • రించి యనియె
వనధిఁ బెద్దకాల • మున భగీరథుఁ డను। వాఁడు నించుఁ గాని • వసుధ నొరులు
పూని దీని నింపఁ • గా నోప రనవుడు। నమరవరులు మునులు • నరిగి రనిన. 46

క. వనరాశి యేమికారణ। మున నెట్లు భగీరథుండు • భూరిజలౌఘం
బున నించె దీనిఁ జెప్పుమ। యని యడిగిన ధర్మజునకు • నమ్ముని చెప్పెన్. 47

వ. తొల్లి యిక్ష్వాకువంశంబున సగరుం డను రాజు హైహయుల నిర్జించి నిఖిలమహీరాజ్యంబు సేయుచు నపుత్రకుం డై వైదర్భియు శైబ్యయు నను తన భార్యలతోడం గైలాసంబున కరిగి యందు. 48

క. దక్షమఖక్షయకరు నిట। లాక్షజవాంత †భక్తభక్షి • తాసంగు విరూ
పాక్షు మహోక్షధ్వజుఁ బ్రా। త్యక్షముఁ గావించె నుగ్ర • తపమున పేర్మిన్. 49

గీ. హరుఁడు వానికిఁ బ్రత్యక్ష • మయి వరంబు। వేఁడుమనవుడుఁ ద్రైలోక్య • విభుఁడ నాకు
దయ నొసర్పుము సంతాన • దాన మనుచు। వేఁడెఁ బుత్రార్థియై కడు • వేడ్కతోడ.

వ. ఈశ్వరుండు వానికిం గరుణించి వైదర్భియం దఱువదివేవురుగొడుకులును శైబ్యయం దొక్కకొడుకుంగా వరం బిచ్చి యయ్యఱువదివేవురు నతిదర్పితులై యేకకాలంబునఁ గాలగోచరు లగుదు రనియును నొక్కకొడుకు వంశకర్త యగు ననియుం జెప్పి యదృశ్యుం డైన. 51

క. కొడుకులఁ బలువురఁ బడసియుఁ। బడయనియ ‡ట్లుండి ధర్మ • పత్నులుఁ దానుం
గడుసంతసపడకరిగెను। దడయక సగరుండు మగిడి • తనపురమునకున్. 52

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు నయ్యిద్దఱు గర్భిణు లైన నందు వైదర్భికి నొక్క యలాబూఫలంబును శైబ్యకు నసమంజసుం డనుకొడుకునుం బుట్టిన. 53

---

* నిశ్శేషులం- † వహ్న- ‡ ట్లుండిన- అని పాఠాంతరములు.

గీ. వరదుఁ డైనయాశు•వరమున నిది యొక్క । వదరు పుట్టు నెట్టి•వరము యనుచు
దానిఁ బొఱువైవఁ • గానున్న నాకాశ। వాణి యిట్టు లనియె • వసుమతీశ. 54
గీ. సాహసం బిట్టు సేయుంగఁ • జనునె దీని। బీజములు ఘృతఘటములఁ • బెట్టి రక్ష
చేయు మఱువదివేవు రూ•ర్జితులు సుతు లు। మేఁకువరమునఁ బుట్టుదు•రిందు నీకు.
వ. అనినం దద్వచనానురూపంబు చేసి రక్షించుచున్నఁ గొన్ని దినంబులకు. 56
క. సుతషష్టిసహస్రక ము। ద్గతమై వర్ధిల్లి గగన • గతిఁ బఱచి శత
క్రతులోకముఁ దొట్టి మదో। ద్ధతిఁ జేసె సమస్తలోక • తతికిని బాధల్. 57
క. సగరసుతు లిట్లు జగముల । కొగి బాధలు సేయుచున్న • నోడి మరుత్ప
న్నగవరు లరిగిరి నాలుగు। మొగములు గలవేల్పుకడకు • మునిసంఘముతోన్.
గీ. వారిజాసనుండు • వారలు వచ్చిన। విధ మెఱింగి మీకు • వెఱవ నేల
సగరసుతులు దగ్ధు • లగుదురు దర్పితు। లైనవారి పేర్మి • యధ్రువంబు. 59
వ. అని కమలగర్భుం డానతిచ్చిన నరిగి యమరవరు లాదిగా సకలలోకనివాసు లెల్ల
నాసాగరులపరిక్షయం బపేక్షించి యుండి రంత. 60
సీ. అశ్వమేధంబు సే • యంగ దీక్షితుఁ డయ్యె, సగరుండు వానియ • శ్వంబు సగర
తనయులచే రక్షి • తం బై వసుంధర, యెల్లఁ గ్రుమ్మరి తోయ • హీన మైన
జలధిలోపల నదృ • శ్యం బైనఁ గానక, సగరున కెఱిఁగించి • సగరసుతులు
జనకు శాసనమునఁ • జని భూతలంబెల్లఁ, దడయక రోసి పా • తాళతలము
నందు రోయఁగఁ డగి • యఱువది వేవురు। నొక్క మొగిన గ్రొచ్చి • రుదధిలోన
జలధిపంకమగ్న • సత్వముల్ నిశితకు। ద్దాలముఖవిదారి • తములు గాఁగ. 61
వ. ఇట్లు గ్రొచ్చి గ్రొచ్చి సగరసుతులు సముద్రపూర్వోత్తర దేశంబునం గపిలుండను
మహామునియాశ్రమసమీపమునందుఁ దమ గుఱ్ఱంబుఁ గని సంతసిల్లి. 62
గీ. అశ్వమేధమునకు • నర్చితం బైనయీ। యశ్వరాజు నిట్టు • లపహరించి
మ్రుచ్చుగోర యీ స • ముద్రదేశంబున। నోట మింత లేక•యున్న వాఁడు. 63

——సగరసుతులు గపిలమహామునికోపాగ్నిచే భస్మ మగుట——

వ. అని కపిలుం బరిభవించిన నమ్మునివరుం డలిగి యనలశిఖలు దూలునతిఘోరదృ
ష్టిం జూచిన నప్పుడు సగరసుతు లందఱు భస్మం బైన. 64
క. వీరు లగుసగరతనయుల। దారుణదాహంబుఁ జూచి • తడయక చని యం
భోరుహగర్భతనూజుఁడు। నారదుఁ డంతయును సగరు • నకు నెఱిఁగించెన్. 65
క. దాని విని సగరుఁ డురుశో। కానలదంద్యహ్యమానుఁ • డయ్యును నయ్యా
శానువచనంబుఁ దలఁచి ధ। రానాథుఁడు శోకభయప • రావృతుఁ డగుచున్. 66
వ. అసమంజసపుత్త్రు నంశుమంతుం దన మనుమనిం జూచి యయ్యా నీయయ్యల
అఱువది వేవురు నొక్కటఁ గపిలకోపానలకబళితశరీరు లయిరి భవజనకుం డతిక్రూ

రహృదయుండై పౌరబాలకుల నకారణంబ వధియించి మహానదిలో వైచుచున్న
నెఱిఁగి పౌరజనాక్రోశంబున నతిక్రోధపరవశుండ నై వాని విడిచితి. 67

క. కొడుకులకు వగవ మును నా। కడఁగినహాయమేధమఖము ♦ గడచనమికి నేఁ
గడు దుర్లభతుండ నయ్యెదఁ। దడయక నీవిపుడు దీనిఁ ♦ దలఁగుము కడఁకన్. 68

వ. అనిన నంశుమంతుం డాక్షణంబ చని సగరసుతఖాతద్వారంబున సముద్రంబు చొ
చ్చి యందు సూర్యసహస్రద్యుతి నై వెలుంగుచున్న కపిలమహామునికి నమస్క
రించి నిజాగమనప్రయోజనం బెఱింగించినఁ గపిలుండును వానికిం గరుణించి య
శ్వంబు నిచ్చి యిట్లనియె. 69

క. ఘనభుజ నీకారణమునఁ। జనఁ గాంతురు పుణ్యగతికి ♦ సాగరులు ముదం
బున సగరునకును దొరకొను। నొనరఁగ సుతవంతులైన ♦ యుత్తములగతుల్.

వ. మఱియు నీచేత నుపనీతం బైనయీయశ్వంబున నశ్వమేధంబు చేసి సగరుం
డు కృతార్థుం డగు నీపౌత్రుం డయినభగీరథుచేతఁ దేఁబడియెడు గంగాజలౌ
ఘంబులం జేసి సంసిక్తు లై సగరసుతులు స్వర్గగతు లగుదురు సముద్రంబు జలపూ
ర్ణం బగు ననిన నంశుమంతుండు సంతుష్టుం డై కపిలప్రసాదంబున నశ్వంబుఁ దె
చ్చి సగరున కిచ్చి కపిలువచనంబు నెఱింగించిన సగరుండును బుత్రశోకం బుడిగి య
శ్వమేధంబు చేసి సముద్రుం దనకుఁ గొడుకుఁగా భావించిన నది మొదలు సము
ద్రంబు సాగరంబునాఁ బరఁగె నిట్లు సగరుండు పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు చేసి నిజరా
జ్యభారం బంశుమంతునందు సమర్పించి చనిన. 71

గీ. తనపితామహునట్టుల ♦ ధరణి యేలి। యంశుమంతుండు నిజపుత్రుఁ♦డగుదిలీపు
నందు రాజ్యంబు నిల్పి తా ♦ నఖిలలోక। పూజితుండు దపోవనం♦బునకుఁ జనియె.

వ. దిలీపుండును దనపితామహు లైనసాగరు లధోగతులు గాకుండ గంగావతరణం
బునందు యత్నంబు చేసి యశక్తుం డై యున్న. 73

చ. ప్రథితయశున్ సుతుం బడసె ♦ భారసహిష్ణు మహారథున్ భగీ
రథుఁ డనుచక్రవర్తి నప ♦ రాజితతేజు నిజాన్వ * వాయదు
న్పృథవినివర్తకున్ సకల ♦ పార్థివజైత్రు మహోర్ధతానుహ్రా
న్మథను సురాపగానయ † స ♦ మర్థుఁ దపోగుణయుక్తు నుత్తమున్. 74

వ. ఆభగీరథు నపారభూభారధురంధరుం జేసి దిలీపుండు దపోవనంబున కరిగిన. 75

గీ. కపిలుకోపాగ్నిఁ జేసి సా♦గరులు గ్రాఁగి। రనియు గతిఁగానకున్న వా♦రనియు నెఱిఁగి
వారికి హితంబు సేయంగ♦వలసి గంగఁ। దేరఁ గడఁగె వీరుండు భ♦గీరథుండు. 76

వ. ఇట్లు భగీరథుండు గంగావతరణంబునందుఁ గృతనిశ్చయుం డై యరిగి బహువిధా
కారధాతుమంతంబు లైనయుత్తుంగశృంగంబులను జలభారవినమ్రప్రబలబలాహ
కవ్యూహ సంచారశ్యామాయమానంబు లైన తుహినస్థలంబులను సిద్ధవిద్యాధర

* యేంద్ర- † సమర్థత పో- అని పాఠాంతరములు.

గంధర్వ గీర్వాణమిథునసంసేవ్యమానంబు లైననానారత్నకందరంబులను శుక
పిక పారావత శారికా మయూర సారంగ సితపక్ష రథాంగ దాత్యూహ వ్యూ
హ శబ్దశబ్దాయమానంబు లైనతరువనరేఖలను సింహ శరభ శార్దూల శుండాల
గోలాంగూల కోలాహలంబు లైనగుహాగహ్వరంబులనుం జేసి రమణీయభయాన
కం బైనహిమవత్పర్వతంబున. 77

చ. సతతకృతోపవాసముల ♦ శాకఫలోదకమూలపారణ
వ్రతముల దేవపూజల న ♦ పారజపంబులఁ జేసి నిష్ఠతో
నతులతపంబు సేసె నమ ♦ రాపగ నుర్వికిఁ దెచ్చువేడుకన్
ధృతియుతుఁ డై దిలీపకుల ♦ దీపుఁడు దివ్యసహస్రవర్షముల్. 78

వ. ఆభగీరథుతపంబునకు మెచ్చి గంగాదేవి ప్రత్యక్షం బై నీయిష్టంబు సెప్పు మనినం
గృతాంజలి యై యిట్లనియె. 79

సీ. తపన తేజుం డైన ♦ కపిలుకోపంబున, గతజీవులై పుణ్య ♦ గతులయందు
నిహతులై మఱి తా ♦ మహాలున్న వారు నీ, దగుపుణ్యజలముల ♦సగరసుతులు
సిక్తులై స్వర్గాను ♦ భుక్తిఁ బ్రాపింతురు, గావున దేవి యి ♦ ద్దేవపథము
నందుండి వసుమతి ♦ కొందంగఁ జను దేర, వలయు నావుడు మహీ♦వలయమునకు
నేను వచ్చునపుడు ♦ నానిరంతరజలౌ। ఘంబుఁ దాల్ప నీల ♦ కంఠుఁ డోపుఁ
గాని యొరులు దాల్పఁ♦గా నోప రయ్యుమా।నాథుకరుణఁ బడయు♦నన్నుఁ దాల్ప.

వ. అనిన గంగాదేవివచనంబునఁ గైలాసంబున కరిగి భగీరథుండు భగవంతు నంత
కాంతకు నీశ్వరుగుఱించి పెద్దకాలంబు దపంబుఁ జేసిన నీశ్వరుండు వానికి సన్నిహి
తుం డయి నీవు భూలోకంబునకు గంగావతరణంబు చేయు మేను గంగ ధరియిం
చెద ననిన భగీరథుండు వెండియు గంగ నారాధించిన నాతనికిం గరుణించి. 81

మ. ఇలకున్ గంగ తరంగసంహతులతో ♦ నేతెంచె నాశాంతరం
బుల నాకాశముఁ గప్పుచుం దగ మహా ♦ భూతప్రపంచంబులోఁ
జెలువై యుండఁగ దాని నీశ్వరుఁడు దా ♦ ల్చెన్ సంగతోత్తుంగపిం
గళజూటాగ్రమునందుఁ బద్మదళసం ♦ కాశంబుగా లీలతోన్. 82

సీ. సురమునిసిద్ధఖే ♦ చరవరుల్ వచ్చి య, చ్చెరు వంది చూడంగ ♦ హరుశిరంబు
నందుండి భువనైక ♦ వందిత సురనది, ధరణీతలంబున ♦ కరుగుదెంచి
కలహంసగతియు ని ♦ ర్మలఫేనహాసంబు, నాకీర్ణ మీనవి ♦ లోకనములు
నాలోలపవనవా ♦ చాలితకల్లోల, లసితమృదూక్తులు ♦ నెసఁగుచుండఁ
బ్రీతితో భగీరథుఁ డను ♦ దూతచేత। నీతయై మహామునిపరి ♦ పీతరిక్త
మగుసరిత్పతిఁ గూడి యా♦సగరజులకుఁ। బ్రీతిఁ గావించి నించె నీ♦రాతతముగ.

క. సాగరులకు సద్గతిగా। సాగరమున కట్లు సలిల ♦ సంపూర్ణముగా
భూగతయై భాగీరథి। భాగీరథకీర్తి భువన ♦ పంక్తుల నిలిపెన్. 84

వ. అని యిట్లు గంగావతరణంబును భగీరథుమాహాత్మ్యంబును రోమశుండు సెప్పిన విని ధర్మజుం డనుజసహితుండై యరిగి నందయు నుపనందయు నను మహానదుల యందుఁ గృతస్నానుండయి హేమకూటంబున నుపలంబులవలన వెలువడుద హనంబున నాహూతంబులై వచ్చు మేఘంబులను జూచి విస్మయం బంది దాని విధం బడిగిన వానికి రోమశుం డిట్లనియె ఋషభకూటంబున ఋషభుం డనుముని యతికోపనుండై యెవ్వరు పలికిన నపుడె యుగ్రానలాకారుండై యుపలంబుల వలన వెలువడు మేఘంబులం బిలిచిన నవి వారల వారించు దానంజేసి తపోదాన ధర్మ శమ దమ రహితులైనజనులకు దురారోహణంబు దేవతలును దేవదర్శను లైన పురుషులు నమ్మునిం జూడ వత్తు రిందు దేవఋషులు యజ్ఞంబుఁ జేసిన యజ్ఞభూములందుఁ గుశాకారంబులైనదూర్వాంకురంబులు యూపాకారంబులైన వృక్షంబులుఁ గానంబడు ననిన నాపుణ్యతీర్థంబున స్నానంబుఁ జేసి యరుగుచున్న ధర్మరాజునకు రోమశుం డిట్లనియె. 85

—••◆రోమశుఁడు ధర్మజునకు ఋశ్యశృంగుని చరిత్రము చెప్పుట◆—

క. ఇది విశ్వా * మిత్రాశ్రమ। మది కౌశికి యనఁగఁ బరఁగు ♦ నాపగ గను మ
ల్లది ఋశ్యశృంగుఁ డనుముని। హ్రిద మనవుడు ధర్మతనయుఁ♦డమ్ముని కనియెన్.

వ. ఋశ్యశృంగుం డనుమునిజన్మంబును వానిచరితంబును వినవలయు నది యెట్లని యడిగిన రోమశుం డిట్లనియెఁ దొల్లి కశ్యపపుత్త్రుం డగువిభాండకుం డనుమునివరుం డఖండితబ్రహ్మచర్యంబునం దపంబుఁ జేయుచు నొక్కనాఁ డొక్కమడుఁగున నీరాడుచున్న సమయంబున. 87

క. సురుచిరసురూపగుణసుల। దరి యూర్వశి యనుల తాఁగి ♦ తద్దర్శనగో
చర యగుడు నపుడు రేత। † స్కరణం బమ్మునికి నయ్యెఁ ♦ గామకృతమునన్. 88

వ. అయ్యమోఘవీర్యంబుతో మిశ్రం బయినజలంబు లొక్కపెంటిమృగంబు ద్రావి గర్భంబుఁ దాల్చిన నందు ఋశ్యశృంగుండను మునికుమారుండు జన్మించి తండ్రినిం దదాశ్రమంబునుం గాని యొం డెఱుంగక ఘోరతపంబుఁ జేయుచున్నంత.

గీ. బలియుఁ డంగాధిపతి రోమ♦పాదుఁ డనఁగ। ధరణిఁ బరఁగినవీరుండు♦దనపురోహి
తాపరాధకృత్యమునబ్రా♦హ్మణులచేత।విడువఁబడినఁ దన్మహికనా♦వృష్టియయ్యె.

వ. దానికి వెఱచి యాతండు బ్రాహ్మణులఁ బరమభక్తి నుపాసించి యీయనావృష్టిదోషం బేమికారణంబున నయ్యె దీనికిం దగినప్రతీకారం బెద్ది యని యడిగిన వానికిం బ్రసన్నులై బ్రాహ్మణు లిట్లనిరి. 91

క. కడువర్జితుఁ డని నిన్నున్। విడిచిరి బ్రాహ్మణులు వారు ♦ విడిచిన నమరుల్
విడిచిరి దానన వర్షము। దడసె భవద్దేశమునకు ♦ ధరణీనాథా. 92

* మిత్రునియా। స్పద మిది కౌశికి యనంగఁ బరఁగిన యది యు- † స్ఖలనంబ- అని పా॥ లు.

ఉ. శాంతుఁడు ఋశ్యశృంగుఁ డను ♦ సన్ముని యున్న యెడన్ ధరిత్రికిన్
సంతతవర్షణం బగు భృ ♦ శం బగునట్టివరంబుఁ దొల్లి వృ
త్రాంతకుచే దయం బడసె ♦ నమ్ముని గావున ఋశ్యశృంగు వే
దాంతనివేదిఁ రాఁ బనుపు ♦ మంగమహీశ్వర నీదు నేర్పునన్. 93

వ. అనిన విని రోమపాదుండు దనచేసినబ్రాహ్మణావమానంబునకుం దగినప్రాయశ్చి
త్తంబుఁ జేసి బ్రాహ్మణవచనంబున నపుడ బుద్ధిమంతులతోఁ విచారించి విదగ్ధవే
శ్యాంగనలం బిలువం బంచి మీనేర్పువిధంబుల ఋశ్యశృంగుం బ్రబోధించి యి
టఁ దోడ్కొని రండని పంచిన. 94

క. ఆవేశ్యాజను లధికర। సావహభక్ష్యములు విలస ♦ దనులేపనమా
ల్యావళులుఁ గొనుచు నరిగిరి। * నావాశ్రమమునకు నమర ♦ నారులలీలన్. 95

వ. అట విభాండకుండును యథాకాలం బగ్నిహోత్రంబు వేల్వం దనపుత్త్రు ఋశ్యశృం
గు సమర్పించి వన్యఫలాహరణార్థంబు వనంబున కరిగినయవసరంబున నం దొక్క
జరద్వేశ్య దనకూఁతు నభినవయౌవనవిలాసవిభాసిని నమ్మునిపుత్త్రుపాలికిం బుచ్చి
న దానిం జూచి ఋశ్యశృంగుండు సంభ్రమంబున. 96

ఋశ్యశృంగుఁడు వేశ్యను మునికుమారునిఁగా భావించుట.

మధ్యాక్కర. ఎందుండి వచ్చితి ఋషికుమార యే ♦ నెన్నఁడు నిట్టి
సుందరాకారు మునిసుతునిం దొల్లి ♦ చూచి యెఱుంగ
నిందుండు మీవని కృష్ణమృగచర్మ ♦ కృతకుశాసనము
నం దుండఁగాఁ బనిచె ఋషి యనుబుద్ధి ♦ నత్త్విఁ బ్రీతి. 97

వ. మఱియు నర్ఘ్యపాద్యాది విధులను వన్యస్వాదుఫలదానంబులం దాని కతిథిపూ
జ సేయ నున్న నది యమ్మునివరున కిట్లనియె. 98

క. మాయాశ్రమ మిందులకున్। న్యాయనిధీ మూఁడుయోజ ♦ నంబులు గల దేఁ
బోయెద నీవును విజయం। చేయుమ యందులకుఁ జెలిమి ♦ చేయుము నాలోన్. 99

వ. అట్లైన నీచేత సత్కారంబుఁ గొనియెద ననిన ఋశ్యశృంగుం డట్లు సేయుదునని దా
ని నాతిథ్యవిధానంబునం బూజించి తన కది యిచ్చిన దివ్యగంధమాల్యంబులును
సరసభక్ష్యపానంబులును విచిత్రవస్త్రంబులుం బరిగ్రహించిన నదియును. 100

క. మునిముందటఁ గందుకన। ర్తనమృదుగీతములయందుఁ ♦ దన కౌశల మె
ల్లను జూపి విరచితాలిం। గనమై మునిపతికి ముదముఁ ♦ గావించె మదిన్. 101

వ. ఇట్లు ఋశ్యశృంగుం బ్రబోధించి వేశ్యాపుత్త్రి యరిగిన దానిపోయినవలను చూచు
చు ఋశ్యశృంగుం డగ్నిహోత్రంబు వేల్వక కాలాతిక్రమణంబుఁ జేసి మఱచి విప
రీతబుద్ధి యై యున్న నంత నడవినుండి వన్యఫలంబులు గొని వచ్చి విభాండకుం

---

* నావసనంబునకు- అని పాఠాంతరము.

డు గొడుకుం జూచి యుల్లంల చింతాపరవశుండ నై యగ్నిహోత్రంబు వేల్వక కా
లాతిక్రమణంబుఁ జేసితి వనినఁ దండ్రికి ఋశ్యశృంగుం డిట్లనియె. 102

సీ. కాంచనవర్ణుండు ♦ గడురూపవంతుండు, గమ్మనిజడలతో ♦ ఘనము లగుచు
ననయంబు వటుల్రివ ♦ లగు రెండుపిండంబు, లురమున విలసిల్లు ♦ చుండ నతుల
వెలుఁగుచు జపమాల ♦ వేలింగ నున్న వ, నడుమును వడఁకంగ ♦ నడచునపుడు
కలహంసకూజిత ♦ కలనాద మెసఁగ నా, పాలికి నిం దొక్క ♦ బ్రహ్మచారి
వచ్చి పోయె వాని ♦ వదనంబువలన వె। ల్వడుసుగంధమధుర ♦ భాషణములు
పొలుచు వినఁగ సమద♦పుంస్కోకిలాలాప। చారు లగుచు హృదయ♦సమ్మదముగ.

క. ఆఋషికొమరుఁడు గట్టిన। చీరలు నతిమృదులములు వి ♦ చిత్రములు మనో
హరము లతని బృహత్కచ। భారమునం దొక్క కనక♦పట్టము వేలిలున్. 104

క. పవన * సమాహితమధుసం। భవవివిధప్రసవసౌర ♦ భముఁ బోలి ముని
ప్రవరుని † తనువునయం దు। ద్భవ మై రమ్యమయి సౌర ♦ భము విలసిల్లున్.

వ. మఱియు నక్కొమరుఁ డొక్కయెట్టనిఫలంబు దనదక్షిణపాణితలంబున నండం
ద చఱచుచున్న నది నేలం బడి యెగయం బోయిన నవ్వలనికి వ్రాలుచు వాతా
వఘాతం బైనబాలవృక్షంబునుంబోలె నొప్పుచున్న యమ్మునికుమారునందు నా
హృదయంబు దద్దయుం దగిలినయది. 106

ఉ. నన్నును గౌఁగిలించుకొని ♦ నావదనంబునకున్ నిజాస్య మా
సన్నముఁ జేసి యొక్కమృదు ♦ శబ్దము చేసె మనోహరంబుగా
నెన్నఁడు నట్టిశబ్దము ము ♦ నీశ్వర మున్విని యే నెఱుంగ న
య్యన్నువబ్రహ్మచారిముఖ ♦ మంబురుహంబుసమంబు చూడఁగాన్. 107

వ. నాయిచ్చినవన్యస్వాదుఫలంబు లాదరింపక యమ్మునికుమారుం డమృతోపమానం
బు లైనఫలంబులు నతిమధురంబు లైనపానీయంబులు నిచ్చిన నుపయోగించితి.

క. తనచేతిపువ్వములఁ జ। ల్లిన నంతటఁ జెదరి యవి య ♦ లిప్రకరనిషే
వన మొప్ప నున్నయవి యు। ల్వనకుసుమములట్లు గావు♦వర ‡ గంధంబుల్. 109

వ. నాకు నమ్మునిపుత్రునాశ్రమంబునందు వానితో నొక్కటఁ దపంబుఁ జేయుచుండ
నిష్టం బనినఁ గొడుకుపలుకులు విని విభాండకుండు విస్మితుం డై తపస్వులతపంబు
లకు విఘ్నంబులు సేయ ననేకరూపు లయి రాక్షసులు వనంబునం గ్రుమ్మరుచుం
దురు రసవంతంబు లయినపానీయంబులు నతిసుగంధు లయిన కుసుమంబులు
మునులకు వర్జనీయంబు లని కొడుకుం బ్రబోధించి యెప్పటియట్ల వన్యఫలంబులు
దేర నరిగిన. 110

క. చనుదెంచి తరుణి మునిసం। దనుచిత్తంబునకు వైక్ల ♦ తముఁ జేసె విలా
సినులసహాలాపసహ। ననసహయానములు బంధ ♦ సమములు గావే. 111

---

* సమీరిత- † దేహంబున ను। ద్భవ మై యతిహృద్య- ‡ గంధములన్- అని పా॥ లు.

వ. ఇట్లు ఋశ్యశృంగుండు విలాసినీవిమోహితుం డయి తండ్రి కెఱింగింపక సుచరిత్రం బయినతనయాశ్రమంబు విడిచి మనుష్యయోగంబునం దగిలి యక్కోమలి పిఱుందన చని యంగదేశంబు చొచ్చి యందు రోమపాదు నాదేశంబున రాజాశ్ర * మం బను వనంబున నుండునంత. 112

మత్తకోకిలము. అమ్మునీశునివాసశక్తిఁ ద ♦ దంగదేశమునందు మే
ఘమ్ము లెల్ల కెలంకులం గడుఁ ♦ గ్రమ్మి సర్వజనప్ర
దమ్ముగా నిపతద్బృహజ్జల ♦ ధార లొప్పఁగ † వృష్టిఁ జే
సె మ్మహానది దీర్ఘికాసర ♦ సీవరంబులు నిండఁగాన్. 113

వ. ఇట్లు ఋశ్యశృంగునను గ్రహంబున నంగవిషయంబున నవగ్రహదోషంబు నిరస్తంబైన సంతసిల్లి రోమపాదుండు దనకూఁతు శాంత యనుదాని నత్యంతకాంతిమతి నమ్మునికుమారునకు వివాహంబుఁ జేసి. 114

క. అనుభోగయోగ్యములుగా। ధనరాసులు భూషణములు ♦ దాసీనివహం
బును గాంచనమయశయ్యా। సనములు ముని కిచ్చె హృదయ♦సంతోషముగాన్.

—•• ◆ విభాండకుఁడు ఋశ్యశృంగుని వెదకుచు వచ్చుట ◆ ••—

వ. మఱియు గోసహస్రంబు లనేకంబు లిచ్చి గోకులసంకులంబుగా గోష్ఠంబులు దేశంబుల నెల్ల నిలిపి నిత్యసత్కారంబుల ఋశ్యశృంగునకుఁ బ్రియంబుఁ జేయుచుండె నంతనట విభాండకుండు దనయాశ్రమంబునకుం జని కొడుకుం గానక యెల్ల దేశంబులు రోయుచు నంగదేశంబునకు వచ్చి గోగణసంకీర్ణం బైనయొక్క ఘోషంబునందు గోపసత్కృతుం డై యొక్క దివసంబు వసియించి యిది యెవరి ఘోషం బని గోపాలకుల నడిగిన వార లిట్లనిరి. 116

క. యతినాథ వినవె యిది నీ। సుతుఘోషం బిదియు కాదు ♦ చూడ ననేకా
యుతఘోషంబులు గల వు। న్నతగుణునకు ఋశ్యశృంగు ♦ నకు నిర్ధరణిన్. 117

వ. అనిన విని విభాండకుండు సంతసిల్లి ఋశ్యశృంగుతోఁ బ్రుపట్ల విశ్రమించుచు రోమపాదుపురంబునకు వచ్చి యందు శాంతాసహితుం డైనఋశ్యశృంగుం జూచి సంతుష్టహృదయుం డై తనకొడుకుం గోడలిం దోడ్కొని నిజాశ్రమంబున కరిగె నందు వసిష్ఠున కరుంధతియు నగస్త్యునకు లోపాముద్రయు మౌద్గల్యునకు నాలాయిని నైనయింద్రసేనయుం బోలెఁ దనకుఁ బరమభక్తియుక్తయై శాంత పరిచర్య సేయుచుండ ఋశ్యశృంగుండు సుఖం బుండె నని చెప్పిన నాకౌశికహ్రదంబునందం దఱు నభిషిక్తులై యేనూఱుమహానదులసంగమస్థానం బయినగంగాసాగరసంగమంబుఁ జూచుచు సముద్రతీరంబునకుం జని కళింగదేశంబున వైతరణి యను మహానదిం గని రంత రోమశుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె. 118

క. మునిదేవవరులు యజ్ఞము। లొనరించిరి తొల్లి దీని ♦ యుత్తరతీరం

---

* యంబను ఖవనంబు- † వృష్టి జే। నమ్మహానదు లబ్ధులున్ జలజాకరంబులు- అని పా॥ ఖు.

బున నిది పుణ్యాస్పద మై। తనరును యజ్ఞావబృథశ ♦ తస్నానములన్. 119

వ. మఱియు సకలయజ్ఞంబులయందును బ్రశస్తం బయినపశుభాగంబుఁ బశుపతికి దేవతలును ఋషులుం గల్పించి రీతీర్థం బాడినవారు దేవయానగతు లగుదు రని నం గృష్ణాసహితంబుగా ధర్మతనయుం డనుజసహితుండై వైతరణీస్నానంబుఁ జేసి రోమశుం జూచి మునీంద్రా నాకు భవత్ప్రసాదంబున నఖిలలోకంబులుం గనం బడియె వైఖానసుల వేదాధ్యయనశబ్దంబులు వినంబడియె ననిన విస్మితుండై రోమశుండు వైఖానసులనివాసం బిందులకు ముప్పదివేలయోజనంబులు గలదు వారలయధ్యయనశబ్దంబులు వింటివి నీవు దివ్యపురుషుండ వంచు సరిగి యనవరతఫలాలంకృతం బైనయొక్కవనంబుఁ గని యింకుఁ దొల్లి స్వాయంభువుం డైనవిశ్వకర్మ యజ్ఞంబు సేసి. 120

క. దక్షుఁ డయి యజ్ఞదక్షిణ। దక్షిణభూభాగ మెల్లఁ ♦ దా నిచ్చె నశే
షక్షితిధరవనములతో। నక్షయమతిఁ గశ్యపునకు ♦ నాయత్తముగాన్. 121

వ. దాని కలిగి భూదేవి గశ్యపునకుం బట్టీక రసాతలంబునకుం బోయినఁ దత్ప్రసాదార్థి యై కశ్యపుం డుగ్రతపంబుఁ జేసినం బ్రసన్న యై భూమిదేవి నీటిలోనుండి వెలువడి వేదిరూపంబునం గశ్యపునకు నిజరూపంబుఁ జూపె నవ్వేది యిది సుమ్ము దీని నెక్కినవారు వీర్యవంతు లగుదు రీమంత్రంబున దీని నెక్కుమిది లేనివారికిం దా సముద్రంబు సొచ్చు నని యగ్నిర్మిత్రో యోని యనునివి యాదిగాఁ గలమంత్రంబు లుపదేశించిన. 122

క. అనుజులుఁ దానును మునిశా। సనమున నవ్వేది యెక్కి ♦ సమధికవీర్యం
బున నొప్పె బ్రాహ్మణులదీ। వన లెసఁగఁగ ధర్మసుతుండు ♦ వాసవలీలన్. 123

క. ధరణీసురవరమునిగణ। పరివృతు లై యరిగి కనిరి ♦ పాండవు లవియ
చ్చరనిర్ఝరసేవితసుం। దరకందర మగుమహేంద్ర ♦ ధరణీధరమున్. 124

వ. అందులమహాతపోధనులకు నమస్కరించి వారలకు మనఃప్రియంబు సేసి ధర్మరాజిట్లనియె. 125

గీ. పరమమునులార యిగ్గిరిఁ ♦ బరశురాము। శుభచరిత్రుని మీ రెఱ్ఱు ♦ సూతు రట్టి
యమ్మహాభాగుమీచూచు♦నవసరంబు। నందు మాకును జూడంగ♦నమరునొక్కొ.

వ. అనిన నమ్మునిసంఘంబులోన రామానుచరుం డయిన యకృతవ్రణుం డనుముని ధర్మరాజున కిట్లనియె. 127

గీ. ధర్మతనయ మీరాక ముం♦దర నెఱింగు। జామదగ్న్యుండు నిర్మల♦జ్ఞానదృష్టి
ననఘ యెల్లి చతుర్దశి♦నమ్మహాత్ముఁ।జూతు * రీమును లందఱుఁ ♦ జూడుమీవు.

వ. అనిన ధర్మతనయుండు మహేంద్రంబున నారాత్రి వసియించి యకృతవ్రణు నిట్లని యడిగె. 129

* రిమ్మును లీవును జూడు మిచట- అని పాఠాంతరము.

క. భువనజనస్తుతుఁ డగుభా। ర్గవుచరితము వినఁగ నాకుఁ ♦ గడుఁ గౌతుకగౌ
రవ మైనది దాని మునీ। ప్రవర యెఱింగింపు కర్ణ ♦ పథరమ్యముగాన్. 130

—●●◆అకృతవ్రణుఁడు ధర్మరాజునకుఁ బరశురాముని మహిమ చెప్పుట◆●●—

వ. అని యడిగిన ధర్మరాజునకు నకృతవ్రణుం డిట్లని చెప్పెఁ గన్యాకుబ్జంబున గాధియను
రాజుకూఁతు సత్యవతి యనుదాని భృగుపుత్త్రుం డగుఋచీకుం డనుమహాముని
వివాహార్థి యై గాధి నడిగిన నమ్మునివరునకు వాఁ డిట్లనియె. 131

సీ. ఒక్కకర్ణంబు నీ ♦ లోత్పలశ్యామ మై, తను వెల్లఁ * గలహంస ♦ ధవళ మైన
యిట్టిగుఱ్ఱములు వే ♦ యిక్కన్య కుంకువ, యీ నోపు దేని ము ♦ నీంద్ర దీని
నమరంగఁ బెండిలి ♦ యగు మిది మాకుల, ధర్మంబు నావుడుఁ ♦ దరుణిఁ బెండ్లి
యగువేడ్క భార్గవుఁ ♦ డప్పుడ వరుణేంద్రు, పాలికిఁ జని వానిఁ ♦ బడసి తెచ్చె
నవనినాథ గంగ ♦ యందుఁ గన్యాకుబ్జ। పురవరంబునందుఁ ♦ బుట్టె నట్టి
హయసహస్ర మమల ♦ మై నాఁటఁగోలెను। నశ్వతీర్థ మనఁగ♦నయ్యె నదియు.

వ. ఋచీకుండును గాధికి నిచ్ఛాసమంబు లైనహయంబుల నిచ్చి వానికూఁతు సత్యవతిం
బాణిగ్రహణవిధిం బరిగ్రహించి సుఖం బున్నఁ గన్యాకుబ్జంబునకు భృగుఁడు వ
చ్చి వారలచేతం బూజితుం డై కొడుకునుం గోడలిం జూచి సంతుష్టుం డై యొక్క
నాఁడు కోడలి కిట్లనియె. 133

క. లలితాంగి యేను నీగుణ। ముల కతితుష్టుండ నైతి ♦ ముద మొనరఁగ ని
మ్ముల నిచ్చెద వేఁడుము నీ। † వలయువరం బనిన సత్య♦వతి యిట్లనియెన్. 134

వ. దేవా నీప్రసాదంబున నా కొక్కకొడుకును మజ్జనని కొక్కకొడుకు నుదయింపవ
లయు నని మ్రొక్కినం గరుణించి భృగుండు నీకోరినయట్ల యగు ఋతుస్నాత వల
యి నీవు మేడిమ్రానిం గౌఁగిలించుకొనుము నీజనని నశ్వత్థంబుఁ గౌఁగిలింపం
బనుపు మనిన నయ్యిద్దఱుఁ దదాలింగనవిపర్యయంబు చేసిన నెఱింగి భృగుండు
గోడలి కిట్లనియె. 135

ఉ. పుత్త్రుఁడు నీకు బ్రహ్మకుల ♦ పూజ్యుఁడు పుట్టియు వాఁడు దారుణ
క్షత్త్రచరిత్రుఁ డై పరఁగు ♦ ‡ గర్వమునన్ మఱి నీసవిత్రికిన్
క్షత్త్రియుఁ డుద్భవిల్లియు న ♦ ఘుండయ కారణుఁడున్ మహాతపః
పాత్త్రుఁడు నై ధృతిం బడయు ♦ బ్రాహ్మణభావము భూరితేజమున్. 136

వ. అనిన సత్యవతి కృతాంజలి యై క్షత్త్రియాచారంబు దనపుత్త్రునకుం గాక పౌత్త్రున
కగునట్లుగా శ్వశురువలన వరంబు వడసి కతిపయకాలంబునకు గర్భిణి యై. 137

క. ఆదిమునిచరితుఁ బడసెఁ బ్ర। సాదసమన్వితు సుపుత్త్రు ♦ జమదగ్నిఁ జతు
ర్వేదంబుల § యందు ధను। ర్వేదమునందును నతిప్ర ♦ వీణు మహాత్మున్. 138

వ. ఆజమదగ్ని ప్రసేనజితుం డనురాజు కూఁతు రేణుక యనుదాని వివాహం బయి

* శశిహంస- † దలచు- ‡ సత్వమునన్- § యట్ల- అని పాఠాంతరములు.

దానియందు రుమణ్వ త్సుషేణ వసు విశ్వావసు రాము లనువారి నేవురు గొడు
కులం బడసి వనంబున నుగ్రతపంబుఁ జేయుచు నొక్కనాఁడు వన్యఫలంబులు దే
రం గొడుకులు వోయిన రేణుక వారిపిఱుందన పోయి యొక్కసరోవరంబునందు
సభార్యుం డయి జలక్రీడ లాడుచున్న వాని మార్తికావతపతియగు చిత్రరథుం డ
నురాజుం జూచి కామమోహితయై వ్యభిచరించిన దానిదుశ్చరితం బెఱింగి జమ
దగ్ని క్రోధోన్మాదపరవశుండై. 139

క. తనయుల నలువురఁ గ్రమమునఁ। బనిచెన్ జమదగ్ని దనదు • భార్య వధింపన్
జననీఘాతము పాతక। మని వారలు వలుక కుండి • రత్యవహితులై. 140

క. కడు నలిగి యమ్మునీంద్రుఁడు। గొడుకులకును శాప మిచ్చె • ఘోరాటవిలో
జడమతి మృగపక్షులయి। ట్లుడుగక యజ్ఞానవృత్తి • నుండుం డనుచున్. 141

వ. మఱియు నిశితపరశుహస్తు రాముం జూచి దీని వధియింపు మని పంచిన వాఁడు
గురువచనంబునఁ దల్లిం దత్క్షణంబున వధియించిన. 142

క. శమితనిజక్రోధుం డై। జమదగ్ని దనూజుసాహ • సమునకుఁ దనవా
క్యము లంఘింపమికిఁ బ్రస। న్నమనస్కుండై తనూజు • నకు నిట్లనియెన్. 143

వ. నావచనంబున నతిదుష్కరం బైనకార్యంబుఁ జేసితి నీకిష్టం బైన వాని నెల్లను వేఁ
డు మిచ్చెద ననిన రాముండు సంతుష్టహృదయుం డై మదీయజనని దోషవిముక్త
యై జీవించి యుండునట్లును సహోదరులు శాపవిముక్తులయి యెప్పటియట్ల యుం
డునట్లును సమరంబున నాకప్రతిహతశక్తియు దీర్ఘాయువుం గాఁ బ్రసాదింపుం డ
ని తండ్రివలనం దనయభిమతంబులు వడసియుండునంతఁ గొండొకకాలంబున.

చ. అమితబలుండు హైహయుఁ డ • హర్పతి తేజుఁ డజేయబాహువి
క్రముఁడు సహస్రబాహుఁ డనఁ • గా విదితుం డగువాఁడు తద్వనాం
తమున మృగవ్యఖిన్నుఁ డయి • తా జమదగ్ని మహామునీంద్రునా
శ్రమమున కేఁగుదెంచె బహు • సైన్యముతో నధికశ్రమార్తుఁడై. 145

వ. అందు మునివరుచేతం బూజితుం డయ్యును వాఁడు దనరాజ్యమదంబున మెచ్చక
యయ్యాశ్రమవాసుల కవమానంబు సేసి యందులవృక్షంబు లెల్ల విఱిచి జమదగ్ని
హోమధేనువును దానివత్సంబునుం బట్టికొని పోయిన నప్పు డవ్వనంబుననుండి
సమిత్కుశఫలంబులు గొని వచ్చినరామునకు జమదగ్ని యిట్లనియె. 146

క. వినవయ్య కార్తవీర్యుఁడు। మనధేనువుఁ బట్టికొని స • మర్థుం డయి పె
ల్చనపోయె నేమి సేయుద। మనవుడు రాముండు విని మ • హాక్రోధమునన్.

క. గురువచనబోధితుం డై। సరభసగతి వానిపిఱుందఁ • జని తద్బలమున్
శరవృష్టి ముంచి చం పె న। పరిమితలయకాలమేఘ • పటలము వోలెన్. 148

వ. మఱియును. 149

పరశురాముఁడు కార్తవీర్యునిఁ జంపుట

చ. బలిమి నశేషలోకపరి ♦ భావిమహాద్భుతశౌర్యసంపదం
బొలుచుసహస్రబాహుకర ♦ ముల్ గులిశాతినిశాతబాణధా
రల నతివీరుఁడై తునిమి ♦ రాముఁ డరాతులకున్ భయంబుగాఁ
గలహములోన వాని నతి ♦ గర్వితుఁ జంపెఁ బరాక్రమంబునన్. 150

వ. అంతం గార్తవీర్యునిపుత్రులు బద్ధవైరు లై రామరహితం బయినజమదగ్న్యాశ్ర
మంబునకు వచ్చి యందు. 151

మ. మునులం దిట్టుచుఁ బుష్పవృక్షతతి ని ♦ ర్మూలించుచుం గ్రూరు లై
యనవద్యున్ జమదగ్నిఁ బట్టి బలిమిన్ ♦ హా రామ హా రామ యం
చును నాక్రోశము సేయుచుండఁగ మునుల్ ♦ శోకింప ధర్మాత్ము న
మ్మునిముఖ్యున్ వధియించి రాగ్రహమహా ♦ మోహాంధు లై హైహయుల్. 152

చ. వఱలఁగ రాముఁ డంత నన ♦ వద్యుఁడు వచ్చి * మహాప్రలాప యై
యఱచుచు నున్నతల్లిని గృ ♦ తాంతవశీకృతుఁ డైనతండ్రి నొ
క్కెడఁ గని తీవ్రశోకపరి ♦ ఖేదహతుం డయి తత్ప్రకార మం
దెఱిఁగి ముహూర్తమేనియు స ♦ హింపఁగ నోపక క్రోధదీప్తుఁ డై. 153

చ. అనఘు † ని వీతరాగుఁ గరు ♦ ణాత్ముఁ బ్రశాంతు ‡ నిరాగసున్ మహా
మునివరుఁ జూచి చూచి యధ ♦ ముల్ వధియించిరి దీనఁ జేసి దు
ర్జను లగు చున్నక్షత్రియులఁ ♦ జంపుదు నంచుఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసె భూ
వినుతుఁడు జామదగ్న్యుఁ డతి ♦ వీరుఁడు లోకభయంకరాకృతిన్. 154

వ. ఇట్లు కృతప్రతిజ్ఞుం డై క్షత్రియుల నెల్ల వధియించి దిగ్దంతిదంతార్గళాభరణీభూత
మహీచక్రంబు సాధించి విధివిహితవిధానాధ్వరుం డై కశ్యపునకు దక్షిణగా నిఖిల
భూవలయంబు నిచ్చి నిస్సంగుం డై మహేంద్రపర్వతంబునం దపోనిత్యుం డై యు
న్నవాఁడని పరశురామచరితంబు సెప్పిన విని ధర్మజుం డనుజబ్రాహ్మణసహితుం
డై మునిగణోపదేశంబునం జతుర్దశినాఁడు పరశురాముం జూచి పరమభక్తిం
బూజించి తత్ప్రతిపూజితుం డై దక్షిణదిక్కునకుం జని. 155

క. భూవిదితం బై త్రిభువన। పావనమై త్ర్యంబకప్ర ♦ భవ మైనజలౌ
ఘావలిఁ బవిత్ర మగుగో। దావరిఁ బుణ్యనదిఁ గనియె ♦ దక్షిణగంగన్ 156

శా. గోదేవక్షితిదేవభక్తిపరుఁ డై ♦ గోదావరీస్నాతుఁ డై
గోదానంబులు హేమదానములుఁ బె ♦ క్కుల్ రత్నదానంబులున్
భూదేవోత్తమపూజ సేయుచు జగ ♦ త్పూజ్యుండు ధర్మాత్మజుం
డాదిత్యాభుఁ డనేకతీర్థశతసే ♦ వాసక్తిఁ బుణ్యాత్ముఁ డై. 157

వ. ద్రవిడదేశంబున నగస్త్యతీర్థం బాడి యందుఁ దొల్లి యర్జునుచేసినగోసహస్రనా

---

* బహు- † ననాతతాయి- ‡ ననాహతుల్- అని పాఠాంతరములు.

నావిధదానంబులు విని వానిం బ్రశంసించుచుం జని శూర్పారకంబను తీర్థంబు
నం బర్వతోత్సేధం బయినపరశురామవేదిం గని సముద్రతీరంబునకుం జని ప్రభా
సతీర్థంబునం బండ్రెండు దినంబులు పంచాగ్నిమధ్యంబునం బవనాంబు భక్షకుం
డై ధర్మజుండు దపంబు సేసిన. 158

గీ. దాని నెఱిఁగి రామ ♦ దామోదరులు వృష్ణి। వరులతోడఁ బ్రీతి ♦ నరుగుదెంచి
కనిరి సకలతీర్థ ♦ గమనపథక్లేశ। కృశులఁ బాండుసుతుల ♦ విశదయశుల. 159

క. చీరాజినధారుల నవి। కారతపోయశులఁ జూచి ♦ కడుదుఃఖితు లై
వారిజదళాక్షి ద్రౌపది। నూరార్చి రుదారహితమృ ♦ దూక్తుల నొప్పన్. 160

వ. వారికి ధర్మతనయుండు దమవనవాసతీర్థగమనాయాసంబును నర్జునుదివ్యాస్త్ర
లాభంబును నింద్రునొద్ద నాతనియునికియుం జెప్పిన విని రాముండు గృష్ణాదు లైన
వృష్ణివరుల కిట్లనియె. 161

సీ. మతిహీనుఁ డై తన♦సుతులపల్కులు విని, ధృతరాష్ట్రుఁ డీపాండు♦సుతులఁ బాప
భీరుల నపగత ♦ ధారుణీరాజ్యులఁ, జేసి యుగ్రారణ్య ♦ వాసగతులఁ
గావించె నిది ధర్మ ♦ వే విచారవిహీనుఁ, డయ్యె భీష్మాదులు ♦ నెయ్యమున ని
వారింపఁ గావిన ♦ నేరఁడు దృఢసత్య, రతులకు దేవని ♦ ర్మితుల కహిత
మాచరించుచున్న ♦ నీచదుర్యోధనా। దులకు వర్ధనంబు ♦ నలఘు లైన
పాండునందనులకు ♦ దండితారుల కవ। ర్ధనము నిట్లు చేయఁ ♦ దగునె విధికి. 162

క. ధరణీతలంబు నిర్ధా। ర్తరాష్ట్రముగఁ జేసి యనఘు ♦ ధర్మైకధురం
ధరు ధర్మతనూజు వసుం। ధర కధిపతిఁ జేయ కుండఁ ♦ దగునే మనకున్. 163

వ. అనిన బలదేవునకు సాత్యకి యిట్లనియె. 164

చ. అనుపమశౌర్యవంతులు న ♦ నంతబలాఢ్యులు నీవు నీజనా
ర్దనుఁడును సాంబసారణులు ♦ దర్పకవీరుఁడు నుండఁ బాండునం
దనులు సుయోధనాదులకృ ♦ తంబున రాజ్యము గోలుపోయి యి
వ్వనమున నుండఁగాఁ దగునె ♦ వన్యఫలాశను లై విహీనులై. 165

తరలము. అహితచిత్తవిదారణక్రియ ♦ లందుఁ బ్రౌఢము లై జగ
త్కుహర మంతయు మ్రోయుచుండఁగ ♦ ఘోరయాదవసైన్యస
న్నహనదుందుభినాదముల్ గగ ♦ నంబు దిక్కులు నిండ దు
స్సహముల య్యెడు ధార్తరాష్ట్రుల ♦ సైన్యవీరభటాలికిన్. 166

మ. ఘనమై నీపృథుబాహులాంగలముఖా ♦ ఘాతంబులోడన్ జనా
ర్దనశార్ఙ్గచ్యుతసాయకావలియుఁ గం ♦ దర్పేషుజాలంబు నీ
యనిరుద్ధోగ్రశిలీముఖాలియు మదీ ♦ యాస్త్రౌఘమున్ ధార్తరా
ష్ట్రనికాయోత్తమకాయఖండనపటి ♦ ష్ఠం బయ్యెడుం బోరిలోన్. 167

వ. కేకయ సృంజయ పాంచాల వృష్ణి భోజాంధక వీరులుం గృష్ణానుమతు లయి యుద్ధంబున ధృతరాష్ట్రపుత్రులను భీష్మ ద్రోణ కర్ణాదులను వధియింతురు ధర్మరాజు దమ్ములుం దానును సమయాబ్దంబులు సలిపి రాజ్యాభిషిక్తుం డగునంతకు నతిరథు నభిమన్యు నఖిలరాజ్యరక్షకుం జేసి యుండుద మనిన సాత్యకిపలుకుల కనుకూలుం డయి వాసుదేవుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె. 168

ఉ. ఈతఁడు పల్కినట్ల ధర ♦ ణీశ్వర నీరిపులన్ మహాబలో
పేతులఁ బోరఁ జంపుదు ర ♦ భేద్యులు వీరలు మీకు భూత ధా
త్రీతలరాజ్య * మెల్ల నగుఁ ♦ దెల్లము నావుడు ధర్మనందనుం
డాతతకీర్తి యిట్లనియె ♦ నమ్మురవైరికి సీరపాణికిన్. 169

ఉ. మీదయ మాకుఁ గల్గఁగ న ♦ మిత్రుల నోర్చుట యెంతపెద్ద ధ
ర్మోదయనిత్యబుద్ధులను ♦ నుత్తమకీర్తుల నొప్పు ద్రోణ భీ
ష్మాదులసన్నిధానమున ♦ నమ్మెయిఁ బల్కినపల్కు దప్పఁ గాఁ
గా దని ధర్మనందనుఁడు ♦ గ్రమ్మఱిచెన్ యదువీరకోపముల్. 170

వ. అంత నయ్యాదవులు పాండవుల వీడ్కొని పోయి రిటఁ బాండవులు సోమవిఃశ్రిత మైనపయోష్ణియందుఁ గృతస్నానులయి యున్న నందు ధర్మరాజునకు రోమశుం డిట్లనియె. 171

క. మనుజేంద్ర దీనితీరం। బున నృగుఁ డనురాజు యజ్ఞ ♦ ములఁ జేసిన నం
దనిమిషపతి తృప్తుండై। దనుజులఁ దెగటార్చె ఘోర ♦ తరశస్త్రములన్. 172

వ. మఱియు నిందుఁ దొల్లి యాశాపూరితయశుండై గయుండు హిరణ్మయంబు లయిన చషాల స్థాలీ చమస పాత్రీ యూప స్రుక్స్రువంబులను దేవస్థాపితంబు లయిన యూపంబుల నేడశ్వమేధంబులు సేసి యసంఖ్యాతు లయినఋత్విజులను సదస్యులనుం బూజించి సువర్ణమయగోదానంబు లనేకంబులు బ్రాహ్మణుల కిచ్చి యక్షయంబు లయినయింద్రలోకసుఖంబులం బడసెఁ బయోష్ణియందుఁ గృతస్నానులైనవారు దేవసాయుజ్యంబుఁ బడయుదు రని చెప్పుచుం జని సర్మదాస్నానంబుఁ జేసి వైదూర్యపర్వతంబుఁ గని రోమశుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె నిది త్రేతాద్వాపరసంధి నీసరోవరతీరంబున † సంయాతి యజ్ఞప్రదేశంబు మఱియు నిందు భృగుపుత్రుం డయినచ్యవనుండు సంయాతి యనురాజుకూఁతు సుకన్య యను దాని వివాహంబయి వానియజ్ఞంబున నింద్రునాదరింపక యశ్వినుల సోమపీథులంజేసె ననిన నది యెట్లని యడిగిన ధర్మజునకు సౌకన్యాఖ్యానంబు సవిస్తరంబుగా రోమశుం డిట్లనియె. 173

రోమశుఁడు ధర్మజునకు సౌకన్యాఖ్యానంబు చెప్పుట

క. ఇక్ష్వాకులనిసమీపంబునఁ। బెక్కుగువేలేండ్లు తపము ♦ భృగుసుతుఁడు గరం

---

* మెల- అని పా॥ రము. † దీనికి బదులు సంస్కృతమున "శర్యాతి" యని యున్నది.

బక్కఁజముగ నొనరించెను। * వెక్కసముగ నియతితోడ ♦ విగతాశనుఁడై. 174

క. అమ్ముని దేహము వల్మీ। కమ్మునఁ గప్పంగఁ బడి ని ♦ కటవల్లీగు
ల్మమ్ములు పైఁ బ్రాఁకిన నని యమ్మును నేర్పడక యుండె ♦ నవ్వనభూమిన్. 175

వ. అంతం బెద్దగాలంబునకు సంయాతి యనురాజు దన చతుస్సహస్రదేవీనివహంబు తోడఁ దత్సరోవరంబున విహరింప నరిగిన నాతనికూఁతురు సుకన్య యనునది యిష్టసఖులతోఁ గ్రుమ్మరుచున్న నవ్వల్మీకంబునందు. 176

క. విద్యుల్లతాంగి భార్గవు। నుద్యన్నయనములు మెఱయు ♦ చున్నను విలస
త్ఖద్యోతద్యుతు లోయని। సద్యస్సంజాతబుద్ధి ♦ సంభ్రమ యగుచున్. 177

వ. అప్పుడప్పుట్ట త్రవ్వించిన నలిగి నిమీలితలోచనుండై చ్యవనుండు సంయాతి సైన్యంబుల కెల్ల మూత్రపురీషనిరోధంబుఁ జేసిన నది దనసైన్యాపరాధంబున న య్యెఁ గా వగచి వాఁడెల్లవారి నడిగి తత్కారణం బెఱుంగ నేరక చింతాపరుం డై యున్న తండ్రికడకు వచ్చి సుకన్య యిట్లనియె. 178

గీ. మిన్న మిడుఁగుఱులట్టులై ♦ మెఱసి రెండు। మెఱుఁగులొకపుట్టలోనున్న ♦ నెఱుఁగ కేను
బుట్టత్రవ్వించి యారెంటి ♦ పొడవుఁ గాన। కడిగి వచ్చితి విస్మయ ♦ పడి మనమున.

వ. ఈ సైన్యనిరోధంబున కిది నిమిత్తం బగునో యనిన సంయాతి యప్పుడాపుట్టయొద్ద కు వచ్చి యందుఁ దపఃక్లేశత్వగస్థీభూతశరీరు నతివృద్ధు భార్గవుం గని సమస్కరించి యిట్లనియె. 180

క. అమితం బగువిూతపమున। హిమ మెఱుఁగక యిట్లు చేసె ♦ నిది దీని సహింపుము దయ మత్సైన్యనిరో। ధము వాపుమ యెఱుక గలరె ♦ తరుణులు ధరణిన్.

వ. అనిన భార్గవుండు కరుణించి యతిశయరూపయౌవనగర్వితయైన యాకన్యకం బరిగ్రహించి కాని సహింప ననిన సంయాతి దనకూఁతు నమ్మునివరున కిచ్చి నిజసైన్యనిరోధంబు వాపికొని చనిన. 182

గీ. పతికిఁ బరమభక్తిఁ ♦ బరిచర్య సేయుచు। నొనరఁగా సుకన్య ♦ యుండు నంత
నాలతాంగికడకు ♦ నశ్వీను లేతెంచి। త మ్మెఱుంగఁ జెప్పి ♦ దాని కనిరి. 183

వ. అవ్వా నీ వెవ్వనికూఁతుర వెవ్వనిభార్యవని యడిగిన నేను సంయాతికూఁతుర భార్గవుం డయిన చ్యవనునిభార్య నని చెప్పిన విని వారలు నగి యక్కటా యిట్టి రూపవిభవంబులు వడసి కామభోగబాహ్యుఁ డయినవృద్ధు భార్గవుని వరియించి నీ జవ్వనం బెల్ల వృథ చేసితి వింక నైనను నీవ యోరూపంబులకుం దగినవార నేము దే చ్చేదము వాని వరియింపు మనిన నప్పలుకులు సహింప నోపక సుకన్య యశ్వినుల కిట్లనియె. 184

గీ. చ్యవనుసంయ నాకు ♦ సంతతప్రీతి యై। యుండ నిట్లు పల్కు ♦ టుచిత మగునె
యని నిజేశ్వరునకు ♦ నప్పుడు వారల। పలుకు లెల్లఁ జెప్పఁ ♦ బంకజాక్షి. 185

* పక్కఁ(రా)క యమనియమసంతతవ్రతరతుఁ డై - అని పాఠాంతరము.

వ. చ్యవనుండు దానిపాతివ్రత్యంబునకు సంతసిల్లి వారల పలుకుల కొడంబడు మని
పంచిన నది పతిచేత ననుజ్ఞాతయై చని నాపతి నవయౌవనపరుం గావింపుం డనిన
నశ్వినులప్పు డక్కొలను సొచ్చిరి భార్గవుండును వారితోడ సరఃప్రవేశంబు సేసి
నిట్లు మువ్వురు నవయౌవను లయి సుకన్యకడకు వచ్చి నిలిచి మాయందు నీవల
యువానిని వరియింపు మనిన నది తనపతి యైనభార్గవుని వరియించె నంత నశ్వి
నుల కతిప్రీతుం డయి చ్యవనుం డిట్లనియె. 186

—••◆చ్యవనుఁ డశ్వినుల సోమపీథులఁ జేయుట◆••—

గీ. ఏను మీకారణంబున♦నెలమి లబ్ధ। యౌవనుఁడ నైతి * నిప్పుడే♦ననఘ మిమ్ము
సోమపీథులఁ జేసెద ♦ సురవిభుండు। సూచు చుండఁగ సంయాతి ♦ సుక్రతువున.

వ. అని చెప్పిన నశ్వినులు సంతసిల్లి యరిగి రట సంయాతి భార్గవుజరాభారపరిత్యా
గంబు విని విస్మితుం డై యల్లునిం గూఁతుం జూడవచ్చిన నాతని సత్కృతుం జేసి
భార్గవుం డిట్లనియె. 188

క. విదితముగ నిన్నుఁ జేయిం। చెదఁ గ్రతువు ధరాధినాథ ♦ చేయుము నీ క
భ్యుదయం బగు సంభారస। ముదయము సమకట్టు మనిన♦మునివచనమునన్. 189

క. అనఘుఁడు సంయాతి మఖం। బొనరించె విధిప్రయోగ ♦ యుతముగ నం ద
శ్వినులకు సోమం బీఁ బో। యిన భృగుపుత్త్రునకు నలిగి♦యింద్రుం డనియెన్. 190

క. వీ రిద్దఱు సోమార్హులు। గా రమరుల వెజ్జు లిది య ♦ కర్తవ్యము బృం
దారకులు గానివారికి। వారింపక సోమ మిచ్చు ♦ వారుం గల రే. 191

వ. అనిన నింద్రువచనం బాదరింపక చ్యవనుం డశ్వినుల సోమపీథులం జేసిన దాని స
హింపక యింద్రుం డలిగి. 192

క. జృంభించి వజ్ర మెత్తిన। జంభాంతకు వజ్రయుతభు ♦ జస్తంభమ్మున్
స్తంభించి యతనిఁ బటుసం। రంభంబునఁ జంపఁ గడఁగి ♦ రౌద్రాకృతితోన్. 193

క. చ్యవనుఁడు వేల్చిన నందు। ద్భవమై కృత్యకుఁ డపార ♦ బలయుతుఁడు మహా
జవుఁడు మదుం డనురాక్షసుఁ। డవనిచరద్యుచరభీక ♦ రాకారుం డై. 194

వ. ఇట్లుద్భవించి దశసహస్రయోజనాయామంబు లైనబాహుదండంబులును శత
శతయోజనాయామంబు లైనచతుర్దంష్ట్రింబులును దశయోజనాయామంబు లై
న దశనంబులును శశిరవిమండలసదృశంబు లైననయనంబులును దిగ్వ్యాసభోభా
గ సంపూర్ణం బైనశరీరంబునుం గలిగి భూమియం దొక్క హనువును దివంబున
నొక్క హనువునుఁగా వదనగహ్వరంబు దెఱచి జగజ్జనసంత్రాసనవ్యగ్రసంచలనం
బైనదీర్ఘజిహ్వ నధరోష్ఠపుటంబు నాకుచు నత్యుగ్రనాదంబున దిక్కులు వ్రయ్య
నార్చుచు వచ్చుమహారాక్షసుం జూచి సురేంద్రుండు వెఱచి భార్గవస్తంభితభు
జుండు గావున వాని నెద్దియుం జేయనేరక చ్యవనునొద్దకు వచ్చి కృతాంజలియై

---

* ధన్యుండ నైతి మిమ్ము- అని పాఠాంతరము.

మునీంద్రా నీతపోవీర్యమహత్త్వంబు మిథ్య యగునే యశ్వినులు నేఁడు మొద
లుగా సోమార్హు లగుదురు నీవు నాకుఁ బ్రసన్నుండవై క్షమియింపు మనిన. 195

క. మునినాథునలుకతోడన। యనిమిషపతివజ్రయుతమ ♦ హాభుజసంస్తం
భన ముడిగె నంత భృగునం। దను వీడ్కొని యింద్రుఁ డరిగెఁ♦దనపురమునకున్.

వ. మదరాక్షసుండు నాక్షణంబ చ్యవను నుపదేశంబున మద్యస్త్రీమృగయాక్షం
బుల నాశ్రయించె నశ్వినులు సోమపీథులై దివంబున కరిగి రిట్లు భార్గవుం డైనచ్య
వనుండు దనతపోమహత్త్వంబు నందుఁ బ్రకాశింపఁజేయుటం జేసి నాటంగోలె న
ది యార్చీక పర్వతంబునాఁ బరఁగె నని రోమశుండు సెప్పిన నందుల పుణ్యసరోవ
రంబునం గృతస్నానులై పాండవు లరిగి రంత శంతను శునక నరనారాయణ విధా
తృ తపోవనస్థానం బై దేవర్షి నివాసం బైనసైంధవారణ్యంబునం జంద్రసరోవరంబు
నందు రోమశనియుక్తులై స్నానంబు చేసి యతిథులం బూజించి చని యమునాన
దిఁ గని రంత వారలకు రోమశుం డిట్లనియె. 197

మాంధాతృచరిత్రము

క. ఇది యమున యనుమహానది। త్రిదశనదీనిభము దీని ♦ తీరమున జగ
ద్విదితుఁడు మాంధాతృఁడు సం।పదఁ గ్రతువులఁ జేసెఁ దొల్లి♦బహువత్సరముల్.

వ. అనిన మాంధాతృజన్మంబును వాని చరితంబును వినవలతుం జెప్పుమని యడిగిన
ధర్మరాజునకు రోమశుం డిట్లనియె. 199

ఉ. పీకున నశ్వమేధములు ♦ వే యొనరించినపుణ్యశీలుఁ డి
క్ష్వాకుకులోద్భవుండు బల ♦ వంతుఁ డనంతయశుం డవార్య వీ
ర్యాకరుఁ డుత్తముండు యువ ♦ నాశ్వుఁ డపత్యము లేమిఁ జేసి దుగ
ఖాకులుఁడై ప్రధానవరు ♦ లందు సమర్పితరాజ్యభారుఁ డై. 200

వ. భృగునాశ్రమంబునకుం జని పుత్రకాముం డై పెద్దకాలం బమ్ముని నుపాసించిన న
య్యువనాశ్వుం గరుణించి భృగుండు పుత్రకామేష్టిఁ జేసి యందు మంత్రపూతజ
లపూరితం బైనకనకకలశంబు వడసి దాని రక్షించియుండ ఋత్విజులం బంచిన.

గీ. * రాత్రి జాగరణభ ♦ రశ్రాంతులైవారు। నిద్రఁ బొంది యుండ ♦ నీరువట్టి
ధారుణీశ్వరుండు ♦ తన్మంత్రకలశోద। కంబు లెల్లఁ ద్రావెఁ♦గడుపు నిండ. 202

వ. దాని నెఱింగి భృగుండు యువనాశ్వుం జూచి నీకుం బుత్రార్థంబుగా మదీయత
పోవీర్యలబ్ధం బైనయిమ్మంత్రజలంబు నీ భార్య కీ నున్నచో నీ వధికపిపాసాపరుండ
వయి యుపయోగించి యకృత్యంబుఁ జేసితి దైవకృతం బెవ్వరికిం దప్పింప నశక్యం
బు దీనం జేసి నీకు గర్భంబై యింద్రసదృశుం డైనపుత్త్రుం డుద్భవించు ననిన విని
యువనాశ్వుండు దనపురంబునకుం జని యున్నంత నూఱేండ్లకు యువనాశ్వును
దరగోళంబున వామభాగంబు భేదించుకొని బాలార్క తేజుం డైనబాలకుండు వె

---

* జాగరమునవారు శ్రాంతులై యారాత్రి- అని పాఠాంతరము.

లువడిన నక్కొడుకుం జూడ నిందుఁడు వచ్చి వాని వదనంబున నిజప్రదేశిని పెట్టి
యమృతమయం బగుదీనిం ద్రావు మనిన నయ్యిందుఁ వచనంబున నమరు లెల్ల
నక్కుమారునకు మాంధాతృం డనునామంబుఁ జేసి రట్లు సురేంద్రసంవర్ధితుండై.

గీ. ధ్యానమాత్రనచేసి వే ♦ దములు సర్వ। శాస్త్రములు ధనుర్వేదము ♦ సకలదివ్య
సాయకప్రయోగంబులుఁ♦జక్క వచ్చి।పొందె మాంధాతృఁడ్రిభువన♦పూజ్యతేజ.

వ. మఱియు నమ్మాంధాతృండు మహేంద్రుచేత మహీరాజ్యంబున కభిషిక్తుండై చ
క్రవర్తియై శక్రునర్ధాసనం బెక్కి యజగవం బనుధనువును దివ్యాస్త్రంబులు న
భేద్యకవచంబును ధరియించి నిఖిలలోకజైత్రుండై సంపూర్ణదక్షిణక్రతువు లనే
కంబులు చేసి పద్మసంఖ్యగోదానంబుల బ్రాహ్మణులం దనిపి నిజశాసనంబునఁ బ్ర
జల నెల్ల నిలిపి. 205

మధ్యాక్కర. భూమి కనావృష్టి యైనఁ గడునల్గి ♦ పురుహూతుతోడ
భీమసంగ్రామంబుఁ జేసెఁ దనదివ్య ♦ పృథుసాయకముల
సామజావలి నేయునట్లు మేఘసం ♦ చయముల నేసి
భూమివర్షము గురియించెఁ దగసస్య ♦ ముల్ వృద్ధిఁ బొంద. 206

వ. ఇది యమ్మాంధాతృయజనస్థానంబు మఱి యిక్కురుక్షేత్రంబునందు సరస్వతీతీ
రంబున సోమకుం డనువాఁడు యజ్ఞంబుఁ జేసి పుత్రశతంబుఁ బడసె ననిన నది
యెట్లని ధర్మజుం డడిగిన రోమశుం డిట్లనియె. 207

సోమకుం డను రాజర్షి చరిత్రము

క. సోమకుఁ డను రాజర్షి మ। హామఖ మొనరించి జంతుఁ ♦ డనునొక్కసుతున్
భూమీశ పడసె నాతని। భామలు నూర్వురును గొడుకుఁ ♦ బరమప్రీతిన్. 208

క. తమతమపుత్త్రుఁడుగాఁ జి। త్తములం జేకొని దయను బ్ర ♦ థగ్భావము లే
క ముదంబునఁ బెంచిరి లో। కమున జనులు చోద్యమందఁ♦గాఁ గడువేడ్కన్. 209

వ. ఒక్కనాఁడ బ్బాలకుకురువు చీమ గుట్టినఁ దద్వేదన సహింప నోపక యేడ్చుచున్న
వానికడకుఁ దల్లు లందఱు నేతెంచి యేడ్చిన నాధ్వని విని సంభ్రమించి సోమ
కుం డంతఃపురంబునకుం జని కొడుకు నూఱార్చి సభాస్థితుండై మంత్రులకు ఋత్వి
జునకు నిట్లనియె. 210

గీ. కోరి యొక్కకొడుకుఁ ♦ గొడుకుఁగా నేనెట్లు। నమ్మి యుండ నేర్తు ♦ నాకు సతులు
శతము గలిగి యుండ♦సంతాన మల్పమై। యునికి మీకుఁ జూడ♦నుచిత మగునె.

వ. అనిన వానికి ఋత్విజుం డిట్లనియె. 212

గీ. ధరణినాథ నీభార్యాశ ♦ తంబునందుఁ। బరఁగ నూర్వురు పుత్రులఁ ♦ బడయు నీకు
నభిమతం బేనిఁ దగుఁ దగ♦దనక నీవు। కడఁగి నాచేయఁ బంచిన♦క్రతువు సేయు.

వ. ఈ జంతుం బశువుగా వధించి తత్పశుహవ్యంబుల హవ్యవాహునిం దనిపిన దాన నీ
నూర్వురుభార్యలకు నూర్వురుకొడుకులు పుట్టుదు రం దగ్రజుం డైనజంతుండు

సౌవర్ణలక్షణలక్షితసవ్య వామపార్శ్వుండై యుదయించు నని చెప్పి ఋత్విజుండు సోమకునిచేత ననుజ్ఞాతుండై. 214

క. తనయు విశసించి తద్వస। గొని వేల్చినఁ జూచి యార్తి ♦ గూరిన నాదం
బున నేడ్చిరి కడు నడలుచు। దనుమధ్యలు నూర్వురును సు ♦ తస్నేహమునన్.

క. ఇమ్ముగఁ దద్ధూమాఘ్రా। ణమ్మున గర్భములు దాల్చి ♦ నాతులు నవమా
సమ్ములు నిండఁగఁ గనిరి ము। దమ్మున జంతుప్రముఖను ♦ తప్రకరమ్మున్. 216

వ. అందు జంతునకు నందఱు తల్లులు నెప్పటియట్ల సమస్నేహలై యుండం బుత్రులు నూర్వురుం బెరిఁగి సమర్థులై యున్నఁ బెద్దకాలంబునకు ఋత్విజుండు పరలోకగతుండై ఘోరనరకానలంబున నెరియుచు నుండె నంత సోమకుండును దేహత్యాగంబు చేసి యమరలోకంబున కరుగువాఁడు ముందట నరకానలదందహ్యమానుం డయ్యెడు ఋత్విజుం జూచి యిట్లేల తీవ్రదుఃఖోపహతుండ వైతి వని యడిగిన వాఁ డిట్లనియె. 217

గీ. అవనినాథ నీకు ♦ నార్త్విజ్య మొనరించి। చూవె యిట్టినరక ♦ పావకమునఁ
బడినవాఁడ నీకు♦బహుపుణ్యలోకముల్। గలవు నన్నుఁ గావ♦వలయుఁ గరుణ.

వ. అనిన సోమకుండు ధర్మరాజుపాలికిం జని తచ్ఛాసనంబునం బుణ్యలోకంబులకుం బోవుచుండి యిట్లనియె. 219

క. నాకారణమున ఋత్విజుఁ। డేకాంతమ నరకమునకు ♦ నేగెడు వానిం
దోకొని పోయెద నని శుభ। లోకంబున కరిగెఁ ద్రిదశ ♦ లోకస్తుతుఁడై. 220

వ. ఇట్లు యజ్ఞపుత్రుం డైనసోమకుండు దనతపోయజ్ఞఫలంబున ఋత్విజు నరకవిముక్తుం జేసి పుణ్యలోకగతుం డయ్యె నిందుఁ దొల్లి ప్రజాపతి సహస్రవార్షికం బైనయిష్టాకృతంబను సత్త్రయాగంబుఁ జేసె నాభాగాంబరీషులు నిందు యజ్ఞంబులం జేసి పరమసిద్ధికిం జని రిది నహుషుయజ్ఞదేశం బిందు దశపద్మసంఖ్యధనంబుల నాతండు సదస్యులం బూజించె నిది సార్వభౌమయజ్ఞస్థానం బిది యయాతియజ్ఞాయతనంబు వానిసవనంబున కిందుఁ రిందు వచ్చె నిది రామహ్రదం బిది నరనారాయణస్థానం బిది ప్లక్షావతరణం బనుయమునాతీర్థం బిందు దేవతలును ఋషులును సారస్వతయాగంబుఁ జేసిరి దేవర్షి యైనసంవర్తుచేత రక్షితం బిందు భరతుం డనేకయాగంబులు నేసి సర్వలోకంబులుం జూచె నీవు నిందుఁ గృతస్నానుండవై సర్వలోకంబులుం జూడు మనిన ననుజసహితుండై ధర్మతనయుం డత్తీర్థంబున స్నానంబుఁ జేసి రోమశున కిట్లనియె. 221

శా. దేవర్షి ద్విజరాజలోకములు నా ♦ డి త్యాశ్వసల్లోకముల్
దేవాక్షీక్ష్యరుఁ జూచితిన్ మఱియు న ♦ ద్దేవేంద్రునొద్దన్ సగాం
డీవోద్దామమహాభుజార్గళుఁ గిరీ ♦ టిన్ సవ్యసాచిన్ యశ
శ్శ్రీవిభ్రాజితుఁ బార్థుఁ జూచితి జగ ♦ త్సేవ్యా మునీంద్రోత్తమా. 222

వ. అనిన రోమశుండు వెండియు ధర్మరాజున కిట్లనియె. 223

క. ఇది దక్షుమఖస్థానం। బిదియు సరస్వతి యనంగ ♦ నిలఁ బరఁగుమహా
నది యిందుఁ ద్రిదశతతితోఁ। ద్రిదశజ్యేష్ఠుండు సేసెఁ ♦ దివిరి మఖంబుల్. 224

వ. ఇది పంచయోజనప్రమాణం బైనప్రజాపతియజ్ఞవేది యిందు దేహత్యాగంబుఁ జేసి మర్త్యు లమర్త్యత్వంబుం బొందుదురు తొల్లి సరస్వతి నిషధదేశంబున భూమి సొచ్చి యిచ్చటఁ జమసోద్భేదంబునందుఁ గానంబడియె నిది సిద్ధతీర్థం బిందు లోపాముద్ర నగస్త్యుండు ప్రతిగ్రహించె. 225

గీ. ఇదియు విష్ణుపదంబు దా ♦ నిది విపాశ। యిదియుఁ గాశ్మీరమండలం ♦ బిది నిరస్త
మిదియుమానసద్వార మిం♦దిందు వంశ।పరశురాముండుమునుహంస♦పథముఁజేసె.

—••◆శిబియను రాజర్షి చరిత్రంబు రోమశుఁడు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పుట◆••—

వ. ఇక్ష్వాకులనం జైత్రమాసంబునందు మహామునులచేతం బూజితుండై యుమాసహితుం డైనయీశ్వరుండు వారికిం బ్రత్యక్షం బగుటయు నరుంధతీసహితుండై వసిష్ఠుం డిందుల వసియించె నిది భృగుతుంగం బను పర్వతం బిందు నౌశీనరుండు శిబి యనువాఁడు దొల్లి యజ్ఞంబు సేయుచున్న నిందాగ్నులు వానిమహాగుణంబు లెఱుంగ వేఁడి యింద్రుండు శ్యేనం బైన నగ్ని కపోతంబై శ్యేనభయంబునఁ గపోతంబు పఱతెంచి శిబిమఱువు సొచ్చిన దాని నెగిచికొని వచ్చి శ్యేనంబు శిబి కిట్లనియె. 227

గీ. నిన్ను సత్యనిత్య ♦ నిర్మలుఁ గా విందు। * ననఘ నీకుఁ బాడి ♦ యయ్య యిప్పు
డతిబుభుక్షితుండ ♦ నై యున్న నాకు నా। హారవిఘ్న మిట్లు ♦ లాచరింప. 228

వ. సర్వభూతంబులు నాహారంబునన జీవించి వర్ధిల్లు నిది నాకు భక్ష్యంబు గానినాఁడు బుభుక్షావేదనం జేసి ప్రాణవియోగం బగు నట్లయిన నాపుత్త్రులు భార్యయు జీవింప నేర రొక్కకపోతంబు రక్షించి పెక్కుజీవంబులకు హింస సేయుట ధర్మవిరోధంబు. 229

క. ధర్మజ్ఞు లైనపురుషులు। ధర్మువునకు బాధ సేయు ♦ ధర్మువు నెందున్
ధర్మముగా మదిఁ దలఁపరు। ధర్మువు సర్వంబునకు హి ♦ తంబుగ వలయున్. 230

వ. ఇక్కపోతంబు నాకు వేదవిహితం బైనయాహారంబు "శ్యేనాః కపోతాన్ ఖాదంతి" యను వేదవచనంబు గలదు గావున నిది నా కాహారంబు గావలయు నిమ్మనిన దానికి శిబి యిట్లనియె. 231

గీ. ప్రాణభయమునవచ్చి యి♦ప్పక్షి నన్ను। నాశ్రయించె నాశ్రితుఁ డెట్టి♦యధముఁ డయిన
విడువఁ డనినను నే నెట్లు♦విడుతు దీని। నాశ్రితత్యాగ మిది ధర్మ♦వగునె చెపుమ.

వ. నీవు పక్షివయ్యును ధర్మ మెఱింగినట్లు పలికితి శరణాగతపరిత్యాగంబునకంటె మిక్కిలి యధర్మం బొం డెద్ది నీయాఁకలి దీనన కాని యొంట ను పశమింప దే నీయ

* నట్టి- అని పాఠాంతరము.

త్నం బాహారార్థం బయ్యేనేని యిప్పు డివ్వనంబున మృగ మహిష వరాహ ఖగ మాంసంబులు దీనికంటె మిక్కిలిగాఁ బెట్టెద నిక్కపోతంబువలని యాగ్రహంబు విడువుము దీని నే నెట్లును విడువ ననిన శ్యేనం బిట్లనియె. 233

గీ. నాకు విహితభక్ష • ణం బిది యిప్పుడిఁ। బూని కావ నీకు • బుద్ధియేని
నవనినాథ దీని • యంతనీమాంసంబు। దూఁచి నాకుఁ బెట్టు • తొలఁగ కిపుడు.

చ. అనిన ననుగ్రహించితి మ • హావిహగోత్తమ యంచు సంతసం
బున శిబి తత్క్షణంబ యసి • పుత్రిక నాత్మశరీరకర్తనం
బనఘుఁడు సేసి చేసి తన • యంగమునం గలమాంస మెల్లఁ బె
ట్టినను గపోతభాగమ క • డిందిగ డించుచు నుండె నత్తులన్. 235

క. దానికి నచ్చెరువడి ధర। ణీనాథుఁడు తనువునందు • నెత్తురు దొరుఁగం
దాన తుల యెక్క నంత। న్వాని గుణోన్నతికి మెచ్చి • వాసవ దహనుల్. 236

వ. శ్యేనకపోతరూపంబులు విడిచి తమనిజరూపంబులఁ జూపి నీధైర్యశౌర్యాదిగుణంబు లనన్యసాధారణంబులు గావున నీకీర్తి నిత్యంబై శబ్దబ్రహ్మంబు గలయంతకాలంబును వర్తిల్లుచు నుండు నని శిబికి వరం బిచ్చి యిందాగ్నులు చని రిది యమ్మహాపురుషపుణ్యస్థానంబు మఱియు ననవరతఫలవృక్షంబులు గల యిది యాద్దాలకి యైన శ్వేతకేతుతపోవనం బిందు సరస్వతి మనుష్యస్త్రీరూపధారిణియై శ్వేతకేతుని సేవించె మాతుల భాగినేయు లైనయష్టావక్ర శ్వేతకేతు లిం దుగ్రతపంబుఁ జేసి రనిన నందష్టావక్రుమాహాత్మ్యంబు వినవలతు నని యడిగిన యుధిష్ఠిరునకు రోమశుం డిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి యేకపాదుం డను మునివరుండు తనవిద్యావిభవంబున సుజాత యనుదాని వివాహంబై వనంబున ఘోరతపంబుఁ జేయుచు ననవరతంబును శిష్యుల వేదంబులు చదివించుచున్నఁ బెద్దకాలంబునకు సుజాత గర్భిణియైనఁ దద్గర్భరంబున నున్నయర్భకుం డొక్కనాఁడు తండ్రి కిట్లనియె. 237

—••◆ రోమశుఁడు ధర్మజునకు నష్టావక్రుచరిత్రంబు చెప్పుట ◆••—

క. * ఎడపక యహములు రాత్రులు। వడిఁ గొని చదివింప నిట్లు • వలయునె శిష్యు
ల్గడు నిద్రలేమి నంతయు। జడమతు లై చదువుఁ దప్ప • జదువుచు నుండన్. 238

వ. అని యుపలంభించి పలికిన నలిగి యేకపాదుండు నీవధ్యయనంబునకు వక్రంబుగాఁ బలికితివి గావున నెనిమిదివంకలు గల శరీరంబుతో జన్మింపు మని కొడుకునకు శాపం బిచ్చిన. 239

గీ. అగ్నికల్పుఁడై మ • హాత్ముఁడు కడుపునఁ। బెరుఁగుచుండె నంత • సరసిజాక్షి
ప్రసవకాల మైనఁ • బతి కొక్కనాఁ డిట్టు। లనియెఁ బ్రసవభార • మునకు † వెఱచి.

క. ధరణిఁ గడుఁ బేదవారును। బురిటికి ఘృతతైలధాన్య • ములఁ జెచ్చెర ముం
దర సంగ్రహింతు రవి మన। కరుదుగ నతి దుర్లభంబు • లర్థము లేమిన్. 241

* ఎడఁబడక యహోరాత్రులు- † నలరి- అని పాఠాంతరములు.

వ. ఏమి సేయుదు నివ్విధంబున నీప్రసవక్లేశం బెట్లువాయుదు ననిన నేకపాదుండు ధనార్థియయి జనకరాజుపాలికిం జని వానియజ్ఞంబునందు వరుణపుత్త్రుం డైనవందితో వివాదంబు సేసి యోటువడి లజ్జామగ్నుం డై యున్న నిట సుజాత ప్రసూతియై యష్టావక్రుం గనియెఁ దత్కాలంబున నుద్దాలకుభార్య శ్వేతకేతుం గనియె నిట్లు మాతులభాగినేయు లిద్దఱు సవయస్కు లై పెరిఁగి పండ్రెండేం డ్లొక్కట నుద్దాలకునొద్దఁ జదివి యధ్యయనశూరు లై రందు. 242

గీ. తండ్రియనుచు నుద్దాలకుఁ♦దనకుఁ గరము। ప్రీతితో శ్వేతకేతుని♦భ్రాతయనుచు
ననఘచరితుఁ డష్టావక్రుఁ♦డనుదినంబు। నొంటెఱుంగక సుఖలీల♦నుండు నంత.

వ. ఒక్కనాఁ డుద్దాలకుకురు వెక్కి యున్నయష్టావక్రుం జూచి శ్వేతకేతుండు సహింపక నీ వేల మాయయ్య కురు వెక్కి యుండె దీవు వోయి మీయయ్యకురువున నుండు మని చేయి పట్టి యీడ్చిన నేడ్చుచుం దల్లికడకుం జని యష్టావక్రుం డిట్లనియె. 244

క. మాయయ్య యెవ్వ రెక్కడఁ। బోయెం జెప్పు మని తల్ల ♦ ముగ నడిగి తప
శ్శ్రీయుతుఁడు దండ్రికడకుం। బోయెం దనమామ నెయ్య ♦ మునఁ దోడ్కొనుచున్.

వ. ఇట్లష్టావక్రుండు దానును శ్వేతకేతుండును జనకరాజుయజ్ఞంబునకుం జని యందు దౌవారికనివారితులై మూకాంధబధిరపంగుస్త్రీబ్రాహ్మణసుప్రవేశం బగుచున్న రాజద్వారంబున మమ్ము విద్వాంసుల బ్రాహ్మణుల నేల వారించెద రనిన దౌవారికుం డిట్లనియె. 246

క. అలఘు లగువృద్ధవిద్వాం। సులకు మహాయాజ్ఞికులకుఁ ♦ జొరఁ దర్హం బై
విలసిల్లు యజ్ఞసభ సొర। వలదు చనుం డీరు చిఱుత ♦ వారల రనినన్. 247

క. అలయక యేండ్లుగడుం బె। క్కులు జీవించుట నర గలు ♦ గుటయుం దగు వృ
ద్ధుల లక్షణమే జ్ఞానము। గలఁడేనిన్ బాలుఁ డయినఁ ♦ గడువృద్ధు మహాన్.248

వ. కృతాధ్యయనశీలుం డై యాచారపరుం డైనవాఁడు బాలుం డయ్యును సర్వజనసంభావనీయుండును సర్వజనసంస్తవనీయుండు నగు బాలురని మమ్ము నవమానింప వలవ దేము జనకరాజసదనంబున దర్పితు లైనవేదవాదులతో వాదంబు సేయ సమకట్టి వచ్చినవార మనిన దౌవారికుండు వారి నప్పుడు జనకరాజానుమతుం డై లబ్ధప్రవేశులం జేసె నంత. 249

సీ. జనకభూపాలుని ♦ సంప్రశ్నముల కెల్ల, నేర్పడ నుత్తరం ♦ బిచ్చి వాని
సభయందు భూసుర ♦ సంఘమధ్యంబున, వరుణపుత్త్రుం డైన ♦ వందితోడ
వాదంబు చేసి గ ♦ ర్వంబున నాతని, నోడిచి తద్విజితు లై ♦ యొదిగి యున్న
ధరణీసురులఁ దన ♦ తండ్రితో నిగ్రహ, ముక్తులఁ జేసె న ♦ మ్మునికుమారుఁ
డధిక తేజుఁ డష్టావక్రుఁ డ ♦ ఖిలలోక। పూజితుం డైన జనకుచేఁ ♦ బూజ లంది
యేకపాదునిఁ దోడ్కొని♦యేగుదెంచె। బుధనుతుండు నిజాశ్రమం♦బునకు నొప్ప.

వ. అని చెప్పుచు నరిగి యిది సమంగ యనుపుణ్యనది యిందు భరతుండు రాజ్యాభిషిక్తుం డయ్యెఁ దొల్లి యింద్రుండు దీనిజలౌఘస్పర్శనంబున లక్ష్మీప్రాప్తుం డయ్యె నిది మైనాకకుక్షి యిందదితి పుత్రార్థినియై తపంబు సేసె నిది ఋషిదైవతం బైన కనకశిలానగం బిందు సనత్కుమారుండు సిద్ధిం బొందె నిది యుష్ణీగంగ యిందుఁ గృతస్నాను లైనం గృతార్థు లగుదు రిది రైభ్యాశ్రమం బిది భరద్వాజాశ్రమం బిందు భరద్వాజ సుతుండు యవక్రీతుండు తపోవిద్యాగర్వంబున నపగతజీవుం డయ్యె ననిన నది యెట్లని ధర్మతనయుం డడిగిన రోమశుం డిట్లనియె. 251

—••◆రోమశుఁడు ధర్మజునకు యవక్రీతు చరిత్రంబు చెప్పుట◆••—

క. అలఘులు రైభ్యభరద్వా। జులు దమలో సుహృదు లై వి ♦ శుద్ధతపోని
శ్చలితమతు లివ్వనంబున। నోలసి తపం బొప్పఁ జేయు ♦ చుండిరి నెమ్మిన్. 252

వ. అందు రైభ్యుండు కృతాధ్యయనశూరు లైనయర్వావసు పరావసులను తనయిద్దఱు పుత్త్రులతో విద్వత్పూజితుం డై యున్న వానిం జూచి సహింప నోపక భరద్వాజసుతుండు తపోబలంబున నఖిలవేదశాస్త్రాగమంబులు వడయుదు నని సమిద్ధం బైనయగ్నియందు ధాయ్య సంధించుచు నుగ్రతపంబు సేయుచున్న దాని సహింప నోపక యింద్రుండు వానియొద్దకు వచ్చి నీ వేమి యుద్దేశించి యుగ్రతపంబుఁ జేసెద వనిన శక్రునకు యవక్రీతుం డిట్లనియె. 253

గీ. చదువకయును నాకు ♦ సర్వవేదంబులు। సర్వశాస్త్రిములును ♦ సంభవిల్ల
వలయు నని తలంచి ♦ వదలక నిష్ఠతో। నుగ్రతపముఁ జేయు♦చున్న వాఁడ. 254

వ. అనిన వాని కింద్రుం డిట్లనియె. 255

క. గురుముఖమునఁ బడయక దు। ష్కరతపమునఁ జేసి పడయఁ ♦ గాఁ బడువిద్యల్
పరమార్థమె మదమును మ। త్సరమును గావించు నెట్టి ♦ సాధుల కైనన్. 256

వ. ఇది విద్యోపార్జనంబున కుపాయంబు గాదని వారించి వాసవుం డరిగిన నుడుగక యవక్రీతుం డెప్పటియట్ల తపంబుఁ జేయుచున్నఁ దదీయతపస్సప్తమానసుండై వృద్ధశ్రవుండు వృద్ధవిప్రరూపంబు ధరియించి యశక్తుండై శోషించినశరీరంబుతోడ సికతాముష్టిపరంపర నపారగంభీరగంగాప్రవాహంబునందు సేతుబంధంబు చేయుచున్న నవ్విప్రుం జూచి యవక్రీతుం డిట్లనియె. 257

క. శతవర్షవృద్ధుఁడవు నీ। వతికృశుఁడ వశక్యమైన ♦ యర్థమునం దా
తతశక్తిఁ జేసి కడు దు। ర్మతి వై తిం కెన్నఁడిది స ♦ మాప్తిం బొందున్. 258

వ. అనిన విని యింద్రుండు వానిం జూచి యేను నీయట్ల యఘటమానం బైనయర్థంబునందు యత్నంబుఁ జేసెద నని నిజరూపంబుఁ జూపి యిట్లు నిరర్థకప్రయాసం బేల చేసె దుడుగు మనిన నే నెట్లు నుడుగ నాయభిమతంబు సఫలంబు సేయవలయు నని యవక్రీతుండు శతమఖువలనం దనయభిమతంబు వడసి తత్ప్రకారంబుఁ

దండ్రికిం జెప్పిన విని భరద్వాజుండు కొడుకుగర్వంబు సహింపక వేదగీత లైనగా
థలయర్థంబు వానికి నిట్లని చెప్పె. 259

సీ. బాలధి యనుముని ♦ ప్రవరుండు పుత్రశో, కాపన్నుఁడై ఘోర♦మగుతపంబుఁ
జేసి వేల్పులదయఁ ♦ జిరజీవిగాఁ బుత్త్రుఁ, బడసె మేధావి నాఁ♦బరఁగువాని
వాఁడు నాయువ్యగ ♦ ర్వమున మునీంద్రుల, నెవ్వరి మెచ్చక ♦ యేగి యొక్క
ధనుషాక్షుఁ డనుతపోధ ♦ నునొద్ద గర్వించి, పలికిన నలిగి త ♦ పస్వి వాని
నంతకాంతికమున ♦ కరుగంగఁ జేసె గ। ర్వంబు చెట్ట యెట్టి ♦ వారి కైనఁ
గ్రాఁచుఁ దక్షణంబ♦గర్వంబు * గర్వంబు। నుడిగి యున్న వాఁడ♦యుత్తముండు.

వ. కావున నీవు గర్వంబు విడిచి యకోపనుండవై పరమశాంతు లైనరైభ్యుకొడుకుల
తోడ నిర్మత్సరుండవయి యుండు మనిన నట్లు సేయుదు నాకు రైభ్యుండు భవత్స
మానుండ యని యవక్రీతుండు తనవిద్యావిభవంబు మునిసభల విస్తరించుచు నొ
క్కనాఁడు రైభ్యాశ్రమంబునకుం జని యందు. 261

ఉ. కోమలకీరవట్చరణ ♦ కోకిలనాదమనోహరంబు ను
ద్దామవసంతపుష్పభరి ♦ తక్షితిజప్రకరంబు నైనయా
రామమునందుఁ జూచె ముని ♦ రాజకుమారుఁడు రైభ్యుకోడలిం
దామరసాక్షిఁ గృష్ణ యను ♦ దానిఁ బరావసుభార్యఁ బ్రీతితోన్. 262

గీ. దానిఁ జూచి మదన ♦ తప్తుఁ డై తనయభి। ప్రాయ మెఱుఁగఁ జెప్పెఁ ♦ బంకజాక్షి
కదియు శాపభీతి ♦ నప్పటి కొడఁబడి। నట్లు పలికి పిలుచ ♦ నరుగుదెంచి. 263

క. తమ మామకుఁ దద్వృత్తాం। తము నంతయుఁ దెలియఁ జెప్పి ♦ తరుణి విలోలా
క్షములందు బాష్పసలిలో। ద్గమముగఁ దల వంచి యుండెఁ♦గడుఁగోపమునన్.

వ. రైభ్యుండు నయ్యవక్రీతున కలిగి నిజకోపానలశిఖాయమానైకజటావ † లంబనక
రుండై హుతాశనునందు వేల్చి యయ్యగ్నికుండంబునందు. 265

క. లలితాంగిఁ బడసెఁ దనకో। డలిరూపముకంటెఁ గడు బె ♦ డంగగురూపో
జ్జ్వలకాంతి గలుగుదానిం। బోలఁతుక నొక్కర్తుఁ దనత ♦ పోవీర్యమునన్. 266

వ. మఱియు నొక్కజట ‡ యవలంబించి వేల్చిన నందు వికృతదంష్ట్రాకరాళం బైన
ముఖంబుతో శూలహస్తుం డైన యొక్కరాక్షసుండు పుట్టె నయ్యిద్దఱు ముకుళీకృ
తహస్తులై మాకుం బనియేమి యని యడిగిన నవినీతుం డైనయవక్రీతు వధియిం
పుండని పంచిన. 267

క. ఆతరుణి మున్ను చని మద। నాతురుఁ డై విగతచేష్టుఁ ♦ డై యున్నయవ
క్రీతుకరకమండలువుం। బ్రీతిఁ బ్రబోధించి కొనియె ♦ బెడఁగుగ నంతన్. 268

క. అపహృతకమండలుం డై। యపవిత్రుం డగుటఁ జేసి ♦ యధికతపోవీ
ర్యపరిక్షయ మగుడును నా। తపస్విసుతు రాక్షసుండు ♦ దడయక తాఁకెన్. 269

* సర్వంబు- † యవలుంచన- ‡ లుంచించి- అని పాఠాంతరములు.

వ. వానికి వెఱచి యవక్రీతుండు కొలంకులకు మహానదులకుం జొచ్చిన నవి శుష్కం
బు లైనc దనజనకునగ్నిహోత్రంబుc * జొచ్చె నంత. 270

గీ. మునికుమారు నెగచి • కొని వచ్చి నిశితశూ। లాయుధముసc బొడిచి • యయ్యసురమున
రక్కసుండు చంపి • యక్కాంతయును దాను। నరిగె రైభ్యుకడకు • నాతఁడంబ. 271

వ. రైభ్యుండును వానికి భార్యగాc గృత్తి నిచ్చె నంత నిట భరద్వాజుండు వనంబున
నుండి వచ్చి తొల్లి తన కెప్పుడుం బ్రత్యుత్థానంబుc జేయునగ్నులప్పు డడంగి యు
న్ననచ్చెరువడి గృహపాలకుం డైనశూద్రువలన నంతవృత్తాంతం బెఱింగి నిహ
తుం డైనపుత్రుం జూచి దుఃఖితుం డై. 272

గీ. రైభ్యుc డధికకోప • రతుc డంటి నమ్ముని। యాశ్రమంబు దెసకు • నరుగ వలవ
దంటి వినcగ నొల్ల • వైతి నాపలుకులు। గర్వితునకు బుద్ధి • గాన నగునె. 273

వ. అని ప్రలాపించుచు భరద్వాజుండు వాని దహించి పుత్రశోకదహనంబు సహింప
నోపక తద్దహనంబున దేహత్యాగంబుc జేసె నంత బృహద్ద్యుమ్నుం డనురాజు
సత్రయాగంబుc జేయుచుండి రైభ్యపుత్రుల నర్వావసు పరావసులం దనకు ఋ
త్విజులంగా వరియించిన నయ్యిరువురు దండ్రిచే ననుజ్ఞాతులై వానియజ్ఞంబు నడ
పుచున్న నొక్కనాcడు పరావసుండు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చువాcడు వేగుcబోక
చీకటి నేకతంబ తనకు నెదురుగా వచ్చు రైభ్యు నెఱుంగక మృగంబుగా వగచి నిజ
పాణిభయంబున వధియించి పదంపడి యెఱింగి పరమదుఃఖితుం డై పేతకా
ర్యంబులు దీర్చి బృహద్ద్యుమ్నుసత్రంబునకు వచ్చి తనచేసిన పితృఘాతం బగ్రజు
నకుం జెప్పి యిట్లనియె. 274

గీ. నీవు దీని నొక్కరుcడవు • నిర్వహింప। నోప వే నొక్కరుండ న • య్యున్ను గడంగి
నడుప నోపుదుc గావున • నాతదర్థ। మాచరింపుము బ్రహ్మహ • త్యావ్రతంబు. 275

వ. అనిన నర్వావసుం డట్లు సేయుదు నని బ్రహ్మహత్యావ్రతంబులు సలుపుచుండెc
బరావసుండును నొక్కరుండ సత్రయాగంబు జరుపుచుండె నంత నర్వావసుండు
బ్రహ్మహత్యాప్రాయశ్చిత్తంబులc జేసి యాసత్రయాగంబునకు వచ్చిన వానిం జూ
చి పరావసుండు బృహద్ద్యుమ్నున కిట్లనియె. 276

క. ఇమ్ముని నీయజ్ఞాయత। నమ్ముc బ్రవేశింపc దగcడు • నరనాయక యు
గ్రమ్ముగ నలిపెడు శుభకా। ర్యమ్ములకుం † బాసి బ్రహ్మ • హత్యావ్రతముల్. 277

వ. అనవుడు బృహద్ద్యుమ్ను పేరితులయిన జనులచేత నుత్సార్యమాణుం డయి య
ర్వావసుం డనియెc బరావసుండు గాని యేను బ్రహ్మహత్యాపాతకుండc గాను వా
నికి వ్రతంబు సలిపి తత్పాతకవిము ‡ క్తుండ నయితిననిి చెప్పిన యర్వావసుయ
థార్థకథనంబునకు మెచ్చి యగ్నిపురోగము లైన దేవతలు వాని కిట్లనిరి. 278

---

* జొచ్చు- † బాచు- ‡ క్తుc జేసితినని- అని పాఠాంతరములు.

దేవత లర్వావసునకు మెచ్చి కోరినవరంబు లెల్ల నిచ్చుట

గీ. తమ్ముచేసినదురితముల్ ♦ దలఁగఁ బూని। ధర్మబుద్ధివై వ్రతములు ♦ పేర్మి సలిపి
తనఘ నీకు నభీష్టంబు ♦ లైనవరము। లడుగు మిచ్చెద మీ మెచ్చు ♦ గడువ నగునె.

వ. అనినఁ దన తండ్రియు భరద్వాజుండును యవక్రీతుండు నెప్పటియట్ల జీవించియుండను నిజజనకుండు పరావసుచేత నిహతుం డగుట వానినిస్తరింప వలయు నని ప్రార్థించి దేవతలవరంబున నర్వావసుండు రైభ్యభరద్వాజయవక్రీతుల సంజీవితులం జేసిన నద్దేవతలకు యవక్రీతుం డిట్లనియె. 280

గీ. ఏను వేదశాస్త్రమ్ముల ♦ నెఱిఁగి వ్రతము। లెల్ల సలిపి యా రైభ్యుచే ♦ హింసితుండ
నైతి నాకంటె రైభ్యున ♦ కధికశక్తి। యైన తెఱఁ గేమి యనిన ♦ నిట్లనిరి సురలు.

క. గురుశుశ్రూష యొనర్చుచుఁ। బరమక్లేశమునఁ జేసి ♦ పడసిన విద్యల్
స్ఫురియించుఁ గాక గురుముఖ। విరహితముగఁ బడసినవియు ♦ వెలయునె యెందున్.

వ. నీవు గురుముఖంబునం బడయక యొండువిధంబునం బడయుటం జేసి నీయధ్యయనవ్రతంబులు నిర్వీర్యంబు లయ్యె గురుసంతోషకరుం డై రైభ్యుండు బ్రహ్మజ్ఞానం బవలంబించెం గావున నాతం డిట్టిశక్తి వడసె నని దేవతలు దివంబున కరిగి రిది యవక్రీతునివాసం బిందు వసియించినవారు దురితవిముక్తు లగుదు రిది కాలశైలం బిది సప్తవిధం బైనగంగ యిది మనుష్యుల కగోచరం బిది మందరనగం బిందు నానాప్రహరణపారణులై యష్టాశీతిసహస్రగంధర్వులు కిన్నర కింపురుష సుపర్వులు సురేంద్రుం గొలిచి పోయెద రిందుల కాఱు యోజనంబులు గలదు కైలాసపర్వతం బందుఁ గుబేరుం డుండు నని రోమశుండు సెప్పినం బాండవులు కృతసమాధిశీలురై వాని నెల్లం జూచి రంత సంతకసుతుండు భీమున కిట్లనియె.

సీ. దుర్గమం బైనయీ ♦ దుర్గమార్గంబున, నడువంగ నేర ము ♦ న్నతరథముల
నింద్రసేనాదుల ♦ నీధౌమ్యవిప్రుల, ద్రుపదతనూజను ♦ దోడికొనుచు
సహదేవుఁడును నీవు ♦ చయ్యనఁ గ్రమ్మఱుఁ, డేనును నకులుండు ♦ నేగి రోమ
శాదేశమునఁ జేసి ♦ యఖిలతీర్థంబులు, నాడి వచ్చెదము మా ♦ యరుగుదెంచు
నంత కంతయును బ్ర♦యత్నంబుతోఁ గృష్ణఁ। గాచియుండుఁ డనిన ♦ ఘనుఁడు భీముఁ
డనియె నిట్టిరాక్ష ♦ సాకీర్ణవనములోఁ। నిన్నుఁ బాయఁ దగునె ♦ నిమిష మేని. 284

చ. అనఘచరిత్రు నర్జును మ ♦ హాభుజు నొక్కనిఁ బాసి వంతఁ బొం
దినయెడ నిట్టిచోట సహ ♦ దేవుఁడు నేనును గృష్ణయున్ జగ
జ్జననుత నిన్నుఁ బాసిన న ♦ శక్యతరం బగుతీవ్రతాపవే
దన యగు మీకు మాకు నుచి ♦ తం బె పరస్పరభేద మెన్నఁడున్. 285

క. కడు డస్సి నడవ నోపని। యెడ నీకమలాయతాక్షి ♦ నీకవలను నేఁ
దడయక యఱకట నిడికొని। కడఁకం గొని వత్తు మిమ్ము ♦ గహనాంతములన్. 286

వ. ఈరథంబులతోఁ బోవ నిమ్ముగాదేని వీని నింద్రసేనాదుల నెందేనిం బెట్టి పోద మనిన రోమశుం డిట్లనియె. 287

క. అతులతపోవీర్యబలో। న్నత పోదము గంధమాద ♦ నంబునకు సమా
హితు నందుఁ గాంతు మర్జును। నతివీరు నుదారు సురగ♦ణార్చితుఁ బార్థున్. 288

వ. అనిన నందఱు సంతసిల్లి యరుగువారు ముందర ననేకపహయరథసనాథంబై యుపార కిరాత జన సంకులం బైనదానిఁ బుళిందాధిపతి యైన సుబాహుపురంబుఁ గని యందు వానిచేతం బూజితులై తమరథసూతహయనివహంబుల నింద్రసేనాదిభృత్యులను సుబాహునొద్దం బెట్టి పాదచారులై పాంచాలిని బ్రాహ్మణుల ను రక్షించికొని గంధమాదనంబున కభిముఖులై యరిగి రంత ధర్మతనయుండు భీమున కిట్లనియె. 289

సీ. అలిగి తజ్జాత్రియుఘు ♦ నైనను బోరిలో, నోర్వంగ నోపున ♦ త్యుగ్రవీరు
జవమునఁ బవనుఁ దే ♦ జంబున నాదిత్యుఁ, బోలినవాని నం ♦ భోజనేత్రు
నాయతబాహుఁ గృ ♦ తాస్త్రు వృషస్కంధు, సర్వధనుర్ధరా ♦ చార్యు విజయు
నిత్యక్షమాన్వితు ♦ నీతమ్ము నర్జును, శుభగుణసుందరుఁ ♦ జూచునంత
కధికతాపతప్త ♦ మైనది నాచిత్త, మొనర నతనితోడ ♦ నొకట నునికి
యెన్నఁడొక్కొ మనకు♦నిందఱ కగు నాతఁ। డేల మసలెనొక్కొ♦యిన్ని యేండ్లు.

మ. అనుచుం బార్థవిలోకనంబు మదిలో ♦ నర్థించుచున్ ధర్మజుం
డనుజు ల్దానును వేడ్కతో * నరిగి తా ♦ రప్పాండవు ల్గంధమా
దనశైలేంద్రము గాంచి రున్నతబృహ ♦ ద్ధాతుస్థలీసంహతిన్
ఘనసంధ్యాగమశంక సన్మునులకుం ♦ గావించుదాని న్మదిన్. 291

క. నానావర్ణశిలావిహ। గానేకమృగాభిరామ ♦ మై భూనారీ
నానాభరణవిభూషిత। పీనోన్నతకుచముఁ బోలె ♦ వెలిఁగెడుదానిన్. 292

క. లలితాచ్ఛస్ఫటికశిలా। తలములపైఁ బాఱువిమల ♦ తరనిర్ఝరిణీ
జలపూరములను వాతో। ల్లలదంబురుహాలి నుజ్జ్వ ♦ లం బగుదానిన్. 293

—••◆పాండవులు గంధమాదనపర్వతంబునకుం బోవుట◆—

ఉ. వారలు గంధమాదన మ ♦ వార్యబలాఢ్యులు సొచ్చుచో మహా
మారుత మప్డు వీచెను హి ♦ మద్యుతిమార్గము దిఙ్ముఖంబు లం
ధోరుహపత్రమిశ్రి నెడ ♦ భూరిపరాగము గప్పఁగా ధరి
త్రీరుహశాఖలు న్విఱిగి ♦ త్రెళ్లఁగ గుల్మలతాలి సొల్పడన్. 294

చ. కడువడి గాడ్పుచే విఱుగఁ ♦ గాఁ బడి త్రెళ్లు మహీరుహోళిచ
ప్పుడు విని యుంకఱుం బెదరి ♦ భూమిపయి న్నగనంబు డగ్గఱం

---

* నరుగుచో న- అని పాఠాంతరము.

బడియెనొ శైలశృంగములు ♦ భగ్నము లయ్యెనొ ♦ యంచు ధూళి నె
క్కడఁ జన లేక యొండొరులఁ ♦ గానక యుండిరి సంచలాత్ములై. 295

వ. ఇట్లు మహారేణుపటలం బంధకారంబునుం బోలె నీరంధ్రంబై కప్పినఁ దరుగుల్మ లతావితానంబులు కరతలంబులం బాయం ద్రోయుచు విశాలదృఢతరుమూలంబు లాశ్రయించి యగ్నిహోత్రంబులతో ధౌమ్యధర్మజసహదేవు లొక్కచోట నుద్యద్గదాకార్ముకుం డైనభీమసేనుండును ద్రౌపదియు నొక్కచోటను రోమశుండును నకులుండును బ్రాహ్మణులు నొక్కచోటనుగా నందఱు వేఱువేఱ నుండి రంత. 296

చ. కురిసెఁ బ్రచండవృష్టి ఘన ♦ ఘోషము లెల్లకెలంకులన్ భయం
కరములుగాఁ గరాళకర ♦ కాతతు లొప్పఁ దటిల్లతాళి వి
స్ఫురితముగాఁ బ్రపూర్ణజల ♦ పూరముల న్గిరికుంజభూరిని
ర్ఝరతటినీవిశాలతట ♦ సాలచయంబు విమూలితంబుగన్. 297

వ. అట్లు గాడ్పుతోడివాన పెద్దయుంబ్రొద్దు కురిసి యుడిగిన నందఱు నొక్కచోటికి వచ్చి యెప్పటియట్ల నరుగు నెడ నతివిషమశిలాసంకటపథంబున నడువనేరక ద్రౌపది తొడరి మూర్ఛిత యైనం బవనతనయుం డక్కోమలి నెత్తికొని యజినాస్తరణంబుపయిం బెట్టి కదళీదళంబుల వీచుచున్నం గవలు దానితామ్రపల్లవపాదతలంబు లాయుధాభ్యాసవశంబునం గిణీభూతంబు లయినతమకరంబుల మెత్తన యొత్తుచుండి రట్టియవసరంబునఁ ద్రౌపదిం జూచి దుఃఖితుండయి ధర్మతనయుం డిట్లనియె. 298

మధ్యాక్కర. అరుణసరోరుహమృదులంబు ♦ లైనయిత్తన్వి
చరణంబులు గొడిగరాలపైఁ ♦ జనుటను జేసి
పరుసంబు లై యెఱ్ఱనైనవి ♦ పద్మాయతాక్షి
పరఁగ నాకారణమున దుఃఖ ♦ భారము దాల్చె. 299

సీ. సముచితంబుగ మృదు ♦ శయనతలంబున, శయనించునిత్తన్వి ♦ సదమలాంగి
పరుసంపుఱాలపైఁ ♦ బడి తీవ్రవేదనఁ, బొందినయది మహా ♦ పురుషు లైన
పాండవులకుఁ బ్రియ♦భార్యయై నాపుత్రి, సుఖ * ముండు ననిమది ♦ సోమకుండు
† పాయక సంతోష♦పడి యుండుఁ గాకన్నె, యని విలాపించున♦య్యమతనూజు
నుచితవచనరచన ♦ నూరార్చి రప్పుడు। ధౌమ్యుఁడొట్టి సకల ♦ ధరణిసురులు
మూర్ఛ దేఱె నంత ♦ ముదిత ద్రౌపది శీత। మందపవనసేవ్య ♦ మాన యగుచు.

వ. దాని నాశ్వాసించి ధర్మరాజు భీమున కిట్లనియె. 301

క. ఈ రాజపుత్త్రిఁ దోడ్కొని। దారుణపాషాణదుష్ప ♦ థంబునఁ జనఁగా
నేర మిది నడువ నోపదు। భూరిభుజా యనిన ననిల ♦ పుత్త్రుం డంతన్. 302

* మున్నయది యని- † హర్షించునతఁ డెప్పు డడలక యుండునే- అని పా॥ లు.

క. అగ్రజు ననుమతమున నా । త్యుగ్రనిశాచరసమేతు • * నుడుమార్గుని వీ
రాగ్రణి ఘటోత్కచుం దన । యగ్రసుతుం దలఁచె ధీరు • హైడింబు వెసన్. 303

క. అతఁడును రాక్షససైన్యా । న్వితుఁడై తత్క్షణమ వచ్చి • నిర్జరవరస
న్మతులకుఁ బ్రణమిల్లెం దన । పితృవరులకు బ్రాహ్మణులకుఁ • బెద్దయు భక్తిన్. 304

వ. ఇట్లు మ్రొక్కి పనియేమి యాన తిండని ముకుళితహస్తుం డయి తనముందర ను
న్న కొడుకుం గౌఁగిలించుకొని భీముండు వాని కిట్లనియె. 305

గీ. అబల యిది భవన్మాత ని • త్యాధ్వగమన । ఖిన్నయైనది గజరాజ • ఖేలగమన
దీని నీ వెత్తికొని చను • దెమ్ము మాస । మీాపమున నని సుతు నియ • మించె నపుడు.

వ. వాఁడును బితృవచనచోదితుం డై యిమ్మార్గం బతిపరుషశిలావిషమంబు పాద
చారుల కగమ్యంబు గావున మి మ్మందఱ నెత్తికొని యాశ్రమంబున నరిగెద నని
ధౌమ్యపాండవద్రౌపదులం దా నెత్తికొని బ్రాహ్మణుల నెత్తికొనం దనరాక్షసబ
లంబులం బంచె రోమశుండు సిద్ధగతి నరిగె నిట్లందఱు గగనమార్గంబునం జని
గంగాతీరంబున నరనారాయణాశ్రమం బైనబదరీవనంబుఁ గని యందఱు రాక్ష
సస్కంధావతీర్ణులై యందు. 307

క. లలితమధుస్రవఫలములు । విలసితమృదుపత్రతతులు • వృత్తస్కంధం
బులు నవిచలితచ్ఛాయలు । గలబదరీతరులఁ జూచి • కడు విస్మితులై. 308

వ. సురసిద్ధముని సేవితం బయినభాగీరథియందుఁ గృతస్నాను లయి నియమవ్రతంబు
లు సలుపుచు సమాధియోగంబున మైనాక శైలంబును హిరణ్యశిఖరంబును బిం
దుసరంబునుం జూచి బదరీవనంబునం దాఱుదివసంబులు నివాసంబుఁ జేసి యుం
డునంత నొక్కనాఁడు. 309

చ. అలఘులు గంధమాదనమ • హా ధరణీధరసానురత్న వే
దులఁ బవమానసూనుఁడును • ద్రౌపదియు న్విహ రించుచున్నచో
లలితసహస్రపత్రకమ • లంబు సమీరవిధూతమై మహీ
తలముపయి న్పడిం బడియెఁ • దద్దయుఁ బొల్పుగ వారిముందటన్. 310

వ. ఆ సౌగంధికకమలంబుఁ జూచి దాని యపూర్వరమణీయత్వంబునకు ననన్యకుసు
మసాధారణం బయినసౌరభ్యంబునకు నోటువడి ద్రుపదరాజపుత్త్రి ముదితచిత్త
యై యక్కటా యిదియొక్కపువ్వ యయ్యు నపూర్వంబై మనోనయనానందకరం
బైనది యిట్టికుసుమంబులు కడుం బెక్కులు గావలవదె యవి కురంగటం గలవేని తె
చ్చి యిచ్చి నాకు మహాప్రియుంబుఁ జేయు మని యప్పుడ యప్పువ్వు ధర్మరాజు
కడకుం గొనిపోయె నిట భీముండు దానియభిమతంబు జేయం గడంగి రుక్మపృష్ఠం
బైనధనుశ్శ్రేష్ఠంబును నాశీవిషోపమానమ్ము లైనబాణంబులు ధరియించి యక్క
మలంబు దెచ్చినగాడ్పున కభిముఖుం డై గాడ్పుపట్టి గంధమాదనవివిధరత్నబం

* నుడుమార్గగు- అని పాఠాంతరము.

ధురకందరదర్శనస్పర్శనంబులను నళికులకోకిలాలాపశ్రవణంబులను సర్వర్తుకుసుమసురుచిరగంధాఘ్రాణంబున నతిమధురఫలాస్వాదనంబులను బద్ధప్రమోదహృదయుం డగుచుఁ దన కెదిరి వచ్చుమృగంబులం దాఁకి గజంబు నెత్తి గజంబుపై వైచుచు సింహంబు నెత్తి సింహంబుపై వైచుచు నల్పమృగంబులం గరతలప్రహారంబులం బ్రహరించుచు. 311

—••◆భీముఁడు సౌగంధికహరణార్థంబు పోవుట◆••—

సీ. గమనవేగంబున ♦ ద్రుమలతాజాల సం, చలనంబుఁ జేయుచు ♦ శైలగుహల
నడఁగి యదృశ్యులై ♦ కడువేడ్కతోఁ దన్నుఁ, జూచుఖేచరసిద్ధ ♦ సురభుజంగ
గరుడగంధర్వాకి ♦ న్నరకామినులచేత, మానుగా నభివీక్ష్య ♦ మాణుఁ డగుచు
మ్రాఁకులు విఱుచుచు♦వీఁకతోఁ దీగలఁ, బెఱుకుచుఁ బదహతిఁ♦బృథు * నగేంద్ర
మదు్రివ నున్నతంబు ♦ లగునెడ లెక్కుచు। మదగజంబువోలె ♦ మధ్యముండు
పవనవైన తేయ ♦ పటుజవయుక్తుఁ డై। యరిగె గంధమాద ♦ నాంతరమున. 312

వ. ఇట్లరుగువాఁడు నిజసింహనాదశ్రవణపరిత్రస్తంబులై యెగసి పఱచుపక్షుల యార్ద్రపక్షంబులఁ జూచి ముందట నాసన్నంబునం గొలను కలదని నిశ్చయించి యతిత్వరితగతిం జనిచని పవనవేగసంచలితతటమహావనతమాలతాలహింతాలవిశాలకదళీదళవీజ్యమానశీతలజలపరిపూర్ణం బైనయొక్కసరోవరంబుఁ గని యందుఁ గృతావగాహుం డై నవనలినదళమృణాళవలయాలంకృతుం డగుచు దాని వెలువడి యనేకయోజనవిస్తారాయామరమణీయం బైనకదళీషండంబుఁ జొచ్చియందు శంఖధ్మానంబుఁ జేసిన. 313

క. ఆశంఖరవంబు మహేం। ద్రాశనినిర్ఘోషభీమ ♦ మై దిక్కులు నా
కాశంబు నిండె నంత గు। హాశయనుం డైనహనుమ ♦ యనుకపి పెలుచన్. 314

క. దాని విని బెదరి లేచి మ। హానాదం బిది మనస్ప్రి ♦ యం బయ్యె మదీ
యానుజు శంఖధ్మానము। దా నగు నని యెఱిఁగి హృష్ట♦తనురుహుఁ డగుచున్.

వ. భీమునకు మార్గనిరోధంబుగా మహావృక్షంబు లురలం ద్రోచి యేకాయనపథంబున కడ్డంబుగా శయనించి లాంగూలలీలాచాలనంబుఁ జేసిన. 316

క. గోలాంగూలోత్తము లాం। గూలస్ఫోటనరవంబు ♦ ఘోరం బై వా
చాలతఁ జేసె నశేషమ్మ। గాలి భయం † బంది గిరిగు ♦ హాలకుం బాఱెన్. 317

వ. అయ్యపూర్వధ్వని విని భీముండు విస్మితుం డయి చని కదళీషండమధ్యంబున నొక్కవిశాలశిలాతలంబున శయనించినవాని. 318

సీ. హ్రస్వపీనగ్రీవు ♦ నచలితాయతహను, నతిచపలస్వభా ♦ వాభిరాముఁ
దనుమధ్యకటిచక్రు ♦ దహనకణాకార, తామ్రోష్ఠు నతికృశ ♦ దశనకరజుఁ
బృథులవిద్యుత్పుంజ ♦ పింగాక్షు నుత్తుంగ, దృఢపక్షు నక్షీణ ♦ దీర్ఘబాహు

* నగేంద్రనందు- † బందగిరిగుహాముఖములకుఁ - అని పాఠాంతరములు.

నూర్ధ్వలాంగూల మ ♦ త్యున్నతధ్వజలీలఁ, గాఁలుచు నుండ నే ♦ కాంత యోగ
నిద్ర నున్నధర్మ ♦ నిర్మలు హనుమంతుఁ। జూచి పాండురాజ ♦ సుతుఁడు వాని
నిద్రఁ జెఱుపఁ గడఁగి ♦ నిజసత్త్వ మేర్పడ। సింహనాద మొప్పఁ♦జేసె డాసి. 319

వ. హనుమంతుండును మెల్ల మెల్లన మేల్కని జృంభసంభృతజలార్ద్రిసంచలవిలో
చనుండగుచు ననాదరంబున నాతనిం జూచి యిట్లనియె. 320

గీ. * అతిజరారోగభరమున♦నలసి యలసి। యొదిగిసుఖనిద్రమై నిట్టు ♦ లున్నవాని
గడుమదంబున నేమియుఁ♦గరుణలేక। యేల బోధించి తయ్య నీ♦వెఱిఁగి యెఱిఁగి.

వ. తిర్యగ్జాతులు ధర్మ మెఱుంగవు గాక సర్వభూతదయా స్వరూపంబైన ధర్మ వెఱింగె
డువారు మనుష్యులు గారే యిట్టిమనుష్యజన్మంబు వడసి వృద్ధోపసేవ సేయవు
గా కేమి ధర్మ వెఱుంగక నిర్దయుండవై మాబోఁటిపెద్దమృగంబులకు భయంబుగ
గర్జిలితి వీ వెవ్వండవు మనుష్యుల కగోచరం బగునివ్వనంబున కేల వచ్చితి సిద్ధగ
తిలేనివారి కిటఁ బోవ నశక్యం బమృతకల్పంబు లైనయీఫలమూలంబు లుప
యోగించి శ్రమ్మఱుము నీయందు బద్ధస్నేహుండఁ గాన బుద్ధిఁ జెప్పితి నాపలుకు
లు చేకొను మనిన భీముం డిట్లనియె. 22

గీ. క్షత్రియప్రవరుండ వి♦ఖ్యాతబలుఁడఁ। బాండుతనయుండఁ గొంతిగ♦ర్భంబునందు
వాయువరమునఁ బుట్టిన ♦ వాఁడ నన్ను। భీముఁడండ్రు భూజనులు క♦పిప్రభుండ.

వ. ఏ నిక్కడఁ గార్యార్థినై పోయెద నాకుం దెరు వీనినాఁడు దొల్లి శతయోజనవిస్తా
రం బయిన సముద్రంబు లంఘించి పోయినహనుమంతు నట్ల నిన్ను నీ పర్వతంబు
లంఘించి పోదు ననిన హనుమంతుం డేమికారణంబున సముద్రలంఘనంబుఁ జే
సె నీ వెఱుంగు దేనిం జెప్పు మనిన వానికి భీముం డిట్లనియె. 324

క. అలఘుం డిక్ష్వాకుమహా। కులవీరుఁడు రాఘవుండు ♦ గురువచనంబుం
జలుప వనవాసియై తన। లలనం గోల్పడియె నతఁడు ♦ లంకేశ్వరుచేన్. 325

క. సీతాన్వేషణపరులై। నీతిఁ గపిప్రవరు లరిగి ♦ నిరతంబుగ సం
పాతి యనుపక్షిచేత మ। హీతనయావార్త యెల్ల ♦ నెఱిఁగి కడంకన్. 326

క. వారలు వారిధి గడవఁగ। నేరక తా రున్నయెడ న ♦ నిలసత్త్వమునన్
వారిధి లంఘించె మహా। వీరుఁడు హనుమంతుఁ డనఁగ♦విందుఁ గపీంద్రా. 327

వ. ఏను హనుమంతునంతియ బలపరాక్రమంబులు గలవాఁడ నా పౌరుషంబుఁ జూ
పుదునే యనిన నవ్యక్తహాసముఖుం డగుచు నన్నా యేను ముదిసినవాఁడ లేవ

* "అతిజరారోగభరమున నలసియున్న। వానినీతోడఁ బుట్టినవాని నన్ను। నొదిఁగి
సుఖనిద్రమై నిట్టులున్నవానిఁ। గడుమదంబున నేమియుఁ గరుణలేక। యేల బోధిం
చితయ్య నీ వెఱిఁగి యెఱిఁగి."

ఇటుల కొన్ని తాటియాకుల ప్రతులలో నున్నది. కొన్ని వ్రాఁతయచ్చుప్రతులలో "కదు
మదంబున నేమియుఁ గరుణలేక" అను చరణము లేదు.

నోపం బోమెదవేని నాతోఁకం బాయం దోఁచి పొమ్మనిన మెచ్చక తనవామక
రంబున నెత్తం బోయి శక్యంబు గాక. 328

ఉ. ఏపున రెండుచేతులను ♦ నిమ్ముగఁ బట్టి యమర్చి యెత్తఁగా
నోపక మొగ్గతిల్లఁబడి ♦ యుద్గతఘర్మజలార్ద్రదేహుఁ డై
కాపురుషుండుఁ బోలె నిజ ♦ గర్వము దక్కి యడంగి యుండెఁ జిం
తాపరుఁడై వృకోదరుఁడు ♦ దద్దయు లజ్జ నధోముఖంబుతోన్. 329

వ. ఇట్లు కపివరులాంగూలంబుఁ గదల్ప నోపక భీముండు కృతప్రణాముండయి నిన్నె
ఱుంగక నాపలికినదురుక్తులు సహింప వలయు నీవు కపిరూపంబు దాల్చిన సిద్ధుం
డవో గంధర్వుండవో నా కెఱింగింపు మనిన హనుమంతుండు భీముం జూచి నగు
చు నేను గేసరిక్షేత్రంబున వాయుభట్టారకునకుం బుట్టినవాఁడ నని చెప్పి నీవు
నా యనుజుండవు దొల్లి రఘుకులేశ్వరుఁడయినరామదేవుండు రావణుం డను
రాక్షసుచేత నపహృతభార్యుం డయి సుగ్రీవాదివానరుల నసంఖ్యాతబలంబులు
గలుగు వారిం దనకు సహాయులం జేసికొని సేతుబంధనంబున సముద్రంబు లం
ఘించి సమరంబున రావణుం జంపి యందు * నావిక్రమంబునకు మెచ్చి. 330

మధ్యాక్కర. నరసురస్తుత్యమై యెంతకాలంబు ♦ నాకీర్తి నిలుచు
నిరతంబుగా నంతకాలము నీ వు ♦ నిత్యుండ వగుచుఁ
బరఁగు మని వరము నాకు దయచేసి ♦ ప్రభుఁ డుర్వి యెల్ల
సరి పదునొక్కండు వేలయేండ్లేలి ♦ చనియెను దివికి. 331

వ. అనిన విని భీముండు వాని నప్పుడు హనుమంతుంగా నెఱింగి సంతసిల్లి నమస్క
రించి భవద్దర్శనంబునం గృతార్థుండ నయితి నని యిట్లనియె. 332

గీ. బలిముఖుండ దయయుఁ♦గల దేనిఁ దొల్లి యర్ణవము గడచి చనిన♦నాఁటినీదు
రూపుఁ జూడ వలతుఁ ♦ జూపుము నావుడు। వాని కిట్టు లనియె ♦ వానరుండు.

క. అక్కాలంబున రూపం। బిక్కాలమునందుఁ జూప ♦ నె ట్లగుఁ గాలం
బొక్కవిధంబున నుండక। పెక్కువిధంబులను వచ్చు ♦ భిన్నావస్థన్. 334

వ. దానంజేసి కృత త్రేతా ద్వాపర కలియుగంబులసంఖ్య వేలువేలై యందుల చ
రాచరభూతప్రకారంబులు భిన్నభావంబులై వర్తిల్లు ననిన నయ్యయుగంబుల
యాచారవర్తనంబులు నా కేర్పడం జెప్పుమనిన భీమునకు హనుమంతుండిట్లనియె.

—భీమునకు హనుమంతుండు చతుర్యుగాచారవర్తనంబులను దెలుపుట—

గీ. కృతమకాని కర్తవ్యంబు♦గృతయుగంబు।నందు నడఁచుఁ జతుష్పాద♦మగుచు ధర్మ
మనఘ వర్తిల్లు నచ్యుతుం♦డయ్యుగమున। శుక్లవర్ణుఁడై ప్రజలఁగా♦చుచు వెలుంగు.

వ. అది సనాతనధర్మసనాథం బందుల బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య లేక వేదక్రియాయోగ
కర్మసంయోగంబునఁ బుణ్యలోకంబులు వడయుదు రందు నసూయాభిచారద

---

* నా కెలనము మెచ్చి- అని పాఠాంతరము.

ర్పకార్పణ్యపైశున్యవిగ్రహక్రోధమదమత్సరభయసంతాపవ్యాధి ప్రజాక్షయంబు
లు లేవు మఱియుఁ ద్రేతాయుగంబునందుఁ ద్రిపాదంబై ధర్మంబు వర్తిల్లు నందు
జనులు నిత్యసత్యప్రవర్తనులై యజ్ఞతపోదానాదిక్రియల వర్తింతు రందు రక్తవ
ర్ణుండయి విష్ణుభట్టారకుండు ప్రజారక్షణంబుఁ జేయు. 337

గీ. ద్వాపరంబున రెండుపా ♦ దములఁ జేసి। నడచు ధర్మువు వేదముల్ ♦ నాల్గుదెఱఁగు
లై ప్రవర్తిల్లు వేదశా♦స్త్రార్థచోది। తంబు లై ధర్మకామముల్♦ధరణిఁ బరఁగు. 338

గీ. సత్య*పరిహీను లగుదురు♦జనులు గామ।కర్ములై చేయుదురు బహు♦క్రతువు లోలి
నందుఁ ద్రైలోక్యవందితుం♦డచ్యుతుండు।కృష్ణవర్ణుఁడై జగము ర♦క్షించు మఱియు.

క. కలియుగమునందు ధర్మము। బల మఱి వర్తిల్లు నేక ♦ పాదంబున నం
దలఘుఁడు కృష్ణుఁడు జగతీ। వలయము రక్షించుఁ బీత ♦ వర్ణుం డగుచున్. 340

వ. అందుల జను లధర్మపరులై తమోగుణయుక్తులయి కామక్రోధాదిదోషంబులం ద
మ్మెఱుంగక యధర్మకర్ము లగుదు రందుఁ జేసినతపోదానధర్మంబులు బహుఫలంబు
లగు నని యుగప్రవర్తనప్రమాణంబులఁ జెప్పి నీ కిష్టావాప్తి యగు నరుగు మనిన
భీముం డిట్లనియె. 341

హనుమంతుఁడు భీమునకుఁ దన పూర్వరూపంబుఁ జూపుట

క. నీనాఁటితనువుఁ జూచి య। కాని యవశ్యంబు పోవఁ ♦ గావునఁ గపినా
థా నాకుఁ జూపు మనవుడు। వానికిఁ దనరూపుఁ జూపె ♦ వానరుఁ డంతన్. 342

చ. అతులితమై ద్వితీయకన ♦ కాద్రి యొకో యిది నా నిజాంగము
చ్ఛ్రితముగఁ బెంచి పుచ్ఛమునఁ ♦ జేసి దిగంతము లందుచున్న యు
న్నతుఁ గపినాథుఁ జూచి కురు ♦ నందనుఁ డప్డు నిమీలితాక్షుఁడై
మతి నతివిస్మితుం డగుచు ♦ మారుతి కిట్లనియెన్ భయంబుతోన్. 343

క. అతిభీషణ మిది యత్య। ద్భుత మోహో చాలు భూన ♦ భోమధ్యవ్యా
పిత మయ్యె భవద్దేహా। యతత్వ ముపసంహరింపు ♦ మనవుడుఁ గపియున్. 344

క. తనయొప్పటిరూపముఁ జే। కొని దీనికి నినుమడుం గ ♦ గుం బ్రతిబలముం
గనినప్పుడు నారూపం। బనుపమముగ ననిన హనుమ ♦ కనిలజుఁ డనియెన్. 345

ఉ. ఉన్నతిఁ బూని నీవు బలి ♦ యుం డగు రావణు నశ్రమంబునం
బన్నుగఁ జంప నోపుపటు ♦ బాహుబలాఢ్యుఁడ విట్టియున్నతు
న్నిన్ను సహాయుఁగాఁ బడసి ♦ నిర్మలకీర్తియుతుండు రాఘవుం
డన్నరభోజనాన్వయము ♦ నాజి వధించుట కేమి చోద్యమో. 346

వ. అనిన భీమున కతిప్రీతుం డయి హనుమంతుం డిట్లనియె నయ్యా నీవు సౌగంధికస
రోవరంబునకుం బోయెద వేని యందు సాహసంబుఁ జేయ వలవ దది యక్షరాక్ష
సరక్షితంబై దేవతోపయోగ్యంబై యుండు దేవతలు బలిహోమనమస్కారం

* శమ- అని పాఠాంతరము.

బులంజేసి భక్తిసాధ్యులు గాని సాహసక్రియాసాధ్యులు గారు నీవు నిజధర్మనిష్ఠి
తుండ వై పరమధర్మంబు లెఱుంగుసది యెందేని హీనబుద్ధులు విమోహితు లగు
దు రట్టి ధర్మాధర్మవిచారంబు లెఱుంగునప్పుడు శాస్త్రంబు లెఱింగిన విద్వాంసుల
నుపాసించి శుభాచారుండవు గావలయు నాచారంబున ధర్మంబు వుట్టు ధర్మంబు
వలన వేదప్రతిష్ఠ యగు వేదంబులంజేసి యజ్ఞంబులు ప్రవర్తిల్లు నట్టియజ్ఞంబులవ
లన దేవతలు తృప్తు లగుదురు. 347

గీ. కార్యసిద్ధిఁ బొంది • కాలంబు దేశంబు। నెఱిఁగి బుద్ధిమంతు • లెల్లఁ బ్రిద్దు
సాహసంబు విడిచి • సామాద్యుపాయప్ర। యుక్తి చేయుదురు•యథోచితముగ.

వ. మఱియు సర్వకార్యంబులు మంత్రమూలంబులు గావున విద్వాంసులై ప్రబుద్ధులై
నవారలతో మంత్రంబుఁ జేయునది బాలకులతో నధికశ్రీదర్పితు లయి హీనబ
లు లైనలఘుజనులతో మంత్రంబు సేయ వలదు. 349

గీ. జనులు నిగ్రహానుగ్రహ • శక్తుఁ డైన। రాజుశాసనమునఁజేసి • రమణతోడ
నోలిఁ దమతమమర్యాద • లొక్కనాఁడుఁ। దప్ప నోడుదు రిమ్మహీ•తలమునందు.

వ. నీవు నిగ్రహానుగ్రహసమర్థుండవు గావున నీ కెల్లవారును వశ్యు లగుదురు నిన్నుఁ
జూచుటంజేసి నానయనంబులు సఫలంబు లయ్యె నీ కెద్ది యిష్టంబు దానిం జేసెద.

మత్తకోకిలము. మీకు నెగ్గొనరించి యున్నయ • మిత్రులన్ సబలంబుగాఁ
జీకురాజు తనూజులం గుసు • సింహ నీకుఁ బ్రియంబుగా
నేకమాత్రన పోరిలో వధి • యించి నాగపురంబు నా
నాకులోగ్రశిలావలీగహ • నంబు సేయుదు నావుడున్. 352

మత్తకోకిలము. ఇంతయుం గపినాథ నీ కిది • యేమి పెద్ద మహాహవా
భ్యంతరంబున నుద్ధతప్రతి • పక్షవీరుల నేమ ని
ర్జింతు మెవ్వరు మాకు మీఁదయఁ • జేసి మార్కొనునట్టి య
త్యంతవీరులు లేరు భూవిది • తప్రతాపబలోద్ధతిన్. 353

వ. అనిన విని భీమసేనునకు హనుమంతుం డిట్లనియె నన్ను రణరంగంబునం దలం
చునది నీయందు సౌహృదంబున నాహవంబులో నతిరథుం డైనయర్జునురథధ్వ
జంబునందుండి మీ బలపరాక్రమంబులం జూతు నని భీముం గౌఁగిలించుకొని వా
నికి సౌగంధికసరోవరమార్గంబుఁ జూపి హనుమంతుం డంతర్హితుం డయినఁ ద
దాలింగనంబున విగతశ్రముండును విపులజవశక్తియుక్తుండును నై భీమసేనుండు.

సీ. వారిధారల నని • వారితనిర్గళ, ద్దానధారలఁ దటి • ద్ధామములను
దశనధామంబుల • నశని ఘోషంబుల, ఘోరబృంహితబృహ • ద్ఘోషములను
నివి ఘనబృందంబు • లివి గజయూథంబు, లని విచారింపంగ • నక్కజంబు
లై లలితోత్తుంగ • శైలకుంజంబులఁ, ద్రిమ్మరుజలధర • ద్విరదతతుల

విస్మయంబుతోడ • వీక్షించుచుం జని। రజతగిరిసమీప • రమ్యభూమి
నక్కుబేరువనము • నందు సౌగంధిక। కమలవనముఁ గనియె • ఘనభుజుండు.

క. అందుల హేమాంబుజమక। రందరసామోదమృదుత • రశ్వసనుం డా
నందంబుఁ జేసెఁ దనప్రియ। నందనునకు భీమసేను • నకు నభిముఖుఁడై. 356

వ. అంత. 357

క. వీరుం డై సౌగంధిక। వారిజములు గొనఁగ నిట్లు • వచ్చినవానిన్
భూరిపరాక్రము భీము ను। దారగదాహస్తుఁ జూచి • తా రుద్ధతులై. 358

వ. దాని రక్షించి యున్న పదివేలరాక్షసు లాక్షణంబ విచిత్రాయుధపరికరు లై పఱతెంచి వీఁ డొక్కవీరపురుషుం డాయుధంబులు ధరియించి యజినంబులు గట్టినవాఁ డధిక తేజస్వి తపస్వివేషధరుం డై యిందులకు వచ్చినవాఁ డని యచ్చెరువందుచు భీమసేనుం డాయ వచ్చి యిట్లనిరి. 369

తరలము. ఇది కుబేరవనంబు దీనికి • నెవ్వరుం జను దేర నో
డుదురు నీ విట కేల వచ్చి క • డుం బ్రమాదముఁ జేసి తిం
దుదిత తేజుఁడు గ్రీడ లాడుచు • నుండు నింతులుఁ దాను స
మ్మదముతోడఁ గుబేరుఁ డీరుచి • మత్సరోజవనంబునన్. 360

వ. దీనితీరంబున దేవర్షిగణంబులు దేవతార్చనలఁ జేయుదు రిందులజలంబు లమృతోపమానంబులు మఱి వైదూర్యనాళంబులై యపూర్వసౌరభవంతంబు లైన కనకకమలంబులు గలుగుటంజేసి యక్షరాక్షసాక్షౌహిణీరక్షితం బగు దీని మహిమ యెఱుంగక యింత దవ్వే తెంచినవీరుం డెవ్వండును లేఁడు నీ వెవ్వండ వేమికారణంబున వచ్చి తనిన వారికి భీముం డి ట్లనియె. 361

మత్తకోకిలము. ఏను బాండుసుతుండ భీముఁడ • నిద్ధతేజుఁడ ధర్మరా
జానుజన్ముఁడ ద్రౌపదీహృద • యప్రియం బొనరింపఁగాఁ
బూని యిక్కమలాకరంబునఁ • బుష్పము ల్గొన వచ్చితిన్
వీనిఁ గొందు నవశ్యమున్ సుర • వీరు లడ్డము వచ్చినన్. 362

వ. అనిన నయ్యా నీవు దివ్యపురుషుండ వీసౌగంధికకమలంబులు గొనియెదేని కుబేరున కెఱింగించి తదాదేశంబునఁ గొనుము నీవు ధర్మజానుజుండవు గావున నీకు ధర్మపథంబు దప్పం జన దనిన రాక్షసులఁ గఠినాక్షదృష్టిం జూచి భీముం డిట్లనియె.

క. గిరినిర్ఝరములఁ బుట్టిన। సరసిజవన మిదియు సర్వ • సామాన్యము గా
కరుదుగ నొక్కని యది యే। పరఁగఁ గుబేరుండు దీని • బడసెనె మొదలన్. 364

గీ. ఉత్తమక్షత్రియుం డేల • యొరుల నడిగి। వేఁడువాఁ డగుఁ దనభుజ • విక్రమమున
నన్యధనము లుపార్జించి • యర్థిజనుల। కిచ్చుఁ గీర్తి దిక్కుల వెల • యించుఁగాక.

భీముఁడు యక్షరాక్షసులతో యుద్ధంబు చేయుట.

వ. నాకు మిమ్మును మీకుబేరుం బ్రార్థించి కాని యిక్కొలనిపువ్వులు గొనంగా

దోర్కో యని భీముండు రాక్షసుల నాదరింపక సౌగంధికవనంబు సొచ్చి కనకకమ
లంబులు గొని యుత్తమవీర్యవంతంబు లైనతత్సలిలంబు లుపయోగించి యనంత
బలసంపన్నుం డైయున్న నాతనిం జూచి రాక్షసు లలిగి యుద్యతాయుధహస్తులై
తాఁకిన భీముండును భీకరాకారుండై. 366

చ. తనగదచేత రాక్షసుల ♦ దారుణశస్త్రిచయంబు నశ్రమం
బున నతివీరుఁడై నిలిపి ♦ ఘోర నిశాచరులం బడల్పడన్
ఘనభుజదండచండహతిఁ ♦ గ్రాఁచిన నుక్కఱి రక్కసు ల్కుబే
రున కెఱిఁగింపఁ బాఱిరి స ♦ రోషవృకోదరుభీమకర్మముల్. 367

వ. కుబేరుండును బాంచాలీప్రియకరుం డైనపవనతనయుపరాక్రమారంభంబు విని
మెచ్చి వాని నుపేక్షించె నట్లు భీమసేనుండు రాక్షససేన నోడించి సౌగంధికకమ
లంబులు గొని తత్తీరకుసుమలతాపాదపవనంబున విహరించు చున్నంత నిట.

క. వడిఁ బడియెఁ బిడుగు లుడుగక। వడఁకె మహీ *తలము పాంసు♦వర్షము గురిసెం
గడు నెఱ్ఱ నయ్యె దిశ లే। ర్పడ కుండె నినుండు తిమిర ♦ పటలావృతుఁడై. 369

వ. ఇట్టి మహోత్పాతంబు లుపలక్షించి విస్మితుండై ధర్మతనయుం డివి భీమాహవసి
శునంబులై కానంబడియె నేమఱ కుండ వలయు నని నాలుగుదిక్కులుం జూచి భీ
మసేనుం గానక తనసమీపంబున నున్న పాంచాలి కి ట్లనియె. 370

క. ప్రియసాహసుండు భీముఁడు। భయవిరహితుఁ డెందుఁ బోయె ♦ బహురాక్షససం
శ్రయ మిగ్గిరి గంధర్వా। న్వయసేవ్యం బేకచరుఁడు ♦ వాఁ డెయ్యెడలన్. 371

గీ. భూరిభుజుఁడు దానె ♦ పోయెనో నీ వెట। కేని పుచ్చితో ని ♦ జెప్ప వతని
నని యజాతశత్రుఁ ♦ డడిగినఁ బతికిఁ బాం। చాలి యిట్టు లనియె♦సంభ్రమమున.

మధ్యాక్కఱ. ధరణీశ నీకు నాయిచ్చినపసిఁడి ♦ తామరపువ్వు
గురు † మరుద్వశమున వచ్చినన్ దానిఁ ♦ గొని యిట్టిపువ్వు
లరుదు గానఁ గుఱంగటం గలిగెనేని ♦ యవియుఁ దెమ్మనిన
నరిగె నీశానుదిక్కునకు ననిలజుఁ ♦ డనిలవేగమున. 378

వ. అనిన నక్లేని యందఱము వానిపోయినవలనఁ బోయెద మని యెప్పటియట్ల రా
క్షసబలసమన్వితుండై గగనగతి నరిగి సౌగంధికతీరంబున. 374

చ. అతులబలాఢ్యు నుద్ధతగ ♦ దా ‡ యుధహస్తుఁ బటుప్రతాపవ
ర్ధితయశుఁ బాండునందనుఁ ద ♦ దీయమహోగ్రగదానిపాతదూ
రితపృథుయక్షరాక్షసశ ♦ రీర P చయంబులుఁ జూచి విస్మయ
స్మితముఖు లైరి బ్రాహ్మణస ♦ మేతులు ధర్మసుతాదు లచ్చటన్. 375

* ధరము- † వాయువశమున- ‡ యుతబాహు- P భయంకర- అని పాఠాంతరములు.

వ. భీమసేనుండును ధౌమ్యధర్మజరోమశులకు మ్రొక్కి తనకు మ్రొక్కిన కవలం గౌఁగిలించుకొని వైదూర్యనాళంబు లైనకనకకమలంబులు ద్రౌపది కిచ్చి యున్నంత నాతనిం జూచి ధర్మరా జిట్లనియె. 376

గీ. చనునె నీకు నిట్టి ♦ సాహసక్రియఁ జేయ। నెల్లవారికంటె ♦ నెఱుక గలవు
గురుభుజుండ నాకుఁ♦గూర్తేని చేయకు। మయ్య యిట్టిచెయ్వు♦లనఘ యింక. 377

వ. అని కఱపి యిట్లందఱుం గుబేరోద్యానవనంబున విహరించుచున్నంతఁ దద్రక్షకు లైన యక్షులు వచ్చి. 378

క. దేవర్షి యైనరోమశు। దేవేంద్రసమాను నయ్యు♦ధిష్ఠిరు నవనీ
దేవోత్తములం గని విన। యావనతులు భక్తి నిట్టు♦లని గండఱకున్. 379

వ. మీ రిందు మసల వల దిది యక్షరాక్షసప్రచారఘోరం బనిన నందుండ నొల్లక పాండవులు తత్సమీపంబున నివాసంబుఁ జేసికొని రాక్షసబలంబుతో ఘటోత్కచుఁ బోవం బనిచి యుండునంత జటాసురుం డనురాక్షసుండు బ్రాహ్మణరూపధరుండై యేను వేదవిదుండ ధనుర్వేదవిదుం డైనపరశురాముశిష్యుండ నను చుం బాండవుల సేవించుచున్నంత నొక్కనాఁడు. 380

గీ. మృగవిరోధిబలుఁడు ♦ మృగయావినోదార్థ। మడవి కనిలతనయుఁ♦డరిగినట్టి
యవసరమున నజ్జ♦టాసురుఁ డాసురా। కారవికృతరూప♦కంబుతోడ. 381

క. చనుదెంచి ద్రౌపదిని యమ। తనయుని నకులుం దదాయు♦ధంబులతోఁ బె
ల్చన యెత్తికొని మహాజవ। మునఁ బఱచె మహీసురోత్త♦ములు భయ మందన్.

వ. అంత సహదేవుండు భీమునిం బిలుచుచు వనంబున కరిగె నిట ధర్మతనయుం డధర్మవర్తి యైనయసుర కిట్లనియె. 83

క. దేవాసురాదు లిం దుప। జీవింతురు మనుజులకు వి♦శేషసుఖంబుల్
గావించుచు నమ్మనుజులఁ। గావం గలవార మేము ♦ గౌరవయుక్తిన్. 384

వ. ఇట్టి మాకపకారంబు సేయుట నీకు లగ్గు గాదు నీవు ధర్మ మెఱుంగవు విశ్వసించిన వారికిం దనకుఁ గుడువం బెట్టినవారికి నెగ్గు చేయుట కడుం బాపంబు గావున. 385

మధ్యాక్కర. మాయావి మాయాయుధములు మా కిచ్చి ♦ మాతోడ రణము
సేయు మివ్విధమునఁ బోఁ జన దంచుఁ ♦ జెప్పి యయ్యసుర
నాయతబాహుఁడు గరము భరముగా ♦ నదిమెఁ దా నప్డు
మాయావి యగువానిగమనవేగంబు ♦ మంద మై యుండ. 386

వ. ఇట్లు ధర్మజునిబిడపీడనవేదనాభరంబున విగతవేగుం డై యరుగుజటాసురున కడ్డంబు వచ్చి సహదేవుం డిట్లనియె. 387

భీముఁడు జటాసురునితో యుద్ధంబు చేయుట

క. న న్నెఱుఁగవె పాండవుఁడఁ బ్ర। సన్నయశోవీర్యబలుఁడ ♦ సహదేవుఁడ న
త్యున్నతి యేర్పడ * నిప్పడ। నిన్నోర్చెదఁ జక్క నెదిరి ♦ నిలువుము పోరన్.
వ. అనుచున్న యవసరంబున ననిలతనయుం డనిలవేగంబున నరుగుదెంచి జటాసు
రుచేత నిగృహీతులై గగనగతిం జనుధర్మజనకులద్రౌపదులను మహీగతుం డై
నసహదేవుం జూచి యయ్యసుర కిట్లనియె. 389
గీ. అతిథివై వచ్చి నీవు మా♦యందుఁగుడిచి।యసురవై యెగ్గు సేయంగ♦నగునె యిట్టు
లెందుఁ గుడిచినచోటికి ♦ నెగ్గు సేయ। రెట్టిదుర్జను లైనను ♦ నెఱుక విడిచి. 390
వ. నీవు బుద్ధిగలవేని వీరిని విడిచి నీ ప్రాణంబులు రక్షించుకొను మట్లుగానినాఁడు
బక హిడింబ కిమ్మీరులం జంపిన ట్లుగ్రశమంబునం జంపుదు ననిన విని జటాసురుండు
వారల విడిచి భీమసేనున కభిముఖుం డై. 391
క. రయమున † మును నీచే హతు। లయినసురారాతులకు ర♦ణాంతరమున నీ
దయినరుధిరమున నుదక। క్రియఁ జేసెద బకహిడింబ ♦ కిమ్మీరులకున్. 392
క. అనుచుఁ గడు నలిగి మారుత। తనయు మహాబాహు నసుర ♦ దాఁకె మరున్నం
దనున కెడ చొచ్చి మాద్రీ। తనయులు తత్క్షణమ వానిఁ ♦ దాఁకిరి వీఁకన్. 393
సీ. వారల నిద్దఱ ♦ వారించి భీముండు, దాఁకె జటాసురు ♦ వీఁకతోడ
భీమాసురులకు సం ♦ గ్రామంబు గడు ఘోర, మయ్యె నిర్మూలంబు♦లయ్యె వారి
యూరుఘట్టనముల ♦ ధారుణీరుహములు, పదఘట్టనములఁ గ్ర ♦ క్కదలె ధరణి
భూరుహపాణు లై ♦ పోరి యాసన్నభూ, రుహములు వ్రాలిసిన ♦ బృహదుదగ్ర
శిలలఁ జేసి కొంత♦సేపుపోరాడి రొం। డొరులు పెనఁగి పట్టి ♦ పరుషభంగి
నుగ్రు లైనవాలి ♦ సుగ్రీవు లట్టుల। యుద్ధ మొప్పఁ జేసి ♦ రిద్ధబలులు. 394
క. భీమాసురవీరుల ము। ష్టాముష్టిరణోత్థితచ్ఛ ♦ టాశబ్దం బు
ద్దామంబై తద్విపినమ। హామృగపక్షులకు నతిభ ♦ యావహ మయ్యెన్. 395
గీ. అంత భీమసేనుఁ ♦ డంతకాకారుఁ డై। వాని బలవిహీనుఁ ♦ గా నెఱింగి
తడయ కపుడువాని♦ మెడ గ్రుంగఁబిడికిటఁ। బొడిచె నసుర యపుడ♦పడి యేఁబుడమి.
వ. ఇట్లు నిర్ఘాతనిపాతనీలగిరిశృంగంబునుం బోలె నేలం బడినజటాసురకళేబరం బె
త్తి యొక్క విశాలపరుషపాషాణంబుపై జర్జరితంబుగా వైచి వానిం గాలగోచ
రుంగాఁ జేసిన వాయుపుత్రుపరాక్రమంబు ధౌమ్యరోమశాదిమహీసురవరులు
వర్ణించి రని వైశంపాయనకథితం బైనకథ రమ్యంబుగ. 397
క. భూపకులతిలక నృపవి। ద్యాపారగ యతులసత్య ♦ ధనధాన్య దయా
లాపచతురాస్య ధర్మ। వ్యాపారవిభాసి విష్ణు ♦ వర్ధననృపతీ. 398

* నాజిని- † నీచేత నిహతు- అని పాఠాంతరములు.

తోటకవృత్తము. ధరణీశ నిరంతర • దానయశః పరిపూర్ణదిగంతర • భానునిభా
కరుణాకర నిర్మల • కాంతియుతా! శరణాగతరక్షక • సత్యనిధీ. 399

గద్య. ఇది సకలసుకవి జనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునం దారణ్యపర్వంబున దధీచికథనంబును నగస్త్యమాహాత్మ్యంబును భగీరథప్రయత్నంబును గంగావతరణంబును ఋశ్యశృంగుచరిత్రంబును బరశురామచరిత్రంబును గార్తవీర్యవధయును రామకృష్ణాదులయాగమనంబును సౌకన్యాఖ్యానంబును జ్యవనుండు సంయాతియజ్ఞంబున నశ్వినుల సోమపీథులం జేసి వారిచేత జవ్వనంబు వడయుటయు మాంధాతృజన్మంబును సోమకుండు యజ్ఞంబుఁ జేసి పుత్రశతంబు వడయుటయు జంతూపాఖ్యానంబును శ్యేనకపోతంబులై యిందాగ్నులు శిబిమాంసంబు గొనుటయు నష్టావక్రమాహాత్మ్యంబును రైభ్యయవక్రీతుల సంవాదంబును భీముండు సౌగంధికహరణార్థం బరుగుటయు హనుమద్దర్శనంబును రామాయణకథయును భీముండు గంధమాదనంబునం దుండుకొలనికిం బోయి యక్షరాక్షసుల వధియించుటయు గంధమాదనంబున నందఱుం గూడుటయు జటాసురవధయు నన్నది తృతీయాశ్వాసము. 400

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆరణ్యపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ రాజరాజ కులని
స్తార సుధాహారహీర • సన్నిభకీర్తి
శ్రీరమణ ధనుర్విద్యా
పారగ కోదండపార్థ • పార్థివతిలకా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు పాండవులు నరనారాయణాశ్రమంబునఁ గొన్నిదినంబు లుండి యొక్కనాఁడు ధర్మతనయుండు దమ్ములకి ట్లనియె. 2

మధ్యాక్కర. ఏనేఁడు లగుదెంచె నర్జునుఁ డరిగి • యింతకే తెంచుఁ
బూని దివ్యాస్త్రములఁ వడసి యమ్మహా • భుజు భూరిసత్త్వ
సానతరిపువర్గుఁ జూడఁ గాంతు మిం • దంచు బ్రాహ్మణుల
తో నేగె నుత్తరమునకుఁ దమ్ముల • తో ధర్మసుతుఁడు. 3

వ. ఇట్లు గంధమాదనపుణ్యతీర్థావలోకనపరు లయి పాండవు లరిగి పదునేడగుదివసంబున వృషపర్వుం డను రాజర్షి యాశ్రమంబుఁ గని యం దతిప్రీతి నాతనిచేతఁ బూజితు లయి యేడుదివసంబులు వసియించి బ్రాహ్మణుల నెల్ల నందుండ నియమించి వృషపర్వోపదిష్టమార్గంబున ధౌమ్యరోమశప్రభృతికతిపయబ్రాహ్మణులతోఁ జని యష్టమదివసంబున. 4

క. విమలస్ఫాటికహాటక । రమణీయదరీనిరంత • ర శ్వేతనగేం
ద్రము మాల్యవంతమును ను। త్తమచరితులు సూచు చరిగి•తద్విపినమునన్. 5

క. చలదళిశుకపుంస్కోకిల। కలరవముఖరితలతాంత ♦ కమ్రఫలాళీ
లలితమహీరుహమాలా। మిళితోద్దేశముల విశ్ర ♦ మించుచు లీలన్. 6

వ. అం దొక్క *నాఁ డశ్వరథ యనుపుణ్యనదివలన మారుతాహృతంబు లై సువర్ణమ
యంబు లయి తమ ముందటం బడినపంచవర్ణసురభికుసుమంబులం జూచి యంద
ఱు విస్మయం బంది రంత నేకతంబున నొక్కశశికాంతశిలాతలంబుపయి నున్నభీ
మసేనునకు ద్రుపదరాజపుత్త్రి యిట్లనియె. 7

క. ప్రకటముగఁ దొంటి సౌగం। ధికకనకాబ్జములకంటె ♦ దివ్యసుగంధా
ధికకుసుమము లివి దద్దయు। సుకుమారము లిట్టివానిఁ ♦ జూచి యెఱుంగన్. 8

భీముఁడు ద్రౌపదికోరినపుష్పంబులఁ దేఁ బోవుట

వ. ఇక్కుసుమంబులు నాకుఁ దెచ్చి యిచ్చి మనఃప్రియంబుఁ జేయు మనిన విని భీముం
డు తత్క్షణంబ చని చక్రవాళనగసమున్నతం బయినగిరిశృంగం బెక్కి యందు వి
విధరత్నరచితరమ్యప్రాకారపరివృతం బయినవైశ్రవణు నివాసంబు గని శంఖ
ధ్మానంబుఁ జేసిన. 9

క. దాని విని యక్షరాక్షస। సేనలు పఱతెంచి భీమ ♦ సేనాఖ్యు మహా
సేనవిభు నచటఁ దాఁకిరి। నానాయుధధరులు దారు ♦ ణధ్వను లెసఁగన్. 10

క. వాయుసుతప్రేరితశిత। సాయకముఖదళితరాక్ష ♦ సప్రకరబృహ
త్కాయాభ్రగళితశోణిత। † తోయములన్ ధరనదీత ♦ తులు గడు నిండెన్. 11

ఉ. ఉక్కఱి నిట్లు మధ్యమమ ♦ హోగ్రశరంబులు దాఁక నోర్వ కా
రక్కసు లెల్ల నాహవప ♦ రాఙ్ముఖు లైనఁ గడంగి భీముఁ దా
నెక్కటి దాఁకె దిక్కరి న ♦ హింపక సింహముఁ దాఁకునట్టు లం
దక్కజుఁ డుద్యతాయతగ ♦ దాన్వితుఁ డై మణిమంతుఁ ‡ డల్కతోన్. 12

క. ఆరాక్షసు నతివీరుఁ గు। బేరసఖుం బవనసుతుఁ డ ♦ భేద్యుఁడు నిజదు
ర్వారతరశాతసాయక। ధారావర్షమునఁ గప్పె ♦ దారుణభంగిన్. 13

వ. అంత. 14

క. గద ద్రిప్పి భీముమీఁదను। వదలక మణిమంతుఁ డలిగి ♦ వైచిన నది ¶ వి
ద్యుదిసప్రభాయుతం బై। పదిదిశలును వెలుఁగ భీము ♦ పయిఁ బఱతెంచెన్. 15

వ. అమ్మహాసాధనంబునకు మనంబున బెగడక. 16

క. దానిఁ దననిశితబాణావి। తానంబున జర్జరీకృ ♦ తముఁ జేసె మరు
త్సూనుఁడు గుహ్యకరాక్షస। సేనల కెల్లను భయంబు ♦ సేయుచు నలుకన్. 17

క. ఘనుఁ డమ్మణిమంతుఁడు కాం। చనదండోద్భాసి యైన ♦ శక్తి మరున్నం
దనుమీఁద వైచె నది యా। తనిభుజపార్శ్వమ్ము దాఁకి ♦ ధారుణిఁ బడియెన్. 18

* డు శ్వేతకి- † తోయమ్ముల నవనిధరనదులు- ‡ డచ్చటన్- ¶ యత్యుదితప్రభావిభూ
తిం గ- అని పాఠాంతరములు.

చ. గదఁ గొని భీముఁ డంత్యలయ ♦ కాలకృతాంతుఁడు వోలె నేల గ్ర
క్కదల నదల్చి నిల్చిన న ♦ కంపితుఁ డై మణిమంతుఁ డాజిదు
ర్మదుఁడు త్రిశూల మెత్తికొని ♦ మధ్యముపై ననలస్ఫులింగముల్
చెదరఁగ వైచె దానిఁ జెఱి ♦ చెన్ ఘనుఁ డగ్గదఁజేసి భీముఁడున్. 19

వ. ఇట్లు తన శక్తిశూలంబులు విఫలంబులయి పడినం బరిత్యక్తమదుండై మణిమం
తుం డంతరిక్షంబున కెగసిన. 20

క. పోవకు పోవకు మనుచు మ। హావీరుఁడు గద యమర్చి ♦ యమ్మణిమంతున్
లా వఱఁగ వైచె నగ్గద। తో వాఁడును బడియెఁ బ్రతిహ ♦ తుం డై నేలన్. 21

క. ఘోర మణిమంతుఁ డిట్లు స। మీరణసుతుచేతఁ బొలిస్తి ♦ మృతుఁ డై పడినన్
వారక పఱచిరి భయమున। నారాక్షసు లార్తనాదు ♦ లై తూర్పునకున్. 22

వ. అంత ధర్మరాజు భీమసేనుం గానక వానిపోయినవలను ద్రౌపదిచేత నెఱింగి యా
ర్ష్టిషేణుం డనుమునివరునాశ్రమంబున ధౌమ్యప్రభృతులం బెట్టి రోమశనకులస
హదేవయుతుండై తద్గిరిశృంగం బెక్కి కుబేరసదనసమీపంబున నిజగదాఘాత
పాతితమణిమదాదిరాక్షసదారుణరణమధ్యంబున నున్నమధ్యమునొద్దకుం జ
నియె నంత. 23

క. హతశేషు లైనరాక్షసు। లతిరయమునఁ బోఱి చెప్పి ♦ రప్పుడ యలకా
పతికి సవిస్తరముగ నిజ। మతిఁ బవనజువిక్రమంబు ♦ మణిమద్వధయున్. 24

వ. దాని విని కుబేరుండు కడు విస్మితుండై యాత్మగతంబున. 25

క. తలఁగక మును సౌగంధిక। ములు గొని యిప్పుడును దర్ప ♦ మున నిండలిపు
వ్వులు గొనిమణిమత్ప్రభృతులఁ। బలువుర వధియించె నెట్టి♦బలియుఁడొ యనుచున్.

వ. సురగరుడగంధర్వయక్షరాక్షససమేతుం డయి యక్షప్రభుఁ డరుగుదెంచి పాండ
వులం గని వారిలో గదాకృపాణబాణాసనధరుం డయి రణకాంక్ష నున్నమహా
వీరు మారుతాత్మజుం జూచి పరమప్రీతచిత్తుం డయి యున్న. 27

గీ. అక్కుబేరునకు మ ♦ హామతుల్ పాండవుల్। మ్రొక్కి రంత ధర్మ ♦ మూర్తి యైన
ధర్మతనయుఁ జూచి ♦ తద్దయు దయతోడ। నిట్లు లనియెఁ గిన్న ♦ రేశ్వరుండు. 28

వ. అయ్యా నీయనుజుండు మత్ప్రియసఖుం డైనమణిమంతు వధియించి నాకపకారం
బుఁ జేసె నని లజ్జింప వలవ దది యగస్త్యశాపనిమిత్తంబున నయ్యె నని భీమసేను
డాయం బిలిచి నీచేసినసాహసంబు నా కుపకారం బయ్యెఁ గావున నిన్ను మెచ్చి
తి ననిన నక్కుబేరునకుం గృతాంజలి యయి ధర్మతనయుం డిట్లనియె. 29

—••♦కుబేరుఁడు ధర్మజునకు మణిమంతునకుఁ గలిగిన శాపంబు చెప్పుట♦••—

గీ. ఇట్టిశాప మమ్ము ♦ నీందుఁ బొందు బా నేల। యిచ్చె దాని నాకు ♦ నెఱుఁగఁ జెప్పు
మనిన విస్తరించి ♦ యమరాజసుతునకు। నక్కుబేరుఁ డిట్టు ♦ లనుచుఁ జెప్పె. 30

వ. తొల్లి కుశవతి యనుపుణ్యనదీతీరంబున నమరు లెల్ల సత్త్రయాగంబు సేయుచుండి నన్ను రావించిన నేనును బుష్పకవిమానారూఢుండ నై శతమహాపద్మసంఖ్యలయక్షరాక్షసబలంబులతో గగనగతి నందులకుం బోవునెడ నూర్ధ్వబాహుండై యమునాతీరంబున నుగ్రతపంబు సేయుచున్నయగస్త్యమహామునిమీఁద నాప్రియసఖుం డైనమణిమంతుం డెఱుంగక నిష్ఠీవనంబు సేసిన నలిగి చూచి యమ్మునీంద్రుండు నా కిట్లనియె. 31

గీ. నీవు చూచుచుండ ♦ నీయిష్టుఁ డిమ్మణి । మంతుఁ డిపుడు దనదు ♦ మదము పేర్మి
నన్ను నుఱక యుమిసె ♦ నామీఁద నిట్టి దు । ర్మదుఁడు నీల్గు నొక్క ♦ మనుజుచేత.

వ. మఱియు నీయక్షరాక్షసబలంబులును వానిచేతన నిహతంబు లగు నీదురితంబు దద్దర్శనంబునం బాయు ననియెం గావున నిట్టిశాపఫలంబునకు నీయనుజుండు నిమిత్తం బయ్యె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నయ్యా ధృతియును దాక్షిణ్యంబును దేశకాలంబులును బరాక్రమంబును నను లోకతంత్రవిధానంబులైన యీపంచవిధంబు లెఱింగినక్షత్త్రియుండు ధర్మవిదుం డై ధరణీచక్రంబు నిర్వక్రంబుగా రక్షించి పుణ్యలోకంబు వడయు ధర్మవిశేషంబు లెఱుంగక వృథారంభుండై సాహసంబున వర్తిల్లువానికిం బాతకం బగుట నిశ్చయంబు. 33

క. కావున నిరతమ్ము మరు । ద్దేవాత్మజు సాహసైక ♦ ధృతి గాకుండన్
భూవల్లభ * శిక్షింపుము । నీవిమలజ్ఞానధర్మ ♦ నిష్ఠితబుద్ధిన్. 34

వ. నిన్నును నీ తమ్ములను ధర్మానిలశక్రాశ్వినులు రక్షించునట్ల నే నెప్పుడు రక్షింతు నానియోగంబున మత్పరిచారకులు మీకు నిత్యంబును నన్నపానాదులు దెచ్చి యిచ్చుచుండ నార్ష్టిషేణాశ్రమంబున నొక్కపక్షంబు వసియించునది. 35

సీ. మానితయశుఁడు భీ ♦ మానుజుం డర్జునుం, డమరులచేత ది ♦ వ్యాస్త్రతతులు
వడసి దేవేశ్వరు ♦ కడ నున్నవాఁ డతం, డుపకారి యయ్యె దే ♦ వోత్తమునకు
† సప్తమేధాధ్వర ♦ ప్రాప్తపుణ్యుఁడు పుణ్య, మతి భవత్పితృపితా ♦ మహుఁడు ఘనుఁడు
శంతనుఁ డతనిచే ♦ సంతర్పితుం డయ్యె, గుఱుకొని మీ రైన ♦ కుశల మడిగె
నరుగుదెంచు నింత ♦ కయ్యర్జునుండు మీ । కభిమతార్థసిద్ధి ♦ యగును సిద్ధ
మని యెఱుంగఁ జెప్పి ♦ యలకాధినాథుండు । యక్షగణములోడ ♦ నరిగె నంత. 36

వ. ఇట్లు ధర్మరాజు కుబేరాదేశంబున నార్ష్టిషేణాశ్రమంబున నుండునంత నాతనికి నొక్కనాఁడు ధౌమ్యుండు నిజాంగుళి నుత్తరదిగ్భాగంబు సూపుచు నిట్లనియె.

క. అదె మందరనగ మక్కడ । యదె మేరునగేంద్ర మమ్మ ♦ హాశైలము నె
మ్మిదిదిక్కుల వసియింతురు । త్రిదశేశ్వరుఁ దొట్టి యష్ట ♦ దిక్పాలవరుల్. 38

* రక్షింపుము- † సప్తాశ్వమేధనం- అని పాఠాంతరములు.

చ. కనకగిరిం బ్రదక్షిణము • గా శశిభాస్కరతారకాగణం
బనవరతంబుఁ ద్రిమ్మరు మ • హామునిసప్తకమండలంబుతో
ననఘ తదీయతుంగశిఖ • రాగ్రమునందుఁ బయోరుహాసన
త్రినయనవిష్ణు లుండుదురు • దేవగణంబులు గొల్చుచుండఁగన్. 39

వ. అని చెప్పుచుండఁ బాండవు లం దొక్కమాసంబు నివాసంబు సేసి రంత. 40

ఉ. అంబర మాత్మదీప్తినివ • హంబుల నొప్పఁగ మాతలిప్రయు
క్తం బగుదివ్యకాంచనర • థంబుఁ జలచ్చపలాంశుపుంజర
మ్యం బగుదాని నెక్కి ధృతి • మందరుఁ డింద్రసుతుండు నాకలో
కంబుననుండి వచ్చెఁ బ్రవి • కాశితతేజుఁ డినప్రకాశుఁడై. 41

వ. ఇట్లు చనుదెంచి ధనంజయుండు రోమశ ధౌమ్య ధర్మజ భీమసేనుల పాదంబులకుం
బరమభక్తి మ్రొక్కి తనకు వినయవినమితోత్తమాంగు లయినకవల నెత్తికొని
ద్రౌపదీహృదయనయనాంబుజంబుల కానందంబు సేయుచున్నంత నందఱు సం
తసిల్లి మాతలి నతిప్రీతిం బూజించిన నతండును దివ్యరథంబు గొని దివంబున క
రిగె నట్టి సమయంబున. 42

క. దిననాథుఁ డస్తగిరిఁ బొం। దినఁ జీఁకటిఁ బాచి యాత్మ • తేజమున దిగం
గనల విభూషించుచు రజ। నినాథకలహంస గగన • నిమ్నగ నొప్పెన్. 43

వ. ఆరాత్రి యర్జునుం డనుజుల నందఱ నొద్దఁ బెట్టుకొని యిష్టపూర్వకథలు సెప్పుచు
శయనించె నంతఁ బ్రభాతంబున సిద్ధమునిగణంబులయు రోమశధౌమ్యులయుఁ
దమ్ములయుఁ దోడ ధర్మతనయుండు సుఖోపవిష్టుం డై యున్నంత. 44

ఇంద్రుఁడు పాండవులయొద్దకు వచ్చుట.

సీ. బోరన సురదుందు • భులనినాదంబులు, గిన్నరగంధర్వ • గీతరవము
లెసఁగ సహస్రసూ • ర్యేందుమండలములు, వోలెవిమానముల్ • వ్రాలిచి వెలుఁగఁ
బాండవాలోకన • పరుఁడై సహస్రాక్షుఁ, డమరగణంబుతో • నమ్మహాద్రి
కేతెంచెఁ బ్రీతి న • య్యింద్రునకందఱు, నంత నభ్యుద్గతు • లైరి పాండ
వాగ్రజుండు దాను • ననుజులు నింద్రపా। దాంబుజముల కెరఁగి • యధికభక్తి
శాస్త్రదృష్టవిహిత • సత్కారవిధులఁ బూ। జించె నమరఖచర • సిద్ధపూజ్యు. 45

వ. ఇంద్రుండును వారల నందఱం బరమప్రీతి మధురవచనంబుల నభినందించుచు న
ధికతపోయుక్తు ధనంజయుం జూపి ధర్మజున కిట్లనియె. 46

క. ఘనుఁ డీపార్థుఁడు నావల। నన దివ్యాస్త్రప్రయోగ • * నైపుణుఁ డయి య
ద్దనుజుల నివాతకవచుల। ననిఁ గూల్చి సురాళికిం బ్రి • యం బొనరించెన్. 47

క. ఈతఁడు పరాక్రమమున న। రాతుల వధియించి యిద్ధ • రారాజ్యము వి
ఖ్యాతముగ నీకు నిచ్చు మ। హాతేజుఁ డజేయవీర్యుఁ • డని సెవ్వరికిన్. 48

* నయనిపుణుండై దనుజుల- అని పాఠాంతరము.

క. అని చెప్పి యనిమిషప్రభుఁ। డనిమిషనివహంబుతోడ ♦ నమరావతికిం
జనియె నిజాలోకనమున। ఘనులు పాండవులు హర్ష ♦ మందుచు నుండన్. 49

మధ్యాక్కర. ఘనముగ నమరేంద్రపాండుసుతసమా ♦ గమ మొక్కయేఁడు
దనరంగ బ్రహ్మచర్యవ్రతస్థులై ♦ తగిలి నిత్యంబు
వినినపుణ్యాత్ములును జదివినవారు ♦ వినుము నూఱేండ్లు
నొనర జీవింతు రత్యంత సత్కాంతి ♦ యుక్తులై ధరణి. 50

వ. ఇట్లు సురేంద్రుం డరిగిన ధర్మతనయుం డర్జునుం జూచి పరమానందహృదయుం
డై యిట్లనియె. 51

సీ. హరుఁ డాదిగాఁ గల ♦ యమరగణంబుచేఁ, బడసి దివ్యాస్త్రముల్ ♦ పరమ మైన
యుపకార మమరుల ♦ కొనరించె నీ పార్థుఁ, డని నాకుఁ జెప్పె వృ ♦ త్రారి తకుండు
దివ్యాస్త్రలాభమ్ము ♦ దేవేంద్రునకుఁ బ్రీతి, గా వేల్పులకు నుప ♦ కారి వైన
విధము మాకు వినంగ ♦ వేడు కైనది యని, యడిగిన విని యాతఁ ♦ డగ్రజునకు
నగ్రజన్మపూజ్యు ♦ లగుధౌమ్యరోమశ। * భ్రాతృవరులయొద్దఁ ♦ బాండవేయు
డసదృశప్రభావుఁ ♦ డతివీరుఁ డర్జునుఁ। డాత్మచరిత మిట్టు ♦ లనుచుఁ జెప్పె. 52

వ. ఏను భవదుపదిష్టవిద్యాప్రభావంబున నధికతపోయుక్తుండ నై హిమవంతంబున
కుం జని యందు నాముందట వృద్ధబ్రాహ్మణుండై యున్నవృద్ధశ్రవుం గని తదుప
దేశంబున నీశ్వరుగుఱించి యుగ్రతపంబు సేసిన నీశ్వరుండు గిరాతరూపధరుండై
నాతోడ నతిఘోరయుద్ధంబు సేసి నాకుఁ బ్రసన్నుండై నిజరూపంబుఁ జూపి పా
శుపతాస్త్రంబుఁ బ్రసాదించె ననంతరంబ యింద్రాదిదేవతలవలన నైంద్రాగ్నే
య యామ్య రాక్షస వరుణ వాయవ్య కుబేర గాంధర్వ పైశాచ బ్రాహ్మ్యంబుల
నంబరఁగుదివ్యాస్త్రంబులు దత్ప్రయోగంబులతోఁ బడసి మహేంద్రానుగ్ర
హంబున మాతలిప్రయుక్తం బైనదివ్యరథం బెక్కి యీశరీరంబుతోడన యమ
రావతి కరిగి యం దమరేంద్రు నాచార్యుఁగా వరించి తత్ప్రసాదంబున దివ్యాస్త్ర
ప్రయోగంబును నుపసంహారంబును నావృత్తియును బ్రాయశ్చిత్తంబును బ్రతి
ఘాతంబును నేర్చిన నాకు సంతసిల్లి సురేంద్రుం డి ట్లనియె. 53

క. † నీ వఖిలాస్త్రవిదుండవు। గావున ని న్నాజి నోర్వఁ ♦ గా నోప రొరుల్
దేవతలకు బ్రాహ్మణులకుఁ। గావింపు హితంబు దీనఁ ♦ గడు సిద్ధి యగున్. 54

క. నాకు గురుదక్షిణార్థము। ‡ నాకహితార్థంబుగా జ ♦ నస్తుత బుద్ధిం
జేకొని నాపనిచినపనిఁ। బ్రాకటముగఁ జేయు మహిత ♦ భంజన శక్తిన్.   55

గీ. జలధికుక్షిలో నుండి ధీ ♦ రులు నివాతకవచు లన మూఁడుకోట్లదా ♦ నవులు బలిమిఁ
ద్రిదశులకు బాధ సేయు చుం ♦ డుదురు వారు। నిహతు లగుదురు నీచేత ♦ మహితకీర్తి.

* త్రిశ్రుతివరుల- † నీవఖిలశస్త్రవిదుఁడవు- ‡ నాకులకుహితార్థముగ- అని పా॥ అం.

వ. అని తనతొడిగినదివ్యభూషణంబుల నిక్కిరీటంబు నిచ్చి నన్ను విభూషితుం జేసి స్పర్శరూపం బైనయాయభేద్యకవచంబు నిచ్చి యజగరసన్నిభం బయిన యగ్గొనయంబు గాండీవంబునం దాన యోజించి పదివేల హంసమయూరవర్ణమానసీయహయంబులం బూన్చినరథంబు మాతలిప్రయుక్తం బైనదాని నెక్కం బనిచి నివాతకవచవధార్థం బరుగు మని నియోగించిన నింద్రు వీడ్కొని చనుచున్న నాతో దేవత లిట్లనిరి. 57

ఉ. ఈరథ మెక్కి తొల్లి యమ • రేంద్రుఁ డనేకసహస్రసంఖ్య దే
వారుల వృత్రశంబర బ • లాదుల నుద్ధతులన్ జయించె వీ
రారివిభేది నీవును బ • లాఢ్యుఁడ వై వధియింపు ముగ్రమా
యారతుల న్నివాతకవ • చాసురులన్ సమరాంతరంబునన్. 58

వ. అని నాకు దేవదత్తం బనుశంఖం బిచ్చిన నేనును మాతలిసహితంబుగా రథం బెక్కి యతిత్వరితగతి నరిగి. 59

అర్జునుఁడు నివాతకవచు లనురాక్షసుల జయించిన కథ.

క. ఫేనవదూర్మిచయంబుల। నానావిధ మీన కూర్మ • నక్రంబుల శై
లానుకృతి నొప్పుచున్న మ। హానీరధిఁ గంటి మేను • నమ్మాతలియున్. 60

వ. అసముద్రోదరంబున విశాలాట్టాలకప్రతోళికాలంకృతం బయినపురంబుఁ గని తద్ద్వారంబున శంఖధ్వానంబు సేసిన నది సకలదిక్కుహరగుహాకుహరాంతరంబులం బ్రతిశబ్దజనకం బయిన దాని విని యలిగి యద్దానవులు నానావిధాయుధసన్నద్ధు లయి నిజకాయనికాయకాళిమాంధతమోభూతభువను లగుచు వచ్చి నారథంబుఁ బరివేష్టించి. 61

క. ఉరుశస్త్రవృష్టి నాపైఁ। గురిసినఁ దత్క్షణమె మిగుల • గొనకొని యేనున్
వరుసం బదేసిబాణము। లరుదుగ నేసితి మహోభ • యంకరభంగిన్. 62

క. దనుజులు మదీయరథమా। ర్గనిరోధముగాఁ బ్రచండ • కాండప్రకరం
బునఁ గప్పిరి రోదోంతర। మనిమిషులును ఋషులుఁ జూచి • యద్భుతమందన్.

క. కడుభయమున మాతలి చే। డ్పడి రథచోదనమునం ద • పాటవుఁ డైనన్
వడి నేన రథము గడుపుచుఁ। దడయక యేసితిఁ గడంగి • దానవులపయిన్. 64

వ. మాతలి నన్నుం జూచి సంతసిల్లె నంత. 65

చ. అతులరణాంతరంబున ని • రంతరమత్పటుబాణదారితో
చ్ఛ్రితదనుజాంగనిర్గళిత • సృగ్జలధారలు సూడ నొప్పె నా
తతగిరిశృంగసంగదళి • తప్రచలజ్జలవాహజాలసం
తతగళదంబుధారలవి • ధంబున నంబర మెల్లఁ గప్పఁగాన్. 66

వ. అంత నయ్యసురులు మాయాయుద్ధంబు సేయ సమకట్టి నామీఁద వర్షాస్త్రంబు లేసిన. 67

క. బలరిపుఁడు నాకు నిచ్చిన। యలఘునిశాతముఖశోష ♦ ణాస్త్రంబు విని
ర్గళదవిరళజలధారా। వలి నెల్లం దత్క్షణంబ ♦ వట్టఁగఁ జేసెన్. 68

వ. మఱియును. 69

సీ. అద్దానవులు దారు ♦ ణాశ్మవర్షంబు పైఁ, గురిసిన నవి నన్నుఁ ♦ దెరలఁ గప్పె
నేనును గులిశాస్త్ర ♦ మేసి పాషాణముల్, నుఱుము గావించితి ♦ నుఱక వెండి
యసురులు నామీఁద ♦ * ననిలానలాస్త్రంబు,లేసిన గాడ్పుతో ♦ మోసియగ్ని
కణములు నాపైని ♦ గవిసిన నేనును, సలిలాస్త్రమున † వాని ♦ బల మడంచి
యున్నఁ దిమిరబాణ ♦ ముగ్రంబుగా వార। లేసి రంత దిక్కు ♦ లెల్లఁ గప్పె
నంధకారమగ్నుఁ♦డై చలియించి మా। తలి ప్రబోధ మెడలి♦ధరణిఁ బడియె. 70

క. తురగములు పఱవ నేరక। వరరథవహనంబునందు ♦ వంధ్యము లయ్యెన్
సురసారథి ననుఁ గానక। హరినందన యెందుఁ ‡ బోయి ♦ తని కడు భీతిన్. 71

క. అమృతనిమిత్తంబున ము। న్నమరాసురయుద్ధ మయ్యె ♦ నది యింత భయ
భ్రమ జననము గా దిది యు। గ్రము దనుజు లవార్యవీర్య ♦ గర్వితు లగుటన్. 72

గీ. బ్రహ్మచేతను నిర్మింపఁ ♦ బడిన భువన। సంప్లవం బిది నావుడు ♦ సంగరమున
సంచలింపక నాభుజ♦శక్తిఁ జూచు। చుండు మని యప్డు మాతలి♦నూఱడించి. 73

ఉ. వాసరనాయకుం దలఁచి ♦ వజ్రివరంబున సూర్యబాణ మే
నేసితి నిందుఁదొట్టి సుర ♦ లెంతయు సంతస మందఁగా జగ
త్త్రాసతమిస్రరాశి విది ♦ తంబుగ § దిక్కులు దెల్లఁగా మహో
గ్రాసురు లాహవంబున భ ♦ యంపడ మాతలి మెచ్చి యార్వఁగాన్. 74

క. గాండీవముక్తదారుణ। కాండవిఖండీకృతాప ♦ ఘను లై దనుజుల్
ఖండనమునఁ ¶ బడలుపడం గొండలు వడినట్లు వడిరి ♦ కుతలం బదురన్. 75

వ. ఇట్లు నివాతకవచులు మదీయాస్త్రనిహతు లై మహీతలంబునం బడిన నట నసు
రకాంతలయాక్రందనధ్వను లాకసంబు నిండ నొక్కట బురంబున నెగసె నం
త నద్దానవులపురంబుఁ బురందరుపురంబుకంటె సుందరం బైన దానిం జూచి మా
తలి కే నిట్లంటి. 76

క. నిరుపమరత్ననిరంతర। వరగృహముల నొప్పి సుఖని ♦ వాసం బగుని
ప్పురి నుండ నొల్ల కొండొక। పురి నుండఁగ నేల వలసెఁ ♦ బురుహూతునకున్.

వ. అనిన నాకు మాతలి యిట్లనియె. 78

సీ. అసురులవలన భ ♦ యం బైనయపుడు వే, ల్పులకు సేమంబుగా ♦ బలవిరోధి
యీపోరిలు జలధిలో ♦ నిమ్ముగ నిర్మించె, దనుజులు పదపడి ♦ వనజగర్భు

* ననలాస్త్రమేసిన గాడ్పుతోఁ గూడంగఁ గడఁగి యగ్ని—ననలాస్త్రమేసిన గాడుపు
తోడంగఁ గూడ నగ్ని- † దాని- ‡ బోయి తనెఁ గడుభీతిన్- § దిక్కులఁ దెల్లఁ
గా- ¶ జేడ్పడి పెనుగొండలు— బిండలిగొని కొండలు- అని పాఠాంతరములు.

వలనఁ దపోవీర్య • వంతు లై యిం దుండ, నమరులచేతఁ గ • య్యమున నజితు
లై యుండఁ బడసిన•నమరేంద్రుఁ డలిగి త,ద్విజయార్థముగఁ బంచె•విజయ నిన్ను
నమరులకు నసాధ్యు • లసురులు వీరలు। నీవ యోర్చి తనుచు • నెమ్మిలోడ
నన్ను సంస్తుతించి • నరనాథ మాతలి। గడఁగి యపుడు రథముఁ • గ్రమ్మఱించె. 79

వ. ఇట్లు నివాతకవచులం జంపి క్రమ్మఱి వచ్చువాఁడ ముందట నొక్కతపోవనంబును నతివిచిత్రం బైనపురంబునుం గని యిది యెవ్వరిపురం బని యడిగిన నాకు మాతలి యిట్లనియె. 80

క. వినుము పులోమయుఁ గాలక। యును ననఁగా నెరువు రసుర•యువతులు గమలా
సను నారాధించిరి తప। మున దివ్యసహస్రవర్ష • ములు గడునిష్ఠన్. 81

క. కనకమయ మైనయాపురి। లును దమసుతు లాహవంబు • లో నమరులచే
త నవధ్యులుఁ గాఁ దగ న। వ్వనజజుచేఁ బడసి రసుర • వనితలు వరముల్ 82

వ. ఇది హిరణ్యపురం బిందుఁ బౌలోమ కాలకేయు లనునసురులఱువదివే లుండుదురు వా రమరులచేత నవధ్యు లనిన నట్లేని దానిపయిం బోదము రథంబు వలపుమని యేను మాతలిం బంచిన. 83

చ. అతఁడును సప్తమారుతర • యంబున దివ్యరథంబుఁ దత్సురా
హితపురిభూరివప్రముప • యిం బఱపెన్ సురవైరు లంత ను
ద్ధతు లయి పురిలు వెల్వడి ర • థంబున షష్టిసహస్రకంబుతో
శతమఖబుద్ధిఁ జేసి కడు • సైఁపక తాఁకిరి నన్ను నల్కతోన్. 84

వ. ఏనును వారల యఱువదివేలరథంబులకు గతినిరోధంబుగా వితతవృక్షశిలాప్రభవంబు లయిన దివ్యబాణంబు లేసిన నసురులు మాయాయుద్ధ నిబద్ధబుద్ధులై తమపురంబుతోడన దివంబున కెగసి మదీయమార్గణార్గళనిరుద్ధమార్గు లై నేలంబడిన వీరల నొండువిధంబున నోర్వఁ గా దని. 85

చ. ఉరగఫణాగ్రరత్నకిర • ణోగ్రభుజున్ వృషభాంకు నీశు శం
కరు శశిఖండమండితశి • ఖండు శివున్ హృదయాంబుజంబునం
దిరముగ నిల్పి పాశుపత • దివ్యశరం బరి వోసి యేసితిన్
సురరిపుకోటిమీఁద హరి • సూతుఁడు మాతలి చూచి మెచ్చఁగన్. 86

వ. ఆదివ్యాస్త్రప్రభావంబున సింహ శరభ శార్దూల శుండాల మహిష మహోక్ష యక్ష రాక్షస పిశాచ పన్నగ గంధర్వ రూపంబు లుద్భవిల్లి యసురుల నెల్ల విగతాసులం జేసిన. 87

క. వంచనయును మాయయు మా। యించి పరాక్రాంతి నయ్యు • మేశాస్త్రమునం
గొంచక నంతకుపురి కే। గించితిఁ బౌలోమకాల • కేయాసురులన్. 88

వ. ఇట్లు హిరణ్యపురనివాసులం గృతాంతపురనివాసులం జేసి వచ్చి వాసవునకు

మొక్కిన వాసవుండును నివాతకవచ పౌలోమ కాలకేయుల వధప్రకారంబు
మాతలివలన విని సంతసిల్లి నా కిట్లనియె. 89

చ. సురలకుఁ బ్రీతి సేసితి వ • సుంధర కేగుము నిన్ను నీసహో
దరులు నిరంతరంబును ము • దంబునఁ జూడఁగఁ గోరు చున్న వా
రరిమదభేది నీకు విష • మాజిముఖంబుల మార్కొనంగ నో
పరు నరు లెవ్వరున్ హరి కి • భంబులు మార్కొనునయ్య యెయ్యెడన్. 90

క. ద్రోణద్రోణజకృపగాం। గ్యాణనదీజాంగపతు ల • వశ్యము నీ భవ
ద్బాణ * హతిఁజేసి సమర। క్షోణిఁ బరిక్షీణబలు • లగుదు రవజితులై. 91

క. అనిన నమరేంద్రు పీడ్కొని। చనుదెంచితి నని కిరీటి • శతమఖులోకం
బునఁ దనచేసినవిధ మా। త్యనఘుం డేర్పడఁగఁ జెప్ప • నందఱు వినఁగన్. 92

వ. ధర్మరాజును దమ్ముఁడు సేసినమహాసంరంభంబునకుఁ జతురంభోధిపర్యంతమహీ
రాజ్యం బప్పుడు తనకు సంప్రాప్తంబై నంతియ సంతసిల్లి. 93

గీ. దివ్యబాణములు త • దీయప్రయోగముల్ । మాకుఁ జూపు మనిన • మఘవసుతుఁ
డు వేఱువేఱచూపె • వేలుపు లిచ్చిన। యస్త్రశస్త్రములు ని • జాగ్రజునకు. 94

వ. మఱియును. 95

చ. సురవిశిఖప్రయోగములు • చూపఁ దొడంగిన నేల దిర్దిరం
దిరిగెఁ బయోనిధుల్ గలఁగె • దిగ్గజముల్ మద మేది కుందె భా
స్కరరుచి మాసెఁ బావకశి • ఖాతతితోన యడంగె గాడ్పు లం
బరమున నిల్చి రీశ్వరుఁడు • బ్రహ్మయు నాదిగ వేల్పు లందఱున్. 96

వ. అంత సురగణబోధితుండై నారదుం డర్జునుపాలికి వచ్చి యిట్లనియె. 97

గీ. ఎఱుక లేక దివ్యాస్త్రంబు • లిట్లు నీకు। † బాడియే ప్రయోగింపంగఁ • బాండుపుత్ర
సిద్ధ మివి యధిష్ఠాన • వర్జితము లయ్యె। నేని మూఁడులోకములు ద • హించుమాత్ర.

వ. అని యర్జును వారించి నారదుం డరిగిన నమరు లెల్ల నిజనివాసంబుల కరిగి రిటఁ
బాండవు లందుఁ బదిమాసంబు లుండునంత నొక్కనాఁ డమరకన్యకలు వచ్చి
యర్జునున కిట్లనిరి. 99

గీ. వనములందుఁ బండ్రెండు సం • వత్సరమ్ము। లలయ కజ్ఞాత ‡ వాస మే • కాబ్దకంబుఁ
బూని నిర్విఘ్నవృత్తి స • ల్పుదురు మీరు। పగఱ నిర్జింతు రాహవా • భ్యంతరమున.

గీ. నీపరాక్రమబలమున • నిఖలధరణి। రాజ్యభారంబు నీధర్మ • రాజు దాల్చు
రఘుకులాధీశ్వరుం డైన • రాముకీర్తి। యట్ల నీకీర్తి త్రిజగంబు • లందుఁ బర్వు.

వ. అని యాదేశించి దేవకన్యకలు వోయిన నట దేవర్షి యైనరోమశుండు ధర్మరా
జునకు ధర్మానుశాసనంబు సేసి దివంబున కరిగె నంతఁ బాండవు లెప్పటియట్ల ఘ

* తతి- † బాడియగునె ప్రయోగింపఁ బాండుపుత్ర- ‡ చర్యయం దబ్దమొకటి పూని- అ
ని పాఠాంతరములు.

టోత్కచసహితులై క్రమ్మఱి వృషపర్వనివాసంబు సూచుచు బదరీవనంబున నొక్క రాత్రి వసియించి సుబాహుపురంబునకు వచ్చి యందుఁ దమపరిచారకు లైనయింద్రసేనప్రముఖులం గూడి నిజరథారూఢులై ఘటోత్కచుం బోవం బనిచి హిమవత్పర్వతంబునందు దేవర్షిబ్రహ్మర్షియజ్ఞప్రదేశంబుల ననేకవిధయూపంబులు సూచుచు నొక్కవర్షం బుండి రంత నొక్కనాఁడు. 102

అజగరోపాఖ్యానము

క. మృగయార్థ మరిగి హిమవ । న్నగభూములయందుఁ బవన • నందనుఁ డొకప
న్నగుచేతఁ బట్టువడి యు । మ్మగ ధర్మతనూజుచేత • మోక్షితుఁ డయ్యెన్. 103

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 104

మధ్యాక్కర. పదివేలగజములబలము గలవాఁడు • పౌలస్త్యులోడఁ
గదనంబుఁ జేసి యనేకయక్షరా • క్షసుల నిర్జించి
యుదితశౌర్యోన్నతుం డైనవాఁడు వృ • కోదరుఁ డేల
పదపడి నిగృహీతుఁ డయ్యెఁ దా నొక్క • పన్నగుచేత. 105

వ. అనిన వానికి వైశంపాయనుం డిట్లనియె నట్లు భీముండు హిమవదుత్తుంగశృంగోపాంతకాంతారంబుల మృగయాభ్రాంతిఁ బరిభ్రమించుచు నతిశ్రాంతుం డయి తత్ప్రదేశంబున. 106

మ. * అశనాశావివృతాస్యగహ్వరుఁ గృతాం • తాకారు నిశ్వాసధూ
మశిఖాధూసరితోగ్రదుర్గతరుగు • ల్మవ్రాతు హారిద్రవ
ర్ణశరీరున్ భృశరూక్షదర్శను మహా • నాగప్రభుం గాంచె న
ర్ధశశాంకద్యుతిహారిదారుణచతు • ర్దంష్ట్రున్ జగత్త్రాసకున్. 107

వ. అమ్మహాభుజంగం బామిషార్థియై భీమునిం బట్టికొని వానిభుజయుగళంబుఁ దనముఖంబున నంగంబు నిజాంగంబున బంధించి చిక్కం బట్టిన నాగాయుతబలుం డయ్యును దదంగసంగమంబున దుర్బలుండై కదల నేరక భీముం డప్పాముబలవీర్యంబులకు విస్మితుం డయి ప్రకృతిసర్పంబు గా దెయ్యదియేని యొక్క యద్భుతరూపం బని విచారించుచు దాని కిట్లనియె. 108

మత్తకోకిలము. ఏను భీముఁడఁ బాండవేయుఁడ • నిద్ధతేజుఁడ ధర్మరా
జానుజుండఁ బిశాచపన్నగ • యక్షరాక్షసవీరులం
బూని పోరుల నోర్వ నోపుదు • భూరిసత్త్వుఁడ నాగపం
చాననాదులఁ బట్టి ద్రచ్చున • నంత బాహుబలాఢ్యుఁడన్. 109

గీ. ఇట్టి నన్నుఁ బట్టి • యిప్పాట బంధించు । నట్టిశక్తి యెట్టు • లయ్యె నీకు
నిది నిసర్గశక్తి • యే వరదానసం । సిద్ధి నైనయదియొ • చెప్పు మనిన. 110

---

* అశనాయావివృతాస్య- అని పాఠాంతరము.

వ. అదియును దిర్యగ్జాతి యయ్యును దనపూర్వస్మృతి చెడకుండ వరంబుఁ గాంచు
టం జేసి వాని కిట్లనియె. 111

క. ఇది నావరలాభంబున। నుదయించిన శక్తి యెట్టి ♦ యున్నతబలసం
పద లయిన జీవులును నా। కెదిరిచి బలహీను లగుదు ♦ రివ్విపినమునన్. 112

గీ. ఎదురఁ బడినవాని ♦ వదలక శార్దూల। శరభసామజాది ♦ సత్త్వతతులఁ
బట్టి తినుచు నున్న ♦ యట్టి నా కిప్పుడు! భక్ష్య మైతి వీవు ♦ పాండుపుత్ర. 113

గీ. శక్రపదవిఁ బొంది ♦ సద్బ్రాహ్మణుల కవ। మాన మేను జేసి ♦ మదము పేర్మి
నఘు యిట్టు లైతి ♦ నం దొక్కముని వరు। శాపశక్తిఁ దొంటి ♦ శక్తి దొలఁగి.

వ. అని దుఃఖించినభుజంగమంబునకు భీముం డిట్లనియె. 115

క. కడుకొని కడుదుఃఖము లై। నెడ నుచితమె యాత్మనింద ♦ యెవ్వ్యేడల మనం
బడలక యేకాకృతి నె। ప్పుడు నుండుట చూవె పురుషు♦పురుషార్థ మిలన్. 116

——♦ధర్మరాజు భీముసేనుని వెదకఁ బోవుట♦——

వ. పురుషకారంబునం జేసి దైవంబు నిర్వర్తింప నెవ్వరోపుదు రేను మహాబాహుబ
లుండ నయ్యును భవద్గృహీతుండ నై యిట్టియవస్థం బొందితి నాత్మత్యాగంబునకు
* వగవ నపగతరాజ్యానుభోగులై మద్భ్రాతృవరులు దుర్గమం బైనయిప్పర్వతంబు
నం గ్రుమ్మరుచున్న నన్నుఁ గానక యెంతదుఃఖింతురో యని వగచెద ననుచున్నం
త నిట ధర్మతనయుండు దీప్తం బైనశివారుతంబు విని యతిశంకితచిత్తుండయి య
నంతరంబ తనదక్షిణభుజాస్పందనం బుపలక్షించి మీఁద లగ్గగు నంచు ననుజమ
ధ్యంబున ననిలజుం గానక యర్జునుం గవలను గృష్ణారక్షణార్థంబుగా నియోగిం
చి ధౌమ్యపురోగము లైనభూసురవరులతో భీము రోయుచుం దదీయపాదతలల
లితహలకులిశకలశాదిలక్షణలక్షితం బైనపాంసుపథంబునం జని ముందట. 117

క. గిరిశిఖరాభోగబృహ। త్స్థిరభుజగశరీరవేష్టి ♦ తశరీరుం డై
భరమునఁ గదలఁగ నేరక। పరమశ్రమ మడర నున్న ♦ పవనజుఁ గనియెన్. 118

క. కని తనయాత్మగతంబున। ననిలజుఁ డొకపాముచేత ♦ నవిచేష్టితుఁ డై
తనచేష్ట దక్కఁగి ప్రాకృత। జనుక్రియ ని ట్లున్నవాఁ డ ♦ సామర్థ్యమునన్. 119

వ. ఇది యేమియాశ్చర్యం బనుచు ననిలజుం జూచి దుఃఖితుం డై ధర్మజుం డయ్యజ
గరంబున కిట్లనియె నయ్యా నీవు సర్పరూపంబుఁ దాల్చినదైత్యుండవో దేవతవో
యేను యుధిష్ఠిరుండ ని న్నడిగెద నిమ్మహాభుజు నాయనుజు నామిషార్థివై పట్టితే
ని నీకు బుభుక్షానివృత్తి యగునట్లుగాఁ జాలినంత మృగమాంసంబుఁ బెట్టెద వీని
విడువు మనిన ధర్మజునకు నయ్యజగరం బిట్లనియె. 120

సీ. వినవయ్య నహుషుఁడన్ ♦ జనపతి నేను మీ, పూర్వజులకు నటఁ ♦ బూర్వజుండ
† ననఘ సుత్రామున ♦ కెన యగువాఁడ నై, శ్వర్యగర్వంబున ♦ నార్యవృత్తి

* వెలవ- † ఖకనుతసోమున- అని పాఠాంతరములు.

విడిచి వివేకంబు • చెడి సహస్రోత్తమ, * బ్రాహ్మణావృత మైన • బ్రహ్మరథము
నెక్కి బ్రాహ్మణులకు • నక్కజం బగునవ, మానంబు సేసిన • దాన నాకుఁ
గలశభవుఁ డగస్త్యుఁ • డలిగి యత్యుగ్రాహి। వగుమ యనుచు శాప • మనఘుఁ డిచ్చె
మునివరేణ్యు శాప • మునఁ జేసి యిప్పాట। నవయు చున్న వాఁడ • నాఁటఁ గోలె. 121

వ. విధివిలసితంబు పేర్మి నీ కేమని చెప్పుదు. 122

చ. చదివితి నెల్ల వేదములు • సత్క్రియఁ జేసితి నూఱుయజ్ఞముల్
విదితముగా సురేంద్రపద • విస్థితిఁ బొందితి దుర్మదంబునం
దుదిఁ బెనుఁ బాము నై యధిక • దుఃఖుఁడ నైతి సుఖంబు దుఃఖమున్
వదలక చేయుచోట బల • వద్విధి కేమిభరంబు సెప్పుమా. 123

వ. అయ్యగస్త్యుచేత నిట్లు శాపగ్రస్తుండనై శక్రపదంబువలనం బాసి యిట వచ్చుచునుండి మునీంద్రా నాకుఁ బూర్వస్మృతి చెడకుండను బలవంతంబు లైనసత్త్వంబులు నన్ను ముట్టినపుడు బలహీనంబులుగాను శాపవిమోక్షంబున కుపాయంబును బ్రసాదింపు మని కృతాంజలి నై యున్న నాకుం గరుణించి మునివరుండు నా వేఁడినవరంబు లిచ్చి యిట్లనియె. 124

క. క్రమమున † నీయడిగినప్ర। శ్నములకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు • సమ్మతి నత్యు
త్తముఁ డెవ్వఁ డిచ్చు నతనిక। తమునను శాపాంత మగు బు • ధస్తుత నీకున్. 125

వ. అది దీర్ఘకాలంబునకుం గాని కా దనియె నేనును దద్వచనం బవలంబించి పెద్దకాలంబయ్యె నియ్యడవి నున్నవాఁడ నేఁడు నీతమ్ముఁడు నాకు షష్ఠకాలప్రాప్తం బయిన భక్ష్యం బయ్యె నోపు దేని నాప్రశ్నములకుఁ బ్రత్యుత్తరం బిచ్చి వీని విడిపించుకొమ్మనిన ధర్మజుం డిట్లనియె. 126

క. నీయడిగిన యర్థాభి। ప్రాయములకు నుత్తరంబు • పరువడిఁ జెప్పన్
ధీయుత బ్రాహ్మణులకుఁ గా। కాయత ‡ మతు లయ్యు నోరుల • కవి విషయములే.

ధర్మరాజు నహుషప్రశ్నంబులకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట

వ. అయినను నానేర్చు విధంబునం జెప్పెద నడుగు మనిన వానికి నజగరం బిట్లనియె.

గీ. ఘనుఁడ యేగుణములు • గలవాఁడు బ్రాహ్మణుం। డతని కెఱుఁగఁ దగిన • యట్టివస్తు
వెద్ది దీని నాకు • నెఱిఁగింపు మనిన ని। ట్లనుచుఁ జెప్పెఁ బాండ • వాగ్రజుండు. 129

సీ. సత్యక్షమాదమ • శౌచదయాతపో, దానశీలంబు లెం • దేనిఁ గాన
నగునట్టివాఁడు బ్రా • హ్మణుఁడు సుఖంబు దుఃఖము నైనయెడ వి • మోహమును బొంద
కునికియు వానికి • నుత్తమం బగు § వేద్య, మనిన నీ చెప్పిన • యగ్గుణములు
క్రియ శూద్రునందుఁ గ • ల్గిన నతం డుత్తమ, ద్విజుఁడు గా నేర్చునే • నిజము విడిచి

* బ్రాహ్మణధృత—బ్రాహ్మణకృత- † నీచేసిన ‡ మతి నెఱిఁగి యొరుల కలవియె చెప్పన్- § విద్యయనిన- అని పాఠాంతరములు.

సట్టు లయిన బ్రాహ్మ • ణాదివర్ణ విభాగ। మెట్లు గలుగునయ్య • హీను లధిపు
లను వివేక మది య • పార్థకం బగుఁ గాదె। యనిన ననియె నంత • కాత్మజుండు.

వ. ప్రమాదంబున వర్ణసంకరం బయినప్పుడు వర్ణపరీక్షార్థంబుగా బ్రాహ్మణాదులకు వృత్తంబు వేఱువేఱ స్వాయంభువుం డైనమనువు సెప్పె సత్యాదిగుణంబులు శూద్రునందుఁ గలిగె నేని వాఁడు సచ్ఛూద్రుం డగుఁ గాక బ్రాహ్మణుండు గా నేర్చునే యవియు బ్రాహ్మణునందు లేనివాఁడు శూద్రుండ యనంబడుం గావున వృత్తంబ యుత్తమంబు. 131

గీ. వృత్తవంతుఁడు వెండియు • వివిధగతుల। విత్తవంతుండు గానేర్చు • వృత్తహీనుఁ
డైనవాఁడు విహీనుండ • యండ్రుగాన। విత్తరక్షకుఁ గడుమేలు•వృత్తరక్ష. 132

వ. అనిన నజగరం బిట్లనియె. 133

గీ. అప్రియంబొగిఁ జేసియు • ననృతవాది। యయ్యు హింస గావింపని•యమ్మహాత్ముఁ
డేగు సుగతికి నం ద్రడి•యెట్లహింస। యనఘ యింతవిశేష మె•ట్లయ్యెఁ జెపుమ.

వ. అనిన ధర్మతనయుం డిట్లనియె దానంబును బ్రియంబుచేఁతయును సత్యంబును నహింసయు ననునివి నాలుగును సమానంబుల యయినను నహింసయ విశేషం బెట్లనిన దేవమనుష్యతిర్యగ్యోను లనియెడుమూఁడుగతులయందును మనుష్యుండు దానాదిగుణంబులు గలిగి యహింసాపరుం డయినవాఁడు దేవగతి వడయు విపరీతవర్తనుం డై తిర్యగ్యోనులం బొందు నని యిట్లు తనచేసిన ప్రశ్నంబులకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు వలికిన ధర్మనందనున కతిప్రీతుం డై భీమసేనునివిడిచి శాపవిముక్తుం డై దివ్యరూపంబుఁ జేకొని యున్న నహుషువలన నధ్యాత్మరహస్యంబు లిమ్ముగా నెఱింగి యుధిష్ఠిరుండు వృకోదరుం దోడ్కొని నిజాశ్రమంబునకు వచ్చి యున్నంత.

క. ఖరకిరణతాపమున నురు। తరదవదాహమున శోషి • తము లైనవనాం
తరతరుతతి కాప్యాయన। కర మై వర్షాగమంబు • గడు బేడఁ గయ్యెన్. 136

క. నాలుగు * కెలఁకుల నవఘన। జాలంబులు వ్రేలి కురిసె • ఝంఝానిలవే
గాలోలము లై బహుల। స్థూలపయోధార లోలిఁ • దుములంబులుగాన్. 137

క. ఘనతరదర్శితమం బొకొ। యనఁగ ఘనాఘనతమిస్ర • మవిరళ మై క
ప్పిన జనులకు వస్తువిభా। వన మొక్కొకమాటు గలిగె • వైద్యుతరుచులన్. 138

చ. అరు దగుతత్పయోదసమ • యంబున నొక్కట విస్తరిల్లె నం
బరమున నంబుదధ్వనియుఁ • బల్వలభూముల భూరిదర్దురో
త్కరరవముల్ మహీరుహాళి • ఖండములందు శిఖండితాండవాం
తరమృదుమంజులస్వనము • దారతరం బగుచున్ వనంబునన్. 139

చ. దళితనవీనకందళిక • దంబకదంబక కేతకీరజో
మిళితసుగంధబంధురస • మీ † రణము న్సుఖ యూఁచు చుండఁగా

* పలఁకుల- † రణుఁడెసఖుఁ డూఁచు- అని పాఠాంతరములు.

నులియుచుఁ బువ్వుగుత్తు లను ♦ నుయ్యెల లొప్పఁగ నెక్కి యూఁగె ను
ల్లలదళినీకులంబు మృదు ♦ లధ్వనిగీతము విస్తరించుచున్. 140

క. సురచాపచిత్రగగన। స్ఫురణముఁ బురణించు నట్లు ♦ భూవనిత నిరం
తరచిత్రితమై యొప్పెను। సురుచిరనవతృణశిలీంధ్ర ♦ సురగోపములన్. 141

వ. తత్సమయానంతరంబున. 142

ఉ. భూసతికిం దివంబునకుఁ ♦ బొల్పెసఁగంగ శరత్సమాగమం
బాసకలప్రమోదకర ♦ మై విలసిల్లె మహర్షి మండలో
పాసితరాజహంసగతి ♦ భాతిఁ బ్రసన్న సరస్వతీక మ
బ్జాసనశోభితం బగుచు ♦ సబ్జజయానముతో సమాన మై. 143

ఉ. శారదరాత్రు లుజ్జ్వలల ♦ సత్తర తారకహారపంక్తులం
జారుతరంబు లయ్యె విక ♦ సన్నవకైరవగంధబంధురో
దారసమీరసౌరభము ♦ దాల్చి సుధాంశువికీర్యమాణక
ర్పూరపరాగపాండురుచి ♦ పూరములం బరిపూరితంబు లై. 144

నన్నయభట్టకవిత్వము సంపూర్ణము.

ఇక్కడనుండి యెఱ్ఱాప్రగ్గడ కవిత్వము

చ. స్ఫురదరుణాంశురాగరుచిఁ ♦ బొంపిరి వోయి నిరస్తనీరదా
వరణము లై దళత్కమల ♦ వైభవజృంభణ ముల్లసిల్ల ను
ద్ధురతరహంససారసమ ♦ ధువ్రతనిస్వనముల్ సెలంగఁగాఁ
గరము వెలింగె వాసరము ♦ ఖంబులు శారదవేళఁ జూడఁగన్. 145

శా. దానాంభఃపటలంబునం బృథుపయో ♦ ధారావలిం దాల్చి గ
ర్జానిర్ఘోషము బృంహితచ్ఛలనఁ బ్ర ♦ చ్ఛాదించి ప్రావృట్పయో
దానీకంబు శరద్భయంబున నిగూ ♦ ఢాకారతన్ డిగ్గె నాఁ
గా నొప్పారె మదోత్కటద్విరదసం ♦ ఘంబుల్ వనాంతంబులన్. 146

క. కలనీలకంఠకోలా। హలలీలలు సెలఁగె రాజ ♦ హంసకులంబుల్
దిలకించె సప్తపర్ణా। వలి వికసితకుసుమ * కుంజ ♦ వాటికలందున్. 147

మ. అతిగాంభీర్యవిభూతి నేకచులుకా ♦ హంకారనిశ్శేషశో
షితపాథోధిపయస్కుఁ డైనముని దోఁ ♦ చెం బుణ్యతేజోమయా
కృతి నయ్యామ్యదిగంతవీథిఁ బ్రకట ♦ క్రీడాకళాగర్వగ
ర్జితమండూకకళంకితాంబుశుచితా ♦ సిద్ధిప్రదాచార్యుఁ డై. 148

గీ. విశదశారదాంబుదపరి ♦ వేష్టనమునఁ। బొలుచుగగనంబు ప్రతిబింబ ♦ మో యనంగ
వికచకాశ † వనీపరి ♦ వేష్టనమున। నతిశయిల్లె నిర్మలకమ ♦ లాకరములు. 149

* దివ్యవాసన నలరెఁ - † వనావళీవేష్టనమున - అని పాఠాంతరములు.

వ. అట్టి శారదసమయంబున నుత్ఫుల్లకమలకల్హారకేసరపరాగ కలితకల్లోలమాలిని యు ననేకమునిలోకసతతసంసేవ్యమానవిపులపులినోత్సంగతలయు నిరంతరతీర వాసిత * తాపసమండలీవిలసితయు నాకాశసంకాశవిశదసలిలయు నైన సరస్వతీమహానది ననుదినస్నానపానాదివిశేషంబులం బరితోషంబు నొందుచుఁ బాండునందను లమ్మరుభూమిం గొన్ని దినంబులు వసియించి తదనంతరంబ ధౌమ్యాదిభూసురవరులు నింద్రసేనాదిమూలభృత్యులుఁ దోడ నరుగుదేరఁ గామ్యకవనంబునకు వచ్చి యచ్చటిమునులచేత నభినందితులై యందు సముచితవర్తనంబుల నుండునంత నొక్కనాఁడు. 150

క. వాసవనందనసఖుఁ డగు। భూసురుఁ డొకఁ డరుగుదెంచి ♦ భూవినుతగుణో
ద్భాసితు ధర్మజు విప్రస। భాసీనుం గాంచి యిట్టు ♦ లనియెం బ్రీతిన్. 151

చ. జనవర నీవుఁ దమ్ములును ♦ సమ్మద మొందఁగ నివ్వనంబునం
దునికి ధరిత్రిఁ బ్రవంబుగా విని మ ♦ హోజ్జ్వలతేజుఁడు దేవకీసుతుం
డనఘుఁడు మిమ్ముఁ జూచుటకు ♦ నై యిట వచ్చుచు నున్నవాఁడు మీ
కును ననిశంబుఁ దా హితమ ♦ కోరుచు నుండు నతండు నెయ్యుఁడై. 152

వ. మఱియు ననేకయుగసహస్రజీవియు నప్రమేయతపఃప్రభావభాసియు వినుతవిధేయుండు నగుమార్కండేయుండును భవదీయదర్శనార్థం బీక్షణంబ యరుగుదెంచు నని చెప్పె నంత నాముహూర్తంబున. 153

—•••◆శ్రీకృష్ణుఁడు సత్యభామతోడఁ బాండవుల యొద్దకు వచ్చుట◆••—

సీ. సైన్యసుగ్రీవాది ♦ జవనాశ్వయుక్తమై, యాబద్ధనూత్నర ♦ త్నాంశుపటల
భాసితం † బైచారు ♦ పతగపతాకాది, భూషితగగనమై ♦ పొలుపు మిగులు
దివ్యరథంబున ♦ దేవకీసుతుఁడు ప్రి, యంబున సత్యభా ♦ మాన్వితముగఁ
దరళసౌదామినీ ♦ దామసముజ్జ్వల, ధారాధరోత్సంగ ♦ తలమునందు
శచియుఁ దాను వెలుఁగు♦శతముఖుండునుబోలె। నరుగుదెంచె ఘనర♦థాంగనేమి
విపులఘోషతాండ ♦ వితబర్హినిబద్ధశి। ఖాయమానవనవి ♦ భాగుఁ డగుచు. 154

వ. ఇట్లు వచ్చి వాసుదేవుండు రథావతరణంబు సేసి ధర్మనందనున కభివందనం బాచరించి భీమార్జుననకులసహదేవులం గౌఁగిలించుకొని ద్రౌపది గారవించి ధౌమ్యాది మహీసురులచేత నభినందితుం డయ్యె నంతఁ గౌంతేయాగ్రజుండు గరుడధ్వజునకు నర్ఘ్యాదిసత్కారంబులు నిర్వర్తించి తమ్ములుం దానును విప్రజనంబులు నతనిం బరివేష్టించి యుండి రప్పుడు కృష్ణుండు ధనంజయుం దనచేరువ నునిచికొని చిరకాలదర్శనోల్లాసితం బయినయతనియాకారం బత్యాదరంబున నభినందించుచు ధర్మరాజున కిట్లనియె. 155

సీ. భాగ్యంబు గాదె యీ ♦ పార్థుండు హరుఁ జూచి, యైననిర్జరసమూ ♦ హంబువలన

* రాజహంస- † బైన సౌవర్ణపతాకాది- అని పాఠాంతరములు.

నెలమిఁ గృతాస్త్రుఁడై ♦ యే తెంచు టరయంగ, ధన్యుండ వై తీవు ♦ ధర్మతనయ
నీధర్మచరితయు ♦ నీతపంబును జూవె, యింతకుఁ గారణం ♦ బిద్ధచరిత
రాజ్యంబుకంటెను ♦ రాజేంద్ర ధర్మంబ, యిష్టమై పరఁగు నీ ♦ కెల్లనాఁడు
వేదవేదాంగవిదుఁడవు ♦ వివిధయజ్ఞ। కర్త వైతి ధనుర్వేద ♦ కర్మకుఁడవు
ధరణి యెల్ల నేలెడిరాజ♦ధర్మ మమర। సులభ మయ్యె నీ కిహాపర♦శోభనములు.

చ. దమమును * సత్యయుక్తియును ♦ ధైర్యనిరూఢియు నిత్యతృప్తియున్
శమమును నీకు నైజములు ♦ సన్మతి నర్థవశంబుఁ గామలో
భములను బొంద † వట్లగుటఁ ♦ బార్థివకుంజర ధర్మరాజనా
మమునఁ ద్రిలోకపూజ్యమహి ♦ మం బొగ డొంటెద విప్రధంబునన్. 157

వ. అని వెండియు. 158

శా. ద్యూతవ్యాజమునన్ సభాంగణములో ♦ దుర్యోధనుం డట్లు దు
ర్నీతిం గూడి యొనర్చినట్టియఘముల్ ♦ నిష్కంప ధైర్యోన్నమ
చ్చేతస్సారుఁడ వైననీకొకనికిం ♦ జెల్లెన్ సహింపంగ వి
ఖ్యాతిం బోల్పఁగ ధార్మికుల్ గలరె యిం ♦ కం బృథ్విలో నెవ్వరున్. 159

చ. ఉల్లము సత్యసంయమము ♦ నూనినవాఁడవు నీవు విక్రమం
బొల్ల మిఁ గౌరవాధముల ♦ యుద్ధతి యిమ్మెయిఁ జెల్లెఁ గాక యొం
డెల్లను నేల నీదుమది ♦ నించుకకిన్క జనించినన్ మహీ
వల్లభ యప్పు డూ పఱదె ♦ వారల వైరికులంబు సర్వమున్. 160

చ. వినుతభవన్నియోగ మను ♦ వేల యలంఘ్యము గాన నిమ్మెయిన్
ఘనభుజవీచివిభ్రమ వి ♦ కాసముఁ జూపక నిల్చెఁ గాక స
జ్జనసుత చూడ నీయనుజ ♦ సాగరముల్ దళితోడ విద్విష
జ్జనలయకారు లై కడఁగి ♦ సర్వజగంబుల నాక్రమింపవే. 161

ఉ. అంధకవృష్ణిభోజకుకు ♦ రాన్వయభూవరు లెల్ల నీదెసన్
బాంధవసౌహృదప్రణయ ♦ భక్తివిశేషము లొప్ప నీమనో
‡ గ్రంథి యడంగఁ జేయనెన ♦ కంబునఁ బూనినవారు లోభమో
హాంధులు ధార్తరాష్ట్రులు జ ♦ నాధిప మాన్కొనువారె వారలన్. 162

క. చతురంభోధిపరీత। క్షితితలసామ్రాజ్యలక్ష్మి ♦ కిం బతివి జగ
న్నుత నీవ నీవు దలఁచిన। నతిదుష్కర మెందు లేద ♦ సద్గుణమహిమన్. 163

వ. అనిన సంతసిల్లి కుంతీనందనుండు దేవకీనందనుతోడ దేవా యివ్విధంబున న
ల్పావశిష్టం బైనవనవాసకాలంబును నజ్ఞాతవర్తనంబునుం దీర్చి లోకనింద్యంబు
గాని విక్రమంబునం బగఱ జయింపఁ గోరెదము దీనినింతయు నిర్వహించుభారం
బు నీయదియ నీశరణంబుసొచ్చినమాకుం బరమశోభనంబులు సులభంబు లగు

---

* సత్యమునెఱ దయయు- † దట్లగుట- ‡ గంథముడంగఁజేయ- అని పాఠాంతరములు.

ట నిశ్చయంబు గాదె యనియె నప్పుడు కృష్ణుండు నిజసమీపంబున నున్న పాం
చాలిం జూచి యిట్లనియె. 164

సీ. నీపుత్త్రి* లిప్పుడు ♦ నీరజలోచన, యదుకుమారులు దారు ♦ ముదముతోడ
ననుపమస్నేహస ♦ మాహితహృదయులై, కరిహయారోహణ ♦ పరతఁ దగిలి
యాడుచు వివిధశ ♦ స్త్రాస్త్రవిశేషముల్, గఱచుచు నొండెల్ల ♦ మఱచి యున్న
వారు ప్రద్యుమ్నుండు ♦ వారికి దివ్యాస్త్ర, జాతంబు లెల్లను ♦ బ్రీతి నొసఁగెఁ
దన్వి యాసుభద్ర ♦ తనపుత్త్రకంటె నీ। తనయులందుఁ గూర్మిఁ ♦ దనరఁ జేయు
నూఱడిల్లు మింక ♦ నుజ్జ్వలోన్నతులఁ బెం। పారఁ గాల మనతి ♦ దూర మయ్యె.

—•• మార్కండేయుం డనుమహాముని పాండవులయొద్దకు వచ్చుట ••—

వ. అని యాశ్వాసించుసమయంబునం బరమతపోధనుం డయినమార్కండేయుండు
సనుదెంచినం గృష్ణుండును బాండవులు నతని నెదుర్కొని యథోచితవిధులం
బూజించిరి మునీంద్రుండును వారిని బ్రత్యేకంబ కుశలంబు లడిగెఁ దదనంతరం
బ యందఱు నాసీనులై యున్నయెడఁ బాండవహితార్థియై వనజోదరుం డమ్ముని
కి ట్లనియె. 166

ఉ. ఏనును బాండునందనులు ♦ నిమ్మునిముఖ్యులు నిష్ఠ లోకస
మ్మానితవాక్య నీ దయిన ♦ మంజులవాగమృతప్రవాహమున్
వీనుల దోయిలించుకొని ♦ వేడుకఁ గ్రోలికొనంగ నాత్మలం
బూనెద మస్మదీప్సితము ♦ పూర్ణము సేయఁగ నర్హ మిమ్మెయిన్. 167

వ. కావున. 168

క. దేవనర దేవధరణీ। దేవచరిత్రములు భర్తృ ♦ దేవత లనఁ గా
భూవినుత లయినసతులప్ర। భావము లెఱిఁగింపు మోలి ♦ బ్రస్ఫుటములుగాన్.

వ. అని యడుగుచున్నయెడ నారదుం డేగుదెంచిన నందఱు ప్రత్యుద్గతు లయి ప్ర
ణమిల్లి యాతని నుచితపీఠంబున నునిచి యుచితసత్కారంబులం బ్రీతునిం జేసి
న సమ్మహాముని మార్కండేయునిం జూచి కృష్ణపాండవహితార్థంబుగాఁ బగమపు
ణ్యకథాకథనం బొనరింగింతువు గాక యని పలికి వారల నామంత్రణంబు సేసి ని
జేచ్ఛం జనియెఁ దదనంతరంబ ధర్మతనయుండు మార్కండేయున కిట్లనియె. 170

సీ. కడఁగి ధర్మంబుతో ♦ నడచుచు మే మిట్లు, దండడిదుఃఖంబుఁ ♦ బొందుటయును
నేపున నెప్పుడుఁ ♦ బాపంబు సేయుచు, ధృతరాష్ట్రజులు సుఖో ♦ న్నతు లగుటయుఁ
గని యవ్విపర్యయ ♦ మునకు నే నూహింతుఁ, బాయక నరుఁ డిష్టు ♦ సేయుకర్మ
ములఫల మిందులఁ ♦ బొందునో పరలోక, మందుఁ బొందునొ యిందు ♦ నందుఁ గనునొ
విశ్వకర్త యైన ♦ యీశ్వరు† నది గాని। పురుషుఁ గర్మఫలము ♦ పొరయ కున్న
యొడలితోడఁ గృతము ♦ వెడలిపోవునొ యిది। తెలియవలయు నాకు ♦ నలఘుపుణ్య.

* లేపుడు- † నిన కాని- అని పాఠాంతరములు.

వ. ఇంతయు నెఱింగింప నీవ యర్హుండ వనినఁ బరమజ్ఞాననిధి యైనయత్తపోనిధి యతని కిట్లనియెఁ దొల్లి విధాత ప్రథమకల్పంబున నత్యంతనిర్మలంబులును ధర్మతంత్రంబులు నైనశరీరంబులు సృజియించె నట్లు సృజియింపంబడిన యామనుష్యులు మహాసత్త్వసంపన్నులు సత్యవాదులు సత్యసంకల్పులు బ్రహ్మభూతాత్ములు స్వచ్ఛందజీవులు నై దేవయానంబుల విహరించుచు ననాయాసంబుగ నధికఫలసిద్ధిం బొందుచు సర్వజ్ఞులై విగతమత్సరు లై బహుసహస్రసంవత్సరాయుష్యు లై వర్తిల్లు చుండి రంతఁ గాలాంతరంబునం గామక్రోధాదిగుణంబులు దమ్ముం బొందుటయు మాయాప్రవర్తనులై దేవతలచేత విడువంబడి యల్పాయువులు నల్పబలశరీరసత్త్వులును దరిద్రులును నిష్ఫలారంభులును బహురోగపీడితులును నాస్తికులును నై యొండొరుల మెచ్చక దురితంబులు సేయుచుఁ దిర్యగ్యోనులం బుట్టుచు నరకాగ్నులం గ్రాఁగుచు గతాగతభ్రమణంబుల నలయుచు దొడంగి రిట్లు దిరుగు చున్న సంసారచక్రంబునందు. 172

చ. మనుజుఁడు పుణ్యపాపములు ♦ మానుగ నిం దొనరించుచుం దుదిం
దనువు దొఱంగి పోవు నెడఁ ♦ దప్పవు నీడయ పోలెఁ గర్మమున్
వెనుకన యేగి భూరిసుఖ ♦ విశ్రుతియుం బటుదైన్యదుఃఖమున్
దనుకఁగఁ జేయుఁ గ్రమ్మఱఁగఁ ♦ దాన యొనర్చు భవంబు దేహికిన్. 173

క. విను మనుజున కెవ్విధమునఁ। దనచేసినసుకృతదుష్కృ ♦ తంబులు నెఱయం
దన కనుభవింపఁ బాలివి। తనువు సెడుం గాని కర్మ ♦ తతి సెడ దనఘా. 174

వ. మఱియు నొక్క విశేషంబు సెప్పెద. 175

క. ఈలోకమ యకుఁ గొందఱ। కాలోకమ కొందఱకు ని ♦ హంబును బరమున్
మే లగుఁ గొందఱ కధిపా। యేలోకము లేదు వినవె ♦ యిలఁ గొందఱకున్. 176

చ. ధనములు సాలఁ గల్గి సత ♦ తంబును నింద్రియవాంఛ నల్పుచున్
మనమున నెన్నఁడున్ సుకృత ♦ మార్గముపొంతను బోక లోభమో
హనిరతబుద్ధులై తిరుగు ♦ నట్టిజనుల్ పరలోకసౌఖ్యముల్
గనుటకు నేర రిప్పటిను ♦ ఖంబులె మే లని తోఁచు వారికిన్. 177

మ. ఉపవాసవ్రతసంతతాధ్యయనతీ ♦ ర్థోపాసనాదిక్రియో
త్కపరత్వంబునఁ జేసి యైహికము దుః ♦ ఖప్రాయ మై పోవఁగా
విపులానందముఁ బొందఁ గల్గుఁ దుది నా ♦ విర్భూతభోగైకలో
లుపబుద్ధిం జిరపుణ్యశీలురకు నా ♦ లోకంబునన్ భూవరా. 178

ఉ. ధర్మమ పల్కుచుం దగిలి ♦ ధర్మపథంబునఁ జేసి యర్థముం
జేర్మియుఁ గాంచి ధర్మవిధిఁ ♦ బెండిలి యై ప్రజలన్ సృజించి స
త్కర్మములం బ్రశస్తములు ♦ గాఁ గ్రతువుల్ వొనరించుసజ్జనుల్
ధర్మజ యిందు నందును ము ♦ దంబునఁ గాంతు రభీష్టసౌఖ్యముల్. 179

గీ. సత్యమును శమంబు • శౌచంబు లేక నా। స్తిక్యమును నిషిద్ధ • సేవనంబు
గలిగి తిరుగుదుష్ట • కష్టజన శ్రేణి। పొలియు నుభయలోక•ములకుఁ గాక. 180

వ. ఇది మనుష్యుల కర్మగతిప్రకారంబు. 181

చ. జననుత మీాను దివ్యులరు • సమ్మతి దేవహితార్థ మిమ్మహిన్
జననము నొందినారలు ప్ర • శస్తపరాక్రమలీలఁ బేర్చి యిం
క నఖలశత్రునిర్మథన • కర్మ మొనర్చి మహీంభరంబు దీ
ర్చి నియతిఁ బెక్కుజన్నములు • సేసి భజింతురు దేవభావముల్. 182

—••◆◆మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు చెప్పుట◆◆••—

వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు బ్రాహ్మణప్రభావంబు వినవలతుం జెప్పవే యనిన మా
ర్కండేయుం డిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి హైహయవంశోద్భవుం డైనదుందుమారుం
డను పేరిరాజకుమారుండు మృగయాసక్తుం డై వనంబునఁ గ్రుమ్మరువాఁ డొక్క
యెడం దృణలతాగుల్మమధ్యంబునం గృష్ణాజినోత్తరీయుం డయి యున్నవాని నొ
క్కవిప్రు దవ్వులం గని మృగం బనుబుద్ధిం జేసి బాణం బరివోసి యేసి డాయం జ
ని నిశ్చేతనుం డయినయతనిం జూచి యత్యంతదుఃఖితుం డయి పురంబునకుం
బోయి నిజవంశవృద్ధు లైనహైహయుల కంతవృత్తాంతంబునుం జెప్పి వారిం దో
డ్కొని వచ్చి యవ్విప్రశరీరంబు సూపిన. 183

గీ. వారలందఱు వందురి•వగచియచటి। కతిసమీాపంబునను దార్క్ష్యుఁ•డనుమునీంద్రు
నాశ్రమంబున కప్పుడ•యరిగి కనిరి। దేవమునిసిద్ధలోకప్ర•తీత్యుఁ దార్క్ష్యు. 184

క. కని భక్తి మ్రొక్కుటయు న। య్యనఘుఁడు దీవించి వారి • కర్హము లగుపూ
జనము లొనరింపఁ బంచెం। దనశిష్యులఁ బరమ * సంశ్రి•తవ్రతుఁడు దయన్. 185

వ. హైహయులు నమ్మునీంద్రునకు సాష్టాంగదండప్రణామంబులు సేసి మహాత్మా యి
క్కుమారుండు మృగయాసక్తుం డై వచ్చి యింతకుమున్న యివ్వనంబున నొక్క
బ్రాహ్మణుం గృష్ణాజినావృతు నతిశాంతుం బాపంబునం జేసి మృగం బనుబుద్ధి
నేసిన నతండు మృతుం డయ్యె నేము మహాపాతకదూషితుల మైతిమి గావున
మీాచేయుసత్కారంబుల కర్హులముగా మిప్పాపంబున కెయ్యది నిష్కృతి యని
న నవ్వుచుఁ దార్క్ష్యుం డిట్లనియె. 186

క. వినుఁ డెన్నఁడు మాయాశ్రమ। మున నెవ్వారలకు లేవు • భూరిభయవ్యా
ధినిరోధమృత్యుదోషా। ద్యనేకదోషములు త్రిజగ • దాశ్చర్యముగన్. 187

వ. అని పలికి యమ్మునిశార్దూలుండు దనపుత్రు నధికతపోవీర్యబలసమన్వితుం జూపి.

క. ఈతఁ డగునె మీాబాలకు। చేత నిహతుఁ డైనవాఁడు• సెప్పఁ డనుడు వా
రాతఁడ తమమును చూచిన। యాతం డగుటకు మహాద్భు•తాత్మకు లగుచున్.

వ. అమ్మునికి వార లిట్లనిరి. 190

* సంశిత- అని పాఠాంతరము.

క. మృతుఁ డయి క్రమ్మఱ సంజీవితుఁ డయ్యె నితండు కరము ♦ విస్మయ మిది భూ
నుత యిట్టి మహిమకలిమికిఁ గత మెయ్యది యానతిమ్ము ♦ కారుణ్యమునన్. 191
వ. అని యడిగినఁ దార్క్ష్యుం డి ట్లనియె. 192
శా. ఆలస్యం బొకయింత లేదు శుచి యా ♦ హారంబు నిత్యక్రియా
జాలం బేమఱ మర్చనీయు లతిథుల్ ♦ సత్యంబ పల్కం బడున్
మే లై శాంతియు బ్రహ్మచర్యమును నె ♦ మ్మిం దాల్తు మ ట్లౌట నె
క్కాలంబుం బటురోగమృత్యుభయశం ♦ కం బొంద మే * మెన్నఁడున్. 193
వ. ఇది యస్మదీయప్రభావమూలంబు మాకుఁ బాతకంబువలని భయంబు వలవ ద
రుగుం డనినం దార్క్ష్యుని వీడ్కొని హైహయులు నిజనివాసంబులకుం జనిరి భ
రతవంశోత్తమ యిట్టిదియ బ్రాహ్మణప్రభావం బని మఱియు మార్కండేయుండు
బ్రహ్మక్షత్రియస్వరూపనిదర్శనం బయినయితిహాసం బొక్కటి సెప్పెద విను మని
ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 194
చ. వినుతచరిత్రుఁ డత్రి యను ♦ విప్రవరుండు తపం బొనర్పఁగా
వనమున కేగుచుండి తన ♦ వల్లభఁ గన్గొని యి ట్లనుం దపం
బునకిదె యేను బూని వన ♦ భూమికిఁ బోవుచు నున్నవాఁడ నో
వనరుహనేత్ర నీవు నట ♦ వచ్చెదొ పుత్త్రులయొద్ద నుండెదో. 195
చ. అనుటయు భార్య యి ట్లనియె ♦ నక్కట పుత్త్రులకుం గుటుంబ † భా
రనియమవృత్తు లెల్లను ది ♦ రంబుగఁ జేయక యాశ్రమాంతరం
బునకు మహాత్మ నీకు నిటు ♦ వోవుట ధర్మువు గాదు వైన్యభూ
జనపతి యిచ్చు నర్థులకుఁ ♦ జాలఁగ నర్థము వేఁడు మవ్విభున్. 196
వ. అనినం గొండొక విచారించి భార్యపలుకులు ధర్మయుక్తంబు లగుటకు సంతోషిం
చి యమ్మహాద్విజుం డప్పుడ చని యశ్వమేధాధ్వరదీక్షితుండయి విప్రులకు నపార
ధనంబు లిచ్చుచున్న వైన్యుం గని యాశీర్వాదపురస్సరంబుగా ని ట్లనియె. 197
ఉ. నీవ విధాత వింద్రుఁడవు ♦ నీవ సమస్తజనేశ్వరుండవున్
నీవ యశేషధర్మములు ♦ నీవ యెఱుంగుదు నిన్నుఁ బోలఁగా
నీవసుధాతలంబున మ ♦ హీశ్వరు లెవ్వరు లేరు సన్మునీం
ద్రావలి మెచ్చు నిన్నె కొని ♦ యాడు నతిస్ఫుటవాక్యపద్ధతిన్. 198
చ. అని పలుకంగ గౌతమ మ ♦ హాముని యచ్చటనుండి యంతయున్
విని కలుషించి యేల యిటు ♦ వీఁకను నో రఱుగంగఁ బ్రేలె దీ
జనపతియే విధాతయును ♦ శక్రుఁడు నీశుఁడు నర్థకాంక్షి వై
మనమున శంక లేక యొక ♦ మానవు నింత నుతింప నేటికిన్. 199
వ. అనుటయు నత్రి యిట్లనియె. 200

---

* మిన్ములక్ — మెప్పొయిక్ - † భావనయగు వృత్తి యెల్లను ధ్రువంబుగ - అని పా॥ లు.

అత్రిగౌతములపరస్పరసంవాదము.

ఉ. ఊరక మీఱి నాడెద వ • యుక్తము యుక్తము నాత్మఁ జూడఁగా
నేరవు సర్వలోకముల • నిర్మల నీతిపరాక్రమంబు లొ
ప్పారఁగ నేలి ధర్మముల • కన్నిటికిం గుదురై వెలుంగుధా
త్రీరమణుండు మేటిగ ను • తింపఁగఁ బోలఁడె నాకు నిమ్మెయిన్. 201

వ. అని తన్నాక్షేపించిన గౌతముండు. 202

గీ. కలయ నరలు వచ్చి • తల తెల్లనైన నంతఁ। జేసి యెట్లు నీకుఁ • జేరు నెఱుక
జ్ఞానవృద్ధుఁడైన • వానిమాటలు గదా। సభలఁ జెల్లు నార్య • జనుల కెక్క. 203

వ. అని తొడంగి యియ్యిరువురు మహానాదంబుగా వాదంబు సేయుచుండఁ గాశ్యప నామధేయుం డైనముని సభాసదు లైనమునులం జూచి వీరలవాదు మనచేతఁ జక్కంబడదు సకలధర్మజ్ఞుండయినసనత్కుమారు కడ కేగి యడుగుద మనిన నా సదస్యు లందఱు సనత్కుమారుపాలికిం జని యత్రిగౌతముల వివాదంబు తెఱం గెఱింగించిన నతండు వారి కిట్లనియె. 204

ఉ. అత్రి నిజంబ పల్కెఁ దగు • నాతనివాక్యము ధర్మయుక్త మీ
ధాత్రి సమస్తమున్ బృహదు • దగ్రభుజాగ్రమునందుఁ దాల్చు స
త్క్షత్త్రియుఁ డెల్ల వారలను • గావను బోవఁ బ్రభుండు గావునన్
శత్రునిషూదనుం డతఁడె • శక్రుఁడు నీశ్వరుఁడున్ విధాతయున్. 205

క. జనులకు నెల్లను బూజ్యుఁడు। జననాయకుఁ డతనిమహిత • శాసనమున స
జ్జనులును మునులును సద్విధిఁ। జనువారలు గాని కడవఁ • *జనఁగా దెపుడున్. 206

వ. క్షత్త్రియప్రభావం బే మన వచ్చు విరాట్సమ్రాడ్వ్యధాజిత్స్వర్ణేతృ సహజిద్బభ్రు సత్యధామాని పురావిత్సత్యధర్మప్రవర్తకుండు నను భవ్యనామంబుల నాగమంబులు పార్థివుం గొనియాడుఁ దొల్లి యధర్మంబునకు వెఱచి బ్రాహ్మణులు నిజతేజోబలంబులు క్షత్త్రంబున నిక్షేపించిరి నాఁటంగోలె బ్రాహ్మ్యంబువలన క్షత్త్రంబు ప్రవర్తిల్లుచుండు బ్రహ్మక్షత్త్రంబులు పరస్పరసంశ్రయంబులు వెలిగా వర్తింప నేరవు క్షత్త్రియుండు బ్రాహ్మణసంసేవనంబునం దేజోనిరూఢుం డయి యాదిత్యుండు చీఁకటి నడంచునట్లు దురితంబుల నడంచు నట్లగుటం జేసి క్షత్త్రియుండు సర్వాధికుండగుట నిశ్చయం బనిన నమ్మును లందఱుం జని వైన్యునకుఁ దత్ప్రకారం బెఱింగించిన నాభూవరుం డత్రిం జూచి. 207

క. నను నెల్లజనులకంటెను। ఘనుఁ డని కొనియాడి తీవు • కడుఁనిజముగఁ గా
వున నిదె ప్రీతుఁడ నయితిం। గొను మిచ్చెద నీకు నేను • గోటిధనంబుల్. 208

క. అని యిష్టధనము లిచ్చినఁ। గొని వచ్చి మునీశ్వరుండు • కొడుకులకుఁ బ్రియం
బునఁ బంచి యిచ్చి యిమ్ములఁ। జనియె వనంబునకు ధర్మ • సంహితబుద్ధిన్. 209

* జన దెవ్వరికిన్ - అని పాఠాంతరము.

వ. అని చెప్పి మార్కండేయుండు పాండవేయునితో ని ట్లను సరస్వతిగీత యను నితి
హాసంబు సెప్పెద నందు విశిష్టధర్మంబు లెఱుంగ నగుఁ దొల్లి తార్క్ష్యుం డనుము
నివరుండు భారతి నారాధించి తనకు సద్దేవి ప్రత్యక్షం బయిన నిట్లని యడిగె. 210

క. పురుషున కెయ్యది ధర్మువు। పురుషుం డెద్దానఁ బరమ ♦ పుణ్యాత్మకుఁ డై
చిరపుణ్యగతులు వడయును। దిరముగ నివి యానతిమ్ము ♦ దేవీ నాకున్. 211

వ. అనిన వానికిఁ బరమేశ్వరి యి ట్లనియె. 212

మ. ధృతి వేదంబులు నాలుగుంజదివి భూ ♦ దేవుండు నానాధ్వర
వ్రతుఁడై యుండెడు నట్టిపుణ్యుఁ డమరా ♦ వాసంబునం దుండు ను
న్నతవృత్తస్తనభారమందరమరు ♦ న్నారీపరీరంభసం
భృతరోమాంచసమంచితాంగుఁ డగుచుం ♦ బెక్కేండ్లు సంప్రీతితోన్. 213

సీ. మేలగు* క్రేపుతోఁ ♦ బాలు చాలఁగఁ గల్గి, లాలితం బగుతోలి♦చూలి మొదవుఁ
బాత్రభూతుం డైన ♦ శ్రోత్రియునకు నిచ్చు, సదమలచరితుఁ డ ♦ మ్మొదవు మేన
నెన్ని రోమము లుండు ♦ నన్ని వేలేఁడులు, సురలోకసౌఖ్యవి ♦ స్ఫురణ నొందు
భారంబునకుఁ జాలి ♦ భూరిసత్త్వాఢ్య మై, బిరు దైనయెద్దు భూ ♦ సురున కిచ్చి
నరుఁడు ధేనుదశక♦మిర వొంద నిచ్చిన। ఫలము వడయు మఱియు♦వలువ లొసఁగి
చంద్రలోకమునకు ♦ సంప్రీతుఁడై చనుఁ। గనక మిచ్చి నాక ♦ మునకు నరుగు. 214

క. కృతమతి యై యే డేఁడులు। †హుతవహు ఘృతమునను బ్రీతి ♦ నొందించినను
వ్రతుఁ డీరేడుతరంబుల। పితరులఁ గొని దివికి నేగుఁ ♦ బెం పెసలారన్. 215

క. సతతంబును శుచి యై దే। వతలఁ బ్రదీప్తాగ్ని యందు ♦ వదలక సంత
ర్పితులుగఁ జేసి పడయు నం। చితముగ గోలోకవాస ♦ చిరసౌఖ్యంబుల్. 216

వ. అగ్నిహోత్రం బస్మదాత్మకం బని యెఱుంగుము సకలయజ్ఞంబులయందుఁ గ
ల్పింపంబడు విశిష్టద్రవ్యంబు లన్నియు మదీయాధీనంబుల యేను మహనీయం
బైనయగ్నిహోత్రంబునం బ్రభవింతు నాత్మజ్ఞులగు మహాత్ములకు నఖిలసంశయచ్ఛే
దంబు సేయుదు ననవరతతపస్స్వాధ్యాయదానవ్రతపరాయణు లైనతపోధను లెం
దేని విగతశోకు లై వసియింతు రట్టిది మామకం బైనపరమపదంబు వినుము ప్ర
చురమధురక్షీరతోయంబులును శర్కరాసైకతంబులును మాషాపూపప్రకరతీ
రంబులును బాయసకర్దమంబులు నైన యేఱు లనేకంబు లుత్పాదించి యింద్రా
గ్నిప్రముఖు లయినదివిజులకుఁ దృప్తిఁ జేయు యజనశీలురు పెక్కండ్రు మత్పదం
బుం బ్రాపింతు రని చెప్పినఁ దార్క్ష్యుండు కృతాంజలి యై. 217

ఉ. అంబ నవాంబుజోజ్జ్వలక ♦ రాంబుజ శారదచంద్రచంద్రికా
డంబరచారుమూర్తి ప్రక ♦ టస్ఫుటభూషణరత్నదీపికా
చుంబితదిగ్విభాగ శ్రుతి ♦ సూక్తివివిక్తనిజప్రభావ భా

---

* క్రేపుల పాలు- † హుతమున హుతవహుని- అని పాఠాంతరములు.

వాంబరవీథివిశ్రుతవి • హార ననుం గృపఁ జూడు భారతీ. 218

వ. అని సంస్తుతించి కృతార్థుం డయ్యెనని చెప్పిన విని పాండుపుత్త్రుండు ముకుళితహస్తుం డై మునీంద్రా వైవస్వతమను వెత్తెఱంగునం బ్రభావసంపన్నుం డయ్యెఁ జెప్పవే యనిన మార్కండేయుం డి ట్లనియె. 219

క. విను చాక్షుషమన్వంతర। మున వైవస్వతుఁడు పరమ • పుణ్యుండు దపం
బొనరించె నిరాహారత। ననుపమధైర్యుండు దశస • హస్రాబ్దంబుల్. 220

గీ. అనఘుఁ డూర్ధ్వబాహుఁ • డై యేకపాదంబు। నందు నిలిచి బదరి•కాశ్రమమున
సలిపె మఱియుఁ బెక్కు • సంవత్సరంబులు। సకలజనులుఁ దన్ను • సంస్తుతింప. 221

—•మార్కండేయుండు ధర్మరాజునకు వైవస్వతవృత్తాంతంబును దెల్పుట•—

వ. ఆవైవస్వతుం డొక్కనాఁడు గృతస్నానుం డయి జలాశయతీరంబున నున్నంత నొక్కమత్స్యంబు జలంబులదరికిం జనుదెంచి యి ట్లనియె నయ్యా యేను గడునల్పమత్స్యంబ గుటం జేసి బలవంతంబు లగుజలచరంబులవలన నాకు బాధ యయ్యెడు నని భయంబుగలిగి యుండు నిమ్మడువు మహామత్స్యసంకులంబు గావున నపాయంబుఁ బొందకుండ నన్నుద్ధరించి యొండెడం బెట్టిన నేను నీకుఁ బ్రత్యుపకారంబు సేయ నోపుదు ననిన విస్మితుం డై యతం డమ్మీను నెత్తికొని పోయి యొక్కనూతి యందు విడిచి దానిం బలుమాఱు నరసికొని యుండె నదియును గ్రమంబున వర్ధిల్లి యొక్కనాఁ డమ్మనువున కి ట్లనియె. 222

గీ. అనఘ నీప్రయత్న • మున నాశరీరంబు। పొదలె నిందు నాకు • మెదల నెడము
చాల దట్లు గాన • మేలగు నొండొక। యెడకుఁ గొంచుఁ బొమ్ము•కడఁగి నన్ను. 223

వ. అనిన నతండును జలచరంబు నెత్తికొని పోయి యొక్కబావియందు విడిచిన నది యెప్పటియట్ల యక్కజంబుగాఁ బొదలి తనకు బావియందు నవకాశం బపర్యాప్తంబగుట యతనికిం జెప్పి యతనిచేత గంగమడువున విడువంబడి కాలక్రమంబున నచ్చోటఁ దిరుగం బట్టు చాలకున్న నమ్మనువునకుం జెప్పిన నతం డెత్తికొని పోయి సముద్రంబునం బెట్టిన నది వాని కి ట్లనియె. 224

క. ఉపకారం బొనరించితి। కృపతో నీ విట్లు నాకుఁ • గృతమతి నై ప్ర
త్యుపకారం బొనరించెద। విపులగుణాభరణ తెలియ • విను నాపలుకుల్. 225

గీ. తడవు లేదింక నిఖలభూ•తములుఁ బ్రళయ। మొందనున్న వియిప్పుడొం•డొండ పొంగి
కలయఁ బాఱుఁ బయోధులు•గ్రముగఁ బుణ్య। చరిత యిది యమన్వంతర•సంధి యం(ద్రు)

వ. కావున నీవు దృఢరజ్జుబంధబంధురంబును సకలధనధాన్యతండుల సహితంబునుగా నొక్క యోడ గావించి సప్తమునిసహితుండ వై దాని నెక్కి సముద్రంబు దఱిసి నన్నుం దలంచు నది యేనును ఘనశృంగశోభితంబయినరూపంబునఁ బొడసూపి మీకు మేలు సేసెదనని యమ్మత్స్యంబు సనియె వైవస్వతుండును దదుక్తప్రకారం

బున నోడ నిర్మించి సప్తమునిసహితంబుగాఁ గృతారోహణుండై పయోధి దఱి
యం దోడంగె నంత. 226

మ. మతి వైవస్వతుచేఁ దలంపఁబడి య ♦ మ్మత్స్యంబు దోతెంచె నా
యతశృంగోన్నతమూర్తి నాతఁడుఁ దదా ♦ జ్ఞాయత్తుఁడై తచ్ఛిరో
గతశృంగాగ్రమునం దగిల్చె నతిదీ ♦ ర్ఘం బైనపాశంబు న
ద్భుతవేగంబున నోడ నీడ్చె నది యం ♦ భోరాశిమధ్యంబునన్. 227

వ. తదనంతరంబ. 228

సీ. గురుసులు గడవంగఁ ♦ గదలి యల్లల్లన, యొత్తుచు నెడముల ♦ నుత్తరించి
వేడుకఁ జేతులు ♦ విచ్చి యాడెడునట్లు, లోలోర్మిపజ్క్తులఁ ♦ గ్రాలి క్రాలి
ప్రచురహాసస్ఫూర్తి ♦ పచరించుచాడ్పున, నురుఫేనరోచులఁ ♦ దెరలు గవిసి
యురువడి వర్ధిల్లు ♦ చున్న జలంబుచేఁ, బొం గారి దెస లెల్ల ♦ మిన్నిగి కొనుచుఁ
బ్రబలవిలయకాల ♦ *పటురయబహుళస। మీరసంఘదుర్ని ♦ వార మగుచు
నుగ్రభంగిగాఁ బ ♦ యోనిధు లొక్కటఁ। బెల్లురేఁగి జగము♦ లెల్ల ముంచె. 229

వ. ఇట్లు లోకం బెల్ల నేకార్ణవం బైన నమ్మత్స్యంబు దజ్జలాంతరంబున ననేకసహస్రవ
ర్షంబు లయ్యోడం దిగుచుచుఁ బదంపడి యప్పెనువెల్లి యెల్ల నడంగి పోవం దొ
డంగు నెడం దుహినగిరిశృంగసమీపంబున నయ్యోడ నిలిపి వారలతో నిట్లనియె.

గీ. ఈనగంబుశృంగంబున♦నిపుడుమీరు।గట్టుఁ డీయోడ యనియెనా♦క్షణమవారు
నట్ల చేసిరి విను మమ్మ ♦ హాద్రిశృంగ। మనఘ నౌబంధనం బన ♦ నవనిఁ బరఁగె.

క. మనుసహితు లైనమునులం। గనుఁగొని యమ్మీను గరము ♦ గారవమున ని
ట్లనుఁ బ్రళయంబునకీడునఁ। జన కుండఁగ మీకు రక్ష ♦ సలిపితిఁ గరుణన్. 232

క. మునులార యేను విశ్వం। బునకుఁ బ్రథమకర్త యగుప్ర ♦ భుఁడ వాత్సల్యం
బున మత్స్య † మైనరూపం। బున నిమ్మెయి నిన్నిచంద ♦ ములఁ జన వలసెన్. 233

వ. మీరు నిర్భయులరై చరియించునది మఱియు నిమ్మనువును దేవాసురమానుషం
బైనజగం బఖిలంబును సృజియించు మత్ప్రసాదంబున నితనికిఁ బరమజ్ఞానోదయం
బగు నని చెప్పి యయ్యాదిమత్స్యం బదృశ్యం బయ్యె వైవస్వతుండును మఱియు
నధికతపంబు సేసి సకలచరాచరంబుల సృజియించె. 234

క. పరమం బగువైవస్వతు। చరితము గడుభక్తి వినినఁ ♦ జదివినను మహా
దురితంబు లడఁగు జనులకు। నిరవుగ సిద్ధించు ననఘ ♦ యిహపరసుఖముల్. 235

వ. అనిన నమ్మేదినీశ్వరుం డమ్మునీశ్వరునకుఁ బ్రణమిల్లి యి ట్లనియె. 236

క. పరమేష్ఠికల్పుఁడవు ని। ర్భరభూరితపఃప్రభావ ♦ పరిపూర్ణుఁడ వ
చ్చెరువు భవన్మాహాత్మ్యము। సురమునిలోకప్రణామ ♦ శోభితచరణా. 237

వ. అని మఱియును. 238

---

* బహుళసమీరసం। చారఘోరదుర్ని- † సత్త్వ- అని పాఠాంతరములు.

క. అడరి యఖిలాండకోటియు। జెడునప్పుడు చెడక బ్రతికి • జీవించెద వే
ర్పడ జగములు గ్రమ్మఱఁ గలి। గెడునప్పుడు చూచెదవు వి•కృతిరహితుఁడ వై. 239

చ. తొడరి చరాచరప్రతతి • తో జగ మంతయు వార్ధి దొట్టిన
ప్పుడు లలితాబ్జపీఠమునఁ • బొల్చుచతుర్ముఖుఁ బద్మగర్భుఁ బెం
పడర భజించె దీవు జగ • దాదిజుఁ డైనప్రభుండు నీయెడం
గడు ననురక్తుఁ డై యొసఁగెఁ • గాదె మునీశ్వర యీప్రభావమున్. 240

క. జగముల నెల్లను మ్రింగెడు। జగదంతకుమాలినామ • చరణం బిడఁ బె
ల్లగురొగజరాభరములు। దిగవిడువఁగఁ జెల్లె నీకుఁ • ద్రిభువనవినుతా. 241

వ. సకలచరాచరోత్పత్తిస్థితివిలయప్రకారంబులు నీకుం బెక్కుమాఱులు ప్రత్యక్షం బులయి కానంబడి యుండుఁ గావున నిన్నడిగెద లోకంబులు విలయకాలంబున నెట్టిభంగి యగు నెఱింగింపు మనిన మార్కండేయుం డిట్లనియె. 242

—••◆ మార్కండేయుండు ధర్మరాజునకుఁ బ్రళయప్రకారంబు సెప్పుట ◆••—

సీ. శాశ్వతు నఖిలభూ • తేశ్వరు నవ్యయు, నాదిదేవుని జగ • దాదిజన్ము
నాదిమధ్యాంత వి • చ్ఛేదవిదూరు నా, శ్చర్యకారణకర్తు • శౌర్యధుర్యు
గురుఁడు నీకిష్టస•ఖుండుఁ బ్రెగ్గడయు నై, వెలుఁ గొందుచున్న యీ•యలఘుపుణ్యు
లాలితదీర్ఘవి • శాలసితేక్షణుఁ, గనకవర్ణాంబరు • వనజనాభు
నింద్రనీలవర్ణు • నింద్రాదిసురగణ। వినుతుఁ గృష్ణుఁ గరము • వినయ మొప్పఁ
దలఁచి యితనియాజ్ఞఁ•దలకొని యెఱిఁగింతు। వినుము వరుసతోడ•మనుజనాథ.

వ. కృతత్రేతాద్వాపరకలినామంబు లయినయుగంబులు నాలుగును బన్రెండు వేలది వ్యవర్షంబులం బర్యవసితంబు లగు నీయుగంబులు నాలుగు నొక్క మహాయుగం బనం బరఁగు నమ్మహాయుగసహస్రపర్యంతం బైనకాలంబు బ్రహ్మకు దివం బనంబ డుఁ దద్దివసావసానంబునందు శతవార్షికం బైనయనావృష్టిదోషంబు ప్రవర్తిల్లు నప్పుడు. 244

గీ. సప్తహయుఁడు మూర్తి • సప్తకంబు ధరించి। కరము వేఁడి మిగులు•కరము లొప్ప
నదనదీజలములు • నుదధిజలంబులుఁ। బీల్చి జగము లెల్లఁ•బ్రేల్చుఁ గడఁగి. 245

చ. దినకరతీవ్రతేజమున • దీప్తహుతాశనుఁ డయ్యుగాంతసం
జనితమహాసమీరణవ • శంబునఁ బేర్చి నగవ్రజంబుతో
మనుజులతోడ నిర్జరస • మాజముతోడ భుజంగపంక్తితో
దనుజులతో జగత్త్రియము • దత్క్షణమాత్ర నొనర్చు నీఱుగాన్. 246

వ. తదనంతరంబ. 247

మ. సితపీతారుణనీలపింగరుచు లై • స్నిగ్ధంబు లై *యుద్యతా
యతవిద్యుల్లలితంబు లై ఘనగిరీం • ద్రాకారఘోరంబు లై

* విద్యుదాయతరేఖాంకము లై మహాగజ- అని పాఠాంతరము.

తతనిర్ఘాతనిపాతభీమభిదుర ♦ ధ్వానంబు లై సంతతో
ద్ధుతసంవర్తవలాహకంబులు వెసం ♦ దోతెంచు దిగ్భిత్తులన్. 248

ఉ. పెల్లుగఁ బాఱుతజ్జలము ♦ పెక్కువ నొక్కట నమ్మహానలం
బెల్లను నాఱి పోవుఁ బృథి ♦ వీశ్వర యేఱులు నబ్ధులున్ వెసం
దొల్లిటియట్ల నిండఁ బటు ♦ తోయదసంఘము లంతఁ బోక గ
ర్జిల్లుచు వెండియుం గురియుఁ ♦ జిత్రముగాఁగ ననేక కాలముల్. 249

శా. ధారాపాతనితాంతవేగమున ని ♦ ర్ధాత్రీతలం బాహతం
బై రూపేది మునుంగుఁ దోయములలో ♦ నత్యంతగంభీర వాః
పూరం బంతయు ముంచి మించుటయు ది ♦ గ్భూమినభోభాగముల్
వే రూపింపఁగ రాక యుండఁ దమముల్ ♦ వేష్టించుఁ ద్రైలోక్యమున్. 250

గీ. అంతఁ బరమేష్ఠిచోదిత ♦ మైనయొక్క। మారుతము నలి రేఁగి దు♦ర్వారభంగి
విలయకాలవిశృంఖల ♦ విపులవారి। ధరచయంబుల నెల్లను ♦ విరియ నడఁచు.

క. ఆమారుతంబు గ్రోలి పి। తామహుఁ డంతయును ఘోర ♦ తమ మగుసలిల
స్తోమంబునందు నడుమం। దామరపై నిదురవోవుఁ ♦ దద్దయు నెమ్మిన్. 252

వ. ఇట్టికల్పాంతంబు లనేకంబులు చనియె నింకఁ గా నున్నవి యనేకంబులు వినుమతీతకల్పాంతసమయంబున నేను ప్రబలాంధకారంబున నెద్దియుం గానక యొక్కరుండన యత్యంతభయాతురుండ నగుచుం బెద్దకాలంబు పరిభ్రమించుచుండ నొక్కతఱి నయ్యుదకమధ్యంబున నత్యున్నతం బయినవటభూరుహంబు గానం బడియె మఱియుఁ దదీయపర్ణపర్యంకంబునందు. 253

క. కమనీయజలదవర్ణుని। హిమకరబింబాస్యు నుద్య ♦ దినతేజుఁ బ్రమో
దమునఁ బవళించువానిం। గుమారు నొక్కరునిఁ గుసుమ♦కోమలుఁ గంటిన్. 254

వ. కని విస్మితుండ నై యాత్మగతంబున. 255

క. లోకంబులు దెగ టారఁగ। నేకార్ణవ మైనయిచట ♦ నిబ్బాలుఁ డొకం
డేకతమున నిద్రించుచు। నేకతమున నున్న వాఁడొ ♦ యెవ్వాఁ డగునో. 256

గీ. అని తలంచుచు నల్లన ♦ యక్కుమారుఁ। జేరఁ బోయిన నాతండు ♦ సితసరోజ
రేఖ దలకొనఁగా * నల ♦ రించి నన్ను। నవధరించెను దన లోచ♦నాంచలముల.

వ. తదనంతరంబ గంభీరమధురస్వనంబున ని ట్లనియె నయ్యా నిన్ను నతిశ్రాంతుంగా నెఱింగితిఁ గొండొక సేపు విశ్రమింప వలతేని నవకాశం బిచ్చెద నా శరీరంబు ప్రవేశించి సుఖంబున శయనింపు మని తనవదనంబు వివృతంబుగాఁ జేసిన నేనును బలాత్కారక్షిప్తుండ నై తన్మార్గంబున నతనియుదరంబుఁ బ్రవేశించి యందు. 258

సీ. గంగాదినదులతోఁ ♦ గనకశైలాదిభూ, ధరములతో సము ♦ ద్రములతోడ
వివిధపట్టణవన ♦ ద్వీపవర్షములతో, బహుకర్మరతు లైన ♦ ప్రజలతోడఁ

* నలరించెఁ గన్ను। లవధరించెను నను- అని పాఠాంతరము.

పక్షిమృగవ్యాళ • పశుసంఘములతోడఁ, దద్దయు నొప్పారు • ధాత్రిఁ గంటి
సూర్యేందుతారకా• జ్యోతిరుజ్జ్వల మైన, గగనంబుఁ బవనమా•ర్గములుఁ గంటి
శక్రవరుణయమాదిని • ర్జరసమేత। మైననాకంబుఁ గంటి మ • హోహియక్ష
రాక్షసాసురవిద్యాధ•రప్రముఖులఁ। గంటి వే యేల సకలలో•కములుఁ గంటి.

చ. అరుదుగ నమ్మహాత్మునిమ • హోజఠరాంతరభూమి నూఱువ
త్సరములయంతకాలము వ • సం బఱి త్రిమ్మరితిం గడంగి య
ప్పరుసన నెందుఁ గాల్గొనఁగఁ • బట్టదు చిత్తము భీతి మీఱఁ ద
త్పరమతి నంత నక్కపట • బాలుపదంబులు సంస్మరించితిన్. 260

వ. ఇట్లు శరణ్యానరేణ్యుం డైనయక్కారుణ్యానిధి నద్దేవుం దలంచు చుండ నన్నుం ద నవదనానిలవేగంబునం జేసి వెలువరించె నంత నప్పటియ ట్లమ్మహావటపత్రశయనుం డైన బాలు నాలోకించితి నంత. 261

క. ననుఁ గనుఁగొని యెలనవ్వునఁ। దనవదనము వింతచెన్ను • దలకొనఁగా ని
ట్లను నబ్బాలుఁడు విశ్రమ। మొనరించితె యనఘ యస్మ•దుదరములోనన్. 262

వ. అనిన నేనును సంభ్రమంబున నతనిం జేర నరిగి కెందామర రేకులం దెగడు నంగుళంబులుగలిగి తరుణకిసలయసుకుమారంబు లయినతచ్చరణకమలంబులు శిరంబునం జేర్చి దేవా దేవరప్రసాదంబున నత్యాశ్చర్యకారణం బైనసకలచరాచరభూతప్రపంచంబుఁ జూచితి భవదీయమాయాప్రభావంబు భావింప నేర కున్నవాఁడ.

శా. ఈయేకార్ణవ మీవటక్షితిరుహం • బీపర్ణపర్యంక మి
ట్లై యొప్పారుచు నుండ నీయుదరభా • గైకప్రదేశంబునం
దీయారేడు జగంబులున్ వెలుఁగఁ గా • నిట్లున్న బాలత్వ మే
నేయందంబున నిశ్చయించి సుఖ నై • యేపారుదుం జెప్పవే. 264

—నారాయణుఁడు మార్కండేయునకుఁ దనప్రభావంబు సెప్పుట—

క. నా దైనయాశ్రితత్వము। నీ దగుచిత్తమునఁ గల్మి • నియతమ యేనిన్
సాదరఫణితుల నన్నవ। సాదితసమ్మోహుఁ గాఁ *బ్ర • సాదింపఁ దగున్. 265

క. అని యేను వేఁడికొనుటయు। ఘనతరకరుణారసాను • కలితహృదయుఁ డై
తనదివ్యమహిమ యిట్లని। వనజాక్షుఁడు సెప్పె గార • వంబున నాకున్. 266

గీ. అనఘ దేవతలును • మునులును నా దైన। మహిమఁ దెలియ లేరు•మహితబుద్ధి
నతులపుణ్యమతివి • పితృభక్తుఁడవు గాన। నెలమి నీకుఁ జెప్ప•వలసెఁ దెలియ.267

క. నారము లందు జలము లిం। పారఁగ నారములు నాకు • నయనం బగుటన్
నారాయణుఁ డను పేర న। పారనిగమఘటితులందుఁ • బరఁగుదుఁ బేర్మిన్. 268

గీ. అట్టినారాయణాఖ్యుండ • నైననేను। శాశ్వతుఁడ నై ప్రభుండనై • సకలజగము
లోలిఁ బుట్టింతుఁ బాలింతు • నుచితవేళ। సంహరింతుఁ జిదానంద•శాలి నగుచు.

* బ్రసాదింపు దయన్ - అని పాఠాంతరము.

మత్తకోకిలము. అంబుజాసనుఁ డిందుఁ డీశ్వరుఁ ♦ డంతకుండు ధనేశ్వరుం
డంబుధీశుఁడు లోనుగా సుర ♦ లస్మదాశ్రితు లుర్వి పా
దంబు లగ్ని ముఖంబు సూర్యసు ♦ ధాకరుల్ నయనంబు లీ
యంబరంబు * శిరంబు నే నిటు ♦ లద్భుతాకృతి నుండుదున్. 270

చ. అతులితదక్షిణాన్వితమ ♦ హాధ్వరసంఘము లే నొనర్చితిం
జతురమనీషి తాప్రచుర ♦ సౌఖ్యులు భూసురముఖ్యు లంచిత
వ్రతులు మహీపతుల్ సుగుణ ♦ వశ్యులు వైశ్యులు భక్తి నన్ను సం
తతమును గొల్తు రీక్షితి ను ♦ దారమహాక్రతుకర్మశీలు రై. 271

చ. విలయపయోధిమగ్న మగు ♦ విశ్వమహీవలయంబు దొల్లి యే
నలఘువరాహవిగ్రహుఁడ ♦ నై వెస నెత్తితి శేషమూర్తి నై
లలితఫణాసహస్రకము ♦ లావునఁ దాల్తు నశేషధాత్రియున్
జలనిధి నిమ్నగానగల ♦ సన్నగరీవనమండలంబుతోన్. 272

క. బాడబదహనుఁడ నై వడి। నేడుసముద్రములజలము ♦ లేఁ గ్రోలుదు నీ
రేడుజగంబులు విలయముఁ। గూడెడు నెడఁ దజ్జలంబు♦గొనకొని విడుతున్. 273

చ. వదనభుజోరుపాదముల ♦ వర్ణచతుష్టయమున్ యుగాది నిం
పొదవ సృజింతు ఋగ్యజుష ♦ సూక్తులు సామము నయ్యథర్వమున్
విదితముగా మదీయముఖ ♦ వీథుల నుద్భవ మొందు నన్నియుం
దుదిఁ బరివర్తనక్రమవి ♦ ధూతము లై ననుఁ జేరుఁ గ్రమ్మఱన్. 274

క. అనహంకృతు లక్రోధులు। ననసూయులు సంగరహితు ♦ లధ్యాత్మవిదుల్
ఘన † సత్త్వాత్మకులు మహా। మునులు ననుం గొల్తు రెప్డు♦మోక్షాపేక్షన్. 275

గీ. అఖిలనక్షత్రతారాగ్ర♦హములు గగన।పవనదిశలును మత్స్వరూ♦పములు వినవె
సకలరత్నాకరంబులు ♦ శయ్య గాఁగ। నిత్యసుఖలీలమై శయ ♦ నింతు నేను. 276

క. దానము సత్యంబు తపో। జ్ఞానాహింస లనఁ బరఁగు♦సాత్త్వికగుణసం
తానముఁ గామక్రోధా। జ్ఞానంబులు మన్మయములు ♦ సంయమివర్యా. 277

క. విను మింకఁ బెక్కుమాటలఁ। బని యేటికి జగమునందుఁ ♦ బ్రకటితముగఁ గ
ల్గినయదియు లేనియదియును। నొనరఁగ నే నని మనమున ♦ నూహింపు తగన్.

ఉ. ఎప్పుడు ధర్మహాని యగు ♦ నెప్పు డధర్మము మీఱుఁ గ్రూరులై
యెప్పుడు దైత్యు లుబ్బుదురు ♦ హీనతఁ బొందుదు రెప్డు వేల్పు లే
నప్పుడు సత్కులీనుల గృ ♦ హంబుల నుద్భవ మొంది లీలమై
నెప్పటియట్ల నిల్పుదు సు ♦ రేంద్రుల నంచితధర్మపద్ధతిన్. 279

క. సితరక్తనీలపీత। ద్యుతివిలసితరూపములఁ జ ♦ తుర్యుగముల ‡ నేఁ
గృతమతిఁ జరియించి సమం। చితధర్మస్థాపనంబు ♦ సేయుదు ననఘా. 280

* శరీరమే- † తత్త్వాత్మకులు- ‡ నే నతిధృతి- అని పాఠాంతరములు.

మత్తకోకిలము. కాలచక్రము నిర్వికల్పము • గాఁగ నే నొనరింతు ను
స్మీలితక్రమవిక్రమైకస • మృద్ధి నై లయవిక్రియా
వేళ నింతయు సంహరింతుఁ బ్ర • వృద్ధయోగబలోల్లస
త్కాలరూపము దాల్చి దుర్వహ • గర్వనిర్వహబుద్ధి నై. 281

క. నా తెఱఁ గంతయు నిప్పుడు। చేతోముద మొదవ నీకుఁ • జెప్పితిఁ ద్రిజగ
ద్ధాత యగుపితామహుఁడును। జాతుఁడు నాయొడలఁ జక్క • నగపాలు సుమీ.

వ. నారాయణాభిధానుండ నైనయేను బాలరూపంబున శంఖచక్రగదాధరుండ నై యేకార్ణవంబునందు మహాయుగసహస్రమయం బయినకాలంబున యోగనిద్రాపరవశుండ నై యుండుదు నిట్టి దారుణకల్పాంతంబు సూచి నీవు భీతుండ వగుటెఱింగి నీవలనియనుగ్రహంబున నాయాత్మగుప్తంబు లైనసకలలోకంబులు నీకుం గనునట్టితెఱంగుఁ గావించితి నింక నిశ్శంకహృదయుండ వయి వలసినయెడం జరింపుము మదీయనాభికమలకర్ణికాశయనుండయి యున్న చతురాననుండు మేల్కని సృజియించు లోకంబు లేర్పడం జూచెద వని యానతిచ్చి యద్దేవుం డంతట నంతర్హితుం డయ్యె నత్యంతవిచిత్రం బైనయీవృత్తాంతం బంతయు నాకు ననుభవగోచరం బైనయది. 283

శా. నా కస్మైఁ బొడసూపెఁ దాను గృపతో • నాడందు నేఁ డియ్యెడన్
నీకున్ గాదిలిచుట్టమై సచివుఁ డై • నెయ్యంబుమై నున్నపు
ణ్యాకారుం గమలాయతాక్షుఁ గరుణా • కాయత్తు నత్యుత్తమ
శ్లోకుం గృష్ణునిఁ గంటి నాసుకృతముల్ • శోభిల్లెఁ బక్వంబు లై. 284

క. ఈదేవదేవుకరుణం। గా దేకురునాథ నిర్వి • కారుఁడ నై నిఖ
ఖేదుఁడ నై యుండుదు దే। వాదివివిధభూతవిలయ • మయ్యెడునపుడున్. 285

గీ. అనఘ యిద్దేవుసన్నిధి • యగుటఁ గాదె। నాకుఁ బూర్వవర్తనకథ • నంబునందు
బోధమిప్పుడుగలిగెని•ప్పుణ్యుఁబరమ।పురుషుఁబ్రభవిష్ణుఁగృష్ణుని•శరణుచొరుము.

—••◆మార్కండేయుఁడు ధర్మరాజునకుఁ గలియుగధర్మంబులు సెప్పుట◆••—

వ. అనిన విని ధర్మనందనుం డనుజసహితుం డై కృష్ణునిం బ్రశంసావచనంబుల నభినందించి మార్కండేయుం జూచి మునీంద్రా భవత్ప్రసాదంబున నత్యద్భుతకథాశ్రవణపరితోషితుల మైతిమి కలియుగంబున సకలధర్మలోపం బగు నని చెప్పుదురు తత్ప్రకారం బెఱింగింపవే యనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 287

క. కృతయుగమునందు ధర్మువు। చతురంశంబులను బరఁగుఁ • జనుఁ ద్రేతాది
త్రితయమున నొక్కఁడొకఁడుగ।బ్రతియుగమునఁదఱుఁగఁడొడఁగుఁ•బాళులువరుసన్

వ. అట్లగుటం జేసి ధర్మంబు గలియుగంబునఁ గరంబు దుర్లభం బయి పాదమాత్రావశిష్టం బయి యుండుఁ దత్ప్రవర్తనం బాకర్ణింపుము. 289

సీ. సత్యంబు నరులకు • సంక్షీణ మగు సత్య, హాని నాయువు గడు • నఱిగి పోవు

నాయువుఁ దఱిఁగిన ♦ నల్పంబు లగు విద్య, లల్పవిద్యల విమో ♦ హంబు మిగులు
మోహంబువలనఁ బై ♦ ముసురు లోభంబు లో, భావేశమునఁ గామ ♦ మగ్గలించుఁ
గామంబు పెంపునఁ ♦ గడఁగుఁ గ్రోధంబు క్రో, ధంబున వైర మెం ♦ తయును బెరుఁగు
వైరమున నశేష ♦ వర్ణులు నన్యోన్య। పీడ సేయుచును వి ♦ భిన్నబుద్ధి
నొక్కఁ డొకనిమేర ♦ నుండక వర్ణసం। కరము సేయఁ గలరు ♦ కలియుగమున.

క. జపనియమస్వాధ్యాయ। ప్రపంచములు విడువఁ గలరు ♦ బ్రాహ్మణులు జనా
ధిప శూద్రులు విపులతపః। క్షపితులు గాఁ గలరు వినవె ♦ కలికాలమునన్. 291

మ. వివిధ * వ్యాఘ్రమృగోరగాకులము లై ♦ విస్తీర్ణశూన్యాటవీ
నివహాభీలము లై యరాజకము లై ♦ నిర్మూలధర్మంబు లై
ద్రవిళాభీరతురుష్కబర్బరపుళిం ♦ దవ్యాప్తిదుష్టంబు లై
భువిలో నెల్లెడఁ బా డగున్ జనపదం ♦ బుల్ దద్యుగాంతంబునన్. 292

క. క్షత్రియజాతులు శూద్రచ। రిత్రంబున శౌర్యమును సి ♦ రియుఁ దేజంబున్
మైత్రియును లేక చెదరి ధ। రిత్రీశ్వర † శూన్యులై చ ♦ రించెద రెందున్. 293

క. రసగంధద్రవ్యంబులు। పస చెడు సస్యంబు లల్ప ♦ ఫలము లగు మహిం
బసిపాఁడి దఱుఁగుఁ దరువులఁ। గుసుమఫలంబులును గరము ♦ గొంచెంబు లగున్.

క. అరులు మిగులఁ గొని రాజులు। నరులకు నెంతయును భయ మొ ♦ నర్తురు ధరణీ
సురులు గడఁగి వాణిజ్యముఁ। గరిసనమును జేయఁ గలరు ♦ కలికాలమునన్. 295

సీ. పాషండదర్శన ♦ బహుళంబు లయ్యెడు, వర్ణాశ్రమంబులు ♦ వసుమతీశ
తవిలి శరీరంబుఁ ♦ దద్దయుఁ బ్రోతురు, పుణ్యఫలంబులు ♦ బొంకు లగును
గాలంబుతోఁ గూడఁ ♦ గల్గవు వానలు, పొల్లు లై బీజముల్ ♦ వాలిసి పోవుఁ
గ్రయవిక్రయంబులఁ ♦ గపటంబు దఱచగుఁ, గడఁగి యిల్లడసొమ్ము ♦ లడఁచికొం్రదు
సాధుచరితు లైన ♦ జనులు దుర్గతుల రో। గములఁ దెగుదు రల్ప ♦ కాలమునన
పాపపరులు లగ్గుఁ ♦ బరమాయువుననరో। గతయుసిరియుఁ బొందఁ ♦ గాంతు రెందు.

క. ఉఱ వగు నారుగపంటలు। గొఱియలపాఁడియును దఱచ ♦ గుం బురుషులకుం
దెఱవలు చుట్టము లయ్యెద। రెఱిచియ భుజియింతు రర్థి ♦ నెల్లజనంబుల్. 297

క. పితృదైవతకార్యంబుల। నిత రేతరభోక్త లగుచు ♦ రెల్లయెడలఁ గు
త్సిత దేశకాలపాత్ర। ప్రతతియ వర్తించు దైవ ♦ పైతృకవిధులన్. 298

క. హేతుప్రత్యయవాదవి। చేతసు లై వేదనింద ♦ సేయుచును మఖ
వ్రాతంబులు వ్రతములుఁ బెడఁ। బాతురు దుర్మార్గకర్మ ♦ పరు లై విప్రుల్. 299

మ. వనితాదుర్బలదీనబంధుజనస ♦ ర్వస్వాపహారుల్ సుహృ
జ్జనమాతాపితృపుత్రహంతలు యద్భ ♦ చ్ఛాకర్మశీలుర్ ధరన్
జనసంపూజితు లై చరింతురు విన ♦ షట్శ్రీకులై విప్రు లా

* వ్యాళమృగాండజాకుల, వ్యాళమృగాళినాకుల- † శూద్రులై- అని పాఠాంతరములు.

జనులం జేరి పరిగ్రహించెద రవ ♦ జ్ఞాపూర్వదుర్వృత్తముల్. 300

మ. ధరణీరక్షణ మాచరింపక నృపుల్ ♦ దర్పంబునం బశ్యతో
హరు లై * సాధులఁ దోఁచి చేకుఱుతదీ ♦ యస్త్రీధనక్షేత్రముల్
హరియింపం గలవారు దారుణతరం ♦ బై పెల్లు చెల్లుం బర
స్పర వైరంబు ధరాతలేంద్రులకు వి ♦ శ్వప్రాణినాశంబుగన్. 301

క. సుతుఁ డవమానించు జనకుఁ। బతి నవమానించు భార్య ♦ పడఁతులుఁ బతులున్
మతి నొండొరువుల మెచ్చక। సతతముఁ జరియింతు రిష్ట ♦ సంచారములన్. 302

క. నడువవు దేవపితృక్రియ। లుడుగును వేదార్థసమ్య ♦ గుపదేశంబుల్
గడఁగును మోహతమంబులు। పుడమి సమస్తంబుఁ గుజన♦భూయిష్ఠమగున్. 303

సీ. పదియాఱువర్షముల్ ♦ పరమాయు వయ్యెడు, ధరణీశ కలియుగాం♦తమున విన నె
యేడు నెనిమిదియు ♦ నేండ్లప్రాయంబునఁ, బ్రజ లుద్భవింతురు ♦ భామినులకు
ద్రవ్యవిహీను లై ♦ దాత యొక్కఁడు లేక, యన్యోన్యతస్కరు ♦ లగుదు రెండు
నెఱిఁ గెడువారును ♦ నెంతయుఁ గ్రూరులై, † చెనసి పాపంబు సే♦సెదరు చూవె
యన్నవిక్రయ మొనరింతు ♦ రఖిలజనులు। వేదవిక్రయులగుదురు ♦ విప్రవరులు
పణ్యయోనుల యగుదురు♦పద్మముఖులు। గష్టతర మైనయక్కలి♦కాలవేళ. 304

తరువోజ. ఉక్కున శూద్రుల♦త్యుగ్రులై కవిసి♦యొండొండ పెక్కండ్ర♦నుడుగక చంప
ది క్కెవ్వరును లేక ♦ దీనులై వసుమ ♦ తీజనుల్ నాలుగు ♦ దెసలఁ బాఱెదరు
మ్రిక్కిడి చోరులు ♦ ముట్టి నిశ్శేష ♦ ముగ ధనావలిఁ గొని♦ మొగి వధింపంగ
స్రుక్కి కాకులయట్లు♦శూన్యులై చెదరి♦సాం పేది యడవులు♦సొత్తురు జనులు.

క. శ్రుతిధర్మంబులు శూద్రులు। ప్రతిభం జెప్పంగ వినుచు ♦ బ్రాహ్మణజాతుల్
‡ ధృతి చెడి తత్సేవకులై। యతినిందితకర్మకారు ♦ లయ్యెద రధిపా. 306

మత్తకోకిలము. దేవతాయతనంబులున్ జగ ♦ తీసురావసథంబులుం
బావనాశ్రమభూములుం జెడి ♦ పాడగున్ శుభవృక్షవ
ల్లీవనంబులు నాశ మొందుఁ గ ♦ లి § ప్రచారమునందు దు
స్త్రీప్రవిహారము మద్యపానముఁ ♦ జెల్లుఁ బెల్లుగ నెల్లెడన్. 307

క. గురుఁ గొనియాడఁడు శిష్యుఁడు। గురుఁడును శిష్యునెడ వంచ♦కుండగు మది నొం
డొరువుల నొల్లరు బంధులు। పౌరిఁ బౌరిఁ గ ఱవులగుఁ బ్రజకుఁ ♦ బాడమును భయముల్.

గీ. ఇవ్విధంబున ధర్మంబు ♦ లెల్ల నపగ। ¶ తంబులై జను లెల్లను ♦ దల్లడిల్ల
బహువిధోత్పాతములు పుట్టుఁ♦బార్థివేంద్ర। కడఁగి తత్కలికాలసం♦క్షయమునందు.

క. క్రమమున రాష్ట్రములును నగ। రములును నాశంబు నొందు ♦ రక్షాచ్యుతు లై
భ్రమియింతురు జను లతిదు। ర్గమగిరిసరిదంతికములఁ ♦ గడు నాతురు లై. 310

* సాధులఁ దోఁచి- † చెదరి, చెనకి- ‡ గతి చెడి, మతి చెడి- § ప్రవేశము- ¶ తమునఁ జ
డె జను లెల్లను- అని పాఠాంతరములు.

కలియుగంబున విష్ణుండు గల్కిరూపంబున ధర్మంబు ప్రతిష్ఠించుట.

వ. అంతఁ గలియుగాంతంబునందు భువనవిదితం బయినశంబళగ్రామంబున విష్ణుయశుం డనుబ్రాహ్మణోత్తమునకు విష్ణుండు గల్క్యాత్మకుం డయి జనియించి సంస్కరణమాత్రనచేసి వేదశాస్త్రంబులును సమస్తశస్త్రాస్త్రవిశేషంబులు నధిగమించి సార్వభౌముం డయి. 311

మధ్యాక్కర. అసదృశతేజుండు బ్రాహ్మ • ణానీకసహితుఁడై కడఁగి
వసుమతియందు నధర్మ • వర్తులై యున్నమ్లేచ్ఛులను
మసలక నిజశక్తిఁ జేసి • మడియించి ధర్మంబు నిలిపి
వసునిభుఁ డొనరించుఁ బేర్మి • వాజిమేధము నిష్ఠ యొప్ప. 312

క. ఘనుఁ డిల యెల్లను బ్రాహ్మణ। ధనముగ భాగించి యిచ్చి • ధర్మయశోవ
ర్ధనుఁడై వార్ధకమున స। త్యసఘుండు దపోవనంబు • నందు వసించున్. 313

వ. అతని చేతం బ్రతిష్ఠితం బయినధర్మంబు ననుసరించి బ్రాహ్మణాదివర్ణంబులు సమర్యాదంబులై వర్తింపం గలయవి దాననచేసి కృతయుగంబు ప్రాప్తం బగు నందు.

శా. ఆరామవ్రజచైత్యసద్మవనదే • వాగారసౌమ్యంబులై
భూరిబ్రహ్మతపస్విసంకులములై • పుణ్యాధ్వరారంభసం
భారోదారములై నితాంతఫలిత • భ్రాజిష్ణుసస్యంబులై
యారూఢస్థితి నెల్లదేశములు నొ • ప్పారుం బ్రకాశంబుగన్. 315

క. సమయముతోడఁ గురియు వ। ర్షములు గరము తేజ మెక్కు • చరియించు నవ
క్రములై గ్రహంబు లారో। గ్యము సౌఖ్యము సమధికముగఁ • గలుగు నరులకున్.

వ. ఇది కృతయుగప్రవర్తనంబు త్రేతాద్వాపరంబుల ధర్మంబ ప్రవర్తిల్లు నట్టితెఱంగునం గాలగతు లనేకంబులు నాకుం బ్రత్యక్షసిద్ధంబు లయ్యె నీ వడిగినయతీతానాగతంబు లయినవిశేషంబు లెఱింగించితి నింక నొక్కహితోపదేశంబు సేసెద నాకర్ణింపుము. 17

క. ధరణీసురులకు నెప్పుడుఁ। గరము ప్రియము సేయు మయ్య • కౌరవవంశో
త్తర విప్రులు సంతుష్టిం। బొరసినఁ జేకుఱు నశేష • పుణ్యఫలంబుల్. 318

సీ. సకలభూతములందు • సదయాత్ముఁడవు గమ్ము, పాలింపు ప్రజల నీ • ప్రజలఁబోలె
* విదితవృద్ధాచార • వేది వై ధర్మంబు, సలుపుము దురితవ • ర్జనము సేయు
మెఱుఁగమిఁ బాప మొ • క్కించుక దొడరిన, నరగ సంప్రతీకార • శాలి వగుము
గర్వంబు విడువుము • గరము ప్రియంబును, నిజమునుగా వచో • నియతి నడపు
కాలగతు లెల్ల నెఱిఁగి య • స్ఖలితబోధ। యుక్తుఁడవు గమ్ము భరత † వం • శోద్భవుఁడవు
నీవు గావున నత్యంత • నిర్మలుఁడవు। ప్రాజ్ఞుఁడవు నీకు వేఱ చె • ప్పంగ నేల.

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు మునీంద్రా నీయానతిచ్చిన వాక్యంబు లన్నియు నవ

---

* విశద, విరత- † వంశోత్తముఁడవు- అని పాఠాంతరములు.

హితుండ వై వింటి వింతకు మున్ను నా యోపిన తెఱంగున లోభమాత్సర్యాది దుర్గుణంబులు పరిహరింతు నింకను భవదుక్తం బైనధర్మశాసనంబునం జరియించెద నని యతనికిం బ్రణమిల్లి మఱియును బ్రాహ్మణప్రభావంబు వినువాఁడ నై యతనిం బ్రార్థించినఁ దద్విషయం బైనయితిహాసం బతనికి నమ్మహాముని యిట్లని చెప్పె. 320

—••◆మార్కండేయుఁడు ధర్మరాజునకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు సెప్పుట◆••—

చ. ఘనుఁడు పరిక్షితుం డనఁ బ్ర • కాశితుఁ డైనమహీవిభుండు భా
నునిభుఁడు భానువంశ్యుఁడు వి • నూతనకీర్తి యయోధ్య యేలువాఁ
డనుపముఁ డొక్కనాఁడు మృగ • యారతుఁ డై చరియించెఁ గానన
మ్మున నొకరుండ యిమ్ముల న • పూర్వజవోగ్రహయాధిరూఢుఁ డై. 321

వ. ఇవ్విధంబునం బెక్కుమృగంబుల వధియించుచుఁ గ్రుమ్మరువాఁ డొక్కయెడ. 322

గీ. మదగజాభిరామ • మృదులయానం బొప్ప । నల్లఁబాదలుచును ల • తాంతరములఁ
గరములీలఁ గమ్మ • విరులు గోయుచు నున్న । పువ్వుఁబోఁడి నొక్క • పొలఁతిఁ గనియె.

క. కని యంతఁ గదిసి యాకా । మినియొప్పునఁ జూడ్కి దగులు • మీఱినఁ దమకం
బున ననిమిషలోచనుఁ డై । జననాథుఁడు మదనబాణ • సంహతిఁ దూలెన్. 324

వ. అదియును నతిసుందరం బైనతదీయమూర్తివిభవంబునకు మెచ్చి సాభిప్రాయంబుగా నవలోకించె నంత నమ్మహీకాంతుం డక్కాంత కిట్లనియె. 325

ఉ. ఎవ్వరిదాన వంబుజద • ళేక్షణ యేకత మిట్టు లేల నీ
వివ్వనభూమియందుఁ జరి • యించెదు నావుడుఁ దంద్రిపంపునం
దివ్వనభూమియందుఁ జరి • యించెద నద్వరుఁ గోరుకన్య నే
నెవ్వరిదానఁ గా వలయు • నేర్పడఁ జెప్పుము రాజనందనా. 326

వ. అనిన దానిప్రగల్భవచనంబులకు నధికవిలోలుం డై భూపాలుండు దనయభిప్రాయం బెఱింగించిన నమ్మగువ నన్నెన్నఁడును జలవిహారంబునకుఁ జొనుపకుండు నది యట్లయిన నిన్ను వరియించెద ననిన వాఁడును దత్సమయంబున కొడంబడి దానిం దోడ్కొని పురంబునకుం జనుదెంచి యిష్టసుఖతత్పరుం డయి యుండె నంత నొక్కనాఁడు శరత్సమయంబునందు. 327

చ. అతులితపుష్పపల్లవఫ • లాన్వితభూరుహభూరివల్లరీ
వితతులఁ జారుకైరవన • వీనసరోరుహషండమండలా
యతసరసీమనోహరము • లైనపురోపవనంబులన్ సము
*న్నతవిభవుండు వాసభవ • నంబు లొసర్పఁగఁ బంచి యిమ్ములన్. 328

క. దేవిసహితంబుగ ను । ర్వీవరుఁ డవ్వనమునందు • విహరించె ఘనాం
తావసరవాసరంబుల । భావితపద్మవనపవన • పరిచితుఁ డగుచున్. 329

* న్నతసుఖుఁ డై విలాసభవనంబు- అని పాఠాంతరము.

వ. అంత నొక్కనాఁడు నితాంతఘర్మజలకణకలితశరీరుం డై ప్రియాసమేతుం డై వా
సగృహంబు వెలువడి తత్సమీపంబున నతిమనోహరం బయినకమలాకరంబు గ
ని దానితీరంబున సయ్యుగ్మలి నునిచి తాను గృతావగాహుం డై. 330

క. మే లై యున్నది జలము వి। శాలనయన చెమట యుడుగఁ ◆ జయ్యన దేహ
క్షాళన మొనరింపు మనిన। నాలేమ దరస్మితాన ◆ నాంబుజ యగుచున్. 331

గీ. మడుఁగు సొచ్చి మునిఁగి◆మాయ మైపోయిన। నద్భుతాత్ముఁ డగుచు◆నవనివిభుఁడు
మడుఁగు గలయ వెదకి ◆ మానినిఁ గానక। జలము లెల్ల వెడలఁ◆జల్లెఁ గడఁగి. 332

వ. ఇట్లు చల్లిన నందు మండూకంబు లనేకంబు లున్నం జూచి యివి మత్ప్రియాంగ
నను మ్రింగినవి గా కేమి యని కలుషించి యనుచరులం బిలిచి నాకుఁ బ్రియంబు
సేయ వలసినవార లైతి రేనిఁ బుడమిం గల కప్పల నెల్లం బొడ వడంగించునది యు
ని పంచిన నలుదిక్కులకుం జని తదీయకింకరవర్గంబు. 333

చ. కొలఁకుల వాగులన్ నదులఁ ◆ గ్రొవ్వుల బావుల నిర్ఝరంబులం
గలయఁగ రోసి రోసి వడిఁ ◆ గప్పలఁ గుప్పలుగా వధించుచో
నలుగులమందు భేకనివ ◆ హంబు గనుంగొని భేకనాయకుం
డలఘుతపస్విరూపమున ◆ నానృపుపాలికి వచ్చి యి ట్లనున్. 334

ఉ. అక్కట లోక మెల్ల నగ ◆ * నాఁడికప్పలఁ జంప దీన నీ
కెక్కడి పెంపు గల్గుఁ బృథి ◆ వీశ్వర కోపము డింపు కప్పలం
జక్కనిచూడ్కిఁ జూడు మిఁకఁ ◆ జాలు నధర్మము నావుడున్ విభుం
డెక్కడిమాట † నామదికి ◆ నెగ్గొనరించెఁ గడంగి భేకముల్. 335

క. నాయిష్టవనిత మ్రింగిన। మాయపుఁబుర్వు లివి వీని ◆ మడియంతు మునీం
ద్రా యరుగుము నీ వనుటయు। నాయన యత్యంతదుఃఖ ◆ తాత్ముం డగుచున్.

వ. ఏను మండూకనాయకుండ నాయు వనువాఁడ నమ్మగువ నాకూఁతురు సుశోభన
యనునది దానిచేత ననేకులు బేలుపడిరి నీ వెంతవాఁడ వనిన నప్పరిక్షితుం డ
ట్లేని నాకు నన్నెలఁతఁ దెచ్చి యొప్పింపవలయు నని ప్రార్థించిన నతండు న
వ్వుచున వ్వామనయనం దనతలంపున రావించి యారాజునకు నిచ్చి దానిం జూ
చి కోపించి నీవు గడుఁజెట్టవు ప్రసిద్ధు లగురాజులం బెక్కండ్రఁ జిక్కులం బెట్టితివి
గావున నీకుం బుట్టెడుపుత్రులు కపటపరు లయ్యెదు మని కూఁతునకు శాపం బి
చ్చి మండూకరాజు నిజేచ్ఛం జనియెఁ బరిక్షితుండును సంప్రాప్తమనోరథుం
డయి సుశోభనయందుఁ గ్రమంబున శలుండును దలుండును వలుండును నను ము
వ్వురుగొడుకులం బడసి యందగ్రజుం డయినశలుని రాజ్యాభిషిక్తుం జేసి తపోవ
నంబున కరిగె నంత. 337

క. శలుఁ డొక్కనాఁడు కనకో। జ్జ్వల మగురథ మెక్కి వేఁట ◆ నని పెక్కుమృగం

* నాఁడిఁ గప్పలఁ జంపనేల యింతెక్కడి- † నాకుఁగడు- అని పాఠాంతరములు.

బులఁ జంపఁగ నొక్కమృగం। బలఘుతర*శరాగ్రవిద్ధ♦మై వెసఁ బఱచెన్. 338

గీ. ఇట్లు పఱచుటయును ♦ నెంతయు రయమున। నమ్మృగంబు వెనుక ♦ నరిగి యరిగి
యెయిద లేక ధారు ♦ణీశుండు సారథిఁ। బదరి తేరు వేగ ♦ పఱపు మనియె. 339

సీ. అనవుడు సూతుఁ డిట్లను దేవ మన మెంత,దఱిమిన మృగము దం♦డయు జవంబు
గలదు రథ్యంబులు ♦ గడుకొని కూడంగఁ, జాలవు వలవని ♦ జాలి యేల
మన తేరిహరులు వా ♦ మ్యము లైన నమ్మృగ, మగపడు లే కున్న ♦ నలవి గాదు
నా విని వామ్యముల్ ♦ నాఁగ నవ్వనిహయం,బులు సెప్పుమనియెన♦బ్భూవిభుండు
వామదేవమహాముని♦వరునిహరులు। వామ్యములు నాఁగఁ జనునని♦వాఁడు సెప్పె
నతనియాశ్రమ మెచ్చట♦నచటి కిపుడ। తేరు వోవ నిమ్మనియె ధా♦త్రీవిభుండు.

వ. వాఁడును రథంబు నతిత్వరితంబుగా వామదేవునాశ్రమంబునకుం బఱపినం జని యాతం డాతపోనిధిం గని నమస్కరించి మునీంద్రా నాచేత నేటువడి యొక్కమృగంబు రయంబునం బఱచె నమ్మృగంబు నెయిది వధియింప వలయు భవదీయహయంబుల నీ వలయు ననిన నతండు నీవు కృతకార్యుండ వై మాహయంబులం దడయక యొప్పింప వలయు నట్లయినం గొని పొమ్మనిన వల్లేయని వామ్యంబులం గొని రథయుక్తంబులు గావించి తదీయజవంబునకు మెచ్చుచు ముహూర్తమాత్రంబునకు నమ్మృగంబుఁగూడ ముట్టి దానినిసమయించి మగిడి నిజపురంబునకు వచ్చి.

మత్తకోకిలము. రాజయోగ్యము లైనయీహయ ♦ రత్నముల్ జవసత్త్వవి
భ్రాజితంబులు వాని కేటికిఁ ♦ బాఱువానికి నంచు నా
రాజు రాజసబుద్ధి నంతిపు ♦ రంబునం దిడఁ బంచె న
వ్వాజియుగ్మము వేడ్క నూనిన ♦ వాఁడు దోస మెఱుంగునే. 342

వ. అట వామదేవుండును దన యశ్వంబుల శలుండు గొని పోయి మగుడ నొప్పింపక తడయుటకు నాత్మగతంబున. 343

గీ. రాజపుత్రుండు బలియుండు♦ రాజసమునఁ। గొండొకాతండు వేడుకఁ♦గొనుచు నరిగె
నశ్వములఁ గ్రమ్మఱఁగ నిత్తు♦ననువిచార। మెవ్విధంబున నతనికి♦నేల కలుగు. 344

వ. అని శంకించి నిజశిష్యుం డయినయాత్రేయుం డనువానిం జూచి శలుండు మనవామ్యంబులం గొని పోయి యొక్కమాసం బరుగుదెంచె వాఁడును దనయంతఁ దెచ్చుట గలుగ నేరదు నీ వరిగి మన తురంగరత్నంబులం గొని రమ్మని పంచిన నతండప్పుడ కదలి యయోధ్యకుం బోయి. 345

క. మనుజపతిఁ గాంచి యాతఁడు। మునిపతి పుత్తేర నధిప ♦ ముఖ్య యిచటి కేఁ
జనుదెంచితి మాహయములు। నెనసిన నెయ్యంబుతోడ ♦ నిమ్మనియెఁ దగన్. 346

క. అనవుడు శలుఁ డిట్లనియెం। జను నినుఁ బుత్తేర నతఁడు ♦ సాలుదు వీవుం
గొని పోవఁ దురంగంబులఁ। జను మీదుర్భాషణములు ♦ సైఁపవు మాకున్. 347

* శలాగ్ర- అని పాఠాంతరము.

వ. అనిన నమ్మునికుమారుం డయోధ్యాపురంబు వెడలి క్రమ్మఱి చని యవ్వామదేవు
నకు నవ్విధం బెఱింగించిన వామదేవుండు క్రోధపరీతచేతస్కుం డై శలుని పాలి
కరిగి యి ట్లనియె. 348

క. ఇమ్ము నరేశ్వర మాతుర। గమ్ముల నీకార్య మయ్యెఁ ♦ గాదే కడు లో
భమ్మునను నొండ్లసొమ్ములు। ర మ్మన్నను వచ్చునే యె ♦ రవు సత మగునే. 349

క. పరధనహరణము దురితము। పరికింపుము వరుణుచేతి ♦ పాశంబుల ని
ష్ఠురముగఁ గట్టువడకు ని। ర్భరనరకకృశానుశిఖలఁ ♦ బడకుము మీఁదన్. 350

శలుఁ డనురాజు వామదేవమునిని దిరస్కరించుట

చ. అనుటయు నాతఁ డి ట్లనియె ♦ నాఱడివిప్రుల కేల యశ్వముల్
ఘనతరసత్త్వమూర్తు లనఁ ♦ గాఁ దగు నెద్దుల రెంటి నిచ్చెదన్
విను మటుగాక బల్లిదపు ♦ వేసడముల్ వల తేని నిత్తుఁ గై
కొనుము కడంగి వామ్యములఁ ♦ గోరక పొ మ్మడియాస లేటికిన్. 351

క. అనిన విని యేటిమాటలు। వినువారలు నవ్వ నకట ♦ విప్రులధనముల్
గొని వేఱ *యొంటినిచ్చెద। నను టిది యేనాఁటిచంద♦మని ముని వలికెన్. 352

వ. ¶ మఱియు నమ్ముని పరుషంబులు వలుకుటయును. 353

క. శలుఁ డలిగి యిత్తపస్విని। బలుత్రాళ్ళుల నంటఁ గట్టి ♦ పటుశూలములం
బొలియింపుఁ డనుచు భీకర। బలుల నియోగించెఁ దనదు♦పార్శ్వజనములన్. 354

వ. అంతయుం జూచి వామదేవుండు ఘనరోషభీషణ ప్రహాసదుర్నిరీక్షణ రూక్ష
ముఖుం డగుటయు నాక్షణంబ ఘోరాకారు లగురాక్షసు లనేకులు వుట్టి నిశాత
శూలంబుల నాభూపాలుం బొడిచి కాలగోచరుం జేసిరి మునీంద్రుండు నిజేచ్ఛం
జనియెఁ దదనంతరంబ శలానుజుండు దలుం డనువాఁడు నిజరాజ్యపట్టబద్ధుండై
సుఖం బుండఁ గొంతకాలంబునకు వామదేవుండు సనుదెంచి మహాత్మా నీవు ధ
ర్మపురుషుండవు ధర్మంబు దప్ప నోడు దేని నాహయంబుల ని మ్మనుటయు దలుం
డలిగి నిజసమీపంబున నున్నసారథిం జూచి యి ట్లనియె. 355

సీ. కడుఁ గ్రొవ్వి తేఁకువ ♦ సెడియె నీపాఱుండు, వీఁక మై నిప్పుడు ♦ వీనిఱొమ్ము
వ్రయ్యంగఁ జేసెదఁ ♦ జయ్యన విషదిగ్ధ, సాయకమును శరా ♦ సనముఁ దెమ్ము
నావుడు సమ్మహీ ♦ దేవుండు నగుచు ని, ట్లనియె న న్నేయఁ దె ♦ మ్మనినవిశిఖ
మంతఃపురంబున♦సంతసంబున నున్న, ఘను భవత్సుతుఁ దున్మఁ ♦ గాక యిపుడ
యనఁగఁ దదనంతరంబ ఘో ♦ రాస్త్రనిహతుఁ

---

* యొకటి యిచ్చెద- అనిపాఠాంతరము.

¶ ఇవ్వచన మచ్చుప్రతులయందు మాత్రమున్నది. కాని మాకు లభించిన తాళపత్రప్రతు లయందుఁ గానరాదు. దానిక్రింది "శలుఁడలిగి" యను పద్యారంభము "పలుకు టయు నలిగి శలుఁ డి। ప్పలువఁ దపసి నంటఁ గట్టి" యని యున్నది.

డయినయబ్బాలుఁ * గనుచు నా • హారవంబు
లెసఁగ నంతిపురంబువా • రెల్ల † నేడ్చి
రది ధ్రువంబుగఁ గనియును • నవ్విభుండు. 356

వ. కోపాటోపభీమవిగ్రహుం డగుచుఁ దనదురాగ్రహంబు విడువక తనసమీపవర్తులం జూచి. 357

మ. వినుఁడీ సర్వజనంబులుం గడఁగి యీ • విప్రున్ దురాలాపు దు
ర్జనునిం దున్మెద నస్మదీయకమహా • చాపోగ్రనిర్ముక్తబా
ణనిపాతచ్ఛిదురాంగరక్తజలశో • ణక్షోణిసంసిక్తుఁ గాఁ
గనుఁడీ యీదురితాత్ము నంచు నతిశీ • ఘ్రప్రాప్తకోదండుఁ డై. 358

క. శర మఱిఁ బోయుటయును ద। త్కరయుగ్మము బాణకార్ము • కంబులతోఁ జె
చ్చెర సంస్తంభము నొందుడు। నరనాథుఁడు విస్మయావ • నతమానసుఁ డై. 359

క. పుల్లవడి చలముఁ గోపముఁ। బొల్లవడి చనంగఁ గొంత • ప్రొద్దు మొగమునన్
వెల్లఁదనము గదుర నిలిచి। యెల్లజనులు వినఁగ మఱియు • ని ట్లని పలికెన్. 360

ఉ. ఆడితిఁ బెక్కుమాట లవి • యన్నియు వమ్మయి పోయె నస్త్రసం
తాడనశక్తి గీడ్పడియెఁ • దథ్యము బ్రాహ్మణశక్తి యెక్కు డే
నోడుదు వామదేవునకు • నోజనసంఘములార సజ్జనా
మ్రేడితకీర్తి నిమ్ముని న • మిత్రనిషూదను నాశ్రయించెదన్. 361

వ. అని యివ్విధంబున నతం డేటు దప్పిన జోహారు వెట్టుటయుఁ దదీయబంధుమిత్రజనంబులు భయసంభ్రమంబులతో నమ్మునినాథు శరణు సొచ్చి యనునయించినఁ బ్రసన్నుం డై యమ్మహాత్ముండు దత్కరయుగస్తంభనంబు మాన ననుగ్రహించి తదీయనందనుప్రాణంబు లొసంగె నంత నమ్మహీకాంతుండు నిజభార్యాసహితంబుగా నతనికిఁ బ్రణమిల్లి హయంబులఁ దెచ్చి యొప్పించినం గైకొని వామదేవుం డరిగె నిట్టిది బ్రాహ్మణప్రభావం బని చెప్పిన విని. 362

క. మునిపతికి మ్రొక్కి కుంతీ। తనయుఁడు మీకంటె వృద్ధ • తముఁ డగుపురుషుం
డనఘా కలఁడె జగమ్మున। నని యడిగిన నాతఁ డిట్టు • లని యెఱిఁగించెన్. 363

—మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకు నింద్రద్యుమ్న మహారాజ చరిత్రము చెప్పుట—

క. ఘనుఁ డింద్రద్యుమ్నుం డను। జనపతి గలఁ డాతఁ డింద్ర • సదనమున ముదం
బున నుండఁగ బహుకాలం। బున కాతనికీర్తి లోక • మున మాయుటయున్. 364

గీ. అమరులిచ్చోట నుండ లే • వరుగు మనుచు। నుర్విఁ ద్రోచిన నతఁడు నా • యున్న కడకు
నర్థిఁ జను దెంచి యిట్లను • ననఘ నన్ను। నిద్ధపుణ్యు నింద్రద్యుమ్ను • నెఱుఁగుదయ్య.

సీ. అనుడు నే నిట్లంటి • నయ్య ని న్నెఱుఁగంగఁ, జాల నయ్యెద హిమ • శైలశృంగ
వాసి నై యుండుఁ బ్రా • వారకర్ణుం డను, పేరిఘూకము గడుఁ • బెద్దయదియు

* గొనుచు- † వచ్చి- అని పాఠాంతరములు.

నాకంటెనిన్ను ని◆ర్ణయముగ నెఱుఁగుఁబో! మ్మనుటయు నన్నర◆మ్మని మొనతఁడు
ఘనరసాయనఘుటి ◆ కాఁప్రయోగంబున, దేహదాహంబు ◆ వర్తిల్లెఁ గానఁ
గదలిరాఁజాల నేనంటిఁ◆గడఁగియన్న! రేంద్రుఁ డశ్వమైననుఁ బ్రీతి◆నెత్తికొనుచు
నయ్యులూకము పాలికి◆నరిగి నన్ను! నడిగినట్టుల దానిఁ దా◆నడుగుటయును. 366

వ. అదియునుం గొండొకసేపు దలపోసి చూచి యేను నిక్కువంబుగా నిన్నెఱుంగనేర నింద్రద్యుమ్నుం బనుకొలనియందు నాళీకజంఘుం డనుపేరి బకవల్లభుండు వసియించు నవ్విహంగంబు నాకుం బెద్ద నిన్నెఱుంగుఁ బొమ్మనిన నమ్మనుజపతి నాతోడ నయ్యులూకంబు మోచికొని నాళీకజంఘునొద్దకుం జని తనపేరు సెప్పి నన్నెఱుంగుదే యనిన నదియును నే నిన్నెఱుంగఁజాల నాకంటెఁ జిరకాలజీవియైన *యుగంధరుం డనుకచ్ఛపంబు గల దదియును నిక్కొలనునుండు నజ్జలచరము నిన్నెఱుంగఁ జాలు నడిగి చూతము గాక యని యక్కమఠంబుఁ జేర్కొని యిది యొక్కసందేహంబు నిర్ణయించుటకయి యార్యజనంబులు నిన్నుగుఱించి వచ్చినవారు నీవు ననుదేర వలయు నని వేఁడుటయును. 367

గీ. కొలను వెలువడి చనుదెంచెఁ ◆ గూర్మవిభుఁడు
వార లడిగి రింద్రద్యుమ్న ◆ ధారుణీశు
నెఱుఁగుదే యన నదియు నొ ◆ క్కింతసేపు
దలఁచుకొని కన్నుఁగవ నశ్రు ◆ తతులు దొరుఁగ. 368

వ. ఎలుంగు రాల్పడ వారలం గనుంగొని యి ట్లనియె. 369

ఉ. అక్కట నే నెఱుంగనె మ ◆ హాగుణభూషణు నమ్మహాత్ము న
న్నిక్కడఁ బెక్కుమాఱులు న ◆ నేకభయంబులఁ బొంద కుండఁగా
నక్కటికంబుతోడఁ దగ ◆ నాతఁడు గైకొని కాచెఁ గాదె పెం
పెక్కినయన్న రేశ్వరుని ◆ నెన్నఁటికిన్ మఱవంగ వచ్చునే. 370

గీ. అమ్మహాత్ముండు బహువిధ ◆ యజ్ఞదక్షి! ణార్థముగ విప్రవరులకు ◆ నర్థి నిచ్చు
గోగణంబుల గొరిజల◆గొన్నిస్సియయ్యె! గాదె యీసరోవరము జ◆గన్నుతముగ.

వ. అనినయనంతరంబ దేవదూతలు విమానంబు గైకొని చనుదెంచి యింద్రద్యుమ్నుం గని మహాత్మా నీకీర్తి జగంబునందు శాశ్వతంబై నిలిచె నీకుఁ ద్రిదివనివాసంబు సుస్థిరం బయ్యె నరుగుదెమ్ము విమానం బెక్కు మని మఱియును. 372

క. తనకీర్తి యెంతకాలము! వినఁబడు నిజ్జగమునందు ◆ వెలయఁగ నందా
కను బుణ్యలోకసౌఖ్యం! బున నెంతయు నుల్లసిల్లుఁ ◆ బురుషుం డనఘా. 373

వ. అనుటయు నమ్మహీకాంతుండు దివిజకింకరులం జూచి యమ్ముదుసలితాపసుని వృద్ధవిహంగంబును గూర్మార్థంబుగాఁ దెచ్చితి వీరిని నిజస్థానంబుల నునిచివచ్చెద నిం చుక నిలువుఁ డని వారిచేత ననుజ్ఞాతుం డయి నన్నును నులూకంబును నెప్పటి నె

* యుకూపారుం- అని పాఠాంతరము.

లవులఁ బెట్టి తాను దేవయానంబున దివంబున కరిగె నని చెప్పినఁ బ్రీతుండై పృ
థానందనుండు. 374

—•••మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకుఁ గువలాశ్వచరిత్రము చెప్పుట•••—

క. నీకంటె వృద్ధతముల గు। ణాకర యెఱిఁగించి తిది మ ♦ హాద్భుత మని సు
శ్లోకుఁడు మునివరునకుఁ బు। ణ్యాకృతికిఁ గృతప్రణాముఁ ♦ డై యి ట్లనియెన్. 375

వ. మునీంద్రా యిక్ష్వాకువంశోద్భవుం డైనకువలాశ్వునకు ధుంధుమారుం డనుపే
రెట్లు గలిగెఁ జెప్పవే యని యడిగిన నతం డి ట్లనియె. 376

ఉ. శంకరసన్నిభుండు జన ♦ శంకరుఁడుం గరుణాకరుం డనా
తంకుఁ డుదంకుఁ డన్ముని గృ♦తస్థితి నై మరుభూమియందు ని
శ్శంకమతిన్ వసించి యని ♦ శంబును నవ్యయు నచ్యుతున్ మనః
పంకజవేదిపై నిడి త ♦ పం బొనరించె ననేకవర్షముల్. 377

గీ. అతనిభక్తికిఁ బ్రియ మంది ♦ యాదిదేవుఁ। డంబుజాక్షుఁ డధోక్షజుఁ♦ డక్షరుండు
గరుణఁ బ్రత్యక్షమగుటయుఁ♦ గనియతండు। ప్రణతియొనరించి యిట్లని♦ప్రస్తుతించె.

మత్తకోకిలము. దేవదేవ శ్రుతిప్రమాణవి ♦ ధేయ మాధవ జంగమ
స్థావరాత్మక మైనలోకము ♦ సర్వమున్ భవదీయమా
యావిధేయము విశ్వరూపుఁడ ♦ వవ్యయుండవు నీవ స
ద్భావసుస్థితి నిన్నెఱింగినఁ ♦ బాయుఁ బాపము లచ్యుతా. 379

చ. అనిమిషసిద్ధసంయమివి ♦ హంగభుజంగమముఖ్యు లెల్ల ని
న్ననిశముఁ గొల్చి నీదయఁ గృ ♦ తార్థతఁ బొందుదు రెందు నీవు నె
మ్మనమున సంతసిల్లుదు స ♦ మస్తజగంబులు శాంతిఁ బొందు నీ
కినుకకు మాఱు లేదు శివ ♦ కీర్తన యీభువనత్రయంబునన్. 380

మత్తకోకిలము. విక్రమత్రయలీల నోలిన ♦ విష్టపత్రితయంబుఁ బె
ల్లాక్రమించితి * పోరులందు సు ♦ రారివీరులఁ బ్రస్ఫుర
చ్చక్రవిక్రమ కేళిఁ ద్రుంచితి ♦ సర్వయజ్ఞఫలావహ
ప్రక్రియాత్ముఁడ వీవు నిశ్చల ♦ † భావభవ్య జనార్దనా. 381

వ. అని మఱియుఁ బెక్కుభంగులం బ్రస్తుతించినం గరుణించి పాంచజన్యధరుండు వరం
బడుగు మనుటయు నుదంకుండు దేవా భవదీయదివ్యరూపంబుఁ బ్రత్యక్షంబుగాఁ
గంటి నింతకంటెను మిగులువరంబెయ్యదికలదైనను నామనంబునిత్యంబును సత్య
ధర్మశమంబులయందుఁదిరంబై నీయందుదృఢభక్తికంబు గావలయు నిదియ నాకు
వరం బనుటయు న ద్దేవుండు నీకోరినయట్ల యిచ్చితి మత్ప్రసాదంబున నీకుం బర
మజ్ఞానయోగంబును సిద్ధించుం ద్రిలోకహితం బైనకార్యం బొక్కటి నీచేత సాధి
తం బయ్యెడు నది యెయ్యది యనిన వినుము ధుంధుం డనుదానవుండు జగంబుల

* హరిపలైన- † భక్తిగమ్య- అని పాఠాంతరములు.

కుపద్రవంబు సేయంగలవాఁడు దద్వధార్థంబు నీవు బృహదశ్వసూనుం డైనకువ
లాశ్వు నుద్యుక్తుం జేసెద వన్న రేందు నిందు మత్ప్రసాదలబ్ధం బైనయోగబలంబునం
జేసి యయ్యసురం బరిమార్ప సమర్థుండగు నవ్విశేషంబునకు నీవలన నఖిలలోకం
బులు సంతసిల్లెడు నని పలికి విష్ణుదేవుం డంతర్హితుం డయ్యె నుదంకుండును బూ
ర్వప్రకారంబునం దపంబు సేయుచుండె మఱియును. 382

సీ. అనఘుఁ డిక్ష్వాకుఁ డీ ♦ యఖిలభూచక్రంబు, నేలి నాకమునకు ♦ నేగుటయును
నతని నందనుఁడు శ ♦ శాదుండు రాజయ్యె, వాఁడుఁ గకుత్స్థుఁ డ♦న్వానిఁ గనియె
* నతఁడు వేనుండను♦నాత్మజుఁ బడసె నా, పృథివీపతికిఁ బుట్టెఁ♦బృథుఁ డనంగఁ
† బృథుఁడు విశ్వకుఁ డను ♦ పేరి పుత్రకుఁ గాంచె, నతనికి జనియించె ♦ నద్రియనఁగ
నద్రికిని బుట్టె యువనాశ్వుఁ♦డనుతనూజుఁ।డతనికిని బుట్టె శ్రావస్తి♦యనువిభుండు
దత్సుతుఁడు బృహదశ్వుఁడా♦ధరణిపతికి।నుగ్రతేజుండు గువలాశ్వుఁ♦డుదితుఁ డయ్యె

వ. అక్కువలాశ్వునకు నఖిలవిద్యావిశారదులు నధికసత్త్వసంపన్నులు నైన పుత్రు
లేకవింశతిసహస్రంబులు పుట్టి రంత బృహదశ్వుండు నిజపుత్రకుం గువలాశ్వుం
బ్రాప్తసంతానుం నత్యంతధర్మాత్ము నఖిలమహీరాజ్యభారధౌరేయుంగా నభిషేకిం
చి తపోవనంబునకుఁ బోవ సమకట్టి యయోధ్యానగరంబు వెలువడునవసరంబున
నవ్వార్త విని యుదంకుండు సనుదెంచి బృహదశ్వున కిట్లనియె. 384

ఉ. నీవు ప్రజాభిరక్షణము ♦ నెమ్మి నొనర్పు మరణ్యభూమికిం
బోవఁగ నేల రాజులకు ♦ భూప్రజఁ గాచుటకంటె ధర్మువుల్
భూవర కల్గునే యడవిఁ ♦ బోయి వసించినఁ గానికాదె ర
క్షావిధిఁ గాదె సద్గతులు ♦ గాంచిరి తొల్లిటిరాజనందనుల్. 385

క. నీరక్షణంబుకతమున। ధారుణి మముబోఁటిసాధు ♦ తపసులు నిత్య
పారంభధర్మకర్మో। దారు లగుట యదియు నీదు ♦ ధర్మువు గాదే. 386

వ. విను మొక్కయద్భుతంబు సెప్పెద మధుకైటభు లనం బ్రఖ్యాతు లైనయసురుల
తనయుండు ధుంధుం డనువాఁడు మహాబలపరాక్రమసంపన్నుండు నిజతపోబలం
బునం బితామహు మెప్పించి వరంబు వడసి దేవదానవగంధర్వాదులకు నజే
యుం డై చరియించు చుండు నయ్యసుర యిపుడు మదీయాశ్రమసమీపంబున బ
హుయోజనవిస్తీర్ణం బగు సముద్రవాలుకాపులినతలంబునందు మహావివరంబు
గావించుకొని సుఖంబున నిద్రించు చున్నవాఁడు వాలుకాంతర్హితశరీరుం డై యు
న్నవాని వదననిశ్వాసపవనంబు భువనంబున ధూమదహనజ్వాలాభీలంబయి సంవ
త్సరంబునకొక్కమాఱు వెలువడి భూనభోంతరం బెల్లను నిరంతరసికతారజఃపటలం
బు దూఁటుకొనం జేయుఁ దదీయవేగంబునఁ దత్సమీపభూమిశైలకాననంబు లే
డుదినంబులదాఁకఁ గంపించు చుండు నిట్టిదారుణత్వంబుకతంబున మాకు మాయా

* నతఁ డనేనసుఁ డను- † నమ్మహీపతి విష్వగశ్వుఁ డన్సుతుఁ గాంచె- అని పా॥ లు.

శ్రమంబున నుండుట సంకటంబు గావున నద్దురాత్ము వధియించి మాకును లోకం
బులకును బ్రియంబు సేసి కృతకృత్యుండ వై మఱి తపోవనంబున కరుగుము. 387

గీ. ఎవ్వఁ డమ్మహాసురు వధి ♦ యించుపనికిఁ। బూను నతనికి నాత్మీయ ♦ భూరిశక్తి
యిచ్చిజయమిత్తునని యాన♦తిచ్చె నధిప। యాదరమున నాతోడఁ జ♦క్రాయుధుండు.

వ. కావున. 389

చ. అతులితవిష్ణుశక్తిసము ♦ పాహితమూర్తి వి గమ్ము లెమ్ము సం
తతభుజశక్తి నిట్టియవ ♦ ధాన మొనర్పఁగ నీవ కాని యీ
క్షితి నొకరుండు లేఁ డధిక ♦ కీర్తియుఁ బుణ్యముఁ జేరు నిన్ను నా
ర్జితగుణ యింతవట్టుఁ దగఁ ♦ జేయుము గావుము లోక మంతయున్. 390

వ. అనినం గృతాంజలియై యుదంకునకు బృహదశ్వుం డి ట్లనియె. 391

క. విమలమతి నస్త్రసన్యా। సముఁ జేసితిఁ దప మొనర్ప ♦ సమకట్టితి నిం
క మునీంద్ర తపోవనగమ। నము దప్పదు నాకు వినుము ♦ నావిన్నపమున్. 392

చ. అనఘుఁడు మత్సుతుండు గువ ♦ లాశ్వుఁడు వీఁడె మహాబలుండు స
జ్జనహితకారి ధైర్యనిధి ♦ సంభృతకీర్తి భవత్ప్రియార్థ మై
జననుత యమ్మహాసురునిఁ ♦ జంపుట కోపు నవార్యశౌర్యవ
ర్ధను లగు చున్నపుత్రులును ♦ దాను నభేద్యభుజావిభూతితోన్. 393

వ. నాకు ననుజ్ఞ యీవలయు నని యక్కార్యంబునకుఁ బుత్రు సమర్పించి యమ్ముని
చేత ననుజ్ఞాతుం డై బృహదశ్వుండు దపోవనంబున కరిగె ననిన విని ధర్మనందనుం
డు మార్కండేయునితో ధుంధుండు మధుకైటభుల పుత్రుం డని చెప్పితి రమ్మధు
కైటభు లెక్కాలంబువా రేమి క్రమంబున నెవ్వరిచేత నేమైరని యడిగిన నతం
డు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 394

—••◆మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకు మధుకైటభులచరిత్రము చెప్పుట◆••—

సీ. అధిప తొల్లి జగత్త్రయంబు నేకార్ణవ, మై యుండఁగా నప్డు ♦ హరియొకండ
భాసురభోగీంద్ర ♦ పర్యంకమున భవ్య, యోగనిద్రాసుఖ ♦ యుక్తి నలర
నతిదీర్ఘ మగుకాల ♦ మరిగెఁ బదంపడి, దైత్యు లిద్దఱు మహో ♦ దాత్తభుజులు
మధుకైటభులు నాఁగ ♦ మథితశాత్రవు లేగు, దెంచి యప్పరమాత్ము♦ దివ్యనాభి
కమలమున వెలుంగు ♦ కమలాసనునిఁ గని। దర్పరోషమతిని ♦ దలర వ్రేయ
నతఁడు భీతి నొంది♦యాక్రోశ మొనరించె। నాదిపురుష నన్ను ♦నరయు మనుచు.

ఉ. ఆ తెఱఁ గాత్మఁ గాంచి కమ ♦ లాక్షుఁడు మేల్కని ఘోరవిక్రమో
పేతుల దైత్యసింహుల న ♦ పేతభయాత్ములఁ జూచి మీర లి
ట్లీతని నీగతిం బఱుప ♦ నేల భవద్బలశౌర్యయుక్తికిం
బ్రీతుఁడ నైతిఁ జెచ్చెర న ♦ భీష్టవరంబులు వేఁడుఁ డిచ్చెదన్. 396

గీ. అనినఁ గలకల నవ్వి యు♦య్యసురవరులు। నీవు మాకేమి యిచ్చెదు♦నీకు మేము

వరము లిచ్చెద మడుగుము♦వలచి తేని। ననిన వారల కిట్లను ♦ నవ్విభుండు. 397
క. సత్యవ్రతులార వరం। బత్యంతప్రీతి మిమ్ము ♦ నడిగెద లోక
ప్రీత్యర్థముగా నాచే। మృత్యువునుం బొందుఁ డిపుడు ♦ మీర లిరువురున్. 398
వ. అనిన వార లొండొరుల మొగంబులు సూచుచు నాచక్రధరున కిట్లనిరి. 399
చ. నగి నగి యేనియున్ విను జ ♦ నార్దన యెన్నఁడు బొంకు పల్క మ
త్యగణితధైర్యవిక్రమబ ♦ లైకసమగ్రుల మెల్లభంగిఁ గా
లగతి దొలంగఁ ద్రోవఁగఁ ద ♦ లం బగునే యగుఁగాక నీకు మె
చ్చుగ నిదె ప్రాణ మిచ్చెదము ♦ సుక్రమ్మము చావున కాత్మ నేమియున్. 400
గీ. చంపె దేని మమ్ము ♦ జలములు లేని దే। శమునఁ జంప వలయుఁ ♦ గమలనాభ
నిక్క మింతవట్టు♦నీచేతఁ * బడుటకుఁ। దగుదు మనిన నగుచు♦నగధరుండు. 401
వ. త్రైలోక్యంబును జలమయం బగుట నాలోకించి. 402
క. పరమేశుఁడు దనయూరులు। పరపుగ నొనరించి వాని ♦ పైఁ దచ్ఛిరముల్
పరుషతరశితసుదర్శన। ఖరధారానిహతిఁ జేసి ♦ క్రక్కునఁ దునిమెన్. 403
గీ. పరఁగ నమ్మధుకైటభా♦సురులసుతుఁడు, సువ్వె ధరణీశ ధుంధుఁ డన్♦శూరవరుఁడు
వాఁడు వరగర్వమునఁ జేసి♦వాఁడిమిగిలి। †యమరపతిఁ దొట్టి వేల్పులఁ♦‡నభిభవించు.
వ. అని చెప్పి యమ్మునీంద్రుం డిట్లనియె నట్లు బృహదశ్వుచేత ననుజ్ఞాతుం డై కువ
లాశ్వుండు శుభదినంబున నుదంకపురస్సరంబుగాఁ గృతప్రస్థానుం డై. 405
తరలము. దనుజనిర్మథనైకతత్పర ♦ తావిజృంభణ మొప్ప స
ద్వినుత తేజుఁడు ఘోరసంగర ♦ విభ్రమోత్సవలీలమై
ఘనభుజాబలభూరిదుర్వహ ♦ గర్వసంగ్రహు లైననం
దను లనేకసహస్రసంఖ్యులు ♦ దన్నుఁ గొల్వ నుదగ్రుఁ డై. 406
మ. చతురంగధ్వజినీపదప్రవిహతిన్ ♦ సర్వంసహాచక్ర మా
తతకంపంబుగ నేగె నప్పుడు దగన్ ♦ దైత్యారి యారాజునం
దతులం బైననిజాంశశక్తి నొసి పెన్ ♦ హర్షించి రిందాదిదే
వతలున్ సన్మునిముఖ్యులున్ నృపతి కై ♦ శ్వర్యోన్నతిం జేయుచున్. 407
గీ. మొరసె దివ్యతూర్య ♦ ములు నందనద్రుమ। సురభికుసుమవృష్టి♦గురిసెఁ గలయ
నప్రతీతభంగి ♦ యగుమందపవనవి। చేష్టితంబు గర మ ♦ భీష్ట మయ్యె. 408
క. గగనమున సురవిమానము। లగణితముగఁ గ్రందుకొనియె ♦ ననుకూలము లై
మృగపక్షితతులు శోభన। మగు చేష్టడఁ జెప్పె నజ్జ ♦ నాధిపుయాత్రన్. 409
వ. ఇట్లు సని కువలాశ్వుండు సముద్రతీరంబున విడిసి నిజపుత్త్రుల నానాసహస్రసంఖ్య
లగువారి నవాగితజవసత్త్వులం దద్వాలుకాపులినఖననంబు సేయుని యోగించిన.
మ. నరనాథోత్తమునందనుల్ గడఁగి నా ♦ నాశూలకుద్దాలము

* పుడియంగ - † సురపతి - ‡ బరిభవించు - అని పాఠాంతరములు.

ద్గరకాష్ఠాదుల నయ్యుదగ్రసికతా • ఘం బంతయున్ సప్తవా
సరముల్ వాయక పాయఁ ద్రోచి నడుమన్ • సంసుప్తుఁ డై యున్నయా
సురవైరిం గని రుగ్రనిశ్వసనని • ష్ఠ్యూతాగ్నికీలావృతున్. 411

చ. అడరి నిశాతపట్టిసగ • దాసిపరశ్వధశూలహస్తు లై
తడయక వార లందఱును • దానవుదేహము వీఁక వ్రేసియుం
బొడిచియు నొంప నెంతయును • బొ్రిద్దున కయ్యసురాధముండు బి
ట్టొడలు గదల్చి నీల్గి వివృ • తోగ్రముఖుం డయి యావులించినన్. 412

ఉ. బోరనవిస్ఫులింగములు • పుట్టఁగఁ దన్ముఖనేత్రనాసికా
ద్వారములందు వెల్వడియె • దారుణవహ్ని శిఖాకలాపముల్
వారక యందు మ్రిగ్గి రని • వార్యులు రాజకుమారు లందఱున్
ఘోరత సాగరుల్ గపిలు • కోపమునన్ నశియించుచాడ్పునన్. 413

వ. ఇట్లు దృఢాశ్వకపిలాశ్వచంద్రాశ్వులు దక్క౦ దక్కినకొడుకు లందఱు సమసినఁ గినుకం గువలాశ్వుండు మహాయుగావసానసమయసప్తాశ్వుండునుం బోలె నుజ్జ్వలుం డయి కదియుటయు నద్దానవుండు క్రోధసంరంభంబున సముత్థితుం డై యొక్కశూలం బెత్తికొని కదిసె నప్పు డమ్మహీవిభుండు తదీయదేహజనితం బై మండుచున్నయగ్ని నాత్మీయయోగవిద్యామహాప్రభావం బనుజలప్రవాహంబునం బ్రశాంతంబు గావించి బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 414

క. ఆదివ్యాస్త్రజ్వలనము। భూదిగ్గగనములు నిండి • పొదివి మహోగ్రం
బై దానవుఘనదేహము। బూదిగ నొనరించెఁ జిత్ర • ముగ నొకమాత్రన్. 415

వ. అంత. 416

క. సురశత్రుఁ డైనధుంధునిఁ। బరిమార్చితి నీవు *జగద • భయకారివి భూ
వర ధుంధుమారుఁ డనఁగాఁ। †బరఁగు మనిరి సురలు మునులు • పార్థివముఖ్యా.

వ. ఇట్లు ప్రసన్ను లై యింద్రాదిదేవతలు నుదంకప్రముఖసన్మునులు నమ్మహీవరు నభినందించి నీకెయ్యది యిష్టంబు సెప్పు మనిన నతండు బ్రాహ్మణభక్తియు ననవరతదానశీలతయు విష్ణునితోడిసఖ్యంబును దనుజునివలనమృతు లయిన తనసుతులు గలుగను వరంబులు గోరిన నట్ల యొసంగి వారలందఱు నిజనివాసంబులకుం జని రంతఁ గువలాశ్వుండును విజయోల్లాసభాసితుం డై యుదంకు నిజాశ్రమంబున కనిచి తనపురంబున కరిగి వారాంగనానృత్యగానవిశేషంబు లాలోకించుచు రాజధానిం బ్రవేశించి సముజ్జ్వలసామ్రాజ్యవిభవంబు లనుభవించు చుండె నని మార్కండేయుండు ధర్మరాజునకుఁ గులాశ్వుండు ధుంధుమారుం డైనవిధంబు సెప్పె నని వైశంపాయనుండు జనమేజయున కెఱింగించె నత్తెఱంగున. 418

* జగముఁ బాలించితి భూ- † బరఁగుదు వీ వనిరి సురలు- అని పాఠాంతరములు.

క. పరమయుగచరితధర్మ । స్థిరకర్మాచరణచతుర • ధీగుణలీలా
పరికరపరిచితనయవి । స్తర వితరణవివరణైక • దానవినోదీ. 419

మాలిని. కరివరహరికూర్మ • క్ష్మాధరాధీశతుల్యో
ద్ధరణగుణధురీణో • ద్దండబాహార్గళాగ్ర
స్ఫురితనిఖిలగోత్రా • భోగభాగైకభోగా
తరుణరుచిరమూర్తీ • ధర్మతంత్రానువర్తీ. 420

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్ట ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం దారణ్యపర్వంబున యక్షయుద్ధంబును గుబేరదర్శనంబును నర్జునాగమనంబును బాండవులకడ కింద్రుండు సనుదెంచుటయు నర్జునుండు నివాతకవచ కాలకేయ పౌలోమ వధప్రకారం బెఱింగించుటయు నాజగరంబును బాండవులు గామ్యక వనంబునకు వచ్చుటయుఁ గృష్ణ మార్కండేయాగమనంబును బ్రాహ్మణప్రభావ కథనంబును సరస్వతీగీతయు వైవస్వతుచరితంబును గల్పాంతప్రకారంబును యుగ ధర్మకీర్తనంబును వామ్యాశ్వహరణంబును నింద్రద్యుమ్నోపాఖ్యానంబును ధుంధుమారచరితంబును నన్నది చతుర్థాశ్వాసము.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

ఆరణ్యపర్వము, పంచమాశ్వాసము.

శ్రీ యువతీప్రియ నృపనా
రాయణబిరుదాంకభీమ ♦ రమణీయగుణ
శ్రీయుత నిర్మలధర్మప
రాయణ రవితేజ రాజ ♦ రాజనరేంద్రా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు బహుభంగుల మార్కండేయుండు వివరింపం బుణ్యకథావిశేషంబులు విని సంతుష్టహృదయుండై కౌంతేయాగ్రజుండు మఱియు నమ్మునీంద్రున కిట్లనియె. 2

సీ. సమధికదర్పదు ♦ ర్జయములై నిగిడెడు, నింద్రియంబులఁ గుది ♦ యించి తెచ్చి
మనసుపొందున నిడి ♦ మన సహంకారంబు, పజ్జఁ బాపి స ♦ ద్భక్తియుక్తి
నెరయంగ ననిశంబు ♦ నిజభర్తృశుశ్రూష, యందు సమాహిత ♦ లైనవనిత
యఖిలలోకోత్కృష్ట ♦ యని మెచ్చ నూహింతు, నరయఁ బతివ్రత ♦ లైనవారి
చరిత మత్యంతధర్మసూ ♦ క్ష్మంబుఁ గరము ! దుష్కరంబును గాదె ని ♦ ర్ధూతదురిత
యట్లు గావున విన వేడ్క ♦ యయ్యెఁ జెప్పు! వలయుఁ బుణ్యసతీప్రభా ♦ వంబు నాకు.

వ. మఱియుఁ దల్లిదండ్రు లిరువురయందును బుత్రనిమిత్తం బైనయాయాసం బెవ్వరి కెక్కుడు వారలయెడం బుత్రుం డెట్టివాఁడు గావలయు హీనయోనిజాతుండైనపురుషుం డేమి తెఱంగున నడవడిం బరమధార్మికులలోకంబులు వడయు నివి వివరింప నీవ యర్హుండ వనిన నమ్మహాముని యమ్మహీపతి కిట్లనియె. 4

సీ. జతనంబు మిగుల మా•సములు దొమ్మిది యుద, రంబునం గరము భ•రంబుతోడ
భరియించి పదపడి • ప్రాణసంశయదశ, నొంది పుత్రునిఁ గాంచు•నొనరఁ దల్లి
తపములు యజ్ఞముల్ • దానముల్ వ్రతములు, దేవతాసజ్జన• సేవనములుఁ
గావించుఁ బుత్రునిఁ • గామించి జనకుఁ డీ, ట్లిరువుర పాటును • సరియె తలఁపఁ
దనయుఁ గని తల్లిదండ్రులు•దమకు నతఁడు। భక్తుఁ డగుటకు ధర్మార్థ•సక్తుఁడగుట
కాసపడుదురు విను మట్టి•యాస సిద్ధిఁ।బొందఁ జేయునాతఁడచూ వె•నందనుండు.

క. జననియు జనకుఁడు నెవ్వని। యనువర్తనమునఁ బ్రియంబు • నందుదు రేదఁ ద
త్తనయుఁడు ధర్మముఁ గీర్తియు। ననూనముగఁ *బడయఁ జాలు•నక్షయగతులన్.

—•మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకుఁ బతివ్రతామాహాత్మ్యంబు చెప్పుట•—

వ. మఱియు నిజభర్తృశుశ్రూషయందు నిత్యాసక్త యయినపతివ్రతకు నఖిలయజ్ఞ
దానతపఃఫలంబులు సులభంబు లగు నొక్క యితిహాసంబు సెప్పెద నందు నీయ
డిగినయర్థంబు లన్నియుఁ దేటపడు నాకర్ణింపుము కౌశికుం డను బ్రాహ్మణుండు ధ
ర్మతపశ్శీలుండు సంతతాధ్యయనతత్పరుం డయి యొక్కశిష్టగ్రామంబున నుండు న
తం డొక్కనాఁడు గ్రామసమీపంబు నం దొక్కవృక్షమూలంబున నాసీనుం
డై వేదంబులు గుణియించుచుండం దదీయశాఖాగతం బైన యొక్కకొక్కెర య
తనిపై రెట్టవైచిన నమ్మహాద్విజుం డలిగి చూచుటయు నది యప్పుడ నిశ్చేతనం బై
నేలం బడినం గనుంగొని యతండు. 7

క. అక్కట నాహృదయము గడు। నక్కటి †కము లేని దయ్యె • ననిమిత్తమ యీ
కొక్కెర నిటు చేసితి నా। కెక్కడి శాంతి యని వికల • హృదయుం డగుచున్. 8

వ. పెక్కుభంగుల వగచి మధ్యాహ్నం బగుటయుఁ గృతాహ్నికవిధానుం డై గ్రామం
బున కరిగి యందు శుచు లైనవిప్రగృహంబుల కరిగి భిక్షాచరణంబు సేయుచు నొ
క్కపుణ్యగృహంబువాకిట నిల్చి భిక్షాం దేహి యనుటయు నాయింటిసతియు న
తిసంభ్రమంబున భిక్ష యిడుటకుం బాత్రశోధనంబు సేయు నెడ. 9

ఉ. ఆయెలనాగభర్త గడు • నాఁకటఁ దూలుచు వచ్చె వచ్చినం
దోయజనేత్ర సంభ్రమము • తోఁ దగుపీఠముఁ బెట్టి పాద్యముం
బాయక మజ్జనక్రియయు • భక్తి నొనర్చి ప్రియోక్తు లొప్పఁగా
నాయనఁ దృప్తుఁ జేసె రుచి • రాన్నరసంబుల నింతి చెచ్చెరన్. 10

చ. కుడిచినపిమ్మటం గుసుమ • కోమలి విస్తృతసంస్తరంబుగా
నొడికపు శయ్య సేసి ప్రియుఁ • డొయ్యన యందు శయింపఁ దమ్ములం
బిడి చరణంబు లొత్తి మది • రేక్షణ యంతటిలోఁ దలంచె ము
న్నడరఁగ భిక్షుకై నిలిచి • నట్టిమహీసురముఖ్యు నాత్మలోన్. 11

* బొందిపొందు- † కంబెల్లమాఱె అని పాఠాంతరములు.

వ. ఇట్లు దలంచి భిక్షు గొనుచుం జనుదెంచిన నమ్మగువం జూచి కౌశికుండు రోషరంజితలోచనుం డగుచు నిట్లనియె. 12

క. అడిగినయప్పుడ చెచ్చెరఁ। గడపినఁ బో నవ్వ యేను ♦ గడుదుర్మతి వై
పడఁతి నను నిలిపి భిక్షుం। బిడక కడు నవజ్ఞ సేసి ♦ తేల మదమునన్. 13

చ. అనినఁ బతివ్రతాతిలక ♦ మాతని కిట్లను నయ్య మత్ప్రియుం
డనుపమితక్షుధా * కలితుఁ ♦ డై చనుదెంచిన భక్తి నమ్మహా
త్మునకు సపర్య సేయుచు మి ♦ మున్ మదిలోనఁ దలంపఁ జాల నై
తి నిదియుఁ దప్పుగాఁ గొనక ♦ ధీరత యొప్ప సహింపఁగాఁ దగున్. 14

వ. అనిన నమ్మహీదేవుం డప్పతివ్రత కిట్లనియె. 15

ఉ. నీమగఁ డంత యెక్కు వె మ ♦ నీషులు భూసురు లింత తక్కువే
కోమలి యేల యిట్లు గడుఁ ♦ గ్రొవ్వునఁ గానవు లోకవంద్యులన్
భూమిను రేంద్రులన్ దివిజ ♦ పుంగవుఁ డాదిగ భక్తిఁ గొల్వఁగా
నేమిటి కొక్కొ వారు గడు ♦ నెల్లిద మైరి టు నీకు నిచ్చటన్. 16

క. అవమానితు లై ధరణీ। దివిజులు కోపాగ్నిశిఖల ♦ దీపించి మహా
ద్రివనద్వీపంబులతో। నవని నయినఁ బొడ వడంతు ♦ రప్రతికారుల్. 17

వ. నీ వింత నొల్ల నైతివి గా కేమి యనిన నయ్యంగన యి ట్లనియె. 18

సీ. దేవతాసములు భూ ♦ దేవతావరు లయ్య, యేను దన్మాహాత్మ్య♦ మెఱుఁగనయ్య
యొకవిప్రుఁ డలిగి ప ♦ యోనిధిజలము ల, పేయముల్ గాఁగ శ ♦ పింపఁ డెట్లు
దండకవిషయంబు ♦ దగ్ధంబు సేయఁడె, యలుకమై నొక్క మ ♦ హాద్విజుండు
వాతాపియను దైత్య♦వరుమ్రింగి యఱిగించు, కొనఁడె భూదేవుఁడొ♦క్కరుఁడు గినిసి
ధరణిమఱియును బెక్కువి♦ధంబులందు। బ్రహ్మవిదు లైన బ్రాహ్మణ♦ప్రభులమహిమ
† వినమె యెఱిఁగి యెఱింగిస♦ద్వినుతచరిత। కొఱవి గొని వెట్టి నేతల♦ గోఁకికొనఁగ.

వ. నా తెఱంగుఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 20

గీ. పతియచూవె నాపాలిటి♦పరమదైవ। మేను వాఙ్మనఃక్రియలఁ ద♦ద్ధితమ యెపుడుఁ
గోరి యొనరింతు నీవి నాకు♦ గొనకొనంగ। ధర్మములు గాఁగ నుండుదుఁ♦ దలఁచి చూడ.

వ. నీవు క్రోధనుండ వగుట యెఱుంగుదు నీకోపంబున నొక్కకొక్కెర నిహతం బయ్యెం గాదె యిది మదీయపాతివ్రత్యమహిమం జేసి కాంచితిం గావునఁ గ్రోధంబు గొనియాడుట లగ్గు గాదని మఱియు ని ట్లనియె. 22

గీ. క్రోధమోహనామకు లైన♦ ఘోరశత్రు। లిరువు రెరియించుచుండుదు♦ రెపుడు నరుని
నంతరంగమయ్యుభయంబు♦ నడఁప కున్నఁ। గలదె యూరక బ్రాహ్మణ♦ గౌరవంబు.

సీ. ఎవ్వఁడు సత్యంబు ♦ నెప్పుడుఁ బల్కు హిం, సావిదూరుఁడు గురు ♦ జనహితార్థి
యింద్రియంబుల నోర్చి ♦ యెల్లవారలఁ దన, యట్ల కాఁ జూచు ధ♦ర్మాభిరతుఁడు

* చలితు- † వినియెఱుఁగనె యేను- అని పాఠాంతరములు.

కామంబు దగులండు • కర్మంబు లాఱును, సముచితసంప్రయో • జ్యత నొనర్చు
నట్టిపుణ్యాత్ముని • ననఘు బ్రాహ్మణుఁడని, యనిశంబుఁగీర్తింతు • రమరవర్యు
లార్జవంబు శమము • నధ్యయనంబును। బరమధనము సువ్వె • బ్రాహ్మణునకు
ధర్మగతికి నవియ • తగుసాధనంబులు। వేదవిహితముఖ్య • విధులు నివియు. 24

వ. ధర్మంబు బహుమార్గదృష్టం బయి సూక్ష్మం బయి యుండు నీవు కేవలస్వాధ్యాయపరుండవు గాని ధర్మసూక్ష్మత యెఱుంగవు గావునం దడయక మిథిలానగరంబున కరుగు మందు జితేంద్రియుండును సత్యవాదియు మాతాపితృభక్తుండును నయిన వాఁడు ధర్మవ్యాధుం డనుకిరాతుండు నీకు నఖిలధర్మంబులు నెఱింగించి సంశయచ్ఛేదంబు సేయు నాయెడం బ్రసన్నుండ వగునది వనితలకుం బరిజ్ఞానంబు లేదు గావున వా రెట్టియపరాధంబు సేసినను సహింపవలయుఁ గదా యనినఁ గౌశికుం డి ట్లనియె. 25

క. నను దూఱఁగఁ దగు నీకత। మున నాచిత్తము ప్రశాంతిఁ • బొరసెఁ బురంధ్రీ
జనవినుత పోయి వచ్చెద। ననుపమశోభనసమృద్ధు • లయ్యెడు నీకున్. 26

—••◆•కౌశికుఁ డనుబ్రాహ్మణుఁడు ధర్మవ్యాధునియొద్దకుఁ బోవుట•◆••—

వ. అని యామ్రేడంబ యమ్మహాద్విజుండు ధర్మవ్యాధదర్శనలాలసుండై కదలి పతివ్రత యెఱుకకు విస్మయం బందుచుఁ దన్నుం గృతాపరాధునిం గాఁ దలంచుచు ననేకనగరగ్రామంబు లతిక్రమించి చని యనుపమానశోభాసనాథం బయిన మిథిలానగరంబు సొచ్చి రాజమార్గంబు దఱిసి యచ్చటిజనంబుల ధర్మవ్యాధుం డున్నయెడ నడిగి వా రెఱింగింప నయ్యెడ కేగి ముందట నల్పమృగమాంసఖండంబు లంగడింబచరించి యమ్ము చున్నవాని ననవరతవిక్రయాగతజనసమావృతు నక్కిరాతుం గని యతిజుగుప్సితం బయినసూనాపణంబు సార నొల్లక తొలంగి యొక్కయెడ నుండె నంత. 27

గీ. వాఁడు నతనిరాక • పోఁడిగ నిజబుద్ధి। నెఱిఁగి యతనియున్న • యెడకు వచ్చి
పరమభక్తి మ్రొక్కి • ధరణీసురేశ్వరుఁ। గుశల మడిగి ప్రియము•గొనలునిగుడ.

చ. అనఘునితంబినీతిలక • మైనపతివ్రత నా తెఱంగు సె
ప్పినఁ జను దెంచి తీవు ననుఁ • బ్రీతిఁ గనుంగొన నీమనోరథం
బును మదిలో నెఱుంగుదుఁ బ్ర • మోదముఁ బొందితి రమ్ము మద్గృహం
బున కని పల్కి తోడుకొని • పోయె నతండు మహీసురోత్తమున్. 29

వ. కౌశికుండును ధర్మవ్యాధు నెఱుక కచ్చెరు వంది పతివ్రత యెఱుకయుం దలంచి యిది రెండవయాశ్చర్యంబు గంటి నని తలంచుచుఁ దదీయభవనంబున కరిగి వానిచేతం బూజితుం డయి యిష్టకథాప్రసంగంబున నుండి యతని కి ట్లనియె. 30

గీ. నీవు గడు ధర్మవిదుఁడవు • జీవహింస। జీవనంబుగ నడచుట • శిష్టపథమె
యకట యీఘోరకర్మంబు•నకు మదీయ।బుద్ధి దద్దయు దుఃఖంబుఁ•బొందెనిపుడు,

వ. అనుటయు లుబ్ధకుం డి ట్లనియె బ్రాహ్మణులకుఁ దపస్స్వాధ్యాయబ్రహ్మచర్యంబులును రాజులకు దండనీతియు వైశ్యులకుఁ గృషిపశుపాలన వాణిజ్యంబులును శూద్రులకు బ్రాహ్మణశుశ్రూషయు నెట్లు పరమధర్మం బయి చెల్లు నట్ల మాకును మృగమాంసోపజీవనంబు పరమధర్మంబు విశేషించి యిది వంశక్రమాగతం బయిన యాచారంబు వినుము దియునుం గాక యీ దేశంబునకు రాజైన జనకుండు నిజధర్మతత్పరుం డయి సకలవర్ణరక్షణంబు వదల కుండు నాత్మవర్ణాచారధర్మంబులు విడుచువారిం దనపుత్త్రులైనను దండితులం జేయుఁ గావున నేనును నిజధర్మపరిత్యాగంబు సేయ నోడుదు నీదృశప్రవర్తనుండ నయ్యును. 32

గీ. జీవహింస యెన్నండును ♦ జేయ ననఘ! యొరులు చంపి తెచ్చిన మాంస ♦ మొనర విలిచి
తగిన వెల కమ్మి బ్రదుకుదుఁ ♦ దద్ధనంబు! నఁ జూమి మానసశాంతియ ♦ సాధనంబు.

చ. వినయము విస్తరిల్ల గురు ♦ వృద్ధజనాతిథివిప్రదేవతా
ర్చన లొనరింతు సత్యమును ♦ శౌచము నేమఱ నీవి మన్ననం
దనుపుదు భృత్యబంధుతతిఁ ♦ దాల్మి వహింతు నసూయఁ జేయ నెం
దును మదిఁ దృష్ణ సొన్పఁ బర ♦ దోషకథావిముఖుండ నెప్పుడున్. 34

క. సతతోపవాసనియమ! వ్రతములఁ జరియింతు నేక ♦ వనితాప్రియుఁడన్
ఋతుకాలరతుఁడ నిందా! స్తుతులందు మనంబు నాకుఁ ♦ దుల్యత నుండున్. 35

వ. అట్లగుటం జేసి హీనయోనిజాతుండ నయ్యును నిర్మలుండ నైతిం బ్రసంగవశంబున నింత చెప్ప వలసె నీవు ధర్మప్రబోధార్థంబు నాయున్న యెడకుం జనుదెంచితి గావున నీకు ధర్మవిశేషంబు లెఱింగించెద నవధానపరుండవయి యాకర్ణింపుము.

క. తనకులధర్మము విడువక! మనుట పరమధర్మ మండ్రు ♦ మాన్యులు చిత్తం
బునఁ గృప గలుగుట ముఖ్యపుఁ! బని సైరణ వలయు నిఖిల ♦ భావములందున్. 37

గీ. విడువ వలయు సకల ♦ విషయవాంఛలయందు! విడువుఁ బోలు గుణము ♦ వెదకి యెందుఁ
గాన రైరి బుధులు ♦ గలదె పరిత్యాగ! శీలునకు నసాధ్య ♦ సిద్ధి యెందు. 38

సీ. సత్యహితాలాప ♦ చతురత యర్థ్యంబు సంతతసుజనపూ ♦ జనము వలయు
విను క్రోధసంరంభ ♦ విద్వేషములఁ జేసి, మతి గలంగినను ధ ♦ ర్మంబు దప్ప
కుండంగ నడచు ట ♦ త్యుత్తమసరణి యు, బ్రియములయందును ♦ బ్రియములందు
దైన్యహర్షంబులఁ ♦ దగులక యున్నట్టి, కల్యాణవర్తన ♦ కాంక్ష లెస్స
యెగ్గు సేసినవారికి ♦ హితము సేఁత! యార్యజనములు గీర్తింతు ♦ రన్యదోష
కారి దనపాపమునఁ దాన ♦ కాలి పోవు! వేఱ వానికిఁ గీడు గా ♦ వింప నేల. 39

క. ధార్మికులు సలుపునుత్తమ! కర్మముఁ జెడ నాడు నాస్తి ♦ కజనము విను మా
దుర్మతుల తెఱఁగు గనుఁగొని! ధర్మము నెడఁ బ్రీతి వదలఁ ♦ దగదు బుధునకున్. 40

క. మదిమఱపునఁ బాపము దన! కొదవుటయును బిదప వగచి ♦ యొకసగమును నే
నిది సేయ నింక ననియెడు! మదిఁ బెఱసగమును నరుండు ♦ మఱఁపు నఘంబున్.

గీ. పాపముల కెల్ల నెక్కుడు ♦ పాతకములు । సుమ్మె క్రోధలోభంబులు ♦ సువ్రతాత్మ
వాని రెంటి జయించిన ♦ వాఁడుగాని । యెందుఁ బరమధార్మికుఁడని ♦ యెన్నఁబడఁడు.

వ. విశిష్టచరితంబులు గానిమార్గంబులు గొన్ని తృణసంవృతంబు లైనకూపంబులుం
బోలెఁ గపటధర్మసంవృతంబు లై యుండు వాని దవ్వులను బరిత్యజించి శిష్టాచా
రంబుల నడుచుట ధర్మలక్షణం బని సం గౌశికుండు శిష్టాచారంబు లెయ్యవి యె
ఱింగింపు మనుటయు ధర్మవ్యాధుం డి ట్లనియె. 43

సీ. దానంబు సత్యంబుఁ ♦ దపము యజ్ఞము నార్జ, వముఁ గామలోభాది ♦ వర్జనంబు
గురుజనశుశ్రూష ♦ క్రోధరాహిత్యంబు, దమము సంతోష మ ♦ ధ్యయననిరతి
దాంభికత్వము లేమి ♦ దైన్యంబుఁ బొరయమి, యనసూయయనహంక్రి ♦ యాభియుక్తి
తలఁపంగ నాద్యమై ♦ తనరుధర్మము నెప్డుఁ, గొనియాట నాస్తిక ♦ గోష్ఠిఁ జనమి
శీలసంరక్ష తీర్థసం ♦ సేవ శౌచ । మఖిలభూతంబులందు ద ♦ యార్ద్రిఁ డగుట
మితహితోక్తులు సంశ్రిత ♦ మిత్రగుప్తి । యిన్నియును శిష్టచరితంబు ♦ లిద్ధచరిత.

క. విను శిష్టచరిత గైకొని । యనపాయత నడువ నడువ ♦ నంతఃకరణం
బునఁ బొదలునట్టి సమ్మద । మనఘా దుర్లభము సూవె ♦ యన్యపథములన్. 45

వ. కావున శిష్టాచారనియతిం జేసి గురుశుశ్రూష సలిపి కృతాధ్యయనుండ వై పర
మజ్ఞానపరిపక్వం బైనచిత్తంబుతోడం గామక్రోధమహామకరసంకీర్ణయు విషయ
జలపరిపూర్ణయు నైనమోహమహానది నస్ఖలితధైర్యం బను తెప్పంజేసి యశ్రమం
బుగ నిస్తరించి కృతార్థుండ వగు మని మఱియు ని ట్లనియె. 46

క. క్రమమున శిష్టాచార । క్రమ మెఱుఁగఁగ ధర్మమునకుఁ ♦ గడు వాటం బై
విమలం బగుఁ జిత్తము స । త్యమును నహింసయును దనకుఁ ♦ దావలము లగున్.

గీ. విను మహింస ధర్మ ♦ వితతి కెల్లను మేటి । యదియు సత్యయుక్త ♦ మైన వెలయు
ననఘ శిష్టచరిత ♦ లందు సత్యము కడు । నధిక మనిరి శ్రుతుల ♦ నరసి బుధులు.

గీ. వేదవిహితంబులును శాస్త్ర ♦ విహితములును । శిష్టచరితంబులును నన ♦ జెప్పనొప్పి
ధర్మములుమూఁడువిధములఁ ♦ దనరుచుండుఁ । గడఁగియున్నియు సద్గతి ♦ కారణములు.

మ. అనయంబున్ శమవంతుఁడై వినుతశి ♦ ష్టాచారమార్గంబులం
జను పుణ్యాత్ముఁడు దుర్గతుల్ గడచి ప్ర ♦ జ్ఞాహార్యసంరూఢుఁ డై
కను చుండుం బటుమోహపంకజలమ ♦ గ్నం బైనలోకంబు వీఁ
క నధోభాగమునందు డింది కడు దుః ♦ ఖం బొందఁగా నవ్వుచున్. 50

—••♦ధర్మవ్యాధుఁడు గౌశికున కహింసాస్వరూపంబు చెప్పుట♦••—

వ. అని పలికి ధర్మవ్యాధుండు మఱియు ని ట్లనియె నయ్యా నీవు దొలుత నావర్తనం
బు గనుంగొని యిది హింసాకర్మంబు గదా యని పలికితివి దాని కేను దగు తెఱం
గు సెప్పితి నది యట్లుండె హింస యిట్టి దని విభాగింప నెవ్వరికి నేర నగు నని మ
ఱియు ని ట్లనియె. 51

క. మును తమచేసిన కర్మం। బునఁ జూవె నశించు భూత ♦ ములు చంపెడువాఁ
డు నిమిత్తమాత్ర మింతయె। యని చెప్పఁగ వినమె యంచి ♦ తాచారులచేన్.

వ. అదియునుం గాక. 53

క. ఫలమూలౌషధిశాకం। బులుఁ బశుమృగతతులు భక్ష్య ♦ ములుగా భూతం
బుల కజుఁడు సేసె నని య। స్ఖలితంబుగ మ్రోయు శ్రుతులు ♦ గా దన వశమే.

సీ. అనఘ యౌశీనరుం ♦ డగుశిబి నిజగాత్ర, హింస నింద్రాగ్నుల ♦ కిడఁడె మాంస
మతనికి లే దయ్యె ♦ నయ్యు యుత్తమగతి, రంతిదేవుం డను ♦ రాజు దొల్లి
యనుదినంబును గోస ♦ హస్రద్వయంబుగా, వధియింపఁడే వేయి ♦ వత్సరములు
దురిత మమ్మహితాత్ముఁ ♦ డొందరనే వేదార్థ, నిరతులై యత్యంత♦నియతులైన
ధారుణీసురముఖ్యుల ♦ ధ్వరములందుఁ। బశువు వధియింపరే తగఁ♦బరమపుణ్య
గతులుగలుగవె వారికిఁ♦గడఁగియగ్ను। లధికమాంసార్థులనిశ్రుతు♦లందువినమె.

క. పితృదైవతకార్యములం। దతిభక్తిని మాంస మిడుట ♦ యర్హ మనియుఁ ద
త్పితృదైవతశేషము స। న్మతి భోజ్య మ్మనియు మునుల ♦ మతములు గావే. 56

మ. హలికుం డెంతయు నోజ దున్ను నెడ సీ ♦ రాగ్రంబునం బొంది ప్రా
ణు లనేకంబులు చచ్చు హింస యది యౌ ♦ నో కాదొ వేయేల మ
ర్త్యులు నేలం జరియించుచోఁ బదములం ♦ ద్రొక్కం బడుం బెక్కు జం
తులు హింసావిధి గా దనంగ వశమే ♦ దోషజ్ఞ యూహింపుమా. 57

చ. సలిలము లుర్వి యాకసము ♦ సర్వము జంతుమయంబ కావునం
గలుగు నవశ్యమున్ సకల ♦ కర్మములందును హింస హింసకుం
దొలఁగిన దేహయాత్రయును ♦ దుర్ఘటమైనటు లుండు నింతయుం
దలఁపరు హింసఁ జేయ మని ♦ తారు చరింతురు గొంద ఱిమ్మహిన్. 53

క. పనివడి యహింస వ్రతముగఁ। గొని వనమున నున్న మునుల♦కుం దొడరదె హిం
సనము తరుమూలఫలశా। కనిపీడన మదియు హింస♦గా దొకొ తలఁపన్. 59

గీ. హింస సేయనివాఁడు లేఁ ♦ డిజ్జగమున। నొక్కఁడైనను దమతమ ♦ యోపినట్లు
హింస తెరువున కెడ గల్గి♦యేగవలయు। నదియచూవె యహింసనా♦నతిశయిల్లు.

వ. ధర్మంబు బహుప్రకారంబై యపారంబై వర్తిల్లు చుండుఁ దదీయసూక్ష్మగతి దుర
వబోధంబు గావున శ్రుతిప్రమాణంబులవలనను వృద్ధాచారనిదర్శనంబులను నె
ఱింగికొనునది. 61

ఉ. భూతహితంబుగాఁ బలుకు ♦ బొంకును సత్యఫలంబు నిచ్చుఁ ద
ద్భూతభయాస్పదం బగుప్ర ♦ భూతపుసత్యము బొంకునట్ల ప్రా
ణాతురుఁ డైనచోఁ బరిణ ♦ యంబులయందును బల్కు బొంకు స
త్యాతిశయంబ యండ్రు మహి ♦ తాత్మక యిట్టివి ధర్మసూక్ష్మముల్. 62

వ. అని తెలిపి మఱియు నతండు. 63

క. ఒప్పెడునది యైనను గడు। నొప్పనియది యైన నిజకు ♦ లోచితపథముం
దప్పఁ దగ దండ్రి ధార్మికు। లప్పని నిజభాగ్యవిహిత ♦ మని యుండఁ దగున్. 64
క. విను పూర్వకర్మఫలములు। దనకు వశముగాక పొందుఁ ♦ దఱితో వానిం
గనుఁగొన నేరక మూఢుఁడు। దన కాపద యైనచోట ♦ దైవము దూఱున్. 65
గీ. కార్యఫలములయెడఁ దాన ♦ కర్త ననుట। కడు నెఱుంగమిఁ జువ్వె తాఁ ♦ గర్త యేని
దగిలి తన దైనకార్యజా ♦ తంబు నెల్లఁ। జెడక ఫలియించునట్లుగాఁ ♦ జేయరాదె. 66
వ. అది యెట్లంటేని. 67
సీ. నీతిమంతులు ధర్మ ♦ నిరతులు దక్షులు, నగువారు చేయుకా ♦ ర్యములు గొన్ని
సిద్ధిఁ బొందవు దుష్ట ♦ చిత్తులు క్రూరులుఁ, జేయఁ గొన్ని విశేష ♦ సిద్ధిఁ బొందు
నూరక యుండంగ ♦ నొందుఁ గొందఱు విపు,లార్థముల్ గొంద ఱా ♦ యాసపడియు
నిష్ఫలారంభులై ♦ నిలుతురు కొందఱు, పేదవారికిఁ బ్రజ ♦ పెల్లు వొడము
నర్థవంతులు కొందఱు ♦ కర్థి నధిక। దానములు ధర్మములు సుప్ర ♦ తములుఁ జేయఁ
బ్రజలు వుట్టరు విను మట్టి ♦ భంగి చూవె। కర్మఫల మాత్మతంత్రంబు ♦ గాక యుండు.
క. పురుషుఁడు కర్మాధీనత। నరుగక తనవశమ యనిన ♦ నాపదలు రుజల్
మరణంబును నివి యేమియుఁ। బొరయక యుండంగ బ్రదుకఁ ♦ బోలదె చెపుమా.
గీ. కర్మవశతఁ జూవె ♦ కలుగు దేహము దేహ। వర్తనంబు కర్మ ♦ వశతఁ గలుగు
దేహపాత మైన ♦ దేహస్థుఁ డగుజీవుఁ। డరుగుఁ గర్మవిహిత ♦ మైనయెడకు. 70
వ. అనినం గౌశికుండు జీవుం డెట్టివాఁడని యడిగిన లుబ్ధకుం డి ట్లనియె. 71

—•◆ధర్మవ్యాధుఁడు గౌశికునకు జీవలక్షణంబులు చెప్పుట◆•—

క. విను జీవుండు సనాతనుఁ। డనఘుఁడు నిజకర్మవశత ♦ నధ్రువ దేహం
బును బొందు దేహపాతం। బున నెప్పుడుఁ జెడఁ డతండు ♦ భూసురవర్యా. 72
క. ఈయొడలు విడిచి వే ఱొక। కాయముఁ గైకొని శరీరి ♦ గర్మవశగతిం
బోయి సుఖదుఃఖములు గనుఁ। బాయక యెండియును దేహ ♦ బంధముఁ బొందున్.
వ. అనిన విని బ్రాహ్మణుండు లుబ్ధకునితోడం బుణ్యపాపానురూపంబు లయిన దేహ
బంధంబు లెట్టి వనిన వాఁ డి ట్లనియె. 74
చ. స్థిర మగుపుణ్యకర్మమున ♦ దేవభవం బగుఁ బుణ్యపాపసం
కరమున మానుషత్వ మగుఁ ♦ గల్మషముల్ పశుకీటభావముం
బొరయఁగఁ జేయు నిప్పగిదిఁ ♦ బుట్టుచుఁ జచ్చుచు మోహవార్ధిలోఁ
దిరుగుచు నుండుఁ గాని యొక ♦ తీరముఁ జేరఁడు జీవుఁ డెన్నఁడున్. 75
చ. ఇది సకలంబు గాంచి బుధుఁ ♦ డెప్పుడుఁ బాపముపొంతఁ బోక ని
ర్మదనిరహంక్రియాత్ముఁడును ♦ మత్సరదూరుఁడు నై చరించుఁ బెం
పొదవఁగ ధర్మమార్గమున ♦ నొయ్యన ధర్మముతీ పెఱింగి తా
వదలఁడు తత్క్రియావిధము ♦ వారక యెక్కు డొనర్చు ధర్మముల్. 76

చ. చిరముగ ధర్మముల్ నడపఁ ♦ జిత్తము దేఱుఁ బ్రసన్నచిత్తుఁ డై
పరువడి నింద్రియార్థముల ♦ భంగులు రిత్తలుగా నెఱింగి చె
చ్చెర నవి యంతవట్టు నిర ♦ సించి తపోదమసత్యశీలతం
బరిణతి నొంది పొందుఁ బిద ♦ పం బరమార్థపదప్రభావమున్. 77

వ. అనిన నమ్మహాద్విజుం డాలుబ్ధకున కిట్లనియె. 78

గీ. ఇంద్రియంబు లనఁగ ♦ నెయ్యవి యవి నిగ్ర। హింప కున్నఁ బాప♦ మెట్లు దొడరు
వాని నిగ్రహించు ♦ వానికి నగుఫలం। బెట్టి దనిన నాతఁ ♦ డిట్టు లనియె. 79

క. విను విషయజ్ఞానమునకు । ననయంబును మనసు మూల ♦ మది కామక్రో
ధనిరూఢ మగుచుఁ బురుషుని। ననిశము నెలయించు నింద్రి♦యా*ర్థంబులకున్. 80

సీ. ఇంద్రియార్థములకు ♦ నెలసినపురుషుండు, గాఢరాగంబునఁ ♦ గరఁగు చుండు
రాగంబువలనఁ ది ♦ రం బగు లోభంబు, లోభి యై కరుణకు♦ లోను గాఁడు
మఱి సముద్ధతవృత్తి ♦ మఱుగుఁ బాపక్రియఁ, దగువారు సెప్పెడి ♦ తగవువినఁడు
కుజనుల దెసఁ బ్రీతి ♦ గోరుఁ దుల్యంబులు, గా కుండు వాజ్మనః ♦ కర్మ భంగు
లిహమునందుఁ బుణ్య♦హీనుఁ డై చెడిపోవుఁ। బరమునందు దుఃఖ♦భరమునొందుఁ
గాన నింద్రియార్థ ♦ గతిఁ బోక సాధుసం। సర్గఁ జేసి సుగతిఁ ♦ జనుట యొప్పు. 81

వ. ఇంద్రియంబు లన నెయ్యవి యనియు నింద్రియజయసిద్ధియు నీవు నన్నడిగితివి త
త్ప్రకారంబు బ్రహ్మవిద్యావిషయంబు మాబోఁటివారికి నవాచ్యం బై యుండు నైన
ను నీవు బ్రాహ్మణప్రవరుండవు గావున సద్బ్రాహ్మణప్రియం బవశ్యకర్తవ్యంబు ప
రమబ్రహ్మవిదు లయినబ్రాహ్మణవరులకు నమస్కరించి బ్రహ్మవిద్యాప్రపంచం బె
ఱింగించెద నవధానపరుండ వై యాకర్ణింపుము. 28

గీ. అంబరము వాయువగ్నిదో♦యమ్ముధరణి। భూతపంచక మిదిక్రమం♦బునమహాత్మ
శబ్దసంస్పర్శరూపర ♦ సములు గంధ। సంయుతంబుగ భూతపం ♦ చకగుణములు.

క. ఒనరఁగ నాకస మాదిగ। † ననుక్రమముతోడ నిమ్మ ♦ హాభూతము లే
నునుబుట్టు నొకటి కొక్కటి। యనయముఁ బ్రతిలోమగతి ల♦యంబున బొందున్.

వ. శ్రోత్రంబును ద్వక్కును జక్షువును జిహ్వయు ఘ్రాణంబును ననునివి యేను నిం
ద్రియంబులు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లింద్రియవిషయంబు లయి యుండు నిం
ద్రియపంచకంబునకు షష్ఠం బై మనంబును సప్తమాష్టంబు లై బుద్ధియు నహం
కారంబును వర్తిల్లు సత్వంబును రజస్సును దమస్సును గుణంబు లై యుండు నీచె
ప్పంబడినమహాభూతపంచకప్రపంచం బంతయు నవ్యక్తం బనుతత్త్వంబునం దా
విర్భావతిరోభావంబులం బొందు చుండు. 85

క. అవ్యక్తతత్త్వ మరయఁగ। నవ్యక్తం బయ్యు లక్ష్య ♦ మగు నట్లగుటన్
సువ్యక్తేంద్రియభూతా। దివ్యవహారార్థలింగ ♦ దృష్టాకృతి యై. 86

* ర్థ క్రియలఁ - † ననులోమముతోడ, ననుక్రమముం బొంది యిమ్మ- అని పాలు.

వ. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 87

గీ. అనఘ శబ్దాదివిషయంబు ♦ లందుఁ దగిలి
యిచ్చఁ జరియించు నెప్పుడు ♦ నింద్రియములు
బుధుఁడు దత్స్వభావముఁ దన ♦ బుద్ధి నెఱిఁగి
యేమఱక వానిఁ దగఁ గుది ♦ యింప వలయు. 88

ఉ. ధీరుఁడు నిర్జితేంద్రియుఁడు ♦ దెల్లముగాఁ దనుఁ గాంచు భూతవి
స్తారనిరూఢ మైనపర ♦ తత్త్వముగాఁ దనయందు భూతవి
స్తారము నెల్లఁ గాంచు సత ♦ తస్ఫుటదర్శనుఁ డై సమగ్రవి
స్ఫారముఁ బొంది నిర్మలత ♦ పంబులయందుఁ జలింపఁ డెప్పుడున్. 89

క. తప మనఁగ సకలవిషయ। వ్యపేత మగునట్టిబుద్ధి ♦ వైభవము సుమీ
తపమున సుస్థిరుఁ డగుయో। గపరునకుం గలవె యొండు ♦ కర్తవ్యంబుల్. 90

క. స్వర్గనరకంబు లింద్రియ। వర్గసమాచరణమునన ♦ వచ్చును వినవే
స్వర్గ మగుఁ దన్నివారణ । దుర్గతి యగుఁ దన్నిరోధ ♦ దుర్బలత మెయిన్. 91

చ. అరదము దేహ మింద్రియము ♦ లశ్వము లాత్ముఁడు సూతుఁ డిమ్మహా
తురగచయంబు ధైర్య మను ♦ తోరపుఁబగ్గమునన్ దృఢంబుగా
నురవడిఁ బోక యుండ వెర ♦ వొప్పఁగఁ బట్టినవాఁడు స్వర్గపుం
దెరువున నేగు నప్పరమ ♦ ధీరుఁడు సువ్వె యుదారుఁ డెయ్యెడన్. 92

గీ. ఇంద్రియంబులు దివిచిన♦యెడకుఁ బొఱు। చుండుమన సెప్డుఁద ద్వేగ♦ముడుపకున్న
నెడలి చెడి పోవు బుద్ధియు♦దీర్ణపవన। హతిఁ బయోనిధిలోఁ గల ♦ మవియునట్లు.

క. ఏ నింద్రియములు మనసును। బూని తనవశంబు లైనఁ ♦ బురుషుండు సదా
ధ్యానసమాధిసమగ్రుఁడు। వానిం గీర్తింతు రమర ♦ వరులున్ మునులున్. 94

వ. అనిన నవ్విప్రుండు సత్త్వరజస్తమోగుణంబుల తెఱంగెఱిఁగింపు మనిన నెఱుకిట్లనియె.

క. అతినిందితము దమోగుణ। *మతిమోహమయంబు సత్వ♦మనయముఁ బ్రకా
శత నొప్పు నుభయగుణమి। శ్రతఁ బరఁగు రజోగుణంబు ♦ సన్నుతచరితా. 96

మ. అసుఖాకారత నిద్ర దైన్యము విమో ♦ హం బక్షమత్వంబు దా
మసభావంబులు రాగలోభజడతా ♦ మానంబు లూహింప రా
జసవృత్తంబులు ధైర్యశాంతికరుణా ♦ సంతోషవిద్యాదు లిం
పెసఁగన్ సాత్త్వికచేష్టితంబులు నిజం♦ బిట్లాత్మఁ గన్నిన్నియున్. 97

చ. అనఘుఁడు సాత్త్వికుం డగుమ ♦ హాత్ముఁడు బోధనిరూఢిఁ దత్త్వముం
గనుఁగొని లోకవృత్తములు ♦ గా వని రోసి సమస్తసంగభం
గనిరతుఁ డై తొఱంగు మమ ♦ కారవికార మహంక్రియాచ్యుతిం
బనుపడి సంయమప్రకట ♦ భావన నుత్తమశాంతి గైకొనున్. 98

* మతిబోధమయంబు- అని పాఠాంతరము.

వ. సత్వగుణనిబద్ధుం డగునేని శూద్రుం డైనను జన్మాంతరంబున వైశ్యత్వంబు నొం
ది క్రమంబున రాజభూసుర భావంబులు భజించి భవవిముక్తుం డగు నని చెప్పిన న
మ్మహీదేవుం డమ్మహానుభావు నభినందించి. 99

గీ. దేహమున ధాతుసంశ్రయ♦దీప్తుఁ డగుచు। వహ్ని యెట్లుండు శారీర♦వాయువులకు
నెలవు లెయ్యవి నాకును♦నిశ్చయముగఁ। జెప్పు మనుటయు నిట్లని♦చెప్పె నతఁడు.

సీ. మూర్ధదేశమునకు ♦ వర్తితం బై పర్వు, నాత్మాగ్ని నాభి ద ♦ దాశ్రయంబు
శిరమునఁ బావకాం♦తరమునఁ జరియించుఁ,బ్రాణుండు భూతాత్మ♦భావుఁడతఁడు
వరుసఁ బ్రాణాపాను ♦ లిరువురు నయ్యగ్ని, వెలిఁగింతు రనపేత ♦ వృత్తు లగుచు
గుదవస్తితలము లా♦స్పదములు గా వహ్ని, పరిగతుం డగుచు న♦ పానుఁ డుండుఁ
గడఁగి విణ్మూత్రనిర్గమ ♦ కారి యతఁడు। కర్మబలయత్నకారి యై ♦ కంఠతలము
నందుఁ దా నుండి వర్తించు♦నఖిలదేహ। సంధులందును వ్యానుండు♦సంచరించు.

క. విను ప్రాణాపానులు న। య్యనలుఁడుఁ బ్రాపుగ సమానుఁ ♦ డన్నరసపిపా
సనుఁ డగుచు నోష్ఠదేశం। బున నుండును సకలధాతు ♦ పోషకవృత్తిన్. 102

క. ఇది పరమయోగిదర్శన। విదితం బిప్పాటఁ బవన ♦ విదు లైనమునుల్
వదలక యభ్యాసవిధిన్। ముదమున ధరియింతు రాత్మ ♦ మూర్ధతలమునన్. 103

వ. ప్రాణాపానసమాహితుం డై సకలదేహంబులందును జరియించు చున్న పావ
కుండు జీవాత్ముండు గా నెఱుంగు మతఁడు జలంబుల నున్న కమలపత్రంబునుం బో
లె దేహంబునం దుండియు నిర్లేపస్వరూపదీపితుండయి వెలుంగు చుండు నిట్టిజీవా
త్ముండు గదా పరమాత్ముండు. 104

క. చేతనరహితక్షేత్రముఁ। జేతనముం బొందఁ జేయు ♦ జీవాత్మ దశా
స్వీతుఁడు పరమాత్ముఁడు వి। ఖ్యాతుఁడు త్రైలోక్యసంప్ర♦కల్పనుఁ డనఘా. 105

క. భూతములయందు వెలిఁగెడు। భూతాత్ముని నెఱుఁగుదురు ప్ర ♦ బుద్ధులు నిత్య
జ్యోతిర్మయు నవ్యయు న। ద్వైతం బగుబుద్ధి సూక్ష్మ ♦ ధర్మమువలనన్. 106

వ. అని మఱియుఁ గౌశికునకు ధర్మవ్యాధుండు బ్రహ్మవిద్యాప్రభావంబు తెఱంగు సం
ప్రయోగరహస్యంబు దెలియ నిట్లనియె. 107

సీ. తెలివినొందినబుద్ధి♦గలమహాత్ముఁడుశుభా,శుభకర్మములయందుఁ♦జోరకయుండుఁ
గ్రమమున సౌఖ్యదుః♦ఖము లాదిగా న శే, షద్వంద్వములయందు♦సమతనుండు
విను మట్టిపుణ్యున ♦ కొనరింప వలయుకా, ర్యం బెఱింగించెద ♦ ననుదినంబు
నియతాశియును జితేం♦ద్రియుఁడు నై పూర్వరా, త్రమ్మున నపరరా♦త్రమ్మునందు
యోగధారణనిరతుఁ డై♦ యుండ వలయు। నప్పుడు బోధదీపంబున♦నాత్మ నాత్మ
యందుఁగనుచు నివాతదీ♦పానుకారి।యై వెలుంగుచు నమృతమ♦యత్వమొందు.

క. కామంబును గ్రోధంబును। నేమఱక జయింప వలయు ♦ నెల్లవిధములన్

ధీమహిత యిదియ సతత। *క్షేమంకర మైనపథము ♦ గృతబుద్ధులకున్. 109

క. నిత్యముఁ గర్మియుఁ గర్మఫ। లత్యాగియు నగుట లెస్స ♦ లౌల్యవియోగం
బత్యుత్తమయోగము ద। త్ప్రత్యయలక్ష్యుండు సూవె ♦ బ్రాహ్మణుఁడుమహిన్.

చ. అరయఁగ జీవితంబు గడు ♦ నధ్రువ మింత యెఱింగి యాత్మ నె
వ్వరి దెసఁ గీడు రోయక ధ్రు ♦ వం బగుమైత్రి భజించి సత్కృపా
నిరతుఁడు నిష్పరిగ్రహుఁడు ♦ నిత్యతపస్వియు నిత్యతృప్తుఁడుం
బరమశమాస్పదుండు నగు ♦ బ్రాహ్మణుఁ డొందు సనాతనస్థితిన్. 111

వ. నీ వడిగినయఖిలధర్మంబులు సంక్షేపరూపంబున నెఱింగించితి నింక నెయ్యది వి
న వల తనినం గౌశికుండు మహాత్మా వినవలయు నవియెల్లను విశదంబుగా వింటిం
బ్రబుద్ధుండ నైతి నీవు సర్వజ్ఞుండవగుట దెల్లం బయ్యె ననిన ధర్మవ్యాధుం డతని కి
ట్లనియె. 112

క. ఏ నిమ్మెయి నుత్తమవి। జ్ఞానోన్నతి వడయుటకు ని ♦ జం బగుమూలం
బైనది గల దొకధర్మము। భూనుత యది నీకు దృష్ట ♦ ముగ నెఱిఁగింతున్. 113

—ధర్మవ్యాధుఁడు గౌశికునిఁ దనతల్లిదండ్రుల యొద్దకుఁ దోడ్కొనిపోవుట—

వ. అని యభ్యంతరగృహంబునకు రమ్మని యతనిం దోడ్కొని చని యతిమనోహరం
బై చతుశ్శాలంబై వివిధసౌరభసంవాసితం బైనహర్మ్యంబునందు మహితాసనాసీ
ను లైనవారిం దనజననీజనకుల నభిమతాహారపరితోషితుల ననర్ఘ్యభూషణాలం
కృతమూర్తుల నతనికిం జూపి తానును దత్పాదప్రణామంబు సేసి వారలఁ గుశలం
బడిగిన నయ్యిరువురుం బుత్రున కిట్లనిరి. 114

సీ. అన్న కుమార నీ ♦ యట్టిసత్పుత్రుండు, గలుగ మా కేమిటఁ ♦ గడమ సెపుమ
నీచేయుధర్మంబు ♦ నీకుఁ దోడయ్యెడుఁ, బరమాయురర్థసం ♦ పదలు గనుము
నీచరిత్రంబున ♦ నిఖలవంశముఁ బవి, త్రిత మయ్యె మానుష ♦ దేహ మేల
ధరియించితో కాని ♦ తత్త్వ మా రయఁ బర, దేవత వీవు సం ♦ దియము వలదు
వాఙ్మనఃకాయములఁ బితృ ♦ వత్సలత్వ। మొక్కరూపుగ నలుపుచు ♦ నున్న యట్టి
సద్గుణాకరని న్నెన్ని ♦ జామదగ్న్య। †నొకని నెన్నంగఁ దగుఁగాక ♦ యొరులుగలరె.

వ. అని పలికి రప్పుడు ధర్మవ్యాధుండు వారికిం గౌశికుం జూపి యీమహాత్ముండు మ
నలఁ బరమానందంబునం జూచువేడ్క మనయున్నచోటికి వచ్చె ననిన నావృద్ధు
లతనికి సర్వంబు లయినసత్కారంబులు గావించినం గైకొని యతండు వారిఁ గుశ
లం బడిగె నంత నమ్మునివరునకు ధర్మవ్యాధుండు ప్రియంబుతో నిట్లనియె. 116

సీ. జననుత వీరు నా ♦ జననియు జనకుండుఁ, జూవె వీరలకు శు ♦ శ్రూషఁ జేసి
యిట్టిపరిజ్ఞాన ♦ మేను బ్రాపించితి, నమరులఁ బూజింతు ♦ రక్షి నెల్ల

---

* క్షేమాత్కరమైన పథము శిష్టజనులకున్ - † నొకని నెన్నఁ దగుగాక యితరుల నెన్నఁ
దగునె- అని పాఠాంతరములు.

వారును నొండుకై ♦ వంబుల నొల్ల కీ, వృద్ధులు నాపాలి ♦ వేల్పు లనుచుఁ
గమనీయఫలపుష్ప♦గంధభూషణవస్త్ర, ములుమనోహరభక్ష్య♦భోజ్యములును
వీరి కెపుడు నివేదింతు♦వేడ్కఁ బుత్ర। దారసహితుండనై నియ ♦ తముగ సేవ
యాచరింతును వేదముల్ ♦యజ్ఞములును।వ్రతములునువీరనాకను♦వ్రతముదృఢము.

గీ. జనని జనకుఁడు సద్గురుఁ ♦ డనలుఁ డాత్మఁ। డనఁగ నియ్యేవురును నేగృ ♦ హస్థుచేత
సుగతివాంఛఁ బ్రసాదితు♦లగుదు రట్టి। వాఁడు సూవె ధర్మాత్ముండు♦వసుధమీఁద.

వ. అని చెప్పి యిట్లనియెఁ బతివ్రతపనుపునంజేసి నీవు ధర్మజ్ఞానార్థంబు నాయున్న
యెడకుం జనుదెంచిన నప్పతివ్రతవలనియనుగ్రహంబున నీకు నెల్లవియు నెఱిం
గించితిఁ గాని నీదెస నాచిత్తంబు ప్రియంపడి యుండదు నీచేసినయకార్యం బొక్క
టి గల దది యెయ్యది యనిన. 119

ఉ. ఎంతయు వృద్ధులై తమకు ♦ నీ వొకరుండవ తెప్ప గాఁగ న
త్యంతముదంబునన్ బ్రదుకు ♦ తల్లిని దండ్రిని నుజ్జగించి ని
శ్చింతుఁడవై సదాధ్యయన ♦ శీలత వారియనుజ్ఞ లేక యే
కాంతమ యిమ్ములన్ వెడలి ♦ తక్కట నీవు గరంబు కూరతన్. 120

గీ. నీకు వగచి వగచి ♦ నిర్భిన్నహృదయులై। విగతచక్షులైరి ♦ వినవె వార
లరిగి యింకనైన ♦ నమ్ముదుసల్లయు। దగ్రశోకవహ్ని ♦ నార్ప వయ్య. 121

క. నీయధ్యయనమ్మును సుకృ। తాయాసము నిష్ఫలంబు ♦ లై చను గురుసే
వాయుక్తి లేక తక్కినఁ। జేయుము నాపలుకు మేలు ♦ సేకుఱు నీకున్. 122

వ. అనినఁ గౌశికుం డతని కిట్లనియె. 123

క. ఇది యట్టిద నీచెప్పిన। సదమలహితవాక్యభంగి ♦ సకలము వింటిన్
వదలక యిమ్మెయిఁ జరియింం। చెద గురుజనములకుఁ బ్రీతిఁ ♦ జేసెద ననఘా. 124

క. నా దైనభాగ్యవశమునఁ। గాదే నీతోడిచెలిమి ♦ గలిగెం బరమా
హ్లాదమనస్కుఁడ నైతి శు। భోదయముల కెల్ల నింక ♦ యుక్తుఁడ నైతిన్. 125

క. పాపగతం బగుదుర్గతి। *మోపుఁ గనక యుండ ననుఁ బ్ర ♦ బోధాధికలీ
లాపరిణతుఁ గావించితి। నాపాలిటివేల్ప వీవు ♦ నరనుతచరితా. 126

చ. అనుపమ మెట్టివారలకు ♦ నందదు ధర్మపథంబు ధాత్రిలో
వినుపదివేవురం దొకఁడు ♦ విశ్రుతధర్మపరాయణుండు గ
ల్గునొ కలుగండొ సందియము ♦ గోరి సనాతనధర్మ మూఁది యె
వ్వనికిని నీకుఁబోలె బుధ ♦ వత్సల యిట్లు చరింప వచ్చునే. 127

చ. నిను నొక శూద్రుఁగాఁ దలఁప ♦ నేర గుణాకర నీచరిత్రముం
గన మది నద్భుతం బొలసెఁ ♦ గావున నెయ్యది కారణంబుగా
నొనరఁగ నిట్టిజన్మమును ♦ నొందితి చెప్పుము భూతభావివ

* పోవుఁగనక - అని పాఠాంతరము.

ర్తనములయందు నీకు విది ♦ తంబులు గా నివి గల్గ వెమ్మెయిన్. 128

ధర్మవ్యాధుఁడు గౌశికునకుఁ దనపూర్వజన్మవృత్తాంతంబు చెప్పుట.

వ. అనిన వానికి ధర్మవ్యాధుం డి ట్లనియె. 129

క. జననుత నీ వెయ్యది యడి। గినఁ దెలుపుట నా కవశ్య ♦ కృత్యము గాదే
విను చెప్పెదఁ బూర్వభవం। బున నే నొకబ్రాహ్మణుండఁ ♦ బుణ్యచరితుఁడన్.

వ. వేదవేదాంగపారగుండ నై యుండుదు నాకుం బ్రియసఖుం డైనయొక్క రాజపుత్త్రుండు గలం డతనిసంగతిం జేసి ధనుర్వేదంబును నభ్యసించితి నొక్కనాఁ డమ్మహీపతి వేఁటవోయిన నేనును నతనితోడన చని వనంబునం బెక్కుమృగంబుల నేయుచుండ నం దొక్కబాణంబు దృణలతాంతరితదేహుం డైనమునివరు నొక్కరుం దాఁకిన నతండు హా యనుచుం బడియె నంత నేనును. 131

గీ. డాయఁ బోయి తీవ్ర ♦ సాయకవిద్ధుఁడై। పొరలుచున్న విప్ర ♦ వరునిఁ జూచి
తలఁకి యనునయంపుఁ ♦ బలుకులు వలికిన। గినిసి యిట్టు లనియె ♦ మునివరుండు.

గీ. బ్రాహ్మణుండ వయ్యుఁ ♦ బాపవ్రతుండ వై। శూద్రకర్మమునకుఁ ♦ జొచ్చి తీవు
గాన నిక్కముగ మృ♦గవ్యాధజన్ముండ। వగుము మీఁద ననియె♦ ననిన నేను. 133

చ. ఎఱుఁగక తప్పు సేసితి స ♦ హింపఁగదే కదు దుర్భవంబునం
బఱుపకు మయ్య నావుడుఁ గృ ♦ పన్ మునినాథుఁడు దప్ప దివ్విధం
బెఱుకుకులంబునందు జని ♦ యించియు ధర్మవు లెల్ల నిమ్ముగా
నెఱిఁగెదు తల్లిదండ్రులకు ♦ నెంతయుఁ బ్రీతి యొనర్తు భక్తితోన్. 134

వ. గురుశుశ్రూషం జేసి నీకుఁ బరమశోభనం బగు జాతిస్మరత్వంబునుం గలుగు నపరజన్మంబునం బరమబ్రాహ్మణుండ వయ్యెద వని యనుగ్రహించిన నవ్విప్రునిదేహంబునందు నాటినబాణంబు మెల్లన పెఱికి యతనిం దదీయాశ్రమంబునకుం జేర్చితి నాచేసినపుణ్యంబున నమ్మహాత్ముండు నపాయంబుఁ బొందఁడయ్యె నాకు నిట్టిజన్మంబు నొంద వలసె నని చెప్పినం గౌశికుం డి ట్లనియె. 135

గీ. జన్మ మిట్టిది చరితంబు ♦ చంద మిట్టి। దెన్నఁడును నిట్టిచోద్య మే♦నెందుఁ జూడ
నింక జన్మాంతరముదాఁక ♦ నేల యిపుడ। పుణ్యచరితుఁడవీవు వి♦ప్రుఁడవె కావె.

గీ. పాపవర్తనుండు ♦ బ్రాహ్మణుం డయ్యును। నిజముశూద్రుకంటె ♦ నీచతముఁడు
సత్యశౌచధర్మ ♦ శాలి శూద్రుం డయ్యు। నతఁడు సద్ద్విజుండ ♦ యనిరి మునులు.

క. అనయంబు నాత్మకర్మం। బున నతినీచ మగుభవముఁ ♦ బొంద వలసెనే
యని నీవు నిరంతరమును। మనమున దుఃఖింప వలదు ♦ మహితచరిత్రా. 138

చ. నిజగుణదోషకర్మముల ♦ నెట్టన మేలును గీడు వచ్చుఁ ద
త్ప్రజనితసౌఖ్యదుఃఖములఁ ♦ బ్రాజ్ఞులు దుల్యమనస్కులై మనో
రుజలును దేహజంబు లగు ♦ రోగములున్ హితధర్మకర్మభే
షజములఁ జేసి పాపుదురు ♦ సర్వము సాత్త్వికదృష్టిఁ జూచుచున్. 139

క. ప్రియములు వాయుటయును న। ప్రియములు వెసఁబొందుటయును • బెల్లుగనగుఁద
ద్ప్రియలందు మూఢమతికిహృ।దయ తాపము వాయదెపుడు • దరికొనుచుండున్.

గీ. వగతు మన్న నెవ్వారికి • వగవఁ జనదు। చిత్తమున నేమిటికి సంత • సింపరాదు
కానగతమునందును ననా • గతమునందు।వగవ రార్యులు సంతోష • వంతులగుచు.

క. వగపునఁ దేజోహీనుం। డగు నాత్మహితక్రియలకు • నక్షముఁ డగు న
వ్వగపు దొలఁగియుద్యోగము। దగఁ జేయఁగఁగలుగు నంచి • తములగుశుభముల్.

వ. కావున భూతంబులసదసత్ప్రకారంబులు గనుంగొని ధీరుండ వై యుండు మనిన నాధర్మవ్యాధుండు మహాత్మా నీ చెప్పినయంతవట్టు నిదర్శనంబులుగాఁ గొని యేను నిర్దుఃఖుండ నై భవిష్యత్కాలసద్భావంబునందు సమాహితుండ నై యుందువాఁడ ననియె నంత నాభూదేవుండు. 143

చ. అతులితపుణ్యమూర్తి వి కృ • తార్థుఁడ వెంకును నీవు ధర్మ మూ
ర్జితముగ నెప్పు డేమఱక • చేయుచు నుండుము నిత్యశోభన
స్థితి వెలుఁ గొందు మేను భవ • దీయసమాగతిఁ జేసి ధర్మసు
స్థితమతి నైతి నన్ననుమ • తింపు గుణాకర పోయి వచ్చెదన్. 144

వ. అని వానికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి వీడ్కొని చని కౌశికుండు నిజజననీజనకుల కతిభక్తి శుశ్రూష సేసి కృతార్థుం డయ్యెం బాండవోత్తమా నీయడిగిన తెఱంగునం బతివ్రతామాహాత్మ్యంబును బితృశుశ్రూషావిశేషంబును హీనవర్ణుం డయినవాఁడు ధర్మంబు సలుపునుపాయంబును జెప్పితి ననిన విని ధర్మజుండు సంతసిల్లి మఱియు మార్కండేయు నిట్లనియడిగె. 145

గీ. అగ్ని దేవుండు దొల్లి మ • హాతపంబు। సేసె నని విందు నది యేల • చేసె ననఘ
యంగిరసుఁ డేమికతమున • నగ్ని యయ్యె। నగ్ను లెన్ని భేదంబుల • నతిశయిల్లు.

—మార్కండేయుండు ధర్మజునకు నంగిరసుం డగ్నియైన తెఱంగు చెప్పుట—

వ. ఇంతయు విన వలతు ననిన నమ్మహాముని యిట్లని చెప్పె నగ్ని దేవుండు దేవతలతోడియలుకం జేసి హవ్యంబులు వహింప నొల్లక వనంబునకుం జని బహుకాలంబు ఘోరతపంబు సేయుచు నత్యంతకృశుండై యాత్మగతంబున. 147

చ. అలుక మెయిం దొడంగి విపి • నాంతరభూమికి వచ్చి యిట్లు నే
వెలుఁగక యున్న చో భువన • వృత్తము సర్వము నిల్చు నిల్చినన్
జలరుహసూతి వేఱొకనిఁ • జయ్యన నగ్నిపదంబునందుఁ దా
నిలుపక యున్నె నే నిచట • నిల్చుట పోలదు పోయెదన్ వెసన్. 148

వ. అని తలంచి తపంబు సాలించి నిజపదంబున కున్ముఖుం డయి చని చని యతం డంతకుమున్న బ్రహ్మనియోగంబునం ద్రిలోకంబులకు నగ్నియై వెలుంగు చున్నవాని నధికతపోవిజృంభితు నంగిరసుం గని భయంపడి యెప్పటియట్ల మగిడి పోవునెడ నంగిరసుం డతని పాలికిం జనుదెంచి యిట్లనియె. 149

చ. అనఘ జగత్త్రయార్చితుఁడ • వై తిమిరాపహరుండ వై తగన్
వనరుహగర్భుచేఁ బ్రథము • వహ్ని పదంబునఁ గల్పితుండ వై
తనరుదు నీవు నీ దగుప • దంబున నే నిటు లుండ నోడుదున్
ఘనముగ నీవు నీపదము • గైకొనవే యవికల్పభావనన్. 150

వ. అనిన నగ్ని దేవుం డి ట్లనియె. 151

క. విను నాకీర్తి జగంబులఁ। బొనుఁగుపడియె నీవు భువన • పూజితవృత్తిం
బనుపడితి గావఁ దగు నీ। వనలపదవి నుండ నాకు • నలవడ దింకన్. 152

వ. నీవు ప్రథమాగ్నివై యుండుము నేను ద్వితీయంబగు ప్రాజాపత్యవహ్నినై వర్తించెద ననిన నంగిరసుండు దేవా యి ట్లానతీవలదు ప్రథమాగ్నిత్వంబు నీవ కైకొని నన్ను నీకుం బ్రథమపుత్త్రుంగా నాదరింపు మనినం బావకుండు దాని కొడంబడియె నివ్విధంబున నంగిరసుం డగ్నికి నగ్రతనయుండై యగ్నిసారూప్యంబునం దేజరిల్లె నయ్యంగిరసునకు శివ యనుదానికి బృహత్కీర్తియు బృహజ్జ్యోతియు బృహద్బ్రహ్మయు బృహన్మనసుండును బృహన్మంత్రుండును బృహద్భాసుండును బృహస్పతియును నన నేడ్వురుకొడుకులు మఱియు భానుమతియు రాగయు సినీవాలియు నర్చిష్మతియు హవిష్మతియు మహిష్మతియు మహామతియు నన నేడ్వురు కూఁతుండ్రుం బుట్టిరి. 153

క. తనయుఁడు బృహస్పతికి న। త్యనఘుఁడు శంయుండు వుట్టి • యాగంబులలో
మును హవిరాజ్యమ్మును దాఁ। గొనియెడువాఁ డయ్యె నధిక • గుణయుక్తి మెయిన్.

వ. ఆశంయునకు ధర్మపత్ని యైనసత్యకు భరద్వాజుండును భరతుండును నా నిరువురుకొడుకులు వుట్టి రందు భరతునకు భారతుం డనుకొడుకును భారతి యనుకూఁతురుం బుట్టి రందు భరద్వాజునకు వీర యనుదానికి వీరుండు వుట్టె. 155

క. వానికి సరియుపునకుఁ బటు। భానుండై వుట్టె సుతుఁడు • భానుఁ డనఁగ నా
భానునకు నిశ్చ్యవనుఁ డనఁ। గా నాత్మజుఁ డుద్భవించెఁ • గేడు నుజ్జ్వలుఁడై. 156

చ. అతనికిఁ బుట్టెఁ బుత్త్రుఁడు ని • రంతర తేజుఁ డుదారకీర్తి ని
ష్కృతి యనుపేరివాఁడు విను • కిల్బిషభాజను లైనమానవుల్
సతతము నాకృశాను నతి • సత్త్వమనస్స్థితిఁ గొల్చి దోషని
ష్కృతి దగఁ గాంతు ర ట్లగుటఁ • గీర్తిత మయ్యెఁ దదాఖ్య వానికిన్. 157

క. ఘనుఁడు రుజస్కరుఁ డనఁగా। జనియించెను నాతనికి రు • జస్కరునకు న
త్యనుపమకాంతిపరుం డై। జనియించెం గ్రోధుఁ డనఁగ • జనవరతిలకా. 158

వ. ఆ క్రోధునకు రజుండు వుట్టె రజునకు స్వాహ యనుకన్యకయుం గాముం డనుకొడుకునుం బుట్టిరి కామునకు నమోఘుండు వుట్టె నమోఘునకు నుక్థుండు వుట్టె మఱియుం గాశ్యపుండును వాసిష్ఠుండును బ్రాణుండును నాంగిరసుండును 'జ్య

వసుండును ననువా రేవురు తేజస్వు లైనకొడుకులం బడయుదు మని యనేకవర్షం
బులు ఘోరతపంబు సేసి మహావ్యాహృతిస్మరణంబు సేయుచున్నంత. 159

చ. అనలముచాయ మస్తకము • నర్కనిభం బగుబాహుయుగ్మముం
గనకసముజ్జ్వలంబు లగు • కన్నులుఁ జర్మము కృష్ణవర్ణతం
దనరినజంఘలుం గలయు • దాత్తపుదేహము దేజరిల్లఁ గాఁ
దనయుఁడు పుట్టె వారలకుఁ • దద్దయు నద్భుత మందె లోకముల్. 160

వ. ఇట్లు పుట్టినయప్పావకుండు పంచజనప్రభవుండు గావునం బాంచజన్యుం డనుపే
రం బ్రసిద్ధుం డై దశసహస్రవర్షంబులు దపంబు సేసి నిజమస్తకంబున బృహద్రథంత
రు లనువారలను వదనంబున హరిని నాభియందు శివుని బలంబున నింద్రునిం
బ్రాణంబుల వాయువును బాహుయుగదంతపుటంబులందు విశ్వభూతంబుల
సృజియించెను మఱియును. 161

క. తపుఁ డనువహ్ని నిరంతర। తపోనిరూఢుఁ డయి పంచ • దశపుత్త్రుల న
త్యపరిమితఘోరతేజో। విపులాత్ములఁ గనియెఁ గపట • వృత్తినిపుణులన్. 162

వ. ఆపదియేవురం గ్రమంబున భీముండు నతిభీముండును భీమబలుండును బలుం డతి
బలుండు ననువా రొక్కమొగియును సుమిత్రుండు సుమిత్రవరుండును మిత్రజ్ఞుం
డును మిత్రవర్ధనుండును మిత్రవర్మయు ననువా రొక్కమొగియును సువీరుండు
ను బ్రవీరుండును సుకేతుండును సువర్చసుండును సురహంతయు నను వారొక్క
మొగియును గా నిట్లు మూఁడుమొత్తంబు లై యజమానులయజ్ఞఫలంబు లపహ
రించుచుండుదురు తత్ప్రశాంత్యర్థంబుగా యాగంబులందు నగ్నిచయనంబు సే
యుచుండుదురు. 163

గీ. అధిప *వివిధశ్రుతులనొప్పు•నగ్నిచయన।ముల † నుదగ్రపశ్వాఘాత•ములను విప్ర
వరుల మంత్రఘోషములను•వారు నిహతు। లై భయంపడి చేరరు•యజ్ఞభూమి.

వ. తపుం డనువాఁడు మఱియు సకలయజ్ఞభాగభుజు లైనపుత్త్రుల నేవురం గనియె నం
దగ్రజుండు. 165

సీ. వైశ్వానరుం డను • వహ్ని చాతుర్మాస్య, విధులందు భూసుర • వితతిచేతఁ
బర్జన్యసహితుఁ డై•పరమార్చనముఁ గాంచు, నధిప రెండవయాతఁ•డఖిలమునకుఁ
బ్రభువు దా నై విశ్వ•పతి యన విలసిల్లు, వినుము మూఁడవవాఁడు•విశ్వమునకు
నాత్మ యై విశ్వకుం•డన నొప్పు నాలవ, యతఁడు భూతములయా • హారవితతి
వెలయఁ బక్వము సేయుట•విశ్వభుక్కు। నాఁగఁ బెంపొందు గోపతి•నామధేయుఁ
డై సమస్తధర్మక్రియ•లందు హేతు। వై ప్రశస్తి వహించు నే • నవయతండు. 166

వ. మఱియు భానుం డనువహ్నికి సోమపుత్త్రి యైన బృహద్భాసయందు బలదుండును

---

* విహగాకృతుల- † యుదగ్రపశ్వాఘాత- అని పాఠాంతరములు.

మన్యుండును ధృతిమంతుండును నా(గయణుండును నగ్నియు సోముండును నన
నార్వురు గొడుకులును నిశయను కూఁతురుం బుట్టిరి సకలతపగఫలంబులు నిర్వ
హించుటకయి పురందరుండు మను నామధేయుం డయినకొడుకుం బడసె నమ్మనువు
భానుపుత్రిరైన నిశాకన్యకం బెండ్లియై పాంజాపత్యుండను పేరం బరఁగి పరమబ్రా
హ్మణులచేత నర్చితుం డయ్యె నివ్విధంబున ననేకవహ్నులు సకలధర్మక్రియాసాధ
కులై వెలింగిరి దక్షిణాగ్నిప్రముఖంబు లైనవహ్నులు వాయుహతిం జేసి యన్యో
న్యసంస్పృష్టంబు లయ్యెనేనియు రజస్వలాదిసంకరంబులం బొరసెనేనియు మృత
జాతకాదిసంస్పర్శనంబును బొందెనేనియుఁ బ్రాయశ్చిత్తార్థం బై యష్టాకపాలేష్టి
చేయ వలయు నని చెప్పి మార్కండేయుండు మఱియు నిట్లనియె. 167

క. అపుఁ డనువహ్నియతులిత। రూప యయినముదిత యనుత • రుణియందు జగ
ద్దీపకు నపారతేజు మ। హాపూజ్యుం గనియె నగ్ని • నద్భుతనామున్. 168

చ. అతఁడు త్రిలోకతంత్రము ని • రంతర మై చన నిర్వహించుచున్
శతమఖుఁ డాది యైనసుర • సంతతికిం బ్రియ మొప్ప హవ్యముల్
సతతము మోచి యిచ్చుచు భృ • శం బగుతద్భర మోర్వ లేక సు
వ్రతనిరతుం డధర్వుఁ డను • వానికి నిట్లను నాదరంబుతోన్. 169

వ. ఏను దుర్బలుండ నైతి నీవు దేవతలకు హవ్యంబులు మోచి యిమ్మని వానిం బం
చి తాను సముద్రంబు సొచ్చి యందు దాఁగుటయు దేవత లద్దేవముఖుం డున్న
యెడ రోయం దొడంగిన నబ్ధిచరంబు లైనమత్స్యంబులు సురలకు నగ్ని దేవుండు
జలధి నుండుటఁ జెప్పుటయుం గనలి యనలుండు మీలం జూచి జనంబులు మిమ్ము
నిర్దయులై వధియింతురు గావుత మని శాపం బిచ్చె నప్పుడు. 170

గీ. హవ్యవహానమునకు • నమరోత్తములు దన్ను। వేయివిధుల నోలసి • వేఁడుకొనిన
నెట్లు నియ్యకొనక • యెంతయు విసిగి స। మీరసఖుఁడు దనదు • మేను విడిచె. 171

వ. ఇట్లు సంత్యక్తశరీరుండై ధరాతలంబుఁ బ్రవేశించుటయు నతనిచేత విడువంబడిన దే
హంబువలనం బూయంబున గంధకంబు నస్థుల దేవదారువును శ్లేష్మంబున స్ఫటి
కంబును బిత్తంబున మరకతంబును వాతంబునఁ గృష్ణశిలయుఁ జర్మంబున నభ్ర
కంబును స్నాయుసంచయంబునం బ్రవాళంబునుం బుట్టె నతండు భూగర్భసంస్థి
తుం డై ఘోరతపంబు సేయుచున్నంత భృగ్వంగిరఃప్రముఖు లయినమహామును
లు నిజతపోబలంబున నతనికి నాప్యాయనంబు సేయుటయుఁ దేజస్వి యై ధరణి
వెలువడి వచ్చి యమ్మహాత్ముం డమ్మహామునులం జూచి తదీయ తేజంబు దనకు దు
స్సహం బగుటయు భయంపడి క్రమ్మఱ నంబుధిం జొచ్చి యడంగిన. 172

క. విను జననాయక సంయమి। జనములు వహ్నిపని యంతఁ • జాలించి ప్రియం
బున నంచితవిధిసంగ్రహ। మునకై పూజించి రధిక • పుణ్యు నధర్వున్. 173

వ. అయ్యధర్వాగ్ని తేజంబును నమ్మును లతనికిం జేయుబహుమానంబునుం దన్ముఖం

బున నమరులు దృప్తులగు చునికియుం జూచి సహింపక పావకుండు సకలభూతంబు
లుఁ జూచు చుండ నంబుధి వెలువడి వచ్చి నిఖిలలోకహితార్థంబుగా నెప్పటియట్ల
హవ్యవహనత్వంబు నంగీకరించె నిట్లనేకశాఖంబులయినయగ్ని వంశంబులు ప్రశం
సాభాజనంబు లయ్యె నగ్ను లెందఱైనను దదాత్మకం బైన తేజం బొక్కటియ య
ని చెప్పిన విని సంతసిల్లి యమ్మహామునికి ధర్మతనయుం డి ట్లనియె. 174

క. మునినాథ మహాసేనుం। డనలునకుం గృత్తికలకు • హరునకు సుతుఁ డై
ననిమిత్త మెట్టి తెఱఁగో। విన వలతుం జెప్పవే స • విస్తరభణితిన్. 175

వ. అనిన మార్కండేయుం డతనికిట్లనిచెప్పెఁ దొల్లి దైత్యులతోడ రణంబు సేసి యో
టువడి దేవగణసహితుండై దేవేంద్రుండు దొలంగిపోయి దానవుల నోర్వ నోపు
నట్టిమహాసత్త్వుం డగుసేనాపతి నెందుఁ బడయుదునొకో యని యొక్కనాఁడు
మానసం బను శైలంబునకుం జని యం దొక్కయెడ నొక్కరుండ కార్యచింతాప
రుం డై యున్న యెడ. 176

గీ. ఒక్కదనుజాధముండు మొఱ•ఱో యనంగ। నన్నుఁ జెఱగొని పోయెడు•నన్నులార
యెవ్వ రిట విడిపింపరే • యింతవట్టు। పుణ్యమునఁ బోవరయ్య కా•రుణ్యబుద్ధి.

వ. అని యిట్లు సువ్యక్తం బైనవనితావిలాపంబు వీతెంచినం బురందరుండు నిజాంత
రంగంబు గరుణాతరంగితం బగుటయు నోడకోడ కిదె యేను వచ్చితి ననుచు నద్ది
క్కునకు నడచి ముందట నతిభయంకరాకారుం బటుగదాహస్తు నప్రచలితవిద్యు
ల్లతామూర్తి యైనదాని నొక్కకన్నియుం గొని గగనతలంబునం బఱచువానిం
బ్రబలవలాహకవినీలదేహు నతిరౌద్రాకారు మహాశౌర్యవంతుం గేశి యనుపే
రుగలదానవుం గని సరభసుం డై. 178

—••◆ ఇంద్రుండు కేశి యనురాక్షసునిఁ బాఱఁ దోలుట. ◆••—

ఉ. ఓరిదురాత్మ యీయబల • నోడక యేటికిఁ బట్టినాఁడ వం
భోరుహనేత్ర విడ్వు మెటఁ • బోయినఁ బ్రాణము గొందు నింక వి
స్ఫారమహీధరప్రకర • భంగవిహారధురీణ ముగ్రదై
త్యారుణశోణితార్ద్రకులి • శాస్త్రము సుమ్మిదె యంచు డాసినన్. 179

మత్తకోకిలము. ఘోరవిక్రముఁ డైన కేశియుఁ • గ్రోధఘూర్ణితచిత్తుఁ డై
ధీరుఁ డుక్కున నిల్చి యగ్గద• దీర్చి వాసవు వైచె న
వ్వీరుఁడున్ గద చూర్ణితంబుగ • వ్రేసె నాసురభంగిఁ బొం
గారి దారుణవజ్రపాతర • యంబునన్ బటుహస్తుఁ డై. 180

గీ. అసుర వీఁక నొకమ • హాచలశృంగంబు। పెఱికి వైచె నమర • విభునిమీఁద
గోత్రవైరి ఘోర•కులిశాభిహతి వ్రయ్య। నడిచె దానిఁ జదల•నదరు లెగయ. 181

వ. ఇట్లు దనసాధనంబులు విఫలంబు లైనం దలంకి దానవుం డక్కన్నియ దిగవిడిచి ప
ఱచిన నింద్రుండు దానిం జేరం జని నీ వెవ్వరిదాన వీరక్కసుచేత నెట్లు పట్టువడితి నిన

నది యతని కిట్లనియె నయ్యా యేనరిష్టనేమి యనుప్రజాపతికూఁతుర దేవసేనయ
నుదాన దైత్యసేనచెలియల నేనును మాయప్పయుం గేళీకౌతుకంబునఁ దండ్రియ
నుమతంబు వడసి సఖీజనసహితంబుగా వెడలి యిమ్మానసనగంబు సానుదేశంబు
లం గ్రుమ్మరు చుండం గేశినామధేయుం డైన యీయసురాధముండు. 183

క. పలుమాఱు వచ్చి తనదు। ర్విలసితములు చూపు మాకు ♦ వేడుకతోఁడం
బలుకును మేలమునఁ జెనకఁ। దలఁచుఁ గదియు మదనకదన♦దళితహృదయుఁ డై.

గీ. వానిచేష్ట లన్నియు దైత్య♦సేన కభిమ। తంబులయ్యెను నాకు నెం♦తయునుదుస్స
హంబులైయుండువినవెయ♦య్యబ్జవదనఁ।గోరిదానవుఁడెలయించి♦కొనుచుఁజనియె.

గీ. అంతఁ బోవక వచ్చి న♦న్నింత చేసె। నద్దురాత్ముఁడు నాకు మీ♦దైన కరుణఁ
దొడరిదుఃఖసాగరమునఁ♦బడుటదప్పె।ననిన నింద్రుఁ డిట్లనియె న♦య్యతివఁ జూచి.

క. విను దక్షతనూజలు మా। జననియు మీతల్లియును ని♦జంబుగ మాకీ
వనుజాతవు వనజానన। యొనరంగా వేఁడు నీకు ♦ నొకవర మిత్తున్. 186

వ. అనిన దేవసేన దేవేంద్రున కిట్లనియె. 187

గీ. అనఘ మాతండ్రియొక్క నా♦ఁడతిముదమున।నన్ను నుపలాలనము సేసి♦నాతినీవు
ప్రథితపౌరుషధనుఁ డగు ♦భర్తఁబడయు। దనియె నట్టివానిననాకు♦నరయవలయు.

చ. అనిమిషదానవేంద్రులకు ♦ నైన నజేయుఁడు నుగ్రవైరిభం
జనుఁడుఁ ద్రిలోకరక్షణప♦రంపరుఁడున్ భవదిష్టమిత్రుఁడున్
ఘనగుణకీర్తనుండు నగు ♦ కాంతునిఁ గోరెద నామనోరథం
బు నెరయ సంఘటించి సుర♦పుంగవ నన్నుఁ గృతార్థఁ జేయవే. 189

వ. అనిన నింద్రుండు దీనికిం బతి యెవ్వం డగునొకో యని కొండొక విచారించునెడ
నమ్ముహూర్తంబు రౌద్రనామకం బయి సోమసూర్యసంగమకారణం బయిన య
మావాస్యాముఖం బై యుండం బూర్వసంధ్యారాగ రక్తాంబుద ప్రతిబింబపటల
పాటలితోదకం బైనజలనిధిసమీపంబున నమరాసుర సమరసంకులంబుగా నరుణ
కిరణుం డుదయించు చుండఁ దత్కాలంబున భృగ్వంగిరఃప్రముఖు లైనమునులు వే
ల్చు హవ్యంబులు మోచికొని హవ్యవహనుండు సూర్యమండలంబుఁ బ్రవేశించు
చుండం గనుంగొని యిది సూర్యసోమాగ్ని సమాగమం బయినరౌద్రనామకము
హూర్తంబు గావున సూర్యసోమాగ్ని తేజంబున జనియించినవాఁడు దీనికిఁ బ్రియుం
డు గావలయు నని మనంబున నిశ్చయించి యతం డాక్షణంబ. 190

క. బాలికఁ దోడ్కొని యబ్జజు। పాలికిఁ జని మ్రొక్కి త్రిదశ ♦ పాలుఁడు దేవా
యీలలనకుఁ దగువరునిఁ గృ। పాలుఁడ వై యొసఁగు మనినఁ♦బద్మజుఁ డనియెన్.

ఉ. దీపితవిక్రమాస్పదుఁడు ♦ దీనికి వల్లభుఁ డయ్యెడుం ద్రిలో
కీపరిరక్షణక్షముఁడు ♦ కీర్తితమూర్తి యొకండు వాఁడె నీ
యాపద వెల్లఁ బాపుటకు ♦ నై ధృతిఁ బూను నశేషదేవసే

నాపతిభావమున్ విబుధ • నాయక శీఘ్రము తథ్య మింతయున్. 192

వ. అనినం బ్రీతుం డై పితామహుం వీడ్కొని యిందు్రిండు సనియెఁ దదనంతరంబ వసిష్ఠప్రముఖు లైనసప్తమహామును లమావాస్యాహోమంబు సేయ సమకట్టిన నమరు లందఱు నందు హవిర్భాగంబులు గొనుటకు నాసన్ను లగుటయు. 193

క. ఆహవనీయముఖంబున। నాహూతుం డై హుతాశుఁ • డమ్మును లిడఁగా
నాహుతులం గొని సురసం। దోహమునకు వరుస నొసఁగ•దొడఁగెం బ్రీతిన్. 194

సీ. ఆసమయంబున • నమ్మునీందు్రిలభార్య, లందఱు నుస్నాన • మాచరించి
రమణీయమాల్యాంబ • రవిభూషణాద్యలం, కారంబు లొనరించి• గారవమునఁ
జనుదెంచి పతులకు • సమ్మతిం బరిచర్య, సేయుచు మెలఁగంగ • వాయుసఖుఁడు
మెలఁతలవాలిక•మెఱుఁగుఁగన్నులయొప్పు, తెలినవ్వు మొగముల • విలసనంబు
నడబెడంగులు నన్ను వ•నడుములందు। వెలయువళులభావంబులు•వలుఁదచన్నుఁ
గవలనిక్కును నేర్పడఁ •గని కరంగి। మదనమార్గణవిదళిత • హృదయుఁ డయ్యె.

వ. ఇట్లు వికలేంద్రియుం డై వైశ్వానరుండు మునిపత్నులయందుఁ దగిలిన డెందంబు మగిడింప నేరక వారలం గదియ నప్పళించి గార్హపత్యకుండంబునం దావేశించి.

చ. అతివలు దన్నుఁ జేరుటకు • నాసపడుం బొరిఁ జేరుచోట నా
యతవిలసచ్ఛిఖాగ్రముల • నల్లన వారల నంటుఁ గౌతుకం
బతిశయ మై తదంగలత • లాదటఁ గౌఁగిటఁ జేర్పఁ గోరుఁ గం
పితధృతి యై కలంగఁబడు • బెల్లగురాగరసంబు ముంపఁగాన్. 197

వ. అంత నమ్మునీందు్రిలహోమవిధి సమాప్తం బగుటయు జాతవేదుండు మదనవేదనాభరంబు సహింప నేరక నిర్జనం బయినవనంబునకుం జని మునిపత్నీసమాగమంబు దుర్లభంబుగా వగచి వెగడంది దేహంబు నదీతీరంబున దిగవిడువ సమకట్టినం దదీయవల్లభ యైనస్వాహాదేవి దత్ప్రకారం బంతయు నెఱింగి యతనికిం బ్రియంబు సేయునది యై సమస్తమునులలో నంగిరసుభార్య శివ యనుదానిరూపంబు గైకొని చని యేకతంబ యున్నహుతాశనుం గనుంగొని యిట్లనియె. 198

గీ. అంగిరసుభార్య నే శివ • యనెడుదాన। ననఘ నాథును నాతోడి • యంగనలకు
ననుదినంబును నతిమనో•హరవిలాసు। మైననీమూర్తిపైఁ గోర్కి•యడరియుండు.

ఉ. నీమదిచంద మిట్టి దని • నిక్కము మెఱుంగక యే మజస్రముం
గామశరాహతిం గలఁగి • కాఱియ పొందుదు మాత్మలందు నీ
కామము మాదెసం గలిమి • కౌతుకచేష్టల యందెఱింగి యు
ద్దామమనోరథప్రచలి • తస్థితి నందఱముం గ్రమంబునన్. 200

చ. నినుఁ గవియం దలంచి యిట • నెమ్మి మెయిం జనుదెంచినార మిం
పునఁ జెలు లెల్లఁ దొల్త ననుఁ • బొమ్మని పంచిన వచ్చితిన్ మనం
బనవరతాధురాగముగ • నంగజలీల భజింపు మింక నొం

డని యెడ సేసితేని కుసు • మాస్త్రుఁడు సైఁపఁడు నన్నుఁ బావకా. 201

వ. అనిన సంతసిల్లి యగ్ని దేవుండు దానిం గైకొనియె నదియును నతని నభిమతభో
గంబులం బ్రీతునిం జేసి తదీయ రేతోబిందువు ధరియించి యచ్చోటు వాసి యా
క్షణంబ గరుడియై గగనంబునకు నెగసి యతిత్వరితగమనంబున శ్వేతపర్వతంబు
నకుం జని యం దొక్క శరవణసంవృతం బైనకాంచన *కుంభంబునందు నిజభర్త
శుక్లంబు సంగ్రహించి మఱియును. 202

క. మునిపత్నులరూపులు గై। కొని వరుసన్ వచ్చి పువ్వు • కోమలి ప్రియుఁ బ్రీ
తునిఁ జేయుచు రేతస్కం। దన మొనరించుచును వచ్చెఁ • †దత్కలశమునన్.

గీ. విను పతివ్రతాతిలక మై • వెలయునట్టి యయ్యరుంధతిరూపంబు • నలవరింప
నెట్లు నేరదుగాని య•య్యింతి యున్న।యువిదలార్వురరూపంబు•లొనరఁ దాల్చె.

వ. ఇవ్విధంబున నాఱుమాఱులు ప్రస్కందితం బైన యగ్ని తేజంబువలన. 205

కుమారస్వామియవతారము.

క. ఆదిత్యనిభుఁడు విపుల। ద్వాదశ బాహుండు షడ్వ • దనుఁ డఖిలదిశా
రోదోంతరంబు వెలుఁగ మ। హోదారుం డొకకుమారుఁ • డుదయం బయ్యెన్.

వ. ఇట్లు శుక్లపక్షంబునం బాడ్యమియందు వీర్యనిషేకంబును విదియయందు గర్భ
వ్యక్తియుఁ దదియయందు శరీరమాత్రావిర్భావంబునుం జతుర్థియందు సకలావ
యవసంపూర్తతయు నై యుదయించినకుమారుండు పంచమియందు సముత్థితా
కారుండై పేర్చి త్రిపురదహనసాధనం బైనహరుకార్ముకం బమ్మహీధరంబునందు
నిక్షిప్తం బై యున్న దానిం బుచ్చికొని గుణధ్వని చేసిన నమ్మహాధ్వని విని కలుషిం
చి యైరావతసుప్రతీకంబు లనుదిగ్గజంబు లయ్యగ్నిభవుమీఁదం జఱతెంచిన నమ్మ
హాభుజుం డా రెంటినిం బెనఁచి పట్టి రెండుచేతుల ధరియించి తనసహజం బైనశక్తి
యొక్క కేలం గ్రీడార్థకలితం బైనకుక్కుటం బొక్క కేలను బరిపూర్యమాణనినదం
బైనశంఖంబు గరద్వయంబునం దాల్చి హస్తయుగళంబున గగనంబు వ్రేయుచుం
బాణియుగ్మంబు వక్త్రంబున నిడికొని బాలోచితంబు లైనయంగుళీచర్వణంబు
లు పొరిఁబొరి నొనరించుచు నిశితసాయకంబునం గ్రౌంచపర్వతవిభేదనంబు సే
సి పటుశక్తిపాతంబున శ్వేతశైలశృంగభంగంబు గావించి చెలంగి యాఱుముఖం
బుల నొక్క పెట్ట యార్చినం బ్రళయభైరవారావభీషణం బైన తదాఘోషంబున.

మ. కులశైలంబులు గ్రక్కునం గదలె ది • క్కుల్ వ్రయ్యలయ్యెన్ మహీ
వలయం బంతయు దిర్దిరం దిరిగె దే • వవ్రాతముల్ సాధ్వసా
కులతం బొందెఁ బయోధు లన్నియును సం • క్షోభించె సప్తాశ్వస
ప్తులు బిట్టుల్కి రథంబు నల్దెసలకుం • బో నీడ్చె నుద్భ్రాంతి మై. 208

* కుండంబు- † దత్కుండమునన్- అని పాఠాంతరములు.

క. అట్టిమహోత్పాతంబులు। పుట్టినఁ గని మునులు లోక • ములకు శుభముగా
నెట్టన శాంతికవిధు ల। ప్పట్టున నొనరించి రాత్మ • భావనపరు లై. 209

వ. ఆసమయంబునం జైత్రరథవననివాసు లైనజను లందఱుం గూడి యంగిరఃప్రముఖ మునీంద్రులభార్యలకు నగ్ని దేవువలనం బుట్టినబాలుండు లోకంబులకు నిట్టి యనర్థంబు సేయం దొడంగె నని యాక్రోశించిన నయ్యపవాదంబునకు రోసి యాసప్తమునులలోన వసిష్ఠుండు దక్కఁ దక్కినయార్వురుఁ దమవనితలం బరిత్యజించిరి మఱియును గొందఱు జనులు వీ రేమి చేయుదు రిన్నిపోకలం బోయినది వహ్నిభార్యయ కాక యని పలుకం జొచ్చి రంత నమ్మహామునులపాలికిఁ బావకాంగన చనుదెంచి యి ట్లనియె. 210

క. వినుఁ డేను వహ్నివలనం। గనినకుమారుండు వాఁడు • కడు నిజ మిది మీ
వనితలకుం బని గా దిట్టు। చను నే కులసతుల విడువ • సత్పురుషులకున్. 211

వ. అని యెంత చెప్పిన వా రొడంబడ రైరి తదనంతరంబ విశ్వామిత్రుండు కుమారు కడ కరిగి యద్దేవు శరణంబు సొచ్చి వివిధవాక్యంబులం బ్రస్తుతించి తదాదేశంబున నతనికి జాతకర్మాదివిధు లొనరించిన నదియంతయు నెఱింగి యమరు లెల్ల నమరేంద్రుం గానం జని యి ట్లనిరి. 212

ఉ. దారుణశౌర్యధుర్యుఁ డతి • దర్పితచిత్తుఁడు వహ్నిసూనుఁ డ
వ్వీరుఁడు నిన్నుఁ గైకొనక • వీఁక మెయిం జనుదెంచు నిద్ధ దు
ర్వారత నీపదంబు గొను • వాంఛ నవశ్యముఁ గాన నింతలో
నీరస మెత్తి వాని వధి • యింపుము చెచ్చెర విక్రమోన్నతిన్. 213

వ. అ ట్లయిన నీకు నింద్రత్వంబు శాశ్వతం బగు నేమును బ్రదుకుదుము లోకంబు లవ్యాకులంబు లగు ననినం బురందరుం డప్పుడసప్తమాతృకలం బిలిచి మీరు చని వహ్నిసంభవుం డైనకుమారు వధియించి నాకుఁ బ్రియంబు సేయుం డని పంచినం బూని వారు ఘోరంబుగా నతనిపై నడరి తదీయ తేజోవిశేషంబునకు భయం బంది యతని శరణంబు సొచ్చి యేము లోకమాతలము మాయందు నీవు మాతృభావంబు సేయ నర్హుండ వనినం గుమారుండు వారినభినందించి చేకొనియె నంతనగ్నియు నిజపుత్రుపాలికివచ్చి యతనిచేతం బూజితుండయితదీయరక్షాపరత్వంబున నిలిచె మాతృగణంబుక్రోధంబునం బుట్టినయది లోహితాస్య యనుభామిని కుమారునకు దాది యై యుపలాలనంబు సేయుచుండె నఖిలభూతగణంబులుం బఱతెంచి క్రౌంచారిం బరివేష్టించె నది యంతయు విని కలుషించి. 214

—••—ఇంద్రుఁడు కుమారస్వామిపై నెత్తి వచ్చుట—••—

ఉ. స్కందునిమీఁద నెత్తి కడు • గర్వితుఁ డై చనుదెంచె నుద్భట
స్యందనసామజాశ్వభట • సంకులసైన్యసమగ్ర దేవతా

బృందసమేతుఁ డై భువన ♦ భీకరసంగరకాంతు నింద్రుఁ డ
స్పందితశౌర్యుఁ *డగ్నికణ ♦ పాతభయంకరవజ్రహస్తుఁ డై. 215

వ. అంత. 216

తరలము. తరళదీధితిపుంజరంజిత ♦ దారుణాయుధపాణు లై
తెరలఁ దోఁచి దివౌకసుల్ పఱ ♦ తెంచి యార్చుచుఁ దాఁకి రా
శరవణోద్భవు నాతఁడుం దగ ♦ సంభ్రమస్ఫుటరోషవి
స్ఫురితనిష్ఠురహాసజృంభణ ♦ మున్ వహించెను జెచ్చెరన్. 217

గీ. అతనిముఖగహ్వరంబుల ♦ నద్భుతముగ। నుగ్రదహనశిఖావళు ♦ లుద్భవించి
వేల్పుమూఁకలనరికట్టి ♦ వేల్వఁదోడఁగ। నంతనెంతయుసంభ్రాంతు ♦ లగుచుసురలు.

క. నీకింకరులము మమ్ముం। జేకొని కృపఁ గావు మనుచు ♦ శిఖినందను న
స్తోకబలు శరణు వేఁడినఁ। జేకొని †దాహభయ ముడుగఁ ♦ జేసె నతండున్. 219

వ. ఇట్లు దేవతలు గుమారు నాశ్రయించినం జూచి బలసూదనుండు క్రోధఘూర్ణిత
హృదయుం డై యతనిమీఁద వజ్రంబు వైచిన నది తదీయదక్షిణపార్శ్వంబుఁ దాఁకి
న నందొక్కపురుషుండు కాంచనవర్ణుండును శక్తిధరుండును మేషవదనుండును నై
విశాఖుం డను పేరం బ్రభవించె మఱియునుం గన్యాకుమారగణంబు లనేకంబులు
పుట్టె నది యెల్లనుం గని జనితభయుం డై హరిహయుం డగ్నిసంభవు నభయం బ
ని కొలిచె నంత నమరులు సంతసిల్లి సింహనాదంబులు సెలంగ షణ్ముఖశతమఖు
లం బరివేష్టించి రని చెప్పి మార్కండేయుండు మఱియు ని ట్లనియె. 220

సీ. అయ్యగ్నిసంభవు ♦ నాయతోన్నతబాహు, నాముక్తకవచుఁ దే ♦ జోమయాత్ము
నాలోహితాంబరు ♦ హారికుండలకర్ణుఁ, గనకరత్నోజ్జ్వల ♦ ఘనకిరీటు
సంపూర్ణయౌవను ♦ సర్వలక్షణయుక్తుఁ, గని యనురాగిల్లి ♦ కమలనిలయ
సాకార యై వచ్చి ♦ సకలంబు చూడంగ, సితపద్మహస్త యై ♦ యతనిఁ బొందె
శ్రీసమేతుఁ డై వి ♦ శేషకాంతిస్ఫూర్తి। నొలసి పూర్ణచంద్రు ♦ చెలువు దాల్చి
యున్నవానిఁ జూచి ♦ రుత్ఫుల్లలోచన। కుముదు లగుచు మునులు ♦ నమరవరులు.

వ. అంత షష్ఠదివసంబు సంప్రాప్తం బయ్యె నందు మహామును లందఱు మహాసేను
నతిభక్తిం బూజించి కృతాంజలు లై యి ట్లనిరి. 222

ఉ. పుట్టిన యాఱునాళ్లకును ♦ బొంపిరివోయి జగంబు లన్నియున్
దట్టుఁడ వై జయించితి ము ♦ దంబున నీదు మహత్త్వ మెంతయుం
జిట్టలు గావె యిట్టి యవి ♦ చేయుఁడ వింద్రపదంబు నీక కాఁ
బట్టము గట్టి యేలుము కృ ♦ పన్ మము నెల్లను వహ్నిసంభవా. 223

వ. అనినం గ్రొంచారి వారలం జూచి యింద్రపదవి నుండువారి కెయ్యది కరణీయం
బని యడుగుటయు వా రిట్లనిరి. 224

---

* డగ్గి యతిశౌర- † తద్దాహముడుగ- అని పాఠాంతరములు.

మ. బలముం దేజము మించ లోకము గృపం ♦ బాలించు టర్కేందుభూ
జల తేజఃపవనాంబరంబులకు న ♦ స్థైర్యంబు గా కుండ ని
శ్చలశక్తిస్థితి యూఁగి శిష్టజనర ♦ క్షాదుష్టశిక్షాసమా
కలనం బింద్రపదస్థుఁ డౌనతనికిం ♦ గర్తవ్యముల్ షణ్ముఖా. 225

చ. అనునెడ నింద్రుఁ డి ట్లనియె ♦ న ట్లయినం గడు లెస్స దేవ నీ
వనిమిషనాయకత్వమున ♦ యం దభిషిక్తుఁడ వై ముదంబుతో
ననుఁ బనిగొమ్ము నీదుకరు ♦ ణన్ దొసఁ గెల్లను దీఱి యుండెదన్
ఘనతరశౌర్యసారుఁడవు ♦ గావున నర్హుఁడ వింద్రలక్ష్మికిన్. 226

వ. ఏను దేవేంద్రపదవి నుండ నోపుదు నెట్లనిన భవదీయ తేజోవిశేషంబులు సూచి వి
స్మయం బంది కొందఱు నీకు నింద్రపదవియందు వేడ్క పుట్టునట్లుగా నే మేనియుం
జెప్పి నావలనం గొఱగామి కల్పించి నీకును నాకును భేదంబు సేయం జూతురు దా
నం జేసి నీవు కుపితుండ వై నా యెడం గృప దప్పిన నెవ్వారికి వారింప నలవిగాదు
లోకభయంకరం బైన విగ్రహంబు ప్రవర్తిల్లుఁ గావున నవశ్యంబును దివిజరాజ్యం
బు నీక యొప్పించితి మ మ్మెల్ల నేలికొ మ్మనినం గుమారుండు నవ్వుచు ని ట్లనియె.

ఉ. అట్టిది యేల పుట్టు నమ ♦ రాధిప నీవు జగత్ప్రభుండ వై
యిట్టుల మైన తేజము వ ♦ హించి సుఖంబున నుండు మేను నీ
చుట్టమ నై భుజాబలము ♦ సొంపున నీకెలసంబు దీర్చెదం
జట్టన నన్నుఁ బంపుము భృ ♦ శంబుగ నెయ్యది కార్య మిత్తఱిన్. 223

చ. అనవుడు సంతసిల్లి యతఁ ♦ డాతని కి ట్లను నట్టు లైన నీ
పనుపున నేను సత్యహిత ♦ భాషణ యింద్రపదంబునందు ని
ల్చి నెగడువాఁడ నైతి సుర ♦ సేనల కెల్లను నాయకుండ వై
ఘనభుజ నీవు సత్కృప జ ♦ గద్భయమోచన మాచరింపవే. 229

వ. అనిన మరుత్పతికిం గుమారుం డి ట్లనియె. 230

ఉ. నీకుఁ బ్రియంబుగా భవద ♦ నీకినికిం బతి నయ్యెదన్ భుజో
త్సేకపటు * ప్రభావము ల ♦ జేయము లై పెనుపొందఁ బేర్చి ఘో
రాకృతు లైనవీరిపుల ♦ నందఱఁ దున్మెద సర్వలోకర
క్షాకరణైకవృత్తి నవి ♦ కల్పుఁడ నయ్యెదఁ గట్టు పట్టమున్. 231

వ. అనిన నతిప్రీతుం డగుచుఁ బురుహూతుండు సకలసుర మునిగణసమేతుండయి తత్క్ష
ణంబ కుమారునకు నఖిల దేవసేనాధిపత్యంబునం దభిషేకంబొనరించె మునివరుల
జయజయశబ్దంబులు నమరులసింహనాదంబులుం గిన్నరగంధర్వగానంబులు మం
గళతూర్యరావంబులు నప్సరోనర్తనంబులుఁ గల్పతరుకుసుమవర్షంబులు సమకాల
ప్రవృత్తంబు లయ్యెం బరార్థ్యభూషణమణిప్రభాలంకృతుం డైనకుమారుమౌళి

* ప్రతాప- అని పాఠాంతరము.

భాగంబున నుజ్జ్వలం బైనధవళాతపత్రంబు సురగిరిశిఖరోపరిగతం బగుశరచ్చంద్రబింబంబు ననుకరించుచుండె నట్టియెడ. 232

—ఈశ్వరుండు గుమారస్వామియొద్దకు వచ్చుట—

శా. నానాసిద్ధగణంబు గొల్వఁ బరమా ♦ నందంబుతోఁ జంద్రరే
ఖానద్ధాంచితమౌళి భూరిభుజగా ♦ కల్పోజ్జ్వలాకారుఁ డీ
శానుం డానతశంకరుండు గిరిజా ♦ సంయుక్తుఁ డై వచ్చెఁ ద
త్సేనానిం బ్రియసూను షణ్ముఖుని వీ ♦ క్షింపంగఁ బ్రేమంబుతోన్. 233

వ. ఇట్లు వచ్చి మహాదేవుండు మహాసేనుం గౌఁగిలించుకొని యతనికి విశ్వకర్మనిర్మితంబును హేమమయంబును నయినపుష్పమాలిక యొసంగె నని చెప్పి మార్కండేయుండు పాండవేయున కిట్లనియె వినుము రుద్రుండు మున్ను నిజవీర్యంబు వహ్నియందు సంగ్రహించినఁ దత్తేజోవిశేషంబునం జేసి పావకుండు గుమారు నుత్పాదించె నదియునుం గాక యగ్ని రుద్రుం డని వేదవిదు లైనవిప్రులచేత వినంబడు నట్లగుటం గుమారుండు వహ్నిసంభవుండును రుద్రసూనుండును నని చెప్పంబడియె నగ్నిభామిని కృత్తికాఖ్య లైనమునిపత్ను లార్వురరూపంబులు గైకొని ప్రియసమాగమంబు సలిపి శ్వేతపర్వతంబున రేతస్కందంబు సేయుటం బ్రభవించినవాఁడు గావునఁ గార్తికేయస్కందనామంబులం బరఁగె నని చెప్పి యిట్లనియె. 234

గీ. అప్పు డింద్రుండు మున్ను దా ♦ నబ్జభవుని। యోగమున సురక్షితముగ ♦ నునిచినట్టి
దేవసేనను గన్యకా ♦ తిలకమునకు। జెలువముగ నలంకారంబు ♦ సేయఁ బనిచి.

వ. సముచితప్రకారంబున నచ్చటికి రావించి కుమారుం జూచి యిక్కన్నియ భవదర్థంబుగాఁ బరమేష్ఠిచేత సృజియింపం బడియెఁ గావున దీనిం బరిగ్రహింపు మనిన నప్పార్వతీనందనుండు మందస్మితసుందరవదనారవిందుం డయి యనుహూర్తంబునందు.

ఉ. మానితవిప్రమోజ్జ్వలుఁడు ♦ మంగళతూర్యనినాద మొప్పఁ దే
జోనిధి వహ్నిసాక్షిగ వి ♦ శుద్ధవిధిజ్ఞుఁడు దేవమంత్రి మం
త్రానుగమం బొనర్పఁగఁ బ్రి ♦ యం బలరార వరించెఁ జారుప
ద్మానన దేవసేనఁ గరి ♦ యానఁ గరగ్రహణప్రయుక్తితోన్. 237

గీ. గుహుఁడు దేవసేనఁ ♦ గోరి పెండ్లి యైన। యాదినంబు షష్ఠి ♦ యగుటఁ జేసి
యర్చనీయ మయ్యె ♦ నాదివసంబు లో। కముల కెల్లఁ గరము ♦ గౌరవమున.

క. ఏదినమునందు షణ్ముఖు। శ్రీదేవి వరించెఁ గమల ♦ చిహ్నితకర యై
యాదివసము పంచమి లో। కాదరణీయ మయి లక్ష్మి ♦ కాస్పద మయ్యెన్. 239

వ. ఇట్లు విహితమంగళాచారుం డైనకుమారునపాలికిం జనుదెంచి నిజభర్తలచేతం బరిత్యక్త లైనమునిభార్య లార్వురు నధికదైన్యవివర్ణవదన లై యిట్లనిరి. 240

చ. కనుకనిఁ గూడి దుర్జనులు ♦ గానక చూడక యేము హవ్యవా
హనునకు నిన్నుఁ గంటి మని ♦ యాడినవిందరు నోడి మమ్ముఁ జ

య్యనఁ బతు లుజ్జగించిరి ప్రి • యంబున నిం కిట నీవు మాకు నం
దనుఁడవు మమ్ముఁ బ్రోవ విహి • తంబు గుమారక నీ కవశ్యమున్. 241

గీ. పుణ్యలోకంబులకుఁ బాసి•పొక్కుచున్న। మమ్ముఁ జేకొని కరుణాస•మగ్రబుద్ధిఁ
బుణ్యగతియందు నిల్పుము•పుత్రభావ। దృష్టి వెలయు మాయలమట•దీర్పవయ్య.

క. అనినఁ గుమారుఁడు వినయం। బున ని ట్లను నేను మీకుఁ • బుత్రుఁడ మీరల్
ననుఁ గన్న తల్లులరు వినుఁ। డనుమానం బేల మీప్రి•యముం బొనరింతున్. 243

సీ. అనుచుఁ జేరువ నున్న • యనిమిషపతిఁ జూచి, వీరికిఁ దగుపదం • బారయంగ
వలయు నావుడు బల • వైరి యి ట్లనుఁ జంద్ర, సతు లైనయాదక్ష • సుతలలోన
రోహిణిపొరువున • రుచి నొప్పునభిజిత్తు, నా నొక్కచుక్క దాఁ•బూని యిప్పు
డందఱికంటెను • త్యంతవల్లభ నేన, యగుదుఁ జందున కని • వగచి యర్థిఁ
దపము సేయ నరిగెఁ • దత్పదం బది రిత్త। యున్నయదియు వీరి•నునుపు మచట
ననిన వారిఁ బ్రీతి • నతఁడు వీడ్కొలిపినఁ। గడఁగి వారు చనిరి • గగనమునకు.

వ. నాఁటంగోలెఁ గృత్తిక లార్వురు నగ్నిదైవత్యం బగునక్షత్రం బై దివంబున వెలిం
గిరి తదనంతరంబ స్వాహాదేవి యేతెంచి కుమారుం గని నీవు మత్పుత్రుండవు
నిత్యంబును నేను నీపాల వసియింప వలతు ననినం బ్రీతుం డై యాతం డట్లకాక నీ
వు మత్సమీపంబున నుండి నేనును నీకోడలుం గొనియాడం బ్రియంబు నొందు
మనియె నప్పుడు కుమారమాతృకలు హవిషయుఁ గాళియుఁ గౌశికయు నుద్ధత
యు శారికయు నార్యయు వైధాత్రియు ననువార లేడ్వురుం గుమారుముందట
నిలిచి యి ట్లనిరి. 245

ఉ. మమ్ము జగత్త్రియంబునకు • మాతలఁగా నొనరింపు మిద్ధము
న్నిమ్ముల నొప్పమాతృకల • కెక్కుడు గావుత మేము సర్వలో
కమ్ములుఁ దొంటిమాతృకలఁ • గైకొన కుండుటయుం బ్రియంబులో
మ మ్మనిశంబుఁ గొల్చుటయు • మాకు వరంబుగ నిమ్ము షణ్ముఖా. 246

గీ. అనిన నగుచు నాతఁ • డ ట్లేలవారల। పేర్మి మాన్పఁ దగవె • ప్రీతి నొందు
వరము వేఁడుఁ డిత్తు • వదలక యనుడు నా। స్కందమాత లనిరి • గారవమున.

—••◆ కుమారస్వామి సప్తమాతృకల బాలగ్రహంబులఁ జేయుట ◆••—

క. అగుఁ గాక యేము వేడ్కన్। జగములఁ గలశిశువులకు న • జస్రము పీడల్
దగ నొనరించుచు నీకృప। నెగడెద మివ్వరము మాకు • నీ వానఁగఁ దగున్.

వ. అనినం గార్తికేయుం డి ట్లనియె. 249

క. అక్కట కీడు దలంచితి। రిక్కార్యము తగవె నైన • నిచ్చితి మీకున్
మొ్రొక్కినఁ గొల్చిన వేఁడిన। నక్కటికముతోడఁ గావుఁ • డమ్మ శిశువులన్. 250

క. పాయక పది యాఱేఁడుల। పాిియమునందాఁక నరులఁ • బాధింపుఁడు మీ
రాయుతమదంశజనితు న। జేయు నొకని మీకు రక్షఁ • జేయుం బనుతున్. 251

వ. అని పలికి యమ్మహాసేనుండు నిజదేహంబునం గాంచనవర్ణుం డైనపురుషు నొక్కని నుత్పాదించె వాఁడునుం బుట్టినప్పుడ యాఁకలి గదిరి నేలం బడి మూర్ఛితుం డైనం గుమారుండు వానికిఁ జైతన్యం బొసంగె నతండును స్కందాపస్మారం బను పేరిగ్రహం బై మాతృకావర్గరక్షకుం డయ్యె మఱియు శకునిమాత యైనవినతయు దైత్యమాత యైనదితియు గోమాత యైనసురభియు శునకమాత యైనసరమయు వృక్షమాత యైనకరంజయు సర్పమాత యైనకద్రువయుఁ గుమారుఁడాది యైన లోహితాస్యయు మాతృగణసమన్విత లై గర్భపీడనంబును శిశుపీడనంబునుం జేయుచు మనుష్యులవలన బలిమంత్రోపహారదానతర్పణంబులఁ దృప్తిఁ బొంది బాలురకు నాయురారోగ్యసుఖంబుల నొసంగుదురు షోడశవర్షంబులమీఁదఁ గొన్నిగ్రహంబులు గలవు చెప్పెద వినుము. 252

సీ. నిద్రించుతఱినొండె • నెరయ మేల్కనియున్న, తఱినొండెసురసము • దయముఁగాంచి
* బ్రమసిపల్కులుకులు • పలుకుమానవుఁడోఁడు, నదియ దేవగ్రహ • మని యెఱుంగు
నది శయానుం డయ్యు • నాసీనుఁ డయ్యుఁ బి, తృశ్రేణిఁ గని బమ్మ • రించెనేని
యదిపితృగ్రహముభ్రాం • తాత్ముఁ డై నరుఁడుగం, ధర్వులఁ గనిన గాం • ధర్వమనఁగఁ
బరఁగుగ్రహ మది కాలవి • పర్యయమునఁ । గదిసి భ్రమియించెనేనియు • క్షగ్రహంబు
వాతపైత్యాది వికృతుల • వలనబుద్ధి । దప్పుటయు నొక్కగ్రహవైకృ • తంబయ్యంద్రుమ.

క. విను డెబ్బదియేఁడులదాఁ । క నుమానవులకు గ్రహోప • ఘాతంబులు గ
ల్గు ననంతరంబ గ్రహములు । పని వలవదు ముదిమి యెల్ల • పనులకుఁ జాలున్. 254

క. నియతి గలిగి యింద్రియముల । జయించి శుచు లైనశాంతి • సంపన్నులకున్
భయ మొనరింపఁగలే వ । వ్యయపుణ్యగ్రహము లేయ • వస్థలయందున్. 255

వ. మఱియు నొక్కటి సెప్పెద. 256

గీ. ఆదిదేవుఁ డగుమ • హాదేవుమీఁద నె । వ్వానిమనసు భక్తి • వైభవమున
నల్లసిల్లు నతని • కెల్లకార్యముల డ । గ్గఱవు చూవె గ్రహవి • కారగతులు. 257

వ. అని చెప్పి మార్కండేయుం డి ట్లనియె నట్లు గుహుండు గ్రహంబుల నియోగించు నెడ నగ్నివల్లభ యతనిం జేర నరిగి యి ట్లనియె. 258

గీ. పుత్ర విను మేను దక్షుని • పుత్త్రి నన్నుఁ । బావకున కిచ్చె మాతండ్రి • బాల్యమునను
నన్ను నతఁ డొల్లఁ డెంతయు • నాకుఁ బతికి । నెపుడు నెడలేనిపొందుగా • నీవొనర్పు.

వ. అనిన గుహుండు మహాద్విజులు వహ్నియందు హవ్యంబులు స్వాహాకారకలితంబు లయినమంత్రంబుల నొసంగువారు దానం జేసి నీకుఁ బ్రియునితోడి నిత్యసహవాసంబు సిద్ధించు ననియె నప్పుడు సకలమునిగణసమేతుం డై చనుదెంచి కమలాసనుండు మహాసేను నభినందించి యంతకుమున్న సన్నిహితుం డై యున్న మహాదేవుదెసఁ జూచి యతని కి ట్లనియె. 260

* బ్రమసినపలుకులు పలుకుమానవుఁబొందు- అని పాఠాంతరము.

గీ. అనఘ వీఁడె త్రిపుర • హరుఁడు త్రిలోచనుఁ। డిదె త్రిలోకమాత • హిమనగేంద్ర
తనయ వీరు నీకుఁ • దల్లియుఁ దండ్రియుఁ। జువ్వె వీరిఁ గొల్వు • సురుచిరముగ.

వ. అగ్నిదేవునియందును దదీయభార్యయందును దారు నిజయోగబలంబునం జేసి యావేశించి శుక్లంబు వెట్టుటం జేసి యాదంపతులు లోకహితార్థంబుగా నిన్నుం గని రని చెప్పినఁ బార్వతీనందనుం డానందహృదయుం డయి సకలలోకగురువులైన పార్వతీపరమేశ్వరులఁ బూజించి ప్రస్తుతించె నంత నిందుమౌళి గార్తికేయునకు నైరావణభూషణం బైనఘంటాద్వయంబు నొసంగిన నం దొక్కటి కుమారుండు గైకొని యొక్కటి విశాఖున కిచ్చెం బదంపడి. 262

—••◆శివుఁడు కుమారునితో భద్రవటంబు జేరుట◆••—

మ. తనయుం గౌఁగిటఁ జేర్చుచున్ వరుస మూ • ర్ధ ఘ్రాణముం జేయుచున్
జనితానందమనస్కుఁ డై గిరిసుతా • సంయుక్తుఁ డీశానుఁ డ
య్యనఘుం దోడ్కొని * బద్ధకేసరిసహా • స్రాంచద్రథారూఢుఁ డై
చనియెన్ భద్రవటస్థలంబునకు నై • శ్వర్యం బవార్యంబుగన్. 263

వ. అమ్మహాదేవుముందట ననేకయక్షపరివృతుండును బుష్పకారూఢుండును నై కుబేరుండును వెనుకదెస నమరగణసమన్వితుండును నైరావణారూఢుండును నై వాసవుండును దక్షిణపక్షంబునం బ్రబల రక్షోయక్షరక్షితుం డై యమోఘనామధేయుం డైనయక్షోత్తముండును గృతపరికరు లైన వసురుద్రాదిత్యులును డాపలిపక్షంబున నతిభయంకరవ్యాధిమృత్యుపరివేష్టితుం డై పితృపతియును వివిధయాదోనివహనాథుం డయినవరుణుండును నడచిరి మఱియు మూర్తిమంతంబు లైశూలపట్టిసగదాముసలాదికంబు లైనయుద్దేవునాయుధంబులుఁ గమండలుప్రముఖోపకరణంబులుం జనియె నయ్యాదిదేవుం డిట్లు వెలుంగ నాసన్నుం డయి చంద్రుండు ధవళాతపత్రంబు ధరియించె ననిలాగ్నులు చామరహస్తులై కొల్చిరి విద్యయు సావిత్రియు గాంధారియుఁ గేశినియు నను దేవాంగనలు దాక్షాయణిం గొల్చి చనిరి త్రిలోచనసఖుం డైనపింగళుం డనుయక్షుండు వృషభకేతనంబు దాల్చె నివ్విధంబున నభిరామవిభవోదారుం డై కుమారగురుండు భద్రవటంబు సేర నరిగి యచ్చటఁ గుమారుం జూచి యి ట్లనియె. 264

గీ. సప్తమం బైనమారుత • స్కంధమునకుఁ। బతివి గమ్ము కుమార దే • వతల కెపుడుఁ
గార్య మొకపనిఁ జేకొని • కడఁకఁ దీర్పు। మనిశమును మత్పదధ్యాన • ఘనుఁడ వగుము.

—••◆కుమారస్వామి మహిషాసురుం జంపుట◆••—

క. చనుము శుభంబుల నొందుము। తనుజా యని కౌఁగిలించి • తద్దయుఁ బ్రమదం
బున నాతని వీడ్కొలుపఁగ। ననఘ మహోత్పాతములు ర • యంబునఁ బొడమెన్.

* భద్రకేసరిసహా- అని పాఠాంతరము.

గీ. దెసలు మండె ధరణి • దిర్దిరఁ దిరిగెన। భంబు మ్రోసె వడఁకెఁ • బర్వతములు
జగము ఘోరతిమిర • సంవృత మయ్యె ని। ర్జరులమనము లెల్ల • సంచలించె. 267

వ. తదనంతరంబ. 268

మ. ఘనశస్త్రాస్త్రమహోజ్జ్వలంబు చతురం • గవ్యాప్తభూమండలం
బు నితాంతోద్ధత ఘోర ఘోషబధిరీ • భూతాఖిలాశాముఖం
* బనిరోధోత్థితవేగ ముగ్రదనుజేం • ద్రానీక మే తెంచె నీ
సున నీశానముఖామరప్రతతిపై • శుంభద్భుజారంభ మై. 269

వ. ఇట్లు మహిషాసురసంరక్షితం బయినదానవసైన్యంబు పఱతెంచి చుట్టు ముట్టి యసంఖ్యసాయకంబులు గదాఖడ్గముసలపరిఘ శతఘ్నీప్రముఖానేక ప్రహరణంబులు ప్రయోగించి నిమిషమాత్రంబున ననిమిషసైన్యంబునం బ్రచురమాతంగ తురంగరథికపదాతిప్రకరంబులం బరిమార్చినం గార్చిచ్చుపొదివినం బఱచుమృగంబులుం బోలె నమరులు సమరవిముఖులై తొలంగం బాఱినం జూచి నముచిసూదనుండు సింహనాదంబు సేయుచు నెలుంగెత్తి సురగణంబుల కిట్లనియె. 270

చ. వలవదు సంభ్రమంబు గరు • వంబున నిమ్మెయి నెల్లవారు నే
ర్పలవడ వాహనంబులు మ • హాస్త్రములున్ సమకట్టి క్రమ్మఱుం
డలవునఁ దున్మి యైవ్రఁదు దు • రాత్ముల దైత్యుల నేను గల్గఁగాఁ
దలఁగఁగ నేల మీకు ధృతి • దాల్పుఁడు నిల్పుఁడు గెల్పుఁ డిత్తఱిన్. 271

గీ. అనినఁ బోక నిల్చి • యాహవోత్సాహు లై। సకలవాహనాస్త్ర•శస్త్రచయము
లలవరించి పేర్చి•యార్చి తాఁకిరి వసు। రుద్ర † సాధ్యముఖమ•రుద్గణములు. 272

మ. అమరానీకవిసృజ్యమాన ‡ ఘనశ • స్త్రాస్త్రాహతిచ్ఛిన్న దే
హము లై ఘోరమదేభముల్ బహులర • క్తాంగంబు లై తూలెఁ దీ
వ్రమహావాతనిపాతజాతరభస • వ్యాధూతసంధ్యారుణా
భ్రములో నా నవశంబు లై యొఱలుచుం • బ్రత్యర్థిసైన్యంబులన్. 273

మ. పురుహూతాగ్రసరప్రభూతబలసం • భూతాస్త్రనిర్ధూత మై
తిరిగెం బెంపఱి దైత్యవాహినుల ను • ద్వృత్తాశ్వికశ్రేణి వి
స్ఫురితోత్పాతసమీరవేగవిముఖ • భూతాకృతిం గూలె భీ
కరరత్నాకరజాతసంతతతరం • గవ్రాతముం బోలుచున్. 274

చ. అడరుచు దేవసైన్యవిశి • ఖాగ్నిశిఖావలి చుట్టు ముట్టినం
గడువడి దానవధ్వజినిఁ • గల్గురథప్రముఖంబు లన్నియుం
బొడిపొడి యయ్యె నుగ్రతర • భూరిదవానల మెల్ల దిక్కులం
బొడమిన వట్టికట్టియల • పోల్పులు రూపఱుమాడ్కిఁ దోఁపఁగన్. 275

శా. గీర్వాణప్రవిముక్త బాణపటల • క్రీడానిలాసంబు లై

* బనిలోగ్రోద్ధత- † సాధ్యులమరుత్ప్రముఖులు- ‡ ఘనము- అని పాఠాంతరములు.

గర్వోన్నత్తసురారిశీర్షములు వీఁ • కన్ డొల్లెఁ గల్పచ్ఛిదా
నిర్వాంత్తాంబుదమండలోద్ధతమహా • నిర్ఘాతపాతావధూ
తోర్వీభృద్ఘనగండశైలములతో • నూహింపఁ దుల్యంబులై. 276

వ. ఇట్లు నిహన్యమానంబు లగుచు దైత్యసైన్యంబులు నిలువ నోర్వక నలుదెసలం జె దరిన నదల్చి మహిషాసురుం డొక్కమహాశైలంబు వెఱికి యిరుగేల నమర్చికొని యమరులమీఁదం గవిసినం గని జనితోత్సాహంబున నసురానీకం బతనిం గూ డి పటహనిస్సాణపణవాదితూర్యరవంబులు సింహనాదంబులుఁ జెలంగం గడంగి న దేవేంద్రుం డాదిగా సకలసురులును బెలుచ సంగరోన్ముఖులై నిలిచిన. 277

క. మహిషుఁడు బల మేర్పడ న। మ్మహీధరమున్ వైచె నయ్యు • మరసైన్యముపై
మహి సంచలింపఁగా దశ। సహస్రయోధవరు లపుడు • చదిసిరి దానన్. 278

ఉ. అంతయుఁ జూచి యెంతయు భ • యంబున నింద్రునిఁ దొట్టి నిర్జరుల్
భ్రాంతమనస్కులై తిరుగఁ • బద్ధ నుదంచితఘోరమూర్తియై
యంతకశౌర్యుఁ డాదనుజుఁ • డంత దిగంతము దూలఁ గిట్టి కా
లాంతకుఁ డైనరుద్రునిర • థాగ్రము చెచ్చెరం బట్టె నుద్ధతిన్. 279

చ. హరుఁ డదె చిక్కె *నింక నను • రాధిపుచేఁ దెగు నంచుఁ బొంగి భీ
కరముగ దైత్యు లార్వఁగ జ • గత్త్రితయంబును గంప మొందఁగాఁ
దెరలి మునీశ్వరుల్ గరము • దీనతఁ బొందఁగ మందహాసభా
సురముఖుఁ డై పురారి నిజ • సూనుఁ గుమారునిఁ జూచి యి ట్లనున్. 280

ఉ. చూచితె పీనిసాహసము • శూరత మద్రథరోధి యయ్యె ని
న్నేచుఁ గృతాపరాధు నవి • నీతు గతాయువు మృత్యుదేవికిన్
గోచరుఁ జేయు మిప్డు రణ • కోవిద నావుడు షణ్ముఖుండు గో
త్రాచలసన్నిభుండు మద • నాంతకుమాటకుఁ బొంగి యుక్కునన్. 281

ఉ. లోహితరత్నభూషణుఁడు • లోహితమాల్యధరుండు విస్ఫుర
ల్లోహితలోచనుండు నవ • లోహితవస్త్రుఁడు లోహితాస్యుఁడై
యాహవకేళికిం గడఁగు • నప్పుడు సూడఁగ నొప్పె లోకని
ర్దాహసముత్థనూతనప • తంగుఁడు వోలె రథాధిరూఢుఁడై. 282

ఉ. ఆతని నుగ్రతేజు నిట • లాక్షతనూభవుఁ జూచి నిర్జర
వ్రాతము భీతిఁ బో విడిచి • వారక ధీరత నిల్చె నంత ని
ర్ధూతవిరోధి వైరివధ • దోహలి యై వడి వైచెఁ దీవ్రని
ర్ఘాతముతోడఁబుట్టు వనఁ • గాఁ దగునుజ్జ్వలశక్తి దైత్యుపై. 283

క. దారుణకల్పాంతాగ్నిస। మారంభము దోఁప † నమ్మ • హాశక్తి రయం
బారంగ నడరి దివిజేం। ద్రారాతిం బొదివి భస్మి • తాంగునిఁ జేసెన్. 284

* నంచు- † నమ్మహాస్త్రంబు- అని పాఠాంతరములు.

వ. ఇవ్విధంబున మహిషాసురుం బరిమార్చి కుమారుండు మఱియు నమ్మహాశక్తిం
బునఁగపునగ్రప్రయోగంబు గావించుచు ననేకదైత్యదానవ శతసహస్రంబుల వధి
యించె నద్దేవునిపారిషదగణంబుం గవిసి యసురులం దునిమి తూఁటాడి తదీయ
రక్తపానమాంసఖాదనంబులు సేసి మత్తిల్లి యాడుచుం బాడుచు నతనిఁ గొని
యాడుచు విహరించె నిట్లు వైరులం బొలియించి తిమిరంబు విరియించినతిమిర
వైరియుంబోలె వెలుంగు చున్నకార్త్తికేయు నజేయుం జేర నరుగుదెంచి దేవేం
ద్రుం డతనిం గౌఁగిటం జేర్చి యిట్లనియె. 285

చ. కమలభవప్రదత్తవర ♦ గర్వితుఁడై మముఁ జీరికిం గొనం
డమితపరాక్రముండు దను ♦ జాధిపుఁ డీతఁడు నీమహోగ్రకో
ప మనుదవాగ్నియందు శల ♦ భంబునుబోలె నశించె వీనికిన్
సము లగువారు వెండియును ♦ జచ్చిరి నూర్వురు దైత్యులీయనిన్. 286

క. లోకత్రయంబునందును। నీకీర్తి వెలింగె నమర ♦ నికరము నేనున్
నీకింకరులము గుణర। త్నాకర రక్షింపు మమ్ము ♦ ననిశంబుఁ గృపన్. 287

వ. అని పలికె నప్పుడు పార్వతీవల్లభుండు నిజనందనుఁ బునఃపునరాలింగనంబుల
నభినందించి పురందరప్రముఖులం జూచి యిక్కుమారునందు నాయందు నట్ల స
మచిత్తులరై వర్తిల్లుం డని యాజ్ఞాపించి యనంతరంబ భద్రవటంబునకుం జనియె
నమరులు ప్రమదంబునం దమతమనివాసంబులకుం జని రివ్విధంబున. 288

ఉ. ఒక్కదినంబునందు బలి ♦ యుండు సురారుల నెల్లఁ దున్మి పెం
పెక్కి దయార్ద్రుఁడై యభయ ♦ మిచ్చె జనంబుల కెల్ల షణ్ముఖుం
డిక్కథ భక్తితో వినిన ♦ నెప్పుడుఁ గీర్తన చేసినన్ జనుల్
నిక్కము సర్వదోషముల ♦ నీఁగి భజింతురు భవ్యభద్రముల్. 289

వ. అని మార్కండేయుండు సెప్పినఁ బాండవులు సంతుష్టహృదయులై యమ్మహాత్ము
నిం బ్రశంసించి రివ్విధంబున నభీష్టకథాగోష్ఠిం బ్రవర్తిల్లునెడఁ గృష్ణవల్లభ యైనస
త్యభామయుఁ బాంచాలియు నేకతంబ ప్రియసల్లాపసంసక్తలై యుండి రంత సత్య
భామ ద్రౌపదికి ట్లనియె. 290

సత్యాద్రౌపదీసంవాదము

సీ. నీప్రియభర్తల ♦ నిర్మల * చరితులఁ, బ్రకటతేజుల లోక ♦ పాలనిభులఁ
బార్థుల నీ వొక ♦ భంగిన వదలక, చెలువ మొబ్బంగి భ ♦ జింతు దగిలి
యొక్కఁ డొక్కనికంటె ♦ నువిద నీ కేపుస, ననురక్తు లగుట య ♦ త్యద్భుతంబు
నగుమొగంబుల కాని ♦ నాతి నీదెస నెప్డుఁ, బతులకుఁ గిన్క యొ ♦ ప్పాట లేదు
వ్రతము పెంపొ మంత్రౌషధ ♦ వైభవంబొ। సరసనైపథ్యకర్మకౌ ♦ శలమొ చతుర
విభ్రమోల్లాస రేఖయొ ♦ వెలఁది నీవి। శేషసౌభాగ్యహేతువుఁ ♦ జెపుము నాకు.

---

* నృత్తుల- అని పాఠాంతరము.

క. ఏనును నీవలన నిజము। గా నిది యంతయును నెఱిఁగి ♦ కమలదళాక్షుం
బూని వశగతునిఁ జేసి య। నూనస్నేహానుభోగ ♦ యుక్తిఁ దలిర్తున్. 292

క. అని యడిగిన మది నించుక। గినుక వొడమ నడఁచుకొనుచుఁ ♦ గృష్ణ మృదులహా
సిని యగుచుఁ గృష్ణభామినిఁ। గనుఁగొని యిట్లనియె నిర్వి ♦ కారాకృతి యై. 293

క. నను నిట్లు దుష్టనని తా। జనమునటులు గాఁ దలంపఁ ♦ జనునే నీకున్
మన సొప్పదు పురుషోత్తము। వనితవు గాఁ దగవు నీవు ♦ వనరుహనయనా. 294

వ. అని మేలంపుఁజందంబున దాని వివేకవిహీనత యెఱుకపడ నాడి పాంచాలి వఱి
యు నిట్లనియె. 295

చ. అలయక మంత్రతంత్రవివి ♦ ధౌషధభంగులఁ జేసి యెంతయున్
వలతురు నాథు లంట మగు ♦ వా కడు బేలతనంబు దాన మున్
గలిగినప్రేమయుం బొలియుఁ ♦ గాని యొకండును సిద్ధిఁ బొంద ద
ప్పొలఁతులతోడిమన్కి యహి ♦ పొత్తుగఁ జూచు విభుం డెఱింగినన్. 296

చ. మగువయొనర్చువశ్యవిధి ♦ మందులు మాయలు నొందుచంద మై
మగనికిఁ దెచ్చు రోగములు ♦ మానక మూకజడాదిభావముల్
మొగి నొనరంచు నద్దురిత ♦ ముల్ దనచేసినచేఁత లై తుదిన్
జగమున కెక్కు నిందయును ♦ సద్గతిహానియు వచ్చు నింతికిన్. 297

క. కావునఁ బతులకు నెప్పుడుఁ। గావింపఁగఁ దగదు కపట ♦ కర్మంబులు ద
ద్భావ మెఱిఁగి వశవర్తిని। నై యే వనిత చరింప నదియ ♦ యగు నెల్లవియున్. 298

వ. పాండవులయెడ నే నెట్టిదాస నై యిట్టిసౌభాగ్యంబు నందితి నది నీకు నెఱింగించె
ద నేర్పడ వినుము. 299

సీ. పతు లాత్మ నొండొక ♦ పడఁతులఁ గలసిన, నలుగ నెయ్యెడల న ♦ హంకరింప
మదముఁ బ్రమాదంబు ♦ మాని వారికిఁ జిత్త, మేకముఖంబుగ ♦ నెల్లపొద్దు
భక్తి సేయుదుఁ జూపుఁ♦బలుకులుఁ గోర్కియుఁ, జెయ్యులు వింతగాఁ♦జేయ నెపుడు
నమరగంధర్వయ ♦ క్షాదులం దైనను, బురుషు నన్యునిఁ దృణం ♦ బుగఁ దలంతు
స్నానభోజనశయనాది ♦ సంప్రయోగ। మర్థిఁ బతులకు ము న్నొందు♦నాచరింపఁ
బతులు వచ్చిన నాసన♦పాద్యవిధులు। భక్తితో నేన కావింతుఁ♦బనుప నొరుల.300

చ. తగియెడువేళలందు నియ ♦ తంబుగ మజ్జనభోజనక్రియల్
దగ నొడఁగూర్తు భర్తలకు ♦ ధాన్యధనంబులు రిత్త యై వ్యయం
బగుటకు నోర్వ నెప్పుడు గృ ♦ హస్థలభాండవిశోధనంబు లి
మ్ముగ నొకనాఁడు నేమఱఁ బ్ర ♦ మోదము సల్పుదు బంధుకోటికిన్. 301

క. పలుమాఱుం దలవాకిట। మెలఁగుట యసతీజనైక ♦ మిత్రత కలహం
బుల కెలయుట నగుపలుకులఁ। బెలుచ నగుట నాకుఁ గాని ♦ వేరివి మగువా. 302

క. పతు లిచ్చకు లుఁ బ్రవాస। స్థితు లైనం బుష్పగంధ ♦ దీప్తాభరణ

ప్రతతి ధరియింపఁ దగ్గత। మతి నగుచుఁ దదాగమంబ♦ మదిఁ గాంక్షింతున్. 303

ఉ. అత్తకు భక్తిగల్గి మది ♦ నాయమ చెప్పినమాడ్కిఁ జేటికా
వృత్తము లాచరింతు గురు ♦ విప్రసురాతిథిపూజనంబు ల
త్యుత్తమభక్తి నేన తగ ♦ నోపి యొనర్తుఁ బ్రియంబుఁ దాల్మియున్
మెత్తఁదనంబు సంతతము ♦ మేలుగఁ దాల్తు సమస్తభంగులన్. 304

క. కడుమృదువు లనుచుఁ దేఁకువ। చెడి యెప్పుడుఁ జరింప భరత ♦ సింహులు కోపం
బడరిన నాశీవిషములు। వడువునఁ గ్రూరు లని వెఱపు ♦ వదలక కొల్తున్. 305

సీ. మాయత్తఁ బృథ్వీస ♦ మానఁ బృథా దేవిఁ, గుంతిభోజాత్మజఁ ♦ గోమలాంగి
సతతంబు భోజన ♦ స్నానాదికములయం, దిమ్ముగఁ బరిచర్య ♦ యేన చేసి
సంప్రీతఁ జేయుదు ♦ జనవంద్యుఁ డగుధర్మ, తనయునిబంతి ని ♦ త్యంబుఁ బసిఁడి
పళ్లెరంబులఁ గుడ్చు ♦ బ్రాహ్మణు లతిపుణ్యు, లెనిమిదివేలు స ♦ మిద్ధమతులు
యతులు పదివేలు వారల ♦ కనుదినంబు। నన్నపానంబులందు సం♦హాయ నగుచు
నొడికముగ నేన కావింతు♦నుచితవస్త్ర। భూషణాదులఁబరితోష♦ముగ నొనర్తు.

వ. మఱియు ధర్మరాజునగరియందుఁ గనకమణిభూషణాలంకృతు లైనపరిచారకులు
నూఱువేలు రేయును బగలును బాత్రహస్తు లై యభ్యాగతభోజనంబు లొడఁ గూ
ర్చు వా రందఱకలరు వీరెల్ల నిట్టిట్టిమెలఁకువల మెలంగుదు రని తత్కృతాకృతం
బులు నేన యెఱుంగుదు నిరంతరమదధారాతరంగితకపోలంబు లైనభద్రగజశతస
హస్రంబులుఁ బ్రభూతజవసత్త్వసన్నుతంబు లైనయుత్తమాశ్వశతసహస్రంబులుం
గలవు వానికి నన్నింటికి నిత్యోచితంబు లైనఖాద్యంబు లొనరింపను బరిపాలింపను
దగినవారి నేన నియమింతు నఖండభాండాగారపూరితంబు లైనయగణ్యమణికన
కాదిసమస్తవస్తువులును బ్రతిదినవిహితంబు లైనయాయవ్యయంబులు నాయెఱుం
గనియవి లేవు గోపాలజనంబులు దుదిగాఁ గల సకలభృత్యజనంబుల జీవితంబుల న
రసి యేన నడపుదుం బరమయశోధను లగుపాండునందనులు నిజకుటుంబభారంబు
సర్వంబును నాయంద సమర్పించి తారు నిర్భరు లై యిష్టవిహారంబులనుందురు
రే నెల్ల వెంట నప్రమత్త నైవర్తింతు. 307

గీ. వేగ జాము గలుగ ♦ వెడ నిద్రఁ బొందుదుఁ। గాని రాజ్యభార ♦ కార్యయుక్తి
నబ్జనయన నాకు ♦ నాహారనిద్రలు। కెడము లేదు సువ్వె ♦ యెల్లప్రొద్దు. 308

గీ. ఇట్టివర్తనముల ♦ నెపుడుఁ బాండవులకుఁ। దగిలి ప్రియము సేయఁ ♦ దగితిఁ గాని
మగువ నీవు చెప్ప ♦ మందులు * మాయలు। నింద్రజాలములును ♦ నే నెఱుంగ.

వ. అనిన విని లజ్జాకలితచిత్త యగుచు సత్యభామ పాండవభామిని కిట్లనియె. 310

క. ఏ నెఱుఁగమి ని ట్లడిగితి। నానేరమి సైఁప వలయు ♦ నగవుగఁ గొనుమీ
మానిని నాపలుకులు స। న్మానితము భవచ్చరిత్ర ♦ మహిమ ధరిత్రిన్. 311

---

* మంత్రంబు లింద్ర- అని పాఠాంతరము.

వ. అనినం బాంచాలి మందస్మితానన యగుచు నది యట్లకాక యని పలికి మఱియు
ని ట్లనియె. 312

—•••◆ద్రౌపది సత్యభామకుఁ బతివ్రతాధర్మంబులు సెప్పుట◆•••—

క. పతిమనసు నాఁచికొనియెడు। చతురోపాయంబు నీకుఁ ♦ జపలాక్షి సుని
శ్చితమతిఁ జెప్పెద విను మూ। ర్జితమును ధర్మాన్వితము సు♦ శీలంబునుఁగాన్. 313

చ. పతి *గడవంగ దైవతము ♦ భామిని కెందును లేదు ప్రీతుఁడై
పతిఁ గరుణించెనేని † కల ♦ భాషిణి భాసురభూషణాంబరా
న్వితధనధాన్యగౌరవము ♦ విశ్రుతసంతతియున్ యశంబు స
ద్గతియును గల్గు నొందు మెయిఁ ♦ గల్గునె యిన్ని తెఱంగు లారయన్. 314

గీ. కరము దుఃఖపడినఁ♦గానియొక్కింతసౌ। ఖ్యంబు ధర్మగతియుఁ ♦ గలుగ దెందుఁ
జూడు మబల భర్త్ర♦శుశ్రూషఫలము సం। తతసుఖంబు గలదు♦ధర్మ వాదవు.

క. కావున నిత్యము సమ్య। గ్భావము ప్రేమంబు వెరవు ♦ భక్తియుఁ బ్రియముం
గావింపుము ప్రియునెడ నీ। భావ మెఱిఁగి యతఁడు దాన♦ పైఁ బడి మరగున్. 316

మ. వనజాక్షుండు గడంగి నీ దగుగృహ ♦ ద్వారంబుఁ జేరంగ వ
చ్చె ననంగా విని లెమ్ము సంభ్రమముతోఁ ♦ జెన్నొందునభ్యంతరం
బునకున్ వచ్చిన నాసనాదికరణం ♦ బుల్ దీర్పఁ దత్పూజనం
బు నియోగించితి నంచు నుండక ప్రియం ♦ బుల్ సేయు మీవుం దగన్. 317

చ. తివిరి మురారి నీకుఁ గడుఁ ♦ దీవుగఁ జెప్పినపల్కు గల్గినం
గువలయనేత్ర నీమనసు ♦ గూడినవారికి నైన నెప్డుఁ జె
ప్పవలదు దాన నొండొక నె ♦ పంబు ఘటింతు రెఱింగి రేని నీ
సవతులు కృష్ణబుద్ధి విర ♦ సం బగు నీదెసఁ దత్ప్రియుక్తిచేన్. 318

చ. పతికి ననుంగు లైనతగు ♦ బంధుల మిత్రుల భోజనాదిస
త్కృతముల నాదరించుచు న ♦ కృత్రిమభక్తి విశేషసంతత
స్థితమతి వై చరింపుము త ♦ దీయహితేతరవృత్తు లైనవా
రతివ భవత్సువ్యాజ్జనము ♦ లైనను గైకొన కుండు మెప్పుడున్. 319

క. విను ప్రద్యుమ్నాదిభవ। త్తనయులతో నైన నేక ♦ తంబున నేకా
సనమున నుండుట దూష్యం। బని యెఱుఁగుము సతులచరిత♦లతిదుష్కరముల్.

క. కులవతులును సతులును ని। ర్మలమతులును నయినయట్టి ♦ మగువలతోడం
జెలిమి యొనరించునది దు। ర్వ్యలసితవనితాభియుక్తి ♦ విడువుము తరుణీ. 321

వ. ఇది నీకుఁ బరమసౌభాగ్యమూలం బయినయుపాయం బనినం బ్రీతచిత్త యై సత్య
భామ యి ట్లనియె. 322

సీ. నీవు ధర్మజ్ఞవు ♦ దేవసన్నిభులు నీ, భర్తలు మహనీయ ♦ కీర్తిఘనులు

---

*మిగులంగ- † కులభామిని- అని పాఠాంతరములు.

ధైర్యతపోబల ♦ శౌర్యసంపన్నులు, గావున వీరికి ♦ నేవిధమున
ధారుణీరాజ్యంబు ♦ నేరదుఁ దడయక, మీ కెగ్గు సేసిన ♦ లోకనింద్య
చరితుండు కౌరవ ♦ ధరణీశువనితలు, దిక్కు లేకలమటఁ ♦ బొక్కుచుండఁ
గని ముదంబునఁ బొందెదు ♦ వనిత నీవు। సుతుల నత్యంతనిర్మల♦మతుల శౌర్య
యుతులఁ గాంచిన సద్గుణా♦న్వితవు వగవు।వలదు చిత్తంబులో నీకు♦జలజనయన.

వ. ప్రతివింధ్యాదులయిననీపుత్రు లేవురు నిప్పుడు వచ్చి యదుపురంబున నున్నవారు వారికి నొక్కటంగొఱంత లేదు రుక్మిణియు సుభద్రయుఁ దక్కినవారలు నక్కుమారులయెడం దమకొడుకులకంటె గారవంబు సేయుదురు వారలదెస నిశ్చింతవు గ మ్మనియె నయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుండు పాండవుల వీడ్కొని మార్కండేయాదివిప్రజనంబు నామంత్రణంబు సేసి గమనోన్ముఖుం డగుటయు సత్యభామ యాజ్ఞ సేనిం గౌఁగిలించుకొని సగౌరవంబుగా వీడ్కొనియె నంత వాసుదేవుండును బ్రియాసహితంబుగా రథారూఢుం డై ద్వారవతీపురంబున కరిగె మార్కండేయుండును బాండవుల నాశ్వాసించి నిజాశ్రమంబునకుం జనియె నని చెప్పిన వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డి ట్లనియె. 324

క. వనముల ని ట్లనిశంబును। ఘనతరదుఃఖానుభవవి ♦ * కల్పితు లగుచున్
మనుజోత్తము లప్పార్థులు। జననుత యట మీఁద నెట్లు ♦ చరియించిరొకో. 325

వ. అనిన నమ్మునీశ్వరుం డి ట్లని చెప్పెఁ గృష్ణుండు సనినయనంతరంబ పాండవులు గామ్యకవననివాసంబుఁ బరిత్యజించి యనేకవనశైలనదనదీవిశేషంబు లాలోకించుచు ద్వైతవనంబునకుం జని యం దున్నయెడం గరిపురంబుననుండి యొక్క బ్రాహ్మణుండు సరసకథాకథనకుశలుండు సనుదెంచి కొంతేయులం గని యుచితసల్లాపంబు సేసి మగిడి ధృతరాష్ట్రుపాలికిం జనిన నమ్మహీపాలుండు పాండవులకుశలం బడుగుటయు నవ్విప్రుండు వా రేవురు ననవరతశీతవాతాతపకర్శితాంగు లై బహుదుఃఖసాగరంబున మునింగి యున్నవా రనియును వీరనాథ యయ్యును ననాథయుంబోలెఁ బాంచాలి పరమశోకార్త యై యున్నది యనియుం జెప్పిన విని వైచిత్రవీర్యుండు విషణ్ణహృదయుం డై కన్నీరు దొరుఁగం గొండొకసేపు వలుకకుండి పదంపడి నిట్టూర్పు నిగిడించి గద్గదకంఠుం డగుచు ని ట్లనియె. 326

క. నాచేసినకీడునఁ గదు। నీచుం డగునాతనూజు ♦ నేరమి నిమ్మై
నోచెల్ల పార్థులకుఁ బు। ణ్యాచారుల కెందు లేని ♦ యాపద వచ్చెన్. 327

క. నా పెద్దకొడుకు ధర్మజుఁ। గాపురుషవిదూరు ధీరుఁ ♦ గౌరవకులసం
దీపకు నివ్విధమున సం। తాపితుఁగాఁ జేసె నే వి ♦ ధాత్రుఁ డదయుఁడై. 328

చ. అమలనివాతసౌధముల ♦ యందు మనోజ్ఞ మరాళతూలత
ల్పముల శయించి రేపులు ష ♦ భస్థితిమాగధసూతగీతనా

---

* కంపి- అని పాఠాంతరము.

దములఁ బ్రమోదముం బొరయు ♦ ధర్మసుతుండు గఠోరభూమిభా
గమున శయించి మేల్కను సృ ♦ గాలనినాదవికీర్ణకర్ణుఁడై. 329

క. నాగాయుతసత్త్వుఁడు ది। జ్నాగాయతహస్తుఁ డనిల ♦ నందనుఁడు మహో
ద్వేగాత్ముఁ డగుచు డస్సిన। నాగముక్రియ నుండ కున్నె ♦ నవసి వనమునన్. 330

ఉ. అన్నలుఁ దమ్ములున్ సతియు ♦ నార్తిమెయిన్ బహుదుఃఖమగ్నులై
యున్న తెఱంగుచూచి విజ ♦ యుండు యుధిష్ఠిరవాక్యబద్ధుఁడై
సన్నతుఁ డుగ్రపన్నగము ♦ చాడ్పున రోఁజుచుఁ గ్రోధశోకవే
గోన్నతి నాత్మ నే మనుచు ♦ నుండునొ నాసుతుతప్పు లెన్నుచున్. 331

క. అక్కట మృదుగాత్రులు గడుఁ। జిక్కనిమనసుల కుమార ♦ సింహులు గవ లిం
పెక్కినసుఖముల కర్హులు। సుక్కి నవయ నోర్చి యునికి ♦ చోద్యం బరయన్.

వ. అని పలికి వెండియు బాష్పాయమానుండై భీమునిఁ దలంచి ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె.

చ. అనుపమ తేజుఁ డున్నతభు ♦ జాగ్రుఁ డుదగ్రుఁడు వైరినిగ్రహుం
డనఘుఁడు వాయుసూనుఁడు ని ♦ జాగ్రజుచేసినసత్యపాశబం
ధనమునఁ జిక్కి తత్సమయ ♦ తత్పరుఁడై యట ఘోరదుఃఖవే
దనలు సహించెఁ గాని మది ♦ దద్దయుఁ గ్రోధమయంబు వానికిన్. 334

సీ. శకునికైతవము దు ♦ శ్శాసనుచేసిన, దుష్కర్మమును గర్ణు ♦ తులువతనము
దుర్యోధనుని దైన ♦ దుర్ణయంబును జిత్త, మునఁ గిరిశల్యముల్ ♦ వోలె నలఁప
దావాగ్ని తెఱఁగున ♦ దరికొని క్రోధంబు, వనవాస మనియెడి ♦ వాయుగతుల
నంత కంతకుఁ బేర్చి ♦ యవయవంబుల నెల్ల, మండంగ నెప్పుడు ♦ మధ్యముండు
మొగము జేవుఱింప ♦ ముడివడుబొమలతో। నవుడు గఱచుచును భ ♦ యంకరముగ
నున్నరూపు వాయ ♦ కుండు నామది వాఁడు। మిత్తి నాదుపుత్ర ♦ మిత్రతతికి.

క. అంతకసుతుహృదయంబున। నంత గలుగ నేర దలుక ♦ యర్జునుమదిలో
నంత గలుగ దమ్మారుతి। యంతకనిభుఁ డధికరోషుఁ ♦ డనవరతంబున్. 336

గీ. అర్జునానిలప్రేరితం ♦ బగుచుఁ బేర్చి। వాయుతనయదవాగ్ని దు ♦ ర్వారభంగిఁ
గర్ణసౌబలసహితము ♦ గా మదీయ। పుత్రశతకాననము వెసఁ ♦ బొదువ కున్నె.

క. అగుఁ గాక కర్మఫలములు। దగఁ గుడువక పోవ వశమె ♦ దైవకృతంబుల్
మగుడునె కౌరవ్యులకుం। దెగుకాలం బయ్యె వగపు ♦ తెరు విం కేలా. 338

క. ఏను వల దన్న జూదము। మానఁడు సుతుదుర్ణయంబు ♦ మగిడింపక దు
ర్మానమునఁ గులక్షయసం। ధానమునకుఁ దొడఁగితిని వి ♦ ధాతృని చెయిదిన్. 339

గీ. రాత్రి తెగుడల దిన మేల ♦ రాకయుండు। దినము తెగుడల రాత్రి యే ♦ తేర కున్నె
పరఁగ సుఖదుఃఖములుగాల ♦ పర్యయమున। నెందు మనుజులఁ బొందక ♦ యేలయుడుగు.

ఉ. మేలున సంతసిల్లునెడ ♦ మేకొని యాపద పొందు నాపదం
దూలఁగఁ బూని సౌఖ్యములు ♦ దోఁచుఁ గృతంబులు దప్ప వెమ్మెయిం

బోలఁగ నింతయుం గని ప్ర ♦ బుద్ధమనస్కులు ఖేదమోదని
ష్కాళిత ధైర్యసాగరులు ♦ గాన సుఖింతురు సర్వకాలమున్. 341

చ. సిరిఁ దొలంగి కానల వ ♦ సించి కృశించినసారుఁ డట్టె ని
ర్జరులవరంబునం బరమ ♦ సమ్మదలీల మహాస్త్రలాభవి
స్ఫురణముఁ బొంది యద్రివిశి ♦ బోయి శరీరముతోడఁ గ్రమ్మఱన్
ధరణికి వచ్చె నిట్టివి గ ♦ దా వివిధాద్భుతకర్మపాకముల్. 342

క. గాండీవము విల్లట యా। ఖండలనందనుఁడు విల్లు ♦ గలవాఁ డఁట త
త్కాండంబులు దివ్యము లఁట। యొం డేటికి నతనిధనమ♦ యుర్వియు సిరియున్.

కర్ణశకుని దుర్యోధనులు మంతనంబు సేయుట.

వ. అని ధృతరాష్ట్రుండు బహువిధంబులం బలుకుపలుకులు విని దుర్యోధనుండు శకునిం జూచి యీరాజేల యింతభీతుం డయ్యె ననుచు నతండునుం దానును గర్ణసహితంబుగా నొక్కవివిక్తప్రదేశంబునకుం జని కార్యాలోచనంబున నున్నయెడం గర్ణుం డిట్లనియె. 344

సీ. పాలితశౌర్యులు ♦ పాండవేయులు దుఃఖ, శీలులై యడవుల ♦ పాలువడిరి
ధరణీశ తొల్లి యిం ♦ ద్రప్రస్థపురమున, ధర్మనందనుపాలఁ ♦ బేర్మితోడ
శోభిల్లుచున్నవి ♦ శ్రుతలక్ష్మి నీబుద్ధి, బలమున నిన్నుఁ జెం ♦ పొలయఁ బొందెఁ
బరువడి దక్షిణ ♦ పశ్చిమోత్తరపూర్వ, దేశస్థు లయినమ ♦ హీశు లెల్ల
నీక యరిగాపులై రిద్ధ ♦ నిఖిలజలధి। శైలకాననద్వీపవి ♦ శాల మయిన
మహిసమస్తంబు నేలుము♦మహిమ మెసఁగ। లీలనిందుండుసురలోక♦మేలునట్లు.

ఉ. జానపదుల్ పురీజనులు ♦ సంతతముం బ్రమదం బెలర్ప నీ
దైనశుభోదయంబు హృద ♦ యంబులఁ గోరుచు నున్నవారు స
న్మానము నొంది కౌరవస ♦ మాజము నిన్ను భజించె భూరి తే
జోనిధివై వెలింగెదవు ♦ సూర్యునిచాడ్పున నీవ యిమ్మహిన్. 346

వ. పాండవు లిప్పుడు పరమదుఃఖార్తు లగుచు ద్వైతవనసరోవరసమీపంబున నున్నవా రని వింటిమి నీవు సకలసామ్రాజ్యంబు మెఱసి చని యందు నీ తేజంబు ఘర్మసమయంబునాఁటితపను తేజంబై పగతుర*కన్నులకమర నతిదుస్సహం బగునట్లుగాఁ జేయుము తొల్లి నహుషపుత్రుం డయినయయాతియుం బోలె నుజ్జ్వలుండ వైయున్ననిన్నుం జూచి పాండవులు హృదయభేదంబుగా వగచెదరు మిత్రజనమోదంబును శత్రుజనఖేదంబునుం గదా సంపదలకుం దగినయెడు ఫలంబు. 347

క. ధనధాన్యపుత్రబాంధవ। జనలాభంబులును దలఁప ♦ సరిగావు సుఖం
బునఁ దారు దనదుశత్రులు। ఘనతరదుఃఖముల నుండఁ ♦ గని యలరుటకున్.

ఉ. నారలు గట్టి కూర లశ ♦ నంబుగ నుగ్రవనంబులో విప

* కన్నులు గ- అని పాఠాంతరము.

ద్భారము నొంది వందురిన • ఫల్గును నుజ్జ్వలరాజ్యవైభవో
దారులమై కనుంగొని ము • దంబునఁ బొందఁగఁ గాంచుకంటె నిం
పారఁగ నొందు గల్గునె కృ • తార్థత యెందును గారవేశ్వరా. 349

గీ. అతులసౌభాగ్యభోగస • మగ్రమహిమ
నొప్పు చున్న నీ దేవుల • యొప్పుఁ జూచి
ధృతి దఱిఁగి తన్నుఁ దాన నిం • దించుకొనుచు
హృదయమునఁ బాండవాంగన • యెరియ వలదె. 350

వ. అనిన నది వోలు నని నాగకేతనుండు సంప్రీతుం డై కొండొక విచారించి రాధే
యుం జూచి యిట్లనియె. 351

క. నాతలఁపును ము న్నిట్టిద। యీ తెఱఁ గెఱిఁగించి తిది య • భీష్టము మన మా
ద్వైతవనంబున కరుగుట। భూతలపతి యనుమతింపఁ • బోలఁడు మదిలోన్. 352

గీ. అందుఁ బాండవు లుండుట • యాంబికేయుఁ
డెఱుఁగు మన మవ్వనంబున • కేగుటయును
గడఁగి పార్థులతోడి వి • గ్రహముకొఱకు
నని యవశ్యంబు వారించు • నతఁడు మనల. 353

వ. అదియునుం గాక. 354

చ. ఉరుతరవిక్రమాఢ్యు లని • యున్ మహనీయతపోవిశేషసు
స్థిరు లనియుం బృథాసుతుల • దిక్కునః దద్దయు భీతుఁ డై నిరం
తరమును మానవేంద్రుఁ డెదఁ • దాపము నొందుచు నుండు వింటె యి
క్కురువిభుఁ డింత సేపు గడుఁ • గూర్చి విలాపము సేసె వారికిన్. 355

వ. అతనియొద్ద నుండి విదురుండును వారిని బోటుమానుసులుంగాఁ బొగడుచుండు
జూదంబునాఁటనుండియు విదురుండు పాండవపక్షపాతి యగుట యెల్లం బయ్యె
మనవిచారించినయిక్కార్యంబుసన్న యెఱింగనేని నాతం డెల్లభంగుల విఘ్నం
బు సేయుం గావున నిది యంతయు రహస్యంబుగా నొనరించికొని ధృతరాష్ట్రుం
డు దీని కనుమతించు తెఱం గెయ్యది యట్టి యుపాయంబు నీవును శకునియు నూ
హించునది మనము రేపకడ వచ్చి కురుపితామహుం డైనభీష్మునిఁ గురువంశో
త్తముం డైనధృతరాష్ట్రుని నొడంబఱిచి వెడలుద మని వారి వీడ్కొలిపి దుర్యో
ధనుం డభ్యంతరగృహంబున కరిగి యారాత్రి సముచితప్రకారంబునఁ గడపెఁ బ్ర
భాతంబగుటయుఁ గర్ణుండు దుర్యోధనుకడకుం జని యిట్లనియె. 356

ఉ. భూతలనాథ యే నొకటి • పోల నుపాయము గంటి నివ్వు డా
ద్వైతవనంబునందు విది • తంబుగ నున్న వి గోకదంబముల్
ప్రీతిగఁ దద్విలోకనము • పేరఁ జనం దగు ధారుణీశ్వరుం
డీ తెఱఁ గైనఁ బో ష్మును న • భీష్టముఁ జేకుఱు నెల్లభంగులన్. 357

క. నా విని సుబలతనూజుఁడు। దేవా నీయాన యేను ♦ దెల్లంబుగ రే
యీవెరవె నెమ్మనమ్మున। భావించితి ననియె నంతఁ ♦ బ్రహసితముఖు లై. 358

వ. ఒండొరులచెయి సఱచి నవ్వుచు నమ్మువ్వురుం దత్క్షణంబ సమంగనామధేయుం డయినగోపాలకు నొక్కరుం గలపికొని ధృతరాష్ట్రుపాలికిం జని సముచితప్రసంగసేవావిశేషంబుల నమ్మహీవిభు సుముఖుం జేసి దేవా ద్వైతవనంబునందలిమనకీలారంబులనుండి వీఁడె యొక్కగోపకుండు సనుదెంచె నని చెప్పిన నతండును వానికభిముఖుం డై పసులసేమం బేమి యని యడుగుటయు వాఁడి ట్లనియె.

ఉ. ద్వైతవనంబునట్టిసుఖ ♦ వాసము గోవుల కెందు లేదు భూ
త్రీతలనాథ యిప్పుడు ప్ర ♦ దీప్తము లై సతతంబు నందు గో
వ్రాతభయంకరంబు లగు ♦ వాలుమెకంబులు సంచరించు మీ
కా తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పుటకు ♦ నై యిట వచ్చితి నేను జెచ్చెరన్. 360

——కర్ణసౌబలులు ధృతరాష్ట్రుచేత ఘోషయాత్ర కనుజ్ఞ గొనుట.——

వ. అనినయనంతరంబ కర్ణసౌబలులు ధృతరాష్ట్రుతోడ దేవా యట్లయినం దడయక దుష్టమృగనాశనంబును గోగణసంరక్షణంబును జేయుటకు భవత్సూను దుర్యోధను నియోగింపు మనిన నతండు గొండొక విచారించి యి ట్లనియె. 361

మ. తగు గోరక్ష యొనర్ప దుష్టమృగవి ♦ ధ్వంసంబు నూహింప మే
లగు నైనన్ వినుఁ డవ్వనాంతరమునం ♦ దాసక్తు లై యున్నవా
రు గరిష్ఠాత్ములు పాండురాజతనయుల్ ♦ రూఢప్రతాపాఢ్యు ల
ట్లగుటన్ మీగమనంబు నామదిఁ బ్రియం ♦ బై తోఁప దెబ్భంగులన్. 362

చ. వనమున కేఁగి వందురిన ♦ వా రని వారల మీ రవశ్యముం
జెనకఁ దలంతు రప్పురుష ♦ సింహులు భూరితపోధనుల్ మనం
బునఁ గలుషించి రేనియుఁ ద ♦ పోమహిమన్ మిము నిర్దహింతు రొం
డె నతులితాస్త్రశక్తి ని వ ♦ డిం దునుమాడుదు * రాజి నిందఱన్. 363

క. మున్నును మీచేతఁ గడున్। బన్నము వడి నొచ్చినారు ♦ పార్థులు మిమ్ముం
గన్నంత నలుగ కుండునె। పన్నగరిపుసన్నిభుండు ♦ పవనజుఁ డాత్మన్. 364

వ. అదియునుం గాక. 365

చ. ఒకరుఁడ ధాత్రియంతయును ♦ నోర్చెఁ గృతాస్త్రుఁడు గాక యుండియుం
బ్రకటితబాహువిక్రముఁడు ♦ ఫల్గునుఁ డిప్డు మహేంద్రుపాల న
త్యకుటిలదివ్యబాణవిదుఁ ♦ డై యెలమిం జనుదెంచె నట్టివా
నికి నెదురంగ శక్య మగు ♦ నే రణభూముల నింక నేరికిన్. 366

గీ. చెనసి మీరు వారికిఁ గీడు ♦ సేయుటయును। వారు మీ కెగ్గు సేఁతయు ♦ వగవ మేలు
గాదు వలసిన ఘోషర ♦ క్షణ మొనర్పఁ। దగినవారలఁ బుత్తుము ♦ దడయ కందు.

* రొండె నాజిలోన్- అని పాఠాంతరము.

వ. అని యొడంబడ కున్న యాంబికేయునకు శకుని యి ట్లనియె. 368

ఉ. పాలితవిక్రమోన్నతులు ♦ పాండుతనూజులు వారి కప్రియం
బేల యొనర్తు మ ట్లధిప ♦ యే మొనరించితి మేనియుం బ్రతి
జ్ఞాలలితుండు ధర్మజుఁడు ♦ సత్యము దప్పునె తమ్ము లేల త
చ్ఛీల మతిక్రమింతు రిది ♦ సిద్ధము నమ్ముము నెమ్మనంబునన్. 369

క. మాకును జిత్తంబుల మృగ। యాకౌతుక ముల్లసిల్లు ♦ నది గోగణర
క్షాకరణము గార్యం బగు। నేకీడును నేల పొందు ♦ నిందు మహీశా. 370

క. అనిన నతఁడు గొండొకవడి। మనమునఁ జింతించి బుద్ధి ♦ మంతుల రై గో
ధనము నరసి తడయక రం। డని వారికి నెట్టకేల ♦ కనుమతి యిచ్చెన్. 371

గీ. ఆక్షణంబ కౌతు ♦ కాతిశయవ్యగ్ర। హృదయుఁ డైనయాఘ ♦ ణీంద్రకేతు
నాజ్ఞఁ గరిపురంబు♦నం దెల్ల ఘోషింపఁ। బడియె ఘోషయాత్ర ♦ ప్రకటలీల. 372

దుర్యోధనుఁడు ఘోషయాత్ర వోవుట.

సీ. అంతఁ బ్రహృష్టాత్ముఁ ♦ డై లలితాంబరా, భరణాంగరాగవి ♦ స్ఫురితమూర్తి
నొప్పారి విభుఁడు స♦హోదరులును గర్ణ, గాంధారులును బ్రియ♦బాంధవులును
సముచితవాహన ♦ సైన్యసమేతు లై, కొలువంగ వెడలె ను ♦ జ్జ్వలవిభూతి
నాందోళికాదివా ♦ హనములఁ దత్ప్రియ, ప్రమదలు బహుసహ♦స్రములు సనిరి
కడఁగి పౌరు లెల్లఁ ♦ గైసేసి పడఁతులుఁ। దారు నడచి రతిము ♦ దంబుతోడఁ
బ్రకటశకటవైశ్య ♦ పణ్యాంగనాదిసం। కులము నుల్లసిల్లె ♦ ఘోషయాత్ర. 373

వ. మఱియు నమ్మహీపతిపయనంబున కనురూపంబు లై యెనిమిదివేలు రథంబులు ము
ప్పదివేలేనుంగులుఁ దొంబదివేలు గుఱ్ఱంబులు శతసహస్రసంఖ్య కాల్వురుం గల
మహాసైన్యంబుతోడ నడిచె మృగయాకుశలు లైనమృగయులు విటవిదూషకవం
దివైతాళికాదిజను లనేకు లనుగమించి రిట్లు గవ్యూతిమాత్రం బగునేల యరిగి
యచ్చట విడిసి యద్దిన శేషంబును రాత్రియుం గడపి మఱునాఁడు వివిధగిరిగహ
నంబు లతిక్రమించి ఘోషంబు లున్నవనంబు సొచ్చి యం దొక్కరమణీయప్ర
దేశంబున శిబిరంబు గావించి యమ్మనుజేంద్రుండు. 374

సీ. నానాసహస్రసం ♦ ఖ్యానంబు లై సంత, తానందవిగతభ ♦ యత్వలీల
నక్కాననమున నే ♦ దిక్కునఁ జూచిన, సంకులంబుగఁ గుంద ♦ శంఖచంద్ర
హారనీహారడిం ♦ డీరపటీరము, క్తాహారహీరసం ♦ కాశములును
గాదంబకాలేయ ♦ కాదంబినీనీల, జాలతమాలికా ♦ సన్నిభములు
ప్రౌఢబంధూకపల్లవ ♦ భాసితములు। వికచకాంచనచంపక ♦ విస్ఫుటములు
నైనవర్ణంబు లొప్ప నే ♦ త్రాభిరామ। భంగి నలరారుగోకదం♦బములఁ గనియె.

వ. కని తదీయసమృద్ధికి సంతసిల్లుచు గోపాలజనంబులు సవినయంబుగాఁ దన్నుం గాం
చిన నాదరించి వారు దనకు గోవులపేళ్లను లక్షణంబులు నేర్పడ నెఱింగించు

చుండ వేలువేల వత్సంబులు మహోక్షంబులు ధేనువులు దర్శకంబులు మొదలై న గోవిశేషంబుల నాలోకించుచు నయ్యైవిధంబులఁ బసికిం దగినరక్షణంబు గావింప నర్హజనంబుల సవిశేషంబుగా నియోగించి మఱియును. 376

క. గోపాలసమన్వితుఁ డై। యాపాలమునఁ దిరిగి గోర • సాస్వాదనలీ
లాపరితృప్తిఁ దలిర్చె మ। హీపాలుఁడు నెమ్మితోడ • నిష్టులుఁ దానున్. 377

వ. తదనంతరంబ గాయకనర్తకాదులు వందిమాగధజనంబులుం గనిన నాదరించి వారికి నభిమతధనంబు లొసంగి మృగయావినోదంబునకుం దొడంగి. 378

చ. హరిణవ్రాతములం గలంచుచు నుద • గ్రానేకపశ్రేణిఁ జె
చ్చెర బంధించుచు నుగ్రసింహనివహ • చ్ఛేదైకసక్రోధబం
ధురతం బేర్చుచుఁ బ్రస్ఫురన్మహిషశా • ర్దూలోద్ధతక్రోడని
ర్భరపాతంబు లొనర్చుచుం దిరిగె భూ • పశ్రేష్ఠుఁ డక్కాననలోన్. 379

వ. మఱియు ననవరతసురభిసరసీరుహప్రకరపరికీర్ణంబు లగుజలాశయంబు లాలోకించుచు నతిమనోహరప్రసూనఫలభరితపాదపవనాభ్యంతరంబుల విహరించుచు నున్మదమయూర మధుకర కీర కోకి లాలాపకోలాహలంబు లాకర్ణించుచుఁ గ్రమంబునం బరిజనసమన్వితుం డై ధార్తరాష్ట్రుండు ద్వైతవనసరోవరంబు సేరం జనియెనంత నట ధర్మనందనుండు తత్సమీపంబున మునిజనసహాయుం డై వన్యంబు లగు ఫలమూలవిశేషంబులు సాధనంబులుగా సమకట్టి సద్యస్కందం బనుయజ్ఞంబు సేయుచుండె నప్పుడు దుర్యోధనుండు నిజభృత్యజనుల నక్కొలనిదరిం గ్రీడాగృహంబులు నిర్మింప నియోగించిన. 380

క. వారును సంభ్రమమున న। వ్వారిరుహాకరముపొంత • వదలక క్రీడా
గారములు గట్టఁ దొడఁగుడు। వారించుచుఁ బొఱితెంచి•వడి గంధర్వుల్. 381

వ. ఇది చిత్రసేనుం డనుగంధర్వపతికిం గ్రీడార్థంబు కల్పితం బైనది గావున మీరిక్కొలను సేరక తొలంగి పోవునది యనిన వారు మగుడం జని దుర్యోధనునకుఁ జెప్పుటయు నతండు రణదుర్మదు లైనసైనికులం గొందఱం బంచిన నరిగి వారలు గంధర్వుల కిట్లనిరి. 382

మ. బలియుం డాధృతరాష్ట్రసూనుఁడు మహా • బాహుండు దుర్యోధనుం
డలఘుం డీకమలాకరంబునకుఁ గ్రీ • డార్థంబు గౌతూహలం
బెలయంగాఁ బ్రియకామినీసహితుఁ డై • యేతెంచుచున్నాఁడు మీ
ర్వల దిం దుండఁ దొలంగి పొం డనవుడున్ • వా రుద్ధతక్రోధు లై. 383

వ. ఒండొరులమొగంబులు సూచి పెలుచ నవ్వి యిట్లనిరి. 384

క. ఎదిరిం దన్నెఱుంగఁడు। మదమునఁ బ్రాణంబుఁ దనదు • మానముఁ గోల్పో
మదిఁ దలఁచినాఁడు మీ నృపుఁ। డిది యేటికిఁ జెనఁటిచెయ్వు• లిన్నియు నిచటన్.

వ. బుద్ధిమంతుల రై యూరక చనుట లెస్స యనినం గ్రమ్మఱి చని వారు కురుపతికిం దద్వచనంబుల తెఱం గంతయుం జెప్పుటయు నతండు రోషావేశవివశుం డై తమ్ముల దొరలం జూచి మీ రిందఱు మీమీసైన్యంబులతోడం గూడి కడంగి దుర్వినీతు లైనగంధర్వులగర్వంబు మాన్చి సరోవరం బాక్రమించునది వారికి సహాయుం డయి సురగణసమేతంబుగ నింద్రుండు సనుదెంచె నేనియు నవలీల జయించునది యని నియోగించిన. 386

క. అతులచతురంగసేనా। న్వితు లయి ధృతరాష్ట్రసుతులు ♦ నిరతిశయరయో
ద్ధతసింహనాదబధిరీ। కృతదిఙ్ముఖు లగుచుఁ జనిరి ♦ గినుక యెలర్పన్. 387

వ. ఇట్లు సనుదెంచుకురువీరుల కడ్డంబు వచ్చి కొందఱు గంధర్వులు ప్రియపూర్వకంబుగా నిట యేల వచ్చెదరు మీకు మాతోడివిద్వేషం బేటికి నిలువుం డనినం బెలుచ నార్చి సేనాగ్రచరులు వారలమీఁదం బ్రచురశస్త్రాస్త్రపాతంబు సేయం దొడంగినం దొలంగి చని యాగంధర్వు లాక్షణంబ చిత్రసేనునకు నంతయు నెఱింగించినం బ్రబలరోషరంజితాననుం డై యతండు. 388

క. చనుఁడు రయంబున నాదు। ర్జనులం గౌరవులఁ బొదివి ♦ సమయింపుఁడు మీ
రని బహుసహస్రసంఖ్యులఁ। బనిచెను గంధర్వవరులఁ ♦ బ్రకటితబలులన్. 389

వ. ఇట్లు వనిచిన. 390

ఉ. ఆయతకుంతకార్ముకగ ♦ దాసిపరశ్వధశూలపట్టిసా
ద్యాయుధఘోరహస్తులు గు ♦ లాచలతుంగతనుల్ ప్రచండతే
జోయుతు లావియచ్చరులు ♦ శూరతమైఁ బఱతెంచి బల్విడిం
గో యని తాఁకి రుగ్రగణ ♦ కోవిదు లై కురురాజసైన్యమున్. 391

వ. ఇవ్విధంబున గంధర్వులు బెట్టిదంబుగాఁ గిట్టి నొప్పింపం దొడంగినం గలంగి దుశ్శాసనాదికౌరవులు స్వసైన్యంబుగాఁ దెరలి దుర్యోధనుచేరువకుం బాఱినఁ గర్ణుం డొక్కరుండ సుస్థిరుం డయి నిలిచి గంధర్వుల నిలువరించి భల్లార్ధచంద్రప్రముఖబహుళబాణపాతంబులం దదీయదేహంబులు ఖండించుచు నిమిషమాత్రంబునఁ జిత్రసేనుసైనికశతంబుల రూపు మాపుటయు మఱియుం బై పైగంధర్వులు శతసహస్రసంఖ్య లేతెంచినం బృథివి యెల్లను గంధర్వమయం బై నట్లుండె నప్పుడు. 392

చ. శకునియుఁ దమ్ములుం బ్రబల ♦ సైన్యముతో నడతేర నాహవో
త్సుకమతి యై సుయోధనుఁడు ♦ సూతతనూభవుఁ డున్నచోటికిం
బ్రకటభుజోగ్రతం గడఁగి ♦ బల్విడిఁ దద్రిపుకోటి దాఁకినన్
సకలజగద్భయంకరల ♦ సత్సమరోత్సవ మయ్యె నయ్యెడన్. 393

క. కొండొకసేపునకు మహో। ద్దండతరానేకఘోర ♦ తరవిశిఖవ్యా
ఖండితశరీరు లై ధృతి। ఖండితముగఁ బల్లటిలిరి ♦ గంధర్వు లనిన్. 394

చిత్రసేనుం డను గంధర్వరాజు దుర్యోధనునితో యుద్ధము సేయుట

క. గంధర్వులు వెఱలుట విని। గంధర్వవిభుండు క్రోధ ♦ కలుషితమతి యై
గంధగజముచందమున మ। దాంధగతిం గవిసెఁ గౌర ♦ వానీకముపై. 395

వ. ఇట్లు గవిసి చిత్రసేనుండు. 396

శా. మాయాసంగరకోవిదుండు వికస ♦ న్మాయాస్త్రజాలంబులన్
వాయువ్యాప్తి యడంగ నర్కకిరణ ♦ వ్రాతంబు రుద్ధంబుగాఁ
జేయం జొచ్చినఁ దెళ్లెఁ దేరులు కరుల్ ♦ శీర్ణంబు లయ్యెన్ దళ
త్కాయం బయ్యె హయాలి గూలిరి భటుల్ ♦ గౌరవ్యసైన్యంబులన్. 397

క. పొదలి యొకని కొక్కనికిని। బదుగురు పదుగురుగఁ గవిసి ♦ పౌరవసేనం
బొదివి సమయింపఁ దొడఁగిరి। వదలక గంధర్వు లని న ♦ వార్యోద్ధతు లై. 398

వ. అవ్వియచ్చరులవిక్రమంబునకు నోర్వక బెదరి చెదరి కురురాజసైన్యంబు ధర్మనం
దనుండున్నకందువకుఁ బాఱం దొడంగె నప్పుడు రాధేయుం డజేయుం డై కుల
శైలంబునుం బోలెఁ దరలక నిలచి గంధర్వులు గురియుశరవర్షంబున మునుఁ
గుచుఁ దన యోపినంత పెనంగుచుండె సోదరసౌబలసహాయుం డై దుర్యోధనుం
డు గర్ణసహాయంబు వదలక నిలిచె నంత ననంతసత్త్వు లైనగంధర్వు లనేకులు
సుట్టుముట్టి. 399

చ. కొందఱు సూతు నశ్వములఁ ♦ గొందఱు గొందఱు చాపదండముం
గొందఱు చక్రయుగ్మకముఁ ♦ గొందఱు విస్ఫురితాతపత్రముం
గొందఱు కూబరంబు మఱి ♦ కొందఱు కేతువుఁ గొంద ఱక్షమున్
దందడిఁ దున్మి వైచి విర ♦ థత్వ మొనర్చిరి సూతసూతికిన్. 400

వ. ఇట్లు విరథుం డై కర్ణుండు వికర్ణురథం బెక్కి రణభూమికిం దొలంగి చనియె దుర్యో
ధనుండు విముఖుండు గాక పరబలంబు మార్కొని పెనంగం దొడంగినం గినిసి
చిత్రసేనుండు వానిం దలపడి తదీయస్యందనంబు రాధేయురథంబునట్లు భగ్నం
బు గావించి విరథుం డగునమ్మహీవిభుం గేశాకర్షణంబున నేలం బడవైచి పెడకే
లు గట్టి సింహనాదంబు సేసినం దక్కినగంధర్వులుం గనుకనిం బేర్చి యతనివని
తాజనంబులను దత్సోదరు లగుదుశ్శాసన దుర్ముఖ వివింశతి చిత్రసేన విం దాను
విందులను దత్తనూభవులను దదీయమంత్రులను బట్టి బంధించి చిత్రసేనున కొ
ప్పించి రంతఁ బెఱకౌరవులును బౌరులు నమాత్యులుం జెదరి యాక్రోశించు
చుం బఱచి ధర్మపుత్రు శరణు సొచ్చి యి ట్లనిరి. 401

మ. ఘనబాహాబలదుర్నివారమహిమన్ ♦ గంధర్వవీరుల్ సుయో
ధనుఁ దత్కాంతలఁ దత్సహోదరుల బం ♦ ధపాత్రులం జేసి కై
కొని వే పోవుచు నున్నవా రదె రిపు ♦ క్షోభంబు గావించి నీ
యనుజవ్రాతము గావవే కరుణ నిం ♦ డారంగ రాజోత్తమా. 402

వ. అని కృతాంజలు లై పలుకు చున్నవారిం జూచి భీమసేనుండు ప్రహసితాననుం డగుచు ధర్మపుత్త్రున కి ట్లనియె. 403

గీ. మనకుఁ జులుక నయ్యె ♦ మనచేయుపనులు గం। ధర్వవరులు గూడి♦తగ నొనర్చి రింత లెస్స యగునె♦యేభారమును లేక। యూర కుండ మనల♦నొందె జయము.

గీ. పుట్టుఁగల్లరి రైయె పాప ♦ ములకు నెల్ల। దిట్టలైయె లోకములచేతఁ ♦ దిట్టువడిన కట్టెఁడికి నిట్టికష్టంబు ♦ గా నొనర్చి। తగ విధాతృఁడు చతురుఁ డై ♦ నెగడె నేఁడు.

మ. విపరీతస్థితి నొంది ఘోరవిపినో ♦ ర్వీవాసు లై నిత్యదుః
ఖపరాధీనతఁ దూలి రంచు మనలన్ ♦ గర్వోద్ధతస్వాంతుఁ డై
యపలాపింపఁగ వచ్చి దుర్ణయపరుం ♦ డాధార్తరాష్ట్రుండు దో
షపరీతాత్ముఁడు దత్ఫలంబు గుడిచెన్ ♦ సత్యంబు సామాత్యుఁ డై. 406

వ. వానిదెసం గృప సేయ వల దనిన ననుజునకు నగ్రజుం డి ట్లనియె. 407

క. అకట యిది పరుషవాక్యము। లకు సమయమె శరణుఁ జొచ్చి♦ లఘుభావముతో వికలగతి నున్న కౌరవ। నికరమునకుఁ గరుణ సేయు ♦ నీకుం దగదే. 408

వ. ఏకాన్వయజాతు లైనవారికి నర్థనిమిత్తం బయినభేదం బొక్కొక్కమాటు వర్తిల్లు నంతనచేసి సహజస్నేహంబు దప్ప నేరదు జ్ఞాతిజనంబులు దమలో నెట్టివా రైన నొప్పం గాని యన్యులవలనం బరిభవంబు దొడరినప్పుడు దా రొండొరులఁ జేకొన కునికి లోకనింద్యంబు దుర్యోధనుండు దుర్వినీతుం డైనను సభార్యుం డై పరులచేతం బట్టువడియె దీని నుపేక్షించిన మనకుఁ గులహాని యగు నిదియునుం గాక శరణాగతరక్షణంబు రాజమాత్రంబువాని కెల్ల ధర్మంబు నీయట్టిబాహుబల సంపన్నునకు నిట్టిసుకర్మంబు గర్తవ్యం బని వేఱ చెప్ప నేల లెమ్ము నీవును నీతమ్ములు రథంబు లెక్కి సర్వాయుధసన్నద్ధు లై చని సుయోధనువెఱ దలంగుం డనినఁ బవననందనుండు ధర్మనందనున కి ట్లనియె. 409

సీ. అనుమాన మొక్కింత♦యును లేక యలిగి జ, లంబులఁ ద్రోచె వి ♦ షంబు వెట్టె
గృహదాహ మొనరించె♦ విహితదురోదర, కపటుఁ డై రాజ్యంబు ♦ నపహరించె
జను లెల్లఁ జూడంగ♦వనజాక్షిఁ బాంచాలిఁ, దల వట్టి యీడ్పించె♦వలువ లొలువఁ
బనిచెఁ బుట్టినకోలె♦ మనకు నక్కట సుయో, ధనుఁ డెగ్గు సేయని♦దినముఁగలదె
గీ. వానిచేత యొకటి ♦ యేనియుఁ దలఁపవు। నీవు మనుజనాథ ♦ కేవలంపుఁ
గరుణ మూని యుండు ♦ దరయ నెప్పుడు నిట్టు। లైన మనకుఁ గార్య ♦ హాని గాదె.

వ. అని పూర్వవైరస్మరణకలుషితుం డై పలికిన నతనికి నజాతశత్రుండు సాంత్వనపూర్వకంబు గా ని ట్లనియె. 411

గీ. కావరయ్యు యనినఁ ♦ గరము దుర్బలుఁ డైనఁ। జెనసి యోపినంత ♦ సేయు ననిన నూర కుండు నయ్యు ♦ యుత్తమశూరుండు। దీనజనులయున్న ♦ తెఱఁగు సూచి.

క. శరణం బని వచ్చిన భీ। కరశత్రుని నయినఁ బ్రీతిఁ ♦ గావఁగ వలయుం

గరుణాపరుల తెఱంగిది యిరవుగ సరి గావు దీని • కేధర్మంబుల్. 413

వ. ధృతరాష్ట్రసూనుండు భవదీయబలశౌర్యంబుల పేర్మి యెఱుంగుం గావునఁ దన్ను నవశ్యంబును విడిపింతు రని మనదెస బద్ధాశుండై యుండు నిది మనకుఁ బుణ్యంబును గీర్తియుం జేకొనుసమయంబు నిన్నింత నిర్బంధింప వలవ దేన యరుగుదు నిప్పుడు యజ్ఞదీక్షితుండనై యున్నవాఁడఁ గావున నాకుం జనరాదు మీరు వేగచని గంధర్వులం బ్రియపూర్వకంబుగా ననునయించి సుయోధనాదుల విడిపించునది సామవచనంబులం దీఱకున్నఁ బరాక్రమంబునఁ బ్రతివీరుల నోర్చి కార్యంబు దీర్చునది నాచేయుజన్నంబు సఫలంబు సేయుం డనిన భీముం డెట్టకేనియు నియ్యకొనియె నర్జునుండును ధర్మరాజుపనుపు గైకొని కురురాజుచెఱ దలఁగఁ బ్రతిజ్ఞ సేసె నకులసహదేవులు నుత్సాహసమేతు లయి రన్నలువురు నాముక్తకవచులు నాబద్ధతూణీరులు నాకలితకార్ముకులు నారూఢరథులు నయి యగ్రజు వీడ్కొని యతిత్వరితంబున నడచినం గౌరవసైన్యం బంతయు వారిం గూడుకొని సింహనాదంబులు సెలంగం జనియె నిట్లరిగి వారలు గంధమాదనంబునకయి చనుచున్న యవ్వియచ్చరానీకంబుం గూడ ముట్టిన. 414

—•••భీమార్జున నకుల సహదేవులు గంధర్వులతో యుద్ధంబు సేయుట•••—

క. కని గంధర్వులు గ్రమ్మఱి! ఘనులం బాండవుల నగ్ని • కల్పులఁ దేజో
ధనుల నమరేంద్రసదృశుల! ననఘుల మార్కొనిరి ప్రకటి • తాటోపమునన్.

ఉ. అగ్రజువాక్యముల్ దలఁచి • యర్జునుఁ డప్పుడు వారితోడ న
త్యుగ్రత దక్కి యెంతయుఁ బ్రి • యోక్తుల నిట్లను మీరు మాయెడన్
విగ్రహ మేల సెయ్యమున • వీడుఁడు గౌరవరాజుఁ బార్థివ
పాగ్రసరుండు ధర్మసుతు • పన్పిది మీరు నలంఘ్య మిత్తఱిన్. 416

వ. అనిన నతనికి గంధర్వు లిట్లనిరి. 417

గీ. ధర్మజుఁడు మాకుఁ బ్రభుఁడె యా • ధర్మతనయు
నాజ్ఞ నే మేల యొనరింతు • మనిమిషేంద్రుఁ
డొక్కరుఁడ మమ్ము శాసింప • నోడయఁ డన్యు
లెందు నెవ్వ రైనను భయ • మేమి మాకు. 418

వ. అనిన నవ్వాచ్చుం డవ్వియచ్చరుల నుపలక్షించి మునుమున్న తెగువకుం జోర నేల యని ప్రియంబును ధర్మంబునుం గాఁ బలికితి నెట్లును మీరు సామసాధ్యులరు గామినికి దోఁచు చున్నయది గావున నుగ్రం బయినవిగ్రహంబున దుర్యోధను విడిపింతు నని వారల మీఁద నిశితవిశిఖంబులు ప్రయోగించె నాగంధర్వులు నతనిపై బాణవర్షము గురిసి రిట్లానలువురకును గంధర్వశతసహస్రంబులతో నతిఘోరసమరం బయ్యె నప్పుడు. 419

తరలము. కనిసి యర్జును తేరు భగ్నము • గా నొనర్పఁ దలంచి పె

ల్లాదవి ఖేచరకోటి గ్రమ్మట • యుం బురందరనందనుం
డదయుఁ డై పదిలక్షలం బ్రళే • యాగ్నికల్పుల దివ్యులం
గడనశూరుల నిర్దహించెఁ బ్ర • కాండదివ్యశరార్చులన్. 420

మహాస్రగ్ధర. ఘనకోదండోగ్రమౌర్వీ • క్వణన మఖిలభూ • గహ్వరాభోగభాగం
బున నాపూర్ణంబుగా ను • బ్బునఁ గవలు మరు • త్పుత్రుఁడుం దీవ్రనారా
చనితాంతాపాతలీలా • సరభసగతు లై • శత్రువీరవ్రజంబుం
దునుమం దచ్ఛోణితంబుల్ • దొఱఁగి మడువు లై • తోఁచె నయ్యుద్ధభూమిన్.

వ. ఇట్లు కౌంతేయులచేతం బీడితు లై గంధర్వులు దుర్యోధనాదులచెఱ లేమఱ
క కొనుచు గగనంబునకు నెగసి తోఁచి పోవ నుంకించిన నెఱింగి సవ్యసాచి రయం
బున నతినిబిడబాణజాలంబులం జేసి దిఙ్నభోమార్గంబులు నీరంధ్రంబులు గాఁ
గప్పిన నగ్గగనచరులు వలలోనం జిక్కినపులుఁగులుం బోలెఁ బోవ నేరక శరపం
జరంబునం జిక్కియు నుక్కు సెడక యన్నలువురమీఁద వివిధాయుధప్రకరంబు
లు ప్రయోగించిన. 422

మ. అవి యెల్లం దునుమాడి క్రీడి ఘనరో • షాభీలుఁ డై శాతభ
ల్లవితానం బడరించినం దలలు డొ • ల్లం గాయముల్ మింటనుం
డి వడిం గుంభినిఁ గూలఁ గా రుధిరవృ • ష్టిం గాలువల్ వాఱఁ గా
దివి గంధర్వులక్రందడంగె జగ ము • ద్వేగంబునం బొందఁగన్. 423

వ. మఱియు నర్జునప్రయుక్తం బయినయాగ్నేయాస్త్రంబు దావాగ్ని నీరసవిపినం
బు దహించుతెఱంగున గంధర్వనివహంబు నీఱు సేయఁ దొడంగినం గని చిత్రసే
నుండు భీమసేనానుజుమీఁదం బటుగదాదండంబు వైచిన నది నడుమన తు
నియలుగా నేయుటయు గంధర్వరాజు మాయాబలంబున నంతర్హితుం డై. 424

క. నలువురు పార్థుల నత్యు! జ్జ్వలశరవర్షముల ముంచి • జలధరముక్రియం
బెలుచన గర్జిల్లుచు ను! త్కలుఁ డయి తనవిక్రమంబుఁ•గడఁకయుఁ జూపెన్. 425

గీ. దాని నుఱక యింద్ర • సూనుండు గాండీవి! * శబ్దభేదు లయిన • సాయకములఁ
జిత్రసేనుసర్వ • గాత్రంబు ఛేదించి! యొక్కమాత్రలోన • నుడిపెఁ గడఁక. 426

వ. ఇట్లు నొచ్చి గంధర్వనాయకుండు రణసంరంభంబు విడిచి యర్జునుం జేరం జనిపొ
డసూపి నిలిచిన నవ్వీరుండును నాత్మసఖుం డయినఖచరపతి తెఱంగు సూచి సం
హృతాస్త్రుం డయ్యె వృకోదరాదులు సమరవిరామంబు నొందిరి వార లందఱుఁ
దమతమరథంబులమీఁదన యుండి యొండొరులఁ గుశలంబు లడిగి రప్పు డర్జు
నుండు చిత్రసేనున కి ట్లనియె. 427

క. వీరోత్తమ నీ కిమ్మెయి! వైరము దగునయ్య కౌర • వప్రకరముతోఁ
గౌరవపతి విడువుము త! ద్దారానుజసుతసమన్వి • తంబుగ నెమ్మిన్. 428

* శబ్దవేధు- అని పాఠాంతరము.

వ. అనిన నతం డర్జునున కి ట్లనియె. 429

సీ. ఈదురాత్ముఁడు మిమ్ము ♦ నివ్వనంబున నిరాం, తాయాసపీడితు ♦ లైనవారిఁ
బరమధర్మాత్ముల ♦ భార్యాసమేతుల, నపహసింపఁ దలంచి ♦ యరుగుదెంచె
నింతయు నెఱిఁగి సు♦ రేంద్రుండు గలుషించి, యనుజవధూసహా♦యాన్వితము గఁ
బాపవర్తను వీనిఁ ♦ బట్టి తెమ్మని నన్నుఁ, బనిచిన వచ్చితిఁ ♦ బార్థ విసవె
శక్రుపాలికి నిదె కొని ♦ చనుచు నున్న! వాఁడ నీ వింక నొం డన ♦ వలదు వినుము
మత్సఖుండవు గావున ♦ మత్సరంబు! నలుకయును లేదు నీదెస♦ననఘ నాకు. 430

గీ. అనిన నర్జునుఁడతనికి♦ట్లనియె నీసు!యోధనుఁడుమాకు*వినుము స♦హోదరుండు
గాన నీతని విడుచుట ♦ గర్జ మిదియు! ధర్మజున కెంతయును బ్రమో♦దంబు సేఁత.

చ. అమరవరేణ్యుప న్పఖున ♦ నావల నెయ్యది యైన నీవు ధ
ర్మమహితుఁ డైనధర్మజున ♦ మక్షమునం దెఱిఁగించి యాతఁ డే
క్రమమున నెద్ది సెప్ప నది ♦ గైకొని చేయుము నీవు మత్ప్రియా
ర్థము చను దెమ్ము నావుడును ♦ దాని కొడంబడి చిత్రసేనుఁడున్. 432

—♦చిత్రసేనుఁడు ధర్మరాజునొద్దకు వచ్చి దుర్యోధను విడిచిపెట్టిపోవుట♦—

వ. వారలుం దానును ధర్మజుకడకుం జనిన నజాతశత్రుండు చిత్రసేను నతిప్రియంబునం
బూజించి మహాత్మా యీసుయోధనుండు సానుజామాత్యుం డయి మీచేత వధి
యింపం బడ కునికి మే లయ్యె మీకారణంబున మావంశంబునకు నొండొక్క హా
ని వొంద దయ్యె వీఁ డెట్టియపరాధంబు సేసినను నది యంతయు సహించి మా
కుం గా వీని విడువ వలయు నని ప్రార్థించిన నతం డట్ల కాక యని దుర్యోధనాదుల
నందఱ విడిచి పాండుపుత్త్రుల నామంత్రణంబు సేసి దివంబున కరిగి తత్ప్రకారం
బు సకలంబును నిందునకు నివేదించిన నిందుండును సమరనిహతు లయినగంధ
ర్వుల నమృతవృష్టిం జేసి బ్రదికించె నిట యుధిష్ఠిరుండును ధార్తరాష్ట్రునకు బంధ
మోక్షణంబు గావించి వాని కి ట్లనియె. 433

ఉ. ఎన్నఁడు నిట్టిసాహసము ♦ లింక నొనర్పకు మయ్య దుర్జనుం
డన్నన సాహసక్రియల ♦ యందుఁ గడంగి నశించుఁ గావునం
గ్రన్నన తమ్ములన్ దొరలఁ ♦ గైకొని యిమ్ములఁ బొమ్ము వీటికిన్
సన్నుత దీని కొండొకవి ♦ షాదముఁ బొందకుమీ మనంబునన్. 434

వ. అని బుద్ధి సెప్పి వీడ్కొలిపిన నతండును దీనాననుం డగుచుం జనియె ననుజసహి
తుం డయినధర్మతనయుధార్మికత్వంబు ధౌమ్యాదిభూసురులును దద్రాశ్రమవాసు
లయినమహామునులును బహువిధంబులఁ బ్రస్తుతించి రని వైశంపాయనవర్ణితం బ
యిన కథావిశేషంబు సవిస్తరంబుగా. 435

* ననఘ- అని పాఠాంతరము.

క. రాజకులతిలక భువనవి। రాజితసితకీర్తి దివిజ • రాజవిభవ ని
ర్వ్యాజపరాక్రమ సకలధ। రాజనసంపూజ్య ధర్మ • రక్షణదక్షా. 436

స్రగ్విణి. సర్వలోకాశ్రయా • సౌమ్యభావోదయా
నిర్వికారాకృతీ • నిత్యసత్యోన్నతీ
గర్వితోద్యద్భుజా • కల్పకల్లోల్లస
త్సర్వసర్వంసహా • చక్ర చక్రాయుధా. 437

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబునం దారణ్యపర్వంబునం బతివ్రతాచరిత్రంబును ధర్మవ్యాధుండు గౌశికునకుం బరమధర్మం బెఱింగించుటయు నగ్నివంశానుకీర్తనంబును గుమారోత్పత్తియు సత్యాద్రౌపదీసంవాదంబును బాండవులు ద్వైతవనంబునకుం జనుటయు ధృతరాష్ట్రవాక్యంబులును దుర్యోధనాదులదుర్మంత్రంబున ఘోషయాత్రయుం గౌరవగంధర్వయుద్ధంబును దుర్యోధనాదులు గంధర్వులచేతం బట్టువడుటయు నర్జునుండు వారల విడిపించుటయు నన్నది పంచమాశ్వాసము.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

ఆరణ్యపర్వము, షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీ లలితమూర్తి సుమహ
చ్చాళుక్యవరేణ్య పుణ్య ♦ చారిత్ర విచి
త్రాలంకారోజ్జ్వల కలి
తాలాపకలాప సంత ♦ * తానందమతీ. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లతిమానుషం బైనయర్జును పరాక్రమంబును నత్యంతదైన్యాస్పదం బగుదుర్యోధనుపరాభవంబును నాకర్ణించి విస్మయజుగుప్సాకలితమానసుం డై జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె.

దుర్యోధనుని విషాదము

చ. అనిశముఁ బాండుపుత్త్రులకు ♦ నప్రియకార్యము చేయునట్టిదు
ర్జనుఁడు సుయోధనుం డటులు ♦ శత్రులచే నవమానితుండుఁ బే
ర్చినకృప నొప్పఁ జున్నక్షురు ♦ సింహులచేత విమోక్షితుండు నై
మనమున లజ్జ లేక ముని ♦ మండన యెమ్మెయి నేగె వీటికిన్. 3

మత్తకోకిలము. మేనఁ బ్రాణము దాల్చి భంగము ♦ మ్రింగి యెప్పటిచాడ్పునై
మానవేంద్రుఁడ నంచుఁ దద్దయు ♦ మాని నే నని యాత్మలోఁ
బూను టాతని కెట్లు గల్గెఁగ ♦ బోలు నారయ నద్భుతం
బైనతచ్చరితంబు సెప్పుమ ♦ యంతయుం బరిపాటితోన్. 4

వ. అని యడిగిన నమ్మహాముని యిట్లను నట్లు కౌంతేయులచేత † లబ్ధమోక్షణుం డై దుర్యోధనుండు లజ్జాకలితహృదయుం డగుచుఁ జెదరినసేనలం గూడుకొని కొంత

* తాస్మేర- † బంధమోక్షితుండై- అని పాఠాంతరములు.

దవ్వారిగి యొక్క సమతలంబునఁ బటమందిరవిరచనంబు నిర్వర్తించి యభ్యంతర మందిరమ్మున నొక్కరుండును దల్పంబుపయిం బడి చింతాపరత్వంబు నొంది రాహుకబళనకలుషితుం డైనరోహిణీపతియునుంబోలె విషాదవివర్ణుం డయి యున్నఁ గర్ణుండు వచ్చి సముచితంబుగాఁ గని యన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 5

చ. మనుజవరేణ్య చూడ నతి • మానుష మయ్యెఁ గయ్య మెందుఁ గ
ల్గునె పటువిక్రమాన్వితులఁ • గ్రోధనిబద్ధులఁ గామరూపులం
జెనయఁగ వచ్చునే ఖచర • సింహుల నేరికి నట్టివారి నే
ఘనఁ దునుమాడి గెల్చితి వి • భూతి దలిర్పఁగ నీవుఁ దమ్ములున్. 6

ఉ. అప్పుడు నీవు సూడఁగ న • నంతము లై ఖచరేంద్రసైన్యముల్
గప్పె ననేకసాయకని • కాయములన్ వడి నన్ను నేనునుం
గుప్పనఁ గూర లేసి రిపు • కోటి వధించితి నంతలోన న
న్నొప్పరికించె సైన్యతతి • యొక్కఁడ నై రణభూమి నొచ్చితిన్. 7

వ. ఆలోనన విరథుండ నై వికర్ణురథం బెక్కి నదీ సమరప్రదేశంబునకుఁ దొలంగ నీడ్చి దేవా నీవు బలవిక్రమాతిశయంబులం బ్రతివీరుల నోర్చి యక్షతుండ వై యుండుట గనుంగొని కృతార్థుండ నైతి నిట్టిపరాక్రమంబు సేసినవా రిజ్జగంబున నెవ్వరు గల రిది యద్భుతం బనినం గౌరవేశ్వరుం డాత్మగతంబున నీతండు మత్పరికారం బెఱుంగక యిట్లు వలికెం గాకేమి యని లజ్జితుం డగుచు రాధేయున కిట్లనియె. 8

సీ. అనఘ తమ్ములు నేను • నంబరచరకోటిఁ, దలపడి పోరంగ • బలయుగంబుఁ
జచ్చియు నొచ్చియుఁ • జలమునఁ *బెనఁగ నా, సమయంబునందు వి • క్రమ మెలర్ప
గంధర్వపతితోడఁ • గలిగెఁ గయ్యము నాకు, నాతనిశరముల • చేత నాజి
నేను నొచ్చితి వేయు • నేల భార్యానుజ, సుతమిత్రజనసమ • న్వితము గాఁగ
నన్నుఁ జెఱఁగొని గంధర్వ • నాయకుండు। నెగసె దివమున కప్పుడు • బెగడి చెదరి
పఱచి మనవార లెల్లను • బాండుసుతుల। శరణు సొచ్చిరి దైన్యసం • భరితులగుచు.

ఉ. వారలయార్తిఁ జూచి జన • వంద్యుఁడు ధర్మసుతుండు దమ్ములన్
భూరిబలాఢ్యులం బరమ • పుణ్యుల నన్ విడిపింపఁ బంచె న
వ్వీరులు నుత్కనం గవిసి • †వేగమ ఖేచరకోటిఁ దొల్తు నిం
పారఁ బ్రియోక్తులం దెలిపి • రంతటఁ దీరద కార్య మెమ్మెయిన్. 10

గీ. అంతఁ దెగువఁ జేసి • యంతకాకారు లై। భీమపార్థయములు • భీమబలులు
ఖచరవరులమీఁదఁ • బ్రచురబాణౌఘముల్। గురిసి రాహవమున • ఘోరభంగి.

వ. తదీయబాణపాతంబుల నొచ్చి గంధర్వులు మమ్ముం గొనుచు గగనంబునం బఱచిన నర్జునుండు వారికిం బోవ రాకుండ నతిసబిడబాణజాలంబుల నంబరమార్గంబు నిరోధించినం జిత్రసేనుండు దనప్రియసఖుం డైనశతమఖసుతుం జేర నరిగి కుశలం

* బెనఁగె- † విఱిచ- అని పాఠాంతరములు.

బడిగిన సర్జునుఁడునుం బ్రీతుం డై వాని ననుసయించి యీదుర్యోధనుండు మా
తోడంబుట్టువు గావున నితని విడువ వలయు ననిన గంధర్వనాయకుండు. 12

క. మనదుర్మంత్రం బంతయు। ఘనుఁ డప్పార్థునకుఁ జెప్పి ♦ ఘనభుజ యిది యిం
ద్రునిపను పగుట నవశ్యం। బును నీతని విడువ ననియె ♦ భూరిబలుం డై. 13

క. కడు లజ్జయు దైన్యంబును। నడరి మునుఁగువడఁగ నాకు ♦ నాత్మగతమునం
బుడమి వివరంబు లేదే। యడఁగెద నన్నట్టి దయ్యె ♦ నప్పుడు కర్ణా. 14

వ. అంతఁ గాంతేయులు గంధర్వులం దోడ్కొని ధర్మరాజుపాలికిం జని మనదుర్మం
త్రంబుకతంబున బంధగోచరుండ నయిననన్ను నయ్యజాతశత్రుముందట నివేదించి
న నతండు విడిచి పుత్తెంచె నిది మదీయవృత్తాంతంబు. 15

క. ఒవ్వనివారలయెదురను। నివ్విధమున భంగపడితి ♦ నే నింక జనుల్
నవ్వఁగ నేటికి బ్రదుకఁగ। నివ్వసుమతి యేల ప్రాణి ♦ మెట్లు భరింతున్. 16

ఉ. అక్కట యమ్మహారణము ♦ నందు వియచ్చరకోటితోడఁ బే
రుక్కునఁ బోరి యేను మృతి ♦ నొందఁగ నేరన యట్లు లైన నీ
తక్కువపాటు లేక ప్రమ ♦ దంబున దేవపదంబు నొందుదున్
మిక్కిలి నైనకీర్తి యును ♦ మేదినియందు వెలుంగు నిత్యమై. 17

దుర్యోధనుఁడు ప్రాయోపవేశంబుఁ జేయఁ బూనుట.

వ. కావున నిట్టిదురవస్థపా లైనయేను ప్రాయోపవేశంబునఁ బ్రాణపరిత్యాగంబుఁ
జేసెద మీ రిందఱు దుశ్శాసనుం బురస్కరించికొని పురంబున కరుగుఁడది మిత్రు
లకుఁ బ్రమోదంబును శత్రులకు నిర్వేదనంబునుం జేయుచు మనునట్టియేను నేఁ
డు పోఁడిమి చెడి పగతురచేత శిరస్తాడనంబు సేయం బడి సిగ్గు వడక బంధుజనం
బులలోని కే మని యరుగుదు నాంబికేయుం గని యేమని పలుకుదుఁ గురువృ
ద్ధు లయినభీష్మబాహ్లికులయు నాచార్యులయినకృపద్రోణులయు సమక్షమంబున
నెట్లు నిలుతుఁ బరిజనులుం బౌరులుం బురోహితులు నన్నుం గనిన నేమని సం
భాషింతు రిది యాత్మదోషంబున నైనయుపాయంబు నా కవశ్యభోక్తవ్యంబు. 18

క. విను దుర్వినయాత్ముఁ డగు। జనుఁ డుజ్జ్వల మైనసిరియు ♦ సద్విద్యయుఁ గ
ల్గిన నందు మెలఁగ నేరక। చెనఁటి తెఱంగునకుఁ జొచ్చి ♦ చెడి పోవుఁ దుదిన్. 19

క. అకటకట యిట్టికష్టము। నకు వచ్చితి నయ్య యేను ♦ నన్నటె వైరి
ప్రకరము లనిఁ బట్టినఁ గృప। నొకరుఁడు విడిపించె దైవ ♦ మోపదె యెట్లున్. 20

క. మానము సెడియును నిష్ఠై। మేనం బ్రాణంబు లెట్లు ♦ మేకొని తాల్తుం
గాన నిది నిశ్చయముగాఁ। బూనితి నా తెగువ మాన్పఁ ♦ బోల దొకనికిన్. 21

వ. అని పలికి సమీపగతుం డైనదుశ్శాసను నాలోకించి యమ్మహీపాలుం డిట్లనియె.

సీ. అన్నదుశ్శాసన ♦ నిన్ను రాజ్యమునకుఁ, బట్టంబు గట్టెదఁ ♦ బతివి గమ్ము
శకునికర్ణులు వీర్పఁ ♦ బ్రకటవసుంధరా, వలయ మంతయు మహో♦జ్జ్వలత నేలు

భ్రాతృవర్గమునకుఁ ♦ బ్రీతి సేయుము బంధు, జనులఁ బోషింపుము ♦ సద్ద్విజులకు
నుత్తమంబుగఁ దగు ♦ వృత్తులు సెల్లింపు, గురుజనంబుల భక్తిఁ♦గొలువు మెపుడు
నింద్రుఁ డమరగణంబుల♦నేలునట్లు। ధరణిపతుల నేలుము బాహు♦దర్ప మొప్పఁ
బగఱ నుక్కడఁగింపుము♦పరమమిత్రు। లైన శూరులఁ గొనియాడు♦మర్త్యభంగి.

వ. అనిన నమ్మాటలు దనహృదయంబునకు నిశితశూలంబు లయిన నతండు నిలువనో
పక యగ్రజుపాదంబులపయిం బడి దేవా యి ట్లానతీఁ దగదు నాకుం బ్రసన్నుం
డవు గమ్మని నిజనేత్రజలంబులం దదీయచరణయుగళం బభిషేకించుచు ని ట్లనియె.

చ. అవని విశీర్ణ మైనను హి ♦ మాద్రి చలించుట గల్గినన్ మహా
ర్ణవ మది యింకినన్ దివస ♦ నాథుఁడుఁ జందురుఁడుఁ దేజ మేదినం
గువలయనాథ నీకు నొక ♦ కుత్సితభావము గల్గ నేర్చునే
భవదుపయోగ్య మైననృప ♦ భావము నాకు వహింప శక్యమే. 25

క. హితు లైనవారిఁ బోషించుచు। సతతంబును రిపుల నెల్లఁ ♦ జమరుచు నిఖల
క్షితితలము నీవ యేలుము। శతసంవత్సరము లధిక♦ జయశీలుఁడ వై. 26

వ. అనుచు నయ్యువరాజు దుఃఖాతిభారవిహ్వలుం డై యెలుంగెత్తి యేడ్చిన నయ్య
న్నయుం గన్నీ రొలుక నూర కుండె నప్పుడు కర్ణుండు వారలం జూచి యి ట్లేల
బాలిశులుంబోలె నేడ్చెదరు ధైర్యంబు ధరియించి శోకవ్యసనంబులు విడువుండు
శోకశీలురం జూచి పగతురు సంతసిల్లుదురు శోకశీలునిఁ బైపైశోకంబులు వొందు
నని దుర్యోధనుం జేర్కొని మఱియు ని ట్లనియె. 27

క. ఒకయల్పమనుజక్రియ సో। మకులోత్తమ నీకు నిట్లు ♦ మహనీయసుఖ
ప్రకృతి యగునిజశరీరం। బకట విడువఁ దలఁప నగునె ♦ యవిహితబుద్ధిన్. 28

గీ. శోకమగ్నుఁడ వగునిన్నుఁ జూచి యిప్పు। డధిప నీతమ్ములును నేను ♦ నధికదుఃఖ
వహ్నిపాల్పడమయ్య మా♦వలనఁ గరుణ। గలిగి తేర్పవె యిందఱఁ♦గౌరవేంద్ర.

వ. పాండవులచేత విముక్తుండ నైతి నని వగచె దంతియు కాని నీకుం గార్యగతియం
దు వివేకంబు సాల దె ట్లనిన నెందును నేరాజురాజ్యంబున నిశ్చింతు లయి జనులు
దమతమజీవనంబుల వర్తింతు రట్టిజను లారాజునకు బంట్లు గావున దా రమ్మహీప
తికిం దీఱమి గల్గినచో ట్లెల్లం దమపౌరుషంబులు నెఱపవలయుఁ గౌంతేయులు
నీదేశంబుననుండి నీయాజ్ఞ వలనం గృతారంభు లైయున్నవా రగుటం జేసి వారు
నీకింకరులు నీకు నైన యుక్కఱ దీర్చుట వారి కర్హకృత్యంబు దీని కింత వగవ నే
ల యదియునుం గాక పాండవులు జూదంబునాఁడ నీకు దాసు లైరి తదీయంబు
లైనమణికనకాదివస్తువులును భవదధీనంబు లై యున్నయవి వారు నిన్నుం గొలి
చియుండుట లే కుండెనేనియు నింతటికెలసంబు దీర్ప నైనను వలదే యిది యంత
యు నూహించి వలవనివగలం బొగలక లెమ్ము పురంబునకు నడవుము నామాట
వినక నిర్బంధపరుండ వైతి వేనియు ని న్నేమన వచ్చు నిందఱము నీపోయినగతిన

పోవంగలవార మీవు లోకంబుచేత నగుఁబాటుఁ బొందఁ గలవాఁడ వని కర్ణుం
డు సెప్పిన విని దుర్యోధనుండు వెండియుఁ బ్రాయోపవేశంబునందు నిశ్చయం
బు వదల కున్నం గనుంగొని శకుని యిట్లనియె. 30

క. కర్ణునియాడినమాటలు। నిర్ణయమున కింత యొప్పు • నే యిప్పలుకుల్
కర్ణంబులఁ జొనుపుము దుః। ఖార్ణవపారంబుఁ బొందు • మవనీనాథా. 31

తరలము. కడఁగి బుద్ధిబలంబుచేత న • కంటకంబుగఁ జేసి యేఁ
బుడమిరాజ్యము సర్వముం దగఁ • బుచ్చి యిచ్చిన నిమ్ములం
గుడువ నేరక దీని నిచ్చటఁ • గూలఁ దన్ని శరీరమున్
విడుతుఁ గాకని నిశ్చయించితి • వెఱ్ఱి వైతి నరేశ్వరా. 32

గీ. నీకు వృద్ధసేవ • లేకున్కి యిప్పుడు। నాకుఁ దెల్లమయ్యెఁ • బ్రాకటముగఁ
గోపమును మనోను • తాపంబు నొందుచో। ధీరుఁ డపుడ యుడుప • నేర వలదె.

గీ. పిఱికితనము నేమఱుటయు • *గఱువతనము। మెత్తఁబాటును గార్యంబు • నెత్తెఱంగు
నేరమియు విషయంబులఁ • గూరుటయును। గలుగుపతికి నొందదు సిరి • దొలఁగిపోవు.

వ. కావునఁ గార్యజ్ఞుండ వగుము కార్యజ్ఞానం బెట్టి దనిన. 35

ఉ. కౌరవనాథ నీకు నుప • కారము సేసిరి పాండవేయు ల
వ్వీరులయందు నెయ్యమును • వేడ్కయు నొప్ప నభీష్టవస్తుస
త్కారము సేఁత యుక్త మగుఁ • గాక ప్రియంపడ నర్హ మైనచో
దారుణశోకవహ్ని పరి • తాపముఁ బొందుట నీకు ధర్మమే. 36

చ. కృతము దలంచి చిత్తమునఁ • గిల్బిష మంతయు నుజ్జగించి స
న్మతులఁ బృథాతనూజుల న • మానుష తేజులఁ బిల్వఁ బంచి త
త్పితృధన మైనరాజ్యము న • భీష్టముగాఁ దగ నిమ్ము నీకు నీ
క్షితివలయంబునం బరమ • కీర్తియుఁ బుణ్యముఁ గల్గు భూవరా. 37

క. వారలు నీతోఁ బుట్టువు। లీరాజ్యము మీరు వారు • నేకం బై పెం
పారఁగ నేలుఁడు దీనం। గౌరవకులనాథ సౌఖ్య • గౌరవ మొందున్. 38

వ. అని శకుని సెప్పుచుండ గాంధారీనందనుండు నిజచరణసమీపంబునం బడియున్న
దుశ్శాసనుఁ గ్రుచ్చి యెత్తి మూర్ధాఘ్రాణంబు సేసి కర్ణసౌబలులం జూచి మీ రే
ల నన్నుఁ గారించెదరు ధర్మైశ్వర్యధనభోగంబులందు నాకభిలాషంబు లేదు ప్రా
యోపవేశంబునందుఁ గృతనిశ్చయుండ నైతి మీ రింక నొండువిఘ్నంబు సేయక
యూరక మీవలయు నెడకుం బొం డనిన వారలు దేవా నీవిధంబిట్టిదయ్యేనేని మే
మెందుఁ జేరెదము నీతోడివారమ కాక యని రంతం గమలహితుండు పశ్చిమా
చలసమీపగతుం డగుటయు నాభూనాథుండు సురలోకగమనకుతూహలి యై
శుచిస్నానంబు సేసి వల్కలంబులు ధరియించి సంధ్యాసమయసముచితంబు లగుక

* మఱువతనము- అని పాఠాంతరము.

కణీయంబులు నిర్వర్తించి వివిక్తదేశంబునందు దర్భాస్తరణంబున నాసీనుండై వాఙ్నియతుండై. 41

క. క్రమమున బాహ్యేంద్రియకర్మము లెల్లను వదల విడిచి ◆ మహితసమాధి
క్రమదశ నుండె నివాతస్తిమితంబై వెలుఁగుచున్న ◆ దీపము పోలెన్. 40

ప్రాయోపవిష్టుం డైనదుర్యోధనునిఁ గృత్తి పాతాళంబునకుఁ గొనిపోవుట

సీ. ఆసమయమున ము◆న్నమరేంద్రవిజితులై, యహిలోకముననున్న ◆ యసురవరులు
ధృతరాష్ట్రనందను ◆ తెగువ యెఱింగి యా, త్మీయపక్షక్షయ ◆ స్థితికి వగచి
యాతనిఁ బిలిపింప ◆ నప్పుడు శుక్రాదు, లైనభూసురసమూ ◆ హములచేత
వేలిమి వెట్టింప ◆ వేగంబ యొకకృత్తి, వెలువడి భీషణ ◆ వికృతమూర్తి
యేమిపనులుగలిగె ◆ నెఱిఁగింపుఁ డనిన వా, రిచటి కిపుడు కౌర ◆ వేంద్రు ననఘు
నుజ్జ్వలాంగు నాసు ◆ యోధనుఁ దెమ్ము ప్రా, యోపవేశవృత్తి ◆ నున్నవాని. 41

వ. అని పనిచినం గృత్తియు నాక్షణంబ చని ప్రాయోపవిష్టుం డైయున్నదుర్యోధను గ్రుచ్చి యెత్తికొని రసాతలంబునకుం దెచ్చి దైత్యుల కొప్పించినం బ్రీతు లై వారు వానిం గౌఁగిలించికొని కుశలం బడిగి యిట్లని రయ్యా నీవు శూరుండవు శూరజనరక్షితుండవు భరతకులోద్భవుండ విట్టి నీ వీసాహసం బేలచేసితివి మఱియాత్మఘాతుకుండు లోకంబున నిందయు హీనతయు దుర్గతియుం బ్రాపించు లోకవిరుద్ధంబు లై మూలఘాతంబు లైనకార్యంబులయందు నీయట్టి బుద్ధిమంతులు ప్రవర్తిల్లుదురే యట్లుగావున నీ వఖిలధర్మార్థయశోభోగనాశం బైనయీదుర్విచారంబు విడువుము ధైర్యంబును బ్రతాపంబును బాటింపుము శత్రుజనభంజనంబు సేయుము నీవు మనుష్యమాత్రుండవు గావు నీపూర్వజన్మప్రకారంబు సెప్పెద మాకర్ణింపుము. 42

ఉ. ఏము తపంబు సేసి పర ◆ మేశ్వరు నీశ్వరుఁ బార్వతీమనః
కాముకుఁ గామవైరి నవి ◆ కారుఁ బురాంతకుఁ బ్రీతుఁ జేసినం
గామితదాయి యైనశితి ◆ కంఠుఁడు నిన్ను సృజించి యిచ్చె ను
ద్దామదయావిధేయుఁడు ము ◆ దంబున మాకు నధీశ్వరుండుగాన్. 43

ఉ. నీ దగుపూర్వదేహము వి ◆ నిర్మలవజ్రశిలావిశేషసం
పాదిత మస్త్రశస్త్రపరి ◆ పాతనభేద్యము గాదు నిత్యని
ర్భేదము పుష్పకోమలము ◆ ఖేచరభూచరకామినీమనో
హ్లాదక మట్లుగా నభవుఁ ◆ డర్థి నొనర్చె నుమాసమేతుఁ డై. 44

ఉ. నీవు ధరిత్రిఁ బుట్టుటయు ◆ నీకు సహాయత సేయఁ గోరి నా
నావిధదైత్యదానవగ ◆ ణంబులు రాజకులంబునందు స
ద్భావన నుద్భవించెఁ బటు ◆ బాహులు దివ్యమహాస్త్రకోవిదుల్
ద్రావితవైరు లుర్విభగ ◆ దత్తపురస్సరు లైనవీరు లై. 45

వ. భీష్మద్రోణకృపాదులు గొందఱు దేవాంశసంభవు లైనను దదీయభావంబులు రాక్షసావేశంబు నొందెడు దానంజేసి నిర్దయు లై మూఢులుంబోలె నన్యోన్యపరుషంబులు వలుకుచు నలుక మిగులం బుత్రపౌత్రమిత్రభ్రాతృశిష్యగురుబాలవృద్ధజనభేదంబులు విచారింపక సమరంబు సేసి దివ్యంబులు మానుషంబులు నైన వివిధాస్త్రశస్త్రంబులం బాండవపక్షక్షయంబు గావింపం గలవారు పాండవులు బంధుస్నేహంబు విడిచి తెగువకుం జొచ్చి నీచేత నిహతులగుదురు నీ మనంబున బీభత్సువలనిభయంబు గొంత గలదు దాని నెఱింగి యేమును దగునుపాయంబు దలంచితి మది యె ట్లనినఁ గృష్ణుచేతం జచ్చిననరకాసురునంశంబు గర్ణు నావేశింపం గలయది తత్కారణంబునం గృష్ణార్జునులతోడ బద్ధవైరుం డై యవ్వీరుండు నిజదివ్యాస్త్రంబులం గృష్ణుల నిద్దఱ నిర్దహించు నివ్విధం బెఱింగి యింద్రుండు పాండవరక్షణార్థి యై కర్ణుకవచకుండలంబులు గపటరూపంబున నపహరింపం గలవాఁడు మఱియును. 46

క. క్షితి సంశప్తకు లనఁగా। శతలక్షసహస్రసంఖ్య • జనియించిరి ద
ర్పితు లై దనుజులు దద్బల। తతిచే సమరమున నింద్ర•తనయుఁడు చిక్కున్. 47

తరలము. నిహతకంటక మైనయిద్ధర • నీతలం బఖిలంబు నీ
మహితశాసనగోచరం బగు • మానవేంద్ర ప్రసన్న తా
మహిమ నొందుము నీవ తేపవు • మాకు నిందఱకుం గురూ
ద్వహ విషాదము వొందఁ బాడియె • దైత్యపక్షభయంబు గాన్. 48

మ. చను మింక నొండుదలంపు మాను మని యా • శ్వాసించి వానిం బునః
పునరాలింగన మాచరించి యెలమిం • బూజించి దైత్యోత్తముల్
జననాథోత్తము వీడుకొల్పిరి తదా • జ్ఞం జేసి యాకృత్తియున్
మును దాఁ దెచ్చినచోటఁ బెట్టె నధిపున్ • మోదంబు సంధిల్లఁగాన్. 49

ఉ. అంత సుయోధనుండు హృద • యంబున విస్మయ మంది యంతవృ
త్తాంతము స్వప్నవృత్తముక్రి • యం దలపోసి నిజంబ కాఁగ న
త్యంతము నిశ్చయించుచుఁ బృ • థాసుతులన్ సమరంబులోన ని
ర్జింతున కాక యంచు విక • సిల్లె దురాశయభగ్నబుద్ధి యై. 50

క. విను జనమేజయ పౌరవ। జనవిభుఁ డబ్భంగి రాత్రి • చరితం బగు న
ద్దనుజులసంభాషణ మొ। వ్వనికిని నెఱిఁగింప కుండు • వాఁ డయ్యె మదిన్. 51

వ. అంతఁ బ్రభాతం బగుటయు రాధేయుండు సుయోధనుపాలికిం జని రహస్యంబున హేతుదృష్టాంతవాక్యంబుల నతని కి ట్లనియె. 52

ఉ. చచ్చినసిమ్మటం గడిఁది • శత్రుల నోర్వఁగ వచ్చునే శుభం
బిచ్చునె చావు లెందును న • రేశ్వర యాఱడి చత్తు నంట దా

మె చ్చగు నయ్య యెవ్వరికి ♦ మేనికి జీవము గల్గుచోటఁ జెం
పచ్చుగ సిద్ధిఁ బొందు విజ ♦ యార్థసుఖంబులు మర్త్యకోటికిన్. 53

ఉ. కావున శోకదైన్యముల ♦ కాలము గా దిది లెమ్ము విక్రమ
శ్రీ * విలసిల్ల నంచుఁ గురు ♦ సింహుని సింహసమానుఁ జేరి శ
య్యావివశాంగు నంగపతి ♦ యాదటతో నిరుగేల గ్రుచ్చి సం
భావన సేత్తుచుం బ్రణయ ♦ భాషల వెండియు వానికిట్లనున్. 54

క. మది నర్జునుఁ జూచి భయం। బొదవినయది నీకు వాని ♦ నుగ్రరణమునం
బదునాలవయేఁడు జయిం। చెద నాయుధ మంటి ప్రతినఁ ♦ జేసితి నధిపా. 55

దుర్యోధనుఁడు ప్రాయోపవేశము మాని కరిపురంబునకుఁ బోవుట

చ. అనవుడుఁ దత్ప్రతిజ్ఞయు సు ♦ రారులవాక్యములుం దలంచి య
జ్జనపతి గాఢనిశ్చయవ ♦ శంవదుఁడై శయనంబు డిగ్గి చ
య్యనఁ బయనంబు సేయుఁ డని ♦ యప్పు డమాత్యులఁ బంచి యిమ్ములన్
దినముఖకార్యముల్ సలిపి ♦ దీపితుఁడై వెడలెం బ్రియంబుతోన్. 56

వ. అయ్యవసరంబున. 57

చ. రయవిచలత్తురంగమత ♦ రంగములన్ మదనాగనక్రసం
చయములఁ జంచలచ్ఛటుల ♦ సైనికమత్స్యములన్ మహోన్నతం
బయి కురురాజచంద్రునుద ♦ యంబునఁ దద్దయుఁ బొంగెఁ బ్రస్ఫుర
ద్భయదమనోహరప్రకట ♦ భంగులఁ దద్బలవార్ధి యుద్ధతిన్. 58

ఉ. చామరపుండరీకవిల ♦ సత్సిత † చారుపతాకలం గురు
గ్రామణియాత్ర యెంతయును ♦ గాంతి వహించె నభంబు శారదో
ద్దామమరాళమండలసి ♦ తస్ఫుటపద్మవనీపరిస్ఫుర
త్తామరసాకరంబులవి ♦ ధంబున భూవర నేత్రపర్వమై. 59

వ. ఇట్లు దుర్యోధనుండు గర్ణసౌబలసమేతుండై దుశ్శాసనాద్యనుజగణంబును దక్షినయమాత్యులుం గొలువఁ జెలువు మిగులం జని కరిపురంబుఁ బ్రవేశించి సముచితవ్యాపారంబుల నుండునంత నొక్కనాఁడు మంత్రిజనపరివేష్టితుండై యున్న యారాజునకు భీష్ముం డిట్లనియె. 60

మ. హితులై పెద్దలు బుద్ధి చెప్పఁగఁ గ్రియా ♦ హీనుండవై త్రోచి పో
యితి దుష్టాత్ములఁ గూడి దానికి ఫలం ♦ బె ట్లయ్యెనో చూచితే
గతవిద్వేషుఁడు ధర్మనందనుఁడు గ ♦ ల్గం బట్టి యిప్పాటు దు
ర్గతికిం దక్కితి గాక చిక్కితి గదా ♦ గంధర్వుచే నాజిలోన్. 61

ఉ. నీవును దమ్ములున్ సుతులు ♦ నెయ్యురు వైరులచే గృహీతులై
పోవఁగఁ జూచి పోయెఁ గడుఁ ♦ బొల్లుదనంబున సూతపుత్రుఁ డీ

* విలసిల్లనుంచు- † కేట- అని పాఠాంతరములు.

కావరుఁ గష్టచిత్తు నధి ♦ కంబుగ నమ్ముదు నీవు వీనిబా
హావిభవంబు గయ్యమున ♦ నక్కడఁ జూచితె కన్ను లారఁగన్. 62

ఉ. ఆయతబాహు లుగ్రబలు ♦ లార్యులు పార్థులు వారిభూరిశౌ
ర్యాయుధనైపుణక్రియల ♦ యందుఁ బదాఱవపాలుఁ బోలఁ డీ
వాయపురజ్ఞులాఁ డధిప ♦ వారలచందము వీనిచందమున్
నీయెడ నిక్కమై తెలిసె ♦ నే ఖచరేంద్రులపోరిలోపలన్. 63

క. కులమును సిరియును జెరుపక। యలఘుస్థితి నింక నైన ♦ నప్పాండవులం
గలసి మన వయ్యు నా దగు। పలుకులు విన వయ్య హితముఁ ♦ బథ్యముఁ జుమ్మీ.

వ. అనిన భీష్మవచనంబులయెడ ననాదరంబు సేసి దుర్యోధనుండు గర్ణసౌబలులం జూచి నవ్వుచు వారలుం దమ్ములుం దోడన చన నక్కడ వాసి చనియె భీష్ముండును లజ్జితుండై నిజగృహంబున కరిగె నంతఁ గౌరవేశ్వరుండు గ్రమ్మఱ యెప్పటిచోటికిం జనుదెంచి మంత్రులతోడ మంతనంబుండి మనకెయ్యదికర్తవ్యం బెట్లుసేసినఁ దేజోలాభంబు లగు నని యడిగినఁ గర్ణుండు దేవా నీ కింక నేవిచారమ్ములు నేల నిష్కంటకం బగునీపృథివి సకలంబునుం బాలించుచు మహేంద్రవిభవంబుతోడ నఖిలసుఖంబులు ననుభవింతుగాక యనినం బ్రీతుండై యతండు వాని కిట్లనియె. 65

క. నీయట్టివీరవరుఁడు స। హాయుం డబె పడయ రాని ♦ యదియుం గలదే
ధీయుత నా కెయ్యదియును। బాయక విను మింక నొక్క ♦ పని దెల్లముగాన్. 66

గీ. ధర్మజుఁడు రాజసూయంబుఁ ♦ బేర్మిఁ జేసి। నంతనుండియు నమ్మహా♦ తాధ్వరంబు
నం దభిప్రాయ మై యుండు♦ నెందునాకు। నమ్మఖంబు సేయింపవే♦యనఘ నన్ను.

వ. అనినం గర్ణుండు కౌరవపతి కిట్లనియె. 68

క. అగుఁ గాక యేమి యిప్పుడు। జగతిం గలనృపతు లెల్ల ♦ జనవర నీ క
మ్మగ వశవర్తుల కావునఁ। దగ నుద్యోగింపు మిపుడు ♦ దత్క్రతువిధికిన్. 69

ఉ. రాజులఁ బిల్వఁ బంపుము ధ ♦ రాసురసంఘము నామతింపు పే
రోజ నుదాత్తయజ్ఞ గృహ ♦ యూపతతుల్ సమకట్టఁ బంపు వి
భ్రాజితభక్ష్యభోజ్యవిధి ♦ భవ్యపదార్థము లానయింపు మ
వ్యాజవిభూతిమై నమర ♦ వల్లభుచాడ్పునఁ జేయు జన్నమున్. 70

వ. అనిన సంతసిల్లి కురుపతి యప్పుడ పురోహితుం బిలిపించి రాజసూయమహాయజ్ఞంబు సంపూర్ణదక్షిణలతోఁ జేయ వలయుఁ దత్ప్రయోగవిశేషంబులకు మీరు చాలి యుండునది యనినం బురోహితుండు దగినవిద్వజ్జనంబులతోడ విచారించి దుర్యోధనున కిట్లనియె. 71

చ. జనవర నీకుఁ బాండవులు ♦ శత్రులు గావున నీవు వారి నో
ర్చిన మఱి కాక మున్న యిటు ♦ సేయఁగ శక్యమె రాజసూయమున్

వినుము దగంగ నిప్పటికి ♦ వేఱొకయజ్ఞము సేయు మిమ్ములం
బనుపుము తత్క్రియావివిధ ♦ భంగులకుం దగువారి వేగమే. 72

గీ. రాజసూయంబునట్టిద ♦ రాజవర్య! వైష్ణవం బనుయాగంబు ♦ వాసుదేవుఁ
డిమ్మఖము సేసెఁ దొల్లి య♦ భీష్ట మిదియ! చేయు నిర్విఘ్నముగ నది♦ సెల్లు నీకు.

క. అనిన నిని వోలు నని య! జ్జననాథుఁడు సూతతనయ ♦ సౌబలులు ప్రియం
బున ననుమతింప నభిమత! వినుతాధ్వరసంప్రయోగ ♦ విహితోద్యముఁ డై. 74

క. తనయుద్యోగము జననీ! జనకులకును ద్రోణవిదుర ♦ శాంతనవకృపా
దినిఖిలమాన్యజనమ్ములు! కును దగ నెఱిఁగించి భరత ♦ కుంజరుఁ డెలమిన్. 75

—◆◆ దుర్యోధనుఁడు వైష్ణవం బనుయజ్ఞంబుఁ జేయుట ◆◆—

వ. వారిచేత ననుజ్ఞాతుండయి నగరసమీపంబున నొక్కపుణ్యస్థలంబునం దఖిలయజ్ఞగృహంబులు నతిరమణీయంబులుగాఁ జేయించి యజ్ఞోపకరణంబులును సమస్తవస్తువిశేషంబులును సమకట్ట నియోగించి శుభదినంబునం బరమబ్రాహ్మణసహాయుం డై దీక్షాశోభనంబు వహించె నంత. 76

గీ. అఖిలదేశవాసు ♦ లైనరాజులను బ! విత్రచరితు లైన ♦ విప్రవరుల
నర్థిఁ బిలువ దూత ♦ లరిగిరి కౌరవే! శ్వరునియాజ్ఞఁ జేసి ♦ సమ్మదమున. 77

వ. అం దొక్కదూతం బిలిచి దుశ్శాసనుండు నీవు ద్వైతవనంబునకుం జని పాండవులను దదాశ్రమవాసు లయినభూసురులను గౌరవేశ్వరునధ్వరంబునకుఁ బిలువు మని పనిచినఁ వాఁడునుం జని ధర్మజుం గని యి ట్లనియె. 78

ఉ. వీరుఁడు గౌరవుండు నిజ ♦ విక్రమలబ్ధసమున్నతార్థసం
భారములన్ మహాధ్వర మ ♦ పారబలుం డొనరించు చుండి పెం
పారఁగ నిన్నుఁ దమ్ముల మ ♦ హాద్విజులం బిలువంగఁ బంచె ధా
త్రీరమణేశ నెమ్మిఁ జను ♦ డెమ్ము తదధ్వరముం గనుంగొనన్. 79

వ. అనిన ధర్మతనయుండు మందస్మితాననుం డై వాని కి ట్లనియె. 80

చ. అనఘుఁడు ధార్తరాష్ట్రుఁడు మ ♦ హాధ్వరకర్మధురీణుఁ డయ్యె నా
విని ప్రియ మందెఁ జిత్తము ప ♦ విత్రిత మయ్యెఁ గులంబు వింటె నై
నను దగ నేము పూనినఘ ♦ నం బగుపూనికి దీర్ప కెవ్విధం
బున నట రా నొడంబడము ♦ భూవరుతో నిది సెప్పు మేర్పడన్. 81

వ. అనియె నప్పుడు భీమసేనుండు దూతం జూచి యోరి వినుము పదుమూఁ డగు నేటికడపటఁ బాండవాగ్రజుండు దీప్తం బగుశస్త్రాస్త్రదహనంబునందు ధార్తరాష్ట్రపశుశతంబు వేల్చి నరసత్రంబు సేయుటకు నై వచ్చుం గాని యుందాఁకఁ జనుదెంచుట గలుగ దని యాదుర్యోధనునెదురన వారోడక చెప్పు మనిన వాఁడును మగిడి చని ధర్మనందనుప్రియవచనంబులును వృకోదరునిష్ఠురోక్తులును ధార్తరాష్ట్రుల కెఱింగించెఁ దదనంతరంబ. 82

క. చనుదెంచిరి కౌరవశా। సనమున ధరణిఁ గలసకల ◆ జనపతులును స
న్మునులును సమస్తజనులును। ఘనభుజుజన్నంబుఁ జూడఁ ◆ గరిపురమునకున్. 83

వ. వారి కెల్లను దగినసత్కారంబులు సేయను బాత్రదానంబులు గావింపను ధృతరా
ష్ట్రుండు విదురుం బనిచె నివ్విధంబునఁ బ్రసిద్ధదక్షిణాన్వితంబై ప్రభూతాన్నపాన
సంతర్పితసకలజనంబై యభిమతాంబరాభరణపరిపూజితభూసురప్రకరంబై య
థాకాలవిహితకర్మకలాపంబై యథాశాస్త్రంబై వైష్ణవయాగంబు నిర్విఘ్నంబు
గఁ బరిసమాప్తం బగుటయు. 84

క. అవభృథశోభితుఁడై కౌ। రవముఖ్యుఁడు భూరికనక ◆ రత్నతతుల భూ
దివిజులఁ బూజించి నృపుల। వివిధవిధుల సత్కరించి ◆ వీడ్కొలిపెఁ దగన్. 85

వ. అట్టియెడ నధ్వరోత్సవాగతు లైనజను లనేకులు ధృతరాష్ట్రనందనుసమ్ముఖంబున
ని ట్లనిరి. 86

క. జనపతు లెవ్వరు నివ్విధ। మున నిర్విఘ్నముగ నఖల ◆ భూజనసమ్మో
దనముగఁ జేసిరె సత్క్రతు। వనఘ భవత్పుణ్యమహిమ ◆ మాశ్చర్య మిలన్. 87

శా. సారోదారవిభూతిమై మును హరి ◆ శ్చంద్రుం డొనర్చెం * గ్రియా
పారీణుం డయి రాజసూయ మది పెం ◆ పున్ వింటి మయ్యజ్ఞముం
గౌరవ్యోత్తముఁ డైనధర్మసుతుఁడుం ◆ గావింపఁగాఁ గంటి మే
మా రెండున్ సరిగావు నీమఖముతో ◆ నత్యున్నతిన్ భూవరా. 88

క. ఈజన్న మొనర్చియ కా। దే జగదారాధ్యకీర్తి ◆ దీపితు లై య
వ్యాజసురలోకసుఖముల। భ్రాజిల్లిరి రఘుయయాతి ◆ భరతాదినృపుల్. 89

గీ. అని నుతింపంగ మఱియును ◆ నందుఁ గొంద। అయ్యుధిష్ఠిరు రాజసూ ◆ యంబు చిదుర
పాలుఁ బోల దీమఖము వై ◆ భవసమృద్ధి। నని తలంచిరి నిజహృద ◆ యంబులందు.

వ. అనంతరంబ నిరంతరానందమందమందాయమానమానసుం డగుచు మానవే
శ్వరుండు దమ్ములు దొరలు బంధుజనంబులుం బరివేష్టింపఁ బౌరజనదత్తాశీర్వాద
జయజయశబ్దశబ్దాయమానదిగ్విభాగుం డగుచుఁ బుణ్యాంగనాకరకలితలలితా
క్షతవిక్షేపంబులుం బటువందిమాగధసంకీర్తనంబులుం గైకొనుచుఁ బురప్రవేశం
బు సేసి రాజమందిరగతుం డై ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారికిఁ గృపద్రోణభీష్ముల
కుం బ్రణమిల్లి యుల్లంబు వికసిల్లఁ గనకాసనాసీనుం డయ్యె నప్పుడు కర్ణుం డతని
కి ట్లనియె. 91

ఉ. భాగ్యము గాదె కౌరవనృ ◆ పాల భవన్మఖ మిట్టసత్క్రియా
యోగ్యత నిర్వికల్పముగ ◆ నొందె సమాప్తి నశేషధాత్రియున్
భోగ్యము యింక నీకు రణ ◆ భూమిఁ బృథాసుతులన్ జయించి స
మ్యగ్యమశాలి వై భువన ◆ మాన్య యొనర్పుము రాజసూయమున్. 92

---

* గృహ- అని పాఠాంతరము.

క. అది యెమ్మెయి నగునో యని। మదిలో వగవంగ వలదు ♦ మఘవతనూజుం
గదనమున నే జయింపక। పదనఖధావన మొనర్పఁ ♦ బార్థివముఖ్యా. 98

గీ. అనినఁ గర్ణుఁ గాఁగిటఁ జేర్చి ♦ యన్నరేంద్ర। నందనుఁడు నీసహాయత ♦ నాకుఁ గలుగఁ
బాండవుల నోర్చు టెంతటి ♦ పని మహాత్మ। యని సహోదరసహితుఁడై ♦ హర్ష మొందె.

వ. అట ధర్మతనయుండు సూతతనయుప్రతిజ్ఞ విని వానిబలశౌర్యవిభవంబును నభే
ద్యకవచప్రభావంబును దలంచి విషణ్ణహృదయుం డై రే యెల్లను గన్ను మూయక
వగచుచుండె దుర్యోధనుండును గర్ణసౌబలప్రవర్తితకార్యఖడ్గుం డై భీష్మద్రోణ
కృపాదులకును మహనీయు లైనమహీసురులకును ననుదినంబును బ్రియసత్కారం
బులు సలుపుచు ధనంబు దత్తభుక్తఫలంబుగా వగచి నిరంతరత్యాగభోగంబుల
ననురాగంబు నొందుచుండె ననిన వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డి ట్లనియె.

క. దుర్యోధనుచేతఁ దలఁగి యు। వార్యపరాక్రములు పాండ ♦ వప్రభులు మహై
శ్వర్యచరితు లవ్వనమున। నార్యులు మఱి యెట్టివార ♦ లైరి మునీంద్రా. 96

ద్వైతవనంబునందలిమృగసమూహము ధర్మజుస్వప్నమందు వచ్చి తమదుఃఖంబు చెప్పుట.

వ. అని యడిగిన నమ్మహాముని యమ్మహీపతి కి ట్లనియె. 97

సీ. ద్వైతవనంబున ♦ ధర్మజుఁ డొకనాఁడు, నిద్రింపఁగాఁ దద్వ ♦ నేచరంబు
లగునట్టిమృగజాతు ♦ లన్నియుఁ గలలోన, వచ్చి కన్నుల నశ్రు ♦ వారి దొరుఁగఁ
ద మ్మెఱింగించి యా ♦ తనితోడ ని ట్లను, ధర్మాత్మ మీరు ని ♦ త్యంబుఁ గడఁగి
చంపంగఁ జంపంగ ♦ సమసి యల్పావశి, ష్టము లయ్యె నిప్పుడ ♦ స్మత్కులంబు
లేము బీజమాత్రమ చిక్కి ♦ యిట్లు వనరు। చున్న వారము మీ రింక ♦ నొండుకడకు
నరిగి మముఁ గావరే కరు ♦ ణార్ద్రబుద్ధి। ననిన నట్లకా కని వాని ♦ కభయ మిచ్చి.

క. జనపతి మేల్కని యంతయుఁ। ననుజుల కెఱిఁగించి యిట్టు ♦ లను నబ్దముపై
నెనిమిదినెల లుండితి మి। వ్వనమునఁ దగు నింక నొండు ♦ వనమున కేగన్. 99

వ. ఇప్పుడు కామ్యకవనంబు బహుమృగాకీర్ణం బై సరసఫలభరితభూరుహప్రకరం బై
విమలకమలాకరాభిరామం బై యున్న యది యని వింటిమి గావునం గ్రమ్మఱ నం
దులకుం జని తృణబిందునాశ్రమంబున వసియించుట లెస్స యనినం దమ్ములు దే
వా నీ వెట్లు నిశ్చయించి తది యు మాకు నిష్టం బని పలికిరి తదనంతరంబ. 100

క. అనుజన్ములుఁ బాంచాలియు। ననుచరవర్గంబు బ్రాహ్మ ♦ ణావళియును దోఁ
జనుదేరఁగ సమ్మదమున। ఘనతేజుఁడు సనియెఁ గామ్య ♦ కవనంబునకున్. 101

వ. ఇ ట్లరిగి యందుఁ గృతనివాసు లై యవ్వీరులు శాకమూలఫలంబులం జేసి దేహ
యాత్రలు నడపుచు నొండొరులయలజడి సూచి యత్యంతదుఃఖపరవశు లగుచు
జూదంబునాఁడు దమపడినపాట్లు దలంచి కలంగుచుఁ గ్రోధశోకంబులు దమలో
న నడంచికొనుచు వర్తిల్లం బదునొక్కం డగునేఁడు సనిన నందఱుం గాలంబు గడ

గాంచినవారై వెడవెడ వికసిల్లినచిత్తంబులతో నుచితవృత్తంబుల నుండునంత.

శా. ప్రీతుండై చనుదెంచె నాశ్రితజనా ♦ భీష్టక్రియాశీలుఁ డు
ద్గీతామ్నాయుఁడు నిర్విధూతదురిత ♦ క్లేశుండు యోగామృతా
స్వీతస్వాంతుఁ డనంతసంతతసమా ♦ విఖ్యాతకారుణ్యథా
రాతోయస్నపనైకశీలుఁ డగుపా ♦ రాశర్యుఁ డచ్చోటికిన్. 103

క. మునిపతి దవుదవ్వులఁ గని। జనపతి దమ్ములును దాను♦ సంప్రీతి నెదు
ర్కొని యర్ఘ్యాదివిశేషా। ర్చనలం బరితుష్టుఁ జేసె♦ సంభృతభక్తిన్. 104

వ. కృష్ణద్వైపాయనుండును ననవరతవనవాసాయాసకృశదేహుల నధికదుఃఖాయ
మానమానసులం దనమనుమలం జూచి వగచి ధర్మపుత్రున కి ట్లనియె. 105

ఉ. కాలవిపర్యయంబున సు ♦ ఖంబును దుఃఖము వచ్చుచుండు నె
క్కాలము నేరికిన్ ధ్రువము ♦ గాదు సుఖంబును దుఃఖమున్ మహీ
పాల బుధుండు దద్ద్వివిధ ♦ భంగు లెఱింగి ప్రమోదఖేదసం
శీలుఁడు గాఁడు రెంటను బ్ర ♦ సిద్ధపథంబున నప్రమత్తుఁ డై. 106

క. విను నీవును నాపదలకు। మనమున నొక్కింత యోర్చి ♦ మహనీయము గా
నొనరింపుము తపము దపం। బునన కదా సకలసౌఖ్య ♦ ములు సిద్ధించున్. 107

క. క్షమయు నహింసయు సత్యము। సమతయు నింద్రియజయంబు♦శమముఁ బరిత్యా
గమును దపోలక్షణములు। క్రమమున నిన్నియును నూర్ధ్వ ♦ గతికారణముల్.

గీ. ఇందుఁ జేసినపుణ్యంబు♦ లందుఁ గుడుచు। మీఁదిజన్మంబునకు నది♦ మేలు సేయుఁ
గానఁ దనశక్తితోఁ గూడ♦ దానధర్మ। చిరపరోపకారంబులు♦ సేయ వలయు. 109

వ. అనినం బాండవాగ్రజుండు దానతపంబులలో దుష్కరం బెయ్యది యెద్దాన నధి
కఫలం బగు నని యడిగిన వేదవ్యాసుం డి ట్లనియె. 110

సీ. దానమూర్జితఫల ♦ దం బర్థసాధ్య మై, పరఁగుటఁ గరము దు♦ష్కరము నదియు
నరులకు నధిప ప్రా♦ణంబులకంటెను, రూపింపనర్థంబు ♦ తీపు విసవె
యుగ్రంబు లైనయా ♦ యుధముల మొనలపై, నుఱుకుట యంభోధి♦ దఱిసి చనుట
కృషిపాశుపాల్యసం♦ క్లేశంబు నొందుట, యడవులఁ గొండల ♦ నిడుమ వడుట
నవసి పొవసి యనుది ♦ నముఁ బరప్రేష్యు లై। యునికి దలఁప నర్థ♦మునక చూవె
యట్టిదుఃఖలబ్ధ ♦ మైనట్టియర్థంబు। విడుచు టెవ్విధమునఁ ♦ గడిఁది గాదె. 111

శా. అన్యాయార్జిత మైనవిత్తమునఁ జే ♦ యం బూనుదానంబు మూ
ర్ఖన్యాయం బది దానఁ జేసి ఫలపా ♦ కం బేమియున్ లేదు యు
క్తన్యాయార్జిత మించుకంత యయినం ♦ గాలంబు దేశంబు స
మ్మాన్యం బై తగఁ బాత్రయోగమున సా ♦ మ్యం బై ఫలించుం దుదిన్. 112

వ. తొల్లి ముద్గలుం డనుమహాద్విజుండు సన్మార్గోపార్జితం బైనవ్రీహిద్రోణంబు సత్పా
త్రంబున వినియోగించి కాదె పరమసిద్ధిం బొందె ననిన విని ధర్మనందనుండు

మునీంద్రా ముద్గలుండు వ్రీహిద్రోణం బెబ్భంగి నుపార్జించె నెట్టిపాత్రంబునఁ బ్ర
తిపాదించె విన వలతుం జెప్పవే యనిన నతం డి ట్లనియె. 113

వ్యాసుఁడు ధర్మతనయునకు వ్రీహిద్రోణాఖ్యానంబు చెప్పుట.

క. అతిథిప్రియుఁడు విశిష్ట వ్రతుఁడు విమత్సరుఁడు సత్య • వచనుండు విని
ర్జితవిషయేంద్రియుఁడు సము న్నతపుణ్యుఁడు ముద్గలుఁడు ఘ • నస్థిరబుద్ధిన్. 114

వ. పుత్రదారసహితంబుగాఁ గురుక్షేత్రంబున వసియించి యుంఛవృత్తిపరాయణుండై
పాడ్యమిం దొడంగి పదునాలుగుదివసంబు లొక్కొక్కగింజయ కాఁ దూమెఁడువ
డ్లు సమకూర్చి పర్వదినంబునఁ బాకంబు సేయించి దేవపితృపూజనంబు లొనరిం
చి యతిథులకు నన్నంబు వెట్టి మిగిలినయన్నంబునఁ దానును బుత్రకళత్రంబులు
ను దేహయాత్ర నడపుచు నివ్విధంబునఁ బక్షోపవాసవ్రతంబున వర్తిల్లుచున్న యె
డ నొక్కపర్వదినంబునందు. 115

మ. మతి నత్యంతజుగుప్సితం బయినయ • న్మత్తస్వరూపంబుతో
గతవస్త్రుండును ముక్తకేశుఁడు బహు • గ్రామ్యోక్తిశీలుండు నై
హితపుణ్యుండు మునీశ్వరుం డతిథి యై • యేతెంచె దుర్వాసుఁ డన్
యతి యమ్ముద్గలుపాలికిం బటుబుభు • క్షాయుక్తతం దూలుచున్. 116

క. అతనిఁ గని యించుకంతయు మతి ననుమానంబు లేక • మానుగఁ బ్రత్యు
ద్గతుఁ డై యర్ఘ్యముఁ బాద్యము నతిభక్తి నొనర్చి మునికు • లాగ్రణి నెమ్మిన్. 117

క. అన్నంబు వెట్ట నతఁడు త దన్నం బంతయును గుడిచి • యాత్మఁ దనిసి శే
షాన్నంబు మేను నిండఁగ నన్నుతుఁ డలఁదికొని మగిడి • చనియె నిజేచ్ఛన్. 118

క. మునిపతి పర్వముపర్వం బున మఱియును నరుగుదెంచు • ముద్గలుఁడును దా
ననశనుఁ డై యుండియు న మ్మునివరునకు నొసఁగు నన్న • ముం బ్రియ మెసఁగన్.

వ. ఇవ్విధంబున నాఱుపర్వంబులు గుడిచి దుర్వాసుండు వానిచిత్తంబున నొక్కిం
తయుం గానక యద్భుతప్రమోదమగ్నమానసుం డై వాని కి ట్లనియె. 120

క. నీయట్టిదానశీలుని నీయిలమునందుఁ గాన • నెన్నండును స
త్త్వాయత్తమతివి సాధువి ధ్యేయుండవు నీవు పుణ్య • తేజుఁడ వనఘా. 121

చ. మనమున నేవగింప కవ • మానము సేయక యించుకంతయుం
గినియక సోల మందక య • కృత్రిమభక్తి నొనర్చి తీవు స
జ్జననుత యన్నదానము ప్ర • సాదము సత్యము ధైర్యమున్ దమం
బును నపరిగ్రహత్వమును • బొల్పుగ నీధన మయ్యె నియ్యెడన్. 122

చ. చవులకుఁ బ్రేముడించు నని • శంబును నాలుక దాల్మి పెంపు ధ
ర్మువును శమంబుఁ ద్రొక్కొను స • ముద్ధతి నాఁకలి యీని రెంటనుం
దవు లవు జీవితస్థితివి • ధాయక మన్నము నీవు జీవితే
చ్ఛ విడిచి యిచ్చు టే మని ప్ర • శంస యొనర్తు నినుం దపోనిధీ. 123

క. మనమును నింద్రియములవ। ర్తనమును సరిగా నొనర్చు ♦ ధర్మంబు దపం
బని చెప్పుదు రట్టితపం। బనఘా నీయంద కలిగె ♦ నభిమతభంగిన్. 124

ఉ. ప్రీతుఁడ నైతి నీవలనఁ ♦ బేర్చినపుణ్యపదంబు లెల్ల నీ
చేతివ యయ్యె నీ దగుప్ర ♦ సిద్ధతపోవిభవంబు నిర్జర
వ్రాతము లిప్డు * సాటెడు ది ♦ వంబున నీవును మేనితోడ వి
ఖ్యాతిగ దేవయానమున ♦ గ్రమ్మన నేగుము సంయమీశ్వరా. 125

వ. అని పలికి దుర్వాసుం డరిగెఁ దదనంతరంబ హంససారసయుక్తంబును గింకిణీమా
లికామనోహరంబును గామగమనంబును నయినవిమానంబు గొనుచు దేవదూ
త ముద్గలుకడకుం జనుదెంచి యి ట్లనియె. 126

క. అనఘ భవత్సుకృతంబున। ననిమిషలోకాభిగమన ♦ మర్హం బయ్యెం
జనుదెమ్ము విమానము చ। య్యన నెక్కుము చిత్తమునఁ బ్ర ♦ హర్షం బెసఁగన్.

వ. అనిన దేవదూతం జూచి ముద్గలుండు మహాత్మా దివిజలోకం బెట్టిది విన వలతు సం
దులగుణదోషంబు లెఱింగింప వలయు సత్పురుషులతోడి మైత్రి సాప్తపదీనం బని
చెప్పుదురు గావున మైత్రిం బురస్కరించి ని న్నడిగెద ననిన నతం డమ్మునీంద్రున
కి ట్లనియె. 128

—••♦ముద్గలునకు దేవదూత పుణ్యలోకంబు తెఱంగు చెప్పుట♦••—

క. ఈలోకమునకు మీఁదై। చాలఁగ వెలుఁ గొందు చుండు ♦ స్వర్లోకము నా
నాలంకారయుతము ది। వ్యాలోకము దేవయాన ♦ మది మునినాథా. 129

చ. అమలతపోనివాసులు మ ♦ హాధ్వరశీలురు సత్యసంధులు
త్తములు జితేంద్రియుల్ సములు ♦ దానపరుల్ రణశూరు లందు హ
ర్షమున వసింతు రప్సరలు ♦ సాధ్యులు దేవమునుల్ మరుద్వసు
ప్రముఖులు వేలువేలు తగు ♦ పట్టుల నుండుదు రంద యిమ్ములన్. 130

వ. మఱియు ముప్పదిమూఁడువేలయోజనంబుల విస్తృతం బైనమేరుశిఖరంబునందు
నందనప్రముఖంబు లయినదేవోద్యానంబులు పుణ్యపరులకుఁ గ్రీడా † స్థానంబు లై
విలసిల్లు నయ్యెడల నాఁకలియు నీరువట్టును శీతోష్ణభయంబులును జరారోగవిక్రి
తులును బుట్ట వెయ్యెడం జూచిన నతిమనోహరంబై సకలేంద్రియతర్పణంబై యుం
డు నిట్టిపుణ్యలోకంబునకు నర్హు లయినపుణ్యపురుషులు విధినియోగ ‡ విపక్వం
బు లయినమానుషశరీరంబులు విడిచి తేజోమయంబు లగుదివ్యదేహంబులు ధరి
యించి వివిధాంబరాభరణభూషితులును § ననమానకుసుమమాలికామనోహ
రులును నై కనకవిమానంబులందు దేవదూతలచేతం గొనిపోవం బడి యందు
శోకశ్రమాయాసవిరహితు లై వివిధసుఖంబు లనుభవించు చుండుదురు. 131

గీ. అనఘ యింద్రలోక ♦ మునకంటె మీఁద ని। శ్శోక మగుచు బ్రహ్మ ♦ లోక మమరు

* సూపెడు- † స్థలంబు- ‡ పక్వంబు- § నమ్లాన- అని పాఠాంతరములు.

నది యనన్యదీప్త ♦ సదన మై తన దైన। వెలుఁగునను జగంబు ♦ వెలుఁగఁ జేయు;
చ. మనువులు ఘాతలున్ మునులు♦ మాన్పుగ నుండుదు రందు లోభమున్
గినుకయుఁ బాపముం బగయుఁ ♦ గిల్బిషమున్ ఘనదుఃఖవైకృతం
బును జనియింప వీభువన ♦ ముల్ దెగునప్పుడు నాశ మొంద ద
వ్వినుతపదంబు దానియెడ ♦ వేడుక సేయుదు రింద్రముఖ్యులున్. 133
వ. స్వర్గంబునం గలగుణంబు లెఱింగించితిఁ దదీయదోషంబులు సెప్పెద వినుము. 134
గీ. ఇందుఁ జేసినపుణ్యంబు♦నందుఁ గుడుచుఁ। గాని మర్త్యున కందుండి♦కడఁగి పుణ్య
మాచరింపంగ* లేదు పు ♦ ణ్యావసాన।మగుడు నవనిక ద్రోతురు♦మగుడ నతని.
క. కడు మరగినసౌఖ్యంబులు। విడుచుటఁ జిత్తంబు దుఃఖ ♦ వివశము గ మహిం
బడుఁ జూవె పుణ్యలోకం। బెడలినమనుజుండు దేజ ♦ మేది సభయుఁ డై. 136
క. తనతక్కువయునికియు న। న్యునియున్న † తలీలయుం గ ♦ నుంగొని చిత్తం
బున నెరియు చునికి గలుగును। జననుత సురలోకవాస ♦ జనులకు నెల్లన్. 137
వ. బ్రహ్మలోకంబునం దక్కఁ దక్కినపుణ్యలోకంబుల నెల్ల నిదియె మేరయై చెల్లు మ ఱియుఁ బుణ్యలోకపరిభ్రష్టుండు మర్త్యలోకంబున సుఖశీలుం డయి పుట్టు నీలోకం బు గర్మభూమియు నాలోకంబు ఫలభూమియు నని యెఱుంగుము నీవలనియాద రంబునం జేసి యింతయుం జెప్పితి నీ వింకఁ దడయ నేల చను మనిన ముద్గలుండు గొండొక విచారించి దేవదూతం జూచి యిట్లనియె. 138
గీ. ఇట్టిదివ్యసుఖము♦ లే నొల్లఁ బదివేలు। వచ్చె నాకు నమర ♦ వర్గమునక
యుండ నిమ్ము వాని ♦ నోయన్న విచ్చేయు। మిష్ట మైనయెడకు♦నిపుడ నీవు. 139
క. ఎయ్యెడఁ జనినఁ బురుషుం। డెయ్యెడకును మగుడ కుండు ♦ నెక్కాలము నే
నయ్యుత్తమపదవికిఁ జన। నెయ్యనువున నైన నుత్స ♦ హించెద బుద్ధిన్. 140
వ. అని దేవదూత వీడ్కొలిపి ముద్గలుండు శిలోంఛవృత్తి విడిచి పరమశాంతిం గైకొ ని నిర్వికల్పం బైనజ్ఞానయోగంబునం జేసి తుల్యనిందాస్తుతియును సమలోష్టకాంచ నుండును నై పరమసిద్ధిం బొందెఁ బాండవోత్తమా నీవును రాజ్యరహితుండ నైతి నని వగవక తపంబు సేయుము తపంబునం జేసి శుభంబులు చేకుఱుఁ బదుమూఁడ వ నేఁటికడపటఁ బిత్రుపైతామహం బైనరాజ్యంబు నిన్నుం బ్రాపించు నని యి ట్లు సాత్యవతేయుండు గొంతేయుల నాశ్వాసించి నిజాశ్రమంబునకుం జనియె నంత.
మ. వితతానేకమృగాకులంబును సదా ♦ విఖ్యాతనానాతరు
వ్రతతీపుష్పసుగంధబంధురసుఖా ♦ వాసంబు బ్రహ్మర్షిసం
శ్రితపుణ్యాశ్రమమండలంబు నగుచుం ♦ జెల్వొందు నక్కాననలోఁ
‡ గృతపుణ్యుల్ విహరింతు రేపురు మనః ♦ కేళిన్ బృథానందనుల్. 142

* గాదు- † తశీలతయుఁ గ- ‡ ధృతపుణ్యుల్ విహరించి రేపురును గుంతీపుత్రు లిచ్ఛ గతిన్- అని పాఠాంతరములు.

వ. ఒక్కనాఁ డమ్మహారథులు దృణబిందునాశ్రమంబున ధౌమ్యసహితంబు గాఁ బాంచాలి నునిచి యేవురు నొక్కట మృగయావినోదార్థంబు నలుదిక్కులకుం జనిన యవసరంబున. 143

సైంధవుఁడు ద్రౌపదిం జూచి మోహించుట.

ఉ. వీరుఁడు సైంధవుండు * జన • విశ్రుతశౌర్యుఁడు సాల్వకన్య నిం
పారఁగఁ బెండ్లి యాడుటకు • నై నిజవైభవ ముల్లసిల్ల వి
స్ఫారచతుర్విధోరుబల • సంగతుఁ డై చను చుండి యాశ్రమ
ద్వారమునందుఁ గాంచె ద్రుపద • దక్షితిపాలతనూజ నచ్చటన్. 144

ఉ. నీలపయోదమండలి వి • నిశ్చలలీల వెలుంగఁ జేయుచుం
గ్రాలెడునట్టికొ్రిమ్మెఱుఁగు • కైవడిఁ దద్వనభూమి † యంతయున్
లాలితదేహకాంతిపట • లంబునఁ జేసి వెలుంగఁ జేయున
బ్బాల వినీలకుంతలవి • భాసినిఁ జూచి సవిస్మయాత్ముఁ డై. 145

గీ. మగువఁ దగిలినచూడ్కులఁ•మగుడఁ దిగువ నేర్పు చాలక‡యపుడు కం•దర్పదర్ప
గోచరాత్ముఁ డై నిజసఖుఁ•గోటికాస్యుఁడనునృపాత్మజుఁ జూచి యి•ట్లనియెఁ బ్రీతి.

ఉ. ఇన్నలినాక్షి యెవ్వతయొ • యివ్విపినంబున నేకతంబ యి
ట్లున్ననిమిత్త మేమియొ సు • రోత్తమకన్యయొ యక్షకాంతయో
పన్నగభామయో మనుజ • భామిని గామి నిజంబ యిట్టిచె
ల్వున్నదియే మహీతలమ • నుగ్మలు లెవ్వరి కెందు నారయన్. 147

ఉ. లీల యెలర్పఁగా నబల • లేఁజిగురాకునుబోలె నొప్పు కెం
గేలు కదంబశాఖతుదఁ • గీల్కొనఁ జేసి వసంతవిభ్రమో
న్మీలితబాలవల్లిక్రియ • § మేలుగఁ జూడ్కుల నించి పావక
జ్వాలయపోలెఁ జిత్తము ని • జం బెరియింపఁ దొడంగెఁ జూచితే. 148

ఉ. ఈకమలాస్య నాకు హృద • యేశ్వరి యైనఁ ద్రిలోకరాజ్యముం
జేకుఱ నేలినట్లు ¶ వికి • సిల్లనె దర్పకపీరు బంటుఁగాఁ
$ గైకొననే వయస్య వెసఁ • గాంత నొడంబడఁ బల్కి దీనికిన్
నాకును బొం దొనర్చి కరు • ణం జరితార్థునిఁ జేయవే ననున్. 149

వ. అని పలికినఁ గోటికాస్యుండు గ్రక్కునం బాంచాలిపాలికిం జని ప్రణయసుభగంబుగా నమ్మగువ కి ట్లనియె. 150

సీ. మృగనేత్ర దారుణ • మృగసమాకుల మైన, యివ్వనాంతరమున • నేకతంబ
యిట్లు నీయునికికి • నెయ్యది మూల మి, వ్వన దేవతవొ నురే • శ్వరునితోడ
నలిగి ధరిత్రికి • నరుగుదెంచినశచీ, దేవివో హరియుర • స్థ్సితిఁ దొలంగి

---

* నయ- † నెంతయుఁ- ‡ యతఁడు- § మేలగుచూడ్కుల- ¶ విలసిల్లుదు- $ నై కొని సర్వభోగములు గాంతు- అని పాఠాంతరములు.

కేలిఁ గుమ్మరిపద్మ • గేహినివో భవ, జ్జనకత్వమున సము • జ్జ్వలితుఁ డైన
పుణ్యుఁ డేవంశమునవాఁడొ • *పొలఁతి నీదు। జీవితేశ్వరుఁ డగుసుఖ•జీవితాత్ముఁ
డెవ్వఁ డబల నీనామ మై•యింపు మిగులు।శబ్ద మెయ్యదినాకు ని•జంబు చెపుమ.

క. కరిరాజగమన నా తెఱఁగ। గరయఁ దలఁచితేని వినవె • యధికబలుండన్
సురథుఁ డనురాజుపుత్రుఁడ। నరిదమనుఁడఁ గోటికాస్యుఁ • డనఁ జనువాఁడన్.

గీ. అల్లకాంచనరథముపై•నమరువాఁడు। ఘనుఁడు క్షేమంకరుండు త్రి•గర్తవిభుఁడు
మఱియునినుఁజూచుచున్నాఁడు•మగువవాఁడె।దీప్తభుజుఁడుగళింగధా•త్రీవరుండు.

గీ. †ఒనరఁబద్మాకరముపొంత•నుండినిన్ను।మెచ్చికనుఁగొను చున్నయు•స్మిలితాక్షుఁ
డుత్పలాక్షి యిక్ష్వాకుకు•లోద్భవుండు।సుబలభూపతిపుత్రుఁండు•సుభగుఁ డతఁడు.

వ. అరుణాశ్వయుక్తంబు లయినరథంబులయందు రత్నమయభూషణు లయి సమిద్ధవ
హ్నులుంబోలె వెలుంగు చున్న సౌవీరకుమారులు పన్నిద్దఱుండన్నుం జేరి కొలువ
ననేకసహస్రకరితురగరథపదాతిపరివృతుం డై మహాగజంబుపై శోభిల్లు చున్నయ
వ్వీరుండు సింధుసౌవీరనాథుం డైనజయద్రథుం డమ్మనుజేశ్వరుం డిప్పుడు నీ తెఱం
గెఱుంగఁ దివిరి నన్ను నిటఁ బుత్తెంచె ననినఁ బాండవపత్ని మృదుసంభ్రమంబు
నం గదంబశాఖ విడిచి యుత్తరీయంబు సంగతంబు గావించుకొని కోటికాస్యున
కి ట్లనియె. 155

గీ. అన్న యిచ్చట నే నొంటి • యున్నదాన। నీ విచటి కేగుదెంచుట • నీతి యగునె
నుతవతిని ధర్మవతి నన్ను • నితరకాంతఁ।గాఁ దలంచి పెక్కులు వల్కఁ • గాదు నీకు.

వ. నీవు శిబివంశోద్భవుం డైనసురథుపుత్రుండ వగు టెఱుంగుదు నస్మత్ప్రకారంబు
సెప్పెద విను మేను బాంచాలపతి యైనద్రుపదుకూఁతురఁ గృష్ణ యనుదానం
బాండునందను లగుయుధిష్ఠిర భీమార్జున నకుల సహదేవులకు ధర్మపత్ని నవ్వీరు
లిప్పుడు నన్ను నివ్వనంబున నునిచి. 157

గీ. ధర్మజుఁడు దూర్పు భీముఁడు • దక్షిణంబు। నర్జునుఁడు పడమర గవ • లర్థి నుత్త
రంబుగా వేట వోయిరి • రాజముఖ్య। లనఘు లింతకు వత్తురు • వినుతబలులు.

వ. మీ రమ్మహాత్ములకు మాననీయులరు గావున నార్యజనమిత్రు లగునక్కురుకులపవి
త్రులు సేయుసత్కారంబులు గైకొని పోవుదురు గాని యొక్కింతతడ వియ్యాశ్ర
మసమీపంబున నిలువుం డని పలికి యల్లన యవ్వరవర్ణిని భయంబునం బర్ణగృ
హంబు సొచ్చినం గోటికాస్యుండును గ్రమ్మఱం జని జయద్రథునితోడ నబ్భామిని
పాంచాలకన్యక యనియును బాండవపత్ని యనియునుం జెప్పిన నద్దురాత్ముండు
మదనకంపితహృదయుం డగుచు నమ్మగువ నపహరింపం దివిరి కతిపయజనసమే
తంబుగా నరిగి సింహాగారంబు సొచ్చుమృగంబునుంబోలెఁ బాండవనివాసంబు
సొత్తెంచి పాంచాలిం గని దాని కి ట్లనియె. 159

* పొసఁగ నీకు- † ఉవిద- అని పాఠాంతరములు.

క. వామాక్షి నీకుఁ గుశలమె। నీమన సెవ్వారియందు ♦ నిత్యప్రేమం
బై మెఱయు నట్టిసొబగులు। నీమగ లేవురకు నిపుడు ♦ నెమ్మదియె మదిన్. 160
వ. అనిన వానికి నమ్మానవతి యిట్లనియె. 161
చ. స్థిరమతు లైనపార్థులకు ♦ సేమమ నీకు ననామయంబె భూ
వర తగువింద వైతి కురు ♦ వర్యులయింటికి నట్లు గావునం
బరువడి నాసనక్రియయుఁ ♦ బాద్యముఁ గైకొను మాదరంబుతో
సరసకురంగమాంసముల ♦ సల్పుము భోజనకృత్య మిత్తఱిన్. 162
గీ. వేఁట కోయినారు ♦ విభు లిప్డు వత్తురు। వారు వచ్చి నీకు ♦ వలయునట్టి
ప్రియము లాచరింపఁ ♦ బ్రీతుండ వై మఱి। యిష్టజనులు నీవు♦నేగు మనఘ. 163
చ. అనవుడు సైంధవుం డనియె ♦ నంబుజలోచన నీవు మాకుఁ జే
యునతిథిపూజ లన్నియును ♦ నొక్కట నైనఁ గొఱంత లేక వ
చ్చినయవి మన్మథాస్త్రములఁ ♦ జిక్కుటఁ గారియ వొందె డెంద మిం
క ననుఁ గృతార్థుఁ జేయుము ద ♦ గన్ రథ మెక్కుము లెమ్ము నెమ్మితోన్. 164
మ. ధరణీరాజ్యము గోలుపోయి ఘనకాం ♦ తారస్థలీవాసు లై
సరివా రెల్లను నవ్వఁ గుత్సితదశా ♦ సంప్రాప్తిమై నున్నము
ష్కరులం బార్థులఁ గొల్చినం గలదె సౌ ♦ ఖ్యం బెంతయున్ బేల వై
తరవిందానన శ్రీవిహీనులఁ గరం ♦ బర్థింతురే కామినుల్. 165
గీ. చిగురుఁబోఁడి నిఖల ♦ సింధుసౌవీరభూ। వలయరాజ్యగార ♦ వంబులోడ
నన్ను నేలుకొని మ♦నఃప్రియభోగైక। యోగ్య వగుము విడువు♦మొందుదలఁపు.
వ. అనినం బాంచాలి ప్రకంపితచిత్త యగుచుఁ గొండొక దొలంగి వానిదెస నవమా
నదృష్టిం జూచుచుఁ దనపతులరాకయ కోరుచుం బ్రతివాక్యంబులఁ గొంతకాల
క్షేపంబు సేయుటకై వాని కిట్లనియె. 167
గీ. తలఁపఁ బాండవభార్త్రరా♦ష్ట్రులకుఁ జెలియ। లైనయాదుస్సలకుఁ బతి♦వనఘ నీవు
నాకుఁ దోఁబుట్టువవు గావె♦నీకుఁ జనునె। పాడి దప్పినమాటలు ♦ పలుక నిచట.
క. నయమును ధర్మముఁ గలయ। న్వయమున జనియించినాఁడ ♦ వక్కట ధర్మ
క్రియ మెఱుఁగంగా వలదె యు। భయలోక*నిరుద్ధ మైన♦ పథ మేమిటికిన్. 169
వ. అనిన నాదురాత్ముండు దరహసితాననుం డగుచు ని ట్లనియె. 170
క. వనజాక్షి రాజధర్మము। వినవే యెన్నఁడును మనుజ ♦ విభులకుఁ బ్రమదా
జనులయెడ వావి వెదకం। జనదు వలసినట్ల వేడ్క ♦ సలుపఁగఁ జెల్లున్. 171
క. విను మదియుఁ గాక జగమున। వనితారత్నంబు లెల్ల ♦ వారికి భోగం
బునయెడ సాధారణము లొ। కసిధన మని గరుసు గలదె♦కరినిభగమనా. 172
వ. అనిన నయ్యంగన క్రోధకలుషితాంతరంగ యై యిప్పాపాత్ముండు ప్రియవచనం

* విరుద్ధ- అని పాఠాంతరము.

బులఁ బోవండు శెట్టిదంబులం గాని చిక్కఁబడం డని తలఁచి యి ట్లనియె. 173

ద్రౌపది సైంధవునితో నిష్ఠురోక్తులు పలుకుట.

చ. ప్రకటితధైర్యసారుల † న ♦ భంగపరాక్రమనిర్జితాహిత
ప్రకరులఁ బాండునందనులఁ ♦ బాండుయశస్కుల నాత్మ లోఁ దలం
పక నను ధిక్కరించెదు నృ ♦ పాలకులాధమ నీదుగర్వదు
ర్వికసన మింతఁ బోదు తుది ♦ వ్రేఁగగుఁ దక్కుము దుష్ప్రలాపముల్. 174

మ. హిమవత్పాదవనాంతకేలిరతిమై ♦ నేపారి కోపారుణ
క్రమనేత్రాంచలమై ప్రభూతమదరే ♦ ఖంబైనగంధద్విపేం
ద్రము డాయం జని సిల్లు సూపుట సుమీ ♦ ధర్మాత్మ సత్యుగ్రవి
క్రముఁ గౌంతేయవరిష్ఠు నీవు దొడరం ♦ గాఁ జూచు టూహింపఁగన్. 175

ఉ. శాతనఖాగ్రఖండితల ♦ సన్మదకుంజరకుంభముక్తము
క్తాతతశైలకందరగు ♦ హాంతరసుప్తమృగేంద్రకేసర
వ్రాతము వేడ్క నాఁచికొన ♦ వారక చేరుట గాదె క్రోధని
ర్ఘాతమహోగ్రు భీముఁ జెన ♦ కం దలపోయుట నీకు నెమ్మెయిన్. 176

మ. చలజిహ్వాగ్రవిలీఢవిస్ఫురితదం ♦ ష్ట్రాభీషణం బైనబె
బ్బులిఁ గోలం గొని వ్రేసి త్రోచి తొలఁగం ♦ బో వచ్చివన్ వచ్చుఁ గా
క లసత్క్రూరశరాగ్ని దుస్సహుని న ♦ గ్గాండీవి నల్గించి యె
వ్వలనన్ మానధనాఢ్యులై బ్రదికి పో ♦ వన్ వచ్చునే యేరికిన్. 177

ఉ. బోరన విస్ఫులింగములు ♦ వాడ్మఁగ నుగ్రవిషంబు గ్రక్కుచుం
క్రూరవిచేష్ట నాలుకలు ♦ గ్రోయుమహోరగరాజయుగ్మముం
జేరి పదాహతిం గినియఁ ♦ జేయఁ దలంచుటగా నెఱుంగు దు
ర్వారులు మాద్రిపుత్రులక ♦ వజ్ర మొనర్పఁ దలంచు టేర్పడన్. 178

ఉ. ఆలములోన వీఁక నమ ♦ రాసురకోటికి సైనదుర్జయుల్
వాలినవీరు లవ్విభులు ♦ వారికి నెగ్గొనరించి పోయి పా
తాళము సొచ్చి డాఁగినను ♦ దప్పదు మృత్యువు నీకు నక్కటా
కాలము నిండె నీవశము ♦ గాదు విధాతృనిచెయ్వు త్రోవఁగాన్. 179

క. తేలును గర్కటియును దెగు। కాలమునకుఁ జూలు దాల్చు ♦ గతిఁ బార్థుల యి
ల్లాల నయిననాదెస దు। శ్శీలుఁడవై తిది వినాశ ♦ చిహ్నము గాదే. 180

వ. అనిన జయద్రథుండు నవ్వుచు నవ్వెలందికి ట్లనియె. 181

ఉ. వారిజనేత్ర పాండుసుత ♦ వర్గము నేఁ డిట మాకు వింతయే
భీరులఁ బోలె నేల వెఱ ♦ పించెదు మాటల మమ్ము వింటె సా
వీరకులప్రసూతులము ♦ వీరుల మే మితరక్షితీశసా.

† నభగ్న- అని పాఠాంతరము.

ధారణబుద్ధి సేయకు ము • దారచరిత్రుల మైనమా దెసన్. 182

వ. వలవనిమాటలు చెప్పినం దీరదు వేగంబ యల్లకనకరథం బొండె నల్లమహాగజంబు నొండె నెక్కుము బీరంపుమాట లాడక ప్రియవచనంబుల నస్మత్ప్రసాదభాజనంబ వగు మనిన విని యాజ్ఞసేని వాని కిట్లనియె. 183

గీ. వీరపత్ని నయ్యు • వీర * సోదరి నయ్యుఁ! గాలగతి ననాథ • వోలె నున్న
దాన నేను నెటు • లైనను నాకు నిన్! దెలుప నేల పలుకు•తియ్య మేల. 184

చ. అతులితవృష్టికేకయబ • లావళితోఁ బటుశంఖఘోషభీ
షితభువనత్రయుం డగుచు • శీఘ్రతురంగరథాధిరూఢుఁ డై
జితదనుజాన్వయుండు యదు • సింహుఁడు వెన్నడి ముట్టి నిన్ బరి
క్షతబలుఁ జేయ నాకు దెస • గల్గు టెఱింగెదుగాక యత్తఱిన్. 185

సీ. గాండీవరేఖ యా • ఖండలుచాపంబు, కరణిగాఁ దద్గుణ • క్వణము ఘోర
గర్జగా నవిరళ • గంభీరవీరర, సాపూర్ణమై సంత • తావలిప్త
శత్రుప్రతాపోష్మ • సమయంబు శమితంబు, గా మిత్రబర్హికే • కారవంబు
లెసఁగంగఁ దోతెంచి • యింద్రనందనమహా, జలధరం బాయత • సాయకోరు
వృష్టి ముంచుటయును • వెగ డొంది చేష్టింప! నలవి గాక నిల్చి • యప్పు డైన
నాత్మదోషవృత్తి • కై మనంబున వగ! చెదవు గాక యిపుడు • చెప్ప నేల. 186

ఉ. ఘోరగదావిదారణవి • ఘూర్ణితశాత్రవకుంభికుంభముల్
చీరుచు మౌక్తికప్రతతి • చే రణభూమి నలంకరించు కే
లీరసలోలుఁ డై సమద • లీల బకాంతకుఁ డేగుదేరఁ గ
న్నారఁగఁ జూచి కాక యిటు • లంతకు నీమది త్రుళ్లడంగునే. 187

క. ననుఁ బెఱవనితలచందం! బున నవమానింప నీకుఁ•బోలదు మత్పా
వనపాతివ్రత్యమహిమ! సనిశము నేఁడు నెందు • నందదు నన్నున్. 188

వ. అని పలికి ద్రౌపది యద్దురాత్ముండు దన్నుఁ బట్ట సమకట్టుట యెఱింగి తమపురోహితు ధౌమ్యునిం బేర్కొని యాక్రోశించిన నతం డతిరయంబునం జనుదెంచు నాసమయంబున. 189

—••◆ సైంధవుఁడు ద్రౌపదిని బలాత్కారముగా నెత్తుకొని పోవుట. ◆••—

ఉ. పాపవినిశ్చయుండు సతి • పయ్యెదకొంగు గడంగి పట్టినం
గోపముతో నదల్చికొని • కోమలియున్ వెస వాని ద్రోయుడుం
బోరి పడె వాఁడు చిత్రముగ • భూమితలంబునఁ ద్రెళ్లె మారుత
క్షేపవిభగ్నమూల మయి • చెచ్చెరఁ ద్రెళ్లుమహీరుహం బనన్. 190

వ. ఇట్లు నేలం బడి తడయక లేచి జయద్రథుండు మగువం దిగిచి రథంబుపై నిడికొని

---

* సహోదరి! నయ్యు నీకుఁ జూడ ననదవోలె! నున్నదాన నెట్టు లున్నను నాకునిక-
అని పాఠాంతరము.

సపరివారుం డయి యరుగఁ దొడంగె నప్పు డప్పొలఁతి పురోహితునకు మ్రొక్కి న నమ్మహాత్ముండు సైంధవుం జేర్కొని యి ట్లనియె. 191

చ. తగునే రాజకులప్రసూతులకు న ♦ త్యంతంబు నేతాదృశం
బగుదుష్కర్మము నాదుపల్కు విను మీ ♦ యబ్జాక్షి పుణ్యాత్మ యి
మ్మగువన్ వే విడు పాండునందనులు నీ ♦ మానంబుఁ బ్రాణంబు నే
పగిదిం గొందురు గాని పో విడువ రీ ♦ పాపంబు నిం దెక్కొనున్. 192

వ. అని యాక్రోశించుచు నమ్మహీసురవరుండు వానిపిఱుందన చనియె నిటఁ బాండవులు నవ్వనంబున ననేకమృగంబుల వధియించి యందఱు నొక్కయెడం గూడికొని యాశ్రమాభిముఖు లై వచ్చునెడఁ దమ్ములం జూచి ధర్మజుం డి ట్లనియె. 193

సీ. ఇనుఁడున్న దెసనుండి ♦ మొఱఁగింపఁదొడఁగెఁబక్షులుమృగంబులునతి ♦ ఘోరరుతుల
మగిడెడు నిప్పుడు ♦ మనకు డాపలిదెస, నతిభీషణాకృతి ♦ నఱచె వఱదు
పగఱచే నవమాన ♦ పాటును గయ్యంబుఁ, గలుగు నీశకునప్ర ♦ కార మరయఁ
*గడుకొని చెయివెట్టి ♦ కలఁచిన ట్లయ్యెడుఁ, జిత్తంబుఁ దనువు ని ♦ శ్చేష్ట మయ్యె
నరుగుదెండు వేగ ♦ యాశ్రమంబునఁ గృష్ణ । నునిచి వచ్చినార ♦ మొంటి యకట
తలఁపఁ గ్రూరమతులు ♦ ధార్తరాష్ట్రులు గడు । నెగ్గు చేయఁ జూతు ♦ రెడరు వేచి.

గీ. కమలహీన మైన ♦ కమలాకరమువోలె । రాజహీన మగుపు ♦ రంబువోలెఁ
జూడఁ గామ్యకంబు ♦ శూన్య మై యున్నట్లు । తోఁచె నేమికీడు ♦ దొడరు నొక్కొ.

వ. అని యయ్యేవురును రథంబులు సత్వరంబుగాఁ దోలుకొని యాశ్రమంబునకు వచ్చునెడఁ బాంచాలిపరిచారిక ధాత్రిక యనునది యతికరుణంబుగా నేడ్చుచున్నం గని ధర్మతనయుసారథి యైనయింద్రసేనుండు రథంబు డిగ్గి నుఱికి చని యది యేల నేలం బడి పొరలుచు నేడ్చుచున్నదానవు నీ కపకారంబు సేసినవా రెవ్వ రనిన నది వానిం జూచి సైంధవుచేతం బాంచాలి చెఱవోయె నని పలుకుచుఁ బెల్లేడ్చిన నింద్రసేనుం డి ట్లనియె. 196

సీ. పాండుపుత్రులబహిః ♦ ప్రాణంబు నుత్తమ, శీలసమగ్రఁ బాం ♦ చాలతనయఁ
గొనిపోవునంతటి ♦ గుండె గ్గలైనె విమో, హాంధమానసుఁ డైన ♦ సైంధవునకు
నేఁగుఁ గా కేమి మ ♦ హీతలగతుఁ డైన, గగనంబునకు వేగ ♦ మొగసి చనినఁ
బో నిచ్చెదరె పోరఁ ♦ బొరివుచ్చెదరు గాక, దుస్సహ తేజు లా ♦ దురితచరితు
వీరవరుల ఘోర ♦ వివిధాస్త్రకౌశలం । బెఱుఁగఁ డయ్యెఁ గాక ♦ యేమివాఁడు
వగవ కుండు మబల ♦ వాని †నుద్ధతిఁ దున్మి । మగువఁ దెత్తు రిపుడ ♦ మనుజవిభులు.

వ. అనిన నయ్యంగన యపాంగతరంగితంబు లగుబాష్పజలంబు లల్లన కరపల్లవప్రమార్జనంబుల నపనయించుచు నతనిం గనుంగొని యి ట్లనియె. 198

గీ. ఇంద్రకల్పు లైన ♦ యేవురున్నృపతులు । నాత్మఁ గొనక యురక ♦ యంబుజాక్షి

* గడుపులోఁ జెయివెట్టి - † నుద్ధురుఁ డని పాఠాంతరములు.

నపహరించినపుడ ♦ యద్దురాత్మునకును। జేటు మూఁడె వేఱ ♦ చెప్ప నేల. 199

ఉ. ఇంతకు మున్న వాఁడు చని ♦ యెంత గడు దవ్వుగఁ బోవ కుండ న
త్యంతరయంబునం బటుర ♦ థావలి యొప్పఁగ నేగుఁ డుగ్రులై
సంతసకట్టుఁ డస్త్రములు ♦ శస్త్రములుం దొడుగుండు వర్మముల్
సంతతదివ్యబాణముల ♦ శాత్రవుఁ డున్మఁడు డెందు నెచ్చెలిన్. 200

సీ. బూదిలోఁ బెట్టిన ♦ పూర్ణాహుతియుఁబోలెఁ గుక్కలతో లిత్తిలోఁ ♦ గూరినట్టి
రాజితకపిలగో ♦ రసధారయునుబోలె, మసనంబులోఁ బడ్డ ♦ మహితపుష్ప
మాలికయునుబోలె ♦ మదిరాక్షి దుర్జను, కతమున దూషిత ♦ కాక మున్న
చనరయ్య వేగంబ ♦ చనునె సన్మంత్రవి, శుద్ధితపురోడాశంబు ♦ శునకమునకుఁ
జనునె కమలసుగంధికా ♦ సారకేళి। కలుషశవఖాది యైనస్ప ♦ గాలమునకుఁ
జనునె తన్వంగి సౌందర్య ♦ చతురభావ। భంగి యాదుష్టచరితుని ♦ పాలువడఁగ.

పాండవు లేవురు సైంధవుపై యుద్ధమునకుఁ బోవుట.

వ. అని పలుకు చున్న ధాత్రికపలుకులు విని దాని నాశ్వాసించి యక్కురువీరు లేవు
రు నాక్షణంబ సన్నద్ధు లై క్రోధావేశంబునం జేసి మహోరగంబులుంబోలె రొఁ
జుచు జయద్రథు నెన్నడి దాడి వెట్టి కూడ ముట్టి తత్సైన్యంబుపిఱుంద నాక్రో
శవచనవిహ్వలుం డై పోవు చున్న ధౌమ్యుం గని నమస్కరించి మీ రింక వీతభే
దుల రై యొయ్యన రం డని యామిషంబునకుం గవియు డేగలుంబోలె సైంధవ
సేనపయిం గవిసి సింహనాదంబులు సేసి రప్పుడు పాండుపుత్రులయరదంబులు
నడియాలంబులు సూచి సైంధవుండు ద్రౌపది కి ట్లనియె. 202

క. ఈవచ్చురథంబులవా। రేవురు నీమగలె యంబు ♦ జేక్షణ వీరిన్
భావించి యెవ్వఁ డెవ్వం। డేవిధమునవాఁడు సెపుమ ♦ యెఱుఁగఁగ వలయున్.

వ. అనిన నప్పాంచాలి యనాదరక్రోధఘూర్ణిత యగుచు నతని కి ట్లనియె. 204

గీ. ఇంక వీరి నెఱిఁగి ♦ తేనియు నెఱుఁగక। యుండి తేనిఁ జేయ ♦ నొండు గలదె
దుర్మదమునఁ గరము ♦ దుశ్చరిత్రమునకుఁ। జొచ్చి నీవు చేటు ♦ దెచ్చికొంటి. 205

వ. అయినను నన్నడిగితివి గావునం జెప్పెద నింతియకాని నీవలన నాకు భయ మిం
చుకయుఁ గలుగదు సోదరసహితుం డైనధర్మనందనుం గంటె నింకఁ గుశలంబ
యని పలికి యి ట్లనియె. 206

మ. తనువృత్తాంగుఁడు శుద్ధకాంచనసము ♦ ద్యద్వర్ణుఁ * డుత్ఫుల్లస
ద్వనజాతాయతచారులోచనుఁడు దీ ♦ వ్యద్భూరితేజోఘనుం
డనఘుం డల్లరథంబుపై వెలుఁగుపు ♦ ణ్యాత్ముండు ధర్మాత్మజుం
డనిరోధప్రతిభాప్రభావనిధి య ♦ త్యాశ్చర్యశౌర్యుం డనిన్. 207

చ. కురుకులశేఖరుం డతఁడు ♦ ఘోరరణంబుల నెట్టిశత్రులున్

---

* డత్ఫుల్లన- అని పాఠాంతరము.

శరణము సొచ్చి రేని విల ♦ సత్కృపనాయతిఁ గాచు నీవు చె
చ్చెరఁ జెడి పోక నాపనుపు ♦ సేసి వినీతి యెలర్ప నమ్మహా
పురుషుని నాశ్రయింపుము వి ♦ భుండును నీదగుతప్పు లోఁగొనున్. 208

చ. ఘన *జవసత్త్వచారుతుర ♦ గంబులఁ బూన్చినయుల్లవిస్ఫుర
త్కనకరథంబుపై నుదిత ♦ కాయుఁడు సాలమహీరుహంబుచా
ద్పునఁ దనరారుచున్ వెలయు ♦ భూ్రికుటియున్ దశనోష్ఠపీడనం
బును నయి యున్నవాఁ డనిల ♦ పుత్త్రుఁడు భీముఁడు భీముఁ డాజులన్. 209

ఉ. ఈతనిపౌరుషం బరయ ♦ నెందు సమానుఁడు సృష్టి నప్రతీ
ఘాత మనేక మద్భుతము ♦ గర్వితులై ధరణీశ్వరుల్ నిజం
బీతని నాజిలోఁ జెనయ ♦ నెవ్వరు నోడుదు రిమ్మహాభుజుం
డాతతరోషుఁ డైనఁ బ్రబల ♦ యానలునట్టిఁడ యాజిఁ జేమిటన్. 210

ఉ. ధర్మజుకూర్మితమ్ముఁడును ♦ దత్ప్రియశిష్యుఁడు నైనవాఁడు స
త్కర్ముఁడు వాఁడె చూడుము ప్ర ♦ గాఢవికీర్ణజితేంద్రియుండు దు
ష్కర్ములఁ గన్న నైపఁడు ని ♦ కామభయంకరవిక్రమక్రియా
నిర్మథితారి ఫల్గునుఁడు ♦ నిర్మలతేజుఁ డజేయుఁ డేరికిన్. 211

క. అవశగతిఁ గామరోషా। దివికారము లొందినను మ ♦ దిని ధర్మపథ
ప్రవిహాతి గానీఁ డతఁ డా। దివిజేంద్రతనూజుఁ డద్వి ♦ తీయుఁడు పేర్మిన్. 212

చ. అయనయసంగ్రహుండు విన ♦ యవ్యవసాయభయార్తలోకసం
శ్రయుఁడు గృతాస్త్రుఁ డాహవవి ♦ శారదశౌర్యుఁడు శిష్టబాంధవ
ప్రియుఁ డసమానసుందరగ ♦ భీరశుభాకృతి యల్లపుణ్యుఁ డా
రయ నకులుండు పాండుసుత ♦ రత్నము భాసురకీర్తి యిమ్మహిన్. 213

ఉ. వీరుఁడు చిత్ర † యోధి దృఢ ♦ వేది కృతాస్త్రుఁడు భూరిబుద్ధివి
స్ఫారుఁడు వాగ్విశారదుఁడు ♦ పార్థులకూరిమితమ్ముఁ డుజ్జ్వలా
కారుఁడు ధర్మదక్షుఁ డవి ♦ కారుఁడు ప్రౌఢపతంగతేజుఁ డ
ద్ధీరుఁడు పాండవుండు సహ ♦ దేవుఁడు దేవనిభుండు పెంపునన్. 214

గీ. కొడుకులం దెల్లఁ గడుఁ గూర్చుఁ ♦ గొంతియితని। కిమ్మహాత్ముఁడు మహిఁ జలి ♦ యించు నేని
నగ్ని చల్లన యయ్యె నే ♦ నాత్మఁ దాను। ధర్మనిత్యుఁ డై సత్యంబు ♦ దప్పఁ డెపుడు.

వ. వీ రేవురు నత్యంతదుర్వారులు వీరి బారింబడిన వారాశినడుమ నుగ్రమకరాహ
తం బై యవియు పేరోడయుంబోలె నీసైన్యంబు వికలం బగు నీవునుం బ్రాణం
బొండె మానంబొండెఁ గోల్పోక మైమైఁ బో నేర్చెద వే యనియె నప్పుడు కౌం
తేయులు సైంధవసేనం దలపడి దిఙ్ముఖంబుల నెల్లం జీకట్లు గవియునట్లుగా బాణ
పటలంబులు పఱఁగింపం దొడంగిన. 216

* తర- † (1) యుద్ధదృఢవేది (2) శాఘదృఢవేది (3) శాంఢదృఢవేధి అని పా॥ లు.

క. తోలఁగకుఁడుపోదువుఁడేయుఁడు।నిలువుఁడువడిఁబొడువుఁడనుచు♦నిజయోధజనం
బులఁ బురికొల్పుచు సైంధవుఁ। డలఘుపరాక్రముఁడు నిలిచె ♦ నాహవభూమిన్.
వ. ఇట్లు త్రిగర్తసింధుసైన్యంబులతో ననేకనరపతిపరివృతుం డై నిలిచినజయద్రథుం జూచి భీమసేనుండు క్రోధారుణలోచనుం డై రథంబు డిగ్గి హేమబంధబంధురం బును నయోమయుంబును నగుగదాదండంబు ద్రిప్పుచు వానిపయిం గవిసిన నడ్డపడి కోటికాస్యుండు నిజసైన్యసంఘుంబుతో నమ్మహావీరుం బొదువుటయు నతండు.
క. మదగజముల రథయోధులఁ। బదాతులను దురగములను ♦ బలువిడిఁ గలయం
జదువుచు దుర్వారగతిన్। విదితబలుఁడు ఘనగదాప్ర ♦ వీణత మెఱసెన్. 219
వ. ఇట్లు విహరించి యహితసైన్యంబు నిహతం బగుటయుఁ జెలంగి సింహనాదంబు సేసి యతండు సారథిసముపనీతం బైనరథంబు సాదరంబుగా నెక్కి గృహీతశరాసనుం డై విక్రమించె మఱియును. 220
క. అలిగి యుధిష్ఠిరుఁడును న। గ్గలికం బ్రతివీరు లడలఁ ♦ గార్ముకవిద్యా
విలసనము మిగుల సౌవీ। రుల నూర్వుర నధికబలుల ♦ రూపడఁగించెన్. 221
క. నకులుఁడు నిశాతసాయక। నికరంబుల సమరధారు ♦ ణీతల మెల్లం
బ్రకటపరవీరవరమ। స్తకదంతురముగ నొనర్చె ♦ దారుణభంగిన్. 222
క. నారాచపాతముల దు। ర్వారుఁడు సహదేవుఁ డాహ ♦ వముఖంబున న
శ్వారోహకులం గూల్చుచు। వీరవిహారంబు సలిపె ♦ వేడ్క మెలర్పన్. 223
వ. మఱియు నతిభయంకరాకారంబున. 224
గీ. సింధురాజసైన్య ♦ సింధుపూరమునందు। మహితఫల్గునాఖ్య ♦ మంథనగము
దిరిగి కలఁపఁ దొడఁగెఁ ♦ బరనృపాలకమహా। జలచరవ్రజంబు ♦ సంచలింప. 225
సీ. వారణకోటి ద ♦ దారోహకులతోన, వివశ మై యొఱలుచు ♦ నవనిఁద్రెళ్లె
సూతహయధ్వజ ♦ పాతపూర్వకముగ, రథములు దుము రయ్యె ♦ రథులతోన
వెస రాహుత్తులతోన♦వన మఱి హయములు,గెడసి యెల్లెడలను♦బుడమిఁగప్పె
దండడి దెరలుచు ♦ సందడి పెల్లు గాఁ, గాలుబలంబులు ♦ గూలెఁ గలయఁ
దుముల మధిక మయ్యె ♦ సమరతలంబున। ఘోరరుధిరవారి ♦ పూర మెసఁగె
జితవిరోధిబలుఁడు ♦ శతమఖసూనుండు। చాపనైపుణంబు ♦ సూపునపుడు. 226
గీ. సవ్యకరమునందును నప♦సవ్యకరము। నందుఁ బర్యాయసంగత♦మగుచుఁ జూడఁ
గొఱవిద్రిప్పినయొప్పున♦మెఱసెఁబార్థు।గాండివము వాలుఁదూపుల♦గనియనంగ.
వ. అట్టియెడం ద్రిగర్తపతి యైనసుధన్వుండు గదాహస్తుం డై రథంబు డిగ్గి చని ధర్మతనయురథ్యంబులఁ గూల నేసిన నతండు నిశితసాయకంబున వానియురంబు వ్రచ్చి విగతజీవుం గావించి సత్వరంబుగాఁ జని సహదేవునరదం బెక్కె మఱియును త్రిగర్తులలోన మహాముఖశ్రేమంకరు లనువారు నకులుం బొదివి ఘనశరాసా

రంబు గురిసి జలధరంబులుం బోలె గర్జిల్లిన నమ్మాద్రీసూనుండు వారి నిద్దఱఁ జె క్కుమ్ముల నొప్పించె నంతఁ దదీయాగ్రజుం డగుసురథుండు. 228

చ. కరికరరంబులోఁ గడఁగి ♦ గర్వితుఁ డై తనవారణేంద్రు న
కు్కరుకులవీరుమీఁద నెసఁ ♦ గొల్పినఁ దద్రథఘోటకంబులం
బరుమతఁ జంపె నగ్గజము ♦ వాయకవాఁ డసిచర్మహస్తుఁ డై
ధరణికి దాఁటుచో నది మ ♦ దంబున వెండియుఁ బైఁ గడంగినన్. 229

చ. తొలఁగక యమ్మహాబలుఁడు ♦ దోర్బల మొప్పఁ గృపాణపాతభం
గులఁ గరినాథు కేల్ నిడుద ♦ కొమ్ములతో నెరయంగఁ దుంప నె
ట్టిలకు విచేష్ట మై నొఱగు ♦ నేనుఁగుపై నతిమాత్రభీతివి
హ్వలుఁ డగుశత్రు నుద్ధతిఁ గృ ♦ తాంతవిధేయునిఁ జేసె వ్రేల్మిడిన్. 230

క. వైరులు దలఁకఁగ నిమ్మై దారుణపౌరుషవిశేష ♦ దక్షుం డగున
వ్వీరుఁడు రయమున నరిగి న। మీరతనయునరద మెక్కి ♦ మెఱసెం బోరన్. 231

చ. ఘనుఁడు వృకోదరుండు దను ♦ గట్టలుకం దలపడ్డఁ గోటికా
స్యునితురగంబులం దునిమి ♦ సూతునికంఠముఁ ద్రుంచి వైచి తీ
వ్ర * నిశిత మైనపాశమున ♦ వానియురంబుఁ బగిల్చి చంపినం
గనుకనిఁ బాఱె భీతి మెనఁ ♦ గంగఁ దదీయచమూసమూహముల్. 232

అర్జునుఁడు సౌవీరకుమారులఁ బన్నిద్దఱఁ జంపుట.

వ. అంత నంగారకుండును గుంజరుండును సృంజయుండును సుప్తకుండును శత్రుంజ యుండును సుప్రబుద్ధుండును శుభంకరుండును భ్రమంకరుండును శూరుండును ర థియును గుహకుండును బలాఢ్యుండును ననుసౌవీరకుమారులు పన్నిరువురు ని క్ష్వాకు శిబి సైంధవ త్రిగర్త సైన్యంబులం గూడి క్రీడి మార్కొని బహుదారుణ బాణజాలంబులం గప్పిన. 233

మ. అతులక్రోధవిఘూర్ణ మానహృదయుం ♦ డై చండగాండీవని
ర్గతభల్లౌఘములం దదస్త్రవితతుల్ ♦ ఖండించి సౌవీరసం
తతిఁ బన్నిద్దఱవిండ్లులం దునిమి దో ♦ ర్దర్పంబు దీఱంగ సం
స్మితుఁ డై యాతఁడు దచ్ఛిరఃప్రకరవి ♦ చ్ఛేదంబు సేసెన్ వెసన్. 234

క. అకులముగ శైబ్యుల ని। క్ష్వాకుల సైంధవులనుం ద్రి ♦ గర్తులనుం బో
నీక పొదివి రయమున న। స్తోకపరాక్రముఁడు దునిమి ♦ తూఁటాడె వడిన్. 235

వ. అప్పుడు రణభూమి యంతయు శవమయంబయ్యె నంబరం బంతయుఁ గబంధమ యంబయ్యెఁ జారుకేయూరవీరాంకవిభూషితంబు లయినబాహుచరణచ్ఛేదంబు లును గార్ముకతూణీరకాండఖండంబులు నక్షకూబరరథాంగకేతనాతపత్రశకలం బులును బుండరీకవ్యజనచామరభంగంబులుం గరవాల పరిఘ శక్తి గదా ముసల

* నిశాతమైన - అని పాఠాంతరము.

పట్టిన పాశ్రిస శకలంబులు నెక్కడఁ జూచిన రాను లై యుండఁ గీలాలపూరంబును మాంసపంకంబును గేశశైవాలంబును నైనయపూర్వనదీప్రవాహంబునందు బహువిధభూతబేతాళాదిక్రవ్యాదగణంబు లవగాహంబు సేయుచుఁ బ్రకటకోలాహలవ్యాకులం బగు చుండె నివ్విధంబున. 236

క. గాండివపవనప్రేరిత। చండాంబకఘోరశిఖల • శతమఖతనయో
ద్దండదహనుఁ డొకమాత్రన। ఖండితసౌవీరసైన్య • కానన మేర్చెన్. 237

వ. అట్టికఁందున జయద్రథుండు ద్రౌపదిని దిగ విడిచి రథంబు దోలుకొని పఱచె నంత ధర్మజుండు ధౌమ్యసమన్విత యై యున్న పాంచాలిం గని నిజరథంబుపై నిడికొనియె సైంధవుండు పలాయితుం డగుట యెఱింగి యర్జునుండు శత్రుసేనాహననసంరంభంబున నున్న భీమసేనున కి ట్లనియె. 238

గీ. వీతలజ్జుఁ డై పఱచె సౌ • వీరవిభుఁడు। బొనుఁగుప్రజ నేల యాఱడి • దునిమి వైవ
నద్దురాత్ముని వెనుకొని • యసువు లిపుడు। గొనఁ గవలయు లేలెమ్ము స • ద్వినుతశౌర్య.

వ. అనిన నతండు గయ్యంబు సాలించి ధర్మతనయుం జూచి. 240

క. జననాథ ద్రుపదసుతఁ దో। డ్కొని ధౌమ్యుఁడు నీవుఁ గవలు • గురుకొని మగుడం
జనుఁ డాశ్రమంబునకు నే। మును సైంధవుఁ గూడ వెనుక • ముట్టెదము వెసన్. 241

క. అతలంబునఁ గుఱిఁగిన న। ద్భుతముగ దివమునకు నెగసి • పోయినఁ బగతున్
మృతుఁ జేయక మగుడము విని। హతుఁడుగఁ జేయుదుము దివిజు • లడ్డం బైనన్.

గీ. అనిన ధర్మజుఁ డిట్లను • నద్దురాత్ముఁ। బొలియఁ జేయుట దగదు దుః • స్సలఁ దలంచి
వానినొకతప్పునకు సైప • వలదె యాంబి। కేయమహిషికి మఱుకువఁ • జేయఁ జనునె.

వ. అనినఁ బాంచాలి భీమార్జునులతోడ నప్పాపాత్ముని దెసం గృపఁ జేయ వలవ దవశ్యంబును వాని వధియించి నాకుం బ్రియంబు గావించునది యిట్టిదోహి యెల్లభంగుల వధ్యుం డనియెం దదనంతరంబ ధర్మనందనుండు ధౌమ్యద్రౌపదీనకులసహదేవసహితుం డై మగిడి యాశ్రమంబునకుం జనియె నిట భీమవిజయులు రథంబులు రయంబునం దోలుకొని చని క్రోశమాత్రాంతరంబున సైంధవుం గని రప్పుడు కిరీటి దూరాపాతవిశిఖంబుల జయద్రథురథ్యంబులం బడ నేసిన. 244

క. తల్లడపడి యరదము డిగి। విల్లును నమ్ములును విడిచి • వెల్ల నగుచు మే
నెల్లఁ జెమర్పఁగ నూర్పులు। పెల్లుగ నమ్మనుజపశువు • పెలుచం బఱచెన్. 245

గీ. వానిఁ జూచి నగుచు • వార లోరోరి యిం। కెందుఁ బోవ వచ్చుఁ • బంద నిలువు
మిట్టికడిమి నమ్మి • యే ప్రల్లదంబులు। సేయఁ దొడఁగి తనుచు • డాయుటయును.

వ. మరలి చూచి వాఁ డొక్కగుల్మమధ్యంబుఁ దూఱుటయుఁ గని భీమసేనుండు రోషసందష్టాధరుం డగుచు రథంబు డిగ్గ నుఱికి. 247

క. ఒడిసి తల వట్టి నేలం। బడఁ దిగిచిన వాఁడు పెనఁగఁ • బడుటయుఁ జిక్కన్
మెడఁ ద్రొక్కి గాఢముష్టిం। బొడిచె మొగం బవిసి రక్త • పూరము దొరఁగన్.

క. ఒడ లెల్లఁ బిండికూడుగఁ। బొడిచి మెగయ నెత్తి త్రిప్పి ♦ భూస్థలి మఱియుం
బడ వైచి యురము మొగమును। నడిచెను వడముడి తలప్రహారకుశలుఁడై. 249

వ. ఇట్లు బెట్టడిచినఁ బగతుండు వివశుం డగుటయుం జూచి యర్జునుం డోహో యింత చాలు నింక నొచ్చినం బ్రాణవిముక్తుం డగుం గావున నజాతశత్రువచనంబులు దలంచి వీనిఁ గరుణింపు మనిన నతండు గవ్వడి దెస గనుంగొని ధర్మనందనుం డెప్పుడుఁ గరుణయ కాని కార్యంబుచేటుపాటు విచారింపఁ జొరండు నీవును నతనిభంగిన జేల వై తిద్దురాత్ము నెట్లు సైఁప వచ్చు నని పలికె ననంతరంబ. 250

భీముఁడు సైంధవుం బట్టికొని పరిభవించుట.

గీ. వాఁడి యైనకత్తి ♦ వాతియమ్మునఁ గొని। పగతుశిరము చెక్కి ♦ లెగయ గొఱిగి
నరుల కెల్లఁ జూడ ♦ న వ్వగునట్లుగాఁ। గలయ నైదుకూఁక ♦ టుల నొనర్చె. 251

వ. ఇట్లు రాజవేషంబు వికల్పితంబు సేసి యమ్మహాభుజుండు వాని కిట్లను నోరీ బ్రదుక వలతేని నేఁడు మొదలుగా నెల్లసభలయందును బాండవదాసుండ నని పలుకు నది యనిన వాఁడును దదాఘాతభయంబున నట్ల చేయుదు ననియె నంత నయ్యిరువురు నతనిం బెడకేలుగట్టి రథంబుపై నిడికొని నిజాశ్రమంబునకుం జని ధర్మపుత్రునకు నివేదించి వీఁడె పాండవదాసుం డనిన నతం డట్లేని వధ్యుండు గాఁడు వీని విడువుం డనియెఁ బాంచాలియు జయద్రథుం జూచి నవ్వుచు నిప్పాపాత్ముండు భవదీయదాసుం డయ్యెం గావున వీనిం బో విడువుం డని విడిపించిన నాసైంధవుండును ధర్మజునకుఁ దత్సభాగతు లైనమునులకు మ్రొక్కిన నజాతశత్రుం డిట్లనియె.

గీ. ఎట్టికష్టుఁ డైన ♦ నిట్టిపాపము సేయ। నెత్తికొను నె ధరణి ♦ నీవు దక్క
నరుగు మింక నేమి ♦ యందుము నిన్ను నిం। ద్రియవిలోలు నల్పు ♦ ధృతివిహీను.

వ. ఇంక నైనను నిట్టికొఱగాములు సేయక బుద్ధిమంతుండ వై యుండు మనిన నతండు లజ్జావనతవదనుం డగుచు నచ్చోటు వాసి గంగాద్వారంబున కరిగి యందు.

శా. ఆదిత్యార్చితపాదపద్ము జగదే ♦ కాధీశు నీశాను లో
కాదిం గామవిభేదిఁ బర్వతసుతా ♦ హ్లాదైకసంపాది నిః
ఖేదుం డై శివు నాత్మలో నిలిపి య ♦ క్షీణవ్రతారూఢతం
బాదాంగుష్ఠమునందు నిల్చి తప మొ ♦ ప్పం జేసె సద్భక్తితోన్. 254

ఉ. వానికి నమ్మహేశ్వరుఁడు ♦ వత్సలుఁ డై పొడసూపి యీప్సితం
బైనది వేఁడు మన్న నతఁ ♦ డానతుఁ డై పరమేశ విక్రమా
హీనులఁ బాండునందనుల ♦ నేవుర సైన్యయుతంబుగా ననిం
బూని జయించునట్టివర ♦ ముం గృప సేయుము నాకు నావుడున్. 255

క. ఇది వాసగదు పాండవులం। గదనమున జయింప నలవి ♦ గా దింద్రాది
త్రిదశులకు విన వె నైనను। వదలక నీకోర్కి దీర్ప ♦ వలయున యెట్లున్. 256

చ. విజయుఁ డొకండు దక్క నతి ♦ వీరుల బార్థుల నున్న నల్వురన్

నిజ మొకనాఁటికయ్యమున • నీవు జయింపుము ఫల్గునుండు ప
ర్వ్యజగదజేయవిక్రముఁడు • వాని నెదుర్కొని నాకు నైనఁ బో
ర జితునిఁ జేయ నెంతయు భ • రం బగు నిక్క మువల్కితిం జుమీ. 257

వ. అస్మత్ప్రసాదవిశేషంబునం జేసి వాని కిట్టిప్రభావంబు గలిగె నదియునుం గాక.

క. నిఖిలాస్త్రశస్త్రవిద్యా। సఖుఁ డపరాజితయశోవి • శాలుఁడు విష్ణుం
డఖిలేశ్వరుఁ డతనికిఁ బ్రియ। సఖుఁ డెటు యవ్వీరు గెల్వ • శక్యమె నీకున్. 259

వ. అని పలికి యీశ్వరుం డంతర్హితుం డయ్యె సింధుపతియు నిజదేశంబునకుం జనియె ననిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 260

గీ. ధర్మపత్నీసమేతులై • ద్వైతవనము। నం దపారదుఃఖాతురు • లగుచు నున్న
రాజముఖ్యులు సత్యైక • రతులు పాండు।సుతులు మఱి యేమి సేసిరి • సూతవర్య.

వ. అనిన నతం డిట్లనియె నట్లు ద్రౌపదీమోక్షణం బొనరించినపిదపం గామ్యకవననివాసుం డై భూసురనివహంబుతో నున్నధర్మజుపాలికి మార్కండేయుం డరుగుదెంచిన ననుజసహితంబుగాఁ బ్రత్యుద్గతుండై యమ్మునివరుఁ బ్రభూతసపర్యల సంతుష్టహృదయుం గావించి యవ్విభుండు పాంచాలియెడ జయద్రథుచేసిన దుర్వ్యవసాయంబును వానిం బరిభవించుటకు నై తమపడినయాయాసంబును నమ్మహామునికి నెఱింగించి మహనీయశౌర్యధైర్యధర్మారంభసమగ్రుల మైనమాకివ్విధంబున నఖిలసామ్రాజ్యభోగవియోగం బై దుస్తరం బగువనవాసంబు సంప్రాప్తం బయ్యెం గావున విధికృతంబు లెబ్భంగుల నలంఘ్యంబు లని తలంచెద నని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 262

గీ. ద్రుపదనందనక్రియఁ గడు • దుఃఖపడిన। నృపవధూటియు నాయట్ల • నియతశోక
వనధినిర్మగ్నుఁ డైనభూ • వరసుతుండుఁ। గలఁ డె వినఁ జూడ ననఘ యె • క్కాలమునను.

వ. అనిన నతనికి నత్తపోనిధి యిట్లనియె. 264

క. కడు దుఃఖము నొందితి నని। యుడుగక యిటువగచె దేల • యుర్వీశ్వర నీ
పడు నెంతది రఘు* రాముఁడు। గడఁగియిడుమవడఁ డెతొల్లి • † కాఱడవులలోన్.

ఉ. ఆవిభుకాంత గాదె జన • కాత్మజ రావణుచే గృహీత యై
పోవదె వానరప్రకర • ముల్ వెసఁ దోడు గ నేగి యాధరి
త్రీవిభుఁ డబ్ధి గట్టఁ డె వ • ధింపఁ డె దివ్యశరంబులన్ దశ
గ్రీవునిఁ గ్రమ్మఱం జని య • కిల్బిషరాజ్యవిభూతి నొందఁ డే. 266

—ధర్మరాజునకు మార్కండేయుఁడు రామాయణకథఁ జెప్పనారంభించుట—

వ. అనిన విని ధర్మజుండు మునీంద్రా రాముం డేవంశంబునవాఁడు రావణుం డెవ్వనితనయుం డేమినిమిత్తంబున సీతాపహరణంబు సేసె రామరావణులకుం

---

* రాముం డడవి- † యడవులలోనన్- అని పాఠాంతరములు.

గరం బెట్లు వర్తిల్లెం జెప్పవే యని రామాయణకథాశ్రవణకుతూహలి యై య
డిగిన నమ్మహీపతికి నమ్మహాముని యిట్లనియె. 267

క. విను మిక్ష్వాకుకులంబున। జనియించె నజుండు నాఁ బ్ర • శస్తచరితుఁ డా
తనికొడుకు దశరథుఁడు ముద।మున నాతఁడు పెండ్లి యయ్యె • మువ్వురు సతులన్.

వ. అందుఁ గౌసల్యకు రాముండును గైకేయికి భరతుండును సుమిత్రకు లక్ష్మణశత్రు
ఘ్నులును జనియించి రందు రామునకు విదేహరాజనందన యైనసీత ప్రియాం
గనయయ్యె నింక రావణుజన్మంబు సెప్పెద వినుము. 269

గీ. అఖిలలోకకర్త • యగువిరించికిఁ బుల। స్త్యుండు నాఁగ మాన • సుఁడు దనూజుఁ
డుద్భవించె నతని • కుదయించె వైశ్రవ। ణాభిధానుఁ డైన • యాత్మజుండు. 270

వ. ఆవైశ్రవణుండు దనతండ్రి యగుపులస్త్యుని విడిచి తాతయగు చతుర్ముఖునకుం
దపంబు సేసి నలకూబరుం డనుకొడుకును లోకపాలకత్వంబును ధనేశ్వరత్వంబు
ను లంక యనుపురంబును శంకరుతోడిసఖ్యంబును వరంబులు గాఁ బడసి మహా
విభూతితో వర్తిల్లుచున్నం గని యలిగి పులస్త్యుండు నిజశరీరంబునం దర్థంబున
విశ్రవసుం డనువాని సృజియించి యావైశ్రవణున కహితంబు సేయు మని పనిచిన
నెఱింగి కిన్నరేశ్వరుండు విశ్రవసుపాలికిం జనుదెంచి మహాత్మా నేను నీకుం బు
త్త్రుండ నయ్యెద నాకుం గరుణింపు మని యతనిం బ్రసన్నునిం జేసి నృత్తగీతవి
ద్యావిశారద లయినరాక్షసస్త్రీలం బుష్పోత్కటయుఁ బాకయు మాలినియు న
ను మువ్వుర నవ్విప్రవరునకుఁ బరిచారికలంగా నిచ్చిన. 271

క. పురుదున నయ్యువతులు నొం। డొరులం గడవంగ విలస • దుపచారసమా
చరణప్రవీణభంగులఁ। బరితోషితుఁ జేసి రాత • పస్వివరేణ్యున్. 272

వ. ఇట్లు ప్రీతుం డై యతండు వారలకుఁ బుత్త్రదానంబు సేసిన నందుఁ బుష్పోత్కట
కు రావణకుంభకర్ణులును మాలినికి విభీషణుండును బాకకు ఖరుండును శూర్ప
ణఖ యనుకన్యకయుం బ్రభవించి రక్కుమారులకు నలువురకుఁ దజ్జనకుండు జాతక
ర్మాదిసంస్కారణంబు లొనరించి సగౌరవంబుగాఁ బెనిచి యుపనీతులం జేసె నందు.

ఉ. ఆతత తేజుఁ డున్నతభు • జాగ్రుఁడు లోకభయంకరుండు వి
ఖ్యాతపరాక్రముండు దశ • కంఠుఁడు సంతతరోషమానసుం
డాతనియట్ల దుర్మదమ • యాత్ముఁడు క్రూరుఁడు గుంభకర్ణుఁడున్
భీతివిదూరుఁ డార్యుఁడు వి • భీషణుఁ డుత్తమచిత్తుఁ డారయన్. 274

క. ఖరుఁడు ఖర తేజుఁ డవనీ। సురపరిభవకారి మాంస • శోణితభుజుఁ డు
ద్ధురచిత్తుఁడు శూర్పణఖయు। దురితచరిత ధర్మకర్మ • దూషణి యెపుడున్.

వ. ఆరాక్షసకుమారులు దండ్రివలన నఖిలవేదవేదాంగధనుర్వేదపారగు లై గంధ
మాదనగిరియందు సుఖం బుండి యొక్కనాఁ డతనికి మ్రొక్క వచ్చువాని నధి
కవిభవసమన్వితు వైశ్రవణుం జూచి తత్ప్రభావంబు దపోలబ్ధం బగుట విని జాత

మత్సరు లయి తారును బితామహు నుద్దేశించి తపంబు సేయం దొడంగిరి త
త్ప్రకారంబు వినుము. 277

గీ. మండు వేసవిఁ బంచాగ్ని • మధ్యమున ఘ
నాగమంబున బయల న • త్యంతతుహిన
సమయమున నీరియందు ని • శ్చలత నిలిచి
దశముఖుఁడు వాయుభక్షుఁ డై • తప మొనర్చె. 278

మ. నియతాహారుఁడు నిర్జితేంద్రియుఁడు నై • నిష్కంపవృత్తిన్ మహీ
శయనుం డై వ్రతముల్ చరించె నధికే • చ్ఛం గుంభకర్ణుండు ధై
ర్యయుతుం డై ఘనుఁ డవ్విభీషణుఁడు ప • ర్ణాహారయుక్తిన్ జపా
ధ్యయనాసక్తిఁ దపంబు సేసె మది న • త్యంతంబు సంశుద్ధుఁ డై. 279

వ. ఖరుండును శూర్పణఖయు వారికిం దగినపరిచర్యలు సేయుచుండి రంత సహస్ర
వర్షంబులు నిండినం బఙ్క్తివదనుండు దనమస్తకం బొక్కటి ఖండించి మండెడు
నగ్నియందు వేల్చి మఱియు వే యేండ్ల కొక్కటిగాఁ గ్రమంబునం దలలు దొమ్మి
దియుం దఱిగి వేల్చి ధైర్యంబు దఱుఁగక పది యగుతలయును దుంప సమకట్టినఁ
బితామహుండు ప్రత్యక్షుం డై వారించి వానిశిరంబు లెప్పటియట్ల కలుగ నొసఁ
గి యమరత్వంబు దక్క నొండు నీ కభిమతం బగునది యడుగు మనుటయు న
న్నిశాచరుండు. 280

శా. దేవా యేను సమస్తదేవపితృదై • తేయాహిగంధర్వర
క్షోవిద్యాధరయక్షజాతులకు న • క్షోభ్యుండఁ గాఁ బ్రీతితో
నీవిశ్వంబునఁ గామరూపగతి నా • త్మేచ్ఛావిహారుండఁ గా
నీవే నావుడు వాని కవ్వర మజుం • డిచ్చెం గృపాలోలుఁ డై. 281

బ్రహ్మ రావణకుంభకర్ణవిభీషణులకు వరంబు లిచ్చుట.

వ. మనుష్యజాతి యొక్కండు దక్క నీచెప్పినయందఱవలనను నీకు మరణంబు లేద
ని పలికి పరమేష్ఠి గుంభకర్ణుం జూచి వరం బడుగు మనిన వాఁడును దైవోపహ
తుం డై తనకు నాత్యంతికం బైననిద్ర యడిగిన న ట్లగు నని విభీషణున కభిముఖుం
డైన నతండు కృతాంజలి యై జలజాసనుఁ బ్రస్తుతించి. 282

క. పరమాపద యైనపుడును। దురితంబులు నామనంబు • దొడరమియును భా
సుర మగుబ్రహ్మాస్త్రంబును। గరుణింపవె యనిన నిచ్చి • కమలజుఁ డనియెన్. 283

క. నిరతము రాక్షసభావముఁ। బొరసియు నీ విట్లు ధర్మ • బుద్ధి వగుట య
చ్చెరు విది గావున నీకును। జిరముగ నమరత్వ మిచ్చి • తిం గృప వత్సా. 284

వ. అని పలికి పితామహుం డంతర్హితుం డయ్యెఁ దదనంతరంబ. 285

మ. వరగర్వోన్నతుఁ డై దశాననుఁడు దు • ర్వారోద్ధతిన్ దాడి మై
నరిగెం గిన్నరనాథుపై నతఁడు శా • శ్వం బాత్మ నూహించి సం

గరవన్నద్ధుఁడు గాక కింపురుషయ • క్షశ్రేణితోఁ గూడఁ గా
నరిగెన్ లంకఁ బరిత్యజించి రథసో • ద్యత్పుష్పకారూఢుఁ డై. 286

వ. ఇట్లతండు గంధమాదనంబునకుం జను నెడ నెన్నడిం దగిలి దానవుండు వాని మానంబుతోన విమానంబు నపహరించిన నలిగి యక్షేశ్వరుండు గురుండ నగు నన్ను నవమానించితివి గావున నివ్విమానంబు నీవగతుపా లయ్యెడు మని శాపం బిచ్చె నంత. 287

క. రాక్షసలక్ష్మీమహిమకు। రక్షకుఁడుగఁ బఙ్క్తిముఖుఁ డు • రాసదు మాయా
దక్షు నభిషిక్తుఁ జేసిరి। రాక్షసబేతాళవరులు • రాగం బెసఁగన్. 288

వ. వాఁడును బలదర్పమోహితుం డై కడంగి యింద్రాదిదేవతల నోడిచి తత్పురంబు లాక్రమించి యాను మిగిలి జగద్రావణంబు సేయుటం జేసి రావణుం డను పేరం బ్రఖ్యాతి వహించి సకలభూతభయంకరుం డయ్యె నట్టియెడ దేవర్షులును రాజర్షులును గూడి చని తత్ప్రకారం బగ్నిదేవునకుం జెప్పిన నతండు వారిం దోడ్కొని వారిజాసనుపాలికిం జని యి ట్లనియె. 289

ఉ. భూరిభుజుండు విశ్రవసు • పుత్త్రుఁడు పఙ్క్తిముఖుండు దర్పదు
ర్వారుఁడు రాక్షసేంద్రుఁడు భ • వద్వర * గర్వముచే నవధ్యుఁ డై
ఘోరముగాఁ ద్రిలోకముల • ఖం గడుఁ బీడ యొనర్పఁ జొచ్చె వృ
త్రారిపురోగమత్రిదశు • లందఱుఁ గింకరు లైరి వానికిన్. 290

ఉ. దానవుచేతఁ § గట్టపడి • దైన్యము నొందుట కోర్వలేక నీ
దైనపదాంబుజంబు లభ • యం బని చేరితి † మింక మమ్ము నె
ట్లైనఁ గృపార్ద్రమానసుఁడ • వై తగఁ జేకొన వయ్య మాకు ది
క్కైనను గాక యున్నఁ గమ • లాసన నీవ కదయ్య యెయ్యెడన్. 291

వ. అనినఁ బరమేష్ఠి వారల కి ట్లను నిక్కార్యంబునకు నేను మున్న తగినయుపాయంబు నిశ్చయించి నారాయణుం బ్రార్థించితి నద్దేవుండు మనుష్యభావంబున నవతరించి యారాక్షసు వధియించువాఁ డయ్యె నింద్రాదిసురులునుం దమతమ యంశంబులం జేసి ఋక్షవానరజాతులయందు జనియింపం గలవారు మీకు భయంబు వల దని పలికి ‡ యగ్నిప్రముఖు లైనయమ్మహామునులసమ్ముఖంబున దుందుభియను గంధర్వకామినిం బిలిచి నీవు కుబ్జరూపంబున మంథర యను పేర భూలోకంబున నుద్భవించి నీనేర్చువిధంబున దేవకార్యంబులు నిర్వహింపు మని పనిచి వారి వీడ్కొలిపెఁ బదంపడి దివిజులయంశావతారంబులం జేసి. 292

మ. గురుశైలోన్నతగాత్రు లుద్ధతభుజో • గ్రులు వజ్రపాషాణక
ర్కరు లర్కప్రతిమాన తేజులు గుణా • కల్పుల్ మహాకల్పభీ

* 1 దత్తి నవధ్యుఁ డై మహా- 2 శక్తి నవధ్యుఁ డై మహా- § గష్టపడి- † నిష్టి- ‡ యతి- అని పాఠాంతరములు.

శరకాలాంతకకల్పు లాజినిపుణుల్ ♦ గర్వోన్నతుల్ ఋషివా
నరవీరుల్ జనియించి రెల్లమెడలన్ ♦ నాగాయుత * త్రాణు లై. 293

క. అన విని యుధిష్ఠిరుం డా। మునివరుతో నసఘ ధర్మ ♦ మూర్తి యయినరా
ముని నేల యరణ్యంబున। గనిచెను దశరథుఁడు చెపుమ ♦ యక్కథ యెల్లన్. 294

వ. అని యడుగుటయు మార్కండేయుం డి ట్లనియె దశరథుండు నిజసుకృతపాకంబు
నం జేసి రామప్రముఖు లయినకొడుకుల నలువురం గని త్రైలోక్యరాజ్యంబు సం
ప్రాప్తం బయినయట్లు సంతసిల్లె నక్కుమారులు క్రమంబున నుపనీతులు నఖి
లవేదవేదాంగవినీతులు యథాక్రమపరిణీతులు నై విలసిల్లి రంత. 295

సీ. అభినవపద్మద ♦ ళాక్షు నక్షీణవి, స్తృతవక్షు నాజాను ♦ దీర్ఘబాహు
మధురస్మితానను ♦ మదగజగమను నా, రూఢయౌవను నభి ♦ రూపతేజ
శ్రీరమణీయుఁ బ్ర ♦ సిద్ధయశోరమ్యు, నిఖిలవిద్యాగమ ♦ నిపుణచిత్తు
నింద్రసమాను జి ♦ తేంద్రియు ధర్మజ్ఞుఁ, బౌరబాంధవజన ♦ ప్రార్థనీయు
దుష్టనిగ్రహైక ♦ ధుర్యు విశిష్టసం। రక్షణాభిలోలు ♦ రామభద్రుఁ
గులపవిత్రుఁ బెద్ద ♦ కొడుకుఁ గనుంగొని। రాజవరుఁడు గరము ♦ రాగ మెసఁగ.

వ. యౌవరాజ్యపదంబునకు నతని నభిషేకం బాచరింపం గోరి యాప్తమంత్రిజనస
మ్మతంబునం బురోహితనిరూపితం బైనశుభదినంబున నక్కార్యంబునకు సమకట్టునె
డ భరతుదాది మంథర యనునది యమందగతిం గైకేయిపాలికిం జని యిట్లనియె.

ఉ. అక్కట నీదెసం బతికి ♦ నాఁడిపూరిమి యయ్యె మాయపుం
జొక్కులు నీవు నిక్కముగఁ ♦ జూచి మనంబున మోసపోయి తా
టక్కరి కోసలాత్మజయె ♦ డం బ్రియుఁ డై యదె తత్తనూజు నిం
పెక్కఁగ యౌవరాజ్యమున ♦ నిప్పుడు పట్టము గట్టఁ బూనెడున్. 298

గీ. పుడమితేనిమదికి ♦ నెడ నైతి నీ వింక నేమి చెప్పఁ గలదు ♦ వామనయన
కడఁగి నిన్నుఁ గొడుకుఁ ♦ † బెడవాడ ద్రోచి యా। సవతికొడుక యేలు ♦ నవని యెల్ల.

క. అనిన నదరి పడి కైకయు। తనూజ గడు సంభ్రమమునఁ ♦ దక్షిణమ నరేం
ద్రునిపాలికిఁ జని యేకత। మున ని ట్లనుఁ బ్రణయపూర్వ ♦ ముగ నాతనితోన్.

క. ధరణీశ తొల్లి నాకుం। గరుణించినవర మొకంటు ♦ గల దది మదిలోఁ
బరికించి యిప్పు డొసఁగుము। చిరముగ సత్యవ్రతంబు ♦ సెల్లింపు తగన్. 30[illegible]

వ. అనిన నతం డయ్యతివం గనుంగొని యవధ్యుల వధియించుటయును వధ్యులం గా
చుటయును బ్రాహ్మణధనంబులు దక్క నన్యులధనం బపహరించుటయును నభీష్ట
ధనంబు లిచ్చుటయును మొదలుగా నతిదుష్కరంబు లైనవాని నైనను భవత్ప్రి
యార్థంబు సేసెద నెయ్యది చెప్పు మనిన భరతమాత యి ట్లనియె. 302

గీ. యౌవరాజ్యపదంబున ♦ యందు భరతు। నధిప యభిషేక మొనరింపు ♦ మడవిలోన

---

* ప్రాణు లై - † బెడ చేర- అని పాఠాంతరములు.

నాలసి పదునాల్గువర్షంబు • లుండ నాన! తిమ్ము రాముని కిడియ వ • రమ్ము నాకు.

క. అనవుడు వీనులు గాలివిం! గొని చూడినయట్టు లైనఁ • గువలయపతి పె
ల్చన పిడు గడిచినక్రియఁ జే! తనరహితుం డగుచు ధరణి • తలమునఁ బడియెన్.

వ. అంతయు నెఱింగి రాఘవుండు నిజజనకుండు సత్యప్రతిజ్ఞుండు గావుత మని యా
క్షణంబ సీతాసమేతుం డై వనంబునకు వెడలె నతనిపిఱుందన లక్ష్మణుండునుం జ
నియెఁ దదనంతరంబ. 305

దశరథుఁడు రామవిశ్లేషముచే సురలోకగతుం డగుట.

క. రాముఁడు చనుట విని మహో! ద్దామం బగుశోకవహ్ని • దరికొనఁగను హా
రామ గుణధామ యని యా!భూమీశుఁడు దనువియోగ • ముం బ్రాపించెన్.

వ. ఇట్లు దశరథుండు సురలోకగతుం డగుటయుఁ గైకేయి దనకొడుకు రావించి భూ
వల్లభుండు దేవభావంబు నొందె రాముండును వనంబున కరిగె నింక నర్హుండవు
నీవ కావున నఖిలమహీరాజ్యరక్షణంబు సేయు మనిన నక్కుమారుండు క్రోధ
శోకదందహ్యమానమానసుం డగుచుఁ దల్లి కి ట్లనియె. 307

సీ. దురితంబు లెన్నండుఁ • బొరయక వెలుఁగొందు, కమలాప్తకులమునఁ • గసటు గలిపి
పరమధర్మాత్మకుఁ • బురుహూతసన్నిభుఁ, బతి మ్రింగికొని కృపఁ • బాఱ వైచి
యాయతబాహుఁ దే • జోయుక్తు మాయన్నఁ, బటుధైర్యు నడవుల • పాలువఱిచి
జీవితహంత్రి వై • త్రోవంగ రాని దు, ష్కీర్తి నాయందలఁ • గీలుకొల్పి
శ్రీకి నుడిపి సకల • లోకంబులందును! దిట్టు గుడిచి కోర్కి • దీర్చుకొంటి
పాపజాతురాల • యీపాతకం బేమి! సేయు దింక నేమి • సేయువాఁడ. 308

వ. అని దుఃఖించి భరతుండు దండ్రికి నుచితక్రియలు నిర్వర్తించి యనంతరంబ సమ
స్తమంత్రిసామంతభూసురపౌరజానపదసహితుం డై కదలి ముప్పురు దల్లులను వసి
ష్ఠవామదేవులం బురస్కరించుకొని తానును శత్రుఘ్నుండును రామానునయా
ర్థంబు చిత్రకూటశైలంబున కరిగి యందు. 309

మ. కనియెం గోమలనీలమేఘసుభగా • కారున్ జటావల్కలా
జినధారున్ సితభూతిభూషితుని రా • జీవాక్షుఁ గల్యాణకీ
ర్తనుఁ గాకుత్స్థకులప్రదీపకుని సీ • తాలక్ష్మణోపేతు స
న్మునిలోకార్చితు సత్కృపాభరణు రా • మున్ రాజచూడామణిన్. 310

వ. కని * యంతంత నాక్రందనపరుం డగుచుం జని తదీయచరణంబులపయిం బడి పి
తృమరణప్రకారం బెఱింగించి దేవా సకలసామ్రాజ్యధురీణుండ వై మ మ్మందఱ
ననుశాసింపవే యని యర్హజనసహితంబుగా నతనిం బ్రార్థించిన. 311

క. గురువాక్యరతుఁ డైన యా! దరచిత్తుం డైనయయ్యు • దాత్తచరితుఁ డె
ప్పరుసున నొడఁబడఁ డయ్యెను। సరసమహీరాజ్యసమను • శాసనమునకున్. 312

* యందంద యా- అని పాఠాంతరము.

వ. భరతుండును రాముచేతఁ బ్రత్యాఖ్యాతుం డై తదీయపాదుకలు గొని చని వాని నర్చించుచు నందిగ్రామంబునందు వసియించి రాజ్యానుసంధానంబు సేయు చుండె నిట రాఘవుం డయోధ్యాసమీపం బగుటం జేసి క్రమ్మఱ భరతాగమనంబు శంకించి చిత్రకూటంబు వాసి శరభంగుపాలికిం జని యతనిచేత సత్కృతుండై దండకారణ్యంబు సొచ్చి యందు గోదావరీతీరంబున ననుజవధూసహితంబుగాఁ గృతనివాసుం డై యున్నంత దశగ్రీవుచెలియలు శూర్పణఖ చనుదెంచి వారికి నపకారంబు సేయ మొనసినం గినిసి యారాజపుత్రులు దత్కర్ణనాసికావైకృతంబొనరించినం బదంపడి. 313

ఉ. శూర్పణఖానిమిత్తమున • శూరు లనేకులు రక్కసుల్ మహో
త్సర్పితరోషు లై బహుళ • సైన్యయుతంబుగ నెత్తి వచ్చుడున్
దర్పితవైరిభంజనుఁ డు • దారుఁడు రాఘవుఁ డస్త్రవిద్య నే
ర్పేర్పడఁ గేలిఁబోలె సమ • యించె రణాంగణభూమి నందఱన్. 314

వ. ఇట్లు ఖరదూషణాదులం దొట్టి పదునాలుగువేలరాక్షసులం జంపి దండకారణ్యంబు విగతకంటకంబు గావించె నంత శూర్పణఖయు రయంబున రావణుపాలికిం జని తచ్చరణంబులపయిం బడి యేడ్చినఁ జెలియలి కైనవైకృతం బేర్పడం జూచి యన్నిశాచరనాథుం డి ట్లనియె. 315

సీ. ఎఱిఁగి యెఱింగి నేఁ • డెవ్వఁడు నిశితవి, స్ఫారశూలాగ్రంబు • పయికి నుఱికె
దలయుంపియుం దగ్ని • దరికొల్పి యెవ్వండు, నేఁడుం నెమ్మది శయు • నింపఁ జూచె
నుగ్రవిషానలం•బుమియు చున్న యహీంద్రుఁ, గడఁగి నేఁ డెవ్వండు•గాలఁదన్నె
హుంకారఘోరమై•యొదవుబెబ్బులిమీస, లుఱికె యెవ్వాఁడు నేఁ•డూచుకొనియె
నిన్ను నెవ్వఁ డకట•నేఁ డిట్లు గడు భంగ। పఱిచెఁ జెపుము నాకుఁ • బద్మనయన
యాయువును సిరియును • నవశంబు లయ్యె నేఁ। డెవ్వనికొ తలంప•నిజ్జగమున.

క. అని పలుకునప్పు డాతని। ఘనతరముఖనేత్రనాసి • కాకర్ణములం
దనవరతరోషపావక । జనితశిఖావితతు లక్క • జంబుగ వెడలెన్. 317

వ. శూర్పణఖయు నతనికి రాఘవు లున్న తెఱంగును నిజపరిభవంబు దత్కృతం బగుటయు ఖరదూషణాదిరాక్షసవధయునుం జెప్పిన విని ధనదానుజుం డాక్షణంబ పురసంరక్షణంబునకు నాప్తజనుల నియోగించి సన్నద్ధుం డై యొక్కరుండును వెలువడి త్రికూటకాలపర్వతంబులు గడచి సముద్రతీరంబునఁ బరమేశ్వరనివాసం బైనగోకర్ణస్థానంబునకుం జని యచ్చటం దొల్లి రామువలనఁ బ్రాప్తపరాభవుం డై విరక్తి నొంది తపంబు సేయు చున్నవానిం దనపూర్వామాత్యు మారీచుం గనిన నతండును బ్రియసంభ్రమంబులతోడ నతనిం బూజించి కుశలం బడిగి భవదాగమననిమిత్తం బేమి యని యడిగిన ననుకేశ్వరుం డి ట్లనియె. 318

ఉత్సాహము. వినవె రాముఁ డనఁగ నొకఁడు ♦ విపులదర్పహృదయుఁ డై
మనఘరుండు లోనుగా న ♦ మగ్రశౌర్యు లైనయ
ద్దనుజవరులఁ దునిమి యిపుడు ♦ దండకస్థలంబునం
దొనర నిర్భయత్వ మొప్ప ♦ నున్నవాఁడు మేటి యై. 319

సీ. వానిఁ బరిభవింప ♦ వలయు నప్పనికి సా। హాయ్య మీ వొనర్పు ♦ మనఘ నాకు
ననిన నధికభయస ♦ మావిష్టహృదయుఁ డై। యమరవైరి కిట్టు ♦ లనియె నతఁడు.

చ. ఎఱుఁగవు నీవు రాఘవు ను ♦ దీర్ణభుజాబలరూఢి యాజిలో
నుఱక తదీయబాణరయ ♦ మోర్వ వశంబె పినాకి కైన న
క్కఱయుఁ గ నీకు నిత్తెఱఁగుఁ ♦ గా దన కేఖలుఁ డొక్కఁ బుద్ధిఁ గాఁ
గఱపినవాఁడు చేటునకుఁ ♦ గాలము చేరెనొ కాక యిమ్మెయిన్. 321

గీ. రాముతోడఁ దొడరి♦రణమునఁ గడు భంగ। మొందితి కాదె దైన్య♦యుక్తి నిట్లు
తపసి నైతి నేనుఁ ♦ దగ దమ్మహాత్మని। యందు వైరబుద్ధి ♦ యధిప నీకు. 322

వ. అనినం గలుషించి లంకేశ్వరుండు వానిం జూచి నాపనుపు చేయ నైతివేని నిన్ని
ప్పుడ కృతాంతగోచరుం జేయుదు ననిన వాఁడును దనమనంబున వీనిచేతం జ
చ్చుటకంటెను రాఘవకృతం బైనమరణంబు మే లని తలపోసి మహాత్మా నీకు హి
తంబు గోరి చెప్పితి నిది యిష్టంబు గాదేని భవదీయశాసనంబు గైకొని చేసెదం
బనుపు మనినఁ బౌలస్త్యుం డిట్లను నీవు రత్నమయతనూరుహంబులు గలకనక
మృగంబ వై చని జానకిం బ్రలోభింప వలయు సీతాచోదితుం డై రాముండు ని
న్నుం బట్ట సమకట్టి నీచేత నతిదూరంబు గొనిపోవంబడునప్పుడే నేను దద్భామిని
నపహరించెదఁ బ్రియావిరహదుర్మనస్కుం డై యతండు చెడి పోవు ననిన నట్ల
కాక యని మారీచుండు. 323

మారీచుఁడు మాయామృగం బై చనుదెంచుట.

క. కనకమృగరూపమునఁ జని। యనవంద్యుఁడు సతియు నున్న♦యెడఁ బొలయుటయుం
గని జానకి కౌతూహల। మునఁ బ్రియుఁ బ్రార్థించె హరిణ♦పుంగవుఁ బట్టన్. 324

గీ. ధరణిసుతయు విధియుఁ ♦ దన్నుఁ బ్రేరేపంగ। వివశబుద్ధి యగుచు♦నవనివిభుఁడు
మృగముఁ బట్టఁ దివిరె♦మృగనేత్రఁగావ స। ద్వినుతబలు సుమిత్ర♦తనయునునిచి.

క. అసదృశకార్ముకధరుఁ డై। మసలక యామృగము వెనుక ♦ మర్దితరిపుఁ డిం
పెసఁగంగ నరుగఁ దొడఁగెను। వెసరుద్రుఁడు యజ్ఞమృగము♦వెనుకొనుమాడ్కిన్. 327

వ. అట్టిసమయంబున.

మ. పఱచున్ దవ్వగఁ జేయలంతి నిలుచుం ♦ బట్టీక యాసాసలం
బిఱువోవుం బొదలందు డింపుఁ బొడమున్ ♦ బిట్టుల్కి వే దాఁటుఁ గ్ర
మ్మఱి చూచుం జెవి దార్చి నిల్చు మలయున్ ♦ మట్టాడుఁ గోరాడు నే
మఱిన ట్లుండుఁ దృణంబు మేయు నలయున్ ♦ మాయామృగం బిమ్ములన్. 328

వ. ఇట్లు దూరంబుగా నేలయించి యలయించిన నది రాక్షసమాయగాఁ దలంచి
రాఘవుం డమోఘబాణంబు దొడిగి తడయక యమ్మృగంబు నేసిన. 329

క. వాలమ్ము దాఁకి యొఱలుచు। నాలోనన రాము నెలుఁగు • నట్టియెలుఁగు గా
* హాలక్ష్మణ సీతా యని। క్రూరి కపటమృగము దన్ని • కొనుచుం జచ్చెన్. 330

తరువోజ. ఆయెలుఁ గేర్పడ • నవనీతనూజ • యాలించి తల్లడం • బడరుచిత్తమున
నోయన్న లక్ష్మణ • యొలసి మీయన్న • యుగ్రరాక్షసబాధ • నొందంగఁ బోలు
నాయతభుజ వింటె • యమ్మహాభాగుఁ • డత్యంతదుఃఖార్తుఁ • డై నిన్నుఁ జీరెఁ
బోయి వే కావవె • పుణ్యగుణైక • భూషణోదారు న • ప్పురుషరత్నంబు. 331

వ. అనిన నతం డమ్మానినికి ట్లనియె. 332

గీ. అబల వెఱవ కుండు • మఖిలలోకములను। రాఘవేశ్వరునకు • రణములోన
నెదురఁ గలఁడె శూరుఁ • డెవ్వాఁడు నతనికి। నెట్టియెడల దురిత • మేల పొందు.

క. ఇనవంశోత్తముఁ డిప్పుడ। చను దెంచుఁ బ్రియంబు నొందు • జలజానన నా
విని జానకి లక్ష్మణు నెడ। జనితాశంక యయి క్రోధ • సంభ్రాంతమతిన్. 334

సీ. సీతలం బెఱుఁగుదు • నీ కేల వలవని, జాలి నీ కిట్లేల • సంభవించె
నతిఘోరశత్రువి • పాగ్నులం దొక్కట, వేగంబ ప్రాణముల్ • విడుతుఁ గాక
యే నేల నిను వరి • యింతు బెబ్బులికాంత, యక్కట నక్క పొం • దాసపడునె
యని యిట్లు నిష్ఠురా • గ్రణి సౌమిత్రిఁ, బడఁతి యప్రియములు • పలుకుటయును
జెవులు మూసికొనుచుఁ • జిత్తంబు గలఁగ ల। క్ష్మణుఁడు దక్షిణంబ • మహితశౌర్యుఁ
డమలచాపబాణ • హస్తుఁడై తనయన్న। చనినచొప్పునంద • చనఁ దొడంగె.

వ. అయ్యవసరంబున దశాననుండు. 336

మ. కమనీయం బగుజన్నిదంబు శిఖయుం • గౌపీనమున్ ధాతువ
స్త్రము దండంబును గుండియుం గుశపవి • త్రంబుం గడున్ వృద్ధభా
వము సంధిల్లఁ ద్రిదండివేషధరుఁడై • వచ్చెం బథిశ్రాంతి దే
హమునం దోఁపఁగ సీతయున్నెడకు మా • యాదక్షుఁ డక్షీణతన్. 337

గీ. వాని నిక్కంపుమునియకా • వగచి రాము। వనిత గడుభక్తిఁ • బూజించి • వన్యఫలము
లొసఁగుటయు వానిఁ జేకొని • యొల్లకసుర। మదనవివశుఁడై యిట్లను • మగువఁ జూచి.

మత్తకోకిలము. ఏను దానవనాయకుండ న • హీనసత్త్వుఁడ రావణా
ఖ్యానిరూఢుఁడ లంక నాఁగ జ • గత్ప్రసిద్ధము మత్పురం
బానతాంగి మదీయవల్లభ • నై భుజింపఁగ రాదె ది
వ్యానుభోగము లిష్టచేష్టిత • హారియౌవనలీలలన్. 339

క. ఎక్కడి రాఘవుఁ డక్కట। తక్కువ యగు పేదమనుజుఁ • దగిలి యడవులం
బెక్కిడుమలఁ బడఁ దగునే। తక్కుము మది నింక నొందు • దలఁపులు తరుణీ. 340

---

* హాలక్ష్మణా యంటంచుఁ గూలి- అని పాఠాంతరము.

వ. అనిన విని వైదేహి భయకంపితదేహ యగుచు నతని కిట్లనియె. 341

సీ. ఇట్లాడ నర్హమె ♦ యే నేడ నీ వేడ, నక్షత్రతారాగ ♦ ణంబుతోడ
నాకసం బంతయు ♦ నవనిపైఁ గూలిన, వసుమతి గ్రస్సిన ♦ వనధు లెల్ల
నింకినఁ జంద్రది ♦ నేశ్వరు * లన్యోన్య, విపులతేజంబులు ♦ వీడిపడిన
నే నేల యన్యుల ♦ నెడఁదలోఁ † గామింతుఁ, గరిణి యేనాఁటసూ ♦ కరముఁ గలయు
మహితకమలమధుర ♦ మధురసాస్వాదన। పరవశాత్మ నైన ♦ భ్రమరకాంత
చిత్తబుద్ధి నకట ♦ రేఁగుపువ్వులరసం। బాను నెట్లు బేల ♦ వైతిగాక. 342

—••◆ రావణుఁడు సీత నెత్తికొని లంకకుఁ బోవుట ◆••—

వ. అని పలుకుచు నాయ్యనాయ్యన తోలంగం జనిన నద్దురాత్ముం డతిభయంకరం
బుగా జంకించి యమ్మగువం బట్టికొని గగనంబున కెగసి లంకాపురాభిముఖుం డై
యరుగఁ దొడంగిన నయ్యింతి యెంతయుం దలంకి యిట్లని విలాపంబు సేసె. 343

ఉ. దేవతలార యోధరణి ♦ దేవతలార జగత్త్రయోన్నతుం
డై వెలుఁ గొందు రామునికు ♦ లాంగన జానకి నేను నన్ను మో
హావిలుఁ డొక్కరక్కసుఁ డ ♦ నర్గళుఁ డై కొనిపోయెడుం గృపం
గావరె పుణ్యమున్ యశముఁ ♦ గైకొనరే యిదె మీకు మ్రొక్కెదన్. 344

కం. అని యేడ్వఁగఁ దద్వచనము। లనఘుఁడు గిరిగహ్వరాంత ♦ రాలయగతుఁ డై
విని యరుణసుతుఁడు దేజో। ఘనుఁడు జటాయు వనుపక్షి ♦ గారుణ్యమునన్.

కం. ఎఱకలు గలపుల శైలము। తెఱఁగు మెఱయు రయము నెఱయ ♦ దివికి నెగసి బి
ట్టుఱుముజలధరము క్రియ ను। గ్కటి తద్వన మెల్ల నద్రువ ♦ నార్చుచుఁ గడిమిన్.

ఉ. ఓరిదురాత్మ యీయబల ♦ నోడక యేటికిఁ బట్టినాఁడ వం
భోరుహనేత్ర విద్యు మెటఁ ♦ బోయినఁ బ్రాణముఁ గొందు నింక ను
గ్రారివిభేదివిక్రము జ ♦ టాయు నెఱుంగవె యంచు దర్పదు
ర్వారుఁడు వీఁకఁ దాఁకె సుర ♦ వర్గ ‡ నిషూదను నద్దశాననున్. 347

మ. ఘనపక్షాహతులం బ్రకాండపరిఘా ♦ ఘాతంబులం దీవ్రశా
తనఖోచ్ఛేదములం బ్రదీప్తశరవే ♦ ధక్రీడలం గ్రూరచం
చునిపాతంబులఁ బ్రౌఢకుంతముఖవి ♦ స్ఫోటంబులం దక్షగేం
ద్రనిశాటేంద్రులపోరు సాధనసమ ♦ గ్రస్ఫూర్తి నొప్పెం గడున్. 348

చ. పటుతరపక్షిపక్షముఖ ♦ పాదనఖప్రవిఘాతఖండిత
స్ఫుటితశరీరుఁ డై బహుల ♦ శోణితధారలు మేనఁ గ్రమ్మఁ గాఁ
దటసముపాంతనిర్గళిత ♦ ధాతురసారుణసాంద్రనిర్ఝరో
త్కటకులశైలలీల దశ ♦ కంఠుఁడు నిల్చె నకంపితస్థితిన్. 349

వ. తదనంతరంబ. 350

* లోకప్రకట విపులతేజంబుతో- † భావింతు- ‡ విధూనను- అని పాఠాంతరములు.

క. తెలిసి కని దానవేశ్వరుఁ । డలుక కృపాణమున నాఖ ♦ గోత్రము నెఱకల్
నఱికినఁ గూలె నతం డిలఁ । నఱవఱ లై పవనహతమ ♦ హాభ్రమపోలెన్. 351

వ. ఇట్లు జటాయువుం గూల్చి రావణుం డధికరయంబున నరుగునెడ జానకి దనపు ది
క్కెవ్వరు లే కునికిం జేసి నిరాశ యై యొక్క శైలశృంగంబునందుఁ గొందఱు వాన
రులు మెలంగుచున్నం గని తనకట్టినపుట్టంబుకొంగు చించి భూషణంబులు ముడి
చి తత్ప్రదేశంబున వైచెం బఙ్క్తివదనుండును లంకాపురంబునకుం జని యం ద
శోకవనమధ్యంబున నాసుమధ్య నునిచి తదీయరక్షణార్థంబు రాక్షసీనివహంబు
నియోగించె నిట రాఘవుండు మాయామృగంబు వధియించి మగుడం జను దెం
చువాఁడు దన కెదురుగా వచ్చులక్ష్మణుం గని రాక్షసగోచరం బైనవనంబున జా
నకి నొంటి యునిచి వచ్చి తప్పు సేసి తని పలుకుటయు సుమిత్రానందనుండు ధా
త్రీతనయ దన్ను నవమానించి పలికిన తెఱంగు సెప్పిన. 352

మధురాక్కర. కనకమృగ మట్లు దను దవ్వు ♦ గాఁ ద్రిప్పి తెచ్చుటకు
వనజముఖి నేకతమ శూన్య ♦ వనమునందున నునిచి
వెనుక ననుజుండు వచ్చిన ♦ విధమునకు మదిలోన
ననఘుఁ డెంతయు వగచుచు ♦ నరిగె నాశ్రమమునకు. 353

వ. ఇట్లు చని చేతనారహితం బయినశరీరంబునుం బోలె సీతావిహీనం బై యున్న ప
ర్ణగృహంబుం గనుంగొని రాఘవుండు మూర్ఛితుం డై లక్ష్మణప్రయత్నంబునఁ
గొండొకవడికిఁ దెలివొందె నంత నయ్యన్నయుం దమ్ముండును దత్ప్రదేశంబుల
యందు సుందరిం దడవుచుం జనువారు ముండట. 354

గీ. కులిశపాతభంగుర మైన ♦ కులనగంబు
కరణిఁ బడి యున్న గృధ్రంబుఁ ♦ గాంచి బుద్ధి
నదియు రాక్షస * మాయ యా ♦ నని తలంచి
యేయ సమకట్టుటయు విహ ♦ గేంద్రుఁ డెఱిఁగి. 355

క. ఓయయ్యలార యేను జ । టాయు వనం బరఁగుపక్షి ♦ నరయుఁడు నన్నున్
మీయయ్య దశరథక్షితి । నాయకునకుఁ బ్రియసఖుండ ♦ నావుడు వారల్. 356

వ. వాయం జనుటయు నతండు వారితో రావణుండు వైదేహిం గొనిపోవుటయుఁ ద
దర్థం బై తాను నద్దనుజుం దొడరి పెనంగుటయుం జెప్పి రావణుం డరిగినదెస యె
ఱింగించి విగతజీవుం డయ్యె నయ్యిరువురు నప్పులుఁగుఱేనికి సగౌరవంబుగ నగ్ని
సంస్కారాదికరణీయంబులు నిజజనకనిర్విశేషంబుగా నాచరించి దక్షిణాభిము
ఖు లై చని చని. 357

చ. ఉరమునయందుఁ గన్నులుఁ బ్ర ♦ ఘూదర దేశమునందు నోరుఁ బ్ర
స్ఫురితభుజద్వయంబుఁ గుల ♦ భూమిధరోన్నతభావముం గరం

* మాయయొయాయని- అని పాఠాంతరము.

బరుదుగ నుగ్రమైనవిక్ర ◆ మాకృతితోడ నశేషసత్త్వఘ
స్మరుఁ డగుచున్న వానిఁ బటు ◆ సత్త్వుఁ గబంధునిఁ గాంచి రచ్చటన్. 358

గీ. అక్కబంధుఁ డమి ◆ షార్థి యై లక్ష్మణుఁ
బట్టికొనియె బాహు ◆ బల మెలర్ప
నతఁడు గడు విషణ్ణుఁ ◆ డై యన్న నసుఁ జూచు
మనుచు రాముఁ జూచి ◆ యనియె మఱియు. 359

సీ. మహనీయసామ్రాజ్య ◆ మహిమ వాయుటయును, బితృమరణంబు నా ◆ భీలవిపిన
భూములఁ గడుదుఃఖ ◆ మునఁ జరించుటయున్నై, దేహిఁ గోల్పడివగఁ ◆ దిరుగుటయును
దుదిఁ బోయి యే నిట్లు ◆ దొడరి యీ దానవు, వాతఁ జిక్కుటయును ◆ వగవ నీకుఁ
బైపయిఁ జెక్కు లా ◆ పద లయ్యె నక్కట, ధరణీశ నీవు నా ◆ ధరణిసుతయుఁ
గలసి పూజ్యరాజ్య ◆ గౌరవంబున వెలుఁగ గంగ నెలమిఁ జూడఁ ◆ గాన నైతి
నేను బలఁప నెట్టి ◆ హీనభాగ్యుండనో యనుచు ననుజుఁ డార్తి ◆ నడలుటయును. 360

శ్రీరాముఁడు కబంధుఁ డను రాక్షసుం జంపుట.

గీ. విగతసంభ్రముఁ డై రామ ◆ విభుఁడు గడఁగి యన్నలక్ష్మణ యోడకు ◆ మన్న యేను
గలుగ నీ కేల యాపద ◆ గలుగ నేర్చు నన్నుచు గ్రక్కున నిశితమ ◆ హాసి వెఱికి.

వ. ఆరక్కసుదాపలిచేయి దునియ వ్రేసిన లబ్ధమోక్షణుం డయి లక్ష్మణుండు ప్రకటసైంహికేయదంష్ట్రావిముక్తుం డయినతిగ్మభానుండునుం బోలెఁ బ్రదీప్తుం డయి తీక్ష్ణకౌక్షేయకంబునఁ దదీయదక్షిణహస్తంబు ఖండితంబు సేసి పార్శ్వద్వయంబు భేదించిన నాక్షణంబ కబంధుండు దివ్యరూపధరుం డగుటయుఁ గని రాఘవుండు విస్మితుం డై. 362

క. ఈవశమునందు రాక్షస భావంబున నున్న నీకుఁ ◆ బ్రకటితదివ్య
త్వావాప్తి యైనకారణ మేవిధ మనుటయును నాతఁ ◆ డి ట్లని చెప్పెన్. 363

వ. ఏను విశ్వావసుం డనుగంధర్వుండ బ్రహ్మశాపంబునం జేసి రాక్షసత్వంబు నొంది మీవలన శాపమోక్షంబు వడసితి రావణుం డనురక్కసుండు జానకిం గొని పోయి లంకానగరంబున నునిచినవాఁడు మీకు హితోపదేశంబు సేసెద నిటఁ బోవం బోవఁ బంపాభిధానం బయినసరోవరంబు గలదు దానియావల ఋశ్యమూకం బనుశైలంబునందు వాలిసహోదరుం డయినసుగ్రీవుం డను వానరుండు సచివచతుష్టయసహితుం డై యుండు నీ వతనితో సఖ్యంబు సేయుము దానం జేసి నీకుఁ గార్యసిద్ధి యగు నని పలికి గంధర్వుండు వారి వీడ్కొని నిజేచ్ఛం జనియె నదనంతరంబ యటఁ జని చని. 364

సీ. కమనీయకమలినీ ◆ కల్హారదళకేస, రాన్వితజలముల ◆ నర్ఘ్యవిధియుఁ
దరళతరంగహ ◆ స్తములఁ బాద్యంబు ను, న్మదచక్రసారస ◆ మధుపహంస
రుతులఁ బ్రియోక్తులు ◆ రుచిరవాస్తీరని, వేశనచ్ఛాయల ◆ విశ్రమంబు

మందసంచారిత • మారుతంబుల నుఱు, తాపనోదనమును • దగిలి యెపుడు
నాచరించుచును స • మంచితాతిథిజన। సేవనమునఁ దనదు • జీవనంబు
ఫలము నొంద నొప్పు • పంపాసరోవరం। బెదురఁ గాంచి రన్న • రేంద్రసుతులు.

వ. ఆసరోవరతీరంబునం గౌసల్యానందనుండు దత్తద్విషయవిశేషోల్లాసంబులవలనం గ్రొత్తయైన చిత్తజానలంబు దరికొని చేతోవృత్తంబు నెరియింపం దొడంగినం దాల్మి దొఱంగి జానకిం బేర్కొని యాక్రందనవచనవివశుం డగుటయు నతనికి లక్ష్మణుం డి ట్లనియె. 366

చ. పురుషవరేణ్య యిట్లు మిము • బోఁటులకుం జనునయ్య యాపదల్
పొరసినచోఁ గలంగుట ప్ర • భుత్వ మెలర్పఁగఁ దాల్మి యూఁది దు
స్తరతరమానసవ్యథలు • దల్గుము సంభృతపౌరుషుండ వై
యరయుము దేవి యున్న యెడ • యారసి కార్యము దీర్పు మేర్పడన్. 367

గీ. అధిప శిష్యుఁడను స • హాయుండ భృత్యుండ। నైన యేను గల్గ • నాత్మ నీకు
నేల వగవ నని మ • హీపతిచిత్తంబు। నలఁత డిందుపఱిచె • నవరజుండు. 368

వ. తదనంతరంబ యయ్యిరువురుం బంపాసరోవరంబునం గృతస్నాను లయి దేవర్షిపితృతర్పణంబులు సేసి చని ముందట నతిబహుళబలాహకవ్యూహసన్నాహసమున్నతంబు లైనయభంగశృంగసముదయంబులవలన గగనక్రోడపీడనంబు సేయుచున్న దాని ఋశ్యమూకశైలంబుఁ జేరి తదుపకంఠప్రదేశంబున విశ్రమించి యున్నంత. 369

సీ. ఆరాజపుత్త్రుల • నారూఢతేజుల, వీరుల నున్నతో • దారభుజులఁ
గనుఁగొని సుగ్రీవుఁ • డనఘుఁ డగ్గిరిశృంగ, మున నుండి తానును • దనసచివులుఁ
జింతించి వారివృ • త్తాంతము నెఱుఁగంగ, సంతతోత్సాహు ధీ • మంతు శౌర్య
వంతు నుత్తము హిమ • వంతునిఁబోనియ, త్యంతసుస్థిరు హను • మంతుఁ బనిచె
నతఁడు నరిగి నృపతి • సుతుల తెఱం గెల్ల। నెఱిఁగి వనచరేంద్రు • నెఱుఁగఁ జెప్పి
యుగ్రతేజుఁ డైన • సుగ్రీవుతోఁ జెల్మి। యొనర సంఘటించె • మనుజపతికి. 370

వ. సుగ్రీవుండును మున్ను సీతాపరిత్యక్తం బై తమముందటం బడినం దారు గైకొని సంగ్రహించి యున్నభూషణనిచయంబు నివేదించినం జూచి యతండు సముత్సుకుం డై వానికి * వానరైశ్వర్యంబు ప్రతిశ్రుతంబు సేసి తదీయశత్రుం డైనవాలిం జంపఁ బ్రతిజ్ఞ సేసెఁ గపీశ్వరుండును జానకిం దెచ్చుటకు సహాయంబు గా నొడంబడియె నంతట నందఱుం గూడికొని వాలినివాసం బైనకిష్కింధానగరంబున కరిగి రప్పుడు భానుసూనుండు. 371

క. వాలిగృహద్వారంబున। వాలి మదం బెసఁగ నార్చి • వడలక బాహా
స్ఫాలనము సేయుటయు విని। వాలి మహారోషదుర్ని • † వారోద్ధతుఁ డై. 372

---

* వానరేంద్రత్వంబు- † వారబలుం డై- అని పాఠాంతరములు.

వ. సమరసన్నాహంబు మెఱసి వెలువడం బోయినఁ దదీయవల్లభ యగుతార యు తని వారించి యిట్లను నేఁటిచందంబు చూడ సుగ్రీవుండు బలవత్సహాయుండై వచ్చినవాఁ డది యె ట్లనిన దశరథనందనుండైన రాముండు రావణుచేత నపహృతదారుం డయి నిజసహోదరుం డగులక్ష్మణుండును దానును సుగ్రీవసాహాయ్యం బపేక్షించి యతనికార్యంబు దీర్పం బూనె నని వింటి నదియునుం గాక మహాబలులయినమైందద్వివిదులు నతిలోకపౌరుషుం డయినహనుమంతుండును బ్రసిద్ధబుద్ధి యగుజాంబవంతుండును వానికి మంత్రులై యుండుదురు గావున నీ విప్పుడు గయ్యంబునకుం బోవుట నా కిష్టంబు గా దనిన నవ్వనచరవీరుండు. 373

వాలిసుగ్రీవుల యుద్ధము.

క. ఆవనితవచనములు సు। గ్రీవవిషయపక్షపాత ♦ కృత్యంబులు గా
భావించి యాదరింపక। తా వెడలె ననూనబాహు ♦ దర్పం బెసఁగన్. 374

వ. ఇట్లు వెడలి కట్టెదుర నున్నసుగ్రీవుం జూచి యి ట్లనియె. 375

గీ. ఓరిదుష్టాత్మ యే నిట్లు ♦ పోరఁ బెక్కు। మాఱు లెగవంగ సిగ్గతి♦పాఱు చుండు
నట్టినీ కున్న యునికికి ♦ నిట్టలము గ। నిట్టిబీరంబు నెందుండి ♦ పుట్టెఁ జెపుమ. 376

వ. అనినఁ బ్రహసితముఖుం డగుచు నబ్బలిముఖుం డి ట్లనియె 377

క. ఆలిని రాజ్యముఁ గోల్పడి। యాలంబున * నోడి పోయి ♦ యక్కట బ్రతు కిం
కేలా యని తెగువ మెయిన్। వాలి మొనసి రణము సేయ ♦ వచ్చితి నీతోన్.

గీ. చక్కఁగ న్మింక ముండటి♦చంద మెందుఁ। గలదె తొంటిసుగ్రీవుండు♦గాఁడు నేఁడు
నిన్నుఁ బొరివుచ్చి కానిపో♦నేర్చు నెట్లు। ననుచుసుగ్రుఁడై యవ్వీరు♦నార్చి తాఁకె.

వ. ఇవ్విధంబున. 380

ఉ. భూవిదితప్రభావులు ప్ర ♦ భూతబలోద్ధతు లుగ్రవైరి తే
జోవిజయుల్ నిరంతరయ ♦ శోధనకాంక్షులు భూరిభూరుహ
గ్రావనఖాయుధుల్ బలిము ♦ ఖప్రవరుల్ గడుఁ బొంగి వాలిసు
గ్రీవులు దాఁకి రొండొరు న ♦ కృత్రిమరోషకషాయవక్త్రులై. 381

మ. తరుసంఘంబులు పూన్చి యొండొరుల ను ♦ ద్యద్బాహులై వ్రేయ ని
ష్ఠురవక్షస్స్థలపాతవేగవిరళీ ♦ స్తోకంబులై పోయె న
త్తరుసంఘంబులు వెండియుం గడఁగి మా ♦ ద్యల్లీల నయ్యిద్దఱుం
బరుషానేకశిలాప్రయోగముల నొం ♦ పం జొచ్చి రన్యోన్యమున్. 382

క. అతులితశిలావితానం। బితరేతరతనునిపాత ♦ హేలాసంచూ
ర్ణిత మగుటయు వారలు పటు। గతిఁ గవిసిరి బాహుయుద్ధ♦కౌతుకమతులై. 383

ఉ. ఒండొరుఁ బట్టుచుం దిగుచు ♦ చొండొరుఁ బాయుచు వ్రేయుచున్ మహో
ద్దండత నొండొరుం దెరలఁ ♦ దాఁకుచు నీఁగుచు లోఁగుచుం జలం

* (దూలపోయి- అని పాఠాంతరము.

చొండొరు మీఱి నొండొరుల ♦ యుద్ధతి సైఁపక వీఁకఁ బోరి రా
ఖండలభానుసూను లవి ♦ ఖండితచండభుజాప్రకాండతన్. 384

శా. దేహోత్సేక మెలర్ప * నుద్ధతమదాం ♦ ధీభూతు లై యాహవో
త్సాహవ్యగ్రులు విగ్రహంబు మిగులన్ ♦ సంరంభశుంభద్గతిన్
బాహాబాహిఁ బెనంగు నప్డు డమరెం ♦ బౌ్రిఢద్విపద్వంద్వహే
లాహస్తద్వయగాఢకర్షణరణో ♦ ల్లాసంబు విస్పష్ట మై. 385

వ. మఱియు నన్యోన్యదంతనఖముఖవిఖండితశరీరు లై హరివీరులు రుధిరధారలం ద
డిసి పుష్పితంబు లగునశోకంబులుంబోలె నొప్పి చలంబులు మెఱయం బెనంగునె
డం దుల్యబలరూపవిక్రము లై యున్నయన్నదమ్ముల నిరువుర నేర్పడ లక్షింప నే
రక లక్ష్మణాగ్రజుండు విలక్షహృదయుం డై వీక్షించుచున్న నాంజనేయుండు రా
ఘవునకు నభిజ్ఞానార్థంబు గా నొక్కపల్లవదామంబు సుగ్రీవునఱుతం బెట్టెఁ దద
నంతరంబ రాఘవుం డమోఘబాణంబు దొడిగి వాలియురస్థ్సలంబు పగుల నేసి
నం బడి యవ్వానరుండు దశరథనందను నిందించుచుఁ బ్రాణవియోగంబునొం
దె నిత్తె ఱంగున. 386

గీ. వాలిఁ జంపి యతని ♦ వనిత సుగ్రీవుని। వశము సేసి నిఖల ♦ వనచరేంద్ర
పదవియందు నెమ్మిఁ♦బట్టంబుఁ గట్టెఁ బ్ర। స్ఫారయశుఁడు రామ♦భద్రుఁ డతని.

వ. ఆవనచరుండును రామునకుఁ గృతాంజలి యై దేవా యీఘర్మసమయశేషంబు
ను వర్షాగమంబునుం గడపి మఱి సీతాన్వేషణంబునకు నుత్సహించుట లెస్స య
ని యయ్యిరువురకును మాల్యవత్కూటంబున నివాసంబుఁ గావించి తానును గి
ష్కింధాపురంబున నుండె నంత. 388

మ. ఉరు † ఘర్మాఘవిఘాతసంవిహితవి ♦ శ్వోల్లాస మై సంచర
త్సరసాంభోదనినాదతూర్యరవ మై ♦ చంచద్బలాకాగరు
ద్భరలీలానవచామరస్ఫురణ మై ♦ పర్జన్యసామ్రాజ్య మొ
ప్పె రమామందిర మై యుదగ్రశిఖినీ ♦ పింఛాతపత్రంబులన్. 389

వ. ఆసమయంబున నక్కడ. 390

క. దానవనాయకుచెఱఁ బడి। జానకి యుఱేఁబడినహరిణ ♦ శాబముపోలెన్
మానిని సంతతభర్తృ। ధ్యానవివశ యగుచు నుండెఁ ♦ దాపం బెసఁగన్. 391

వ. అమ్మగువకా పున్నదనుజాంగనలు దీప్తాక్షియు లలాటాక్షియు నేకస్తనియు నేక
పాదయు దీర్ఘజిహ్వయు నేకహస్తయుఁ ద్రిజటయు నేకలోచనయు మొదలయి
నవారు పెక్కండ్రు వికృతాకారంబులతోడ నయ్యబలం బరివేష్టించి యహర్ని
శంబులయం దేమఱక యదల్చువారును బెలుచం దిట్టువారును ఖరోష్ట్రనిస్వ
నంబులు చెలంగ వెఱపించువారును త్రిభువనాధిపతి యైనమనదశగ్రీవు నొల్లని

* సుస్థిత- † ఘర్మైక- అని పాఠాంతరములు.

యిాదుష్టమానుషిం బట్టి చెండి కండలు తిందు మనువారును నై యున్న నయ్యు
గ్మలి గళద్బాష్పయు గద్గదకంఠియు నగుచు నారాక్షసస్త్రీలకి ట్లనియె. 393

గీ. అక్కలార మీావలసిన ♦ యట్ల చేయుఁ । డింక నేటికిఁ దడయంగ ♦ నేను రాముఁ
దప్ప నొండొకపురుషుఁ జి♦త్త మునఁ దలఁప। నింతనిజమునాకును జీవి♦ తేచ్ఛ లేదు.

వ. అనిన నజ్జానకి తెగువ రావణున కెఱింగింపఁ గొందఱు సనిరి మఱియు సంతతప్రి
యవాదినియు ధర్మజ్ఞయు నైనత్రిజట యనురక్కసి రామాంగనం జేరం జని యి
ట్లనియె. 394

——త్రిజట దనస్వప్నవృత్తాంతము సీతతోఁ జెప్పుట——

సీ. అమ్మ నీ కెంతయు ♦ హర్షంబుగా నొక, వార్త నే నెఱిఁగింతు ♦ వనజవదన
నామాట నిజముగా ♦ నమ్ముము వినవె * య, విద్ధుండు నా నొక్క♦వృద్ధదైత్యుఁ
డనఘుండు రామహి ♦ తాన్వేషి యైయె నీకు, నాశ్వాస మొనరింప ♦నబల నన్నుఁ
బనిచెను విను నిన్నుఁ ♦ బాసిన పిదప ల, క్ష్మణుఁడును దాను సే♦మమునఁ గలసి
యఖిలవానరేంద్రుఁ ♦ డైనసుగ్రీవుతోఁ। జెలిమి చేసి యిపుడు ♦ శీఘ్రమునను
వీరవరుఁడు నిన్ను ♦విడిపించుపనికి నై। యొదవి యుత్సహించి♦యున్నవాఁడు. 395

వ. రావణునకు రంభానిమిత్తం బయినవనలకూబరుశాపంబు గలదు గావున నీయందు
బలాత్కారంబు సేయ రాదు నీకు వీనివలనిభయంబు వలదు మఱి యిద్దురాత్మున
కుఁ జేటు దెలుపునట్టిదుస్స్వప్నంబుఁ గలిగె నది యాకర్ణింపుము. 396

క. ఖరములఁ బూన్చినరథమున। విరిసినవెండ్రుకలు వెంట ♦ వ్రేలఁగ దశకం
ధరుఁడు బహుళ తైలాప్లుత। శరీరుఁ డై దక్షిణంబు ♦ చనఁ గనుఁగొంటిన్. 397

గీ. అతనిచుట్టును గుంభక ♦ ర్ణాదు లెల్ల। నరుణమాల్యానులేపను ♦ లై † విముక్త
పలితకేశు లై నగ్ను లై♦పరఁగఁ బ్రేత। పతిదిశకు నేగుగతి గాసఁ♦బడియె నాకు.

ఉ. చారుసితాంబరుండు విల ♦ సత్సితమాల్యసితాంగరాగుఁ డై
ధీరగుణోత్తరుం డధిక ♦ ధీనిలయుండు విభీషణుండు వి
స్ఫారసితాద్రిశృంగమున ♦ భవ్యుఁడు మంత్రిచతుష్టయాన్వితుం
డై రమణీయలక్ష్మిఁ బొలు ♦ పారఁగ నేఁ గలఁగంటి నగ్మలీ. 399

చ. తనసితకీర్తి విశ్వవసు ♦ ధాగగనాంతరపూరితంబు గా
ఘనభుజుఁ డున్నతద్విరద ♦ కంధరసుస్థిరుఁ డై ముదంబుతో
ననుజుఁడు దాను రాఘవకు ♦ లాగ్రణి సన్మధుసిక్తపాయసం
బొనర భుజింపఁ గంటి విక ♦ చోత్పలలోచన నిక్క మింతయున్. 400

క. పులిచేత వ్రేటువడి నైఁ। గలయఁగ నెత్తురులు గ్రమ్మఁ ♦ గా నేడ్చుచు నీ
మ్ముల నుత్తరాభిముఖ నై। కలుషితగతి నరుగ నిన్నుఁ ♦ గనుఁగొంటిఁ గలన్.

* యువిఖ్యాతుఁడు- † వికీర్ణపలిత, 2 వికీర్ణభయద- అని పాఠాంతరములు.

క. నాకల నిక్కల యయ్యెడు। శోకింపకు మమ్మ నీవు ♦ సుందరి పుణ్య
శ్లోకు జితశోకు సతులవి ♦ వేకుం బ్రియుఁ బొందఁ గలుగు ♦ వేగమ నీకున్.
గీ. అనినఁ ద్రిజటపలుకు ♦ లవి నిక్కములుగాఁగ। నగఁచి సీత గొంత ♦ వనట దక్కి-
యూసతోడ నుండె ♦ నట దశవదనుఁడు। సీతఁ దలఁచి వివశ ♦ చిత్తుఁ డగుచు.
వ. తాను దేవదానవగంధర్వాదిసంఘుంబుల నెల్ల జయించియుం గందర్పదర్పంబు వారింప నోపక యాతుణంబ దివ్యమాల్యాంబరాభరణభూషితుం డై సంచరణ శీలం బైనకల్పపాదపంబునుంబోలె నొప్పియుఁ దనయొప్ప పితృవనంబునందలివ టభూరుహంబునుంబోలె నతిభీషణం బగు చుండ నశోకవనమధ్యంబు సొచ్చి రోహిణీసమీపంబునకు వచ్చుశనైశ్చరుండునుంబోలె జానకిం జేరం జనుదెంచి ప్రణయపూర్వకంబుగా ని ట్లనియె. 404
క. ఏల మదిరాక్షి వలపని। జాలిం బడి నవసెదవు ♦ లసద్భూషాలీ
లాలంకృత వై ననుఁ గృప। నేలికొనం గాదె వేయు ♦ నేటికి నింకన్. 405
చ. అనిమిషయక్షరాక్షసవి ♦ యచ్చరకిన్నరపన్నగాసురాం
గనలఁ గరంబు చిత్తమునఁ ♦ గైకొన కే ననురాగలీలమై
నిను మది నాదరించు టిది ♦ నీ దగుభాగ్యము గాదె యింతయున్
వనిత యెఱుంగ వైతి గరు ♦ వంపువిచారము లేదు నీయెడన్. 406
ఉ. రాముఁ డనంగఁ బేర్మియును ♦ రాజ్యముఁ గోల్పడి కానలోన దుః
ఖామయమగ్నుఁ డైనయొక ♦ యల్పమనుష్యుఁడు వానిపైఁ గడుం
బ్రేముడి చేయుచున్ వగల ♦ వెల్లునఁ జిత్తము దల్లడిల్లఁ గా
నీమెయి నుండునీయునికి ♦ యేనుఖ మండుమి లతాంగి చెప్పుమా. 407
వ. ఏను సకలలోకేశ్వరుండ నాకుం గింకరు లై పదునాలుగుకోట్లు నిశాచరభటులును నిరువదియెనిమిదికోట్లురాక్షసులును నెనుబదియాఱుకోట్లుయక్షులును వర్తిల్లుదురు నిఖిలధనాధ్యక్షుం డయినయక్షేశ్వరుండు నాయగ్రజుండు బ్రహ్మసమానుం డగు విశ్రవసుండు మదీయజనకుండు గుబేరునకు వినోదపాత్రంబు లైనగంధర్వాప్సరోగణంబులు నన్ను సేవించుఁ బంచమలోకపాలుం డని నన్నుఁ ద్రిభువనంబులఁ గీర్తింతురు భక్ష్యభోజ్యాదిసమస్తవస్తువులును సురేశ్వరగృహంబునం దెట్లట్ల నాగృహంబున నక్షయంబు లిట్టినావిభవం బింతటికిని మదీయజీవితంబునకు నధీశ్వరి వై సుఖంబున జీవింపు మనిన విని వైదేహి క్రోధశోకవ్యాకుల యగుచు వాని దెసఁ జూడక యొక్కతృణాంకురం బుపలక్షించి యి ట్లనియె. 408
సీ. అకట పరాంగన ♦ నబలఁ బతివ్రతఁ, బరికింపఁగా మర్త్య ♦ భామ నేను
రాక్షసుండవు నీవు ♦ రాగంబు మది నించు, కయు లేనినాదుసం♦గమమునందుఁ
గలిగెడునట్టిసౌ ♦ ఖ్యం బెంత యదియును, గాక యాద్యుం డైన ♦ కమలగర్భు
పౌత్రుఁడ వని లోక ♦ పాలతుల్యుఁడ వని, హరసఖుం డైనధ ♦ నాధినాథు

భాగ్రిత నని భవత్ర్ప • భావంబు సెప్పితి। విట్టిసీవు ధర్మ • వెఱేఁగి దురిత
వర్తనంబు విడువ•వలదె * పెం పేది యి। వ్వగిదిఁ బ్రల్లదములు•పలుకఁ దగునె.

వ. అని పలికి జానకి యుత్తరీయసంవృతవదన యై యతికరుణంబుగా నేడ్చిన నద్దురాత్ముండు వెండియుఁ గొన్ని దుర్వచనంబులు పలికి యనంతరంబ యంతర్ధానంబు నొందె నప్పొలఁతియు నెప్పటియట్ల రాక్షసీరక్షిత యై యుండె నని మార్కండేయుండు ధర్మరాజునకు నెఱింగించిన తెఱంగు వైశంపాయనోక్తం బైనయాఖ్యానంబు విఖ్యాతమాధుర్యమనోహరంబుగా. 410

క. విమలక్షాత్రగుణోన్నత। విమలాదిత్యాత్మజన్మ • విలసత్కమలా
రమణీకరకమలోజ్జ్వల। విమలాంబుజరేణురాగ • † వికసితవక్షా. 411

వనమయూరము. భూసురకదంబసుర • భూరుహ వికాసో
ద్భాసితకృపారసవి • పాక సుగుణైకో
ల్లాస హరహాసమృగ • లాంఛనమృణాళీ
హాసినవకీర్తి విస • రాకలితలోకా. 413

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబునం దారణ్యపర్వంబునందు దుర్యోధనుప్రాయోపవేశంబును బాతాళగతు లయినదానవు లతని నాశ్వాసించుటయు వైష్ణవయాగప్రవర్తనంబును బాండవులు గ్రమ్మఱఁ గామ్యకవనంబున కరుగుటయు వ్రీహిద్రోణికాఖ్యానంబును ద్రౌపదీహరణంబును జయద్రథుభంగంబును రామాయణకథాప్రవృత్తియు నందు రామరావణులజన్మంబును రాఘవువనప్రస్థానంబును సీతాపహరణంబును సుగ్రీవమిత్రత్వంబును వాలివధయును ద్రిజటాస్వప్నకథనంబును రావణుదుష్టవచనంబులును నన్నది షష్ఠాశ్వాసము.

---

* నీగ్గేది- † వికుర్తవక్షా- అని పాఠాంతరములు.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

ఆరణ్యపర్వము, సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీకర సోమాన్వయర
త్నాకరహిమభాను ధార్మి • కాంచితవినయో
త్సేక భువనైకవీర మ
హాకావ్యరసప్రయోజ • నారూఢమతీ. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు పరమతపోనిలయుం డయిన మార్కండేయుండు పాండవేయులతో మఱియు నిట్లను నట్లు మాల్యవత్కంద రమందిరుం డైన దశరథనందనుండు నవకందళసుందరంబులును జనకనందినీవి యోగదుస్సహంబులు నగుఘనాఘనదివసంబుల నెట్టకేనియుం గడపి నిరతి శయసాంద్రచంద్రాతపస్నపనశీతలసమీరవాహ్యమానవినిద్రకుముదకేదారసౌ రభనిర్భరంబులు నతిదీర్ఘయామంబులు నైనశారదయామినులు సైంప నోపక యొక్కనాఁడు దమ్మునిం జూచి యిట్లనియె. 2

రాముఁడు సుగ్రీవునొద్దకు లక్ష్మణుని బంపుట.

సీ. చూచితే లక్ష్మణ • సుగ్రీవుకొఱగామి, యమ్మెయిఁ దనపగ • యడఁచి మనము
కపిరాజ్య మిచ్చినఁ • గైకొని యింద్రియ, సుఖముల నెంతయుఁ • జొక్కి నేఁడు
మనదిక్కు దలఁపఁడు • మనతోడఁ బల్కిన, సమయంబుఁ జెల్లింపఁ • జనదె తనకుఁ
గడుఁ గృతఘ్నత సేసెఁ • గపికులాధముఁడు నీ, వనఘ కిష్కింధకు • నరుగు మిపుడ
యద్దురాత్ముఁ గృపణు • నాత్మీయకార్యత। త్పరుని నధికరాగ • పరవశాత్ముఁ
దొడరి వాలిచనిన • త్రోవనే యనిచి ర। మ్మేల తడయ మనకు • నింక నిచట. 3

గీ. నీవు చనకమున్న • * నెమ్మితో మనకార్య। మునకుఁ దగినయత్న • ములు ఘటించి
యుండెనేని వాని • నొం డేమియు నుజేయ। వలదు తోడితెమ్ము • వార్యశౌర్య. 4

చ. అనుడుఁ దదాజ్ఞఁ బూని యతఁ • డాతతకార్ముకహస్తుఁ డై రయం
బునఁ గపినాథుపోలికిని • బోయిన వాఁడును సంభ్రమంబుతో
ననుఁగులుఁ దాను రాజసుతు • నర్థి నెదుర్కొని మ్రొక్కి యర్ఘ్యపూ
జన మొనరించుడున్ విభుని • శాసన మాతఁడు సెప్పె వానికిన్. 5

వ. చెప్పిన విని భయకంపితగాత్రుం డై కమలమిత్రపుత్రుండు సుమిత్రాపుత్రున
కిట్లనియె నయ్యా యే నేల కృతఘ్నుండ నగుదు జానకి నన్వేషించుటకు నై బలవం
తులు బుద్ధిమంతులు నగువానరుల ననేకుల నలుదెసలకుం బనిచితి వారును సకలవ
నశైలసాగరనగరగ్రామంబులు లోనుగా భూచక్రం బెల్ల వెదకి యొక్కమాసంబు
లోనం గ్రమ్మఱి వచ్చువా రై సమయంబు సేసి పోయి రింక నైదుదినంబులు గొ
అంత యింతియ యటమీఁద వైదేహివార్త గొనుచు రామదేవుఁ గొలువ వచ్చు
వాఁడ నై యున్నవాఁడ ననినం బ్రీతుం డై లక్ష్మణుండు. 6

క. వానిం దోడ్కొని చని యా। భూనాథునిఁ గానిపించి • పొందుగఁ దత్కా
ర్యానుష్ఠానవిశేషము। దా నెఱిఁగించుటయు విభుఁడు • దద్దయు నలరెన్. 7

వ. పదంపడి కొన్నిదివసంబులకు పూర్వపశ్చిమోత్తరదిగ్భాగంబులకుం జనినవనచ
రు లరుగుదెంచి రాఘవుం గని దేవా సకలసాగరమేఖలావలయితం బైనభూవల
యం బంతయు వెదకితిమి మీ దేవిం బొడగాన మని చెప్పిన నతండు దుఃఖితుం
డయి దక్షిణదిశకుఁ బోయినవానరులవలన వైదేహి తెఱం గెఱుంగుదు నను
నాసం జేసి ప్రాణంబులు ధరియించి యుండె నంత నెండియు నొక్కమాసంబు
చెల్లిన నతండు దుఃఖితుం డై యుండఁ గొందఱు వనచరులు పఱతెంచి సుగ్రీవుం
గని యిట్లనిరి. 8

సీ. నీవును వాలియు • నేఁడును నాఁడును, † ప్రియమునఁ బాలించు • పెద్దతోఁట
మధువనం బదె యిష్టు • మనయంగదుండును, హనుమంతుఁడును మొద • లైనవారు
బలువిడిఁ జూఱాడి • ఫలము లానెదరు త, ద్రక్షకు లగుమమ్ము • రయము మీఱి
భంగించి రనవుడు • భానునందనుఁ డాత్మ, నంగదప్రముఖులు • యామ్యదిశకుఁ
జనిన వారలు గావున • జనకపుత్రిఁ। గనినయు బ్బిది గాఁబోలుఁ • గాక యిట్లు
చేయ వెఱవరె పతికార్య • సిద్ధిసలుపు। జనుల కీచన వెందున • జనున కాదె. 9

వ. అని యూహించి తత్ప్రకారంబు రఘుపతికిం జెప్పె నంత. 10

చ. తేనెలు గ్రోలి క్రోలి కడు • తియ్యని కమ్మని పండు లింపు సొం
పానఁగ నాని యాని పర • పందినసిడలు చొచ్చి చొచ్చి మం

* నెఱితోడ- † ననయంబుఁ బాటించు నాకతోఁట- ననయముతోఁ బాటించు నాకతోఁట- అని పా॥

దానిలశైత్యసౌరభస ♦ మగ్రతకుం గడుఁ జొక్కి చొక్కి యు
ద్యానమునందు మారుతసు ♦ తప్రముఖుల్ విహరించి తృప్తులై. 11

వ. అందఱుం గూడుకొని చని సుగ్రీవలక్ష్మణసహితుం డై యున్నజననాథుం గని దండప్రణామంబు సేసినం గాకుత్స్థకులప్రదీపకుండు వారలముఖవర్ణవిశేషంబు లుపలక్షించి సీతం గనినవారకా నిశ్చయించె నప్పు డత్యంతమతిమంతుం డయిన హనుమంతుండు రాఘవునకుఁ గృతాంజలి యై యిట్లనియె. 12

♦♦ హనుమంతుఁడు రామునితో సీతం జూచినవృత్తాంతంబుఁ జెప్పుట ♦♦

క. దేవిఁ బొడగంటి నేను ధ। రావల్లభ శైలసరిద ♦ రణ్యానగరపా
రావారకలిత మగువసు। ధావలయము వెదకి వెదకి ♦ దక్షిణపుదిశన్. 13

గీ. అవధరింపుము దేవ మే ♦ మందఱము ను।నేకముఖమునఁ దొలితొలి ♦ యిందునందు
నరయుచును బోయి యొక్కెడ ♦ నతివిశాల।మైనభూవివరము గంటి ♦ మద్భుతముగ.

వ. కని దానిం బ్రవేశించి నిరంతరఘనతిమిరసంవృతంబును బహుకీటకావృతంబును నైనమార్గంబున ననేకయోజనంబులు చనునెడ ముందట నర్కప్రకాశం బైనపురంబు గానంబడియె నం దొక్క తాపసాంగన యుండి మమ్ము నాదరించి తనపేరు ప్రభావతియనియును నప్పురంబు మయునిపురం బనియునుం జెప్పి మధురంబు లయినభక్ష్యభోజ్యంబు లొసంగినఁ దృప్తుల మై తదుపదిష్టమార్గంబున మహీవివరంబు నిర్గమించి సహ్యదర్దుర శైలంబులు గడచి మలయశైలశిఖరం బెక్కి. 15

స్రగ్ధర. లీలం గల్లోలమాలో ♦ ల్లిఖితగగన మై ♦ లీననానాకులీర
వ్యాళోగ్రగ్రాహమీనా ♦ వళుల నెసఁగి దు ♦ ర్వారవారోఘగంభీ
రాలంఘ్యప్రౌఢవేగం ♦ బగుచు బహుతరా ♦ యామవిస్తార మై బి
ట్టాలోకింపంగ నుగ్రం ♦ బగుజలనిధి నం ♦ తంతటం గంటి మంతన్. 16

క. కని యిది రత్నాకర మి। వ్వననిధితీరమునఁ గల్గు ♦ వసుమతిలోనన్
జనకసుత వెదకి కానము। చన దివ్వారాశి దాఁటి ♦ చన నెవ్వరికేన్. 17

ఉ. భూమితనూజఁ గాన మని ♦ పోయి రఘూద్వహుతోడఁ జెప్పి యు
బ్భామిపుచిత్త మాతురతఁ ♦ బొందఁగఁ జేయుటకంటెఁ జూడఁ గా
నీ * మెయిఁ జావు మేలు మన ♦ కేల విచారము లింక నంచు నం
దేము గడంగి యుండఱము ♦ నేకమతం బగునిశ్చయంబుతోన్. 1

వ. అనశనవ్రతంబు సంకల్పించి నియతచిత్తుల మై యుండి రాఘవుకార్యార్థంబుగాఁ దెగినజటాయువు గృతార్థుం డయ్యె మనము నట్టిపుణ్యలోకంబు వడయుద మని పలుకు చున్న యెడ. 19

క. గిరిశృంగతుంగవిగ్రహుఁ। డురుతరసత్త్వుఁడు విహంగ ♦ మోత్తముఁ డం దొ
క్కరుఁ డొయ్యన మాయున్నెడ।కరుదుగఁ జను దెంచి విగళి ♦ తాశ్రుం డగుచున్.

* కుఱిఁ జావు- అని పాఠాంతరము.

సీ. అయ్యలార జటాయు ♦ వని పల్కెదరు మీర, లెవ్వరు చెప్పరే ♦ యేను వాని
కగ్రజుండ ననూరు ♦ నాత్మజన్ముల మేము, సంపాతి నాపేరు ♦ సమ్మదమున
నేనును దమ్ముండు ♦ నినమండలమునకుఁ, జనువేడ్క నొకనాఁడు ♦ చదల నెగసి
చనఁ జనఁ దీవ్రాంశు ♦ సంతాపమునఁ జేసి, కమరె నా ఱెక్కలు ♦ గమర వయ్యొ
ననుజుపక్షమ్ము లేనిమ్మ ♦ హాచలమున। నాఁటఁగోలె నెచ్చటికేఁ జ ♦ నంగ నేర
కున్నవాఁడ నాతమ్ముఁ డెట్లున్నవాఁడొ। యెఱుఁగ నెఱిగింపరే నాకు ♦ నిష్ట మెసఁగ.

వ. అనిన నే మతనికి భవదీయవృత్తాంతంబును రావణుండు సీతాదేవిం గొనిపోవుట
యుఁ దదర్థమయి రావణుతో జటాయువు సమరంబు సేసి యీల్గుటయుఁ జెప్పిన
విని దుఃఖితుం డై సంపాతి యస్మదీయప్రవర్తనం బేర్పడ నడిగి మా కిట్లనియె. 22

ఉ. రావణు నే నెఱుంగుదుఁ బ ♦ రాక్రమదుస్సహుఁ డన్నిశాచరుం
డీవనరాశిమధ్యమున ♦ నిచ్చటికిన్ శతయోజనంబులన్
భూవిదితంబు లంక యను ♦ పోలు తదీయనివాస మచ్చటన్
భూవరు దేవిఁ గాన నగుఁ ♦ బొం డరయుండు కృతప్రయత్నులై. 23

క. అని యతఁడు చనిన నందఱ। మును సాగరతరణకార్య ♦ మునకు నుపాయం
బొవరఁ దలపోయునెడ నే। నని యుత్సాహంబు సేయఁ ♦ డయ్యె నొకండున్. 24

మ. జననాథోత్తమ యేను బూని భవదా ♦ జ్ఞాలీలచెల్వంబు మ
జ్జనకుం డైనసమీరదేవుకృపయున్ ♦ సత్త్వోన్నతుం జేయఁగా
ఘనవాస్తుంగతరంగసంగతమహా ♦ గ్రాహోత్క్యదగోగ్రద
ర్శన మై పేర్చుపయోధి దాఁటితి జనా ♦ శ్చర్యైకసంపాది నై. 25

ఉ. ఆలవణాబ్ధిమధ్యమము ♦ నందుఁ ద్రికూటనగంబుమీఁద ను
త్తాలవిశాల * హేమమణి ♦ ధామసముజ్జ్వల మైనలంక యన్
† పోలి లోగిఁ గంటి నెంతయు న ♦ పూర్వము దద్విభవంబు దేవ య
చ్చోఁ బలితాంగి నారయుచుఁ ♦ జొచ్చి యనేకవిధంబులం దగన్. 26

వ. అరసి యొక్కెడ రావణాంతఃపురం బయినయశోకవనంబునందు. 27

సీ. కన్నీరు జడిగొని ♦ క్రమ్మఁ జా రిఁ కెక్కిన, కనుఱికపోలభా ♦ గములు గలిగి
యువళ్లైమె యొఱిగిన ♦ యుంగవల్లిక పొంత, నున్నయాభూరుహం ♦ బూఁత గాఁగ
వెడలు నిట్టూర్పుల ♦ వేఁడిమి నవసిన, యధరపల్లవము గా ♦ రాకుఁ బోలఁ
దలఁపులసందడి ♦ దండడించినఁ దాల్మి, గదలుశిరఃకంప ♦ గతుల మెఱయ
నున్నపుణ్యమూర్తి ♦ నుత్తమసౌందర్య। నవనతాస్య నార్త ♦ నైనదానిఁ
గని పిదేహతనయఁ ♦ గా నెఱింగితి నేను। హారఘుప్రవీర ♦ యనుచు నడల. 28

క. వినయమున దేవిఁ జేరం। జని యభివాదనము సేసి ♦ జానకి రఘునం
దనుదూత నేను మారుత। తనయుఁడ వానరుఁడ నిన్నుఁ ♦ దడవ నిచటికిన్. 29

---

* సాల- † పోలది- అని పాఠాంతరములు.

వ. అరుగుదెంచితి రామలక్ష్మణు లత్యంతకుశలంబున నున్నవారు వానరేశ్వరుండగు నసుగ్రీవుండు వారితో సఖ్యంబు సేసి తత్కార్యంబు దీర్పం బూనె నింక మసలక నీహృదయేశ్వరుండు సను దెంచు నూఱడిల్లుము. 30

క. రక్కసుఁడఁ గాను జుమ్మీ! నిక్కము వానరుఁడ నేను ♦ నీమదిలోనం
దక్కు మనుమాన మనవుడు! నొక్కింత దలంచికొని స ♦ ముత్సుక యయ్యెన్. 31

వ. అద్దేవి నాకిట్లనియె సన్నాని న్నెఱింగితి నది యెట్లనిన రామహితాన్వేషి యగువాఁ డవిధ్యుం డనువృద్ధరాక్షసుం డింతకు మున్న త్రిజటచేత నాకెఱింగించె నతని పలుకులు దప్పవు రాఘవుండు సుగ్రీవసహాయుం డయి యునికి గలిగెం గావున నీ వింకఁ దడయక యవ్వీరవరుం దోడ్కొని వచ్చి నాకుం బ్రియంబు సేయుము నీకుఁ గార్యసిద్ధి యయ్యెడు మని తనశిరోభూషణం బయినయారత్నంబు మాకు నభిజ్ఞానార్థంబుగా నాచేతి కిచ్చి మఱియుఁ జిత్రకూటచరిత్రం బైనకృతక వాయసకథయునుం జెప్పి వీడ్కొల్పిన నేను లంకాపురదహనంబు సేసి దేవరకు నింతయు విన్నవింప వచ్చితి నని చెప్పి హనుమంతుండు జానకీహృదయంబు మూర్తిమంతం బైనపగిది నున్నయమ్మహామణి రాజచూడామణికి సమర్పించిన. 32

గీ. అమ్మనోజ్ఞరత్న ♦ మక్కునఁ గదియించి! పులక లెగయఁ గొంత ♦ పొద్దు విభుఁడు
జానకీకుచాగ్ర ♦ సంగమసుప్తుఁ డై! నట్లయుండె ముకుళి ♦ తాక్షుఁ డగుచు. 33

వ. ఇట్లు రాఘవుండు సీతావృత్తాంతంబు విని తత్సమాగమకుతూహలవ్యగ్రుం డై సుగ్రీవుం జూచి మనదండు నాయితంబు సేయు మనినఁ బ్రసాదం బని యతండు నలుదిక్కులంగలవానరనాయకులం బిలువం బంచిన. 34

వానరవీరులు నానా దేశంబులనుండి సుగ్రీవునొద్దకు వచ్చుట.

క. శతకోటిద్వయహరిపరి! వృతు లై చనుదెంచి రతుల ♦ విరులు ధీరో
ద్ధతులు గజుఁడు గవయుఁడు వి! శ్రుతముగ రఘుపతికిఁ దోడు ♦ సూపఁ గడంకన్.

క. అఱువదికోటులు గపివరు! లుఱక జగత్త్రియముఁ బెలుచ ♦ నువ్వెత్తుగొనం
దఱిగొన్నయట్లు నడవఁగ! నెఱసి కుముదుఁ డరుగుదెంచి ♦ నృపవరుఁ గనియెన్.

ఉ. కోటిసహస్రసేన దనుఁ ♦ గొల్వఁగ వానరకోటి కెల్లఁ దా
మేటి మహా * భుజుండు నిర ♦ మిత్రుఁడు మిత్రసహాయుఁ డై తగన్
వీటికి నుబ్బగాఁ జటుల ♦ వేగసమంచితపుచ్ఛగుచ్ఛవి
స్ఫోటితదిగ్విభాగుఁ డగు ♦ చుం జనుదెంచె సుషేణుఁ డత్తఱిన్. 37

క. గణుతింప రానివానర! గణములతో దధిముఖుండు ♦ కాకుత్స్థకులా
గ్రణికిఁ బ్రియంబుగ వచ్చె ధ! రణిభాగము వాహినీభ ♦ రణచకితముగాన్. 38

గీ. శతసహస్రకోటి ♦ సంఖ్యలరొలుఁగులు! గొలువ జలదనీల ♦ ఘోరమూర్తి
జాంబవంతుఁడతుల ♦ సత్త్వుఁ డై చనుదెంచె! భూపవరుని కార్య ♦ మునకుఁ బూని. 39

* బలుంపు- అను పాఠాంతరము.

వ. మఱియు ననేకు లనేకకోటిసహస్రసంఖ్యల బలంబులతోడం జనుదెంచి రిట్లు గూ
డిన కపివీరులు వివిధాకారు లపారబలశౌర్యసారు లతిఘోరంబుగాఁ బేర్చి నిగు
డుచు మగుడుచుం బాఱుచుఁ దాఁటుచుఁ దిరుగుచు నురుగుచు మలయుచుఁ బొ
లయుచున్ మత్తిల్లి వర్తిల్లి గుహాలయందును సరిదుపాంతంబులయందును నానం
దంబుల విహరించుచుండిరి తదనంతరంబ. 40

మ. ప్రభ నొప్పారి యనుంగుఁదమ్ముఁడు మహా • భాగుండు సౌమిత్రి వీ
తభయుం డై కొలువం గపీంద్రబలసం • తానంబుతో నుద్ధతిన్
శుభలగ్నంబున రాఘవుండు గదలెన్ • సుగ్రీవసాహాయ్యసం
ప్రభవోత్సాహ మెలర్ప దర్పితరిపు • ప్రాలేయతిగ్మాంశుఁ డై. 41

ఉ. ఆహరివీరవాహినుల • కన్నిటికిన్ మొగ మై మరుత్సుతుం
డావావదోహళుం డమరె • నంగదనీలనలాదివీరు లు
త్సాహము మీఱ నయ్యెడె • నందగుకావలి యై సమగ్రస
న్నాహమహోగ్రతం జనిరి • నాకవిరోధివధాభిలాషు లై. 42

వ. ఇట్లు నడచి యెడనెడం బ్రభూతవన్యఫలజలాశయంబులు గలుగు గురుప్రదేశం
బుల విడియుచుఁ గపిసైన్యంబు గతిపయదినంబులకు దక్షిణోదధితీరంబు సేరి
రెండవవారాశియుంబోలె ఘూర్ణిల్లుచుండె నంత రాఘవుండు రవితనయుం జూ
చి యిట్లనియె. 43

కం. మనబలమును నతిబహుళము। వననిధియును దుస్తరంబు • వానరవర యి
వ్వననిధిఁ గడచునుపాయము। మన కొక్కటి నిశ్చయింపు • మా తగుభంగిన్.

గీ. అని విచారించునెడఁ గొంద • అధిపుఁ జూచి। జలధి బలితంపుఁదెప్పలఁ • గడత మనిరి
* ఘనకలంబులు సమకట్టి • కడత మనిరి।కొంద అంతయు విని రఘు • నందనుండు.

సీ. అల్లన నగుచు ని • † ట్లనియె మీచెప్పుటల్, దగునుపాయంబుల • యగును నైన
నగణితం బైనయీ • హరిసైన్యముల కెల్లఁ, గలములుఁ దెప్పలు • వలయునన్ని
సమకట్టు టరయ న • శక్యంబు శతయోజ, నాయతం బైనట్టి • యంబురాశిఁ
గలములఁ దెప్పల • గడచుచో రిపుకోటి, యెడరునఁ బైఁ బడి • పొడువ కున్నె
యదియుఁ గాక యిల్పు • లగువణిగ్జనముల। యోజ శూరతతికి • నైజ మగునె
కాన నాదుమతము • గా దివ్విధంబు నా। మనసునిశ్చయంబు • వినుఁడు మీరు. 46

చ. వ్రతము ధరించి నిష్ఠ నుప • వాసవిధిం గొలుతున్ సముద్రు నా
కితఁడు ‡ ప్రియంబుతోడఁ దెరు • విచ్చుటయుంత నె కల్గెనేని మే
లితరునిఁ గా ననుం దలఁచె • నేని యమానుషరోషవేషదీ
పితశరవహ్ని నిజ్జలముఁ • బీల్చెదఁ బేర్చెద నొక్క వ్రేల్మిడిన్. 47

* ఘనపుఁగలములు- † ట్లను మీరు చెప్పుటల్- ‡ ప్రసన్నుఁ డై తెరువు నిచ్చుట యెం
తయుఁ గల్గెనేని- అని పాఠాంతరములు.

—••◆ రాముఁడు దర్భశయనుం డై సముద్రుం బ్రార్థించుట ◆••—

వ. అని పలికి దశరథసూనుండు దానును దమ్ముండును నుపవసించి దర్భశయనుండై జలధీంద్రు నుపాసించు చున్నంత సముద్రుండు సకలజలచరప్రకరపరివారుం డై రాఘవునకుం బొడసూపి యయ్యా నీవలనఁ బ్రీతుండ నైతి నీ కెయ్యది ప్రియంబు సేయుదుఁ జెప్పు మనిన నతండు నాకు లంకపై నరుగం దెరు విచ్చునది యీవినాఁడు సూర్యనిభంబు లయినమదీయదివ్యాస్త్రంబుల నిన్ను శోషింపం జేయుదు సనిన విని సరిత్పతి రఘుపతి కి ట్లనియె. 48

సీ. జననాథ నీకార్య ♦ మునకు నే విఘ్నంబు, గావింప నోడుదు ♦ నేవిధమున
వినుము నావాక్యంబు ♦ జను లెల్ల నెఱుఁగ నీ, కెత్తఁటి నేఁ దెరు ♦ విత్తునేని
యల నెల్లవాఁడును ♦ విలసితదివ్యాస్త్ర, బలమున సాధింపఁ ♦ దలఁచు నన్ను
మీాయందుఁ గపివీరుఁ ♦ డాయతమతి విశ్వ, కర్మసూనుఁడు శిల్పి ♦ కర్మవిదుఁడు
నలుఁడు నాఁగనొకఁడు ♦ గలఁడు వాఁడొలసి నాయందుఁ దరులుగిరులు ♦ నొండవైవ
నవి ధరింతు నేను ♦ దివిరి నీ కది సేతు। వుగను దడయ కరిగి ♦ పగఱ గెలుము. 49

వ. అని యతని నొడంబఱిచి సముద్రుండు సనుటయు నమ్మహీపతి నలు రావించి సేతుబంధనంబు సేయని యోగించిన ననేకవానరసహస్రంబులు నలుదిక్కులకుఁ బఱచి గిరిశిఖరంబులుఁ దరునికరంబులు విఱిచి తెచ్చి యిచ్చు చుండ నన్నలుండు మున్నిటియందు శతయోజనాయామంబును దశయోజనవిస్తారంబును గా నతి దృఢం బగు సేతుబంధనంబు నిర్మించె నయ్యవసరంబున. 50

గీ. అన్నతోడ నలిగి ♦ యాప్తులుఁ దాను వి। భీషణుండు వినయ ♦ భూషణుండు
నెమ్మి నరుగుదెంచి ♦ నృపశిరోమణి రాము। శరణుఁ జొచ్చె భక్తి ♦ భరితుఁ డగుచు.

క. ఆరాత్రుసముఖ్యునియా। కారము నింగితముఁ జూచి ♦ కాకుత్స్థకులో
దారుఁ డతని నతిధార్మికు।గా రూపించి ముద మొప్పఁ ♦ గాఁ గొనియెఁ దగన్.

ఉ. వానికి దానవేంద్రవిభ ♦ వంబు సమస్తము నిచ్చువాఁడ గాఁ
బూని ప్రతిజ్ఞఁ జేసి కృత ♦ పుణ్యుఁడు లక్ష్మణుతోడి చెల్మియున్
వానికి నిచ్చి చెచ్చెర న ♦ వారితవానరసైన్యయుక్తుఁ డై
వానిఁ బురస్కరించుకొని ♦ వారిధి దాఁటె మహోగ్రలీలతోన్. 53

వ. ఇట్లు సేతుమార్గంబున సాగరోత్తరణం బాచరించి త్రికూటపర్వతం బెక్కి లంకానగరంబు చుట్టును శిబిరంబులు సంఘటింపం బంచిన. 54

క. తాళైలాగురుసాలర। సాలతమాలద్రునింబ ♦ జంబూజంబీ
రాలంకృతలంకావన। జాలంబుల విడిసె వృక్ష ♦ చరసైన్యంబుల్. 55

వ. తదనంతరంబ రావణుచారు లయినశుకసారణు లనువారలు వానరాకారంబులు దాల్చి శిబిరంబునఁ గ్రుమ్మరు చున్న నెఱింగి విభీషణుం డారాత్రసులం బట్టించి రామునకు సమర్పించిన నతండు వారికి నిజసైన్యం బంతయుఁ జూప నియోగించి

విడిచి పుచ్చుటయుం జని యయ్యిరువురు సమరవైరిం గని కపిసైన్యంబు దుర్జయం
బనియును రామలక్ష్మణుల తేజోమూర్తి విశేషంబులును నెఱింగించిన నతండు దా
ని నరకు సేయక సమరంబునకు మోహరించి. 56

సీ. బద్ధశిలాయంత్ర • బహుళ మై యుత్తాలి, తాట్టాలకాభీల • మై యుదగ్ర
కేతుపతాకాగ్ర • కీర్ణ మై తోమర, చక్రముద్గరపట్టి • సత్రిశూల
శరశతఘ్నీముఖ • సాధనోపేత మై, యుగ్రమహాసుర • యోధవీర
సంకులం బై హయ • స్యందనవేదండ, చండ మై సముదిత • సప్తసాల
మై యలంఘ్యపరిఖ • మై తృణకాష్ఠజ। లాదివస్తుభరిత • మైనలంక
కధికరక్షc జేసి • యప్రమాదంబున। నుండె రిపుజిగీష • నుదితబలుcడు. 57

వ. ఇట రాఘవుండును సుగ్రీవసహితుం డై యుండి యంగదుం జూచి నీవు రావణుపా
లికిం జని యతనికిం దగిన తెఱంగున బుద్ధి గఱపి జానకి విడుచుట మే లని చెప్పు
మని పనిచినం బనివూని యప్వీరుండు. 58

శా. లంకాద్వారము దుర్నివారగమనో • ల్లాసంబునం జొచ్చి ని
శ్శంకుం డై సురశత్రుసైనికసహ • స్రంబుల్ దనుం జూచి యా
శంకం బొందcగ లీలమైc జని సుహ్మృ • త్సంఘంబు గొల్వన్ నిరా
తంకుం డై కొలువున్న దైత్యుc గని యు • ద్యన్మూర్తి యై యిట్లనున్. 59

క. ఇనకులతిలకుcడు బాణా। సనవిద్యాగురుcడు రామ • చంద్రుcడు నీతో
నను నిట్లను మని పనిచెను। వినుము తదీయోక్తిభంగి • విస్పష్టముగాన్. 60

—•◆అంగదురాయబారము◆•—

సీ. అనపరాధులc గాన • నాంతరమ్మున నున్న, పేదతాపసులc జం • పితి పలువుర
నమరులయాలువు • టాంగ్రదను జెఱ వట్టి, తఖిలలోకములకు నలcత చేసి
తిది యెల్ల నొకతల • యేపు మీఱcగ నన్నుc, జెనకుట యొకతల • చెప్ప నేల
బలిమి మించcగ మంచి • బంట వై వెడలుము, కయ్యంబునకు నట్లు • గాక యున్న
శరణుc జొచ్చినాకు • జానకి నొప్పింపు। మొండు వెంట బ్రదికి • యుండcదీఱ
దస్మదీయశరశ • తాశీవిషంబుల। కెరయ నీదు ప్రాణ • మింత నిజము. 61

క. మనుజుం డైననా తెఱc। గనుమానము వాయc జూడు • మాహవభూమిన్
నిను రాక్షసులను నీపుర। మును నడcపక యేను రిత్త • పో నేర్చదనే. 62

వ. అని పలుకు చున్న యంగదుపరుషభాషణంబులకు రోషించిన యయ్యసురపతి క
న్నెఱింగ నలువురు రక్కసులు గ్రక్కున నవ్వాలినందనుం బొదివి పట్టిన బిట్టెగ
సి హర్మ్యశిఖరంబుపైకి దాcటుటయుc దదాక్షేపవేగంబున నన్నిశాచరులు ధ
రణీతలంబున జర్జరితశరీరు లై పడిరి వారివీరుండు నవరత్నమయం బగు తదీయా
స్థానమండపంబున శిఖరంబు రాక్షసనాశ హేతుసంభూతమహోత్పాతంబో యనc

బడఁ దన్ని యాక్షణంబ యచ్చటనుండి శిబిరమధ్యంబునకు లంఘించి భూనాథున కుఁ దనపోయివచ్చిన తెఱంగు విన్నవించెం దదనంతరంబ రాఘవుననుమతంబున.

మత్తకోకిలము. తాలసాలశిలోగ్రహస్తులు • దగ్రగోత్రమహీధరో
త్తాలదేహు లనేకవర్ణులు • దారితాఖిలదిఙ్ముఖా
భీలవాలశిఖాగ్రు లుగ్రగ • భీరసత్త్వులు వానరుల్
గాలకల్పులు పేర్చి సంతన • కట్టి రాహవకేళికిన్. 64

క. పరువడి మొత్తము లై బల । ధురఘోషం బెసఁగఁ బొంగి • తోతెంచుహరీ
శ్వరబలమునందు ఘనసా । గరవీచివికాసరేఖ • గానఁగ నయ్యెన్. 65

మత్తకోకిలము. కోటఁ బన్నిన ఘోరదానవ • కోటి నల్గడఁ దోలి య
క్కోటమెల్లెడలున్ మహోగ్రతఁ • గూలఁ దాఁచి సమున్న
తట్టాలతోరణయంత్రకేతన • గోపురాట్టకసంహతుల్
పీటతాటము సేసి రక్కపి • విరు లొక్కట మాత్రలోన్. 66

వ. మఱియుఁ బ్రాకారంబుపై నున్న గదాపరిఘకుంతముసలప్రముఖంబులు గైకొని లంకామధ్యంబున వైవం దొడంగిన నాబాలవృద్ధంబుగాఁ బౌరలోకంబు హాహాకారవ్యాకులం బై కలంగం బడియె నంత రావణచోదితు లైనదానవులు నానాకోటిసహస్రసంఖ్య లరిగి యెక్కడెక్కడ యని కపిసైన్యంబులం దోలి యెప్పటియట్ల ప్రాకారంబుం గైకొని నిల్చి రప్పుడు. 67

క. మును మర్కటబలములచే । ననయంబును గపిలవర్ణ • మైనది మగుడన్
దనుజబలసంవృతం బై । ఘనపటలచ్ఛాయఁ గోట • గర మొప్పారెన్. 68

క. వనచరసేనలు దెరలిన । నినవంశోత్తములు నృపతు • లిద్దఱుఁ గయ్యా
మ్మునకుఁ గడంగుటఁ గ్రమ్మఱ । గొనకొని కపిసేన యెల్లఁ • గోటకుఁ గవిసెన్. 69

వ. ఇట్లు గవిసినం బ్రాకారరక్షకు లైనరాక్షసులు వారలం జేర నీక శిలాశూలపరశుపట్టిస ముద్గర భిండివాల ప్రముఖంబులు ప్రయోగించినం గయికొనక వానరులు వృక్షశిలాప్రకరంబులు ప్రయోగించుచుం గడంగి ప్రాకారంబుఁ బ్రాఁకుటయు నయ్యిరుదెఱంగులవారికిం గేశాకేశి యగుసమరం బయ్యెఁ బదంపడి రావణుండు పనుప బర్హిణుండును బ్రజంఘుండును ఖరుండును గ్రోధనుండును వృద్ధుండు నను రాక్షసు లేవు రనేకరాక్షససేనాపరివృతు లయి పురంబు వెలువడి మాయ గావించి యదృశ్యాకారు లై కపిసైన్యంబు నొప్పింపం దొడంగినం గని. 70

ఉ. దారుణవిక్రముండు రిపు • దర్పవిభేది మహాస్త్రవేది మా
యారణకోవిదుండు గడు • నల్గి విభీషణుఁ డేగుదెంచి య
వ్వీరులమాయయుం జలము • వ్రేల్మిడిలోఁ గుదియించి వీరకే
ళీరసికుండు వారి నవ • లీల మెయిం దునుమాడె నందఱన్. 71

క. ఆతనిశరపాతంబుల। చేతం గడు నొచ్చి దైత్య॰ సేన సగము ధా
త్రీతలపతితం బయ్యె వి। భీతిం బఱచి పురము సొచ్చెం ॰ బెఱసగము వెసన్. 72

క. అది యెల్ల విని దశాననుం। డుదితక్రోధుండయి మంత్రి ॰ యుతముగ వెడలెన్
మదగజఘోటకసైనిక। పదహతిభగ్నావనీవి ॰ భాగుం డగుచున్. 73

వ. ఇట్లు వెడలి యభేద్యం బగు నౌశనసవ్యూహంబు సంఘటించి వనచరబలంబున కుం గవిసినం గని రాఘవుండును బార్హస్పత్యవ్యూహంబు దీర్చి పేర్చి యెదురు కొనియె నాసేనలు రెండు నకాండక్షుభితసాగరంబుల తెఱంగు దోఁప నొండొంటిం గవిసె నప్పుడు రాముండు రావణుతోడం దలపడియె లక్ష్మణుం డింద్రజిత్తును సుగ్రీవుండు విరూపాక్షునిఁ దారుండు ఖర్వుం దాఁకి రిట్లుభయబలంబులకు నుదేవాసురులకుంబోలె నాభీలసమరం బయ్యె నందు. 74

క. సౌమిత్రి నిశితవిశిఖ। స్తోమంబుల నసురపతిసు ॰ తుం బొదివిన నం
గామమునకుఁ దొలఁగక యతఁ। డామనుజోత్తముని ముంచె ॰ నాశుగవృష్టిన్.

ఉత్సాహము. అమరవైరివిభుఁడు దశర ॰ థాగ్రసుతుఁడు నేపునన్
సమరసత్త్వతాపకోప ॰ జాజ్వలచ్ఛరీరులై
తుములబాణపటలవృష్టిఁ ॰ దొప్పదోఁగి రిర్వురుం
దమక మేది తమక తమక ॰ తనిసి రాహవంబునన్. 76

వ. తదనంతరంబ. 77

క. ఆ రావణుండు నిజదో। స్సారమునకు రాముబాహు ॰ సారం బతిదు
ర్వారం బగు టేర్పడఁ గని। వీరారంభంబు గడఁక ॰ విడిచి రయమునన్. 78

క. మగిడి నగరంబు సొచ్చిన। బెగడి నిశాచరబలంబు ॰ పెల్లగిలుటయున్
విగతభయుండు ప్రహస్తుఁడు। దగఁ గోల్తలసేసె నత్యు ॰ దారస్ఫురణన్. 79

ఉ. ఆతనిఁ గాంచి తద్బలము ॰ లన్నియుఁ గ్రమ్మఱ నాహవోత్సవ
స్ఫీతము లై కడంగుటయుఁ ॰ బేర్చి విభీషణుఁ డుగ్రవానర
వ్రాతసమన్వితంబుగ న ॰ వారణ మార్కొనినన్ మహారణం
బాతత మయ్యె సైన్యనివ ॰ హంబులు రెంటికి నద్భుతంబుగన్. 80

ప్రహస్తధూమ్రాక్షులయుద్ధము.

మ. కృతహస్తుండు ప్రహస్తుఁ డాహవకళా ॰ కేళీవిదగ్ధుండు ద
ర్పితుఁడై తాఁకె విభీషణుం గడఁకమైఁ ॰ బెం పారి వా రిద్దఱున్
శితశల్యోగ్రమయూరపత్రవిశిఖ ॰ శ్రేణీపరిచ్ఛన్నులై
ధృతి నొప్పారిరి చిత్రవారిధరపం ॰ క్తిచ్ఛన్నశైలాకృతిన్. 81

చ. కదిసి ప్రహస్తుఁ డార్చి పరి ॰ ఘంబు రయంబున నెత్తి భీకరో
న్మదకరిహస్తతాడనము ॰ మాడ్కి దలిర్పఁగ వైచె సీసుమై

వదయత రావణానుజుని • నాతని వేఁటున కించుకంతయుం
గదలక హేమకూటగిరి • కైవడి నిల్చి యుదీర్ణకోపుఁ డై. 82

మ. శతసూటాపరిభూషితంబును జగ • త్సంహారఘోరానలో
శిఖకీలాసదృశంబు నై మెఱయుశ • క్తిం బూన్చి మంత్రించి యు
ద్ధత తేజుండు ప్రహస్తుఁ డైచిన వెసం • దత్క్రూరసంపాతపా
టితవక్షుం డయి కూలె నాఁడు శతకో • టిక్షిప్తశైలాకృతిన్. 83

వ. ఇట్లు ప్రహస్తుండు వడినం దత్సైన్యంబులు విముఖంబు లగుటయు ధూమ్రాక్షుం
డు రోషతామ్రాక్షుం డగుచు వలినిబిడబలాహకానీకభీకరం బై కాఱుకొనుచు
న్న నిశాచరచక్రంబుతోఁ బఱతెంచినం జలించి బలీముఖబలంబులు దుర్బలం
బు లై తొలంగినం జూచి యాంజనేయుం డజేయుం డై నిల్చినం బెల్చన యెప్పటి
యట్ల యూథపతులుం గూడుకొని రప్పుడు. 48

సీ. అనిలతనూజధూ • మ్రాక్షరక్షితసైన్య, యుగళంబునకు నయ్యె • నుగ్రసమర
మందు నిష్ఠురచర • ణాఘాతముల డొల్లు, నరదంబులును శిలా • హతులఁ దూలి
యొఱలు నేనుంగులు • నుత్తాలతరుహతిఁ, దెళ్లు ఘోటకములుఁ • దీవ్రనఖర
దంతక్షతంబుల • దళితాంగులై నేల, బడి తన్నుకొనువీర • భటులు నగుచు
నధికశౌర్యసారు • లగుకపివీరులచేత నొచ్చి దైత్య • సేన భీతిఁ
బఱచెఁ గొంత బెండు • వడియుండెఁ గొంత ధూమ్రాక్షు వెనుకకొదిఁగె • నంతఁ గొంత.

మహాస్రగ్ధర. కని ధూమ్రాక్షుండు విశ్వ • గ్రసనరసలస • త్కాలమేఘంబువోలెన్
ఘనమార్గవ్యాప్తఘోషగర్జం • గడఁగి శరశతా • కల్పితాసారదుర్ద
ర్శనవీరారంభుఁ డైనన్ • సకలహరిచమూ • సంఘమున్ విహ్వలం బై
చనెఁ గూలెం దూలె లావుం • జలమును జెదరన్ • సందడిన్ విచ్చె నొచ్చెన్. 86

గీ. అతనియుద్ధతి సైఁపక • యనిలసూనుఁ డనిలవేగుఁ డై పఱతెంచి • యార్చి తాఁకెఁ
బ్రథన మయ్యె దఱికు నుగ్ర • భంగి నమరపతికిఁ బ్రహ్లాదునకుఁ బోలెఁ • బ్రకటమయ్యె.

క. పరిఘంబులు గదలును బె క్కురుడుగ రక్కసుఁడు వైచె • నమ్మారుతిపై
నురుగండశైలములు ఘను తరువులు హరివరుఁడు గురిసె • దానవుమీఁదన్. 88

వ. ఇబ్భంగిఁ బెనఁకువ సెల్లుచుండఁ గొండొకసేపునకు. 89

స్రగ్ధర. లంకాలుంటాకుఁ డుద్య • ల్లఘుతరగమనో • ల్లాసి యై డాసి వీఁకం
బొంకం బేపారఁ జంచ • ద్భుజరచితమహా • భూరుహం బెత్తి వ్రేసెం
గింకన్ ధూమ్రాక్షు వాఁడుం • గెడసెను వదనో • త్కీర్ణకీలాలధారా
పంకప్రాగ్భారమగ్నా • పఘనవిఘటిత • ప్రాణుఁ డై యాహవోర్విన్. 90

వ. ఇత్తెఱంగున ధూమ్రాక్షుండు దెగినఁ బిదపఁ గపివరసైనికు లార్చి హనుమంతుని
ననేకభంగులం బ్రస్తుతించుచు రజనిచరులం గనుకనిం దోలినం దూలి యుండఱుం
బఱచి పురంబు సొచ్చి దనుజేంద్రునకుఁ బ్రహస్తధూమ్రాక్షులమరణప్రకారం

బు లెత్తింగించినఁ బ్రకటబాష్పనిశ్వాసవివర్ణవదనుం డగుచుఁ బంక్తివదనుండు. 91

క. కలవా రెల్లను మడిసిరి! కలిగియు లేఁ డయ్యెఁ గుంభ ♦ కర్ణుడు వీనిం
దెలుపుదునో యేను గొడుకుం! జల మెడపక రిపులతోడ ♦ సరి పెనఁగుదునో. 92

వ. అని వితర్కించి యప్పటికిఁ గుంభకర్ణప్రబోధంబు గార్యంబుగా నిశ్చయించి త
దీయశయ్యాగృహంబునకుం జని వానిం దెలుపం బరిజనంబులం బనిచిన. 93

సీ. భేరీమృదంగగం ♦ భీరనాదంబులుఁ, గాహళీఘంటికా ♦ కలకలంబు
దారుణసింహనా ♦ దంబులు నోనరింపఁ, గడుఁ బెద్దవడికి నం ♦ గము గదల్చి
యొదిఁగిలి కను విచ్చి ♦ హూ యని బిట్టావు, లించి కొండొక దేఁక ♦ లేచి నీల్గి
కలయఁ జూచుటయును ♦ గట్టెదురన యున్న ,యన్న నవ్వుచుఁ దన ♦ యనుఁగుఁ దమ్ముఁ
జూచి యనియె నిట్టి ♦ చోద్యంపునిద్రయుఁ! గలదె యేరికిని జ ♦ గంబులోన
నెవ్వ రేమి సైరొ ♦ యెఱుఁగవు దమ్ముఁడ! యిపుడు మనకు నైన ♦ యెడరు విన వె.

వ. దశరథనందనుం డైన రాముండు నాచేత నపహృతభార్యుం డై కలుపించి యనే
కవానరయూథంబులం గూర్చుకొని వచ్చి వనధి బంధించి మనవీటిపై విడిసి మ
మ్మెల్లను నేలకుం గోలకుం దెచ్చుచున్నవాఁడు ప్రహస్తాదివీరులు పెక్కండ్రు
వానిచేతం జచ్చిరి నీవ కాక వాని జయింప నన్యుండు శక్తుండు గాఁడు గావున లె
మ్ము గ్రక్కునం బగతుపై నడచి పొడిచి గెలువుము దూషణానుజులు వజ్రవేగ
ప్రమాథులు నీకుం దోడ్పడియెద రనిన నట్ల కాక యని కుంభకర్ణుండు హితపరిక
రబద్ధుం డై పరిజనంబులతోడం గూడి పురంబు వెడలి నడ తెంచి. 95

కుంభకర్ణుండు యుద్ధంబు చేయుట.

లయగ్రాహి. దారుణదవానలశి ♦ ఖారుణశిరోరుహ ♦ గభీరఘనకర్బురశ ♦ రీరుఁ బటురోష
స్ఫారనయనాంతగళి ♦ తోరుతరవహ్నికణ ♦ ఘోరముఖదంతవల ♦ యారభసదంశో
ద్గారిరుధిరాధరు ను ♦ దారభుజసారణవి ♦ దారితదిగంతుఁ బద ♦ భారవినమద్భూ
భారుఁ ద్రిజగద్విజయ ♦ భూరిబలు నద్దనుజ ♦ వీరుఁ గని యచ్చెరువు ♦ గూరఁ గపివీరుల.

క. రక్కసుఁడును దనమదలో! నక్కపివీరులను జీరి ♦ కైనఁ గొనక పే
రుక్కున రఘుకులవీరుల! దిక్కునకుం గదియ వచ్చెఁ ♦ దీవ్రస్ఫురణన్. 97

మ. వడి నడ్డం బరికట్టి నెట్టన హరి ♦ వ్రాతంబు పెన్ మ్రాఁకులం
బిడుగుల్ వ్రాలిన మహోద్ధతాశ్మముల నా ♦ భీలంబుగా దైత్యు బి
ట్టడువన్ వైవఁగఁ జొచ్చెఁ గొందఱు చలం ♦ బారంగ వే డాసి దం
డడిఁ దత్కాయము సించి రుగ్రనఖదం ♦ తన్యాసనంక్రీడలన్. 98

ఉ. కన్నుల నిద్ర దేఱఁగ న ♦ కంపితుఁ డై యుతఁ డెంత చేసినం
దన్ను నెఱుంగ కొక్క మొగిఁ ♦ దత్కపిసైన్యచయంబుఁ బోరఁ జే
రన్నన మ్రింగఁ జొచ్చె విల ♦ యాగమసంభృతదర్పరోషవే
గోన్నతలీలఁ గాలుఁ డు జ ♦ నోత్కరమున్ గ్రసియించుచాడ్పునన్. 99

వ. ఇట్లు పవనచండ పవనాత్మజ వజ్రబాహులు లోనుగాఁ బెక్కండ్ర యూథపతులను
బహుసహస్రసంఖ్యల వానరయూథంబును మ్రింగియు గొదగొని వచ్చుచున్న
యన్నిశాచరుని మార్గంబున నోడి తారప్రముఖులైన బలీముఖులు పలువంకలం
జెదఱి పఱచిన. 100

మ. కని సుగ్రీవుఁడు బిట్టదల్చుచును వే • గం బార దైత్యేంద్రు మా
ర్గాని సాలంబున వానియౌదలఁ గడున్ • ఘోరంబుగాఁ బూన్చి వ్రే
సిన నావ్రేటున నిద్ర దేఱి కడఁకం • జేదోయి సారించి య
మ్మనుజాశుండు గపీంద్రుఁ బట్టె రభసో • న్మాదంబుమై నార్చుచున్. 101

క. పట్టువడిన సుగ్రీవునిఁ । గట్టెదురం గాంచి యధిక • కలుషితమతి యై
దట్టుఁడు లక్ష్మణుఁ డసురన్। బిట్టేసెం బిడుగుఁబోని • పృథుబాణమునన్. 102

సీ. ఉర మాడి యాశరం • బుచ్చి పోవుటయును, గడు నొచ్చి యాకుంభ • కర్ణుఁ డలిగి
వెస వాలితమ్ముని • విడిచి తోరపుశిలఁ, గొనుచు నుక్కున రాము • కూర్మితమ్ము
దెసఁ బాఱ వెంచిన • ధీరుండు సౌమిత్రి, భల్లయుగ్మమునఁ ద • ద్బాహుయుగము
నఱకమాయాబలో • న్నతుఁడు దైత్యుఁడు చతు, ర్బాహుఁడై తోఁచిన • భానుకులుఁడు
చేతు లెల్లఁ దునిమె • శితభల్లములఁ వాఁడు। మఱి యనేకహస్త • మస్తకాంఘ్రి
భాగుఁ డైనఁ గినిసి • బ్రహ్మాస్త్రి మేసినఁ। గూలె నసుర గొండ • గూలినట్లు. 103

వ. ఇట్లు కుంభకర్ణుండు దెగటారినం జూచి దూషణానుజులు వజ్రవేగుండును ప్రమా
థియు రాఘవానుజుం దలపడి నిబిడబాణౌఘనిమగ్నుం జేయుటయు నతండు
ను వారి నలిబిహాళిం బగుశరజాలంబునం బొదివినఁ గయ్యం బొక్కముహూ
ర్తంబు చూపఱకు రోమహర్షణం బై చెల్లెఁ దదనంతరంబ. 104

చ. అనిలసుతుండు నీలుఁడు ర • యం బెసఁగం బఱ తెంచి యమ్మహా
దనుజులమీఁద నేపున ను • దగ్రమహాద్రియుగంబుఁ బూన్చి వై
చినఁ గడు రూపఱం జదిసి • చెప్పఁగఁ జూపఁగ లేక పోయి ర
ద్దనుజులు వానరోత్కరము • దద్దయు నుబ్బున నార్చె నత్తఱిన్. 105

క. అకులపడి నలుదెసలం। గాకులక్రియఁ జెదరి పాఱె • కడువడి రక్షో
నీకములు లంక యెనిమిది। వాకిళ్లం దూఱెఁ బౌర • వర్గము దలఁకన్. 106

క. అంతఁ దనకూర్మితమ్ముం। డంతకుఁ గూడుటయు దూష • ణానుజమృతివృ
త్తాంతంబును విని యెంతయు। వంతఁ దలరి యఱచెఁ బంక్తి • వదనుఁ డవశుఁడై.

వ. అయ్యవసరంబున నాముక్తకవచుండును నాబద్ధతూణీరుండును ప్రచండకోదండ
పాణియుఁ గృపాణబాణబాణాసనాదివివిధసాధనోపేతసన్నిహితస్యందనుండును
బురందరహృదయసాగర మందరుండును నైన మేఘనాదుండు దండ్రిం జేరం జను
దెంచి వినయంబున ని ట్లనియె. 108

చ. వగవఁగ నేల దైత్యకుల • వల్లభ యేఁ గలుగంగ నిమ్మెయిన్
జగముల నీదుశత్రులకు • శౌర్యము సెల్లునె వృత్రవైరి లో
నగుసురకోటియే పడఁచి • * యరిజయోన్నతి నున్ననీకుఁ గ్రొ
త్తిగముల నోర్పు కెంతపని • దేవ ననుం గృపఁ బంపు మాజికిన్. 109

ఉ. కూడినకొండముచ్చులను • గ్రోఁతుల నుగ్రత ముట్టి కిన్కఁ జెం
డాడెద నుజ్జ్వలోగ్రవివి • ధాంబకచుంబితదిఙ్ముఖుండ నై
యాడెద వీరనృత్యము ర • యంబునఁ బోరివసూను లిద్దఱిం
గ్రీడయపోలెఁ గిట్టి పెడ • కేలుగఁ గట్టెదఁ బట్టి తెచ్చెదన్. 110

వ. అనినం దెలివొంది మందోదరీసుందరుండు ప్రియనందనున కిట్లనియె. 111

సీ. నీపరాక్రమలీల • నిక్కమే నెఱుఁగనే, పుత్ర నీభుజబల • స్ఫురణమునన
కాదె నా కిట్టివి • ఖ్యాతియు సిరియును, గలిగె గీర్వాణసం • ఘంబుతోడఁ
గూడ నయ్యింద్రునిఁ • గొని వచ్చి నాబంటుఁ, గా నోసరింపవే • గర్వ మెసఁగ
మాయావిదుండవు • మహితదివ్యాస్త్రవి, శారదుండవు నీవు • సంగరమునఁ
బగతు రెల్ల నెఱుఁగు • పడఁగ దివ్యాస్త్రవి! స్ఫారదుర్నివార • భంగిఁ జిక్కు
వఱచునీమహోగ్ర • బాణపాతంబులు! దశరథాత్మజులకుఁ • దరమె యోర్వ.

గీ. నిఖిలశత్రుచయము • నిశ్శేషముగఁ జంపి! యనఘ సమరనిహతు • లైనయస్మ
దీయజనులఋణము • దీర్చుము మనలక! పోయి రమ్ము పోరఁ • బొడిచి గెలుము. 113

వ. అని కౌఁగిలించుకొని వీడుకొల్పిన నింద్రజిత్తు సత్వరుం డై యరదం బెక్కి లంకాపురంబు వెలువడినం గని వనచరానీకంబు లార్చుచు నెదురు నడచుటయు నతండు దాని నించుకయు సరకుగొనక కరతలం బెత్తి లక్ష్మణునిం బిలిచిన. 114

ఇంద్రజిత్తు లక్ష్మణుతోడ యుద్ధము చేయుట.

క. విని యాతండును మార్వి! నినదంబున గగనధారు • ణీమధ్యం బె
ల్లను మోయ మత్తగజముం! గనినమృగేంద్రుండపోలెఁ • గడఁకం గవిసెన్.

వ. అంత. 116

ఉ. జైత్రులు గోత్రభూమిధర • సారులు వార్ధిగభీరు లుల్లస
చ్చిత్రధనుఃకళావిదు ల • జేయులు భూరిజయార్థు లస్త్రసౌ
మిత్రియు మేఘనాదుఁడు న • మిత్రవిభేదులు దాఁకి రార్చి లో
కత్రయభీకరప్రథన • కౌతుకవేల్లితచిత్తవృత్తు లై. 117

క. మచ్చరము మీఱ నొండొరుల! జిచ్చుఱపిడుగులనుబోని • శితవిశిఖములం
జెచ్చెర నొంపఁగ విలునే! ర్పచ్చటఁ దుల్యంబ యయ్యె • నయ్యిద్దఱకున్. 118

క. తనకంటె నపుడు రావణ! తనయుం డని మీఱఁ † జూచుఁ • దా నాతనికం
టెను ‡ మిగుల రాఘవానుజుఁ! డనుపమశరలీల నతిశ • యంబుగ మెఱయున్.

* యప్రతిమోన్నతి నున్ననాకు- † జూచి తా- ‡ మున్న- అని పాఠాంతరములు.

క. అంతఁ బటుతోమరంబులు సెంతయు నృపతనయు ననుర • యొలమిన్ వైవన్
సంతతశరముల నన్నిటి నింతింతలు శకలములుగ • నేసె నతండున్. 120

వ. అట్టియెడ నంగదుండు గడంగి లక్ష్మణుం దలకడచి యమంద వేగంబున మందో
దరీనందనుం గదిసి ఘనమహీరుహంబునఁ దన్మస్తకంబు వ్రేసినం జలింపక ని
లింపపతి వైరి నిశితప్రాసంబు వాసవపౌత్రుం జంప నెత్తుటయు లక్ష్మణుండు దా
నిం దుత్తునియలు సేసె నయ్యసురయు గదాదండంబు నెత్తి యంగదువక్షంబు
వ్రేసినం దూలంగక వాలిసూనుండు సాలవృక్షంబున నారాతిసురథంబు రథ్య
సారథిసహితంబుగాఁ జదియ నడిచె నట్లు విరథుం డయి యచట నంతర్ధానంబు
నొంది గగనగతుం డయ్యెఁ బదంపడి. 121

క. ఎవ్వలన నుఱుకునో యతఁ డెవ్వరి నెటు సేయునొక్కొ • యిం దనుచుఁ గడున్
నివ్వెఱపడి కపిసేనలు గొబ్బున నెడం బంక్తి వదను • కొడుకు క్రుద్ధతుఁడై. 122

చ. ఉఱుముచు నంతకాలజని • తోగ్రబలాహకలీల దోఁపఁగా
దఱచగు ఘోరవుంబిడుగుఁ • వండముఁబోనిశరప్రతాన ము
క్కటిఁ దొరఁగించుచుం గపిబ • లావళిఁ దుత్రించి కలంచె నేవునన్
నెఱకులు నొంచి బాణమయ • నీరధి ముంచె రఘుప్రవీరులన్. 123

క. మాయాధికు నంతర్హితు గాయఁ బురందరవిరోధిఁ • గాకుత్స్థులు కో
ధాయత్తు లగుచు నేసిరి ధీయుక్తులు శబ్దభేది • దివ్యాస్త్రములన్. 124

వ. వానికి నలిగి సుగ్రీవాదివానరులు వృక్షశిలాప్రకరంబులు గైకొని యాకసంబున
కెగసిన నద్దానవుండు వారి నందఱ వెఱచఱవ నేయుటయుఁ జేవ చెడి మగిడిన
నంత నిలువక వాఁడితూపులు నఱపి రామలక్ష్మణులఁ గరంబు నొప్పించినఁ జే
యునది లేక యయ్యన్నయుం దమ్ముఁడును గపిబలంబు లడల ధరణీతలంబునకు
నొఱగి విలయకాలపతితు లయినసూర్యేందులచందంబున నున్నం గని సింహ
నాదంబు సేసి. 125

మ. పరమోదారులఁ బార్థివోత్తముల నం • భద్విక్రమారంభులన్
సురసంకాశులఁ గోసలప్రభుల న • స్తోకప్రభోద్దాములన్
వరలాభోన్నతుఁ డన్నిశాచరుఁడు గ • ర్వం బొప్ప దుర్వారని
ర్భరనాగాస్త్రములం దదాహవమహిన్ • బంధించె నయ్యుద్ధతిన్. 126

వ. తదనంతరంబ సుగ్రీవ సుషేణజాంబవత్ప్రముఖు లయినకపివీరులు రామలక్ష్మణులు
న్న యెడకుం జనుదెంచి యెయ్యదియునుం జేయునది నేరక దుఃఖితు లగుచుండ
నవ్విభీషణుండు వారి నాశ్వాసించి బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబున నారాజకుమారుల
కు బంధమోక్షణంబు గావించె సుగ్రీవుండు విశల్యకరణి యను నౌషధంబున వి
శల్యదేహులం జేసె నిట్లు ప్రబుద్ధు లై రాఘవులు గ్రమ్మఱఁ గయ్యంబునకుం గడం
గి రప్పుడు రావణానుజుండు రామునకుఁ గృతాంజలి యై యిట్లనియె. 127

సీ. నరానాథకిన్నర • నాథునిపనుపున, * శ్వేతుండునాఁగఁ బ్ర • సిద్ధుఁడైన
గుహ్యకుఁ డిదె మీకుఁ • గొని వచ్చె దివ్యతో, యంబు లీజలముల • నంబుజాక్షు
నయనపద్మక్షాళ • నము సేయు మిప్పుడ, దృశ్యభూతము లెల్లఁ • దెల్లముగను
గానంగఁ బడు నన్నఁ • గైకొని రాఘవుం, డనుజసహాయుస • మన్వితముగ
నట్లు చేసి కనియె • నంబరమధ్యసం। చారుఁ గృతవిపక్ష • సంప్రహారు
నింద్రజాలశీలు • నింద్రవిద్రావణు। రావణాగ్రతనయు • రహితవినయు. 128

వ. ఆరక్కసుండునుం దనచేసినపౌరుషంబు ప్రతిహతం బగుటకు విస్మయం బంది మగిడి హోమకార్యంబునకుఁ బోవం దొడంగిన నెఱింగి విభీషణుండు లక్ష్మణుం జూచి యి న్నిచునకు హోమసమాప్తి యయ్యెనేని యెవ్వరికి గెలువ నశక్యంబు వీని వెన్న డిం దగిలి తెగటార్పు మనిన నతండు. 129

గీ. అర్చి వెనుకఁ దగిలి • యశనికల్పము లైన। శరము లేయుటయు ని • శాటవరుఁడు
గినిసి వడి నెదిర్చె • కీలించె లక్ష్మణు। నంగకముల నుజ్జ్వ • లాంబకముల. 130

వ. ఇట్లు దలపడి యవ్వీరులిరువురు నిశాచరవనచరబలంబులు రణం బుడిగి వెఱఁగుప డి తమపోరు సూచు చుండ నుద్దండవేదండద్వయంబుపోలిక నాభీలశార్దూలయుగ ళంబుకరణి నసహ్యసింహయుగ్మంబుకైవడి నతిఘోరయుద్ధంబు సేయం దొడంగి రంత. 131

క. వడి నొక్కపెట్ట లక్ష్మణుఁ। డడరించె నిశాతశరము • లారక్కసుపైఁ
గడఁగి యతఁడు నాతనిపై। నెడపక నాఁటించెఁ గలయ • నెనిమిదియమ్ముల్. 132

గీ. వాఁడితూపు లొడల • వడి నాఁటుటయు నొచ్చి। తోన కలుషరోష • ధూమకేతు
వతిశయిల్ల రాఘ • వానుజుం డురుచాప। శింజినీరవంబు సెలఁగఁ గవిసి. 133

—••◆ఇంద్రజిత్తు లక్ష్మణునిచేతఁ జచ్చుట.◆••—

మ. శితభల్లద్వితయంబునం గడువెసం • జేదోయి ఖండించి ఖం
డితగోత్రాచలతుంగశృంగశతకో • టిస్ఫారఘోరానల
ద్యుతిసాంద్రం బగుశాతభల్ల మొకటం • దున్మించెం గనత్కుండలా
న్వితమై యొప్పునిశాచరేంద్రు శిరమున్ • వీరక్రియాదక్షుఁ డై. 134

గీ. భగ్నశాఖ మైన • పాదపంబునుబోలె। నిట్లు సంగరమున • నింద్రజిత్తు
వడినఁ జూచి దైత్య • బలములు భయ మంది। పఱచెఁ జెలఁగి యార్చెఁ • బ్లవగబలము.

క. తనయునిమరణం బేర్పడ। విని దశకంధరుఁడు శోక • వివశుం డై బో
రన బాష్పము లొలుకఁగ హా। యనుచుం బదినోళ్లఁ దెఱచి • యఱచెం బెలుచన్.

క. శోకంబు సైఁప లేక యు। శోకవనంబునకు నరిగి • సురశత్రుఁడు రో
షాకులుఁ డై జానకిఁ బు। ణ్యాకారం జంపఁ జంద్ర • హాసము వెతికెన్. 137

వ. అప్పుడు వయోవినయవృద్ధుం డైనయువిద్ధుం డతని వారించి యిట్లనియె. 138

* శ్వేతాద్రినుండి ప్రసిద్ధుఁ డొకఁ- అని పాఠాంతరము.

చ. ఇది దగునే దశానన మ • హేంద్రుఁడు లో నగుదేవతాతతిం
గదనములో జయించి త్రిజ • గంబులఁ బేర్కొని యున్న నీకు ని
మ్ముదిత వధింతు నంట గడు • మోసము గాదొకో యొప్పు దేని నే
పొదవఁగ రాఘవున్ గెలువు • ముగ్ధలిఁ జంపినఁ బెంపు గల్గునే. 139

వ. అనినం దద్వచనంబుల నుపశమితరోషుం డయిదోషాచరేశ్వరుండు సమరసన్నాహంబున రథం బెక్కి మిక్కిలి బీరంబు సొంపార నఖిలసేనాసహితంబు గాఁ బురంబు వెడలి నడతెంచె నంత. 140

శా. సుగ్రీవాదిసమస్తవానరులుఁ బ్ర • స్ఫూర్జన్మహావిగ్రహ
వ్యగ్రాకారతఁ జేర్చి భూరుహశిలా • వ్రాతంబులం దాల్చి వా
లాగ్రవ్యాచలనంబు లొప్ప దశకం • ఠాగ్రేసరోదగ్రదై
త్యగ్రామంబు నెదిర్చినన్ సమర మ • త్యంతోగ్రమయ్యెన్ వడిన్. 141

వ. ఆసమయంబున సకలమాయాకుశలుం డైనదశముఖుండు మాయ గావించిన. 142

క. ఆరావణుదేహంబున । ఘోరగదాశక్తిఖడ్గ • కోదండధరుల్
వీరులు సహస్రసంఖ్యలు। వారలు జనియించి రసుర • వరు లుద్ధతులై. 143

వ. వారినందఱఁ గౌసల్యానందనుండు సాంద్రశరజాలంబుల నవలీలం దునిమి తూఁటాడిన నమ్మేటిరక్కసుండు మఱియు నుఱక మాయ ప్రయోగించి రామలక్ష్మణులప్రతిరూపంబు లనేకంబు లుత్పాదించుటయు నయ్యన్నయుం దమ్ముండును వెఱఁగుపడియునుం జిడిముడిపడక యమ్మాయారూపంబు లన్నియుం దునిమి తదనంతరంబ.

చ. అభినవభానుబింబరుచి • రాకృతియున్ హరియుక్తమున్ మహా
రభసమురాసదంబును వి • రాజితకేతనవైజయంతికా
ప్రభమును నైన తేరు సుర • పాలకుపంపునఁ జేసి రాఘవ
ప్రభునకుఁ దెచ్చి మాతలి స • భక్తికుఁడై ప్రియ మొప్ప నిట్లనున్. 145

మ. ధరణీనాథ సురేంద్రుతే రిది మహా • దైత్యేంద్రులం దొల్లి యీ
యరదం బెక్కి యనేకులం దునిమె జం • భారాతి ఘోరాజి నీ
యరదం బెక్కి వధింపు నీవును మదీ • యస్ఫారసారథ్యని
ర్భరభంగిన్ దశకంధరుం ద్రిభువనీ • భంగోన్నమత్కంధరున్. 146

మ. అనినన్ మాతలి నాదరించి యరదం • బారాఘవుం డెక్కి యు
క్కున మీఱెన్ రిపుకోటిమీఁద విలస • త్కోదండమౌర్వీమహా
స్వనభిన్నాఖిలదిగ్విభాగుఁ డగుచున్ • శాతాస్త్రధారాభిషే
చనపూతప్రతిపక్షసైన్యుఁ డగుచున్ • సంరంభదుర్వారతన్. 147

ఉ. అత్తఱి రావణుండు విల • యానలదుస్సహమూర్తి యై నరేం
ద్రోత్తముమీఁదఁ దేరు గడు • నుగ్రగతిం బఱపించి సంతతో

ద్వృత్త శరప్రవాహాపరి ♦ పీతదిశాముఖుఁ డైనఁ జూచి పే
రుత్తల మంది రాతనిప ♦ ముద్ధతికిన్ దివినుండి నిర్జరుల్. 148

వ. ఇట్లు రామరావణు లతిఘోరంబుగాఁ బోరం దొడంగి రంతఁ బంక్తివదనుండు ని బిడజ్వాలాకరాళం బగుశూలంబు రాఘవుమీఁదం బ్రయోగించిన నతండును నడుమన దానిఁ దునియలు సేసిన నీసునం బెకిగి సురవైరి మఱియునుం దరతరంబ శతసహస్రసంఖ్యలం గలశూలంబులు భిండివాలంబులుఁ దోమరంబులు శరం బులుం బఱగించి యంబరం బెల్ల నస్త్రిమయంబు గావించిన నఖిలభూతంబులును హాహాకారవ్యాకులంబు లయ్యె నసురసైన్యంబుల భేరీప్రముఖతూర్యంబులు సిం హనాదంబులుం జెలంగెఁ గొండొకసేపునకు రావణప్రయుక్తం బైనశస్త్రాస్త్రిదహ నం బంతయు నిరంతరవిశిఖధారాసారంబునం గబళించి రామజలధరంబు గంభీర సంరంభంబున బొదలుటయు సకలప్లవంగసముదయంబును బ్రహర్షకోలాహలం బయ్యెఁ బదంపడి. 149

శ్రీరాముఁడు రావణాసురుని సంహరించుట.

సీ. కమనీయకనకపుం ♦ ఖప్రభాభాసియుఁ, దీక్ష్ణముఖంబును ♦ దివిజయక్ష
మునిసిద్ధసాధ్యస ♦ మ్మోదావహంబు నై, విలసిల్లుబాణ మ ♦ వ్వీరవరుఁడు
నైకొని బ్రహ్మాస్త్రి ♦ కలితమంత్రాభియు, క్తంబు గా నొనరించి ♦ కార్ముకమున
సంధించి జగములు ♦ జయ పెట్టఁ జెచ్చెరఁ, దివిచి యేయుటయును ♦ దీవ్రభంగిఁ
గడఁగి యాశరంబు ♦ గల్పాంతవహ్నియు। పోలెఁ బంక్తికంఠుఁ ♦ బొదివి నీఱు
గా నొనర్చె సూత ♦ ఘనరథరథ్యసమన్వితముగ నొక్క ♦ మాత్రలోన. 150

వ. అప్పు డంబరంబున దివ్యతూర్యనాదంబులు సెలంగం గలంగి యసురు లెల్లఁ దొ లంగిరి గంధర్వగానంబులు నప్సరోనర్తనంబులుఁ బ్రవర్తిల్లె నింద్రాదిదేవోత్తము లన్నరదేవోత్తముం బ్రస్తుతించుచుం బ్రమోదంబు నొందిరి. 151

క. ఏకోత్సవంబు లయ్యెఁ ద్రి। లోకంబులు నఖిలలోక ♦ లుంటాకుఁడు ఘో
రాకారుఁడు దశవదనుఁడు। గాకుత్స్థనిశాతశరము ♦ ఖంబునఁ బడినన్. 152

ఉ. అంత ననంతకీర్తి శర ♦ ణాగతరక్షణశాలి రాఘవుం
డెంతయు వేడ్కతోడ నను ♦ రేంద్రపదంబున నవ్విభీషణున్
సంతతపుణ్యుఁ బుణ్యజన ♦ సంతతివర్ధనుఁ గట్టెఁ బట్ట మ
త్యంతదయాంతరంగుఁడు కృ ♦ తాహితభంగుఁడు దానుఁ దమ్ముఁడున్. 153

వ. తదనంతరంబ యవిద్ధుండు విభీషణసహితుం డై జానకి నుచితయానంబున నునిచి కొని రామదేవుపాలికిం దెచ్చి కృతాంజలి యై దేవా దేవిం బరిగ్రహింపు మని వి న్నవించిన నతండు. 154

చ. అతిమలినాంగి జీర్ణమలి ♦ నాంబరధారిణి సంతతాశ్రుపం
కితవిలసత్కపోలఁ బరి ♦ కీర్ణజటాయిత కేశభార నా

యతఘనదుఃఖదూషితఁ బ్రి ♦ యాంగనఁ గన్గొని యప్రియాత్ముఁ డై
నుతచరితుండు దద్దయు మ ♦ నో * వ్యథఁ జేయుచు నింతి కిట్లనున్. 155

సీ. అధికదుష్టాచారుఁ ♦ డైనదశాననుఁ, డింతకాలముఁ దన ♦ యింటఁ బెట్టి
కొని యున్ననిన్నుఁ గై ♦ కొన్న నస్మచ్చరి, త్రమునకుఁ దొడరదే ♦ ధర్మహాని
పరిభవంబునకు నై ♦ ప్రతికారముగ వైరిఁ ♦ గూల్చితిఁ గాని నీ ♦ కొఱకుఁ గాదు
మెలఁత నీచరితంబు ♦ మే లైనఁ గీ డైన, గా నిమ్ము నిన్ను ని ♦ క్కముగ నొల్లఁ
బరఁగఁ గుక్కవాత ♦ బడినహవ్యముభంగి। యయ్యె నీ తెఱంగు ♦ నరయ నిపుడు
గాన నిచటఁ దడయఁ ♦ గా రాదు చెచ్చెర। నిష్ట మయినకడకు ♦ నేగు మతివ. 156

గీ. అనినఁ జెవులఁ గొఱవి ♦ గొని చూఁడి నట్లైనఁ। దాల్మి పెల్లగిల్లఁ ♦ దరళనయన
మొదలు నఱక నొఱగు ♦ కదళీచందంబున। నెలఁత దల్లడమున ♦ నేల వ్రాలె.

క. వెఱఁగుపడి హర్ష రాగము। దఱఁ గినఁ గడువెల్ల నైన ♦ దనములు వ్రాలం
దెఱఁ గేది తిచ్చవడి ర। త్తఱిఁ దత్పరిజనము లెల్లఁ ♦ దద్దయు వంతన్. 158

గీ. పడఁతి మెల్లనమఱికొంత ♦ వడికిఁ దెలిసి। యలసమూర్తి యై కనుదోయి ♦ నశ్రు లురలఁ
గేలుముకుళించి వసుమతీ ♦ పాలుఁ జూచి। మెలుఁగు గుత్తుకఁదగులంగ ♦ నిట్టులనియె.

క. † ననుఁ గీడు వొరయ కుండఁగ। జనులకు నానిక్క మెక్క ♦ జననాయక నే
ననలంబుఁ జొచ్చి వెడలెదఁ। గనుఁగొను మిచ్చనవు నాకుఁ ♦ గరుణింపు దగన్. 160

ఉ. నా దగుబుద్ధి నీదుచర ♦ ణస్మరణంబ యొనర్చుఁ గాని నొం
డేదియు నెన్నఁడుం దలఁప ♦ దిట్టిద యిం దొకచంద మైన ని
మ్మేదినియుం గృశానుఁడు స ♦ మీరుఁడు శీతకరుండు నర్కుఁడుం
గా దన కీక్షణంబ ననుఁ ♦ గాల్ప రె వేల్పులు చెట్ట సైఁతు రే. 161

వ. అని పలుకుటయుఁ బృథివ్యాదిభూతంబు లెలుంగులు సెలంగ నెల్లవారును వినం
దమతమనామంబు లెఱింగించి యిట్లనియె. 162

క. విను ముత్తమురాలు సుమీ। జననాయక జనకతనయ ♦ సందేహపడం
బని లేదు మాకుఁ దెల్లము। జనులకు మము మొఱఁగ రాదు ♦ సకలక్రియలన్.

వ. అనినయనంతరంబ సకలదేవమునిసహితంబుగాఁ బితామహుండు సనుదెంచి రా
ఘవుచేత సత్కృతుం డై యిట్లనియె నయ్యా నీవు సకలభూతదుస్సహుం డైనరావ
ణుం బరిమార్చి లోకహితంబు సేసితివి. వినుము నలకూబరుశాపంబునం జేసి దశ
గ్రీవునకుఁ బరస్త్రీలయందు బలాత్కారంబు సెల్లదు గావున నీధర్మపత్నియుం దో
షదురితంబునుం బొరయదు నీవు నిర్విచారుండ వై యిప్పతివ్రతం బరిగ్రహించి
పురంబున కరుగు మని పలికి యతనికిం బ్రియంబుగాఁ దత్సమరనిహతు లైనవానరు
లఁ బ్రాప్తజీవులం జేసి పరమేష్ఠి చనియెఁ బురందరసారథియును దాశరథి పీఠ్కా
ని హరిసహస్రయుక్తం బయినరథంబు గైకొని నాకంబున కరిగె నంత. 164

* వ్యథ పొందుచు- † నను- అని పాఠాంతరములు.

మ. అవిరోధంబున జానకీసహితుఁ డై • యాబద్ధరత్నప్రభా
నవపుష్పం బగుపుష్పకం బనువిమా • నం బెక్కి యర్కాన్వయ
ప్రవరుం డిమ్ముల నేఁగె సమ్మదభర • ప్రాగ్భాగవారాకర
ప్లవమానుం డగుచుం బురంబునకుఁ బ్రా • ప్తశ్రీవిశేషోన్నతిన్. 165

వ. ఇ ట్లరిగి భరతాదిబంధుజనంబులు నఖిలపరిజనంబులు నభినందింప వసిష్ఠవామదేవాదివిహితం బైనయభిషేకశోభనంబు వహించి రాముండు విభీషణసుగ్రీవాదిసుహృజ్జనంబులఁ బ్రకటబహుమానవిశేషంబుల నాదరించి వీడ్కొలిపి యభిమతభోగంబుల నిరంతరత్యాగంబులఁ బ్రభూతయాగంబులఁ బ్రసిద్ధుం డయి బహుసహస్రవత్సరంబులు వసుమతీసంరక్షణంబు సొనరించె నిది రామునిచరిత్రంబు. 166

ఉ. వాసవ యిట్లు పూని వన • వాసనిరంతరదుఃఖమున్ మహా
వైరకృతాపకారదుర • వస్థయు నోర్చి శుభంబు నొందఁడే
యారఘురాముఁ డట్లు వసు • ధాధిప నీవును దుఃఖ మింతయున్
సైరణ నోర్చి పొందెదవు • సర్వమహీవలయాధిరాజ్యమున్. 167

వ. అని చెప్పిన విని యుధిష్ఠిరుండు రామునిపరాక్రమవిశేషంబు గొనియాడి జానకిపాతివ్రత్యమహిమ యింత యొప్పునే యని పలికి మునీంద్రా పతిభక్తితాత్పర్యంబున నఖిలదుఃఖంబులు నోర్చి శుభంబుల నొందినపుణ్యసతిచరిత్రంబు విన వలతుం జెప్పవే యని పలికిన నతనికి మార్కండేయుండు సావిత్రి యనురాజపుత్రిచరిత్రంబు విను మది నీప్రశ్నంబునకు నుత్తరం బగు నని యి ట్లనియె. 168

మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకు సావిత్ర్యుపాఖ్యానము చెప్పుట.

సీ. కలఁడు మద్రేశుండు • ఘనుఁ డశ్వపతి యను, ధరణీశుఁ డతఁడు సం • తానకాంక్ష
నెంతయు ధృతిఁ బదు • నెనిమిది యేఁడులు, సావిత్రిఁ గొల్చె న • జ్జనవిభునకు
నద్దేవి ప్రత్యక్ష • మై వర మడుగుము, నావుడు నతఁడు వి • నమ్రుఁ డగుచు
నాత్మజుఁ గోరెద • ననవుడుఁ గన్నియ, పుట్టు నీ కనియె నా • భువనమాత
యనుడు దేవి భవత్కృప • నస్మదీయ
వాంఛితము సఫలంబు గా • వలదె యన నృ
పోత్తముఁడు విన్నవింప న • య్యోగమూర్తి
గాఢ కారుణ్యవికచహృ • త్కమల యగుచు. 169

క. వీను నీమనోరథంబు తెలియంగు మున్న చతుర్ముఖున కెఱింగించిన నతండు గన్నియఁగా నిర్దేశించె నద్దేవునియానతి యమోఘంబు విను మక్కన్నియకారణంబున నీకు నొక్కవిధంబునం బెదపఁ బుత్రశతలాభంబు నగు సంతసిల్లు మని యనుగ్రహించి యద్దేవి యంతర్ధానంబు నొందె న య్యశ్వపతియును సావిత్రీప్రసాదంబున నిజధర్మపత్ని యయిన మాళవియందు సావిత్రి యనుకూఁతుం గని యక్కన్నియ నతిగౌరవంబునం బెనిచె నంత. 170

క. ఆవనజాక్షి పరిస్ఫుట। యౌవన యై సిద్ధసాధ్య • యక్షామరక
న్యావలిఁ దనసౌందర్య। శ్రీవిలసన రేఖ నపహ • సించుచు నుండెన్. 171

సీ. కోరి జనపతి దనకూర్మి • కూఁతుఁ జూచి। గుణవయోరూపముల కను•రూపుఁ డైన
భర్త నెమ్మెయిదీనికిఁ•బడయువాఁడ।నొక్కొ యని యెందుఁ దడవుచు•నుండె నెలమి.

వ. అదియు సాళ్వపతి యైనద్యుమత్సేనుకొడుకు సత్యవంతుఁడు రూపవంతుఁ డనియు
ను గుణవంతుం డనియును విని వానియందుఁ జిత్తంబు దగిలి యున్నను సిగ్గుపెం
పున నెవ్వరికి నెఱింగింప కుండె నంత నొక్కనాఁ డమ్మద్రపతికడకు నారదుం డరు
గుదెంచిన నతం డమ్మహాముని నుచితసపర్యావిధులం బరితోషితుం జేసి సద్గోష్ఠీ
విశేషంబులు సలుపు చున్న యెడ. 173

క. నెచ్చెలులు దన్నుఁ గొలువఁగఁ। బచ్చవిలుతుకలిమి యెల్లఁ • బద్మానన యై
యచ్చుపడినట్లు మెఱయుచు। నచ్చటి కేతెంచె భూవ • రాత్మజ నెమ్మిన్. 174

వ. ఇట్లు వచ్చి సఖీజనంబుల నంతంత నిలిపి మెలపుతోడి పొలుపున నమ్మగువ లీలామ
ధురంబుగఁ దండ్రికి దండప్రణామంబు సేసిన నతండు ప్రగాఢస్నేహసన్నాహ
దోహళం బగుచిత్తంబుతో నత్తన్వి గ్రుచ్చియెత్తి నిజాంకతలంబున నునిచికొని స
ముచితోపలాలనకేళీపరవశుం డయ్యె నప్పుడు నారదుం డమ్ముద్దియం జూచి య
శ్వపతితోడ నిక్కన్నియం దగినవయసున కొసంగక యిట్లేల యునిచినవాఁడ వని
న నతండు గూఁతున కిట్లనియె. 175

గీ. తల్లి నీగుణరూపవృ • త్తముల కెందుఁ। దగినవరు నీవ యిమ్ముగఁ • దడవి నెమ్మి
నీదుమనమున కెక్కిన•నృపకుమారుఁ। గోరివరియింపు మిదియనా•కునుఁబ్రియంబు.

వ. అనిన నదియుఁ గొండొక లజ్జించి కోర్కిపెంపున సిగ్గు దొలంగం ద్రోచి ప్రకటకౌ
తూహలతరళితాంతరంగ యగుచుఁ దండ్రి కిట్లనియె. 177

క. చిరకీర్తి సాళ్వభూవరు। వరతనయుం డయినసత్య • వంతుఁడు నాకున్
వరుఁడుగఁ గోరెద మదిలో। నరవర యాతనికి నిమ్ము • ననుఁ బ్రీతిమెయిన్. 178

వ. సాళ్వపతి యిప్పుడు దైవయోగంబునం జేసి విగతచక్షుం డయి తనరాజ్యంబు వై
రులచేతం గోల్పడి పుత్రదారసహితంబు వనంబున నున్నవాఁ డెట్లయినను సత్య
వంతు వరియింతు ననిన మద్రేశ్వరుండు నారదుం జూచి మునీంద్రా మీ రెఱుం
గనివారు లేరు సావిత్రిచేత వరియింపంబడినకుమారుం డెట్టివాఁడు వానిగుణ
రూపశీలంబు లెఱింగింపుం డనిన నారదుం డి ట్లనియె. 179

సీ. సత్యంబు వలుకుట•సత్యవంతుం డన, నతఁ డొప్పు మఱియుఁ జి•త్రాశ్వుఁ డనఁగ
నామాంతరంబు న • స్నరనాథసుతునకుఁ, గలదు తేజంబునఁ • గమలమిత్రు
బుద్ధి నింద్రాచార్యుఁ • బురశాసను సారత, వానప్రు దాలిమి • వసుధఁ బోలుఁ
గాంతిఁ జందురు నిస కేవ • గాఁ దగు రూపున, నాశ్వినేయులసరి • యవఁ దలిర్పు

దపము శమము దమము♦దానంబు బ్రాహ్మణ।భక్తియును మహాప్ర♦భావతయును
నతనియందకాని ♦ యన్యులయందు లే। దింత నిక్కువము మ ♦ హీతలేశ. 180

వ. వానియందును గీ డొక్కటి గలదు పరిణయంబు మొదలుగా నొక్క సంవత్సరం
బునకు మృతిం బొందు నిది నీకుఁ జెప్ప వలయుటం జేసి చెప్పితి ననిన నతండు గూఁ
తు మొగంబు సూచి తల్లి యిమ్మహాత్ముండు దేవరహస్యం బెఱుంగు నీయనవచనం
బమోఘంబు నీకు నట్టివరుం డేల యొకఁ డొక్కవరుని వెదకి కొమ్మనిన నక్కన్ని
య యిట్లనియె. 181

క. వినుము మనోవాక్కాయము। లన మూఁడు దెఱంగు లందు ♦ నంతఃకరణం
బనఘ ప్రధానము గావున। మనమునఁ గైకొన్న భర్త ♦ మానం దగునే. 182

వ. సత్యవంతుం డెట్టివాఁ డైన నగుం గాని యే నింక నొరుల వరియింప నొల్ల ననిన న
శ్వపతి నారదు దెసఁ జూచుటయు నతం డి ట్లనియె. 183

చ. గొనములపొల్కి నీయనుఁగుఁ ♦ గూఁతురు దీనితలంపు మాన్పఁగా
మనకు నశక్య మింక నను ♦ మానము లేల నరేంద్ర యింతిఁ జ
య్యన నృపసూతి కిమ్ము శమ ♦ లాననచేసినపుణ్యగౌరవం
బున నయినం బ్రియుండు పరి ♦ పూర్ణ చిరాయురు పేతుఁ డయ్యెడున్. 184

వ. అనిన నమ్మహీపతి యమ్మునిపతికి మ్రొక్కి నీవు మాకుం బరమగురుండవు మీయా
నతిచ్చినట్ల చేసెద ననిన నారదుండు వారి దీవించి దివంబునకుం జనియె నంత.185

సీ. అమరఁ బుణ్యదినంబు ♦ నందు బాంధవమంత్రి, వృద్ధపురోహిత ♦ వితతితోడ
సావిత్రిఁ దోడ్కొని ♦ జననాయకుండు నై, వాహికమహనీయ ♦ వస్తుకోటి
గొనుచుఁ బుణ్యారణ్య ♦ గోచరుఁ డై తప, స్వినుతుఁ డైనయాద్యుమ♦త్సేనుకడకుఁ
జనిన నారాజును ♦ * సంభ్రమంబుననశ్వ, పతికి నర్ఘ్యాదినం ♦ భావనంబు
లాచరించి సముచి ♦ తాభిమతాలాప। పూర్వకముగ సుజన ♦ పూజ్యుఁ డతని
యాగమననిమిత్త♦మడిగిన మద్రేశు। డెలమి సాళ్వపతికి ♦ నిట్టు లనియె. 186

క. ఈకన్నియ నాకూఁతురు। మాకులమున కెల్లఁ దెప్ప ♦ మనుజోత్తమ నీ
పీకన్నియఁ గోడలిఁ గాఁ, గైకొనుము మదీయవచన ♦ గౌరవబుద్ధిన్. 187

వ. అని పలికి సావిత్రి నతనికి నభివందనంబు సేయించి మఱియు నతండు. 188

క. నీకొడుకు సత్యవంతున। కీకన్నియ దగు నరేంద్ర ♦ యీకన్నియకున్

వ. నీకొడుకు దగు ననన్యగు। ణాకరు లియ్యిరువురును ప ♦ మంచితమూర్తుల్. 189
అనిన నతనికి ద్యుమత్సేనుం డి ట్లనియె. 190

గీ. విగతరాజ్యుల మై ఘోర♦విపినములకు।వచ్చి యిమ్మెయిఁ దప మున్న♦వార మేము
బాల నుకుమార యిదిజన♦పాల యడవి।నుండి మాతోడ నిడుముల♦నోర్చునయ్య.

వ. అనిన నశ్వపతి యతని కి ట్లనియె. 192

---

* సంప్రీతితో - అని పాఠాంతరము.

చ. కలిమియు లేమియున్ సతము • గా వవి సెందినచోఁ జెలంగుచుం
గలఁగుచు నున్కిఁ ధీరులప్ర • కారమె లెస్సగ నింతవట్టు నేఁ
దెలియుదుఁ జెప్పెదన్ వసుమ • తీవర పిన్న యనంగ నేల యే
కొలఁదియుఁ గాదు ధీరమతి • గూఁతురు పేర్కొనఁ జాలుఁ బెంపునన్. 193

క. నీతోడ వియ్య మందం। జేతోగతి నాసఁ జేసి • చెచ్చెర నిట్లే
నే తెంచితి మత్ప్రార్థన, బ్రీతిగఁ జేకొనక యునికి • పాడియె నీకున్. 194

సావిత్రి సత్యవంతుని వివాహం బగుట.

వ. అనుటయు నయ్యంధనృపతి తత్సంబంధంబునకు సంతసిల్లి నిజాశ్రమవాసు లైన మునులం గూర్చుకొని శుభలగ్నంబున సత్యవంతునకు సావిత్రిం బరిణయంబు సేసె నయ్యశ్వపతియునుం గూఁతునకు నల్లునకు వివిధాంబరాభరణాదివస్తువిశేషంబు లొసంగి నిజపురంబున కరిగెఁ బదంపడి.

గీ. పడఁతి రమణీయభూషణాం • బరవిలాస। ముజ్జగించి వనాంతర • యోగ్యలీల
వల్కలాజినవసన యై • వదల కధిక। భక్తి భర్తృశుశ్రూషణ • పరత నుండె. 196

క. ఆమెలఁత సేయుసువినయ। సామగ్రిని మృదుగభీర • సంభావనలన్
మామయు నత్తయు సంతో। షామృతమునఁ దేలి రంత • రంగములఁ దగన్.

వ. సావిత్రియుఁ దనమగనియాయుఃప్రమాణంబు నారదముని చెప్పినదినంబు మొదలుగా ననుదినంబును లెక్క యిడికొను చిట్లు వర్తిల్లుచుండ నాలుగు దివసంబులు గొఱంతగా నొక్కసంవత్సరంబు గడచిన. 198

క. నాలవదినంబు పతిమృతి। కాలం బని మది నెఱింగి • కడు నిష్ఠ మెయిం
జాల భరంబుగఁ బూనెను। బాల త్రిరాత్రోపవాస • పరమవ్రతమున్. 199

వ. దానికి విస్మయం బంది ద్యుమత్సేనుండు గోడలిం బిలిచి తల్లీ యి ట్టేల దుస్తరం బగువ్రతంబు దొడఁగితి ననిన నమ్మద్రరాజతనయ వినయంబుతో నిట్లనియె. 200

క. మీరు మదీయం బగువ్రత। భారమునకు వగవ వలదు • పరమశుభంబుల్
గోరి వ్రత మేను బూనితిఁ। గారణమును మీ కెఱుంగఁ • గానగుఁ బిదపన్. 201

వ. అనిన నతం డట్లయిన మేలు గాక యనియె నంతఁ జతుర్థదివసంబున. 202

సీ. కడు రేపకడన మే • ల్కని నిజభర్తకు, మరణదినం బని • మానసమునఁ
దద్దయు శోకసం • తాపంబు గదురంగ, దనముఖోచితవిధుల్ • దీర్చి భక్తిఁ
బతికి సముచిత • పావనపరిచర్య, యప్పుడు శుశ్రూష • యాచరించి
యత్తకు మామకు • నచటివృద్ధులకును, వేర్వేఱ ప్రణమిల్లి • వేడ్క వారు

గీ. దనకు సౌభాగ్య*మధికవ•ర్ధనము గాఁగ। నిచ్చుదీవన మదిలోఁ గ్ర•హించి యుండెఁ
బ్రొద్దు జామెక్కుటయుఁ బూవుఁ•బోఁడిఁ బిలిచి, మామ యిట్లని పలికెస•మ్మాన మెసఁగ.

* భాగ్య- శీల- అని రెండు పాఠాంతరములు.

క. కడు నుగ్రం బగువ్రత మిది। దొడఁగితి దివసత్రయంబు ♦ తో నది సెల్లం
బడఁటీ యెంతయు డస్సితి। వడయుక పారణ యొనర్పఁ ♦ దగదే యింకన్. 204

వ. అనిన సావిత్రి యతని కిట్లనియె. 205

గీ. అధిప పొద్దు గ్రుంకు ♦ నంతకు నేఁడును। గుడువఁ దగదు నాకుఁ ♦ గోరి యిట్లు
గాఁగ వ్రతముఁ బూను ♦ కాలంబునన యేను। నిశ్చయించికొనిన ♦ నియమ మిదియుఁ

వ. అనియె నప్పుడు సత్యవంతుండు సమిత్కుశఫలాహరణార్థంబు వనంబునకుం గద
లినం జూచి సావిత్రి యతనిఁ జేరం జని వనంబున కేనును నీతోడఁ జనుదెంతుఁ దో
డ్కొని పో వలయు ననిన నతండు నీవు త్రిరాత్రోపవాసంబునం జేసి యెంతయు డ
స్సినదానవు రా నోప వనిన నత్తన్వి యతని కిట్లనియె. 207

మ. ఉపవాసశ్రమ మించుకంతయును నా ♦ యుల్లంబునం దోఁప దీ
విపినం బుజ్జ్వలపుష్పపల్లవఫలా ♦ విర్భూతినానాలతా
గపరీతం బన విందుఁ జూడఁగ మదిం ♦ గౌతూహలం బయ్యె న
న్నుపరోధింపకు మింత వట్టుచన నీ ♦ యుక్తుండ వెబ్భంగులన్. 208

వ. అనిన నతం డట్ల కాక చనుదె మ్మనుటయు సావిత్రి చయ్యనం జని భార్యాసహితుం
డయి యున్న తనమామకుం బ్రణమిల్లి మీకొడుకు వనంబునకు నగ్నిహోత్రా
ర్థం బై సమిధలు దేర నరిగెడు నాకును నతనితోడన చని వనంబుఁ జూచుటకు వే
డ్క యయ్యెడు మీరు నాకీ వ్వరంబు గృప సేయ వలయు ననిన నతం డిమ్మగువ యె
న్నండును నెయ్యదియును నడుగ దిత్తెఱంగు దీనికిం బ్రియం బై యున్నది నాకు ని
వారింప నేల యని తలంచి యనుమతించుటయు నయ్యిరువురయడుగుల కెఱఁగి
వీడ్కొని. 209

సత్యవంతుండు సావిత్రీసహితుం డై వనంబునకుం బోవుట.

క. చిత్తంబునఁ బైకొని యెడు। నుత్తలము నడంచి ముఖప ♦ యోరుహమునఁ ద
ళ్కొత్తెడు వెడనవ్వునఁ బ్రియు। చిత్తం బిగు రొత్తఁ జనియెఁ ♦ జెలువ యడవికిన్.

వ. ఇట్లు దంపతులు మందగమనంబునం బరిసరారణ్యంబు దఱియం జొచ్చి రప్పుడు.

సీ. కమనీయకమలినీ ♦ కల్లోలవీచులఁ, గదలురాయంచల ♦ గతులయొప్పు
బహుపుష్పపల్లవ ♦ ప్రకరచిత్రితము లై, తనరారుతరులతా ♦ తతులసొంపు
మకరందరసపాన ♦ మదవిలోలంబు లై, క్రాలెడి యెలదేఁటి ♦ గములయులివుఁ
బరిపక్వమంజుల ♦ ఫలరసోద్ధతము లై, పలుకురాచిలుకల ♦ పటురవంబుఁ
బ్రియుఁడు వేఱువేఱ ♦ ప్రీతిమైఁ జూపుచుఁ। జెప్పుచును జనంగఁ ♦ జిగురుఁబోఁడి
గనుచు వినుచు నిర్వి ♦ కార*సల్లాప మిం। పార నతని తెఱఁగు ♦ నరయుచుండె.

వ. తదనంతరంబ యారాజర్షినందనుండు మధురంబు లగుఫలంబులు గోయుచు సరి
కి గరిడీయ నిండించి యొక్క యెడఁ బరశుపాతంబునం జేసి కాష్ఠదళనంబు సేయం

* సల్లాపంబు లార- అను పాఠాంతరము.

దొడంగి శ్రమం బడి యొల్లంబోయి గొడ్డలి పుడమిం బడవైచి నిరంతరనిశ్వాసవేగ
వివర్ణవదనుం డగుచు సావిత్రిం గనుంగొని. 213

చ. ఒడలు వశంబు గాదు భ్రమ • నొందినయట్లు మనంబు దూలెడుం
గడఁగి శిరంబు శూలవిశి • ఖప్రకరంబుల నొంచినట్టి ద
య్యెడు నిలువంగ నోర్వ నొక • యించుక సేపు శ్రమంబు దీఱ నీ
యెడ శయనింతు నావుడు సి • తేక్షణ మెత్తనిసంభ్రమంబుతోన్. 214

క. తనయంకతలము ప్రియుశిర । మున కుపధానముగఁ జేయ • భూపతనయుఁ డొ
య్యన వ్రాలి సోలి నిశ్చే। తనుఁడై నట్లుండెఁ గొంత • తడవున కెదురన్. 215

మ. కనియెం గోమలనీలమేఘవిలస • త్కాలాంజనాకారు ఘో
రనిశాతోత్కటదంష్ట్రి నుజ్జ్వలచల • ద్రక్తాక్షుఁ బ్రత్యగ్రకాం
చనవర్ణాంబరు నంత్యకాలదహన • జ్వాలాప్రచండున్ జగ
జ్జనసంత్రాసకు నొక్కదివ్యుఁ బటువా • శవ్రాతహస్తోద్ధతున్. 216

వ. అప్పురుషుండును నధికసంరంభంబున సత్యవంతుం గదిసిన నయ్యింతి యెంతయు
భయంబునం బ్రియునిశిరం బొయ్యన డిగువం బెట్టి నిల్చి కృతాంజలి యై య
య్యా నీ వెవ్వరి వెయ్యెడకు నెయ్యది సేయం దలంచి విజయంచేసితి రనిన నతం డిట్ల
నియె. 217

సీ. కాలుండఁ జువ్వె యేఁ • గమలాక్షి నను నీవు, మహితపాతివ్రత్య • మహిమఁ జేసి
కానంగఁ జాలితి • కాన రా దన్యుల, కిట నీదుభర్తకు • నిపుడు కాల
మగుటయు వీఁడు మ • హాపుణ్యనిధి గాన, నితరులఁ బనుపక • యేన వీనిఁ
గ్రచ్చఱఁ గొనిపోవఁ • గాఁ జను దెంచితి, నని యుగ్రభంగి న • య్యంతకుండు
ధరణీనాథతనయు • తనువునఁ బ్రాదేశ। పరిమితాత్ముఁ డగుచుఁ • బ్రజ్వరిల్లు
జీవు వెడలఁ దిగిచి • చెచ్చెర నతిదీర్ఘ। భయదపాశనికర • బద్ధుఁ జేసి. 218

మ. కొని వేగంబున దక్షిణాభిముఖుఁ డై • ఘోరంపుమార్గంబునం
జనఁగాఁ జొచ్చె నసంతరంబ మదిలో • సావిత్రి శోకంబు పై
కొనఁ బ్రాణేశ్వరు దేహ మొక్కెడ సం • గుప్తంబు గావించి యా
తనిపజ్జం దగఁ దాను నేఁగెఁ బదప • ద్మంబుల్ వారిం దొట్రిలన్. 219

గీ. దానిఁ జూచి * దండ • ధరుఁడు నీ వి ట్లేల • వచ్చెదవు లతాంగి • వలదు నిలువు
మింతి నీ కగమ్య • మిటమీఁద తెరు వెల్ల। ననిన నతని కిట్టు • లనియెఁ బొలఁతి. 220

క. పతు లెందుఁ జనిన నచటికి। సతులకుఁ జన వలదె నీప్ర • సాదంబున మ
త్పతిభక్తి కతమునను సం। స్తుతమతి నా కరుగ రాని • చోటులుఁ గలవే. 221

వ. సకలమార్గంబులందును ధర్మమార్గంబు ప్రధానం బట్టిధర్మంబునకు నాధారంబు
సజ్జనుల యని వినంబడు నట్టిసజ్జనసంకర్షనం బెప్పుడు వృథ గాదు గావున సజ్జనశేఖ

* కరుణ ధర్మంబు నీ వేల— అని పాఠాంతరము.

రుండవ వనం జనునీ దైనసందర్శనంబునం బరమశుభంబులం బొందక యేను రిత్తజ
నంబుల తెఱంగున నూరక యెట్లు మగుడుదు ననిన దానిప్రగల్భవచనంబులకు న
ద్భుతం బంది ధర్ముం డి ట్లనియె. 222

గీ. తనుల తాంగి భవదు ♦ దారవాగ్భంగికి। మెచ్చు వచ్చె నాత్మ ♦ నిచ్చువాఁడ
* వేఁడు మొక్క వరము ♦ విభునిజీవిత మొక్కటియును దక్క నేది ♦ యయిననొండు.

——సావిత్రి యమునివలన నభీష్టవరంబులు వడయుట——

చ. అనవుడు మద్రరాజసుత ♦ ప్రాంజలి యై సమవర్తితోడ ని
ట్లను రిపుకోటిచే నపజ ♦ యంబును బొంది వనాంతరంబునం
దనవరతవ్రతాభిరతుఁ ♦ డైనమహాత్ముఁడు సాళ్వభూవిభుం
డనఘుఁడు లబ్ధచక్షుఁ డగు ♦ నట్లుగఁ గరుణింపవే మదిన్. 224

క. నావుడు నట్టుల యయ్యెడు। నీ విట రా వలవ దుడుగు ♦ నెమ్మి నని వెసం
బోవఁ దొడంగెను బితృపతి। యా వెలఁదియు నంత నిలువ ♦ కరిగెఁ బిఱుందన్.

వ. ఇట్లు చని చని మఱియు ని ట్లనియె. 226

చ. ఎడపక వాఙ్మనక్రియల ♦ నేరికి హింస యొనర్పఁ బూన రె
య్యెడలను దీనులం గరుణ ♦ యేర్పడఁ బ్రోవన చూతు రిచ్చఁ జోఁ
గడమ వడంగ నీ కెదిరి ♦ కాంక్షితముల్ దుది ముట్టఁ దీర్తు రె
క్కుడు మదిఁ గూర్తు రాశ్రితుల ♦ కున్ విను మిన్నియు నార్యధర్మముల్. 227

క. నీ వెఱుఁగనియది యెయ్యది। దేవోత్తమ ధర్మగతుల ♦ తెఱఁ గెల్ల భవ
ద్భావాధీన మగుటఁ గా। దే వెలసితి వీవు ధర్మ ♦ దేవత యనఁగాన్. 228

క. సమబుద్ధితోడఁ దత్త। త్సముచితకర్మఫల మఖిల ♦ జంతుతతులకున్
సమకూర్చుట నీ కయ్యెను। సమవర్తి యనంగఁ బేరు ♦ జగదభినుత మై. 229

క. యముఁ డంద్రు నిన్ను నార్యులు। † యమియింపుదు భూతతతుల ♦ నట్లగుటఁ దగన్
శమనుండ వైతి కల్మష। శమనంబునఁ జేసి నీవు ♦ జలజాప్తసుతా. 230

వ. అనినం బ్రేతపతి యాపుణ్యసతి కి ట్లనియె. 231

క. తృషితుఁ డగువాని ‡ శీతల। తుషారతోయములు వోలె ♦ తుష్టిఁ జేయుగతిన్
హృషితాంగుఁ జేసె ననుఁ గ। ల్మషరహితము లైననీవ ♦ మంజులభణితుల్. 232

వ. కావున సత్యవంతుప్రాణంబులు దక్కం దక్కిన కోర్కి యెయ్యది యైనం జెప్పు
ము సఫలంబు సేసెద ననిన సావిత్రి దేవా వైరులచేత నపహృతం బైనరాజ్యం
బెప్పటియట్ల ద్యుమత్సేనుసకు బ్రాప్తించునట్లుగా ననుగ్రహింపవే యని వేఁడుట
యు వైవస్వతుం డట్ల యగు నని పలికి యి ట్లనియె. 233

---

* వేఁడు మెచ్చినయట్టి విభుని జీవము మొక్కంబు। దక్క — నిష్ట మైన దాని నొకటి — † యమింతు భూతముల నెల్ల — ‡ చలిమంచు — అని పాఠాంతరములు.

గీ. వలదు నిలువు మింక ♦ వదలక నీభక్తి। మగని కెక్కె దుర్గ ♦ మంపుఁదోవ
యిది కృతంబు లయ్యె ♦ నెల్లవియును నీట్లు। వచ్చు సెలవు లేదు♦వనజవదన. 234
వ. అనిన నమ్మహాభాగ యతని కిట్లనియె. 235
క. ధర్మాత్ములు దమసలిపెడు। ధర్మక్రియ దప్ప రెట్టి ♦ దశలందును మో
హోర్ములఁ దాపముఁ బుట్టవు। ధార్మికహృదయములఁ బ్రథమ ♦ ధర్మాధ్యక్షా.
క. కావునఁ బతియనుగమనం। బేవిధమున విడువఁ దగునె ♦ యెట్లయినను మో
హావేశముఁ బొందక ధ। ర్మావస్థితి నలుప వలదె ♦ యనహితబుద్ధిన్. 237
గీ. అనిన నంతకుఁ డిట్లను ♦ నతివ నీవు। ప్రకటధర్మవిశేషత ♦ త్వరవు గాన
నింక నొకవరమిత్తుఁ బ్రా♦ణేశుబ్రదుకు।వలదుగానియొండడుగుము♦వలయుదాని.
వ. అనుటయు నక్కాంత గృతాంజలి యై మాతండ్రి మద్రేశ్వరుం డపుత్రకుండు గావు
న నతనికిఁ బుత్రశతలాభంబు గావలయు నని యభ్యర్థించిన నట్లకా నిచ్చితి నని
పలికి ధర్మరాజు నేఁడు నీవు గడుదూరంబు వచ్చి డస్సి తింక మగుడుట లెస్స య
ని పలికిన నప్పతివ్రత యి ట్లనియె. 239
గీ. నాకు డప్పి యెక్కుడిది మ ♦ నంబు భర్తృ। చరణపంకజాసక్త మై ♦ కరముభక్తి
నలరు చున్నది సతులకు♦నన్య మెట్టి। దియును ధర్మమె భర్తృసం♦శ్రయముకాక.
వ. మఱియు నొక్కవిన్నపంబు సేసెద. 241
గీ. ఆత్మధర్మనిరతు ♦ లైనపుణ్యాత్ములు। దుర్లభులు సమస్త ♦ దురితములును
శాంతిఁ బొందు వారి ♦ సంసర్గమునఁ దీర్ఘ। భూతమతులు వారు ♦ భూతలమున.
ఉ. వారలపేర్మిఁ గాదె శశి ♦ వారిజమిత్రులు నిర్వికారసం
చారత నుల్లసిల్లెదరు ♦ సర్వపయోనిధులున్ నిరాకులా
కారతఁ గ్రాలెడుం గులన ♦ గంబులు నిశ్చలరూఢిఁ జాల నో
ప్పారెడుఁ భూతధాత్రి నిఖి ♦ లైకధురీణతఁ బేర్మిఁ బొందెడున్. 243
వ. అని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 244
గీ. ఏడుమాటలాడినయంతి ♦ నెట్టివారు। నార్యజనులకుఁ జుట్టంబు ♦ లగుదు రనినఁ
జిరసమాలాపసంసిద్ధిఁ ♦ జేసి నీకు। నేను జుట్టమ నని వేఁడ ♦ యేల చెప్ప. 245
వ. కావున మిత్రమనోరథం బవశ్యకర్తవ్యంబుగాఁ జిత్తగింపు మనిన నమ్మహానుభా
వుం డమ్మానిని దెసం గనుంగొని నీకుం బ్రసన్నుండ నైతి నీ కభీష్టం బైనవరం బొ
క్కటి యిచ్చెద నడుగు మనిన నమ్మానిని యి ట్లనియె. 246
క. మది సత్యవంతుజీవిత। మది యిమ్ములఁ దొలఁగఁ బెట్టి ♦ యన్యంబుల ని
చ్చెద నని పలుకుదు మును నీ। వది యిప్పుడు లేద యింక ♦ నడిగెదఁ బ్రీతిన్.
చ. పతివిరహంబు దుస్సహము ♦ భర్తృవినాకృత యైనకాంత దూ
షిత యగు సర్వమంగళవి ♦ శేషములందును గాన మత్ప్రియుం
డతులితకీర్తిశాలి నగు ♦ జాఘ్యుఁడు సాళ్వసుతుండు లబ్ధజీ

వితుఁడున నిమ్ము ధర్మపద • వీపరిరక్షణ పుణ్యవీక్షణా. 248

వ. అనిన నట్ల చేయుదు నని తత్క్షణంబ కృతాంతుండు సత్యవంతు నపగతపాశుం జేసి యాసుందరి కిట్లనియె. 249

చ. కొను మిదె నీమనఃప్రియునిఁ • గోమలి నీఁడు చతుశ్శతాబ్దముల్
మను నిటమీఁదఁ బుత్రులఁ గ్ర • మంబున నూర్వురఁ గాంచుఁ గీర్తివ
ర్ధనుఁ డగు సంతతాధ్వరవి • ధానములం బరితుష్టిఁ జేయు న
య్యనిమిషకోటి కెల్లను ని • జాన్వయమాళివిభూషణుం డగున్. 250

వ. అని యాదేశించి యంతర్హితుం డయ్యె నక్కాంతయుఁ గ్రమ్మఱి చని యెప్పటి యట్ల జీవితేశ్వరుం దనతొడలపై నిడుకొని కూర్చున్న యెడం గొండొకవడికి లబ్ధచేతనుం డై సత్యవంతుండు లేచి నిజవల్లభం జూచి యిట్లనియె. 251

క. కడుఁ దడవు నిద్ర వోయితిఁ । బడఁతీ ననుఁ దెలుప వలదె • బలియుఁ డొకరుఁ డె
క్కుడుజవమునఁ బట్టి బలం । బెడలఁగ ననుఁ దిగిచె నాతఁ • డెవ్వఁడు సెపుమా.

చ. అది గల గాదు నిక్కువము • నై యెనటు లున్నది నాకు నెంతయున్
మది వెఱ వుట్టె నావుడును • మానిని యిట్లను నీకు నంతయున్
ముదమున రేపు చెప్పెదఁ ద • మోమయ మై యిదె శర్వరీముఖం
బొదవె విలంబనం బిచట • నొప్పదు లెమ్ము నరేంద్రనందనా. 253

మ. అదె నక్తంచరు లిందు నందును మహో • గ్రాకారు లై క్రందుగా
మెదలం జొచ్చిరి ఘోరఫేరవరుతుల్ • మిన్నందెఁ దీవ్రంబు లై
పదశబ్దంబులు మీఱెఁ జూడు కలయం • బాలం దొడంగెం బెనుం
గదుపుల్ గట్టి మృగంబు లెంతయు భయో • త్కంపంబు నాకయ్యెడిన్. 254

క. విను నివ్వు దడయుటకు మీ । జననియు జనకుండుఁ గరము • సంతాపభరం
బునఁ బొందుదు రింతకుఁ గ్ర । న్నన వారికి సంతసం బొ • నర్పవె యధిపా. 255

వ. అని పలికి తదీయశిపాదచేష్టితంబు లుపలక్షించి వెండియు. 256

చ. తమముసు భెల్లుగాఁ బరఁగె • దవ్వు నిజాశ్రమభూమియున్ మదిన్
శ్రమమును బాయ దిప్పు డను • చందము నైనఁ జనంగ నేల యిం
పమరఁగ నింతప్రొద్దు సుగు • ణాకర యిచ్చట నిల్చి రేపు పో
దమె తెఱఁ గెద్ది నావుడును • దన్వికి సాళ్వతనూజుఁ డిట్లనున్. 257

క. మానె శిరోవేదన నా । మేనికిఁ దగ లావు వచ్చె • మెల్లన యరుగం
గా నేర్తుఁ దల్లిదండ్రులఁ । గానక యే నెట్లు నిలుతుఁ • గాననభూమిన్. 258

క. ఇంతకు మున్నెన్నఁడు నే । నింతతడవు వారిఁ బాసి • యెందుఁ దడయ నేఁ
డింతవడి మసలుటకు వా । రెంత వడిరొ యేమి యైరొ • యెట్లున్నారో. 259

గీ. సంధ్యప్రొద్దు నన్ను • జనని యెన్నఁడు నిలు । వెడల నీదు నేఁడు • విపినభూమి
మధ్యరాత్రివేళ • మసలుట కాయమ । యేమిపాటు వడునొ • యే నెఱుంగ.

సీ. కౌఁగిటననుఁజిక్క♦ గదియించి శిరము మూ, ర్కొంచును బాష్పముల్ ♦ గురియుచుండఁ
బట్టి మా యొడలును ♦ బ్రాణంబులును నెల్ల, యర్థముల్ నీవను ♦ మ్మన్న నీవు
దేపగా సంసార ♦ తీరంబు సేరెద, మని తలంచెదము నే ♦ మ్మన్న యన్న
కన్నులు లేని మా ♦ కన్నులుఁ గాళులు, నీవ కదన్న మా ♦ నిఖిలవంశ
మును సముద్ధరించు ♦ మోపు నీయది యక। దన్న యనుచు నిట్టు ♦ లగ్గలంపుఁ
బ్రేమ ననుదినంబుఁ ♦ *బ్రేముడింతురు వృద్ధు। లక్కటకట యేమి ♦ యైరొ నేఁడు.
గీ. అడవి కేగుదెంచి ♦ యడరంగ ఫలమూల। తతులు గొనుచు నేను ♦ దడయ కపుడ
† పోవఁ గాన నైతి ♦ దైవోపహతి నింత। చిక్కువడితి నేమి ♦ సేయువాఁడ. 262
క. నాయన్న చో టెఱుంగక। యాయాశ్రమవాసు లైన ♦ యందఱు నతిదుః
ఖాయత్తుఁ డగుచు నడుగును। మాయయ్య దలంకి మాటి ♦ మాటికి నింకన్. 263
క. నావార్త వినక యింతకు। నావృద్ధులు భిన్నహృదయు ♦ లై ప్రాణంబుల్
వో విడుతురు గాక చటికిఁ। బోవం బని గలదె యేనుఁ ♦ బుచ్చెద నసువుల్. 264

సత్యవంతుఁడు సావిత్రీసహితుఁడై మరలి తనయాశ్రమంబునకు వచ్చుట.

వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించి కన్నీరు నించిన నక్కాంత దుఃఖాక్రాంత
యగుచు నతని నాశ్వాసించి నవమృణాళ మృదులంబు లగు భుజంబులం గౌఁగిలించి
మొగయు నెత్తిన మెల్లన లేచి యతండు ధూళిధూసరితం బైనశరీరంబు దుడిచి
కొని గమనంబునకు నుత్సహించిన. 265
క. ఫలభారము దుర్భర మని। వెలఁది యచట నొక్కవృక్ష ♦ విటపంబున ని
మ్ముల గరిడియ దగిలిచి యు। జ్జ్వలపరశువుఁ గొనుచు మృదుల ♦ సంభ్రమలీలన్.
వ. జీవితేశ్వరు వామబాహువు నిజవామభుజంబుపయి నిడికొని దక్షిణహస్తంబున
నతని గ్రుచ్చి కౌఁగిలించి మందగమనంబున నాశ్రమదేశంబునకు మగిడె నంత
కుమున్న యక్కడ. 267
ఉ. కన్నులు వచ్చి యొల్లెడలుఁ గ ♦ న్గొని వృద్ధ నరేంద్రుఁ డాత్మకుం
గన్నులుఁబోలె ‡ నైనతన ♦ గాదిలిపుత్త్రుఁడు గాననంబులో
నెన్నఁడు లేనియంతతడ ♦ వేటికిఁ జిక్కెనొ యంచు నార్తితోఁ
గన్నులు లేనియ ట్లతఁడు ♦ గానక యేడ్చె సతీసమేతుఁ డై. 268
తరలము. కొడుకు నిందును నందు రోయుచుఁ ♦ గోరి ప్రేమభరంబునం
గొడుకు సద్గుణకోటు లెల్లను ♦ గోటిభంగుల § నెందునున్
గడన సేయుచు సత్యవంతునిఁ ♦ గాన రే మునులార యీ
యడవిలోపల నంచు హాసుత ♦ యంచు ధైర్యము డించుచున్. 269
వ. ఉన్నంతఁ దదాశ్రమవాసు లైనమును లందఱు నతనిం బొదివికొని తదీయు న

---

* ప్రేముడింపుదు రట్టి। వృద్ధు లకట యేమివిధము వడిరొ- † పోవనైతి- ‡ నున్న-
§ నూలిమై- అని పాఠాంతరములు.

యనలాభంబునకు విస్మయం బందుచు నుచితవాక్యంబుల నతని నాశ్వాసించు
చుండిరి తదనంతరంబ యొక్కముహూర్తంబునకు సావిత్రీసహితుం డయి చిత్రా
శ్వుండు సనుదెంచిన నావృద్ధదంపతు లత్యంతహర్షంబున నతనిం గౌఁగిలించుకొ
ని మూర్ధఘ్రాణంబు సేసిరి మునివరులును గరంబు సంతసిల్లి రప్పు డారాజర్షిము
ఖ్యుండు పుత్రునిం జూచి యయ్యా యి ట్లేల వనంబులో మసలితని యడిగిన న
తండును దాను జని పండ్లుగోయుటయును గాష్ఠదళనంబు సేయునెడం దలయేరు
గదిరి నిలువ నోపక విశ్రమించుటయుం ద న్నొక్కపురుషుండు గలలోన నిగ్ర
హించుటయుం జెప్పనేడ సావిత్రి మామ కిట్లనియె. 270

సీ. ఈరాజపుత్రున ♦ కీదినంబున మర, ణం బని మును చెప్పె ♦ నారదుండు
మునినాథువచనం బ ♦ మోఘంబు గావున, నేమఱ కేను నేఁ ♦ డితనితోడ
నడవికి నేగితి ♦ నచట నీతఁడు సుప్తుఁ, డై యున్న యెడ వచ్చె ♦ నంతకుండు
వచ్చి యుర్వీభునిజీ ♦ వముఁ గొని పోవంగ, వెనుకన చని యేను ♦ వివిధభంగి
సత్యధర్మభణితి ♦ సంస్తుతించుటయుఁ గృ। పార్ద్రచిత్తుఁ డగుచు ♦ నజ్జముండు
నాకు నెమ్మి నొసఁగె ♦ నాలుగువరము లం। దొకట నితఁడు జీవ•యుక్తుఁ డయ్యె.

వ. మఱియు నొక్కవరంబు భవదీయనయనోన్మేషకారణం బయ్యెఁ దక్కినవరద్వ
యంబునను మీకు వైరిహృతరాజ్యసంప్రాప్తియు మదీయజనకునకుఁ బుత్రశతల
బ్ధియు నగు నని చెప్పిన నయ్యిద్దఱుఁ బరమానందకందళితహృదయు లై కోడలి కి
ట్లనిరి. 272

క. ఆపత్సముద్రమగ్నం। బై పోయెడునస్మదన్వ ♦ యము పెం పెసఁగం
దేప యయి కడవఁ బెట్టితి। నీపుణ్యచరిత్ర గీర్తి ♦ నీయుము దల్లీ. 273

వ. అని యభినందించి రప్పుడు మునివరు లందఱు నయ్యిందువదనం బ్రశంసావచనం
బుల నుపలాలించి వారల దీవించి నిజగృహంబులకుం జని రంతఁ గతిపయదినం
బులకు. 274

సీ. ఆసాళ్వభూపతి ♦ యాప్తమంత్రులు మూల, భృత్యులుఁ బౌరులుఁ ♦ బృథివిఁ గలుగు
పెద్దలుఁ గూడి సం ♦ ప్రీతి నాతనిపాలి, కేతెంచి వినయస ♦ మేతు లగుచు
నవనీశ నీశత్రు ♦ డాత్మీయభృత్యభే, దంబునఁ జేసి బాం ♦ ధవసహాయ
సహితుఁ డై మృతిఁ బొందె ♦ సకలజనంబులు, నేకచిత్తంబున ♦ నిపుడు నిన్నుఁ
బ్రకటరాజ్యపదవిఁ ♦ బట్టంబు గట్టంగ। వచ్చినారు నిఖిల ♦ వసుధయందు
విస్తరిల్లె నీదు ♦ విజయఘోషము భద్ర। గజము నెక్క వేగ ♦ కదలు మింక.

క. ప్రాకటతపోబలంబున। నాకలితవిలోచనుండ ♦ వై యున్ననినున్
లోకేశ చూడఁ గంటిమి। మాకన్నులు చల్లనయ్యె ♦ మాభాగ్యమునన్ 276

వ. అనినం బ్రహృష్టహృదయుం డై ద్యుమత్సేనుండు నాతఁ డంబ తదాశ్రమవాసు ల
యగుమునుల నామంత్రణంబు సేసి కొడుకునుం దానును [illegible]

చతురంగసేనాసంకులగమనంబునం బురంబునకుఁ జని సకలమహీరాజ్యంబును గై
కొని చిత్రాశ్వునకుఁ బ్రథితయౌవరాజ్యపట్టం బొసంగి పరమైశ్వర్యధుర్యుం డయ్యె
ని ట్లెఱింగున. 277

క. తనమగని నత్తమామల। జననీజనకులను దన్ను ♦ సకలకులంబున్
ఘనముగ సముద్ధరించెను। జనవర సావిత్రి * పుణ్య ♦ చరితము † గంటే. 278

గీ. ఆపతివ్రతయట్ల యీ ♦ యాజ్ఞసేని। పరమకల్యాణి ధర్మసం ♦ భావనీయ
యధిప మిమ్మును మీయఖి♦లాన్వయంబు। నుద్ధరించు మహాభాగ్య ♦ యుక్తఁ జేసి.

క. అని చెప్పి పాండుతనయుల। ననఘుల వీడ్కొని మునీంద్రుఁ ♦ డనుపమ తేజో
ఘనుఁ డగుమార్కండేయుఁడు। దనయాశ్రమమునకు నరిగెఁ ♦ దద్దయు నెమ్మిన్.

వ. అని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనునితో మునీంద్రా యింద్రుండు
గర్ణుకవచకుండలంబు లెవ్విధంబున నపహరించెం జెప్పవే యని యడిగిన నతం డి
ట్లనియె. 281

—♦♦—సూర్యుఁడు బ్రాహ్మణవేషంబునఁ గర్ణునకు హితంబు చెప్పుట.—♦♦—

సీ. వనమున నప్పాండు ♦ తనయు లుండఁగ నందు, వరుసఁ బండ్రెం డగు♦వత్సరంబు
కడపట నింద్రుండు ♦ గడఁగి పాండవహిత, కారి యై కర్ణుని ♦ కవచకుండ
లములు మాయాప్రయో♦గమున హరింపంగఁ, దలఁచిన నాతని♦తలఁ పెఱింగి
జలజాప్తుఁ డోకనాఁడు♦వెలయ రాధేయున, కది యెల్ల నెఱిఁగింతు ♦ నని తలంచి
లోకనుతుఁడు బ్రాహ్మ ♦ ణాకార మొప్పంగ। నతనియున్నకడకు ♦ నరుగుదెంచి
యేకతంబ యున్న ♦ యాకర్ణుతోడ న। భీష్టభంగి దోఁప ♦ నిట్టు లనియె. 282

క. ఓకర్ణ సుజనవినుత గు। ణాకల్ప భవద్ధితార్థ ♦ మై యొకకార్యం
బేకతమ చెప్ప వచ్చితిఁ। బ్రాకటముగ వినుము నాదు ♦ పలుకులు వరుసన్. 283

వ. పాండవపక్షపాతి యై పాకశాసనుండు భవదీయంబు లయినకవచకుండలంబు లప
హరింపం గోరి నీవు బ్రాహ్మణప్రియుండ వనియును బ్రాహ్మణు లడిగిన నెయ్యది
యైనను వంచన సేయ కొసంగుదు వనియును నెఱుంగుం గావునఁ గపటబ్రాహ్మ
ణుం డై వచ్చి యడుగం గలవాఁడు నీవును గవచకుండలంబు లీవలవదు రత్న కాం
చనవనితాప్రముఖంబు లయినపదార్థంబులు సూపియుం బ్రార్థించియు నెవ్విధం
బున నయినం గడపి పుచ్చ వలయు నట్లు గాక వీని నతని కిచ్చితేని మృత్యువశంబు
నం బొందఁ గలవాఁడవు. 284

చ. అమృతమయంబు లవ్వొ సుగు ♦ ణాకర యుష్మదీయవస్తుయు
గ్మము నివి యుండునేని త్రిజ ♦ గంబులయందు నశేషశత్రులో
కమునకు ‡ నీ వవధ్యుఁడవు ♦ గాన నిరంతరసౌఖ్యసంప్రమో
దమున వెలింగె దీవు విహి ♦ తంబుగఁ జెప్పితి మోసపోకుమీ. 285

* తప్పు- † వింటే- ‡ నీవు వధ్యుఁడవు గావు నిరంతర మైనసౌంద మో- అని పాఠము.

క. అనిన విని సూతతనయుఁడు। వినయంబున నిట్లు లనియె ♦ విప్రాకారం
బున వచ్చినవేల్పవు నీ। వనఘా యెవ్వఁడవు నాకు ♦ నానతి యీవే. 286

క. అనిన నతఁ డేను సూర్యుఁడ। మనమున నీయందుఁ గలుగు ♦ మక్కువఁ గర్జం
బొనరఁగ నుపదేశింపం। జను దెంచితి ననిన నతఁడు ♦ సంభ్రమ మొప్పన్. 287

వ. అభివాదనంబు సేసి దేవా దేవరవు నాకత్యంతహితుండ వగుటం జేసి కృతార్థుండ
నైతి నిం కొక్కవిన్నపంబు సేసెద నవధరింపుము. 288

ఉ. భూసురకోటి వేఁడుటయుఁ ♦ బోఁడిగఁ బ్రాణము లైన నీగి నా
భాస దినేశ లోకమునఁ ♦ బ్రస్ఫుట మింతయు నట్లు గావునన్
వాసవుఁ డట్టి నన్నడుగ ♦ వచ్చుఁ బ్రియం బడి నాకు నొక్క బ్రాఁ
తే సురలోకవందిత మ ♦ దిం గవచంబును గుండలంబులున్. 289

క. జగముల నెల్లను నిండిన। పొగడిత గడువెలితి చేసి ♦ పొల్లయొడలికై
తగవే జన్మవ్రత మిటు। దిగ విడువఁగ నేఁడు నాకుఁ ♦ ద్రిభువనదీపా. 290

మ. మఱిఁ గుంతీసుతపక్షపాతి యగుచున్ ♦ మాయాస్వరూపంబుతో
జితదైత్యుండు శతక్రతుండు నను భి ♦ క్షింపంగ నేతెంచున
ట్టి తెఱంగైనఁ దదీయ * కీర్తి యసుమీ ♦ డిందుం ద్రిలోకీసము
న్నత మై యొప్పు మదీయకీర్తి యిది సూ ♦ నాపుణ్య మెబ్భంగులన్. 291

గీ. కీర్తి విడువఁ జాలఁ ♦ గీర్తితో మెలఁగంగ। జావు వచ్చెనేని ♦ చత్తుఁ గాని
జగములోన నెల్ల ♦ సడికంటెఁ జావు మే। లనఁగఁ బరఁగుమాట ♦ యనఘ వినవె.

ఉ. కీర్తియ యిచ్చుఁ బుణ్యగతి ♦ కీర్తియ తల్లియుఁ బోలెఁ బ్రోచు న
త్కీర్తియ యాయువున్ సిరియుఁ ♦ గీర్తివిహీనుఁడ చూ శవంబు దు
ష్కీర్తికి నెల్లచేటులును ♦ గిట్టి హరించు ననం డె తొల్లి భ
క్తార్తిహరుండు నాఁ బరఁగు ♦ నంబుజసూతి జగద్ధితంబుగన్. 293

సీ. † విప్రులు గడునర్థి ♦ వేఁడినఁ గలిమిలోఁ, బొచ్చెంబు సేయక ♦ యిచ్చు టొకటి
బలిశరఁపుఁబగతురఁ♦బరిమార్చు టొక్కటి, ‡ దండియైయనిఁజచ్చుటొండనొకటి
శరణాగతుని నెట్టి ♦ శత్రుని నైనను, § గరుణఁ గయ్యంబునఁ ♦ గాచు టొకటి
భామినీద్విజవృద్ధ ♦ బాలాతురుల కైన, యాపద చెచ్చెరఁ ♦ బాపు టొకటి
యనఘ యివి వ్రతంబు ♦ లై చెల్లు నాకు నం। దొకటి దప్ప నేని ♦ వికలకీర్తి
నగుదుఁ గాన నిత్తు ♦ నఖిలమ్ము నెఱుఁగ నా। ఖండలునకుఁ గవచ ♦ కుండలములు. 295

వ. అనినఁ గర్ణునకు సూర్యుం డి ట్లనియె.

క. కడు నెయ్యురు హితముగఁ జె। ప్పెడుపలుకులు వినవు గరము ♦ బేలవు నీ వె
క్కడ బుద్ధి తెరువు లెక్కడ। చెడక వినుము నీకుఁ దెలియఁ♦జెప్పెదఁ గర్ణా. 296

* కీర్తి సొటులుకా - † విప్రులు గడువేడ్క - ‡ సమరంబు లోపలఁ జచ్చు టొకటి -
§ గరుణించి ... - అని పాఠాంతరములు.

క. తనకుఁ దనయులకు సతులకు। జననీజనకులకు బంధు ♦ జనులకుఁ గీర్తిం
దని తెచుపుసఁ గీర్తి గొనం। జనుఁ గాకందఱును జెచుయ ♦ శం జేమిటికిన్. 297

ఉ. కావున నీవు, ప్రాణములు ♦ గావుము కీర్తి యటుండ నిమ్ము నీ
జీవిత మున్నఁ గీర్తి మఱి ♦ చేరదె కీర్తి యొకం డనంగ నే
లా వసితల్ దనూభవులు ♦ లక్ష్మలు బంధులు సార్వభౌమ తే
జోవిభవంబు నిం పడరఁ ♦ జొప్పడుఁ బ్రాణ మొకండు గల్గినన్. 298

క. మృతుఁ డైననరుఁడు వెస భ। స్మితుఁ డై చనుఁ గాక కీర్తి ♦ మేలిమిఁ గనునే
మృత దేహంబునకు నలం। కృతిఁ జేసినయట్లు * కీర్తి ♦ మృతునకుఁ బిదపన్. 299

వ. నీవు నాకు నత్యంతభక్తుండ వగుటం జేసి భక్తజనరక్షణంబు గర్తవ్యంబు గావున ని
ట్లన్నియుం జెప్పవలసె మఱియు దేవనిర్మితం బైనరహస్యం బొక్కటి గలదు దా
నం జేసి నీయందు వాత్సల్యంబు మిగిలి యుండునది యిప్పు డేను జెప్పఁ బిదపఁ దన
యంతన యెఱుంగఁబడియెడు నీకు నర్జునునకుం దెగనిపగ యై యుండు మీకుఁ
గయ్యంబు నయ్యెడు నందు నీవు సహజకుండలముండితుండ వగుటం జేసి యర్జునుఁ
క జేయుండ వయ్యెద వట్లుం గాక పీనిం గోలు పోయి తేని యెంతయు దెప్పరం బ
గు ననిన నక్కర్ణుం డి ట్లనియె. 300

మ. కరుణామూర్తివి నీవు సంతతము భ ♦ క్తశ్రేసమాధానత
త్పరచిత్తుండవు గావునం గడఁగి నా ♦ పై మక్కువం బద్మినీ
వర మేలానతి యిచ్చి తిం కొకటి దే ♦ వా నిన్నుఁ బ్రార్థించెదం
గరుణన్ నాప్రతికూలదుర్లలితవా ♦ క్యంబుల్ సహింపం దగున్ 301

క. అస్పృతమున † కంత వెఱతును। విను మంతకునకును నంత ♦ వెఱవ మును వహిం
చినవ్రతము విడిచి దుర్గతిఁ। జనఁ జాలుదువయ్య నన్నుఁ ♦ జనునే మాన్పన్ 302

వ. అర్జునుండు దుర్జయుం డని చూడ వలవదు నీవును మదీయంబు లగుదివ్యాస్త్రంబు
లెఱుంగుదు జామదగ్న్యుండును ద్రోణుండును నాకు నొసంగినదివ్యాస్త్రంబు
లల్పంబులు గావు గావున నవశ్యంబును నమరరాజనందనుం దెగటార్ప నోపుదు
నీ వింక నొండు దలంపక నాకు ననుజ్ఞ యిమ్మనిన నొక్కింత విచారించి యాదిదే
వుండు రాధేయున కి ట్లనియె. 303

—••◆• సూర్యుఁడు గర్ణునితో నిందుని చే శక్తిఁ గైకొను మని చెప్పుట. •◆••—

గీ. ఎల్లభంగుల నిశ్చయం ♦ బిదియ యేని। వత్స విను మింక నొక్కటి ♦ వాసవునకుఁ
గలదు దారుణంబును నమో ♦ ఘంబు నైన।శక్తి యది నీకు నడుగుము ♦ సవినయము గ.

క. తొలితొలి బలసూదను చేఁ। జెలువుగ నా దివ్యశక్తి ♦ నీవుఁ గొని కుం
డలములుఁ గవచంబును మఱి। యలఘుమతీ యిమ్ము భద్ర ♦ మగు న ట్లయినన్. 305

* మృతుని కీర్తియుఁ బిదపఁగా- † కంటె- అని పాఠాంతరము.

వ. అమ్మహాసాధనంబు తెఱంగుఁ జెప్ప నచ్చెరువు దానివిశేషంబుఁ జెప్పెద విను మని
మఱియు నిట్లనియె. 306

ఉ. వైరులఁ జంపి చంపి వెస ♦ వచ్చుఁ గరంబున కాజిలోన న
స్త్రాసనశక్తి వాసవుఁడు ♦ దానవ తొల్లి సహస్రసంఖ్యలం
ఘోరసురారిసంఘములఁ ♦ గూల్చె మహాభుజ నీకు నెమ్మి నా
ఘోరపుసాధనంబు దొర ♦ కొన్న నవశ్యము గెల్తు పోతులన్. 307

వ. అని చెప్పి కమలహితుం డంతర్హితుం డయ్యెఁ గరుండును వాసవురాక కెదురుచూ
చు చుండె నని విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 308

మధురాక్కర. కలదు దేవగుహ్యం బని ♦ కమలబాంధవుఁడు గర్ణుఁ
బలికె నని చెప్పి తది యెద్ది ♦ బలియుఁ డాసూతజుండు
లలితకవచంబు మణికుండ ♦ లములు నెమ్మెయిఁ బడసె
వెలయ నివ్విధ మంతయు ♦ వివరింప వలయు నాకు. 309

వ. అనిన వైశంపాయనుం డది యంతయుం జెప్పెద విను మని యిట్లనియెఁ దొల్లి కుం
తిభోజునకడకు దుర్వాసుం డతిథి యై వచ్చి వానిచేతం బూజితుం డై నాకు నీయింటఁ
గొంతకాలంబు వసియింప నిష్టం బైనది నాయున్నయంతకాలంబును నీవును నీ
యనుచరులును నిర్వ్యాజం బగుభక్తి సేయ వలయు * నిట్లోపుదే యనుటయు నొ
డంబడి యతండు దనకూఁతుం బృథ యనుకన్యకం బిలిచి యమ్మహామునిం జూపి.

ఉ. దేవసమానుఁ డీధరణి ♦ దేవుఁడు వేడుక మద్గృహంబునం
దా వసియింపఁ గోరుటయు ♦ దానికి నేనును నియ్యకొంటి నిం
దీవరనేత్ర నీవుఁ గడు ♦ ధీరవు ధీయినయోపచారసం
భావితవృత్త వట్లగుట ♦ భక్తి భజింపుము బ్రాహ్మణోత్తమున్. 311

క. ఇతఁ డెయ్యది యెత్తఱి సమ్మతిఁ గోరిన నది ఘటించి ♦ మచ్చిక నిచ్చ తో
షితుఁ జేయు మిమ్మహాత్ముఁడు మతి నలుగక యుండ వలయు ♦ మానిని యెప్పుడున్.

గీ. వినుము విప్రవరులు ♦ వెడ నెఱఁ గినిసిరే నియమమ ధరణి యెల్ల ♦ నీఱు సేయఁ
జాలుదురు తపస్స్వ ♦ శస్తులు దుర్వార తేజు లెందు నధిక ♦ ధీరమతులు. 313

క. భూదేవాపరాధమునఁ గాదే వాతాపిదండ ♦ కప్రభృతులు పెం
పేది చెడిరి భూదేవస మాదరమునఁ గాదె బ్రదికె ♦ నవి యిజ్జగముల్. 314

సీ. పసిబిడ్డ వయ్యును ♦ బడఁతి నీ వెంతయు, గుణవంతురాలవు ♦ గురులయందుఁ
బెద్దలయందును ♦ బృథివీసురులయందుఁ, గడుభక్తి సేయుదు ♦ కమలనయన
బంధులఁ జెలులు సం ♦ బంధిజనంబులుఁ, బురమువారును నంతి ♦ పురమువారుఁ
బూఁబోఁడి † నెమ్మి మైఁ ♦ బొగడనివారు లే, రే మని వర్ణింతు ♦ నేను నిన్ను
యదుకులంబునఁ బుట్టి య ♦ త్యంత సౌఖ్య మమరఁ బెరిఁగితి నాపుత్రి ♦ వై త్రిలోక

* నిట్లోప్పదే- † నిను నెమ్మి- అని పాఠాంతరములు.

సుందరము రూపు ప్రాయంబు • సొంపు నిట్టిదిచ్చరిత్రంబు సతులకు • నెందుఁగలదు.
వ. నీగౌరవం బంతయు నెఱింగి కాదె వహ్నిసమానుం డైనయీమహాముని నా
రాధించుటకు నీయందు భారం బెక్కించెద నీవును గర్వంబును నహంకారంబును
మాని యీపుణ్యపురుషుం బరితుష్టుం జేసి కృతార్థతం బొందు మనిన నక్కన్ని
య యిట్లనియె. 316
ఉ. కోరుదు నేను విప్రతతిఁ • గొల్వఁగ నెప్పుడు నాత్మలోన నా
కోరినకోర్కి నేఁడు దల • కూడె నరేశ్వర యట్లుఁ గాక నీ
కోరినయట్టి దివ్విధము • గోరి యొనర్చుట నాదుభాగ్యసం
భారము గాదె యీయనుమ • భారము నాపయిఁ బెట్టి నెమ్మదిన్. 317
వ. అని పలికిన సంతసిల్లి కుంతిభోజుండు దుర్వాసునకు నక్కన్నియం జూపి యి
ట్లనియె. 318
క. * ఈపిన్నది నాకూఁతురు। తాపసజనముఖ్య మిమ్ముఁ • దాఁ గొలువంగా
నోపుదు నని పూనెం బసి। పాప సుఁడీ కినుక లేక • పని గొన వలయున్. 319
చ. ఎఱుఁగక తప్పుగా మెలఁగె • నేనియు దానికి సైఁచి నేరుపుల్
గఱపి ప్రియంబుతోఁ గొలువు • గైకొనఁగాఁ దగు మీకు బాలురుం
దెఱవలు వృద్ధులుం దమకుఁ • దెల్లము దప్పులు సేసి రేనియున్
మఱతురు గాని యల్గరు స • మగ్రశమాన్వితు లైన తాపసుల్. 320

కుంతి దుర్వాసునకుఁ బరిచర్య చేయుట.

వ. అని యప్పగించి యప్పార్థివేంద్రుం డమ్మునీంద్రునకుఁ జంద్రికాధవళం బైనసౌధం
బునం దు శయనాసనప్రముఖోపకరణంబులు నభిమతాహారసాధనద్రవ్యంబులు
నాయితంబులు సేయించి తాను సంతసంబున నూఱడి యుండె నంత. 321
క. భావించి నాఁడునాఁటికి। నేవిశేషముల మిగుల భక్తి • వినయంబులతో
దేవోపచారముల భూ। దేవోత్తముఁ గొల్చెఁ గుంతి • దేవి నియత యై. 322
సీ. అతఁడును దద్భావ • మరయంగ మఱి గోరి, రూపింప నొకమరి • రేపు వత్తు
నని పోయి నడికిరే • యర్థితోఁ జనుదెంచు, రేయి వచ్చెద నని • రేపు వచ్చు
నేపొద్దు వచ్చిన • నింతి యప్పుడ భక్ష్య, భోజ్యముల్ గొనితె పొ • ల్పుగ నొనర్చు
నెయ్యది గోరిన • నిచ్చుచు రాఁ బెట్టు, నలయదు † మదినైన • నలుగ దెపుడు
ననుదినంబు భోజ • నాత్మజఁ బిల్చి తా। ద్వర్తనంబు నడుగ • వనజముఖియుఁ
దాను గొల్చు తెఱఁగుఁ • దాపసవరునిచం। దమును జెప్పు చుండుఁ • దండ్రి యలర.
వ. అంత నొక్కసంవత్సరంబు పరిపూర్ణం బయినఁ బ్రీతుం డై దుర్వాసుండు గుం
తిం జూచి నీ చేసినయీయారాధనకు మెచ్చితి నభిమతంబు లిచ్చెద నడుగు మనిన న
మ్మానిని కృతాంజలి యై మీరు నావలనం బ్రసన్నులరయితిరి మాతండ్రియుం గ

* ఈపడఁతి నాదుకూఁతురు- † మదిలోన- అని పాఠాంతరములు.

ఘు నలరు నింతియ చాలు నొం డేల యనిన నతం డట్లేని నీ వొక్క మంత్రంబు
గైకొను దీనం జేసి యేవేల్పు నారాధనంబు చేసెద వవ్వేల్పు నను దెంచి నీవశవ
బుగ నుండు ననిన నొం డన వెఱచి కుంతి యెంతయుం బ్రసాదం బనియె నమ్మునీం
ద్రుండు దాని కమ్మంత్రంబు విధియుక్తంబుగా నుపదేశించి కుంతిభోజుని దీవించి ని
జేచ్ఛం జనియె నంతఁ గొంత కాలంబునకు. 324

మ. మదిఁ గారుణ్యము చేసి విప్రవరుఁ డీ ♦ మంత్రంబు నా కిచ్చె నే
నిది యేచందమొ చూతు నంచు నొకనాఁ ♦ *డిచ్ఛన్ ఋతుస్నాత నై
సుదతీరత్నము పూర్వశైలతటిపై ♦ శోభిల్లుతిగ్మాంశుఁ జూ
చి దళత్పంకజభంగి నుల్లసిత నై ♦ చిత్తంబు రాఁగిల్లఁగన్. 325

వ. సహజకుండలకవచాభిరామం బయినతదీయమూర్తి విభవంబున కోటువడి దేవా
భవత్సమానరూపసుందరుం డగునందనుం గరుణింపవే యని మనంబునం గోరుచు
మంత్రోచ్చారణంబు సేసినఁ బ్రభాకరుండును నిజయోగబలంబున మూర్త్యంత
రంబు ధరియించి కుంతిపాలికిం జను దెంచి మధురస్వరంబున. 326

గీ. అబల నీమంత్రబలమున ♦ నరుగు దెంచి
నాఁడ నీవాఁడ నైతి మ ♦ నఃప్రియంబు
నీకు నెయ్యది యొనరింతు ♦ నిజము చెపుమ
యనినఁ బడఁతి యి ట్లనుఁ గమ ♦ లాప్తుతోడ. 327

గీ. కార్య మొక్కటియును లేదు ♦ కౌతుకమున। నేను మంత్రంబు నోడివితి ♦ నింత మాత్రఁ
జేసి నీ విచ్చటికిని వి ♦ చ్చేయ నేల! దివికి నరుగుము క్రమ్మఱ ♦ దేవ నీవు. 328

వ. అనిన దానికి సూర్యుం డి ట్లనియె. 329

ఉ. క్రమ్మఱి పోక తప్పిదినె ♦ కామిని యే మని మున్న నీవు చి
త్తమ్మునఁ గోరి తవ్విధము ♦ దప్పక యిప్పుడుఁ బల్క రాదె తే
జమ్మున మత్సమానుఁ గవ ♦ చస్ఫుటకుండలమండితాంగు స
త్సమ్మతుఁ బుత్త్రుఁ గోరవె ని ♦ జమ్ముగ నావలనం దలోదరీ. 330

వ. కావున నిప్పుడు మదీయసమాగమంబున కొడంబడుము నీకోరినయట్ల తనయుం
డు జనియించు నిట్లు సేయనినాఁడు భవజ్జననీజనకులను భస్మంబు సేయుదు మఱి
యు నీ దైనశీలవృత్తంబు లెఱుంగక మంత్రంబు గర్వంబునం జేసి నీ కుపదేశించి
నతాపసు నీక్షణంబ నిర్దహింతు నిదె యంబరంబుననుండి యిందాదిసురులు నీ
కతంబునఁ జిక్కువడి యున్నననున్ నవ్వు చున్నవారు వీరిం జూడుము దివ్యదృ
ష్టి యిచ్చితి ననినఁ జూచి కుంతిభోజరాజనందన డెందంబున నమందలజ్జావివ
శ యగుచు దినేశ్వరున కి ట్లనియె. 331

* డిచ్ఛం గృతస్నాన నై- అని పాఠాంతరము.

క. నను నిన్నుఁ బడయఁ గర్తలు। జననియు జనకుండుఁ గాక • చనునే నాకున్
వనితాధర్మము విడువఁగ। ననఘా యిట్లయిన వంశ • హానియుఁ గాదే. 332

గీ. మంత్రబల మెఱుంగ • మది గోరి తప్పు సేసితి మహాత్మ దీనిఁ • జెట్ట గాఁగ
నవధరింప కెట్టు • లైన నా బాల్యంబుఁ। గరుణ సైఁప వలయుఁ • గమలమిత్ర. 333

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల దివాకరు ననునయించి యొల్లనుం గ్రమ్మఱింప నేరక తనకారణంబునఁ గులంబునకును గురుజనంబులకును నపాయం బగు నని యుం దలపోసి భయంబు మిగులఁ దిగుల చేసి యతని కిట్లనియె. 334

చ. ముదము దలిర్ప బంధుజన • ముల్ గురువర్గముఁ గూడి రూఢి నొ
ప్పిదముగ ధర్మమార్గమునఁ • బెండిలి సేయఁగఁ బిమ్మటన్ సము
న్నదరసకేళిలీలకుఁ గ్ర • మం బగుఁ గాక కులంబు శీలమున్
వదలి వధూజనంబులకు • వచ్చునె యిమ్మెయి వేడ్క సల్పఁగన్. 335

క. బంధుమతి నైన నను ని। ర్బంధము మెయి ధర్మబాహ్య • పథమున నలినీ
బాంధవ యిటు చేయుటయు * నా। మంధరభవదీయకీర్తి • మలినము గాదే. 336

చ. జగములయందు ధర్మమును • సత్యము నీయది గాదె దేవ యే
తగవులు నీ యెఱుంగనివి • ధరబులె యిట్టిది నీదుబుద్ధికిం
దగ వగునేని మార్పులకు • దానినె యే నగుఁ గాక నీకు నిం
పగు తెఱఁ గాచరింపు మిట • నావల నయ్యెడు నింద కోర్చితిన్. 337

సీ. అనుటయు నద్దేవుఁ • డయ్యిందుముఖిఁ జూచి, తల్లిదండ్రులును బాం • ధవజనములు
గారు నీ యాగికిఁ • గర్తలు విను నీవ, యొడయురాలవు నీకు • నుజ్జ్వలాంగి
కానుంబు లెల్లను • గామించి పొందుట, నయ్యెఁ గన్యాశబ్ద • మట్లు గాన
నాత్మతంత్రత్వంబు • నందు నీ కగ్గలే, దే నేల నడతు ధ • ర్మేతరంబు
మత్సమాగమమున • మదిరాక్షి నీదుక। న్యాత్రతంబుఁ జెడదు నందనుండు
నధిక తేజుఁ డుదయ • మగు నిన్ను నొక్క నిం। దయును బొందకుండఁ • దథ్యము బల.

—••◆కుంతి సూర్యవరంబున గర్భముం దాల్చి కర్ణుం గాంచుట◆••—

వ. అని యొడంబఱిచి సూర్యుండు దత్సమాగమంబునఁ బ్రీతుం డయి దానికి గర్భాధానంబు చేసి గగనంబునకరిగె నంతఁ బూర్వపక్షంబునందుఁ జందురుండునుంబోలె గర్భంబునఁ గ్రమంబునఁ బ్రవర్ధనంబు నొందుచు గర్భం బభివ్యక్తం బయ్యెను బ్రభాకరుమహిమం జేసి లోకవిదితంబు గాకుండె నత్తెఱంగు దాదికుఁ దక్క నొక్కతియు నెఱుంగ దిట్లు వర్ధిల్లుచుం బది యగుమాసంబున నొక్కనాఁటి నిశాసమయంబునం గన్యాంతఃపురంబునందు. 339

గీ. కొడుకుఁ గనియె సహజ • కుండలకవచాభి। రాము విమలకమల • కోమలాక్షు
దీర్ఘబాహుఁ జారు • దృఢదేహుఁ దరుణార్కు। తేజుఁ గుంతిభోజ • రాజపుత్రి.

* నా। మంధర- అని పాఠాంతరము.

వ. ఇట్లు జనియించినయర్భకుం జూచి లోకాపవాదభయంబునకుం దలరి యాత్మీ
యాంబ యొక్క మంజూషలోన నర్భాలకుం బదిలంబుగా నిడి దాని నతిదృఢంబు
గాఁ దెప్ప బంధించి సఖియునుం దానును గొని చని పురసమీపగతం బయిన
యశ్వనదీప్రవాహంబున విడిచి కుంతి యెంతయు సంతాపంబున నిట్లని విలాపం
బు సేసె. 341

గీ. కొడుక నిన్నుఁ గాంచు • కొఱఁతనోములె కాని। పెంచి గారవించి • పేర్మి నీదు
పోఁడిపు * గుఱునఁ గాంచు•పుణ్యంబు దుది ముట్ట। నేల చేయ నైతి•నేను గుఱ్ఱ.

మ. నెఱయం బున్నమచందురుం జేసయునీ • నెమ్మోమునం దియ్య మై
చిఱున వ్వొప్పఁగఁ జూడ నీక పులకల్ • చెల్వొంద నిన్ గ్రుచ్చి య
క్కఱ దీఱం బొరి నక్కునం గరము వే • డ్కం జేర్ప నీ కిమ్మెయిన్
వఱలం దోఁపఁగఁ జేసెనే యకట దై • వం బెందుఁ జొత్తున్ సుతా. 243

సీ. ఏపుణ్యసతికి నీ • విఁక నందనుఁడ వై, యెక్కడఁ బడియెదో • యే నెఱుంగ
నేపుణ్యశాలికో • యెప్పుడు నినుఁబుత్రుఁ, గాఁ గాంచుటకు మేలు•కలలు గాంచు
లలిఁ బాంసుకేళి న • ల్లన నడయాడుచు, నవ్యక్తమధురవా • క్యామృతంబు
వీనులఁ గురియుచు • వెడఁదకన్నులఁ బిన్న, నవ్వును శుభలక్ష•ణములు నమరఁ
దేజరిల్లు నిన్నుఁ • దెఱవ యెవ్వతయొక్కొ। యుడర గ్రుచ్చి యురము•నందుఁ జేర్చి
వేడ్క మిగులవేన • వేలభంగులఁగొని। యాడి నగుచు ముద్దు • లాడుఁ గొడుక.

ఉ. లాలితయౌవనోజ్జ్వలవి • లాసములం దిలకింప సుందరా
భీలవిచేష్టితం బమర • భీమమనోభవసింహరేఖమై
వ్రాలవె యింక నీ వెలమి • వామవిలోచన లంగజన్మలీ
లాలస లై విపక్షులు భ • యాలసు లై ధృతి యేవి చూడఁగన్. 345

గీ. ఎచట నున్న నైన • నెల్లప్పుడును నిన్ను। గన్నులారఁ జూడఁ • గాంచఁ గానఁ
దనయ నిన్నుఁ గనిన • తెనుండు గడు ధన్యుఁ। డయ్యె మందభాగ్య • నైతి నేను.

చ. ఇనుఁ డెఱచేత మాటు వడు • టెన్నఁడుఁ గల్గునె నిన్ను నగ్ని నేఁ
గనియెదఁ గాక యింక నొక • కాలమునం దయినం దనూజ నీ
వినుతశరీరభావమును • వీనులసన్మణికుండలంబులున్
ఘనతరవజ్రవర్మముఁ బ్ర • కాశత నొందక యుండ నేర్చునే. 347

చ. దివి భువి నంతరిక్షమున • దిక్కుల గాడ్పున నగ్ని యందు న
ర్ణవములయందు ఘోరవిపి • నంబులయందును నీకు నెల్లెడన్
శివ మగుఁ గాక దిక్పతులు • సిద్ధులు సాధ్యులు రుద్రు లశ్వినుల్
పవనులుఁ బుత్ర నిన్నుఁ గృపఁ • బాయక యెప్పుడుఁ గాచుచుండెడున్. 348

వ. అని యేడ్చుచుం గుంతి యచ్చటం దడయ వెఱచి గూఢప్రకారంబునఁ గన్యాం

* (గాంచునట్టి- అని పాఠాంతరము.

తనపురంబునకు వచ్చి యెప్పటియట్ల వర్తిల్లు చుండె నట మంజూషయు నశ్వన
దీవేగంబునను జర్మణ్వతికిం జని యందుండి యమునాగత యై యటఁ జని భా
గీరథిం బడి సూతవిషయంబునం జంపానగరంబుచేరువ నరుగు చుండె నాసమ
యంబున. 349

సీ. ధృతరాష్ట్రసఖుఁ డైన ♦ యతిరథుం డనుసూతుఁ, డతివలుఁ దానును♦నతివిభూతి
గంగలో జలకేళి ♦ సంగతుం డై యుండి, తుంగతరంగాను ♦ షంగవశతఁ
జను దెంచుమంజూషఁ ♦ గని కడు వేడుకఁ, జనపరిజనములఁ ♦ బనిచి పట్టి
తెప్పించి ధీయుక్తి ♦ యొప్ప నేకతమున, నప్పెట్టెఁ దెఱచి తా ♦ నప్పు డందు
వినుత హేమకవచుఁ ♦ గనకకుండలధరు। ననుపమాన తేజు ♦ ఘనుఁ గుమారుఁ
గని ప్రసంబులోన♦ననయంబు విస్మయం। బొనర గ్రుచ్చి యెత్తి♦కొని ముదమున.

ఆ. తనజీవితేశ్వరి యైనరాధకుం జూపి యి ట్లనియె. 351

క. *అనపత్యు లైనమనకును। మనపాలిటివేలు పిక్కు ♦ మారుని నిచ్చెన్
వనజాక్షి యితఁడు మానుష। జనితుఁడు గాఁ డరయ దేవ ♦ సంభవుఁడు సువిరా.

క. అని దానిచేతి కిచ్చినఁ। గొని యురమున నదిమి కొనియెఁ ♦ గొడుకు నతివ య
వ్వనితకుఁ బాలెంత తెఱంగున నప్పుడు చన్ను చేపెఁ ♦ గూరిమిపేర్మిన్. 353

వ. ఇట్లాదంపతులు ప్రమోదసంపద పొంపారం గుమారుం గొని నిజమందిరంబు
న కరిగి యాత్మీయకులోచితంబు లగుజాతకర్మాదిసంస్కారంబు లాచరించి సహ
జకుండలాలంకృతకర్ణుం డగుటం జేసి వానికిఁ గర్ణుం డని నామకరణంబు సేసి రంత.

క. వసువర్మధరుఁడు గావున। వసుసేనుం డనెడు పేరు ♦ వాని కిడిరి పెం
పెసఁగఁగ భూసురు లాది। త్యసుతుం డిబ్భంగి సూత ♦ తనయుం డయ్యెన్. 355

వ. తద్వృత్తాంతం బంతయుఁ గుంతి తనయాప్తచరులవలన విని శిథిలీకృతసంతాప
యయి యుండె నతిరథుండును సంప్రాప్తయౌవనుం డైనకొడుకుం దోడ్కొని
వచ్చి ద్రోణాచార్యులయొద్ద నస్త్రశిక్ష సేయం బెట్టె నాసూతనందనుండు మ
ఱియుఁ గృపాచార్యులవలనను జామదగ్న్యువలనను వివిధాస్త్రలాభంబు నొం
ది క్రమంబున దుర్యోధనుతోడ బద్ధసఖ్యుం డై యతనికిఁ బ్రియంబు సేయం దివిరి
దివిజరాజనందనుతో మచ్చరించుచుఁ బాండవుల కప్రియంబు సేయు చుండె. 356

ఉ. అతనియస్త్రవిద్యయు స ♦ మంచితకుండలవజ్రవర్మవి
ఖ్యాతియు నాత్మలోఁ దలఁచి ♦ కౌరవనాయకు ధర్మసూనుఁడున్
భీతమనస్కుఁ డై యతఁ డ ♦ భేద్యబలుం డని సంతతంబు దై
ర్యాతిశయంబు డించి హృద ♦ యవ్యథఁ బొందుచు నుండెఁ గానలోన్. 357

వ. అయ్యుధిష్ఠిరునకుఁ బ్రియం బాచరింపం గోరి కవచకుండలంబులు గొనుటకై పు
రందరుం డొక్కనాఁడు బ్రాహ్మణరూపంబునం జని మధ్యాహ్నసమయంబునఁ గ

---

* అనపత్యుల మనకు — అని పాఠాంతరము.

ర్జుండు సూర్యోపాస్తి సేయుచుండి బ్రాహ్మణులకు నభీప్సితంబు లిచ్చుతఱిం
గని భిక్షాం దేహి యనుటయుఁ గర్ణుం డతని కిట్లనియె. 358

చ. అలసవిలాసలాలస ♦ సాన్వితలైనసితంబినీజనుల్
వలసిన భూరివిస్ఫురిత ♦ వస్తుసమగ్రము లైనగ్రామముల్
వలసిన నుల్లసన్మణిసు ♦ వర్ణవిభూషణగోధనావళుల్
వలసినఁ గోరు మిచ్చెద ద్రుఁ ♦ వంబుగ నావుడు నాతఁ డిట్లనున్. 359

క. విను మివి యెయ్యవియును నా కు నభీష్టము గావు నీదు ♦ కుండలములు స
ద్వినుతకవచంబు నిచ్చినఁ గొనియెద నిమ్మా వదేని ♦ గుణరత్ననిధీ. 360

చ. అనవుడుఁ గర్ణుఁ డిట్లనియె ♦ నక్కట యేను విశిష్టవస్తువుల్
గొనకొని యిత్తు నాఁగ నిటు ♦ గోరెద వీవు దలంప నప్రయో
జన మగువాని భూమిసుర ♦ సత్తమ యెంతయు బేల వైతి ము
న్నెనయఁగ నిట్టు లెవ్వరును ♦ నెయ్యెడ వేడిరె యుజ్జగంబులన్. 361

క. కుండలములుఁ గవచము నా ట్టుండఁగ ని మ్మనఘ వేఁడు ♦ మొండుధనంబుల్
నిండింతు నీమనోరథ మ్మొం డేమియు ననకు మింక ♦ సూర్జితచరితా. 362

వ. అనిన నవ్విధంబున నొడంబడక కవచకుండలంబులయంద బద్ధాభిలాషుం డయి
పలికినఁ గర్ణుండు వానిం బ్రార్థించియుఁ బూజించియు ననేకమణికనకాదివస్తువు
లు నివేదించియు నెట్లును నొడంబడమి నేరక యిట్లనియె. 363

గీ. సహజములు నాకు నిక్కవ ♦ చంబుఁ గుండ
లములు నివి లేక యుండిన ♦ సమరభూమిఁ
గడిఁదిశత్రులచేత భం ♦ గంబు వచ్చుఁ
గాన నీఁ జాల వయ్యెడ ♦ వీని నేను. 364

క. నానాజనపదబహుళము! నానాధనయుతము నైన ♦ నారాజ్యము స
న్మానంబున నిచ్చెదఁ గొనవే నన్నుఁ గారింప కింక ♦ విప్రవరేణ్యా. 365

వ. అనియును వాసవుండు సుముఖత్వంబు గానక కానీనుండు దరహాసితాననుం
డగుచుఁ గృతకభూసురు నుపలక్షించి యిట్లనియె. 366

చ. ఎఱిఁగితి నేను నిన్ను విబు ♦ ధేంద్రుఁడ వీవు జగత్త్రయంబు గ్ర
చ్చఱ భవదీయరక్షణము ♦ నంద వెలుంగుచు నుండు నట్టిని
న్నొఱపుగ నేను వేఁడుకొన ♦ యుక్తుఁడఁ గాక మొఱంగి నన్ను న
క్కఱ పడి నీవు వేఁడు టిది ♦ గర్జమె నిర్జితదైత్య చెప్పుమా. 367

గీ. అనిన *నింద్రుఁ డిట్లనియె మీ ♦ యయ్య పద్మ
హితుఁడు మున్నింత చెప్పె నీ ♦ కిష్ట మొసఁగఁ

* నింద్రుఁడు పలికె- అని పాఠాంతరము.

గాన నెఱిఁగితి నీ వింకఁ • గడప నేల
యనఘ మాకోటులకుఁ బ్రియం • బైనపనికి. 368

వ. అనిన రాధేయుండు దేవా యిట్లయిన సకలశత్రుఘాతిని యైనసీయమోఘశక్తి నాకుం గృప సేసి కవచకుండలంబులు గొను మనినం బాకశాసనుం డి ట్లనియె.

ఉ. ఇచ్చెద శక్తి నీకు విను • మేర్పడ నాజి మదీయశత్రులం
గ్రచ్చఱఁ జంపి చంపి యరి • గ్రమ్మఱి చేతికి వచ్చు చుండు నీ
కిచ్చుట యట్లు గాదు భువి • నెందును దుర్జయుఁ డైనసీరిపుం
జెచ్చెరఁ దున్ము నొక్కరునిఁ • జేకొని నన్ను భజించుఁ గ్రమ్మఱన్. 370

వ. ఇట్టిది సమయంబుగాఁ బరిగ్రహింపు మనినఁ గర్ణుండు నాకుం గలపగతుం డొక్కరుండ వాని వధియించుటయ మదీయమనోరథం బనుటయుఁ బురందరుండు దరహసితవదనుం డై. 371

ఉ. నీ యభిలాష మేను మది • నిక్క మెఱుంగుదు నుగ్రశౌర్యుఁ దే
జోయుతుఁ బార్థు నోర్తు నని • చూచెదు నీ కది యేల తీరు రా
ధేయ దయావిధేయుఁడు వి • ధేయజగత్త్రయుఁ డవ్యయుండు నా
రాయణుఁ డమ్మహాత్మునకు • రక్షకుఁ డేరికి వాఁడు సాధ్యుఁడే. 372

వ. అనినం దపననందనుం డది యట్లుండె నా సహజం బగుకవచంబొలిచి యిచ్చిన మదీయదేహంబు గరంబు వికృతం బగు నిది యే మని యవధరించెదవనిన నింద్రుండు నీశరీరంబు భవజ్జనకుం డైనయరుణకిరణువర్ణం బెట్టి దట్టిదీప్తిం జెలు వొందు నని పలికి వానికి నమోఘశక్తి యొసంగి దీని నాపత్కాలంబునం దక్కఁ దక్కి నయప్పుడు ప్రయోగించిన నీకు నపాయం బగు నని చెప్పఁ దదనంతరంబ యవ్వీరుండు కుండలంబులఁ బుచ్చి యతని కిచ్చి మఱియును. 373

చ. అలఘునిశాతశస్త్రమున • నంగము లెల్లను నిర్వికారుఁ డై
యొలువఁ దొడంగె నట్టియెడ • హా యని కిన్నరయక్షసిద్ధసా
ధ్యులు దివినుండి యార్చుచును • దూర్యరవంబు సెలంగ నద్భుతం
బెలయఁగఁ బుష్పవృష్టిఁ గురి • యించిరి కర్ణుపయిం బ్రియంబునన్. 374

వ. ఇట్లు సూతపుత్త్రుని వికృతగాత్రుం జేసి వాసవుండు ప్రమోదవికాసభాసితుండగుచు నిజలోకంబున కరిగెఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు విని కౌంతేయు లత్యంతసంతోషంబునం బొదలిరి గాంధారేయులు దుఃఖవిదారితహృదయు లై రని యిట్లు కుండలాభిహరణంబు సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కి ట్లనియె. 375

క. అనయము దుస్తర మగునా । వ్వనవాసము నిస్తరించి • ద్వాదశవర్షం
బునకడపట నేమివిధం। బొనరించిరి మఱి తాము • పార్థులు మునినాథా. 376

వ. అనిన నమ్మహీపతి కమ్మహీదేవుం డి ట్లనియె నట్లు మార్కండేయువలనఁ బుణ్యక

థలు విని పాండవు లనంతరంబ క్రమ్మఱి ద్వైతవనంబున కరిగి యం దున్న యెడ నొక్కనాఁడు సుఖాసీనుం డయి యున్న ధర్మరాజుపాలికి నొక్క బ్రాహ్మణుండు సంభ్రమంబునఁ బఱ తెంచి యిట్లనియె. 377

ధర్మజుఁడు బ్రాహ్మణుని యరణి గొని తెచ్చుటకు వెడలుట.

క. తరుశాఖఁ దగిల్చిననా। యరణి యొకమృగంబు వచ్చి ♦ యతిరయమున న
త్తరువున నొరసి కొనంగా। ధరణీశ్వర తగిలెఁ జువ్వె ♦ తచ్ఛృంగమునన్. 378

క. దానిఁ గొని పఱచె నమ్మృగ। మానతరిపులోక నాథ ♦ నయ్యరణిఁ దగం
గా నిపుడు దేరఁ బనుపవె। భూనుత నిత్యవిధి లోప ♦ మునఁ జెడ కుండన్. 379

చ. అనవుడు నాక్షణంబ మను ♦ జాధిపుఁ డుద్ధతచాపహస్తుఁ డై
యనుజులుఁ దాను నెంతయు ర ♦ యంబున నాహరిణేంద్రుపజ్జఁ గై
కొని చని కూడ ముట్టి మెఱుఁ ♦ గుల్ నిగుడం బటుసాయకంబు లే
సిన నొకయమ్ము నమ్మృగము ♦ సెందద * చేరద యద్భుతంబుగన్. 380

వ. అదియును వారి నతిదూరంబుగా నెలయించికొని చని యొక్క ఘోరవిపినంబున నదృశ్యం బైనఁ బ్రయత్నంబు విఫలం బగుటకు విషాదంబు నొందుచు నయ్యేవురు నతిశ్రాంతు లై శీతలచ్ఛాయం బగునొక్క వటమహీరుహంబుక్రింద విశ్రమించి రప్పుడు నకులుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 381

క. కులశీలోన్నతియు వినీ। శ్చలకరుణారతియు ధర్మ ♦ సంగ్రహమతియుం
గలమనకు నివ్విధంబున। నలజడి వచ్చుటకు మూల ♦ మది యెయ్యదియో. 382

వ. అనిన నమ్మహాప్రాజ్ఞుం డతని కిట్లనియె. 383

క. వినుము సుఖమునకు దుఃఖం। బునకుం గారణము దనదు ♦ పూర్వకృతం బై
చనుకర్మము కారణ మిది। యని యన్యము గలుగ నేర ♦ దం డొక్కటియున్.

వ. అనుటయు భీమసేనుండు నకులుని కిట్లనియె, 385

గీ. ప్రాతికామి నోయి ♦ పాంచాలిఁ గొలువులో। పలికిఁ దేర నప్పు ♦ డలుక యొసఁగ
నాం బికేయసుతుల ♦ నందఱఁ దునుమక। యునికి నిట్టియెడరు ♦ మనకుఁ బుట్టె.

చ. అనవుడు నర్జునుం డనియె ♦ నాసభ సూతసుతుండు పేర్చి ప
ల్కిన † కటువాక్యముల్ వినియుఁ ♦ గిన్కకుఁ బూనక యేఁ దొలంగి కా
ననమున కిట్లు కాతరజ ♦ నంబులచాడ్పున నేగుదెంచుటన్
మనకు దురంతదుఃఖములు ♦ మానక పైకొన వచ్చెఁ దమ్ముఁడా. 387

వ. అనిన యనంతరంబ సహదేవుం డిట్లనియె. 388

గీ. దుష్టశీలుఁ గష్టు ♦ దుష్ట్ద్యూతకితవు గాం। ధారుఁ బట్టి యేను ♦ దడయ కపుడ
తునుమ కునికి నిట్టి ♦ దుర్దశపా లైతి। మనఘ మనము గాన ♦ నాంతరముల. 389

వ. అని యిట్లందఱు నన్ని తెఱంగులఁ బలుకు చుండ నజాతశత్రుండు నకులుం జూచి

* రూలడ- † పటు- అని పాఠాంతరములు.

భవదీయసోదరు లత్యంతపిపాసితు లైనవారు నీ విమ్మహీరుహం బెక్కి జలంబు లున్న యెడ యరయు మనిన నతండును దద్వచనానురూపంబున నవ్వనస్పతిస మారోహణం బాచరించి నలుదిక్కులుం గలయం బరికించి దూరంబున సలిలంబు లున్న వని యన్న కెఱింగించిన నతం డట్లేని నీవ పోయి జలపానంబు సేసి మాకును జలంబులు గొని రమ్మనుటయు నుమాద్రేయుండు నృషావతీర్ణుం డయి రయంబునం జని ముందట నతిమనోహరం బగుతటాకంబుఁ గని జలంబులు ద్రావం బోయిన నొక్కయక్షశరీరభూతం బి ట్లనియె. 390

నకులాదులు యక్షునిమాట వినక నీరు ద్రాగి మూర్ఛితు లగుట

క. ఓయన్న యీతటాకము। నాయది నీ వీజలము గొ • నంగ వల తేనిన్
నాయడిగినప్రశ్నములకు। ధీయుత యుత్తరము లిమ్ము • తేటపడంగాన్. 391

క. అనుటయు నవ్వాక్యము దెస। ననాదరము సేసి నకులుఁ • డక్కొలనం ది
య్యనినీరు ద్రావి నిశ్చే। తనుఁ డై యాక్షణమ పడియెఁ • దత్తీరమునన్. 392

వ. అట ధర్మపుత్త్రుండు సహదేవుం గనుంగొని నకులుండు జలంబులకుం జని తడసె నీ వరిగి యతనిం దోడ్కొని జలంబులు గొనుచు రమ్మనిపనిచిన నక్కుమారుం డతిశీఘ్రగమనంబునం బోయి పద్మినీతటంబునం బడి యున్నయన్న నెఱింగఁ జూచి విస్మయవ్యాకులహృదయుం డగుచు నిది యేమినిమిత్తంబున నయ్యెనొక్కొ యని యూహించుచుఁ బెల్లడరుతృష్ణాభరంబు సహింప నోపక *జలంబుల దెస నాసఁ జేసి కొలనికి డిగ్గిన నెప్పటిభూతం బి ట్లనియె. 393

గీ. అనఘ యీజలాశ • యమ్ము నాయది నీవు। సాహసంబుఁ జేసి • చనదు చొరఁగ
నాదుప్రశ్నములకు • నలి నుత్తరము లిచ్చి। వారి గొనుము నీవు • వలసినట్లు. 394

క. అనిన నది యాదరింపక। ఘనుఁ డాసలిలములు గ్రోలి • గ్రక్కున విష మె
క్కినవిధమునఁ బరవశుఁ డై। ఘనసాలమహీరుహంబు • కై వడిఁ బడియెన్. 395

సీ. అంత నంతకసూనుఁ • డంతరంగంబున, సంతాప మెసఁగ వా • సవతనూజుఁ
గనుఁగొని యన్న నీ • యనుఁగుఁదమ్ములు వోయి, కడుఁదడ వయ్యె ని • క్కానఁ మున
నెయ్యది పుట్టెనో • చయ్యన నీ వేగి, వారిఁ దోడ్కొనుచును • వారి గొనుచుఁ
జను దెమ్ము నావుడు • ఘనభుజుం డధికర, యంబున నరిగి యా • లోకయంబు
తీరభూమిఁ బడిన • వారి † మహాత్ముల। నుహితశౌర్యధనుల • నూ ద్రిసుతులఁ
జూచి విస్మయైక • గోచరుఁ డై సవ్య। సాచి యుల్లమున వి • షాద మడర. 396

క. నాలుగుదిక్కులుఁ గనుఁగొని! యాలో నెవ్వరిని గాన • కత్యంతపిపా
సాలసుఁ డై సలిలంబులు। గ్రోలఁగ సమకట్టి యొయ్యఁ • గొలనికి డాసెన్. 397

వ. డాయుటయు నాకాశవాణి యి ట్లనియె. 398

మ. బలిమిం జొచ్చిన నెట్టివారి కయినం • బ్రోణంబుపై వచ్చు నీ

* జలంబులు ద్రావ- † సవారిత- అని పాఠాంతరములు.

సలిలావాసము మత్పరిగ్రహము త్వ • న్నాచ్ఛేద మొందన్ జలం
బులు ద్రావన్ వల దేని ప్రశ్నములకుం • బొం దొందఁగా నుత్తరం
బులు నాకిమ్మనుజుండ మనంబునఁ బృథా • పుత్రులిందు సక్రోధుఁ డై. 399

ఉ. ముద్రిచ్చిలి వచ్చి దుర్వచన • ముల్ పచరించినఁ జెల్ల నిత్తునే
చెచ్చెర నీరొలుం గడఁగఁ • జేసెద నిప్పుడు చూడు మంచు వి
వ్వచ్చుఁడు శబ్దభేదిశర • వర్గముఁ దద్వచనంబుచక్కటిం
గ్రచ్చఱ నించె మార్విరవ • కంపితసర్వదిగంతరాళుఁ డై. 400

గీ. ఇట్టులేయుటయును • నెప్పటివాక్యంబు। మఱియు వినఁగఁ బడిన • మఘవసూనుఁ
డలసి కొలనుసొచ్చి • యంబుపానము సేసి। యిలకునొఱగె వివశ • హృదయుఁ డగుచు.

వ. తదనంతరంబ యుధిష్ఠిరుండు భీమసేను నాలోకించి కవలును గవ్వడియును నింత
వడి దడయుటకు నిమిత్తం బెయ్యదియో నీవు నరుగు మనినం గిమ్మీరవైరి మా
రుతజవంబున నమ్మువ్వురుఁ జనినచొప్పునం జని పద్మాకరకూలంబునందు నిద్రావివ
శులుంబోలెఁ బడి యున్న తమ్ములం గని దుఃఖితుం డై. 402

తరలము. ఇది మనుష్యకృతంబు గాదు సు • రేంద్రకిన్నరపన్నగ
త్రిదశనిర్మిత మైనకర్మము • దీని నింతయు నేర్పడం
బిదపఁ జూచెదఁ గాక యంచు వి • భీతిదూరుఁడు నీరువ
ట్టాదవఁ దత్సలిలాశయంబు స • ముత్సుకుం డయి చొచ్చినన్. 403

వ. అంతరిక్షగోచరం బైనవచనం బి ట్లని వినంబడియె నయ్యా నీ వి ట్లేల సాహసంబు
సేసెద విక్కొలను మత్పూర్వపరిగ్రహంబు నీ వోపుదేని నాయడిగినయర్థంబులకు
నుత్తరంబు లిచ్చి జలంబులు ద్రావు మనిన నప్పలుకులు గైకొనక వృకోదరుండు
నిపీతసలిలుం డై యుచ్చోటన మూర్ఛితుం డై పడియె నిట్టఁ బాండవాగ్రజుండు.

క. తమ్ములు నలువురు నొక్కట। నమ్మెయి మసలుటకు నాత్మ • నత్యంతవిషా
ద మ్మొలయ సముత్థితుఁ డై। క్రమ్మఱ నమ్మార్గ మవుడు • గైకొని నడచెన్. 405

సీ. అపగతజనశబ్ద • మై యనభివ్యక్త, మార్గ మై యవిరళ • దుర్గశైల
తరుగుల్మవల్లీవి • తాన మై గజసింహ, శరభశార్దూలసూ • కరలులాయ
బహుళ మై బహువిధ • పక్షికోలాహల, భయద మై కడుఁ బర • పయినయడవి
ననుజుల వెదకుచు • ననఘుండు సని కాంచెఁ, గమలాకరంబుతీ • రమునఁ బడిన
వారిఁ బూరువంశ • వరుల భీమార్జున। యమముల నమితబలుల • విమలమతులఁ
ద్రిజగదుపరితలోక • పాలసంకాశుల। భూరిపుణ్యధనుల • వీరవరుల. 406

మ. కని డెందంబునఁ దల్లడం బడర దీ • ర్ఘశ్వాసవైవర్ణ్యముల్
దనుకం దాల్చి చలింప విస్మయపరీ • తస్వాంతుఁ డై శోకబా
ష్పనిరుద్ధాకులలోచనుం డగుచు మూ • ర్ఛల్ గైకొనం గొంతసే
పు నరేంద్రోత్తముఁ డుండెఁ జిత్రమునరు • పుంబోలెఁ డా నచ్చటన్. 407

వ. పదంపడి డెందంబు ధృతిపొందునది డిగ్గొని యతం డన్నలువుర నువలక్షించి నలు
దెసలుం బరికించి యాత్మగతంబున. 408

గీ. ఒరులు వచ్చినచొప్పు లే • దరిగినట్టి చొప్పు లేదు పెనంగిన • చొప్పు లేదు
ఘనభుజులయంగకంబులు • గనుఁగొనంగ నక్షతములే లయొక్కొ • యిట్లయిరి వీరు.

ఉ. కూరిరుఁడు ధార్తరాష్ట్రుఁ డతి • కుత్సితుఁ డెంతయుఁ బాపబుద్ధి గాం
ధారుఁడు పెక్కుమాయలకుఁ • దావల మక్కట యుద్ధురాత్మకుల్
వారక యెద్దియేని యొక • వంచనవైని నిటు సేసిరొక్కొ యె
వ్వారలు నాత్మ నమ్ముదురె • వక్రవిచారులఁ బాపకారులన్. 410

క. వదనంబుల తెలివియుఁ గర, పదరుచియుం జెడదు వీరు • పడుటకుఁ గత మీ
యుదకము విషమనియును నా, మదిఁ దలపంబోల దేమి • మాయయొ యెఱుఁగన్.

చ. పుడమియు * నర్థసంపదయుఁ • బో ల్పఱ వైరులపాలు సేసి యీ
యడవికి వచ్చి భీకరమృ • గావలిపొత్తున నున్నవీరి వె
న్నడిగొని యిట్లు చేసెనె య • నాథులఁబోలె విధాతృఁ డింక నె
క్కుడుఁ జనువాఁడ నేది కడ • గాఁ దరియింతు దురంతదుఃఖముల్. 412

సీ. పుత్రులు దుఃఖార్తిఁ • బొందుట కనిశంబుఁ, బొక్కుచు నున్న యు • ప్పణ్యచరిత
మాతల్లి పాండుని • మహిషి నా కెదురుగా, వచ్చి కౌఁగిటఁ జేర్చి • వత్స నాఁడు
దమ్ముఁగుఱ్ఱలు నీవుఁ • దగ విపినంబున, కరిగితి రిప్పు డ • య్యనుజు లెందుఁ
జనిరి నీ వొకఁడవ • చను దెంచి తిది యేమి, యనిన నాయమతోడ • † నప్పు డేమి
యనఁగ నేర్చువాఁడ • నాచార్యవిదురశాం, తనవకృపులు నను ము • దంబుతోడఁ
గుశల మడిగి రేని • కుశల మే మనువాఁడఁ, దలఁగ రాని యెడరు • దగిలె నాకు.

వ. అని పెక్కుదెఱంగుల వగచి యాధర్మజుండు దప్పి కోర్వక నీళ్లు ద్రావుటకై న
రోవరంబులోనికి డిగుటయు నశరీరభూతం బిట్లనియె. 414

మ. విను మే నొక్కబకంబ నిక్కొలను వృ • ష్ణీనాథ నాసొమ్ము నీ
యనుజుల్ మద్వచనంబు గైకొనక తో • యస్వాదులై యివ్విధం
బునఁ బ్రాణచ్యుతిఁ బొంది రీవును గడున్ • మోహంబునన్ సాహసం
బునకుం జొచ్చిన నట్ల యయ్యెదు సుమీ • ము న్నమ్న వారించితిన్. 415

క. ఏ నడిగినయర్థములకు, భానుత యుత్తరము లిచ్చి • పొలుపారఁ బయః
పానము సేయుము నాపుడు, నానిర్మలచరితుఁ డంబ • రాభిముఖుం డై. 416

వ. అయ్యా నీవు బకరూపధరుండ వై యున్నరుద్రుండవో పావకుండవో పవనుండ
వో యిట్లు గాని నాఁడు కులపర్వతప్రతిము లైన నాతమ్ములం బడఁ ద్రోచునట్టి బ
లంబు పులుఁగులకుం గలదె దేవాసురగంధర్వయక్షాదులకు దుర్జయు లైన యివ్వీ
రుల నిట్లు చేసి నీవు గానివాఁడవో లెం దొలంగి యున్నవాఁడవు నాకు నస్మృతిభ

* రాజ్య- † నకట యేమి- అని పాఠాంతరములు.

యకౌతుకంబు లొక్కటం బొడమెడు నీ వెవ్వండవు నీతలం పెయ్యది చెప్పి నా హృదయవేదన నపనయింపవే యనిన నదృశ్యభూతం బి ట్లనియె. 417

గీ. కౌరవేంద్ర బకమఁ • గాను నే విను మొక్క । యక్షవరుఁడ నిచట • నస్మదీయ
నికృతిఁ జేసి పడిరి • నీతమ్ము లందఱు। ననుచు నాక్షణంబ • యతని యెదుర. 418

మ. నిలిచెం దాళసమున్న తాంగుఁడు మహా • నిర్ఘోషసంతర్జితా
ఖిలభూతప్రకరుండు దీర్ఘవిపుల • గ్రీవుండు దంష్ట్రాసము
జ్జ్వలవక్త్రుండు విరూపలోచనుఁడు దీ • ప్రస్ఫార తేజోఘనుం
డలఘుం డాసరసీతటాగమున • నయ్యక్షుండు ఘోరాకృతిన్. 419

వ. ఇ ట్లు నిలిచి కౌంతేయాగ్రజున కి ట్లనియె. 420

క. నాయనుమతి లేకుండఁగ। నీయుదకము ద్రావి రేని • యె వ్వారైనన్
ధీయుత చత్తురు నీ వటు। చేయవు సమ్యగ్విచార • శీలుఁడ వగుటన్. 421

వ. కావున మదీయంబు లగుప్రశ్నంబుల కుత్తరంబు సెప్పు మనిన నతండు మహాత్మా నీచిత్తంబునకు సరివచ్చునట్లుగాఁ జెప్ప నాబోఁటివానికి శక్యం బగునే నైనను నా నేర్చువిధంబునం జెప్పెద నడుగు మనిన నయ్యక్షుం డి ట్లనియె. 422

ధర్మరాజు యక్షప్రశ్నముల కుత్తరంబు లిచ్చుట.

క. దినకరు నెయ్యది నడపును। దినకరు నెవ్వారు గొలిచి • తిరుగుదు రద్దే
వుని యస్తమించు టేమిట। ననఘ తదాధారభూత • మది యెయ్యది యో. 423

గీ. అనిన ధర్మజుఁ డి ట్లను • నబ్జహితుని । నడపు బ్రహ్మంబు సురకోటి • నడచుఁ గొలిచి
ధర్మువున నస్తమితుఁడగుఁ • దపనుఁ డమ్మహాత్మునకు సత్యమాధారమం డ్రుబుధులు.

వ. అనిన విని యక్షుం డి ట్లనియె. 425

క. ఏమిట శ్రోత్రియుఁ డనఁ జను। నేమిటఁ గడు మహిమ వడయు • నిమ్ముగఁ బురుషుం
డేమిట సహాయయుతుఁ డగు। నేమిట నగు బుద్ధిమంతుఁ • డేర్పడఁ జెపుమా.

వ. అనిన నతం డి ట్లనియె. 427

క. శ్రుతమువలన శ్రోత్రియుఁ డగు। నతులతపోయుక్తిఁ గడుమ • హత్త్వము వడయున్
ధృతిచే సహాయయుతుఁ డగు। నతిశయముగ బుద్ధిమంతుఁ • డగు బుధసేవన్.

వ. అని చెప్పిన నన్నరదేవోత్తమున కప్పురుషుండు వెండియు ని ట్లనియె. 429

గీ. ఏమికతమున భూదేవుఁ • డెసఁగు దేవ। భావమున నాతనికి సాధు • భావ మెవ్వి
ధమున నగు నసాధుత్వ మె • ద్దానఁ జెందు। మానుషుం డగు నాతఁ డె • ద్దానఁ జెపుమ.

చ. అనవుడు ధర్మజుం డనియె • నధ్యయనంబున దేవభావముం
గను నవనీసురుం డధి • కవ్రతశీలత సాధుభావ మా
తనికి విశిష్టవృత్తి దిగఁ • ద్రావి యసాధు వనంగ నుండు శౌ
చనియతి లేక మృత్యుభయ • సంగతి నాతఁడు మానుషుం డగున్. 431

క. నావుడు నతఁ డాతనితో। జీవన్మృతుఁ డెట్టివాఁడు ♦ చెప్పు మనుటయున్
దేవాతిథిపితృభృత్యజ। నావళులకు నిడక కుడుచు ♦ నతఁ డని చెప్పెన్. 432

చ. విని మగుడంగ వాఁడు పృథి ♦ వీపతిఁ జూచి ధరిత్రికంటె ద్రేఁ
కన యగుదాని నాకసము ♦ కంటెఁ గడుం బొడ వైనదాని గా
డ్పునకును నెక్కుడై జవము ♦ పొంపిరి వోవుచుదానిఁ బూరికం
టెను దఱచైనదానిని ఘ ♦ టింపఁగఁ జెప్పుము నాకు నావుడున్. 433

వ. అమ్మనుజోత్తముం డయ్యక్షోత్తమున కి ట్లనియె. 434

గీ. తల్లి వేఁగు నుర్వి ♦ ధరణికంటెను నాక। సంబుకంటెఁ బొడవు ♦ జనకుఁ డరయ
గాడ్పుకంటె మనసు ♦ గడుశీఘ్రగతి తృణో। త్కరముకంటెఁ జింత ♦ గరము తఱచు.

వ. అనిన నంబరచరుం డతని కి ట్లనియె. 436

గీ. మెలఁపనిద్రించియును గన్ను ♦ మూయ దెద్ది। పుట్టియును జేతనత్వంబుఁ ♦ బొరయ దెద్ది
యరయ రూపు గల్గియు హృద ♦ యంబు లేని। దెద్ది వేగంబుకతమున ♦ నెద్ది పొదలు.

గీ. అనినఁ గన్ను మూయదు సుప్త ♦ మయ్యు మీను
పుట్టియును గ్రుడ్డు చేతనం ♦ బొరయ కుండు
హృదయరహితంబు రాఱూప ♦ మేఱు రయము
కతన వర్తించు నని చెప్పెఁ ♦ గౌరవుండు. 438

వ. అనిచెప్పిన నయ్యక్షుం డతనితోఁ దెరువునడచువానికి రోగార్తునకు గృహస్థునకు మృతిఁ బొందినవానికి నెవ్వ రెవ్వరు చుట్టంబు లనిన నప్పుడ మిఱేఁడు నలువురకుం గ్రమంబున సార్థంబును వైద్యుండును సద్భార్యయుఁ గృతం బగుధర్మంబును బరమమిత్రంబు లని నిర్దేశించుటయు వాఁడు వెండియు ని ట్లనియె. 439

క. ఎయ్యది ధర్మువునకుఁ గుదు। రెయ్యది యాశ్రమము గీర్తి ♦ కి మ్మగు మార్గం
బెయ్యది సురలోకమునకు। నెయ్యది సుఖములకు నిక్క ♦ మేర్పడఁ జెపుమా.

వ. అని యడుగుటయు. 441

క. అమరంగ దాక్షిణ్యము ధ। ర్మమునకుఁ గుదు రండ్రు కీర్తి ♦ మహిమ నెలవు దా
నము సత్యము సురపురిమా। ర్గము శీలము సంశ్రయము సు ♦ ఖంబుల కెల్లన్. 442

వ. అని యుధిష్ఠిరుం డెఱింగించిన వెండియు. 443

చ. నరునకు నాత్మ యెవ్వఁడు ఘ ♦ నంబుగ దైవిక మైనచుట్ట మె
వ్వ రతనికిం దదీయ మగు ♦ వర్తన మేమిట నిర్వహించు భూ
వర యతఁ డేమి పూని యన ♦ వద్యతఁ బొందు నెఱుంగఁ జెప్పు మీ
వరుదుగ నన్న నక్కురుకు ♦ లాగ్రణి యాతనితోడ ని ట్లనున్. 444

గీ. ఆత్మ యీఁడు నుర్వి పురుషున ♦ కాత్మ యయ్యె। నాతనికి భార్య దైవిక ♦ మైనచుట్ట
మతనిజీవిక పర్జన్యు ♦ కతనఁ జెల్లు। నతఁడు దానము గొనియాడి ♦ యుతికి యుల్లఁ.

చ. అన విని మేటిధర్మ మగు ♦ నట్టిది యెయ్యది యెట్టి దెప్పుడుం
గనియెడఁగఁ బండి యుండు నెన ♦ కంబుగ నెయ్యది నిగ్రహించినం
దనరుఁ బ్రమోదసిద్ధి నియ ♦ తంబుగ నెవ్వరితోడిసంధి యెం
దును విఫలంబు గాదు పరి ♦ తోష మెలర్ప నుపన్యసింపవే. 446

వ. అని దివ్యుండు పలికిన నాదివ్యబోధనుం డి ట్లనియె. 447

గీ. విను మహింస మేటి♦యనఁ జను ధర్మంబు। యోగకర్మ మెపుడు♦నొనరఁ బండి
యుండు మనసు గ్రొవ్వు♦ఖండింపఁగా మోద। మెసఁగు సుజనసంధి♦యెడల నెందు.

గీ. అనిన నతఁడు లోకమున కె♦య్యదియు దిక్కు। జలము నన్నము నెద్దాన♦సంభవించు
విష మనంగ నెయ్యది శ్రాద్ధ♦విధికి నెద్ది। సమయ మనిన ని ట్లను చెప్పె♦జనవిభుండు.

గీ. సజ్జనులు దిక్కుసూవె యా♦సర్వమునకు। నభము ధరణియు జలమున♦న్నమ్ము నుద్భ
వించు నెలవులు విషమగు♦విప్రధనము। లనఘ శ్రాద్ధకాలము బ్రాహ్మ♦ణాగమంబు.

వ. అని తెలిపిన నయ్యక్షుండు ధర్మనందనుతో మనుజుం డెయ్యది పరిత్యజించి సర్వ
జనప్రియుండును నిశ్శోకుండును నర్థవంతుండును సుఖియును నగు ననిన నమ్మహీ
పతి యతని కి ట్లనియె. 451

గీ. సర్వజనసమ్మతుం డగు♦గర్వ ముడిగి। క్రోధ మడఁచి శోకమునకుఁ♦గుదురు గాఁడు
విన నెయర్థాఢ్యుఁడగులోభ♦ము సరవిడిచి। తృష్ణవర్జించి సౌఖ్యంబు♦తెరువుఁగాంచు.

వ. అనినయనంతరంబ యద్దివ్యుం డతనితోఁ బురుషశబ్దవాచ్యుం డెట్టివాఁడు మఱియు
సర్వధని యగువాఁ డెవ్వండు నిశ్చయింపు మనినఁ బాండవజ్యేష్ఠుం డి ట్లనియె.

క. దివి ముట్టి ధరణి నంతట। నివిడి మెఱయు చుండు నెవ్వ ♦ నియశోరమ య
ట్టివిశిష్టచరిత్రుఁడు * యా। త్మవరాపురుషుండు వాఁ ప్రబ ♦ కాశత నొందున్. 454

గీ. ప్రియము నప్రియంబుఁ♦ బెల్లగు సౌఖ్యదుఃఖములు భూతభావి ♦ కార్యములును
నెవ్వనికి సమంబు ♦ లివి సర్వధని యనఁ। బరఁగుఁ జువ్వె యట్టి ♦ భవ్యుఁ డనఘ.

వ. అని వివరించిన విని యుధిష్ఠిరు దెసఁ బ్రసాదమహితం బైనయవలోకంబు నిగుడ
నయ్యక్షవరుండు మహాత్మా మదీయంబు లైనప్రశ్నంబు లన్నింటికి సదుత్తరంబు
లిచ్చితివి నీవలనం బ్రీతుండ నైతి నీతమ్ములం దొక్కని ప్రాణంబు లిచ్చెద నడుగు
మనిన నతండు. 456

సీ. శ్యామాంగు నారక్త ♦ జలరుహనేత్రు విశా, లవక్షుండు నున్నత ♦ లలితబాహు
నకులుని బ్రతికింపు ♦ నావుడు యక్షుండు, భీమఫల్గును లతి ♦ భీమబలులు
ప్రియులు నీ కెంతయుఁ ♦ బృథివీశ వీరిలో, నొకనిఁ గోరక యిట్లు ♦ నకులుఁ గోరి
తనుడు ధర్మాత్ముఁ ♦ డని మెను మాతండ్రి, యగుపాండువిభునకు♦మగువ లిరువు
రందుఁ గుంతికొడుకు ♦ లైనముగ్గురిలోన। నేను బ్రతికినాఁడ ♦ నింక మాద్రి
తనయు లిరువు రందుఁ♦దగ నిప్పు డొకరుండు। బ్రతుక నలదె చెపుమ♦పాడి తెఱఁగు.

* యా। త్మవర పురుషవాచ్యుఁ డన౯ – అని పాఠాంతరము.

గీ. ధర్మనందనుండు ♦ ధర్మాత్ముఁ డని యెప్డు దగిలి జగము నన్నుఁ ♦ బొగడుచుండు
నట్టియేను ధర్మ ♦ హానికి నోర్వఁ జా లెంత వచ్చె నేని ♦ యింత నిజము. 458

వ. అనిన నతండు నీ దైనధర్మజ్ఞతకు మెచ్చితి నీ తమ్ము లందఱు లబ్ధజీవితు లయ్యెడు
మనిన నాక్షణంబ విగతక్షుత్పిపాసు లై యన్నలువురు నిద్రవోయి మేల్కనినట్లు
సముత్థితు లైనం జూచి విస్మితుం డై ధర్మజుం డి ట్లనియె. 459

చ. నిను నొక యక్షమాత్రుఁడుగ ♦ నే మది నమ్మఁగ నేర నయ్యెదన్
జననుత నీవు నిక్కముగ ♦ శక్రుఁడవో పురసూదనుండవో
యనలుఁడవో సమీరుఁడవొ ♦ యట్టులు గాక జగన్నుతుండు మ
జ్జనకుఁడు ధర్మదేవతవొ ♦ సత్కృపఁ జెప్పుము నాకు నేర్పడన్. 460

వ. అనిన నమ్మహాత్ముండు మందస్మితాననుం డై. 461

మత్తకోకిలము. ఏను ధర్ముఁడఁ జువ్వె రాజకు ♦ లేంద్ర సత్యము శౌచమున్
దానముం దపమున్ శమంబును ♦ దాంతియున్ యశముం బరి
జ్ఞానయుక్తియు నాదుమూర్తులు ♦ సమ్మదంబున నిప్డు మ
త్సూను నుత్తమధార్మికున్ నినుఁ ♦ జూచువేడుక వచ్చితిన్. 462

వ. నన్ను నాశ్రయించినజనులు దుర్గతిం బొరయరు గావున నభిమతంబు లైనవరంబు
లిచ్చెద నడుగు మనినఁ బాండవాగ్రజుండు సంభ్రమభక్తిభరితుం డగుచు దండ
ప్రణామంబు సేసి యుద్దేవోత్తముం బ్రస్తుతించి దేవా మదీయాశ్రమవాసుం డైన
భూసురవరునరణి యొక్కహరిణంబుచేత నపహృతం బయ్యె నతనికిఁ గర్మలోపం
బు గాకుండ నయ్యరణిం గరుణింపవే యనినఁ బ్రీతచిత్తుం డగుచు ధర్మదేవుండు.

క. విను మేను నీమనోగతి। యనఘా యెఱుఁగంగ వేఁడి ♦ యరణీహరణం
బొనరించితి మృగ మెక్కడి। దని యమ్మహనీయవస్తు ♦ వతనికి నిచ్చెన్. 464

వ. ఇచ్చి మఱియు ని ట్లనియె నిదె పదుమూఁడవయేఁడు సను దెంచె నింక మీకు నజ్ఞా
తవాసంబు సలుపవలయు నందు మీ రెవ్వ రెవ్వ రెక్క డెక్కడ నెవ్వియోరూపం
బులం జరియింపం గోరిన నవ్వియోరూపంబు లలవడియెడు నె ట్లున్నను మిమ్ము నెవ్వ
రు నెఱుంగ కుండునట్లుగా వరం బిచ్చితి నింక నొం డెయ్యది వలసిన నడుగు మని
న నన్మనుజేశ్వరుం డి ట్లనియె. 465

మత్తకోకిలము. ఆదిదేవుఁడ వైననీవు ద ♦ యామతిం బొడసూపి న
న్నాదరించుటఁ జేసి ధన్యుఁడ ♦ నైతి నింతకు నెక్కుడొం
డేది గల్గెడు నైన నామది ♦ యెల్లనాఁడును గ్రోధమో
హాదులం బెడఁబాసి ధర్మువు ♦ నందు నెక్కొనఁ జేయవే. 456

వ. అనిన నద్దేవుం డతనికి నవ్వరం బొసంగి యనంతరంబ యంతర్హితుం డయ్యెఁ
గౌంతేయులు గ్రమ్మఱ నిజాశ్రమంబున కరిగి ధరణీదేవునకు * నరణీప్రదానంబు సే

* నరణీసమర్పణంబు- అని పాఠాంతరము.

సి తత్ప్రయుక్తాశీర్వాదంబులు గైకొని పరమానందంబునం బొంది రని యిట్లు
పాండుతనయులవనవాసప్రకారంబు సవిస్తరమధురంబుగా నుపన్యసించి. 467

క. అనఘుఁడు కృష్ణద్వైపా। యనశిష్యుఁడు బోధనిధి స ♦ మంచితమేధా
ఘనునకుఁ బారిక్షితునకు। ననవరతానందసుఖస ♦ మగ్రత యొప్పన్. 468

వ. ఉపన్యసించిన తెఱంగున. 469

సీ. భవ్యచరిత్రుఁ డా ♦ పస్తంబసూత్రుండు, శ్రీవత్సగోత్రుండు ♦ శివపదాబ్జ
సంతతధ్యానసం ♦ సక్తచిత్తుఁడు సూర, నార్యునకును బోత ♦ మాంబికకును
నందనుం డిలఁ బాక ♦ నాటిలో నీలకం, ఠేశ్వరస్థాన మై ♦ యెసక మెసఁగు
గుడ్లూరు నెలవుగ ♦ గుణగరిష్ఠత నొప్పు, ధన్యుఁడు ధర్మైక ♦ తత్పరాత్ముఁ
డెఱ్ఱనార్యుండు సకలలో ♦ కైకవిదితుఁ। డయిననన్నయభట్టమ ♦ హాకవీంద్రు
సరససారస్వతాంశప్ర ♦ శస్తి దన్నుఁ। జెందుటయు సాధుజనహర్ష ♦ సిద్ధిఁ గోరి.

క. ధీరవిచారుఁడు దత్కృవి। తారీతియుఁ గొంత దోఁపఁ ♦ దద్రచనయకా
నారణ్యపర్వశేషము। పూరించెఁ గవీంద్రకర్ణ ♦ పుటపేయముగాన్. 471

క. వీరావతార విమలా। చార మహోదార శుభవి ♦ చార సుజనమం
దార నవకీర్తిమౌక్తిక। హార హరపదాబ్జమధుక ♦ రాత్మవిహారా. 472

తరలము. అమితవైభవ లోభమోహాము ♦ దాదిదుర్లభ మంజువి
భ్రమవికాసి విలాసినీజన ♦ పంచబాణ నిరంతరా
నమదశేషనృపాలమౌళిపి ♦ నద్ధదివ్యమణిప్రభా
క్రమసమర్చితవిస్ఫురత్పద ♦ కాంతినిర్జితపంకజా. 473

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబునం
దారణ్యపర్వంబున సీతాన్వేషణంబును లంకాభిగమనంబును రామరావణయు
ద్ధంబును రాఘవాభ్యుదయంబును సావిత్రీచరిత్రంబును సూర్యుండు కర్ణునకు హి
తోపదేశంబు సేయుటయుఁ గర్ణుజన్మకథనంబును విప్రరూపంబునఁ గర్ణుకవచకుం
డలంబు లింద్రుం డపహరించుటయు నారణేయంబును యక్షప్రశ్నంబులును ధర్ముం
డు ధర్మజునకు వరంబు లొసంగుటయు నన్నది సర్వంబును సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి యారణ్యపర్వము

సంపూర్ణము.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

విరాటపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీయన గౌరి నాఁ బరఁగు ◆ * చెల్వకుఁ జిత్తము పల్లవింప భ
ద్రాయితమూర్తి యై హరిహ ◆ రంబగురూపముఁ దాల్చి విష్ణురూ
పాయ నమశ్శివాయ యని ◆ పల్కెడుభక్తజనంబు వైదిక
ధ్యాయిత కిచ్చు మెచ్చుపర ◆ తత్త్వముఁ గొల్చెద నిష్టసిద్ధికిన్. 1

వ. అని సకలబ్రహ్మప్రార్థనంబు చేసి తత్ప్రసాదాసాదితకవిత్వతత్త్వనిరతిశయానుభావానందభరితాంతఃకరణుండ నగుచుండి యొక్కనాఁ డిట్లని వితర్కించితి. 2

శా. విద్వత్సంస్తవనీయభవ్యకవితా ◆ వేషుండు విజ్ఞానసం
పద్విఖ్యాతుఁడు సంయమిప్రకరసం ◆ భావ్యానుభావుండు కృ
ష్ణద్వైపాయనుఁ డర్థిలోకహితని ◆ ష్ఠం బూని కావించె ధ
ర్మాద్వైతస్థితి భారతాఖ్య మగులే ◆ ఖ్యం బైనయామ్నాయమున్. 3

క. వేదములకు నఖిలస్మృతి। వాదములకు బహుపురాణ ◆ వర్గంబులకున్
వా దైనచోటులను దా। మూదల ధర్మార్థకామ ◆ మోక్షస్థితికిన్. 4

వ. అదియును. 5

ఉ. ఆదరణీయసారవివి ◆ ధార్థగతిస్ఫురణంబు గల్గి య
ష్టాదశపర్వనిర్వహణ ◆ సంభృత మై పెనుపొంది యుండ నం
దాదిఁ దొడంగి మూఁడుకృతు ◆ లాంధ్రకవిత్వవిశారదుండు వి
ద్యాదయితుం డొనర్చె మహి ◆ తాత్ముఁడు నన్నయభట్టు దక్షతన్. 6

---

* చెల్వల చిత్తము- అని పాఠాంతరము.

మ. హృదయాహ్లాది చతుర్థ మూర్జితకథో • పేతంబు నానారసా
భ్యుదయోల్లాసి విరాటపర్వ మట ను • ద్యోగాదులుం గూడఁగాఁ
బదునేనింటిఁ దెనుంగుబాస జనసం • ప్రార్థ్యంబు లై పెంపునం
దుది ముట్టన్ రచియించు టొప్పు బుధసం • తోషంబు నిండారఁగన్. 7

క. అని రచనాకౌతుకమున। మన మలరఁగ నీప్రబంధ • మండలి కధినా
థునిఁ గా నేపురుషునిఁ జే। ర్కొనువాఁడనొ యనుతలంపు • గూరినమదిలోన్.

వ. ఇంచుక నిద్రించుసమయంబున. 9

సీ. మజ్జనకుండు స • న్మాన్యగౌతమగోత్ర, మహితుండు భాస్కర • మంత్రితనయుఁ
డన్న మాంబాపతి • యనఘులు కేతన, మల్లన సిద్ధనా • మాత్యవరుల
కూరిమితమ్ముండు • గుంటూరివిభుఁడు కొ, మ్మనదండనాథుండు • మధురకీర్తి
విస్తరస్ఫారుఁ డా • పస్తంబసూత్రప, విత్రశీలుఁడు సాంగ • వేదవేది
యర్థిఁ గల వచ్చి వాత్సల్య • మతిశయిల్ల। నస్మదీయప్రణామంబు • లాదరించి
తుష్టి దీవించి కరుణార్ద్ర • దృష్టిఁ జూచి। యెలమి నిట్లని యానతి • యిచ్చె నాకు.

వ. "కి మస్థిమాలాం కిము కౌస్తుభం వా పరిష్క్రియాయాం బహుమన్యసే త్వమ్।
కిం కాలకూటః కిము వా యశోదాస్తన్యం తవ స్వాదు వద ప్రభో మే॥" అని నీవు
దొల్లి రచియించినపద్యంబు గాఢాదరంబున నవధరించి భక్తవత్సలుం డగుహరి
హరనాథుండు నీదెస దయాళుం డై యునికిం జేసి నిన్నుఁ గృతార్థునిఁ జేయఁ గా
ర్యార్థి యయి నాకలోకనివాసి నయిననాకుఁ దనదివ్యచిత్తంబునం గలయాకా
రుణ్యంబు తెఱం గెఱుంగునట్టిశక్తిం బ్రసాదించి నన్ను నాకర్షించి కొలిపించికొని
వీఁడె విజయంచేయు చున్నవాఁ డనుచుఁ జూపుటయు సవిశేషసంభ్రమసంభరి
తహృదయుండ నయి యవ్వేలను గలయం గనుంగొను నప్పుడు. 11

సీ. కరుణారసము పొంగి • తొరఁగెడుచాడ్పున, శశిరేఖ నమృతంబు • జాలువాఱ
హరినీలపాత్రిక • సురభిచందన మున్న, గతి నాభిదవళిపం • కజము మెఱయ
గుఱియైనచెలువున • మెఱసినలోకర, త్నమ మన గరళంబు • చాయ దోఁపఁ
బ్రథమాద్రిఁ దోఁతెంచు భానుబింబము నా ను, రమ్మునఁ గౌస్తుభ • రత్న మొప్ప
సురనదియును గాళిందియు • బెరసినట్లు। కాంతిపూరంబు శోభిల్ల • శాంతమూర్తి
నామనంబు నానందమ • గ్న ముగఁ జేయ। నెలమి సన్నిధి చేసె స • ర్వేశ్వరుండు.

వ. ఏనును భక్తిమయం బగుసాష్టాంగదండప్రణామం బాచరించి కొండొక దొలంగి
వినయావనతుండ నై లలాటోపరిభాగంబున నంజలిపుటంబు ఘటించి నయనం
బులు నవయనంబులును బ్రమదబాష్పసలిలవిలులితంబులునుఁ బులకపటలపరిక
లితంబులునుం గా నంతంత నిలిచిన నద్దేవుండు. 13

క. అనుకంపాతిశయంబునఁ। దనదక్షిణనేత్రమున న • భానోచి యనా
నను వింత లేక చూచి న। దనమున దరహాసరసము • దళు కొత్తంగన్. 14

ఉ. వైదికమార్గనిష్ఠ మగు • వర్తనముం డ❖గ నిర్వహించుచు
న్భేదము లేనిభక్తి * మతి • నిర్మలవృత్తిఁగఁ జేయు † చుండ మ
త్పాదనిరంతరస్మరణ • తత్పర ‡ భావముకల్మి నాత్మ స
మ్మోదముఁ § బొందఁ గావ్యరస • ముం గొనియాడుచు నుండు దెప్పుడున్. 15

క. పారాశర్యునికృతి యయి। భారత మను పేరఁ బరఁగు • పంచమవేదం
బారాధ్యము జనులకుఁ ద। ద్గౌరవ మూహించి నీ వ • ఖండిత ¶ భక్తిన్. 16

గీ. తెనుఁగుబాస వినిర్మింపఁ•దివురు టరయ। భవ్యపురుషార్థతరుపక్వ•ఫలము గాదె
దీని కే నియ్యకొని వేడ్క • నూని కృతిప। తిత్వ మర్థించి వచ్చితిఁ • దిక్కశర్మ.

వ. అనిన నద్దివ్యవచనామృతంబు నాయుల్లంబున వెల్లిగొనినఁ బునఃపునఃప్రణామం
బు లాచరించి యప్రమేయప్రభావభావాతీతుం డయ్యును నప్పరమేశ్వరుం డాశ్రితు
లకు నత్యంతసులభుం డని బుధులవలన విని యునికిం జేసి నాబోఁటిబాలస్వభావున
కు నిట్టిమహనీయమహిమ దొరకొనుటయుఁ గలుగున కాక యని తలంచుచు న
వ్విభునకు విన్నపంబు చేయువాఁడ నయి కొమ్మనామాత్యునాననం బాలోకించి
తదనుమతి వడసి యి ట్లంటి. 18

క. భూరిభవత్కారుణ్యా। శ్రీ $ రాంబుధి ‖ నాదు తుచ్ఛ • చిత్తంబును వి
స్తారమహితముగ నునిచితి। వారయ నచ్చెరువు గాదె • యఖిలాండపతీ. 19

ఉ. ఇంతకు నేర్చునీకు నొక • యింతటిలోన మదీయవాణి న
త్యంతవిభూతిఁ బెం పెసఁగు • నట్టినినుం గొనియాడుచేఁత దా
నెంతయుఁ బెద్ద నీకరుణ • నిట్లు పదస్థుఁడ నైతి నింక జ
న్మాంతరదుఃఖముల్ దొలఁగు • నట్లుగఁ జేసి సుఖాత్ముఁ జేయవే. 20

వ. అని యుపలాలితుం డగుడింభుండు దనకొలంది యెఱుంగక మహాపదార్థంబు వేఁ
డువిధంబున బ్రహ్మానందస్థితిం గోరి సర్వాంగాలింగితమహీతలం బగునమస్కారం
బుచేసిన నజ్జగన్నాథుండు. 21

గీ. జననమరణాదు లైనసం•సార ‖ దుఃఖ। ములకు నగపడ కుండ ని•మ్మునను దెరువు
గను వెలుంగు నీ కిచ్చితి•ననిన లేచి। నిలిచి సంతోష మెద నిండి•నెలవుకొనఁగ.

వ. మేలుకాంచి. 23

క. ఎలమియు నచ్చెరువును సరి। మెలసి పొదల మానసమున•నెంతయుఁ బొ్రిద్దేఁ
గలలోనఁ గన్నచందము। దలఁచుచు నుండితి సభక్తి • తాత్పర్యమునన్. 24

వ. తదనంతరంబ. 25

ఉ. ఇట్టిపదంబు గాంచి పర • మేశ్వరునిం గృతినాథుఁ జేసి యే
పట్టునఁ బూజ్యమూర్తి యగు • భారతసంహిత చెప్పఁ గంటి నా

---

* నతి- † చుండి- ‡ భారము- § బొందికావ్య- ¶ బుద్ధిఁ- $ లోకనాదు- ‖ చ
రిత- అని పాఠాంతరములు.

పుట్టుకృతార్థతం బొరసెఁ • బుణ్యచరిత్రుఁడ * నైతి నవ్విభుం
గట్టెదఁ బట్ట మప్రతిమ • కారుణికత్వమహావిభూతికిన్. 26

ఉ. కూర్చుట నూత్నరత్నమున • కుం గనకంబునకుం దగన్ జనా
భ్యర్చిత మైనభారత మ • పారకృపాపరతంత్రవృత్తిమైఁ
బేర్చిన దేవదేవునకుఁ • బ్రీతిగ నిచ్చుట సర్వసిద్ధి నా
నేర్చినభంగిఁ జెప్పి వర • ణీయుఁడ నయ్యెద భక్తకోటికిన్. 27

వ. ఇది యనన్యసామాన్యకారణం బగుపరమధర్మప్రకారంబు. 28

ఉ. కావున భారతామృతము • కర్ణపుటంబుల † నారఁ గ్రోలి యాం
ధ్రావలి మోదముం బొరయు • నట్లుగ సాత్త్వతేయసంస్మృతిన్
శ్రీవిభవాస్పదం బయిన • చిత్తముతోడ మహాకవిత్వదీ
క్షావిధి నొంది పద్యముల • గద్యములన్ రచియించెదం గృతుల్. 29

వ. అని పూని యిాదృశంబు లగుపుణ్యప్రబంధంబులు దేవసన్నిధిం బ్రశంసించుట
యు నొక్కయారాధనవిశేషం బగుటం జేసి. 30

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఓంకారవాచ్యునకు నవ। హంకారనిరూఢభావ • నారాధ్యునకున్
హ్రీంకారమయమనోజ్ఞా। లంకారోల్లాసనిత్య • లాలిత్యునకున్. 31

క. త్రిభువనశుకదృఢపంజర। విభవమహితునకు సమస్త • విష్టపనిర్మో
కభుజంగపతి కఖలజగ। దభిన్నరూపునకు భావ • నాతీతునకున్. 32

క. శ్రుతిసీమంతమణికి నా। శ్రితవాంఛాపూర్తికరణ • చింతామణి కా
నతదురితతమోద్యుమణికిఁ। గ్రతుభూషణమణికి లోక • రక్షామణికిన్. 33

క. పరమశమనిరతసంయమి। వరమానసకమలహంస • వర్తనచంచ
చ్చరణనఖచంద్రికావి। స్ఫురణవిచిత్రప్రకార • శోభాఢ్యునకున్. 34

క. హరిహరనాథునకు మరు। త్సరిదాకల్పితమనోజ్ఞ • చరణశిరస్సుం
దరమూర్తికి భావనతా। త్పరచేతోయుక్తభక్త • పరతంత్రునకున్. 35

కథారంభము

వ. ఏను విన్నపంబు సేయు తెలుంగు గా నంతస్సన్నిధిం గలిగించికొని యమ్మహాకా
వ్యంబునర్థంబు సంగతంబు సేసెద. 36

క. శరణాగతసంశ్రితభయ। హరణా సురనికరశేఖ • రానర్ఘ్యమణి
స్ఫురణాపరిచయరంజిత। చరణా వనమాలికాభ • జంగాభరణా. 37

క. అజగవశార్ఙ్గాలంకృత। భుజగర్వనిరస్తదైత్య • భూమస్తుత్యా
త్రిజగద్ధారణనిత్యా। భుజగసమాచరితశయన • భూషణకృత్యా. 38

---

* నీన యువ్విభుం- † (గోలి నతి(-విందా)వలి- అని పాఠాంతరములు.

క. జలనిధిహిమవద్భూధర। కలితజనన కేళికాతు ♦ కవ్యక్తావ్య
క్తలలితసౌందర్యస్ఫుర। దలఘుతనుశ్రీసనాథ ♦ హరిహరనాథా. 39

వ. దేవా దివ్యచిత్తంబున నవధరింపుము. 40

గీ. కథ జగత్ప్రసిద్ధి ♦ గావునఁ బూర్వప। ర్వార్థయుక్తి సేయు ♦ నట్టియెడల
యత్న మించుకంత ♦ యయినను వలవదు। వలసినట్లు చెప్ప ♦ * వచ్చియుండు. 41

వ. మహాభారతంబు సమస్తదురితాపహంబును నభిమతశుభావహంబు నుం గావున నొక్కమహాఫలంబు గోరి జనమేజయుండు గృష్ణద్వైపాయనమహామునికారుణ్యంబు వడసి తదీయప్రియశిష్యుం డయిన వైశంపాయనువలన వినినకథ యగుటం జేసి తత్ప్రకారంబు నడపెద నది యె ట్లనినఁ బరమపవిత్రు లగుపాండుపుత్రులచరిత్రం బుపాఖ్యానసహితంబుగా వ్యాఖ్యానంబు చేయుచుండ వారలవనవాససమ్యగనుష్ఠానంబు సవిస్తరంబుగా విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కి ట్లనియె. 42

చ. మహితసముజ్జ్వలాకృతులు ♦ మానధనుల్ జనమాన్యు లంగనా
సహితము గాఁగ నేమిగతి ♦ సమ్యగుపాయనిగూఢవృత్తిమై
నహితుల కప్రభేద్య † మగు ♦ నాపదుమూఁడవయేఁడు మత్పితా
మహులు చరించి రంతయుఁ గ్ర ♦ మంబున నా కెఱుఁగంగఁ జెప్పుమా. 43

క. అని యడిగిన వైశంపా। యనుఁ డమ్మనుజేంద్రచంద్రు ♦ నధికౌత్సుక్యం
బునకలిమికిఁ దనహృదయం। బున గాఢాదరము భరిత ♦ ము గ ని ట్లనియెన్. 44

వ. పాండవులు వనవాసంబు సముచితంబుగా సలిపి పండ్రెం డవయేఁటికడపటఁ దమకు ధర్మదేవతాసమాగమం బయినఁ దత్ప్రసాదంబున నజ్ఞాతవాసంబునకు భంగంబు గా కుండ వరంబు వడసి యంతకు మున్ను తమవెనుక నడవులం దిరుగుచు నగ్నిహోత్రంబులఁ దోడన కొని వర్తిల్లుభూసురోత్తములు దమ్ముఁ బరివేష్టించి యుండఁ దా రనుష్ఠింపం బూనినపని వారల కెఱింగింపం దలంచి కరంబులు మొగిచి సవినయంబుగా ని ట్లనిరి. 45

సీ. తెల్లంబు గాదె మీ ♦ కెల్ల సుయోధను, చేసిన ‡ కుటిలవి ♦ చేష్టితంబు
లకట మాతో మీరు ♦ నడవుల నిడుమలఁ, బొందితి రొకభంగిఁ ♦ బోయెఁ గాల
మిది పదుమూఁ డగు ♦ నేఁడు మా కజ్ఞాతి, వాసంబు సలుపంగ ♦ వలయు నందు
ధార్తరాష్ట్రులు సూత ♦ తనయసౌబలులును, జెఱుపన వేతురు ♦ చిన్నసన్న
మెఱిఁగి రేనిఁ జాల ♦ నెగ్గు వాటిల్లు న। ట్లగుట మమ్ము నింక ♦ నతిరహస్య
వృత్తిమై నిరస్త ♦ విఘ్నుల రై చరి। యింపుఁ డని యనుగ్ర ♦ హింపవలయు. 46

వ. అని చెప్పి రట్టిసమయంబున ధర్మనందనుండు విషణ్ణహృదయుం డై. 47

క. ఒకనాఁ డేమును నాపద। లకు నిడుమరఁ గాంచి విప్రు ♦ లం జుట్టలఁ బె
ట్టుకొని సుఖముండఁ బడయుదు। ముకొ యివ్వా టెందుఁ గల దె ♦ యనుడు ధౌమ్యుఁడున్.

---

* వలసియుండు- † మగు- ‡ దుష్ట- అని పాఠాంతరములు.

వ. అని డగ్గుత్తిక వెట్టి దుఃఖపరవశుం డగుటయు నమ్మహీసురవరులుం దమ్ములు నతని నాశ్వాసింపుచుండఁ దత్పార్శ్వంబున నున్న ధౌమ్యుండు దదీయవిషాదాపనోదంబు చేయం దలంచి యిట్లనియె. 49

ధౌమ్యుఁడు పాండవుల నూరార్చుట.

ఉ. ధర్మనిరూపకత్వమున ♦ ధైర్యమునన్ మహనీయవృత్తి స
త్కర్మనిధిజ్ఞతం జతుర ♦ తామహిమన్ దృఢబుద్ధి నెవ్వరున్
ధర్మజు * పాటి గా రనఁగ ♦ ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధుఁడ వైనయట్టినీ
పేర్మికి నీడె దుర్దశల ♦ పెల్లునకున్ దురపిల్లు టారయన్. 50

వ. అట్లుం గాక. 51

క. దేవతలకైన నొక్కొక। చో వలయున కాదె శత్రు ♦ సూదనవిధికా
లావాప్తికి మును దమస। ద్భావము లడఁచికొని యడఁగఁ ♦ బడి యుండంగన్.

సీ. నిషధాద్రియం దని ♦ మిషపతి ప్రచ్ఛన్న, సంచరణమున వ ♦ ర్తించుటయును
నదితిగర్భంబున ♦ నవతారమై వామ, నాకారమున హరి ♦ యడఁగుటయును
జననియూరుప్రదే ♦ శంబున నతినిగూ, ఢంబుగా నౌర్వుండు ♦ డాఁగుటయును
ధేనుశరీరవి ♦ లీనుఁడై యజ్ఞాత, చర్య మార్తాండుండు ♦ సలుపుటయును
వినవె యిట్లు వడిన ♦ వీరలు పదపడి। తమకు సగ్గమైన ♦ తఱి జయింప
రెట్లు ప్రబలరిపుల ♦ నీవును నాపద। కోర్చి భంగపాటు ♦ దీర్చికొనుము. 53

క. అనవుడు నప్పలుకులు విని। తనచిత్తము కలఁక దేఱి ♦ ధర్మతనూజుం
డనుజన్ముల దెసఁ జూచిన। ననిలసుతుం డిట్టు లనియె ♦ నాతనితోడన్. 54

మ. భవదాజ్ఞాదృఢబంధసంయమితశుం ♦ భద్వేగమై కాక నాఁ
డవలీలన్ మనయర్జునద్విపము గ్రో ♦ ధావేశదుర్దాంతద
ర్పవిలాసోద్భటభంగి నేపడరి కౌ ♦ రవ్యాంబుజశ్రేణిఁ జి
క్కువడం జేయదె యొక్కవ్రేల్మిడిన నీ ♦ కున్ వేడ్క సంధిల్లఁగన్. 55

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు దెలివొందినమొగంబుతోడ శిరఃకంపంబు చేసె నట్టి సమయంబున నవ్విప్రు లందఱు నొక్కమొగిన మీతలంపులకు దైవం బనుకూలంబు గావుత మని పాండుపుత్రుల దీవించి పునర్దర్శనం బయ్యెడు మనుచు వీడ్కొని నిజస్థానంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ బాహ్యపరివారం బెల్లను సముచితప్రకారంబున వీడుకోలు వడసి తమతమపొందుపట్లకుం బోయిన. 56

ఉ. తమ్ములు ధౌమ్యుఁడున్ సతియుఁ ♦ దాను రథంబులతోడఁ గ్రోశమా
త్రమ్మొకచోటి కల్లఁ జని ♦ ధర్మతనూభవుఁ డందు నాఁటి రే
యిమ్ముల నిల్చి వేగుటయు ♦ నీప్సితకార్యము చేయఁగా విచా
రమ్మున నున్నచో సమర ♦ రాజతనూభవుఁ జూచి యిట్లనున్. 57

* సాటి రా- అని పాఠాంతరము.

క. మన * మేవురమును నీయం। గనయుం దో నరుగు దేరఁ ♦ గా నెయ్యెడఁ బో
యిన నెఱుఁగ కుండుదు రే యా। దినములు గడపంగ నెద్ది ♦ దెఱఁ గయ్యెడినో. 58
వ. అనిన నతం డి ట్లనియె. 59
గీ. ధర్మదేవత నీదుస ♦ త్కార్మ్యమునకు। మెచ్చి యెంతయుఁ బ్రీతిమై ♦ నిచ్చినట్టి
వరము గలుగంగమన మేమి♦వర్తనమున। నెచటనుండిన నొరులకు♦నెఱుఁగనగు నె.
వ. కురుదేశంబుచుట్లం బాంచాల చేది మత్స్య సాళ్వ విదేహ బాహ్లిక దశార్ణ శూ
రసేన కళింగ మగధ దేశంబులు సుభిక్షంబులు జనాకీర్ణంబులు నతిస్థిరంబులు
నివాసయోగ్యత గలిగి యున్నయవి యని విందుము వానియందు వీనికిం జూడ
బోలినయెడఁ దగినచందంబున నిలుచువారము గాక యనినం బ్రియం బరిది ధ
ర్మనందనుం డి ట్లనియె. 61
క. అగు నది యట్టిద దైవము। దగ నిచ్చినయవ్వరంబు ♦ దప్పనె మనకున్
విగతభయవాసయోగ్యం। బుగ నొక్కెడ చెప్పఁ డిపుడ ♦ పోవఁగవలయున్. 62
గీ. నాకుఁ జూడ మత్స్య ♦ నరపతి సద్ధర్మ। వర్తి సుజనహితుఁ డ ♦ వార్యబాహు
బలుఁడు గాన నతని ♦ పాల నందఱుఁ దగ। వైనపనుల నిలుచు ♦ టభిమతంబు.

పాంచాలీ పాండవులు దామాచరించుపనుల నేర్పఱచుకొనుట.

క. మనలోన నెవ్వఁ డెమ్మెయి। పని వెంటను విరటుమనము ♦ వడయుద మది యె
ల్లను నేర్పరించి యందఱుఁ। దనతనమది నున్న తెఱఁగు ♦ తథ్యము చెప్పఁడా. 64
వ. అనిన విని సవ్యసాచి సవితర్కంబును సవిషాదంబును సగౌరవంబునుం గా నతని
నుపలక్షించుచు ని ట్లనియె. 65
సీ. మహనీయమూర్తియు ♦ మానవైభవమును, సౌకుమార్యంబును ♦ సరళతయును
నార్జవంబుఁ బ్రభుత్వ ♦ మహిమయు నపగత, కల్మషత్వంబును ♦ గౌరవంబు
శాంతియు దాంతియుఁ♦యాగంబు భోగంబుఁ, గారుణ్యమును సత్య♦పరతయును
ధర్మమయక్రియా ♦ తత్పరత్వంబును, గీర్తిధనార్జన ♦ క్రీడనంబుఁ
గలిగి జనుల నేలఁ ♦ గాని యెన్నండును। నొరులఁ గొల్చి తిరుగ ♦ నెరవు లేని
యట్టినీవు విరటు ♦ నెట్టిచందంబున। ననుసరించువాఁడ ♦ వధిప చెపుము. 66
క. అనినం దమ్ముని నెమ్మన। మునఁ బుట్టినవగపు భావ ♦ మున నెఱిఁగియు గీ
టునఁ బుచ్చుచుఁ బ్రస్తుతకా। ర్యనిరూపణదశ మెఱయఁగ ♦ నతఁ డి ట్లనియెన్.
క. సన్యాసివేషమున రా। జన్యుసిఁ గని యెపుడుఁ గొలిచి ♦ సన్న్యస్యమునన్
మాన్యుఁడ నై పుణ్యకథా। విన్యాస మొనర్తు నతని ♦ వేడుకకుఁ దగన్. 68
క. శాన్తిస్వాస్త్యనిమిత్త। జ్యోతిర్విద్యలు గ్రహించి ♦ దౌర్గస్యసమయునం
జాతపరిగల్పుఁ డై। చాతుర్యము మెఱసి మాన ♦ నగ బలరింతున్. 69

* మెుకయెపుర మీయం- అని పాఠాంతరము.

క. ఆతని శోకోద్రేకమరి। కౌతూహలవృత్తి కిం ద • గం దొడఁగి మృదు
ద్యూతంబునఁ గ్రీడింతుం। జేతోముద మొదవ నక్ష • శిక్షాప్రౌఢిన్. 70

గీ. మణిమయమ్ములుఁ గలధౌత • మయములును సు।వర్ణమయములు నాదిగా • వలయునట్టి
యక్షసాళులు గలవు నా • కభిమతముగ। వానిఁ గొనిపోయి చూపుదు • వరుసతోడ.

వ. మఱియు నవసరోచితంబు లగువినోదంబులఁ బ్రమోదంబు పుట్టించుచుఁ బ్రసాదంబునకుఁ బాత్రంబ నై కంకుం డనునామధేయంబు ధరియించి చరియింతు న య్యుర్వీశ్వరుండు మత్పూర్వవర్తనం బరసె నేని ధర్మపుత్రుతోడి మైత్రిం దగిలి యతనిపాల వసియింతు ననంగలవాఁడ నని చెప్పి యనిలతనయు నిరీక్షించి తత్కాలజనితం బయినఖేదంబునం దొరఁగ సమకట్టుబాష్పజలంబులు మగుడ నుంకించుచు నిట్టూర్పు లడంచి ధైర్యం బవలంబించి యి ట్లనియె. 72

సీ. కడిమి మై సౌగంధి • కమున యక్షులమద, మడఁచి కృష్ణకుఁ బువ్వు • లట్లు దెచ్చెఁ
గిమ్మీరదానవు • నమ్మెయి నిర్జించి, విగతకంటకముఁ గా • వించె వనము
బకదైత్యుఁ దొడరి యా • భంగి రూపఱఁ జేసి, రక్షించె నేకచ • క్రాపురంబు
నప్పాటఁ బ్రబలుజ • టాసురు నడరి దం, డితుఁ జేసి మనల బె • ట్టించుకొనియె
నిట్టిఁడు పుట్టినకోలెను • నెసక మెసఁగ। దర్పమునన వర్తిల్లెను • దగ్రమూర్తి
యకటయొరుచిత్తమున కెక్కు • నట్లుగాఁగ। మెలఁగి యేమి విధంబునఁ • గొలుచువాఁడు.

వ. అనిన విని భీమసేనుం డి ట్లనియె. 74

గీ. ఏను వంటలవాఁడ నై • యా నరేంద్రుఁ। గొలిచి గరగరగాఁ గూడుఁ • గూర చిత్త
మునకు వచ్చినయాచంద • మున నొనర్చి। నేర్చి మెలఁగుదుఁ గరము వి • నీతి మెఱయ.

ఉ. ఆఱురసంబులం జవుల • యందలిక్రొత్తలు పుట్ట నిచ్చలున్
వేఱొకభంగిఁ బాకములు • విన్నను వొప్పఁగఁ జేసి చేసి న
న్నేఱుఁగ బానసీని నొక • నిం బురిఁ గాననియట్లుగాఁగ నై
గాఱియ వెట్టి దైన నొడి • కంబుగ వండుదు నెల్లకూరలున్. 76

గీ. పఱియ వాపంగఁ దునియ గా • విఱువ వలయు। నెడలఁ గాళ్లను జేతులఁ • దొడలఁ బట్టి
కడఁగి యనువుగఁ జేసి ప్రో • విడుదుఁ గాని। కత్తి గొడ్డలి యడుగ నేఁ • గట్టియలకు.

క. సూపాధ్యక్షుఁడు గలిగిన। నాపురుషునితోడ సఖ్య • మగునట్టులుగా
నేపాటనైన నడవఁగ। నోపుదుఁ దత్తద్విధప్ర • యోగములమెయిన్. 78

వ. అట్లుం గాక. 79

గీ. జెట్టితండంబుతోడఁ జే • పట్టి హాంతి। కారి విఱిచినయట్టు ల • గ్గలిక విఱుతు
లాఁగు వేగంబు మెఱసి చ • లంబు నెఱపి। మల్లుతనమున మెప్పింతు • మనుజవిభుని.

క. పెక్కండ్ర నొక్కపోరున। నుక్కఱ భంజింతుఁ జంపు • టుడుగుదు రాజుం
దక్కటినాపఱు నెంతయు। వెక్కసపడఁ జిత్రగతుల • విహరింతుఁ దగన్. 81

చ. అదియును గాక కోలుపులి • నైనను గారెనుపోతు నైన ను

స్మదకరి నైన నుగ్రమృగ ♦ నాథుని నైనను గిట్టి ముట్టి బె
ట్టిదముగఁ గాలఁ గేలను గ ♦ డింది మసంటిమి యుల్లసిల్లఁ బ
ట్టుము నడఁగంగ మాత్స్యుఁడు గ ♦ డున్ వెఱఁ గందుచుఁ బిచ్చలింపఁ గన్.82

వ. ఇట్లు నానాప్రకారంబుల నతనిమనంబు వడయుదు వలలుం డనునామధేయంబు వహింతు నమ్మహీపతి నీ వెవ్వరివాఁడ వని యడిగెనేనిఁ బాండవాగ్రజునకు బానసంబు సేయుదు ననంగలవాఁడ ననిన విని ధర్మజుం డమ్మెయికి సమ్మతించి బీభత్సు వీక్షించి ఘూర్ణమానమానసుం డగుచు ని ట్లనియె. 83

ఉ. ఖాండవ మేర్చి దేవతలుఁ ♦ గాననియాశ్వరుఁ గాంచి దోర్బలో
ద్దండమహాసురప్రతతి ♦ దర్ప మడంచి ప్రియం బొనర్చి యా
ఖండలుఁ డున్న గద్దియన ♦ గంబున *నుండె మహానుభావుఁ డీ
తం డొకమర్త్యుఁ జేరి యను ♦ దాత్తత నెమ్మెయిఁ గొల్చువాఁడొకో. 84

క. అనుమాటలు విని సంక్రం। దననందనుఁ డిట్టు లనియె ♦ దైవంబుకతం
బున నాకు నొక్కచందం। బనువై యున్నయది దీని ♦ నోఁ గా దనుఁడా. 85

వ. అమరనగరంబున కరిగినయెడ నూర్వశి నన్ను నపుంసకుంగా శపియించిన నాకు నాకీశుండు గరుణించి యాశాపఫలంబు భవదజ్ఞాతవాసవత్సరంబున ననుభవించి తదనంతరంబున శాపమోక్షంబు వడయు మని దీవించెం గావునఁ బేడితనంబు దాల్చి బాహులదీర్ఘత్వంబునకు గుణకిణంబులకుఁ గంచుకంబును శంఖవలయంబులును మాటు చేసికొని విరాటుకడకుం జని. 86

క. ఉత్తమకన్యా †జనులకు। నృత్తము గఱపంగ నాకు ♦ నేర్పు గలదు త
ద్వృత్తమునకు నన్నేలుము। చిత్తమునకు నెక్కఁ బనులు ♦ చేసెద నందున్.87

క. అని కొలిచి యే బృహన్నల। యనునామముతోడఁ గన్య ♦ కాంతఃపురవ
ర్తన మొనరించుచు లాసిక। తనమున నిపుణుండ నై య ♦ తని మెప్పింతున్. 88

క. మానవపతి నన్నెక్కడి। దానవు నీ వనియె నేని ♦ ద్రౌపదికడ స
మ్మానంబు వడసి మెలఁగుదు। ‡నానగరున నృత్యగురువ ♦ ననఁ గలవాఁడన్.89

గీ. అనిన నిది వోలు నని యియ్య♦కొని యజాత। వైరి యల్లన నకులుని♦వలను చూచి
నెమ్మనంబున నుమ్మలి ♦ కమ్ము గదుర। నెలుఁగుచందంబు వేఱుగా ♦ నిట్టు లనియె.

ఉ. ఒప్పెడుమేను పెంపు గల ♦ యుల్లము నాగరికంపుచందముం
జెప్పక చూప కీతనివి ♦ శేషము దెల్పెడుఁ గొల్చు టెంతయున్
డెప్పర మేమి చేయుదుఁ గ ♦ డిందివిచారము పుట్టె నెట్లితం
డప్పరి సంచరించునొకొ ♦ యన్యు లెఱుంగక యుండునట్లుగన్. 91

వ. అనిన నప్పలుకులకు నకులుం డి ట్లనియె. 92

---

* నుండి- † జనముల- ‡ నానైలతకు- అని పాఠాంతరములు.

ఆ. అశ్వశిక్షకుండ ♦ నై మత్స్యభూవిభుఁ। గొలుచువాఁడ గుఱ్ఱ ♦ ములకు వలయు
తెఱఁగు లెల్లఁ జాల ♦ నెఱుఁగుదు రూపుగా। నరయ నేర్తు వాని ♦ ననుదినంబు.

సీ. గోడిగజాతిలోఁ ♦ గొదమ పెంటుల నేర్చి, మావుల హత్తించు ♦ మార్దవంబు
చాగ్రిమలఁ బట్టంగఁ ♦ జతి నైయెనకొదమల, సంచు లెఱింగి శి ♦ క్షించు నేర్పుఁ
గళ్యాలఁ బదిలంబు ♦ గానిగుఱ్ఱంబులఁ, గ్రొత్త ముట్టున కియ్య ♦ కొలుపు నెరవుఁ
బెనఁగు శూకలముల ♦ బిరుదుతనంబునఁ, జలము డింపక తీర్పఁ ♦ జాలుటయును
నలవరించిన వాఁడలా ♦ యమునసున్న। యపుడుదొసఁగించుక యు లేని ♦ యట్లుగాఁగ
మాటిమాటికిఁ బరికించి ♦ మందడీల। కెల్ల నాటఁ యగుచు వ ♦ ర్తిల్ల నేర్తు. 94

ఆ. దామగ్రంథి యనఁగ నొక। నామము వెట్టుకొనువాఁడ ♦ నాతోఁటివిధం
బామను జేశ్వరుఁ డడిగిన। నే మీకడవాఁడ నందు ♦ నిది దెఱఁగధిపా. 95

క. అనినఁ గడు లెస్స యని సొ। మ్మనమున నూఅడి విభుండ ♦ మానుష తేజో
ధనుఁ డగు సహదేవుఁ గనుం। గొని యిట్లను పగలు మిగిలి ♦ కొండలపఱుపన్.

చ. అకుటిలుఁ డార్యసమ్మతుఁ డ ♦ హంకృతిదూరుఁడు నీతినిర్మలా
త్మకుఁ డనవద్యశీలుఁడు స ♦ ధర్ముఁడు శాంతుఁడు గొంతి ముద్దుసే
యుకొడుకు మేను లేఁత దన ♦ యుల్లము మెత్తన యిట్టియాతఁ డె
ట్లొకొ యొరు నాశ్రయించు విధి ♦ యోపదె యెవ్వరి నెట్లు చేయఁగన్. 97

క. అనుఁడు సతేఁడు దనచిత్తం। బునఁ దోఁచినవిధము ధర్మ ♦ పుత్రునితో ని
ట్లని చెప్పి నాతనికిఁ బు। ట్టినయుత్తలపాటు గొంత ♦ డిందుపడంగన్. 98

క. కీలారితనమునకు నేఁ। జాలుదు నని కొలిచి మత్స్య ♦ జనపాలుకడన్
మే లగునడపడిఁ దంత్రీ। పాలుం డను పేరితోడఁ ♦ బరఁగుదు నధిపా. 90

సీ. నంజల నైనను ♦ వల నేర్పడఁగ నొక, భంగిఁ ఝేపఁగఁ జేసి ♦ పాఁడి గొనఁగ
బసుగుల నైనను ♦ బాటించి పరికించి, గోమున మైఁ గండ ♦ క్రొవ్వు దెఱఁ
దెవులుగొంటుల నైనఁ ♦ దీర్చి సంకటమున, కోపి ముందటియట్లు ♦ రూపుచేయ
* నఱవల నైనను ♦ నలవున వెరవున, ముట్టి యుంటఁగఁ బట్టి ♦ కట్టి విడువఁ
బిదుకఁ గదుపు చేర్ప ♦ బెదరు వాపఁగ నీరు। మేపు గలుగు నెడల ♦ మెలఁగ † మలుప
‡ మృగమునరయ ముగ్గిచ్చు ♦ § రేపగలును గొట్ట। నేర్తుఁ బసికిఁజాలఁ ♦ గూర్తు నేను.

వ. నన్ను విరాటుండు మున్ను నీ వెం దుండు దని నిరూపించెనేని యుధిష్ఠిరుగోష్ఠం
బున కధిష్ఠాత నై యుండుదు నందు నని పలికినఁ గాంతేయాగ్రజుం డిది యుక్తం
బగు నని యనుమతి చేసి పాంచాలి నాలోకించి ఖిన్నాంతఃకరణుం డగుచు
నిట్లనియె. 101

* నఱ్ఱల నైనను నలువైన వెరవున- నఱ్ఱల నైనను నలవున వెరవున- † వెలప- ‡ మృగ-
మా- § మెలఁగఁగొట్టంగే- పగలు రేలంకట్ట- అని పాఠాంతరములు.

ఉ. ఇది గడుముద్దరాలు పను ♦ లేమియుఁ జేయఁగ నేర దెంతయున్
మృదు వాకకీడుపాటునకు ♦ మేకొనఁ జాల దుదాత్తచిత్త * యొం
టి దిరుగుదాని కోర్వ దొక ♦ టింకనుఁ దా సవరించుచో ప్పెఱుం
గదు తగ నొడ్లనుం గొలువఁ ♦ గా వెర వెమ్మెయిఁ గల్గు నక్కటా. 102

క. అనిన నతనిచిత్తంబున। వెనుఁబా టంతయును బాయు ♦ వెరవుకలిమి యె
ల్లను దెలియునట్లుగా ని। ట్లనియెం బాంచాలి యుచిత ♦ మగుచందమునన్. 103

క. సైరంధ్రీవేషంబునఁ। జేరుదు నంతఃపురంబు ♦ చెంతకు న న్నా
భూరమణు దేవి యెంతయు। గారవమునఁ బిలువ నంపఁ ♦ గాఁ గండుఁ దగన్.

క. కని కొలువు చేసికొని మా। లిని నాఁ జని సాధ్వి యిది య ♦ లీమసవృత్తం
బున పొంతఁ బోవ దెన్నఁడు। నను వేఁకఁదనంబు దోఁచు ♦ నట్లు చరింతున్. 105

సీ. కలపంబు లభినవ ♦ గంధంబులుగఁ గూర్చి, తనువున నలఁదుదు ♦ ననువు గాఁగ
మృగమదపంకంబు ♦ మృదువుగా సారించి, తిలకంబు వెట్టుదుఁ ♦ జెలువు మిగులఁ
బువ్వులు బహువిధం ♦ బులఁ గట్టి ముడి కొక్క, భంగిగా నెత్తులు ♦ పట్టి యిత్తు
హారముల్ మెఱయు నొ ♦ య్యారంబుగా గ్రుచ్చి, యందంద వింతగా ♦ నలవరింతు
వివిధశిల్పములఁ బ్ర ♦ వీణ నై మఱియును। వలయుపనుల వెంట ♦ మెలఁగ నేర్తు
మత్స్యరాజమహిషి ♦ మనమున మక్కువ। నెలకొనంగ నిట్లు ♦ గొలువ నేర్తు.

క. మును నీ వెచ్చో నిలు తే। పని మెయి వర్తిల్లు దనినఁ ♦ బాంచాలికి నే
ననుచారిణి నై తగఁ బం। చిన గరువపుఁబనులు నేర్చి ♦ చేయుదు నందున్. 107

వ. అనవుడు ధర్మతనయుండు ద్రుపదనందన కిట్లనియె. 108

క. మనవంశంబును వృత్తం। బును బెంపును గావఁ జాలు ♦ పుణ్యసతివి దు
ర్జను లగుతులువలతలఁపులు। గనుఁగొని యేమఱక మెలఁగఁ ♦ గావలయుఁ జువీ.

వ. అనిన విని యాజ్ఞసేని యనాదరమందస్మితసుందరవదనారవింద యయి యతని
కిట్లనియె. 110

క. అరయ నెందును గారవ। భారం బెడలంగ నీక ♦ పాతివ్రత్యా
చారముసై వర్తింతురు। సైరంధ్రీజాతివారు ♦ సౌజన్యమునన్. 111

క. కావున నుచితము లగు నా। కావెంటం గొలిచి తిరుగు ♦ నప్పుడు మితభా
షావిరచనమును బ్రతిసం। భావనమును గారవంబుఁ ♦ బాపభయంబున్ 112

క. అని చెప్పిన విని యుగుఁ బొ। మ్మని కైకొని ధర్మతనయుఁ ♦ డందఱమును ని
ట్లనపాయత వర్తిల్లుద। మని తమ్ములతోడ నిశ్చ ♦ యంబుగఁ బలికెన్. 113

వ. ఇవ్విధంబునఁ గార్యంబు నిశ్చయించి మనయగ్నిహోత్రంబుల నెల్ల ధౌమ్యులు
రక్షించువారు వంటలవారును మహానసాధ్యక్షులును పాంచాలీపరిచారికలును
ద్రుపదుపురంబున నిలుచువారు రథంబులు గొని, యింద్రసేనాదు లైనసార

* మొంటిసి విరుగాడ నోర్వ- అని పాఠాంతరము.

ఘులు ద్వారకానగరంబున కరుగువారు మీ రెల్లను దమ్మెవ్వ రైనను మనవార్త లడిగి రేని ద్వైతవనంబున మమ్ము విడిచి పోయి రట యెఱుంగ మనం గలవా రని చెప్పి యిత్తెఱంగున నభ్యంతరపరివారంబు నెల్ల నిలువ నియోగించి వీడుకొలి పె నయ్యవసరంబున ధౌమ్యుండు పాండుకుమారుల కిట్లనియె. 114

—••◆ధౌమ్యుండు పాండవులకు సేవాధర్మంబు లెఱింగించుట.◆••—

క. ఎఱిఁగెడువారికి నైనను। గఱపక తక్క రుచితప్ర ♦ కారము శుభముం
గొఱలు హితు లట్లగుట నం। దఱకును జెప్పంగ వలయుఁ ♦ దగియెడుబుద్ధుల్.
వ. అదియునుం గాక. 116
గీ. కౌరవాన్వయజాతు లై ♦ గారవమునఁ। బెరిఁగినట్టిమీ రొండొక♦నరునిఁ గొలిచి
మసలి వర్తిల్లి మానావ♦మానములకు। నోర్చి యడఁకువతోడన♦యునికి యరిది.
క. వాలి వివిధాస్త్రవిద్యా। జ్వాలల వెలుఁ గొందుపాండ ♦ వజ్వాలనం బా
భీలత మండం దొడరినఁ। గాలవిరోధంబు మఱచి ♦ కార్యముఁ దప్పున్. 118
వ. కావున మీకు నప్రమాదార్థంబుగా నానేర్చినవిధంబున నుపదేశం బవశ్యకర్తవ్యంబు రాజులఁ గొలిచి యెమ్మెయి నయినను బ్రదుకుజనంబులు గీడునం బొర య కుండునట్టిసాధారణనీతి సంక్షేపరూపంబున నెఱింగించెద సావధానులరయి వినుండు. 119
క. తగఁ జొచ్చి తనకు నర్హం। బగు నెడఁ గూర్చుండి రూప ♦ మవికృతవేషం
బుగ సమయ మెఱిఁగి కొలిచిన। జగతీవల్లభున కతఁడు ♦ సమ్మాన్యుఁ డగున్. 120
క. నరనాథుఁ గొలిచి యలవడఁ। దిరిగితి నా కేమి యనుచుఁ ♦ దేఁకువ లేమిన్
మరియాద దప్ప మెలఁగినఁ। బురుషార్థంబునకు హాని ♦ పుట్టక యున్నే. 121
ఉ. రాజగృహంబుకంటె నధి ♦ రామముగా నిలు గట్టఁ గూడ దే
యోజ నృపాలుఁ డాకృతికి ♦ నొప్పగువేషము లాచరించు నే
యోజ విహారముల్ సలుప ♦ నుల్లమునం గడువేడ్క సేయు నే
యోజ విదగ్ధుఁ డై పలుకు ♦ నొడ్లకునుం దగ దట్లు చేయఁగన్. 122
క. పుత్రులు పౌత్రులు భ్రాతలు। మిత్రు లనరు రాజు లాజ్ఞ ♦ * మీఱినచోటన్
శత్రులకాఁ దమయలుకకుఁ। బాత్రము చేయుదురు నిజము ♦ భక్షితిపాంబెన్.
క. చనువానిచేయుకార్యం। బున కడ్డము సొచ్చి నేరు ♦ పున మెలఁగుచుఁ దా
నును బయిఁబూసికొనిసఁదన।మును మెలఁగెడు మెలఁకువకును♦ముప్పగుఁ బిదపన్.
గీ. రాజునొద్దఁ బలుపు ♦ రకు సంకటంబు గాఁ। దిరుగుపనుల నెంత ♦ తేజ మయిన
వాని బుద్ధిగలుగు ♦ వారొల్ల రటమీఁదఁ। జేటు దెచ్చు నట్లు ♦ సిద్ధ మగుట.
క. ఊరక యుండక పలుపుర। తో రవ మెసఁగంగఁ బలుకఁ ♦ దొడరకయు మదిం
జేరువ గలనాగరికులుఁ। దారుఁ గలసి పలుక వలయు ♦ ధరణీశుకడన్. 126

* మిగిలిన- అని పాఠాంతరము.

క. వేఱొక తెఱఁగున నొరులకు। మాఱాడక యునికి లెస్స ♦ మనుజేంద్రునకుం
దీఱమి గలచోట్లఁ దా। మీఱి కడఁగి వచ్చి పంపు ♦ మెయికొన వలయున్.

చ. ధరణిపుచక్కఁ గట్టెదురఁ ♦ దక్కి పిఱుందను గాని యట్లుగా
నిరుగెలనం దగం గొలిచి ♦ యే మనునో యెటు సూచునొక్కొ యె
వ్వరిదెస నెప్పు డేతలఁపు ♦ వచ్చునొ యాతని కంచుఁ జూడ్కి సు
స్థిరముగఁ దన్ముఖంబునన ♦ చేర్చుచునుండుట నీతి గొల్వునన్. 128

క. నగళులలోపలిమాటలు। దగునే వెలి నుగ్గడింపఁ ♦ దన కేర్పడ నొం
డుగడం బుట్టినఁ బతి విన। నగుపని సెప్పెడిది గాక ♦ యాతనితోడన్. 129

క. అంతిపురము చుట్టఱికం। బెంతయుఁ గీడంతకంటె ♦ నెగ్గు తదీయో
పాంతచరకుబ్జవామన। కాంతాదులతోడిపొందు ♦ కలిమి భటునకున్. 130

గీ. ఉత్తమాసనములు ♦ నుత్కృష్టవాహనం। బులును గరుణఁ దమకు ♦ భూమిపాలుఁ
డీఁక తార యెక్కు ♦ టెంతటిమన్నన। గలుగువారి కైనఁ ♦ గార్యమగునె. 131

క. మన్నన కుబ్బక యవమతి। దన్నొందిన స్రుక్కఁ బడక ♦ ధరణీశుకడన్
మున్నున్నయట్ల మెలఁగిన। యన్నరునకు శుభము లొదవు ♦ నాపద లడఁగున్.

క. జనపతి యెవ్వరి నైనను। మనుపఁ జెఱుపఁ బూని యునికి ♦ మదిఁ దెలియ నెఱిం
గిన నైనఁ దాను వెలిపు। చ్చునె మునుము న్నెట్టిపాల ♦ నుండును దానిన్. 133

ఉ. ఎండకు వాన కోర్చి తన ♦ యిల్లు ప్రవాసపుఁ జోటు నాక యా
కొండు నలంగుదున్ నిదుర ♦ కుం దఱి దప్పెను డప్పి పుట్టె నొ
క్కండన యెట్లొకో యనక ♦ కార్యము ముట్టినచోట నేలినా
తం డొకచాయ చూపినను ♦ దత్పరతం బని సేయుటొప్పగున్. 134

క. తా నెంతయాప్తుఁ డైన మ। హీనాయకుసొమ్ము పాము ♦ నెమ్ములుగా లో
నూనినభయమునఁ బొరయక। మానినఁ గా కేల కలుగు ♦ మానము బ్రదుకున్.

గీ. ఆవులింత తుమ్ము ♦ హాసంబు నిష్ఠీవ। నంబు గుప్తవర్త ♦ నములు గాఁగఁ
జలుపవలయు నృపతి ♦ గొలువున్న యెడల బా। హిరము లైనఁ గెలని ♦ కెగ్గులగుట.

క. వైరులదూతలు నెరవగు। వారు నిరాకృతులుఁ బాప ♦ వర్తులుఁ దమకుం
జేరువగా వర్తించుట। నేరమి తుది వోయి చేటు ♦ నిందయు వచ్చున్. 137

గీ. వసుమతీశుపాల ♦ వర్తించునేనుంగు। తోడ నైనఁ దోమ ♦ తోడ నైన
వైర మగు తెఱంగు ♦ వలవదు తా నెంత। పూజ్యుఁ డైన జనుల ♦ పొందు లెస్స.

క. కలిమికి భోగముల కదా। ఫల మని తా మెఱసి బయలు ♦ పడఁ బెల్లుగ వి
చ్చలవిడి భోగింపక వే। డ్కలు సలుపఁగ వలయు భటుఁ డ ♦ డంకువతోడన్. 139

వ. అని యిట్లు పురోహితుండు సేవాధర్మం బెఱింగించిన ధర్మజభీమార్జుననకులసహా
దేవులు ప్రసన్నచిత్తులై యిట్లనిరి. 140

క. తల్లియుఁ దండ్రియు దైవము। నెల్లసుహృజ్జనము మీర ♦ యిట్లు గొలిచి వ
ర్తిల్లెడు తెఱంగు లెంతయుఁ। దెల్లము సేసితిరి బ్రతికి ♦ తిమి మీకరుణన్. 141

గీ. అనిన ధౌమ్యుఁ డిట్టు ♦ లనియె నీవత్సర। *మకట యెట్టు లయిన ♦ నడఁగి మడఁగి
సంకటముల నోర్చి ♦ చరియించి యాపద। నిస్తరించి పిదప ♦ నెగడ వలయు. 142

క. అనవుడు నట్లుల చేసెద। మని వారలు భక్తియుక్తి ♦ నతనికి నభివం
దన మొనరించినఁ దగుదీ। వన లిచ్చె నతండు గాఢ ♦ వాత్సల్యమునన్. 143

క. భూదేవోత్తమునాశీ। ర్వాదంబులఁ బ్రీతిఁ బొంది ♦ వారలు ప్రస్థా
నాదరపరు లగుటయు స। మ్మోదావహపుణ్యకర్మ ♦ ముల కుద్యతుఁ డై. 144

గీ. అతఁడు నియతి తోడ ♦ నగ్ని సముజ్జ్వలం। బుగ నొనర్చి కాల్య ♦ పూజ దీర్చి
యానసమయమంగ ♦ ళార్థంబు లగుమంత్ర। సంచయములు దగ జపించుచుండె.

పాండవులు పాంచాలీసహితులై విరటునిపురంబునకు బయలు దేఱుట.

వ. తదనంతరంబ హుతవహునకుఁ బురోహితునకుఁ బ్రదక్షిణంబు చేసి యమ్మహీసురవరేణ్యునను మతి వడసి పాండవులు పాంచాలిం బురస్కరించుకొని యాతని మును దోడన యరుగు దేరం గదలి శుభనిమిత్తంబులు గైకొనుచుం జని దశార్ణదేశంబున నుత్తరంబునఁ బాంచాలజనపదయామ్యదిగ్భాగంబున సాళ్వశూరసేనవిషయంబులలోనఁ గాళిందీదక్షిణతీరం బొరసికొని పశ్చిమాభిముఖప్రయాణంబుల నెడనెడ వన్యాహారంబుల శరీరయాత్రలు నడపుచు నానానగవివిధవిహారంబులను మనోహరకుసుమకదంబగంధమకరందబిందుసందోహసుందరతరుచ్ఛాయాసేవనంబులను గమలపరాగపరంపరాధూసరితభాసురజలాశయసమవగాహంబులను పరిత్సంగమస్నానాద్యనుష్ఠానంబులను బహుప్రకారపాదపగుల్మలతావలోకనంబులను బక్షికులప్రకారానేకభంగివిరుతాకర్ణనంబులను వినోదించుచుఁ గాననమార్గంబున నరిగి మత్స్యమండలంబు గడిసేరి ధౌమ్యుని వీడుకొనిన నవ్విప్రవరుండును నొక్కపుణ్యాశ్రమంబున వసియించె వారు మఱియు నూళ్లు సోరకయడవి తెరువుల నడచి విరాటునగరంబున కనతిదూరంబగు కాంతారంబునఁ దిఱిమి పోవుసమయంబునఁ బథిశ్రమంబు నూని యాజ్ఞసేని యిట్లనియె.

ఉ. దప్పి జనించె వ్రేఖలపు ♦ టంబులు పొక్కెఁ దొడంగె గోళ్లలోఁ
జిప్పిలఁ జొచ్చె నెత్తురులు ♦ చిత్తము నాకుఁ గడున్ వశంబు గా
దప్పర మిచ్చ టచ్చటను ♦ నాసల వచ్చితి నింతదవ్వొకో
యుపటిభంగి నొక్కడుగు ♦ నేగెడుదానికి నోర్వ నెమ్మెయిన్. 147

వ. అనవుడు. 148

క. తనమదిఁ గరుణయు ఖేదం। బును బెరిగొను చుండ ధర్మ ♦ పుత్త్రుఁడు నకులుం
గనుఁగొని ద్రుపదాధిపనం। దనదెస యాతనికిఁ జూపి ♦ తగ నిట్లనియెన్. 149

* ఇంకఁ దెట్టులయిన నడఁగి మడఁగి- అని పాఠాంతరము.

గీ. అకట మనము వచ్చి ♦ నది గడుదవ్వు నేఁ డప్పురంబు సొత్త ♦ మని తలంచి
తఱిమి నడచితిమి ల♦తాతన్వి యిది వడి గొనియె మోచి తెమ్ము♦కొంతదవ్వు.
క. అనిన విని పూని గ్రక్కునఁ జనుదేరమి నతఁడు డస్సెఁ ♦ జాలం డని నె
మ్మనమున నెఱింగి యాతని యనుజన్మునిఁ బనిచె నతఁడు ♦ నలనుం డయినన్.
వ. సవ్యసాచిం జూచి. 152
ఉ. ఇమ్మదిరాక్షి డస్సె మన ♦ కీనడుమన్ విడియుంగ నోంపుచో
టిమ్మను గాదు నిక్కముగ ♦ నేమును డస్సితి మట్లు గాన నీ
వెమ్మెయి నైన దీని భరి ♦ యించి పురంబుసమీపభూమికిం
దె మ్మని చెప్ప నాతఁడును ♦ దెచ్చెఁ బ్రియంబునఁ బుష్పకోమలన్. 153
క. మోచికొని వాసవాత్మజుఁ డాచెలువం దేర నిట్లు ♦ లరిగి పురము దృ
గ్గోచర మగుటయుఁ దమ్ములఁ జూచుచు వారలకు ధర్మ ♦ సుతుఁ డి ట్లనియెన్.
క. చక్కనిచిక్కని మేనులు * నిక్కుదండములుఁ జూచి ♦ యెఱుఁగరె మన నీ
చక్కటి నిలుతమె శస్త్రము లొక్కెడ దాఁచుటకు వేఁడు ♦ యోజనములకున్.
వ. అనిన నిది కార్యం బని మధ్యమపాండవుం డానుమధ్య నొక్కశీతలసికతాతలం
బున డించె దక్కినవారు నట్లు చేయుద మని నిలిచి రట్టియెడఁ బాండవాగ్రజుం
డు గాండీవిచేతివి ల్లుపలక్షించి యతని కి ట్లనియె. 156
క. మనశస్త్రాస్త్రంబులు ద క్కినయవి యొకభంగి వీటి ♦ కిని గాండివముం
గొనిపోయితిమేని సుయో ధనునకు నగపాటు నిశ్చ ♦ తం బూహింపన్. 157
వ. అనవుడు. 158
చ. ఇది పెనుఁబాముచందమున ♦ నెంతయు భీషణ మై జనంబులన్
బెదరఁగఁ జేయు నట్లగుటఁ ♦ బెట్టి చనన్ వలయుం † దలంప నా
హృదయము దీనిఁ బాయుటకు ♦ నియ్యకొనం జొర దెట్లు చెప్పినం
దుది నొకచోట నైచుటయ ♦ తోఁచినకార్యము నయ్యెడుం గటా. 159
వ. అని వితర్కించుచుం గిరీటి యురియాడుచిత్తంబునుత్తలం బుడిపికొని నిశ్చయించి
యాయుధంబులు నిక్షేపించుటయ కర్జంబుగాఁ బలికె యోగ్యస్థలనిరూపణంబున
కు నలుదిక్కులుం బరికించి ప్రేతభూమిపరిసరారణ్యంబునందు. 160
సీ. నెగసినకొన లేచి ♦ నింగి యంతంతకు, నవులఁ ద్రోసెఁగఁ దన ♦ రాకు దానిఁ
జాగినశాఖ లా ♦ శాచక్రములకొలం, దులు బార వెట్టంగఁ ♦ బొలుచు దానిఁ
గవటలొండొంటితోఁ ♦ గదియుచు నెడములు, గ్రమ్మంగి ప్రబ్బఁగ సొంపు ♦ మిగులు దానిఁ
లోనిజొంపము పన ♦ లుచు బెనుఁజీకటి, నొదవించి పొదలంగ ♦ నొప్పు దాని
గని యెఁ బవమానవివిధన ♦ ర్తనకళాని వర్తిఁ గాకఘూకారవ ♦ స్ఫూర్తి జాతి
భీతిపరిసరవర్తి నా ♦ భీలభుజగ చండమూర్తి శమీతరు ♦ చక్రవర్తి. 161

* నిక్కు-దండములు నైన నెఱుఁగరె- † దలంచి- అని పాఠాంతరము.

వ. అని యమ్మహామహీరుహంబు ధర్మనందనునకుం జూపి యిట్లనియె. 162

శా. పక్షివ్యాకులముం బరేతనిలయ • ప్రాంతోత్థమున్ డాకినీ
రక్షోభూతపిశాచగోచరము దు • ర్గంధంబునై చూడఁ జి
త్తక్షోభం బొనరించు నట్లగుటఁ జెం • తం జేర రా దీశమీ
వృక్షం బెవ్వరి కిందుఁ బెట్టుదమె పృ • థ్వీనాథ శస్త్రాస్త్రముల్. 163

క. పెనుఁబొడవుఁ బఱవు జొంపమ్మును గలయది దీన నెల్ల • పురుషులకుఁ బ్రయో
జన మొకఁడు లేదు సేరంజనఁ జూడఁగ నరయ నెక్క • నమకట్టంగన్. 164

ఉ. కావున దీనియం దిడుట • కార్యము గైదువు లెల్లఁ గేశచ
ర్మావృతసంచయంబుగ శ • వాకృతిగా నొనరించి కట్టినం
బోవరు దీనిది క్కొరులు • భూవర నెమ్మది నూఱడిల్లు మె
చ్చో వసియించినం బిదపఁ • జొప్పడుఁ గ్రమ్మర వచ్చి కైకొనన్. 165

పాండవులు దమయాయుధంబుల శమీవృక్షంబునఁ బెట్టుట.

వ. అని చెప్పిన వందఱున త్తెఱంగునకియ్యకొనుటయునతండుగాండివంబునవలోకించి.

చ. అనిమిషదానవాంబరచ • రాదికజాతుల నెల్లఁ బోర నీ
ధనువునఁ గాదె గెల్తు సము • దగ్రవిరోధిభయావహంబు దీ
నిని నొకమారినఁ గట్టిచన • నిశ్చయముం దగఁ జేసె దైవ మే
మనఁ గల దట్ల కాక యని • యాత్మ నలందిరి మందచేష్టుఁ డై. 167

వ. ఎక్కు డించినఁ బాండవాగ్రజుండు. 168

క. దనుజకులత్రాసకరంబును రిపుభంజనము రత్న • భూషితరూపం
బును గురుదేవాహ్లాదకమును సగునిజకార్ముకంబు • మో పెడలించెన్. 169

వ. తదనంతరంబ భీమనకులసహదేవులదెసం గనుంగొని. 170

సీ. సైంధవయుక్షపాం • చాలత్రిగర్తుల, దీనన యోర్చితి • మానధనుండ
సౌరాష్ట్రనాథాది • శత్రులు దీనిచేఁ, గాదె మర్దితు లైరి • ఘనభుజుండ
కాళింగపాండ్యమా • గధుల నిర్జించుచో, నిదియ కైదువు నీకు • విదితయశుఁడ
యని క్రమంబున వార • లందఱవిండ్లులు, పెం పెసలార వే • ర్వేఱ పొగడి
గొనయములు వదల్ప • ననుమతి సేయుడు వార లట్ల చేసి • తేరఁ జాప
ములును దొనలు వర్మ • ములు నసిముద్గరాద్యాయుధములుఁ గూడ • నతఁడు గట్టి.

వ. ఇట్లు పూర్వోక్తప్రకారంబునం బోదివి మహోరగంబులం బెట్టి కట్టుచందంబున బంధించి వానిం గొనుము నయ్యాజాతశత్రుండు ధర్మదేవతాజత్తవకుం డగుటం జేసి నిశ్శంకం బైనయాతనకరణంబుతోడ శమీవృక్షసమారోహణం బాచరించి.

సీ. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశది • క్పాలచంద్ర
సూర్యవసుదేవతాపిత్మ • స్తుతు లొనర్చి

దివియు భువియును జూచి ప్రా • ర్థించి యొక్క
విపులశాఖ నాయుధములు • వ్రేలఁ గట్టె. 173

వ. ఇట్లు గట్టి తదీయాధిదైవతంబుల నుద్దేశించి నమస్కరించి. 174

క. నరునకు నాకుం దక్కఁగ। నొరులకు మీరూపు చూప • కున్నతవిషవి
స్ఫురిత * భుజంగౌఘభయం। కరమూర్తులు దాల్చి యుండఁ • గావలయుఁ జూఁడీ.

ఉ. భీముఁడు ధార్తరాష్ట్రకుల • భీషణరోషుఁడు చిత్త మెప్పు డే
ల్లై మద మెత్తునో యతని • యుగ్రహవృత్తికి లోను గాక మీ
రేమియు నైన వంచన వ • హించి తొలంగుట మత్సమీహితం
బేమఱ కుండఁ గావలయు • నిర్విషమూర్ధములోన నాతనిన్. 176

వ. అని వేఁడుకొని వృక్షంబు డిగ్గి దానికిఁ బ్రదక్షిణంబుగా వచ్చి ప్రణమిల్లి భీమసేనుదెస మరలి చూచి సాంత్వనవచనసమేతంబుగా నతనిం గౌఁగిటం జేర్చికొని యనునయించి తమచేసినవిధంబు దత్ప్రదేశవర్తు లయినగోపాలాదిక్షుద్రజనంబులకు మఱువెట్టం దలంచి వారల కభిముఖు లై పాండునందను లిట్లనిరి. 177

చ. ఇది శతవృద్ధ మాజనని • యిప్పుడు మృత్యువుఁ బొందె నిట్లు చే
యుదుము † కులప్రయుక్త మగు • చున్నసనాతనధర్మ మిత్తెఱం
గ దహనకర్మ మొల్ల మది • గానిది గా మును నిశ్చయించి మా
మొదలిటివా రొనర్చువిధ • ముం గొనియాడితి మేము నివ్యెడన్. 178

వ. అని యిట్లు పలుమఱుం దెలియఁ బలికి శస్త్రాస్త్రంబులనిక్షేపణంబు నిగూఢంబగుటకు నూఱుడిల్లి యచ్చేరువం జచ్చినపసరంబు పడి యున్నం జూచి సహదేవుం బనిచి ధర్మతనయుండు దానిచర్మం బొలిపించి శీతవాతాతపవర్షపరిహారంబుగా నాయుధంబులకట్టం బొదివించి మఱియును దత్సమీపంబున నొక్క శుష్కశవంబు నవలోకించి యిది యుంఛవృత్తి యైనమానవుకళేబరంబు గావలయు ననుచు నదియునుం గైదువులకట్టపయిం బెట్టి కట్టించె నివ్విధంబున నత్యంతగుప్తి యాచరించి దీనిదుర్గంధంబున వనచారు లెవ్వరుం జేర రని నవ్వుచు వారలచ్చోటు వాసి విరాటపురాభిముఖు లై చనుచుండి యజ్ఞాతవాసకాలంబునం దమరహస్యవ్యవహారంబునకు ననువుగా నేవుర పేళ్లును గ్రమంబున జయుండును జయంతుండును విజయుండును జయత్సేనుండును జయద్బలుండు నని సంకేతించుకొని యాజ్ఞసేనీపురస్సరంబుగాఁ బుణ్యనదీతీర్థావతరణంబు చేసి తదీయస్నానంబునం బథిశ్రమం బపనయించి దేవర్షిపితృతర్పణమంగళజపహోమధ్యానాద్యనుష్ఠానంబు లొనరించిరి తదనంతరంబ యుక్కాంతేయాగ్రజుండు ప్రాఙ్ముఖుం డయి నిర్మలచిత్తంబున ధర్మదేవతం దలంచి యిట్లనియె. 179

* భుజగభర్తి- † కులప్రవృత్త- అని పాఠాంతరములు.

గీ. ఇంద్రుఁడ నీవు నాకు • దయతోడ నిచ్చిన। వరము చిత్తగించి • వలయు తెఱఁగు
సమయమున సముచితముగ • సమకట్టు మయ్యె యిఁక। రాకుమారు లవిధిఁ • బోకయుండ.

వ. అనుచు ననుజుల దెసకు దూఱవగచి డగ్గుత్తిక వెట్టి మఱియును. 181

ఉ. అంబరవర్తి వైనఁ గని • * యక్షుని చే నగపడ్డ వీరిప్రా
ణంబులు మున్ను నిన్నడిగి • నల్వురకు † న్నయవిక్రమప్రభా
వంబులు వేఁడుకొన్న నతి • ‡ వత్సలభావముఁ బొంది యాదరా
ర్ద్రింబగు చూడ్కితోఁ బ్రియహి • తస్థిరభాషల నూఱడింపవే. 182

వ. అని తారు మున్ను భూసురవరువరణి చేర నరిగిన నాఁడు సరోవరతీరంబునఁ దమకు ధర్ముండు చేసినమున్న నదోఁప నతనికి విన్నవించినవాఁడై కరకమలంబులు మొగిచి ఫాలభాగంబునం గదియించి సంప్రార్థనాపూర్వకంబుగా వినయవినమితమస్తకుం డగుటయుఁ దదనుగ్రహంబునఁ బాండవాగ్రజునకు నున్న యునికిన సన్న్యాసిరూపం బలవడి ధాతుపటదండకమండలుకలితమూర్తి యయ్యె నయ్యవసరంబున వారందఱు మహాద్భుతం బంద వారివారికి నర్హవేషంబుల కనుగుణంబు లగునంబరాభరణమాల్యాద్యుపకరణంబులు సన్నిహితంబు లయినం జూచి సంతసిల్లి యెల్లవారిం గలయం గనుంగొని క్రమంబున నొంటనొంటఁ జనుదెండని నియోగించి యతండు నానావిధంబు లగునక్షంబులముడి కక్షంబున నిడికొని చని దైవయోగంబున విరాటుండు వెడలి వచ్చి బయలికొలువు విచ్చుటం జేసి తదాస్థానంబు చేరం జోవునప్పుడు. 183

ధర్మరాజు సన్న్యాసివేషమున విరటుఁ గొల్వ వచ్చుట.

ఉ. నవ్వులఁ జూచి మత్స్యవసు • ధాపతి యూచను దెంచుచున్న వాఁ
డెవ్వఁడొ నాదుచూడ్కులకు • నెంతయు వ్రేఁగయి తోఁచె నిట్టితం
డివ్విధిఁ బొందెనో జగము • లెల్లను నేలఁగఁ జాలు తేజమా
మువ్వురతోడ § జోడగుసు • మూర్తి యతీంద్రునియొప్పు గంటిరే. 184

సీ. కరచరణాద్యంగ • కమ్ము లేలొకొ రత్న, భూషణప్రకరంబు • పొందు దొఱఁగె
నుభయపార్శ్వంబుల • నిభఘట లేలొకొ, చనుదేవు సముదాళి • సమితి మొరయఁ
బాయు తొలంగు మం • చాయత వేత్రహ, స్తుల మొత్తమేలొకొ • తోడ రాదు
ధవళాతపత్రముల్ • దలుదుగా నేలొకొ, పట్టరు మౌక్తిక • ప్రభలు వెలుఁగ
నితఁడు రాజగు రాజను • నింతమాత్ర। గాదు మూర్ధాభిషిక్తవ • ర్గంబుఁ దనదు
చరణయుగ్మంబు గొలిపింపఁ • జాలుసార్వ। భౌమపదవికిఁ దగియెడు • భంగివాఁడు.

కం. మనకడకు నేమిటికి వ। చ్చెనొకో యే నిమ్మహాత్ము • చెప్పినపను లె
ల్లను జేయువాఁడఁ గోరిన। కనకాంబరమణులు దలఁపు • గడవనొసఁగుదున్. 186

* యక్షతసీకగపడ్డ- † మిక్కుటమై- ‡ వత్సలతందగనిచ్చి- § సాటియగు- అని పాఠాంతరములు.

గీ. మత్స్యవిషయరాజ్య • మహిమకు యుక్తుండు। గాఁ దలంచె నేని • గారవమున
వల్ల చేసి భక్తి•ననుసరింతు సమాత్య। సుతసుహృద్భ * టార్య•యుతము గాఁగ.
వ. అని సమస్తజనంబులుఁ దదభిముఖు లయి భక్తియుక్తిం బ్రత్యుత్థానంబు చేయం
దాను ను గద్దియ డిగ్గి యెదురుచని నమస్కరించి యతనియాశీర్వాదంబులు గైకొ
ని సగౌరవంబుగాఁ దోడ్కొని చనుదెంచి సముంచితసమున్నతాసనంబున నునిచి
వినయావనతుం డయి. 188
ఉ. ఎయ్యది జన్మభూమి గుల • మెయ్యది యెయ్యది యున్నచోటు పే
రెయ్యది మీర లిందులకు • నిప్పుడు వచ్చినదానికిం గతం
బెయ్యది నాకు నింతయును • నేర్పడఁగా నెఱిఁగింపుఁ డున్నరూ
పయ్యది నావుడున్ నరవ • రాగ్రణి కయ్యతిముఖ్యుఁ డిట్లనున్. 189
గీ. ఉన్నరూప పలుకు • వన్నరు లెక్కడఁ। గలరు తోఁచినట్లు • పలుకు పలుక
నైనచంద మయ్యె • నంతియకా కంత। పట్టి చూడఁ గలరె • యెట్టివారు. 190
వ. అని మందహాసంబు చేయుచు మఱియును. 191
క. నానావిధభూతమయము। మే నతిచంచలము మనము • మెయికొని నిక్కం
బేనరునకుఁ జెప్పింపం। గా నగు సత్యంబు నడపు • క్రమ మెట్లుండెన్. 192
వ. అనుచు మత్స్యమహీవల్లభు నవలోకించి. 193
క. ద్విజుఁడఁ గురువిషయజాతుఁడ। సుజనప్రియుఁ డైనధర్మ • సుతుసఖుఁడఁ బరి
వ్రజనాశ్రమకలితుండ మ। నుజవల్లభ యోగ్యబహువి • నోదకరుండన్. 194
క. ద్యూతక్రీడకుఁ గొండొక। నేతుం గపటమున నొవ్వ • నిజనంబులు నా
చేతిధన మెల్లఁ గొని పరి। భూతి యొనర్చిన విరక్తి • పొడమి వెడలితిన్. 195
చ. నృప వయువిద్యకుం దగిన • నేర్పలవడ్డది గొంత కొంత ధ
ర్మపరులసంగతిం దగిలి • మచ్చిక నుండుదుఁ బేరు కంకుఁ డే
వపుఁగోలు నైన నాకు నిలు • వన్ మది గోల్పదు గాన నిన్ను భూ
మిపతులలోన సాధుజన • మిత్త్రుఁడు నా విని కొల్వ వచ్చితిన్. 196
గీ. వత్సరంబునఁ గడచను•వ్రతము నాకు। దాని నీపాలఁ జల్పి యు • త్సాహవృత్తి
మెఱయ నీకుఁ గృతజ్ఞత•నెఱపి తొల్లి। యెగ్గు చేసినవారి జ • యింపఁ బోదు.
వ. అనిన విని సంప్రీతచేతస్కుం డై విరాటుం డతని కిట్లనియె. 198
గీ. అట్ల చేయుఁడు రుచిరోన్న • తాసనములు
వాహనములు భోజనములు • వస్త్రములును
వలయుభోగంబులును నెల్ల • వర్తనములు
నాకు నెట్లట్ల మీకును • నడపువాఁడ. 199
క. నాయనుచరులం దెవ్వఁడు। మీయెడ భయభక్తి లేక • మిగిలి మెలఁగెనే
నాయసమును దండితుఁగాఁ। జేయుదు నతఁ డెంతయుం బ్ర • సిద్ధుం డయినన్.

వ. అట్లుం గాక. 201

ఉ. వెలయఁగ మత్స్యరాజ్యపద • విం బరిపాలన చేయఁగా మదిం
దలఁచుట యెంతయుం బ్రియము • దమ్ములుఁ బుత్రులు బంధులుం బ్రధా
నులును బలంబు నేను సుమ • నోవిభుతుల్యుఁడ వైననిన్ను మి
క్కిలి యనుభక్తిఁ గొల్చి కృత • కృత్యతఁ బొందుదు మట్లు చేయవే. 202

వ. అనిన విని దరహసితవదనుం డగుచుఁ బాండవాగ్రజుం డతని కిట్లనియె. 203

క. ఏను హవిష్యము గుడుతును। భూనాయక నాకు శయ్య • భూమియ యిమ్మై
బూని వ్రతంబులు సలిపెదు। వానికి నిన్నియును నిట్లు • వలయును చెపుమా.

గీ. అనిన విరటుఁ డిట్లు • లనియె నట్లైనఁగున। నడవ నిష్ట మట్ల • నడచి మీకు
మనసు వచ్చినన్ని • దినములు సలుపుఁడి। చోట • నదియ మాకు • శోభనంబు.

క. ద్యూతజ్ఞుల దెసఁ గొండొక। ప్రీతియుఁ గల దట్లఁ గాక • పెద్దల రగుమీ
రే తెఱఁగున విహరించినఁ। జేతో మోదంబు దగ వ • సింపుఁడు నెమ్మిన్. 206

వ. అని పలికి కౌంతేయాగ్రజు నత్యంతసంతుష్టాంతరంగుం జేసి. 207

చ. పొరిఁ బొరిఁ బ్రీతి రెట్టిగ న • పూర్వవిలోకన మాచరించుఁ ద
త్పర * మగు సద్వివేకమున • భావనిరూపణ చేయుఁ గౌతుక
స్ఫురణఁ గరంబు దత్కరముఁ • బొంద నయంబునఁ జేర్చు వాక్యవి
స్తరచతురత్వ మేర్పడఁగ • సల్లపనం బొనరించు నర్థితోన్. 208

వ. ఇట్లు మత్స్యమహీవల్లభుం డతనిం గలిపికొని పరివారంబును దానును దదీయ
సంభావనాతత్పరుం డై యుండె నంత. 209

—భీముఁడు వంటలవాఁ డై విరటుఁ గొల్వ వచ్చుట—

సీ. చట్టువం బొకచేతఁ • బట్టి ఖడ్గము సంకఁ, దగిలించి సురియతో • బిగియ బ్రిందు
గట్టిననుఁ జేల • క ప్పెంతయును జెన్నుఁ, జేయంగ డాపలి • చేతియందు
కెడిదంపుఁగోలలు • బెడఁ గొంద బహువర్ణ, చిత్రితాజినము పై • చీర గాఁగఁ
జూపట్టెల్ల నుదన • రూపంబు చూడ్కికి, వ్రేఁ గైన నత్యంత • విస్మయంబుఁ
బొందు చుండ సమీరణ•పుత్రుఁ డగ్ర। జుండు పోయిన దెసఁ దప్ప•నొండువలన
సమదవారణపతిగమ•నమున మత్స్య। ధరణివల్లభుసభ చేర • నరుగుటయును.

వ. అంతంతం గనుంగొని. 211

క. ఉలుకును వెక్కసపాటును। దలకొను నెమ్మనముతోడ • ధాత్రీరమణుం
డలఘుభుజవిపులవక్షః। స్థలరేఖాకాంతిఁ బరవ • శత్వముఁ బొందెన్. 212

వ. ఇట్లతనిరూపాతిశయంబున కోటువడి చూచుచు నిజాంతర్గతంబున. 213

క. విహరింప మానవాకృతి। సహితంబుగ మహికి నర్థి • జనుదెంచినప
ద్మహితుఁడో హిమకరుఁడో శచీ। గృహమేధియొ కాక యితఁడు • కేవలనరుఁడే.

* మతి- అని పాఠాంతరము.

క. ఏమికులంబునవాఁడో। నామం బెద్ది యగునొకో ♦ నాభృత్యులలో
నీమనుజోత్తముఁ డొల్లియు। నే మెఱుఁగుదు మనఁగ నిచట ♦ నెవ్వరు గలరో.

క. అను చుండ ననతిదూరం। బున కల్లన వచ్చి పవన ♦ పుత్త్రుఁడు మనుజేం
ద్రునకు జయశబ్దయుతముగ। వినయంబున మ్రొక్కి విన్న ♦ వించె నిభృతుఁడై.

శా. దేవా నావలజాతివాఁడ నిను స ♦ ర్థిం గొల్వఁగా వచ్చితిన్
సేవాదక్షత యొండుమై నెఱుఁగ నీ ♦ చిత్తంబునన్ మెచ్చున
ట్లే వండం గడు నేర్తు బానసమునం ♦ దిచ్చోటనే కాదు న
న్నేవీటన్ మిగులంగ నెవ్వఁడును లేఁ ♦ డబ్బంగులం జూచినన్. 217

క. పేరు వలలుండు గూడుం। జీరయు నిడి సాకతంబు ♦ చేసినఁ జాలుం
గోరినవంటకములు నా। నేరిమిఁ దగ నెఱపి కొలుతు ♦ నిశ్చలభక్తిన్. 218

చ. అనవుడు మత్స్యభూరమణుఁ ♦ డాతని కిట్లను నెట్లు శూద్రుఁ గా
నినుఁ దలఁపంగ వచ్చు ధర ♦ ణీభరణక్షమమూర్తి వీవు నీ
కనుగుణ మైనయానమును ♦ నాసనమున్ రుచిరాతపత్త్రముం
జనుపరి గొల్వ నిచ్చెద గ ♦ జవ్రజముం బరికింపు పెంపుతోన్. 219

క. *అనుటయును మొఱకుచందం। బున మో మద్దముగ దల్చి ♦ భూవిభుఁడు సభా
జనులు విన ననిలసుతుఁ డి। ట్లనియెం బ్రస్ఫుటనిరర్గ ♦ ళాలాపములన్. 220

ఉ. నా కవి యెల్ల నేల నర ♦ నాథులకుం బ్రియ మొందునట్లుగాఁ
బాకము సేయ నేర్తు జన ♦ పాలక ధర్మసుతుండు పెద్దయుం
జేకొని యుండు బానసము ♦ చేయువిధంబున కిచ్చ మెచ్చి పు
ణ్యాకరమూర్తి యైననిను ♦ నాతనిఁ గొల్చినయట్ల కొల్చెదన్. 221

చ. వలసిన నేలు మేను బల ♦ వంతుఁడఁ గానెనుపోతు దంతి బె
బ్బులి మృగనాథునిం దొడరి ♦ పోరుదు శూరత యుల్లసిల్లఁగా
దలమును లావు విద్య మెయి ♦ దర్పముఁ బేర్చి పెనంగుజెట్టిమ
ల్లుల విఱుతున్ వడిన్ గడియ ♦ లోనన చూడ్కికి వేడ్క సేయుదున్. 222

క. కొలువు గొను మెల్లకుంచుట। గలిగినఁ బొ మ్మనుట యంత ♦ కంటెను మేలే
వలసినకడ కేగెద నీ। తలఁ పెయ్యది యాన తిమ్ము ♦ ధరణీనాథా. 223

వ. అనిన విని భూనాథుండు సానునయంబుగా ని ట్లనియె. 224

ఉ. ఇమ్మహనీయరూపమున ♦ నీక్షణ గన్గొని నీకు వేడ్క యో
గ్య మ్మగుభంగిఁ జెప్పితివి ♦ గాని నరోత్తమ యొండు గాదు నీ
వెమ్మెయి నైన నిల్చుటయు ♦ యుక్తము వంటలమేరవాఁడ వై
యిమ్ముల నుండు సూదజన ♦ మెల్లను నీ పనుపంపు చేయఁగన్. 225

* అనుటయు వేరొకచందంబున నా మద్దముగ దంచి- అని పాఠాంతరము.

క. అని హర్షోత్కర్షంబున। మన మలరఁగఁ బల్కి మత్స్య ♦ మనుజాధీశుం
డనిలసుతుఁ జేరి నాతఁడు। దనమనమున నూఱడిల్లెఁ ♦ దదవసరమునన్. 226

——అర్జునుఁడు పేడిరూపమున విరటుఁ గొల్వ వచ్చుట——

సీ. కాళ్లమొప్పిద మారఁడుఁ♦కట్టనుజ్జ్వలము చే, యంగ సందుల బాహు♦లందు మెడలఁ
గంచుక మంగంబు ♦ కాంతికి మాటుగా, మెడ హేమపట్టిక ♦ మెఱయ నుండ
వదనంబుకొమరు భా♦వన చేసి వేఱుగ, నుదుటి *పెంపలకలఁ♦బొదుగఁ బడఁగఁ
బవడంపుజొత్తులఁ ♦ జెవులరూ పడఁగంగఁ, బాపట తేలకట్టు ♦ భంగి గప్ప
మంచు మఱుఁగువడిన♦మార్తాండుఁడునుబోలె।నివుఱు గవిసియున్న ♦నిప్పుఁబోలె
వేషధారి యైన ♦ విష్ణుండుఁబోలె న। వ్విరటుకొలువు చేర ♦ నరుఁడు వచ్చె. 227

క. చనుదెంచి పేడితనమును। వనితారూపంబు నమర ♦ వాసవసుతుఁ డా
మనుజాధీశునకు సభా। జనులకుఁ దనుఁ జూపి మంద ♦ సంచారమునన్. 228

వ. మెలంగినం గనుంగొని మత్స్యజనవిభుండు దనయొద్దివారలతో ని ట్లనియె. 229

మ. వనితావేషము గల్గియున్నయది చె ♦ ల్వం బొడుచందంబు గా
దు నిరూపింప మహానుభావతయు ని ♦ ర్దోషత్వమున్ రాజసం
బును శోభిల్లెడు నెవ్వఁ డే నొకజగ ♦ త్పూజ్యుండు క్రీడార్థ మి
ట్లొనరం దాల్చినరూపు గావలయు మీ ♦ రూహింపుఁడా యట్లగున్. 230

గీ. అనినఁ బరిజనంబులు విస్మ♦యంబు గదుర। నిశ్చయము చేసి పలుకంగ♦నేర్పు లేక
చూచు చుండఁగ నాసవ్య ♦ సాచి చేరఁ। జని విరాటనృపాలుతో ♦ సవినయముగ.

క. నిన్నుఁ గొలువంగ వచ్చితిఁ। గన్నియలకు నాట గఱపఁ ♦ గా నోపుదు వి
ద్యాన్నత మన్నామంబు బృ। హన్నల యేఁ బేడి ననుడు ♦ నతఁ డి ట్లనియెన్.

ఉ. ఆయతబాహులున్ వెడఁద ♦ యైనసమున్నతవక్షమున్ సరో
జాయితలోచనంబులుఁ బ్ర ♦ సన్నముఖంబు నుదాత్తరేఖయుం
గాయజుగ్రేణి సేయు నను ♦ గాశికి విూవు ననంగ విభ్రమ
శ్రీయును బెంపునుం గలుగఁ ♦ జేసి విధాతృఁడు పేడిఁ జేసెనే. 233

శా. మత్తోద్దండచయంబులోన నొకన ♦ న్నానార్హచాపంబు భా
స్వత్కాండంబులు హేమచిత్రితలస ♦ ద్వర్మంబు నీ కెంతయున్
సత్కారంబున నిచ్చి వాహనపరి ♦ ష్కారాంకసంభావ్యసం
పత్కార్యంబునిఁ జేసి వైభవము స ♦ ర్వంబున్ విజృంభింపఁగన్. 234

క. ఏను నిను మత్స్యరాజ్య। శ్రీమహిమకు నెల్ల యుక్తుఁ ♦ జేయుఁ దలంపం
గా వలావునోరథమునకు। నీమాట విరుద్ధ మయ్యె ♦ నిది యెట్లొక్కో. 235

వ. అనిన విని యున్మహీపతికి బృహన్నల యి ట్లనియె. 236

ఉ. అంచునపంబు నిక్కమున ♦ †నారసి చూచిన లేదు పుంస్త్వముం

---

* నొంపలకల- † నారసి- అని పాఠాంతరములు.

జోఁడిమి దప్పి యున్నది న ♦ పుంసకజన్మ మవశ్యభోగ్య మై
వాఁడిమి గల్గుశాపమున ♦ వచ్చెఁ బురాకృతకర్మభాగ్య మే
వాఁడును నేర్చునే తొలఁగ ♦ వైవఁగ నోర్వక పోవ వచ్చునే. 237

వ. కావున. 238

గీ. ఒండుపనులకు సెలవు లే ♦ కునికిఁ జేసి। యభ్యసించితి శైశవ ♦ మాది గాఁగ
దండలాసకవిధమును ♦ గుండలియును। బ్రేక్కణంబు తెఱంగును ♦ బేరణంబు. 239

క. విశ్రుతవాద్యంబులు మఱి। జుశ్రుతిసంభావ్యగీత ♦ సుగతులు సద్భా
వాశ్రయములుఁ దజ్జన్యర। సాశ్రయములు నైనయభిన ♦ యంబు లెఱుఁగుదున్.

గీ. ఇన్ని తెఱఁగుల శ్రమము సే ♦ యింతుఁ జతుర। తావిహీనము లైనపా ♦ త్రముల నైన
నట్టువొజ్జ నై మెలఁగుదు ♦ నగభులందు। నిపుణ నైపథ్యవిధులకు ♦ నేర్తు నధిప. 221

చ. అనుడు విషణ్ణ మైనహృద ♦ యంబున గారవ మొంద నైపుణం
బున నుచితంబు మై నరసి ♦ పొచ్చెము లేమిఁ దదీయసేవ గై
కొనుటకు నిశ్చయించి తన ♦ కూఁతు విరాటుఁడు పిల్వఁ బుచ్చె న
ర్తనమునకై బృహన్నలకుఁ ♦ దత్పరతం దగ నప్పగింపఁగన్. 242

వ. ఇట్లు రావించిన. 243

సీ. అల్లఁదనంబున ♦ ననువు మైకొనఁ జూచు, నడపు కాంతికి వింత ♦ తోడవు గాఁగ
వెడవెడ నూఁగారి ♦ వింత మై యేర్పడఁ, హారనిపళులలో ♦ నారు నిగుడ
నిట్టలు ద్రోచుచు ♦ నెలవులకలమేర, లెల్లను జిగి యెక్కి ♦ యేర్పడంగఁ
దెలుపును గప్పను ♦ వెలయంగ మెఱుఁ గెక్క, తారకంబులఁ గప్పి ♦ తనము దొడరఁ
జరణములును నడుముఁ ♦ జన్నులుఁ గన్నులు। జవ్వనంబు చెన్ను ♦ నివ్వటిల్లు
చునికిఁ దెలుపు చుండ ♦ నుత్తర చనుదెంచె। నలరు * విలుతుపువ్వు ♦ టమ్ముఁబోలె.

గీ. వచ్చి కొలువు చొచ్చి ♦ నెచ్చెలిపిండు నం। తంత నిలువఁ బనిచి ♦ యల్లనల్లఁ
గదిసి ప్రౌఢవనిత ♦ కై వడి ముద్దియ। ముద్దు పుట్టఁ దనకు ♦ మ్రొక్కుటయును. 245

చ. తిగిచి కవుంగిలించి జగ ♦ తీవిభుఁ డక్కమలాయతాక్షి నె
మ్మొగము మొగంబునం గదియ ♦ మోపుఁ గరాంగుళులం గపోల మిం
పుగఁ బుడుకుం బొరిం బొరి న ♦ పూర్వవిలోకన మాచరించుఁ గ
ప్పగుమృదుమాళి నుజ్జ్వలన ♦ ఖాంకురచేష్ట యొనర్చు నర్మిలిన్. 246

వ. ఇవ్విధంబునం గాదిలికూఁతు నుపలాలించి బృహన్నలదెసం గనుంగొని సాదరద
రహసితరుచిరాననుం డై యిమ్ముగువ నీకు నాట గఱపం దగుపాత్రం బగునే యని
యడిగి తత్ప్రతివచనంబులయందలినాగరికత్వంబునకుఁ జిత్తంబు రంజిల్ల మధురస
ల్లాపంబు చేసి కర్పూరసహితం బగు తాంబూలంబు పెట్టి చిత్రంబు లగుచీనాంబ

* మరుని- అని పాఠాంతరము.

రంబు లిచ్చి మణిమయంబు లగునాభరణంబు లొసంగి సంభావించి యవ్వి
భుండు. 247

క. నీవు చతురమతివి ♦ నీకు నిక్కన్నియు। నప్పగింప నేల ♦ నైన నాదు
హృదయ*మలరు దీని♦యెడఁ గడునార్ద్రమై। యుండుఁ గానఁ జెప్ప♦కుండ రాదు.

క. నెచ్చెలులతోడ నెంతయు। మచ్చికఁ దనయిచ్చ నాడ ♦ మరిగినయది యై
విచ్చలవిడి నింతకు ము। న్నిచ్చేడియ మెలఁగు శిశు ♦ యెఱుఁగదు సుమ్మా. 249

గీ. బాల గేళిమీఁది ♦ భరము గ్రమంబున। విడువఁ గళలయందు ♦ వేడ్క చొనిపి
నయముతోడ వర్త♦నంబుల శిక్షింపు। నెలఁత కేడుగడయు ♦ నీవ కాదె. 250

చ. అని యుచితంబుగాఁ బలికి ♦ యంగనహస్తముఁ బట్టి తత్కరం
బునఁ గదియించి నీగురువుఁ ♦ బొల్తి తగం గొనియాడు మెల్లు సె
ప్పె నటుల భక్తిమై నడపు ♦ పెం పెస లారఁగఁ గూఁతుగూర చం
దనకుసుమావలుల్ నడపి ♦ తప్పక యారసి గారవింపుమీ. 251

గీ. ఎల్లచుట్టములును ♦ దల్లియుఁ దోడును। జెలియుఁ బరిజనంబుఁ ♦ జెలువ నీకు
గురువ యింక నొక్క ♦ కొఱఁతయు లే దిందుఁ। జేరి బ్రదుకు బుద్ధి♦గౌరవమున.

క. మనయింట నిచ్చ టచ్చో। టన కెచ్చో నైన నీబ్ర ♦ హన్నల మెలఁగం
జనియెడుమానిసి దనమన। మున కిమ్ముగునట్టిచరిత ♦ మున వర్తించున్. 253

—••◆నకులుఁ డశ్వపాలకుఁ డై విరటుఁ గొల్వ వచ్చుట◆••—

వ. అని యిత్తెఱంగున నయ్యిరువుర నొండొరులకు నప్పగించి పుచ్చె నయ్యనంతరంబ న
కులుండు. 254

ఉ. అంబుజముల్ సముద్యదరు ♦ ణాంశునిఁ గన్నవిధంబునన్ వికా
సంబున నుల్లసిల్లి జన ♦ చారువిలోచనముల్ నిజోజ్జ్వలాం
గంబున కర్థిమై నభిము ♦ ఖంబులుగాఁ జనుదెంచి దైవయో
గంబున భూవిభుండు దుర ♦ గంబులఁ దేరఁగఁ బంచి చూడఁగన్. 255

వ. ఆస్థానంబు చేర వచ్చి ఘోటకంబుల నుపలక్షించుచున్న నన్నరేంద్రుం డున
నుంగొని పరిజనంబుల కతనిం జూపి. 256

క. ఇతఁ డెవ్వఁడొక్కొ రూపు నిరతిశయ మై మనమునకుఁ బ్రి♦యం బొనఁగెడుఁ జూ
చితి రే చిత్తంబునుదా। త్తత గానఁగ నయ్యెడున్ వ ♦ దనము సభఁగిన్. 257

క. తురగంబులఁ జూచువిధం। బరయఁగ నితఁ డశ్వవిద్య ♦ యందు నిపుణతా
స్ఫురణము గలవాఁ డగు బం। ధురమూర్తి పరాక్రమాన్వి♦తుఁడు గా నోపున్.

క. మా రెఱిఁగినఁ జెపుఁ డాతని। పేరెఱుఁగనియట్లు లైనఁ ♦ బెం పారంగాఁ
జేరం జని యల్లన నొకఁ। డారసి యెఱుఁగంగ వలయు ♦ ననుసమయమునన్. 259

క. చేర జనుదెంచి పాండవు। డీనుఁడు మత్స్యాధిపునకు ♦ వినతుం డై దే

* ఖులరి- అని పాఠాంతరము.

వా రాజవాహనము లగు। వారువముల సరయ నేర్తు • వల నేర్పడఁగన్. 260

వ. దామగ్రంథి యనువాఁడ నాకు నశ్వవిషయం బయినవిచక్షణత్వం బెల్లనుం గల దవధరింపు మని యిట్లనియె. 261

సీ. అవయవలక్షణం • బాయుఃప్రమాణంబు, గర్భంబు లింగితా • కారణంబు
మాత్రాంతరము వయో • మానంబు దేశకా, లోచితాహారప్ర • యోగభంగి
జాత్యనురూపశి • క్షావిధి క్రమగత, వ్యాయామసాత్మ్యప్ర • వర్తనంబు
ప్రమదవిషాదాది • బహువిధచిత్తధ, ర్మము పోషణప్రకా • రము చికిత్స
పరిచయములు ధరణి • పాల నీయుండట। రూపు రేఖ మెఱయఁ • జూప నేర్తు
బవర మైన నాకుఁ • బని యేమి యనఁ జేఁత। బలిమికలిమి నెఱపఁ • దలఁపు గలదు.

వ. అనిన విరాటుం డతని కిట్లనియె. 263

క. నీకుఁ దగుపదవి యిచ్చెద। నాకలిమికి నెల్లరక్ష • ణం బొనరింపం
గాక హయ *శిక్షకుఁ డవగు। నాకోలఁదియె యిట్లు పలుకు • టనుచితి మరయున్.

గీ. అనుడు నకులుఁ డిట్టు • లను దేవ తమతమ। నేర్చుపనుల వెంట • నెగడి బ్రదుక
వలయుఁ గాక నగరఁ • దలము దప్పిన మెలం। కువలకోల్వు లియ్య • కొనుట దగునె.

ఉ. ధర్మసుతుండు పెంచె ననుఁ • దాన తురంగమశాస్త్రశిక్షలం
గర్మఠుఁ జేసి యాత్మతుర • గంబుల కెల్లను నన్ను యుక్తుఁగా
నర్మిలి నిల్పి యోగియుఁ బ్రి • యంబును నాయెడ నాఁడునాఁటికిం
బేర్మి వహించుచుండ నడ • పెం దనతమ్ములలో నివానిఁగాన్. 266

క. ఆవిభుఁడు రాజ్యసుఖలీ। లావిముఖత వెడలి బంధు • లం దొఱఁగి యథే
ష్టావాసత బ్రుంగుడువడి। పోవుట నెచ్చోటఁ గడుపుఁ • బోషితునా యనుచున్.

క. తిరిగి తిరిగి లోకోత్తర। చరితుఁడు సుజనుండు మత్స్య • జనవిభుఁడు యుధి
ష్ఠిరునట్ల యనఁగ విని నినుఁ। గర మనురాగమునఁ గొలువఁ • గా నియ్యెడకున్.

క. చనుదెంచి కాంచి నా నే। ర్చిన తెఱఁగున విన్నపంబు • సేసితి నన్నుం
బనిగొనఁ దలఁచిన † నిలిచెద। ననుమానము గలిగెనేని • యరిగెద నధిపా. 269

వ. అనవుడు. 270

ఉ. ఆనరనాథుఁ డిట్లనియె • నశ్వములం బరికించి యున్కి యుర
పేనిఁ దురంగశాలలకు • నెల్లను ముఖ్యుఁడ వై రథీయనా
నానియతప్రకారకర • ణంబులఁ ద్రిమ్మరు చున్నవారి ము
న్నే నెటు లట్ల నీ వరసి • యిచ్చమెయిం బనిగొమ్ము నెమ్మితోన్. 271

క. అని చెప్పి యధికసన్మా। ననపూర్వముగాఁగ మత్స్య • నరపతి మాద్రీ
తనయుఁ దగ నిల్పె నాతఁడు। దనమదిఁ బ్రియ మందె సలెసి • తమ్ముఁడెదంతన్.

* శిక్షకుండ నగు- † నేలుదు యను అని పాఠాంతరములు.

సహదేవుఁడు గోపవేషంబున విరటుఁ గొల్వవచ్చుట.

క. పావనశాంతత్వము నిజ। భావంబున సూమ్మలతయుఁ • బ్రకటంబులు గా
నావిధుఁడు మనుజవేషంబై వచ్చెనొ శిఖశరీరి • యయ్యెనొ యనఁగన్. 273

క. తలుగులపొది యొకదెసఁ బె। య్యలదామెన యొక్కవలన • నను వై యుండన్
మొల మోపి పెక్కుచుట్లం। బలుదాళ్లం జుట్టి గోప • భావం బలరన్. 274

చ. నునుసెలగోల చేకొని మ • నోహర మై తనమేను రాజమా
పున బ్రజచూడ్కులం దిగువఁ • బుష్కరపత్రనిభంబు లైనలో
చనములు మూర్తి దెల్పఁగ స • సంభ్రమతం జనుదెంచె నల్ల న
ల్లన వెడభీతి దోఁప జను • లన్ వెగడయ్యెడుదృష్టిఁ జూచుచున్. 275

వ. ఇట్లు వచ్చి మత్స్యమహీవల్లభు నంతంతం జేరి వినయావనతుం డగుచు నిట్లనియె.

క. నీపసులఁ గావఁ బెట్టుము। భూపాలక నన్ను నేను • బూని యరసినన్
గోపంక్తులు రుజ వడ వారు। చేపడ వెన్నుఁడును డప్పిఁ • జేడ్పడ వెచటన్. 277

గీ. తొలఁగువోకుండ మెకములు • గఱవకుండఁ। బాఁడిదఱఁగక యుండనా • పాటిగొల్ల
లిచ్చ మెచ్చంగ నీదృష్టి • కెక్కఁ గదుపు। నరయ నేర్తు నన్నేలుము • ధరణినాథ.

వ. అనిన విరాటుండు పాండవావరజున కిట్లనియె. 279

ఉ. ఎక్కడిమాట గొల్లతన • మించుక యేనియు లేదు నీదెసం
జక్కని మేను నీగరువ • చందముఁ గాంతియుఁ జూడ వచ్చినన్
నిక్కువ మీవు సూర్యశశి • నిర్మలవంశజు లైనరాజులం
దొక్కమహానుభావుతన • యుండవు గా వలయున్ నరోత్తమా. 280

సీ. వలయుపదవిఁ బొందు • నిలిచి నారాజ్య మం। తయును జక్కఁ బెట్టి • నయము విక్ర
మంబు నడపునంత • మానిసి వై యుండి। కుత్సితంపుబ్రదుకు • గోరఁ దగునె.

వ. ఉత్తమవాహనంబులు మహనీయాయుధంబులు నిచ్చెద మత్స్యదేశంబున భవ
దభిమతస్థలం బొసంగెద మదీయసేనాపరిపాలనంబు చేసి వర్తిల్లుము. 282

క. అనవుడుఁ బాండునృపాలక। తనయుఁడు మ్రొక్కుచు విరాట • ధరణీశున కి
ట్లను హీనకులుఁడ బాలుఁడ। ముదు నాగరికంపుఁగార్య • ములవెర వెఱుఁగన్.

గీ. పసులఁ గాచి కాని • బ్రదుకఁ గొరవుల పాత్రి। తలము మున్ను నేను • ధర్మపుత్రు
పశుగణంబు నెల్లఁ • బాలింతు నమ్మహీ। వరునిచిత్తమునకు • వచ్చువాఁడ 284

వ. తంత్రీపాలుం డనం బరఁగినవాఁడ నాచేతం గోవులు వురాణించుటం జేసి కొం
డొకకాలంబు నీకదుపులం బెనఁతు నే నగు నని కైకొనిన నాఁబోతుపంచితంబు
మూఁకొనినను బైగాలి వీచినను గొడ్డునకైనను జూలు నిలుచు నుంగిడి య
దుకఁ ద్రిక్క యనువానికి నా పేరు చెప్పినం జాలు మఱియును బసికే వలయు తె
అంగు లెల్ల నెఱుంగుదు వే యొక్కపనికిం గాను గాని యే నీ వెంట నీమనసు న

డయం జాలుదు నావలసం బ్రయోజనంబు గానవలయు నేని నొండుమాటలు దక్కి పసులం బరికింప నియోగింపుము. 285

చ. అనుటయు నెట్టకేలకు ధ • రాధిపుఁ డట్టుల కాక యంచు నా
తనివదనంబు చూచి యుచి • తం బగునేనిఁ బ్రియంబ యేని నె
ట్లును గురుకార్యవర్తనము • లున్ రుచియింపక యుండునేని గో
ధనముల కెల్ల రక్షణము • దత్పరతం దగఁ జేయు ముఖ్యతన్. 286

క. మున్ను గలగోపవర్గము। నిన్నుం గని కొలిచి భక్తి • నీపని చేయున్
మన్ననమానిసి వై నీ। వున్నం గడు మేలు కాక • యొప్పమి గలదే. 287

—••—ద్రౌపది సైరంధ్రీవేషమున సుధేష్ణఁ గొల్వ వచ్చుట—••—

వ. అని పలికి యతనియభిమతంబు సలిపి నిలిపె నక్లేవురు విరటుం గొల్చిరి తద
నంతరంబ. 288

క. గారవమున నిజదేశా। చారముమై నల్లియున్న • జడ యగుకబరీ
భారంబు విచ్చి తుఱుముగ। సైరంధ్రీజాతివేష • సముచితభంగిన్. 289

క. వలపలిదిక్కున కించుక। మలఁగంగాఁ దుఱిమి కురులు • మాపుడుఁబుట్టం
బలవడఁ గట్టి జటావ। ల్కలమున నెవ్వేఁగుఁజన్నుఁ • గవ గప్పి తగన్. 290

క. పరిచారికాత్వరేఖా। పరిణతి దనమేన నచ్చు • పడ భావనకుం
దిర మై తలకొనునంతః। కరణముతోఁ బురము దుపద • కన్యక సొచ్చెన్. 291

వ. ఇట్లు చొచ్చిన. 292

సీ. పఱిమెయిల్ గప్పినఁ • బాడఱినునుఁగాంతి, గదలినయచ్చు తాంశు • కళయుఁబోలెఁ
బెనుమంచు మీఁదఁ బర్వినవికాసము దప్పి, చెలువు గుందినసరో • జనివిధమున
ధూమంబు వొదివినఁ • దుఱఁగలి మెఱుఁగులు, నలఁగి మాసినదీప • కలికపగిది
ధూళి పైఁ బొరసినఁ • బొంగలించుట మాని, లావణ్య మెడలిన • లతికభంగి
గంధకాలికావేషంబు • కతన మూర్తి। యుజ్జ్వలత్వంబు మఱువడి • యుండఁ బొందు
తనయమహిషి యంచితగతిఁ • జనఁగ రాజవీథిఁ బౌరజనంబు ల • న్వేలఁదిఁ జూచి.

ఉ. రోహిణి యొండె నొండెను న • రుంధతి గాక మనుష్యజాతియే
యీహరిణాక్షిచెల్వమున • కెత్తఱిఁ జూక్కులు నాఁచికోలు గా
దా హితగౌరవం బగును • భాంగముఁ దేజముఁ జూడ బుద్ధిసం
దేహముఁ బొందుచున్నది స • తీజన మిట్టిదె యేజగంబులన్. 294

వ. అనుచు నంతంతం జేరి. 295

క. నీ వెవ్వ రేమిపనికై। యేవలనికిఁ బోవు చునికి • యిది నావుడు న
ద్దేవియు సౌముఖ్యము సం। భావనముం దోఁప నుచిత • భంగిం జెప్పెన్. 296

గీ. వీను గట్టువాలు • దాన నా కెవ్వరు। గడుపుకూడు వెట్టి • కట్టఁ జీర
యిచ్చి సాకతమున • నేలుదు రట్టివా। రలకుఁ బనులు సేసి • మెలఁగుబుద్ధి 297

క. వచ్చితి సనవుడు విని జను । లచ్చెరువును సందియంబు ♦ నలరెడు మదితో
నిచ్చెలువ గడుఁపుకూటికి । నెచ్చట నే నిలుచునట్టె ♦ యిది పలు కగునే. 298

వ. అనుచుం గనుంగొనుచు మునరికొని చను చుండం బాంచాలరాజనందన రాజ
మందిరంబుచక్కటికి నరుగునవసరంబున. 299

క. ముద మొదవ రమ్యహర్మ్యము । తుదినిలువునఁ బ్రణయసఖుల ♦ తోడ విహారా
స్పద మగునెలవున మెలఁగెడు । సుధేష్ణ తజ్జాలకములఁ ♦ జూచెం బ్రీతిన్. 300

వ. ఇత్తెఱంగున మత్స్యరాజమహిషి ద్రౌపదీదేవి నాలోకించి కుతూహలంబున.

ఉ. ఎక్కడనుండి యెక్కడకు ♦ నేగెడినో యిది యొక్కకాంత రూ
పెక్కుడు పెంపుసొంపు మన ♦ కేర్పడు చున్నది దా వినీత యై
స్రుక్కుచు నీచభామినుల ♦ చొప్పునఁ బక్కడఁ బౌరులుం గడున్
వెక్కస మంది చూచెదరు ♦ వేగమ తోడ్కొని రండు నెమ్మితోన్. 301

క. అని పలికి పనుపఁ బ్రేష్య । గన లిరువురు వోయి ద్రుపద ♦ కన్యకతో ని
ట్లనిరి విరటమహిషి నినుఁ । దనపాలికిఁ బిలువఁ బంపె ♦ దయ పెంపెసఁగన్.

వ. అనవుడు. 303

క. తనతలఁపు నెరసె నని య । వ్వనితారత్నంబు వినయ ♦ వైభవము సతీ
తను వొందినచందంబునఁ । జనియెం గేకయసుతాను ♦ చారికలబడిన్. 304

వ. ఇవ్విధంబునఁ జని సౌధంబునుపరిభాగం బెక్కి. 305

సీ. పదతలంబుల కెంపు ♦ పరఁగినతలము కుం, కుమలిప్త మైనచం ♦ దము వహింప
నంగంబునునుఁగాంతి ♦ యడరినగోడలు, వేదులు మణిమయ ♦ విధము నొందఁ
గనుఁగవమెఱుఁగులు ♦ గదిరినముందర, పుష్పోపహారంబు ♦ పొలుపు దాల్ప
వేనలికప్పు ప ♦ ర్వినమీఁదు నీలదు, కూలంబు మేల్కట్టు ♦ కొమరు నడయఁ
దాను జొచ్చినకతన మ ♦ త్స్యక్షితీశు । నింట నిమ్మెయిఁ గొత్తయొ ♦ ప్పెసక మెసఁగ
నమ్మహాదేవి యున్నెడ ♦ కల్ల నల్లఁ । బాండురాజతనూభవ ♦ పత్ని యరిగె. 306

వ. కేకయరాజనందనయును. 307

చ. కనుఁగొని గౌరవంబును మె ♦ గంబునఁ గేలఁ బురస్ప్రసారముం
దనువున నమ్రభావమును ♦ దంతమరీచుల సామినిర్గమం
బును దమలోఁ గడల్కొనఁగ ♦ భారతి రాదర రేఖ నిండు ర
మ్మనవుడు నంత నంత ద్రుపద ♦ దాత్మజ సేరి వినీతి నిల్చినన్. 308

క. ఆపాదమస్తకము త । ద్రూపము వీక్షించుచుం గు ♦ తూహల మడరన్
భూపాలమహిషి యిట్లను । నాపోలఁతుకతోడ నుచిత ♦ మయ్యొడుభంగిన్. 309

సీ. ఏది కులము నాకు ♦ మెయ్యది యొప్పరి । దాన వేమిటనికిఁ ♦ బూని యిప్పు
డెచటు బుద్ధిఁదలఁచి ♦ యేగెద వింతయు । నెఱుఁగఁ జెప్పుమా యిది ♦ మెఱుఁగుఁబోఁడి.

వ. అనిన విని యాజ్ఞసేని యిట్లను నేను సైరంధ్రీజాతిసంభూత నభిధానంబు మాలిని పురుషపంచకసనాథ నై యుండుదు నొక్కకారణంబున నుద్ధతు లగువిరోధులచేతం బతులసన్నిధిం దలపట్టి యీడ్వంబడి వనంబున కరిగి వ్రతంబుమై వల్లభసహితంబుగా వన్యాహారంబులం గాలంబు గడపుచు బ్రహ్మచర్యంబు నడపితి నిటమీఁద నియమాచరణంబునకు నొక్కసంవత్సరంబు గొఱంత గలదు నీవు ధర్మవర్తిని వని వినుటం జేసి నా నేర్చుపనులవెంట నీకడ నిలువం దలంచి యిందు వచ్చితి ననవుడు సుధేష్ణ యిట్లనియె. 311

క. సురగరుడఖచరవిద్యా। ధరకిన్నరయక్షసిద్ధ ♦ తరుణులలో నీ
వరయఁగ నొక్కత వగు ది। క్కరికిం జనుదేరఁ గతము ♦ బొంకక చెపుమా. 312

క. అన దరహసితము దనమో। మునకుఁ దొడవుగాఁగఁ బలుకు ♦ ముద్దియ యేఁ గృ
ష్ణునిదేవి సత్యభామకు। బనిసేయుదుఁ దొల్లి పిదపఁ ♦ బాంచాలికడన్. 313

గీ. తగవుమైఁ బరిచారికా ♦ ధర్మములకు। నెల్లఁ జాలి వర్తించితిఁ ♦ దల్లి వినుము
నాకుఁ బ్రాణంబు ప్రాణ మై ♦ నన్నుఁ దన్న। కాఁగ భావించి యాదేవి ♦ గారవించు.

వ. నీవును. 314

క. నీచము లయ్యెడుపనులకు। నాచాలమి యెఱిఁగి మన్న ♦ నకుఁ బాత్రముగా
నీచిత్తంబునఁ గైకొని। యాచారము దప్పకుండ ♦ నరయుము నన్నున్. 315

వ. అని యిట్లు దేవజాతి యనుసందియంబు వాయం బలికి మఱియును. 316

క. కలపములు గూర్ప బహువిధ। తిలకంబులు వెట్ట వింత ♦ తెఱువునఁ బలుపు
వ్వులు * గట్టఁ గట్టి యొప్పఁగఁ। దల ముడువఁగ సరులు గ్రువ్వఁ ♦ దద్దయు నేర్తున్.

మ. అనినం గేకయరాజనందన ప్రభూ ♦ తాశ్చర్య యై యిట్లనున్
విను నీరూపము చూచి మాన్నృపతి యు ♦ వ్విళ్లూరు నే నెమ్మెయిం
బనిగొందుం దగ నింతులుం దగిలి నీ ♦ పైఁ జూడ్కి నెక్కొల్పి నె
మ్మనముల్ విస్మయ మందఁ జూచెదరు భా ♦ మా పల్కు లిం కేటికిన్. 318

క. దుర్భర యగునిన్నుఁ గర్కటి। గర్భము ధరియించునట్లు ♦ గైకొని నాకై
నిర్భరవిధ్వంసదశా। విర్భావముఁ దెచ్చికొనుట ♦ వెర వై యున్నే. 319

గీ. అనిన నీతలంచి ♦ నట్లు కా దేర్పడ। వినుము నాదుపతులు ♦ వెరవు లావు
నలఘువిక్రమంబుఁ ♦ గలుగుగంధర్వు లే। మఱియు నన్ను నొక్క ♦ మాత్ర మైన.

క. నీచమతి నన్ను నెవ్వఁడు। చూచిన నారాత్రిలోనఁ ♦ జూతురు దెగఁ దా
రాచపలు హరిహరాదులు। గాచిన బలవిక్రమము ల ♦ ఖర్వము లైనన్. 321

క. బంధుశతంబులు శౌర్యమ। దాంధము లై శక్తిసంప ♦ దాభీలత మై
సింధురసదృశత నున్నను। సంధులు సంధు లెడలించి ♦ చంపుదు రతనిన్. 322

వ. కావునఁ బురుషులు నాకడం దేఱి చూడ వెఱతు రదియునుం గాక. 323

---

* గట్టి కట్టి ముద్దుగఁ- ముడువం- అని రెండు పాఠాంతరములు.

క. నాచిత్తము దాస్యశులకు। గోచరమే యస్మదీయ ♦ కులజనసంర
క్షాచారమహిమ యట్టిది। యే చెప్పకు తద్విఘాతి ♦ హీనవచనముల్. 324

చ. మనమున నూఱడిల్లు మను ♦ మానము మానుము నన్ను నేలు మే
పనులు నుదాత్తనాగరిక ♦ భంగుల నీమది కెక్కునట్లు నే
ర్పను భయభక్తులున్ మెఱయ ♦ రూపుగఁ జేసెదఁ దజ్జ్ఞులైనస
జ్జనులు నుతింప వర్తనము ♦ సాధులు వృద్ధులు మెచ్చ నల్పెదన్. 325

క. ననుఁ గుచ్చితంపుఁబనులకుఁ। బనుపక యెంగిలికి లోను ♦ పఱుపక తగుమ
న్ననతోడ నరయువారల। కనురాగము నెఱపి * కొలుతు♦రస్మత్పతులున్. 326

గీ. అనిన సంతసిల్లి ♦ యద్దేవి సైరంధ్రి। నూఱడిల్లఁ బలికె ♦ యునిచికొనియె
నంతిపురముచరిత ♦ కలవడ మెలఁగుచు। నుండె నవ్వధూటి♦యును ముదమున.

క. ఇవ్విధమున నయ్యేవురు। నవ్వేలఁదియు సకలజనుల ♦ కజ్ఞాతముగా
నవ్విరటుపోలఁ బ్రమదము। నివ్వటిల వసించి రుచిత ♦ నిభృతత్వమునన్. 328

వ. అనిన విని వారలవర్తనం బటమీఁదఁ జెల్లిన తెఱం గెఱింగింపు మనియడిగిన. 339

ఉ. బాంధవశాత్రవాకలిత ♦ భావభవా భవపాశబంధసం
బంధవిరామరామ పరి ♦ పక్వవివేకనిరూఢభక్త † హృ
ద్గ్రంథివిభేదనా పరమ ♦ కారుణికా పరిమాణదూర దుః
ఖేంధనపావకాయితన ♦ విలోకన ‡ నిత్యమహాద్భుతప్రభా. 340

క. అన్నమయత్వాదివిరా। మోన్నతివాఙ్మనసదూర ♦ యోగిస్మేరా
భిన్నాభిన్నాకారా। చ్ఛన్నాత్మీయప్రకార ♦ జగదాధారా. 341

మాలిని. కమలభవకిరీట ♦ గ్రామపద్మావలీసం
గమసుభగపదాబ్జా ♦ గాఢ § భక్తిప్రకారా
ప్రముదితమునిశశ్వ ♦ ద్ధ్యానగామ్యారమ్య
క్రమపరిణతమూర్తీ ♦ శ్రౌతశాఖాగ్రవర్తీ. 342

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్క
నసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున విరాటపర్వంబునందుఁ బ్రథ
మాశ్వాసము.

---

* నడతు- † హృద్గ్రంథ- ‡ చైత్న్య- § శక్తి- అని పాఠాంతరములు.

సంపూర్ణము.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

విరాటపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదపాంగాలోకన
దామసకృత్సంగరూఢ • తాదృశవిభవో
ద్దామాశ్రితలోకాలో
కామయనిర్మ్మారణనిపుణ • హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్టియెడ ధర్మసూనుండు సభా
జనంబులయుల్లంబులు రంజిల్ల రాజునకు వినోదంబులు వివిధోదాత్తప్రకారంబులఁ
జలుపుచు నొక్కొక్కమాటు మధురప్రసంగంబుగా నాడి నెత్తంబున గెలిచినవిత్తం
బులు దమ్ముల కొసంగుచుండు వాయునందనుండు వంటకు మిగిలినమాంసంబు
లమ్మునెపంబున నిచ్చలు సహోదరుల కిచ్చుచుండు విబ్బచ్చుండు సంగీతప్రసంగం
బున మెచ్చువడసి పడసినకనకాంబరాదులు సోదరులకుం జేర్చుచుండు నకులుండు
దురంగప్రసంగంబునం గనినధనంబులు తోడంబుట్టువులకుం బెట్టుచుండు సహదే
వుండు గోవులం జూచి భూవల్లభుండు సంతసిల్లినసమయంబున సముపార్జితంబు
లగుపదార్థంబు లన్నియు నన్నలవశంబు సేయుచు వారలకు గోరసంబులం దుష్టిఁ
జలుపుచుండు ద్రౌపది దన్నరసికొని తిరుగు వీరలం గన్నులారం జూచుచు నుచి
తంపునడవడి మెలంగుచుండు. 2

గీ. ఇట్లు దమతమవర్తిల్లు • నెడల సకల
జనములకు హృదయానురం • జన మొనర్చి
తాల్మి పుయిలోట యడఁకువ • తగవు మెలపు
నెఱిమెలంగును బాటింప • నేర్పు గలిగి. 3

క. ఉన్నతతి వివిధదేశో । త్పన్నులు నద్భుతవిధాయి ♦ బలవిక్రమసం
పన్నులు నగుమల్లురు విభ । వోన్నతుఁ డగువిరటుపాల ♦ నున్నటవృత్తిన్. 4

క. తమలోన మాటలాడెను । సమయంబున నొక్కరుఁడు వి ♦ శాలోరస్కుం
డమితబలుఁడు పంచానన । సమభీషణమూర్తి యధిక ♦ సంరంభమునన్. 5

వ. అన్నరపతికట్టెదుర నిల్చి మ్రొక్కి భుజాస్ఫాలనంబు చేసి యిట్లనియె. 6

గీ. నేలనాలుగుచెఱఁగుల ♦ నృపులకొలువు । లందు నేను వర్తించితి ♦ నవనినాథ
యగ్గలించి నాయెదుర బా ♦ హాస్ఫాలించి । కడఁగఁ జాలెడుమల్లురఁ ♦ గాన నెందు. 7

చ. అనునెడ వానియుగ్రసమ ♦ దాకృతియుం బటువాక్యవృత్తియుం
గని విని మల్లు లెల్ల భయ ♦ కంపితమూర్తులు దాల్చి మాఱు వ
ల్కను గను విచ్చి చూడను మొ ♦ గం బెగయింపను జాల కున్న న
జ్జనపతి వేడ్క మ్రోడుపడు ♦ చందము గాంచి యుధిష్ఠిరుం డనున్. 8

క. వీనికి మాఱొక్కనఁ జాలెడు । దానికిఁ దగువాని ధర్మ ♦ తనయునిపురిలో
నానానియుద్ధలంపటు । నే నొక్కనిఁ గంటి నిప్పు ♦ డింతుల నతఁడున్. 9

క. మనబానసీఁడు వలలుం । డనుశూద్రుఁడు నాకుఁ దెల్ల ♦ మధికబలుల నో
ర్చినవాఁ డనేకమల్లుల । నిను మెచ్చింపంగఁ జాలు ♦ నిజ మిది యధిపా. 10

క. అనవుడు భూపతి పిలువం । బనిచె నతని నతఁడు నపుడ ♦ భయభక్తులతోఁ
జనుదెంచి మల్లవర్గము । గని మై వెలుగంగ నిలిచెఁ ♦ గౌతూహలి యై. 11

వ. ఇట్లు నిలిచినపవనతనయు నవలోకించి యవనీవల్లభుఁ డమ్మల్లముఖ్యుం జూపి యితనితోడియుద్ధంబునకు సన్నద్ధుండవు గమ్మనిన నతండును ధర్మతనయుకనుసన్న గనుంగొని యమ్మత్స్యవిభునకు వినయంబుతో ని ట్లనియె. 12

గీ. అధిప ధర్మజుపాల ను ♦ న్నప్పు డతని । వేడుకకుఁ దగఁ బెనఁగుదు ♦ వింత లైన
జెట్టిమల్లులతో నిప్పు ♦ డట్టువోలె । నీదువేడ్కకుఁ బెనఁగెద ♦ నేర్చినట్లు. 13

భీముఁడు మల్లునితో యుద్ధము చేయుట.

వ. అని మెత్తన యియ్యకొని గర్జించి గజాలస్యంబున నంగణంబు చొచ్చి భూపాలునిముంగట భుజాస్ఫాలనంబు చేసి మ్రొక్కి మరలు నెడ నంతకు మున్న యమ్మల్లవరుండు నరపతియనుమతి వడసి కృతపరికరబంధుం డై యరుగుదెంచి యచ్చట నునికిం జేసి యతండును ననిలసుతుండును బరస్పరమూర్తుల నవలోకించి యుద్ధరంగంబుమన్ను ఫాలప్రదేశంబుల ధరియించి శరీరంబులపైఁ జల్లుకొని రెండుచేతుల మునివ్రేళ్లను గొండొక వుచ్చికొని యొండొరులదెసకు వైచి యున్నతంబు లగు వపసవ్యకరంబుల నాకుంచితసవ్యబాహుతలంబు లప్పళించుచప్పుళ్లఁ గలసి యొక్కరుండ మల్లగఱిచినదండంబున వీ తేర వింత తానకంబుల నిలిచి కదిసినయప్పుడు వృకోదరుండు. 14

సీ. ఉపతాయిలోఁ గన • కొదవినతోరహా, త్తము చూపి వేృయక • సమదవృత్తిఁ
బాసి క్రమ్మఱఁ జేరు • బలువిడి వాఁడు పై, నడరిన జరగక • యవనిఁ గుృంగి
నిలుచు నొత్తారవున • * వలసినయప్పుడు, కొనిపోయి యవలీలఁ • గూల వైచు
జళికి పట్టిన మను • సన్నపువిన్నాణ, ములు దొరఁకొన్నను • ముట్టికొనఁడు
కాలిదెసఁ జొర వచ్చుట • గానిపించి యుడుగు సీసానఁ బట్టియు • నుప్పళించి
పోవ నిచ్చు మగుడ వేచి • పోరఁ జేరు నెడల సరిసేయ నగుతడ • వీక హత్తు.15

వ. మఱియు ననేకగతులమోజలు మెఱయుచుఁ గొండొకసేపు విరాటునకు వినో
దంబు సలిపి. 16

గీ. కచ్చ యమరఁ బట్టి • కాళ్లును జేతులు వేృల మత్తగజము • లీల మెఱయ
ముష్టిబలువు నెఱయ • ముక్కున వాతను నెత్తు రొలుక మల్లు • నెత్తి వైచె.17

వ. ఇవ్విధంబున విసరి నేలతో వేృసి వీపున మండి వెట్టిన. 18

క. పెలుకుఱి తాళంబీ మదిఁ దలఁచి యనువు గాక ధరణి • తలముఁ గరతలం
బుల నప్పళించె వాఁడు కొ్కలు వార్వఁగ విఁచి మెఱసెఁ • గుంతీసుతుఁడున్.

వ. ఇవ్విధంబున మహాబలుపట్టి యాజెట్టి నెట్టన గెల్చిన మత్స్యపతి మెచ్చి తనకి
చ్చినధనంబు లచ్చటిజనంబులకు నిచ్చి నిజనివాసంబునకుం జనియె మఱియు
నిత్తెఱంగున నతనికి వేడ్క సలుపు చుండుఁ జిక్కనిమల్లులు లేనితఱి నంతిపురం
బునింతులు చూడ నయ్యనిలకాంతుఁడు పోరింప శార్దూలశుండాలాదులతోడ
నీడంబోక పెనంగి భంగంబునకుం దెచ్చి మెప్పించు చుండు. 20

క. పెఱవారలు దమ మెలఁగెడు తెఱఁగుల దొరఁకొన్న వింత • తెరువుల నేర్పుల్
మెఱయుచుఁ బతిచిత్తము గొన నొఱవు గలిగి మాస్యవృత్తి • నుండుదురు దగన్.

వ. ఇట్లు పాండవులు పాంచాలీసహితంబుగా విరాటునగరంబున వర్తించుచుఁ గతిప
యదినంబులు గొఱంతగా నేఁడుకాలంబు గడపినసమయంబున మత్స్యపతి మ
ఱందియు దండనాథుండును గీచకాగ్రజుండును రూపాభిమానియు నానాభ
రణశీలుండును దుర్విదగ్ధుండును బలగర్వితుండును నగుసింహబలుండు దనయ
ప్రసుథేష్ణకు మొృక్కం జనువాఁ డద్దేవి కనతిదూరంబున నున్నదుృపదరాజ
నందనం గనుంగొని. 22

ఉ. అక్కజ మైనచెల్వమున • నాత్మకు వేృఁ గయి పొల్చుపొల్తిపై
నెక్కొనుచూడ్కిఁ గ్రమ్మఱుప • నేరక యూరక నిల్చెఁ గాముచేఁ
జిక్కిన నెమ్మనంబు గడుఁ • జేడ్పడుమానముఁ జేష్టితంబులం
దక్కినయంగముం దలఁకు • ధైర్యము నై యతఁ డప్పడయ్యెడన్. 23

గీ. ద్రౌపదీరూప మనునురిఁ • దగిలి తనదు
హృదయ మనుమృగ మత్తఱి • నుడిలగొనుచుఁ

* వలసిన - అని పా ఠాంతరము.

గాముఁ డనుబల్లిదపు వేఁట • కాని బారిఁ
బడుట కెంతయు నాసింహ • బలుఁడు దలరి. 24

వ. నిజాంతర్గతంబున. 25

ఉ. ఎందును నిట్టిరూపు నరు • లెవ్వరుఁ గాంచిరె యేన కాదు సం
క్రందనసూతికిం దగిలి • కన్గొనఁ జాలదె దీని నిందిరా
నందనునాజ్ఞ యేచి భువ • నంబులఁ బ్రబ్బదె యిత్తలోదరిం
జెందఁగఁ గాన్పు గాదె ఫల • సిద్ధి పురాతనపుణ్యవృద్ధికిన్. 26

సీ. ఇయ్యింతి పాలిండ్లు • నయ్యసంగుఁడు పార్వ, తీశు నైనను దక్క • నేల కున్నె
యున్నాతిచెలువంబు • గన్న శచీప్రియుం, డైనను గనుకని • నలయకున్నె
యిత్తన్వి కెన లేమి • కెదిరి పన్నిదము భా, షావిభుతో నైనఁ • జఱువ రాదె
యిత్తలోదరిజీవి • తేశున కిందిరా, పతి నైన మెచ్చక • పలుకఁ జనదె
కుసుమబాణుని బాణముల్ • గూడ నైదు। గరఁగి నేరిమి వాటించి • కరువు గట్టి
పోసి చేసి చైతన్యసం • పుటము దగ ఘ। టించిరో కాక యిట్టిచే • డియలు గలరె.

క. ఈ నెలఁతఁ గన్నమన్మథుఁ। డైనఁ జిగురుగొడుగుఁ బువ్వు • టమ్ముల పొదులున్
లోనుగ సెజ్జలు సేయుం। దా నియమింపం డె విరహ • తాపము పేర్మిన్. 28

వ. అని వెండియు. 29

సీ. దీనిజన్మంబునఁ • దేశంబు నోఁచిన, యింతియుఁ బతియును • నెవ్వరొక్కొ
దీనినామాకృతి • గా నోఁచి పడసిన, యింపగువర్ణంబు • లెవ్వియొక్కొ
దీనివల్లభుఁ డనఁ • గా నిల సొబగుసొం, పెసఁగ వర్తిల్లువాఁ • డెవ్వఁడొక్కొ
దీనివసించుటఁ • దా నొప్పి పెంపున, నేపారుమందిరం • బెద్దియొక్కొ
దీనిఁ బొందఁ గాంచు • తెఱఁగు నా కెయ్యది। యొక్కొ యిట్టిపనికి • నూఱుజేల్లి
తోడుకొనఁగ నిచట • నీ డగుచుట్టంబుఁ। దడవి యెట్టులొక్కొ • పడయువాఁడ.

ఉ. అని యని యుగ్గడించు ధృతి • యుల్లల నాడినఁ దల్లడించుఁ బై
కొనుతలఁ బోరగించు మదిఁ • గోర్కులు పేర్చిన నప్పళించు నె
ట్టన తెగ నగ్గలించు నచ • టన్ జనులం బరికించు బుద్ధిమా
లిన వెస నెంతయుం గళవ • ళించు మనోజవికారమగ్నుఁ డై. 31

క. మాసినచందముఁ దనుఁ గని। రోసిన దెందంబుఁ గలత • రూఢి నెలుఁగఁడ బి
ట్టేసినమదనునిచే ధృతి। వాసిన బెగ డొందు సింహ • బలుఁ డట్టియెడన్. 32

సీ. వెఱవక ననుఁ జూచె • వీఁ డని యెదఁ గలుఁ, షించిన నొండొండ • చెనఁటవోడమ
వనుచితకృత్యంబు • లాచరించువిధాతృ, బలిమికి నివ్వెఱ • పాటు దోఁప
నిచ్చట దిక్కు లే • రెవ్వరు నా కను, భయమున మేనఁ గం • పంబు పుటఁ
జేయంగ నేమియు • పాయంబు లేమి నా, ననమున వెల్లఁద • నంబు గదుర
నున్న పాంచాలిఁ గనుఁగొని • యున్నరాథ

మూఁడు వివేకవిదూరుఁ డై ♦ ముదితఁ డగుచు
మదనవిక్రియఁ గాఁ దన ♦ మదిఁ దలంచి
రాగసాగరపూరని ♦ క్తమ్ముఁ డయ్యె. 33
వ. అయ్యవసరంబున. 34
చ. పొలఁతుక కాంతి యింత పొలి ♦ వోవఁగ నీ కెసలారఁ దారని
శ్చలతఁ గడంగి క్రొవ్విరికొనఁ ♦ జాలుటఁ గీచకముఖ్యలోచనం
బులు నయనం బ్రధాన మను ♦ పూర్వవచస్స్థితి దప్ప కుండఁగా
నెలమి వహించెఁ దక్కఁ గల ♦ యింద్రియవర్గము ధిక్కరించుచున్. 35
క. అప్పుడుఁ బరిజనములుఁ దనుఁ । దప్పక కనుఁగొనుచు నుండఁ ♦ దగ వేదికరం
బొప్పనితమకము చిత్తముఁ । గప్పికొనుట నుత్తలంబు ♦ గదురఁగ నచ్చోన్. 36
సీ. తన్వంగిమన్నింపఁ ♦ దనులత సెసఁగెడు, నునుఁగాంతి వెల్లువ ♦ మునుఁగఁ బొలఁ
గిసలయహస్తకెం ♦ గేల నేపారుక్రొ, మ్మ్రింం చనులేయెండ ♦ మిగులఁ బర్వఁ
గమలాస్యముద్దుమొ ♦ గంబు లేమెఱుఁగుల, * మొత్తం బదరిచుట్టు ♦ ముట్టికొనఁగ
ధవళాక్షితొంగలి ♦ తఱుచుఱెప్పలచెన్ను, కప్పనుచీకటి ♦ గవియు దేర
బెగ్గలం బంతకంతకు ♦ నగ్గలింప । నొదవుచెమటతోఁ జిత్తంబు ♦ చెదరి యొందు
మెలఁగఁ దలఁ పేదియాసింహ ♦ బలుఁడు సంగు । పట్టియా డెందము జంత్రఁ బు ♦ పగిది నుండె.

కీచకుఁడు సుధేష్ణవలన ద్రౌపది తెఱం గెఱుంగఁ గోరుట.

వ. ఇట్లు కందర్పదర్పగోచరుం డైన కీచకుండు నిజసహోదరివలన నక్కోమలికలరూపు దెలియం దలంచి దాని దెసం దగిలిన దృష్టి యెట్టకేనియుం దిగిచికొని చని యుద్దేశికం బ్రణమిల్లిన. 38
క. కాంచనపీఠము వెట్టఁగఁ । బంచి ప్రియము చూడ్కి ముసుఁగు ♦ వడఁ దన సంభా
వించు నెడ నాతఁ డప్పుడు । పాంచాలిం జూపి వేగ ♦ పడి యిట్లనియెన్. 39
ఉ. ఇయ్యరవిందగంధిపుల ♦ మేమి చరిత్రము చంద మెట్లు చే
రెయ్యది నాథుఁ డెవ్వఁ డిది ♦ యెచ్చట నెప్పుడు నుండు నిప్పు దా
నియ్యెడ కేగుదేవలయు ♦ నేపని సేయఁగఁ బూని దీనిపై
నెయ్యము కల్మి యేకొలఁది ♦ నీమది కింతయు నాకుఁ జెప్పుమా. 40
క. అనవుడు నయ్యంగన యితఁ । డనంగశరదళితహృదయుఁ ♦ డయ్యె నకట యీ
తనిచిత్తవృత్తి మరలుట । ననుమానం బగు నుపాయ ♦ మది యెయ్యదియో. 41
వ. అని తలంచుచుఁ గీచకునిమాటలు కిటునం బుచ్చి యొండుపలుకులు జరపిన నతండును సత్త్వహీనుండు గావున సత్వరుం డై క్రమ్మఱి ద్రౌపది యున్న యెడకుం జని యాసమీపంబున నల్లాడుచు నమ్మానవతితో ని ట్లనియె. 42
క. ఇవ్విధి సుమతి నేహాలకతుల । సవ్విధమునఁ జెలువు గలదె ♦ యెన్నంగను నీ

* మొత్తంబు బరిచుట్టి- అని పాఠాంతరము.

వెవ్వరితనయువు నీపతి। యెవ్వఁడు పే రేమి చెప్పు ♦ మిందునిభాస్యా. 43

వ. అనిన విని యప్పలుకులు వినమిగా భావించి యప్పాంచాలి నిర్వికారయై యూరకున్న నచ్చపలుండు వెండియు నిట్లనియె. 44

సీ. తెలికన్నుఁగవకాంతి♦పొలు పార నించుక, గను విచ్చి చూచినఁ♦గాదె యబల
చెలువంపు నెమ్మోము ♦ నెలమిసాం పినుమడి, గా నల్ల నవ్వినఁ ♦ గాదె యింతి
దంతమౌక్తికరుచి ♦ దలకొన మఱుమాట, పలికినఁ గాదె యు ♦ త్పలదళాక్షి
యుల్లంబుసరసత ♦ దెల్లంబుగా లీలఁ, గైకొన్నఁ గాదె పం ♦ కరుహవదన
యనుచుఁ జూచుఁ జేరు ♦ నమ్ముగ్ధపలుకులు। వినఁగఁ గోరుఁ గేలు ♦ దనదు కేలఁ
గీలుకొలుపఁ దలఁచుఁ ♦ గీచకాధముఁడు ని। జానురక్తి దెలుప ♦ నప్పళించు. 45

వ. ఇట్లు దాన తమకంబున వడిగొనుచు నప్పు డయ్యంగనయింగితం బూహింప వెరవు మాలి మఱియును. 46

సీ. నుదతి నీమై చక్కఁ♦జూచుట కోడెనఁ, గనుఁబాటు వోరయునో♦యని తలంచి
మదిఁ బొనర్చినమాట ♦ మగువ నీపెంపునఁ, గుదిసి నానాలుక ♦ తుదికి రాదు
పడఁతి * నీకెంగేలు ♦ పట్టంగఁ దివిరి శం, కించి వడంకెడుఁ ♦ గేలు నూడు
నెఱి నిట్టి దని యింతి ♦ నీనెమ్మనం బెన్ని, భంగుల నరసినఁ ♦ బట్టువడదు
చెలువ యింక నొక్కించుక ♦ నేపు నీవ
నాదరంబున నెప్పటి ♦ యట్ల యున్న
మన్మథుఁడు శమయించిన ♦ మగుడ నన్నుఁ
బడయ వచ్చునె యెన్నియు ♦ పాయములను. 47

వ. అని తనయభిలాషంబు దేటపడం బలికిన నబ్బోటి కలుషించియు దుర్వారం బైన పరిభవవికారంబు దోఁప కుండఁ దన్నుం దాన యుపశమించుకొని వీఁడు దురభిమాని యై యున్నవాఁడు వేగిరపాటు వలను గాదు నేరుపుతోడన తప్పించుకొన వలయు నని తలంచి యతని కిట్లనియె. 48

క. నాయున్న భామ † దలఁపవ। యీయొడ లీచీర యిట్టి ♦ యేవపుఁజందం
బోయన్న మదనవిస్మృతిఁ। జేయు ననుట యెంతయును ని ♦ షిద్ధము గాదే. 49

గీ. చనునె యిమ్మాట లాడ స♦జ్జనుల కాఁడు। బుట్టువులతోడ నీవును♦బుట్టినాఁడ
వట్లు గాకయు హీనవం♦శాభిజాత। నై పతివ్రత నగు ‡ నన్ను ♦ నడుగఁ దగునె.

క. అని పెడఁగఁ బల్కిన న। మ్మనుజాధముఁ డంతఁ బోక ♦ మదనోన్మాదం
బునఁ దన్ను నెదిరి నెఱుఁగక। వనితకు నిట్లనియె గార ♦ వంపుఁబలుకులన్. 51

సీ. నెత్తమ్మి రేకుల ♦ మెత్తఁదనము దెచ్చి, యచ్చునఁ బెట్టిన ♦ట్లుండ మొంది
చక్రవాకంబుల ♦ చందంబు గొని వచ్చి, కుప్పలు చేసిన ♦ ట్లొప్పు మెఱసి
చందమామనుఁగాంతి♦ కం దేర్చి కూర్చి బాగునఁ దెచ్చిన ట్లు♦గోమరు మిగిలి

* నీకరయుగం- † దలఁపవ- ‡ నాయన్నట్లు నకు నై- అను పాఠాంతరములు.

యనీకులంబులకప్పు • గలయుంతయును బుచ్చి, నారు వోసినభంగి • నవకె తెంక్కె
యుంఘిత్రిలములుఁ గుచములు • నాననంబుఁ
గచభరంబును నిట్లున్న • రుచిరమూర్తి
యనుపమానభోగములకు • నాస్పదంబు
గాదె యీ ద్రిప్పు లేటికిఁ • గమలవదన. 52

గీ. నీవు దుర్జాతి గామికి • నీవ సాక్షి। పరసతీసంగమున వచ్చు • పాపమునకు
నోర్తుఁ గాని సైరింపఁగా•నోపఁ బచ్చ। విలుతుతూపుల తాఁకున•కలరుఁబోఁడి. 53

క. అనుపలుకుల కయ్యంగన। ఘనకోపము గదిరి నీచు • గావున జంకిం
చినఁ గాని మొత్తఁబడి పోఁ। డని మనమునఁ దలఁచి యిట్టు•లని యెంౘ జెలుచన్.

—••◆•ద్రౌపది గీచకునితోఁ బరుషవాక్యంబులు పలుకుట.•◆••—

శా. దుర్వారోద్యమబాహువిక్రమరసా • స్తోకప్రతాపస్ఫుర
ద్గర్వాంధప్రతివీరనిర్మథనవి • ద్యాపారగుల్ మత్పతుల్
గీర్వాణాకృతు లేవు రిప్డు నిను దో • ర్లీలన్ వెసం గిట్టి గం
ధర్వుల్ మానముఁ బ్రాణముం గొనుట త • థ్యం బెమ్మెయిం గీచకా. 55

గీ. అనుడు నతఁ డిట్టు లనియె నా • యలఘుబాహు
బలముఁ జెనయంగ భవదీయ • పతుల కారు
మూఁడులోకంబులందు నె • వ్వాఁడు లేమి
నిక్కువం బింత నమ్ముము • నీరజాక్షి. 56

వ. అనిన విని సైరంధ్రి సైరణ దక్కి ధిక్కరించి యిట్లనియె. 57

క. చనుఁ జన దని చూడక యం। దనిమాత్రికులపండ్లు గోయఁ • దలఁచుట హితమే
మును చెడినరావణాదుల। విని యెఱుఁగవె యెన్నఁడును వి • వేకవిహీనా. 58

గీ. ఇవ్విధంబునఁ బలికిన • యింతిపలుకు
గాన నేరక తమయప్ప • కడకు మగుడ
నరిగె నెవ్వగ మనమునఁ • బిరిగొనంగఁ
జిన్నఁబోయిన మెంగముతో • సింహబలుఁడు. 59

క. చని మదనాగ్నిజ్వాలలు। దనుకఁగ నిట్టూర్పుగాడ్పు • దండడి నిగుడం
దను నూఁతార్పఁగ సఖ దొరఁ। కొనమికి వెనుఁబడుచుఁ గీచ • కుం డాసతితోన్.

వ. ఏ నప్పుడు నీకుం జూపి యన్వయనామధేయంబు లడిగినయప్పొలఁతివలనం
జిక్కి చిత్తం బుత్తలపడు చున్నయది యిట మీఁద నీవ యెఱుంగు దయ్యింతి
యింత సేపు నీచేరువ నుండి యిప్పు డెట మెలఁగె నని యడిగిన విని యాలనాపె
గిరపాటు చూచి శిరఃకంపంబు సేయుచు సుధేష్ణ నిజాంతర్గతంబున. 61

గీ. రాగరసముగ్నుఁ డయ్యె సై•రంధ్రిఁ జూచి। యకట వీనికి నేమియు•పాయ మగునొ
వలదు తగ దన్ననుడి గడు•వాఁడు గాఁడు। మాయ దైవము దీమే నేమి•సేయుదాన.

వ. అయినను దగినతెఱంగున వారించి చూచెదం గాక యని యూహించి యి
ట్లనియె. 63

సీ. లలితంబు లగుమట్టె • యలచప్పుడింపార, నంచకైవడి నడ • నల్ల వచ్చి
యొడమేని నత్తావి • సుడియంగఁ బయ్యెద, సగము దూలించి పై • మగుడఁ దిగిచి
సోలెడు నెలదీఁగ • లీలఁ గ్రాలుచు వింత, చెలువంబు దలకొనఁ • జేరి నిలిచి
తెలిగన్నుఁగవకు నె • చ్చెలి యైన లేఁతన, వ్వొలయంగ సరసంపుఁ • బలుకు పలికి
మెఱయు రాగంపుఁజెయ్వులు • మెయికొనంగ
నెడకు సొగయించు మాటల • నెలమి మిగుల
నిన్ను ననురక్తిఁ గొలుచున • న్నెలఁత లుండ
నీరసాకార సైరంధ్రిఁ • గోరఁ దగునె. 64

వ. అనిన నప్పలుకుల దెస ననాదరంబు సేయుచు నచ్చేడియం జూచి కీచకుం డిట్లనియె.

క. నాకొలువువార కారొ! న్నా కేసుం గొలుచునంగ • నలలో నైనన్
లే కునికి నాకుఁ దెల్లం! బాకొమ్మకు నీడు వోల్ప • నయ్యెడుసునతుల్. 66

సీ. గండుమీలకుఁ బుట్టె • కాము బాణములలోఁ, గలసి యాడెడునట్టి • కన్నుఁగవయు
బిసకాండములశిక్షఁ • బెరిఁగి లేఁదీఁగల, మెచ్చక యున్నట్టి • వ్రేఁదుకరములుఁ
జిగురులతో సంధి • నేసి యంబుజముల, పై నెత్తి చనునట్టి • పదతలములుఁ
గలకంఠములచేతఁ • గఱచినవిద్య వీ, ణల కిచ్చునట్టిత • న్నని యెలుఁగు
నత్తెఱంగున రేఖయు • నవ్విధంబు! గరువచందంబు నమ్మెయి • కలికితనము
నట్టిచెన్నును సైరంధ్రి • యందె కాక! కలవె యొరులకు నెఱుఁగక • పలికె తబల.

వ. కావున నాయెలనాగ నేమియుపాయంబున నైన నన్నుం జేర్పవైతేని కందర్ప
దర్పంబున నలందిరి వందుదు ననిన నవ్వెలంది వెండియు ని ట్లనియె. 68

గీ. ఆయురైశ్వర్యకీర్తుల • నపహరించు
పరసతీసంగమము ధర్మ • పథము నందుఁ
బరఁగువారలు పరిహరిం • పంగఁ గనియు
వినియుఁ దెలియవె యిది దుర్వి • వేక మగుట. 69

సీ. పతి యెఱింగినఁ దన • ప్రాణంబుపై వచ్చు, నను భయంబున నుల్ల • మదరు చుండ
జనులు గాంచిన మాను • మమ్ము దూలుఁ దనకనుచు, పుయిలోటమున మోము • పుల్లగిలఁగ
బోటికిఁ దోఁచినఁ • బొలియుఁ దేఁకువ యను, వగ దునఁ జెయ్వులు • వీడుపడఁగ
బంధుల కగపడ్డఁ • బాయు నన్వయ మను, కలఁకనైఁ జెమటలు • గ్రమ్ముదేరఁ
గ్రీడ దెస కౌతుకం బురి • యాడ రతులు! చవులు గొనియాడ నేరని • జారపాంసు
ల్యాదరమున కింపుసేయమి • నెఱుక గలుగు! వారు దీని సుఖంబు గాఁ • గోర రెందు. 71

వ. అనియునుం గాక.

క. బలవిక్రమసంపన్నులు। గల రేవురు దానిపతులు ♦ గంధర్వులు వా
రలఁ దలఁచిన నాచిత్తము। దలఁకెడు నది యేల నీకుఁ ♦ దమ్ముఁడ చెపుమా. 73

గీ. కాని తెరువునఁ బోయినఁ ♦ గలుగునయ్య। బ్రమకుఁ జవి యెంత యైన న ♦ పథ్యము గను
వేడ్క చేయుదురయ్య వి ♦ వేకు లెవ్వి। ధమున నాబుద్ధి వినవయ్య ♦ తమ్ముఁడ మఱి.

క. అనవుడు నమ్మాటలు దన। మనమునకు సహింప రామి ♦ మల్లడిగొనుచున్
మనసిజపరతంత్రత ని। ట్లని పల్కె సుధేష్ణతోడ ♦ నతఁ డుద్ధతుఁడై. 74

మ. వనితా యే నొకపల్కు పల్కెదఁ జతు ♦ ర్వారాశిమధ్యంబునన్
ఘనబాహాబల మొప్ప నన్ను నెదురం ♦ గా నొక్కఁడున్ లేమి యె
వ్వనికిం దెల్లము గాదె దానిముగలన్ ♦ వజ్రాహతిం గూలు శై
లనికాయం బన మద్భుజాసమదలీ ♦ లన్ గీ టడంగించెదన్. 75

ఉ. బుద్ధులు చెప్పు టెల్ల నటు ♦ వో విడు మెమ్మెయి నైన సౌఖ్యసం
సిద్ధి యొనర్పు నాకు నెడ ♦ చేసినఁ దాపము రూపుమాపు నా
వృద్ధియ కోరుదేని నవి ♦ వేకివి నీ వని నన్ను నిట్లసం
బద్ధము లైనవాక్యములు ♦ పల్కక వే పిలిపింపు కోమలిన్. 76

గీ. అనుచు దైన్యంబు నొందెడు ♦ నాననంబు। తోడ దిగన లేచి య ♦ త్తోయజాక్షి
చరణపీఠంబుకడఁ జక్కఁ ♦ జాఁగి మ్రొక్కి। యున్న నద్దేవి గనుఁగొని ♦ చిన్నఁబోయి.

ఉ. ఆవల వచ్చు నాపదల ♦ కన్నిటి కోర్చి లతాంగిఁ గూర్చి కా
కీవెడమాటలన్ మరలఁ ♦ డెన్నివిధంబులఁ జూపి చెప్పినం
గావలుఁ డైనవీఁడు దగు ♦ కార్యము పట్టునె వీని కెమ్మెయిం
జావు నిజంబు మన్మథుని ♦ శాతశరంబుల నైన నక్కటా. 78

క. అని మనమునఁ దలపోయుచుఁ। దనతమ్ముని నల్ల నెత్తి ♦ దండడీ దొరఁగం
జను కెంచునశ్రుపూరము। కనుఁగవలో మ్రింగికొనుచుఁ ♦ గామిని పల్కెన్. 79

గీ. ఇంత దలర నేల ♦ యెమ్మెయి నైనను। గొమ్మ నలవరించి ♦ కూర్చు టరుదె
యుమ్మలంబు దక్కి ♦ యూఱటతోడ నీ। వేగు మసలవలవ ♦ దింక నిచట. 80

క. ఆసవమున కని నీదుని। వాసమునకు దినములోన ♦ సత్యంబును నే
నామదతిం బుత్తెంతు ని। జాసక్తి ఫలింప నలువు ♦ మభిమత కేళిన్. 81

—కీచకుండు ద్రౌపదియందలి మోహంబునఁ బరితపించుట.—

వ. అనిన విని కీచకుండు ప్రముదితహృదయుం డయి నిజసదనంబునకుం జని వివిధ మధురసంబు లొనరించి సముచితఖాద్యంబులు సమకట్టి తత్ప్రదేశంబు విజనంబు గావించి యొక్కరున్యాసలంబున నుండి పాంచాలివలనితగులు చిత్తంబు నుత్తలపఱుపం దలరి నెవ్వగల కగపడి తలపోఁతలకుం జొచ్చి దుర్వారగ్గుండు గావున నమ్ముగ్ధకుం దనసన్నిధిఁ గానువికారంబు పుట్టుట గలుగ భావించుచు. 82

సీ. కేలి నై నొక్కట ♦ లీలఁ గ్రొ న్నెనఁగెదు, వాలుగ పోగల ♦ మేలు డించి

కరువలినుసియమిఁ ♦ గదలక చెన్నొందు, నళివిరితమ్ముల ♦ నుఱక తెగడి
బెళుఁ గొందఁ * దుడిచి మైఁ♦దొడసిన వలరాజు, వాలికతూపులఁ♦దూలఁ దోలి
పొలపంబు మెఱసిది♦క్కులఁగాంతిపూరించు, క్రొక్కారు మెఱుఁగుల♦నుక్కడించి
తనవిలోచనములు నాదు ♦ మనము నాఁచి
కొనఁగ నయ్యింతి ననుఁ గనుఁ ♦ గొనియె నాత్మఁ
గైకొనియె రాగరసమునఁ ♦ గడలుకొనియె
మదనవికృతి బయల్పడ ♦ నుదిలకొనియె. 83

ఉ. చిత్తము మెచ్చి నావలనఁ ♦ జిక్కఁగ వెండియు నాలతాంగి య
చ్చొత్తినయట్లు నాకుఁ దన ♦ యుల్లము దెల్లము చేయ నున్కి దా
నత్తఱిఁ గ్రొత్తకా న్పగుట ♦ నడ్డము సొచ్చిన సిగ్గుపెంపు న
న్నుత్తల మందఁ జేయుటకు ♦ నోతలపోసి మెఱుంగ నయ్యెడన్. 84

గీ. అనుచుఁ గొందలపడుఁ గోర్కి ♦ లగ్గలించి
చిఱుతఱుత్రాదు చుండ న ♦ చ్చెలువయందుఁ
దగిలి తనయిచ్చఁ బొఱుచి ♦ త్తంబుపజ్జ
నరిగి యిట్లను నాకీచ ♦ కాధముండు. 85

సీ. లీల నాముందట ♦ నాలేమ పొలసినఁ, జూడ్కికిఁ జుబ్బన ♦ చూఱ గాదె
కను విచ్చి నన్ను నా ♦ తనుమధ్య నూచినఁ, దనువున కమృతసేఁ♦చనము గాదె
చిఱునవ్వు బెరయ న♦చ్చెలువ నాతోడఁ బల్కినఁ జెవులకు రసా♦యనము గాదె
మెలమి నమ్మెలఁత న♦న్నెలయింపఁ దివిరిన, నెడఁద కానందంబు ♦ నిక్క గాదె
యానితంబిని మక్కువ♦ననఁగి పెనఁగి। యింపు వొంపిరివోవ వ♦న్నేలికొనఁగఁ
దలఁచి పొందిన నది జన్మ♦ఫలము గాదె। యనుచు వలరాజుబారికి♦నగ్గమయ్యె.

వ. మఱియు ననేకభంగుల ననంగవిభ్రమంబుల కనురూపంబులైన బహుప్రకారం
బులం బొ్రిద్దు గడపుచు నమ్మదిరాక్షిరాక కెదురుచూచుచుండె నంత నక్క
డఁ బాంచాలి రావించి సుధేష్ణ తృష్ణ భావించుచు నిట్లనియె. 87

క. ఒదవెడుతృష పెల్లిదమున। వదనము వఱువట్లు వట్టె ♦ వాసితరాజ
న్యదిరారస మూనఁగ నా। హృదయంబున వేడ్క యెసక ♦ మెసఁగెడుఁ దరుణీ.

క. కీచకునియింట నెప్పుడు। వాచవి యగుబహువిధముల ♦ వారుణి గలుగున్
వేచని యిచటికిఁ గొని ర। మ్మా చూతము గాని నీగ ♦ మనవేగంబున్. 89

వ. అనవుడు. 90

ఉ. ఉల్లము దల్లడిల్లఁ దను ♦ పుద్గతఘర్మజలంబు దాల్చుచున్
ఝిల్లపకంగ నా కిది గ ♦ డిందివిచారము పుట్టె నందుఁ జో

* ఖఖ నడ్డి తొడసిన- అని పాఠాంతరము.

నోల్ల ననంగ రా దచటి ♦ కూరక పోవఁగ రాదు నేర్పు సం
ధిల్లఁగ దీనిఁ బాపికొను ♦ దీమస మెట్టిది యొక్కొ దైవమా. 91

వ. అని తలంచుచు డోలాందోళితమానస యగుచు నమ్మానిని సుధేష్ణ కి ట్లనియె.

ఉ. ఉత్పలగంధి న న్నడిగి ♦ యొడ్లను బంపుము కల్లు దేర నే
సత్పథవృత్తి నీకడన ♦ సంతతమున్ బహుమానపాత్ర నై
తత్పరతం జరించి యుచి ♦ తంపుఁబనుల్ దగఁ జేయఁ గాక దు
ష్మత్పరివారయోగ్యపరి ♦ చారము మైఁ జనునట్టిదాననే. 93

క. అతివ తగునమ్మ నీగృహ। మతినిర్మలచరితభరిత ♦ మని యీయెడ మ
త్పతులయసన్నిధి నైనను। మతి నూఁది యున్నచోట ♦ మన్నన దప్పన్. 94

ఉ. సాధులు చేరి నెమ్మిగ ని ♦ జస్థిరవృత్తము దుష్టకోటిచే
బాధలఁ బొంద కుండఁ దమ ♦ పాల వసించినఁ బెద్దవారు ది
క్కై ధరియించి వారి కొక ♦ యాపద పుట్టక యుండఁ గాచు టొ
ప్పై ధరఁ గీర్తి కెక్కదె య ♦ పాయము చేసిన నింద పుట్టదే. 95

గీ. ఎవ్వరేనియింటి ♦ కెద్దియే నొకటికి। నన్నుఁ బంపఁ దగునె ♦ నాఁడ నిన్నుఁ
గొలుచునెడ ననుజ్ఞ ♦ గొననె నీచము లగు। పనుల కేను జాల♦కునికి చెప్పి. 96

క. అనిన విని యనుచితంబున। కనయము శంకించియును ల ♦ తాంగి మదిం ద
మ్మునివలవంత దలఁచి యి। ట్లనియెం బాంచాలితోడ ♦ నాదరవృత్తిన్. 97

ఉ. అక్కట నేను వేడ్కపడి ♦ యానెడునాసవ మర్థిఁ దేర నొం
డొక్కనికృష్టుఁ బంచుటకు ♦ నోపక చెప్పిన * దీని నీవు గో
సెక్కఁగఁ జేసి † నిన్ను నతి ♦ హీనవిధాన ‡ నియుక్తఁ జేఁత గా
నిక్కము యుమ్మలించి తిది ♦ నెయ్యముతియ్యముకల్మియే సఖి. 98

క. అది లాఁతియిల్లె నినుఁ దమ। హృదయంబుల నెవ్వరైన ♦ నెఱుఁగరె యేఁ జె
ప్పుదు నీదు పెంపు నినుఁ గ। న్నది మొదలుగ నెల్లవారి ♦ కన్యైభంగిన్. 99

క. అని మఱియుఁ బెక్కుభంగులఁ। దనుఁ బ్రార్థింపంగ ద్రుపద ♦ తనయకుఁ జిత్తం
బున నింకఁ బెద్ద పెనఁగం। జన దీయమతోడ ననువి ♦ చారము పుట్టెన్. 100

—•••— ద్రౌపది కీచకునింటికిఁ గల్లు దేరం బోవుట. —•••—

వ. ఇట్లు దోఁచినతలంపునం జేసి. 101

చ. మన మురియాడు చుండ నను ♦ మానసములోన సుధేష్ణఁ జూచి నీ
వనయముఁ గోరినట్టిపని ♦ యర్థిమెయిం జని చేయుదానఁ గా
కనుతనమాట కప్పొలఁతి ♦ హర్షముఁ బొందుచు నంది యిచ్చుకాం
చనచషకంబు పుచ్చుకొని ♦ చారువిలోచన యార్తమూర్తి యై. 102

వ. చను చుండి నీచహృదయుం డగుకీచకుండు దనయెదుర నప్పు డాడినకర్ణశూలం

* దీన- † నన్ను- ‡ నియుక్తి నేఁత గా- అని పాఠాంతరములు.

బు లగుమాటలమీఁదం బిసుగు పడినవానిం గోఱవిం జూచిన తెఱంగున సుధేష్ణ
యన్నుచితవ్యాపారంబునకు నియోగించుటకు నిర్వేదనంబుం బొంది. 103

చ. అలమటఁ బొందు * మాలవిధి ♦ హా యని దైవము దూఱు నిత్తఱిం
గలరొకొ నాకు దిక్కను మొ ♦ గంబున నశ్రులు వెల్లిగొల్పఁ దొ
ట్రిలఁబడు జల్లనం జెదరు ♦ డెందము గూడఁగఁ దెచ్చి నన్నుఁ గే
వలమును ముట్ట నెవ్వరికి ♦ వచ్చు ననుం గలఁగున్ వెనుంబడున్. 104

వ. అట్టియెడ. 105

సీ. సైన్యంబుతలపోఁత ♦ దలకొన్నఁ జెలువ కా, ననమున వెల్లఁద ♦ నంబు గదిరె
భయరసవేగంబు ♦ పైకొని ముట్టినఁ, గాంతకుఁ దనులతఁ ♦ గంప మడరె
బెగడంత కంతకు ♦ మిగిలిన నింతికిఁ, బదముల † నటఁ దొట్రు ♦ పాటు బెరసెఁ
దల్లడం బొందినఁ ♦ దన్వికి నవయవం, బుల నెల్ల ఘర్మాంబు ♦ కలిక లెసఁగెఁ
దలఁకు పుట్టఁ గొంకు ♦ గొలఁదికి మీఱె వెం, బాటు దోఁచె ముగ్ధ ♦ పాటు దొడరె
వెఱఁగుపాటు దనికె ♦ నెఱ నాడె నొవ్వ నె, వ్వగలు పగల నిసు ♦ దిగులు వొదివ.

వ. ఇవ్విధంబున ద్రుపదపుత్త్రి దురవస్థం బొందుచు మహాపదలకుం బరిహరణంబు
హరిస్మరణంబ యని తనహృదయపుండరీకంబునం బుండరీకాక్షు నిక్షేపించుకొని
సుధేష్ణమందిరంబు వెడలి దినకరుం గనుంగొని వినయవినమితోత్తమాంగ యై
సజాంతర్గతంబున. 107

గీ. పాండుపుత్త్రుల కేను ద ♦ ప్పనిమనంబు। గలుగుదాన న యేని రా ♦ కమలమిత్ర
కీచకుని చేత నన్నొక ♦ కీడు తెరువు। పొందకుండఁగ రక్షింపు ♦ కరుణతోడ.

వ. అనుచుం గేలు మొగిడ్చిన. 109

క. తరణియు దుఃఖిత యగున। త్తరుణిం గాచుటకు నత్యు ♦ దగ్రభుజావి
స్ఫురణాఢ్యు నొక్కరక్కను। గరుణార్ద్రమనస్కుఁ డగుచు ♦ గ్రక్కునఁ బనిచెన్.

వ. వాఁడునుం బని పూని యంబరంబున నదృశ్యాకారుం డై వచ్చి నిలిచె. 111

గీ. ఇట్లు ప్రార్థించి పాంచాలి ♦ యెట్టకేని। సింహబలుమందిరం బల్లఁ ♦ జేర నరిగి
యొల్లఁబోవుచు బెబ్బులి ♦ యున్న పొదరు। చొచ్చు లేడి చందంబునఁ ♦ జొచ్చె నయ్యును.

ఉ. అంబురుహాక్షి వచ్చు తెరు ♦ ‡ వారయు కీచకముఖ్యుఁ డప్డు దూ
ల్లంబుగఁ జూచి యుల్లముక ♦ లంకయు వారక మేనఁ గ్రమ్ము తా
పంబును డిగ్గఁ దార్చి గరు ♦ పాఱుచు నుత్కటసంభ్రమంబు హ
ర్షంబుఁ బెనంగొనంగ నతి ♦ చంచలభావపరీతమూర్తి యై. 113

క. చిడిముడిపడుచు నెదురుచనఁ। గడఁగుచు హారములు చక్క ♦ గాఁ ద్రోచుచు మ
ల్లడిగొనుచు దుర్విలాసం। బొడలికి నొడఁగూర్చు చుండ ♦ నగ్గలి యంతిన్. 114

వ. తత్ప్రదేశంబువకుం జని. 115

* మాయవిధి- † నడు- ‡ వారయుఁ గీ- అని పాఠాంతరములు.

గీ. దేవి తృష వుట్టె వారుణి ♦ దేరఁ బనుప। నరుగుదెంచితిఁ బోయింపుఁ♦డనిన నింతి
నెమ్మొగంబున దృష్టులు నిలిపి తమక। మడర ని ట్లను నాకీచ♦కాధముండు. 116

క. దేవిత్రృష దీర్పఁ బూనితి। వావెలఁదిసహోదరుండ ♦ నగునాత్రృష లీ
లావతి నిడుసరససం। భావన మెయిఁ దీర్ప కునికి ♦ పాడియె చెప్పుమా. 117

సీ. కాంతి దళ్కొత్త నీ♦కడకంటిచూడ్కి తోఁ, బొందఁ గానని మేని♦పొగులుటయును
దీపారునీపల్కు ♦ డెల్లంబుగా వినఁ, గానని వీనుల ♦ కందుటయును
నిం పగునీ చెయ్వు ♦ లెలమిమైఁ గొనియాడఁ, గాననికోర్కుల♦కనలుటయును
సొగయించునీ కేళిఁ ♦ దగిలి యానందంబుఁ, బొందఁ గాననిమది ♦ గుందుటయును
బాయ నా దగుజన్మంబు ♦ ఫలము నొంద। భావజన్మునిపూనిక ♦ పార మేద
నన్ను నీబంటుగా నేలు ♦ నలినవదన। యింక నీసిగ్గు దెరయోల ♦ మేల నీకు. 118

వ. అనిపుడు. 119

గీ. చెలువ యప్పలుకులు పెడ ♦ చెవులఁ బెట్టి
ధీర గావున విగతవి ♦ కార యగుచు
మదిర పోయింపుఁ డద్దేవి ♦ యెదురుచూచు
నలుగుఁ దడ వైన మగిడి పో ♦ వలయు ననిన. 120

చ. మదిర సుధేష్ణపాలి కొక ♦ మాత్రన పుచ్చెద నొడ్లచేత నిం
పొదవెడునట్టిదీనిఁ జవి ♦ యుల్లము సోఁకఁగ నాను నీవు నీ
వదనసరోజసౌరభ *మ ♦ వారణ నన్నును గోలనిమ్ము బె
ట్టిదముఁ డగుకాముతూపులఁ దొ ♦ డింబడ కుండఁగఁ గావు మిత్తఱిన్. 121

క. కరితురగరథసమితిఁ బొం। పిరివోయెడునాదులక్ష్మి ♦ పెంపున కెల్లన్
సరసిరుహవదన నీవ కు। దురుగా నొనరించెదం గు ♦ తూహల మెసఁగన్. 122

క. రుచిరమణిభూషణంబులు। నుచితవిహారప్రకార ♦ యోగ్యాగార
ప్రచయము సుందరగణికా। నిచయము నొప్పించువాఁడ ♦ నీకుం దరుణీ. 123

క. నాకులకాంతల నెల్లను। నీకుం బని చేయఁ బనిచి ♦ నెయ్యంబున నే
నీకనుసన్నన మెలఁగెద। నేకార్యం బైన నడపు ♦ మీవ తగంగన్. 124

వ. అనుచు సింహబలుండు దనయంతరంగంబున నంత కంత కగ్గలించుతమకంబునఁ
ద న్నెఱుంగక పఱుం బడి పట్టుకొనిన. 125

క. తనుఁ గాచి వెనుక వచ్చిన। దనుజామహాబలము దనదు ♦ తను వొందిన నా
తనిచే విదిల్చి రభసం। బునఁ దన్మందిరము దరిపద ♦ పుత్రిక వెడలెన్. 126

వ. ఇట్లు దొలఁచి పోయినం గీచకుండు వెనువెంటం దగిలిన నమ్ముగువయు మరలి చూచి
భయభ్రాంత యై యెవ్వలనికిం బోదునో యని తలంచి దైవయోగంబున విరా
టుండు బయలుగొలువున నునికిం జేసి తత్సభాభాగంబు దెసకు వెసం బాఱెనఁ గా

* ము ౬౦౬- అని పాఠాంతరము.

మాయత్తచిత్తుండును గర్వోన్మత్తుండును గావున జనసమూహంబు సరకు సేయక
రహస్యప్రకారవిభేదనవిచారంబు దక్కి. 127

—•••◆కీచకుఁడు ద్రౌపదిం బట్టుకొనుటకు వెంటఁ దగులుట.◆••—

సీ. సమదవారణము జం ♦ గమలత వెనుకొని, సరభసంబునఁ బట్టఁ♦జనువిధమునఁ
గ్రూరదానవుఁడు భూ ♦ చారినిర్జరకాంతఁ, బాదువ రయమ్మునఁ ♦ బోవుభంగి
ఘోరగృధ్రము సుకు ♦ మారనాగాంగనఁ, బటుగతి నొడియంగఁ♦బాఱుకరణిఁ
బ్రబలబిడాలంబు ♦ బాలశారికమీఁద, నడరి సత్వరముగ ♦ నరుగుమాడ్కి
సింహబలుఁ డత్యుదగ్రతఁ ♦ జిగురుఁబోఁడి
పజ్జఁ గడువడిఁ దగిలి కో ♦ పంబు గదుర
నొడిచి తలపట్టి తిగిచి మ ♦ హోగ్రవృత్తిఁ
గొంకు గొన రించుకయు లేక ♦ కూలఁ ద్రోచె. 128

వ. అట్టియెడఁ బాంచాలీరక్షకుం డైనరాక్షసుం డతని డొల్ల వ్రేసిన. 129

క. కీచకుఁడు వ్రేటువడి తన। నీచపుదెస యొరు లెఱుంగ ♦ నేరక యుండన్
లేచి వెనుకఁ జని విస్మయ। గోచరుఁ డై యసురకతనఁ ♦ గుంఠితుఁ డగుచున్. 130

వ. ఒడుపు దప్పినమహానాగంబునుంబోలె నిట్టూర్పు నిగుడ నిట్టలం బగుకోపంబు
పెల్లున మల్లడిగొను చుండె నయ్యవసరంబున. 131

క. తానును నన్నయు నయ్యా। స్థానమ్మున నుండి పవన ♦ తనయుఁ డసహ్యం
బైనమనోవల్లభయువ। మానము నాసింహబలుని ♦ మదజృంభణమున్. 132

చ. కనుఁగొని కోపవేగమునఁ ♦ గన్నుల నిప్పులు రాల. నంగము
ల్దనరగ సాంద్రఘర్మసలి ♦ లంబులు గ్రమ్మ నితాంతదంతపీ
డనరటదాస్యరంగవిక ♦ టభ్రుకుటీచటులప్రవృత్తన
ర్తనఘటనాప్రకారభయ ♦ దస్ఫురణాపరిణద్ధమూర్తి యై. 133

సీ. నేలయు నింగియుఁ ♦ దాళముల్ గావించి, యేపున రేఁగి వా ♦ యించి యాడఁ
గులపర్వతంబులు ♦ గూర్చి యొడ్డొంటిశోఁ, ద్రాఁకంగ వీఁకమైఁ ♦ దన్నియాడ
నేడుసాగరములు ♦ నిక్కడక్కడఁ బెట్టి, పలుచనిరొంపి మై ♦ నలఁదికొనఁగ
దిక్కులు నాలుగు ♦ నొక్కచోటికిఁ దెచ్చి, పిసికి పిండలు చేసి ♦ పిడిచికొనఁగ
మిగిలి బ్రహ్మాండభాండంబు ♦ పగుల వ్రేసి
నప్పళించుచుఁ బ్రళయకా ♦ లానలమున
గండరించినరూపంబు ♦ కరణి భీముఁ
డతిభయంకరాకారత ♦ నతిశయిల్లె. 134

వ. ఇట్లు పేర్చినగోపాటోపంబున నవిచారితసమయవర్తనుం డయి వృకోదరుండు గీచ
కుని గీటడంగింపం జూచి తత్సంబంధబద్ధుండును నాజ్ఞాపరిపాలకుండును గావున మ
త్స్యపతి కుఱు నరకు నగోవాఁకకాఁ దలంచుచు నచ్చేరువ నున్నయున్న

తద్వృక్షంబు నిరీక్షించి యాగసంబు పల్లటిల్ల ధర్మతనయుం గనుంగొనిన నతం
డతనియాకారంబు సూచి నయనంబుల వారించి యిట్లనియె. 135

మ. వలలుం డెక్కడఁ జూచె నొండెడ నసే • వ్యక్షాజముల్ పుట్టవే
ఫలితం బై వరశాఖ లొప్పఁగ నన • ల్పప్రీతి సంధించుచున్
విలసచ్ఛాయ నుపాశ్రితప్రతతికిన్ • విశ్రాంతి గావింపఁగాఁ
గలయీభూజము వంటకట్టియలకై • ఖండింపఁగా నేటికిన్. 136

గీ. అని నిగూఢభావణముల • నయ్యజాత। శత్రుఁ డనిలజుకోపర • సంబుపేర్చ
చెఱిచె నయ్యన్నదమ్ముల • చేష్టితములు। దెల్లముగ నప్డు చూచుచు • నల్ల లేచి.

సీ. ఎలదీగఁ గప్పిన • లలితపరాగంబు, క్రియ మేన మేదినీ • రేణు వొప్పఁ
జంపకంబున నవ • సౌరభం బెసఁగెదు, కరణి నాసిక వేఁడి • గాడ్పు నిగుడఁ
దోయజదళముల•తుది మంచుదొరఁగెడు, గతిఁ గన్నుఁగవ నశ్రు•కణము లురల
నిండుబింబముమీఁది • కందుచందంబునఁ, గురులు నెమ్మొగమున•నెరసి యుండ
సర్వజనవంద్య యైనపాం • చాలి సింహ। బలునిచే నివ్విధంబున • భంగపాటు
దనకు వచ్చిన నెంతయు • దైన్య మొంది। యవ్విరాటునిసభఁ జేర • నరిగి నిలిచి.

—••◆ద్రౌపది తనభంగపాటు విరాటునితోఁ జెప్పుట.◆••—

ఉ. పంబినకోపమున్ సమయ • భంగభయంబును నగ్గలించి యు
ల్లంబు పెనంగొనంగఁ బతు • లం దగ సభ్యులఁ జూచుమాడ్కి రూ
క్షం బగుచూడ్కి నాద్రుపద • కన్యక చూచి సభాజనప్రతా
నంబును మత్స్యనాథుఁడు వి • నంగ నెలుంగు చలింప ని ట్లనున్. 139

సీ. నిఖలధర్మాధర్మ • నిపుణంబు లైనశు, ద్ధాంతరంగంబుల • నతిశయిల్లి
శిష్టసంరక్షణ • దుష్టనిగ్రహముల, నీతి వాటింపంగ • నేర్పు గలిగి
సకలశస్త్రాస్త్రసం•చయములఁ బరమాద్భు, తంబు చేయుపరిశ్ర•మంబు దాల్చి
దుర్దమప్రతిభట • మర్దనక్రీడ మైఁ, జతురులు నా నెందు • నుతికి నెక్కి
యున్నగంధర్వు లేవురు•నన్ను నిట్టు। లొకఁడు వఱుపంగ నూరక•యునికి చూడ
నచ్చెరువు గాదె యెవ్వరి•యాండ్రు రింకఁ। బరిభవంబునఁ బొందక•బ్రదుకువారు.

క. ఈనరపతియాస్థానము। లో నొక్కరుఁ డైన ధర్మ • లోపభయమునం
బూని తగ వైనవెడపలు। కైనను బలుకంగఁ జాలఁ • డయ్యెడు నకటా. 141

ఉ. ఇందఱుఁ జూడఁగా నిచట • నిమ్మెయి నన్నుఁ బతివ్రతాగుణా
స్పందితవర్తనం బరమ • సాధ్వి ననిందితశీలఁ గీచకుం
డెందును నెట్టియుంగనల • నెవ్వరుఁ జేయనియట్లు చేయఁగాఁ
గొందఱ కైన నిప్డు కృప • కుం దఱి గా దటె యేమి చెప్పుదున్. 142

ఉ. వినను మత్స్యదేశమున • యాజ్ఞికేం ద్రొదయుండు గాన నా
కీనరనాథు డూఱఁ దగు • నెయ్యది యేని ధర్మ మెవ్వ రెం

ద్దైన నొనర్చినం బ్రభువు • లారసి దండన మాచరింతు రి
చ్చో నను దన్నఁ గీచకునిఁ • జూచియు నూరక యున్కి పాడియే. 143

సే. అనుడు విరాటుఁ డుల్లమున • నక్కటికం బొలయంగ నంగనం
గనుఁగొని కీచకుం గినియఁ • గాఁ దగుసత్త్వము లేమిఁ జేసి సాం
త్వనములు పల్కి రోషభరి • తస్థితిఁ గంపితమూర్తి యైనయా
తనిమదికుందు వాపిన న • తండును బోయె నివాసభూమికిన్. 144

వ. అట్టియవసరంబున. 145

సీ. శుభలక్షణాంగి యీ • సుందరి సైరంధ్రి, యగు నెట్లొకో యని • వగచువారు
నిమ్మేని కక్కట • యిట్టిది చేసెనే, * మాలదైవం బని • మఱుఁగువారు
నింతకీ డొనరించె • నే రాజు చూడ నీ, దుష్టాత్మకుం డని • దూఱువారు
దేవియుపేక్షయ • చూవె యీయమకు ని, ప్పాటు వచ్చుట యని • వందువారు
నగుచు సభవార లందఱు • నంత నంత నల్లనల్లన గుజగుజ • లాడు చుండి
రుల్లమున నిండి ఖేదంబు • వెల్లి విరిసె నాఁగ మోముల విన్నఁద • నంబు గదుర.

ఉ. అప్పుడు ధర్మసూతి హృద • యంబు గలంగ లలాటభాగముం
గప్పఁగ ఘర్మవారి యధి • కం బగురోషము నొంది యుండియుం
దప్పఁగఁ ద్రొక్కిచుఁ దన • ధైర్యము పెంపున నిర్వికారుఁ డై
యెప్పడుఁ దాను బల్కు నెలుఁ • గేర్పడ ద్రోపదితోడ నిట్లనున్. 147

సీ. జననాయకుండు నీ • సభవారు నీ దగు, తెఱఁ గెల్ల నెఱిఁగిరి • తెఱవ యింక
మానక యీపలు • మాట లాడఁగ నేల, చనుము నీవు సుధేష్ణ • సదనమునకు
నీపరాభవమునఁ • గోపింప నేరరే, గంధర్వులకుఁ దఱి • గాదు గాక
సమయ మెయ్యది యేనిఁ • దమకును నీకుఁ గ, ల్గినయట్టులైనను • గినియ రిచటఁ
గాన నాథుల దూఱంగఁ • గాదు వినుము సతికిఁ దా నెంత వడియును • సభలలోనఁ
దడవుగా నిల్చి యిట్లు లుం • డగ్రవృత్తి శంక చెడి ధిక్కరింపంగఁ • జనునె చెపుమ.

వ. అని యిట్లు చెప్పినధర్మతనయునిపలుకులు విని వెండియు సైరంధ్రి యచ్చోటు గదలక నిల్చి యెద్దియేనియుం బలుకం దలంచినం జూచి యతండు మఱి యు నిట్లనియె. 149

క. పలుపోకలఁ బోవుచు విచ్చలవిడి నాట్యంబు చూపు • చాడ్పున నిచటం
గులసతులగరుణచందము దొలఁగఁగ నిట్లునికి దగునె • తోయజవదనా. 150

వ. అనిన విని పాంచాలి సాభిప్రాయంబుగా నతని కిట్లనియె. 151

గీ. నాదువల్లభుండు • నటుఁ డింత నిక్కంబు పెద్దవారియట్ల పిన్న నాఁగ
గానఁ బతులవిధము • తాక యే శైలూషి • గా వసంగ రాదు • కంకభట్ట. 152

వ. అట్లగుటం జేసి నాకు నాట్యంబును బరిచితంబు మాన్పని శైలూషుండ గాఁడు

* మాయ— అని పాఠాంతరము.

కితవుండునుం గావున జూదరియాలికి గరువతనం, బెక్కుడిది యనుచు నచ్చోట
వాసి తనచిత్తంబున. 153

ఉ. నన్నిటు లాదురాత్మునద ♦ నంబునకుం జను మన్న జంత కీ
బన్నము లన్నియుం * దెలియఁ ♦ బల్కెదగాకని పోయె నార్తయై
కన్నుల బాష్పపూరములు ♦ గ్రమ్మఁగ మోమున దైన్య మొందఁగా
నన్నలినాక్షి తొట్రిలుచు ♦ నంగము దూల సుధేష్ణపాలికిన్. 154

గీ. చనిన నయ్యేలనాఁగయు ♦ సంభ్రమంబు
దెచ్చికొని తా నెఱుంగని ♦ తెఱఁగు దాల్చి
శాఠ్యమున నుమ్మలించి పాం ♦ చాలితోడ
నెలుఁగు వే ఱొకభంగిగా ♦ నిట్టు లనియె. 155

సీ. ధరణీపరాగంబు ♦ వొరసి ధూసరితమై, చేడియ నీమేను ♦ చెన్నుఁ దఱిఁగెఁ
జిత్తంబు † తలపోఁతఁ ♦ జేష్టాతుఃపాదవినఁ, జెలువ నీనెమ్మోము ♦ చిన్నఁబోయెఁ
బ్రస్వేదమునఁ దోఁగి ♦ ఫాలంబుతో నంటె, యుగ్మలి నీకురు ♦ లొప్పు గంద
గన్నీరు వఱ్ఱోడ్డి ♦ కాంతి యెంతయుఁ గుంది, నెలఁతి నీకనుఁగవ ♦ విన్న నయ్యె
నేది కారణముగ ♦ నెవ్వ రెచ్చోట నీ! కేమికీ డొనర్చి ♦ రెట్టిపాటి
సాహసికులో వారిఁ ♦ జంపుదు నొంపుదు! భంగపఱుతు నిడుమ ♦ నఱుతుఁ జెఱుతు.

వ. ఇత్తెఱంగు నాకుం జెప్పు మనిన నీ వెఱింగియు నెఱుంగమి భావించిన నింక నే మ
ని పలుకం గలదాన నైనను విను మని సైరంధ్రి యి ట్లనియె. 157

మ. నను నీ వప్పుడు సూతమందిరమున ♦ న్మద్యంబుఁ దె మ్మన్నఁ బో
యిన నాతం డవినీతి సేసినను జే ♦ యీ కేను మత్స్యావనీ
శునియాస్థానముదిక్కు వే చనిన న ♦ చ్చోఁ దీవ్రకోపంబున
న్వెనుకం గూడఁగ ముట్టి పట్టికొని త ♦ న్నెం బల్కు లిం కేటికిన్. 158

వ. అని యేర్పడం బలికిన. 159

ఉ. భేదము దప్పు మీాతుణమ ♦ కీచకు దండితుఁ జేసి నీకు నా
హ్లాద మొనర్తు నే నని న ♦ యంబునఁ గేకయురాజపుత్రి యు
త్సాదరవృత్తితో ననున ♦ యం బొనరించిన నయ్యుసత్యసం
వాదినిఘగాన్కి పాండుసుత ♦ వల్లభ యాలము సేసి యి ట్లనున్. 160

క. నీ వింత యులుగ నేటికి! నావంతయుఁ బౌరజనము ♦ నగభేదము నో
క్కావంత ద్రిక్కు కుండఁ గ! లావంతులు మత్పతులు గలరు పగ దీర్పన్. 161

క. అనిన సుధేష్ణయుఁ దత్పరి! ‡ జనులును వగఁ బొంది యెన్ని ♦ సాంత్వనములు చె
ప్పినఁ దేఱదు మజ్జనభో! జనములకుం జొరదు దుఃపద ♦ సంభవ యెట్లున్. 162

---

* దెలిపి పాఱియుడనే యని- † తలవాంచి చేవాయనెంతొంద చెలువ- ‡ జనములు వం-
అని పాఠాంతరములు.

వ. అట్టియెడ సుధేష్ణ చేయునది లేక నివ్వెఱఁ గంది యుండెఁ దక్కినయంగనలును కీచకునినీచత్వంబుఁ దలంచి వానిచేతన కొడంబడిరి పరిభవానలసంతప్త యైన పాంచాలి నిజశయనస్థానంబునకుం జని తల్పంబుపై మేను వైచి యపాంగంబులం దొరఁగు కన్నీరు చెవులకొలంకులు నిండ నెవ్వగలు నివ్వటిల్లం దలపోయుచుండి.

క. ప్రబలుం డారయ నాసిం। హబలుం డాతని జయింప • ననిలతనయు బా
హుబలంబ చూడఁ దగుదై। వబలంబును నీతనికి న • వశ్యముఁ గల్గున్. 164

—ద్రౌపది భీమసేనుతోఁ దనభంగపాటు చెప్పి పరితపించుట.—

వ. ఇట్లూహించి రాత్రి సమయం బగుట సమస్తజనంబులుఁ గ్రమంబున నిద్రింపం దొడంగినం దాను శయ్యాతలంబు విడిచి మేనిధూళి గడిగికొని ధౌతపరిధానపరీతయై మహానసగృహంబున సుప్తుం డైనవృకోదరుకడకుం జని. 165

ఉ. నన్నుఁ బరాభవించి సద • నంబునకుం జని కీచకుండు ము
న్నున్న తెఱంగు దప్పక సు • ఖోచితశయ్యను నిద్ర సేయ నీ
కన్ను మొగుడ్చునే యటుఁ • గారణ మెయ్యది భీమసేన మీ
యన్నపరాక్రమంబు వల • దన్న నొకో దయమాలి తక్కటా. 166

వ. అనుచు మందసంభాషణంబుల సంబోధించుపాంచాలిపాణిస్పర్శనంబున మేలుకని యిది యెవ్వ రనవుడు నే ననునమ్మానిని యెలుం గెఱింగి భీమసేనుం డయ్యాజ్ఞసేని కీచకుదురాచరణంబు నాకుఁ బ్రకటించి వాని నిర్జింప నియోగించునది యై యరుగుదెంచెఁ గావలయు నత్తెఱం గిత్తెఱవ దాన చెప్ప విందు నని తలంచి. 167

గీ. ఇంతప్రొద్దుల యిచ్చోటి • కేగుదేరఁ। గారణం బేమి యెవ్వరుఁ • గానకుండు
నట్లుగాఁ జనుదెంచితె • యంబుజాక్షి! యనిన నయ్యింతి యిట్లను • నతనితోడ.

చ. ఎఱిఁగి యెఱింగి నన్నడుగ • నేమిటి కప్పు డెఱింగి యింతకు
న్మఱచుట గల్గెనే నది వి • నం బని లే దటు గాక యున్నరూ
పెఱిఁగియు నేన చెప్ప విన • నిష్టము గల్గుట చాల లెస్స య
త్తెఱఁ గెఱిఁగించెదన్ వినుము • తెల్లముగా మొదలింటనుండియున్. 169

చ. అధిపుమఱంది సింహబలుఁ • డప్పుడు మ్రొక్కఁగ వచ్చి నన్ను న
త్యధికమనోజరాగమతి • యై కనుఁగొంచుఁ గడంగి యెన్ని యేన్
విధములఁ బల్కె నాకుఁ దన • విన్నను వొప్పఁగఁ జూపి చేరి మా
నధనవిహీనతం జెనకె • నం గడు నేవము పుట్టె నయ్యెడన్. 170

క. విడియఁ బలుకంగ వెండియు। నుడుగక కీచకుఁడు మన్మ • థోన్మాదము ద
న్నడరిన నన్నడుగుటకుం। దొడరినఁ గోపించి వాని • తో నిట్లంటిన్. 171

శా. దుర్వారోద్యమబాహువిక్రమరసా • స్తోకప్రతాపస్ఫుర
ద్గర్వాంధప్రతివీరనిర్మథనవి • ద్యాపారగుల్ మత్పతుల్
గీర్వాణాకృతు లేవు రిద్దనిను దో • ర్లీలన్ వెసన్ గిట్టి గం

ధర్మ్యేల్ మానముఁ బ్రాణముం గొనుట త ♦ థ్యం బెమ్మెయిం గీచకా. 172

వ. అనిన విని వాఁడు గొన్ని ప్రల్లదంబులు పలికిన నేనునుం దత్కాలోచితవచనంబులఁ ద్రోచి పుచ్చినఁ బోమెఁ బదంపడి పాపాత్ముండైనసుధేష్ణ దనకు మదిరారసంబు దేరం గీచకనివాసంబునకు నన్నుం బనిచినం బోవుట కొడంబడక యెన్ని చెప్పిన నన్నిటి కన్ని చెప్పి నిర్బంధించినం బెద్ద పెనంగ నొల్లక నామనంబున నన్నెవ్వరికి నేమి చేయ వచ్చు నని మీలావు నచ్చి సూతునింటికి సురకుం బోయిన. 173

క. కొన్ని వెడమాట లాడుచు। నన్ను నతఁడు చెట్ట వట్టి ♦ నం దొబ్బి వెసం
జన్న వెనుకొనుటయును మీ। యన్నెడ కే నపుడు సంభ్ర ♦ మోపేతగతిన్. 174

గీ. పాఱు తెంచిన నక్కుల♦పాంసనుండు। గోప మడరంగ * వెనుకన ♦ కూడ ముట్టి
నట యెఱుంగుదు నీవు మీ♦యన్న పెద్దతనముఁ జూచితి నే మందు♦ననిలతనయ.

ఉ. మీనుభటత్వమున్ బలము ♦ మిన్నక పోవఁగ దుస్ససేనుఁ డ
ట్లాసభలో ననుం బఱిచె ♦ నంతియ కాక జయద్రథుండు సం
త్రాసభరంబు లేకనుచి ♦ తం బొనరించినఁ జెల్లి పోయె నేఁ
డీనభికుల్ గనుంగొనఁగ ♦ ని ట్లయితిన్ వగ నాకు వింతయే. 176

గీ. అకట యేఁడుకూయు♦నాలకూయును లాఁతి। వారి కైన నరయ♦వలయు ననిన
నన్నుఁ గీచకుండు ♦ దన్నంగ నెట్టులు। చూడ నేర్చె ధర్మ ♦ సూనుఁ డపుడు.

వ. అనిన విని యతం డి ట్లనియె. 178

ఉ. కీచకుఁ డట్లు మీఁదు పరి ♦ కింపక నిన్నుఁ బరాభవింపఁ గాఁ
జూచి మహోగ్రకోపవివ ♦ శుం డగునన్నును జూచి ధైర్యహే
మాచలుఁ డైనధర్మసుతుఁ ♦ డమ్మెయి వారణ సేయ కున్న నే
నీచత వాని మత్స్యవిభు ♦ నిం బరివారము నుగ్గు చేసినన్. 179

వ. ఆసంరంభంబున సమయభంగంబుగా జనంబులు మనల నెఱింగి రేని. 180

క. ముందటిభంగిన కానల। యందు వసింపంగ వలదె ♦ యది నీవును నే
నుం దెచ్చినయాపదగా। నిందింపరె యెల్లవారు ♦ నీరజవదనా. 181

వ. కావున సత్యవ్రతనిష్ఠుం డగుయుధిష్ఠిరుండు పొగడ్తకుం దగువాఁడు గాని దూఱువడ నర్హుండు గాఁ డని వెండియు ని ట్లనియె. 182

క. పరిభవకరుఁ డగుకీచకుఁ। బరిమార్చుట కీవు కడవఁ ♦ బడియెనె యి ట్లై
దురపిల్ల నేల వేల్మిడిఁ। బోరిగొని నీమనముకలఁక ♦ వుత్తు లతాంగీ. 183

వ. మనల నెవ్వరు నెఱుంగ కుండునట్టి తెఱంగు దలపోయ వలయుఁ గాక పగతుని భంజించుట యెంతపని యనిన విని యమ్మానిని యి ట్లనియె. 184

క. కుంతికి నంత వెఱవ మీ। కంతె వెఱవ దైవమునకు ♦ నంత వెఱవ న
త్యంతకలుషాత్ము విరటుని। కాంతకు నే వెఱతుఁ బనులు ♦ గావించునెడన్. 185

---

* వెనుకొని- అని పాఠాంతరము.

చ. కినుకకుఁ జాల కెంతయును ♦ గీడ్పడి నాపడుపాటు లెల్ల వ
మ్మునఁ గలయంగ నిట్టు లొక ♦ మూర్ఖునిచేఁ బడిఁబోయి కోలుపో
యిన యభిమానముం దగవు ♦ నేడ్తెఱ దండము గొందలంబుఁ బొం
దిన ధృతి మాలి యేఁ బలికి ♦ తిం దగ వెల్ల నెఱింగి యుండియున్. 186

—•—♦ ద్రౌపది భీమునితో ధర్మరాజుమహిమ చెప్పుట. ♦—•—

వ. ఇట్టిద కాని సమస్తజనస్తవనీయుం డగు పాండవాగ్రజు నిక్కంబ నిందించినదానం గా నని పలికి మఱియును. 187

క. ధర్మతనూభవుసంతత। ధర్మనిరతి మనము బ్రదుకఁ ♦ దలఁచుట యరుదే
నిర్మలుఁ డగునాతనిన। ధర్మంబునఁ గాదె బ్రదుకు ♦ ధాత్రికి నెల్లన్. 188

సీ. చనునె వేఱొకని క ♦ జాతశత్రుం డను, పేర దిగ్విజయంబు ♦ పెంపు దాల్చ
రాజసూయమహాధ్వ ♦ రము గోరి చేయంగఁ, దీక్షునె పెఱధరి ♦ త్రీపతులకు
ధర్మైకనిరతుఁ డా ♦ తం డొక్కరుఁడ చూవె, యనఁ జన నోరులకు ♦ నలవి యగునె
నిత్యవ్రతంబుగా ♦ నత్యంబు పాలింప, వచ్చునె యొడ్డులె ♦ వ్వరికి నైన
నయ్యుదధిస్థిరుగాంభీర్య ♦ మతనిధైర్య। మరయ నొండెడఁ గలుగునె ♦ యతఁడుకీర్తి
పరుఁడుగరుణోత్తరుఁడుమహీ ♦ సురసమృద్ధికరుఁడునిజవంశకరుఁడుప ♦ కారపరుఁడు.

క. కలిమికి నొప్పగుసిగియు। బలిమికి డొడ వైనయట్టి ♦ బలఁగము నై లో
కులచిత్తములకు బ్రేఁ గగు। కొలఁది మనను గొంతిపెద్ద ♦ కొడుకున కమరున్. 190

సీ. ఎవ్వని వాకిట ♦ నిభమదపంకంబు, రాజభూషణరజో ♦ రాజి నడఁగు
నెవ్వనిచారిత్ర ♦ మెల్లలోకములకు, నొజ్జ యై వినయంబు ♦ నొఱపు గఱపు
నెవ్వనికడకంట ♦ నివ్వటిల్లెడుచూడ్కి, మానితసంపద ♦ లీను చుండు
నెవ్వనిగుణలత ♦ లేడువారాసుల, కడపటికొండపైఁ ♦ గలయఁ బ్రాఁకు
నతఁడు భూరిప్రతాపమ ♦ హాప్రదీప। దూరవిఘటితగర్వాంధ ♦ కారవైరి
వీరకోటీరమణిఘృణి ♦ వేష్టితాంఘ్రి। తలఁడు కేవలమర్త్యుఁడే ♦ ధర్మసుతుఁడు.

ఉ. అట్టిమహాత్ముఁ డొక్కనికి ♦ నాశ్రితుఁ డై వెడగూడుఁ జీరయుం
జెట్టఁగ నిల్చి వాని మది ♦ ప్రీతికి నీ డగువృత్తిఁ బేరునుం
బుట్టును మాలి యిప్పు డిటు ♦ బుగ్గిగుడుపాటునఁ బొందఁ జూచి నా
కెట్టు మనంబు పట్టు ధృతి ♦ యెమ్మెయిఁ దూలక నిల్పఁ జెప్పుమా. 192

ఉ. నీవలమూఁవులావు మును ♦ నేల వహించిన నాగకూర్మగో
త్రావనిభృద్దిశాకరుల ♦ శారయ నూరటపట్టు గాదె సం
భావన భూజనంబులకుఁ ♦ బందువు గాదె మహోగ్రకోపరే
ఖావిభవంబు వైరులకుఁ ♦ గాలము చేయువ గాదె పావనీ. 193

క. బకహిడింబకిమ్మీరుల ♦ బాహుబలము। వాజరాసంధునుగ్రద ♦ ర్పాతిశయము
లోకభీకరములు విజ ♦ యాకరములు। నయిన నీకరములకు లో ♦ నయ్యెఁ గాదె.

గీ. అట్టినీవు వంట • కట్టియలకు లావు। చూపు చుండ నెపుడుఁ • జూచి చూచి
వగతు నదియుఁ గాక • తగ వేది యమ్మత్స్య। మేదినీశ్వరుఁడు వి • నోదములకు.
మ. మహిషవ్యాఘ్రగజాదిసత్త్వచయమున్ • మల్లవ్రజంబుం గృపా
రహితుం డై యెదు రొడ్డుచున్ వరుసఁ బో • రం జూచుని న్నెప్పుడున్
మహనీయం బగునీశరీరము జగ • న్మాన్యంబు నీచక్రియా
విహితం బైనకుజీవనంబు విధి గా • వించెం గటా దీనికిన్. 196
వ. అని మఱియు ని ట్లనియె వివేకహీనుం డగువిరాటుండు నిన్ను బోరించునప్పుడు నిజాంతఃపురకాంతలకు వినోదంబు సేయ వారల రావించిన నేనును సుధేష్ణతో నరుగుదెంచి చూచు చుండుదు నయ్యవసరంబున. 197
క. భరమున నీపోరెడునెడఁ। బరమవిషాదంబు నీవు • బలిమి మెఱసి యు
ద్ధురవృత్తి జయము గొనినం। బరితోషముఁ బొందు నన్ను • భావించి మదిన్. 198
వ. ఊహించి సుధేష్ణయుఁ దత్పరిజనంబులుం దమలోన. 199
క. వలలుని దెన మాలినిచూ। డ్కుల తెఱఁ గెదపొందుఁ దెలిపె • డుం గంటి రె వీ
రలు వచ్చినసమయంబును। దలఁపఁగ నొక్కటియ యివ్వి • ధం బెట్లొక్కొ.
వ. అనుచుం గలదు లే దని పెక్కువిధంబులం దలపోసి గుజగుజలు వోవు చుండుదు రట్టియెడ. 201
గీ. మరిగి నీమూర్తిపైఁ గన్ను • మనముఁ దగిలి
యుండ నేమఱి యుండి యొ • క్కొక్కమాట
దలఁచికొని వారి దెస మది • నిలుపునప్పు
డెఱుఁగ * నగు వారు నా తెఱఁ • గెఱుఁగు రెల్ల. 202
వ. కావున మదీయపరిభవాతిరేకంబునకు నీ వుద్రేకించిన జనంబులు మనల భేదింతురు నీకుం బోలినభంగి రహస్యభంగంబు గాకుండ నరిభంగంబు సేయు మని వెండియు. 203
సీ. తొడరినహరు నైన • దోర్బలంబునఁ దన్ను, మిగులంగ నీఁ డను • మేటిమాట
యమరేంద్రునర్ధాస • నమునకు నైన న, ర్హుం డెంతయును నను • రూఢిమాట
జమునిలు సొచ్చిన • జంతువు నైనను, గాచు నెమ్మెయి నను • రాచమాట
దనుఁ గోరి యూర్వశి • దాన వచ్చిన నైన, లోలుండు గాఁ డను • మేలిమాట
శౌర్యవైభవపాత్రిభవ • శౌచములకు। నొరుల కైనఁ గైవార మై • యుల్లసిల్లు
నొక్కనికి నివి యెల్లను • నిక్క మ్మట్టి। యెందుఁ గలుగునె యర్జును • నీడువాఁడు.
క. అపార్థుఁడు భరతాన్వయు। దీపకుఁ డమరేంద్రసుతుఁడు • దేజోనిధి వి
ద్యాపారగుఁడు వినుత। వ్యాపారుం డాపదలకు • నగ్గం బయ్యెన్. 205
చ. అరయ నతండు నూనధనుఁ • డక్కట రంగమునందు నిల్చి నం

* మందురు వారు నా తెఱఁగు లెల్ల- అని పాఠాంతరము.

దరులకు నాట నూపెడువి ♦ ధం బతిదీనము దానిఁ జూచి యేఁ
బురవురఁ బొక్కుదుం గదుపుఁ ♦ బోరచికొనన్ లఘువృత్తి కిమ్మెయిం
జొర నగువాఁడె దేవపతి ♦ నూనుఁడు దైవముచేఁత జూచితే. 206

చ. మగలకు మేటి యైనబల ♦ మర్దననందనుఁ బేడిఁ జేయఁ గాఁ
దగునె విధాత నీకు నని ♦ దైవము దూఱుదు నోర్వ రానినె
వ్వగ దలకొన్న నెంతయును ♦ వందురి * యిద్దురవస్థ యెన్నఁడో
తెగు నని సంతతంబును మ ♦ దిం దలపోయుదు నేమి సేయుదున్. 207

సీ. తనయొప్పిదముఁ గన్నఁ♦దగిలి యెవ్వరికైన, మెలఁగి క్రమ్మఱఁజూడ♦వలయువాఁడు
తనవర్తనము విన్న ♦ మునిజనంబులకైన, నలవరించికొనంగ ♦ వలయువాఁడు
తనబంటుతన మాజిఁ ♦ గనిన మార్తురకైనఁ, బలుమాఱు నగ్గింప♦వలయువాఁడు
† తనవితరణకేళి ♦ వినినఁ గల్పకతరు, వులకైనఁ దల యూఁప ♦ వలయువాఁడు
నకులుఁ డొరులకు నశ్వశి♦క్షకుఁడు గాఁగ।నగునె యాతనిదుస్స్థితి♦యనుదినంబుఁ
గాంచి కన్నీ రడంచుచుఁ ♦ గడవ రాని। దైవఘటనకు నోర్తుఁ ♦ జిత్తములోన. 208

శా. ఆరూపం బవికార మాభుజబలం ♦ బత్యంతనిర్గర్వ మా
శూరత్వంబు దయానుసారగత మా ♦ శుంభత్క్రియాజ్ఞాన మా
ర్యారంభప్రతికూలవాదరహితం ♦ బాయీగి సన్మానవి
స్తారోదాత్తము మాద్రిపిన్నకొడుకే ♦ తన్మాత్రిఁ డే చూడఁగన్. 209

క. సుకుమారుఁ డతఁడు గోపా। లకవృత్తి వహించి యడవు ♦ లం గ్రుమ్మరు చు
న్కికి నాక కాదు పగవా। రికి నైనను నకట ‡ మన మె ♦ రియదే వగలన్. 210

ఉ. ఏనును మీరుఁ గానలకు ♦ నేగు నెడ న్ననుఁ జేరి యెంతయున్
దీనత దోఁపఁ గుంతి సహ ♦ దేవుని నిల్లడ వెట్టె నాకు న
మ్మా నిను నమ్మి చాల విష ♦ మం బగునివ్వనవాస మీతఁడుం
బూనఁగ నియ్యకొంటి నని ♦ బోరన నశ్రులు గ్రమ్మ చుండఁగన్. 211

వ. మఱియును. 212

చ. కడుఁబసిబిడ్డ వీఁ డొకటి ♦ గా వవు నా నెఱుఁగండు ముందఱ
య్యొడ నొకపా టెఱుంగఁ డెద ♦ యెంతయుఁ గోమల మెప్పు డైన నేఁ
గుడువఁగఁ బెట్టఁ గాని తన ♦ కుం గలయాఁకటిపొ ద్దెఱుంగఁ డీ
కొడు కిటు పోకకున్ మనము ♦ గుందెడు నిన్ గని యూఱడిల్లెడున్. 213

గీ. ఎప్పు డెయ్యెడ నేమిట ♦ నెట్టు లరయు। వలసె నమ్మెయి నారయు ♦ మలసి డస్సి
నొచ్చి యైనను నేమఱ ♦ కిచ్చఁ దలఁచి, తడవి నాచేత దీవన ♦ వడయు మమ్మ.

వ. అని యప్పగించె నేను వనవాసకాలంబున నాసేర్చువిధంబున మీఱు నెల్లను గా

* వందురు నిద్దురవస్థ యెన్నఁడో తెగుటని- † తనవితరణకేళి విని కల్పతరువైన దల యూఁచి కొనియాడఁ దగినవాఁడు- ‡ మన మరియదే- అని పాఠాంతరములు.

రా మైనతమ్ముని నమ్మెయిం బరికించికొని వచ్చితి నిపు డజ్ఞాతవాసాయాసితుం డ
గునతని నాకు ననుసరింప నెరవు గామింజేసి చేయునది లేక చింతిల్లు చున్నదా
న నా తెఱంగు వినుము. 215

సీ. ద్రుపదభూవిభుఁడు పు♦త్రులకంటె నెంతయుఁ,బెంపు సేయుచు గార♦వింపఁ బెరిఁగి
కుంతీమహాదేవి ♦ కోడండ్రలోపల, నగ్గలంబుగఁ గొని ♦ యాదఁ బరఁగి
పాణింబులకు నెల్లఁ♦బ్రాణంబుగా మీరు, నెయ్యంబుతియ్యంబు♦నెఱప నడచి
మదిఁ దల్లిదండ్రుల ♦ మాఱుగాఁ గొని జను, లనిశంబు భక్తి సే♦యంగ నెగడి
రూపగుణవిక్రమంబుల ♦ రూఢి కెక్కు। నట్టికొడుకులఁ గని భర ♦ తాన్వయంబు
నందు నాయిల్ల యిల్లుగా ♦నతిశయిల్లి।తగవుమై బాంధవులచేతఁ♦బొగడు వడసి.

మ. వినుతింపం దగురాజసూయమునఁ బృ ♦ థ్వీదేవతాకోటి క
ల్లను సంతృప్తి యొనర్చి వారిదయఁ గ ♦ ల్యాణాత్మ నైపుణ్యవ
ర్తన పాండుక్షితిపాలుకోడ లనఁగా ♦ రాజన్యమాన్యప్రియాం
గనలం దెల్లఁ బొగడ్త గంటి నతిలో ♦ కం బైనమీమన్ననన్. 217

ఉ. ఏను మనంబు పెంపు సెడి ♦ యిప్పుడు నీచతరప్రచారముం
బూని నికృష్టనై యుదర ♦ పోషణకై తగ వేది యెంతయున్
దీనతఁ బొంది యిమ్మెయి సు ♦ దేష్ణపనుల్ గనుసన్నఁ జేయుచున్
హీనత నున్కి మీకు వగ ♦ పేమియుఁ జేయద యేమి సేయుదున్. 213

క. పని వంపఁ గాని యొకతకుఁ। బని సేయ నెఱుంగ నన్నుఁ ♦ బనిగొను నెడఁ బాం
డునియుగ్రమహిషి గొంకుచుఁ। బని గఱపెడుచందమునన ♦ పనుచు నెఱుఁగవే.

ఉ. ఒల్లరు రాజుదేవులును ♦ నొద్దులు రాచినచందనంబు మే
నెల్లఁ జెమర్పఁగా నకట ♦ యేను శ్రమంపడి నిల్చి నిల్చి య
ల్లల్లన మార్దవం బొనరు ♦ నట్లుగ నెట్టకునేని రాచి మీ
తల్లికి భక్తిఁ బెట్టెడువి ♦ధంబునఁ బెట్టుదు బ్రహ్మఁ దిట్టుదున్. 220

ఉ. నున్నఁదనంబుగా నలుఁగు ♦ నూరియుఁ జందన మెల్లు రాచియుం
బన్నగఁ గ్రొత్త లైనకల ♦ పంబులు గూర్చియు నాను దేష్ణకుం
గన్నులసన్నలం బనులు ♦ గైకొని పాయక చేయు చుండుటన్
ము న్నటు లున్న పాణితల ♦ ముల్ బలుగాయలు గాచెఁ జూచితే. 221

క. అనుచుం దొరఁగెడునశ్రులు। మునిఁగినమో మతనివక్షు ♦ మునఁ జేర్చిన న
వ్వనితయవస్థయు తాల్పుచు। ననిలసుతుం డడలె * దేహ♦ములమటఁ బొందన్.

గీ. అట్టియెడఁ దన్నుఁ దాన యూ ♦ రార్చికొనుచు
నంబుజానన నెమ్మొగ ♦ మల్లఁ దుడిచి

* దెండ- అని పాఠాంతరము.

యనునయించి తత్కారములు ♦ దనమొగంబు
గదియఁ జేర్చుచు నిట్టూర్పు ♦ గాడ్పు నిగుడ. 223

వ. చింతాక్రాంతుం డైనకౌంతేయునకు నయ్యింతి యిట్లనియె. 224

గీ. ఇందఱును విన్నభంగుల ♦ నిదుమ గుడువ! వలసె ధర్మతనూభవు ♦ వలనఁ జేసి
దాయ లొడ్డినమాయజూ♦దంపుటురులఁ! బడి కులంబున కాతఁ డి♦ప్పాటు దెచ్చె.

ఉ. అక్కట మోసపోయి యడి ♦ యాసలఁ జావక యున్నదాన ము
* న్నెక్కొరునిన్ దురంతదురి ♦ తోత్కటబాధలఁ బెట్టి యున్న నా
కెక్కడిదుఃఖ † శాంతి కడు ♦ నేదుట మెమ్మెయిఁ గల్గ నేర్చు మీ
ముక్కున నూర్పుగల్గ నొక ♦ మూర్ఖునిచేఁ బడితిన్ సభాస్థలిన్. 226

క. మీ రేమి సేయుదురు దై! వారంభము గాక శుభము ♦ నశుభంబును సం
‡ సారులకుం దమతఱి నని! వారణఁ బొందంగ మాన్ప ♦ వచ్చునె దానిన్. 227

ఉ. కావున మీర లభ్యుదయ ♦ గౌరవ మొందుట యాత్మఁ గోరి యే
నేవిధి నైన నాపదల ♦ కెల్లను నోర్చెద దాని కేమి యీ
కావలఁ డైనకీచకుఁడు ♦ గామనిపీడితుఁ డై యులంతులం
బోవక వేచి పట్టుకొనఁ ♦ బోయిన దూఱెదఁ గాక యిమ్మెయిన్. 228

గీ. వానిఁ దెగఁ జూడ వైతేని ♦ వాయుపుత్ర! నీవు గనుఁగొన నురి నైన ♦ నీర నైన
నగ్ని నైన విషంబున ♦ నైన నేను! మేను దొఱఁగుదు నెట్టు నీ ♦ యాన సుమ్ము.

వ. అనిన వృకోదరుండు చిఱునవ్వు నవ్వుచు నిట్లనియె. 230

చ. జలజదళాక్షి కీచకునిఁ ♦ జంపుట కిమ్మెయి మూట్టఁ బల్కఁగా
వలయునె యేను జూడ నని ♦ వారణ నిన్నుఁ § బరాభవించి వాఁ
డిల మన నింక నాంధ్రకును ♦ నెవ్వరు భంగము నీఁగఁ జాలువా
రలఘుమదీయబాహుబల ♦ మప్పుడు చూపనితప్పు చాల దే. 231

గీ. ఎల్లి యెల్లవిధంబుల ♦ నెందుఁ బొచ్చె! నేని నాధర్మతనయుండు ♦ దాన వచ్చి
యడ్డపడె నేని నీవ పం♦ పారుకరుణఁ! గాచి తేని నాచేఁ బడుఁ ♦ గీచకుండు. 232

వ. వానిదెసం జింత వలవ దమ్మాటలు విడువు మని యూఱడిల్లం బలికి దుర్దశల వం
దురున వ్వేలందిదొందంబుకుండు పాపం దలంచి యిట్లనియె. 233

సీ. చ్యవనునివాంఛకు ♦ శర్యాతినందన, యిడుమలఁ గుడువదె ♦ యడవిలోన
రాఘవుతోడ న ♦ రణ్యవాసము సేసి, సంతాప మందదె ♦ జనకతనయ
కుంభసంభవునకై ♦ ఘోరదుర్గముల లో, పాముద్ర యలజడి ♦ పాలు గాదె
నలునిపిఱుందఁ గా♦నల కేగి దమయంతి, మనుజాలు వడనియు ♦ మ్మలిక వడదె
వారు సైరణ సేసి దు ♦ ర్వార మైన! నిరతిశయదుఃఖభారంబు ♦ నిస్తరించి

* న్నెక్కొడ నే దురంత- † శాంతి గర చేరుట- † బాధ్ధి కడ యారుట- ‡ సారు
లఁ దనతనతఱి- § బరాభవించె బాఁ డల మగ దింక- అని పాఠాంతరములు.

సౌఖ్య మొందరె నీవు నా • చందమునన। యాపదల కోర్చి సంపద • లనుభవింప.

వ. దుర్యోధన దుశ్శాసన కర్ణ శకుని సైంధవ ప్రముఖం బగుదుష్టలోకంబు నధోలోకం
బున కనుచునంతకు మదీయాంతరంగంబు చింతాభరభుగ్నంబును నవమానపం
కమగ్నంబును గోపోద్విగ్నంబును నై వేగిరపడుచున్నయది ధార్తరాష్ట్రులకుం
గాలావసానం బైనయట్లు సమయకాలావసానం బయ్యె నజ్ఞాతవాసంబునకుం
జొచ్చి పదునొకొండునెలలు సని పండ్రెండవనెల వర్తిల్లుచున్నది దీనికొఱంత
దీఱిన నీదువంతయుఁ దీఱు సూఱడిల్లి యుండుము సింహబలుండు నిన్నుఁ బరి
భవించి మైమైఁ బోనని యనికిఁ జేసి మెల్లియుం జెనక వచ్చు నీవుం గ్రమంబున నొ
డంబడుట భావించికొని వానికి నర్తనశాల సంకేతప్రదేశంబుగాఁ జెప్పి రేయి
మెయిం జనుదేర నియమింపుము వాఁడు వచ్చిన నాసాబగు నిం దెగఁ జూచి నీకుం
జూపి నీచిత్తంబు వడసెద నిత్తెఱంగు దప్ప నొండువిధంబు గర్జంబు గా దిదియు
నిశ్చయం బిట్లు చేయువార మిమ్మాటలవలనఁ దలంపము గాని వేఁగుచున్నయది
జనులు మేలుకాంచి మనలం గాంచిరేని వంచన బయలుపడినం గార్యంబు గ
ప్పుఁ గీచకవధంబునకుఁ బూనిన నా మనోరథంబు దుదిముట్టు వలయు నీవు శయ
నస్థలంబునకుం బొమ్మని శయ్యాతలంబు విడిచి యత్తన్విం దఱిమి కొన్ని యడు
గు లనిచి మరలి మారుతాత్మజుండు గలుషితాత్ముం డగుచు సెజ్జకు వచ్చె నన్నె
లువయుం దననిద్రించు నెడకుం బోయి పర్యంకభాగంబునం దనువు వైచి యంకిలి
దేఱిన డెందంబు గొందలంబుతోడి నిశ్చయంబున నిద్రం బొరయనికనుదోయి
మోడ్చియుండె నంత. ౨౩౫

ప్రభాతకాలవర్ణనము.

గీ. దుపదనందన పరిభవ • దుఃఖమునకు। నుల్లమున దురపిల్లుచు • నున్న నరసి
వేఁడినిట్టూర్పులో యన • వెడలెఁ గొన్ని। తావి మూఁతులు విచ్చునె • త్తమ్మివిరుల.

క. విచ్చెం దిమిరము గాఁపులు। వచ్చె మధుపకులము లబ్జ • వనముల కుఱలం
జొచ్చె విరులు తరులతికల। నిచ్చె రథాంగములు వంత • యెల్లఁ దొలఁగఁగన్. ౨౩౭

సీ. పెనఁకువఁ దనిసిన • తనువు లొండొంటితోఁ, గీలించి నిద్రించి • మేలుకాంచి
తరుణులఁ బతులు వా • తాయనంబుల నల్ల, మలయు వేఁబోకటి • మారుతమున
నింపారు సోఁకున • నిగుడొత్తుచిత్తంబు, లోలసి యుండ్రోరు లపై • బోలయఁ జూడ్కు-
లాదట నుపకర • ణావలి వెడవెడ, నాదరింపుచు రాఁగ • మఱదఁ దొడరి
కేళి సలిపిరి భవనకీ • ర్తి కలభంబు। విరులకొని తావి సొనయఁగ • విరసి చేమంట
* దొడరు మేరులతిగఁ కంపు • దొఱఁగి తఱచు। టూఁర్పు గాఁర్పుల పరిమళ • ముల్లసిల్ల.

గీ. రాలి యున్న ప్రసూనప్రక • రము విదిర్చి। వెన్నగా మన్న సేసిన • సెజ్జ యనఁగ

* పాదము మీఁదుల తనికంపు పోఁడగఱు- అని పాఠాంతరము.

వేగుటయుఁ జుక్క లన్నియు • విరిసి విశద। భాతిఁ జెలువొందెఁ జూడ నం • బరతలంబు.

వ. తదనంతరంబ యల్లనల్లన తెలిసి యిచ్చి యవ్వు లవులఁ జనునంధకారంబు దూరంబున నెందును లేకునికివలనం గడ కల్పించి నెరసి విరిసినం బోలుచుకలుకట్టలుంబోనిదిక్తటంబులును దమపాసినకందువలు రోసి మెత్తినమెడలును బచరించినచూడ్కులు వేడ్కలం గ్రందైనడెందంబులుం గలిగి మెలంగుచు నొండొంటి బిట్టు గాంచి యొనవుసమ్మదంబునం బొదలుమేనులు బెరయించి పరమానందంబునం జొక్కుచు జక్కవలు గలసి పొలసి నలిరేఁగి చెలంగుచు రేయింటియాఁకటి పెల్లున గోదగొని కవిసి చంచువులం దిగిచి తునించి యానుచు నిక్కడక్కడఁ బెటిచినం జిక్కువడి యున్నమృణాళశకలంబులవలన బాలచంద్రశకలాభిరామంబులగు శంభుజలమూర్తివిశేషంబులుంబోనిసరోవరంబులును జీకటి వాసినం బ్రభాతంబనువింతమానిసి మెలంగి ముసుంగు పుచ్చినట్లు మేలుకని మొగ్గలు వాదల విదిర్చి కూర్చికొని కలగొనం బలుకుపులుఁగులమెలుంగులవలన నొండొంటిం దెలుపుకరణి నొప్పుధరణీరుహంబులును బరఁగునరుణోదయరాగపటలంబు నెనయు కెంజాయ రంజిల్ల వికసిల్లురక్తారవిందంబుల దండను నెగసి చరించుచంచరీకంబుల మొగ్గలనెఱుల గిఱికొని క్రొత్తయగుకాంతిప్రవాహంబులం గడలుకొల్పుపుప్పొళ్లు విదిల్చి రాల్చుచుం బోలయుమలయానిలంబు గాలిలు మవ్వంపుఁదీవల వాసనలం గడివోయి తొరఁగినవిరులవలన మీనకేతనపురాతనబాణశాలలుం బోని లతామండపంబులును మొగిడియు జగంబుసంధ్యాంజలిపుటకరణంబుల ననుకరించువిధంబునం గెంపు గదుర దర్శనీయంబు లగుకుముదవనంబులును నేమేని నెపంబున నొం డొరుల మేలుకొల్పురమణరమణీజనంబులనర్మాలాపంబులన్ బెరయుదరహాసంబులకాంతిఁ దెలు పెక్కునట్లు వెలరాకుదీపంబులును మునుకడ వచ్చి మొలక సేయమికి వాతాయనపవననిపయిం బుట్టినయలుకవిధంబున వేగుఁబోకట నంకురించుమందంబునఁ గెంపు గదురుట నిద్ర లేమి నని శంకింపక యుంపునం గదియువిదగ్ధవిటజనంబులమనంబులం దిగుచులలనాలోకనంబులును రేపకడ వనలక్ష్మి పురశ్రీ నలంకరించువడువున నెడపడక యెల్లెడల నిగుడువిభాతికుసుమకదంబపరిమళంబును నై యున్నంత. 240

సీ. నీరజాకరములు • నిష్ఠమైఁ జేసిన, భవ్యతపంబుల • ఫల మనంగ
దివసముఖాభిసం • దితచక్రయుగ్మకం, బులయనురాగంపుఁ • బోఁ దనంగ
హరిహరబ్రహ్మమ • హానుభావంబు లొ, క్కటి గాఁగఁ గరఁగిన • గట్టి యనఁగ
నతులవేదత్రయ • లతికాచయము పెను, పొందఁ బుట్టినమూల • కంద మనఁగ
నఖిలజనములకన్ బట్టి • యగుచు జనన। మాజకరపుటహృదయన • రోజములకు
ముకుళనంబును జృంభణం • బును నొనర్చి। భానుబింబంబు పూర్వాద్రి • పైఁ జెలింగె.

వ. ఇట్లు సూర్యోదయ మగుటయు సమయకరణీయంబులు వేగిరంబున నడపి * చిరి
ముడిపాటుతోడ సింగారంబు సేసికొని సింహబలుండు. 242

క. తనమదిఁ గదిరినతమకం। బునఁ జిడిముడి పడుచు ద్రుపద ♦ పుత్రికపై నూ
నినవేడ్క దిగువ † నెద్దియుఁ। గనుఁగొన విన లేక మదన♦కంపితుఁ డగుచున్. 243

వ. అతిత్వరితంబున సుధేష్ణమందిరంబున కరిగి. 244

ఉ. చయ్యన నేగి యంబుజవి ♦ శాలవిలోచనఁ గాంచి ప్రీతిమై
నయ్యెడ నేకతంబ హృద ♦ యం బలరం దగఁ బల్కె నొక్కమై
నియ్యకొనంగఁ జేసి యెల ♦ యించెద నిక్కడఁ దార్చి నేర్పునన్
శయ్యకుఁ దెచ్చెదం గుసుమ ♦ సాయకుపూనికి నేఁడ తీర్చెదన్. 245

క. అని యువ్విళ్లూరుచు వెసఁ। జని కేకయరాజపుత్రి ♦ సదనంబున న
య్యనిమిషచారువిలోచన। యనురూపవిధాననిరత ♦ నైయుండంగన్. 246

చ. కనుఁగొని యప్డు గ్రొత్త యగు ♦ కౌతుకవృత్తి మునింగి పల్లటి
ల్లినధృతితోఁ గ్రమం బరయ ♦ లేనిమనంబు చలింప నచ్చటన్
జను లెడ యాట గాంచునెడి ♦ సాలక గ్రక్కన నింటిఁ జేరఁగాఁ
జనియె విభాత్మలుబ్ధకవ ♦ శంబునఁ బోవుమృగంబుచాడ్పునన్. 247

క. చనుటయు ద్రౌపది యతనిం। గనియుం గాననివిధంబు ♦ గైకొని చిత్తం
బున బెదరక తనముందటి। పనివెరవున నుండె భీము ♦ పలుకులయూఁతన్. 248

వ. అట్టియెడ. 249

సీ. ఎవ్వరితోనైన ♦ నెలుఁగెత్తి యొక్కింత, పని లేనివెంగలి ♦ పలుకు వలుకు
మట్టియ లొండొంటి ♦ బిట్టు దాఁకఁగ నేల, నందంద మునుగాళ్ల ♦ నప్పళించుఁ
గడు వికారంబుగా ♦ నోడ లెల్ల విఱుచుచు, మలఁగి రిత్తకు రిత్త ♦ చెలఁగి నవ్వుఁ
దాళంబుగాఁ గర ♦ తలమునఁ బెలుచఁ గం, బంబు వ్రేయుచు వెడ ♦ పాట వాడు
మలయు నంతంతఁ జేరువఁ ♦ బొలయు నింతి। దన్నుఁ జూడమి కెంతయుఁ ♦ దల్లడిల్లు
నిక్కడక్కడ వడఁ దగు ♦ లినుమడింపఁ। జూచు నత్తన్విఁ బొరిఁ బొరిఁ ♦ గీచకుండు.

వ. ఇట్లు బహుప్రకారంబు లగుదుర్వికారంబులు సేయుచు నద్దురాత్ముండు ద్రుపద
నందన డాయం బోయి. 251

ఉ. భాగ్యము గాదె నీచరణ ♦ పద్మము లెప్పుడుఁ జేరి కొల్వఁగా
యోగ్యత గల్గెనేని నను ♦ నొక్కని నొల్లవొ కామసౌఖ్యవై
రాగ్యము నీమనంబునఁ ది ♦ రంబొ నిజం బెఱుఁగంగఁ జెప్పు సౌ
భాగ్యము గుండునే మగల ♦ పై నొకయించుక చూడ్కి నిల్పినన్. 252

ఉ. ఆలము సేసి నాతగుల ♦ మాఱడి పుచ్చఁగ నేల బేల న
న్నేలి యనంతభోగముల ♦ నిచ్చ మెయిన్ విహరింపు నిత్యల

---

* వేగిర- † నుకటియుఁ- అని పాఠాంతరములు.

క్ష్మీలతికాలవాల మగు • జీవన మంతయు నీ మొగంబుగాఁ
బాలన సేయు మిప్పరము • భామిను లెల్లను నిన్నుఁ గొల్వఁగన్. 253

ఉ. రాజుల సెల్ల నుగ్రసమ • రంబుల వేల్మిడి నోర్చి పేర్చి యీ
భూజనకోటి నా దగువి • భుత్వసమగ్రత నాదరించి వి
భాజితరాజ్యతంత్రములు • పాలన సేయుదు నేన పీటికిన్
రా జనఁగా నెపం బిడి వి • రాటునకుం దగఁ గూడు వెట్టుదున్. 254

వ. కావున. 255

క. నీ వాకత వేల యిలఁ బది। వేవుర నే వలచి పట్ట • వెదకిన సద్దం
బై వచ్చి వలదు నా నిం। దేవాఁడిమగండు * లేమి • నెఱుఁగవు కంటే. 256

చ. విరటుఁడు చూచు చుండ † నిను • వేవురముందట నట్లు ద్రోచి న
క్కరుఁడును గాదు గూడ దనఁ • గల్గెనె పోటరు లైనభర్త లే
వురు గల రంటి వారియల • వుం జలముం గడగంటి వింక నె
వ్వరు గల రెల్లు దప్పె దని • వారణఁ బట్టెద నెందుఁ జొచ్చినన్. 257

వ. అనిన నవ్వేలంది వీఁడు దమకించి యున్నవాఁడు నాయంత్రించుమాటలకు ము
న్న కదియుంబడియె నేని కర్జంబు దప్పు నని విచారించి. 258

గీ. బహువిధంబుల నక్కీచకుఁ • బలుకునతని
పలుకు లేర్పడ విని మెత్త • వడినయట్లు
నగగ మొయివడిచూపుగాఁ • జూచి తనదు
హృదయ మొఱఁగించు తెఱఁగున • నిట్టు లనియె. 259

చ. వల దని యెంత సెప్పినను • వావిరి నై కడు వేగపాటునం
బలుమఱు నెల్లెడం దొడరఁ • బాతెదు నీహృదయంబునట్లకాఁ
దలఁపు మనోజతాపులకుఁ • దక్కటిచిత్తమునుం గడంగి వి
చ్చలవిడి సేత గర్జమె వి • చారము గోర్కికిఁ గానివావియే. 260

క. మగ లడఁకువ నుండక తమ। తగులము పాటింతు రెట్టి • తగులం బైనన్
మగువలయెదలన యడఁగుం। దగవు విడిచి యడచిపడరు • ధైర్యము పేర్మిన్. 261

సీ. ఇట్టు లగుట యెఱిఁగి • యెల్లభంగుల రహ। స్యంబు గోలుపోని • యట్లు గాఁగ
నడకుసీదుకోర్కి • కనుమూప మెట్టిది। యట్టిభోగభంగి • ననుభవింపు. 262

చ. అనవుడుఁ గీచకుండు హృద • యంబునఁ బొంగి లతాంగితోడ ని
క్కను ధృతిఁ గోలుపుచ్చెఁ గుసు • మాయుధుఁ డేటివిచార మిట్టు లేఁ
ప నగునె నైన నీ డయిన • పం పెడఁ గైకొని చేయువాఁడ నే
యనువున నెప్పు డెయ్యెడ ని • జాభిమతం బొడఁగూర్తు చెప్పుమా. 263

* ... † ... అని పాఠాంతరములు.

క. అని పలికినఁ బాంచాలియుఁ। దనయురులం గీచకుంపు • దగఁగఁట భావం
బున నిశ్చయించి యిట్లను। ననురాగాయత్తచిత్త • యైనదివోలెన్. 264

ఉ. ఉత్తర లోనుగాఁ గలప • యోజముఖుల్ పగ లెల్లఁ బ్రీతితో
నృత్తముఁ జేసి పోవఁ గమ • నీయరహస్యవిధిన్ నిశీథినీ
నృత్తము గోరువారలకు • వేడ్కకుఁ బట్టగుచుండునాగృహం
బుత్తమ మిత్తెఱంగునకు • నొంటిమెయిం దగ నీవు వచ్చినన్. 265

క. అనిన నతఁడు వికసిల్లుచు। నను నమ్మెయి నేలికొనిన • నలినానన నీ
యనుమతి సేయనె యొక్కఁడఁ। జనుదెంచెద నేఁటిరాత్రి • సమ్మదలీలన్. 266

గీ. † ఇదియు నిశ్చయ మిమ్మాట • వదల కుండు। మనిన నీవును నొక్కఁడ • వరుగుదేర
వలయు లేకున్న నయ్యెడ • నిలుచుదానఁ। గాను జూ నిక్కవం బని • పూనిపలికి.

క. మన మియ్యెడఁ బెద్దయుఁ బ్రొ। ద్దనుమానము లేక మాట • లాడుట దగ దీ
వును బోమ్మేనును వాడగు। పనిఁ జేసెద ననియెఁ గమల • పత్రేక్షణయున్.

చ. సమయము నిర్ణయింప విని • చంద్రనిభాననపల్కు లద్దు చి
త్తమునకు నింపు పెంపఁగ ము • దంబునఁ గీచకముఖ్యుఁ డాత్మగే
హమునకుఁ బోయె నమ్మదిత • యచ్చట వెండియుఁ బ్రస్తుతక్రియా
సముచితవర్తనంబుఁ దగ • సల్పి మహానసశాలలోనికిన్. 269

—ద్రౌపది భీమునితోఁ గీచకుఁడు నర్తనశాలకు రాఁబోవుటం జెప్పుట—

క. చని యెడ వికసిల్లెదునా। ననపద్మముతోడ ననిల • నందనునకు ని
ట్లనియెఁ జతురోక్తిరీతి యు। తనిగూఢకోపధవహ్ని • దరికొల్పంగన్. 270

క. నాకొఱకుఁ దీర్చి వచ్చితి। నీకొఱఁకయు యింక నూతు • నిం దెగఁ జూడన్
లోకము వంఛింపను దగు। చీకటి ‡ రేయొదవ నేమి • చేసెదొ చెపుమా. 271

వ. అనిన విని దరహాసితవదనుం డగుచు వృకోదరుం డిట్లనియె. 272

క. నన్నడుగ నేల నీవును। నన్నిచుఁడు నేమిమాట • లాడితి రది నా
కున్నట్టు లెఱుఁగఁ జెప్పుము। ని న్నే మెచ్చించువాఁడ • నీరజవదనా. 273

వ. అనినఁ బాంచాలి సుధేష్ణమందిరంబునం దానుచితాచరణంబున నునికియు సిం
హబలుండు సింగారించుకొని వచ్చుటయు రేయింటిమాటలవలనం దాను బెదర
మియు వాఁడు సామభేదదానదండంబులు సూపి పలుకుటయు దానికి మైకోలు
భావించి క్రమంబునఁ దగినసంభాషణంబు సేసి నాట్యమండపంబు సంకేతస్థలంబు
గాఁ జెప్పి యొక్కరుండ వచ్చువాఁడ వని నియమించుటయు నద్దురాత్ముండు ప్ర

గీ. † ఇదియు నిశ్చయార్థ * మిమ్మాట వదలక। యుండు మనిన నీవు * నొకరుండ
వరుగుదేర వలయు * నట్లు గా కున్న నే। నిలుచుదానఁ గాను * నిక్కవంబు॥

‡ మరి యొదవె- అని పాఠాంతరములు.

ముదితాత్ముం డగుచు రాత్రిసమయంబున నయ్యెడకు నొంటిమెయిం జనుదెంచు
వాఁ డై చనుటయుం దెలియం జెప్పిన నతండు పరమాహ్లాదంబునుం బొంది. 274

శా. క్రోధం బప్రతికార మై హృదయముం ♦ గుందింప నత్యంతచిం
తాధూతాత్ముఁడ నైననాకుఁ బరమో ♦ త్సాహంబు సంధిల్ల దు
స్సాధం బైనవిరుద్ధకార్య మిటు లా ♦ సన్నంబుగా సంఘటిం
తే ధర్మాత్మజుఁ డాత్మ మెచ్చఁ బగ సా ♦ ధింపంగఁ దా నల్పమే. 275

వ. అని పలికి కొండొక విచారించి. 276

క. వెఱవక సంకేతించిన। తెఱఁగున నయ్యెడకు నరుగు ♦ దెంచునొకో కొం
దఱఁ దెచ్చునొక్కొ వెడఁ గై। యఱిముఱి వెలిపుచ్చునొకొ ర ♦ హస్యం బెల్లన్.

ఉ. అట్టిది యేల చేయు నన ♦ యంబు నయం బొడఁగూడఁ బల్కి నీ
విట్టి తెఱంగు సేయు మని ♦ యేర్పడఁ జెప్పిన వాని కత్తఱిం
బుట్టినసంతసంబునను ♦ వుం బరికించితి కాదె యింక ని
ట్ట ట్టనఁ డెట్టు లైన హృద ♦ యంబున నెక్కుడిశంక వానికిన్. 278

ఉ. వచ్చు మదాంధవృత్తి నని ♦ వారణ నొక్కఁడ నాట్యశాలకుం
జొచ్చు నవశ్యమున్ వెదకి ♦ చూచి ననుం గని యుద్ధసంగరం
బిచ్చు మదీయబాహుబల ♦ హీనబలుం డయి నీకుఁ బ్రీతిగాఁ
జచ్చు నసంశయం బిది వి ♦ చారము లిన్నియు నింక నేటికిన్. 279

వ. అని నిశ్చయించి వృకోదరుండు వెండియు ని ట్లనియె. 280

మ. బలియుం డాసాబగుండు భావభవద ♦ ర్పభ్రాంతుఁ డై వచ్చి ని
శ్చలసర్వాంగత నున్నన న్నరసి నీ ♦ చందంబు గా కున్న నా
కులతం బొందెడు నప్డు మండపము సం ♦ క్షోభింపఁగా నేతుఁ గ
ట్టలుకన్ బెబ్బులి గోల నేచినటు లు ♦ గ్రాకార మేపారఁగన్. 281

క. ఎఱిఁగి పిఱుసనిన వెనఁ బై। కుఱుకుదు సాళువము గాకె ♦ నొడిసినభంగిన్
వెఱచఱవం బొదువుదుఁ బత్తి। పఱిసేయుదు నీదుపూన్కి ♦ పారం బెయిదన్.

గీ. నాదుబాహుబలము ♦ నకు మాఱుకొనఁ జాలు। భుజబలంబు గలిగి♦పోక చిక్కి
పెనఁగి నన్నుఁ గొంత ♦ కినియింప నోపఁడు। చంద మైన వినుము ♦ సరసిజాక్షి.

మ. అవనీచక్రము సంచలింపఁగ దివం ♦ బల్లాడ నాశాచయం
బవధూతంబుగ గోత్రశైలనికరం ♦ బాకంపముం బొంద న
ర్ణవముల్ ఘూర్ణన మొందఁ గ్రోధము గృతా ♦ ర్థత్వంబు నొందించి చి
త్రవధప్రౌఢి వహించి సూతునకు రౌ ♦ ద్రం బేర్పడం జూపెదన్. 284

వ. అనినం బాంచాలి సంచలితస్వాంత యై నిజాంతర్గతంబున నతనితీవ్రక్రోధంబు
గుప్తసాధనంబునకు బాధకం బగు నని బోధింపం దలంచి యి ట్లనియె. 285

ఉ. ఒవ్వనివాఁడు నవ్వ మహి ♦ మోదధి ధర్మసుతుండు దీనికిన్

కెవ్వగఁ బొంద భూజనులు • నింద యొనర్పఁగ నే నొనర్చునీ
చివ్వకు నీవు నల్క మెయిఁ • జేసినయావని గూఢవృత్తికిన్
ద వ్వగునేని నియ్యభిమ • తం బొడఁగూడియు నిష్ఫలం బగున్. 286
క. కావున వంచన బాహిర! పోవక యుండంగ * ఘనరి • పుం బరిమార్పం
గా వచ్చునేని యట్టిద! నావల పటు గాక తక్కు • నను వలదు సుమీ. 287
వ. అనిన విని ద్రుపదనందనకుం బాండునందనుం డి ట్లనియె. 288
చ. మదమునఁ గీచకాగ్రజుఁడు • మార్కొని నిల్చిన నేను వీఁకమైఁ
గదిసితినేని యప్పుడు ప్ర • కాశరహస్యవిభేదబుద్ధి నా
కొదవున యైన నేఁ దలఁచి • యోపినభంగి నిగూఢవృత్తిమైఁ
బదిలము గల్గి తిన్ననియు • పాయమునం బెగఁ బాతు నాతనిన్. 289
క. అనవుడు జయలక్ష్మిం జే! కొను మని దీవించి యింత • కుం గేకయనం
దన నన్నుఁ దడవుఁ దడయం! జన దియ్యెడ నని లతాంగి చనియెం బ్రీతిన్. 290
వ. మారుతాత్మజుండును గృతనిశ్చయుం డై యుండె నటఁ గీచకుండు గంధర్వగోచ
రుం డై పరిజనంబుల వంచించి యేకాంతస్థలంబున. 291

కీచకుఁడు ద్రౌపదియందలి మోహంబునఁ బరితాపంబు నొందుట.

సీ. వామాక్షిరుచిరలా • వణ్యంబు భావించుఁ, దన్వంగిరూపు చి • త్తమున నిలుపుఁ
గంబుకంధర చెన్ను • గైవడి దలపోయు, సంగనసౌకుమా • ర్యము దలంచు
భామినిసహజవి • భ్రమ మెదఁ గీలించుఁ, బడఁతిచెయ్వులు మదిఁ • బట్టుకొలుపు
మానినిగరువంపు • మాటపొం దూహించు, దళితాబ్జముఖితిన్నఁ • దనము మెచ్చు
నడరి కోర్కులు చిగ్గుము • గ్గాడ వెడఁగు
పడినయుల్లంబు పట్టునఁ • బఱుపఁ దనకు
వశము గా కున్న నెంతయు • వంతఁ బొందుఁ
† జింతమొనకంబు వడిగొని • చిక్కువఱుప. 292
చ. తలరు నలందురున్ ‡ నవయుఁ • దాపభరంబున వెచ్చ నూర్చు మే
నలయఁగ నొల్లఁబోవు వెగ • డందుఁ గలంగుఁ బరిభ్రమించుఁ గొం
దలపడుఁ దల్లడం బడరి • ధైర్యము దూలిన బెగ్గడిల్లు వి
చ్చలవిడిఁ బేర్చు నెవ్వగల • సందడి డెందము గంది చేడ్పడున్. 293
వ. ఇవ్విధంబున మదనకదనదోధూయమానమానసుం డగుచు ని ట్లని వితర్కించు.
సీ. పడఁతి న న్నొల్లఁ డెడఁ • బలికినవిధమున, నిచ్చమై నిక్కకు • వచ్చునొక్కొ
వచ్చి తొల్లిటియట్ల • పడిఁ ద్రోచి పోవక, పొలఁతి యిం పెసలారఁ • బొందునొక్కొ
తలపోఁత గలిగి యు • న్మొలఁత వచ్చుటకుఁ దా, నొండు చింతలు పుట్టఁ • గొందునొక్కొ
గంధర్వు లేవురు • గల రని చెప్పిన, న్నలఁతుకమాటలు • నిక్క మొక్కొ

* రిపునిఁ బోరిఁ బరిమార్పం- † జిత్తజుని కోల- ‡ కుందును- అని పాఠాంతరములు.

తెలివ చిడిముడిపాటు ను • ద్భేష్మ యెఱఁగి
వేడ్కఁ బని వంచు టుడిగి రా • విడుచునొక్కొ
మదనుఁ డింతికి నొజ్జ యై • మతకములును
నదను నెఱిఁగించి నాకడ • కనుచునొక్కొ. 295
ఉ. నిక్కముపోలె నవ్వు డొక • నేరమిమై ననుఁ దోఁచి పుచ్చఁగా
నక్కమలాక్షి పొందు దగ • నాడి తుదిన్ నిజ మేది నేఁటి రే
యిక్కకు రాక తక్కిన స • హించునె నన్ మరుఁ డట్టు లైన నా
కెక్కడిప్రాణ మేది తను • వెయ్యది నిల్కడ యేమి సేయుదున్. 296
క. అ ట్టేల రాక తక్కును। గట్టిఁడియే యాలతాంగి • గామాతురు నన్
బెట్టి యచట దానికి మన। సెట్టు నిలుచుఁ దగవు విడువ • నెట్టులు నేర్చున్. 297
ఉ. దానికి నేటినిక్కము వృ • థా పరితాపము దక్కి భాసమైఁ
బూనికి డిగ్గఁ దాఁవి వెసఁ • బోయెద నిప్పుడ పోయి ముట్టి య
జ్ఞానసఁ బట్టి తెచ్చి హృద • యం బలరంగ ననంగతంత్రవి
ద్యానిపుణత్వ మేర్పఱిచె • దం బ్రమదాంబుధి నోలలార్చెదన్. 298
గీ. అనుచు సంచలించు • నడియాసఁ గ్రమ్మఱఁ। బోసఁ దలఁచి ధృతికిఁ • * బట్టువెట్టు
మరుని కోహటించి • యురియాడుఁ దుదిముట్టఁ। గానని శ్చయించుఁ • గలఁగుఁ దేలు.
వ. మఱియు నక్కోమలివలని ప్రేముడిం దగిలి. 300
సీ. పొడచూపిన ట్లైన • వడిఁ బట్ట సమకట్టి, పరికించి కానక • బన్నరించు
మొలఁగినయ ట్లైనఁ • బలికింపఁ దలఁచి ని, రూపించి లేమిన • స్రుక్కిలునహించుఁ
గదిసినయ ట్లైనఁ • గౌఁగిలింపఁ గడంగి, యారసి బొం కైన • నలఁతఁ నొందు
నీడఁబడ్డయ ట్లైన • నడరి పైకొనఁ జూచి, చెన్నఁటి యగుట ని • శ్చేష్టఁ బొరయు
లలితవివిధవిహారంబు • లకు లతాంగి। యొలసి పొలసినయ ట్లైన • నెలమిఁ గలసి
యభిమతక్రీడ సలుపంగ • నప్పళించి। వెదకి రిత్తబయల్ గని • విహ్వలించు. 301

--••◆ కీచకుఁ డుద్యానవనంబున విహరించుట ◆••--

వ. ఇట్లు బహుప్రకారంబు లగుమన్మథవికారంబుల కగపడి వెగ డంది యనుందసం తాపభరితాంతఃకరణుం డగుచు సింహబలుండు పరిచారికాప్రార్థనంజేసి మజ్జన భోజనంబు లోకభంగి నడపినవాఁ డై తదనంతరంబ మనోవేదనాపనోదనార్థంబు మందిరారామభూమికిం జని తత్ప్రదేశంబున. 302
చ. కమలవనంబుపొంత నును • గా వ్రోకయిూచుక యాదరించుఁ జి
త్తమునకు దానఁ దల్లడము • దక్కుటయుం జని గానవంపుఁజూ

* బట్టుకొల్పు- అని పాఠాంతరము.

తముకడ నిల్చు నిల్చి యది ♦ తాపముఁ జెంచిన లేఁతలీవజో౦
పముఁ జోరఁబొఱు సం దలఁత ♦ పైకొనిసన్ వెడలున్ వెనుంబడున్. 303

గీ. నుడియుగాలిఁ బువ్వుఁ ♦ బొడిఁ దన్నుఁ గప్పిన। లగ్గ బెగ్గలించు ♦ నగ్గలముగఁ
గురియు తేనియలకుఁ ♦ గొంపలతాగుల్మ। తరుసమీపములకు♦నరిగి యరిగి. 304

వ. ఇత్తెఱంగున నొక్కయెడ నయ్యనను గా ఋాఁదక లీలోద్యానంబునం గలయం
గ్రుమ్మరుచు. 305

సీ. ఇం పైనప్రియ * కాన ♦ నిచ్చి నిల్చినమధు, పాదట నానుమ♦ త్తాలివిభునిఁ
జెట్టుపల్ పచరించి ♦ చుట్టుఁ గ్రుమ్మరి మనో, రమ నియ్యకొలుపుమ ♦ రాళవిభుని
ఫలరసమొండొంటికి♦కెలమిఁజించులనిచ్చు, మెయినచొక్కెడుశుక♦మిథునములను
గమిఁ బాసి తలిరుజొం♦పమునకు మెయి మెయిఁ, దాఁకంగఁ జనుపిక♦దంపతులను
జూచి చూచి యుల్లంబున ♦ నేచి కోర్కు
లడరఁ జిడిముడిపడు మారినుి ♦ పడు వెడంగు
పడు వెనుంబడుఁ దల్లడ ♦ పడు దురంత
చింత బారికి నగపడు ♦ సింహబలుఁడు. 306

వ. ఇట్టివలవంత నిక్కడక్కడ వడిఁ దిరిగి తిరిగి. 307

క. వగ ముట్టికొనినఁ జిత్తము। వెగ డొందఁగ మేను గలయ ♦ వేఁగఁగ ధృతిపాఁ
తగల నొకలీవయింటికిఁ। దగి యుండెడుచంద్రకాంత ♦ తల్పముఁ జేరెన్. 308

క. అం దొఱగి కీచకుం డా। యిందీవరనయన నాత్మ ♦ నిడి వేడ్కమెయిన్
డెందము చన విచ్చలవిడిఁ। గందర్పుఁడు వెత్తిఁ జేయఁ ♦ గా నిట్లనియెన్. 309

సీ. కెంగేలు గేలితోఁ ♦ గీలించి నెయ్యంపు, మాటలఁ దగుమఱు ♦ మాట లార్తఁ
గుచము లురంబునఁ ♦ గుదియించి క్రమమున, నిఱిసినకౌఁగిట ♦ నిం పొనర్తు
నంగుళంబుల నల్ల ♦ నలకలు గబళించి, కెమ్మోవి యాని చొ ♦ క్కింతుఁ గళల
మనము మనంబునఁ ♦ బెనఁచి కేళికిఁ జొచ్చి, నతిఁ దేల్తు సౌఖ్యర ♦ నంపునిట్టఁ
దనివు మొద లైనఁ జిగురొత్తు ♦ తమకమునకుఁ
బ్రాఁకు వెట్టుచు మగుడఁ బైఁ ♦ బడుచు నింతి
వింతభంగుల కెలయించి ♦ వెకలిఁ జేసి
యభిమతక్రీడనములకు ♦ నలవరింతు. 310

వ. అనుచు వెంపియు నిగుడుమనోరథంబులను భావరతంబుల శిశిరోపచారంబులఁ
బొద్దు గడపి కడ గానక. 311

క. మాయురవి యేల తుగ్రింకఁడొ। కో యను ని ట్టేల తడసె ♦ నో యనుఁ గ్రుంకం
బో యెదుఁ జా బ్ధిమ్వడ యను। దాయ వతిచె నను మనోజ ♦ తాపము పేర్మిన్.

* కాంత కిచ్చినపుష్పరసాసవం బాను- అని పాఠాంతరము.

గీ. దివసమ కాని యింక ♦ భువనంబునం దిటఁ। బట్టి రాత్రి లేని ♦ యట్టు గాఁగఁ
జేసెనొక్కొ విధి వి ♦ శేషించి నాకకా। నేఁడ దివసము సాఁగి♦నిలిచెనొక్కొ. 313

గీ. అనుచుఁ గుర్వింకింప రానిపొ♦ద్దరసి యురసి।శిశిరపర్యంకమున మేను♦చేర్చి చేర్చి
వంతఁ దలపోసి తలపోసి ♦ వనరి వనరి। మిగుల వందిరి వందిరి ♦ పొగిలి పొగిలి.

సీ. తనికెడునారటం ♦ బున నంత కంతకు, వెమ్ముచు నునికికి ♦ విడుమరయును
గోలుమసంగెడు ♦ కోర్కుల వెనువెంటఁ, బొఱుచు నునికికి ♦ నూఱటయును
వావిరిఁ బొదివెడు ♦ వగలసందడిఁ బడి, యురియుచు నునికికి ♦ నుడుకువయును
సందంద కదిరెడు ♦ కొందలపాటుచేఁ, దలఁకుచు నునికికి ♦ నిలుకడయును
లేమిఁ దాల్మిగొనఁగ♦లేక యులందిరి। తనువు నింద్రియములు♦మనము ధృతియుఁ
దనవశంబు గాక ♦ తల్లడపడి సింహ। బలుఁడు విషమబాణు ♦ బారిఁ బొఱ.315

క. ఇమ్మెయి నధికపుఁబరితా। పమ్మునఁ బడుసూతుహృదయ ♦ పద్మం బలరం
దమ్మికొలంకుల మొగుడ వ। నమ్ములు సోలంగ దివస ♦ నాథుఁడు గ్రుంకెన్. 316

—•◆◆సూర్యాస్తమయవర్ణనము.◆•—

వ. తదనంతరంబ. 317

క. ఇనుఁడు దనకడకు నేతెం। చినరాగముఁ బొందు టది యు ♦ చిత మనఁగాఁ గెం
పున మెఱసి పశ్చిమాశాం। గన జనసంభావనముల ♦ గౌరవ మందెన్. 318

ఉ. చుక్కలు తోడుతోడఁ దల ♦ చూపఁ దొడంగె మనోభవుండు వి
ల్లెక్కిడి చక్రవాకముల ♦ యిక్కలు రోయఁగఁ జొచ్చె నేల కెం
పెక్కుచు వచ్చె దీవియల ♦ యేడ్తెఱ సోయగ మందె నందడుల్
దక్కఁ బురంబువీథుల * మ ♦ దం బొలసెన్ విటచిత్తవృత్తులన్. 319

వ. పదంపడి జారచోరజనంబులమనంబు లలరం జందాస్తమయుం బగుటయు. 320

క. పెనుమి న్నిది పల్లం బిది। యన కుండఁగ నొలమును బ ♦ యలు నొక్కటిగాఁ
గను విచ్చుటయును మోడ్చుట। యును సరిగాఁ దమము పర్వె♦నుర్విం దోడ్తోన్.

వ. అప్పు డాకృశోదరి వృకోదరుకడకుం జని సమయం బయ్యె ననవుడు. 322

గీ. అతఁడు పెండ్లికిఁ బిలిచిన♦యట్లు వికచ।హృదయుఁడై తలచీర యా♦యితము చేసి
ద్రుపదనందనఁ జూచి నా ♦ తోన వెనుక। నల్ల నంతంత నరుగుదె ♦ మ్మని కడంగి.

చ. గమనమువీఁక వే ఱొకవి ♦ కారము పుట్టక సంగరోత్సవో
ద్యమరభసాతిరేకము బ ♦ యల్పడు టించుక లేక రోషసం
భ్రమ మొకయింత దైనఁ బర ♦ భావనిరూప్యము గాక ద్రౌపదీ
రమణుఁడు పోయె విక్రమధు ♦ రంధరతం దగ నాట్యశాలకున్. 224

---

* ముదం బొలసెన్ విటకోటి కెంతయున్ - అని పాఠాంతరము.

వ. చని వివేకరహితుహృదయంబునుంబోలెఁ దమోదూషితంబును విదగ్ధవనితా
పేరిమంబునుంబోలె దుర్నిరూప్యంబును ఘోరాటవీభాగంబునుంబోలె నిర్జను
వ్యంబును గాపురుషలక్ష్మీవిలాసంబునుంబోలె ననుపయోగ్యంబును ననభ్యస్త
శాస్త్రంబునుంబోలె దుర్గమంబును స్వప్నలబ్ధపదార్థంబునుంబోలె నదృష్టిగోచ
రంబును విషమకావ్యంబునుంబోలె నస్పష్టాలంకారంబును బాలిశురాజ్యంబునుం
బోలె జారచోరహృద్యంబును నైనయానర్తనాగారంబుముఖభాగస్థలంబు సేరి.

క. కెలఁకులుఁ బిఱిందిదెసయుం। గలయం బరికించి తనయ ♦ ఖండితబాహా
బలగర్వము యచ్చట ముం। గలి గా మదమత్తభద్ర ♦ గజసదృశగతిన్. 326

శా. ధ్వాంతాకారితకుడ్యకుట్టిమఘన ♦ స్తంభావలీరూపమున్
భ్రాంతాదిప్రవిభాగబోధరహిత ♦ పార్శ్వద్వారముం గాతర
స్వాంతత్రాసకరంబు నై దురభివే ♦ శం బైనయాలోను ని
శ్చింతుం డై సతికేలు పట్టుకొని చొ ♦ చ్చెన్ భీముఁ డత్యుగ్రతన్. 327

వ. ఇట్లు చొచ్చి తత్తియుం జని మధ్యప్రదేశంబున విరాటనందనలీలాపర్యంకం బరసి
కని దాని కనతిదూరంబునం బాంచాలి నోసరిల నునిచి తా నాశయనంబున
నుండె నంతఁ గీచకుండు. 328

క. కై సేసి మదవికారో। ల్లాసంబున మేను వొంగ ♦ లఘుగతి నుత్కం
ఠాసవపానవిధాన। వ్యాసంగతరంగితాంత ♦ రంగుం డగుచున్. 329

శా. సింగం బున్నగుహాని కేతమునకున్ ♦ శీఘ్రంబునన్ వచ్చుమా
తంగంబుం బురుడించుచుం బవనపు ♦ త్రస్వీకృతం బైనయా
రంగాగారము చేర వచ్చి మదిలో ♦ రాగంబు ఘూర్ణిల్ల నిం
తిం గాముం డిటఁ దేఁడె యింత కని యు ♦ ద్వృత్తాంగజోన్మాదుఁ డై. 330

ఉ. స్వాంతము బాహుగర్వఘన ♦ సంతమసాంధము గాఁగ శంక యా
వంతయు లేక కీచకుఁ డ ♦ హంకృతి ముంగలి గాఁగ మండపా
భ్యంతరభూమిఁ జొచ్చి తతి ♦ యం జని యారసి సెజ్జ గాంచి య
త్యంతముదావహం బగుకు ♦ నందు రయంబునఁ గేలు సాఁచుడున్. 331

చ. ఘనతరకోపవేగమునఁ ♦ గంపము నొందునిజాంగకంబులం
దనధృతి పెంపుసొం పచలి ♦ తంబులఁ జేయ సమీరుకూర్మినం
దనుఁడు దదీయచేష్టలును ♦ దద్వచనంబులచొప్పు నేర్పడం
గనుమతి నూర కుండె నవి ♦ కారనిగూఢనిజప్రకారుఁ డై. 332

గీ. కీచకాధముండు ♦ గిమ్మీరవైరిపైఁ। గేలు సాఁచి యావి ♦ శాలనయన
గాఁ దలంచి మేను ♦ గరుపాఱ నిట్లను। మదనఘూర్ణమాన ♦ హృదయుఁ డగుచు.

చ. వనిత మనోహరంబు లగు ♦ వస్తువు లెల్లను వేడ్క నేఁటి నీ

కని నియమించి తెచ్చితిఁ బ్రి ♦ యంబునఁ గైకొను మెప్పు నంగనా
జనములు నన్నుఁ జూచి మరు ♦ సాయకముల్ దమచిత్తవృత్తు లే
చినఁ గొని వచ్చి యిత్తురు వి ♦ శిష్టధనంబులు నాకు లంచముల్. 334

సీ. నాదురూపంబు మ ♦ నంబునఁ జిక్కినఁ, దరుణి ద క్కొరు నేల ♦ నరకు సేయు
నాదులావణ్యంబు ♦ నకు నిచ్చ మెచ్చిన, యెలనాఁగ పైఁబడ ♦ కేల నిలుచు
నావిలాసంబులు ♦ భావింపఁ బడసిన, యింతి పుష్పాస్త్రు చే ♦ నెట్లు బ్రదుకు
నావివేకమున కా♦నందింపఁ గనినయం, గన యెట్లు * నిలువునఁ♦గాఁగ కుండు
మెఱయు నాయాడుమాటలు ♦ దెఱవపిండు
నుల్లములకు నిం పారెడు ♦ నురులుగావె
యిట్లు నీ వొక్కతవె నన్ను ♦ నేలుకొంటి
గాక మాట లిం కేటికిఁ ♦ గమలవదన. 335

క. అనవుడు మనమున నిస్సీ! యని యుచితనిగూఢభంగు ♦ లగుభావనముల్
దనప్రియ వినిపించుట కి! ట్లనియెన్ మృదురీతి భీముఁ ♦ డాతనితోడన్. 336

గీ. ఇటివాఁడవు గావున ♦ నీవు నన్నుఁ! బొగడికొనఁ దగు నకట నా♦పోల్కి యాఁడు
దాని వెదకియు నెయ్యెడ ♦ నైన నీకుఁ! బడయ వచ్చునె యెఱుఁగక♦పలికి తిట్లు.

క. నాయొడలు సేర్చినప్పుడు! నీయొడ లెట్లగునొ దాని ♦ నీ వెఱఁగెదు న
న్నే యబలలతోడిదిగాఁ! జేయఁ దలంచితివి తప్పు ♦ సేసితి గంటే. 338

క. నను ముట్టి నీవు వెండియు! వనితలసంగతికిఁ బోవు ♦ వాఁడవె నైనం
దను వేఁ బడసినఫలమే! కనియెద విదె చిత్తభవవి ♦ కారము లెల్లన్. 339

మ. అనుచున్ గ్రక్కున లేచి రోషకఠినం బై ♦ హాస మానూతును
మ్మన ముద్వేగముఁ బొందఁ జేయ బలసా ♦ మగ్రీసముజ్జృంభణం
బున వానిం దల వట్టి వంచుటయు నే ♦ పుం జేవయుం దోఁప వాఁ
డనుమానింపక చె ట్టదల్చికొని కో ♦ పాటోపదీప్తాత్ముఁ డై. 340

—♦•♦—భీమసేనుఁడు కీచకుని సంహారించుట.—♦•♦—

వ. గంధర్వుం డనుతలంపున. 341

చ. పవనతనూజు బాహువులు ♦ పాణియుగంబునఁ బట్టి ఫీఁకమై
నవనిపయిం బడం దిగిచి ♦ యంగము జానుల నూఁదినం గడున్
జవమున దండ తాడితభు ♦ జంగము భంగి సముద్ధితాంగుఁ డై
యువయువముల్ ప్రకోపరభ ♦ సాతిశయంబునఁ బొంగ నుద్ధతిన్. 342

మ. మకుడం గీచకుఁ బట్టు వాఁడును బలో ♦ న్మానంబునన్ బాహుగ
ర్వాగరిష్ఠుం డగునాహిడింబరిపుఁ డీ ♦ ప్రకోపోద్ధుఁ డై పట్టి చె

---

* విరహాగ్ని - అని పాఠాంతరము.

ట్టుగఁ ద్రోపాడఁగ నిద్దఱున్ భుజబలా • టోపంబు మై నొండొరున్
మిగులం జాలక కొంతసేపు వడి మై • మై పోరి రుగ్రాకృతిన్. 343

వ. అట్టియెడ; 344

క. తనయుగపాటొరు లెఱుఁగుదు। రని సూతుఁడు సమయభంగ • మగునని భీముం
డును గొంకుచుఁ జప్పుడు సే। యనిగూఢవిమర్దనప్ర • హారములఁ దగన్. 345

వ. మల్లయుద్ధనైపుణంబు మెఱయం గడంగి. 346

సీ. తిగిచిన వడుగులు • దెరలక యొండొరుఁ, గ్రమ్మఱఁ దిగుచుచుఁ • గడిమి మెఱయఁ
బొడిచిన వెస బిఱు • వోవక యొండొరు, నందంద పొడుచుచు • నవనిఁ బెట్టి
యొత్తిన బెగ్గలం • బొందక యొండొరు, బలువిడి నొత్తుచు • నలవు మిగిలి
యడఁగంగఁ బొడిచిన • నడిచిపాటించుక, యున్న లేక వీఁక నొం • డొరుల నడరి
యడఁగఁ బొదువుచు నలయకం • తంత కగ్గ
లించి యాయముల్ నొంచి దో • ర్లీల నెఱపి
యుల్లసిల్లిన సుప్రిక్క కొం • డొరుల రౌద్ర
వృత్తి నొంచు చొండొరులకు • వెక్కసముగ. 347

క. కదియుచుఁ బాయుచుఁ బట్టుచు। నదలుచుచుం బడుచు లేచు • చలఁగుచు *వాడఁదం
బొద లెదుకెనకం గడు బె। ట్టిదముగఁ †బెనఁగిరి చలంబు • డింపక కడిమిన్. 348

గీ. ఇవ్విధమున నేచి • యిరువురుఁ బెద్దయుఁ। బ్రొద్దు పోర వాయు • పుత్త్రుబలము
దోడుతోడఁ బెరుఁగఁ • దొడఁగె నాకీచకా। ధమునిలావు పిదపఁ • దఱుఁగఁ జొచ్చె.

ఉ. దాని నెఱింగి యెంతయు ను • దగ్రత నా బకవైరి గ్రక్కునన్
వాని నడంగఁ బట్టి పడ • వైచి మహోగ్రత నాక్రమించెఁ బం
చాననమేణముం బొదువు • నట్లతఁ డూర్జితశక్తి నుద్భటుం
డై నగసెన్ సమీరసుతు • నల్కకుఁ బ్రోఁకిడినట్లు వీఁకతోన్. 350

క. నగయు నెడ నగ్నమైనను। బిగియారుచుఁ బిఱుఁదు సనని • పిడికిటఁ ‡గోఱసం
ది గడు బెడిదముగఁ బొడిచెం। బగతుఁడు గను మిడిసి నేలఁ • బడి తన్నికొనన్.

గీ. పల్లవప్రసూన • ఫలభరితం బగు। మ్రాను గూలఁ ద్రోచు • మత్తగజముఁ
బోలె వివిధరత్న • భూషణభూషితుం। డైన సూతుఁ గూల్చె • ననిలసుతుఁడు. 352

చ. వికృతపుఁజావు సంప మది • వేడుక పుట్టినఁ గిట్టి పట్టి ను
స్తకమును బీనదీర్ఘభుజ • శాఖలుఁ బాదయుగంబు మేనిలో
నకఁ జొర ముగ్గుగాఁ దుఱిమి • నించినక్రంతలతిత్తి గైనకీ
చకధరణీసలిం జదివి • చక్కటిముద్దగఁ జేసెఁ దుష్టుఁ డై. 353

---

* వడగొం బొదవెదు- † బోరిరి- ‡ ఘోరంబుగఁ బొడిచెను వడి భీముఁడు- అని పాఠాంతరములు.

క. తనకడిమికలిమి నచ్చియు। మనమునఁ దలఁకదర సూతు ♦ మరణంబు గనుం
గొనుటకుఁ దల్లడపడుప్రియ। వనిత కతనిచావు సెప్పి ♦ వడిఁ దన్మాత్రిన్. 354

చ. అనలము గూఢయత్నమున ♦ నమ్మెడకుం గొని వచ్చి దానిఁ జ
య్యన వెలుఁగొందఁ జేయుటయు ♦ నచ్చెరువున్ భయమున్ బ్రియంబునుం
బెనఁగొనఁగాఁ గనుంగొనిరొ ♦ భీతమృగేక్షణ భీము డాయఁ గాఁ
జని కడునక్కజం బయిన ♦ చందమునం బడి యున్న పీనుఁగున్. 355

ఉ. చూచుచుఁ జేరి వ్రేల్మిడుచు ♦ చుం దల యూఁచి విషణ్ణచిత్త యై
యా చపలాక్షి ముక్కుపయి ♦ నంగుళముం గదియించి దీనికై
కీచక యింత సేసితి ను ♦ ఖత్వముఁ బొందుదుగాక యింక న
ల్లోచిన నిట్లు గా వడుగు ♦ నే యనుచున్ వెఱఁ గందు చుండఁగన్. 356

క. పూనిక నెఱపితి సతియవ। మానముఁ బరితాపభరము ♦ * మాన్పితి ననిలో
నే నని మదిఁ బొంగెదుపవ। మానసుతుం డిట్టు లనియె ♦ మానినితోడన్. 357

శా. చింతాశల్యము వాసెనే భుజబలో ♦ త్సేకంబు నీ కెక్కెనే
శాంతిం బొందెన రోషపావకుఁడు దు ♦ శ్చారిత్రునిం జూచి తే
సంతోషించితె యిట్లు గాక బ్రదుకన్ ♦ శక్యంబె దుర్వృత్తి నీ
చెంతం జేరినయట్టివీరులకు నా ♦ చేతం బయోజాననా. 358

క. అనిన విని సింహబలమ। ర్దను నవలోకించి ద్రుపద ♦ రాజతనయ యి
ట్లనుఁ దనమదమున నిండా। రినసమ్మోదంబు వెలివి ♦ రిసి బెరయంగన్. 359

సీ. కొలువులోపల నిన్న ♦ కోప మగ్లిత్తినఁ, దలఁకక నిలిచిన ♦ ధైర్యమహిమ
నేఁ డిందుఁ జనుదెంచి ♦ నిర్వికారతఁ బ్రజ, కన్నులు గప్పిన ♦ గౌరవంబు
మనవారిలోన నా ♦ కన్ని నైనఁ బిల్వ కు, త్సాహంబు సేసిన ♦ సాహసంబు
లోకదుర్జయుఁ డగు ♦ నీకీచకునిని వ్రే, ల్మిడి రూపుమాపిన ♦ కడిమిసొంపు
చూపఁ దలపోయ మెచ్చ సం ♦ స్తుతి యొనర్ప
నాతరంబె యీయుత్తమ ♦ నాయకత్వ
మెఱిఁగి నినుఁ గొనియాడ నే ♦ నెంతదాన
మహిత † విస్మయానంద ని ♦ ర్మగ్ననైతి. 360

క. అనుపలుకులు కర్ణరసా। యనము లగుడు నయ్యుధిష్ఠి ♦ రానుజుఁడు ముదం
బునఁ దేలి యింకెఁ దడయుం। జన దని ద్రౌపదికిఁ జెప్పి ♦ చయ్యన నేగెన్. 361

క. అనిన విని కీచకుఁడు చ। చ్చినపిమ్మటఁ బుట్టునవ్వి ♦ శేషము లెల్లన్
వినువేడ్కకు మన మలరెడు। ననఘా యేర్పడఁగఁ జెప్పు ♦ మనుటయుఁ బ్రీతిన్.

మ. పరమకృపానిధేయ నిరు ♦ పాధికచిన్మయకాయ గాధవి

---

* మాన్పితి నిపు డిల్లే - † గుణపూజ్య సంతోషమగ్న - అని పాఠాంతరములు.

స్తరనిగమైకవేద్య గుణ • తత్త్వవికారనియత్యభేద్య సం
స్మరణనిరస్త * పాప ఘన • సంసృతిసంతమసప్రదీప ని
ష్ఠురభుజసారదానవని • షూదన భక్తజనప్రమోదనా. 363

క. చతురాననందమయూ దు। ర్గతిరోగోద్గమచికిత్స • కా భువనభవ
స్థితిసంహారకరా ని। ర్వృతిపుణ్యాపణపదార • విందవికాసా. 364

మాలిని. సురపతిదృఢచూడా • శోభిరత్నాంశువీచి
స్ఫురణసుభగపాదాం • భోజసంచారకేళీ
పరిచయకలనాల • బ్ధవ్యయాతీతసౌఖ్యో
త్తరమునిజనహృన్మా • ద్యన్మరాళప్రసన్నా. 365

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితి
క్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున విరాటపర్వంబునందు ద్వితీ
యాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

---

* శాప- అని పాఠాంతరము.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

విరాటపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ త్వశివాత్వాలంబన
తత్వాన్లేషాత్తశబల ◆ తాసంగతకౌ
ర్తృత్వాదికలీలాత్తమ
హత్వాలంకారభావ ◆ హరిహరనాథా. 1

ఉపకీచకులు ద్రౌపదిని గీచకశవముతోఁ గట్టి దహింపఁ గొనిపోవుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియెఁ బవనతనయుం డట్లు చని మహానసమందిరంబుపరిసరంబున శరీరప్రక్షాళనంబు సేసికొని యనులేపనంబున విప్రగంధం బుడిపికొని కృతకృత్యుం డై శయ్యాతలంబునం గూర్చుండె నిట యాజ్ఞసేనియు భీమసేనుం డింతకు వంటయింటికిం బోయి నిశ్చింతంబుగ నుండు నని నిశ్చయించి నర్తనశాల వెలువడి కావలివారలం బిలిచి. 2

క. నాపతు లగుగంధర్వులు। చేపడి మృతిఁ బొందె వీఁడె ◆ సింహబలుం డీ
పాపాత్మునిఁ జూడుండు దు। ర్వ్యాపారఫలంబు గాంచె ◆ నని వలుకుటయున్. 3

గీ. వారు సంభ్రమించి◆వడిఁ గోలదివియలు। గొనుచు నులివు మిగులఁ◆గూడఁ బాఱి
నృత్తశాలఁ జొచ్చి ◆ రత్తఱి నాకలు। కల మెఱింగి కీచ ◆ కవ్రజంబు. 4

చ. కదు వెస వచ్చి రూపఱిన ◆ కాయమునున్న తెఱంగుఁ జూచి బి
ట్టడలు మనంబులం గదిరి ◆ హా యనువారును జోద్య మంది మూ
న్పడియెడువారు నగ్రజుని◆పైఁ బడి మూర్ఛలఁ బొందువారు న
య్యెడ కరుగంగ నోర్వక మ ◆ హిం బెఱచోఁ బలవించువారు నై. 5

వ. ఉన్నంత బంధుజనంబులు గూడం బాతి కీచకశవంబు గనుంగొని. 6

ఉ. మానవకోటి నిట్టివిసు • మానవుఁబీనుఁగు లైనవారి నెం
దైనను గంటిమే యకట • యాజిఁ వ మ్మయి పోరె దుర్జయుం
డైనబలంబు గాని తెరు • వై తన కీర్తికిఁ దోడు గాక యు
క్కి నిమనంబు గీడు పరి • కించు నె క్రొవ్వినఁ జేటు దప్పునే. 7

వ. అనుచు డాయం జని. 8

గీ. కరము లెయ్యవి శిర మేది • గాళు లెచటఁ। జొచ్చె గంధర్వవరులచేఁ • జచ్చువార
లెల్ల నిట్టుల యగుదురో • యితనితోడి। యలుకఁ జేసిరో * యిది గరు • నక్కజంబు.

వ. అని వెండియు బహుప్రకారంబులం బలుకుచు శోకవిస్మయపరీతచేతస్కు లయి
యున్నంత నొక్కయుపకీచకుండు నిజసహోదరులం జూచి. 10

క. మన మెంత † పనవి పిలిచిన। విన నేర్చునె సింహబలుఁడు • వేగమ యితనిం
గొని పోవఁగ వలయుం గా। కని యందఱు దేర్చె ననున • యాలాపములన్. 11

ఉ. సూతులు దాని కియ్యకొను • చుం దమయన్నకు నగ్ని యిచ్చువా
రై తగ నాచరించునెడ • నల్లన ద్రౌపది పీఠిచందముల్
సూతము గాక యంచునొక • చోఁ దమచేరువ నున్నఁ గాంచి సం
జాతమహోగ్రకోపు లయి • చారువిలోచనఁ బట్టి క్రూరతన్. 12

క. పెడకేలు గట్టి పాపపుఁ। బోఁడ వగు నిది గాదె యితనిఁ • బోడ వడఁగించెన్
గెడగూడ దీని నీతని। యొడలిపయిం బెట్టి కాల్చు • టుచితం బరయన్. 13

వ. అని విరాటున కెఱింగించి చేయువా రై యంతకు మున్న యావృత్తాంతం బంత
యు విని సంక్షుభితహృదయుం డై యున్న యతనిపాలికిం బోయి. 14

గీ. ఎల్లభంగుల సైరంధ్రి • నేము సింహ। బలునితోఁ జంపువార మై • తలఁచి నీకు
నెఱుఁగఁ జెప్పంగ వచ్చితి • మీవు నింత। వట్టుమన్న న మాకు నీ • వలయు ననిన.

వ. అతండును దనమనంబున నియ్యుపకీచకులచందంబు చూడ నేను వారించితి నేని
యు నుడుగం గలవారు గా రనియు గంధర్వులు బలవంతులు గావునఁ దద్రక్షిత
యైనసైరంధ్రి కపాయంబు వొందదనియు నూహించి వారలం గలయం గనుం
గొని యట్ల కాక మీకుం బోలిన తెఱంగు సేయుం డనిన నదియు ననుమతి గాఁ
గైకొని రథసంభునం బను దెంచి. 16

ఉ. అంగజరాగమత్తుఁ డగు • నన్నకు నిమ్మెయి నైనఁ బ్రీతి సే
యం గలవార మీజఱభి • యాతనితోడన తీఱుఁ గాక యం
చుం గొనిపోయి హీన మగు • సూతునిపీనుఁగుమీఁదఁ బొందుపు
త్రాంగనఁ బెట్టి కట్టిరి ద • యాపరివర్జితచిత్తవృత్తు లై. 17

చ. అశుచియుఁ గష్టుఁడున్ లఘువు • నైననిజాగ్రజు మేనితోడ ని

* యువిక్షతం బ- † శపరి- అని పాఠాంతరములు.

త్యశుచియుఁ బుణ్యశీలయు ను • దాత్తయు నాఁ జనునింతిఁ గొంచుఁ గ
ర్కశమతిఁ గీచకుల్ బహుము • ఖంబుల బాంధవవిప్రలాపముల్
దిశ లమ్రివం జెలంగఁ గర • దీపనికాయము ప్రజ్వరిల్లఁగన్. 13

క. పితృవనము దెసకుఁ జన న। య్యతివ భయభ్రాంతచిత్త • యై బాష్పజలో
ద్గతి మోముఁ గప్ప ని ట్లని। యతిరావముగా నొనర్చె • నాక్రందనమున్. 19

గీ. అసద నైతి నిచట • నాలిను య్యాలింపుఁ। డకట మీరు గలుగ • నాక్రమించి
నన్నుఁ గట్టి సూత • నందను లిమ్మెయి। వెఱపు లేక భంగ • పఱుచువారె. 20

ఉ. ఆనతవైరి యోజయ మ • హాద్భుతవిక్రమ యోజయంత దు
ర్దానవిఘూర్ణమానరిపు • మర్దన యోవిజయాభిధాన తే
జోనిహతాహితప్రకట • శూరగుణప్రతిభాస యోజయ
త్సేన విరోధిబాహుబల • జృంభణభంజన యోజయద్బలా. 21

సీ. తొడఁగినపని చలం • బెడపక యతిదుష్క, రం బైనఁ గడ తేర్చు • ప్రభువులార
పెనఁగిన వైవస్వ • తుని నైనఁ గడిమిమై, వేల్మిడిఁ బరిమార్చు • వీరులార
శరణార్థి యగుదుష్ట • శాత్రవు నైనను, గరుణ రక్షించుస • త్పురుషులార
యర్థికిఁ బ్రాణంబు • లైనను డాఁపక, తమకించి యిచ్చును • దారులార
నాథులార గంధర్వార • త్నంబులార। నన్ను నుపకీచకులు దమ • యన్న శవము
నందు బంధించి కొని వెస • నరుగు చున్న।వారు రక్షింప వేగ రా • వలయు మీరు.

భీముఁ డుపకీచకులం జంపి ద్రౌపదిని విడిపించుట.

చ. అని పలవించునవ్వెలఁదు • లాపవమానతనూజుఁ డేర్పడన్
విని మది నాదువల్లభకు • వీండ్రిను గ్రమ్మఱ నింత చేసిరే
యనుచు సరోషసంభ్రమత • నాయిత మై వెసఁ బాతి వప్రలం
ఘన మొనరించె గుప్తముగ • గ్రక్కున ముట్టెదుదానికిం దగన్. 23

గీ. ఇట్లు లంఘించి పోయి ప • రేతభూమి
యొద్ద నలుదిక్కులును జూచి • యొక్కయున్న
తావనీజంబు వెఱికి రా • దారి రేక
మడర నిజభుజశిఖరంబు • నం దమర్చి. 24

మ. వికటభ్రూకుటిఘోరఫాలకలిత • స్వేదోద్భటుండుం జల
ద్వికృతోష్ఠద్వయుఁడుం * బ్రవర్ధనదశా • విర్భావసంభావితాం
గకుఁడుం జిత్రవిధానదోహలసమ • గ్రక్రోధవేగుండు నై
బకవిధ్వంసకుఁ డయ్యెడన్ నిలిచె శుం • భన్మూర్తివిస్ఫూర్తితోన్. 25

వ. తదనంతరంబ. 26

* బ్రమ్మైన-అని పాఠాంతరము.

గీ. సూతుశవముతోడ ♦ నే తెంచువారలు। దవ్వుదవ్వులన యు ♦ దగ్రరూప
కలితుఁ డైనభీముఁ ♦ గనుఁగొని నడవక। నిలిచి రంత నంతఁ♦గలఁగఁ బాఱి. 27

మ. ఇదె గంధర్వులు వచ్చి ముట్టికొని రిం ♦ కెట్లొక్కొ యంచున్ భయం
బొదవం బల్లములందు డాఁగియు సమీ ♦ పోర్వీజముల్ ప్రాఁకియుం
జెదరం బాఱియు నీరు చొచ్చియును *ని ♦ శ్చేష్టం బదద్వంద్వముల్
గుదివడ్డం బెగ డొందియున్ భరితసం ♦ క్షోభాత్ము లై రత్తఱిన్. 28

ఉ. సూతులు భీతు లై చెదురిపడ ♦ సూతిసమేతము గాఁగ నగ్రజ
ప్రీతము వైచి పీటిడెనఁ ♦ బెల్లుగఁ బాఱఁ దొడంగినన్ వడిన్
వాతసుతుండు ముట్టికొని ♦ వారి బడల్పడ వ్రేసి యందఱం
జేతులతీఁట వో నుఱుము ♦ సేసె విశృంఖలవిక్రమంబునన్. 29

వ. ఇవ్విధంబున నూటయేవు రుపకీచకులను సమయించి శమితక్రోధుం డై వచ్చి పాంచాలీబంధమోక్షంబు గావించి యిఁక నిశ్చింతంబున సుధేష్ణనివాసంబునకుం జను మని యవ్వెలంది వీడ్కొలిపి తానును వే ఱొక్కమార్గంబున మహానస గృహంబున కరుగుదెంచెం దత్సమయంబున విరాటుండు గీచకానుజులు గంధర్వులచేత నిరవశేషంబుగా మృతిం బొంది రని విని చకితచేతస్కుం డగుచు సహోదరమరణశోకాయత్తచిత్త యయినజీవితేశ్వరి నుచితాలాపంబుల ననునయించి యి ట్లనియె. 30

గీ. చంద్రవదన యిఁక ♦ సైరంధ్రి నిచ్చోటు। వాప వలయు నేమి ♦ భంగి నైనఁ
గాన నాడుపలుకు ♦ గాఁ జెప్పు వెడలుట। కనుగుణముగ నమ్మృ ♦ గాక్షితోడ.

గీ. పురుషు లాలతాంగి ♦ పౌరువునఁ బోయినఁ। జేటు వచ్చుఁ గానఁ ♦ జెప్ప నేను
వెఱతు నాఁడువారు♦వెరవుతో మృదువచో। రచనఁ జెప్ప టరయు♦నుచితవృత్తి.

ఉ. ఆకమలాక్షిరూపమహి ♦ మాతిశయంబు మనోహరంబు భో
గైకపరాయణుల్ పురుషు ♦ లంగజుఁ డప్రతికారచేష్టిత
స్వీకృతలోకుఁ డట్లగుటఁ ♦ జేటు పురంబునవారి కెప్పుడుం
గా కెటు లుండు నిట్టియవ ♦ గాఢపుఁబొత్తు మనంగ వచ్చునే. 33

క. అని నిశ్చయించి పలికిన। విని కేకయరాజపుత్రి ♦ విభుతలఁపు మనం
బునకుఁ బ్రియం బగుటయుఁ గై। కొని యాపని యట్ల చేఁత ♦ కుంబూనెఁ దగన్.

క. అంతం గుంతీనందన। కాంతాచింతామహాంధ ♦ కారములో న
త్యంతంబు మచ్చరించెనొ। నంతమసం బనఁ బ్రభాత ♦ సమయం బయ్యెన్. 35

వ. పదంపడి పద్మినీప్రమోదసంపత్కరుం డగునరుణకిరణుం డుదయించె నట ము న్న పాంచాలి సచేలస్నానంబు నేసి రాగాదివికారనిరాసంబునం బ్రసన్న యయి

* నిశ్చేష్టంబు లై పాదముల్ - అని పాఠాంతరము.

నబుద్ధియుంబోలె సింహబలప్రభృతికీచకవిధ్వంసనంబునం దెలివొంది మందమం
దయానంబునం బురంబు సొచ్చి రాజవీథి నరుగుదెంచునప్పుడు. 36

సీ. మనకీచకుల కెల్ల ♦ మారి యై పుట్టిన, సుదతి వో యెడు నని ♦ చూచువారు
నద్దిరా నీకుఁ గ్రొ ♦ వ్వాఱుగ దేఁ జూతుగా, కని తల సూపక ♦ యడఁగువారు
పలవోక గనుఁగొని ♦ యంతరంగము బిట్టు, బెదర మాఱుమొగంబు ♦ వెట్టువారు
నెదురుగా వచ్చిన ♦ నెంతయేనియు దవ్వు, గలుగ వే ఱొకత్రోవఁ ♦ దొలఁగువారు
ముట్టఁబడి మేనఁ గంపంబు ♦ పుట్ట నోదిఁగి। యుండువారుఁ గరంబున ♦ నుదర మప్ప
ళించి యమ్మరో రక్కసి ♦ యంచు నుల్లి। ముఱుకువారు నై పురజనం ♦ బులు దలంకి.

చ. పులిఁ గనుఁగొన్న లేడులును ♦ బోలెను భీతిఁ గలంగువారి న
న్నెలఁతుక యంతరంగమున ♦ నిండినహాస్యరసంబు మోముపై
వెలి విరియంగ నీక చని ♦ వేచి మహానసశాలవాకిటన్
నిలిచినభీమసేనుఁ గని ♦ నెయ్య మెదం జిగురొత్తు చుండఁగన్. 38

క. తనయంతన యటు పలుకుచుఁ। జనువిధమున నతనిదిక్కు ♦ చక్కనిచూడ్కిం
గనుఁగొనక ద్రుపదనృపనం। దన యి ట్లను నిజకృతార్థ ♦ తం దెలుపుటకున్. 39

గీ. కీచకుల దెసఁ బుట్టిన ♦ కిల్బిషంబుఁ। బాచి నన్ను రక్షించిన ♦ పరమధర్మ
రతికి గంధర్వపతికి ని ♦ రంతరంబు। భక్తియుక్తి నై మెఁ బ్రణమిల్లి ♦ బ్రదుకుదాన. 40

వ. అనిన విని యనిలనందనుండు నిగూఢవచనచాతుర్యధుర్యుం డై యి ట్లనియె. 41

చ. అతివ యుపాయముం బొరయు ♦ నప్పుడు గావక తక్కనేని యా
పతి పతియే తలంప మగ ♦ పాడియె లోకముపాడియే భవ
త్కృతు లిటు లాచరించుట గ ♦ దా భవదీయమనోనువర్తన
స్థితి కుచితంబు వారికి ను ♦ తింపఁగ నేల నిసర్గవృత్తముల్. 42

ద్రౌపది యర్జునునితో సల్లాపంబు చేయుట.

గీ. ఇట్లు దమ్ము నిరూపింప ♦ నితరజనము। లకు నశక్యంబు గాఁగ స ♦ ల్లాపరసము
ననుభవించుచు నల్ల న ♦ ల్లన లతాంగి। యరిగె నర్తనమండపో ♦ పాంతమునకు 43

వ. చని విరాటకన్యకలయాటఁ జూచుచందంబున నందుఁ బురందరనందనుం గనుం
గొనునప్పాంచాలి నాలోకించి యుత్తెండఁనుం దారును దదభిముఖంబుగా వచ్చి
యక్కన్నియ లిట్లనిరి. 44

ఉ. కీచకకోటిచేత నొక ♦ కీడును బొందక వచ్చితమ్మ ని
న్నేచినదుర్మదుండు జము ♦ నిం గొలువం జనెనమ్మ యంతఁ బో
కేచినసూతు లీయెడలి ♦ కింతయుపాయ మొనర్తురమ్మ వే
కాచి విరోధులం దునుమఁ ♦ గా నిటు ముట్టఁదురమ్మ నీపతుల్. 45

వ. అని తారు మున్ను విన్నకీచకవృత్తాంతంబున కనుగుణంబుగా నుపచారంబులు
పలుకు చుండ బృహన్నల సైరంధ్రి కిట్లనియె. 46

క. ఆ పాపాత్ముల నీచ। వ్యాపారక్రమము వార • లందఱు మృత్యు
ప్రాపితు లైన తెఱంగును। నీపలుకుల నెఱుఁగ వలయు • నెలఁతుక చెపుమా.
వ. అనిన విని సైరంధ్రి సాభిప్రాయంబుగా బృహన్నల కిట్లనియె. 48
గీ. కన్నియల కాట గఱపుచు • నున్న నీకు। సకట సైరంధ్రి యిప్పు డే • మయ్యె నేని
ఖేద మెద నించుకయు లేమిఁ•గాదె సస్మి। తాననంబుతో న న్నిటు•లడుగు టెల్ల.
వ. అనిన బృహన్నల యిట్లనియె. 50
క. * నీవు వగలఁబడుటకు దుః। ఖావేశము వొందనే ని • రర్థక మగుని
య్యేవపుఁబుట్టువు పుట్టిన। నావగ పెవ్వరికి నెక్కు • నలినదళాక్షీ. 51
క. నీతోడిపరిచయము లే। దే తలపోయఁగ ననింద్య • వెందును నీ వి
ట్లాతుర వగుటకు నామది। నే తాపము లేదు నైజ • మెఱుఁగవు గంటే. 52
వ. అని తాను నిజసహోదరులయట్లపోలె వేషాంతరంబు దాల్చినయంతియ కాక
యూర్వశి యిచ్చినశాపం బనుభవించుటకు శరీరాంతరపరిగ్రహంబు సేయుటం
జేసి రిపుమర్దనంబునకు వెరవు గా కునికి గుప్తసాభిజ్ఞానంబుగాఁ దెలిపిన బలసూ
దనసూనుపలుకులు విని పాంచాలి యంతస్స్మితకమనీయకపోల యగుచు ని
ట్లనియె. 53
గీ. అట్ల కాక యింత • యన నేల నీమది। తెఱఁగు గొంత యేను • నెఱుఁగ కున్న
దాన గాను నగరఁ•దగవునై నీవు వ। ర్తించుటయ కరంబు•ప్రియము నాకు. 54
వ. అనుచుం గన్యకాజనపరివృత యై యరిగి యంతఃపురంబు సొచ్చి సహోదరమర
ణశోకాతుర యగు కైకేయికడకుం జనునప్పుడు. 55
సీ. మదమున నెలమిసొం•పొదవి నెమ్మొగమునఁ, దోఁపంగ వచ్చినఁ•దొ్రచితో్రిచి
లలి నుల్లసిల్లుచు • లలితలోచనదీప్తు, లడర నుంకించిన • నాఁగి యాఁగి
సంతసంబున చాలి•శము లగుచెయ్వులు, దొడర వచ్చినఁ జేయ • కుడిగి యుడిగి
మదమున నుబ్బు నై • మాట నాలుకకు రాఁ, గడఁగిన నాడక • కడపి కడపి
ధీర నై యిట్లు సమ్మద • పూరమునకు। గరువతన మనుబలితంపుఁ • గట్ట వెట్టి
వెలఁది యెఱుఁగనియదివోలె•వికృతి లేక।యుల్ల నెప్పటియట్టుల•యరుగుటయును.
క. భయశోకంబులు దనదుహృ। దయమునఁ బిరిగొన విరాట • ధరణీనాథ
ప్రియ సంభావన సేసె వి। నయపూర్వము గాఁగ దుప్రపద • నందనకుఁ దగన్. 57
వ. ఇట్లు సంభావించి యుత్తరుణిం దనపరిసరంబున నునిచికొని తదీయవదనం బవ
లోకించి. 58
గీ. నీవు చక్కనిదానవు • నెలఁత ధైర్య
రహితచిత్తులు మగవారు • రాజు దీనఁ

* నీ వలజడిఁబడుటకు- నీ వలమటఁబడుటకు- నీ వలుగులపడుటకు- అని పా॥ లు.

దలంచి భయ మంది విన్న నీ ♦ వలచు నెడకు
నరుగునట్లుగఁ బ్రార్థించి ♦ యనుపు మనియె. 59

వ. అని తనమనంబునం గదిరినయనుజవియోగతాపం బుత్కటం బగుటయు వెండి
యు ని ట్లనియె. 60

క. బిరుదు లగుమగలు గల రని। తర మిడి చంపింపఁ జూచె ♦ దవు జనములు నీ
పౌరువునఁ బోవెఱతురు మా। పురమును రాష్ట్రంబు వెడలి♦పొమ్మం డైనన్. 61

వ. అనిన విని విరాటవల్లభుకు సైరంధ్రి యి ట్లనియె. 62

ఉ. ముందటియట్ల యింకఁ బదు ♦ మూఁడుదినంబులమాత్రకున్ భవ
న్మందిరవాస మియ్యకొని ♦ నం గడ తేఱు మదీయవాంఛ యం
తం దగఁ దోఁచి మత్పతు లు ♦ దాత్తమతిన్ భవదీయవాంఛితం
బుం దలకొల్పఁ జాలుదు ర ♦ పూర్వమనగ్రమదంబు సేకుఱున్. 63

క. కృత మెఱుఁగుదు రుపకార। వ్రతమున వర్తింతు రెపుడు ♦ వదలరు గరుణా
న్వితు లీనరపతికి శుభ। ప్రతిపాదకు లగుదు రేమి ♦ భంగుల నైనన్. 64

వ. కావున. 65

క. సైరంధ్రి యిట్టు లనుటయుఁ। గారణము దలంప నేమి ♦ గా నోపునో యం
చారసి బహుప్రకారవి। చారములకుఁ జొచ్చు టుడుగు ♦ సరసిజవదనా. 66

క. ఇది యేమిటైన నే మగు। మది నా కించిం త యేల ♦ మన్నన యెల్లం
దుదిఁ జెలుపక ప్రార్థన సే। యుదుఁ గా కని నిశ్చయించు♦టుచితమె నీకున్. 67

చ. అనిన సుధేష్ణ యి ట్లనియె ♦ నం తవునంతకు మద్గృహంబునం
దునికికి సమ్మతించితి ని ♦ జోచితవృత్తిఁ జరింపు నాదునం
దనుల మహీయవల్లభు ను ♦ దాత్తమతిం బరికించికొమ్ము నీ
మనమున కెట్టు లూఁటన ♦ మస్తము నట్టుల చేసెదం దగన్. 68

క. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన। విని తొల్లిటియట్ల యుచిత ♦ వృత్తి దుపదసం
దన యుండె నట్టియెడ ని। ట్లని యొప్పిరి జనులు పురము ♦ నందును భూమిన్.

చ. విరటుమఱంది కీచకుఁడు ♦ విక్రమదుర్దముఁ డన్యసైన్యభీ
కరమహనీయమూర్తి బల ♦ గర్వసముద్ధతచిత్తుఁ డెందు నె
వ్వరు సరి లేరు వీని కన ♦ వారినదండిమగండు చూడ న
చ్చెరు వగుచావు నచ్చె నటు ♦ నేసినవా రెట యొట్టివీరులో. 70

గీ. సింహబలుఁడు గంధర్వుల ♦ చేత నొక్క। సతికిఁ గా నిట్లు ఘోరంపుఁ♦జావు నచ్చె
సకట రిత్తకు రిత్త మ♦త్యాపసేకు। లావు గోల్పోయె సూతకు♦లంబు వాలిసె.

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రవర్తిల్లుజనవాదంబు క్రమక్రమంబున సమస్తదేశంబుల నెరసి
చెల్లు చుండె నట్టియెడ. 72

దుర్యోధనుని వేగులవారు పాండవుల వెదకి కానక వచ్చుట.

ఉ. పాతకి యైన సుయోధనుఁడు ♦ పాండుతనూజులు సల్పు చున్నయ
జ్ఞాతవిధివ్రతంబు గలు ♦ షంబుగఁ జేయఁ దలంచి పంచినన్
భూతల మెల్లఁ జూచి మును ♦ వారెడునప్పుడు సెప్పకొన్నసం
కేతపుఁజోటఁ గూడఁబడి ♦ ఖేదముఁ బొందుచుఁ జారు లందఱున్. 73

వ. మగిడి వచ్చి హస్తిపురంబు సొత్తెంచి. 74

సీ. వరుస నేనుంగులు ♦ గురిసినదానధా, రావలి దగుకల ♦ యంపి గాఁగ
రాజులసందడి ♦ రాచినతోడవులు, మురిసి రాలినపొడి ♦ ముగ్గు గాఁగఁ
గాంతలసంకుల ♦ గతి దెసిస్సి తొరఁగిన, హారముల్ పుష్పోప ♦ హారములు గ 7
నే మేమ యని యొగి ♦ నెత్తినపరదేశి, చొరలపావడములు ♦ తోరణము గ
సహజ మైనయలంకార ♦ మహిమ నతిశ
యిల్లి మహనీయవైభవ ♦ మెసక మెసఁగ
వఱలునరపతిమందిర ♦ ద్వారభూమి
చేర నరిగి యావేగుల ♦ వారు ప్రీతి. 75

వ. సముచితంబుగాఁ బ్రవేశించి. 76

గీ. ద్రోణగాంగేయభానుమ♦త్సూనుకృపను। శర్మ * గురునుతశకునిదు♦శ్శాసనులను
నార్యజనములుఁ గొలువమ♦హార్హ్యకాంచ।నోన్నతాసనమునఁ గొలు♦వున్నవాని.

స్రగ్ధర. మాలిస్రక్సంగరంగన్ ♦ మధుకరపటలీ ♦ మానసాకృష్టవిద్యా
శాలిస్ఫారాబ్జరేఖాం ♦ జలిపుటఘటనా ♦ చారుఫాలస్థలత్మా
పాలశ్రేణీవిశాలాం ♦ బకకుముదవనీ ♦ బాంధవాయత్తచంద్ర
శ్రీలీలాగాఢకాంతి ♦ స్మితవదనరుచి ♦ స్ఫీతు నాగేంద్రకేతున్. 78

వ. కని జయజయశబ్దపూర్వకంబుగా సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి. 79

క. మొగిచినచేతులు ముందట। నిగిడించి నితాంతవినయ ♦ నిరతిం జారుల్
దగ విన్నవించి రిట్లని। జగతీశ్వరునకు నిజప్ర ♦ చారం బెల్లన్. 80

క. దేవర యానతిఁ బాండవు। లేవురు ద్రోపదియు నున్న ♦ యెడ యే మరయం
గా వెడలి వారు సనినమ। హావిపినంబులకుఁ దొలుత ♦ నరిగితిమి వెసన్. 81

వ. అందు. 82

గీ. పరఁగఁ బొదరు పొదరు ♦ పల్లంబు పల్లంబు
మ్రానుమ్రాను దుర్గ ♦ మంపుఁజోటు
దుర్గమంపుఁజోటు ♦ దొన దొన గుహ గుహ
యాది గాఁగ నెందు ♦ నరసి యరసి. 83

వ. ఒక్కయెడ నరదంబు లరిగిన చొప్పు గాంచి వాని వెంబడింజని చని. 84

---

* దుశ్శాసనులు సరస సైన్యపతులు— అని పాఠాంతరము.

క. కేవలసూతులతోడఁ బోవుట గని వానిం జేరం ♦ బోవక యవి యిం
కే వంకం బోవునొకో యను భావనఁ బోయితిమి వాని ♦ పజ్జన యేమున్. 85

వ. అవియును ద్వారకానగరంబున కరిగిన. 86

క. అందుల నుండుదు రను నా సందెల్లము గాఁగఁ బెక్కు ♦ చందంబుల * ము
ట్టం దిరిగి తడవి కుంతీ నందనులం గాన లేక ♦ నానాభంగిన్. 87

వ. వచ్చి చని సమస్తదేశంబులుం గలయం గ్రిమ్మరి యొండొకయునుపేక్ష లేక వెరపుతోడిదక్షతం బరికించుచు బయలను నాలస్యంబు దక్కి యోలంబునట్ల శోధించుచుం గీడయిన నుదాసీనతయు నుడిగి మేలుచందంబున భావించుచు వివిధప్రకారంబు లయినబహుప్రదేశంబులు రోసి కౌంతేయులం గానక సంకేతస్థలంబునం గూడికొని మావర్తించిన తెఱంగు దేవరకు నెఱింగించి యుట దివ్యచిత్తంబున నవధరించినభంగి సేయువార మై చనుదెంచితిమి మాకుం జూడఁ బాండవులు పొడవడంగి లేక పోయిరి కాని యీలోకంబున నునికి గలిగిన నగపడకుండ నేరరిది యిక్కార్యంబునున్నరూపు మఱియొక్క విశేషంబునం బ్రియం బంది వచ్చితిమి చిత్తగింపుము. 88

సీ. మత్స్యదేశాధీశు ♦ మఱఁదిం గీచకునిం బు, ణ్యోజ్జ్వలాకృతి యగు ♦ నొక్కవనిత
కతమున నడురేయి ♦ గంధర్వు లతిరహ, స్యప్రకారంబునఁ ♦ జంపి రదియు
నక్కజం బాయుధ ♦ వ్యవహార మేమియు, లేదు శిరంబు గా ♦ గ్గేలు డొక్క
లోనికిం జొరం దోఁచి ♦ పీనుంగు ముద్దగాఁ, జేసి పైచిరి దుష్ట ♦ చిత్తు లైన
యతనితమ్ముల నొక్కరి ♦ నైనం దప్పి పోవ నీక యారాత్రియ ♦ పొడివి చిత్ర
నిహతిం దెగం జూచి యనిరూప ♦ ణీయదుర్ని వారవృత్తి మై నరిగిరి ♦ కౌరవేంద్ర.

వ. విరాటుండు పగతుండు గావునఁ దదీయవ్యసనం బెఱింగింప వలయు నని విన్నవించితి మది యట్లుండెఁ బాండవుల నన్వేషించుపని యిట మీఁదం జిత్తగించు తెఱం గాన తిచ్చునది యనిన విని యట్ల చేయుదము గాక యని వారలం బోవం బనిచి యొండొకసేవు చింతాక్రాంతుం డై యమ్మహీకాంతుండు మంత్రులం జూచి యిట్లనియె. 90

గీ. సమయసముచితకృత్యంబు ♦ చక్కఁ జేసి
పాండవులు రాజ్యమున కాస ♦ పడక మున్న
యరసి యెఱిఁగి యరణ్యంబు ♦ నందుఁ దొంటి
యట్ల యిడుములఁ గుడువఁ బో ♦ నడుపవలయు. 91

క. ఎఱుఁగుట దుర్ఘట మెవ్విధి నెఱుఁగంగా వచ్చు మీర ♦ లెల్లను మీమీ
యెఱిఁగినచందంబున వా రెఱిఁగింపుఁడు వారి వెదకి ♦ యెఱుఁగు తెఱంగుల్. 92

వ. అనిన రాధేయుం డిట్లనియె. 93

* నేమం దరసి యరసి- అని పాఠాంతరము.

గీ. వివిధదుర్నిరూప్య ♦ వేషముల్ గైకొని। నిఖిలదిశలయందు ♦ నిపుణవృత్తి
నెఱుఁగునట్లుగా న ♦ నేకులఁ బుచ్చిన। నెల్లి నేటిలోన ♦ నెఱుఁగఁబడరె. 94

క. అనుపలుకులు విని దుశ్శా। సనుఁ డేమియు సరకుగొనక ♦ సమదవికాసా
ననుఁడై నిజాగ్రజన్మునిఁ। గనుఁగొని యి ట్లనియె గాఢ ♦ గర్వస్ఫూర్తిన్. 95

చ. వలవదు రోయఁ బాండవుల ♦ వా రొకయిక్కువ లేనిత్రిమ్మటన్
బల మఱి వన్యసత్త్వముల ♦ పాల్పడి చచ్చినచోఁ బూరియు
న్నోలవదె యింత కిం కిట మ ♦ నోముద మస్ఖలితంబు గాఁగ వి
చ్చలవిడి రాజ్యలక్ష్మిఁ దగు ♦ చందమునం గొని * యూడు మున్నటిన్. 96

వ. అనిన విని దరహసితవదనుం డగుచుఁ గుంభసంభవుం డి ట్లనియె. 97

ఉ. క్షాత్రసమగ్రు లార్యనుత ♦ గౌరవదీప్తులు వర్ణనీయసౌ
భ్రాత్రు లుదాత్తదైవబల ♦ భవ్యులు దివ్యసమాను లాపృథా
పుత్రులు వారి నాపదలు ♦ పొందునె యోపిన నింక నైన నీ
ధాత్రిఁ గడంగి యారయుమి ♦ ధంబులు సెప్పఁడు నేర్పు లేర్పడన్. 98

భీష్ముఁడు దుర్యోధనునితో ధర్మరాజునుగుణంబులఁ జెప్పుట

వ. అనిన నాతనిమాట లాదరించి భీష్ముం డి ట్లనియె. 99

ఉ. నల్లవొ నిక్క మాడె నృప ♦ నందనుముందట ద్రోణుఁ డొక్కఁడుం
డెల్లము వారు బాహుబల ♦ ధీబలదైవబలంబు లొప్ప వ
ర్తిల్లుదు రమ్మహాత్ముల క ♦ రిష్టము లేమిట నెందు నేల పా
టిల్లెడు వారిఁ గాన్పను గ ♦ డింది తదీయమహానుభావతన్. 100

క. వారలును వీరలును నా। కారయఁగా నొక్కరూప ♦ మైనను గార్యం
బీ రెఱిఁగింప వలయు ననీ। కౌరవపతి నన్ను నడిగెఁ ♦ గాన నితనికిన్. 101

క. కలహా పెఱిఁగింపంగా। వలయుం జెప్పెద మదీయ ♦ వచనములు హితం
బులు గాఁగ నిశ్చయస్థితిఁ। దలఁచి యనుష్ఠింప బుద్ధి ♦ దలకొను నేనిన్. 102

సీ. బ్రాహ్మణభక్తియుఁ ♦ బరహితశక్తియు, నిర్మలమతియును ♦ నీతిరతియు
సత్యభాషణమును ♦ సాధుపోషణమును, జిరవితరణమును ♦ సేవ్యగుణము
సన్మార్గరతియు ♦ నస్త్రశిక్షయు, నంచితోదయముఁ గృ ♦ పాతిశయము
బంధుసంప్రీతియు ♦ భవ్యవిభూతియు, శాస్త్రాధిగమము న ♦ స్ఖలితదమము
సజ్జనస్తవనీయసౌ ♦ జన్యములును। ధర్మసంచితబహుధన ♦ ధాన్యములును
గలుగు నక్షీణపుణ్యుఁడో ♦ హాలకుఁడు ధర్మ। సూనుఁ డున్నదేశంబున ♦ మానవులకు.

క. మఱియును నొక్క విశేషముఁ। జెఱిఁగించెద నతనియున్న ♦ యెడ గోధనముల్
మొఱఁగొక్క పాఁడి నేమిటఁ। గొఱఁతపడక యుండఁ జేఁపి ♦ కురియును మును ముక్,

* యేలు- అని పాఠాంతరము.

వ. కావున నిట్టిదేశం బిప్పు డెయ్యది యగు నందుఁ గుంతీతనయుల నరయం బను
పవలయు ననినఁ గృపాచార్యుం డి ట్లనియె. 105

క. అరయఁగ నయ్యేడు తెఱఁగుల। నరయుట కార్యంబు వారి ♦ నాలస్యము లే
కరయునది పెక్కుభంగుల। నరసినఁ దోఁచెదరు గాక ♦ యది య ట్లుండెన్. 106

ఉ. వారలు పూనినట్ల వన ♦ వాసము సల్పిరి వీరు వేచి త
మ్మారయఁగా బయల్పడని ♦ యట్లుగ నుండెడువత్సరంబునుం
జేరువచేరువల్ గడచెఁ ♦ జిత్తములుం గలుషంబు లమ్మహా
వీరుల కీన్నృపాలునెడ ♦ వీరికి నూరకయున్కి గర్జమే. 107

క. అలు షైనను బగతునిదెసఁ। దలఁపు గలుగ వలయు ననిన ♦ దర్పోజ్జ్వలదో
ర్బలు లగుకౌంతేయుల మన। మెలమికలిమి నచ్చి యిట్టు ♦ లేమఱ నగునే. 108

చ. మనబల మెంత యంతయు స ♦ మగ్రసముద్యమదుర్ధమంబుగా
మునుమును గూర్చి తోడుపడు ♦ మూఁకలకుం దగునైఁ గ్రమక్రమం
బున నెఱిఁగించి రాఁ బనిచి ♦ భూరిసముజ్జ్వలసైన్యజృంభణం
బున నెఱి వొంది యున్కి కురు ♦ భూపతి కిప్పటికార్య మారయన్. 109

గీ. పాండురాజసుతులు ♦ బాసమై నడవడి। గడచి కయ్యమునకుఁ ♦ గాలుద్రవ్వ
కున్నయట్టు లైన ♦ నిన్నరనాథుతో। సంధి సేయు టొప్పు ♦ సముచితముగ.

క. ఏచి చలంబున నొంటికిఁ। జూచిన నప్పటికి మనకుఁ ♦ జూడం గార్యం
బేచందంబునఁ దెఱఁగగు। నాచాలుట కోర్వ వలయు ♦ నది య ట్లుండెన్. 111

క. వారలు వే ఱట పో పెఱ। వారలఁ దగుభంగి మనకు ♦ వశ్యులఁ జేయన్
భూరిబలయుతుల మగుటయ। కారణ మను టనుమతంబు ♦ గాదే మీకున్. 112

గీ. ఇవ్విధంబునఁ దమతమ ♦ యెఱుఁగు తెఱఁగు
లందఱును జెప్ప విని కురు ♦ నందనుండు
దగ విచారించి కార్యంబు ♦ తెగువ గాంచి
యెలమి వారలఁ గనుఁగొని ♦ యిట్టు లనియె. 113

గీ. సింహబలుఁడు భీమ ♦ సేనుండు శల్యుండు
హాలధరుఁడు సమాన ♦ బలము వార
లొండొరులను గెలుచు ♦ నుత్సాహమును గల
* రుద్ధతులును బాహు ♦ యుద్ధపరులు. 114

క. ఈనలువురభుజశక్తుల। తో నెనయఁగఁ జాలునట్టి ♦ దోర్బల మెందుం
గానము గావున వీరల। లోనన యొండొరుల కని గె ♦ లుపు సమకూరున్. 115

ఉ. తక్కినవార లాతనికి ♦ దప్పులచోటులవారు వాయుజుం
డొక్కఁడ యింక సింహబలు ♦ నుద్ధతి మాన్చిన మాన్చువాఁ డతం

* రుద్ధతులు భుజాసమిద్ధబలులు- అని పాఠాంతరము.

డక్కడ నిల్చెఁ గావలయు • నాసతి ద్రౌపది గాఁగ నోపు వే
అొక్కరుఁ డాజిఁ గీచకుల • నోర్వఁగఁ జాలమి మీరెఱుంగరే. 116

క. గంధర్వు లనునెపంబున। సంధతమసగూఢవృత్తి • ననిలసుతుఁడు గ
ర్వాంధమతి నైనసూతు స। బాంధవముగఁ జంపెఁ గాక • పరులకు వశమే. 117

వ. పితామహుం డుపదేశించినలక్షణంబు లద్దేశంబునం గలిగి యుండు నని విం
దుము పాండవులు ప్రచ్ఛన్నవేషు లై విరటుపోల వసియించినవారు గావలయు
నతండును బ్రతిభటుం డయి భంగించు చుండుం గావున నతనిపయి నెత్తి పోయి
తదీయగోధనంబుల గ్రహించిన ధర్మతనయుండును దమ్ములు నడ్డపడం బఱతెంతు
రయ్యవసరంబున మనము సమయభంగంబు సెప్పి వారలం గ్రమ్మఱం బండ్రెండు
సంవత్సరంబులు వనవాసంబు సలుపం బుత్త మక్లైన నప్రతిహతంబుగాఁ జతురంత
భూచక్రం బాక్రమించి కీర్తనీయుల మై వర్తిల్లుదుము కుంతీనందను లందు లేక
తక్కినమత్స్యపతిసమస్తవస్తువులును జూఱగొండ మదియును లాభంబ యెల్లభం
గుల నిప్పటి కిదియె కార్యంబు మీకు నందఱకుం జూడఁ బోలెనేని దీని కనురూ
పం బగునుద్యోగంబు సేయుం డనినఁ ద్రిగర్తాధీశ్వరుం డగుసుశర్మ దొలుతఁ గ
ర్ణదుశ్శాసనులతోఁ గొండొక ప్రసంగించి వారలయనుమతి నవనీపతితో ని
ట్లనియె. 118

క. కేకయసాల్వులు దోడుగ। నాకీచకుఁ డాజి నన్ను • నపజితుఁ జేసెం
జా కుండ మున్న యొకపరి। నా కాతనితోడ భండ • నము లే దయ్యెన్. 119

ఉ. భంగముతోడ నున్ననను • బంపు విరాటునిమీఁద భూమికిం
జెంగట నుండు నా దయిన • జీతపుటాళ్లులు సంతతంబు వా
నిం గడు గాసిసేయు నత • నిం జెఱుపం దఱి యయ్యె ముట్టి స
ప్తాంగముఁ జూఱదెచ్చెద న • హంకృతి యెల్ల నడంచి వచ్చెదన్. 120

గీ. ఉద్దవిడిన పనుల • నూఁచముట్టుగఁ దెత్తు। నతఁడు వెనుక వచ్చి • యడ్డపడిన
చోటఁ బాండురాజ • సూనుల నరయుదు। నెల్లభంగి దీని • కేన తగుదు. 121

వ. అనవుడుఁ గర్ణుం డి ట్లనియె. 122

క. బరవసము మెఁ ద్రిగర్తే। శ్వరుఁ డి ట్లను టుచిత మింక • జననాయకుఁ డ
ప్పురుసున నానతి యిచ్చినా। దొర లే మని రట్ల చేయఁ • దుదిఁ గార్య మగున్.

చ. అనుటయును నానుమాట విని • యండఁగఁ గన్గొని పెద్ద లెల్ల ని
న్ననుమతి సేయ సైన్యముల • నన్నిటిఁ బన్నఁగఁ బంపు రెండుమై
ల నడత మిత్రిగర్తులబ • లంబుల ముందటఁ బుచ్చి వానిపో
యినమఱునాఁడు పోద మని • యెం గురునాథుఁడు దుస్ససేనుతోన్. 124

చ. అనటయు ఫాలభాగకలి • తాంజలి యై యతఁ డట్ల చేయువాఁ

డ ననిన మేదినీశుఁడు దృ ♦ ఢం బగునిశ్చయ మెల్లవారుఁ గై
కొనుటకుఁ గార్య * భారమున ♦ కుం దగఁ జుట్టును నున్నవారలం
గనుఁగొని యాదరాధికస ♦ గౌరవభావనతోడ నిట్లనున్. 125

ఉ. మున్ను సుశర్మ దాను బల ♦ ముం గొని గోవులఁ బట్టఁ బట్టినన్
వెన్నడి వచ్చు మత్స్యపృథి ♦ వీపతి సేనల నెల్లఁ గొంచు శౌ
ర్యోన్నతి చూపువాఁ డయి స ♦ ముద్ధతిమై నిట వేఱ కౌరవుల్
గొన్నిటిఁ బట్టఁ గయ్యమున ♦ కుం బఱతెంతురు పాండునందనుల్. 126

ఉ. కందువ సెప్పి యొక్కెడఁ ద్రి ♦ గర్తులు దాడికిఁ గూడువారు మీ
రందఱు వేఱ యొక్కయెడ ♦ నాజికి సేనలఁ గూర్పుఁ డెల్లవాఁ
డుం దనవారిఁ దోడ్కొని క ♦ డున్ రభసంబునఁ గూడి వార్తకున్
ముందుగఁ బోయి గోధనము ♦ ముట్టికొనన్ వలయున్ మహోగ్రతన్. 127

వ. అని చెప్పి వెండియు సుశర్మం జూపి. 128

క. బహుళాష్టమి నీతఁడు స । న్నహనముతోఁ బసులఁ బట్టు ♦ నవమిని మనగో
గ్రహణ మని నిశ్చయించిన । నహితకేతనుపలుకులకు మ ♦ హాహ్లాదమునన్. 129

వ. సమస్తపరిజనంబులును సముద్యుక్తులై రట్టిసమయంబున. 130

గీ. పాండురాజసుతులుఁ ♦ బాంచాలియును దమ్ము నొరు లెఱుంగ కుండఁ ♦ దిరుగసలయు
దుష్కరంపుఁ బేఁదు ♦ దుది సేరఁ బాఱె నె । వ్వరును దీనిఁ † దలఁచు ♦ వారు లేర.

సుశర్మ దక్షిణగోగ్రహణంబు చేయుట.

వ. సుశర్మయు నేలినవానిపనిఁ బూని జోడుపక్కెర కైదువు బిరుదురవణంబు మొద లైనసపరణంబులం జూడ నక్కజంబు గాఁ గూడి పరదేశం బాపోశనంబు గొనం దమకించుతనబలంబులగజిబిజి యుడిపికొని గోగణంబులయగపా టూహించి జత నంబున నడచుచుండియు వెనఁ గుండక వేగిరంపుఁబయనంబు లయ్యును బ్రజల నో లాకుపడ నీక యెత్తెడుచోట్లను విడిదలలయందును లోను గా నిస్సాణాదు లైన యుద్భటచిహ్నంబులు ప్రకటింపక దాడిమెయిం జని వేగులవారివలన విరాటు తొట్టు లున్నయెడ యెఱింగి గ్రద్దనం గదుపులఁ గార్చిచ్చుచందంబునం బొదివి నిలిచిన 132

శా. కూకం బాఱి సముద్ధతిం గడఁగి త ♦ ద్గోపాలకుల్ మూఁక ల
ల్లాడం దాఁకె నిశాతసాయకపటు ♦ వ్యాపార ఘోరంబుగా
నీడం బోక పెనంగినం గని త్రిగ ♦ ర్తేశుండు చే వీచుడుం
గ్రీడాఘాతనిరూఢి నాశ్వికులు వా ♦ రిం దున్మి తూఁటాడినన్. 133

వ. వారలలోన. 134

* బోధనునకుం దగఁ జుట్టల- † దలఁచ వలను లేర- అని పాఠాంతరములు.

చ. అసదుఁగఁ దాఁకి మేనఁ దఱి ♦ చై పొరి నెత్తురు గ్రమ్ముపోటులన్
వస మఱి తూలు చుండియును ♦ వారనిభీతిఁ బదంబులం గడున్
వెసఁ గదియం బురంబునకు ♦ వేగమె కొందఱు పాఱి మత్స్యనా
థుసభకు నేగి దీనదశ ♦ తోఁ బ్రణమిల్లుచు నార్తమూర్తులై. 135

క. కారణ మెయ్యది యగునొకొ। వీరలదురవస్థ కనుచు ♦ వెఱఁ గందెడునా
భూరమణుఁడు సభయును విన। నీరెలుఁగు దలంకఁ బల్కి ♦ రి ట్లని గోపుల్.

చ. హయరథదంతిసంతతి ని ♦ రంతరదుర్దమలీలఁ బేర్చి నే
ల యవిసి మూఁగిన ట్లగుబ ♦ లంబులతోడఁ ద్రిగర్తు లెంతయున్
రయమున గోవులం బొదివి ♦ రక్షకు లొక్కట నార్చి తాఁకినన్
భయదమహాస్త్రశస్త్రపటు ♦ పాతపరంపరఁ దున్మి యుద్ధతిన్. 137

క. గోవులకు వెనుక నైవెనఁ। బోవుచు నున్నారు గడవఁ ♦ బోవక యుండం
బోవలయు నడ్డపడియెదు। దీవస మెదఁ గలిగెనేని ♦ దేవర కడఁకన్. 138

వ. అనిన విని విరాటుం డదరిపడి. 139

శా. ఏమీ నిక్కమె ము న్నెఱుంగఁడె త్రిగ ♦ ర్తేశుండు మద్గోధన
స్తోమంబుం గొనిపోవు తెంపునకు ను ♦ ద్యోగించెనే మేలుమే
లామై తోడని పోవఁ గాక యని వీ ♦ రాలాపముల్ వల్కి యు
ద్దామక్రోధశిఖాకలాపవికటో ♦ ద్యద్భ్రూకుటిస్ఫూర్తియై. 140

విరటుఁడు సుశర్మమీఁద యుద్ధము చేయఁ బోవుట.

చ. సచివులఁ జూచి యిప్పుడ వె ♦ సన్ మన * మేదక తక్కినం బశు
ప్రచయము దప్పి పోవుఁ దుది ♦ భంగము నేగియు వచ్చుఁ గాన మీ
రుచితవిధానతత్పరత ♦ నుద్ధతయోధసమగ్రవాహినీ
ప్రచలితభూమిభాగము గఁ ♦ బన్నుఁగఁ బంపుఁడు దండనాథులన్. 141

వ. అని నియోగించి. 142

శా. యానప్రక్రమసూచకంబు లగుతూ ♦ ర్యంబుల్ దిశాపాటన
ధ్యానస్వైరవిహారకల్పితసము ♦ ద్రక్షోభముల్ గా ధరి
త్రీనాథుండు రణోచితోద్యమము సం ♦ ధిల్లంగ శస్త్రాస్త్రవి
ద్యానీకక్రమదక్షులం బనిచె న ♦ య్యై వారికిన్ గ్రక్కునన్. 143

ఉ. సారథిఁ జూచి నీవు రథ ♦ సంబునఁ బూన్పుము ఘోటకంబులం
దేరఁ దదీయవర్మము ల ♦ తిస్ఫుటబంధము గాఁగఁ బెట్టు నీ
వీరవచోవిలాసములు ♦ విందుము ము న్నిదె వచ్చెఁ గయ్య మే
పారఁగఁ జూపు నీ దగున ♦ హంకృతికిం దగుధైర్య మిమ్మెడన్. 144

వ. అని పనిచి తాను నుపోషపీరోచితప్రకారంబున సింగారంబు సర్వాంగంబుగాఁ జే

* మేగక - అని పాఠాంతరము.

సికొని ఖచితకాంచనబిందుసందోహసుందరం బగుసన్నాహంబు వెట్టుకొని విరచి
తాలంకారచక్రంబును స్సైబద్ధపరికరకూబరాక్షయుగాద్యవయవంబును బ్రకల్పితతు
రంగంబును సన్నివేశితవివిధాయుధంబును సన్నద్ధసారథికంబును నైనరథం బెక్కి
గోగణహరణప్రదేశంబు పశుపాలకులం దెలియ నడుగుచు వెడలునప్పు డమ్మ
త్స్యపతియనుజన్ముండు. 145

శా. లోకస్తుత్యవిభూతి నన్యపృతనా • లుంటాకబాహాబల
శ్రీకల్మిన్ రథదంతిఘోటకభట • శ్రేణీసముద్ధాంతసే
నాకల్పధ్వజవిభ్రమంబున సుహృ • ద్వ్యపోద్యముం డై శతా
నీకుం డుద్ధతి నేగుదెంచె నఖలా • నీకంబు నుప్పొంగఁగన్. 146

ఉ. ఆతసితమ్ముఁ డైనమది • రాస్యుఁడు కర్ణరఘుళేంఝుళాసము
ద్ధూతబలోత్థరేణుపరి • ధూసరితాంబర మైనవారణ
వ్రాతము గొల్చి రాఁ గడఁగి • వచ్చె సముజ్జ్వలహేమవర్మని
ర్యాతరుచిచ్ఛటాపటల • రంజితహేతిమహోగ్రసైన్యుఁ డై. 147

గీ. అతనియనుజుండు సూర్యద • త్తాహ్వయుండు
వమదసైనికనానాస్త్ర • శస్త్రబహుళ
దీప్తిజాలకప్రతిహత • దినకరాంశు
రాజి యై చనుదెంచె సం • రంభ మెసఁగ. 148

ఉ. తెల్లనిజోడు వెట్టుకొని • తీవ్రగతిం జనుదెంచె మత్స్యభూ
వల్లభునగ్రనందనుఁడు • వైరిమహాపహవిక్రమ * ప్రకా
రోల్లసితుండు వన్యబల • ముద్ధతిఁ గొల్చుమృగేంద్రరేఖ శో
భిల్లుచు నుండ † శంఖుఁడు వి • భీషణశంఖనినాద మొప్పఁగన్. 149

వ. మఱియు ననేకయోధవీరులు వివిధవాహనారూఢు లై గాఢసన్నాహంబు లగుని జవ్యూహంబులతో నేతెంచు చుండిరి విరాటుఁడు బలంబులం గూర్చికొనుతలం పునం బురబహిరంగణంబునం గొండొకసేపు నిలిచె నట్టిసమయంబున ధర్మతన యుండు పవనతనయుమాద్రీతనయు లంతంతం బొడచూపిన నిలువుం డని నిపుణం బుగా నియోగించి తానును మత్స్యమహీవల్లభు నల్లన చేరి యి ట్లనియె. 150

చ. ఒకబుషిచేత నాయుధస • ముత్కరమెల్లను సప్రయోగమం
త్రకముగ నభ్యసించి సమ • రంబునకుం గొఱ యైనవాఁడ గో
ప్రకరములన్ మరల్చుటకు • బంధులు నీవును బోవ నాకు నిం
టికడన యున్కి పాడియె ఘ • టింపఁగఁ బంపు రథంబు చయ్యనన్. 151

క. అనిన విని యియ్యకొనునృ • పతనుజాధీశ్వరునితోడ • మఱియు నతం డి
ట్లనుఁ బవనతనయుఁ గవలం గొని సమరంబునకుఁ బోవఁ • గోరెదుమదితోన్.

* ప్రభావోల్లసితుం- † శంఖుఁ డరి- అని. పాఠాంతరములు.

సీ. మనవలలుండు లా ♦ వున బంటుతనమున, జను తెఱుంగంగ నడి ♦ సన్నవాఁడు
మంచిమగండు దా ♦ మగ్రంథి యసమసం, గ్రామ కేళీగాథ ♦ కౌతుకుండు
వినుము తంత్రీపాలుఁ ♦ డును దుర్దమారాతి, మర్దనచాతుర్య ♦ మహితభుజుఁడు
మున్నును వీరలు ♦ ముప్పురకడఁకల, కొలఁదు లే నెఱుఁగుదుఁ, గొంతకొంత
యెక్కుఁ దగునట్టియరదంబు♦లిచ్చి వీరి।ననికిఁ దోడ్కొని పోవఁ గా♦ర్యంబు నాకుఁ
జూడ ననవుడు మేదినీ ♦ శుండు హర్ష । నిర్భరాత్ముఁ డై శతా ♦ నీకుఁ జూచి.
వ. కంక వలల దామగ్రంథి తంత్రీపాలురఁ జూపి యిట్లనియె. 154
మ. రథముల్ మంచివి గాఁగ నాలు గతిశీ ♦ ఘ్రవ్యాప్తిసత్వంబులన్
బ్రథితం బైనతురంగమోత్కరము సం ♦ గ్రామార్హచాపంబు ల
శ్లథవర్మంబులు వీరి కిమ్ము రణలీ ♦ లాదక్షతన్ మన్మనో
రథముం దీర్పఁగ వీర లోపుదురు దో ♦ ర్గర్వం బఖర్వంబుగన్. 155
వ. అనిన నతం డట్ల చేయుదు నని వారలం దోడ్కొని చని సమస్తంబును సన్నద్ధం
బు గావించి యంగరాగమాల్యాంబరాభరణంబుల నలంకృతులం జేసినం గైకొ
ని తమయంతవట్టునుం గూడుకొని సూతకృత్యంబులకుం దార చాలి రథంబు
లు దోలికొని చనుదెంచిరి తదనంతరంబ. 156
సీ. గంధదంతావళీ ♦ కర్ణమారుతహతిఁ, గాంతారములు చాఁప ♦ కట్టు వడఁగ
రథఘోషమునఁ బ్రతి ♦ రవ మిచ్చునద్రులు, భయమున వాపోవు♦భంగి నుండఁ
దురగఖురోద్ధూత ♦ ధూళి దన్పొరసిన, వననిధి పిండిలి ♦ వండు గాఁగ
బహుళపదాతిదు ♦ ర్భరభార మడరిన, నురగకూర్మంబు లొం ♦ డొంటిఁ బొంద
సైన్యముల నడపించె ను ♦ త్సాహలీల । యతిశయిల్లంగ సంరంభ ♦ మగ్గలింప
బరవసము మిక్కుటంబు గఁ♦బనులు సన్న । జూడ గైకొని యమ్మత్స్య♦జనవిభుండు.
వ. ఇట్లు చని కూడ ముట్టిన. 158
క. విరటుబలంబుఁ ద్రిగర్తే। శ్వరుబలముం జెలఁగ నార్చి ♦ వడిఁ దాఁకె భయం
కరనాదమేదురము లగు। శరనిధు లొండొంటిఁ దాఁకు ♦ చందం బమరన్. 159
మ. గుణరావంబుఁ గృపాణఘట్టనరవ ♦ క్షోభంబునుం గింకిణీ
క్వణనవ్యాపృతహేషితస్వనములున్ ♦ ఘంటానినాదాత్తఘో
షణనానాపటుబృంహితధ్వనియు శ ♦ శ్వద్గాఢ మై పేర్చినన్
రణనం బించుక దోఁప లేద బహుతూ ♦ ర్యశ్రేణి నాసేనలన్. 160

విరాటసుశర్మలసైన్యంబులు సంకులంబుగాఁ బోరుట.

వ. అట్టియవసరంబున. 161
సీ. ఒండొంటితోఁ దాఁకి ♦ మండెడునవియును, జిందముల్ పొడిపొడి♦సేయునవియు
గట్టిమెనుఱుపులు ♦ దట్టముల్ గావించు, నవియును నెఱను నో♦నాడునవియు
నేటు పైఁ బడిమేని ♦ నెరియించునవియును, దల నేల డొల్లింగఁ ♦ దాఁకునవియు

నిరు * మెయి గొలిపి బి♦ట్టిలఁ దూఱు నవియును, నలువుర నేపుర♦నాటునవియు
నైనశరములు గనుఁగొని ♦ యాడి యాడి। నారదుఁడు పిచ్చలింపంగ ♦ వీరకేళి
సలిపె నుద్ధతిమై ధను♦ర్బలము లడరి। లావు వెరవును నెఱయఁ జ♦లంబు మెఱయ.

వ. అప్పుడు సుభటులు గడంగి. 163

ఉ. ఏటుల మొత్తిగ్గువారిఁ గని ♦ యించుక కొంకక యమ్ము పెంపునం
† బోటులహాతిఁ బోవుభట ♦ పుంగవులన్ మది మెచ్చుచున్ వడిన్
వ్రేటులఁ గ్రీడ సల్పి పృథి ♦ విం బడువీరులఁ ద్రొక్కికొంచు నె
చ్చోటుల నైన నగ్గలికఁ ♦ జొత్తురు నెత్తురు వఱ్ఱు సేయుచున్. 164

సీ. ఒక్కఁడు పెక్కండ్ర♦ కెక్కిన విచ్చియుఁ, బొదివి వే తాఁకపోటు♦పొడుచు నెడలఁ
బలువు రొక్కనిమీఁదఁ♦బఱపిన సైరించి, ‡ యలమి పైఁ బెట్టక ♦ నిలుచు నెడలు
దళము దళంబుతోఁ ♦ దాఁకి యగ్గలికమై, నీడఁ బోవక వ్రేటు ♦ లాడు నెడలు
నోహరిసాహరి ♦ నుమ్మ్యలచేరుగా, వెనుకొంచుఁ దెరలుచుఁ ♦ బెనఁగు నెడలు
నై యనేకభంగి ♦ నాశ్వికసేనలు। బొమ్మ లాడునట్లు ♦ పోరు చుండె
సమరగణము సిద్ధ ♦ సమితియు వేడుకఁ। జదల నిలిచి చూచి ♦ సంస్తుతింప. 165

వ. ఒక్కయెడ. 166

ఉ. ఒండొరు మీఱుకోర్కి మెయి ♦ నొక్కట బాసటవారు సొచ్చినన్
రెం డయి పాయ యిచ్చినయ ♦ రిప్రకరంబులు వేఱువేఱ యు
ద్దండభుజాబలం బలరఁ ♦ దాఁకిన సంగడిఁ బోరు చుండఁగా
గండమరంగ నిల్చి చెలి ♦ కాండ్రయి క్రమ్మఱి వత్తు రిద్దఱున్. 167

సీ. కరశీకరంబులు ♦ గరటగళద్దాన, తోయంబులును ధరా ♦ ధూళి మిగ్గింగఁ
బొడవులసడి సన్న♦యొడళులుఁ డెక్కియ, మ్ముల పెంపు గగనంబు♦గొలఁది వెట్ట
బృంహితధ్వనులును ♦ బృథులఘంటావలీ, రవములు దిక్కుల ♦ నవలఁ ద్రోవ
రోషారుణాక్షుల ♦ రుచులును సిందూర, కాంతులు రవిదీప్తిఁ ♦ గ్రమ్మఱింప
జోదు లొక్కట వాలంప ♦ సోన గురియ
రౌద్రరస మాకృతులఁ దాల్చి ♦ రణ మొనర్చు
కరణి సత్యుగ్రము గఁ గరి ♦ ఘటలు గడఁగి
కలను పీనుంగు పెంటగాఁ ♦ గలయ బెరసె. 168

ఉ. అక్కజ మైనశౌర్యమును ♦ నద్భుతసంపద నొందుశక్తులుం
జిక్కనిమేనులున్ మొనకుఁ ♦ జెల్వగుకైదువులుం జెలంగ ను
క్కెక్కినయుక్కి మెట్టిమగ ♦ లించుక వారణ లేక ఖేచరు
ల్వెక్కస మంద నొచ్చియుఁ జ ♦ లింపక పోరిరి పెక్కుభంగులన్. 169

సీ. నొగనొగతోఁ దాఁక ♦ పగుల బెట్టిదముగాఁ, బఱపి యా తేరిపై ♦ దుముకువారు

* [illegible] † [illegible] ‡ [illegible]

రథ్యముల్ వడ్డవి ◆ రథు లయ్యె నసిముద్గ, రాదుల నడరి పో ◆ రాడువారు
సారథి * చచ్చినఁ ◆ దేరును గడపుచు, నేయుచుఁ గయ్యంబు ◆ సేయువారు
నరదంబుపై వ్రాలి ◆ యాలోనఁ దెలిసి త, న్నేసినాతనిఁ బడ ◆ నేయువారు
నగుచు రథికనికాయంబు ◆ లడరి యుగ్ర। మత్తనిజచిత్తవృత్తు లై ◆ మగతనంబు
ఘోరమూర్తులు గైకొని ◆ పోరునట్లు। సలిపె సంగ్రామకేళి సం ◆ కులము గాఁగ.

వ. ఇవ్విధంబున నిరువాఁగును నరవాయిగొనక పెనంగుచుండ. 171

ఉ. భీకరబాణవర్షముల ◆ పెల్లున వైరులు పెల్లగిల్ల మా
ర్వీకృతగర్జితంబు పృథి ◆ వీవియదంతర మెల్ల నిండ ను
గ్రాకృతికల్పసంక్షయమ ◆ హాభ్రముచందము నొందుచున్ శతా
నీకుఁడు దాఁకెఁ గంకటమ ◆ ణిద్యుతివిద్యుదుపాంతకాంతి నై. 172

గీ. అతఁడు నానాప్రకారశ ◆ స్త్రాస్త్రనిహతి। నతులవిక్రమవిభవ మ ◆ నర్గళముగ
యోధసారథియుగ్యసం ◆ యుతముగాఁగ। నూఱురథములు వ్రేల్మిడి ◆ నుగ్గుచేసె.

మ. మదిరాస్యుండు గడంగి యన్నకు బలో ◆ న్మాదంబు రెట్టింప సం
ప్రదరజ్వాలతికాక్రియాసమభిహా ◆ రక్రీడనం బప్పు డొ
ప్పిద మై యోగవియోగసంధులు నిరూ ◆ పింపంగ రాకుండఁ గ
ర్ణదళోపాంతము వింతసేయ నడరెన్ ◆ రౌద్రంబు శోభిల్లఁగన్. 174

క. అడరి వడి రథచతుశ్శతి। పొడిసేసి పరాక్రమం బ ◆ పూర్వం బై యే
ర్పడఁ గరిహయనరనికరము। బడలువడం దఱిమె నలి న ◆ భశ్చరు లార్వన్. 175

ఉ. మండలచారి యై రథ మ ◆ మానుషవిక్రమలీల నొప్ప ను
ద్దండభుజాబలంబు ప్రథి ◆ తంబుగ నత్తఱిఁ దాఁకి సూర్యద
త్తుం డనివార్యశౌర్యగుణ ◆ ధుర్యుఁడు వీఁక యనంగఁ జేర్చె వే
దండఘటావిపాటనవి ◆ దగ్ధతఁ బొల్చె రణాంగణంబునన్. 176

ఉ. అప్పుడు శంఖుఁ † డెంతయుఁ బ్రి ◆ యంబునఁ బెండ్లికిఁ బోవునట్లు మో
మొప్పఁగ నస్త్రశస్త్రముల ◆ యుల్లసనంబున శత్రునేత్రముల్
గప్పఁగఁ జీకటుల్ రణము ◆ ఖంబు సమస్తముఁ దాన యై రథం
బుప్పరవీథిఁ దోలికొని ◆ యుగ్రగతిం బఱతెంచి తాఁకినన్. 177

గీ. మందరాచలచటులవి ◆ మర్దనమున। ఘూర్ణమాన మై గాఢసం ◆ క్షోభ మెసఁగఁ
దలఁకుజలనిధి నాఁ ద్రిగ ◆ ర్తక్షితీశు। బలము దిరుగుడువడియె సం ◆ కులము గాఁగ.

వ. అయ్యవసరంబునం దక్కినదొరలును దలపడి యతిభీమంబుగా సంగ్రామంబు సేయం దొడంగిన. 179

చ. అనుజతనూజమంత్రిసుభ ◆ టాప్తజనంబులపోగు చూచి నె
మ్మనమునఁ బొంగి మై వెనిచి ◆ మత్స్యమహీరమణుండు సారథిం

---

* నొచ్చిన- † డెంతయు రయంబున- అని పాఠాంతరములు.

గనుఁగొని యల్లఁగట్టి మొనఁ • గాఁగిలుచు న్నత్రిగర్తనాథుకే
తనమునచక్కటిన్ మనర • థంబు వెసం జన నిమ్ము నాపుడున్. 180

క. అగ్గలిక నతఁడు హయములఁ బగ్గంబులు సడల విడిచి • * పటురయమున నా
మొగ్గరము దఱియఁ బఱపిన మ్రిగ్గెను రథపంచశతము • మత్స్యాధిపుచేన్.

మ. అవనీనాయకుఁ జూచి యేచి యతిపీ • రావేశదుర్దాంతమై
కవిసెన్ గుంతముసుండితోమరగదా • ఖడ్గాదిశస్త్రాస్త్రరీతి
ప్రవిహారంబు విరోధిదుర్విషహసం • రంభంబుగా నొక్క పె
ట్ట వడిం దద్బల మెల్ల నారదుఁడు వే • డ్కం గుంచె సారింపఁగన్. 182

వ. ఇవ్విధంబున విరాటుండు దానును సేనయుం జేయుం గలవారును బరవసంబు సేసి యొక్కుమ్మడి నడరుటయునుం దెరలి మరలిననిజసైన్యంబు దైన్యంబు గలయం గనుంగొని కోపాటోపంబునం గెంపు గదురులోచనంబులుం బెం పొలయుభుజశిఖరంబులుం గలిగి సుశర్మత్ముండు సంగడంబుగాఁ గోల్తలసేసి రథసమూహంబుతో విరాటవ్యూహంబు నెదురుకొని. 183

క. బలవిక్రమములు మెఱయఁగఁ దలపడి రథదంతిహయప • దాతిచయంబుల్
గలఁగి సుడివడఁగఁ దామరకొల నేనుఁగు చొచ్చినట్లు • గూల్పఁగఁ జొచ్చెన్.

ఉ. ఏలినవానిఁ గాంచి మొన • లెల్లను నెంతయు దర్ప మెక్కి యా
భీలనిశాతహేతిరుచి • భీకరలీల నెదిర్చి మత్స్యభూ
పాలకసైన్యరాజిఁ దల • పడ్డ మహోగ్రతఁ బేర్చి యాసమి
త్కేళి వియచ్చరప్రతతి • కిన్ వెఱఁ గొందఁగఁ జేసె నెంతయున్. 185

గీ. కడిమి మెఱయంగఁ బోరుత్రి • గర్తనాథు
రథముఁ గనుఁగొని కడఁగి వి • రాటవిభుఁడు
పరువునకు నల్గి నట్టుల • సరకుగొనక
యతులరభసాతిరేకత • నతనిఁ దాఁకె. 186

—••◆విరాటుఁడు సుశర్మమీఁదఁ దనరథంబు తోలించి పోరుట.◆••—

వ. ఇట్లు దలపడి. 187

మ. పటువేగం బగుశాతభల్లచయసం • పాతంబునన్ మింట మి
క్కుటమై మంట ధగద్ధగద్ధగ యనం • గోపంబు రూపంబు లై
చటులక్రీడఁ జరించున ట్లిరువురున్ • శౌర్యోన్నతిం బోరి రు
త్కటదర్పోద్ధతు లై పరస్పరజయా • కాంక్షం బ్రచండంబుగన్. 188

క. తదవసరంబున నొక్కటఁ బదియమ్ములు దొడి త్రిగర్త • పతివక్షంబున్
వదనంబు సేసి విరటుఁడు మదమునఁ దురగముల నేసె • మఱియుఁ బదింటన్. 189

* బలిమి మెఱయ— అని పాఠాంతరము.

క. ఇంచుకయు నీడఁ బోవక। కాంచనపుంఖప్రకాండ ♦ కాంతిస్ఫాయ
త్పంచాశద్బాణంబులు। నించె నతఁడు మత్స్యమేది ♦ నీపతిమేనన్. 190

గీ. దొరలు దలపడ్డ నాహవ ♦ దోహలమున। నుభయబలములు దమకించి ♦ యోటలేక
కలయ బెరసి భూరేణువు ♦ కతన రాత్రి। గాక మున్న యెుండొరులను ♦ గాన రైరి.

క. క్షతములఁ బెల్లు దొరఁగుశో। ణితము రజఃపటలి మడఁచి ♦ నెఱసిన నరుణ
ద్యుతిఁ దమము వాపు వేళువ। గతిఁ దత్సమయం బతిప్ర ♦ కాశత నొప్పెన్.

ఉ. దానికిఁ జిత్తవృత్తులు ము ♦ దంబునఁ బొందఁగ మేను లుబ్బఁగా
సేనలు రెండు నుద్భటవి ♦ జృంభణతన్ వివిధాస్త్రఘట్టన
ధ్వానము దిక్కులం బరఁగఁ ♦ దాఁకి రణం బొనరించె నత్తఱిన్
భానుఁడు పశ్చిమాద్రిఁ గను ♦ పట్టెఁ దలిర్చినమావిమోఁ కనన్. 193

క. సమరంబున భటులు గడు। శ్రమ మొందిరి తమము గవిసి ♦ నం గాని సము
ద్యమసంరంభ ముడుగ రిది। సమయం బని తొలఁగినట్లు ♦ సవితృఁడు గ్రుంకెన్. 194

వ. తదనంతరంబ. 195

క. ముఱిముఱిచీకటియప్పడు। నఱిముఱి భటు లుడుగ కడరి ♦ యని సేయంగా
నెఱసి తమ మెల్లయెడఁ గ్రి। క్కిఱిసిన మఱి పాసి నిలిచి ♦ రింతను నంతన్. 196

వ. ఇట్లుభయసైనికులు సాంద్రసంతమసంబునం జేయునది లేక సంగ్రామంబు దక్కి
తమకం బెక్క నొక్కింతసే పూరకున్నంత. 197

క. తనమనుమలు పాండుతనయు। లని సేతకు వేడ్క సేయు ♦ టాత్మఁ గని తమం
బున మెఱయ నేర రని వ। చ్చినక్రియ శశి పూర్వశైల ♦ శిఖరం బెక్కెన్. 198

క. వెలుఁగు గని కడఁగి యిరువాఁ। గులుఁ బోరికిఁ జొచ్చె మత్స్య ♦ కుంజరుఁడును న
గ్గల మగుమగఁటిమిసొంపునఁ। దలపడియె సుశర్మతోడఁ ♦ దదనుజుతోడన్. 199

చ. తలపడి పోర వారియుర ♦ దంబు లనేకము లొక్కపెట్ట యి
ట్టలపురయంబునం బొదివి ♦ డాసెఁ గడంగి వడిం ద్రిగర్తనా
థులు నిఘుదేరుఁ దద్రథము ♦ తోఁ గదియించి తదీయసారథిన్
బలువిడిఁ గూల్చి రథ్యముల ♦ ప్రాణములం గొని రుగ్రమూర్తులై. 200

వ. ఇవ్విధంబున విరాటుండు విరథుం డగుటయు. 202

చ. అతిరభసంబుమై నడరి ♦ యాతనిఁ బట్టి సుశర్మ పెల్చ నా
ర్చి తనరథంబుపై నిడి య ♦ శేషబలంబులుఁ దద్దశన్ భయ
ద్రుతగతిఁ బాఱినన్ విజయ ♦ దుందుభు లొక్కట మ్రోయ విక్రమో
ద్ధతివిభవంబునన్ మది ము ♦ దం బొలయన్ మరలెన్ మహోద్ధతిన్. 202

వ. అట్టియెడ ధర్మతనయుం డనిలనందను నవలోకించి సత్వరం బగుచిత్తంబులో మ
త్స్యవిభునివలను చూపుచు ని ట్లనియె. 203

గీ. ఇతని మాశ్రయమున మన ♦ మెల్ల బ్రతికి

యున్న వారము గావున • నుగ్రరిపుల
పాలువడకుండ విడిపింపఁ • బాడి యతని
నెయిమి మెయిదుము రథరయ • మెసక మెసఁగ. 204

చ. అనవుడు మేను వెంచుచు మ • హాబలనందనుఁ డప్పు డన్న కి
ట్లను నిదె సాలవృక్షము ర • యంబున దీన నరాతిసేన డొ
ల్ల నడిచి యానుశక్త్ననిబ • లంబుఁ జలంబును మాన్పి యవ్విరా
టుని విడిపించెదన్ రణప • టుత్వము వైరులు పిచ్చలింపఁగన్. 205

గీ. నీవుఁ దమ్ములు నొక్కెడ • నిలిచి చూచు
చుండుఁ డని పల్కుటయుఁ బుయి • లోటతోఁడఁ
గీచకారాతిఁ దప్పక • చూచి నగుచు
నతని కిట్లని చెప్పె ధ • ర్మాత్మజుండు. 206

క. తెరువు వెనఁ బెఱికికొని నీ। పురవడిమైఁ గవిసితేని • యుభయబలము న
చ్చెరు వందుచుఁ జూచి వృకో। దరుఁడ వగుట యెఱుఁగ కున్న • తద్విధ మేలా.

వ. కావలు నీకుఁ జక్రరక్షకులు గా లోకసామాన్యంబు లైనచాపకృపాణగదాదు లగు
నాయుధంబుల విరోధివధం బాపాదించి వేవేగ విరాటు విడిపింపుము. 208

చ. అనుపలు కంకుశంబునక్రి • యం గుదియించిన నిల్చి భూరుహం
బున దెస వోక మత్తగజ • పుంగవుచందమునన్ సమీరనం
దనుఁడు శరీరదోశనవి • ధాపరిశోభితవిక్రమోద్యమం
బున విలసిల్లి యిట్టు లను • భ్రూకుటి ఫాల మలంకరింపఁగన్. 209

క. మీపనిచినట్ల చేసెద। నేపారినవైరిబలము • నెల్లను బాహా
టోపమున నోర్చి మత్స్యమ। హీపతి విడిపించి తెచ్చి • యిచ్చెద మీకున్. 210

వ. అనిన విని కౌంతేయాగ్రజుండు సంతసిల్లి తమయంతవట్టునుం గూడుకొని. 211

పాండవులు సుశర్మ నోడించి విరాటుని విడిపించుట.

గీ. తాను మున్నుగ శాత్రవ • సేనమీఁద
రథము లొక్కటఁ బఱపిరి • పృథివి యదురి వ
నుఱక యేచి త్రిగర్తులు • నుద్ధతముగఁ
జెలఁగ మార్కొని పొదివిరి • సంకులముగ. 212

క. ఏయుచుఁ బొడుచుచు వ్రేయుచు। డాయుచు నుద్వృత్తిఁ దఱుము • టయుఁ బొడిచేసెన్
వాయుసుతుఁడు రథముల నిరు। వేయింటి రథిరథ్యసూత • వితతంబులు గన్. 213

గీ. ఏనుసహస్రరథంబుల • నేపుమాపి। నకులుఁ డప్పుడు మున్నూట • నాము మడఁచె
నతిసయనుజుండు గుంతీసు • తాగ్రజుండు। రథికముఖ్యుల వేవురఁ • బృథివిఁ గూల్చె.
215

వ. అతండు మఱియును.

భ. తఱిమి సుశర్మఁ గిట్టి యతి ♦ దారుణభంగి రణంబు సేయ వాఁ
డుఱక నిశాతసాయకము ♦ లొక్క మొగిం బది మేనియందుఁ గ్రి
క్కిఱియఁగఁ జేసి నాలుగిట ♦ నేసెఁ దురంగములన్ యుధిష్ఠిరుం
డఱిముఱిఁ జంపె సారథిఁ ద ♦ దశ్వములం బటుబాణపాణి యై. 216

వ. అయ్యవసరంబున మత్స్యమహీనాథుండు జనితోత్సాహుం డై. 217

గీ. ఆసుశర్మ తేరి ♦ యం దున్న ఘనగదా। దండ మెత్తికొని యు ♦ దగ్రవృత్తి
జరఠదేహుఁ డయ్యుఁ ♦ దరుణవయస్కు న। ట్లవని కుఱికి పోయి ♦ యతని వ్రేసె.

క. అట్టిసమయమునఁ గరువలి। పట్టి త్రిగర్తేశురథము ♦ పై కుఱికి వెసం
బట్టికొని యతనిఁ బడ కే। ల్గట్టి పెలుచ నార్చెఁ దద్బ ♦ లము వెల్లగిలన్. 219

వ. ఇట్లు సుశర్మం బరాజితుం జేసినఁ జక్రరక్షకుం డైనశోణాశ్వుండు మొదలుగా నా
ప్తభృత్యవర్గంబు ననుజుం డైన సువర్మ లోనైనబంధుజనంబులు నాదిగాఁ గలపరి
వారంబు పలాయనపరాయణం బగుటయు వెనుకొని యొయిది గోధనవర్గంబు
మరల్చి కరితురగరథంబులం దలమీఱి పొదివి తెచ్చి యున్నపాలికి వచ్చి తా
ను మున్ను త్రిగర్తేశురథంబుకడ నిలువ నియోగించి యున్నతమ్ములం గూర్చుకొ
ని తమయంతవట్టును నొక్కట విరాటునకుం బొడచూపిన. 220

క. ఆదరము సంభ్రమంబును। మోదంబును దనమనమున ♦ ముప్పిరిగొన నా
భూదయితుఁడు వివిధప్రియ। వాదంబుల గారవించె ♦ వారల నెల్లన్. 221

వ. ఇట్లు సంభావించి పాండవాగ్రజు నాలోకించి. 222

క. మానముఁ బ్రాణముఁ గాచితి। దీనికి సరి గాఁగ నీమ ♦ దికిఁ బ్రియ మెసఁగం
గా నాకుఁ జేయ నయ్యెడు। దాని నెఱుఁగఁ గాన మత్స్య ♦ దము గైకొనవే. 223

సీ. ఒడలు సిరియును నాకు నీ♦కొసఁగినవియు। *కానఁ దగ సమర్పించెదఁ♦గరుణ నీకు
నమ్మతించి యిమ్మత్స్యదే♦శంబు గావు। పంచి పనిగొని నన్ను ర♦క్షించుకొనుము.

వ. అనిన విని యజాతశత్రుం డతని కి ట్లనియె. 225

చ. మనుజవరేణ్య నావలని ♦ మన్నన యట్టిద కాదె శత్రుమ
ర్దన మొనరించి మత్స్యనగ ♦ రంబున కుత్సవ ముల్లసిల్ల నీ
చనుటయు నాకుఁ దేజమును ♦ సంపదయుం గరిమంబుఁ గాక యి
ట్లనఁ దగునయ్య † యే నిచట ♦ నైనది యేటిది యింత యేటికిన్. 226

క. అనుపలుకులకును విస్మయ। మును సంతోషమును జిత్త ♦ మునఁ బెనఁగొన నా
జనపతి ధర్మతనూభవుఁ। గనుఁగొని యి ట్లనియె మఱియు♦ గారవ మెసఁగన్. 227

క. ఉపకార మొ బంటుతనమొ। కృపయో పెంపో సమగ్ర ♦ కీర్తిప్రియమో
రిపుదుస్సహ మగునీరణ। నిపుణతకుం గారణంబు ♦ నెయ్య మొ యొఱుఁగన్. 228

ఉ. మంటయుఁబోనిశాత్రవన ♦ మూజము నించుక యేని శంక లే

* కాన నీకు నర్పించెదఁ గరుణ నీవు. † యీ వి- అని పాఠాంతరములు.

కంటఁగఁ దాఁకి * చెండి తెగ • టార్చె మహాద్భుతశక్తిశాలి యీ
వంటలవాఁడు సేసినయ • వార్యపరాక్రమ మొందుచోటులం
గంటిమె వింటిమే యితఁడ • కాఁడె వెసన్ విడిపించె నన్ననిన్. 229

క. † కంధరలు ద్రెవ్వి తలలు వ। సుంధర నతిపక్వతాల • సుభగఫలాళీ
బంధురత రాలె దామ। గ్రంథి వగఱమీఁదఁ గినిసి • కవిసినయెడలన్. 230

క. ఎక్కడఁ జూచినఁ దా నై। యక్క* మగుకడిమికలిమి • ‡ నరిసేనఁ గరం
బుక్కఱఁ దంత్రీపాలుం। డొక్కఁడ పొలియించె నీర • ణోత్సాహమునన్. 231

క. ఈనలువురు దక్కఁగ మన। సేనల నొక్కరుని నైనఁ • జేడ్పడనిభటుం
గానం జెలి కెడ రైనం। బూని తలఁగునతఁడ చూవె • పురుషుం డెందున్. 232

ఉ. కావున మీకు దంతిహయ • కాంచనరత్నవిభూషణంబులున్
దేవనితంబినీజనన • దృఢమ్ము గాఁడ్లును నాదిగాఁగ నా
నావిధవైభవంబులు మ • నంబులవాంఛలకుం దగంగ నీ
కేవిధి నీఁగువాఁడ ఋణ • మెయ్యది యేనియు వేఁడుఁ డిచ్చెదన్. 233

క. అనవుడుఁ బాండుతనూభవు। లనఘా యిక్లైంతయుం బ్రి • యంబున సంభా
వన సేసితి మా కిది యా। ధనము వడయుదానికంటెఁ • దక్కువె చెపుమా. 234

ధర్మరాజు సుశర్మను సపరివారంబుగా విడిపించుట

వ. మ మ్మొరవుగాఁ దలంచి యిమ్మెయి నిట్టట్టన వలవదు పురంబున కరిగి యమ్మెయి మీ కెల్లఁ బ్రియంబు లెల్లు మన్నింపు మని తండ్రికిఁ గంకుండు మఱియు నిట్లనియె.

క. తగ నొక్కటి వేఁడెద నిను। జగతీశ్వర యిచ్చు టొప్పు • సరథగజాశ్వం
బుగ విడిచి పుచ్చు మిప్పుడు। త్రిగర్తపతి నిదియ నాకుఁ • బ్రియ మెబ్భంగిన్. 236

వ. మనసగరంబునకు జంఘాలురం బంపుము వారలు వోయి భవద్విజయఘోషం బాచరించి శోభనధ్వజోన్నయనంబును మంగళతూర్యనాదంబులును బరస్పరగంధసలిలసేచనంబును గీతవాద్యనృత్తంబులును నాదిగాఁ గలవివిధశుభాచారంబులం బ్రవర్తింప నియోగింప వలయు ననిన విరాటుండునుం బనిచినం గాలరులు వేగు వంతకు పీఠికిం జని గెలుపు ప్రకటించి పట్టణాలంకరణప్రముఖనిఖిలభద్రవిధానంబులు సేయించి రిటఁ బాండవులును మత్స్యమహీవల్లభుండును సమస్తసేనాసమేతు లై విభవం బెసఁగ విలసిల్లుచు లజ్జావనతాననుం డగుసుశర్మ సపరిచ్ఛదంబుగా విడిచి పుచ్చి గుత్తులకొలందికిఁ గృత్తంబు లయి పడి యున్న పాదంబులవలనం గెందలిరుల సెజ్జలచందంబు లగుచోట్లును దునిసి చిక్కువడి యున్న యూరుకాండంబులవలన మదగజంబులు సొచ్చినకదళీవనంబులుం బోనియెడలును బోవులు గొని యున్న పేవులవలన లావు గలయుంచపిండు పేరాఁకలి

* చెండి- చేగ- † కంధరములు తెగి- ‡ నరిసేన కరం। బుక్కఱఁ దంత్రీపాలుం। డొక్కఁడ పొదలించె నీరణోత్సాహంబున- అని పాఠాంతరములు.

సఱిముఱిం బెట్టికినఁ గుఱుకులు గట్టినమృణాళనాళంబుల నొప్పుకమలాకరోద్దేశంబులఁ గేళిసేయు ప్రదేశంబులును నంగుళీయకరుచు లడర సెఱి సాఁగి పడి యున్న బాహుదండంబులవలన నురగనివాసంబుల ననుకరించుతలంబులును గీలాలజలంబులవయిం దేలుచు నవ్వి నట్లున్నశిరంబులవలన వికచారవిందదీర్ఘికల విడంబించుతావులును నవయవభేదంబు లడంగునట్లుగాఁ దుత్తునియ లై పడి యున్న గాత్రంబులవలనం గృతాంతమహానసశాలలపగిది నొప్పుపట్లునుం గలపాలికలను గలయం గనుంగొనుచు వెడలి చంద్రికాసుందరం బగునొక్కసైకతస్థలంబున నారాత్రి వుచ్చి రని చెప్పిన విని మఱునాఁటివృత్తాంతం బెట్లయ్యెనో యని సాదరంబుగా నవలోకించిన. 237

చ. అపరిమితప్రకార విని • రస్తసమస్తవికార వర్త్వమా
ణపరమదూర గాఢభజ • నక్రమగత్యనుభావ్యసార దే
వపితృపదప్రవర్తన వి • వర్జనసిర్మలచిత్తచోర శాం
తిపరమహాత్మసంస్మరణ • ధీర నిరంజన భక్తరంజనా. 238

క. విజ్ఞానానందరసా। భిజ్ఞహృదయకమలహంస • భీమదురితమ
ర్మజ్ఞ వివిధాభిధానా। యజ్ఞాత్మకరూప నిశ్చ • లావ్యయదీపా. 239

మాలిని. త్రిజగదవననిత్య • క్రీడనోద్యత్ప్రమోదా
రజనిచరవిఘాతా • రంభలీలావినోదా
భజననిరతసౌఖ్య • ప్రాప్తిజాగ్రత్ప్రసాదా
నిజతనువిభవశ్రీ • నిర్మలనాచ్ఛిన్ననాదా. 240

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున విరాటపర్వంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

విరాటపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీమదరేఖ విషాదవి
రామాహితగాఢశమథు ♦ రానిర్భరని
ష్కామస్థితవివిధవికా
రామలచేతోనివాస ♦ హరిహరనాథా. 1

ఉత్తరుఁడు గోవులనువిడిపింపఁ గౌరవులతోఁ బోరుటకుఁ బోనెంచుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

క. సూర్యోదయావసరమున। దుర్యోధనుబలము ప్రబల ♦ దోర్బలలీలా
ధుర్యగతి నడచె భీష్మా। చార్యగురుసుతాదియోధ ♦ సంఘోత్కట మై. 3

వ. నడచి మత్స్యనగరంబున కనతిదూరంబున విరాటుపశుగణంబులం బొదివి పట్టి
యెడ ముక్కిడిమూఁకలు పని యెక్కడెక్కడ యని తలపడినం గృపాశ్వత్థా
మ శకుని దుశ్శాసన కర్ణ వికర్ణ దుర్ముఖ ప్రముఖరథికజనంబులు గోపాలవర్గంబు
నపర్గళప్రసారం బగుశరాసారంబునం గప్పినం గని కౌరవబలం బగుట యెఱింగి
బెగ్గలించి గవాధ్యక్షుండు రథంబు దోలికొని యాక్రోశించుచుం బురంబున క
రుగుదెంచి రాజమందిరద్వారంబున రథావతరణంబు సేసి యంతఃపురంబున ను
న్నభూమింజయుం గాంచి ససంభ్రమంబుగా నిట్లనియె. 4

మ. ధరణీచక్రము సంచరింపఁగ పసు ♦ ప్రాంతంబు లై గ్రక్కునం
గురుసైన్యంబులు వచ్చి ముట్టికొనియెన్ ♦ గోవర్గమున్ వేగమై
మరలం దెచ్చుటకుం గడంగుము రిపు ♦ క్ష్మాపాలలోకంబు నీ
శరజాలంబులపాలు సేయుము భుజో ♦ త్సాహంబు సంధిల్లఁగన్. 5

గీ. తేరు వూన్పఁ బంపు ♦ తెప్పింపు దృఢతను। త్రాణ ముగ్రచాప ♦ బాణపూర్ణ
తూణఘనగదాసి ♦ తోమరచక్రాదు। లనువుగా నొనర్పు ♦ మతిశయమున. 6

చ. విరటుఁడు నిన్ను నెప్డుఁ బది ♦ వేవురముందర చెప్పు బాహువి
స్ఫురితుఁడు శౌర్యశాలి కుల ♦ భూతివిశేషవిధాయకుండు భూ
భరణవిశారదుండు జన ♦ భవ్యతపఃఫలసంభవుండు కా
తరపరిరక్షకుం డనుచు ♦ దానికి నీడుగఁ జేయు మిత్తఱిన్. 7

క. అని కాంతాజనములలోఁ। దను నగ్గించుటయుఁ బొంగి ♦ దర్పోద్ధతి ని
ట్లను నుత్తరుండు దనమన। మున సంగరకౌతుకంబు ♦ ముడివడు చుండన్. 8

ఉ. ఎత్తునఁ గొందుఁ గౌరవుల ♦ నెల్లను మార్కొని రేని గోవులం
దెత్తు ముహూర్తమాత్రమునఁ ♦ దేరికి సారథి లేమిఁ జేసి నా
చిత్తమునన్ విచారదశ ♦ చెందెడు నెవ్వఁడు గల్గునొక్కొ నా
కిత్తఱి నేఁ గదా కడప ♦ నెంతయు నేర్తు రథంబు నాపురిన్. 9

క. తగుసారథి దొరకొనినం। బగతుర * భంజించు టెంత ♦ పని కదుపుల ద
వ్వగఁ గొని పోదురొకో యి। ట్లగు నే కలఁ డేని సూతు ♦ నరయుం డెందున్. 10

చ. కురుపతి భీష్మ కర్ణ కృప ♦ కుంభజముఖ్యులు మత్సముద్యమ
స్ఫురణము చూచి పార్థుఁ డను ♦ బుద్ధిఁ గలంగఁగ బెట్టు గిట్టి సం
గరమున నోర్చి యేఁ బసులఁ ♦ గ్రమ్మఱఁ దేరక యున్న నన్ను భూ
వరుఁడు సుహృజ్జనంబుఁ బరి ♦ వారముఁ జిత్తములందు మెత్తురే. 11

వ. అనునప్పుడు తత్ప్రదేశంబున నునికిం జేసి. 12

క. విని ద్రుపదధరణిపతినం। దన సామర్థ్యాపహాస ♦ తరళహృదయ యై
చని తద్వృత్తాంతము నా। తనిపలుకులుఁ జెప్పె నింద్ర ♦ తనయునితోడన్. 13

వ. అతండు నజ్ఞాతవాసవత్సరం బతీతం బగుట నిరూపించి పాంచాలి కిట్లనియె నీవు వోయి వారలతో ని ట్లనుము మనబృహన్నలకు సారథ్యంబు సేయుసామర్థ్యంబు గలదు దొల్లి ఖాండవదహనంబునం బాండవమధ్యమునకు సారథి యై యత నిచిత్తంబు వడసె మఱియుఁ బెక్కెడలం దదీయం బగురథంబు గడపఁ దాన యై యుండు నేను నెఱుంగుదుఁ దత్సాహాయ్యంబునం గురుసైన్యంబుల జయింపవచ్చుటకు సంశయంబు వల దనునది వారే మని రేని మఱియుం దగ నాడి నన్నుం బిలుచునట్టి తెఱంగు గావింపు మనిన నట్ల చేయుదు నని సైరంధ్రి యుత్తరయున్న యెడకుం బోయి. 14

చ. జనపతినందనుండు దగు ♦ సారథి నారయుచున్నవాఁ డెఱిం
గినపని సెప్పఁగా వలయుఁ ♦ గ్రీడి మనంబున మెచ్చునట్టి నే

* నిర్జించు- అని పాఠాంతరము.

ర్పును భుజశక్తియుం గలిగి • రూఢికి నెక్కినసూతవృత్తిమై
నని నడి నన్న యేడ్తెఱ • బృహన్నలకుం గల దంబుజాననా. 15

గీ. అర్జునునకు ఖాండవదహ • నాదులైన। విక్రమములు నాబృహన్నల • వెరవులావు
గాదె జయ మొనరించె లో • కంబు లెఱుఁగ। నువిద దీని నెఱింగింత • ముత్తరునకు.

క. అని యమ్ముదితయుఁ దానును। జని యతనికి నత్తెఱంగు • సముచితముగఁ జె
ప్పిన నక్కుమారవరుఁ డి। ట్లనియెం బాంచాలితోడ • నల్లన నగుచున్. 17

గీ. అకట సైరంధ్రి నన్నని • ట్లాలిగొనఁగ। నేల చక్కఁగఁ గను విచ్చి • యేను బేడిఁ
జూడ రోయుదు రణమున • సూతకృత్య। భరము దాల్చుట కెమ్మెయిఁ • బనుచువాఁడ.

వ. అదియునుం గాక. 19

చ. కురుబల మేగుదెంచె నఁట • గోవుల బిట్టుఱుఁ బట్ట దానిపైఁ
బరిగొని శౌర్యసంపదయు • బాహుబలంబును జూపఁ బూని యే
నరిగెద నంట తేరికి బృ • హన్నల సారథి యైన దీని న
వ్వరె పురిలోన నింతకఱ • వా రథచోదకుఁ డింత యేటికిన్. 20

వ. అనిన విని సైరంధ్రి యతని కిట్లనియె. 21

ఉ. కౌరవసేన గాదు త్రిజ • గంబులు నొక్కట నెత్తి వచ్చినం
దేరు బృహన్నలావశగ • తిం జరియించిన గెల్వ వచ్చుఁ ద
ద్వీరగుణంబుసొంపు పృథి • వీవరనందన ము న్నెఱుంగుదుం
గారణజన్మమై తనువి • కారము వచ్చినఁ బెంపు దప్పునే. 22

వ. అనవుడు. 23

క. మన మురియాడుచు నుండఁగఁ। దన కొరు లప్పటికి లేమి • ధరణీశ్వరనం
దనుఁడు బృహన్నలఁ బిలువం। బనుచుట కొడఁబడినపలుకు • వలుకుటయుఁ దగన్.

వ. సైరంధ్రి దెసఁ గనుంగొని యేను బోయి తోడ్కొని వచ్చెద నని పూని.

సీ. అడుగులనునుఁగాంతి • నయ్యెడ పద్మరా, గంబుల నెలకట్టు • కరణి నొప్పఁ
బాలిండ్లు తను వెడ • వ్రాలింపఁ జెన్నొందు, నసదుఁ గాఁదీగ య • ల్లాడుచుండఁ
దత్తివేదివెను వెంటఁ • దగులు కామాంధకా, రములీలఁ గ్రొవ్వెద • గోమరుమిగులఁ
గర్ణభూషణమౌక్తి • కప్రభాజాలన, మీనాక్షుఁడీప్తుల • నినుమడింప
నందియలమొలాపంబున • కరుగుదెంచి। పోరిది రాయంచ రయమునఁ • బోవునవ్వి
ధంబు దగ నభ్యసించువం • దమునఁ దోన। చనఁగ నుత్తర నర్తన • శాల కరిగె.

గీ. మెఱుఁగు మొగులు సొచ్చు • తెఱఁగున నాట్యమం
దిరము సొచ్చి తనదు • గురువుకడకు
నరిగి సెమ్మినిట్టు • లను నింతి పార్థునా
వినయసంభ్రమములు • పెనఁగొనంగ. 27

క. ఇచ్చట నొకకార్యంబునఁ। బచ్చె మదీయాగ్రజన్ము • సారథి తగువాఁ

డెచ్చోట లేమి నాతం। డచ్చుపడఁ డయ్యె నీక్రి • యకు నొండొకనిన్. 28

వ. అది యట్లుండె నేఁడు గోరవులు పసులం బట్టికొని కూయి వచ్చిన సన్నద్ధుండ నైవెనుకం దగుల సమకట్టి సారథ్యంబు సేయువాఁడు లేమికి విషాదంబు నొందిన నీకందువ సైరంధ్రి చెప్పినం బ్రియంబంది నిన్నుఁ దోడ్తేర నన్నుఁ బని చిన నేనును నీపాల నాకుఁ జనువు గలుగుటం జేసి యెల్లవిధంబులం దెత్తు నని పూని వచ్చితి నీవును నాపలుకులు గుఱుచసేయక నీపెంపునుం బ్రకటంబుగా న య్యుత్తరకుమారునకు రథంబు గడప నియ్యకొని యియ్యాపదఁ దలంగవలయు నిట్లొడంబడక తక్కుట నావలనివాత్సల్యంబు గొఱంతపఱుచుట యనిన నమ్ముద్దియపలుకులు ముద్దుచేసి. 29

క. నగుచు బృహన్నల యిట్లను। జగతీశ్వరపుత్రి నాకు • సారథ్యము నే
ర్పు గలదె నీమాటకు నే। మిగులంగా వెఱతుఁ బోదు • మీఁదెట్లుండెన్. 30

క. భవదీయప్రార్థనచేఁ। దివిరి పరమదుష్కరములు • దీర్చి యయినను
త్సవ మొనరించెద సార। థ్యవిధం బొకఁ డనఁగ నేల • యంబుజవదనా. 31

వ. అనుచు సంగీతనిలయంబు వెలువడి సలీలంబుగా మెత్తమెత్తన నడ తెంచుమత్తశుండాలంబునుం బోలె. 32

—••◆ఉత్తరుఁడు బృహన్నలను దనకు సారథిఁగాఁ జేసికొనుట.◆••—

గీ. అరుగుదెంచుబృహన్నల • నంత నంతఁ। గని నృపాలసుతుం డను • గారవమునఁ
గౌరవులతోడఁ గయ్యంబు•గలిగె నాకుఁ। గడఁగి నేఁడు రథమ్మావు•గడపవలయు. 33

క. * వే రమ్ము మెమఱువు దొడి। తే రెక్కుము దప్పఁ గ్రుంకఁ • దీఱదు నీకున్
సైరంధ్రి సెప్పె నీ దగు। ధీరమ్మును బెంపు లావు • వెరవును మాకున్. 34

చ. అనుటయు నాటపాట గల • యప్పటికిన్ ననుఁ గోరి పిల్వఁ బం
చినఁ దగుఁ గాక సంగరము • సేఁతకు సారథి గమ్ము లెమ్ము నీ
వను టుచితంబె యెల్లెడల • నారసి బాహుబలాఢ్యుఁ డైనయొ
క్కని రథ మేడ్తెఱం గడపఁ • గా నియమింపుము రాజనందనా. 35

వ. అనిన విని వైరాటి కిరీటి కిట్లనియె. 36

ఉ. ఖాండవ మేర్చునప్పుడు ద • గన్ రథచోదకవృత్తి సల్పి యా
ఖండలసూతికిన్ జయము • గల్గ నొనర్చినయట్టిబుద్ధియున్
దండితనంబు నిర్మ్యెడన • తక్కె నె నాడెన మైత్రి పెంపు మిం
కొండొకమాట దక్కుము ర • ణోత్సహనం బొనరింపు గ్రక్కునన్. 37

గీ. అనిన నాతనిమాటకు • నడ్డ మాడ। వెఱచినట్టి తెఱంగు భా • వించి యల్ల
నియ్యకొనుటయు నమ్మను•జేంద్రసుతుఁడు।దృఢతనుత్రాణ మతనికిఁ•దేరఁ బనిచె.

* నేరిమి మెఱుఁగుఁబోడి- ధీరత మెఱుఁగుఁబోడి- అని రెండు పాఠాంతరములు.

క. తెప్పించి తొడుగు మీ వని। యొప్పించిన నిట్టు నట్టు ♦ నొఱవలుగా మైఁ
గప్పికొని యాబృహన్నల। యప్పుడు నగిపించె నచటి ♦ యబలాజనమున్. 39

క. ఉత్తరుఁడు సత్వరంబుగ। దత్తనువున మఱువు దొడిగి ♦ తానును హృద్యో
ద త్తం బగుకంకట మిడి। చిత్తము పసిఁ గ్రమ్మఱింపఁ ♦ జిడిముడిపడఁగన్. 40

వ. బృహన్నల నవలోకించి. 41

క. హయములఁ బూన్పుము రథమున। రయమున సిడ మెత్తు మిపుడ ♦ రావలయును గో
చయము గొని యస్మదీయవి। జయ మభినందింపఁ బురము ♦ జను లెదురుకొనన్.

గీ. అసిన నీ వేమి పనిచిన ♦ నట్ల చేయు। వలయు నీ వున్న యెడ నుండ ♦ వలయు నీవు
నన్న దెసఁ జనవలయు నా ♦ శక్తి యెఱిఁగి। పంచి పనిగొని కడిమి మైఁ ♦ బగఱ గెలుము.

వ. అని పలుకుచు మనంబున ముదం బొదవ నాధనంజయుండు. 44

క. కాంచనమాలాలంకృత। చంచత్తనులీల మెఱయు ♦ జవనాశ్వములం
బూంచి రథంబున మణిమయ। పంచానన కేతు వెత్తె ♦ బంధురభంగిన్. 45

వ. ఇట్లు సన్నాహంబున మెఱసినసారథిం జూచి యుత్తరయుం జెలులు ని ట్లనిరి. 46

క. కురువీరుల గెలిచి తదం। బరములలోఁ జిత్రవర్ణ ♦ భాసురములు గాఁ
దర మెఱిఁగి లోచనోత్సవ। కరములు గా బొమ్మపొత్తి ♦ కలకుఁ దెండీ. 47

క. అనుడు బృహన్నల యి ట్లను। జనపాలకనందనుండు ♦ జయలక్ష్మిం జే
కొను నటె చీరలు దెచ్చుట। పని యే యటు చూడుఁ డెల్ల ♦ భంగులఁ దెత్తున్.

వ. అనుచు ధనుస్తూణీరకృపాణముద్గరాదివివిధసాధనంబులు రథంబుపైఁ బదిలంబు
గా నిడి నొగ లెక్కి పగ్గంబుల నుఱికి చక్కం జేయ నుత్తరుండును బసులం బ
ట్టినదెస గోపాలకుల నడిగిన వారు పితృవనంబువల దని చెప్పిన వినుచు రథారో
హణంబు సేసి వెడలి పౌరవృద్ధపుణ్యాంగనాభూసురసమూహంబులు బృహన్న
లం జూచి తొల్లి ఖాండవదహనంబున నర్జునునకు నీకతంబున నయినమాంగల్యం
బెట్టి దట్టిద భవత్సాహాయ్యంబున భూమింజయుడ కయ్యెడు మని దీవించి సేస
లు చల్లం బురంబు నిర్గమించి నిరర్గళపరాక్రముం డయినయాఫల్గును నైపుణంబున
నల్లదశ్వం బగురథంబురయంబునకు మెచ్చుచుం బరేతనిలయప్రాంత దేశంబు చే
రం జని. 49

సీ. అభినవజలధర ♦ శ్యామంబు లగునెడ, లాకుజొంపంబుల ♦ ననుకరింప
సాంధ్యరాగోపమ ♦ చ్ఛాయంబు లగుపట్లు, కిసలయోత్కరములఁ ♦ గేరిణిసేయ
రాజమరాళికా ♦ రంబు లై తగుచోట్లు, దఱుచుఁబూఁబొదలచం ♦ దంబు నొంద
హరిద్రరుచిసమా ♦ నాకృతు లగుతావు, లడరెడుపుప్పొడు ♦ లట్లు మెఱయఁ
గలయ నెగసి ధరాధూళి ♦ లలితవనము। దివికి నలిఁ గాఁపు వొదవెడు ♦ తెఱఁగు దాల్ప
గోగణము మ్రుంగలిగ నేల ♦ గోడివడఁగ। నడచుకౌరవరాజసై ♦ న్యంబుఁ గనియె.

——ఉత్తరుఁడు కురుసైన్యంబు గనుంగొని భయభ్రాంతుం డగుట.——

క. కని యుత్తరుండు గరుపా। ఱిన మేనును దలఁకుమనము ♦ ఱెప్పవడినచూ
పును నై తొట్రుపడుచు ని। ట్లనియె దిగులు వొచ్చి యాబృ ♦ హన్నల తోడన్.

శా. భీష్మద్రోణకృపాదిధన్వినికరా ♦ భీలంబు దుర్యోధన
గ్రీష్మాదిత్యపటుప్రతాపవిసరా ♦ కీర్ణంబు శస్త్రాస్త్రజా
లోష్మస్ఫారచతుర్విధోజ్జ్వలబలా ♦ త్యుగ్రం బుదగ్రధ్వజా
ర్చిష్మత్త్వాకలితంబు సైన్య మిది యేఁ ♦ జేరంగ శక్తుండనే. 52

క. అకృతాస్త్రుఁడ బాలుఁడఁ గా। ర్ముకవిద్యాప్రౌఢిమైని ♦ రూఢు లయినయా
శకుని జయద్రథ దుర్ముఖ। వికర్ణ కర్ణాదియోధ ♦ వీరుల కెదురే. 53

క. ఇట్టగు టెఱుఁగక వచ్చితి। నెట్టొకొ మనభంగి వీర ♦ లిందఱును గడున్
బెట్టిదులు మనకు మార్కొను। నట్టికొలఁది గాదు భీతి ♦ యడరెడుఁ దోడ్తోన్.

ఉ. కౌరవసేనఁ జూచి వడఁ ♦ కం దొడఁగెన్ మదిలోన మేను నీ
వూరక పోవు చున్కి యిది ♦ యొప్పనె యిప్పటిభంగిఁ జూచిన
న్వీరల నేను మార్కొనమి ♦ నిశ్చయ మట్లగుటన్ రయంబునం
దేరు మరల్పు ప్రాణములు ♦ దీపన మున్ వినవే బృహన్నలా. 55

వ. అనిన దరహాసితవదనుం డగుచు శతమఖతనయుం డతని కిట్లనియె. 56

చ. అసదృశలీలఁ బొల్చురథి ♦ కావలిమీఁదఁ జనంగ వెత్తి నే
మనలక యామిమంబు గొని ♦ మార్గము వట్టినతుచ్ఛసైన్యమున్
వెసఁ జని ముట్టి గోధనము ♦ వేగ మరల్తము గాక యిమ్మెయిం
బను లటు వోవఁగా మరలఁ ♦ బాడియె నీకు నరేంద్రనందనా. 57

ఉ. అంతిపురంబులోనఁ గల ♦ యంగన లెల్లను నెమ్మనంబులన్
సంతస మందఁగాఁ బనులఁ ♦ జయ్యనఁ దెచ్చెద నంచుఁ బూని నీ
వెంతయు మేటివై యరద ♦ మెక్కి రయంబున వచ్చి యిచ్చటన్
దంతితురంగసద్భట * ర ♦ థంబులఁ జూచి కలంగు టొప్పునే. 58

గీ. అనినపలుకులకు బృ♦హన్నలఁ గనుఁగొని। యెలుఁగువడఁగ నాతఁ♦డిట్లు లనియెఁ
బనుల దయ్యు మెఱుఁగుఁ ♦ బడఁతులసంతోష। మేల నాకు ననికిఁ ♦ జాల నేను. 59

వ. అనవుడు. 60

చ. తనభుజశక్తియున్ రిపుల ♦ దర్పము నేర్పడఁ జూచి చూచి యె
ట్లును దెగ కున్నఁ బోక యిది ♦ లోకముచక్కటి శూరులైన వీ
రిని మది మెచ్చ రీబలము ♦ నీ దెసఁ దేఱియుఁ జూడ దింతకున్
మును భయహేతు వైనవిధ ♦ ముం దగఁ జెప్పుము నాకు నిత్తఱిన్. 61

సీ. దెసలు బీఁటలు వాఱఁ ♦ దివురుచిందములకో, లాహలంబులకుఁ గ ♦ లంగఁబడక

---

* కదంబము- అని పాఠాంతరము.

యురవడి సేనలు • దెరలఁ బైఁ దోతెంచు, ధూళి పెల్లడరినఁ • దూలపోక
చతురంగబల మతి • సాంద్రతఁ గవిసిన, యుగ్గలికమునకు • బెగ్గడిలక
శస్త్రాస్త్రములు రథ్య • సారథివర్మాంగ, తతి నాటుతఱచునఁ • దల్లడిలక
బహువిధంబులఁ బగతుర • బరవసమున। నిత్తెఱంగునఁ గలుగఁ గ్రం•దెల్ల నోర్చి
నిల్చి గల్చిన సత్కీర్తి • నెగడుఁ గాక। దవ్వుదవ్వుల విఱిగిన • నవ్వ రెట్లు. 62

ఉ. అనుదివిజేంద్రనందనున • కమ్మనుజేశ్వరసూనుఁ డిట్లనున్
వినుము త్రిగర్తవాహినులు • విక్రమసంపద సొంపు మీఱ గో
ధనములఁ బట్టినం బతి యు • దగ్రత సైన్యము లెన్ని యన్నియుం
గొని యటఁ బోయెఁ గాన మన • కుం బురి బాసట లేర యెవ్వరున్. 63

గీ. ఒంటి దలపడి కురుసేన • నోర్చువాఁడ। నే యిదేటికి వెడమాట • లిట్టు లాడ
వారు గానక ముందఱ• తేరు ద్రోలు।కొని రయంబునఁ బురి కరు•గుటయ నీతి.

వ. అనినం బార్థుండు పార్థివనందనున కిట్లనియె. 65

క. వెగడొంది యిట్లు పలుకఁగ। నగునే పగతురు ప్రమోద • మందఁగఁ బసులన్
దిగ విడిచి పురజనంబులు। తెగడంగా మగిడి పోక • దీనత గాదే. 66

వ. అట్లుం గాక. 67

మ. నను సైరంధ్రి గడంగి పేర్కొనియె దా • నం జెంపుమైఁ బిల్చి తో
డని తోడ్తెచ్చితి వీవు బంటుతన మ • ట్లగ్గించి పౌరాలి దీ
వన లిచ్చెం దుదిఁ బోయి కౌరవులు గో • వర్గంబుఁ గొంపోవఁగాఁ
గని యేఁ గ్రమ్మఱి రిత్త పోదునె భయో • త్కంపంబు నీ కేటికిన్. 68

గీ. చిత్తవృత్తి రొక్కించుక • చిక్కఁ బట్టి। మిపుడ కౌరవసైనికు • లెల్లఁ జూచి
వెఱఁగుపడ వేగమునులావు•వెరవు మెఱయఁ। గదుపు బెట్టించిపోదము•గ్రమ్మఱంగ.

వ. అనుచు వివ్వచ్చుండు గడంగి తేరు వోవ నిచ్చుటయు నానసంబు పల్లటిల్ల మాన
సంబు దల్లడిల్ల నాభూవల్లభకుమారుండు. 70

క. దవ్వుల విఱిగినఁ బౌరులు। నవ్వుదు రటె మేలుమేలు • నను నాఁగటి నీ
కొన్నివ్వఁగ దేనిఁ దలఁపకు। మెవ్విధిఁ జని తేమి యనుచు • నెత్తినభీతిన్. 71

క. శరములు శరాసనమునను। యరదముపై డిగ్గ విడిచి • యతిరభసమునన్
ధరణికి లంఘించి వెసం। బురి దెసకును లజ్జ విడిచి • పోవం బాఱెన్. 72

వ. ఇట్లు పాఱినం దనమనంబునం గుత్సించుచు బీభత్సుండు యుగ్యంబుల పగ్గంబు
లు నొగల ముడిచి రథంబు డిగ్గ నుఱికి లంబకేశభారుండును నాందోళితరక్తాంబ
రయుగలాంఛనుండును నగుచు నతని వెనుకం బఱచుసమయంబున నిలిచి కనుం
గొను కౌరవబలంబునందు. 73

ఉ. అజ్ఞులు కొంద ఱప్పుడ న•హాసము సేయుచు గూఢరూప రే
ఖాజ్ఞత లేమిఁ దన్విశ్వ•కాయము మీఁదను దృష్టి నిల్పఁగాఁ

ప్రాజ్ఞులు మూర్తిసౌమ్యతయు • బాహులదీర్ఘతయుం బటుత్వత
త్త్వజ్ఞతయున్ గతిస్ఫురదు • దాత్తతయుం గని సంశయంబుతోన్. 74

గీ. ఆఁడుచందంబుఁ బురువస • మాకృతియును
గలిగి యున్నది యొప్ప నూ • మ్మలతసొంపు
వికృతవేషావృతంబు లై • వెలయు కితఁడు
నివురు గవిసిన మెఱయని • నిప్పుఁబోలె. 75

ఉ. బాహులచాయయున్ గమన • భంగియు నర్జునునట్లు దీన సం
దేహము లే దితండు దన • * తేజము డాఁపఁగ మత్స్యభూమిభృ
ద్గేహమునందుఁ బేడి యనఁ • గీడ్పడి యుండెనొ కాక యీకురు
వ్యూహముతోడికయ్యమున • కొండొకరుం డిటు లొంటి వచ్చునే. 76

చ. విరటుఁడు దక్షిణంబునకు • వీరుల సారథులన్ నిజాజికై
పుఱిఁ గలవారి నెల్లఁ గొని • పోయిన నొండురులేమిఁ జేసి యు
త్తరుఁ డిట వచ్చు చుండి యర • దంబు దగం గడపంగ నెవ్వరుం
దొరకొన కున్నఁ దా నితనిఁ • దోడ్కొని వచ్చినవాఁడు చూడఁగన్. 77

చ. పరి చనుదెంచి గోగణముఁ • బట్టె ననన్ విని పిన్న గాన మీఁ
దరయక రాజనందనుఁ డ • హంకృతిమైఁ జనుదెంచి సైన్యవి
స్ఫురణముఁ జూచి భీతిఁ దన • బుద్ధి గలంగినఁ బాఱఁ జొచ్చె ని
ప్పురుషుని శౌర్యసంపదయు • భూరిబలంబు నెఱుంగఁ డేమియున్. 78

వ. అనుచు నిశ్చయరహితహృదయు లగు చుండ శుండాలరయలీలాసమ రేఖం బగు గమనంబునం బురుహూతపుత్రుండు పదశతమాత్రప్రదేశపలాయితుం డైనభూమింజయు నెయిది పట్టికొనిన నతండు. 79

సీ. వెలవెలఁ బాఱుచు • వెగ డొంది పెదవుల, తడి యాఱ నెంతయుఁ • దల్లడిల్లు
జల్లన నంగంబు • లెల్ల నిండఁ జెమర్చఁ, బదములుఁ గరములుఁ • గుదియ వడఁకు
హృదయంబు దటతట • నదరంగఁ బెలుకుఱు, దీనదృష్టుల మోము • దేటి చూచు
నెలుఁగు గద్గదికఁ దో • ట్రిల నేడ్చు విడు మని, ప్రార్థించుమాటఁ గీ • డ్పాటు దోఁప
నిష్కశతశుద్ధ హేమంబు • నిర్మలోజ్జ్వలాష్టవైదూర్యములుఁ దున • గాఢ్యరథముఁ
గరటిదశకంబు నొకయూరుఁ • బురముసొచ్చినపుడయిచ్చెదనీకను • నార్తుఁడగుచు.

క. నాతోడి పేరిముడిం గదు। నాతురమై యెదురుసూచు • సంబకుఁ జేతఁ
బ్రీతిగఁ జని యాయముఁ బొడ। చూతుం బోనీఁగదే వి • శుద్ధచరిత్రా. 81

అర్జునుఁ డుత్తరునిఁ దనకు సారథిఁగాఁ జేసికొనుట.

వ. అని మఱియు నానావిధదీనాలాపంబులం బ్రార్థించు చుండఁ బార్థుండు నగుచు నతనిం దేరు సేరం దెచ్చి. 82

* దేహము- అని పా. పాఠాంతరము.

చ. వెఱవకు మన్న పోటు కురు • వీరులతోడ నశక్యమేని య
త్తెఱఁ గది యేల నీ వుఱుకు • తేరికి సారథి గమ్ము నాకుఁ జి
చ్చుఱపిడు గట్టు ల ట్టడరి • శూరుల మొత్తము నుగ్గు సేసెదం
బఱపెద సేన రాజుధృతిఁ • బాపెద గోవులఁ గ్రమ్మఱించెదన్. 83

క. అనుచు నోడఁబాటు లేకు। న్ననుఁ నయ్యుత్తరుని నొగల • నడుకొన నిడి తా
నును రథ మెక్కి రథికుఁ డయి। చనియె నరుఁడు జిష్ణుఁ జేర • సమ్మదలీలన్. 84

వ. ఇట్లు సవ్యసాచి నిక్షిప్తాయుధం బైనశమీవృక్షసమీపంబున కరుగునవసరంబు
నం గ్లీబరూపచ్ఛన్నుం డయ్యును బ్రస్ఫురణవిశేషభీషణుం డగునతనిం గని కౌరవ
సైనికులు గలంగినమనంబులతోడ నివ్వెఱపడి యుండ వారలం గనుంగొని ద్రోణుం
డనుత్పాతంబుల నాలోకించి గురుం డి ట్లనియె. 85

క. మాసె నభోమణి నక్కలు। గూసెం గలయంగ దెసల • కుం బలుచాయల్
సేసెం బఱ మొయిళ్లు లడరి। మోగ్రసెం దమయంతఁ దూర్య • ము లపధ్వనులై.

క. ఇగ్గజములు మిన్నకయును। మొగ్గెడు నుత్తమతురంగ • ములు బాష్పజలం
బగ్గలము విడుచు చున్నవి। డగ్గెడుఁ గారణము లేక • తడఁబడి పడగల్. 87

క. దగ్ధము లైనట్టులు స। మ్యగ్ధైర్యము లెడలె మం డె • నాయుధచయముల్
దిగ్ధూమం బెసఁగె నసం। దిగ్ధము మన కాజి యగుట • దీనికిఁ దగఁగన్. 88

క. మొన లొఱపుగఁ దీర్చికొనుఁడు। దనతనవాహనము లాయు • ధము లెల్ల జనం
బును నను వు సేసికొనుఁ డో। పినయంతయుఁ గాచికొనుఁడు • బెదరక పసులన్. 89

వ. అని చెప్పి తా నప్పు డర్జును నెఱింగినవాఁడు గావున నతనికి నజ్ఞాతవాససమయ
భంగం బగునో యనుభయంబున సురనదీసూనువదనంబు వీక్షించి కనుసన్న
వాఱ ని ట్లనియె. 90

చ. * వెరవరి గాక వీఁడు కురు • వీరులకుం బొడచూపువాఁ డె య
చ్చెరు వొకమాత్రిను నేరి యిటు • నేరఁగ వచ్చుచు నున్నవాఁ డహం
కరణము కాని యొం డొకటి • గానఁడు మూర్తివిశేష మారయన్
సురపతియట్ల వీనిమది • చొప్పది యెట్లొ యెఱుంగ నయ్యెడున్. 91

క. అనిన విని యొత్తిగిలి యా। తనిమది సందియము మాన్పఁ • దలఁచి, నరేంద్రుం
గనుఁగొనుచు నతనితోఁ జె। ప్పినభంగి నిగూఢవృత్తి • భీష్ముఁడు వలికెన్. 92

క. తలఁపఁగ రిపులకు నిమ్మగు। కోలఁది గడచి వచ్చితిమి యు • కుంఠితబాహా
బలము నెఱపఁ దటి యయ్యెను। జలింప వల దింక మనకు • శత్రులవలనన్. 93

వ. అనవుడు నయ్యాచార్యుం డయ్యర్థంబు గనుంగొని పార్థునకు సమయభంగంబు

* వెరవిఁడి- అని పాఠాంతరము.

వలనిసంకటంబు లే కునికికి మనంబునం బ్రియం బంది మొగంబునం దోఁప నీశ
వుయిలోఁట దక్కి యి ట్లనియె. 94

శా. సింగం బాఁకటితో గుహాంతరమునం • జేడ్పాటుమై నుండి మా
తంగస్ఫూర్జితయూథదర్శనసము • ద్యత్క్రోధమై వచ్చునో
జం గాంతారనివాపఖిన్నమతి న • స్మత్సేనపై వీఁడె వ
చ్చెం గుంతీసుతమధ్యముండు సమర • స్థేమాభిరామాకృతిన్. 95

ఉ. ఈతనితోడి కయ్యమున • కియ్యకొనం దగువార లస్మదీ
యాతతసేనలోఁ గలుగు • టారయ సంశయ మెల్లభంగి గో
వ్రాతనివర్తనంబు సుక • రంబ కిరీటి కితండు రుద్రునిం
బ్రీతునిఁ జేసె నా వినమె • పెంపెస లారెడు బాహుసంపదన్. 96

వ. అనుపలుకు లాకర్ణించి కర్ణుండు గటకటంబడి కుంభసంభవున కి ట్లనియె. 97

ఉ. పాండవపక్షపాతమునఁ • బల్కెదు నోరికి వచ్చినట్లు ని
న్నొం దన రామిఁ జేసి యిది • యొప్పను కౌరవసేన కెల్ల నొ
క్కండవ మేటి వీబలము • గర్వముఁ గుందఁగ నిట్లు శత్రుదో
శ్చండిమ కోహటించితి ని • జంబునకున్ నరుఁ డింతమెక్కుడే. 98

గీ. అతఁడు వచ్చెనేని • యస్మచ్ఛిలీముఖ। పాతచలితహృదయ • పద్ముఁ జేసి
వెసఁ దుపటిచి యోధ • వీరుల కెల్ల ను। త్సన మొనర్తు బాహు • దర్ప మొప్ప.

వ. అనిన విని సుయోధనుండు రాధేయున కి ట్లనియె. 100

గీ. తప్పఁ బలికె తీవు • సెప్పెద విను మిత్ర। దజ్జనుండ యేని • యడవి కరిగి
భ్రాతృయుతము గాఁగఁ • బండ్రెండువత్సర। ములును నంద నిలువ • వలయు మగుడ.

క. ఒరుఁ డయ్యెనేని మామక। శరాసనక్షిప్తదీప్త • సాయకపంక్తిం
భరిమార్చెద వేర్వ్లిడి న। చ్చెరువుఁ బ్రమోదంబు నొంది • సేనలు వొగడన్.

క. అనుపలుకులు విని భీష్ముం। డును ద్రోణుఁడు ద్రోణసూనుఁ • డును గృపుఁడును మే
లని యియ్యకొనిరి హృదయా। ననురూపము లైన తెలువు • లాస్యముఁ బొందన్.

అర్జునుఁడు శమీవృక్షనిక్షిప్తం బైనగాండీవంబు గొనుట.

వ. అట్టియెడ శమీవృక్షసమీపంబున రథంబు నిలుపం బంచి పార్థుం డుత్తరున
కి ట్లనియె. 104

క. ఇన్నగమునందు గాండీవ। మున్నది యది గాని మద్భు • జోద్రేకవిలా
సోన్నతి కోర్వవు పెద్దయు। నన్నవ లీవిండ్లు గుఱుచ • లల్పబలంబుల్. 105

క. ఇవి నీ తెగఁ గోలఁదివి వీ। రవినోదము నప్పు డధిక • రభసము లగుమ
ద్వివిధాటోపములకుఁ జా। లవు విల్లది నూఱువేల • లా వరయంగన్. 106

క. * దీనిఁ గొని కట్టి మొయిలు। వేనుంగును మఱియు † నెద్ది • యేనియుఁ దునియం

---

* వీని- † నెట్టివే- అని పాఠాంతరములు.

గా సేయు * నగును గైదువు। లేనియులవుకలిమి పోర • లెస్సైన యున్నే. 107

వ. కావున నిమ్మహీరుహం బెక్కి యమ్మహనీయచాపంబు దెచ్చి యిమ్ము ధర్మజభీమార్జుననకులసహదేవులు దమతమసమస్తాయుధంబులుం గూడం గట్టి యిందుం బెట్టినవా రాకట్టు విడిచి యందు గాండీవంబుం బుచ్చికొని తక్కినయవి యప్పటియట్ల బంధింపు మని చెప్పి శవాకారంబున నున్నశస్త్రాస్త్రసంచయంబు సూపిన భూమింజయుం డతని కిట్లనియె. 108

క. వీనుఁగు నంటంగ నగునే। భూనాథతనూజుఁ డనక • పుయి లోడక న
న్నీనీచపుఁబనిఁ బనుపం। గా నీకుం దగునె పాప • కర్మము గాదే. 109

వ. అనిన విని ధర్మనందనానుజుం డత్యాదరంబున. 110

గీ. మనుజు లంట కుండ • మఱువడఁ జేసిన। యస్త్రశస్త్రసంచ • యంబు గాని
శవము గాదు మత్స్య • జనపాలతనయ యే। నట్టిదైనఁ బనుతు • నయ్య నిన్ను.

క. నమ్ముము కైదువుమోపగు। జమ్మి పెనం బ్రోకి విడిచి • చాపము నాకం
ది మ్మనుడుఁ జేయునది లే। కమ్ముగ్గుం డమ్మహీజ • మలసత నెక్కెన్. 112

వ. ఇట్లుత్తరుండు సమారూఢశమీవృక్షుం డగుటయు నరదంబుపయి నిలుచుండి పాండవమధ్యముండు వేగ విడువు మనవుడు నతండు నాయుధసంచయబంధంబు సడలించిన. 113

క. మెఱసి యుదయించుగ్రహముల। తెఱచుప్రభలఁ గోఁకి జేసి • దశదిశలం గ్రి
క్కిఱిసి వెడలె నావిండ్లన్। మెఱుఁగులు నృపతనయుదృష్టి • మిఱుమిట్లు గొనన్.

వ. అట్టియెడ నయ్యాయుధంబులు. 115

క. పెనుఁబాములచందంబున। నునికికి భయ మంది వడఁకు • నుర్వీశసుతుం
గని తగుమాటలఁ గుంతీ। తనయుఁడు వెఱ వాపుటయు న • తం డచలుం డై. 116

వ. పొదువు విరియం దట్టి కనుంగొని నిరూపించి సారథి యని సవ్యసాచిం బిలిచి యి ట్లనియె. 117

క. ఇది యొకచాపము విన్నను। మొదవించుచుఁ గొండచిలువ • యొకొ నాఁ దగి యు
న్నది ఖచితకనకకమలస। ముదయద్ద్యుతిసముపగూహ • నోజ్జ్వల మగుచున్. 118

వ. దీనిం బాండవులయం దెవ్వరు ధరియింతు రని మఱియు బహువిధంబు లగు నాయుధంబు లుపలక్షించి వేఱువేఱ వానిచందంబు లుపన్యసించి యివి యెవ్వ రెవ్వరి వని యడిగిన నర్జునుం డి ట్లనియె. 119

గీ. తొలుత నీవు నన్నడిగిన • దొడ్డవిల్లు। గాండివము ఫల్గునున కేను • గడయు నదియ
సమరమున దేవదానవ • సమితి కైన। గెలుచు నక్రమమున దాని • వలన నతఁడు.

క. అద్యగురుజోపలాలిత। ముద్ద్యోతితరోచిరుద్గ • మోగ్రం బరిని
శ్ఛేద్యము దివ్యజనన మన। వద్యం బది కార్ముకైక • వరము కుమారా. 121

---

* నగునె కై- అని పాఠాంతరము.

వ. అమ్మహనీయచాపంబు బ్రహ్మ శతసహస్రవర్షంబులు ప్రజాపతి చతుష్షష్టిసహస్ర వర్షంబులు నింద్రుండు పంచాశీతిహాయనంబులు సోముండు పంచశతాబ్దంబులు వరుణుండు శతశరత్సమితియుఁ గ్రమంబున ధరియించిరి వరుణుచేత నగ్నిదేవుండు వేడుకపడి పుచ్చికొని పదంపడి యద్భుతకర్మంబునకు మెచ్చి విష్వక్సేన కిచ్చె నతండును నఱువదేనేండ్లు ధరియింపం గలవాఁ డిట్టిత్రిలోకపూజ్యమహిమ నొప్పుచుండు. 122

సీ. నీలోత్పలచ్ఛాయ • నెరసి సౌవర్ణవృ, షావలి నొప్పుచా • పాసనంబుఁ
దాళప్రమాణసుం • దర మైనభర్మశా, ఖావృతాంచిత మగు • కార్ముకంబుఁ
దీప్రప్రకృశానుసం • దీప్తాకృతియుఁ గన, త్కనకమత్స్యంబులుఁ • గలుగుధనువు
మెఱుఁగారిసారంబు • మెఱయఁగాంచనమయూ, రములశోభిల్లుచా • పమునువరుస
బాండవాగ్రజుండుఁ • బవనపుత్రుండు నకు। లుండుఁ దదనుసంభ • వుండుఁ బట్టు
నవి కుమార యగ్గ • వాజినకోశము। హాళరంబు పార్థు • నదియు చూవె. 123

క. ఎద్దెసలం దనరుచులు స। ముద్దీప్తము లగుచు నుండ • నుజ్జ్వల మగున
య్యుద్దండగదాదండము। పెద్దయు నెద మెచ్చి పట్టు • భీముఁడు పోరన్. 124

వ. అని చెప్పి మఱియు బాణకృపాణతనుత్రాణాదు లగువివిధసాధనంబులు వేఱువేఱ నిరూపించి గ్రక్కున నెఱింగించె నప్పుడు మూఢాత్ముం డగునయ్యుత్తరుండు పాండవోత్తము నెఱుంగమి ని ట్లనియె. 125

—••◆అర్జునుఁ డుత్తరునకుఁ దన్నెఱింగించుట.◆••—

క. ఈయెడ ని ట్లిమ్మహనీ। యాయుధములు పెట్టి యెచటి • కరిగిరి మనకాం
తేయులు బృహన్నలా తగ। నీ యెఱిఁగినయంతవట్టు • నిక్కము చెపుమా. 126

వ. అని సస్నేహంబును సగౌరవంబును సవిషాదంబును గా మఱియును. 127

క. ఏ సమ్మహానుభావులు। మేనల్లుఁడ వార లార్య • మిత్రులు శత్రు
స్థానాయకగర్వతమో। భానులు బంధుహితకార్య • పరతంత్రాత్ముల్. 128

గీ. అయ్యుధిష్ఠిరుఁ డెచ్చట • నడఁగి యున్న। వాఁడొ భీముని పార్థుని • వర్తనంబు
లెయ్యెడల నేమిచందంబు • లయ్యెనొకొ వి। ధాత్రుఁ డక్కట కవలెందు • దాఁగిరొక్కొ.

క. భూపాలవల్లభాజన। దీపిక యనఁ జాలుద్రౌప • దికి నెయ్యెడలం
దేపాటులు వాటిల్లెనొ। కాపురుషులవలన నిట్టి • కాఱియ పుట్టెన్. 130

క. కపటద్యూతముచొచ్చిన। నృపతియు దుర్యోధనాది • నీచులచే భా
రపడి యెఁ గడుఁ బెక్కుదుములు। రిపుమర్దనవీర్యభుజగ • రిష్ఠుం డయ్యున్. 131

క. వినఁబడ రెచ్చోటను దమ। వినుతమహీరాజ్యమహిమ • విడిచి వనుల నే
మని విని యెదనో సీచే। ననుడు నతం డిట్టు లనియె • నాతని తోడన్. 132

వ. వారలకు వగవ వలవదు విధివశంబున వచ్చినయాపదకు నోర్చి బాస దప్పక

తారును బాంచాలియు నొక్కటఁ బంద్రెం డేండ్లు వనంబున వసియించి పదు
మూఁ డగు నేఁ డజ్ఞాతవాసంబు సలుప నిట వచ్చి మనవీట నత్యాపన్నులై
యున్నవారు వినుము వారి నెఱింగించెద. 133

క. కంకుఁడు ధర్మసుతుఁడు వల। లాంకుఁడు భీముండు గవలు • హయశిక్షకగో
కింకరులు సెప్పఁ దొడఁగితి। నింకఁ గొఱంత వెట్ట నేల • యే నర్జునుఁడన్. 134

గీ. అధిపనందన మాలిని • యనఁగఁ బరఁగు। కాంత ద్రౌపది దానికై • కాదె సింహ
బలునిఁ దమ్ముల గంధర్వ • పతులు చంపి। రనఁగఁ జంపె మహోగ్రత • ననిలసుతుఁడు.

వ. అనిన విని భూమింజయుండు సంభ్రమాశ్చర్యసంశయంబులు మనంబున ముప్పిరి
గొనం దప్పక చూచి సవ్యసాచికి వెండియు నిట్లనియె. 136

క. చిరకీర్తిప్రియుఁ డగున। న్నరునకుఁ బది గలవు భవ్య • నామములు మనో
హరముగ నవి చెప్పుమా యొం। డరయక యే నమ్మెదను బృ • హన్నల నిన్నున్.

వ. అనుడు నతండు సస్మితాననుం డగుచు నర్జునుండు ఫల్గునుండు పార్థుండు కిరీటి
శ్వేతవాహనుండు బీభత్సుండు విజయుండు జిష్ణుండు సవ్యసాచి ధనంజయుండు
నను నీపదియు నాపేళ్లనవుడు నుత్తరుండు పాండవమధ్యమున కిట్లనియె. 138

క. ఏమికతంబున నిట్టి। నామంబులు సంభవిల్లె • నరునకు నవి చే
తోమోదంబుగఁ జెప్పుము। నీమదిఁ దత్తద్విధంబు • నిశ్చిత మేసిన్. 139

వ. అనుటయు నట్ల చేయుదు నని యతం డిట్లనియె. 140

గీ. ధరణి యెల్ల గెలిచి • తగ ధనంబులు గొని। యునికి నే ధనంజ • యుండ నైతి
నెట్టివారి నైన • నెదిరినఁ బోర జ। యంబు గొనుట విజయుఁ • డంద్రు నన్ను.

గీ. తెలుపు లగువాహనములు నా • తేరు సమర
భూములం దెప్డు నియతిమైఁ • బూన్కిఁ జేసి
శ్వేతవాహననామవి • ఖ్యాతి నాకు
సకలజనసమ్మతంబుగ • సంభవించె. 142

చ. రవి యుదయించినట్లు సమ • రంబున నాతలమీఁదఁ గాంతిమూ
ర్తి వెలుఁగు నింద్రుఁ డిచ్చినకి • రీట మభేద్యమహోగ్రసుస్థిర
త్వవిభవరూఢిమై జనులు • దానన నన్నుఁ గిరీటినామసం
స్తవనవిశేషపాత్రముగ • సమ్మతిఁ జేసిరి మత్స్యనందనా. 143

గీ. పేరులకుఁ జూడ బీభత్స • విధము గలుగు। నట్టికార్యంబు సేత కే • నట్లు సమర
భంగులను దడఁబడక బీ • భత్సు సేయు। దాన బీభత్సుఁ డనునభి • ధాన మయ్యె.

క. భండనమున నిరుగేలను। గాండీవము దివియ నేర్పు • గలిగిన నందు
ద్దండ మగుసవ్యకరముప్ర। చండతఁ బరఁగుదును సవ్య • సాచి యనంగన్. 145

గీ. ధరణి దుర్లభ మగునవ • దాతవర్ణ। మారఁ గలుగుట నర్జునుఁ • డంద్రు నన్ను
ఫల్గునాహ్వయ ముత్తర • ఫల్గునీశిశుకాలసంజననతఁ • జేసి కలిగె. 146

క. అనిమొన మార్కొని వ్రణమేఁ। గనుఁగొన ధర్మజుని మేనఁ ♦ గావింపఁగ న
య్యనిమిషులుఁ జాల రెవ్వరుఁ। జెనకినఁ బరిమార్తుఁ గాన ♦ జిష్ణుఁడ నైతిన్. 147

క. పృథ యనుపేరు మదంబకుఁ। బ్రథితం బై యునికిఁ జేసి ♦ పార్థుఁడ నైతిన్
వృథయుఁగఁ బలుకుదు నే యవి। తథవచనుం డైనధర్మ ♦ తనయుననుజుఁడన్. 148

వ. ఈపది పేళ్లును నివి కారణంబులుగాఁ బ్రకాశంబు లయ్యె సకలసురనికరంబు లడ్డపడినం బుండరీకాక్షసహాయుండ నై ఖాండవం బేర్చినప్పుడు మెచ్చి భద్రమూర్తు లైనరుద్రవిరించులు గూడి సన్నిధి సేసినం బెన్నిధిఁ గన్న పేదచందంబున సంభ్రమించు నాకుం గరుణించి కృష్ణుం డను నేకాదశనామంబును నప్రతిహతబాణంబులు నొసంగిరి వారలయనుమతి నింద్రాదు లయినవిబుధులును వివిధంబులగుదివ్యాస్త్రంబు లిచ్చిరి పదంపడి గీర్వాణులకు నోర్వ రానియట్టివారి వరదానగర్వితుల నివాతకవచు లనియెడుదైతేయుల మాతలిసారథికం బగునింద్రస్యందనం బెక్కి యొక్కండన మూఁడుకోట్ల నిర్జించితి దుర్జయు లగుహిరణ్యపురనివాసుల నఱువదివేవురు దేవారాతుల వారాశితీరంబునం బరిమార్చితి నప్పుడు ప్రీతుం డైకదా గిరిభేది కిరీటం బొసంగె దేవసంఘంబు శంఖం బిచ్చె నదిగతంబుగా నాచిందంబు దేవదత్తం బనం బరఁగె మఱియు నెయ్యెడల నెవ్వరు డొడరినం బొలివోనిబలిమికలిమి వెలయు మెలఁగుదు గాంధారీనందనుండు గంధర్వరాజుచేతం బట్టువడినయప్పుడు పదునాలుగు వేల గంధర్వుల జయించి యతని విడిపించితి నీ వోడకు మీకూడినకురుబలంబుల గెలిచి కర్ణగాంగేయకృపద్రోణద్రౌణిసుయోధనులు గనుంగొను చుండఁ గదుపులం గ్రమ్మఱించెద నని సత్వరంబుగాఁ జెప్పిన విని యుత్తరుండు చిత్తంబున నద్భుతహర్షలజ్జలు పొదువ మాఱును డిగ్గనుఱికి సర్వాంగసంగతోర్వీతలం బగుదండప్రణామం బాచరించి చేతులు మొగిచి నిలిచి యిట్లనియె. 149

ఉత్తరుఁడు బృహన్నల నర్జునుఁగా నెఱుంగుట.

ఉ. బాహుసమగ్రశత్రుమద ♦ భంజనశౌర్య సమస్తలోకచే
తోహరమూర్తి నీ విటులు ♦ దోఁచుట నాకుఁ బ్రసన్నవిస్ఫుర
ద్దేహముతోడ భాగ్యమయు ♦ దేవత సన్నిధి సేఁత గాదె స
న్మోహము వాసెఁ జిత్తము ప్ర ♦ మోదరసత్వముఁ బొంది పొంగెడున్. 150

క. నిన్నెఱుఁగక యే నమ్మెయి। నన్నపలుకు లెల్ల మఱచి ♦ యాశ్రితరక్షా
సన్నద్ధభావ మేర్పడ। నన్నుం గృపఁ జూడవే స ♦ నాథుఁడ నగుదున్. 151

క. అనిన విని తేరు డిగి గ్ర। క్కునఁ గౌఁగిటఁ జేర్చె విరటు ♦ కొడుకును గుంతీ
తనయుఁడు సన్మదమునఁ దన। *కనుఁగవఁ బ్రమదాశ్రువారి ♦ గడలు కొనంగన్.

వ. ఇట్లు సమాలింగితుం డై. 153

* కనుఁగవఁ గడు నశ్రు- అని పాఠాంతరము.

చ. మనము కలంక దేఱె రిపు • మర్దనవిక్రమ మొప్పఁ దేరు నీ
ఘనభుజశక్తిఁ ద్రిప్పున న • ఖండితశౌర్యమహోన్నతుండ నై
యనిమొన సారథిత్వమున • హత్వము వైరులు మెచ్చఁ జూపెదన్
ననుఁ బనిగొమ్ము లెమ్ము కుప • నాథ నపల్లు మరల్పు గోవులన్. 154

క. మనమునఁ గోరుదు నే న। ర్జునునకు సమరమున రథ్య • చోదకభావం
బునఁ బనిసేయ వలయు నని। యనిశము పథికట్టుఁగా నాకు • నది సిద్ధించెన్. 155

వ. అని పలుకు నుత్తరు నత్యాదరంబునం జూచి సవ్యసాచి యుతని కిట్లనియె. 156

మ. ప్రియ మత్కీణము నాకు నీ దెస మదిన్ • భీతిభ్రమోద్వేగసం
శయముల్ చేరఁగ నీను నీకు ఘనర • జౌకల్యనాబుద్ధిని
శ్చయసంపాదిని నాదుసృష్టి నిను న • క్కవాత్రితమున్ సోఁక గా
లియు రా నీను దృణీకరింతు రిపుదో • ర్లీలాసముల్లాసమున్. 157

వ. అనిన విని భూమింజయుండు సవినయంబుగా నిట్లనియె. 158

క. నిను నర్జునుం డని యెఱింగి। నయుతన పాసె నెల్ల • కల్బిషములు నీ
తను వేల షండభావం। బున నొందెనో యెఱుఁగ వలయుఁ • బుఁస్త్వాభరణా. 159

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లను ము • దగ్రజుపంపున బ్రహ్మచర్యవ
ర్తనకయి పూర్వశాపవిహి • తం బగురూపముఁ దాల్చి యేకహా
యనపరిపాలనీయ మగు • నట్టివ్రతంబు సమాప్తిఁ బొంద స
ల్పినజతనంబు లోకులకుఁ • బేడితనం బయి తోఁచె నిమ్మెయిన్. 160

వ. అదియును నిట మీఁద లే దనినఁ బ్రమోదపూనమానసుం డయి మత్స్యపతిసూ
నుండు పాండుసూనున కిట్లనియె. 161

గీ. ఇట్లు దెలియఁ జెప్పు • టెల్ల నా దెస దయ। పెంపుతోడి కార్మి • పేర్మిఁ గాదె
యింక నురల కైన • శంకింతు నే భవ। ద్బాహుపఞ్జరగుప్తి • బలుపు గలుగ. 162

వ. నాకుం బని యెయ్యది పనుపు మనిన నతండును గాండీవంబును గాంచనపుంఖంబు
లగు బాణంబులుగలతూణీరయుగళంబును మదీయతనుత్రాణకృపాణంబులును
బుచ్చికొని తక్కినవాని నెప్పటియట్ల కట్టి పెట్టి రమ్మని నియోగించిన నాతండు న
ట్లచేయుటయు నమ్మహాత్ముండు నియతాత్ముం డయి యధిదేవతలకుం బ్రణమిల్లి
భక్తితోడ దివ్యకోదండాదు లగునాధనంబులు గైకొని సవిశేషస్ఫూర్తి యగు
మూర్తి నత్యంతదర్శనీయత్వంబు నొంది. 163

క. బలరిపుఁ డిచ్చినకుండల। ముల నుష్ణీషంబుఁ జిత్త • మున భక్తి మెయిం
దలఁప నవి వచ్చె వెండ్రుక। లలవడఁగాఁ బాచి ముడిచె • సమర గృధమునన్.

క. తలచుట్టు చుట్టి కుండల। ములు పెట్టెను బ్రిండు గాథ • ముగఁ గట్టి కరం
బుల వలయంబులు గనుఁగొని। యొలన వ్రాలయుంగ నెక్కె • నేద్దెలి రథమున్.

వ. అట్టియెడ వర దానమహానుభావంబునం జేసి. 166

క. పెట్టెఁ గట్టెఁ గవాళిం బుట్టినక్రియ దీధితులు న • భోభాగంబున్
ముట్టి వెలుంగఁగ నిండుగ్రేని పెట్టె కిరీటంబు వొలిచెఁ • బ్రస్ఫురితం బై. 167

వ. ఇవ్విధంబున సన్నద్ధుం డై యతిరథశ్రేష్ఠుండు రథం బెక్కి యం దాయుధంబులు పదిలంబుగా నిడి తనుత్రాణతలత్రాణంబులు దాల్చి కవదొనలం బూని గాండీవంబుఁ బుచ్చికొని యెక్కు వెట్టి ముష్టి నలవరించి గుణధ్వని సేసిన. 168

గీ. పక్షిమృగజాతు లెల్లను • బ్రమసి యుల్కి నట్టుఁగల గొనఁ జెదరె వ్ర • తాళి యదరెఁ
గురుబలంబును జెదరె సం • బరము దిశలు బూరటిల్లంగఁ జెలఁగెఁ ద • దారవంబు.

వ. తదనంతరంబ యగ్నిదేవుఁ దలంచిన నతండును దనవరంబున మున్న గలిగి విశ్వకర్మనిర్మితంబును మాయామయంబును వానరాకారంబును నగుమహోగ్రకేతనంబును దదాశ్రితంబు లైనవికృతాఖిలనానాభూతంబులఁ బుత్తెంచి నయ్యుదాత్తచిత్తుం డుత్తరుసింహపతాక శమీవృక్షంబునం బెట్టించి నిజధ్వజంబు రథంబునం గట్టించి దివ్యంబు గావున దేవదత్తంబు చిత్తజ్ఞత్వంబున సన్నిధి సేసిన సవినయంబుగాఁ గైకొని యెసకం బారుండును నాయితం బై నొగ లెక్కి పగ్గంబు లమర్చికొని యగ్గలికతోడం దురంగంబులయంగంబులు దొడయుచు వానిజవసత్వంబులు వేఱువేఱ వర్ణించిన. 170

అర్జునుఁ డుత్తరసారథికం బైనరథం బెక్కి దేవదత్తంబు పూరించుట.

చ. తడ వరుదెంచె జిష్ణుఁ డ్రబ • దక్షిణవృత్తిగఁ దేరు వోవ ని
మ్మెడ గలుగంగఁ బోయెఁ బసు • లిప్పుడ కూడుద మన్న నాతఁడున్
నడపఁ దొడంగుమున్ మనము • నన్ రణకౌతుక ముల్లసిల్లఁగాఁ
బిడుగులపిండు వి ట్టులియ • విల్లును బార్థుఁడు శంఖ మొత్తినన్. 171

మ. కలఁగెం దోయధిసప్తకంబు గిరివ • ర్గం బెల్ల నాటాడె సం
చలితం బొందె వసుంధరావలయ మా • శాచక్ర మల్లాడెఁ గొం
దల మందెం ద్రిదశేంద్రపట్టణము పా • తాళంబు ఘూర్ణిల్లె నా
కుల మయ్యెన్ గ్రహతారకాకులము సం • క్షోభించె నవ్వేధయున్. 172

గీ. అపుడు నిశ్చేష్టితంబు లై • హయము లవనిఁ
జాఁపకట్టుగఁ బడియె మ • త్స్యక్షితీశ
నందనుండును నొగలపై • మ్రిందినట్లు
మొగ్గతిలఁ జాఁగి బలితంపు • మూర్ఛ నొందె. 173

చ. కనుఁగొని ఫల్గునుండు తుర • గంబుల వాగెలు పట్టి యెత్తి త
త్తనువులు నాల్కొనన్ నివిరి • తత్పరతం దగ మత్స్యభూమిభృ
త్తనయుని నూఁది పట్టి వికృ • తం బగుహాసము చక్కఁ జేసి నె
మ్మన మొకభంగిఁ దేర్చి గరి • మంబుగఁ గాఁగిటఁ జేర్చి యి ట్లనున్. 174

గీ. శంఖభేరీరవంబులు ♦ సామజముల। బృంహితంబులు వింతలే ♦ పృథులసైన్య
పరిచయోదాత్తు లగునర♦పాలసుతుల। కెలమిఁ బొందుము దీనికి♦నింత యేల.

చ. అనవుడు మత్స్యరాజసుతుఁ ♦ డాతని కిట్లను నవ్వి శంఖని
స్వనములు విందు భేరులర ♦ వంబులు విందుఁ గరీంద్రబృంహిత
ధ్వనులును విందు నద్భుతవి ♦ ధంబుగ నిట్లవి యెల్లఁ జిత్తమో
హన మొనరింపఁ జాలునె మ ♦ హానినదం బిది యోర్వ వచ్చునే. 176

చ. చెవు లవిసెన్ దిశల్ దిరిగెఁ ♦ జిత్తము నీ అయి పోయె నాకు నీ
రవమున నిమ్మహోగ్రకపి ♦ రాజపతాకయుఁ జూడ్కిఁ జీకటుల్
గవియఁగఁ గ్రాలెడున్ భవద ♦ ఖండితతేజము పర్వి యాత్మకున్
వివశతఁ జేయుచున్నయది ♦ విహ్వలభావము మాన నేర్చునే. 177

క. అన విని తగుమాటల నా। తనికొండలపాటు పాంచు ♦ తనయుండు గ్రమం
బున డిందుపఱిచి యరదము। ననఁగా నెత్తించి పట్టి ♦ శంఖము మఱియున్.

వ. ఇత్తెఱంగున నయ్యుత్తరుసమారు ధీరుం గావించికొని పాండవవీరుండు రథనే
మినిస్వనజ్యానాదమేదురం బగుశంఖారవంబు చెలంగ నడచుసమయంబున నా
చార్యుండు దుర్యోధనున కిట్లనియె. 179

సీ. శ్రవణపుటంబులు♦వ్రయ్యంగఁ దాఁకి సం, క్షోభంబు గావించె♦గుణము మ్రోగి
బ్రహ్మాండభాండంబు ♦ వగిలించి భూతని, శ్చైతన్య మొనరించె ♦ శంఖరవము
గగనభాగం బెల్లఁ ♦ గప్పి క్రాలుచు బెగ, డడరించె నుగ్రంపుఁ ♦ బడగపఱపు
మిఱుమిట్లు గొని చూడ్కి ♦ పఱివోవఁ బెరిగి ప, రిభ్రాంతి సేసెఁ గి♦రీటకాంతి
తెల్లమిది గాండీవంబును ♦ దేవదత్త। మును గపిధ్వజమును వాస♦వునివరమునఁ
గన్న మకుటంబునగు వేఱ♦కొన్ని యైన।నుజ్జ్వలాద్భుతభంగులై♦యున్న యిట్లు.

ఉ. అచ్చెరు వైనవిక్రమము ♦ నగ్గలికన్ సమరంబు గోరి యీ
వచ్చుచు నున్నవాఁడు బల♦వద్రిపుభీషణ * రోషుఁ డైనవి
వ్యద్భుఁడ యింక మిన్నక వి ♦ వాదము సేసినఁ బోవ దిమ్మొడం
బొచ్చెము లేనిబల్మిగలఁ ♦ బోరి కమర్పుము దర్ప మేర్పడన్. 181

వ. అని కృపాశ్వత్థామాదియోధవీరుల నవలోకించి. 182

క. మన మొనల దుర్నిమిత్తము। లనేకములు పుట్టఁ దొడఁగె ♦ నట్లగుట జయం
బనుమానం బొకకార్యము। వినుఁడా మీ కెల్లఁ జూడ ♦ వెర వగునేనిన్. 183

ఉ. ముందర రాజుఁ బుచ్చి బల ♦ ముల్ గలయుంబడి గోవ్రజంబులన్
వందడి వెట్ట కుండఁ బిఱుఁ ♦ దన్ నడపింపఁగఁ బంచి గట్టిమై
నందఱు నింతకున్ వెనుక ♦ నై మొన లేర్చి చనంగ నెప్డు సం
క్రందనసూతి డగ్గఱియెఁ ♦ గయ్యము సేయుట కప్పు డిమ్మగున్. 184

* కాహుఁ- అని పాఠాంతరము.

వ. అనిన విని సుయోధనుండు భీష్మ కృప కర్ణ వికర్ణుల దెసం గనుంగొని మున్నునుం జెప్పితిం గాదె జూదంబునం బరాజయం బొంది పాండునందనులు పండ్రెండువత్సరంబులు వనంబున వసియింపను బదుమూఁడగునేఁడు మన మెఱుంగకుండఁ జరియింపనుం బూని కాదె భూమి వెలువడిరి యీపదుమూఁడవయేఁటికొలంత గలుగం బార్థుండు దన్నెఱింగించికొనియె నేని యెప్పటియట్ల వనవాసంబునకుం జన వలయు నది మనము మోహంబునం గానమి యొండె వారు లోభంబున వచ్చుట యొండెం గా వలయుం గావున నెక్కువదక్కువలు నిరూపించి భీష్ములు దీని నిశ్చయింప నర్హులు రిత్తయుత్తరుండ కాక గాండీవియు నగుట మనకార్యంబు సఫలంబు సుశర్మ నక్కడ గోవులం బట్టం బనిచి యిక్కడ మనము పసులం బట్టుట మత్స్యనగరంబునం గౌంతేయు లున్నవారని శంకించి వారలకూయి వచ్చినం గనుటకుం గాదె యిట్లు నిశ్చయించి చేసినపనికి నిపుడు విచారం బేల యని పలికి వెండియు నిట్లనియె. 185

ఉ. అర్జునుఁ డైన నేమి సుర • లైనను నే మగు విద్విషచ్ఛిదో
పార్జిత మైనగోగణముఁ • బట్టితి మెవ్వరు వచ్చి రేని వి
స్ఫూర్జితబాహుసంపదలు • సూపుద మొండొరు మీఱి నిర్మలా
త్మోర్జితకీర్తి కారణర • ణోద్ధతి వెల్వెలఁ బాఱ నేటికిన్. 186

చ. మనముల నూలుకొల్పి యను • మానము లెల్లను బాచి యేచి వా
హనములు నాయుధంబులును • నాయిత మయ్యెడుభంగిఁ జేయుచున్
మొనలకు హెచ్చుగా మనము • మున్ను గడంగినఁ గాక శత్రులం
గనుఁగొని యిట్టు లొండొరుమొ • గంబులు చూచుచు నున్నఁ బోవునే. 187

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణాచార్యుల నధిక్షేపించుట.

గీ. హరుల హేషితములు • ననుకూలవాయుసంచారములును మనకు • జయముకలిమిఁ
దెలుపుచున్నయవి యు • ధిష్ఠిరానుజుఁ డొక్కఁడే బలంబు గెలువ • నెట్లు నేర్చు.

క. ఎవ్వరు వినినను దీనికి నవ్వుదు రని యెఱుంగఁ డకట • నామొదు రెదురన్
విప్రచ్చుఁ జూపి సేనలు క్రొవ్వఱఁ బలుపలుకు లిట్లు • ద్రోణుఁడు పలికెన్. 189

గీ. రోష మొండెను రాజ్యాభి • లాష మొండెఁ గాక యాతనిరాకకుఁ • గారణంబు
వీర మెఱుఁగమి నెదిరిని • బెద్దఁ జేసి పూని పందివిధంబునఁ • బొగడ నేల. 190

వ. ఆచార్యులైన వారలు కార్యంబు దవ్వులం గని యెదువారు కయ్యంబు తెఱంగు వారల నడుగ వలవదు బుద్ధిమంతు లిండ్లయందునుండి భోజనావసరంబుల నాయుధశ్రమసమయంబుల నీతిశాస్త్రగోష్ఠీకాలంబుల నుచితాలాపంబులు పలుకుదురు గాని పోట్లాడెడువారు గారు వారిం గలనం గలసి నిలువ నీక వితెంచిరేని సిలి

పిన-మనకు వారు విజయంబు *గోరుదు రది లెస్స యనిన విని యశ్వత్థామ య
తని కిట్లనియె. 191

ఉ. కావలివారిఁ దోలి మొన • కంబున గోవులఁ బట్టికొంటి నం
చీ వెడమాట లేల ధర • ణీశ్వర యింతకు మున్న వీటికిం
బో వవి శత్రు నే పుడిపి•పోయెదువాఁడవు గాక నీవు సై
న్యావలి మైనఁ బాల్పడక • యాతలఁ కేదుట లేద యేనియున్. 192

క. సమరమున గెల్చి యెుకరా! జ్యము గొనియును సుజనుఁ డిట్టు•లాఁడడు సిరి జూ
దమునఁ గొని రజ్జు లేటికి! సమయం బరు దెంచెఁ దొంటి • చందము గలదే. 293

ఉ. పాండవవీరులం గలన • బాహుబలంబున నోర్చియే సము
ద్దండత నీవు దొల్లి దుృప • దక్షితిపాత్మజఁ గొల్చిలోనికిం
దెం డని పుచ్చి యద్దెసకుఁ • దెచ్చుట సౌబలునీతి గాదె యా
తండ మరల్చఁ గాక సము • దగ్రత వచ్చువిరోధి నిప్పుడున్. 194

వ. అబ్బంగి నవమానింపంబడినవాఁడు గావున ధార్తరాష్ట్రధూమకేతు వగుశకునికే
తనుండు దోఁచె నీకు దుర్మదంబున ద్రోణాచార్యుల నధిక్షేపింప వచ్చు నంతియ
కాక దేవదానవుల కయినను దుర్జయుం డగునర్జునునకుం దలసూప వచ్చునే
నయవిక్రమంబుల నతిలోకుం డగునతని నెవ్వరి కేనియుం బొగడ వలయుఁ బుత్ర
నిర్విశేషుం డగు నిజప్రియశిష్యుని నగ్గించుట గురునకుం గొఱంతయె యింక సిగ్గు
మాలి రణంబు సేసిన ద్రోణుండు సేయుం గాని యే నిట్టిదాని కోర్వ నదియు
నుం గాక. 195

క. ప్రళయాంతకుండు బడబా! నలమును మృత్యువును నెదిరి • నం గొఱఁతవడన్
నిలిపినను నిలుపు మార్కొ-ని! చెలఁగిననరుశరము లనవ • శేషము సేయున్.

గీ. కుటిలబుద్ధు లిచటఁ • గొనవు నెట్టన ఘన! దోర్బలంబు మెఱసి తొడర వలయు
నతఁడు గాండివమున • నడ్డసాళులు వైవ! డరుల నంపవాన • గురియుఁ గాని.

క. విను మట్టులు గా కున్నం! దనగోవులవెనుక మత్స్య • ధరణీశుఁడు వ
చ్చిన మార్కొందము నరుఁ డే! పున పుట్టిన నతనిపొంత • బోదుమె యధిపా.

వ. అనిన విని రాధేయుండు సక్రోధుం డై యోధవీరలోకంబు నాలోకించి. 199

చ. వడిగొని గోగణంబుఁ బొదు • వం బఱతెంచితి రెల్లవారు ము
న్నొడఁబడి పాండునందనుల • యున్నెడ యిమ్మెయిఁ గాన వేఁడి యి
వ్వుడు నరుఁ గాంచి మీర రతని • పోటు నుతించుచు భీతి నిట్లు వా
విడిచి యనేకభంగిఁ బృథి • వీపతి వీఱిఁడిఁ జేయు టొప్పునే. 200

చ. వెఱచితి రేని నిల్వఁ డొక • వీరున కొక్కఁడ చాలుఁ గాక యెం
దఱు వలయుం గపిధ్వజము • దవ్వుల వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచి వైచెదం

* గోరుట లెస్స- అని పాఠాంతరము.

బఱపెదఁ దత్పిశాచముల ♦ భగ్నముఁ జేసెదఁ దేరు సారథిన్
నెఱకులు నొంచెదం బొదులు ♦ నించెద నర్జునగాత్రశాలలన్. 201

శా. జ్యాఘోషం బతిభీషణం బయి దిశా ♦ చక్రంబు నిండన్ శర
వ్యాఘాతంబున శాత్రవుండు వికల ♦ స్వాంతుండు గా నారద
శ్లాఘాపాత్రము నై యనర్గళభుజా ♦ సంరంభతన్ రౌద్రరే
ఖాఘోరాకృతి యేన చూపెదను జ ♦ క్కం జూడుఁడీ వేడుకన్. 202

క. క్రోధజ్వాలలు నిగుడ వి। రోధిబలేంధనముఁ బొదువు ♦ క్రూరత్వమైు దు
స్సాధ మగునర్జునాగ్ని ని। సాధించెద నేన పూని ♦ శరవర్షమునన్. 203

వ. పాండవమధ్యముండు పదుమూఁడువత్సరంబులు పూఁచి పట్టి కయ్యంబునకు వ
చ్చె నతనిలావును బీరంబును లోకంబునకు నెక్కి యున్నయవి యేనును గురు
సేనయందు శక్తిశౌర్యంబులు గలవాఁడనపోలె వర్తించెదం గావున నే మిరువుర
ము నొండొరులకు బాహుబలవిలాసంబును విక్రమక్రీడాకౌశలంబును బ్రకటిం
చుట యుచితంబు గాదె యని వెండియు నిట్లనియె. 204

సీ. అనుదినంబును నంత ♦ కంతకుఁ బెరిఁగెడి, యధిపతిమన్నన ♦ యప్పు దీర్ప
నర్జును నోర్చెద ♦ ననిలోన నే నని, యతనితోఁ బలికిన ♦ ప్రతిన నెఱపఁ
గర్ణార్జునులయందు ♦ ఘనుఁ డెవ్వఁడగునొక్కొ, యనుజనంబులసంది ♦ యంబు మాన్ప
జమదగ్నిసుతుకృపా ♦ శ్రయమునం బడసిన, విలువిద్యకలరూపు ♦ వెలయఁ జేయఁ
గనుట నేఁడు పుణ్యా ♦ దిన మయ్యె నాకు మీ। కెల్లఁ బోరు చూడ ♦ నిష్టమేనిఁ
జూడుఁ డట్లు గాక ♦ వేడుక లేదేని। సంతసమునఁ బసుల ♦ జాడఁ బొండు. 205

వ. అనిన నమ్మాటలు విని కృపాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 206

గీ. కయ్యమునకు నెపుడుఁ ♦ గాలు ద్రవ్వుదు కార్య। గతిఁ జొరవు నీతి ♦ యుతులు సమర
మధమసాధనముగ ♦ నాడుదు రర్థనం। సిద్ధిఁ బొందు తెఱఁగు ♦ సేయు నెడల. 207

క. అగుదేశకాలబలయుత। ముగఁ జేసినపౌరుషం ♦ ములు మొరకులె నైయె
తెగఁబాఱి తమ్ము ♦ నెదిరిని। వగవక తొడరుటలఁ గీడు ♦ వర్తిల్లుఁ దుదిన్. 208

వ. అక్కిరీటి యొక్కరుండ కాఁడె యని తలంతమేని. 209

సీ. శక్రాదిసురులతో ♦ సంగ్రామ మొనరించి, ఖాండవం బేర్చె నొ ♦ క్కరుఁడ కాఁడె
యాదవబల మెల్ల ♦ నాఁగి తోలిచి సుభద్ర, గడిమి మైఁ దెచ్చె నొ ♦ క్కరుఁడ కాఁడె
దిగ్విజయంబునఁ ♦ దేజంబు సేసె ని, క్కురువంశమునకు నొ ♦ క్కరుఁడ కాఁడె
బలముతో గంధర్వ ♦ పతి నోర్చి విడిపించెఁ, గౌరవేశ్వరుని నొ ♦ క్కరుఁడ కాఁడె
యని నివాతకవచు ♦ లను దానవుల నాతఁ। డొక్కరుండ కాఁడె ♦ యుక్కు మడఁచె
నమరులకు నజేయు ♦ లగుకాలకేయుల। నొక్కరుండ కాఁడె ♦ గెలిచెఁ గర్వ.

క. భూవరు లెల్లను నొక్కట। ద్రోవదికై తొడరి యతని ♦ తోఁ బెనఁగి కడుం
జేవ చెడి పోవు నప్పుడు। నీ వచటం గలవొ లేవొ ♦ నిక్కము సెప్పుమా. 211

శా. కుంతీనందను లొక్కఁ డొక్కఁడ రిపు ♦ క్షోభంబు సంధిల్ల దు
ర్దాంతస్వైరపరాక్రమంబులు మహో ♦ త్సాహంబునం జేసి ర
త్యంతోదగ్రతఁ బల్కె దీ విచట బా ♦ హాశక్తి యిష్మేదినీ
కాంతుం డియ్యకొనంగఁ బూనితి వృథా ♦ గర్వంబు నీ కేటికిన్. 212

గీ. ఏచి మున్నీరు చేయీఁత ♦ నీఁద నగ్ని । నుఱుక వాసుకికోఁరలు ♦ నొఱుకఁ గడఁగి
నట్లు గాదె రాధేయ నీ ♦ వర్జునునకుఁ । బోర నెక్కటి మార్కొనఁ ♦ బూను టరయ.

క. బలుగాలిఁ జేప్పుడావా । నల మొక్కరుఁ డార్పఁ బోయి ♦ నను దీఱునె నీ
చల ముడుగు సాహసంబున । గలదే మే లెల్లు నధిపుఁ ♦ గావఁగ వలదే. 214

గీ. కురువిభుండును భీష్ముండు ♦ గురుఁడు గురుత । నూభవుండును నీవు నే ♦ నును గడంగి
కూడుకొని తాఁకుదము గాక ♦ క్రీడితోడ । నొంటి మార్కొన వశమె ము ♦ క్కంటికైన.

—•• ♦ కర్ణుఁడు కృపాచార్యు నధిక్షేపించి పలుకుట. ♦ ••—

క. అని పలికిన సంరంభం । బున నినసుతుఁ డిట్టు లను రి ♦ పుల మెడఁ జిత్తం
బున నీవు ప్రియము వలుకుటఁ । గని కని నినుఁ దోడు పిలువఁ ♦ గాఁ బతి చేలే. 216

క. ఏలినవాని ధనంబులు । బాలురు బంధువులుఁ దారు ♦ బ్రదికినదినముల్
* వేలార్చి తిం డాశ్రితని । రోలము గని పిదప భీతు ♦ లొడుగుదు రాజన్. 217

క. జన్నములు సేయునెడఁ బ । క్వాన్నంబులు గుడుచు చుండు ♦ మధిపతి నిన్నున్
జన్నియ విడిచె రణముతఱి । మిన్నక కినుక వడక చను ♦ మీ గృహమునకున్. 218

గీ. ఏను విల్లందుకొనిన నీ ♦ రేడుభువన । ములును వడవడ వడఁకు నా ♦ యుగ్రబాహు
బలముఁ దలఁపక పలికితి ♦ పార్థుఁ డనఁగ । నెంతవాఁ డొక్కరథికున ♦ కింత యేల.

వ. అని యిత్తెఱంగున నందఱుఁ బలుకుపలుకు లెల్ల వినుచు గాంగేయుండు కౌరవేశ్వరును ద్దేశించి ధర్మార్థసంగతంబును హితంబును గా నిట్లను ద్రోణాచార్యుండు నీతిపథంబునం బలికె నాచార్యతనయువచనంబు లుచితంబులు కృపాచార్యుం డాడిన చందంబును దెఱంగు వడియున్నయది మన్నన గలమానిసి యగుట నంగరాజునకు సంగరపాటవంబు లగుమాటలు దగుం గాక మాన్యుల నధఃకరింపనగు నే యని వెండియు. 220

గీ. నేల ప్రొద్దెఱింగి ♦ చాలుమానిసి రణో । ద్యమ మొనర్పఁ గాక ♦ తగినవారి
చెవికి చేఁదు గాఁగ ♦ నవమానవాక్యంబు । లుఱుగ కిట్లు వలుకు ♦ టొప్పు నెట్లు.

క. బీరము లావును మిగులఁగ । వైరులు దఱి నైనఁ దొడరి ♦ వచ్చినచోటన్
దూరమున వేరవుతోడివి । చారము గలుగుట దది తగదె ♦ సద్బుద్ధులకునే. 222

గీ. అకులగుణములైన ♦ నగ్గింతు రెవ్వరు । గలయ వెరసినపుడు ♦ గలితనంబు
మెఱయుదురు మహాత్ము ♦ లెఱుఁగఁడు తఁ దమొఁ । లెట్టివారి నతఁడు ♦ బెట్టి పలుకు.

వ. ఆచార్యులైనవారలు పూజావాక్యంబుల కర్హులు గాక గర్హింపఁదగుట విషయంబె

---

* పా. అరసి అలుక రాఁపిసి- అని పాఠాంతరము.

యనుచుఁ గృపాశ్వత్థామలకరంబులకు నిజపాణిపుటంబులు సాఁచి యిట్లనుఁ బని చాలినంత గలదు విన్వచ్చుండు వచ్చుచున్నవాఁడు విరోధంబునకు సమయంబు గాదు మన మందఱముం గూడికొని కయ్యంబు సేయుదము బలవ్యసనంబునం దు భేదంబు గలుగు టొప్పదని బుధులు సెప్పుదురు వేదంబు లొక్కవలనను ధనుర్వేదం బొక్కవలనను గలమీయట్టిమహానుభావు లెందునుం గలరె కురుబలంబున కొకటి పుట్టినం బ్రసిద్ధులరు గావున నది మీతలన నిలుచునట్లుగుటం జేసి.

క. క్షమియింప వలయు నొకఁ డెఱుఁ। గమి నేమే నన్న నంతఁ ♦ గటకటంబడి భూ
రమణునికార్యస్థితి చి। త్తములం దెడ సేయునట్టి ♦ తరమే మీరల్. 225

వ. అనిన విని వార లి ట్లనిరి. 226

క. క్షమియింప నెవ్వరము భూ। రమణుని కార్యమున కెవ్వ♦రము ద్రోణులచి
త్తము శాంతి వొందఁ జేయుట। మముఁ దెలఁచుట యిట్లు లేల♦ మాకొలఁదులకున్.

వ. అనిన విని గాంగేయకర్ణులం గూర్చికొని కురుపతి గురుసిం బ్రార్థించి యశ్వత్థామను వేఁడికొని కృపాచార్యునిం దేర్చినం బ్రసన్నుం డయి యోధవీరులం గలయం గనుంగొని ద్రోణాచార్యుం డి ట్లనియె. 228

గీ. అలుక భీష్మునిపలుకుల♦ యపుడ పోయె। మీఁదికార్యంబు నడపుఁడు♦ మీర లింక
మోహసాహసములఁ గురు♦ ముఖ్యు దెసకుఁ। గీడు రాకుండఁ దగఁ బరి♦ కింపవలయు.

క. వాసవనందనుఁ డింతయుఁ। గాసిలి యున్నాఁడు మనలఁ♦ గని యించుకయుం
డా సైరణ సేయఁడు గను। మోసము లే కొక్క మొగిన ♦ ముసరఁగవలయున్.

వ. అప్పుడు కురుపతి సమయకాలవిషయంబుగా నాడినమాటయుం గలదు దాని నిరూపించి యున్నరూపు గాంగేయుండు సెప్ప నర్హుం డనిన నతండు దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 231

—♦♦—♦ భీష్ముఁ డర్జునుసజ్ఞాతవాసవత్సరపర్యాప్తి నిష్కర్షించుట ♦—♦♦—

సీ. రెండవయేట నొ♦క్కం డధిమాసమి, క్లిష్కినయన్నెల ♦ కెల్లఁ గూర్చి
కొనఁ బదుమూఁడు హా♦యనములు దప్పక, నిన్నటితోడన ♦ నిండె నంత
మెఱిఁగియ తమపూన్కి ♦ యెల్లను దీర్చితి, మని పొడసూపె నం♦ర్జునుఁడు నేఁడు
పాండుపుత్రులు ధర్మ ♦ పరులు ధర్మాత్మజుం, డేరి కధిష్ఠాత ♦ వారు ధర్మ
పథము దప్పుదు రే యెన్ని ♦ పాట్లు వడిన। వార లేటికిఁ దఱియుంగఁ ♦ బాఱ నేర్తు
రెల్లు దమకింది నెలవి ♦ హీనవృత్తిఁ। దమకు నొకకీడు వచ్చుని ♦ ధంబు గాఁగ.

ఉ. అట్టిది నైన నాఁడ తఱి ♦ యంబడి మూఁస్థితసంబు సెయరే
సెట్టన ధర్మపాశముల ♦ నిల్చిరి కాలము వేచి యుండి రిం
కెట్టును వారు గొంత దమ ♦ యేడ్తెఱ చూపక మాన నేర్తురే
ముట్టఁగ వచ్చి రేని మన ♦ ముం దగ నోర్తము గాక దాసికిన్. 233

ఉ. వచ్చినవాఁడు ఫల్గునుఁ డ ♦ వశ్యము గెల్తు మనంగ రాదు రా
లచ్చికి నైనఁ బెనంగినబ ♦ లంబులు రెండును గెల్వ నేర్చునే
హెచ్చగుఁ గుం దగుం దొడరు ♦ టెల్లవిధంబుల కోర్చునట్లుగా
కిచ్చఁ దలంచి యొక్కమెయి ♦ నిత్తఱిఁ బొం దగుచేఁతయుం దగున్. 234

వ. అనిన విని కురుపతి దరహసితవదనుం డగుచు నిట్లనియె. 235

గీ. మనకుఁ బాండురాజ ♦ తనయవర్గమునకు। నెల్లు పొందు గలుగ ♦ నేను రాజ్య
భాగ మీను సమర ♦ భంగిక విక్రమ। నిరతిఁ బూను టిదియ ♦ నిశ్చయంబు. 236

వ. అనిన నయ్యిరువురవచనంబు లాకర్ణించి గురుం డిట్లనుఁ గార్యగతియును గయ్యం బుభంగియు భూపతికంటె మిగులం గనియెడువారు లేరయినను నామెచ్చిన యంత నొక్క తెఱంగు సెప్పెద నీబలంబున నాలవపాలు గొని మహీపాలుండు సత్వరంబుగా ముందర పోవ వలయు నంతియ సేన తదనంతరంబ కదుపులం బొదివికొని చనవలయుఁ దక్కినసగంబుతో మనము నిలిచి వ్యూహరించి యల్లనల్ల నరుగ వలయుఁ గవ్వడి యెయ్యెడం గవిసిన నయ్యెడఁ దలపడ వలయు నిట్లైనను మానవేశ్వరుండు సురక్షితంబుగా సందడిం బడక నడచు గోవులు నిన్నెలవు గడచు మనమును ధనంజయునకుం జాలినయప్పుడ యుటఁ దొడుపడ నెవ్వరు గలిగినను వారికిఁ జాలి నిలుత మనిన విని సురనదీసూనుండు దాని కియ్యకొని రాజన్యునకు సైన్యంబుఁ బంచి యిచ్చి పుచ్చి పసులకుం దోడగుభాగంబునుం బనిచి యున్నం తపట్టుచతురంగంబుల నియతి సేసికొని యాచార్యుండు నడుమను గృపాచార్యుండు వలపటను నాచార్యపుత్రుండు దాపటం గర్ణుండు ముందట వికర్ణ దుశ్శాసన శకుని సైంధవ సోమదత్త బాహ్లిక భూరిశ్రవః ప్రభృతియోధవీరు లెల్ల నెడ నెడం గలయ నిలుచునట్లుగా వ్యూహరించి మహోత్సాహంబున సన్నాహసౌందర్యంబు నొంది తాలధ్వజం బెత్తించి మెఱసి తాను వెనుక యయి నడపించు చుండె నట్టిసమయంబున. 237

చ. అరుదుగ నిట్టు లొక్కనికి ♦ నంతబలంబునకున్ మహోగ్రసం
గర మగుడున్ మనం బతుల ♦ కౌతుక మొంది కనుంగొనన్ సురే
శ్వరుఁడు సుదర్శనం బనఁ బ్ర ♦ శంసకు నెక్కువిమాన మెక్కి యం
బరగతి వచ్చె దేవముని ♦ పంక్తులు సిద్ధగణంబుఁ గొల్వఁగాన్. 238

వ. అద్దివ్యయానరత్నమునందు. 239

గీ. స్వర్గమున నున్న రాజులుఁ ♦ జక్రవర్తు। లును యథోచితచ్ఛత్రంబు♦లును నిజార్హ
చామరంబులుఁ జెలువొందఁ♦జారులీలఁ। గొలిచియుండిరి వేడ్క లు♦కొనలు నిగుడ.

క. పాండుమహీపాలుం డా। ఖండలుచేరువన పెద్ద ♦ గద్దియ నమరీ
మండలి పీచోపు లిడఁగ। నుండి కనుంగొనుచు నుండె ♦ నుజ్జ్వలభంగిన్. 241

వ. అంత. 242

సీ. దేవదత్తాభీల ♦ రావంబు వెసఁ గర్ణ, ములు దీటుకొన లేట ♦ మొగము వడఁచు
రథనేమిదళితధ ♦ రాధూళి యంగంబు, లెల్లఁ గప్పఁగ వెల ♦ వెల్ల నగుచు
బహుళకపిధ్వజ♦ప్రభలు లోచనములు, మిఱుమిట్లు గొనఁ బర్వ♦ మెండుకొనుచు
నుద్భటాకారన ♦ ముద్ధతి మనము లు, త్తలపాటు దోఁపంగఁ ♦ దల్లడిలుచు
నడచు కౌరవరాజసై ♦ న్యంబుఁ గదిసెఁ। దీగ దిగిచినగతిఁ దన ♦ తేరు మెఱయు
రయమునైఁ జని ప్రళయభై ♦ రవసహస్ర। గర్జనోగ్రతర్జనుఁ డగు ♦ నర్జునుండు.

వ. ఇవ్విధంబునఁ గురుబలంబులఁ గ్రోశద్వయమాత్రంబునం గూడ ముట్టి క్రీడి తల యెత్తి చూచి యుత్తరున కిట్లనియె. 244

చ. ఇది యొకపెద్దగట్టె మొన ♦ యీమొనముందట గోగణంబుతో
నది యొకయల్పసైన్య మట ♦ యావల వేఱొకకొంత సేన య
ల్లదె యిటు పంచి పెట్టఁ జను ♦ నంతటిలోన వృథాభిమానదు
ర్మదబహుభాషి యైనకురు ♦ రా జెటం జనుచున్న వాఁడొకో. 245

క. అరయుదము గాని యిమ్మొ। హరమునకును డాపలించి ♦ యరదముఁ బోని
మ్మురవడి నతనిక యుఱికెద। నరుదుగ నెబ్భంగి నెవ్వ ♦ రడ్డం బైనన్. 246

ఉ. అతఁడు చిక్కనేని బల ♦ మంతయు విచ్చు మరల్ప వచ్చు గో
వ్రాతము నట్టు లైన సుక ♦ రంబుగ నంతట నెల్లఁ దీఱు నీ
యాతతసేనయుం దతని ♦ నారసి కానక యున్న వీరి ని
ట్లీతల డించి యూకదువు ♦ నేదఁగఁ బోదము గాక వేల్మిడిన్. 247

క. విచ్చి చన కుండఁ బసులం। దెచ్చుట మునుమున్నవలయు ♦ తెఱఁ గాపనికిం
జొచ్చి యది చక్కఁబెట్టఁగ। నచ్చోటన దాయ మనకు ♦ నగపడెడు బలే. 248

క. అనిన విని యుత్తరుం డ। మ్మొనవలపటఁ బెట్టి యర ♦ దమును బోవఁగ ని
చ్చిన నరసకరిగి కడ్వడి। కను విచ్చి బలంబు నెల్లఁ ♦ గలయం జూచెన్. 249

వ. ఇట్లు గలయం గనుంగొని మధ్యదక్షిణవామాగ్రపశ్చిమోత్తరభాగంబుల నిట్టిట్టి వారలు నడచుచున్న వా రని సారథితో నేర్పడం బలికి వీరలలో సురగకేతనుండు లేఁ డతండు గోవులం గొనిపోవనోపు నిరామివం బైనయీసేనతో నని సేయం బని లేదు వీ రివ్వోడ నెయిది యడ్డపడి తడవు సేయక మున్న వారల ముట్టికొని పసులన్ బెట్టించి దొరయును గడవం బోవక యుండఁ బోదువవలయు నని చెప్పి యతని నద్దెసకుఁ దేరు వఱుపం బంచి గురుకృపగాంగేయులకుఁ జరణసమీపస్థలంబులం బడ రెండును గర్ణాభ్యర్ణప్రదేశంబులం జన రెండును గా నాలుగేసి యమ్ము లేసిన నానవ్యసాచిం జూచి యాచార్యుండు పరిసరవర్తు లగునాప్తజనంబులతో నల్లన యస్సనుం డింత యొప్పియుండునే యని యుగ్గించి వెండియు. 250

—••◆ ద్రోణాచార్యుఁ డర్జునుం జూచి ప్రశంసించుట ◆••—

మ. విలసద్గాండివచాలనోద్ధతి కన • ద్దివ్యాస్త్రలీల గా
నలఘుస్ఫారకపిధ్వజధ్వని సము • ద్యద్గర్జ చండంబు గా
జలదాకారత నొందెఁ దేరితఁడు ప • ర్జన్యాకృతిం బొల్చె ద్రో
ర్బలతీవ్రారినిదాఘదుర్విషహగ • ర్వస్ఫూర్తినిర్మూర్తిగాన్. 251

వ. ఇప్పుడు నాకుఁ బ్రణామంబులుగాఁ బాదంబులమొదలం బడ రెం డమ్ము లేసి పెద్దగాలం బేచిఁ బాసి యున్నవాఁడు గావునఁ గుశలప్రశ్నంబుగాఁ జెవులు సోఁకియు సోఁకములుగా రెండమ్ము లేసె నని పలికి వెండియు నిట్లనియె. 252

క. ఇమ్ముల నెల్లను బదుమూఁ డేడులు! పడి కడుఁ గోపించి వచ్చె • బలువిడి నీరవ్వడి దఱియ నుఱికె వడి నిప్పుడ యిమ్ముటిపోవు నెల్లఁ • బోరిగొనెడుబలే. 253

గీ. విపినవాసంబు నజ్ఞాత • విధమువర్త
నంబుఁ గడపి నవాభ్యుద • యంబు నొంది
శాత్రవుఁ బుచ్చి తోఁ తెంచుమా • ర్తండుమాడ్కిఁ
జూడ నుజ్జ్వలుఁ డగుచు న • ర్జునుఁడు వొలిచె. 254

వ. అని ద్రోణ కృపాచార్య భీష్ములు పార్థబాణపాతప్రకారంబులు ప్రణామకుశలప్రశ్నంబులుగా నంతరంగంబులం గనుంగొని సంతసిల్లిరి ధనంజయుండును దక్కినవారికి దుర్నిరీక్ష్యుం డగుచు నమ్మోహనంబు సేసి నాదరంబు సేసి గోవులపజ్జం బోవుచుండె నతనిం జూచి సురనదీసూనుండు కురువీరులతో నిట్లనియె. 255

క. చిరకాలమునకుఁ గంటిమి! నరు నక్కట వీఁడు సజ్జ • నప్రియుఁడు సుహృత్పరతంత్రుఁడు బాంధవసహితుఁ! డరిభీకరుఁ డిట్టివార • లవనిం గలరే. 256

క. మనచూడ్కికి వేఁగయి యీ! తనియతులితమూర్తి యత్యు • దాత్తతఁ గడునొప్పినయది గంటిరె జగ మొ! ల్లను నేలఁగ నగుసముజ్జ్వ • లత యూహింపన్. 257

క. వెనుకదెస వచ్చి కదిసియుఁ! దనరథము డొలంగ నిచ్చి • తఱియఁ బడుట కొల్లనితలఁపు గలిగి కేఁగం! టన మనలం జూచుచును గ • డచి యట నడచెన్.

క. మొనఁ గలయఁ జూచి యూరక! చను టధిపతి నరసి తా ని • చటఁ గానక యాతనిపజ్జ నరుగు తెఱఁ గగు! ననుమానము లేదు క్రోధ • మగ్గలము మదిన్. 259

చ. మనకును గార వేందుఁ డను • మన్యముఁ జొచ్చినయేని నాతఁ డ
ర్జునునకు నొంటి చాలఁ డని • రుద్రుఁడు నెక్కటి మార్కొనంగ లేఁ
డన నొకరుండు శక్తుఁడె ర • యంబు మెయిన్ మన మెల్ల నిప్డ డా
తనికడ నేరఁగాఁ జనుట • తప్పినఁ గార్యము దప్పు నెంతయున్. 260

గీ. వాసవాత్మజుండు • వసుధేశనందను! ముట్టికొనిన నొకటి • పుట్టెనేని
మనప్రయోజనంబు • మఱియేమి పసు లవి! యేటి కొండుధనము • లెల్ల నేల.

వ. అని పలికి పురికొల్పికొని యతండు రాజరక్షణతత్పరత్వంబున నరదంబు సత్వ
రంబు చేసిన సేనాపతి సైనికనికాయంబులం గడచి చనం దొడంగె నిప్పాట న
ష్మేటిమొనయును వెసం బోవ గోవులకావలిమూఁకయు వానిం దఱిమికొని
యతిరయంబున నరుగం దాను గెలనఁ గ్రోశద్వయమాత్రంబు నడచి పురు
హూతపుత్త్రుం డుత్తరున కిట్లనియె. 262

మ. ఇదె గోవర్గము చేర వచ్చితిమి పో ♦ నిం కేల సైన్యంబులుం
గదియన్ వే చను దెంచె రెంటినడుమం ♦ గాఁ జొచ్చి యీవచ్చును
న్మదవీరావలికిన్ భుజావిభవవి ♦ న్యాసంబు గాన్పించి మా
న్చెద గర్వంబు మరల్చెదం బసుల నా ♦ చేఁ జిక్కు రా జెమ్మెయిన్. 263

యుద్ధప్రారంభము.

క. అనుటయు విరాటతనయుఁడు। మొన కడ్డముగాఁగఁ దూర్పు ♦ మొగ మై రథముం
గొని కట్టెదిరికిఁ బోయినఁ। దనమూఁపులు రెండు నపుడు ♦ దలకుం గడవన్. 264

వ. తేరు సమ్ముఖంబు సేయించి పేరువాడి క్రీడి కరతలం బెత్తి నిలునిలు మని యద
ల్చిన ఘోషంబుతోడన వెడలునిశితశరపరంపరలదట్టంపుఁబఱపున నంబరంబు
నీరంధ్రం బగుటయుఁ దదంధకారంబును భయతిమిరంబునుం గవిసి గుండియ
లవిసి కురుబలంబు లెదురు నడవను మరలం బఱవను మఱచి వెఱచఱచి హరిత
నయహస్తలాఘవప్రశస్తి దక్కం దక్కినచేష్టలు దక్కి యుండె నతండు గోవుల
వెనుకం బోవునల్పబలంబు బెదరి తూర్పుదెసకుం జేరునట్లుగా నరదంబుఁ బఱపిం
చి తెఱపి చూపి వెలిచీర సారించి దేవదత్తంబు పూరించినం గేతుకపి గర్జిల్లం దది
యభూతంబు లార్వ మౌర్వీరవంబును రథనినదంబును బ్రతిపతాకినీతుములంబు
ను గగనంబునం బొగడునమరులమొలుంగులునుం జెలంగ సముదితసాంద్రసం
రావంబు రోదసీకుహరంబు నిండిన నొండొండ మట్ట లెత్తుకొని నేల మట్టవిసి
యద్రువం బసులు వెసం దిరిగి మున్ను విశ్వచ్చుండు వచ్చినజాడఁ గైకొని దక్షి
ణదిశకు జిల్లులు వోడుచుచుం దెఱలం బాఱెన. 265

క. గోవులతోఁ బొదువంబడి। పోవుచు నున్నట్టిగోప ♦ పుంజంబు దదీ
యావసరంబున సరభసమై వానిపిఱుందఁ దగిలి ♦ యమ్మెయిఁ బఱచెన్. 266

గీ. అప్పు డర్జునుండు ♦ దప్పక చూచి యీ। బలము పసుల కడ్డ ♦ పడక యుండ
నెడ సొరంగ వలయు ♦ *నిటమొదుర్కొను మని। పనిచె మత్స్యభూమి ♦ పాలసుతుని.

క. పనిచిన నాతఁడు నమ్మెయిఁ। జన నిచ్చె రథంబు గోప ♦ సంఘముఁ దిరమై
కొని పొందు పసుల నోడక। యని తా నెలుఁగిచ్చి పేటి ♦ కై నూల్కొలిపెన్.

వ. అట్టిసమయంబున. 269

* నిల్వుల్లు - అని పాఠాంతరము.

క. కరితురగసమితిఁ దార్కొని। కురువీరులు మొగులుగముల॰కొమరునఁ గవియన్
శరవేగంబున నరుఁ డు। ద్ధురమారుతచండభంగి ॰ దోఁపఁ దెరల్చెన్. 270

క. కదిసినబలములు విచ్చినఁ। గదుపులఁ జెదరంగ నీక ॰ గాండీవి వెసం
బొదివి యటు గడపె నవియును। గొదగొని తమపొలము సొచ్చె॰గోపాలురతోన్,

వ. అని చెప్పిన విస్మయంబు నొంది. 272

గీ. పసులు పట్టునడిన ॰ పదపడి నరుఁ డెద్ది। యాచరించెఁ గౌర ॰ వాధినాథుఁ
డేమి సేసె బలము ॰ లెట్లయ్యె భీష్మాది। వీరు లెవ్విధంబు ॰ వార లైరి. 273

వ. అనవుడు. 274

మ. నవతాదూర పురాణతానుపగతా ॰ నానాత్వసంశోభితా
వివిధత్వాపగమోజ్జ్వలా బహుకళా ॰ విర్భావశాలీ సహు
ద్భవరాహిత్య నిరూఢసూక్ష్మతరసం ॰ భావా మహాస్థూలమూ
ర్తి విశేషా నిరుపాధికా గుణమయా ॰ ధీవర్త్మనా నిష్క్రియా. 275

క. అంతఃకరణచతుష్టయ। శాంతిసముద్యద్వివేక ॰ సంపద్వేద్యా
చింతాతంతుత్రిటనా। త్యంతవిదగ్ధైకభజన ॰ తత్పరహృద్యా. 276

మాలిని. ప్రణమదవనవిద్యా ॰ పౌర్ణిమీసంరూఢకాంతి
ప్రణుతిచరణపద్మా ॰ పద్మజాదిత్యసత్ప్ర
వణచతురదయావి ॰ స్ఫారితాలోక లోకా
వణనిపుణజనాంచ ॰ ద్భక్తివిక్రీతమూర్తి. 277

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున విరాటపర్వంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

విరాటపర్వము, పంచమాశ్వాసము.

శ్రీ సంపాదనచాతు
ర్యాసేవ్యపదారవింద ♦ యాగికవిద్యో
ద్భాసితమూర్తిమయా వి
న్యాసనమానైకరూప ♦ హరిహరనాథా 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నివ్విధంబున విరోధివర్గం బుక్కు దక్కి వెక్కసపడి చూచు చుండ నిరర్గళభుజార్గళసంరంభవిజృంభణంబు శోభిల్లఁ బసులన్ బెట్టించి యనతిదూరవర్తి యగుకౌరవచక్రవర్తి దెసం గనుంగొని ధనంజయుండు భూమింజయు నక్కడఁ దేరు పఱుపం బనుప నప్పళించునప్పుడు కురువీరులు గూడుకొని మూఁడువేలరథంబులతోడను గాంగేయకర్ణు లొక్కొక్కరుండు వేయింటితోడను దలకడచి రాజున కడ్డపడి కవ్వడిదిక్కు మొగంబుగాఁ దిరిగి రట్టియెడఁ గదుపులు పట్టువడుటకు నిట్టూర్పు నిగిడించుచు మగిడి మనుజపతియు ననుజసహితుం డై సహస్రస్యందనంబులతోడ వెన్నుదన్ని నిలిచె నంతఁ దక్కటిబలంబులు * నెయిదికొని యిమ్మెయి సరభసంబుగాఁ గవిసిన. 2

క. కనుఁగొని మెలన వ్వాలయు నా దనమున గరువంపుఁ జెన్ను ♦ దలకొనఁ గా న
ర్జునుఁడు విరాటసుతున కి ట్లనుఁ గేవలవీరరసమ ♦ యాత్మకుఁ డగుచున్. 3

అర్జునుఁ డుత్తరునకుఁ గౌరవవీరుల వేఱువేఱ నిరూపించి చెప్పుట.

సీ. కాంచనమయవేది ♦ కనకత్కేతనో, జ్జ్వలవిభ్రమమువాఁడు ♦ కలశజుండు
సింహలాంగూలభూ♦షితనభోభాగకే, తుప్రేంఖణమువాఁడు♦ద్రోణసుతుఁడు

* నెఱకొల్పి- అని పాఠాంతరము.

కనకగోవృషసాంద్ర ♦ కాంతిపరిస్ఫుట, ధ్వజసముల్లాసంబు ♦ వాఁడు కృపుఁడు
లలితకంబుప్రభా ♦ కలితపతాకావి, హారంబువాఁడు రా ♦ ధాత్మజుండు
మణిమయోరగరుచిజాల♦మహితమైన। పడగవాఁడు కురుక్షితి♦పతి మహోగ్ర
శిఖరఘనతాళతరు వగు♦సిడమువాఁడు।సురనదీసూనుఁ డేర్పడఁ♦జూచికొనుము.

క. గురునకుఁ బ్రదక్షిణంబుగ। నరదముఁ బోనిత్త మిమ్మ ♦ హాపురుషు నెడం
బరిభవము వలవ దితఁడు। కురుకులనృపతనయశిక్ష ♦ కుఁడు సు మ్మనఘా. 5

క. శస్త్రప్రకారనిపుణుం। డస్త్రవిదుఁడు దూరపాత ♦ నాభీలుఁడు వ
ర్చస్త్రాసితరిపుఁడు ధను। శ్శాస్త్రపరిజ్ఞానఘనుఁ డ ♦ సదృశుఁడు శక్తిన్. 6

ఉ. ఈతనితోడికయ్యమున ♦ కియ్యకొనం దగ దేను దుష్పథ
ద్యూతజరోషోన్నతుం డగుసు ♦ యోధనునిం బరిమార్పఁ బోవుచో
శాతశరోత్కరం బితఁడు ♦ చక్కఁగ నేయునొ నన్ను నేయఁడో
చూతము దాన మున్ననికిఁ ♦ జొచ్చినఁ జొత్తముగాక పిమ్మటన్. 7

క. గురుపుత్త్రుఁడు తేజోనిధి। సురాసురుల కైనఁ దేఱి ♦ చూడ నరిది సం
గరమున నీతని నీశ్వర। వరజనితుఁడు మేటి కౌర ♦ వవ్యూహమునన్. 8

క. ధైర్యధనుఁ డితఁడు ద్రోణా। చార్యున కెన వచ్చు దివ్య ♦ శరవిదుఁడు కృపా
చార్యుఁడు మత్పితృసఖుఁ డా। చార్యక మొనరించె మాకు ♦ శైశవముతఱిన్. 9

గీ. వీర లిరువురు మాన్యులు ♦ వీరితోడి। కయ్యమున కిప్డు మన మంత♦గాలుద్రవ్వ
వలవ దెచ్చోట నెదురుగా♦మెలఁగి రచట। మనరథం బల్ల నల్లన♦చనఁగనిమ్ము,

శా. యోధాగ్రేసరుఁ డిద్ధతేజుఁడు రణో ♦ ద్యోగానురక్తుండు దు
స్సాధప్రక్రమబాహువీర్యుఁడు కురు ♦ క్ష్మాపాలవాల్లభ్యల
క్ష్మీధామాత్ముఁడు జామదగ్నికలిత ♦ శ్రీశస్త్రవిద్యాఢ్యుఁ డీ
రాధేయుం డొకచీరికిం గొనఁడు వీ ♦ రవ్రాతముం బోరులన్. 11

క. శౌర్యాటోపంబున దో। ర్వీర్యంబున నస్త్రశస్త్ర♦విత్త్వమునను మా
త్సర్యంబు సేయు నాకును। దుర్యోధనుఁ డెపుడుఁ దన్నె ♦ దురు సేయంగన్. 12

చ. అతిదృఢవేది పేరు గల ♦ యట్టిమగండు రణంబు గల్గె నేఁ
డితనికి నాకుఁ దెల్లముగ ♦ నిట్టియెడం బరికించి చూడుమీ
మతి గలఁగంగ నీక యును ♦ మానము వాయఁగ నీవు సాయకో
ద్ధతిఁ బ్రకటించుచో బహువి ♦ ధంబుల నిద్దఱతారతమ్యముల్. 13

క. ఈయన ననుఁ గని వారణ। సేయం డితఁ డగ్గమైనఁ ♦ జిచ్చఱపిడుగై
పోయి పయిఁబడుదు నీ వర। వాయించుక లేక పఱప ♦ వలయు రథంబున్. 14

ఉ. ఉగ్రుఁ డనూనమానమహి ♦ మోన్నతచిత్తుఁ డజేయవిక్రమో
దగ్రుఁడు హస్తలాఘవస ♦ మన్వితుఁ డేయు నెడన్ సమగ్రకో

హాగ్రహబుద్ధి మాదేసన ♦ నార్యుఁడు కార్యమునందు ధార్తరా
ష్ట్రాగ్రజుఁ డీతనిం గదిసి ♦ నప్పుడు పండువు నాకు నుత్తరా. 15

గీ. అరసికొని యెన్నిభంగుల ♦ నైన నతని
తేరు మనబారి కగపడు ♦ తెఱఁగు గాంచి
యడరి బాసట యై యెవ్వ♦రడ్డపడిన
మెఱుఁగు మెఱసినచాడ్పునఁ ♦ దఱియఁ జోరుము. 16

క. అస్మత్పితామహుం డతి। విస్మయజనకప్రతాప ♦ విభవాగ్నిశిఖా
భస్మీభూతప్రతిప। క్షస్మయకాననుఁడు ప్రథమ ♦ గణ్యుఁడు బుద్ధిన్. 17

క. బహుమహితాయుధవిద్యా। రహస్యసంవేది ధార్త ♦ రాష్ట్రులకును మా
కు హితంబ కోరు సముఁ డై। సహాయుఁ డగు వారలకు న ♦ చటఁ దా నునికిన్. 18

క. వివిధము లగులక్ష్యంబుల। నవలీలం దునియ నాట ♦ నవియఁగ నేయున్
భువనైకధన్వి నత్యు। గ్రవిచేష్టితు నోర్చెఁ బరశు ♦ రాముం బోరన్. 19

క. శంతనునందనుసరదము। పొంతం బో వలవ దలుక ♦ పుట్టె యతఁడు భూ
కాంతునకు సైన్యమునకుం। జెంతం జేరంగ నీక ♦ సిలుగులఁ బెట్టున్. 20

వ. అని యిట్లు వేఱువేఱం జూపి క్రమంబున నేర్పడం జెప్పి సవ్యసాచి సమరోన్ము
ఖుం డగుసమయంబున సస్మితుండగుచు నశ్వత్థామ రవితనయు నవలోకించి యి
ట్లనియె. 21

క. నిను నీవ పొగడికొని పలి। కినపలుకులు పెక్కు గలవు ♦ క్రీడి యనికి వ
చ్చినవాఁ డదె పులివలె మా। ర్కొన వలదే కర్ణ సేన♦కుం బ్రియ మెసఁగన్. 22

క. తలఁకు గల దేని శకునిం। బిలిచి విచారింపఁ బొమ్ము ♦ పృథివీపతి నీ
తలన తనకార్యఖడ్గం। బులమో పెక్కించె రిత్త ♦ వోవునె నీకున్. 23

వ. అనిన విని యతండు క్రోధఘూర్ణమానతారకుం డగుచు ని ట్లనియె. 24

చ. తలఁకెడువానికిన్ మగఁడు ♦ దా నఁట న న్నడకించువాఁడు నీ
పలుకకు భీతున ట్లోడుఁగఁ ♦ బాఱునె శూరుఁడు నిన్ను నచ్చియే
కలనికి వచ్చితిన్ నరుఁడ ♦ కాఁ డఁట వానవుఁ డైన నేమి నా
బలముఁ జలంబు నేరిమియు ♦ బంటుతనంబును నీవ చూడుమీ. 25

క. అని కడఁగునినమతునకు। న్మను ద్రోణుఁడు ద్రోణనంద♦నుఁడుఁ గృపుఁడును శాం
తనవుఁడుఁ గడఁగుట దుర్యో। ధనుఁ డవలోకించి యుత్సు♦కాగ్రత * నడరెన్. 26

వ. ఇవ్విధంబున నయ్యేవురు దొరలును ధరణీశుండును సరభసంబుగా బగవసంబు చే
సిన దుశ్శాసన దుష్ప్రహ దుర్ముఖ ప్రముఖనిఖలకురుకుమారనికాయంబును శకుని
సైంధవప్రభృతిబంధుజనంబును బాహ్లికసోమదత్తాదిసామంతనికురుంబంబును మ
ఱియునుం గలవివిధయోధవీరనిచయంబును నొక్కటఁ గరటిఘటాఘోటకఘట్టరథ

* \<గడఁగె\> - అని పాఠాంతరము.

యూథపదాతివితతిసంరంభశుంభత్సేనాసమూహసహితంబుగాఁ ద్రోచి నడచిన.

చ. ధరణి వడంకె ధూళి దివి ♦ దాఁకిన భానుఁడు గానరాఁడు బం
ధురవివిధప్రకారపటు ♦ తూర్యరవంబులఁ బొంగె దిక్కులో
స్ఫురితమహాయుధోగ్రరుచి ♦ పుంజవిజృంభణ ఘోర మయ్యె నం
తరము సహస్రనేత్రముఖ ♦ దైవతమండలదుర్నిరీక్ష్యమై. 28

అర్జునుఁడు కౌరవసైన్యంబుల నుఱుమాడుట.

వ. అట్టియెడ నుద్భటహాసోల్లాసభాసురముఖుం డగుచు శతమఖతనయుండు. 29

చ. గుణమున లస్తకంబునను ♦ గోటియుగంబునఁ గేలు దార భీ
షణముగ నుప్పతిల్లి రభ ♦ సంబున రేఁగినమాడ్కిఁ దీవ్రమా
ర్గణనికరంబు లొక్కట న ♦ రాతిబలంబులఁ గప్ప గాండివ
క్వణనము రోదసీకుహర ♦ కర్పరముం బగిలింప నుగ్రతన్. 30

క. తలపడి తలమీఱినకా। ల్బలములఁ బొడిసేయు మఱియుఁ ♦ బైపైఁ బీనుం
గులఁ ద్రొక్కికొనుచు వెననుం। గలిమొనఁ గవియుటకు వేడ్క ♦ గడలుకొనంగన్.

క. తనదృష్టియు ముష్టియుఁ దగ। ననువున ముస్నొత్తి యేయ ♦ నతఁ డపుడు నిగు
డ్చినఁ గాయములు నపాటవ। మునఁ బదియుఁ బదేను నుచ్చి ♦ పోయెం గోలల్.

చ. ఉడుగక వెండియున్ సుభటు ♦ లొక్కమొగిన్ వెస నంటఁ దాఁకి క
వ్వడిపటుబాణభాస్వదని ♦ వార్యసముద్ధతిఁ జేసి మంటలో
మిడుతలు సొచ్చిన ట్లయిన ♦ మేటిమగల్ గని యీడఁబోక బ
ల్విడి మఱియున్ వడిం బొదువ ♦ వేల్మిడిఁ ద్రుంచె నతండు దోడుతన్. 33

గీ. అంత కంతకుఁ గదిసి సై♦న్యములు చుట్టుముట్టి శస్త్రాస్త్రసంచయ♦మున నభంబు
దీటుకొనునట్లు చేయఁ గి ♦ రీటి గాండి। వంబుపరిచాలనంబు దీ♦వ్రంబు గాఁగ.

సీ. గోరఁ జీరినమాడ్కిఁ ♦ గొన్నింటిఁ జక్కసాఁ, బాలుగా వ్రయ్యలు ♦ వాపి వాపి
బాడిస నఱికిన ♦ భంగిఁ గొన్నింటిఁ దు, త్తునియలుగా బిట్టు ♦ తుమ్రించి తుమ్రించి
వెస అంపమున నిడ్డ ♦ వసిగఁ గొన్నిటి నిసు, మంతలుగా నుఱు ♦ మాడి యాడి
పనివడి కోలఁ గో ♦ ట్టినలీలఁ గొన్నింటిఁ, జిఱునుగ్గుగాఁ బొడి ♦ చేసి చేసి
యడరి పొదివినబలముల ♦ నాయుధములఁ
బ్రతిహతంబులఁ గావించె ♦ నతిరయమున
నతులతధ్వజసూతహ ♦ యత్వలసద
ఫల్గురథవల్గనుం డగు ♦ ఫల్గునుండు. 35

క. ఆమెయిన వివిధవర్మ। స్తోమం బఱువుల్లు సేసి ♦ సునిశితబాణో
ద్దామప్రసారవిభవ। శ్రీ మార్తురక ద్భుతంబు ♦ సేసెం గడిమిన్. 36

క. గర్జద్గుణుఁ డై పగతుర। జర్జరితాంగులుగఁ జేసి ♦ సాయకజాల
స్ఫూర్జన చూపటు వొగడఁగ। నిర్జరవరనందనుండు ♦ నిమిషార్ధమునన్. 37

శా. శక్తిస్ఫారధనంజయాయతభుజా • సంరంభగాండీవని
ర్ముక్తక్రూరశరావలీదళితశ • త్రువ్రాతముల్ శోణితా
సిక్తాకారతఁ బొంది సాంద్రకుసుమ • శ్రీనీవికాసోల్లస
ద్రక్తాశోకతరువ్రజంబులక్రియన్ • రంజిల్లి యొప్పెం గడున్. 38

చ. తదవసరంబునన్ దొరలు • దగ్రతఁ ద్రోచిన వజ్రఘట్టముల్
మదమున నొక్కపెట్ట బల • మర్దనసూనురథంబు గ్రక్కనం
బొదివెఁ దురంగకింకిణుల • భూరిరవంబుఁ గరీంద్రఘంటికా
భ్యుదితనినాదమున్ రథవ • రోత్థితఘోషము నుత్కటంబుగన్. 39

గీ. అట్టియెడ వేల్పు వచ్చిన • యట్లు మేను। వొంగ నలి రేఁగి పాండవ • పుంగవుండు
మత్స్యనృపనందనుని బలు • మాటతోడి। యేపు చెవికిని జూడ్కికి • నింపు నొసఁగ.

క. మేదురదీర్ఘతరం బగు। నాదం బెడ తెగక గుణము • నను వడి నిగుడం
గోదండము సంతతవల। యోదాత్తస్ఫురణ వెలుఁగు • చుండఁగ నేసెన్. 41

మ. ఒకమాత్రన్ వితతప్రసారనిబిడా • త్యుగ్రాస్త్రసంతానముల్
సకలానీకమునందుఁ బర్వ నరుభా • స్వన్మూర్తి శోభిల్లె దీ
ప్తికలాపంబులు లోక మంతటను వి • స్తీర్ణంబు లై యాగప
ద్యకృతవ్యాప్తి వెలుంగ నొప్పెసఁగుమా • ర్తాండున్ విడంబించుచున్. 42

క. నరు లారులు దృశ్యములపై। బరగింపఁగఁ జూడ్కు లెల్లు • పడుఁ దప్పక య
ప్పరుసున నరుఁ డేయునిశిత। శరములు లక్ష్యములు దప్పి • చన వించుకయున్.

క. గజఘోటకరథసూత। ధ్వజకంకటయోధగాత్ర • తతియుం దెచటన్
విజయధనుర్ముక్తశర। వ్రజములు దవులంగఁ బడక • వారణ నిగుడున్. 44

చ. కవదొన లేల పూనెనొకో • కవ్వడి నా వలదుగ్రసంగరో
త్సవమున సవ్యపాణి నప • సవ్యకరంబున మార్చి మార్చి గాం
డివము ధరింపఁగా శరప • టిష్ఠతయుం బోరిఁ జేయు మార్చి చూ
వు వెరవుతోన పిడ్వడక • పొం దొడఁగూడెడు నెవ్వ నూచినన్. 45

క. సమవిషమవినిమ్నోన్నత। సమీపదూరస్థలములు • సదృశములు గఁ * జ
త్రముక్రియ నవిహతగతులను। సమరమహిం గ్రీడిరథము • సను నవితథ మై. 46

వ. వెండియు నతండు. 47

మ. బల మెల్లన్ వెఱ రెండుపాయలుగ శుం • భ ద్వేగుఁ డై చొచ్చి యా
వలగా నడ్డము వచ్చి నాలువు గ దు • ర్వారోద్ధతిం బోయి మూ
లల నానాశకలాకృతిం బొరయ లీ • లాయానదుర్దాంతుఁ డై
వలయుంబుల్ సని చించి చిక్కువఱచున్ • వైకల్యసంపాది యై. 48

* శ్త్రము- అని పాఠాంతరము.

వ. ఇవ్విధంబున నంబుధిలోన మహామత్స్యంబు విహరించుచందంబునం దదీయరథంబు కౌరవసైన్యంబునందు సంచరించునయ్యవసరంబున. 49

గీ. రత్నకేతనములు ♦ రాజత * శేఖరం। బులును రుచిరఘంటి ♦ కలును బార్థ
బాణనిహతిఁ దునిసి ♦ పడుఁ గౌరవులచేటు। దెలుప డుల్లునుల్క ♦ ములునుబోలె.

క. నరుభల్లంబుల నగ్రిమ। చరణంబులు దునిసి మ్రొగ్గు ♦ జవనాశ్వంబుల్
కరుణమెయి రాహుతులకున్। శరణం బగు మనుచు మ్రొక్కు ♦ చందం బొందెన్.

క. దంతిఘటాసంతానము। కుంతీసుతునారసములఁ ♦ గూలినతఱి న
త్యంతనిబిడాభ్రములు దివి। నెంతయు సొంపారుభంగి ♦ నిల చెలు వొందెన్. 52

క. పలువులుఁ గాండులుఁ బగ్గం।బులుఁ దనయస్త్రంబు లడరి ♦ పొడిసేసిన వి
చ్చలవిడిఁ బాఱెడురథ్యం। బుల నేయఁడు దివిజరాజ ♦ పుత్త్రుఁడు గృపతోన్. 53

గీ. అర్జునాస్త్రఖండి ♦ తాతపత్రధ్వజ। చామరములు గాలిఁ ♦ జదలఁ దూలఁ
జిహ్నములవిభూతిఁ ♦ జెందంగఁ గని యొప్పె। నప్పు డాడుచున్న ♦ యట్టులచట.

క. ఒకమఱి కిరీటికట్టెది। రికి నఱిముఱిఁ బోయి రేని ♦ రెండవమాఱి
య్యకొనుట కోర్వఁగ లేరై। రొకళ్లుఁ గురురాజుసేన ♦ యోధులలోనన్. 55

సీ. మండితధ్వజదండ ♦ మండలంబులు గిట్టి, విటతాటనంబుగ ♦ విఱిచి విఱిచి
చటులఖురోద్భటా♦శ్వశ్రేణిఁ బొదివి ర, యంబునఁ దునిమి తూ♦టాడిఁ యాడి
రాజితబహువిధ ♦ రథసమూహముఁ జొచ్చి, గజిబిజి యగునట్లు ♦ కలఁచి కలఁచి
మదభరభీషణ ♦ మాతంగముల ముట్టి, చిందఱవందఱ ♦ చేసి చేసి
పటుపదాతిచయము♦పై రౌద్రరసమహో। గ్రముగ నడరి నేలఁ ♦ జమరి చమరి
సవ్యసాచిబాణ ♦ సంఘంబు మత్తశుం।డాలఘోరలీలఁ ♦ గేలి సలిపె. 56

ఉ. శిక్షితచిత్రసంగరవి ♦ శేషములం బ్రతిహేతిఖండనా
దక్షత పెంపుసొంపునను ♦ దైవబలంబున వత్తఱిన్ సహ
స్రాక్షతనూజుసారథిర ♦ థాశ్వచయధ్వజముల్ పరాస్త్రశ
స్త్రక్షతి లేక యొప్పెఁ గురు ♦ సైన్యము వెక్కస మంది బెగ్గిలన్. 57

క. తేజోధనుఁ డగునరుఁ డు। ద్భ్రాజితగతి నడుమ మెఱసి ♦ బడబాగ్ని దళం
బై జలనిధిఁ ద్రిక్కొనియెడు। నోజం గురుబలము ద్రెస్సి ♦ యుడిపెం దోడ్తోన్. 58

గీ. కాలపక్వంబు లైనలో♦కముల జముఁడు। బారిసమ రేడుచాడ్పున♦మారి మసఁగి
యుగ్రరూపుఁడై శౌర్యస♦ముగ్రబాహు। సంపదుద్దాముఁ డగుక్రీడి♦చంపె రిపుల.

వ. అట్టియెడ మున్ను తురంగఖురాదులం దూలినకెందూళియుం బైపయి నెగయఁ బరబలంబు సెత్తుట జొత్తిల్లుచు నుచ్చి చనువివ్వచ్చునిశితశరపరంపరలు సైనికశరీరంబులపై నుడిసి తడిసి రుధిరశీకరనికరవికిరణపరిణతం బగుసమీరణంబును భారాశకరాశిరక్తపరిషిక్తవిశ్వంభరాభాగంబునం గలయం గెంపు సంపాదించి

---

* శిఖరంబు। లును ఘురుచిరఘంటలును గిరీటి- అనిపాఠాంతరము.

యకాలసంధ్య నావహించినం బదుచితవ్యాపారపారంగతంబు లై పొడచూ
పినయుడుగణంబులుంబోలెఁ బొలుచుధనంజయసాయకదళితకుంజరకుంభవికీర్ణ
మౌక్తికవిసరంబులవలనను సముదీర్ణ మదవేగ దుర్నివార వారణవిదారణంబు
లగునర్జునాస్త్రపాతంబుల బెదరి తేం ట్లెగయుట పొగలెగయుటయును బ్రతి
భటబాణఘట్టనంబునం బాండవమధ్యముకాండప్రకాండంబుల నిబిడజ్వాలలు ని
గుడుట మంటయునుగా మూర్తం బగుతదీయక్రోధదవానలంబు ఛటచ్ఛటాశబ్దం
బులచాడ్పునం జెలంగుచున్న యుధిష్ఠిరానుజ నతినిష్ఠురభల్లభజ్యమాన బలవ
దరాతిఖరాస్థి నిస్వనంబులవలనను దొట్టి తొట్టి యెడనెడ మడువులు గట్టుశో
ణితంబు నీళ్లు నందుఁ బడి తేలు వెలిగొడుగులు పుండరీకంబులును వింజామరలు
మరాళపుంజంబు నై కొలంకులచందంబు నొంద వాని కరిగెడు కొదమతుమ్మెద
పదువులపగిదిఁ దొరఁగు నాఖండలతనయఖండితపరవీరకాలాయసనారాచశక
లంబులవలనను గిరీటిశరపాటవపరిస్ఫోటితరిపుకపాలగళితమస్తిష్కపటలంబులవ
లనను నలుదెసల నందంద కవియం జాఁగిపడి యున్నకృత్తచరణంబులవలనను వె
దపదనికి రొంపి గలంచి వరుజులు పదిలంబుగా నమర్చినకేదారంబు తెఱంగు
దోఁచుటకు నీడై చతురహాలికుండు చల్లుపరువపుమొలకలచెలువునఁ బెల్లు దుల్లు
ఫల్గునాశుగసంతాడనవికీర్ణశత్రుశేఖరవజ్రవ్రజంబువలనను సంగ్రామం బభిరా
మం బయ్యెను ఘోరప్రకారం బయ్యె నమ్మహాభయంకరసంకులసమరంబున. 60

చ. ఉఱక విరోధిసైన్యముల • నుక్కడఁగంగ నుల్లసద్గతిం
బఱప రథద్విపాశ్వములు • పాండవమధ్యము తేరివీథియం
దఱవఱ లై పడం గని భ • యంపడి యుద్దెస వచ్చెనేని యు
త్తెఱఁ గయి పోమె యంచు నెడ • తెంపిగఁ గొందఱు పాయఁ బాఱఁగన్. 61

క. వాలమ్ములు దాఁకిన ధర। వ్రాలుభటులఁ జూచి * యెదలు • వడఁకఁగ మేనుల్
దూలఁగఁ దముఁ దాఁకకయును। నాలము సాలించి కొంద • ఱవులఁ జనంగన్.

గీ. పొద్దు గ్రుంకిన మఱి కాని • పోవఁ డొక్క
క్రీడి యని కొంద ఱాజికి • నీడఁబోవ
బలము నెల్లను దెగటాఱఁ • బఱపి కాని
తక్కఁ డెట్టులు ననుచుఁ గొం • దఱు చలింప. 63

క. తరతరమ ప్రజలఁ దునిమెడు। నరునప్పటిమెత్తికోలు • నకు సురవిద్యా
ధరఖేచరులును భీతిం। బొరసిరి తమదెసకు నేమి • పుట్టునొ యనుచున్. 64

క. తమతమయొద్దిబలంబులు । గ్రమవిరళము లైనదొరలు • గాండివిపై ను
గ్రముగఁ దఱుముటయు నాతఁడు। సమరోల్లాసమున దివ్య • శరతత్పరుఁ డై. 65

సీ. ఆచార్యు డెబ్బది • యమ్ముల నాచార్య, పుత్రు నేషింటఁ గృ • పునిఁ బదింట

* యొదలు- అని పాఠాంతరము.

దుష్ప్రహారుఁ బండ్రెంట • దుశ్శాసనుఁ బది, యేనింట సౌబలు • నెనిమిదింట
నమరనదీసూను • నతనివ నింటను నేసి, రవిసుతు రథ్యసా • రథుల నొంచి
వర్మ మంతయుఁ దునిమి • వైచి మర్మాస్థులం, దములు భేదించి విక్రమము నెఱపి
యిట్లు దొరలు నొవ్వ • నేసెఁ గనచేతి, కోలఁ జూపి క్రీడి • సెలఁగి దేవ
దత్త మొత్తుటయును • దత్తూర్యములు సెడి, పిఱిగి పాఱె భీష్ము • మొఱవు సొచ్చె.

క. గాంగేయుఁ డపుడు భంగము, తుంగముగాఁ దగుచు నిట్లు • దూలిన కురుసే
నాంగంబులఁ బురికొలిపి సు, సంగతములు సేసె సమర • సమ్ముఖములుగాన్. 67

వ. ఇట్లు భగ్నబలసమాశ్వాసనోద్భాసి యగు భీష్ము భుజబలంబు పాయని మాతంగ తురంగస్యందనసందోహంబులతోఁ గుంభసంభవ కృప అశ్వత్థామ కర్ణ వికర్ణ ప్రముఖనిఖిల యోధజనంబులు సుయోధనుముందటఁ బన్ని నిలిచినం జూచి సవ్యసాచి ప్రత్యేకప్రధనకుతూహలాయత్తచిత్తుం డగుచు నుత్తరున కిట్లనియె. 68

ఉ. కండము లవ్వలించి తుర • గంబుల నించుక నల్లు వైరిసే
నం దెలియంగఁ జూడుము ఘ • నప్రకరంబునఁ బోలెఁ గాఱుకొం
చుం దఱుఁ బైనసంతి * ఘట • సుందర కేతనరాజి గ్రాలఁగా
ముందట నిల్వఁ గట్టెదరి • మోహరమున్న విధంబు గాంచితే. 69

గీ. కర్ణు కేతనంబు • గ్రాలెను నల్లదె, యాతఁ డాజికేళి • కౌతుకమునఁ
గడఁగి వచ్చుటయును • గలిగి యున్న దిమ్మ, తోడ రవలయనతని • తోడ మనము.

వ. అని మఱియును. 71

చ. రయమున నిట్టి యీతనిప • రాక్రమలీల యడంచి నొంచి దు
ర్జయుఁ డని నగ్గియున్న కుచ • రాజు గెలిన్ వగ పుట్టఁ జేసెదన్
హయములఁ బోవనిమ్ము పుడు • నాతఁడు నాతని లావు నచ్చి ని
ర్భయమునఁ దేరు వోఁ బఱపె • భాస్కరసూతికి సమ్ముఖమ్ముగన్. 72

—•—అర్జునుఁడు చిత్రాంగదప్రభృతి కుమారవర్గంబును నిర్జించుట.—•—

వ. ఇవ్విధంబున వృషభంబున కాఁకకొను బెబ్బులియునుం బోలె రాధేయుదెస నడచు కవ్వడిం గని చిత్రాంగదుండును జిత్రరథుండును సంగ్రామజిత్తును దుష్ప్రహారుండును జిత్రసేనుండును వివింశతియును దుర్ముఖుండును దుర్జయుండును వీరుండును శత్రుంతపుండును దుశ్శాసనుండును లోనుగాఁ గలకుమారవర్గంబు నిరర్గళప్రకారంబు లగురథచిత్రప్రచారంబులు మెఱయ మొనకుం దలకడచి చటులపటుబాణవేణీశాపరంపరలు నిగుడ నొక్కట పెట్లకరిగిన నతండును గుణధ్వని తంత్రీనాదంబు గా నారాచక్షతులు రొత్తుకాఁలుగా గాండీవంబు వీణగా వినోదంబు సలిపె నట్టియెడ వికర్ణుండు. 73

* ఘట- ఘట- అని రెండు పాఠాంతరములు.

క. తలమీఁటి నిశితశరముగ । డలిఁ గప్పెం బార్థు నుత్క • టక్రోధమునన్
విలు విఱుగ నేసి యతనిం । దొలఁగంగాఁ జేసె నతఁడు • దోర్బలలీలన్. 74

క. ఇంతయుఁ గనుఁగొని యును శ । త్రుంతపుఁ డొసరిల కాజి • దోహల నులరం
గాంతేయుతోడఁ దలపడి । వింత లయినకూర్మ నఖర • విశిఖము లేసెన్. 75

వ. అర్జునుండును. 76

క. సూతుఁ బడింటను నైదిటి । నాతని యుగంబు నొంచి • యంత నిలువమిన్
శాతఘనశరము వేకొని । యాతల వెడలంగ నేసి • యసువులు వాపెన్. 77

గీ. ఇట్లు శత్రుతపునిఁ ద్రుంచి • యివ్విధమున
నొక్కఁ డొక్కఁడ తలపడు • టుడుపఁ దలఁచి
వివిధబాణపరంపర • వెల్లిగొలిపి
భయరసము నట్టుపెట్టునఁ • బగఱ వాఱ. 78

క. అందఱు రథికులు పఱవఁగ । నిం దేటికి మున్న వచ్చె • రిపు లని సం
క్రందనసుతు మార్కొనియెఁ గ । నం దేరి సంగ్రామజిత్తు • గర్వోద్ధతుఁ డై. 79

క. తలపడి వాలమ్ములు పై । నల వేర్పడ నినుమడుగును • నలుక వొడమినం
దల నునిమి నైచె నాతని । బలసూదనసూనుఁ డొక్క • పటుభల్లమునన్. 80

గీ. అప్పుడు రాధేయుఁ డిట్టెయు • నను జూపవుటఁ । జూచి యేనుఁగునకు పిల్లి • సూపినట్లు
గవిసి హయముల మేత్సాహ • కాంతుతన దు । నేసి పెండ్రెంపుశరముల • నేసె నరుని.

ఉ. కేసరివిక్రముండు కపి • కేతనుఁ డుత్తరి నైరివీరనం
తానసరప్రకార మగు • దర్ప మెలర్పఁగ బాణజాలవి
న్యాసమునన్ వెసం బొదివె • నర్కసుతున్ గరుడుండు పాము ను
ద్భాసితపక్షుఁ డై పొదువు • భంగి సురావలి పిచ్చలింపఁగన్ 82

క. ఇరువురు వీరులు నిట్లొ । డొరులం దలపడుట సూచి • యుత్కట మగు న
చ్చెరువాటుఁ గౌతుకంబు న । డర నూరక యుండె సర్వ • దండ గురు సేనల్. 83

మ. ప్రళయాంభోధరముక్తసాంద్రవిసర • ద్ధారాపాతవర్షంబు మి
క్కిలి నై మై శైలముఁ గప్పినట్లు నరున • క్షీణాస్త్రసంతాన మి
ట్టలమై కప్పినఁ దీవ్రమారుతము గా • ధన్వాపిత్వజీమూతమం
డలిఁ బోలెన్ విరియించె భానుజుఁ డన • ల్పంభోజ్జ్వలాకారుఁ డై. 84

క. విల్లును దానును శిఖరా । జిల్లఁగ వెలుఁగొందువహ్ని • చెలువంబున శో
భిల్లుటఁ గని కురుసైన్యము । లెల్లను దూర్యములు మ్రోయ • నేర్తెఱఁ జెలఁగెన్.

క. రవితనయుబాణములు వా । సవనందనుఁ బొదివినపుడు • సంతోషముఁ ద
ద్వివిధాస్త్రములు లాతనిపై । గవియ విషాదంబు నొందుఁ • గౌరవసేనల్. 86

వ. ఇవ్విధంబున నే ట్లాడుచుం గదిసి గాండీవి నర్జున కిట్లనియె. 87

గీ. సభలఁ బలుకు దీవు ♦ సరి లేరు నా కని। యిదె రణంబు వచ్చె ♦ నెల్లవారి
కెఱుఁగ వచ్చు దీనఁ ♦ బెఱచోట రజ్జైన। యట్లు పూరగింప ♦ నగునె యిచట. 88

క. మాటలు పెక్కాడితి వీ। పోటుమగలు వినఁగ నింకఁ ♦ బోవుట దగ దె
ప్పాట నది గాక తమ్ముని। పాటును గన్నారఁ గంటి ♦ పాఱకు మింకన్. 89

గీ. పలుక వచ్చుఁ గాక ♦ పలికినయట్టుల। చేయ వచ్చునెట్లు ♦ దాయ యెందుఁ
బోయె దట్లు దుష్రిపద ♦ పుత్రికఁ బఱుపంగ। గాంచి నగినఫలము ♦ గందు గాక.

క. ఏ నపుడు ధర్మపాశా। ధీనుఁడ నై కోపమునకు ♦ దీకొనరింపం
గా నేరకున్న మెయిమెయిఁ। బో నయ్యెంగాక యింకఁ ♦ బొమ్మా యిచటన్. 91

వ. అనిన విని రాధేయుం డిట్లనియె. 92

ఉ. అప్పుడు ధర్మహానికి భ ♦ యంపడి నిల్చితివో కడంకతో
నిప్పుడు వచ్చినాఁడ విట ♦ నెల్లను జేయుదు గాక యన్నపైఁ
దప్పు ఘటించి నీవు నొక ♦ తాలిమి గల్గిన వాఁడ వై నెపం
బొప్పినఁ జెల్లె నీనిలువు ♦ నోపును జూతము గాక యిచ్చటన్. 93

క. సమయంబు నడపినను రా। జ్యముభాగం బీరె యెట్లు ♦ నను నాస నర
ణ్యమున వసించితి గాక ని। జమునకు నీయందు ధైర్య ♦ సారము గలదే. 94

క. మును నీ వచట నచటఁ జే। సినబంటుఁతనంబు లెల్లఁ ♦ జెప్పఁగ విందుం
గనినఁ గదా నమ్ముదు నవి। యనుమానము నాకు నీభ ♦ యస్థితిఁ గనుటన్. 95

—••◆ కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము ◆••—

వ. అనుచు వాలమ్ములు గురిసిన నర్జునుండును బ్రీతుం డై గాండీవవిక్షేపక్షోభితనభో
భాగుండగుచుం గాసీనుపై నానానిశితవిశిఖంబులు నినిచె న ట్లయ్యిరువురును దే
వాసురసంగ్రామసాదృశ్యవిక్రమప్రక్రియం బొలిచి రట్టిసమయంబున. 96

క. రవిదీప్తులు సొర నేరమిఁ। గవిసెం జీకట్లు పవను ♦ గమనం బడఁగెన్
వివిధాస్త్రంబుల నంబర। మవిరళముగఁ బొదువఁబడుట ♦ నద్భుతభంగిన్. 97

ఉ. అప్పుడు గర్ణసైన్య మమ ♦ రాధిపనందనుఁ జుట్టు ముట్టఁ దే
రుప్పరవీది మై వలయ ♦ మొప్ప వెసం బఱపించి క్రీడి పెన్
గుప్పలుగా రథాపలిని ♦ ఘోటతతిం గరిరాజిఁ గూల్చుచుం
దప్పక భానుసూను మెయి ♦ దాఁకఁగ నేయుచు నుల్లసిల్లినన్. 98

వ. రాధేయుండును. 99

క. తఱిమి పయి నడరుటయు విలు। విఱుగంగా నేసె నరుఁడు ♦ విక్రమలీలం
గొఱఁతవడ నీక కర్ణుఁడు। మెఱుఁగు లడరుశక్తి సురలు ♦ మెచ్చఁగ వైచెన్. 100

గీ. వైచుటయును సవ్య ♦ సాచియుఁ గొరవుల్। విస్మయంబుతోడి ♦ వెఱపు వొంద
నధికరయము మెఱయ ♦ నది పెక్కుతునియలు। చేసె నంతరమున ♦ శితశరములఁ

వ. అట్టియెడ నినతనయు మన్నించుజోదులు డెగి పఱ్ఱం బడినం గ్రోధారుణాన
యనపల్లవితంబును దంతకాంతిస్తబకితంబును గుంభస్థలఫలితంబును నగుతదీయ
కరటిఘటావికటవిటపిపటలంబు నాత్మీయవిశిఖవ్యాపారమహాపాతంబునం బడలు
పడం గూల్చి చండమూర్తి దాల్చి శోభిల్లుబీభత్సుం గని యతండు బొమ ముడి
పడ నెక్కొని వే ఱొక్కవి ల్లెత్తికొని. 102

క. తురగముల నాలుగిట ను। త్తరు నాఱిట నెనిమిదిట ర ♦ థముం బదిటను వా
నరు నఱువదిశరముల న। న్నరునంగంబులను బెలుచ ♦ నాటంగ నేసెన్. 103

వ. ఇత్తెఱంగున. 104

సీ. రోషంబు భీషణ ♦ రూప మై చెలు వొంద, నతుల కేతువు శిఖ ♦ యై వెలుంగ
శరజాలములు పటు ♦ జ్వాల లై నిగుడ న, ర్కతనూభవాగ్ని ♦ ప్రజ్వరిల్ల
నుద్ధతి సైంపక ♦ యుజ్జ్వలదివ్యప, తాక మెఱుంగు గా ♦ దళితధరణి
రథనేమిరవము గ ♦ ర్జనము గ శరపరం, పరలు ధారలు గాంగం♦బరంగి యడర
నర్జునాంబుదం బ ♦ నన్యసామాన్యస। ముద్యమమున ముఖప ♦ యోరుహముల
కాంతి దఱిగి యపుడు ♦ కౌరవసేనాస। రోవరంబు దీన ♦ భావ మొంద. 105

క. వెండియు నుడుగక రవిసుతుం। డొండొండ నిశాతసాయ ♦ కోత్కరము సము
ద్దండతం బై నించిన నా। ఖండలనందనుండు కెంపు ♦ గనుంగవం గదురన్. 106

క. శిరము లలాటంబును గం। ధరమును బాహువులు నురము ♦ దండడి వ్రయ్యన్
గిరిపైం బిడుగులు దొరంగెడు। పరుసున దృఢదీప్తశాత ♦ భల్లము లేసెన్. 107

క. అఱిముఱి నంగము లెల్లను। నుఱుముగ నిట్లడరు నర్జు ♦ నునియమ్ములకున్
వెఱచఱచి సూతపుత్రుండు। పఱచెం బుడమియదురువ మత్స్య♦పతిసుతుం డార్వన్.

వ. ఇట్లు కర్ణుండు గయ్యంబు విడిచి పాఱినం బార్థుండు దేవదత్తంబు పూరించి యుత్త
రున కి ట్లనియె. 109

క. వీం డొకండు కురుబలంబున। వాండిమగం డనంగం జాలు ♦ వాం డిబ్భంగిం
బోండిమి సెడియెను ద్రోణులు। వేండిమి యింక మీంద మనకు♦విక్రమమునకున్.

వ. అనుచు వీరావేశంబునం గౌరవానీకంబు నాలోకించునప్పు డుత్తరుండు. 111

ఉ. వెక్కసపాటు భీతియును ♦ విహ్వలభావము నొంది యిట్లను
న్మిక్కిలి యైనశౌర్యమును ♦ నిర్భర తేజము నంత కంత కి
ట్లెక్కుడులావుం జూచి మది ♦ యెంతయు బెగ్గిలె మేను చేష్టలం
దక్కె నశక్య మిం కిట ర ♦ థవ్యవహారము నిర్వహింపంగన్. 112

గీ. పుట్టినంతనుండి ♦ యిట్టివి యెన్నండుం। గాన నెందు విన్న ♦ గానం జోద్య
మంది యంతరంగ ♦ మవశతం బొందిన। కతన నింద్రియముల♦కడంక దక్కె. 113

గీ. అనినం గొండొకన వ్వొల ♦ యంగం జూచి
యింద్రనందనుం డాతని ♦ కిట్టు లనియె

నేను గలుగంగ నీ కేమి • మొలమి నాహ
నముల కుబ్బగ * సంభోధ • నంబు సేయు. 114

క. అనుటయు నాతఁడు దగ నూ। ల్కొనినం దా నుదితనినద • కోదండుం డై
యనితరసులభోద్యమమున। ధనంజయుం డిట్టు లను న • తనితో మఱియున్. 115

క. అరుణాశ్వంబులఁ బూనిన। యరదంబున వీఁడె నిడుఁపు • లగుచేతులు బం
ధురకంధరంబు వెడలుపు। టురము నునై ద్రోణుఁ డొప్పె • నుత్తర కంటే. 116

వ. అని చూపి వెండియు ని ట్లనియె. 117

గీ. సకలకురుకుమార • చాపశిక్షాచార్యుఁ। డాజిదుస్సహుండు • సాంగవేద
వేది నీతిశాస్త్రి • విదుఁడు దివ్యాస్త్రకో। విదుఁడు సుజనహితుఁడు • విమలబుద్ధి.

వ. అని యగ్గించి. 119

క. తనతనయుకంటె నెమ్మన। మున నాకుం గూర్చుఁ బాప • మున గురులకు మా
ర్కొనియెదము రాజధర్మ్ముం। బునకీడునఁ జేసి యింత • పుట్టఁగ వలసెన్. 120

చ. ఎకుసుగఁ బోవ నిమ్ము రథ • మీతని తేరికి నన్న నాతఁడుం
బదిలముతోడ రథ్యముల • పగ్గము లేర్పడ నూలుకొల్పి యు
న్నదగతి నట్ల చేసిన న • మానుషవిక్రముఁ డైనద్రోణుఁడుం
† గదలి యిభం బిభంబుఁ జెన • కం జనుదెంచినలీల వచ్చినన్. 121

వ. నరుఁడు నమస్కరించి గురున కిట్లనియె. 122

క. అడవులఁ బెద్దయుఁ గాలం। బిడుమలఁ గుడిచితిమి మాకు • నిది దలఁచుని యి
ప్పుడు వచ్చితిమి విపన్నుల। మొడఁ గృప సేయుటయ లెస్స • యీూ రలుగకుఁడీ.

—••◆◆అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధంబు సేయుట.◆◆••—

క. మును వెఱతు సేయ మీూరలు। నను నేసినఁ గాని యనుడు • నాకేశసుతున్
ధనురాచార్యుం డిరువది। సునిశితబాణముల నేసెఁ • జూపఱు పొగడన్. 124

గీ. అర్జునుండు వాని • నన్నింటి నడుమన। తునియ సేయుటయును • ద్రోణుఁ డదరి
శతసహస్రసంఖ్య • శరములు గప్పిన। నతఁడు నతనిఁ గప్పఁ • బ్రతిశరముల. 125

చ. అతిరథు లస్త్రశస్త్రవిదు • లద్భుతబాహుబలుల్ పరాక్రమో
ర్జితయశు లిట్లు దాఁకి గురు • శిష్యులు కౌరవసేనలో నిధూ
పతిసుతకోటికిన్ వెఱఁగు • పా టొనరించిరి బాణజాలసం
వృతగగనాంగణం బగున • వీనమహాహవవిభ్రమంబునన్. 126

వ. అట్టియెడఁ గురుసైన్యంబుజనంబులు. 127

క. గురుఁ డొక్కరుఁడు దక్కఁగ। నరుఁడు గడఁగినప్పుడు మార్కొ • నం జాపధరుం
డొరుఁడు గలఁడె మఱి వెదకిన। హరుఁడు గలం డింకఁ గలుగు • నన రా దెందున్.

* సంచోదనంబు- † గదిసి- అని పాఠాంతరములు.

క. ద్రోణుఁడు రయమున నేసిన । బాణము లెడ తెగక యొక్క • బాణముపోలెన్
శ్రేణి యయి పోవఁ బార్థుఁడు । రేణువు గావించెఁ గంటి • రే చిత్రగతిన్. 129

క. గురుశరములు సితపక్ష । స్ఫురణంబున నంచపిండు • పోలుపు వహించెన్
నరుబాణతతి ఘనావళి । కిరణి మిగుల నొప్పె నల్ల • గఱులచెలువునన్. 130

వ. అనుమం గనుంగొనుచుండ. 131

శా. శౌర్యంబై చెలఁగన్ గభీరమధుర • జ్యానాద ముద్దామవీ
రవ్యాపాగసిరూక్షతం బ్రతిశరా • రంభంబు మర్దించుచున్
సవ్యప్రౌఢి దృఢాపసవ్యగతి నా • శ్చర్యంబుగా నేయుచున్
దివ్యాస్త్రంబులఁ బోరి రిద్దఱును సా • దృశ్యం బస్పృశ్యంబుగన్. 132

వ. ఇంద్రాగ్నివాయువరుణదైత్యంబు లగుశరంబులు గురుం డేసిన నరుం డను దత్తదేవతాకంబు లగునంబకంబులఁ బ్రతిహతంబులు సేయుచు వచ్చె నయ్యిరువురుం బెల్లేయుసాయకంబు లంతరిక్షంబున దిలంబై సంతమసంబు గలిగి యునికి నేబాణం బెక్కుడఁ బాఱుటయుం ద్రోఁప కుండె నట్టియెడఁ గుంభసంభవబలంబు సంరంభంబుగా నతనికడ్డంబు సొచ్చిన వివ్వచ్చుఁడు పెల్లుగెడిం బోడిసేసి సకేయూరంబు లగుబాహుదండంబులను సకుండలంబు లగుకర్ణంబులను సకిరీటంబు లగుశిరోభాగంబులను భూభాగం బలంకరించి యప్పుడావహిల్లిన రుధిరసాగరంబునకు రత్నాకరత్వం బలవరించె నిట్లు దుర్జయుం డర్జునుండు సైన్యంబు దైన్యంబు నొందించుచు నాచార్యునకు భరంబుగ నేట్లాడుచున్నం జూచి యతండు విస్మితుండై. 133

క. అర్జునుని సాహసంబున్ । నిర్జింపఁగ వశమె ఫాల • నేత్రునకైనం
బర్జన్యసుతుండు శరవ । ర్షోర్జితమూర్తి యగు టరయ • నుచితము కాదే. 134

వ. అని మఱియును దగినపలుకుల నగ్గింప నిలింపనికరంబు. 135

గీ. ఇంత ప్రొద్దు కిరీటికి • నెదుర నిలువ । నెఱవకున్నప్పు ద్రోణుండ • వింటివాఁడు
నల్లవో తనయున్న సేనకు నొకండ । బలిమిఁ దలమీఁఱునే యిట్లు • నిలువ వలదె.

మ. అను చుండఁ బ్రదశేంద్రసూనుఁడు రయం • బత్యంతఘోరంబుగా
ఘనశాతోజ్జ్వలదుర్నివారపలస • త్కాండంబులన్ ద్రోణువా
హనసూతధ్వజదేహముల్ వొదివెని • ట్లస్త్రాబ్ధినిరగ్నుఁ జే
సిన సాహసనిపదంబు లొక్కమొగిఁ జే • ర్చెన్ సర్వసైన్యంబులన్. 137

క. ఈ మెయి నిజజనకుభుజో । ద్దామబలము దోడుతోడఁ • దఱుఁగుటయు రథ
స్తోమంబుఁ దాను నశ్వ । త్థామ వెసం దాఁకెఁ బాండు • తనయునితోడన్. 138

అర్జునుఁ డశ్వత్థామతో యుద్ధము చేయుట

చ. అరుఁడును దీవ్రబాణముల • నాతనిఁ గప్పుచు మాఱుకొన్న నా
శతముఖపుత్రసంగరము • చండము ద్రోఁచె వడిన్ ఘటద్భటా

యితరవ మప్డు వేణువుల ♦ నేర్చుదవానలుమాడ్కిఁ దభంగి ది
క్తతిఁ బరఁగెన్ మహాద్భుతము ♦ కౌరవసేనకు నావహిల్లఁగన్. 139

వ. అట్టియెడ. 140

చ. ఉఱక నరుండు ద్రోణిసుతు ♦ యుగ్యములన్ వెస నొంచె నాతఁడుం
దెఱపి యొకింత గాంచి ఘన ♦ తీవ్రశరంబున నారిఁ ద్రుంచి క
న్గిఱిపినమాత్రలోన నత ♦ నిం బటుబాణచతుష్కయుగ్మ మే
ర్తెఱఁ దొడి మార్వ్ర గ్రమ్మఱ ఘ ♦ టించు నెడన్ వడి నేసి యార్చినన్. 141

క. కురుసేనలోన నిట్లు వ్వరుఁ జేసిన వారు లేర ♦ వార్యభుజావి
స్ఫురణోదగ్రుండు గదే గురుపుత్త్రుం డనుచు సమర ♦ కోటి నుతించెన్. 142

చ. చిఱునగ వొప్ప గాండివము ♦ చెచ్చెర సజ్యము చేసి సేన లు
క్కఱ రభసంబుమై నడరెఁ ♦ గవ్వడి ద్రౌణియు నీడఁబోక య
త్తఱిఁ దఱుమంగ నస్త్రములు ♦ దండడి దార్కొని మందు చుండెఁ జి
చ్చఱపిడుగుల్ వడిం దొరఁగు ♦ చాడ్పున నంబరవీథి నుగ్రమై. 143

వ. ఇవ్విధంబున ధనంజయుండు రయంబున నేయ వేగంబున నేయుద్రోణతనయు తూణీరంబులు శరశూన్యంబు లయ్యె నతనితూణీరంబు లక్షయబాణంబు లగుటం జేసి యంతకంతకు నతిశయిల్లుపెల్లున నేయుచు నధికుం డగునప్పాండవ మధ్యముం గనుంగొని కృపాచార్యుండు సెంగటం దలమీఱిన. 144

అర్జునుఁడు గృపాచార్యునితో యుద్ధము చేయుట.

క. గురుపుత్త్రునిరథము విడిచి సరభసముగ నందు సవ్య ♦ సాచి గవియుడుం
దిరమై యాతఁడు శితశర పరంపరలు గురిసె నుగ్ర ♦ బంధురగతులన్. 145

వ. పాండుపుత్త్రుండును జిత్రసంచారంబుల మెఱయుచు. 146

క. పటువిశిఖపంక్తి యత్యు త్కటరయమున నిగుడఁ జేయఁ ♦ గా నవ్విధ మూఁ
దుటనైమె మండెన్ దీప్తో ద్భటభంగిఁ గృపానలంబు ♦ బలములు వొంగన్. 147

వ. ఇట్లు మండి శిఖఁబోనికనకలిప్తఘనబాణంబు వనచరకేతువుం దాఁకించి వేఁడిమి చూపి వివిధాస్త్రజ్వాలలు గవియించి దిక్కులు గలంగ నార్చినం గోపంబున నాటోపంబు మిగిలి బలసూదనసూనుం డతనికేతనంబు దునిమి తరణికిరణాను కారపారంగతంబు లగునారాచంబులు దదీయాంగంబుల నినుపం దొడంగిన రథచక్రరక్షకు లగుచంద్రకేతుండును జిత్రాశ్వుండును మణిమంతుండును మంజుమాలియు హేమవర్మయును సురథుండును సుషేణుండును నరిష్టుండును సుకేతుండును నుక్కు మెఱయ నొక్కమొయిం దాఁకిన. 148

గీ. అన్నిపెడఁద వాలి ♦ యమ్ము లద్భుతముగ నొక్కముష్టిఁ దొడిగి ♦ యుక్కు మెఱయ
నతఁడు లీలఁ దునిమె ♦ నందఱతలలును ఘోరభంగి రక్త ♦ భార లెగయ. 149

సీ. తునిమి తోడన యొక్క ♦ సునిశితశరమునఁ, గాఢిని రెంట న♦శ్వములఁ ద్రుంచి
హరుల నాల్గిటఁ జంపి ♦ యాలంపుఁగోలతో, నొగలు మూఁ డమ్ముల ♦ నుగ్గుసేసి
ధనువును సూతుని ♦ తలయు వే యొక్కట, నఱకి లోచనముల ♦ నవ్వు నెఱయఁ
గృపుని నాలోకించి ♦ క్రీడి తద్వక్షఃస్థ, లంబునఁ గ్రూరిరథ ♦ ల్లంబు నాట
హతరథుండు నిపతి ♦ తాశ్వుండు సంఛిన్న। చాపుఁడును నికృత్త ♦ సారథియును
నయ్యు నొచ్చియును భు ♦ జార్గళసంరంభ। మతిశయిల్ల శక్తి ♦ నతఁడు వైచె. 150
ఉ. మండుచు వచ్చుదానిఁ బది ♦ మార్గణముల్ గొని వేగ మొప్ప నా
ఖండలనందనుండు గడి ♦ కండలు సేసినఁ జూచి యప్పు డా
తం డుడివోక యెక్కుడుమ ♦ దంబున ఖడ్గము ఖేటకంబు ను
ద్దండతఁ గొంచుఁ దేరు డిగి ♦ తాఁ గవిసెన్ రయ ముల్లసిల్లఁగన్. 151
వ. ఇట్లు గవిసిన. 152
క. పలుకయు వాలును నింతిం। తలు దునియలు సేసె బాణ ♦ తతిఁ బాండవుఁ డి
ట్టల మైనవెఱఁగుపాటున। నిలిచి కృపుఁడు ద్రోణపుత్రు ♦ నిరథం బెక్కెన్. 153
గీ. అప్పు డే పడంగి ♦ యన్ని సేనలు భీష్ము। రథముపొంత కొదిఁగె ♦ రౌద్రరసవి
నోది యైనయర్జు ♦ నుఁడు ధనుశ్చాలన। దీప్తమూర్తి యగుచుఁ ♦ దిట్ట కుఱికె.
వ. ఇత్తెఱంగున నుఱుక తఱియ నుఱికిన. 155
క. బలములు దొరలుఁ బొదివి సం। కులయుద్ధము సేయఁ గ్రోధ ♦ ఘోరాకృతి యై
యిలఁ బొరివుగఁ జతురంగం। బుల వ్రేల్మిడిఁ బాండురాజ♦పుత్రుఁడు గూల్చెన్.
ఉ. చేతులతీఁట వో నిటు ల ♦ శేషబలంబుల నుగ్గుచేసి హాం
సాతతపంక యై బహువి ♦ ధాయుధవిగ్రానము లొప్పఁ జామర
వ్రాతము ఫేనభంగి గ ని ♦ రంతరవీరశిరస్సరోరుహ
స్ఫీతవిభూతిఁ బొల్చునది ♦ సేసె రణస్థలియందు నెత్తుటన్. 157
గీ. ఇట్లు కౌరవానీకంబు ♦ నెల్లఁ గలఁచి। యాడి భీష్ముని దెసఁ బోవఁ ♦ గ్రీడిఁ దాఁకెఁ
గొండతోఁ దాఁకుతగరును ♦ ద్దండవృత్తి। దోఁప వృషసేనుఁ డాహవ ♦ దోహలమున.
వ. విజయుండును. 159
గీ. భల్ల మొక్కట నాతని ♦ విల్లు దునిమి। యైదునారసములు వక్ష ♦ మూఁద నేసె
నతఁడు సైరింప రానినొ ♦ వ్వడరుటయును। బెగ్గలంబున నరదంబు ♦ డిగ్గి పాఱె.
వ. అట్టియెడ దుశ్శాసనశకునిదుర్ముఖవివింశతివికర్ణులు దన్నుం బొదివికొనిన వారల రథరథ్యకేతువర్మంబులు జర్జరితంబులుగా నేసి గాసిచేసిన నందఱుం గనుకనిఁ బఱవం దొడంగినఁ బార్థుండును బ్రహాసోల్లాసభాసియగుచు నుత్తరుం గనుంగొని.
గీ. కనకమయతాలకేతువు ♦ గాలిఁ జరత।టిల్లతాలీలఁ గలిగి శో ♦ భిల్లునంబు
దంబుచాడ్పున సురనదీ ♦ తనయుఁ డున్న। వాఁడు చూచితె మత్స్యభూ ♦ వరతనూజ.

క. బలువిడి మనదివ్యాస్త్రం। బులచవి చూపంగ వలయుఁ ♦ బో నిమ్ము రథం
బలసగతి నతనిడెస కని। పలికిన నతఁ డట్ల చేసెఁ ♦ బరమప్రీతిన్. 613

అర్జునుఁడు భీష్మునితో యుద్ధము సేయుట.

ఉ. శాంతనవుండు నప్డు నిజ ♦ శంఖము గౌరవరాజసైన్యముల్
సంతస మంద నొత్తుచు స ♦ సంభ్రమలీల నెదుర్కొనంగ దు
ర్దాంతభుజాబలప్రకట ♦ దర్ప మెలర్ప నరుండు నొత్తె ది
గ్దంతినికాయకర్ణపుట ♦ దారణవిత్తము దేవదత్తమున్. 164

గీ. మలసి యంకెలు వైచుచు ♦ మాఱుకొనిన
వృషభములభంగి నక్కురు ♦ వృషభు లిట్లు
సమదగతిఁ జేరునెడఁ జూచి ♦ రమరు లర్థి
ననిమిషత్వంబు దమ కప్డు ♦ డమ్ముపడఁగ. 165

వ. ఇవ్విధంబునం గనుంగొనుచు వారలు దమలోన. 166

క. మనలను దానవులను గడ। చినయవి భుజబలము లస్త్ర ♦ శిక్షావిధముల్
గొనియాడఁ గొలఁది గా దీ। తని నాతఁడ యతని నితఁడ ♦ తగుఁ జెనయంగన్.

సీ. అనుచుండ సైన్యంబు ♦ లార్పులుఁ బెడబొబ్బ,లును దూర్యనాదంబు ♦ లును జెలంగఁ
బేర్చి యొక్కుమ్మడి ♦ భీష్మ నగ్గింపంగ, నతఁడు నిశాతబా ♦ ణాష్టకమునఁ
బడగపై హనుమంతు ♦ నొడలను బహుశరం, బులనందుఁ జెలఁగెడు ♦ భూతములను
దశవిశిఖముల ర ♦ థ్యములను సారథి, నేసె వాసవియును ♦ నెసక మెసఁగ
నగ్గలిక గాండివంబు చ ♦ క్రీకృతిప్ర। కాశవహ్నిస్వరూపత ♦ గలిగి విడువు
తెలుపి గానంగ రా కుండ ♦ మెఱసి యొప్పు। సాంద్రసాయకతతి నాక ♦ సంబు గప్పె.

గీ. అర్జునుఁడు గవియించిన ♦ యంపమూడ। ముందు దళముగఁ గప్పిన ♦ మార్గణాంశు
జాలముల వెన విరియించె ♦ శాంతనవప। తంగుఁ డుద్ద్యోతమానప్ర ♦ తాపలీల.

క. అమరేంద్రతనయుఁ డుగ్రా। స్త్రములు వడిం గురియఁ గురియఁ ♦ దర ఖిడి వానిం
దుమురుగఁ జేయుచు వచ్చెను। సమరోల్లాపంబు మెఱయ ♦ శంతనుసుతుఁడున్.

క. అర్జునుఁడు దివ్యబాణ। స్ఫూర్జితదోశ్శక్తి దనకుఁ ♦ జూపిన నతఁ డ
తూర్జితబలుఁ డై నియమో। పార్జితఘోరాస్త్రవితతిఁ ♦ బ్రతిహతిఁ జేసెన్. 171

క. కవ్వడి యొమ్మెయి నేసిన। నవ్విధమున నాశరంబు ♦ లన్నియు దాఁ దా
దవ్వులన నిలువరింపఁగ। నివ్వెచ్చుఁడు గినిసి యేసె ♦ విలు విఱుగంగన్. 172

మ. తనకోదండము ఖండితం బగుడుఁ గ్రో ♦ ధం బార మందాకినీ
తనయుం డప్డు పటూవిలుం బెనసము ♦ ద్యత్కోపసింహాకృతిన్
ధను వొం డుద్ధతలీల నెత్తికొని య ♦ స్త్రశ్రేణిఁ బర్వించె న
ర్జునుపైఁ దాఁకి చక్రరక్షకులు నా ♦ ర్పుల్ నింగి ముట్టన్ వడిన్. 173

చ. విజయుఁడు వారి నెల్ల నొక • వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచియు భీష్మసాయక
వ్రజము నడంచియున్ రథము • వాజుల నొంచియు నాజికేళియం
దజితవిలాసముల్ మెఱయ • నప్పుడు విస్మయ మందుచుండెఁ గుం
భజముఖయోధవీరతతి • ప్రస్తుతి సేసిరి సిద్ధఖేచరుల్. 174

క. కొండొకయెడఁ గని శాంతను । పుం డాఖండలతనూభు • పునివలమూఁపు
ద్దండభుజబలము మెఱయఁ బ్ర । చండాస్త్రక్షతము సేసె • సరభసవృత్తిన్. 175

చ. కినుక మనంబునం గదిరి • క్రీడి పితామహువిల్లు వ్రేల్మిడిం
దునిమి నితాంతగాఢరయ • దోర్విభవంబున నొండువిల్లు గై
కొనియెడుసందునన్ నినిచెఁ • గ్రూరశరంబు లురంబునందు గ్ర
క్కున నతఁ డొల్లఁ బోయి రథ • కూబర మూఁతఁగ నిల్చె సోలుచున్. 176

క. కనుఁగొని సూతుం డరదముఁ । గొనిపోయెం దొలఁగ నపుడు • కుంతీతనయుం
డనిఁ దనివి సనక గుంపులు । గొని యున్నెడ లరసెఁ గలయఁ • గురుసైన్యములన్.

వ. ఇట్ల త్రైత్తి చూచి గాండీవంబు దొడసి గుణంబు సారించి కవదోనలు బిగియించి.

క. ఆచార్యసూర్యతనయకృ । పాచార్యప్రభృతిరథికు • లందఱుఁ బోరి నై
చూచుచు నుండఁగ నద్దెస । కేచి భుజాబలము మెఱయ • నింద్రజుఁ డరిగెన్. 179

వ. అప్పు డశ్వత్థామ గర్ణున కిట్లనియె. 180

గీ. వీఁడె వచ్చుచున్న • వాఁడు పార్థుఁడు మన । మేమి సేయువార • మీవు దక్క
నొరులు నిలువరింప • నోపెడువారలే । యోట లేక తాఁకి • యోర్వవలదె. 181

క. అని తను నుల్లస మాడినఁ । గినిసి యినతనూజుఁ డేను • క్రీడి నిచట మా
ర్కొనువీఁకఁ గన్నులారం । గనుఁగొనుమీ నిలిచి యనుచుఁ • గవిసెం బెలుచన్.

క. దొరలును సుభటులుఁ గర్ణుని । యరదమునకు మున్న పొదివి • రర్జును నచటం
గరి సొచ్చినతుంగమడువు । పరుసున మొన చాఁపకట్టు • వడియె నతనిచేన్. 183

గీ. ఇవ్విధంబునఁ బోరెదు • నింద్రతనయు
నుక్కు లావును నంతంత • కెక్కు డయ్యె
నలసి మేనులు దూలాడ • నిలిచి రంత
నంత నయ్యోధముఖ్యు లా • హవము దక్కి. 184

వ. అట్టియెడ నుత్తరుండు నరున కిట్లనియె. 185

చ. ఉడుకువ లేనికయ్యమున • కోర్వఁగ వచ్చునె నాకు డప్పి వు
ట్టెడు నొకమాటు నాగ్రహము • డింపవు నీవును జక్క నేసి వ
చ్చెడి గలవంగ వెండియును • జండితనంబున వచ్చి వచ్చి పో
రెదు మొన లింకఁ జాల నొన • రింప భవద్రథసూతకృత్యమున్. 186

వ. అనిన విని కవ్వడి నవ్వుచు నేను గలుగ నీకు నోహటింప నేల యంతియు వల
సినం దురంగంబులఁ గడపెద నించుక సైరించి నిలువు మెల్లవనులును జక్క-

నయ్యె రా జొక్కరుండు గొఱింత యాతండు దురభిమాని మనలం గని నరకు గొనం డిప్ప డున్నచందంబు మనతోడం దలపడం గడంగుట దోఁచుచున్న యది తమ్ములు నాప్తభృత్యులు నిరుగెలంకుల నగ్గలిక మెఱసి డగ్గఱి యున్నవా రని కౌరవేశ్వరునిగట్టిమోహరంబు సూపి యతనిం బురికొల్పి యద్దిక్కు దేరు వోవ ని మ్మనుటయు నతండును దలకొని యట్ల చేయ నడరి యెడనెడ నడ్డ పడుకురుబలంబులం జిఱునగవు నిగుడ మెఱుంగువాలమ్ములఁ దోలంగ జడియు చుం గవిసిన నమ్మేదినీవల్లభుండు. 187

—••◆అర్జునుఁడు దుర్యోధనునితో యుద్ధంబు చేయుట.◆••—

క. పులిఁ గోల వ్రేసిన ట్టి ట్టలపురయంబునఁ గడంగు ♦ టయుఁ దద్వక్ష
స్స్థలమునఁ గిరీటి రెం డ మ్ముల నాటఁగ నేసె బొమలు ♦ ముడివడు చుండన్.
క. క్షతములఁ బెల్లు దొరఁగుశో ణితధారలు మదము గా * వి ♦ నిద్రకరీంద్రా
కృతిఁ గవిసి యతం డేసెను శతమఖసుతుఫాలతలము ♦ శాతశరమునన్. 189
గీ. రక్తధారలు వెడలంగ ♦ రశ్మి వెలుఁగఁ
బొలుచు బాలార్కుచాడ్పునఁ ♦ జెలువు మిగుల
ఫల్గునుండు ప్రతాపసం ♦ భరితమూర్తి
యగుచు శరకిరణంబులు ♦ నిగుడఁ జేసె. 190
శా. వానిం దీవ్రశరంబులం దునిమి గ ♦ ర్వం బెక్కి నానాస్త్రసం
తానంబుల్ గురిసెన్ సుయోధనుఁడు దు ♦ ర్దాంతాకృతిన్ గోత్రభి
త్సూనుండుం బటుసాయకోత్కరమునం ♦ జూపెన్ భుజాటోప మి
ట్లేనుం గేనుఁగుఁ దాఁకునట్లు సమరం ♦ బే పారఁగా నయ్యెడన్. 191
గీ. హస్తిపురిఁ బేరుగలమద ♦ హస్తి నెక్కి కాల్బలుకావలిమూఁకలు ♦ గవియు దేర
నభ్రగజముపైఁ బర్జన్యుఁ ♦ డనఁగ నంప వాన పరఁగ వికర్ణుండు ♦ వచ్చి తాఁకె.
ఉ. పీఁక నెదిర్చి యిట్లు కురు ♦ వీరులకుం బ్రమదం బొనర్చుచుం
దాఁకినఁ గ్రోధవేగసము ♦ దగ్రత నెఱ్ఱనిచూడ్కిఁ జూచి పే
రాఁకలితోడ నున్నజము ♦ నాకృతి భీషణరేఖ యొప్పఁగా
వ్రేఁకనినారసంబు దొడి ♦ క్రీడి కరిన్ దృఢముష్టి నేసినన్. 193
గీ. ఫాలకుంభసంధిఁ ♦ బడి వాలమున వెస నుచ్చి పోవుటయును ♦ నుర్వి యద్రువఁ
గూలె నగ్గజంబు ♦ కులిశచండాహతి బడుమహానగంబు ♦ భంగి దోఁప. 194
క. అరుణమణిమాలికావి స్ఫురణంబున దంతితనువు ♦ సూడఁగ నొప్పెన్
ధరణిఁ బడియున్న బహుముఖ పరిగతదావాగ్నిఁ బోల్చు ♦ పర్వతముక్రియన్.
వ. ఇవ్విధంబున నేనుంగు పీనుం గైన వికర్ణుండు వెఱచఱచి పఱచి వివింశతిరథం బెక్కె నాలోనన యుట్టినారాచంబున రారాజునురంబు నో నాడ నేసినఁ గరిం

* వినిర్గళకరియై— అని పాఠాంతరము.

ద్రుండు నచ్చుటయు నరేంద్రుండు నొచ్చుటయుం గని ఱిచ్చవడురథికుల విష్వ
క్సం దనర్గళప్రసారం బగుమార్గణాసారంబున ముంచిన వెగడుపడి విఱిగి పాఱి
రి త్తెఱంగునం దనచుట్టును బయ లయిన నయ్యురగకేతనుండును మరలె నిట్లు
దొర విఱిగి కలను వాసి కాలుద్రోసి పోవుటయు నతిరథమహారథు లెల్లం జె
ల్లాచెద రగుటయుం జూచి సైన్యంబు లున్నవి యున్నచోటన తెరలి కనుకనిం
బఱవం దొడంగిన. 196

గీ. యూథపతితోడిదంతిస♦ముత్కరంబు। వెనుకఁ దగిలెడుసింగంబు♦విధము దోఁప
నార్పు నాదంబుగా నరుఁ♦డంటఁ దాఁకె। రాజుఁ దారును బాఱెడు♦రథికవరుల.

క. వెనుకొని కర్ణునిపెడతల। యును దుశ్శాసనునివీపు ♦ నొక్కొక్కశరం
బున నేసె నప్పు డయ్యెన। తనయుం డిట్లనియె నతిర ♦ థశ్రేష్ఠులతోన్. 198

గీ. కూడ ముట్టెఁ గ్రీడి ♦ కురువంశమున కెల్ల, మూలకంద మీన్ప ♦ పాలుఁ డితని
నిచటఁ గాచికొనుట ♦ యెల్లపౌరుషములు। నేఁత నిలిచి లావు ♦ సేయువలయు.

క. అనవినుచుఁగురుపితామహుఁ।డును ద్రోణుఁడుద్రోణపుత్రుఁ♦డును గృపుఁడును గ
ర్ణునిమాట సరకు సేయక। చను చుండఁగ దీనవృత్తి ♦ జనపతి వలికెన్. 200

క. లోకంబుతోడివారుగ। మీకుం జనునయ్య మగఁటి ♦ మికి గుఱి గాదే
నా కెడ లైనయెడం దగఁ। జేకొని యది మీరు చక్కఁ♦జేయుట యరయన్. 201

వ. అనిన విని వారలు వెనుకలై యాశ్వాసవచనంబులు వలుకుచుం బోవం బోవు
చున్నయన్నరేంద్రు నెలుం గెత్తి పిలిచి పార్థుం డిట్లనియె. 202

అర్జునుఁడు దుర్యోధను నుపాలంభించుట.

ఉ. క్షత్రియుఁ డోడునే తగదు ♦ కౌరవరాజ యొకండ వేఁ బృథా
పుత్రులలోనఁ బిన్న నినుఁ ♦ బోరికిఁ బిల్వఁగఁ బోక పాడియే
ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధి కెక్కి బల ♦ దర్పసమగ్రుఁడ వైన నీవు నీ
మిత్రులుఁ గూడ నిట్లయిన ♦ మెత్తురె పత్తురె కొల్వ భూభుజుల్. 203

సీ. ఏనుంగు నెక్కి పె ♦ క్కేనుంగు లిరుగడ, రాఁ బురవీథులఁ ♦ గ్రాలఁ గలదె
మణిమయం బైనభూ ♦ షణజాలముల నొప్పి, యొడ్డోలగంబున ♦ నుండఁ గలదె
కర్పూరచందన ♦ కస్తూరికాదుల, నింపు సొం పార భో ♦ గింపఁ గలదె
యతిమనోహర లగు ♦ చతురాంగనలతోడి, సంగతి వేడ్కలు ♦ సలుపఁ గలదె
కయ్యమున నోడి పోయినఁ ♦ గౌరవేంద్ర
వినుము నాబుద్ధి మరలి యీ ♦ తనువు విడిచి
సుగతి వడయుము తొల్లింటి ♦ చూఱ గలదె
జూద మిక్కడ నాడంగ ♦ రాదు సుమ్ము. 204

వ. అని వెండియు. 205

క. నీయట్టివాఁడు నిన్నీ। పోవిడిచే యిట్లు పోవ ♦ పోవు మనుడు భూ
నాయకుఁడు మరలి పలుకో। పాయత్తతఁ ద్రొక్కఁబడ్డ ♦ యహిగతిఁ గవిసెన్.

వ. ఇట్లు గవిసి రథంబులం గడచి కవ్వడిం దలపడియె భీష్మద్రోణాదియోధవీరులు నొక్కుమ్మడి మగిడి యధిపతితోడన నిగిడి క్రీడియరదంబుఁ బొదివిరి తక్కినబలంబులు నంతకు మున్న కౌంతేయుదెస మరలిచూచుచుం బాఱు చునికిం జేసి యేలినవానియఱుమటయును దొరలు దెగువకుం జొచ్చి తిరుగుటయుం గని తెంపు నేసి కూడికొని సరభసంబుగం జుట్టుముట్టి యతనిపైఁ గ్రందుకొన నడరె నివ్విధంబున వివిధవ్యూహంబు లగుబహుయోధయూథంబులు * గవిసి యనేకాస్త్రశస్త్రంబులు నానాప్రకారంబులఁ గుప్పంగూరలుగాఁ †దొఱఁగించిన శౌర్యసంరంభంబున విజృంభించి విజయుం డాశ్చర్యధుర్యనిరతిశయరయభరితకర యుగళుండయి రథరథ్యసారథిస్వాంగంబులు గాచికొని తనతోడంబుట్టువులప్రతిన లూహించి యొండు సేయ నొల్లక సపరివారంబుగా ధార్తరాష్ట్రుల భంగపెట్టం దలంచి యింద్రదైవత్యంబును సత్యసంపాతంబును నరాతిసైన్యదైన్యసంపాదనంబును నగుసమ్మోహనాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన. 207

గీ. ఆయుధములువిడిచి ♦ యంగముల్ సోలఁగ। దలలు మెడలుఁజక్క ♦ నిలువకొఱగ
నెల్లవారు నెఱుక ♦ లెడలి చొక్కి క్కి ని। ద్రాతిశయము గూరి ♦ నట్టులైరి. 208

వ. అప్పుడు పాండవోత్తముం డుత్తరుమాటలు దలంచి యుత్తరుం గనుంగొని. 209

సీ. ఇక్కురుసైన్యంబు ♦ సొక్కి దక్కకమున్న, గ్రక్కునఁ జనుము రా ♦ రాజు ద్రోణ
తనయుండుఁ జుట్టిన ♦ తలచుట్లు నల్లని, యవి సూతపుత్రుశి ♦ రోంబరంబు
పచ్చనియది కుంభ ♦ భవ కృపాచార్యుల, యుష్ణీషములు వెల్ల ♦ లుఱక నీవు
దెమ్మింతవట్టును ♦ దేవనదీసూనుఁ, డియ్యస్త్రమునకు మూ ♦ ర్ఛిల్లఁడు గాన
నతఁడు దెలిసి యుండు ♦ నాతని దెస వోకు। మనిన మత్స్యరాజ ♦ తనయుఁ డెలమి
దొలఁక నొగలఁ బగ్గ ♦ ములు గట్టి చని వాని। నెల్లఁ దెచ్చి యరద ♦ మెక్కుటయును.

వ. ఈరథబృందంబులయిఱకటంబు వెడలి నిలుత మని కదలినం గిరీటిం దాఁకి యతనిమీఁదఁ గురుపితామహుండు శరవర్షంబు గురిసిన. 211

క. ఆతనిరథ్యంబులఁ ద। త్సూతుని నొప్పించి సాంద్ర ♦ సునిశితబాణ
వ్రాతంబు మేన నించి పృ। థాతనయుఁడు నిలిపి వెడలె ♦ దర్పోద్ధతుఁడై. 212

వ. ఇత్తెఱంగున నరదంబులయిఱకటంబు గడచి యెడ గలుగ నిలిచి రాహునిగ్రహనిరాసభాసురుం డగుభానుండునుం బోలె వెలుంగు చున్నంత బలంబులు దెలిసిన.

గీ. కౌరవేశ్వరుండు ♦ గను విచ్చి దిక్కులు। గలయఁ జూచి పార్థుఁ ♦ గాంచి కడఁగి
యడరఁ జూచుట యును ♦ నమరనదీసూనుఁ। డతని కిట్టు లనియె ♦ నల్ల నగుచు. 214

* గురిసిన- † దొరఁగింపం జేసిన- అని పాఠాంతరములు.

క. ఇంత యెఱుఁగవు సైన్యము। లింతవడియుఁ దలలచీర ♦ లెఱుఁగక మోహా
క్రాంతంబు లయ్యెఁ బని దెగుఁ। గాంతేయుఁడు సారుఁడు గాని ♦ క్రౌర్యంబునఁదన్.
క. మెడ యొఱఁగఁ జేతికైదువు। వడ నిను నీ వెఱఁగ కున్న ♦ భంగి గనియుఁ గ
వ్వడి యూరకుండు నతఁడు చె। ప్పెడుకోలఁది యె వానికరుణ ♦ పెంపు కుమారా.
వ. అతండు మనప్రాణంబులపై రా నొల్లక నిలిచిన మనమింతట నిలుచుట కార్యంబు.
ఉ. మోహనబాణపాతమున ♦ ముంద ఱెఱుఁగక యున్న యట్టియీ
బాహుబలంబుతోఁ గడఁగి ♦ పార్థునిఁ దాఁకెడుబుద్ధి గ్రమ్మఱన్
సాహసవృత్తిఁ జేసి యవి ♦ చారతఁ బోయితిమేని వాఁడు పూ
ర్ణాహుతి సేయఁడే మనల ♦ నందఱ నొక్కట మార్గణాగ్నికిన్. 218
వ. కావున. 219
క. మన దేశమునకుఁ బోదము। మన మల్లన తెరువు వట్టి ♦ మత్స్యవిభునిగో
ధనముఁ గొని యతఁడు ప్రీతిం। జనుఁ గాకట్టు మనకు నంత ♦ చల మేమిటికిన్.

దుర్యోధనుఁడు పరాజితుండై మరలి తన పురంబునకుఁ బోవుట.

వ. అని చెప్పిన పితామహు హితవచనంబు లాకర్ణించి సంగ్రామాతిగామియుం గోపాటోపఘూర్ణమానమానసుండు నగుచు నుద్రేకంబు దక్కి నిలిచెం దక్కటివారలు నూర్జితం బగు నర్జునానలంబు నాలోకించి ధార్తరాష్ట్రరక్షణతాత్పర్యంబున శౌర్యంబు సాలించి భీష్మవాక్యప్రకారంబు సేసి రిట్లుండఱుఁ దమవచ్చినవంకన తిరిగి యరుగుచున్నం గని కిరీటి శంఖరవజ్యానాదంబులు సెలంగ గొండొకదవ్వు వెన్నడించి దఱిమి బిరుదులతోడిగొడుగులును నడియాలంబులతోడిసిడంబులును వైపించుకొని తృప్తిం బొంది మరలువాఁడై యెల్లవారును విని బెద్దయెలుంగునం బోయి వచ్చెద నని చెప్పి గాంగేయద్రోణకృపాచార్యులకుఁ బ్రణామబాణంబు లేసి వారి వీడ్కొనినవాఁడై మిట్టకోలల రారాజుమకుటంబు మణులు డులిచి యతనికిం జెప్పినవాఁడై యఖర్వబాహాగర్వనిర్వాహణంబు మెఱయ నప్పుడు మధ్యందినమార్తాండప్రచండుం డగుచుండఁ గౌరవవీరు లతనిం దేఱి చూడం జాలక చని రతండును జూపఱం దోలి నిలిచిన మదపుటేనుంగుచందంబున నిలిచి విరాటతనయున కిట్లనియె. 221
గీ. పసులు మరలె శత్రు ♦ బలములు పీనుంగు। పెంట లయ్యె రాజుఁ ♦ బెద్దదొరలుఁ
జీర లొలువఁ బడిరి ♦ సిగ్గఱి బిరుదులు। వైచి రింక మగుడ ♦ వలదె మనకు. 222
క. హయముల మరల్చు మీతం। డ్లియు బంధులు నెదలు నంచ ♦ లింప గమురు గ
ట్టి యెదురుసూతురు వారికిఁ। బ్రియముగ శీఘ్రమ్మునం బురికిఁ బో వలయున్.
వ. అనిన నతండు రథంబు మగిడించినం జని చని. 224
గీ. కాలుత్రొక్కు వారలు ♦ గలయఁ జెదరి। వెనుకఁ బడిపోవు నెడఁ దన్ను ♦ గని భయమునఁ
బ్రాణదానంబు వేఁడినఁ ♦ బార్థుఁ డభయ। హస్త మిచ్చుచు దయపెను ♦ పారఁ బలకు.

వ. ఇట్లు నానావిధదీనదశాదందహ్యమాను లగుకృపణులం దనకృపామృతంబునం దడిపినం దేఱి వారు దీవించుచుం బ్రణమిల్లుచుం బొగడుచుం బోవుచుండ ధనంజయుండు భూమింజయుం జూచి. 226

గీ. కురుబలంబు గెలిచి ♦ గోవులఁ గ్రమ్మఱఁ దెచ్చు టెల్ల నీయు ♦ దీర్ఘబాహు
బలము కాఁగ నీవు ♦ పలుకుము వెలిఁ బుచ్చుటుడుగు మధిపు పాల ♦ నొండు దెఱఁగు.

క. అనవుడు నీచేసినయా పని నాచేఁ గాక యునికి ♦ పతి యెఱుఁగఁడో కో
జనులు నిజము సేయుదు రే నిను నెఱిఁగింపకయ చెప్ప ♦ నేర్తునె పొసఁగన్. 228

వ. అని యుత్తరుండు మఱియును. 229

క. నీవలసినయప్పుడ ధా త్రీవల్లభుఁ డెఱుఁగునట్టి ♦ తెఱఁగు నడపెదన్
దేవేంద్రపుత్ర యే నన గా వేఱొకపట్టు గలదె ♦ కార్యము నడపన్. 230

వ. అనువచనంబు లియ్యకొనుచుం జని శమీవృక్షసమీపంబున నిల్చి గాండీవాది సాధనంబులు పూర్వప్రకారంబున నిక్షేపింప నియోగించి కపిధ్వజదేవదత్తకిరీటాదిదివ్యపరికరంబుల సవినయంబుగాఁ బ్రార్థించి యంతర్ధానంబు సేయించి యెప్పటిసింహపతాక రథంబున బంధింపం బనిచి విరాటతనయుండు నిజాయుధంబులు గైకొని రథికుం డయి వచ్చునట్లుగాఁ జేసి తొంటిచందంబునం దలచీర యలవరించికొని సారథి యై సవ్యసాచి నొగ లెక్కె నట్టిసమయంబునఁ బురందరాది బృందారకులును దేవమునిసిద్ధగంధర్వాదులును బాండుప్రముఖరాజలోకంబును నాశ్చర్యహర్షాయత్తచిత్తు లయి సమరవిషయంబు లయినమాట లాడుచు నిజనివాసంబుల కరిగి రట యరుండు నుత్తరు నాలోకించి నీవిజయంబు పురంబున ఘోషింప గోపాలురం బుచ్చు మనిన నతం డది దెఱంగుగాఁ గైకొని యట్ల చేయ నిగూఢంబుగాఁ బట్టణంబునకుం జనుచుండ నంతకు మున్న మత్స్యమహీవల్లభుం డాహవజయదర్పితవాహినీపరివృతుం డై నగరంబు సొత్తెంచి. 231

గీ. మందిరాభ్యంతరమున కా ♦ నందలీలఁ బాండుపుత్రులుఁ దక్కటి ♦ బంధుజనులుఁ
దానుఁ జని విప్రులును వని ♦ తాజనంబు సేన లోలుక సింహాసనా ♦ సీనుఁ డయ్యె.

వ. ఇవ్విధంబునం దనవిజయంబుఁ గొనియాడ వచ్చిన వారి నెల్ల నభినందించి యుత్తరుం డెచ్చట నున్నవాఁ డని యడిగి వారలవలనం గురునాథుండు భీష్మద్రోణకర్ణకృపాశ్వత్థామాదియోధవీరులు బెరసినబలంబులతోడ నడచి పసులం బట్టిన నతండు బృహన్నల సారథింగాఁ గైకొని యొక్కరుండ కయివోవుట విని విషాదవేదనాదూయమానమానసుం డగుచు మంత్రుల మొగంబు చూచి యిట్లనియె.

విరాటుఁ డుత్తరుఁడు గురుసైన్యంబు గెలువఁ బోవుట విని చింతించుట.

చ. అసమున వీఁ డెఱుంగక మ ♦ హాగ్రహవృత్తిఁ గడంగి చెచ్చెరం
బసులకుఁ గూయిగాఁ జనియెఁ ♦ బాపఁడు కౌరవసేన యేడ నొకుం

టి ననుట యేడ నా కిది గ ♦ డిందివిచారము వుట్టె సైన్యముల్
వెసఁ జని తోడు గావలయు ♦ వేగమ పంపుఁడు సాలునట్లుగన్. 234

చ. అనుటయుఁ గంకుఁ డిట్లనియె ♦ నక్కడ వచ్చి సుశర్మ యోడెఁ గా
వున నిట వీరికిన్ జయ మ ♦ వున్ వెఱ పేటికి నీకు నుత్తరుం
డని నొకరుండు నాకుము బృ ♦ హన్నల సారథి గాన గెల్చు న
య్యనిమిషకోటి నైన నతఁ ♦ డద్భుతవిక్రమజృంభణంబునన్. 235

చ. అన వినుచుం గలంగుహృద ♦ యంబునఁ దాపము నివ్వటిల్ల ని
ట్లను మఱియున్ విరాటుఁడు ర ♦ ణావనియందుఁ ద్రిగర్తసేనచే
ననయము నొచ్చినట్టిజను ♦ లందఱుఁ దక్కఁగ నాటుఁ బోటుఁ దాఁ
కనిఘనయోధకోటి ననఁ ♦ గా వలయున్ బలుమై రయంబునన్. 236

క. చని యక్కుమారుఁ డే మ।య్యెనొ యుత్తెఱఁ గెఱఁగి మనకు ♦ నెయిదించుట వు
ట్టినకార్యమునకుఁ దగియెడు। పని యట విధి *గడవ నగునె ♦ బ్రహ్మకు నైనన్. 237

వ. అనుచు నుత్తలపడునయ్యవసరంబున నుత్తరుండు పుత్తెంచినగోపాలురు పఱతెం
చి యతనిం గాంచి. 238

చ. కురుబలమున్ జయించి మన ♦ గోవుల నెల్లను గ్రమ్మఱించి యు
త్తరుఁ డిదె తాను సూతుఁడు ను ♦ దగ్రత వచ్చుచు నున్నవాఁడు త
త్తురగరథధ్వజాది నొక ♦ తుప్పుడు రాలదు మమ్ముఁ బిల్చి వే
పురి నెఱిఁగింపుఁ డన్న నృప ♦ పుంగవ వచ్చితి మేము నావుడున్. 239

గీ. అంతరంగంబు నిండి రెం ♦ డలువులందు
వెడలుసంతోసపూరంబు ♦ విధము దోఁపఁ
గన్నుఁగవ సమ్మదాశ్రులు ♦ గడలుకొనుచు
గండపులకాంకురములతోఁ ♦ గ్రమ్ముదేర. 240

క. ఏమేమీ యని గోప। స్తోమముఁ బలుమాఱు నడుగు ♦ చున్ మెయి పొదలన్
భూమీశుఁ డపుడు మంత్రుల। మోములు గనుఁగొని సగర్వ ♦ ముగ నిట్లనియెన్.

శా. వీటన్ వీథుల నెల్ల నేనుఁగులపై ♦ విస్ఫారఘంటాధ్వనిం
జాటం బంపుఁడు పేర్మి నుత్తరుజయా ♦ శ్చర్యంబుఁ బుణ్యాంగనా
కోటిం బుచ్చుఁ డెదుర్కొనంగ మహిత ♦ క్షోణీసురవ్రాతమున్
ఘోటస్యందనహస్తిసైన్యతతులం ♦ గూడన్ సతూర్యంబుగన్. 242

క. ఉత్తమకన్యాజనములు। నుత్తరయును గంధమాల్య ♦ యుక్తముగఁ గుమా
రోత్తము నెదుర్కొనం దగు। నత్తెఱఁగున సంఘటింపుఁ ♦ డభిరామము గాన్.

వ. అని నియోగించి గోపాలురకుం గట్ట నిప్పించి కంకు నాలోకించి నెత్తం బొకపలక
యాడుద మే యని యుబ్బునై మాటగాఁ బలికిన నతండు నీవు సుమాళంబున

* గెలువ- అని పాఠాంతరము.

నున్న వాఁడవు నేఁడు నీశోడ నాఁడి జయింప రాదు వెఱతు ననిన విరాటుండు
నగుచుఁ దత్ప్రదేశంబున మెలంగు సైరంధ్రిం గనుంగొని సారెలు దెమ్మని పనిచి
పలక ముందరికిఁ దిగిచికొనుచు నిందు రమ్మనవుడుఁ బాండవాగ్రజుండు జూ
దం బాడుట యెంతలెస్స యనుచుం జేరి యాడం దొడంగునప్పుడు మఱియు
నిట్లనియె. 244

గీ. జూద మాడి ధర్మ • సూనుండు రాజ్యంబు। ననుజులను బ్రియాంగ • నను బణంబు
గాఁగ నొడ్డి యాడి • కాఱియ వడఁడె యు। ట్లగుట దీనితోడి • యర్థి గీడు. 245

వ. అని పలికి యాడు చుండుసమయంబున. 246

మ. నరనాథుండు ప్రమోదసంపదుదితో • న్మాదంబుమై నిట్లనుం
గురుసైన్యంబుల ముట్టి గెల్చి మెలమిన్ • గోవర్గముం దెచ్చె ను
త్తరుబాహాబలశౌర్యసారము లుదా • త్తంబుల్ గదే యొందు నె
వ్వరు నెక్కాలము నిట్లు చేసిరె కులై • శ్వర్యం బవార్యంబుగన్. 247

వ. అనిన విని కంకుం డిట్లనియె. 248

చ. కురుపతి భీష్మ కర్ణ కృప • కుంభజముఖ్యమహోగ్రయోధవి
స్ఫురణము నోర్వఁ జాలి రణ • భూమి భుజాబల ముల్లసిల్ల ను
త్తరుఁడ జయించెనేని వసు • ధావర యింతటికంటె నింక న
చ్చెరువును గల్గునే ధరఁ బ్ర • సిద్ధికి నెక్కఁడె యాతఁ డొక్కఁడున్. 249

గీ. అనినఁ గటకటఁబడి యిట్టు • లాడు టెల్ల। నతనివిజయము సందియ • మనుట గాదె
యింతవట్టు సైరించితి • నీవు గాన। నింక నీమాట లుడుగుము • కంకభట్ట. 250

వ. అనుచు విరాటుండు కటంబు లదరఁ గనుఁగవఁ గెంపు గదురఁ బలకచప్పుడగ్గ
లంబుగా నాడుచున్న సరకు సేయక యుధిష్ఠిరుండు వెండియు నిట్లనియె. 251

చ. కురుబల మేల దైత్యసుర • కోటులు వచ్చిన గెల్వ రాదె యు
త్తరునకు నాబృహన్నల ర • థంబుపయిం బరవాహినీభయం
కరభుజసారమున్ మెఱయఁ • గాఁ దఱి గాంచితి నంచు విక్రమో
ద్ధురగతి నాజికేలినిర • తుం డయి దుర్దమలీల నుండఁగన్. 252

వ. అనిన విని సక్రోధహాసోల్లాసవిస్ఫారితాననుం డై మత్స్యమహీనాథుండు. 253

ఉ. వింతలు సాల నీవలన • వింటిమి గాని ధరిత్రి నెందు నే
మింతకు మున్ను సారథుల • నెవ్వరిఁ జూడమె వైరివీరదు
ర్దాంతభుజావిలాస ముఖరం • బెగి పోరుల నస్త్రశస్త్రవి
శ్రాంతిఁ గడంగువారి నని • కన్నుల నిప్పులు రాలు చుండఁగన్. 254

క. నాకొడుకుపోటుమాటలు। నీకేటికిఁ బొసఁగ నాడ • నేరవు మార్గో
ద్రేకమునఁ బలుకు చుండుట। మాకు సహింపంగ రాదు • మానుము విప్ర

క. అనినం జలమునఁ గుంతీ। తనయాగ్రజుఁ డిట్టు లనియె ♦ దరహాసం బా
ననమున ముసుఁగువడఁగ న। జ్జననాయకుతోడ నిట్లు ♦ శంకిత * భంగిన్. 256

ఉ. ఆహవకేళి వేడుక బృ ♦ హన్నలచిత్తమునం దెలర్చినన్
సాహసవృత్తి నుత్తరుని ♦ సారథిఁ గాఁ గొనిపోయి కౌరవ
వ్యూహము నోర్చి నీపసుల ♦ నొక్కఁడుఁ దక్కక యుండ సత్వరో
త్సాహతఁ దెచ్చెఁ గా వలయుఁ ♦ దప్పదు నాపలు కట్లు చూడుమీ. 257

క. అని యంతట నిలువక య। మ్మనుజేశ్వరు మొగముఁ జూచి ♦ మఱియును నతఁ డి
ట్లనుఁ బురములోనఁ జాటం। బనుపు బృహన్నలజయంబు ♦ భవ్యవిచారా. 258

విరాటుండు కంకుని సారె గొని వ్రేయుట.

గీ. అనిన రౌద్రరసము ♦ మనమున నడరంగ। బడగ యెత్తునురగ ♦ పాలురేఖ
నెనయఁ జేతిసారె ♦ గొని వ్రేసెఁ బతి పేడి। గడన యుడుగు మన్న ♦ నుడుగ వనుచు.

వ. ఇవ్విధంబున వ్రేటువడి యజాతశత్రుండు దలుకక గదురనిహృదయంబుతోడం బాం
చాలి దెసఁ జూడ్కి మలంగ నూరకుండె నన్నారీరత్నంబును రయంబునం జేరి
వ్రేటుగంటిం దొరఁగు రుధిరంబుఁ దనయుత్తరీయంబున మెత్తన యొత్తి యచ్చే
రువ నున్న కనకకలశంబు జలంబులం గరతలంబు దడిపికొని తుడుచునప్పుడు మ
త్స్యమహీవల్లభుం డీశోణితంబు పైచీరం బట్టుటకుఁ గతం బేమి యని తన్నడిగిన
సైరంధ్రి యిట్లనియె. 260

గీ. విమలవంశంబునను బుణ్య ♦ వృత్తమునను। వఱలు నీతని రక్తంబు ♦ వసుమతీశ
ధరణిపై నెన్ని బిందువుల్ ♦ దొరఁగు నన్ని। వర్షములు గల్గు నిం దనా ♦ వర్షభయము.

వ. అని చెప్పి యుత్తమద్విజశోణితపాతం బెట్లును గీడు గావున నీకు నొకహాని పు
ట్టుటకుఁ జాలక యబ్భంగిం జేసితి నని వెండియుఁ గొండొకకీలాలంబు దొరఁ
గం దుడుచుచుండె నంత నట నుత్తరు నెదుర్కొనం బోయి. 262

క. మంగళతూర్యరవములు సె। లంగఁగ మౌక్తికవిమిశ్ర ♦ లలితాక్షతవృ
ష్టిం గురిసిరి విప్రులుఁ బు। ణ్యాంగనలును భద్రవాక్చ ♦ యంబులతోడన్. 263

ఉ. అత్తఱిఁ గన్యకాజనస ♦ హస్రముఁ దానును జేరి వేడ్కమై
నుత్తరచందనార్ద్రికుసు ♦ మోత్కరమున్ నవరత్నసంచయో
దాత్తసువర్ణపుష్పములు ♦ దండడి చల్లెఁ గిరీటిమీఁద న
య్యుత్తరుపైఁ బ్రమోదకల ♦ నోత్కటసంభ్రమసంభృతంబుగన్. 264

ఉ. తక్కటివారలుం గని ము ♦ దం బలరారఁగఁ గౌఁగిలించుచున్
మ్రొక్కుచు నాదటం దనదు ♦ మోముపయిం దనివోని చూడ్కులం
గ్రిక్కిఱియించుచుం బొదివి ♦ గెల్పు నుతింపఁగ రాజపుత్త్రుఁ డ
య్యెక్కుడుమాట కోరువక ♦ యిట్లను సర్వజనంబుతోఁ దగన్. 265

* బుద్ధిఁ - అని పాఠాంతరము.

చ. కురుబలమున్ జయించుటయు ♦ గోవులఁ దెచ్చుటయున్ బృహన్నలా
స్ఫురితభుజాబలంబునన ♦ చూవె నిజం బిది నాక యేల యె
వ్వరికిని గెల్వ వచ్చునె ధ్రు ♦ వంబుగ నిట్టిసహాయసంపదం
బొరయక యున్న మీకెఱుఁగఁ ♦ బోలదె నాఁబడు కెట్టిభంగియో. 266

వ. అని సారథ్యప్రశంసాప్రకారంబు గా నక్కుమారుం డత్యుపచారవచనంబులచం దంబున సంక్రందననందను వినుతించుచుం జనుదెంచి రాజమందిరద్వారంబుఁ జే రునవసరంబునఁ బ్రతిహారి ససంభ్రమగతిం జని భూవల్లభునకుం బ్రణమిల్లి భూ మింజయప్రవేశంబు తెఱంగు విన్నవించిన నారథికసారథులం జూచు వేడ్క మనం బున వేగిరపెట్టెడు నయ్యిరువురు నియ్యెడకుం జయ్యనఁ దోడితె మ్మనవుడు విభు నిపలుకులు విని ధర్మతనయుండు ఫణిహారితో నల్లన యిట్లనియె. 267

క. ఇన్నెత్తురు గనుఁగొనిన బృ। హన్నల కోపించు నన్ను ♦ నతిభక్తి మెయిన్
మన్నించుఁ గాన రాజుం। దన్ను విచారింప కేమి ♦ * దప్పఁ దలఁచునో. 268

వ. ఇది లెస్సగాఁ దుడుచునంతకుఁ దదీయప్రవేశం బించుకవడి వారింపుము పదంప డి రా నిత్తు గాని యంతకు నుత్తరుం డొక్కరుండ వచ్చునట్లుగాఁ జేయుము. 269

క. అని చెప్పి హర్షసంభ్రమ। మున నజ్జననాయకుండు ♦ మునుఁగుట నది యే
మని యడుగఁ దలంపమిఁ దన। కను వగుకార్యము ఘటించి ♦ యతనిం బుచ్చెన్.

చ. అతఁడును బార్థు నిల్పి విన ♦ యంబున నుత్తరుఁ దోడితెచ్చినం
బితృచరణాంబుజంబులకుఁ ♦ బ్రీతిమెయిం బ్రణమిల్లె నాతఁ డా
పతియును జిక్కఁ జేర్చె గరు ♦ పాఱెడుమేనును హర్షబాష్పసం
ప్లుత మగునాననంబు నయి ♦ పుత్త్రునిఁ బెద్దయుఁ బ్రొద్దు గాఁగిటన్. 271

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగితుం డయి భూమింజయుండు పునఃపునఃప్రణామంబు చేసి కంకునిం గనుంగొని సగౌరవంబుగా నమస్కరించి మొగంబుగంటి సూచి యిది యేమి యని యడిగిన. 272

క. ఏ నీజయుంబు వొగడఁగఁ। దా నప్పుడు పేడిఁ బొగడె ♦ దానం గోపం
బూనిన సైరింపక నా। చే నడిచితి సారె గోని వి ♦ శృంఖలవృత్తిన్. 273

క. అని † పతి పలికిన విని నె। మ్మనమున భయసంభ్రమములు ♦ మల్లడిగొన న
మ్మనుజేంద్రనందనుం డి। ట్లను నత్యాదరము మెఱయ ♦ నాతనితోడన్. 274

గీ. తప్పు చేసితి రీ రిట్లు ♦ దగునె మీర। లేమిగతిఁ బల్కినను నది ♦ యెల్ల మనము
నైకొనవలయుఁ గా కిట్లు ♦ గాదు గూడ। దనిని పేధించు టొప్పునె ♦ మనుజనాథ.

వ. అని మఱియును. 276

క. సవినయముగఁ బార్థింపుఁడు। పవిత్రచారిత్రు లైన ♦ పరమద్విజు లి
ట్లవమతు లై కోపించిన। నవనీశుల కేల కల్గు ♦ నాయువు సిరియున్. 277

* తప్పు - † యిట్లు నృపతి పలికిన మనమున - అని పాఠాంతరములు.

వ. అనిన విని యమ్మాటలు పాటిగాఁ బట్టి విరాటుండు భయభక్తియుక్తంబుగా వేఁడికొనినం బాండవాగ్రజుండు నగుచు నాతని నలుక యొక్కడిది యితండును గీడు తెరువువాఁడు గాఁ డిది యొక్కపొద్దుకీడున నయ్యెం గాని యని తాను రాజు దెసఁ బ్రసన్నుం డగుట దెలియునట్లుగా నుత్తరుతోడం బలికిన నమ్మహీవల్లభుండు సంతసిల్లి తదవసరంబునఁ బ్రవేశించి కాంచినయాబృహన్నల నాదరించి నిజనందను నాలోకించి యిట్లనియె. 278

విరాటుఁ డుత్తరుని సమరప్రకారం బడుగుట.

ఉ. ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు ♦ ద్రోణసుతుండును గర్ణుఁడుం బహు
త్రాణపరాయణత్వమున ♦ దర్పసముజ్జ్వలభంగి నుల్లస
ద్బాణపరంపరల్ గురియఁ ♦ బార్థివుఁడున్ వెను దన్ని చూడ న
క్షీణజవంబునం గవియు ♦ సేనకు మార్కొన నగ్గలించితే. 279

ఉ. బాసట లేదు క్రొవ్వడర ♦ బంటుతనంబునఁ దాఁకితేనియుం
బాసినచోటఁ బాయఁ బెఱ ♦ పట్టులవీరు లుదగ్రవృత్తిమై
మూసికొనంగ వత్తురొక ♦ మోహరమిమ్ముల మొగ్గనేని నా
సాసల నొక్కరుండ యను ♦ నాగ్రహవృత్తి బలంబు పైఁ బడున్. 280

గీ. ఒకఁడు పరశురాము ♦ నోర్చినవాఁ డొక్క రుండు ధనువునకు గు ♦ రుండు దాన
హరువరమునఁ బుట్టి ♦ యక్షీణబలవిక్ర మముల నొక్కఁ డొప్పు ♦ మాఱు లేక.

ఉ. తక్కటివారలున్ సురల ♦ దైత్యుల నైనను బోర గెల్చువా
రక్కురుసేన మేటిమగ ♦ లాధృతరాష్ట్రతనూజు లాజి నొ
క్కొక్కఁడ ధాత్రి యంతయును ♦ నోర్వఁగఁ జాలుదు రట్టివారి నీ
వెక్కటి దాఁకి నొవ్వకయు ♦ నెమ్మెయి గెల్చితి నాకుఁ జెప్పుమా. 282

ఉ. గోవుల నెట్టు లాఁగితివ ♦ కుంఠితవిక్రముఁ డైనరాజరా
జేవిధి మానభంగమున ♦ కెల్లను నోర్చి పలాయమానుఁ డై
నీవిజయంబు సైఁచి ఘన ♦ నిందకు నియ్యకొనంగఁ జాలెఁ బు
త్రా వెఱఁ గయ్యెడున్ రణవి ♦ ధం బఖిలంబు నెఱుంగఁ జెప్పుమా. 283

చ. అనవుఁడు నాతఁ డిట్లనియె ♦ నక్కురుసేనల నేను గెల్వ గో
ధనమును నే మరల్ప మన ♦ దైవబలంబునఁ జేసి దేవసం
జనితుఁడు నాఁగ నర్హ మగు ♦ చందమువాఁడు మహాత్ముఁ డొక్కరుం
డని ననుఁ గాచెఁ గౌరవుల ♦ నందఱ గెల్చె మరల్చె గోవులన్. 284

వ. అత్తెఱంగు వివరించి విన్నవించెద నవధరింపుము. 285

గీ. ధూళి పెల్లుగ నెగయంగ ♦ నేల గ్రోడి వడఁకఁ జనుమూఁకఁ గని వడ ♦ వడ వడంక
పాఱుతేరంగ నమ్మహా ♦ భాగుఁ డన్న! శోక కోడకు మని నన్నుఁ ♦ గూడ వచ్చి.

వ. పట్టుకొని మగుడం గొనిపోయి రథంబుపైఁ బెట్టిన నే నతనియాజ్ఞకు మిగుల నుండితి. 287

ఉ. కౌరవసేన గోగణముఁ ♦ గైకొని పోవ నతండు ముట్టి యం
దారసి రాజుఁ గానక యు ♦ పాంతమునం దొలఁగించి వేగ యా
తే రటు దోలి యడ్డపడి ♦ తీవ్రశరంబుల నబ్బలంబుదు
ర్వారరయంబు మాన్చి పశు ♦ వర్గము నిద్దెసఁ దెచ్చె నార్చుచున్. 288

గీ. చెదర కుండఁ బసులఁ ♦ బోదివి యుంచుక మేర। యిక్కు యరుగు దెంచి ♦ మెలమి మగిడి
కడచి పోవుచున్న ♦ కౌరవపతి ముట్ట। నశరినంత సేన ♦ లతనిఁ గూడె. 289

మ. కురురాజున్ సబలంబుగాఁ గవిసినన్ ♦ ఘోరాహవం బయ్యె నం
దరదంబుల్ నుఱు మయ్యె నశ్వములు ను ♦ గ్గయ్యెం బరివ్రాతముల్
ధర దంతంబులు నూఁదఁగా నొఱిగె ను ♦ ద్యద్బాహుదృప్యద్భటో
త్కరముల్ దిట్టినయట్లు గూలెఁ గలయం ♦ దద్బాణపాతంబునన్. 290

క. శత్రుంతపాదు లగునృప। పుత్రులుఁ బేరు గలయోధ ♦ పుంగవులును ద
చ్చిత్రశరనిహతి సంగర। ధాత్రిఁ బడిరి వారి నెన్నఁ ♦ దడవై యుండున్. 291

గీ. మొనలు దెరలినఁ గర్ణుండు ♦ ముంచి తాఁక
నమ్మహావీరుఁ డాతని ♦ యనుజుఁ జంపి
హయుల నొప్పించి సూతు నో ♦ నాడ జేసి
యంగముల బాణములు నించి ♦ యతనిఁ బఱపె. 292

క. గురుఁడు దలపడిన నతఁ డ। చ్చెరువుగ దివ్యాస్త్రవితతిఁ ♦ జిక్కువఱిచి త
ద్వరసుతుఁడుఁ గృపుఁడుఁ దాఁకిన। దెరలిచి భీష్మునకుఁ గవిసె ♦ పృథురభసమునన్.

మ. అతనిం దీవ్రశరంబులం బొదివె నా ♦ నాస్త్రంబు లేసెన్ నదీ
సుతుఁడుం దత్సమయంబునం * గినిసి యా ♦ శూరుండు చాపంబుఁ ద్రుం
చి తదీయాంగము నొంచినన్ వివశుఁ డై ♦ చేడ్పడ్డచో సూతుఁ డు
ద్గతభీతిం దొలఁగంగఁ దోలె రథముం ♦ దత్ప్రాణరక్షార్థియై. 294

క. తమతమబలములతో ని। ట్లమితభుజావీర్యు లైన ♦ యారథికవరుల్
గ్రమమునఁ దలపడి యోడిన। సమరవిహారమునఁ దనివి ♦ సనక యతండున్.

మ. ధరణీనాథుఁడు దానుఁ దమ్ములును దు ♦ ర్దాంతోద్ధతిం గూడి మో
హర మత్యూర్జితభంగి నేర్చికొని యు ♦ ద్యద్విక్రమం బొప్ప బం
ధురసంరంభత నున్నఁ జూచి † బలవ ♦ ద్దోస్స్తంభలీలాభయం
కర రేఖావలమానచాపుఁ డయి వీఁ ♦ కం దాఁకె నాసేనతోన్. 296

క. కౌరవపతియనుజన్ములు। దూరమునన్ విశిఖనిహతిఁ ♦ దొలఁగ జడియుచుం
జేరి వికర్ణునికరి నొక। నారసమునఁ గూల్చి కదిసి ♦ నరపతి నొంచెన్. 297

* గదిసి- † ప్రబల- అని పాఠాంతరములు.

గీ. రాజు నొచ్చిన విజిగిరి • రథికవరులు। విభుఁడు దోడన *వరిగె న•వ్వీరుఁ డపుడు
†తోలఁ బడి చిక్కమూఁకల•తోడఁ గూడ। ‡వతని దవ్వుల నడిమికి•నడిచి మగిడె.

వ. ఇది యమ్మహాపురుషుచేసినపౌరుషం బనిన విని యచ్చెరు వంది విరాటుండు. 299

గీ. ఆతఁ డెవ్వఁడొకో•యమ్మహాత్మునిఁ గనుం। గొనఁగఁ గౌఁగిలింప•వినయ మొప్ప
నర్ఘ్యపాద్యవిధుల • నర్చింప భక్తిసం। యుక్తి నెపుడుఁ గొలిచి • యుండవలయు,

క. ఎచ్చోట నున్నవాఁ డతఁ। డిచ్చోటికి నేల రాఁడొ • యిప్పు డనుడుఁ దా
నచ్చట నంతర్హితుఁ డై। యిచ్చఁ జనియెఁ దోఁచు నేఁటి • యెల్లిటిలోనన్. 301

ఉ. దేవకుమారకుండ యగుఁ • దేజముచందము చూడ నాతఁ డీ
గోవులఁ గ్రమ్మఱించుటకుఁ • గూడినయంతియ కాదు నాకు సం
భావన సేయు వత్సలత • భంగులఁ దా మనవంశ మంతయుం
గావను బోవిననుం దలఁపు • గల్గుట యెల్లము సేసె నెంతయున్, 302

వ. అని చెప్పి యుత్తరుం డతనిం బ్రమోదాయత్తచిత్తుం జేసె నట్టిసమయంబునఁ
గాంతేయాగ్రజుండు ముఖప్రాంతంబు పైచీరచెఱంగునం బొదివికొని ధనంజయు
నిం జక్కం జూడక యుండె విరాటుండు కిరీటిపరాక్రమంబుఁ గ్రమంబున నిట్లు త
నతనయునివలన వినియును దెలియక యెప్పటినపుంసకత్వబుద్ధితోడన సంభావిం
చి పోవం బనిచిన బృహన్నలయును జతురంబుగాఁ బలికి తిదియ తెలువు తెఱం
గు ధర్మనందనునకు నింతకు మిక్కిలి యెఱింగింప కుండునది యని వైరాటితో
నల్లన చెప్పుచుం జనియె నజ్జననాయకుండును గంకునిం బొమ్మని యుచితపరివార
పరివృతుం డయి భూమింజయు నంతిపురంబునకుం దోడ్కొని యరిగి సుధేష్ణా
సందర్శనసమాచారంబు నడపి యతం డడుగఁ ద్రిగర్తపతి నోర్చిన తెఱం గెఱిం
గించె నట నరుండు నాట్యశాలకుం బోయి. 303

అర్జునుఁ డుత్తరకు బొమ్మపొత్తికలుగాఁ గురువీరులశిరోంబరంబు లిచ్చుట.

గీ. చెలులు దానును నుత్తర • యెలమిఁ దన్నుఁ
గాంచుటయుఁ బ్రీతి యెసలార • గారవించి
బొమ్మపొత్తిక లడిగితి • కొమ్మ యింద
మనుచు నిచ్చెఁ దాఁ దెచ్చిన • యంబరములు, 304

వ. ఇవ్విధంబునఁ గృతకృత్యుం డయి యథాపూర్వకంబుగా మజ్జనభోజనంబులు స
లిపి ధర్మతనయు నివాసంబునం దేకాంతస్థలంబునఁ దా నేవురును ద్రౌపదియును
గూడఁబడునట్టి తెఱంగు సంఘటించి సమాగమసముచితప్రకారంబు నడపి గో
గణనివర్తనంబును రణప్రవర్తనంబును నన్యోన్యవిదితంబు లైనయనంతరంబ యు
గ్రజు నుద్దేశించి బీభత్సుండు భీమసేనున కిట్లనియె. 305

* అరిగె- † బోడు బడి- ‡ దబ్బదబ్బల నతిచని బటమి- అని పాఠాంతరములు.

క. మొగ మెప్పుడు నామెడ నీ। జగతీనాథునకు నేవి ♦ చారించియునుం
దగ దీనికిఁ గారణ మిది। యగు నని యేర్పఱుప నేర ♦ నయ్యెద నెట్లున్. 306

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కిట్లనియె. 307

క. ఒం డేమియు లేదు విరా। టుం డాత్మతనూజుఁ బొగడు ♦ డును దుర్దమదో
ర్దండత గల్గుబృహన్నల। యుండఁ గొఱఁత యేమి పగఱ ♦ నోర్చుట కంటిన్. 308

గీ. అనినఁ జేడిఁ బొగడె ♦ దని యవివేకి నై। కోప మడర సారె ♦ గొని యతండు
వ్రేసె నెత్తురపుడు ♦ వెడలఁ బోయినఁ జీరఁ। గప్పికొంటి నీవు ♦ గాన కుండ.

క. అని చెప్పి గంటి చూపిన। ననిలతనూభవుఁడు గనలి ♦ యాదుష్టాత్మున్
దనయాదిబంధుయుతముగ। ననిచెద జముపోలి కనియె ♦ నంగము వొంగన్.

వ. కిరీటియుం గోపించి. 311

క. తనకొలఁది యెఱుంగనియీ। మ్మనుజాధము నిపుడ పట్టి ♦ మర్దింపక త
క్కినఁగాదు వీనిరాజ్యము। నిను నంతయుఁ జేరుఁ గాక ♦ నియె ధర్మజుతోన్.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను ♦ నక్కట యింతకు ముంద రేమియున్
మనల నెఱుంగఁ డవ్విభుని ♦ మాటునఁ బూనిక దీర్చికొంటి మా
తని కొకయెగ్గు సేత యుచి ♦ తంబె యెఱింగెడునట్లు గాఁగఁ బో
యినఁ గనియున్ దురుద్ధతి వ ♦ హించినఁ జాతము గాక పిమ్మటన్. 313

వ. అని పలికి వారలకందు మాన్పి యిది యట్లు కాక యొండు దగునే యనుచుఁ ద
క్షిణవారి దెసయుం గనుంగొనిన నెల్లవారు నుపశమించిరి తదనంతరంబ తమ్మునె
ఱింగించు తెఱంగు దలపోసి తా రందఱు విరాటుకొలువుకూటంబునకుం బోయి
బయలు మెఱసి యుండువారుగా నిశ్చయించి యారాత్రి గడపి వేగుటయుం గృ
తస్నాను లయి పాండుసూనులు సమయవిహితాచారంబులు నడపి యుచితప్ర
కారంబున. 314

క. తెలుపు లగుచీరలను బూఁ। తలఁ బువ్వుల నొప్పి రాజ ♦ తనయానుగుణో
జ్జ్వలమాననీయ వేషము। లలవడఁ గూడుకొని నగరి ♦ కరిగిరి ప్రీతిన్. 315

క. చని ధర్మసుతుఁడు సింహా। సనమున భీమాదు లాత్మ ♦ సముచితరుచిరా
సనముల సభాస్థలిం గయి। కొని పంచాగ్నులునుబోలెఁ ♦ గూర్చున్నంతన్. 316

గీ. వేడ్కఁ దొడి పూసి కట్టి య ♦ వ్విరటుఁ డుత్త
రుండు దోఁ జను దేరఁ గొ ♦ లువ్వుండు బుద్ధి
నచటి కేతెంచి కని విస్మ ♦ యంబు నొంది
యెల్లిదంబుగఁ దలఁచుచు ♦ నిట్టు లనియె. 317

క. ఇది యేమి శంక నీ వు। న్మదవృత్తిని శంక దక్కి ♦ నాగద్దియపైఁ
బదిలంబుగఁ గూర్చుండితి। వదియును గా కిపుడు డిగ వ ♦ హంకారమునన్.

వ. అనిన విని మందహాసంబు చేసి సంక్రందననందనుం డతని కిట్లనియె. 319

సీ. నడచివియలు సేసె • నగరికి మాణిక్య, మకుటముల్ ప్రాఁకిన • మనుజపతులఁ
దగునాజ్ఞ సూమాణ•ముగ నొనరించె మఱి, చిగ సేలనాలుగు• సెఱఁగులకును
బ్రీతార్థిజనుల స • చేతనత్యాగధ్వ, జములుగా నన్నిదే • శములఁ బఱపె
దిక్కు లన్నింటను • దెలు పారుపూఁత గా, వించె నుజ్జ్వలయశో • విభ్రమంబు
రాజసూయాధ్వరప్రవ • ర్తకుఁడు నిత్య। సత్యభాషామహావ్రత • శాలి పాండు
రాజదుగ్ధపయోనిధి • రాజు ధర్మ।రాజు సుమ్ము మత్స్యావనీ • రమణ యితఁడు.

ఉ. ఈతఁ డజాతశత్రుఁడు మ • హిం దగ దిగ్విజయంబు చేసె వి
ద్యాతిశయార్థి వాసవుమ • హాసన మైనను నెక్క నర్హుఁ డు
ద్ద్యోతితమూర్తి గౌరవకు • లోద్భవుఁ డార్యనికాయసమ్మత
ఖ్యాతచరిత్రుఁ డీచిఱుత • గద్దియకుం దగఁడే నరేశ్వరా. 321

—••◆అర్జునుఁడు విరాటునకుఁ ద మ్మెఱింగించుట.◆••—

వ. అనిన విని యతండు విస్మయసంశయంబులు మనంబునం బెనంగొన నితండు
ధర్మతనయుండయేని భీమార్జుననకులసహదేవులుం బాంచాలియు నేరి యని
యడిగినఁ గవ్వడి యిట్లనియె. 322

చ. వలలుఁ డనంగ నీనగర • వంటలవాఁ డయి నిల్చి పేర్కొనం
బులిఁ గరిఁ గేసరిం దొడరి • పోరఁగఁ బంచినఁ బోరు పెట్టిమ
ల్లుల విఱుచుం గడంగి ప్రబ • లుం డనఁగాఁ జరియించు చుండు వి
చ్చలవిడి భీముఁ డీతఁ డవి • షహ్యపరాక్రమదుర్దముం డనన్. 323

గీ. బకమహాసురు నిర్జించి • బ్రాహ్మణులకుఁ
బ్రీతిఁ గావించెఁ గిమ్మీరు • పేరడంచి
వనము నిష్కంటకము సేసె • ఘను హిడింబుఁ
గూల్చి యాతనిచెలియలిఁ • గొనియె నితఁడు. 324

క. నీమెచ్చువారువంబులఁ। దా మచ్చిగ నరయు నిత్య • తాత్పర్యమునన్
దామగ్రంథి యనఁగ నొక। నామము ధరియించె నితఁడు • నకులుం డధిపా. 325

క. శత్రునృపకాలకూటము। మిత్రామృతవృష్టి బుధస • మీహితసిద్ధ
క్షేత్రము సజ్జనసంస్తుతి। పాత్ర మితఁడు మాద్రిలోలుత • పట్టి నరేంద్రా. 326

క. నీపాలికి వచ్చి నిఖల। గోపాలకముఖ్యవృత్తిఁ • గొలువు నడపి తం
త్రీపాలుఁ డనఁగ మత్స్య। క్ష్మాపాలక మెలఁగు వీఁడె • సహదేవుండున్. 327

క. సుకుమారమానసుఁడు గొం। తికిఁ బ్రాణము ప్రాణ మితఁడు • తేజోగణ్యుం
డకుటిలుఁడు రాజనీతి। ప్రకారసంవేది వంశ • పావనుఁడు నృపా. 328

వ. అని యిట్లు ధర్మజ భీమ నకుల సహదేవులం గ్రమంబునం జూపి చెప్పి మఱియు
ని ట్లనియె. 329

క. విను సైరంధ్రీవేషం। బున మాలిని యనఁగఁ బరఁగి ♦ పూతచరిత్రం
బునఁ గేకయభూవరనం। దనకడ మెలఁగుసతి ద్రుపద ♦ తనయ మహీశా. 330

క. ఆచపలాక్షికిఁగా మన। కీచకు లందఱను రాత్రి ♦ గీటడఁచె రహ
స్యోచితవిధమున గంధ। ర్వాచరణముపేర భీముఁ ♦ డతిభీమముగాన్. 331

—••◆ విరాటునకు భీముఁ డర్జును నెఱింగించుట ◆••—

వ. అనియె నప్పుడు వృకోదరుండు. 332

సీ. షండరూపమునఁ బ్ర ♦ చ్ఛన్నుఁడై వచ్చి క, న్నియలకు నెల్లను ♦ నృత్తగీత
వాద్యనైపుణ మన ♦ వద్యశిక్షావిధి, నలవరించుచు బృహ ♦ న్నల యనంగఁ
బరఁగునీతండు బీ ♦ భత్సుండు సుమ్మని, చూపి యమ్మత్స్యరా ♦ జునకుఁ జెప్పి
వెండియుఁ బలుకు నా ♦ ఖండలు నోడించి, ఖాండవ మేర్చె నా ♦ తండు దన్ను
గారవించిన నెక్కటి ♦ కాలకేయ। వర్గములఁ బరిమార్చె ని ♦ వాతకవచ
సంఘములనోర్చె గంధర్వ♦సమితి గెలిచి। ధార్తరాష్ట్రాగ్రజుని చెఱ♦దలఁగెనితఁడు.

వ. అనిన విని యత్యద్భుతరసాక్రాంతం బగునంతరంగంబునం గలుగుసందేహలేశం
బున వినయసంభ్రమంబులు నిగుడ కునికికిం జిక్కువడి యున్న నిజజనకునకు నర్జు
నుం జూపి యుత్తరుం డిట్లనియె. 334

గీ. ఈతఁ డింతకు మీఁకుఁ ద ♦ న్నెఱుఁగఁ జెప్ప
వలవ దని నియమించినఁ ♦ దెలియఁ బలుక
నలికి యొక దేవసన్నిభుం ♦ డంటిఁ గాని
నిన్న నంతయు దాఁ గదా ♦ నిర్వహించె. 335

చ. ఒకరుఁడు దాను భీతి వెగ ♦ డొందెదు రెండవయేను నెట్టకే
లకు ననుఁ దేర్చునప్పుడు బ ♦ లంబులతోఁ గురురాజు నూడ దా
నికి మది శంక లేమి మహ ♦ నీయపరాక్రముఁ డైనయాకిరీ
టికిఁ జనుఁ గాక యివ్విధము ♦ డెప్పర మన్యుల కోర్వ వచ్చునే. 336

చ. తము నెఱిఁగించి యుల్లనుచి ♦ తప్రియభాషల నన్ను సూతకృ
త్యమునకుఁ జొన్ప నేను భ్రమ ♦ దంబున నప్పటి కియ్యకొంటి లో
కముసమరంబులట్ల యని ♦ కయ్యముతీవ్రతకుం దగంగ ర
థ్యములఁ జరింపఁ జేఁత భర ♦ మై తుదిఁ బల్మఱు నోహటించితిన్. 337

క. మొగ మోడఁ డితఁడు గారవ। జగతీశుఁడు విఱిగినపుడు ♦ జవమున వెనుకం
దగిలి యిది జూద మాడఁగ। నగునెడ గా దఱుమ వలదు ♦ నని యె నతనితోన్.

గీ. అనిన నతఁడు వెఱఁగు ♦ నత్యాదరంబును। సంతసంబు మూన ♦ సమున బెరయ
నవయవముల సంభ్ర ♦ మావేశ మేర్పడ। గారవమున విజయుఁ ♦ గౌఁగిలించె.

క. వినయంబు మిగులఁ గుంతీ। తనయాగ్రజుపాదపీఠ • తలమున ఫాలం
బను వొంద సాఁగి మ్రొక్కి య। తనికౌఁగిలి వడసె సమ్మ • దము దళుకొత్తన్.

గీ. ప్రీతి * యినుమడింప • భీమునిఁ గవల నా। లింగనంబు చేసి • యంగకములఁ
బులక లెగయఁ గేలు • దల మోడ్చి ధర్మజు। నాననమున దృష్టి • యచ్చర నిలిపె.

ఉ. అత్తఱి లేచి వచ్చి తన • యన్నలఁ దమ్ములఁ గానిపించె న
య్యుత్తర కర్జునుండు దగ • వొందఁగ నప్పుడ పిల్వఁ బంచె మా
త్స్యోత్తముఁ డార్యమిత్రసచి • వోత్కరసోదరవర్గపుత్రకో
దాత్తభటాదియోగ్యుల ము • దంబునఁ బాండవదర్శనార్థ మై. 342

వ. ఇట్లు సమస్తజనసమేతంబుగా ధర్మతనయుసేవాతత్పరుం డై తదనుమతి సముచిత రుచిరాసనంబున నుండి విరాటుం డంతఃపురవర్తులం బిలిచి యంతయు సుధేష్ణ కెఱింగింపం బనిచి పాంచాలిం దగిన తెఱంగున గారవించునట్లు గావించె నట్టియెడ ధనంజయుం డతని కిట్లనియె. 343

గీ. చాల దుస్తర మైనయు • జ్ఞాతవాస। వత్సరంబు భవద్గర్భ • వాసగుప్తి
వలనఁ గడపితి మతిసుఖా • వాసచిత్త। వృత్తి నేము నిర్భయుల మై • విందులట్లు.

వ. అనిన విని విరాటుం డతని కిట్లనియె. 345

ఉ. ఏనన వేఱ యొక్కఁడనె • యిట్లనఁగాఁ దగునయ్య యిమ్మెయిం
గానన దేశవాసములఁ • గాఱియ కోర్చి యడంగి యుండి యీ
పూనిక దీర్చి మీ రెలమిఁ • బొందుట యెల్లను బుణ్యదేవతా
నూనదయాసమృద్ధి నను • నొందుట కాదె సురేంద్రనందనా. 346

వ. అని పలికి ధర్మనందనుం జూచి. 347

చ. ధరణియుఁ బట్టణంబు హయ • దంతిరథంబులు గోవులున్ భటో
త్కరము నమాత్యవర్గమును • గాఁ గలరాజ్య మితండ యేలు ని
ర్భరముగ నేనుఁ బుత్రులును • బంధులుఁ దమ్ములుఁ గొల్చి యుండెదం
గరిపురి కెత్తునట్టిపని • గల్గిన నోపినయంత సేసెదన్. 348

చ. అన విని యుత్తరుండు దగ • నజ్జనపాలకుతోడ నిట్లను
న్మన కొకరాజ్యముం గలదె • నన్నును నిన్నును నిన్న మొన్న వీ
రనితరసాధ్యశత్రువిజ • యంబునఁ గాచినయప్డు కల్గఁ జే
సినయది దక్క దాని మఱి • చెప్పఁగ నేటికి నింతవింతగన్. 349

వ. ఇది సిద్ధం బట్లు చెల్లుం గాక యిందుకవిశేషంబు గలదు వినుము. 350

చ. సవినయవృత్తిఁ గొల్వ మిటఁ • జన్నదినంబుల వీరు నీకుఁ బైఁ
గవిసిననిప్పులట్ల యధి • కం బగుతేజము డాఁచి యున్కి ని

* నలు- అని పాఠాంతరము.

ట్టివిధము పాపరాఘతను ♦ డెందము లూఱటఁ బొంది యుండ నే
రవు మన కెట్లుఁ గానఁ దగఁ ♦ బ్రార్థన సేయుట యుక్త మిత్తఱిన్. 351

వ. అదియునుం గాక. 352

క. ధనవర్గంబులు పీ రి। చ్చినయవి యట్లగుట వేడ్క ♦ సేయవు తగ సూ
తన మగుకానిక యీవలు। యును వేతోద్దేరఁ బనుపు ♦ ముత్తరఁ బ్రీతిన్. 353

వ. అనిన విని మత్స్యమహీవల్లభుండు మనం బలర మంత్రుల మొగంబు సూచి కు
మారిక నలంకరించుకొని తెం డని నియోగించిన వారును బ్రియంబునం జని
తత్కార్యశ్రవణసంప్రీత యగుసుధేష్ణయనుమతంబున. 354

క. పదనికి రాఁ బులు గడిగిన। మదనాస్త్రము రేఖ గలిగి ♦ మానిని మెయి చె
న్నొందవఁ గయిసేసి రప్పుడు। ముదితాజనములు ప్రమోద ♦ మున లలితముగన్.

—•◆విరాటునిమంత్రు లుత్తరను బాండవులయొద్దకుఁ దోడ్తెచ్చుట.◆•—

వ. ఇట్లు శృంగారంబు సేసిన నమ్ముద్దియకు ముక్తాఫలప్రాలంబమాలికలతోడిగొడు
గు వట్టించి యత్యాదరంబున నయ్యమాత్యులు దోడ్తేర ధారాధరనికరమనోహర
యగుపర్జన్యలక్ష్మియుంబోలె వచ్చు చున్నం గని విరాటుం డెదురువోయి పురో
హితులును బంధుజనంబులుం దానునుం బొదివికొని పాండవాగ్రజు నగ్రభా
గంబునకుం దెచ్చి యచ్చెలువ నిలిపి సపరివారంబుగా దండప్రణామంబు సేసి
చేతులు మొగిడ్చి యిట్లనియె. 356

క. * ఎఱుఁగమి నింకిట నీపై। ద్దఱికంబు † దలంచి యేమి ♦ తప్పు గలిగినన్
మఱచి దయఁ జూడు మిట్లం। దఱు నీకుం బనులు సేయఁ ♦ దగుదురు వీరల్.

వ. అని నిజానుజతనూజులం జూపి మఱియును. 358

క ఇమ్ముద్దియ నర్జునునకు। ని మ్మోపనిబంధుజనుల ♦ కిందఱకుఁ గడున్
సమ్మత మెల్లప్రజకు నే। ని మ్మొయి నినుఁ జేరి బ్రదుకు ♦ టిష్టం బధిపా. 359

క. అని పలికిన విని కుంతీ। తనయాగ్రజుఁ డింద్రసుతువ ♦ దన మాలోకిం
చిన నాతఁ డిట్లు లను న। మ్మనుజేంద్రుఁడు వినుచు నుండ ♦ మత్స్యాధిపుతోన్.

క. ఈకన్నియఁ గోడలిఁ గాఁ। గైకొనియెదఁ గాని యిది ద ♦ గ దుచితవృత్తిన్
నాకడ నబల మెలంగుట। లోకము శంకించు నన్ను ♦ లోలాత్ముఁ గాన్. 361

వ. అదియునుం గాక నృత్తగీతాదులయెడ నిక్కుమలికి గురుండ నైననాకు నివ్వివాహం
బు ధర్మంబు గాదు గావున. 362

మ. మాఱిమేనల్లుఁడు బాహువీర్యపటుశౌ ♦ ర్యస్ఫూర్తి త్రైలోక్యమున్
దరుఁ డాచారపవిత్రుఁ డంచితకళా ♦ దక్షుం డుదారుండు గా

* ఎఱుఁగమిని జేసి- † దలంప నేమి- అని పాఠాంతరములు.

తరసంరక్షకుఁ డార్యసమ్మతుఁడు వి ♦ ద్యావైభవోల్లాసి య
త్యుగ్రతేజుఁడు వరించుఁ గాక యభిమ ♦ న్యుం డీసరోజాననన్. 363

వ. అనిన విని మత్స్యమహీకాంతుం డత్యంతసంతుష్టాంతరంగుం డై. 364

గీ. అర్జునునివియ్య మనియెడు ♦ నంతకంటెఁ। గడనఁ బెంపు నా కెయ్యది ♦ కార్యనిశ్చ
యంబు ధర్మతనూభవుం ♦ డానతిచ్చు। వాఁడు మన మెల్లఁ గావించు ♦ వారమదియు.

గీ. అనిన నతని కిట్టు ♦ లనుఁ బాండవాగ్రజుం। డింద్రతనయుఁ డుచిత ♦ మెఱిఁగి పలికె
నిట్లు సేయువార ♦ మిప్పుడు చుట్టాలు। కెల్లఁ జెప్పి పుచ్చుఁ ♦ డీశుభంబు. 366

వ. అని నిశ్చయించిన విరాటుండును గౌరవాన్వయసంబంధంబున మాత్స్యవంశంబు పావనం బయ్యె నని పలుకుచు ధర్మజభీమార్జుననకులసహదేవులకుఁ గ్రమంబున నుత్తరఁ బ్రణామంబు సేయించిన వారు దీవించి యంతఃపురగమనంబునకు ననుజ్ఞ సేయ నచ్చెలువ నెచ్చెలులుం దానును దత్సమయసముచితపరివారపరివృత యై యరిగినయనంతరంబ మౌహూర్తికుల రావించి లగ్ననిరూపణంబు సేసి యాదవపాంచాలాదిబంధుజనుల నెల్లఁ బెండ్లికిం బిలువ రెండుదెఱంగులవారును గాలరులం బనిచి రజాతశత్రుండును విరటు గారవించి తా రతనిపాల నజ్ఞాతవాసంబు సుఖవృత్తి నడపికొనుట వాక్రుచ్చి పలికి యతని గుణంబులు గొనియాడి నీవు మాకు వాసుదేవునట్ల కాక సామాన్యబంధుండవే యని సంభావించి వినయనిభృతుం డగునతనిం దిగిచి పునఃపునరాలింగనంబు చేసిన నతండును ససంభ్రమపరిజనసముచితసముపస్థీయమానంబు లగునానావిధోపకరణంబులం గౌంతేయులకు వివిధోపచారంబు లాచరించి మహార్హమజ్జనభోజనంబులు నడపె నంత నక్కడ దుర్యోధనుండు నిజపురంబునకుం జని చని సడుమ విడిసినయెడం గర్ణశకునిదుశ్శాసనులమున్ మంత్రంబు వట్టి గాంగేయునివచనంబు లప్రమాణంబులు చేసి ధర్మతనయుం డసత్యంబున కియ్యకొనమి యెఱింగి యాతనిపాలికి దూతం బుత్తెంచిన వాఁడు నేతెంచి కాంచి యి ట్లనియె. 367

గీ. సాగి యజ్ఞాతవాసవ ♦ త్సరదినములు। నిండ కుండంగ మున్న పా ♦ ర్థుండు బయలు
మెఱసి సమయంబు దప్పె నీ ♦ వెఱిఁగి దీని। కేది దగు నది సేయుము ♦ మేదినీశ.

వ. అని పునర్వనవాసకరణంబు దోఁప నాడిన నవ్వి యధిష్ఠితసత్యవ్రతుం డయిన యుధిష్ఠిరుం డతని కి ట్లనియె. 369

క. నిండె సమయాబ్దములు నిం। డొం డన లే దిపుడ చని సు ♦ యోధనుతో భీ
ష్మునకును గురునకును వినఁగా। నిండె ననుము నిండె నిండె ♦ నిక్కంబునకున్.

చ. అని తగఁ జెప్పి పుచ్చుఁ జని ♦ యాతఁడు తప్పక చెప్పె నంతయున్
విని ధృతరాష్ట్రసూనుఁడు వి ♦ వేకవిహీనత నాఁటిరాత్రి కౌ

ల్వాన గురుభీష్మకర్ణకృపు ♦ లుం దనతమ్ములు నుండ ధర్మనం
దనునకు దూతఁ బుచ్చినవి ♦ ధంబు ప్రకాశము సేయ కిట్లనున్. 371

గీ. మనము మోసపోయి♦యనిమిషపతిసూతి। తోడఁ బోడిచితిమి య♦దోషవృత్తి
నతఁడు సమయకాల ♦ మంతయుఁ గడచిన।వచ్చెనో యెఱుంగ ♦ వలయు నిజము.

క. అనిన విని యేటిమాటలు। విను వారలు నగరె యేను ♦ వివ్వచ్చుఁడు వ
చ్చినయపుడ తెలుపనే వల। దనుమానము సమయకాల ♦ మట మును కడచెన్.

క. అనవుడు భీష్మునిపలుకులు। విని యందఱు సమ్మతించి ♦ * వెరవిఁడియే ఫ
ల్గునుఁ డనిరి పతియుఁ బురికిం। జనియెను మఱునాఁడు విరళ ♦ సైన్యంబులతోన్.

—••◆ శ్రీకృష్ణుఁడు బలదేవాదులతోఁ బాండవులఁ జూడ వచ్చుట. ◆••—

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రకాశు లై పాండునందనులు శమీవృక్షనిక్షిప్తసమస్తసాధనం
బులుఁ బూజాపూర్వకంబుగాఁ దెచ్చికొని యుపప్లావ్యంబున వసియించి మత్స్య
మహీనాథుండు పంపు సేయం బెంపు మిగిలి పౌరజానపదనానావిధోపహారంబు
లు గైకొనుచు బహురత్నంబులకు భాజనంబు లై మహనీయవిభూతి శోభిల్లు చు
న్నంత వాసుదేవుండు బలభద్రపురస్సరంబుగా సాత్యకిసమేతుం డై సుభద్రాభి
మన్యులం దోడ్కొని కృతవర్మయుఁ బ్రద్యుమ్నుండును సాంబుండును యుయుధా
నుండును రుక్మ్యుండును నకూరుండును నింద్రసేనాదిపాండవసారథులును రథా
రూఢు లై కొల్చి రా మఱియు ననేకయాదవకుమారులును గరితురగస్యందనని
బిడంబు లగుబలంబులతోడ నిరుగెలంకుల నడువం జనుదెంచి. 375

గీ. భవ్యవిభవంబుతో నుప ♦ ప్లావ్యపురము
సొచ్చి సంభ్రమమునఁ బాండు ♦ సుతులు దనకు
నెదురు వచ్చిన నాహ్లాద ♦ మెసక మెసఁగఁ
దత్సమాగమయోగ్యవి ♦ ధంబు నడపె. 376

వ. బలదేవప్రముఖులకును దదీయసందర్శనసముచితసమాచారంబు లొనర్చి సుభ
ద్రాభిమన్యులం బాంచాలిపాలికిం గొనిపోవ నభ్యంతరజనంబుల నియోగించి. 377

క. లలితమణిమయవిభూషణ। ములు రుచిరాంబరములును బ్ర ♦ మోద మెసఁగ ని
ట్టలముగ హరి గుంతీపు। త్రుల కెల్లను నిచ్చి పిదప ♦ † ద్రుపదజ కిచ్చెన్. 378

వ. ఇట్లు గట్ట నిచ్చి వేలువేల రథకరితురగదాసదాసీజనంబుల నొసంగి పద్మనాభుం
డు పాండవులుం దానునుం గలసి సంతసంబున నలరారుచుండెఁ దదనంతరంబ.

సీ. ద్రుపదభూవిభుఁడు పు♦త్రులుఁ దానుఁ జతురంగ,బలములతో వచ్చి ♦ పాండుసుతులఁ
గాంచి వారలు దన్నుఁ ♦ గరము సంప్రీతిమై, గారవింపఁగ నుండెఁ ♦ గాశిరాజు

* వీటిఁడితే- † బోత్రికది- అని పాఠాంతరములు.

శైబ్యుండుఁ బదపడి ♦ సైన్యసమేతు లై, చనుదెంచి ధర్మనం ♦ దనుఁడు సేయు
సత్కారముల గాథ ♦ సమ్మదంబునఁ బొంది, రవ్విరాటుండును ♦ నంతవట్టు
వారలకుఁ దత్తదుచితప్ర ♦ కారములఁ బ్రి
యంబుఁ దలకొన సంవిధా ♦ నంబు సేసె
మఱియు బహుదేశములబంధు ♦ మాన్యమిత్ర
వర్గములు వేడ్కఁ బెండ్లికి ♦ వచ్చెఁ గలయ. 380

వ. ఇవ్విధంబున రెండుదెఱంగులచుట్టంబులు నైనభూపతులు దమతమవిభవంబులు మెఱసి వచ్చి యుండ విరాటుండు పురంబున నుత్సవంబు సాటించిన. 381

క. కలువడములు మణితోరణ। ములుఁ గట్టిరి క్రముకకాండ ♦ మోచాస్తంభం
బులు నాటిరి కుంకుమమునఁ। గలయ నలికి ముగ్గు లిడిరి ♦ కర్పూరమునన్. 382

క. వివిధాలంకరణంబుల। నవకాంతి వహించి పట్ట ♦ ణంబు వివాహో
త్సవమాధవలక్ష్మికి లలి। తవనం బై యెలమికలిమి ♦ తావల మయ్యెన్. 383

ఉ. తాను సుధేష్ణయున్ సుతులుఁ ♦ దమ్ములు బంధులు గంధమాల్యనా
నావరత్నభూషణమ ♦ నఃప్రియమాంగలికప్రసాధనా
నూనవిభూతి మత్స్యవిభుఁ ♦ డుజ్జ్వలలీల వహించి భూమిదే
వానయనాదికృత్యపరు ♦ లైనజనంబుల గారవించుచున్. 384

వ. గరువంపుసంభ్రమంబుతోడ నిజమందిరంబునందు. 385

సీ. అమలరత్నప్రదీ ♦ పావలి మెఱుఁ గిడఁ, బనిచి మణిస్తంభ ♦ పంక్తి గ్రొత్త
జిగిఁ దళుకొత్తున ♦ ట్లుగఁ దొడయించి వి,చిత్రవితానముల్ ♦ చెలువు మిగులఁ
గట్టించి నూత్నము ♦ క్తాదామములతోడఁ, గుసుమమాలిక లెడ ♦ గ్రుచ్చి వ్రేలఁ
గీలింప నియమించి ♦ కేవలమంగళ, భూరుహపల్లవ ♦ తోరణములు
సంఘటింప నియోగించి ♦ చందనమునఁ। బరిణయాగార మలుకంగఁ ♦ బాణి యాణి
గలుగుముత్తియముల ముగ్గు ♦ గా నొనర్పఁ। జతురపుణ్యాంగనాజన ♦ తతి నమర్చె.

క. వైదికలౌకికవిధిసం। పాదితవివిధార్థవస్తు ♦ భరితత్వమునన్
వేదిక పొలుపగునట్లుగ। మోదమునఁ బురోహితుండు ♦ మునుకొని చేయన్. 387

క. ఉత్తర నలంకరింప ను। దాత్తాభరణాదివస్తు ♦ తతి యొసఁగి నరేం
ద్రోత్తముఁడు నేర్పు గలచెలి। కత్తియలం బుచ్చెఁ బ్రీతి ♦ గడలుకొనంగన్. 388

అభిమన్యునివివాహమహోత్సవము.

వ. ఇట్లు వైవాహికవర్తనసంవిధానసావధానుం డగుమత్స్యమహీనాథుండు మౌహూర్తికాదిశిష్టజనులు పరివేష్టింప నుండి లగ్నం బాసన్నం బగుచు వచ్చె నని ధర్మతనయున కెఱింగింపం బనిచిన నతండు ననుజతనుజసహితంబుగా నలంకృతుం డై

వివిధప్రసాధనశోభితు లగుసమస్తబంధుజనంబులం గూర్చికొని యభిమన్యునకు శృంగారంబు సేయించి భద్రగజారూఢుం జేసికొని యేనుంగులం బేరు గలవారు వంబులను మట్టుపుదట్టంబు సేసికొని మణిగణంబులు నంబరనికరంబులుఁ బువ్వుపుంజంబులు ఫలప్రచయంబులు లోనుగాఁ గలయోగ్యవస్తువుల విస్తరిల్లినక్రంతనడవ మంగళతూర్యనాదంబులు విప్రాశీర్వాదంబులు మాగధగానంబులు వందిజనవాక్యసంతానంబులుఁ జెలంగ వాసుదేవపురస్సరంబుగా విరాటుమందిరంబున కేతెంచి శంఖజయఘంటాపణవాదినిక్వాణంబులతోడ నెదుర్కొని చల్లుసేసలు గైకొనుచుం జొత్తెంచిన. 389

క. విరటుఁడు సంభ్రమమును నా। దరమును భక్తియును నాత్మఁ ♦ దలకొనఁ బూజా
పరుఁడై సమయసముచితా। చరణంబులు నిర్వహించె ♦ సమ్మదలీలన్. 390

గీ. విహితపరిపాటితో విప్ర ♦ వృద్ధజనులు। పుణ్యకర్మపరంపరఁ ♦ బూని నడప
నర్థిఁ గృష్ణయుధిష్ఠిర ♦ పార్థమత్స్య। వరులు దెరయొద్ద నవ్వధూ♦వరుల నిలిపి. 391

వ. సాంవత్సరికదత్తకాలకళావిశేషంబుల మంగళతూర్యంబులు సెలంగ నత్తెర యెత్తించిన. 392

ఉ. పీనులఁ దియ్య మెక్క మును ♦ విన్కిఁ బరస్పరరాగవృత్తి లో
నూనినఁ జూచువేడుకల ♦ నువ్విళు లూరెడునెమ్మనంబు ల
చ్చో నొకయింతసేపు నెడ ♦ సొచ్చుట కోర్వక యుండ నున్నయ
మ్మానినియుం గుమారుఁడును ♦ మారవికారము లంకురింపఁగన్. 393

వ. అన్యోన్యావలోకనంబు సేయునప్పుడు. 394

సీ. వరుచూడ్కి ముద్దియ♦వదనంబుపై ప్రాలి, తివుటమై నునుఁగాంతి ♦ తీపు గ్రోలు
సుందరీరత్నంబు ♦ చూపు మనోహరు, నడుగులయొప్పుపై ♦ నల్ల నడరుఁ
బతివిలోకనములు♦పడఁతుకమైఁ దీగఁ, గలయంగఁ బలుమఱు ♦ మెలఁగు చుండు
వెలఁదికటాక్షముల్ ♦ విభునిపైఁ గ్రమమున, నెగసి మోమున సోఁకి♦మగిడి వచ్చు
నొండొరువుల లేఁజెమటల ♦ నూని క్రేఁగు
పఱినచాడ్పున నవయువ ♦ భంగులందుఁ
దగిలి మఱపునఁ దడయు ని ♦ ద్దఱవిశాల
నయనదీప్తులు నెఱుకువ ♦ బయలుపడఁగ. 395

వ. తదనంతరంబ. 396

గీ. ఒండొరులదోయిళుల నిను ♦ పొందఁ జేయు
నక్షత్రప్రకరంబు ల ♦ న్యోన్యమస్త
కములఁ బోసిరి మందార ♦ కల్పలతలు
విరుల * గమియు నొండొంటిపైఁ ♦ గురియునట్లు. 397

* (గలయ- అని పాఠాంతరము.

చ. లలితతనూవిలాసముల • లజ్జకతంబునఁజేసి మున్ను వి
చ్చలవిడిఁ బర్వఁగా వెరవు • సాలక యోరలు వాఱుచూపులన్
లలిఁ దలఁ ద్రొక్కు వోయునెడ • లందగ నొందిన నూలుకొల్పి యి
మ్ములఁ బరఁగింతు రొండొరుల • మోహనమూర్తులపై వధూవరుల్. 398

గీ. చిత్తమున గాఢరాగంబు • చేతఁ జూపు
తెఱఁగు దోఁపఁ గెంపారెడు • తీగఁబోఁడి
మృదులపాణిఁ గుమారుండు • మేలువుమై గ్ర
హించెఁ బల్లవాలంబిమ • త్తేభలీల. 399

వ. ఇట్లు పాణిగ్రహణం బాచరించి. 400

క. పెనుఁగుదుట నిడినచూతం | బును నవమాలికయుఁబోలెఁ • బొలు పొందిరతం
డును నమ్ముగ్ధయు నేకా | సనమున నున్నపుడు నూత్న • సౌభాగ్యమునన్. 401

సీ. కోర్కులు గెడగూడు • కొని పార మేదిన, చిత్తంబు లూఱుటఁ • జిగురులొత్తఁ
బులకాంకురములకుఁ • దలతొఁకులై * యిరు, మేనులమవ్వంబు • మిగిలి పొదలఁ
దఱి వేచి చనఁ బోయి • తడఁబడి మార్పడి, వడిచూపు లాడట • బయలుపడఁగఁ
జెమటలతావులు • తమలోనఁ గలసి వే, ఱొక్కసౌరభ మయి • చొక్కు సేయ
గాఢసంస్పర్శభంగులు • గలుగునట్టి | హోమసమయకృత్యంబుల • నోదవిసౌఖ్య
రసము పెన్నిటఁ బొరిఁబొరిఁ • గ్రమ్ము దేర | సమ్మదాంబుధిఁ దేలిరి • సతియుఁ బతియు.

వ. ఇవ్విధంబున వివాహంబు నిర్వహించి మత్స్యమహీనాథుండు మణిభూషణంబులు రుచిరాంబరంబులుఁ గర్పూరాదిసుగంధద్రవ్యంబులుఁ దాంబూలంబులతో డివ్యైరంబులఁ బచరించి పాండవులకు వాసుదేవపూర్వకంబుగాఁ బురోహితప్రకారంబునకుం గట్ట నిచ్చి యాజ్ఞసేనీసుభద్రలకు ననురూపాభరణపరిధానంబు లంతఃపురవర్తులైనయర్హజనంబులచేతం బుచ్చి సౌభద్రునకు భద్రసామజసప్తశతియును లోకోత్తరతురంగదశసహస్రంబును సలక్షణగోపంచలక్షయు రథంబులు రెండువేలును దాసదాసీజనంబు లక్షయు మఱియు నానాప్రకారంబు లగుధనంబులు నరణం బిచ్చె నమ్మహనీయమహోత్సవంబున మంగళసంవిధానసావధానపుణ్యాంగనలవలనను నృత్తగీతాదివైచిత్ర్యమనోహరవారనారీజనంబులవలనను వినూత్నరత్నమయభూషాదిసమస్తాలంకరణవిరాజమానులగుకుమారుల చతురపరిహాసాదివిలాసంబులవలనను బ్రభూతవిభవవిభ్రాజితు లగు రాజసూనులసౌజనసీయ గుణలలితవిహారవిశేషంబులవలనను బాంచాలయాదవకేకయాదిబాంధవమహితమహిమాంచితసంచరణంబులవలనను సానందనిష్యంద పాండునందనసౌహార్దంబులవలనను మత్స్యమనుజపతిమందిరంబు పరమసంపద్భరితం బై యుండె నని చెప్పిన విని వైశంపాయనునితో జనమేజయుండు. 403

* మిఱుసు- అని పాఠాంతరము.

క. కుంతీనందను లట్లు త్యంతవిభవ మెసఁగఁ బరిణయము చేసి సుహృ
త్సంతోషోజ్జ్వలు లై తద నంతర మెబ్భంగి నడచి • రనవుడుఁ బ్రీతిన్. 404

చ. అమృతమయాత్మభక్తిసుగ • మానుభవోజ్జ్వలదివ్యవర్తి వ
ట్సమయగతానుభావ పురు • షత్రయతావినృతస్వభావ ని
ర్భ్రమహృదమైకవాస ముని • రంజన నిత్యవిలాస దోషసం
గమవినికర్తనా పరమ • గౌరవధుర్యపదప్రవర్తనా. 405

క. దుర్వహపటుతాపత్రయ నిర్వాపణకరణ బోధ • నిర్మలజనహృ
త్పర్వాచరణ మహాసుర గర్వహరణ తత్త్వసంప్ర • కాశనకుశలా. 406

మాలిని. నిగమకుసుమగంధో • న్మేషపూతాభిధానా
సగుణవిగుణలీలా • సౌమ్యసాక్షిత్వనానా
జగదపనవిధాన • స్థైర్యసత్త్వావధానా
నగశరధినివాసా • నందసంస్తూయమానా. 407

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబున విరాటపర్వంబునందు పర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ మహాభారతమునందలి విరాటపర్వము

సంపూర్ణము.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

ఉద్యోగపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ గౌరీపల్లవపుట
యోగాశ్రయమంజరీస • ముజ్జ్వలమూర్తీ
యోగీంద్రసంతతాంత
ర్యాగపరీపాకరూప • హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

గీ. ఎలమి నభిమన్యుపెండ్లి • యివ్విధమునఁ
జేసి యుల్లాసలక్ష్మి గై • సేసి మత్స్య
మనుజపతియస్వయుంబు. పా • వనము చేసి
దినచతుష్టయానంతర • మునఁ బ్రియమున. 3

వ. ధర్మతనయుండు దమ్ములుం గొడుకులుం బరివేష్టించి యుండ విశాలరమణీయం బగువిరాటుకొలువుకూటంబున కరిగి యుండు. 4

క. విరటుఁడుఁ బాంచాలుండును హరియును రాముండు వారి • యనుజతనూజుల్ పరిణీయసమాగతశాఖలు ధరణీశులుఁ గొలిచి యుండఁ • దద్దయు నెమ్మిన్. 5

వ. ఉన్నసమయంబున సభాసదులైన యానరేంద్రులు నానావిధంబులఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులతో సంభాషణంబులు సేయుచుండఁ బాండవకార్యార్థి యై కృష్ణుండు తదీయవచనంబులు వారించి వారలఁ గలయం గనుంగొని యిట్లనియె. 6

మ. కపటద్యూతమునందు సౌబలునిచేఁ • గౌంతేయు లాత్మీయరా
జ్యపదభ్రంశముఁ బొంది సత్యనిరతిన్ • శక్తాత్ములై యుండియుం
గుపితస్వాంతులు గాక తత్సమయసం • క్షోభంబు గా కుండఁ గా
విపినావాసము గూఢచర్యయును గా • వింపం దలం పొప్పదే. 7

గీ. తలఁచినట్లు వ్రతము • సలిపి యస్మాదృక్కుఁ బం। డ్రెండువత్సరములు • పాండవేయు
లకట క్రూరసత్త్వ • యాతుధానావలి। తోడఁ గాననముసఁ • గూడి మనరె. 8

కం. పదపడి మత్సర మగునీ। పదుమూఁడవయేఁడు గడవఁ • బడుట యరిది త
న్మెదు రెఱుఁగమికై యాపద। లొదవిన సైరించి రిట్టి • యునికియుఁ గలదే. 9

కం. మీరలు ధర్మజువర్తన। గౌరవ మెఱుఁగుదురు కాదె • కావున గాం
ధారీతనూభవులకును। వీరలకును హితముగా వి • వేకప్రౌఢిన్. 10

గీ. ధర్మమార్గంబు దప్పక • తలఁపుఁ డొక్క। తెఱఁగు ధర్మువు దప్పి యు • ధిష్ఠిరుండు
నడయ నోడఁబడఁ డయ్యింద్ర • పదవి యైన। నుచితగతి నెంత నడసిన • నుల్లసిల్లు.

వ. కావునఁ బాండవులకుఁ బితృధనం బగురాజ్యంబు కపటద్యూతంబున దుర్యోధనుం డపహరించుటయు నది వీరలు దిగ్విజయంబుఁ జేసి యలవరించి కొన్న పదం బగుటయు ధర్మసూనుమహానుభావంబు విచారింపక ధార్తరాష్ట్రులు పరిభవించినం దెగి యితండు వారలకుం గీడు సేయ రోయమియు మీ రెఱుంగుదు రీరెండుదెఱంగులవారికిం బంచి కుడువం దగుటయుం దలపోసి తగినకార్యంబు సెప్ప నర్హులరైనను నాకన్నంత చెప్పెద వినుండు. 12

కం. కుంతీతనయులు సమయము। శాంతతమై నడపి తమభు • జాబలమును దు
ర్దాంతోద్యమశౌర్యము నెఱిఁ। గింతు మనుచు నున్నవారు • కీను కెదఁ గదురన్.

కం. వీరితలం పెఱిఁగిన గాం। ధారీతనయుఁడు సుహృద్వి • తానముఁ గూర్చుం
బోరఁ బరిమార్తుఁ గొంచెపు। వారై యున్నెడన యని య • వశ్యము గడఁకన్.

కం. అలఘుబలవిక్రమోదా। త్తుల కైనను * బలము లేక • దోర్గర్వము మై
గెలువఁగ వశమె సహాయత। కలిమి ననంతంబు లగుప • గజసైన్యములన్. 15

కం. కావునఁ బాండవపక్షము। భూవల్లభకోటి యిచటఁ • బ్రోవగు నిమ్మై
నావీరులు నీవీరులు। దేవాసురులట్లు యనికిఁ • దెగుదురు కడిమిన్. 16

వ. ఇది యిక్కడి † కార్యంబునకుఁ దోఁచిన తెఱం గక్కడివారిచిత్తవృత్తి యెట్టి దగుట యెఱుంగ మొదిరితలం పెఱుంగక ‡ యిది కార్యం బని నిశ్చయింప నగునే కావున నియ్యవసరంబునం దగినమానిసి నందులకుం బుచ్చ వలయు దుర్యోధనుండు వీరికి రాజ్యంబు పాలిచ్చిన మే లట్లు గాక తక్కిన నప్పటికిఁ జోలినపని సూచుకొంద మని పలికిన విని బలదేవుం డియ్యకొని రాజలోకంబు నాలోకించి యిట్లనియె. 17

కం. హరివాక్యము వింటిరె యిది। యిరుదెఱఁగులజనములకును • హితమును ధర్మో
త్తరమును నై యున్నది యీ। వెరవున శక్యంబు మనకు • వీరలఁ దీర్పన్. 18

* బలము- † తెఱంగునకుఁ దోఁచినతలం పక్కడి- ‡ యెట్టికార్యంబు నిశ్చయింపనేర దగునే- అని పాఠాంతరములు.

చ. తమసగపాలు గోలుపడి ♦ దానిన యిప్పుడు గోరుపీరికిన్
సముచితవృత్తి నిచ్చి తమ ♦ సామున సంతస మంది యున్కి యు
క్తము ధృతరాష్ట్రసూనునకు ♦ దాన నపాయము లేక యుండఁ గో
ప ముడిగి పీరు సేయుదురు ♦ బాంధవ మిజ్జగముం బ్రియంపడున్. 19

వ. కావున నిక్కార్యం బెడ సేయక యొక్కరుం బనుప వలయు వాఁడునుం జని య
భిమతంబు సాధించునప్పుడు. 20

గీ. మాటపొం దెఱింగి ♦ యోటమై నల్లన। చేరి కౌరవేంద్రు ♦ చిత్తవృత్తి
కనుగుణంబు గాఁగ ♦ నానతుండగుచుఁ బ్రా। ర్థించియుడుగ కున్నఁ ♦ దెఱఁగుపడదు.

వ. అది యె ట్లనిన ధర్మనందనుం డతనియుద్ధతికిం బుయిలోడి వైవడి గలనడవడిం బ్రవర్తిల్లు చుండియు జూదంబు వెంట మోసపోయి తోడరి చిక్కనం బడియె నది యును నతం డక్షవిద్యాపాటవంబు దనకు మిగుల లేమింజేసియు బంధుజనంబు లు తన్ను వారించుటయుఁ దా నాడుట మాని గాంధారరాజు నియమించినం దత్కళాకౌశలంబునం బరిణతుండు గావున నాశకుని యాడి యుధిష్ఠిరుం డోడ్డి నయొడ్డెల్ల గెలుచుచు వచ్చె నట్లగుట నాతనియందును గొంత లే దిత్తెఱంగు న వార లధర్మపరు లని నిందింప రాకునికి కారణంబుగా వీరలు వుచ్చినమానిసి వినయంబుతోన యిక్కార్యంబు దీర్చికొని రా వలయు ననిన సాత్యకి కోపించి యి ట్లనియె. 22

—••◆ సాత్యకి దుర్యోధనుకడకు దూతం బంపఁ గూడ దని చెప్పుట. ◆••—

గీ. ఇట్టు లాడఁ దగునె ♦ యిది నీక పోలు ని। న్నే మనంగ నేర్తు ♦ నిత్తెఱంగు
పాడి గాఁగఁ బూని ♦ పలుకంగఁ జెవి యొడ్డి। యాదరించువారి ♦ నందుఁ గాక.

క. వేడుక పుట్టిన జూదం। బాడెనె ధర్మజుఁడు వార ♦ లందఱుఁ * దమలోఁ
గూడికొని పిలిచి బలిమిని। యాడి కపటజయము గొనుట ♦ యది దగ వగునే. 24

క. ధర్మతనూభవుఁ డెసదు। ష్కర్మము రూపించి సభ నొ ♦ కండును మైమైఁ
బేర్మి చెడక పో నేర్చునె। ధార్మికు లిం కెట్టివారు ♦ తథ్యం బరయన్. 25

చ. పలికినచందముల్ సెఱపి ♦ పైతృక మై † చనురాజ్యభాగ మి
మ్ములఁ బడయం దలంచి బల ♦ ముం జలమున్ నెఱపఁ గడంగుపీ
రలు నోరు వేఁడఁ బోదు రె యు ♦ రాతులు సాధుల మెత్తురే రణం
బుల జయలక్ష్మి చేకొనుటఁ ♦ బోలునె యొండొక రాజధర్మమున్. 26

గీ. సముచితము లగుమాటలఁ ♦ జక్కఁ బడక
తక్కనే నుక్కివుం డగు ♦ ధార్తరాష్ట్రుఁ
గ్రూరశరముల నే నియ్య ♦ కొలుపువాఁడ
నవని గొం తేయులకు నిచ్చు ♦ నట్లుగాఁగ. 27

* నతలో- † తగువాట్ల- అని పాఠాంతరములు.

క. భీమార్జునులకు రణమున । నేమగలును బ్రతిమె వీరు ♦ నేనును సైన్యో
ద్దాములమై నడిచిన నే । భూమీశులు నెదిరి బ్రదికి ♦ పోవం గల రే 28

గీ. కనలవారుఁ గొడుకు ♦ గమియుఁ బాంచాలవ । ర్గంబు వృష్ణివరులుఁ ♦ గడఁగి రేని
నొక్క మాత్రలోన ♦ నువ్వెత్తుగాన రె దు । ర్యోధనాదిశతము ♦ నుద్దవిడిని. 29

క. ఈమత్స్యపతి సహాయుఁడు । గా మాకుం దీర్ప రాని ♦ కార్యము గలదే
సామాన్యుపాయుపపుఁ డు । ద్దామభుజాబలయుతుం డి ♦ తఁడు కేవలుఁడే. 30

క. నామతమునఁ గార్యము సం । గ్రామము సేయుటయ లెస్స ♦ గా కీలోనన్
సామవచనంబు లక్కు రు । భూమీశ్వరుతోడ నాడఁ ♦ బుచ్చెద రేనిన్. 31

ఉ. దైన్యము దక్కి దూత యుచి ♦ తంబుగఁ బాండునృపాలుపాలు రా
జన్యవరుండు ధర్మజుఁడు ♦ సమ్మతి వేఁడెడు నన్న లోకసా
మాన్యవిధిం దగంగ గరి ♦ మంబున నిచ్చినఁ బుచ్చికొందు మ
న్యోన్యవిరుద్ధభాషణము ♦ లాడినఁ దత్ఫల మాతఁ డొందెడున్. 32

వ. అనిన విని ద్రుపదుం డిది వోలు బలదేవుమాట మాట గాదు బలపరాక్రమ
వంతుండును సహాయసంపన్నుండును దుష్టాత్ముండును నైనదుర్యోధనుండు ప్రియ
వచనంబుల రాజ్యంబుపా లిచ్చుట * కొడంబడమి సిద్ధంబు యుద్ధంబునం గాని
చక్కంబడఁ డని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 33

క. మృదుభాషణముల దుర్జను । హృదయములు ప్రసన్నతామ ♦ హిమఁ బొందునె యె
ల్లిదముగఁ గొని యంతంతకు । మద మెక్కుం గాక దురభి ♦ మానము పేర్మిన్. 34

వ. అదియునుం గాక. 35

గీ. కూటికై ద్రోణభీష్ములు ♦ కుమతి యనక
యనుసరింతురు ధృతరాష్ట్రుఁ ♦ డును దనూజ
తృష్ణ నూనినవాఁడు రా ♦ ధేయుఁ బోఁటి
తులువ లెల్లను నతని స ♦ ద్బుద్ధి యంద్రు. 36

వ. కావున నతండు దుర్నీతుం డై యుండు నెల్లభంగుల సంగరంబు గాఁ గలయ
ది యీసమయంబున బలంబులం గూర్చికొని పిలువం దగురాజులం బిలువం
బంచి యుద్ధసన్నద్ధుల మయి యుండ వలయు సుయోధనుండును దో డాసపడి
పుచ్చు నుచితపరు లగునరపతులు దొలుతఁ జెప్పినవారిక సహాయత్వంబుఁ జేయం
జూతురు మనము వెన గలకాలరుల వేగం బుచ్చి శల్య కేకయ జరాసంధతన
య ధృష్టకేతుప్రభృతు లయినభూపతులకును వారివారిబంధుమిత్రజనంబులకు
ను నెఱింగించుట కార్యం బిది నాకుం బోలిన తెఱం గని పలికి తనకెలన సముచి
తాసనంబున నున్నవిప్రవరుం జూపి. 37

* కియ్యకొనమి- అని పాఠాంతరము.

క. ఇతఁడు మదీయాగ్రపురో। హితుఁ డితనికి నెల్లపనులు ♦ నెఱిఁగించి తగన్
ధృతరాష్ట్రకడకుఁ బనుపుఁడు। చతురవచనరచనఁ గఱపి ♦ సంప్రీతిమెయిన్. 38

ఉ. ఆతనిసమ్ముఖమ్మునఁ ద ♦ దగ్రతనూజుకడన్ మరున్నదీ
జాతునిసన్నిధిం గలశ ♦ సంభవునొద్దఁ గ్రమోచితంబుగా
నీ తెఱఁ గట్టు లాడు మని ♦ యేర్పడ నంతయుఁ జెప్పి పుచ్చఁ గా
నీతిమెయిం దగం బలుక ♦ నెయ్యము లాభముఁ బెంపుఁ జొప్పడున్. 39

వ. అనిన వాసుదేవుండు పాంచాలపతివచనంబు లుచితంబు లయి యున్నయవి యి
బ్భంగిన చేయవలయు నని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 40

క. * కౌరవులును బాండవులును। నారయ నా కొక్కరూప ♦ య ట్లగుటఁ దగన్
వారును వీరును దమతమ। నేరిమిమెయి ధరణి యేలి ♦ నెగడఁగఁ జూతున్. 41

గీ. పెండ్లికిని బిల్వఁ బంచినఁ ♦ బ్రియముతోడ। నేగుదెంచితి మిన్నాళ్ళు ♦ నెల్లయొప్పి
దములఁ జూచితి మిమ్మెఁ ♦ దడవుగాఁగ। నిలువఁదీఱదు పోయిరా ♦ వలయు మాకు.

వ. అని పలికె ద్రుపదు నాలోకించి మీరు మా కెల్లవారికి గురుస్థానంబు మీమా
ట యనిన ధృతరాష్ట్రుఁడు బహుమానంబు సేయు మిమ్ము శాంతనవుండును గొ
నియాడు మీయందు ద్రోణకృపాదులు సఖ్యంబు వాటింతు ర ట్లగుటం జేసి.

గీ. పాండవార్థమై యొక్కరుఁ ♦ బనుప మీకు। భరము మీపలు కందఱ ♦ పలుకు మీరు
తెఱఁగుపఱుపంగ మిగిలి యు ♦ ద్రేకు లైన। వారు చెడువారు విమలవి ♦ చారవిభవ.

క. పొం దైన లెస్స విరసపుఁ। గ్రం దయ్యెడుచంద మైన ♦ రాజుల నెల్లన్
ముందర రావించి క్రమం। బొందఁగ మముఁ బిలువఁ బంపుఁ ♦ డొయ్యన పిదపన్.

క. మీపనుపున రాజ్యము పా। లీ పాండుతనూభవులకు ♦ నీ కున్న భుజా
టోపభయంకరుఁ డర్జును। కోపానల మడరి ముట్టి ♦ కొనదే వారిన్. 46

చ. అని గమనోన్ముఖుం డయి ము ♦ రాంతకుఁ డా ద్రుపదుండు ధర్మనం
దనుఁడు వృకోదరాదు లగు ♦ తమ్ములు మత్స్యమహీవిభుండుఁ ద
న్ననుప హలాయుధప్రభృతి ♦ యాదవ † లోకముతోడ రా ముదం
బున నిజపట్టణంబునకుఁ ♦ బోయె సముజ్జ్వలవైభవంబునన్. 47

వ. వివాహమహోత్సవంబునకు వచ్చినతక్కటిరాజులును సంగ్రామసన్నాహంబు
నకై తమతమపురంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ. 43

క. సమరమునకుఁ దగునుద్యో। గమునఁ బ్రవర్తిల్లి రెలమిఁ ♦ గాంతేయులు మ
త్స్యమహీనాథుఁడు ను త్సా। హము సేసెన్ ద్రుపదవిభుఁడు ♦ నాయిత మయ్యెన్.

వ. ఇట్లు సన్నద్ధు లై వెలివీడు విడిసి తమకు ననురక్తు లైన రాజులపాలికిఁ
లం బనిచి రంత నట దుర్యోధనుండు వీరలచందంబు విని తా నును
త్రగణం బైనరాజలోకంబు నెల్ల రావించిన. 50

* కౌరవులకుఁ బాండవులకు। నారయ నే. నొక్కరూప- † వర్గము- అని పా॥ లు.

క. ఇభతురగస్యందనగతిఁ రథసంబునఁ బృథివి యద్రువ • రాఁ దొడఁగిరి భూ
విభులు నలుదిక్కులను లోఁ కభయంకరలీల నుభయ • కటకంబులకున్. 51

ద్రుపదుఁడు దనపురోహితుని దుర్యోధనుకడకు దూతఁగాఁ బంపుట.

వ. అట్టియెడ నజాతశత్రునను మతి వడసి పాంచాలపతి వయోజ్ఞానవృద్ధుం డైనతన
పురోహితుం గురుపతిపాలికిం బనుచువాఁ డై యతని రావించి. 52

క. హితుఁడవు మతిమంతుండవు చతురవచనకోవిదుఁడవు • సమయజ్ఞుఁడ వు
న్నతవంశవర్ధనుఁడ విం గితవేదివి నెచ్చెలివి ను • కృతి వట్లగుటన్. 53

గీ. నాకుఁ గర్తవ్య మగుపని • నీకుఁ జేయఁ దగవు గావున నెల్ల వి • ధములఁ బూని
పాండవార్థంబు ధృతరాష్ట్రు• పాలి కరిగి నేర్పు వాటించి కార్యంబు•దీర్ప వలయు.

వ. అని చెప్పి యొడంబఱిచి యతనితో మఱియు ని ట్లనియె. 55

క. విను కొడుకు గొన్న వేఁడుఁ గొని కొట్టినతిండి కాఁడు • కుటిలుం డతఁ డా
జనపతిచందము ధర్మజు ననుపమశీలంబు నెఱుఁగు • దది య ట్లుండెన్. 56

గీ. పుడమిపాలు పాండవులకు • నడుగఁ బోయి
నీవు ధృతరాష్ట్రుతో ధర్మ • నిష్ఠ మైన
యుచిత మాడిన నందుఁ బ్రాం • దొంది యున్న
దొరలభృత్యులమనములు • దిరుగఁ బడవె. 57

క. గురుభీష్మాదులమనములు దురమునకుం జొరక యుండ • దుర్యోధనుఁ డా
తురుఁ డై యొడఁబరుపఁగ ని ప్పరుసున నెర వైన ఱిచ్చ • వడు బల మెల్లన్. 58

ఉ. పాండుతనూభవుల్ వడిన • పాటులు బంధుల కెల్లఁ దెల్పుచుం
బండితవృద్ధసజ్జనుల • పాలికిఁ బోయి కులోచితంబు గా
కుండుట చూపి చెప్పఁ బ్రి • యోక్తులఁ దక్కటివారి కెల్ల మే
లొండొకచంద మొప్ప దని • యుల్లములం దలపోయఁ జేయుచున్. 59

వ. మఱియు సమస్తజనంబుల మనంబులుం బ్రియోక్తుల నిక్కడ వాఁ లునట్టియుపా
యంబు లెన్ని గల వన్నియు నప్రమత్తగవులవై నాచరించి చరియించునది యిచ్చ
ట విరాటుకొలువుకూటంబునం బుట్టినకృష్ణాదులసంవాదంబు తెఱంగును మన
మెఱింగినయదియ తదనురూపంబుగాఁ బలికి పాండవులకుఁ దేజోలాభంబుం
గావించుట కర్తవ్యంబు నీవు కరినగరంబున వసియించి ధృతరాష్ట్ర ధార్తరాష్ట్ర
గాంగేయ విదురగురుకృపాదులయిండ్ల కరిగి నానాఁటికి వారివారిచిత్తంబుల తె
ఱం గెఱింగి ప్రవర్తింపుము దైవగతిం జేసి నీయాడినసూత్రంబునకు సుయోధనుం
డొడంబడియె నేని యదియ సకలజనసమ్మతం బయినవిధంబు దాన నజాతశత్రుం
డును బ్రీతుం డగుఁ బోయి రమ్మని నిశ్చయంబు చేసిన నమ్మహీసురవరుండు. 60

క. మును పాంచాలవిభుని వీ డ్కొని ధర్మజ భీము నరు న • కులు సహదేవుం
గని యనుమతుఁ డై యందఱు నను పఁగ మన్ననలు వడసి • యరిగెం బ్రీతిన్.

వ. అంత నక్కడ దుర్యోధనుండు సకలరాజన్యసామాన్యంబుగా గోపాలదేవుపాలికి
దూతం బుచ్చుట దగ వగునే యని విచారించి. 62

క. వెరవు మెయిఁ దాన కతిపయ। పరిజనసహితముగ నరిగెఁ • బటుతరగతి వి
స్ఫురణాను మోదలీలా। * భరితుఁ డగుచు వేగిరంపుఁ • బయనములఁ దగన్. 63

వ. చని తదీయపురప్రవేశంబు చేసె నాదివసంబున ధనంజయుండును గోవిందుం గాన
వచ్చె నట్టియెడ. 64

గీ. అతఁడు పవళింప మును కౌర • వాధినాథుఁ
డరిగి తలయంపి దెస నున్న • తాసనమున
† నుండెఁ బదపడి కాల్కడ • యొద్ద కల్లఁ
జని వినమ్రుఁ డై నిలుచుండె • సవ్యసాచి. 65

వ. అంత. 66

క. మేలుకని కృష్ణుఁ డర్జును। నాలోకించి మఱి కౌర • వాధిపుఁ గని త
త్కాలోచితబహుమతి మైఁ। జాలఁ బ్రియం బిరువురకుఁ బ్ర • సన్నతఁ జేసెన్.

వ. తదనంతరంబ. 68

ఉ. వారలఁ జూచి కేశవుఁడు • వచ్చినకార్యము సెప్పుఁ డన్న న
క్కౌరవనాథుఁ డి ట్లనియెఁ • గయ్యము ‡ సేయువగన్ సహాయతం
గోరి భవత్సకాశమున • కుం జను దెంచితి మేము వీరు నీ
కారయ నొక్కరూప హృద • యంబునఁ బేర్చినబాంధవంబునన్. 69

క. ము న్నేను గాన వచ్చితి। నిన్ను సుజను లైన వారు • నెమ్మిని మునుమున్
గన్నఁ దగం గైకొండ్రు స। మున్నతసౌజన్యసార • యుతుఁడవు నీవున్. 70

వ. కావున లోకంబుపాడి విచారించి నాకుం దోడు గా వలయు ననిన వాసుదేవుం
డి ట్లనియె. 71

ఉ. నీ విట మున్న వచ్చితివి • నిక్కము పార్థునిఁ దొల్తఁ గాంచితిం
గావున మీకు నిద్దఱకు • గౌరవ మొప్పఁగఁ దోడుపాటు స
ద్భావము దీనికిం దెఱఁగు • దప్పక యుండఁగ నేర్పఱించెద
న్నీవల పెట్టు లట్ల తగ • నీవును నీతఁడుఁ గోరుకొం డొగిన్. 72

క. నాపాటియ పదివేవురు। గోపాలురు గలరు సమర • కోవిదబాహా
టోపాభిరామమూర్తులు। చాపాద్యాయుధకళావి • శారదచిత్తుల్. 73

క. నారాయణాభిధానులు। వారలు గయ్యంబు సేయ • వా రొక్కడ నే
నూరక నిరాయుధవ్యా। పారతమై నుండువాఁడఁ • బరమాప్తుఁడ నై. 74

క. వా రొకతల యే నొకతల। యీ రెండు దెఱంగులందు • నెయ్యది ప్రియ మౌ
వ్వారికిఁ జెప్పుఁడు తొలితొలి। గోరికొనన్ బాలునికిఁ ద • గుం బాడి మెయిన్.

* పరిణతుఁ డై- † లగడఁక నున్నఁ బదంపడి కాళ్లకడకుఁ- ‡ సేయునెడన్- అని పా॥లు.

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునిం దనకు సహాయునిఁగాఁ గోరికొనుట.

క. అని పలికి హరి కిరీటిం। గనుఁగొని కొండికవు నీవు • గావున నీకున్
మును గోరఁ బాడి యనవుడు। విని కృష్ణునిఁ గోరికొనియె • విజయుం డెలమిన్.

గీ. దాని కాత్మఁ బొంగి • ధార్తరాష్ట్రుఁడు వారి। నపహరించికొనిన • యట్లు గాఁగఁ
దలఁచి చెన్ను మీఱ • బలములఁ గైకొని। చనియెఁ బ్రీతి రాము • సదనమునకు.

వ. చని యతనిం గని సమ్మానంబు వడసి తనవచ్చినకార్యం బెఱింగించిన దుర్యోధ
నునకు బలదేవుం డిట్లనియె. 78

క. అభిమన్యువివాహమునకుఁ। బ్రభువర్గం బెల్లఁ గూడఁ • బడి యుండఁగ నా
సభ నీకై యేఁ బలికితి। నిభపురమున మాట పుట్ట • * దిట్లీవు వినన్. 79

వ. దానికిఁ గొండ ఆసహ్యాపడి పాండవపక్షపాతంబునం బ్రతికూలవచనంబులు వలికిన
నవి కృష్ణునకుఁ బ్రియంబు లై యుండె నట్లగుటం జేసి. 80

గీ. అతనిఁ బాసి యొక్కఁ•తప్రొద్దైన నిలువఁ। జాలమి యెమూలముగ విర•సంపుమాట
లాడ నొల్లమి నేమియు • ననక యంత। నుండి యొకనిశ్చయమ్ము మై • నున్నవాఁడ.

వ. అది యెయ్యది యట్లంటేని. 82

క. మీరును వారును జలమునఁ। బోరెదు రెడ నెవ్వ రెట్లు • వోయిన విను మే
నూరక యుండుదుఁ దోడై। వ్వారికిఁ బోనింత సిక్కు • వం బెబ్బంగిన్. 83

వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు దాని కియ్యకొని సవినయంబుగా బలదేవుని వీడ్కొ
ని వాసుదేవు నామంత్రణంబు సేసి కృతవర్మ పాలికిం జనిన నతం డొక్క యక్షౌ
హిణితోడఁ దన్నుం గలయు వచ్చువాఁ డయి యూఱడం బలికినఁ బ్రియం బంది
నిజపురంబున కరిగెఁ దదనంతరంబ కృష్ణుం డర్జునున కిట్లనియె. 84

క. నారాయణగోపాలుర। భూరిపరాక్రములఁ గురువి • భుఁడు గొన సంగ్రా
మారంభరహితు నన్నుం। గోరికొనుట నీకు మేల • గునె తలపోయన్. 85

క. అనుటయు నాతఁడు హరి కి। ట్లను నేను రణంబునకు స • హాయత యొల్లన్
విను సుప్రసిద్ధుఁడవు నీ। వని చేసినఁ బేరు నీక • యగు నెప్పాటన్. 86

వ. నీ కెదురై జయంబు గొన రా దట్లగుటం జేసి విజయమూలం బగునీతోడును వల
యు నీవు సమరంబు సేయ కునికియు ప్రియంబు కావున నిన్నుం గోరికొంటి నని
చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 87

క. సారథ్యం బొనరింపు మ। పారకృపాలీల నెల్ల • భంగుల ననికిన్
గౌరవమునఁ జిరకాలము। గోరినయది దీని నిమ్ము • గుణరత్ననిధీ. 88

క. అనినఁ గిరీటికి హరి యి। ట్లను నీ దగుకోర్కి దీర్చు • టది నాకు వ్రతం
బనఘా తగ సారథ్యం। బొనరించెద నీకు ననను • యుద్ధక్రీడన్. 89

---

* దే యీవు- అని పాఠాంతరము.

క. అని యూహించి నరుఁ డో। డ్డని ధర్మతనూజునొద్ద ♦ కుం బ్రియ మెసఁగం
జనుదెంచెం గార్యాలో। చనమునఁ దగఁ జేయుబుద్ధి ♦ శౌరి గడంకన్. 90

వ. అంత నట శల్యుపాలికిం బోయినదూత లతనిం గని సముచితాలాపంబుల సహాయత్వంబునకుం గోరి పిలిచినఁ బ్రీతుం డై యతండును బుత్రమిత్రసమేతంబుగా నానాసేనాసంకులంబుగాఁ గదలి పాండవు లున్నయెడకు నిత్యప్రయాణంబుల నడచుసమయంబున. 91

దుర్యోధనుండు శల్యునిసాహాయ్యంబు గోరుట.

గీ. ఇంతయును విని కౌరవా ♦ ధీశ్వరుండు। దక్షు లగునాప్తజనములఁ ♦ దత్క్షణంబ
మద్రనాథుని చనియెడు ♦ మార్గమునకుఁ। బుచ్చి యెడనెడ నతులవి ♦ భూతి మెఱయ.

సీ. అరుదారు మేలుక ♦ ట్లాయితం బై చూడ, నొప్పారి తను వగు ♦ చప్పరములుఁ
బరపు లై చెలువంబు ♦ గరగరికయుఁ దియ్య, తెలివిరుఁ గలిగిన ♦ దీర్ఘికలును
బొదవు లై మువ్వంప ♦ పొలుచునట్లుగ సేయఁ, గులకుఱ్ఱములకుఁ ♦ గొట్టములును
ముందర బయలైన ♦ చందంబుఁ జతురాభి, మతము లౌ నాస్థాన ♦ మండపములు
బియ్యములును సేయఁ ♦ బెరుఁగును గూరగా। యలును వంటకట్టి ♦ యలును గడ్డి
ఖాణములును బెల్లు ♦ గా నొడఁగూర్చి ని। గూఢవృత్తిఁ దాను ♦ గూడ నడిచె.

వ. ఇవ్విధంబున విడిదలపయనంపుసంపదలు వొంపిరివోవం దమకు సమకట్టినసమస్తవస్తువులయవైకల్యంబునకు శల్యుండు సంతుష్టాంతరంగుం డై నిజపరిజనంబులం జూచి యిట్లు చతురంబుగా మనకు నలయువాని సంపాదింపుటకుఁ బ్రవర్తకు లై నయుధిష్ఠిరామాత్యు లెవ్వారు వారలం దోడ్కొని రండు వారలు ప్రసాదదానంబున కర్హులని పలుకునవసరంబున నట మున్న పలుదెఱంగులఁ బనులు సేయుచున్నతనపల్లాయనంబువారిలోఁ గలసి మెలఁగుచుండి యున్న కౌరవేశ్వరుం డప్పాటలు విని యతనికిం బొడసూప నిదియ సమయం బని సముచితప్రకారంబునం దన్నెఱింగించికొని వినయంబునం గనిన నతండు సంభ్రమంబున గాఢాలింగనంబు చేసి తనకాసనంబున నునిచి యిది యంతయు నిమ్మహాత్ము నుద్యోగంబున నయ్యెం గావలయు నని తలంచుచు విస్మయం బంది నీ కెయ్యది యిష్టంబు దానిఁ గోరు మిచ్చెద ననిన గాంధారీనందనుండు పరమానందంబునం బొంది యిట్లనియె.

క. సత్యస్థిరసత్త్వ వగు మా। చిత్యవిశారదము నీదు ♦ చిత్తము నీయౌ
దార్యంబు మెఱయ నాకు న। మాత్యుండ వై పూని నడపు ♦ మత్సైన్యంబున్.

గీ. తలఁపఁ బాండవులును ♦ ధార్తరాష్ట్రులు నీకు। నొక్కరూప భక్తి ♦ యుక్తిఁ జాల
నీవు నన్ను మాన ♦ నీయునిఁ గాఁగ న। నుగ్రహించి తగఁ బ ♦ రిగ్రహింపు. 96

చ. అనవుడు శల్యుఁ డియ్యకొని ♦ యట్టిద కాదె విభేదబుద్ధి నా
మనమున లేదు పాండవుల ♦ మాఱగ మీరును నొక్కరూప కా

పున నిది లెస్సమాట దగ ♦ వుం దలపోయఁగ మున్ను బ్రీతిఁ గాం
చిన నిను నెమ్మిఁ గూడుటయు ♦ చేయుదు నట్టుల నెల్లభంగులన్. 97

ఉ. దానఁ గొఱంత లే దభిమ ♦ తం బిది గాకయుఁ గల్గెనేనియుం
బూని యొనర్తు నన్నఁ గురు ♦ పుంగవుఁ డెంతయుఁ బొంగి నీవు స
మ్మానము చేసి నా కిటు ల ♦ మాత్యుఁడ వైనవిధంబుకంటె మే
లై నుతి కెక్కుకోర్కి యెటు ♦ నారసి చూచిన నొండు గల్గునే. 98

వ. అనిన విని వికచవదనుం డగుచు మద్రేశ్వరుండు. 99

క. చను నీవు హస్తినగరం। బున కేనును బాండుభూప ♦ పుత్రులఁ బ్రీతిం
గని యట వత్తు నవశ్యం। బును వారలఁ జూడ వలయుఁ ♦ బోయెద ననినన్. 100

గీ. అట్ల కాక వేగ♦మటఁ బోయి మరలుండు। వరము మఱవ కుండ♦వలయు మిమ్ముఁ
జేరి నెగడువాఁడఁ ♦ గారుణ్యమున నిట। నరసి యుండుఁ డనియెఁ ♦ గురువిభుండు.

వ. అనవుడు. 102

క. దరహాసముతో మద్రే। శ్వరుఁ డాలింగనము చేసి ♦ సందియపడ కీ
వరుగు మని పలికె నాతఁడు। కరిపురికిం జనియె మది వి ♦ కాసముఁ బొందన్.

—••◆•శల్యుఁడు పాండవులఁ జూడ నుపప్లావ్యంబునకు వచ్చుట.•◆••—

వ. శల్యుండు నుపప్లావ్యంబునకుం జని స్కంధావారంబు దఱియం జొచ్చి ధర్మనంద
నునివాసంబున కరిగిన నతండు దమ్ములుం దానును ద్రౌపదియు సుభద్రయు
నభిమన్యుప్రభృతికుమారవర్గంబును నెదురు వచ్చి కృతప్రణాము లై తోడ్కొని
పోయి కాంచనాసనంబున నునిచి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధుల నర్చించి కుశలం
బడిగిన సర్వఁబును గుశలసంపన్నంబ యని వారల నందఱ నభినందించి యుధిష్ఠి
రుం బునరాలింగనంబు చేసి యి ట్లనియె. 104

క. జనరహితం బగువనమున। ననుజన్ములు ద్రుపదభూవ ♦ రాత్మజయును నీ
వును నింతకాల మలయక। యునికి కడున్ దుష్కరము మ ♦ హోదాత్తమతీ.

గీ. దానికంటె నరిది ♦ దలపోయ నజ్ఞాత। వాస ముజ్జ్వలాంగ ♦ భాసమాను
లైనమీకు మీఁద♦ యాసూన్పతాదుల। పెంపు మిమ్ముఁ గడవఁ ♦ బెట్ట కున్నె. 106

క. ఇమ్మహి యెల్లను నీమది। యుమ్మలికకుఁ జాల నొచ్చె ♦ నుర్వీశ్వర నీ
విమ్మెయి నిప్ప డఖిలదురి। తమ్ములఁ గడచుటకు నమ్మ ♦ దమ్మునఁ బొదలెన్. 107

వ. అని యుచితసంభావణంబులు చేసి దుర్యోధనుండు తన్నుం గాంచినవిధంబును
నతండు ప్రార్థించిన తెఱంగును దానికిఁ దా నియ్యకొనుటయుం జెప్పిన ధర్మనం
దనుం డతని కి ట్లనియె. 108

గీ. మేలు చేసితి రొక్కరి ♦ మెచ్చి వారి। కోర్కి దీర్చుట పెద్దల ♦ గుణము గాదె
యది మదీయచిత్తమునకు ♦ హర్షకరము। ఇవిరి యొక్కటి వేఁడెద ♦ నవధరింపు.

వ. పార్థునకుఁ గృష్ణుండు సారథ్యంబు సేయు నున్న వాఁడు కర్ణుండు పార్థుతో నెప్పుడు మచ్చరించు చుండు మీ రిరువురకు సంగ్రామం బైనయప్పుడు కృష్ణునకుఁ బ్రతిసారథ్యం బొనరింప మీఁగకాని యక్కడం దక్కొరుండు లేఁడు గావున నవశ్యంబు మీకుం గర్ణసారథ్యంబు గర్తవ్యంబు గాఁగలయది సమరసమయంబున నిరాకరించి పలికి కర్ణుచిత్తంబునకుం గలంక పుట్టించి పార్థు రక్షింపవలయు నకృత్యం బని యనుమానింపక మద్ర్త్వార్థనం బంగీకరించి యెల్లభంగుల నివ్విధం బనుష్ఠింప వలయు నని యభ్యర్థించిన సమ్మతించి శల్యుం డిట్లనియె. 110

క. అగు నది వోలును నాకుం। దగ వట్టిద కర్ణునకు ర ♦ థంబు గడప నీ
వగు దని కోరినకారవ। జగతీపతిప్రార్థనంబు ♦ సలుపఁగ వలయున్. 111

క. కర్ణునిసారథి నైనను। నిర్ణయముగ నేను బార్థు ♦ నిం గాచెద నా
దుర్ణయవిచారు నెమ్మెయిఁ। గర్ణకఠోరంబు లాడి ♦ కలఁతుం బోరన్. 112

గీ. దర్పమును తేజమును మాయఁ♦దరలఁ బలికి। చిక్కువఱచిన నేయంగఁ♦జేతు లాడ
కునికి రాధాతనూజు న ♦ ర్జునుఁడు తీవ్ర। బహుళబాణపరంపర ♦ పాలు పఱుచు.

చ. ఇది యొకఁ డేల నీవు మది ♦ నెయ్యది గోరినఁ జేయువాఁడ నాఁ
డదయత సూతసూతి సభ ♦ నాడినమాటకుఁ జాల నొచ్చి మా
హృదయము లెల్ల నీవలన ♦ నెంతయుఁ బఱుము సేయు నక్కటా
యదియునుగాక మీఁపడిన ♦ యాపద లెవ్వరి నొవ్వఁ జేయవే. 114

గీ. ఇట్లు వడితి ననుచు ♦ నెద నీవు వగవకు। గౌరవమున నీమ ♦ నోరథమ్ము
ఫలము వొందు నెల్ల ♦ భంగుల దేవత। లయినఁ బడుదు రొక్క ♦ యవసరమున.

క. వాసవుఁడు దొల్లి నిజకాం। తాసహితము గాఁగ నధిక ♦ దైన్యముఁ బొందెన్
మీసంపద పెద్దయె విధి। సేసినగతిఁ బడక యుండ ♦ శివునకు వశమే. 116

వ. అనిన విని ధర్మనందనుం డింద్రుండు శచీసమేతంబుగా నట్టిదురవస్థ యేమికారణంబున నెత్తెఱంగున ననుభవించె నని యడిగిన మద్రపతి దొల్లింటియితిహాసంబు సెప్పెద విను మని యిట్లనియె దేవతలయందు మాన్యుం డై త్వష్ట యనునేరం బరఁగువాఁడు వాసవునకుం గీడు దలంచి మూఁడుదలలవాని నొక్కని సృజియించి విశ్వరూపనామధేయుం జేసిన నతం డింద్రపదవిం గోరి ఘోరతపంబు సేయుచున్న దానికి భయం బంది నిలింపపతి యప్సరస్స్త్రీలఁ దత్తపోభంగంబు సేయుం డని నియమించి పంచిన. 117

క. వారివిలాసంబులను వి। హారముల విలోకనముల ♦ నాలాపములన్
మారవికారం బాతనిఁ। జేరద యున్నాకపతియు ♦ సిగ్గదఁ గదురన్. 118

గీ. తలరి యమ్మునిఁ దెగఁ జూచి ♦ ధర్మరహితుఁ
డగుట యెవ్వరు నెఱుఁగని ♦ యట్లు గాఁగ

నేఁడు కాలంబు గడపిన • నెఱిఁగి భూత
గణము లాక్రోశ మొనరింపఁ • గా నతండు. 119

వ. తనదుష్కరంబు ప్రకటం బగుటకు రోసి యొక్కవిషమవ్రతం బాచరించి సము
ద్రతరుధరణీస్త్రీజనంబులయందు బ్రహ్మహత్య విభాగించి పెట్టి నిజకల్మషంబుఁ బాపి
కొని మునిగణసమేతుం డయి సముల్లాసంబునం బొంది యునికిఁ ద్వష్ట కోపించి.

గీ. అనపరాధిఁ దపోనిధి • నధికశాంతు । నుక్కుఁ జంపిన పాపాత్ము • నుఱక పట్టి
మ్రింగఁజాలెడువాని ను • త్తుంగదేహు । నేను సృజియింతుఁ జూడుఁడీ • యాక్షణంబ.

చ. అనుచుఁ గడంగి నిష్ఠ మెయి • నగ్నిముఖం బొనరించి వేలిమిం
దనయు సృజించి లోకవిది • తంబుగ వృత్రసమాఖ్య యిచ్చి మ
ద్వినుతతపోబలంబునఁ బ్ర • దీపితతేజుఁడ వై జయింపు నీ
వని నియమించి పంచె నమ • రాధిపుతో సమరంబు సేయఁ గన్. 122

—ఇంద్రుఁడు వృత్రాసురునితో యుద్ధంబు చేయుట.—

చ. పనిచిన నాతఁడుం జనియె • బాహుబలంబున నేచి వాసవుం
డని కెదు రేగుదెంచె నిటు • లద్భుతసంగర మైనచోట న
య్యనిమిషనాథుఁ బట్టుకొని • యంగద వృత్రుఁడు మ్రింగె దేవత
ల్మనమున బెగ్గలింపఁగఁ జ • లంబు బలంబును జూపి యుగ్రుఁ డై. 123

వ. ఇట్లు మ్రింగినఁ ద్రిదశగణంబులు తత్క్షణంబ యాదైత్యునకు నావులించునట్టి యా
లస్యం బావహించిన. 124

గీ. అసురనాథుండు నలసత • యడర నోర్లి । యావులించిన నత్తఱి • నమరవిభుఁడు
దనశరీరంబు సంకుచి • తంబు చేసి । కడు జవంబునఁ గుప్పించి • వెడల నుఱికె. 125

క. వెడలి బలరిపుఁడు చలమునఁ । గలహమునకుఁ జొచ్చె వృత్రు • ఘనబాహుబలం
బలిమికి మీఱెను దండ్రివి । మలతపమునఁ జేసి సురల • మనములు దలఁకన్. 126

వ. ఇట్లధికబలుం డైనవృత్రునాటోపంబు సైరింపం జాలక సురపతి వెరలి మరలి
పఱచి మందరగిరిశిఖరంబున కరిగినం గనుకనిం జని యనిమిషు లతనిం గూడు
కొని వృత్రవధోపాయంబుఁ జింతించునెడ నవ్వాసవుండును దనమనంబున
నిశ్చయించి. 127

క. హరిఁ గాంచి యతనిచెప్పిన । పరమోపాయంబు సేసి • బ్రదుకుద మనినన్
సుర లదియె కర్జ మని య । మ్మురమర్దనుకడకుఁ జనిరి • మునులుం దారున్. 128

వ. ఇట్లు దివిజానీకంబును మునిలోకంబును బాకశాసనుం బురస్కరించుకొని. 129

మ. చని యాదైత్యు తెఱంగు సెప్పి యతులో • త్సాహంబు నై నెప్పుడున్
దనుజవ్రాతము త్రుళ్ళడంచి దివిజేం • ద్రశ్రీవిలాసంబు పెం
పునఁ బొందించుట నీకు నైజము గదా • భూతేశ ఘోరారిమ
ర్దనసంక్రీడ యొనర్పు లోకముల క • త్యంతప్రమోదంబు గాన్. 130

క. అనిన విని యొకటి సెప్పెద। వినుఁ డాతనితోడ సమర ♦ విభునకుఁ దగఁ బొం
దొనరింపుఁ డొక్కసమయం। బున నడఁకువఁ గులిశధారఁ ♦ బొందెద నేనున్.

వ. మదీయతేజోవిశేషంబునం బురుహూతున కుత్సాహంబు జనియింపం గలయది యప్పు డనాయాసంబుగం బగతు వధియింప నగు నని గదాధరుం డూఱడిలం బలికిన బలసూదనప్రముఖనిఖిలసురలోకంబు సంతసిల్లి మగిడి వచ్చి వృత్రుకడకు మునిజనంబులం బుచ్చిన వారును జని యతని కిట్లనిరి. 132

క. భుజబలదుర్జయుఁ డింద్రుం। డజేయుఁడవు నీవు నీకు ♦ నతనికి ననిలో
విజయము దక్కదు మీ రే। చి జగంబులు నొవ్వ రణము ♦ సేయఁగ నేలా. 133

క. మైత్రిసుఖంబుం బోలునె। శాత్రవ మెమ్మెయిఁ దలంప ♦ శక్రశ్రీకిం
బాత్రము వై యుంపుగఁ ద। న్మిత్రుఁడ వగు మిదియ మేలు ♦ మీయిద్దఱకున్.

వ. అనవుడు వృత్రాసురుండు తేజంబు వాసికి నాస పడి యెడ్డుమాయిరువురకు సఖ్యంబు సమకూర నేర్చునే యనుటయు నమ్మునులు సత్పురుషసాంగత్యంబు సంభవించినం జేయమి నీతి గాదు మహేంద్రుండు సకలలోకసమ్మతసద్భావుండు గావున నతనితోడిచుట్టఱికంబు మేలనిన నొడంబడి యతండు వారల కిట్లనియె. 135

క. ఏ నొక్క తెఱఁగు సెప్పెద। దానిం గా దనక చేసి ♦ తగ మీరలు సం
ధానము దృఢముగఁ జేయుం। డానాకేశునకు నాకు ♦ నధికప్రీతిన్. 136

వ. అది యెయ్యది యనిన నార్ద్రం బైనదానను శుష్కం బైనదానను దరువునం బాషాణంబున శస్త్రాస్త్రంబుల దివంబున రాత్రియందును నేను వధ్యుండఁ గాకుండవలయు ననిన వారును దానికి నొడంబడి యవ్విధంబు లొసంగి వృత్రవజ్రధరులకు మిత్రభావం బొనరించి మగుడం జని యత్తెఱంగు వాసవున కెఱింగించి నిజనివాసంబుల కరిగిరి సురనాథుండు సుఖం బుండి పెద్దకాలంబునకుం దనమనంబునఁ బాయని వైరంబు సైరింపం జాలక దామోదరునిపూనికయు మునిజనంబులు సేసిన సంధివిధంబును నిరూపించి రిపుం బరిభవింప రంధ్రాన్వేషణంబు సేయుచుండి యొక్కనాఁడు. 137

చ. జలనిధితీరభూమిఁ దన ♦ శత్రుఁ గనుంగొని యీని నిప్పు దో
ర్బల మెసఁగంగ నాదుభిదు ♦ రంబునఁ ద్రుంచెద రాత్రి గాదు తాఁ
దలఁప దివంబు గా దిది యు ♦ దగ్రపరాక్రమ యోగ్యసంధ్య నా
యలవుఁ జలంబుఁ జూప నెవ ♦ మై తగుసాధన మెద్ది గల్గునో. 138

క. అని తలఁచుచు నచ్చట నొక। వననిధిఫేనంబుఁ జూచి ♦ వాసవుఁ డార్ద్రం
బును శుష్కంబును గా దిది।యనుచుం గులిశమునఁ గూర్చి ♦ యధికరయమునన్.

గీ. దాన వృత్రుని వ్రేయ న ♦ త్తఱి మురారి
యుందుఁ దగ సంక్రమించి య ♦ య్యసురఁ జంపె

జిష్ణుఁ డతిభక్తి విష్ణుఁ బూ ♦ జించె నాత్మ
నఖిలలోకంబులకు మోద ♦ మావహిల్లె. 140

వ. ఇవ్విధంబునం బగతుం బరిమార్చి పేర్చి యిందుఁ డిందు నిజపురంబునకుం జనియె మఱియును భూతసంఘుం బిట్లు బ్రహ్మహత్య సేయం దగునే యని యతని నిం దించినం బ్రభుత్వసంపద చెడుటయు. 141

గీ. నీచదశకు వచ్చి ♦ నిమ్నభాచలంబున। కరిగి సురవరేణ్యుఁ ♦ డడఁగి యుండె
నమరు లెల్లఁ గలఁగి య ♦ న్యోన్యపీడన। భయముఁ బొంది కూడఁ ♦ బాఱి తమకు.

క. కావలి యైయె సురరాజ్య। శ్రీ పాలింపంగఁ దగువి ♦ శేషంబున సం
భావితుఁడు నహుషుఁ డని చని। యావిభుఁ గని తారు మునులు ♦ నతనికి నెమ్మిన్.

—♦♦◆ దేవతలు నహుషుని సురరాజ్యాభిషిక్తునిఁ జేయుట ◆♦♦—

వ. పాకశాసను తెఱం గెఱింగించి. 144

క. రమ్మింద్రపదవి చేకొని। మ మ్మెల్లను నరయు మనిన ♦ మానవపతి నా
కమ్మహిమకుఁ దగువాహా। త్మ్యమ్ము గలదె నన్ను నేల ♦ యలఁచెద రనినన్.

వ. అంత నిలువక యత్యంతప్రార్థనంబు సేసి. 146

క. యమవరుణాదిత్రిదశులు। దమతమశక్తిప్రభావ ♦ దర్పంబులు భూ
రమణునకుఁ బంచి యిచ్చిరి। ప్రమోద మెసఁగంగ మునిస ♦ భామధ్యమునన్.

వ. ఇవ్విధంబున నిచ్చి యధికబలసమన్వితుం గావించి తోడ్కొని పోయి పూజ్యం బగుదివిజరాజ్యంబున కభిషిక్తుం జేసిన నతండును బరమధర్మపరుం డై కిన్నర కింపురుష గరుడ గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధ రాదిసమస్తదేవయోనులవలనను దేజో భాగంబులు పుచ్చికొని మహానుభావుం డై దివ్యమునిసేవ్యుం బైనయద్దేవేంద్ర పదంబు సేకొని తుంబురునారదాదివీణానాదంబులం దేలుచు వినోదపాత్రంబు లగురంభాద్యప్సరోగణంబులు గొలువ నభిమతభోగంబు లనుభవించుచు మదం బు మిగిలి మస్తథాధీనుం డై వర్తిల్లుసమయంబున నొక్కనాఁడు. 148

గీ. మహితలావణ్యమున నస ♦ మాన యనఁగఁ
జనినపౌలోమి యానహు ♦ షునకు నయన
మార్గగోచర యగుటయు ♦ మదనబాణ
భిన్నహృదయుఁ డై ధృతిఁ బాయఁ ♦ బెట్టి యతఁడు. 149

క. సురలోకరాజ్యపదవీ। గరిమంబున నున్న నన్నుఁ ♦ గవయం బరమా
దరలీలఁ జతుర యగునీ। సరసిజముఖ రామి యేమి ♦ చందమొ తలఁపన్. 150

క. అని యప్పౌలోమిం బిలుపిం। చిన నదియును భయము నొంది ♦ శీఘ్రమ దేవే
జ్యానిసదనమునకు శరణం। బనుచుం జనుటయును వాస ♦ వాచార్యుండున్. 151

వ. పరమాదరంబున నద్దేవిని గారవించి నిన్ను నహుషుదుర్వినయంబుఁ బొరయ

కుండ నరయు వాఁడ నాఖండలుండు నాయత్నంబున నవశ్యంబును దడయక
వచ్చు నని యూఱడించిన. 152

క. అది యెల్ల నెఱింగి కోపం। బొదవఁగ నహుషుండు గురున • కుచితమె యే న
మ్ముదితం బిలిపింపఁగఁ దన। సదనంబున నునుచు టనియె • సంక్షుభితుం డై. 153

చ. అనుడు మునీంద్రులున్ సురలు • నక్కట నీమహనీయగౌరవం
బునకుఁ బరాంగనం గవయు • బుద్ధి జనించుట యీడు గాదు నా
విని మును పూని యిమ్మెయి వి • వేకము గౌతముభార్యఁ బాకశా
సనుఁ డెడఁ గోరుచోఁ గలపెఁ • జాలర మీ రది యెల్లు సెప్పుఁడా. 154

వ. అనుచు నతండు కోపించిన భయంబున వారలు పౌలోమి నతనిపాలికిం దోడ్కొని
వచ్చు వా రై పూని బృహస్పతికడకుం జని యద్దేవియు విను చుండ ని ట్లనిరి. 155

క. నహుషుఁడు మహేంద్రపదవీ। సహితుఁడు శచికిన్ వరింపఁ • జను నాతని లో
కహితంబు గాఁగఁ బుచ్చుము। మహాత్మ తచ్చిత్తమునయ • మర్షం బడఁగన్. 156

క. అనవుడు శోకం బడరఁగ। ననిమిషగురుఁ జూచి యిట్టు • లను శచి *యిటు పం
చిన దూఱు గాదె నను శుచి। యని మీకొనియాడు టెల్ల • ననృతము గాదే.

వ. అనిన విని దరహసితవదనుం డగుచుఁ బురుహూతపురోహితుండు. 158

క. నహుషుండు పనుచువాఁ డెటె। విహితానుష్ఠానపరులు • వీ రెటె † పోలో
కహితం బెటె యిది మనకున్। మహనీయమ కాక యెట్లు • మానఁగ వచ్చున్.

వ. అని యుల్లసం బాడి యనిమిషులను ఋషులను జూచి యి ట్లనియె. 160

గీ. శరణు సొచ్చిన రక్షింపఁ • జాలి యుండి
కడపి పుచ్చిన నూర్ధ్వలో • కములు దప్పఁ
బుణ్యకర్మంబు లఫలతఁ • బొందు ననఁడె
కమలగర్భుండు దొల్లి జ • గద్ధితముగ. 161

వ. అని యనురూపాలాపంబుల నిషేధించి పలికిన వార లట్లేని కర్తవ్యం బెయ్యది
యూహింపు మనిన నద్దేవి నహుషుపాలికిం జని సముచితంబుగాఁ దదీయసాంగ
త్యంబున కెడ వలికికొని వచ్చునది యటమీఁద మన మందఱముం బురందరున
కభ్యుదయం బయ్యెడు తెఱం గాచరించువార మనుటయు వాచస్పతి వచనంబులకు
సంతసించి సురసంయమిసంఘంబు లరిగిన యనంతరంబ. 162

క. పౌలోమియు నానహుషుని। పాలికిఁ జనుటయు నతండు • భావజవికృతి
వ్యాలోలమానసుం డయి। లీలాసంభావనాల • లితముఖుఁ డయ్యెన్. 163

వ. అట్టియెడ. 164

ఉ. అల్లన యింతి యి ట్లనియె • నారసి వాసవుకల్మి లేమియుం
దెల్లముగా నెఱింగికొని • తేఁకువ లేకిట వచ్చుటొప్పు నా

---

* యిటు పుచ్చిన దూఱు గాదె- † షా- అని పాఠాంతరములు.

యుల్లము శంకితం బగుచు • నుండఁగ వేగిరపాటు మేలె నీ
వెల్ల నెఱుంగు దిప్పు డెడ • యిచ్చట యుక్తము నాకుఁ జూడఁగన్. 165

వ. అని యొడంబఱిచి కొండొకకాలం బెడ వలికొని యింద్రాణియు మగుడం జనుదెంచె నమరగణంబును మునిజనసహితంబుగ విష్ణుదేవుపాలికి రహస్యవృత్తిం బోయి జిష్ణునిదురితంబు వాపుటఁ గోరిన శౌరి కరుణాయత్తచిత్తుం డై. 166

క. హయమేధంబున నాకుం। బ్రియ మొనరింపంగ వృత్ర • భేదికిఁ బుణ్యో
దయ మగు నావుడు వారలు। రయమునఁ జని రందఱుం బు • రందరుకడకున్.

—•••◆ఇంద్రుఁడు నహుషు తేజోవిశేషంబు చూచి మఱుఁగుపడుట.◆•••—

క. చని యతని నశ్వమేధం। బునఁ గల్మషరహితుఁ జేయఁ • బురుహూతుండుం
దనపురికి నరిగి నహుషుం। గని తత్తేజోవిశేష • కంపితుఁ డయ్యెన్. 168

వ. ఇట్లు వృత్రారి దనబ్రహ్మహత్య వాయుటయె కాని నహుషునంతబలంబు లేమిం జేసి భయాకులితచిత్తుం డై. 169

క. ఎందేనిఁ జనియె నాతని। సుందరియును నెమ్మనమున • శోకోద్రేకం
బొంది పురందరుఁ డరిగిన। కందువ యే నిప్పు డెట్లు • గాంతునొ యనుచున్.

వ. నిశాసమయంబున నుపశ్రుతి నారాధించినఁ దదీయాధిదేవత నీసత్యంబువలన నీమగనిం గనియెద వని చెప్పి యనంతరంబ సాకార యై పొడచూపినఁ బౌలోమి నీ వెవ్వర వని యడిగిన నదియును భవత్పాతివ్రత్యసత్యశౌచంబులకుఁ బ్రియం బంది వచ్చితి నుపశ్రుతి నని చెప్పి నీకుం బాకశాసనుం జూపెద ర మ్మని తోడ్కొని హిమవంతంబు నుత్తరంబున ముంజవంతం బను మహాశైలంబున కరిగి దానియందు శతయోజనవిస్తీర్ణం బైనయొక్కసరోవరంబు సొచ్చి యచ్చట నుల్లసిల్లు పంచవర్ణకమనీయంబు లగుకమలంబులలో నొక్కనాళంబు భేదించి ముందటఁ బ్రవేశించె నింద్రాణియుం దోడన చని తదీయతంతుమధ్యంబున సూక్ష్మరూపంబున నున్న సురపతిం గన్నంత నయ్యుపశ్రుతి యదృశ్యం బగుటయు.

క. పతిసన్నిధి వడసి మహా। ద్భుత మందెడు శచి తదీయ • పూర్వసుకర్మ
స్తుతి సేయుచు నిలిచిన నతఁ। డతివం గని సంభ్రుతాద • రాత్ముం డగుచున్.

ఉ. ఇచ్చట నేను నిల్చు టిది • యెట్లు లెఱింగితి నన్నుఁ గాన నీ
వచ్చినకార్య మేమి యన • వద్యగుణోత్తర చెప్పు నావుడుం
బొచ్చెము లేక యానహుషు • పోయినపోకలు వానికిం దగం
జెచ్చెరఁ గాలయాపనము • సేసినభంగియుఁ జెప్పె దేవియున్. 173

వ. చెప్పి యుపశ్రుతి తెఱంగును నతని కెఱింగించి దేవా నీ విత్తఱిం బ్రకాశుండ వై భవత్ప్రతాపంబున నహుషునకుం బరాభవం బొనరించి నన్ను రక్షింపక తక్కిన నుక్కివుం డగునతనిపాపనిశ్చయంబున నాపద వచ్చు ననిన విని వల్లభకు దివిజవల్లభుం డి ట్లనియె. 174

క. ఆనహుషుబాహుగర్వ మ। నూనం బై యున్నయది స ♦ ముజ్జ్వలముగ న
ష్మానప్రవృద్ధ మగుటను। దానం గాలంబు వేచె ♦ దను జయమునకున్. 175

చ. తఱి యగునంతకున్ రిపున ♦ దగ్రత సైఁచుట నీతి నీవు నా
కఱపినయట్ల చేయుము త ♦ గం జని యాతనిఁ గాంచి నన్ను నె
త్తెఱఁగున నైనఁ బొందఁగ మ ♦ దిం దలపోఁతయ కల్గనేని క్ర
చ్చఱ మునివర్గవాహనుఁడ ♦ వై చనుదె మ్మను మంతఁ దీఱెడున్. 176

గీ. అనిన నట్ల కాక ♦ యని పతి వీడ్కొని। యింతి నహుషు పాలి ♦ కేగుదెంచె
నతఁడు దమక మడరి ♦ యద్దేవిఁ బెద్దయు। నాదరించి యిష్ట ♦ మడుగుటయును.

వ. ఇంద్రాణి యిట్లనియె మనవిరూపించినసమయంబు గొండొకతడవు గలదు కా
లం బగుటయు నిన్ను వరియించెద నీవు మహామునివాహనుండవు గా వలయు
నది నాకుఁ బ్రియంబు నీకు ననన్యసామాన్యం బైనయానంబు తేజోవిశేషకరం
బగు ననిన నప్పలుకులకు నహుషుండు ప్రహర్షచిత్తుం డై. 178

గీ. ఏను దక్క నొరుల ♦ కెవ్వరి కైన న। వ్వాహనంబు సెక్క ♦ వశమె నీకు
సమ్మదంబు గాఁగ ♦ సప్తర్షిగణము నా। యందలంబు మోవ ♦ నరుగుదెంతు. 179

క. అని వనితఁ బంచి యప్పుడు। మునులం బిలిపించి మహార్ఘ్య ♦ మునఁ దనకున్ వా
హనముగఁ జేసి యొకింతయు। ననుమానము లేక తిరిగె ♦ నతఁ డల్లెడలన్. 180

క. చని పౌలోమియు సురగురుఁ। గని నహుషుఁడు వేచి యున్న ♦ కాలం బెడ లే
దనిమిషనాథున కిత్తఱి। ననుగ్రహము సేయ వలయు ♦ నవహితబుద్ధిన్. 181

వ. శరణాగత నైననన్ను రక్షింప వలయు ననిన నతం డి ట్లనియె. 182

క. ఆనహుషువలన నాపద। రా నీ నాతనికి నాతు ♦ రత గావింపం
బూని యొనర్చెద వేలిమి। దానను మునివాహనత గ ♦ తస్థైర్యుఁ డగున్. 183

క. వెరవున నీపతియునికియు। నరసెద నని యూఱడించి ♦ యప్పుడ వైశ్వా
నరు నర్చితుఁ జేసి పురం। దరుని తెఱఁగు చెప్పి యతనిఁ ♦ దడవం బనిచెన్. 184

అగ్ని దేవుఁ డింద్రుని వెదకి బృహస్పతికిం దెలుపుట

వ. పనిచిన వహ్నియు వనితారూపంబునం జని మనోగతి యగుటం జేసి సర్వదిశ
లును భూమ్యంతరిక్షంబులును గిరివిపినంబులును గొండొకసేపునకుం గలయం
జూచి సంక్రందను నెందునుం గానక మగిడి వచ్చి వాచస్పతికి న త్తెఱం గెఱింగిం
చి నాకు జలంబులు ప్రవేశింప రామి నందుఁ బరికింప నేర నైతి నప్పులవలన న
గ్నియు బ్రాహ్మణులవలన క్షత్రియజాతియు నశ్మంబులవలన లోహంబును న
ద్భవించె వానివాఁడిమి యెల్ల యెడలనుం జెల్లుఁ దమతమజన్మస్థానంబులయం
దడంగుం గావున నీళ్ళు నాకు సంక్షయంబు సేయుట సుప్రసిద్ధం బనిన విని యని
మిషగురుండు హవ్యవాహను నత్యంతగౌరవంబునం గనుంగొని. 185

మ. సకలస్థావరజంగమంబులు భవ ♦ త్సాన్నిధ్యమాత్రంబునన్
వికసిల్లుం గ్రతువైభవంబులుఁ జతు ♦ ర్వేదంబులున్ నీవ పా
వక నీయంద జలంబులుం గలుగు వి ♦ శ్వవ్యాపి వై యున్ననీ
కొకచో నెట్టు లగమ్య మయ్యె నిను నీ ♦ వూహింపు మెం పారఁగన్. 186

ఉ. ఏనును బ్రహ్మమంత్రముల ♦ నెంతయు నీ కభివృద్ధిఁ జేసెదం
గాన విశంకతన్ సలిల ♦ గామివి గమ్మనినం గృశానుఁడుం
బూనిక నేగి వారినిధి ♦ భూరినదీసరసీతటాకసం
తానము రోయుచుం జని శ ♦ తక్రతుఁ డున్న సరోవరంబునన్. 187

ఉ. అంబురుహంబులం గలయ ♦ నారసి చూచి యొకండునాళసూ
త్రంబున నున్న యిందుఁ గని ♦ రాగమునన్ గురునొద్ద కగ్ని శీ
ఘ్రంబున నేగుదెంచి తన ♦ కన్న తెఱం గెఱింగింప నాతఁడు
ల్లంబున నుల్లసిల్లి సుర ♦ లన్ మునులం దగఁ గూర్చి గ్రక్కునన్. 188

మ. దివిజాధీశ్వరు పాలికిం జని కృతా ♦ ర్థీభూతచేతస్కుఁడై
వివిధస్తోత్రపరంపరాచతురవా ♦ గ్విన్యాసతం బ్రీతుఁ జే
సి వరిష్ఠం బగునీదుకృత్యము నను ♦ ష్ఠింపంగ నీ వుత్సహిం
పవు నీ కేమికొఱంత వృత్రవధ యే ♦ పాపంబు రూపింపుమా. 189

క. శరనిధిఫేనంబున నా। హరి వొంది జగద్విరోధి ♦ యగువృత్రునిఁ దాఁ
బరిమార్చ నీకు విజయము। దొరకొనియెం గాక దీన ♦ దోసము గలదే. 190

వ. అని సముచితంబుగా సంబోధించిన గురునిసంభాషణంబుల నిర్దోషుం డయి నిజరూపంబు వహించి సకలసురమునిసహితంబుగా నతని సంభావించి జంభారి కర్తవ్యం బెయ్యది యని యడిగిన నాచార్యుం డితం డెఱింగినను విస్పష్టంబుగా నహుషువృత్తాంతం బంతయు వివరించెదం గాక యని తలంచి యిట్లనియె. 191

క. నాఁ డట్లు నీవు నీ దగు। పోఁడిమి సెడి యడఁగుటయును ♦ భువనంబుల కె
వ్వాఁడును రక్షకుఁ డయ్యెడు। వాఁడిమగఁడు లేమిఁ ద్రిదశ ♦ వర్గము మునులున్.

ఉ. ఒండొరుచేతఁ బీడ వడ ♦ నోపక రక్షకుఁ డైనవాని నా
ఖండలతుల్యు నేమిగతిఁ ♦ గాంతు మొకో యను చున్నచోట ను
ద్దండబలైకరక్ష్యము శ ♦ తక్రతురాజ్యము దాని నేల న
న్యుండు సమర్థుఁడే యనుచు ♦ నొల్లరు దివ్యులలోన నెవ్వరున్. 193

వ. అట్టిసమయంబున మునిజనసహితంబుగ ననిమిషులు నహుషుకడకుం జని మనంబుల మనుజుం డనుననుమానంబు దక్కి యతని నింద్రపదవిఁ బరిపాలించుటకుం బ్రార్థించిన నతండును దాను హీనబలుండ నని శంకించినం దమతమ తేజోబలంబులయంశంబు లతని కొసంగి శక్తిమంతుం గావించి యభిషిక్తుం జేసిన.

క. మహనీయభవత్పదవీ। మహితుం డై నహుషుఁ డేచి • మదమున ధర్మ
స్పృహ దక్కి తన్ను నిప్పుడు। వహియింపఁగ సన్మునీంద్ర • వర్గముఁ బనిచెన్.
గీ. ఇదియ కాదు మఱియు • నెన్నేని దుర్వినయములు గలవు వాని • కలసి నిన్ను
వెదక వచ్చితిమి వి • వేకహీనుం డగు। నతనిఁ జెఱుప నిప్పు • డవసరంబు. 196
వ. అది యెట్లంటేని వినుము నాఁడు హరిపంపునం జేసినయశ్వమేధంబున నీ వపగతకల్మషుండ వైనను నహుషునకుఁ దేజోహాని లేమిం జేసి యతని నాక్రమింపరాదయ్యె నిప్పుడు మహామునుల నధఃకరించి యతండు నిస్తేజుం డై యున్నవాఁడు గావున నీచేతం జెడు నట్లగుటం దురగమేధఫలపరిపాకంబ యింక నుత్సాహంబు సేయు నను చున్న సమయంబున యమవరుణకుబేరులు సోమసహితంబుగా నరుగుదెంచి పురందరుం గాంచిన నతండు ప్రియం బంది యప్పటికార్యంబు తెలుంగు వారల కెఱింగించి తగినసంభాషణంబుల వారలఁ బ్రీతచేతస్కులం జేసి దృష్టివిషయదుస్సహుం డైననహుషు గెలుచునుపాయంబు విచారించునవసరంబున. 197
క. కష్టుం డగునానహుషుఁడు। నష్టాత్మకుఁ డయ్యె దివిజ • నాయక నీయుత్కృష్టచరితమున సురలకుఁ। దుష్టిగ నిజరాజ్యసంగ • తుండ వగు మనుచున్. 198
వ. ప్రార్థించి దీవించి రంత. 199
క. మునివరుఁ డైనయగస్త్యుఁడు। జనుదెంచిన శతమఖుండు • సమ్మతి నుచితాసన మిడి యర్ఘ్యముఁ బాద్యము।నొనరిచి యిట్లనియె సవిన • యోక్తి నతనితోన్.
గీ. అధికవిభవ మొసఁగ • ననమానశక్తిస। నాథుఁ డగుచు నున్న • నహుషుఁ డిప్పు
డేమికతన భాగ్య • హీనుఁ డై యుజ్జ్వల। శ్రీ దొఱంగె మునివ • రేణ్య చెపుమ.

—••◆•అగస్త్యుఁ డిందునకు నహుషుభ్రష్టతఁ దెలుపుట.•◆••—

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రుం డమరవరున కిట్లనియె నన్నహుషుని మోచి వేసరి యున్న మును లతనికడ గోష్ఠీవినోదంబుల నుండి బ్రహ్మణ్యంబు లయినమంత్రంబులు గోసంప్రోక్షణంబునందుఁ జెప్పంబడి యుండు నవి నీకుఁ బ్రమాణభూతంబు లగునే యని యడిగినం బాపనిశ్చయుం డై యతం డమ్మంత్రంబులు ప్రమాణంబులు గా వనిన నే నమ్మాట నిషేధించి పూర్వాచార్యులచేత నభినందితంబు లగు మంత్రంబులు నిందించుట యజ్ఞానం బని వివాదంబు చేసిన నతండు కోపించి మదీయమస్తకంబు దన్నిన నతనిం గనుంగొని పుణ్యహీనుండును * దేజోహీనుండును దీనుండును నగుట యుపలక్షించి నీవు పూజనీయు లయినమహామునుల నిన్ను వహింపం బనిచితివి వారలు గొనియాడుమంత్రంబులు గర్హించితి వదియునుంగాక నన్ను నవమానించితివి గావున నింద్రపదభ్రష్టుండ వై బహుసంవత్సరంబులు భూలోకంబున నురగరూపంబున నుండు మని శాపం బిచ్చి పదం

* దేజోహానియును- అని పాఠాంతరము.

పడి యనుగ్రహించి భవదీయవంశజాతుం డయినయజాతశత్రుం డను పెంపుగలిగి యుధిష్ఠిరనామధేయుం డైనయొక్కసత్పురుషునిసందర్శనంబున దురితంబులం బాసి పుణ్యలోకంబు వడయువాఁడ ననినం దక్షుం డనంబ. 202

క. స్వర్గపదభ్రష్టుం డై। దుర్గతికిం బోయె నతఁడు ♦ దుష్టాత్ములకున్
దౌర్గత్యము సుజనులకు న। నర్గళసద్గతియు నగుట ♦ యరుదే * తలఁపన్. 203

మ. అనినన్ దేవతలుం దపోధనులు న ♦ త్యానందముం బొంది రా
మునిఁ † గీర్తించె నమర్త్యనాథుఁడు మనో ♦ మోదంబు సంధిల్ల న
య్యనురాగంబు చరాచరంబులకు హృ ♦ ద్యం బయ్యె సర్వాప్సరో
జనముం గౌశికుఁ గాన వచ్చె సుభగై ♦ శ్వర్యంబు శోభిల్లఁగన్. 204

వ. తదనంతరంబ. 205

ఉ. పావకుఁ డాదిగా దిగధి ♦ పాలురుఁ గిన్నరసిద్ధసాధ్యులున్
దేవగురుండుఁ దోన చను ♦ దేరఁగ వైభవ ముల్లసిల్ల నై
రావణదంతి నెక్కి యమ ♦ రావతికిం జని యిందుఁ డాశచీ
దేవియుఁ దాను మోదమునఁ ♦ దేలె నభీష్టవినోదలీలలన్. 206

వ. ఇవ్విధంబున మహానుభావుం డగునమ్మహేంద్రుండు. 207

క. అజ్ఞాభంగం బయిన। బ్రాజ్ఞేతరునట్లు దుఃఖ ♦ పడి యుండఁడె తా
నజ్ఞాతవాసమును గా। లజ్ఞతఁ జలుపండె యన్య ♦ లకు వగ పేలా. 208

క. కావున మీపడినయర। ణ్యావాసక్లేశమునకు ♦ నజ్ఞాతవిధిన్
సేవకుల రైనదానికి। నోవకుఁడీ మీరు లఘుమ ♦ నోవృత్తుల రై. 209

వ. అని యిట్లు సెప్పి శల్యుండు సభాసదులం గలయం గనుంగొని. 210

ఉ. కౌరవనాథుఁ డానహుషు ♦ కైవడి నాశముఁ బొందు వాసవ
శ్రీరమణీయుఁ డై జయము ♦ సేకొని ధర్మజుఁ డంబురాశివే
లారశనాసముజ్జ్వలవి ♦ లాసమనోహరమేదినీవధూ
సారసమగ్రభోగముల ♦ సన్నుతి కెక్కెడుఁ దానుఁ దమ్ములున్. 211

వ. అని పలికి వెండియు నతండు పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 212

క. సౌఖ్యంబులు నొందు జగ। త్ప్రఖ్యాతులఁ జెందుఁ దగఁ బు ♦ రందరవిజయో
పాఖ్యానము విన్నను ద। ద్వ్యాఖ్యానము సేసినన్ జ ♦ నావలి కనఘా. 213

క. మోహరమున నడచు చుండఁగ। నీహరివిజయంబు వినుస ♦ రేంద్రుఁడు రిపుసం
దోహంబు గెల్చుటకు సం। దేహం బించుకయు లేదు ♦ ధీరవిచారా. 214

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు మద్రపతిం బ్రస్తుతించి మహానుభావా భవదీయభాషణాశ్రవణంబునఁ జిత్తంబుకలంక దేఱె నని సంభావించి యతనికి సముచితంబు

* దొందుచు - † బూజించె- అని పాఠాంతరములు.

లకు మజ్జనభోజనంబు లాచరించి యనంతరంబ యతండు పయనంబునకు నుద్యో
గించిన. 215

గీ. అతని ననుప నేగి ♦ యధికసంప్రీతి నే। తెంచునప్పు డయ్యు ♦ధిష్ఠిరుండు
రణములోన మీరు♦రాధేయుఁ బలుకుట। మఱవకుండ వలయు♦మద్రుఁ దలఁచి.

క. అనుటయు మద్రేశ్వరుఁ డా। తని నూఱడఁ బలికి గాఢ ♦ తరముగ నాలిం
గన మొనరించి చనియె హా। స్తినగరికి బలమ్ములతోన ♦ త్వరితగతిన్. 217

వ. అట్టియవసరంబున. 218

మ. సకలారాతిభయంకరుం డగుచు ను ♦ త్సాహంబు వాటించి నే
లకు వేఁగ మ్యోదుభంగి వచ్చె రణలీ ♦ లాకౌతుకం బొప్పఁ బా
నొకయక్షౌహిణితోడఁ బాండవబలం ♦ బుల్లాసముం బొంద సా
త్యకి బాహాబలగర్వనిర్వహణవి ♦ ద్యాప్రౌఢి సంధిల్లఁగన్. 219

వ. అంతం జేదిపతి యగుధృష్టకేతుండును జరాసంధనందనుం డగుసహదేవుండును
నొక్కొక్కయక్షౌహిణితోడం జనుదెంచిరి సహోదరు లేవురు కేకయపతు లే
కాక్షౌహిణీసమేతు లై యేగుదెంచిరి తదనంతరంబ. 220

క. కొడుకులుఁ దానును గుఱ్ఱపు। దడములఁ గరిఘటల భటర ♦ థవ్రాతములం
బుడమి చలింపఁగ ద్రుపదుఁడు। గడువేడుకఁ దోడు సూపె♦గాంతేయులకున్.

వ. అదియును నొకయక్షౌహిణికిం గలిగె నయ్యవసరంబున ననుజతనుజసమేతుండును
బార్వతీయమహీపాలసహితుండును నై యొక్క యక్షౌహిణి యొడ్డనంబు దీర్చి.

క. చిందము లమోఘ పగతుర। డెందంబులతోడ దిక్త ♦ టీసంధుల నం
దంద పగిలింపఁ గుంతీ। నందనులకుఁ దోడు మత్స్య ♦ నాథుఁడు సూపెన్. 223

వ. పాండ్యవిభుండు లోనుగాఁ బలుదెసలనుండి వచ్చినబలం బొక్కయక్షౌహిణికిం
గలిగి యొప్పె. 224

క. ఏడక్షౌహిణు లిమ్మెయిఁ। గూడెం బాండునృపసుతులఁ ♦ గూర్చి రాహవసం
క్రీడావినోదమునకుం। దోడువడం బూని యతికు ♦ తూహలవృత్తిన్. 225

వ. ఇట్లొనంబునం గూడి పెచ్చు పెరిగి యుధిష్ఠిరుసైన్యంబు గయ్యంబునకుం గాలుద్ర
వ్వుచు నుండె నంత నక్కడం గిరాతకాంచనసైన్యనిచయంబులం గూర్చికొని
సమరంబునకు నమరి యేకాక్షౌహిణిం గలభగదత్తుండు నమోఘనుం గలనె
భూరిపరాక్రముం డైనభూరిశ్రవుండును మహాబలుం డైనశల్యుండును నేకాక్షౌ
హిణీసమేతంబుగ నేగుదెంచిరి వారలయట్ల సన్నద్ధు లై కాంభోజనాథుం డైన
సుదక్షిణుండును యవనేశ్వరుండును నొక్కయక్షౌహిణితోడ వచ్చిర త్రైజంగున
సమస్తక్షత్ర జయద్రథప్రముఖు లైనసింధుసౌవీరనరపతు లేకాక్షౌహిణీసమేతులై య
రుగుదెంచిరి మాహిష్మతీపతి యగు నీలుండును యాదవవీరవరుం డగుకృతవర్మ
యు నవంతీశ్వరులు సోదరులు నగువిందానువిందు లిరువురునుం గా నన్నలువురు

నొక్కొక్కయక్షౌహిణితోడం జనుదెంచిరి మఱియును బలుదెసలనుండి వచ్చి కూడినవాహినులు మూఁ డక్షౌహిణులకుం గలిగె నివ్విధంబున ధార్తరాష్ట్రులకుఁ దోడుపడం బూనినయవి పదునొకం డక్షౌహిణులయ్యె నట్టియెడ. 226

క. సవరణల నొప్పి యనిఁ బాం। డవబలముల మార్కొనం గ ♦ డంగుచు నత్యు
త్సవమునఁ బేర్చినసేనల। కవకాశము లేదు విడియ ♦ హస్తిపురమునన్. 227

క. నానాముఖముల విడియం। గా నియమించెను బలంబుఁ ♦ గౌరవపతి యా
సేనలదొరలకు నిలువఁగ। నైనను నెడ లేమి నధిక ♦ హర్షం బెసఁగన్. 228

వ. ఇవ్విధంబునం గురుజాంగలంబున రోహితకారణ్యంబున మరుదేశంబున నహిచ్ఛత్రంబునఁ గాలకూటంబున గంగాకూలంబున వారణావతంబున వటస్థానంబున విచ్చలవిడి విడిసి ధనధాన్యాదిసమస్తవస్తువులకలిమింజేసి యెలమి మిగిలి యున్నంత. 229

క. పాంచాలమహీవల్లభు। పంచినభూదేవుఁ డుచిత ♦ భంగి నగరి కే
తెంచి ధృతరాష్ట్రుఁ బ్రీతిం। గాంచి కృపద్రోణవిదుర ♦ గంగాసుతులన్. 230

వ. వారివారిమందిరంబులకుం జని కని సముచితాలాపంబులం బ్రసన్నచిత్తులం జేసి దుర్యోధనుసందర్శనంబును నిర్వర్తించి నిత్యనిపుణారాధనంబున ధృతరాష్ట్రు నభిముఖుం గావించి యొక్కనాఁ డక్కౌరవేశ్వరుపేరోలగంబున సమస్తసేనాపతులను గలయం గనుంగొని యిట్లనియె. 231

సీ. ధృతరాష్ట్రపాండుభూ♦ పతులు సహోదరు, లగుటయు వారల ♦ యాత్మజులకుఁ
దమతమతండ్రుల ♦ ధనములు గైకొనఁ, దగుటయు మీకు నం ♦ దఱకుఁ జూడ
నుచితంబ కాదె య♦ట్లుండెఁ దొల్లింటిచం, దంబును మీకుఁ దె♦ల్లంబ కాదె
ప్రాణగొడ్డము లగు ♦ పనుల వారలఁ దీర్పఁ, దలఁచినపుణ్యంబు ♦ కలిమిఁ జేసి
బాహుబల మొప్ప నిజరాజ్య ♦ పదవిఁ బొంది
యున్న వంచన మెయి మహిఁ ♦ గొన్న తెఱఁగు
నెఱుఁగుదుర కాదె దీనికి ♦ నెల్ల నియ్య
కొనియె నీపెద్దరాజు నే ♦ మనఁగ నేర్తు. 232

శా. నారీరత్నము నట్లు దెచ్చి సభలో ♦ నన్ వారలుం జూడఁగాఁ
జీరల్ ప్రోవులు గాఁగ నొల్చుటయు ల ♦ క్ష్మిం బుచ్చికోలున్ మహో
గ్రారణ్యస్థలి నిల్వఁ బంచుటయు నై ♦ న్యవ్యక్తిమైపల్కులున్
సైరింపం దగుపాండుపుత్రులకు నీ ♦ సంధిక్రమం బొప్పదే. 233

క. వీరలవృత్తముఁ బాండుకు। మారులవర్తనము తెఱఁగు ♦ మాత్సర్యము లే
కారసి ధృతరాష్ట్రునకున్। గారవమున బుద్ధి సెప్పఁ ♦ గాఁ దగు మీకున్. 234

గీ. పాండవులు కౌరవులతోడి ♦ పగకు నొల్లు। రఖలభూప్రజానాశన ♦ మగుటఁ జేసి
వార లస దని తలఁపంగ ♦ వలవ దధిక। ధర్మపరు లైనకతమునఁ ♦ దగవు నడచె.

వ. అందుఁ గూడినవి యే డక్షౌహిణు లిందుఁ గూడినవి పదునొకం డక్షౌహిణు
లని తలంతు రేని వినుండు. 236

క. బాహుబలఘనుఁడు భీముఁడు। సాహసరసికాత్ముఁ డయిన • సాత్యకియు మహో
గ్రాహవభూమి సహస్రా। క్షౌహిణు లగ్గలపు మీఁదు • గానరె యెందున్.

క. గాండీవధన్వునాహవ। పాండిత్యముఁ దలఁప నతని • భండనమున మా
ర్కొండు నని యెక్కడ గడఁగుట। కొండంగని తగరు డాకఁ • గోరుట గాదే.

క. ఆబీభత్సునిభూరిభు। జాబలమును దుర్నివార • శౌర్యము శరవి
ద్యాబహుళతయును బందికి। నై బవరముఁ జేసినట్టి • హరుఁడ యెఱుంగున్. 239

వ. అదియునుంగాక. 240

మ. వివిధోపాయపరాయణుండు రిపుదో • ర్వీర్యాపహారక్రియా
ప్రవణోద్యోగుఁడు మంత్రరక్షణకళా • ప్రావీణ్యగణ్యుండు ధై
ర్యవివేకాదిగుణోత్తరుం డఖిలవి • ద్యాజాలసంవేది మా
ధవుఁ డాదిక్కునఁట పాండవేయుల కసా • ధ్యం బెద్దియుం గల్గునే. 241

గీ. అదను దప్ప కుండ • నమ్మహాత్ముల నెమ్మి। బిలువఁ బంచి హితముఁ • బ్రియము రెండు
పక్షములకు నగుట • పాటించి తగవుమైఁ। గొంత భూమి యిచ్చి • కూడి మనుఁడు.

చ. అన విని భీష్ముఁ డిట్లనియె • నక్కట భాగ్యము గాదె పాండునం
దను లొకయాపదం బడక • ధర్మగతిం దగ నంటఱున్ సుహృ
జ్జనములఁ గృష్ణునిం గలసి • సమ్మద మొందుటయుం బ్రశాంతిమై
మనముల నీవు దక్క మృదు • మార్గము నట్టుటయుం దలంపఁగన్. 243

క. నీవాక్యము విప్రస్వా। భావికమై యుల్లు ప్రీతికి • బహుమం బైనన్
భావింపఁ గార్యమునయుం। దేవిధమున సభకు నింత • యిష్టం బగునే. 244

చ. సమయము దీఱఁది పాండవు ల • శక్తులచాడ్పున * నిందు నాఁడు బ
న్నము వడి చన్న దైన్యము వ • నంబునఁ బడ్డవిషాదవేదనా
శ్రమము విరాటుపీట లఘు • సంచరణంబున డాఁగి యున్నదుః
ఖమును జగం బెఱుంగదె యు • కల్మషులం బఱుపంగఁ బాడియే. 245

క. పితృధన మగుపా లుచిత। స్థితి వారల కిచ్చి నిర్వి • శేషుం డై యా
పతి లోకము మెచ్చఁగ నిజ। సుతనివహమునట్ల వారిఁ • జూడఁగ వలయున్.

వ. అట్లుం గాక. 247

చ. † కడవఁగ జూద మాడి యపుఁ • గాదన నేరక సత్యభాషణం
బెకలిన వచ్చుధర్మగతి • హీనత కోర్వక రాజ్యహీనతం
బదుటకు నోర్చి ధర్మజుఁడు • వంచిన సైరణ చేసెఁ గాక క
వ్వడి ‡ నెఱికిన్క గట్టిమగ • వారును నోర్తురె యిజ్జగంబులన్. 248

* నుండి- † కడువఁగ- ‡ నెఱకినక్క- అని పాఠాంతరములు.

వ. అనిన విని కర్ణుండు గనలి యి ట్లనియె. 249

క. జను లెల్ల నెఱింగినయీ। పని యేటికి నుగ్గడింపఁ ♦ బలుమఱు దుర్యో
ధనునకయి శకుని జూదం। బున మేదిని గెలిచె ధర్మ ♦ పుత్త్రుం జోడెన్. 250

గీ. దీన నేమితప్పు ♦ కానఁ నేగిన। యతఁడు సమయవృత్తి ♦ నాక్రమించి
తండ్రిపాలు మాకుఁ♦దగు నంచు *నడియరి। తనము చేసి రాక♦తప్పు గాక. 251

క. విరటుఁడు ద్రుపదుఁడుఁ దోడుగ। బరవసమున నెత్తి విడిసి ♦ బలిమి నడిగినం
గురుపతియు వెఱచి యిచ్చునె। ధరలోఁ జక్కనగ మిట్టి ♦ తగవులు గలవే. 252

వ. అనిన గాంగేయుండు గటకటంబడి కర్ణున కి ట్లనియె. 253

చ. చిక్కనిపోటుమానిసి వి ♦ సీ వినువారలు నవ్వ నేమి గా
నెక్కుడుమాట లాడెద వ ♦ హీనపరాక్రమశాలి యర్జునుం
డొక్కఁడ యార్వురన్ మనల ♦ నుగ్రరణంబున గెల్చె నిన్న నేఁ
డెక్కడ మాటలన్ గెలిచె ♦ దీ వతనిన్ మనరాజుకొల్వునన్. 254

క. నరుఁ డాలవెనుక వచ్చినఁ। గురురా జఱుగంగ నీవు ♦ గురుఁడును గృపుఁడున్
గురుసుతుఁడు వినఁగ వారల।చిరసమయము దెగుట యేను ♦ జెప్పనె తెలియన్.

గీ. అనిన ధృతరాష్ట్రుఁ డాపగా ♦ తనయు భక్తి
ననునయించి రాధేయునిఁ ♦ గినిసి ప్రియము
దోఁపఁ దా నిట్టు లనియె నా ♦ ద్రుపదమనుజ
పతిపురోహితుతోడ సం ♦ భ్రమ మెసంగ. 256

ఉ. మంచిగ నేను బంధులును ♦ మంత్రిజనంబులుఁ బెద్దలున్ విచా
రించి సమస్తభూప్రజకుఁ ♦ బ్రీతిగ బిడ్డలపాలి కిప్పు ఫు
త్తెంచెద సామ్ము నొక్కరు మ ♦ దీయమనోగతి వారిఁ గూడి వ
ర్తింపు తెఱంగు గైకొనుట ♦ దెల్లము కౌరవజాతి కెంతయున్. 257

గీ. నీవు మున్నేగు మని యుచి♦నివిభూష। ణాంబరములతోఁ దమ్ము♦లంబుఁ బెట్టి
వీడుకొల్పి పుచ్చిన♦విప్రవరుఁడు। † పాండురాజతనూజుల♦పాలి కరిగె. 258

వ. ఇట్లు సని వారలం గని యుతండు సముచితసంభాషణంబులఁ దనపోయినచ్చిన కార్యంబు తెఱం గెఱింగించె నిట ధృతరాష్ట్రుండును బుత్రమిత్రవృద్ధామాత్య సహితంబుగా నాస్థానమండపంబున నాసీనుం డయి యుండి సంజయు రావించి యతని కి ట్లనియె. 259

—•◆•ధృతరాష్ట్రుఁడు సంజయునిఁ బాండవులయొద్దకుఁ బంపుట.•◆•—

గీ. పాండునరపాలసుతు లుప ♦ ప్లావ్యమునకు
వచ్చి యున్నారు నీ వేగి ♦ వాసుదేవ

* నదివెళ్ళి. † పాండుజనపాలతనయుల. అని పాఠాంతరములు.

సహితముగ వారిఁ గని తద్వి ♦ షాద మేమి
భంగి మాను నమ్మెయిఁ దగఁ ♦ బలుక వలయు. 260

క. మీయయ్య మీరు వనవా। సాయాసము నిస్తరించి ♦ యభ్యుదయమునన్
డాయుట విని ముదితాత్ముం। డై యిటఁ బుత్తెంచె నన్ను ♦ ననుమీ మొదలన్.

వ. అని చెప్పి చుట్ల నున్న వారలతో నిట్లనియె. 262

క. దుర్యోధనుండు కార్యా। కార్యజ్ఞుఁడు గామి నిట్టి ♦ కలఁక గలిగెఁ గా
కార్యులు గృతధైర్యులు రణ। ధుర్యులు నగు పాండుసుతులు ♦ దోషాన్వితులే.

క. క్షీరోదక * గతి మనమును। వారలునుం గలసి బ్రదుక ♦ వలవదె నెమ్మిన్
వారిడుములఁ బడఁ దగియెడు। వారే పితృభాగ మేలు ♦ వారలు గారే. 264

గీ. మనల నెంక నమ్మ♦రన్యతాత్ము లన్యాయ। పరులు గర్వ లనుచుఁ♦ బాండుసుతులు
గూడి మనుట కియ్య ♦ కొన నేర రైనను। ధర్మజుండు గలఁడు ♦ దగవు నడప.

వ. అని పలికి వెండియు. 266

మ. మన కీకుండఁగ వచ్చునే మనము దు ♦ ర్మానంబు వాటించి యో
ప్పని కార్యంబులు వట్టి వారికిఁ దగం ♦ బాలీక గర్వంబు లా
డిన నిక్కం బగునల్క నర్జునుఁడు గాం ♦ డీవంబు † మోపెట్టఁ గృ
ష్ణుని సారథ్యము నై జగత్త్రితయసం ♦ క్షోభంబు ‡ సంధిల్లదే. 267

గీ. అలఘుగదఁ బుచ్చికొని భీముఁ ♦ డతిరయమునఁ
గురుకుమారులపైఁ దీవ్ర ♦ కోప మెసఁగఁ
గవియు టాత్మ భావించినఁ ♦ గంప మడరు
నిక్క మెవ్వరు మార్కొని ♦ నిలుచువారు. 268

సీ. కవ లగ్రజన్ముల♦కంటె నేమిటఁ గీడు, దుష్పదుఁ డల్పుఁడె తత్సు♦తులును బాహు
గర్వసమగ్రులు ♦ గారె విరాటుండు, నాతనితమ్ములు ♦ నాత్మజులును
ననదులే సాత్యకి ♦ యలఁతులఁ బోయెదు, నాఁడె వృష్ణికుమార ♦ వరు లనేకు
లట్టియోధులు పోర♦నరవాయి గొందురే, పాండ్యుండుఁ గేకయ♦పతులు నాది
యైనబంధులు ♦మిత్రులు నగ్గలికలఁ। గొఱఁతవడియెడువారె యం♦దఱును గెల్వ
నోపినను రుద్రునకు నైన♦నోర్వరాని। ధర్మపుత్రుక్రోధ ♦మునకుఁ♦దలఁకవలదె.

వ. అని పలికి సంజయుఁడక్కొ మొగం బై యెల్లవారును విన నిట్లనియె. 270

గీ. నీవు ధర్మజు పాలికి ♦ నెమ్మి నరుగు। మతఁడు పేరోలగం బున్న ♦ యవసరమునఁ
గాన్పు మతనికి ననుజవ♦ర్గంబునకును। బంధులకు నింపు పుట్టంగఁ♦బలుకు మచట.

క. నెయ్యము వాటించి కడుం। దియ్య మెసఁగ నలుక లెల్లఁ ♦ దీఱెడునటుగాఁ
గయ్యమునుతలఁపు లోనుగ। నయ్యమనందనుఁడు మాను ♦ నట్టి తెఱఁగు గాన్.

---

* వృత్తిమునమును వారలునుం- † మోపెట్టి కృ- ‡ గావింపదే- అని పాఠాంతరములు.

సంజయుఁ డుపప్లావ్యంబున నున్న పాండవులయొద్దకు వచ్చుట.

వ. శాంతిప్రకారంబునం గార్యంబు నడపి యొక్కటి యై మనుట యొడఁగూర్పి రమ్ము రథం బెక్కి పొమ్మని తగిన తెఱంగున వీడ్కొలిపిన సంజయుండునుం జని యుపప్లావ్యంబు సొచ్చి మాధవుమందిరంబున కరిగి యభ్యంతరవినోదంబుల నరసహితుం డై యున్న యన్నారాయణునకుం దనరాక యెఱింగించి పుచ్చి తగఁ బ్రవేశించి భయభక్తివినయసంభ్రమంబులు మెఱయ వారలం గాంచి యమ్మహాత్ములిరువురసంభావనంబులును సంభాషణంబులునుం బడసి సంప్రీతచేతస్కుం డై మఱునాఁడు ధర్మతనయుం డోడ్డోలగం బున్నసమయంబున వచ్చి సముచితంబుగా నతనిం గని సాష్టాంగంబుగాఁ బ్రణమిల్లిన నతండుం బ్రియపూర్వకంబుగా నాదరించి సమీపంబున నునిచినం గొలిచి యుండి యతనికి ట్లనియె. 273

గీ. భాగ్యమున నిన్నుఁ గనుఁగొనఁ ♦ బడసి నాదు
చూడ్కి చరితార్థ మయ్యె న ♦ స్తోకపుణ్య
ధనుఁడు మాతండ్రి ధృతరాష్ట్ర ♦ ధరణినాథుఁ
డిందు మాయున్కి విని ప్రియ ♦ మెసక మెసఁగ. 274

క. అనుజులు నీవును ద్రౌపది। యును బుత్రచయంబు నున్న ♦ యోగక్షేమం
బున తెఱఁ గారయఁ బుత్తెం। చె నితాంతస్నేహపూర్ణ ♦ చేతోవృత్తిన్. 275

వ. అనిన సూతనందనునకు ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 276

క. ఆరాజు మాదెసం గల। కారుణ్యముకతమునను సు ♦ ఖంబున ని ట్లు
న్నారము నినుఁ బుత్తెంచిన। గౌరవమున నాదుమది వి ♦ కాసముఁ బొందెన్.

క. అమ్మనుజేశ్వరునకు నే। మమ్మే పుత్రకులు సుఖులె ♦ మనుమలు సమ్మో
దమున బెరఁగెద రే * నగ। రమ్ముల భూములను సుభప ♦ రంపర గలదే. 278

సీ. ద్రోణుండుఁ గృపుఁడును ♦ ద్రోణసుతుండును, సుఖ మున్నవారె? ను ♦ శ్లోకుఁ డైన
భీష్ముండు కుశలియే ♦ పెద్దతనం బిచ్చి, యాతనిఁ గౌరవు ♦ లనుసరించి
మెలఁగుదురే బాహ్లి ♦ కులకు మున్నన గల్గి, యుండునే యే మర్థి ♦ నొసఁగినట్టి
వృత్తులు సెల్లునే ♦ యెత్తోన బ్రాహ్మణుల, వలసఁ బుట్టదు గదా ♦ కలఁకులందుఁ
బుట్టినప్పుడు గాండీవి ♦ భుజబలంబు। దలఁతురే భీమసేనుగ ♦ దావిహార
ముగ్గశింతురె కవలు మ ♦ హోగ్రరిపుల। భూము లంతంత కొత్తుఁగ ♦ పొగడఁబడునె.

మ. ఒకనాఁడా తమముంగటం బలుమఱున్ ♦ మహోరాటమై నేల యొ
త్తికొనంగా బవరంబులన్ గెలువఁగాఁ ♦ దెల్లంబుగాఁ జూచి పాం
డుకుమారాళి నుతింప కుండుదు రె యా ♦ టోపంబునన్ ఘోషయా
త్రకు గంధర్వులు వచ్చినప్పటిచరి ♦ త్రం బాత్మలం బాయునే. 280

* నగరమ్మున రాష్ట్రమున- అని పాఠాంతరము.

క. వినుము మనము మధ్యస్థుల । మని యర్జును నెదిరి సంజ ♦ యా యిటమున్నె
వ్వానికిని మానముఁ బ్రాణం । బును దగఁ దక్కించుకొనఁగఁ ♦ బోలునె చెపుమా.

క. మన్యోధను నీటం దగు । కార్యముసకు ఖడ్గమునకుఁ ♦ గలవాఁ డై చా
తుర్యంబు మెఱయఁ గర్ణుని । యార్యత్వము చెల్లు చున్న ♦ యది యే నెమ్మిన్. 282

వ. అనిన విని సంజయుండు సవినయంబుగా నిట్లనుఁ గురురాజునొద్ద నవినీతులు నీతిమంతులు సత్వసంపన్నులు, దురహంకారులు మఱియు వివిధప్రకారులు న యి బెరసి యుండుదురు వారొక ళ్లొకళ్ల మాటలం బోవెడువారు గారు కా వున వారి నంత యనం బని లేదు నావిన్నపంబు చిత్తగింపుము. 283

క. పాండవులఁ దలఁచితి నీ । విందు శిశిర మైనవిమల ♦ హృదయంబున వా
రందఱకును సేమం *బిట । ముందర లేకున్న నేఁడు ♦ మొదలుగఁ గలుగున్. 284

క. ధృతరాష్ట్రభూపతికి న్య । స్థతకతమునఁ జిత్తమొకవి ♦ ధము గామి సుతో
ద్ధతి మాన్పఁడ నాఁడు మనసి । ఖతి పిదపఁ బుట్టె యిపుడు ♦ శాంతుం డయ్యెన్.

గీ. ఇట్టిచందంబు లెల్లను ♦ నీవు పుణ్య । చిత్తవృత్తిమై సైఁచినఁ ♦ జెల్లి వచ్చు
నీయజాతశత్రుత్వంబు ♦ నిఖిలలోక । విశ్రుతము గాదె ధర్మప్రవీణహృదయ.

చ. జగముల నెల్లెడన్ దురిత ♦ సంతమసంబు జయింపఁ గోరి పా
ల్పుగఁ బరమేష్ఠి నిల్పిన వె ♦ లుంగుమహీసురు లట్టివారికిం
దగవు ఘటింప సత్పురుష ♦ దత్తము లైన నుజీవనంబు లెం
తగుమతు లైన మార్తురె ప ♦ దంపడి యాయువు శ్రీయు నొల్లరే. 287

ఉ. ఒక్కొకచోఁ గడంగి ప్రతి ♦ యోఘులు మార్కొనునప్పు డాత్మలన్
నెక్కొని మోములం బొడము ♦ నెవ్వగతోడ జనంబు లెట్టియం
దక్కట భీముఁ డైన మన ♦ యర్జునుఁ డైనను మాద్రిపుత్త్రులం
దొక్కరుఁ డైన నీపగఱ ♦ నుక్కడఁగింపరె యందు రెల్లెడన్. 288

క. వారొకయాగ్రహవృత్తిం । గూరి యధర్మంబు సేత ♦ కుం జాలరు దు
ర్వారబలు లయ్యుఁ బాండుకు । మారులు శాంతాత్ము లఁడు ♦ మనుజాధీశా. 289

క. నలువురు దమ్ములు భవదా । ప్తులుఁ గృష్ణుఁడు వినుము నుండ ♦ భూవర నీ కేఁ
గొలువునను విన్నవింపం । బలుకులు గల వనధరింపు ♦ పరిపాటి మెయిన్. 290

చ. అనవుడు వీరె తమ్ములును ♦ నాప్తులుఁ గృష్ణుఁడు వీరె తక్కుకొ
ల్వునఁ గలయట్టిసర్వజను ♦ లున్ వినుచుండెద రయ్య సిన్న నే
మను మని పంచెఁ జెప్ప మది ♦ యంతయు నేర్పడ నన్న ధర్మనం
దను గరుపంపుఁబల్కులని ♦ ధంబున నిన్ మదిలోన నుల్కుచున్. 291

గీ. సంజయుఁడు కృష్ణు ♦ సద్భక్తి వీక్షించి । పవనతనయుఁ బార్థుఁ ♦ గవల దుపదు
తనయు సవినయముగఁ ♦ గనుఁగొని ప్రీతిఁ బాంచాలు మత్స్యనరేశు ♦ వాలఁ జూచి.

* ఖట- అని పాఠాంతరము.

వ. సావధానులరై వినుండని పలికి యుధిష్ఠిరుదెసకు మోడ్పుఁగేలు నిగిడించి యిట్లనియె. 293

ఉ. శాంతతఁ బొంది కార్యఘనుఁడై సన్ ధృతరాష్ట్రమహీశుఁ డాత్మ న
త్యంతముఁ జేసి నన్నిటఁ బ్రి ♦ యంబునఁ బంచెమనప్డు నాకుఁ దే
రెంతయు వేడ్కఁ దాన * వెర ♦ వేర్పడఁ జెప్పుచుఁ బన్నఁ బంచె ని
ట్లింత ఘటించెఁ బొందు మన ♦ కీపదనం జెలి వొందఁగాఁ దగున్. 294

క. చులుకని కార్యము సేయం దలఁచుట మీయట్టిసర్వ ♦ ధర్మజ్ఞులు శాం
తులనం బ్రసిద్ధులగు పె ద్దలకుం దగ వగునె యెవ్వ ♦ థంబునఁ జూడన్. 295

గీ. మడుఁగుఁజీరయందు ♦ మసి డాఁగినట్లు మీ సత్కులమునఁ గల్మ ♦ షంబు గార
వేంమ్రికతనఁ బొందె ♦ నింతయుఁ బాపంగ నీవ నేర్తు ధర్మ ♦ నిపుణహృదయ.

చ. అఖిలజనక్షయం బయి జ ♦ యాపజయంబులు రెండునుం దుదిన్
సుఖములు గానియాపనికిఁ ♦ జొత్తురె యుత్తము లట్లుఁ గాక యా
నిఖిలసుఖంబు లేమిటికి ♦ నీ వని వృద్ధజనంబు బాలురన్
సఖులను బంధులన్ గురులఁ ♦ † జంపితయేని దయాపయోనిధీ. 297

ఉ. పెట్టనికోట నీకు హరి ♦ భీముఁడు నర్జునుఁడున్ రణంబునం
దొట్టినమంట లొక్కొలఁది ♦ యోధుల సాత్యకియున్ విరాటుఁడుం
జుట్టపుమేర యుగ్రరణ ♦ శోభితుఁ డీమ్రిపదుండు నిన్ను ని
ట్టట్టన వచ్చునే సురల ♦ కైనను నోల్లవు గాక చివ్వకున్. 298

వ. మఱియు నక్కడ. 299

ఉ. ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు ♦ ద్రోణసుతుండును గర్ణశల్యులుం
బ్రాణము లానుయోధనుని ♦ పాలివ యుండ్రి నిజానుజన్ముల
క్షీణపరాక్రముల్ సుతుల ♦ జేయులు బాహ్లిసోమదత్తులా
స్థాణునకైన నోడరు వ ♦ శంబె జయింపఁగ వారి నేరికిన్. 300

గీ. అధిప యిట్టిమీకు ♦ నన్యోన్యకలహంబు నాకుఁ జూడ మేల ♦ నంగ రాదు
రెండుపక్షములకుఁ ♦ బ్రియము హితంబును నాత్మఁ గోరువారి ♦ నడిగి చూడు.

వ. అని పలికి సూతనందనుండు గొలువు గలయం గనుంగొని. 302

మ. మ్రొక్కెద వాసుదేవునకు ♦ మోడ్చెదఁ జేతులు సవ్యసాచికిం
దక్కటిమిత్రబాంధవహి ♦ తప్రియమంత్రివయస్యకోటికిన్
మ్రొక్కుచు విన్నవించెద న ♦ సూయలు దక్కి యనుజ్ఞ చేయుఁడీ
యిక్కరుణాకరున్ శరణ ♦ మే నిదె వేఁడెదఁ గ్రోధశాంతికిన్. 303

వ. అనుచుం బ్రణామపూర్వకంబుగాఁ బాండవాగ్రజువదనంబునం జూడ్కి నిలిపి
దేవా యుపశమించుట యెన్న యిమ్మెయిం గురుపితామహుండును సంతసిల్లు

* బ్రియ మేర్పడఁ- † జంపుదతుని- అని పాఠాంతరములు.

నాతని కనుమతం బయిన తెఱంగు సర్వలోకసమ్మతం బగువిధం బసిన విని ధర్మనందనుండు సంజయున కిట్లనియె. 304

ఉ. నెయ్యము దప్ప నొం డొకటి • నీచెవి సోఁకెనె నాదుపల్కులం
దయ్యెడ సంజయా యనికి • నిమ్మెయి నుల్కెదు మాకు వారితోఁ
గయ్యము దక్కి మన్కి తగు • కార్యము గాదొకొ పోరితంబు లే
కయ్యెడునర్థసిద్ధి వెడఁ • గైనను నొల్లక యుండు సేయునే. 305

క. జనులకు నెల్లను బథ్యము। లనఁగా ధర్మానుగతము • లగు ననఁ బొగడం
జనుపనులు సేయుభీమా। ర్జును లే దుష్కర్మమునకు • రోయనివారల్. 306

క. మది సుఖము గోరి దుఃఖం। బొదవం గలకార్యములకు • నుత్సాహము సే
యుదు రొప్పనిత్రిష్ణం బడి। చదు రేమియు లేనియట్టి • జను లాతురులై. 307

గీ. యోగ్యతృష్ణఁ దగిలి • యుచితంబు గోలఁదిమై। నడచునట్టివారు • బెడిదములకు
నంత సొత్తు రెల్లు • సంతాపకారులు। కాక పెనఁకువలు సు • ఖంబు లగునే. 308

వ. భోగంబులు వలదా యని తలంతు మేని. 309

గీ. వస్త్రమాల్యానులేపనా•వసరములను। జతురతూర్యత్రయంబుల•సమయములను
నేము వెలిగాఁగ మాతండ్రి•యిచ్చునెట్లు। పుత్రులన పట్టి మమ్మేల•పోవఁ ద్రోచు.

వ. అయినను నొకమాట చెప్పెద సముచితుండ వై విను మని యిట్లనియె. 311

క. తా నైన నవుడు వక్రుం। డై నీతిపథంబు విడిచె • నక్కట పతి మ
మైనను జక్కని తెరువునఁ। బూని నడవుఁ డనుచు నిపుడు • బుద్ధులు సెప్పెన్.

క. ఎదిరిం దమయట్టులకా। మదిఁ దలఁచినఁ బొసఁగుఁ గాక • మాకుం గుడు మిం
డిదె మీరు ప్రక్కఁ గొనుఁ డని। చదు రడిచిన మనసుపొందు • చక్కంబడునే.

వ. అని చూపి చెప్పి వెండియు. 314

ఉ. సంపద దక్కి యుండఁగ న • శక్తు లసం జనుమమ్ముఁ బిల్చి పూ
జింప నతండు బేలె పతి • సెప్పెదువారలబుద్ధి నాఁడు మ
న్నింపఁడ యింక నేల యగు • నీ వడియాసల వచ్చి రిత్త గా
రింపకు మాను మాతనిచ • రిత్రము నీకును మాకు వింతయే. 315

క. తగుమాట లాంబికేయుం। డగు నని కైకొనునె యెన్నఁ • డైనను గొడుకున్
మగఁటిమి గలఁ డనియెడునా। ర్మిగఁ జూచుచు నుండు విషము•మ్రింగినయేనిన్.

క. జూదపుసిరి యాసపడం। గా దని విదురుండు సెప్పఁ • గా నప్పుడు క
ర్ణాదులపలుకులు విని పతి। యాదరణము సేయ కున్న • నంతన తీఱున్. 317

క. ధృతరాష్ట్రిం డిటమీఁదను। సుతులును శకునియును సూతి • నూనుండును నే
గతి నడపించిరి వారల। మతము ననుష్ఠింపుఁ గాక • మరలం బడునే. 318

క. కార్యము తెలియఁ గిట్టిని నీ। వార్యచరితమునకుఁ జొచ్చి • యాడెదు నీ కా
దుర్యోధనునవినయ మని। వార్యం బని యెఱుఁగరాము • వలనో వెడఁగో. 319

క. చక్రధరు లెక్కగొనఁడు ప। రాక్రమనిధి యర్జునునకు • రాధేయభుజా
విక్రమ మెదురుగఁ గొని ని। ర్వక్రముఁ జేసికొను వాఁడు • రాజ్యం బెల్లన్. 320

వ. అని పలికి వెండియు బెడ యులుక వోడమిన మఱియు నిట్లనియె. 321

శా. చాపాచార్యుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు న • శ్వత్థాముయుం గర్ణుఁడున్
భూపశ్రేష్ఠుఁడుఁ దారు మున్నెఱుఁగరే • పో రెల్లు గయ్యంబు లా
శాపాశంబులు చుట్టలా వెఱుఁగమిం • జా వేఁడి మార్కొందు రిం
తే పో తమ్ముఁ గపిధ్వజప్రభల యం • ధీభూతులం జేయవే. 322

క. మును మమ్ముఁ బొగడి పదపడి। యని వారల గెలువ నరిది • యని పొత్తుగఁ జె
ప్పినమాటలు నే నొడఁబడ। విను సంజయ పక్షపాత • వృత్తి విడుపుమీ. 323

స్రగ్ధర. గాండీవజ్యారవం బు • త్కట మయి పెలుచం • గ్రమ్మినన్ భీమబాహా
దండం బేపారి శుంభ • ద్గద జడియుచు రా • ద్రంబుగాఁ దోఁచినన్ వే
దండద్వంద్వంబుమాడ్కిం • దఱిమి కవలు మా • ర్గద్గతిం దాఁకినం జా
కుండం బో కుండఁ గౌర • వ్యులకు వశమె బి • ట్టల్కి మూర్ఛిల్ల కుండన్. 324

వ. కావున. 325

చ. రణముల వారలన్ గెలువ • రా దనుపల్కుల టుండ నిమ్ము న
ద్గుణుఁడవు నీవు వచ్చితి ప్ర • కోపశమంబు గఁ బల్కి తీక సై
రణ దగఁ జేయువారము ప • రాభవ మొందియు మున్ను వారిదు
ర్గుణములు సైఁచు టీవు నొక • కొంత యెఱుంగుదు వింత యేటికిన్. 326

ఉ. ఇంకను సల్లకాఁ దలఁపు • మే మొకకీడునకుం దొడంగ మా
శంకలు దక్కు మయ్యకు వి • చారము గల్గినయేని బాంధవం
బంకుర మొత్త మావలన • నక్కటికం బొలయుంగ మమ్ము నే
వంకకుఁ బోవ నీక గరు • వంబు జగంబు ప్రశంస సేయఁగన్. 327

క. రం డని పిలువఁ బనిచి పా। లిం డని కొడుకులకుఁ జెప్పి • యింద్రప్రస్థం
బొండెను వే ఱొకపట్టణ। మొండెను మా కిచ్చి యనుచు • టుచితము గా దే.

ఉ. నా విని సంజయుండు నర • నాథున కిట్లను నెట్టితప్పలుం
బోవఁగఁ దోఁచి తాలిమియు • పూనుదు గావున నిన్ని మాట లి
ట్లీవు వినంగ నాడియును • నేఁ దనివోవక విన్నవించెదన్
నీవిభవం బహింసయు న • నింద్యచరిత్రము గాక యల్పమే. 329

క. పాలిక కౌరవులు దు। ర్నీలతఁ జెడఁ దలఁచి రేని • చెప్పెద రుధిరా
ర్ద్రీలాన్నముకంబెను గడు। మే లగు భిక్షాన్న మైన • మిానద వడికిన్. 330

వ. అది యెట్లంటేని. 331

సీ. రాజసూయమహాధ్వ • రం బట్లు నడపి స, ద్ద్విజులకు సురలకుఁ • దృప్తిఁ జేసి
శాంతియు దాంతియు • సకలలోకంబులఁ, బొగడొంద బ్రదికిన•పుణ్యమూర్తి
విట్టిసచ్చరితం బ • హింసాకళంకిత, మగు టెంత యొప్పదు • నదియుఁ గాక
దుర్ణయవృత్తి దు • ర్ద్యూతంబు పుట్టించి, యింతలు సేసిన • యిట్టివారి
నేల గర్వంబు సెల్లంగ • నిచ్చి జగము। చేతఁ దిట్టులు వడునట్లు • చేసి పోయి
తేల యడవుల నిమ్మెయి•నిడుమ గుడిచి। తేల తాల్మియ ధనముగా•నింత వడితి.

క. తుదిఁ బోయి క్రూరకర్మా। స్పద మగు తెఱఁగునఁ దొడంగి • బంధుల గురులన్
వెదకి వధియించుసౌఖ్యం। బది యేటికి నార్యనింద్య • మస్థిర మరయన్. 333

గీ. అల్పులకు మ్రింగఁ జేఁదైన • హాలహలము
భంగిఁ బొంగెడుకోపంబు • మ్రింగికొనఁగ
నీలగళు నన్ని యెన్నంగఁ • బోలునట్టి
నీవు సాలినఁ గా కేల • నెగడుఁ బేరు. 334

చ. అనవుడుఁ బాండురాజతన • యాగ్రణి సంజయు మోముఁ జూచి యి
ట్లను నది యెల్ల నీపలికి • నట్టిన ధర్మువు లట్ల యుండి బో
ధను లరయంగ వచ్చిన న • ధర్మము లై చెడుఁ గొన్ని ధర్మవ
ర్తనములు గాక తోఁచి తుది • ధర్మము లై చనుఁ గొన్నికర్మముల్. 335

వ. కావున నీవు నన్ను దూఱఁ దలంచి లేని నాచేయునది యధర్మం బని నిరూపించి మఱి దూఱుము కోపంబు నివారింపం దగు నహింసయ యుత్తమధర్మం బగు నట్లయినను వంశదూషకులును లోకకంటకులును నగుపాపాత్ముల నిర్మూలంబుగాఁ జేయుట ధర్మం బని పెద్దలచేత వింటి మది యట్లుండె సంగ్రామంబు రాజులకు ధర్మం బవుం గా దని నీవ చెప్ప మట్లుం గాక యిది కర్తవ్యం బిది యకర్తవ్యం బని మనల శాసింప వాసుదేవుండు గలండు మన కీవితర్కం బేటికి నితండు ధర్మాధర్మవిదులకు గురుండు కార్యాకార్యనిరూపకులకు శిక్షకుం డుచితానుచితజ్ఞులకుఁ బ్రదర్శకుం డితనిపంపునం గాదె యదుభోజాంధక వృష్ణి సృంజయ కేకయ ప్రభృతిభూపతిప్రకరంబు ప్రశస్తపథంబునం బ్రవర్తిల్లుచున్న యది విశేషించి మాకు నితనిబుద్ధియ సమస్తపురుషార్థములకు మూలం బగుట మాకు నితనివచనంబు లవశ్యంబు నలంఘనీయంబు లనిన విని జనార్దనుండు సంజయున కిట్లనియె. 336

ఉ. పాండుతనూజకోటికి శు • భం బెడఁ గోరుదు నెప్డు నాంబికే
యుండును బుత్రపౌత్రసహి • మోజ్జ్వలుఁ డక్కట చేటు మేలె యం
చుండుదు నట్లు గానఁ దెలి • వొందియుతం డిట పేరిఁ దేర్పఁగా
నిండుమనంబుతోఁ బనిచె • నిన్నని దీనికిఁ బ్రీతిఁ బొందితిన్. 337

గీ. నీవు సుచితవృత్తి ♦ నెయ్యంబు ధర్మంబు। వినయ మొప్పఁ దెలిపి ♦ వీరు శాంతిఁ
బొందునట్టిభంగి ♦ పొసఁగఁ బల్కుటయును । నాకు సమ్మదం బొనర్చె నిపుడు.

గీ. అనఘ యిట్టు లంత ♦ యును దలఁపం గడు। నెసఁసినట్టు లుండె ♦ నేని యిపుడు
పాండవాగ్రజన్ము ♦ పలుకులచందంబు। చూడ సంధి లేని ♦ చొప్పు దోఁచె. 339

క. అది యట్టిద సంధానము। తుది నెమ్మెయిఁ గల్గు నట్లు ♦ దుర్యోధనుఁ డు
న్మదుఁడుధృతరాష్ట్రభూవిభు।హృదయంబు తెఱంగుగొంత♦యెఱుఁగుదుముగదా.

క. ఆరాజు చేయునెయ్యము। గారవమునఁ జెప్పె నీవు ♦ గడుఁదీవులు గా
వీరు దమపాలు వడయక। నేరిమిమాటలను దేఱ ♦ నేర్తురె చెపుమా. 341

ఉ. వీరలు పెద్ద ద్రవ్య కొక ♦ వెంట నొడంబడి తేఱి శాంతులై
కౌరవకోటిఁ గూడి మనఁ ♦ గా మదిఁ గోరుట పెంపుఁ దాల్మియుం
గారుణికత్వముం దగవు ♦ గాదె జగంబునఁ బాడి తండ్రిపా
లీ రని తెంపు సేసి పయి ♦ నెత్తిన నెత్తిరి గాక ద్రోహమే. 342

క. విను మవమానము వడి యి। ట్లునికిఁ బడయుపొగడుకంటె ♦ నుజ్జ్వలులై మా
ర్కొనిన నది లెస్స యట్లయి। నను వీరికిఁ బోలుమేలు ♦ నాకుం జూడన్. 343

వ. సంగ్రామంబు రాజులకు ధర్మం బవ్వుం గా దని నీవ చెప్ప మని యుధిష్ఠిరుండు
ని న్నడిగెఁ గదా ద్విజాతులకు యజనయాజనాదికర్మకరణవిభాగంబు ధర్మశాస్త్ర
చార్యులు విధించునప్పుడు రాజు లిచ్చువారు గాని వేఁడుకొనువారు గా రని
చెప్పుట సకలలోకప్రసిద్ధంబు సర్వవర్ణాశ్రమధర్మపరిపాలనంబు సేయునట్టిరాజులు
తారు నిజధర్మంబు వదలుదురె యదియునుం గాక పాడితోడియార్జనంబునం
దమకుఁ గల్గినకలిమి యనుభవించుచు సత్పథంబున నడచు చుండఁ దమ్మెరు
లన్యాయంబు చేసినయప్పటికింగదా యీశస్త్రశస్త్రధర్మంబు లింద్రాదు లగుపెద్ద
లు గావించిరి నీచెప్పెడిధర్మంబులు కౌరవులకుం జెప్ప వలవదె వారలు గదా
మీఁ దెఱుంగక కొఱఁతనుఱుకు లై చెడు తెరువునం బోయెదువా రని పలికి మఱి
యు ని ట్లనియె. 344

క. నెట్టన సభలో నేవుర। కట్టెదుర నరాతితనము ♦ గా కెంతయుఁ దా
రెట్టితులువలో ద్రౌపది। నట్టు వఱచి రోరులు జూడ ♦ మూడరె యెందున్. 345

వ. అనవుడు సంజయుండు దేవా నీచిత్తంబున నిడి దీని నింత గొనియాడినఁ గర్జం
బొడఁగూడునే యనిన వాసుదేవుం డి ట్లనియె. 346

ఉ. అత్తఱి భీష్మముఖ్యు లగు ♦ నచ్చటివృద్ధజనంబు లెల్ల నో
రెత్తక యూర కుండిరి మ ♦ హీశ్వరుచిత్త మెఱుంగ కున్కిఁ దా
నొత్తి కుమారులం గినియ ♦ నోపఁడ యక్కట మాన్పఁ గన్న నా
చిత్తము కాదు శోకమూల ♦ చిత్తము తెల్లను సంతసింపవే. 347

ఉ. తిట్టులఁ బోయి యక్కొలువు • తేఁకువ వారలలోని కింతిఁ దా
నట్టులు దుస్ససేనుఁ డద • యాకృతి ముందల వట్టి యీడ్వఁ గా
నెట్టు సహించె మామ సతి • యేడ్పు సెలుంగున కెట్టు లోర్చె నీ
పట్టున సేమ మారయఁగఁ • బంచుట కెట్టులు నేర్చెఁ గ్రమ్మఱన్. 348

చ. అది దగ దంచు నడ్డపడు • నంతకు నేరక సభ్యు లందఱున్
మది మది నున్న యట్టియెడ • మానినికిం దనుఁ దాన కాచికో
లాదవిన దానఁ జేసి సభ • నొచ్చెము దక్కెనఁ బాండునందనుల్
బ్రదికిరి గాక యవ్యోడరు • రాచకొమారుల కోర్చునట్టిదే. 349

వ. సంజయా వినవే యప్పుడు సభాసదులకుఁ గర్ణశూలంబు లగునట్లుగాఁ గర్ణుండు.

క. పేరిచట మగలు నీకును। వీరలు జూదమున నోడి • విడిచిరి నిన్నున్
వారిజలోచన నీపైఁ। గూరిమి గలమగని వెదకి • కొను మొరు ననఁడే. 351

క. నరునకు నది వాఙ్మయ మగు। శర మై హృదయంబు నాటి • చలియింపక దు
ర్భర వేదనఁ జేయంగాఁ। జిరకాలము దచ్చికిత్స • చేసెనె చెపుమా. 352

వ. మఱియు దుశ్శాసనుండు వీర లందఱు గొడ్డువోయినవారలు పౌరుషంబు గల మానిసి యిం దెవ్వం డనియె నతని చెప్పినయట్ల వీరలు గొడ్డువోయిరి గాక వీరి చేస వారికి నేమి ఫలించె వెండియుఁ దత్సమయంబునఁ బుట్టినమాట లుగ్గడించు నట్టియవి గావు సంధికార్యం బత్యంతదుర్ఘటంబు దీని ఘటియింపం జేయుట యశక్యంబని తలంచెద నయినను. 353

సీ. పాండవేయులఁ దగం • బ్రార్థించి యందుల, కక్కట యే నైన • నరుగుదెంచి
కౌరవులకు బుద్ధి • గాఁ జెప్పి రాజ్యంబు, పాలు సేసిన మృత్యు • పాశమునకుఁ
దప్పరే వారలు • దగవును నేర్పును, నామీఁద నిలుపుట • నాకుఁ గీడె
నన్ను మన్నింతు ర • న్యాయంబు సారనినా, మాటకు వా రొడఁ • బాటు లేక
యుండుదురు కేరడము లాడు • చుండి రేని
గదిసి పాండవబాణాగ్ని • గాదు నువ్వె
త్తముఁ దమలోభ మనుచిచ్చు • దరికొనంగఁ
దెగినవా రయి పోదు రిం • తియ తలంప. 354

వ. అని పలికి వెండియు నిట్లనియె. 355

గీ. రోషమయమహాత • రువు సుయోధనుఁ డు। స్కంధ మందు లోనఁ • గర్ణుఁ డలరెఁ
గొమ్మ సౌబలుండు • కుసుమఫలంబు దు। శ్శాసనుండు మూల • శక్తి తండ్రి. 356

గీ. ధర్మజుండు ధర్మ • తరు వర్జునుఁడు ఘన। స్కంధ మనిలసుతుఁడు • శాఖ కవలు
పుష్పఫలము లేను • భూసురులును వేద। ములుఁ గడిఁదియు నైన • మూలచయము.

క. ఈ రెంటియందు నరసి యు। సారం బిది గాథసార ♦ సహితం బిది నా
నేర వలయు నదియును గా। కేరూపం బయ్యె నేమి ♦ యీ సేమిటికిన్. 358

మ. ధృతరాష్ట్రేందును బుత్త్రిలున్ వనము కుం ♦ తీనందనుల్ సింహముల్
మతి నూహింప నసింహ మైనవనమున్ ♦ మర్దింతు రెందున్ వనా
వృతవృత్తంబులు గానిసింహములకున్ ♦ వేగంబ చేటొందుఁ గా
న తగం బొందుట గార్య మీయుభయము ♦ న్సంతుష్టిమై నున్కికిన్. 359

క. పరిచారకు లై యుంకుదు। రరివర్గవ్యతికరమున ♦ కగుదురు వీరిన్
పరి దనకొడుకుల మెలపిన। తెరువున మెలఁగింపఁ దగదె ♦ ధృతరాష్ట్రునకున్.

క. ఏ నీపనికై వచ్చెదఁ। దా నొప్పఁ దలంచె నొండెఁ ♦ దప్పం దలఁచెన్
దానన నెగడెద మే మ। ష్మానవనాథునకుఁ జెప్పు ♦ మామత మెల్లన్. 261

వ. అనిన విని సంజయుండు ధర్మతనయుం గనుంగొని యట్ల యినను గడు లెస్సగ
దా దేవా నావచ్చినకార్యంబు సఫలం బయ్యెఁ బనివినియెద నని వాసుదేవున
కు నట్ల విన్నవించి భీమార్జుననకులసహదేవసాత్యకిద్రుపదవిరాటుల నీక్షించి
మీయందఱచేత ననుజ్ఞాతుండన కదా పోయి వచ్చెద నాయాడినమాటలయం
దేమియుం దగనియట్టివి లేవు గదా యనుటయుఁ బాండవాగ్రజుం డతని
కిట్లనియె. 362

గీ. పోయి వత్తుగాక ♦ యీయున్నయాదఱు। వినఁగ నాడి తీవు ♦ విశదభంగి
నొక్కమాట యైన ♦ నుచితంబు గానిది। గలదె యిట్లనంగ ♦ వలయు నెల్ల.

క. ఎకు రున్న రూపు వలుకఁగఁ। దుదిఁ గటకటఁబడవు నీవు ♦ దుర్నయమును బె
ట్టిదమును బెండును నగుపలు। కొదవడు నీనాలుకకు న♦యోన్నత మెపుడున్.

క. నీ వొండె విదురుఁ డొండెను। గా వలయుం గాక యిట్టి ♦ కార్యంబులకున్
రా వేఱ కలరె తగువా। రీవినయము నేర్వు గలదె ♦ యితరుల కెందున్. 365

చ. అరిగినయప్డు పెద్ద లగు ♦ నందఱివిప్రుల నెల్లఁ గాంచి యా
దరమున వారి సేమ ముచి ♦ తంబుగ నారసి వెండి కాన్పు మీ
గురునిఁ బితామహుం గృపునిఁ ♦ గూర్తురు వారలు నాకు నానమ
స్కరణముగాఁగ వారి కథి ♦ కప్రియభక్తి నమస్కరింపుమీ. 366

సీ. మాతండ్రిఁ గని నేను ♦ ప్రీతి మ్రొక్కుట గాఁగ, దండప్రణామంబు♦దగ నొనర్పు
దుర్వృత్తిఁ బొరయునా ♦ దుర్యోధనుని సేమ, మడిగితి నని చెప్పు♦మతనితమ్ముఁ
డగుటకుఁ దగిమెను ♦ నాదుస్ససేనుని, కుశల మారయుము త ♦ క్కునుగుమార
వర్గంబు నెల్లను ♦ వనితాజనంబుల, నుచితంబులై సుఖ ♦ మున్కి యడుగు

విదురు శల్యుఁ గాంచి ♦ వినయంబు దోఁపంగ। నాదు ద్రోణతనయు ♦ నక్కుఁ జేర్చి
కొంటి ననుము బాహ్లి ♦ కుని సోమదత్తు భూ। రిశ్రవసునిఁ దలఁచి ♦ ప్రియము నెఱపు.

వ. మఱియు వంశవంతులు వయోవృద్ధులు నగుభూపతులను గృతవర్మను గర్ణశకుని సైంధవప్రభృతులను దక్కటిరాజలోకంబును గయ్యంబునకుఁ దోడువచ్చిన సకలదేశాధీశులనుం గని యెవ్వరితోడ నెవ్విధంబునం బలుకం దగునవ్విధంబునం బ్రణామవినయబాంధవమైత్రీవాత్సల్యంబు లగున య్యైప్రకారంబుల మధ్వచనంబులు గాఁ బలికి యుచితంబు మెయి నుపచరింపుము. 368

క. దాసీదాసజనములకు। దాసీనము గాక యుండఁ ♦ దడయక యే మి
త్రాసంగ మొంది శత్రుని। రాసం బొనరించి తమ్ము ♦ నరసెద ననువిగా. 369

క. పోయిన మొగమున నచ్చటఁ। జేయు తెఱం గెల్ల నీకుఁ ♦ జెప్పితిఁ బిదపన్
మాయయ్య పెద్దకొలువున। వా యోడక యిట్లనంగ ♦ వలయుం జిమ్మా. 370

చ. అనఘ భవద్బలంబునన ♦ యాపద యించుక లేక పాండునం
దనులు నిజాప్తబంధుసహి ♦ తంబు సుఖస్థితి నున్నవారు త
జ్జనకుని రాజ్యపీఠమున ♦ సమ్మద మొందఁగ నిల్పి శైశవం
బునన ప్రభుత్వ మిచ్చి తగఁ ♦ బ్రోచితి వారల విశ్రుతంబుగన్. 371

ఉ. ఇప్పు డుపేక్ష సేసి కృప ♦ యేమియు లేక విహీనవృత్తి వా
రొప్పమిఁ బొందఁ జూచు టిది ♦ యొప్పనె యింతట సంతసింప రా
దెప్పుడు నంతకంత కట ♦ కెక్కుడు గోరినఁ జాల కుండ దే
యొప్పదె కూడి మన్కి మన ♦ కొప్పని వారలయుక్కు దక్కఁగన్. 372

వ. అని తదవసరంబునం బితామహుతో నిట్లనుము. 373

చ. అడఁగఁగ నీక శంతనుని ♦ యన్వయముం గలిగించి తీవ యి
ప్పుడు దగ నీమతంబునన ♦ పొం దొడఁగూడఁగఁ జేర్చి పౌత్రులన్
సడికి నధర్మవృత్తికిని ♦ జావునకుం దొలఁగించి మన్పినం
బుడమిజనంబు రాజులును ♦ భూసురులున్ నినుఁ బ్రస్తుతింప రే. 374

వ. అని పలికి వెండియు. 375

క. ఇంతలు పుట్టినచోటను। శంతనునందన యహీన ♦ శాంతిపరుం డై
కొంతేయాగ్రజుఁ డాలము। పొంతం బోనొల్లఁ డనుము ♦ బుధు లియ్యకొనన్.

సీ. ఆసమయంబున ♦ నచ్చటివా రెల్ల, వినునట్లు గా సుయో ♦ ధనునితోడ
బాహుబలాఢ్యుల ♦ బలవిహీనులక్రియ, వెడలంగ నడిచిన ♦ వెట్టి గనము
నత్యంతచిరకాల ♦ మడవులఁ గొండల, బాధలఁ బెట్టిన ♦ పరుసఁదనము
సభలోన నట్లు పాం ♦ చాలరాజాత్మజఁ, దల వట్టి యీడ్చిన ♦ తులువతనము

ధర్మతనయుండు సైరించెఁ • దథ్యమిావు। కురుకుమారులననిమిాంగి • కొనకు మొదల
సామ్మునకునాసపడఁ దగ • దిమ్ము వారి। పాలు వారలతోఁగూడి • బ్రదుకు మనుము.

వ. ఏము కలహం బొల్లక పొందు గోరుట తమకు మేలు తనమనంబున దరికొన్న తృష్ణానలం బార్ప నోరు లడ్డంబు సారమింజేసి యేన బుద్ధి సెప్ప వలసెఁ దన యొద్దం గల యోధవీరు లెయ్యెడల లేమి తెల్లం బయినను మాకుఁ దోడుధర్మంబు గల దదియునుం గాక యఖిలలోకసేవితుం డైనకృష్ణుండు పెనుఁబ్రాపుగావునఁ దమకు మమ్ము గెలువం గోలఁది గా దదియట్లుండె నేను భీమసేనాదులకుం దమకుం బెద్దవాఁడ నగుట వీరును వారును మదీయప్రార్థనాభంగంబు సేయక నాదగుశాంతియు దాంతియుఁ జెల్లించి నన్నలజడిఁ బెట్టక పోరితం బుడిగి తమతమ ధనంబులు గుడిచి సుఖం బుండుట మనపెద్దలకుం దక్కటిబుద్ధిమంతులకును సంతోషం బగుఁ బెద్ద యీానోపఁ డయ్యేనేని కుశస్థలంబును వృకస్థలంబును * వాసంతియు వారణావతంబు నింద్రప్రస్థంబును జాలుఁ గాదేని మఱియు నెందేనియు నొక్కటి యగునట్లుగాఁ దనతోఁబుట్టువుల మేపురకు నిలువ తావు లయిదిచ్చిన సర్వశాంతి యగు నట్లయిన నిందలి యందలి బంధుమిత్రసహాయజనంబులు గలసి నవ్వుచుం దెగడుచు నునికి మనమనంబులకుఁ బ్రియంబు సేయుఁ గురుపాంచాలయాదవమాత్స్యులు పరస్పరప్రీతిసంపాదకత్వసంపన్నులై బ్రదుకుట నాకుఁ గోర్కి యింతయు నమ్మహాపురుషునకుం దెలియం జెప్పు మనిన సంజయుండు దేవా నీ యాడినమార్గం బంతయు నడపెద మితండ్రి నీకును దమ్ములకును వాసుదేవునకు నెట్లు ప్రియం బట్లు సేయువాఁడు గాక యనుచుం బ్రణామంబు చేసినసంజయునకు ధనంజయుం డిట్లనియె. 378

క. బాలసఖుండవు నాకును। నీలెస్సఁదనంబు నేము • నీతి విడిచి దు
శ్శీలురు మగుటయు శైశవ। లీల మొదలు గాఁగ మును దె • లియదే నీకున్. 379

మ. బలమత్తాకృతి యైనభీముఁ డనుశం • భత్కుంభిసంరంభమున్
నిలిపెన్ నాఁడును నంకుశం బయి తుదిన్ • నేఁడుం దదుద్రేకమున్
మలఁగం జేయు నజాతశత్రునికృపా • మాధ్యంబ చాలంగ వా
రల కేలా నయవిక్రమోచితవిచా • రక్లేశముల్ సంజయా. 380

వ. అని పలికి ధర్మతనయానుమతంబున సంజయునకు పరివారంబుగా సముచితప్రకారంబున మజ్జనభోజనంబు లొనరించి మాల్యానులేపనాద్యుపచారంబు లాచరించి మణిభూషణచిత్రాంబరంబు లొసంగి వీడుకొల్పిన నతండును బాండవులను వాసుదేవుని వీడ్కొని చనియె నని చెప్పిన. 381

క. విని యత్యంతకుతూహలి। మునఁ బొదలుచు సంజయుండు • మున్నెచ్చటికిం
జనియెను నెవ్వరితో నే। మనియెను విన వలతు మునిజ • నాధిప చెపుమా.

---

* మాకందియు- అని పాఠాంతరము.

వ. అని యడిగిన. 383

ఉ. భూరికృపానుషంగ ముని ♦ పుంగవచిత్తసరోజభృంగ సం
సారదవప్రవర్ష సుర ♦ సంస్తుతదివ్యగుణప్రకర్ష దో
స్సారనిరస్తదైత్య శమ ♦ శాలిమనస్స్థితినిత్య లోకని
స్తారకశీల నిర్వృతివి ♦ శాల నిరంజన పాపభంజనా. 384

క. కుక్షితిమాళిరత్నమూర్తీ! శతధృతిముఖపద్మషండ ♦ సౌరభకీర్తీ
రతిపతిహితాహితాక్షా! సతతసమాచరితభక్త ♦ జనసంరక్షా. 385

మాలిని. సదయవిమలదృష్టీ ♦ సంశ్రితక్షీరవృష్టీ
హృదయకమలవాసా ♦ హేయమాయానిరాసా
విదితనిఖిలభూతీ ♦ విశ్వరక్షార్థహేతీ
సదసదుపచిదాత్మా ♦ సంభృతానందవర్త్మా. 386

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబునం దుద్యోగపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

ఉద్యోగపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీవిస్తారకరణకరు
ణావేశోదార శశ్వ • దమలాకారా
భావవికారవిదూర శు
భావహనామప్రకార • హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నివ్విధంబున వీడ్కొని సూతనందనుండు పవనజవంబు లగుతురంగంబులం బూన్చినయరదంబు నెక్కి తఱిమికొని పొ ద్దు గ్రుంకునంతకుం గరిపురి సొచ్చి నగరి కరిగి యంతఃపురంబున నున్న ధృతరాష్ట్రునకుం దనరాక యెఱింగించి పుచ్చి యతనిం గాంచి యడుగుల కెఱఁగిన నమ్మహీవరుండును నత్యాదరంబున నెత్తి సమీపంబున నునిచినం గొలిచి యుండి చేతులు మోడ్చి యి ట్లనియె. 2

సంజయుఁడు ధర్మజునిసంధివచనంబులను ధృతరాష్ట్రునకుఁ దెల్పుట.

ఉ. కౌరవ పంపఁగాఁ జని యు • ధిష్ఠిరుసిం గని వచ్చినాఁడ నా
భూవిభుఁ డప్రమేయగుణ • పూజ్యుఁడు నీకు నమస్కరించె సం
భావన సేసె నా కిచటి • బంధుల నెల్లఁ దలంచె మీసుఖ
శ్రీవిభవంబులున్ సుతుల • సేమము నన్నడిగెం బ్రసన్నుఁడై. 3

క. అనిన ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను • నయ్యజాత
శత్రునకు సేమమే యును • జన్ము లెల్ల
సుఖులె బంధులు * భృత్యులు • సఖులు మంత్రి
వరులు సంప్రీతి మెయి నున్న • వారె యచట. 4

* (తనయులు- అని పాఠాంతరము.

వ. అనిన సంజయుం డి ట్లనియె. 5

క. వా రెల్లను భవదీయ। స్ఫారబలము గారణముగ ♦ సౌఖ్యంబున ను
న్నార మని పలుకుదురు నిజ। మారయఁగా నట్ల కాదె ♦ యది జననాథా. 6

క. ధర్మజునకు భోగంబులు। ధర్మువుల ట్లింపు గావు ♦ ధర్మంబులలో
నిర్మలబుద్ధి నహింసకుఁ। గూర్మి గడుం గలఁ డతండు ♦ కురువంశనిధీ. 7

ఉ. మానుషశక్తి యొల్లఁడు స ♦ మంచితదైవము యూఁది యుండు నీ
పైన యతండు పుణ్యమును ♦ బాపముఁ బెట్టినవాఁడు నీవు నీ
సూనువశంబ కాని యొక ♦ చొప్పుఁ దలంపవు కర్ణసౌబలా
ధీనము గార్యనిశ్చయము ♦ దెల్లము నీమత మెప్ప దేమియున్. 8

గీ. ఆలు బిడ్డ లేని ♦ యట్టిత్రిమ్మరి యగు। గొయ్య గాక కుడుటఁ ♦ గూడు వెట్టి
కుడుచువార లిట్టి ♦ కొ్రివ్వదంబుల్లు సేయఁ। జొచ్చు టిచ్చగించి ♦ చూతురయ్య.

చ. కొడుకులఁ గాన రే నృపు ల ♦ కుంఠిత తేజుల నెందు నిమ్మెయిం
జెడు తెరు వైనచోఁ దగవు ♦ సెప్పక యొప్పరికించి చూతు రే
పుడమిజనంబు లెల్ల నినుఁ ♦ బ్రువ్వఁగఁ దిట్టఁగ వించు నున్కి నొ
చ్చెడుమది యెప్పుడుం జెవులు ♦ చీములు గట్టెడుఁ గారవేశ్వరా. 10

చ. చలమున దుస్ససేనుఁడును ♦ సౌబలుఁడున్ మిముఁ బట్టి యార్ప బొ
మ్మలక్రియ నాడు చుండుదురు ♦ మానక నీవు సుయోధనుండుఁ దా
రలసి యొకప్డు పాండుసుతు ♦ లాగ్రహవృత్తికిఁ జొచ్చి రేని నీ
చలము బలంబునుం గులముఁ ♦ జక్కఁగఁ జేయ రె యొక్క వ్రేల్మిడిన్. 11

క. వినుము యుధిష్ఠిరుసైరణ। మనవారలు వెఱపుగా న ♦ మర్థింతురు డీ
కొనఁగం దగ రే కొండం। గని యోటమి వెట్టినట్లు ♦ కౌరవనాథా. 12

క. అనుజులకు నడ్డపడి యే। మిని జేయఁగ లేమిఁ జూచి ♦ మెచ్చితిగా కే
వును సాదు రేఁగె నేని। న్వీను తలపొలమునన కాని ♦ నిలువదు సుమ్మీ. 13

చ. అనయము పుట్టె జూదమున ♦ యప్పుడ యెంతయుఁ జిచ్చు వెట్టి కా
ల్చినయది నీయుపేక్షయ వ ♦ శీకృతచిత్తుఁడు ధర్మసూతి మె
త్తనిపులి యెల్లవారలు న ♦ ధర్మము నీపయిఁ బెట్టునంతకు
న్వినఁడును గానఁడుం బిదప ♦ నీకును నాకు మరల్ప వచ్చునే. 14

చ. అనయము నొచ్చు చున్నయవి ♦ యంగము లెల్లను వేగ వచ్చుట
న్శనము వశంబు గాదు జన ♦ నాయక పొద్దును బోయె నిప్డు డేఁ
బనివిని రేపు పుత్త్రిలును ♦ బంధులు నాప్తులు నీవు నేర్పడన్
విన మనకార్య మంతయు న ♦ విస్తరతం దగ విన్నవించెదన్. 15

గీ. అనిన నట్ల కాక ♦ యని సంజయుని వీడు। కొలిపి కొంతపొద్దు ♦ కురుబిభుండు
కార్యచింత మునిఁగి ♦ కంచుకి నొక్కరుఁ। బిలిచి వేగ విదురుఁ ♦ బిలువు మనియె.

వ. వాఁడును సత్వరంబుగాఁ జని యతనిం దోడ్తెచ్చి కానిపించిన సమ్మహీవరుం
డత్యాదరంబున విదురుం దనయొద్ద నునిచికొని యతని కిట్లనియె. 17

గీ. పాండురాజసుతుల ♦ పాలికిఁ జని యిప్డు। సంజయుండు వచ్చి ♦ సమ్ముఖమున
నన్నుఁ జాల దూఱి ♦ నాకు రేపచ్చటి। పనులు చెప్పవాఁడ ♦ ననుచుఁ జనియె.

క. అప్పటినుండియు నెవ్వగ। గప్పికొనినఁ జిత్తవృత్తి ♦ కలఁగెడు మేనున్
నిప్పులఁ బొరలినయట్లయి। చొప్పడ దించుకయు నిద్ర ♦ శుద్ధవిచారా. 19

వ. అనిన విదురుం డిట్లనియె. 20

క. బలవంతుఁడు పై నెత్తిన। బలహీనుఁడు ధనము గోలు ♦ పడినయతఁడు ముఱి
చ్చిలవేచువాఁడు గాముఁ। కులచిత్తుఁడు నిద్ర లేక ♦ కుందుదు రధిపా. 21

క. ఇక్కొ-అగాములలోపల। నొక్కటి నీచిత్తవృత్తి ♦ నొందదెనో యొరుసొ
మ్మొక్కటి గుడువఁ దలంచితొ। నిక్కము గత మేమి * చెపుమ♦నిద్ర చెడుటకున్.

గీ. అనిన ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను ♦ నతనితోడ
ధర్మసుతుమాటచొప్పివ్వి ♦ ధంబొ యెఱుఁగ
కునికిఁజేసి చింతిల్లితి ♦ నోపు దీవు
తెలియఁ జెప్పి నాయులమట ♦ మలుగఁ జేయ. 23

చ. అనవుడు నిట్లనున్ విదురుఁ ♦ డక్కట ధర్మసుతుండు బాంధవుం
డును జెలికాఁడునుం దగుభ ♦ టుండును బ్రగ్గడయున్ గురుండుఁ గాఁ
డె నృపవరేణ్య నీకుఁ బ్రక ♦ టీకృత † సత్యుఁడు శాంతమూర్తి స
ద్వినయవివేకశీలముల ♦ విశ్రుతుఁ డాతఁడు గీడు వల్కనే. 24

గీ నీవుఁ గొడుకు వారి ♦ నెఱి లేక పఱిచితి। రదియుచాలు నుచిత ♦ మైనపాలు
పంచి యిందు పిల్లి ♦ పట్టినయీరువు। చేసి యున్న నేల ♦ చెల్ల నేర్చు. 25

వ. మీరు శకునికర్ణదుశ్శాసనులమీఁద రాజ్యభారంబు వెట్టికొని యుండుట రిది
దుది ముట్ట నేర దది యెట్లంటేని. 26

క. తముఁ దా రెఱుఁగుట వేగప। డమి దాలిమి విడుపు గలుగు ♦ టయు లేనిప్రభు
త్వము గలదె వారియం దీ। సుమానుషము లోకఁడుఁ బట్టి♦చూడం గలమే. 27

వ. యుధిష్ఠిరుండు నీవు నిక్కము తండ్రి వని తగవు నమ్మి చాల సైరించి యున్నవాఁ
డది నీవ యెఱుంగు దనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 28

గీ. సంజయునిచేతఁ గార్యంబు ♦ చంద మెల్ల
నెఱిఁగి మన కెద్ది సేయంగఁ ♦ దెఱఁగు దానిఁ
బనిచి చేయింపు మిపుడు నా ♦ మనము దల్ల
డిలుట హితభాషణంబుల ♦ డిందుపఱుపు. 29

వ. నీవు ధర్మాధర్మవిదుండవు నయానయజ్ఞుండవు నాకుం బ్రజాగరం బొనర్పు చున్న

* నీకు- యిట్లు- † చిత్తుఁడు- అని పాఠాంతరములు.

సంతాపం బుపశమించునట్లుగా భవద్వచనామృతంబు నాయుల్లంబున వెల్లిగొ
ల్పు మనిన విదురుం డి ట్లనియె. 30

క. జనులకు నోడఁ బో టగువిధ। మున నడచుచు లోకనింద్య•ముల నుడుగుచు * మీ
ఱిన యొకనికలిమి కులుకక। మనుజులతోఁ బొంది పొసఁగి•మను టొప్పు నృపా.

క. కోపము నుబ్బును గర్వము। నాపోవనియునికియును దు • రభిమానము ని
ర్వ్యాపారత్వము ననుసివి। కాపురుషగుణంబు లండ్రు • కౌరవనాథా. 32

క. ఏలినవానిని దైవము। నాలిని బంధులను సముచి • తారాధనసం
శీలతఁ బ్రీతులఁ జేయని। పాలసుఁ డా ఫలము లాన • పడు మనుజేంద్రా. 33

క. నెమ్మి గలవారి నొల్లరు। త మ్మొల్లనివారివెనుకఁ • దగులుదు రధిక
త్వ మ్మెఱిఁగి యెఱిఁగి తొడరుదు। రి మ్మెఱుఁగనియట్టివార • లిభపురనాథా. 34

క. ధనమును విద్యయు వంశం। బును దుర్మదులకు మదంబుఁ • బొనరించును స
జ్జను లైనవారి కడఁకువ। యును వినయము నివియ తెచ్చు • నుర్వీనాథా. 35

క. అరిదివిలుకానియుజ్జ్వల। శర మొక్కని నొంచుఁ దప్పి • చనినం జను నే
ర్పరి యైనవానినీతి। స్ఫురణము పగరాజు నతని • భూమియుఁ జెఱచున్. 36

గీ. ఒకటిఁ గొని రెంటి నిశ్చల • † యుక్తిఁ జేర్చి
మూఁటి నాల్గింటిఁ గడు వశ్య • ములుగఁ జేసి
యేనిటిని గెల్చి యాఱింటి • నెఱిఁగి యేడు
విడిచి వర్తించువాఁడు వి • వేకధనుఁడు. 37

క. విను మధురాహారంబులు। గొనుటయుఁ జెక్కండ్లు నిద్ర • గూరినయెడ మే
ల్కని యునికియుఁ గార్యాలో। చనముఁ దెరువు నడచుటయును•జన దొక్కనికిన్.

క. నడవడి యనుమున్నీటం। గడవం బెట్టంగ నోడ • కరణిం దగి తా
నొడఁగూడు ననిన సత్యము। గడచినగుణ మింక నొండు • గలదే యరయన్. 39

క. క్షమియించువారిఁ గని చా। లమి వెట్టుదు రైననుం ద • లంప ననూన
క్షమయ కడు మెఱయుతొడ వు। త్తమరూపము గోరువారు•దాల్తురు దానిన్.

క. పురుషుండు రెండుదెఱఁగుల। ధర నుత్తముఁ డనఁగఁ బరఁగుఁ•దా నెయ్యెడలం
బరుసములు పలుక కునికిన్। దురితంబులు వోరయుపనులు•దొఱఁగుటవలనన్.

గీ. చెల్లియుండియు సైరణ • సేయునతఁడుఁ
బేదవడియును నర్థికిఁ • బ్రియముతోడఁ
దనకుఁ గలభంగి నిచ్చున • తండుఁ బుణ్య
పురుషు లని చెప్పి రార్యులు • కురువరేణ్య. 42

గీ. పాడి దప్ప కులడఁ • బడయుసొమ్ములకు స। పాత్రములకు నీగి • పాత్రములకుఁ
బెట్ట కునికి యునఁగ • నెట్టన రెండు వి। ధములఁ గీడు దొడరు • ధరణినాథ. 43

* మీఱిన నని- † యుక్తి నేర్చి- అని పాఠాంతరములు.

గీ. వెలఁది జూదంబు పానంబు ♦ వేఁట పలుకు। ప్రల్లదంబును దండంబుఁ ♦ బరుసఁదనము
సొమ్ము నిష్ప్రయోజనముగ ♦ వమ్ము సేఁత। యనెడు సప్తవ్యసనములఁ ♦ జనదు తగుల.

గీ. తగినవేషంబు దనుఁ దాన ♦ పొగడుకొనమి
నొచ్చియును గీడు వలుకమి ♦ యిచ్చి వగవ
కునికి తన కెంత నడవక ♦ యున్నఁ బథము
దప్పకుండుట నడవడి ♦ * కొప్పు సేయు. 45

క. చెలిమియు సంభాషణమును। బలిమి వివాదంబుఁ దోఁపుఁ ♦ బాడియుఁ దమయం
తలవారితోన తగునది। కులహీనులతోడ నైనఁ ♦ గొఱ గా దధిపా. 46

గీ. కొంచె మైనను దగఁ బంచి ♦ కుడువ మేలు
పనులయెడ దుఃఖ మోర్చి య ♦ ల్పంబు సుఖము
ననుభవించుట హితము శ ♦ త్రువకు నైన
నిచ్చుటయ లెస్స యడిగిన ♦ యెడ నృపాల. 47

క. తను లోకము గొనియాడఁగ। విని యుబ్బఁడు సజ్జనుండు ♦ వెండియుఁ గడు మే
లొనరించుఁ గీడొకించుక। యును దన దెసఁ దోఁప నీక ♦ యుడుగుచు వచ్చున్.

వ. ఇట్టిచందంబులు ధర్మనందనునకు గల వని పలికి విదురుం డది ప్రసంగంబుగాఁ
బాండవులఁ బ్రశంసించి నీవు వారలం బెనిచి మానునులం జేసి రక్షించి యిప్పు
డుపేక్షించి వారలు వెలి నుండ నూరకుండం దగునే తగుపాలిచ్చి వారి రా
వించి నీకొడుకులతోడివారింగా నడపుట యుచితంబు మీరును వారును నొక్క
టిసైయున్న మీదిక్కు దేలతల కైనం దేఱి చూడ రాదనిన నమ్మాటలు వెడ
వెడ యూఁకొని ధృతరాష్ట్రుండు విదురున కిట్లనియె. 49

గీ. హితముఁ గర్తవ్యమును † దగ ♦ నెఱుఁగు దీవు
ధర్మసుతుచందమును విది ♦ తంబు నీకు
నట్లు గావున నెఱిఁగింపు ♦ మఖిలకార్య
జాతమును జిత్తతాపోప ♦ శమము గాఁగ. 50

క. అనుడు విదురుఁ డాతని కి। ట్లను నిమ్మెయి నన్ను నొత్తి ♦ యడిగినఁ జెప్పం
జను నున్నరూపు సెప్పెద। విను మవధానంబుతోడ ♦ విమలవిచారా. 51

ఉ. డక్కెను రాజ్య మంచు నక ♦ టా యిటు తమ్మునిభాగ మీక నీ
వెక్కటి మ్రింగఁ జూచె దది ♦ యెట్లగుగున్ విను మీను లోలతన్
గ్రక్కున నామిషంబు చవి ♦ గాలము మ్రింగినచాడ్పు చూవె యి
ట్లుక్కువుఁ జైననీకొడుకు ♦ నుల్లము ‡ నిన్నిటు లాడఁ గూడునే. 52

క. అన విని నిరుత్తరుం డయి। మనుజేంద్రుఁడు కొంతసేపు ♦ మాఱిన్పడి తలఁపుల్
పెనఁగొన నిద్రాహీనుం। డను వలయుఁగ విదురుతోడఁ ♦ దా నిట్లనియెన్. 53

* కొప్పఁ జేయు- † నారు- ‡ నున్నటు- అని పాఠాంతరములు.

క. ఇందాఁక నీదుపలుకుల। డెందము తాపంబు గొంత ♦ డిందుపడియె నా
కుం దగ నయానయంబుల। చందంబులు చెప్ప చుండు ♦ సౌజన్యనిధీ. 54

వ. అనిన విని విదురుం డిట్లనియె. 55

గీ. కమియఁ బండ కుండఁ♦గాయఁ గోసినఁ జవి। చేఁట కాదు విత్తు♦చేటుఁ గలుగుఁ
బక్వ మగుడుఁ గోయ ♦ ఫల మిచ్చుఁ జెడదు బీ।జంబుఁ గార్యసిద్ధి♦ చంద మిట్లు.

సీ. మాలకరి పువ్వములు గోయు ♦ మాడ్కిఁ దేఁటి
పువ్వుఁదేనియఁ గ్రోలెడు ♦ పోల్కి నెదురు
గంద కుండఁగఁ గొనునది ♦ కార్యఫలము
బొగ్గులకుఁ బోలె మొద లంటఁ ♦ బొడువఁ జనదు. 57

క. పరులధనమునకు విద్యా। పరిణతికిం దేజమునకు ♦ బలమునకు మనం
బెరియఁగ ననహ్యపడున। న్నరుఁడు దెవులు లేనివేద ♦ నం బడు నధిపా. 58

క. ఎదిరికి హితమును బ్రియమును। మది కింపును గాఁగఁ బలుకు♦మాటలు పెక్కై
యొదవినను లెస్స యటు గా। కిది యది యన కూర కునికి♦యెంతయు నొప్పున్.

క. చెలిమియుఁ బగయును దెలివియు।గలఁకయు ధర్మంబుఁ బాప♦గతియును బెంపుం
దులువతనంబును వచ్చును। బలుకుబడిన కానఁ బోనఁగఁ♦బలుకఁగ వలయున్.

క. బెడిదముగఁ గత్తి * గొడ్డలిఁ। బొడువఁ దెగినమ్రానఁ జిగురు♦పొడముఁ బలుకులం
జెడఁ దునిసినకార్యంబు ని। గుడ నేరదు పిదప నెట్టుఁ ♦ గురువంశనిధీ. 61

క. తనువున విఱిగినయలుగుల। ననువునఁ బుచ్చంగ వచ్చు ♦ నతినిష్ఠురతన్
మనమున నాటినమాటలు। విను మెన్నియుపాయములను ♦ వెడలునె యధిపా.

ఉ. అక్కట ధర్మనందనుని ♦ యాస్యమునం దొకనాఁడుఁ గీడుప
ల్కొక్కటి లేదు నీకొడుకు ♦ లొండొరు మీఁఱి నికృష్టవాక్యముల్
పెక్కులు పెక్కుభంగులను ♦ బేర్చిలుచు నుండఁగ నీవు దానికిన్
సుక్కక వించు నుండె దను ♦ రూపమె నీ కిది కౌరవేశ్వరా. 63

గీ. చేటుకాల మైనఁ ♦ జెట్టమాటలు నెఱి। గాని తెరువు వట్టి ♦ కర్జములను
దగవులట్ల తోఁచుఁ ♦ దగియెడునవి యవి। నీతు లని మనమున ♦ నిశ్చయించు.

వ. నీబుద్ధి పాండవులతోడివిరోధంబు నెడ మరలంబడమి పాపం బింతియు కాక
యేమి సేయుదము మనకులంబునం దేజోధైర్యధార్మికత్వాదిగుణంబుల గరిష్ఠుం
డయినయుధిష్ఠిరుండు నీసిరికి వెలి యై యట్లుండుట తగ వగునే నీపెద్దతనంబుఁ
జూచి సైరణ వాటించి యున్నవాఁ డనిన విదురుదిక్కు మొగం బై ధృతరా
ష్ట్రుండు నీచెప్పిననీతివాక్యంబుల నామనంబు దనివోవ దింకను జెప్పు మన
వుడు నతండు వెండియు నిట్లనియె. 65

---

* గొడ్డటఁ- అని పాఠాంతరము.

గీ. సకలపుణ్యకర్మ • చయమును నొకదెస। వినుము పాడి దప్పు • కునికి యొక్క
వలను దీని సుకృతులు • తెలిపెడు నెడఁ బాడి। కలిమియంద పెద్ద • గానిపించె.

గీ. పాడి గలిగిననిహలోక • ఫలము లెల్లఁ। జేరుటయ కాదు కీర్తియుఁ • జెందుఁ బురుషు
ధరణిఁ బరఁగుఁ బొగడ్త యెం • దాఁక నంత। కాలమును బుణ్యలోకంబు • గల్గు నండ్రు.

వ. తొల్లి ప్రహ్లాదుండు దైత్యజాతిసంభవుం డయ్యును దనకొడుకు విరోచనుండును నంగిరసుం డనువిప్రుకొడుకు సుధన్వుండును దమతమ ప్రాణంబు లొడ్డుగా నొడ్డి యొక్కధర్మసందేహంబునకుఁ బన్నిదంబు సఱచి తన్నడిగిన నితండు కొడుకు కితండు లాఁతి యని తలంపక మధ్యస్థుండై సుధన్వు గెలిపించి యతనిచేత నిజతనయుని జీవితంబు దానంబుగాఁ గొని వాని బ్రదికించెం గావున నీవును ధర్మంబు విడువక యధర్మోపహతు లైన నీకొడుకులవలని పక్షపాతంబు విడిచి తెఱంగు సేయుము వారును వీరును నాపద లేక బ్రదుకుదురు నీవు శోకంబుపాలు గాక తక్కుదువని చెప్పి మఱియును. 68

క. పాపంబులు కర్జము లని। యేపునఁ జేయుంగ నవియు • నింపగు ధర్మ
వ్యాపారంబులు గార్యము। లై పరిణతిఁ బొందెనేని • నట్టుల చెల్లున్. 69

చ. అది సభయే ప్రియం బెసఁగ • నార్యులు నిల్వరయేని నార్యులే
మదిఁ దలఁపంగ వారలు న • మంచితధర్మము పల్కరేని న
ట్టిదియును ధర్మవే తగ ఘ • టించిన నిక్కము లేనిదేనిఁ దాఁ
బదిలపు నిక్కమే యొక నె • పం బిడుచొప్పగు నేని భూవరా. 70

ఉ. నీతిపథంబునన్ బ్రదుక • నేర్చుట యుత్తమభంగి శౌర్యసం
జాతము లై కరం బలరు • సంపద లొందుట మధ్యవృత్తి య
స్ఫీతము లైనభారవహ • జీవనముల్ దలఁపం గనిష్ఠముల్
నీతికి బాహ్యు లైన ధర • ణీవర మెత్తురె వారి నుత్తముల్. 71

గీ. కయ్యమునకు నెపుడుఁ • గాలు ద్రవ్వుదురు నీ। పుత్రు లెల్ల సూత • పుత్రుఁ డాది
యగుతదీయమంత్రు • లంతకు ముందర। బిరుదు లీవు నీతి • తెరువు సారవు.

క. పాండవులు శౌర్య మొల్లరు। ఖండితనీతిప్రకార • కార్యము * మెచ్చై
యుండుదు రెదు రేచినఁ దుది। మండుదు రార్వంగ రాదు • మఱి యెవ్వరికిన్.

క. తమతండ్రిభంగి నీకును। సముచిత మగుభక్తి చేసి • సజ్జనసుతమా
ర్గమున నడచువారల నీ। వమలమతిం గన్నకొడుకు • లట్లరయఁ దగున్. 74

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 75

క. కారణము లేకయును నుప। కారపరత్వమున నొరుల • కార్యంబులకున్
వారనియలజడిఁ బడియెడు। వారల చూ యేడుగడయు • † వారికి నధిపా. 76

* పెంపై- † వసుధప- అని పాఠాంతరములు.

చ. ఒకరుని చేతిప్రోపునను ద • దున్నతిప్రోపును గాంచి యెల్లవెం
టకును గొఱంత లేక పొగ • డం దగుసంపద నొంది యట్టిదా
తకుఁ దుదిఁ గీడు చేసినకృ • తఘ్ను నిజీనుఁగు నైన రోఁత వు
ట్టక కబళింపఁ గుక్కలు నొ • డంబడు నే కురువంశవర్ధనా. 77

వ. కావునఁ గృతము దలంపమి కీడు పాండురాజు నీకుం బరమభక్తుండు పాండవులు నుం దేజోలాభంబులు గావించినవారలు వారల నాదరింపు మని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 78

గీ. బ్రదుకు చేటు పొగడు • వడుట దూఱొందుట
యీఁగి వేఁడుకొనుట • యిట్లు మఱియుఁ
గలుగుసౌఖ్యదుఃఖ • ములు వచ్చు నెడ నెడ
వాని కింత యేల • వగవ నధిప. 79

క. వగ బలము దఱుగు రూపఱు। వగచిన మతి దప్పుఁ దెవులు • వచ్చును దూఱున్
వగచి నలంగినఁ బ్రియ మగుఁ। బగతురకును వగచు టుడుగు • పార్థివముఖ్యా.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 81

క. రిత్తయుపచారముల నే। నుత్తముఁ డగుధర్మతనయు • నుడికించితి దు
ర్వృత్తులగుమత్సుతులకును। మిత్తి యగుం బోర వగలు • మిగులక యున్నే. 82

వ. నెవ్వగలు నివ్వటిల్ల నీక నిలుపు నట్టిది యెయ్యది దాని నెఱింగింపు మనిన విదురుం డిట్లనియె. 83

గీ. నియతతపమును నింద్రియ • నిగ్రహంబు। భూరివిద్యయు శాంతికిఁ • గారణములు
వానియన్నింటికంటె మే • లైనశాంతి। కారణము లోభ ముడుగుట • కౌరవేంద్ర.

వ. అని వెండియు. 85

క. జ్ఞాతులఁ బోరితమును గో। వ్రాతము నాక్రమము విప్ర • వర్గము చనువున్
నాతులఁ గారింపమియును। బ్రీతిం జన నిచ్చు సతని • పెం పొప్పు నృపా. 86

క. అలమికొని యొండొరులఁ బ్రో। వులఁ బ్రోపుల నెలమి కలిమిఁ • బొందిన బహుజ్ఞా
తులు నెమ్మిఁ గూడి తామర। కొలనిక్రియన్ సిరికిఁ బట్టు • గుదు రుజ్జ్వలు లై. 87

చ. కరితురగాదిఘట్టనయు • గాలియు నొంపదె యొంటి యున్న య
త్తరువు ననేకభూరుహవి • తానము గుంపయి యున్న బాధలం
బొరయునె యన్నదమ్ములును • బొందిన నేరి కసాధ్యు లట్లు గా
కెరవయి నిల్చినం గెలని • కెల్లిద మై పఱివోదు రెంతయున్. 88

వ. కావునఁ గౌరవులుం బాండవులు నొండొరులకుం బ్రాపై పోరుమిగిన నెవ్వరికి నజేయు లగుదురు పరులఁ గొఱత లేనిరాజ్యంబు పూజ్యమహిమం బరఁగు వనవా సంబునం గుందినకౌంతేయులం దయయుఁ దెచ్చి యుచితవస్తు లిచ్చి నిలుపుం

నీకొడుకులకు నిలుపు గావించుట యని చెప్పి మఱియు నిట్లనుఁ బ్రియవాదు లెందును గల రప్రియంబగుం గాకేమి యని పథ్యంబు పలుకువారు లేరు జూడం బునప్పుడే నడ్డపడి యప్రియం బగుటకు శంకింపక పథ్యంబు పలికితి నది నీకు రుచియింపక రోగికిఁ బథ్యాహారంబు తల కంటగించున ట్లయ్యె నైన నిప్పుడుం జెప్పెద వినుము కాకంబులం గైకొని మయూరంబులం బరిహరించుచందం బున మార్జాలంబులం బాటించి సింహంబులయెడ ననాదరంబు సేయువిధం బున సుయోధనాదులం బట్టి యుధిష్ఠిరప్రముఖుల విడిచితివి నేఁడు కార్యంబు ముట్ట వచ్చినం దోఁపక మిడుంగుఱు సోఁకినట్లు తల్లడించెదవు కులంబునకై యొ కనిఁ దొఱంగుటయు నీతి యని పెద్దలు సెప్పుదురు దుర్నయపరుం డై సద్బుద్ధి సెప్ప వినం డేని మనము దుర్యోధనుం దొఱంగిన నేమి యగు నది యట్లుండె సంపద సహాయంబు నపేక్షించి యుండు సహాయంబు సంపద నుద్దేశించి వర్తిల్లు నిట్లొకటొకటిపొత్తునంగాని సిద్ధింపవు గావున నీసంపద పాండవులకును వారి సహాయత్వంబు నీకునుం బ్రియం బొనరింప నొండొరులకలయుట మేలు గాక మనలావు వెలిసేయుట లెస్స యగునే కురువంశనిస్తారకు లగుభీష్మయుధిష్ఠిరు లును నవక్రవిక్రము లగుకర్ణార్జునులును బ్రతాపధాము లగుభీమదుర్యోధను లును శస్త్రాస్త్రపారగులగునభిమన్యులక్షణప్రభృతికుమారులును శాపానుగ్రహ సమర్థు లగుద్రోణద్రుపదాదిపరమాప్తులును వారివారిబంధుమిత్రజనంబులును నొక్క మొగం బై నీపనువు సేయుచు నయవిక్రమంబు లప్రతిహతంబు లై నడ వం బృథివి శాసింప భవదీయవిభవం బుజ్జ్వలం బై యొరుల కెడ లేక చెల్లు చు న్న నెంతయొ ప్పగునో యట్లు విచారింపుము పాండవులు ధీరమతు లై వైర మె త్తక యూరక తొలంగియుండి రేనియుఁ గతిపయదినంబులలోఁ జీకాకుపడి చె డుం గాక గాంధారీనందనుచేత వసుంధరాపరిపాలనభారంబు నిర్వహింపం బడు నే యనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు విదురున కిట్లనియె. 89

గీ. నీవు చెప్పినమాటలు • నిర్మలములు। నిపుణసమ్మతములు రాజ • నీతిమార్గ
బోధకంబులు నైనను • బుత్త్రు విడువనోప ధర్మో జయతి యని•యుండువాఁడ.

వ. అనిన విని విదురుం డతని కిట్లనియె దేవా జ్ఞాతులు గుణహీను లైనను విడువం దగ దనిన సకలగుణసంపన్ను లై భవత్ప్రసాదంబు గోరు చున్న కౌంతేయులన్ దిగవిడువం దగునే యేను నీకు హితంబు గోరెడువాఁడ నని నిశ్చయించి నా బుద్ధి వినుము వారలజీవనంబునకుఁ గొన్ని యులంతిపల్లియ లైనను దుర్యోధను నొడంబఱచి యేర్పఱచి తెఱంగు పఱచిన లెస్స యని చూచెద నతని విడువ వల యునని చెప్పితి నీ వినకుండినం బశ్చాత్తాపంబు పుట్టు దానికి నప్పుడు ప్రతీకారంబు లేదు కావున నెల్లభంగుల నియ్యకొని పాండవులతోడ సంధి సేయ వలయు నట్లుం గాక. 91

క. తమలోనిపాళ్లకును సము। రము చేసినఁ గాని చావు ♦ రాఁ జనదొ శరీ
రము లాధివ్యాధిజరా। సమన్వితము లగుటఁ జేటు ♦ సహజం బరయన్. 92

చ. గజతురగాదిసంపదలుఁ ♦ గాంతలతోడివిహారలీలలుం
బ్రజ కనురాగ మొందఁ బరి ♦ పాలన సేయుక్రమంబుఁ బోరులన్
విజయముఁ బొంది పేర్చుటయు ♦ విస్ఫురితాభరణానులేపన
స్త్రీజనితవైభవంబు గల ♦ రాజులుఁ బోయిరి గాక నిల్చిరే. 93

క. కావునఁ జెవికిం జేఁ దగు। నీవాక్యము * వినఁగఁ జాలి ♦ తేని నిహపర
శ్రీవిభవములకుఁ గీర్తికి। దావల మై వెలయు టెంత ♦ తథ్యము సుమ్మా. 94

క. తగ నీలో నూహింపుము। దిగ విడువకు ధర్మతనయు ♦ దృఢమతి వై పొం
దగుచందము గొడుకులకుం। బ్రెగడలకుం జెప్పి తీర్పు ♦ పెం పేర్పడఁగన్. 95

గీ. అనిన నాంబికేయుఁ ♦ డను నీదుపలుకులఁ। గలఁక దేఱె బుద్ధి ♦ దెలివి నొంది
నిట్లు చేయువాఁడ ♦ నిదియ కర్జము ధర్మ। మును యశంబు లాభ♦మును దలంప.

చ. అనుడు ముదంబు నెమ్మియును ♦ నాత్మ బెనంగొన సన్నతోడ ని
ట్లను విదురుండు పెద్దవడి ♦ కక్కట నీమది కార్యవృత్తి నూ
ల్కొనియె సుబోధనుం గని య ♦ కుంఠితనిశ్చయుఁ డై యతండు వ్రా
లినదెస వారిల కుండిన బ ♦ లే మముబోఁటులకుం బ్రియం బగున్. 97

వ. అని పలికి నిట్టూర్పు నిగిడించి. 98

క. దైవంబు నేర్చుఁ గా కిటు। పోవఁగ నే నేర్తు నేరఁ ♦ బొమ్మని పలుకం
గా వశమె నరున కెక్కుడు। దైవము పౌరుషముకంటె ♦ ధరణీనాథా. 99

వ. అనిన విదురునకు వైచిత్రవీర్యుం డిట్లనియె. 100

గీ. ధర్మపథమును నీతిత ♦ త్త్వంబు తెరువు। నిర్మలము లగుపలుకుల ♦ నీవు నాకుఁ
దెలియఁ జెప్పితి పరమార్థ♦దృష్టి యెట్టి। వాక్యములుఁ గల్గఁ జెప్పుము♦వాని ననఘ.

సనత్సుజాతుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు నధ్యాత్మతత్త్వంబుఁ జెప్పుట.

వ. అని యడిగిన విదురుం డతని కిట్లనియె నాకుఁ దోఁచినయన్నియు నానేర్చినట్లు నీ కెఱింగించితి నత్యంతగుహ్యంబు లగునర్థంబులు పురాణుం డయ్యనుకుమారుం డగుసనత్సుజాతుండు దెలుప నోపుం గాని యిటమీఁద నాకుం దెలియ దనిన ధృతరాష్ట్రుం డమ్మునీంద్రుండు నా కెంతదవ్వు నీవ యవియునుం జెప్పు మనిన నేను శూద్రయోనిజాతుండ వేదాంతవేద్యంబు లగునర్థంబులు నాకగోచరంబు లమ్మహాత్ముబుద్ధి నే నెఱుంగుదు దేవతలకుం దెలియనట్టివి యాతనికిం దెలియు నతండు దెలుపం జాలు ననిన ధృతరాష్ట్రుం డతికుతూహలుం డై.

గీ. మనసు నివ్వ డతనిఁ ♦ గను తెఱం గెయ్యది
† యగుటయును నెఱుంగ ♦ ననిన విదురుఁ

* వినిన జాలు నిహపరసౌఖ్య- † యనుటయును నెఱుంగ ననఘ- అని పా॥ లు.

డధికభక్తిఁ దలఁచె • నాత్మలో నాశ్రిత
వత్సలత్వనిధి స • నత్సుజాతు. 103

వ. ఇట్లు దలంచుటయును దివ్యజ్ఞానమాననీయుం డగునమ్మునివరేణ్యుం డాక్షణంబ పొడసూపిన విదురుం డతనివచ్చుట యుగ్గడించుచు వినయంబున నతని నెదుర్కొని దండనమస్కారంబు లాచరించి యున్నతాసనం బిడి యర్ఘ్యపాద్యంబు లిచ్చి ససంభ్రమంబుగాఁ బ్రత్యుత్థానంబును బ్రణామంబునుం జేసి యున్నధృతరాష్ట్రు నతనికిం జూపి విదురుం డి ట్లనియె. 104

క. దేవా దేవరకృప నీ। భూవల్లభుఁ డమలతత్త్వ • బోధక మైన సా
ధ్యావహ మగువాక్యచయముఁ। దా వినఁ గోరుటయు మిమ్ముఁ•దలఁచితి భక్తిన్.

వ. మీరును గారుణ్యాతిశయంబున విజయంబుచేసితిరి గురుసమాశ్రితులగువార లెద్దానివలన సుఖదుఃఖంబులు లాభాలాభంబులుఁ బ్రియద్వేషంబులు నాదిగాఁ గల ద్వంద్వంబులం బడక బ్రదుకుదు రట్టిపరమార్థోపదేశంబున నితనిం గృతార్థునిం గావించి రక్షింపవలయు నని ప్రార్థించినం బార్థివుండును దదనురూపంబు లగునాలాపంబుల నారాధించినం బ్రసన్నుం డై సనత్సుజాతుం డధ్యాత్మవిషయంబు లగువివిధవాక్యంబుల సోపానప్రకారంబున నంత కంతకు సూక్ష్మంబు లగునర్థంబులు సమర్థించుచు నందుఁ బ్రజ్ఞాచక్షుం డెయ్యది యేర్పడ నడిగె నది వివరించుచు హృదయపుష్కరకలితం బగుపరతత్త్వంబు ప్రతిపాదించునట్టి గూఢోక్తుల ననుగ్రహించుచుండ నెట్టకేలకుఁ బ్రభాతం బగుటయు ధృతరాష్ట్రవిదురుల నామంత్రణంబు చేసి యద్దేవముని యంతర్ధానంబు * చేసె నట్టిసమయంబున.

ప్రాతస్సమయవర్ణనము.

గీ. తనకులంబునఁ బుట్టిన • ధార్తరాష్ట్రు। లన్నదమ్ములతో విగ్ర • హంబు గొనుట
కుమ్మలించి వివర్ణత • నొందినట్లు। గంది యెంతయుఁ జెలు వేదెఁ • జందురుండు.

క. కుముదములుఁ దారు నొక్కటఁ। బ్రమదంబున నుండి వాని • పదవి దొలఁగినం
దమకున్ నిలువఁగఁ దగ దను। క్రమమునఁ జనునట్లు తార • కంబులు విరిసెన్.

ఉ. ఎత్తినవేడ్కఁ గంధరము • లెత్తి మొగంబులు సాఁచి చూడ్కులుం
జిత్తములున్ నిగిడ్చి తమ • చెందెదునిక్కలు రోసి యింపు ద
ళ్కొత్తఁగ నొక్కచో నొకటి • నొక్కటి గాంచి యొలర్చు † చెయ్వులం
జిత్తజుకేళిఁ దేలె విల • సిల్లుచుఁ జక్కవదోయి వేకువన్. 109

మ. మును పారభ్యము నివ్వటిల్లఁగ మనో • మోదంబునం దేఁటు ‡ లె
ల్లను నోలిన్ వెడలంగ రేకులు సము • ల్లాసంబునన్ బింక మె
క్క నయుం బెక్కుచుఁ గ్రందుపొం దెడలి మీఁ • కం గేసరంబుల్ గడ
ల్కొనఁ దోడ్తో మధు వుబ్బఁ బేరెలమిఁ బొ • ల్పుం జెందె నంభోజముల్. 110

* నొందె- † కాయ్వులఁ- ‡ లల్లన యొలిక్- అని పాఠాంతరములు,

చ. వెడవెడ నిద్రఁ బొంది కను • విచ్చినపాంథులమీఁద దాడివోఁ
దడఁబడ నొండొరుం బిలుచు • దర్పకుపంపుబలంబులోనియు
ల్కుడుకరణిం జెలంగె శుక • కోకిలభృంగతతుల్ వనంబులం
దెడ నెడఁ బల్కఁ గూయ సొగి•యింపఁగ మ్రోయఁగఁ దద్విరావముల్. 111

సీ. * పద్మరాగంబులు • పచరించు నరుణోద, యంబుకాంతికిఁ జెలు•వంబు మిగులఁ
బరువంబు దప్పిన•విరుల రాలుచుఁ దరు,చయము చుక్కలు లేని•చదలఁ జెనయ
నరవిరి నెత్తావి • నడరించు నున్నిద్ర, విటపీటిసౌరభ • వితతి వొదల
నలఁతిఁ జీరినమెఱ • కలనెఱిఁ దీర్చు జ, క్కవలు చెందొవల కేఁ•కట యొనర్పఁ
† దెల్ల వారుచున్న • దివియ లల్లాడ్చుచు। సొర్ణగండ్లయందుఁ • జొచ్చి సుడిసి
తిరిగి వేగుఁబోక • తెమ్మెర లెలదీగ। కొనలువంక నొత్తు • ననలఁ బోసెను. 112

గీ. అంత నుదయశైల • మనునశోకదుమము। సమితియందుఁ గాంతి • చారుభంగి
నెఱయ విరిసి తొలుత•నెగసినయుజ్జ్వల। స్తబక మనఁగఁ బద్మ•సఖుఁడు వొడిచె.

సీ. ఉర్వీధరంబుల • యొప్పెడుజేవులు, చఱులకాంతికి నును • మెఱుఁగు వెట్టి
ధరణీజగుల్మల • తావితానముపల్ల, వములకబ్బిత్తరు • వన్నె యొసఁగి
యరుణాంబుజంబుల • యంతర్దళంబుల, తళతళలకు జిగి • దళము గొల్పి
చక్రవాకద్వయ • సంతతిమెఱుకల, కొమరారుకెంజాయ • గ్రొత్త సేసి
తనదుబాలబింబ • మనుపమేయప్రభా। పటలజటిలగగన • భాగ మగుచు
నుల్లసిల్లి జగము • లెల్లను విలసిల్లఁ। బూర్వశిఖరిమీఁదఁ • బొడిచె నినుఁడు:

వ. ఇట్లు సూర్యోదయం బగుటయు ధృతరాష్ట్రుండు తత్కాలోచితాచారంబులు నిర్వర్తించి తగుతెఱంగున నలంకృతుం డయి యాస్థానమండపంబున కరిగి పేరో లగం బిచ్చినఁ గుంభసంభవకృపకృతవర్మాశ్వత్థామ కర్ణాదు లగుదొరలును భీష్మ విదుర బాహ్లిక సోమదత్త భూరిశ్రవఃప్రభృతు లగుబంధువులును దుర్యోధన దుశ్శాసనప్రముఖు లగుకుమారులును లోనుగాఁ గలసమస్తపరిజనంబులును వచ్చి బలసి యుండి రయ్యవసరంబున సంజయుండు వచ్చి వాకిట నిలిచి ఫణిహారు లవలనఁ దనరాక యెఱింగించి కొలువు సొచ్చి సముచితప్రదేశంబునఁ గూర్చుండి తనమాటలు వినుటకుఁ జిడిముడిపడు చున్నకొలువుఁ గలయం గనుఁగొని యి ట్లనియె. 115

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునితోఁ బాండవుల తెఱంగు చెప్పుట.

గీ. పాండురాజతనూజుల • పాలి కర్థి। నిమ్మహారాజు వనుపంగ • నేగి ధర్మ
పుత్త్రుఁ గాంచితి నాతండు•మైత్రి మెఱయఁ। గౌరవుల సేమ మెల్ల వే• ర్వేర యడిగె.

వ. మఱియుం దగువారల నెల్ల నన్యోన్యయుచితవిధిం బ్రణామంబున వినయంబున బాంధవంబున మిత్త్రభావంబున వాత్సల్యంబునఁ బ్రసాదంబున నాదరించె నేనును భూ

---

* పద్మరాగంబులఁ బరగించు- † వేలదువా ఱుటీవియల నల్ల నల్లార్చు- అని పా॥ లు.

నాథుండు గలపిన తెఱంగునం గొఱంత లేకుండ బంధుత్వంబునకు వలయు మాట లాడితిఁ బదంపడి కార్యంబు ప్రసంగించి నాయాడినమాటలకు నయ్యుధిష్ఠిరుండు వలికినవచనంబు లింత యొప్పునే యని యగ్గించిన ధృతరాష్ట్రుం డవహితుండై యడుగ, నా నయ్యుధిష్ఠిరునకుం జెప్పినభంగులు నతండు వానికి నెల్ల నుత్తరం బిచ్చిన తెఱంగును నెఱింగించి ధృతరాష్ట్రునకుం బితామహునకు దుర్యోధనునకుం గ్రమంబున వారివారితో నాడు మని నియమించినచందంబులు ధర్మనందనుపలుకులపరిపాటిం దేటపడం జెప్పి సూతసూనుండు వెండియు నిట్లనియె. 117

గీ. ఏ నుపప్లావ్యపురమున • కేగి తొలుత। వాసుదేవార్జునులఁ గంటి • వారు నీతి
పథము దప్పనిమాటలు • బలిమిఁ దోఁచు। నట్లుగా నాడి రవి వినుం • డాదరించి.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డవ్వాసుదేవుచిత్తం బెట్లుండె నతం డే మనియె నని యడిగిన నతనికి సంజయుం డిట్లనియె. 119

ఉ. తానును సత్యభామయును • ద్రౌపదియున్ నరుఁడున్ రహస్యగో
ష్ఠీనిరతాత్ములై సుతులఁ • జేరనిచెందనియట్టిచోటఁ గాం
తానివహంబు గ్రొవ్వఁ బ్రమ • దస్థితి నుండియుఁ బిల్వఁ బంచె న
న్నా నలినోదరుండు హృద • యంబున నీదెసకూర్మి యెట్టిదో. 120

వ. ఏనును దత్ప్రకారంబు ఫణిహారులవలన మున్న యెఱింగినవాఁడ నగుటం జేసి కంచుకంబును శిరోవేష్టనంబును ధరియించి వినతవేషుండ నై పోవునప్పుడు కృష్ణార్జును లనేకమణిమయభూషణప్రభాభాసితు లై యొక్క సెజ్జన యున్నవారు కృష్ణుండు పవ్వళించి యుండి చాఁచినచరణంబులు దొడలపై నిడికొని యర్జునుండు గూర్చున్నవాఁడు సత్యభామయుం బాంచాలియు గద్దియలపై నున్నవారు సవినయంబుగా నేనును దండప్రణామంబు సేసిన నన్నాదరించి కృష్ణునిచేసన్న నర్జునుపనుపునం గనకరత్నమయం బగునతనిపాదపీఠం బతండు వ్రేల్చినకాళ్లు దిగిచికొని సిద్ధముముద్దియ లెత్తి తెచ్చి నాకుం బెట్టిన నేనును దానిం గరతలంబున నంటుచు ధరణీతలంబునం గూర్చుండి కేలు మొగిడ్చి ఫాలతలంబునం గదియించి నీలవర్ణులు బాహుబలమదభరితులును నయి యేనుఁగుదోయింబోలె నున్నయమ్మాధవధనంజయులం జూచునప్పుడు నాకు హర్షాశ్రుపులకలును దదనంతరంబ భయంబునుం బుట్టె నట్టియెడ. 121

క. ఈయిరువురుఁ బంచినపని। సేయుదు రటె ధర్మజునకుఁ • జేకొనితలం
పేయది యతనిం దొడరుట। వే యేటికి జముసిశిరము • వ్రేయుట గాదే. 122

వ. అని తలంచు చుండ నమ్మహానుభావులు నన్ను సంభావించి తా రుపయోగించు నట్టియున్న పానంబులును దమకుఁ గట్టఁ దగినట్టివస్త్రంబులును దాము దొడుగునట్టిభూషణంబులును నా కొసంగి ప్రియంబు సెసంగ గారవించిన నేనును నా

పోయినకార్యంబు విన్నవించిన విజయుండు బలుమొగంబుతో దానికి నుత్తరం
బు పలుకం దొడంగిన వారించి వారిజోదరుం డిట్లనియె. 123

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గృష్ణుండు చెప్పినమాట లెఱింగించుట.

గీ. వినుము సంజయ ధృతరాష్ట్ర ♦ విభునిపెద్ద
కొలువునందుఁ దత్పుత్రులు ♦ గురుఁడుఁ గృపుఁడు
నాపగానందనుఁడు మొద ♦ లైనసకల
జనులు విను చుండఁగా నిట్టు ♦ లనుము నీవు. 124

గీ. అయ్యజాతశత్రుఁ ♦ డలుగుట నీళ్లల। నగ్ని పుట్టినట్టి ♦ దయ్యె మీకు
నార్ప నెరవు లేదు ♦ నేర్పుమై నింకఁ గా। వింప వలయుపనులు ♦ వినుఁడు మీరు.

సీ. కలయట్టివివిధార్థ♦ములు నశేషంబుగఁ, దగ నొసంగుండు స♦త్పాత్రములకుఁ
జెలులఁ జుట్టముల నా ♦ శ్రితులను రావించి, సత్కరింపుఁడు సంత ♦ సం బెలర్ప
నిచ్ఛానుగుణముగ♦నింద్రియసుఖముల,ననుభవింపుఁడు హృద ♦ యంబు లలర
నాంద్రను బిడ్డల ♦ నయ్యైవిధంబుల, గారవింపుఁడు ప్రియ ♦ పూరితముగ
మఱియు నెవ్వరిచిత్త మె ♦ త్తెఱఁగునందు
వాటమై యుండు నది యెల్ల ♦ వలయునట్లు
సేసి విహరింపుఁ డింకెడ ♦ సేయకునికి
నడవుఁ డఱచేతఁ బ్రాణంబు ♦ లిడి కడంగి. 126

వ. అని చెప్పు మింత యేమిటి కంటేని. 127

ఉ. ఎందును నెవ్వరుం బడని ♦ * యెంతయుఁగష్టముపాటు వచ్చినం
గొందల మంది పాండువిభు ♦ కోడలు దప్పుల నున్న నన్ను గో
విందుఁడ కావు మంచుఁ బల ♦ వించుట యాఁగఁగ రానియప్పఁబో
లెం దలపోయ వ్రేఁగయి చ♦లింపక యున్న దియెప్పుడున్ మదిన్. 128

గీ. ఇట్టియేఁ దేరు గడపంగ ♦ నెందు నుతికి। నెక్కు గాండీవ మేడ్తెఱ ♦ నెక్కువెట్టి
రెండుదొనలును బూని కి♦రీటి యునికి। వచ్చునేఁ డెల్లి యెందు బో♦వచ్చు మీకు.

వ. అని పలుకునప్పటివారియెత్తికోలును నీకొడుకువిడుపోపమియునుం దలంచి భ
యం బందితి నితండు వారల నెఱుంగండు భీష్మద్రోణులప్రాపును గర్ణుగర్వం
బును దన్ను గెలిపించు నని నచ్చి తొడరెడు ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం డర్జునుం
డే మనియె నని యడిగిన నతనికి సంజయుం డిట్లనియె. 130

క. నరుఁ డలుక వొడమియును సు। స్థిరుఁడై తనయెఱ్ఱసెరల ♦ చెలువునఁ గెందా
మరలం దెగడెడుకన్నుల। నరుణచ్ఛవి నెఱయ నిట్టు ♦ లనియె నరేంద్రా. 131

గీ. ఆసుయోధనుండు ♦ నతనికిఁ దోడ్పడు। నరుగుదెంచినట్టి ♦ ధరణినాథ
చయము వినుచు నుండ ♦ సంజయ నావచ। నములు గాఁగ నిట్లు♦నంగవలయు.

---

* యిట్టినికృష్టముపాటు-అని పాఠాంతరము.

ఉ. పాండునియగ్రనందనుఁడు ♦ పా లడుగం దగ నీఁడయేని మా
కొం డన నేల మే లది సు ♦ యోధనుఁ డింతకు మున్ను పెక్కు లు
ద్దండతఁ దాను జేసినవి ♦ ధంబుల కెల్ల, మెఱుంగు వెట్టినే
ట్లుండెడుఁ గాక యేనును వృ ♦ కోదరుఁడుం బ్రియ మందునట్లుగాన్. 133

క. మాయిరువురతోఁ గయ్యము। సేయ నతం డియ్యకొనిన ♦ సిద్ధించెన కా
దే యుచితచరితుఁ డగుకొం। తేయాగ్రజుకార్య మట్టి ♦ తెఱఁ గొప్పఁ గదా.

క. వనవాసంబున భూశ। య్యను ధర్మజుఁ డున్నయట్టి ♦ యాయాసము వో
వునె యంపశయ్య దుర్యో। ధనుఁడు రణక్షోణిఁ బడక ♦ తక్కినయేనిన్. 135

ఉ. సూనృత మూఁది బన్నములు ♦ సూడక లోన నడంచి నట్టికో
పానల * మేది యున్న నిబి ♦ డాటవిపైఁ బ్రసరించుతీవ్రదా
వానలుఁ బోలి శాత్రవచ ♦ యంబుపయిం గవియించి నిల్పినం
గాని యుధిష్ఠిరున్ సరకు ♦ గాఁ గొన రాధృతరాష్ట్రనందనుల్. 136

మ. గద సారించుచు నంత్యకాలవిచల ♦ త్కాలాకృతిన్ భీముఁ డు
న్మదమాతంగచయంబు నుగ్గు గ లన ♦ న్నానారథవ్రాతముల్
చదియన్ భూరిహయవ్రజంబు పొడి గా ♦ సంరంభతుంగాంగుఁ డై
కదియం జూచి బలేసుయోధనుఁడు భా ♦ గం బిచ్చు రాజ్యంబునన్. 137

సీ. కోల్పులి పీఁకపై ♦ గొదగొని లేళ్లకు, నుఱుకు తెఱంగున ♦ దఱియఁ జొచ్చి
పెనుగాలి జీమూత ♦ బృందంబుపై బెట్టి, దంబుగ వీచుచం ♦ దమున నడరి
కసిమసంగినమారి ♦ గడఁగి జీవులమీఁద, నుగ్రతఁ గవియున ♦ ట్లురవడంచి
యాఁకొన్న లయరుద్రుఁ♦డాగ్రహంబునజగ,త్ప్రచయంబుముట్టెడు♦భంగిఁబొదివి
నకులుఁడును దదనుజుఁడు సాత్యకియు నాను। భద్రకొడుకును నెదిరిన♦బలము నెల్ల
చెదరఁ జెదరఁ బడల్పడఁ♦జెల్లు సావఁ। జేయఁ గని కౌరవులు సంధి♦సేయువారు.

ఉ. చిత్తము లుల్లసిల్ల నల ♦ సింహకిశోరము లొక్కపై మదో
న్మత్తగజావళిం బొదువు ♦ మాడ్కి నరాతిబలంబు ముట్టి యు
ద్వృత్తిఁ గడంగి యప్రతిమ ♦ వీరులు ద్రౌపదిపుత్రు లేవురున్
నెత్తురునీరఁ దేల్చిన న ♦ నిం గని మా నృపుఁ డల్క దీఱెడిన్. 139

మ. చెలులుం జుట్టలు నిష్టభృత్యులు మహా ♦ జిం బ్రాణముల్ డాఁప కు
జ్జ్వలులై తో నడవన్ విరాటుఁడును బాం ♦ చాలుండు నేపారు సే
నలయుద్రేకము రౌద్రముం బెనుప నా ♦ నాహేతిఘోరంబుగాఁ
దలపడ్డం గని గాక స్రుక్కుదురె గాం ♦ ధారీసుతుల్ మాటలన్. 140

చ. తఱిమి శిఖండి దన్నొరులు ♦ దాఁకఁగ నెవ్వరిదిక్కుఁ జూడ కే
డ్తెఱఁ దనపూన్కిపై మనము ♦ ధీరత నిల్పి రథంబుఁ బల్వడిం

* పొంచి- అని పాఠాంతరము.

బలిమి కురుక్షితీశుఁ డను ♦ బ్రహ్మకు * వేయును నిండ భీష్మపై
కుటిలతఁ గాక మాకు నగ ♦ మూరక యిత్తురె మీరు మేదినిన్. 141

శా. విద్యుద్దండము నిల్చి పొల్చినగతిన్ ♦ విల్లంద మై యుండ న
స్మద్యోధావలిమానసంబున రణో ♦ త్సాహంబు రెట్టింప ధృ
ష్టద్యుమ్నుండు గడంగి ద్రోణుఁ గడిమిన్ ♦ డాయంగ వీక్షించి కా
కుద్యోగించుట కేల తక్కుదురు మీ ♦ రుగ్రాహవక్రీడకున్. 142

సీ. గాండీవగుణరవం ♦ బాండాండ చెలఁగంగ, శరపరంపర లాక ♦ సంబు గప్పఁ
బ్రతివిశిఖములు ఖం ♦ డితము లై రాలంగ, నెదిరి సైన్యంబుల ♦ మదగజాది
చతురంగములును జ♦ర్జరితంబు లై యవ, యవభేద మెఱుఁగని♦యట్లు గాఁగఁ
దునిసినఁ దొరఁగునె ♦ త్తురులును మెదడును, నెమ్ములు నెఱచియు♦నెనసి సమర
తలము ఘోరంబుగాఁ గపి ♦ ధ్వజము ధవళ
హరులు శోభిల్ల నొగలపై ♦ హరి యొలర్ప
దేవదత్తంబు మ్రోయఁ దో ♦ తెంచునట్టి
రథముఁ గని కాని † కానఁడు ♦ రాజరాజు. 143

శా. బాలక్రీడ మహాసురప్రకరమున్ ♦ భంజింపఁడే యెప్పుడుం
ద్రైలోక్యంబును భక్తియుక్తిఁ దగ నా ♦ రాధింపదే యట్టిశౌ
ర్యాలంకారు మహాత్ముఁ డా సరకుసే ♦ యం డచ్యుతున్ మ మ్మతం
డేలా కైకొను నాసుయోధనునియం ♦ దెగ్గది యూహింపఁగన్. 144

వ. ఏము పితామహగురుకృపాచార్యులకు నమస్కరించి యస్మదీయరాజ్యభాగంబు నకై తొడరి కయ్యంబు సేయువారము కౌరవులకుం బూని యెవ్వరు మాతోఁ బెనంగినను వారిశస్త్రాస్త్రంబులు ధర్మప్రతిహతంబు లగు నని తలంచెదము పండ్రెండు వత్సరంబులు వనంబున నమ్మెయి నిడుమలం బడి జనపదంబునం బదుమూఁడగునేఁ డజ్ఞాతవాసాయాసం బట్లనుభవించి వచ్చి మాతండ్రిపాలికిం బెనంగు మమ్ము నింద్రాదిసురసహాయు లయ్యును ధార్తరాష్ట్రులు గెల్చువా రైరేని ధర్మంబుకంటె నధర్మంబు బలవంతం బైనయది యగు నింతియ కాని మాచేయునట్టిది గీష్టైనది గా దేము వాసుదేవుని మున్నిడికొని నడతుము గావున నీయుద్ధంబున జయంబు మాకు సిద్ధంబ యెల్లభంగులం గర్ణసహితంబుగా గాంధారీనందనులం దునిమి యేముః భూమి గొనుట దప్పదు గాండీవంబు దివియకయును గుదుసునడి యెడు బాణంబులు దమయంతన తూణీరంబుల వెడలెడుఁ దోలూడ్చు మహానాగంబునుంబోలెఁ గరవాలంబు దాన యొఱవెలికి నిగుడు చున్నయది గావున మా కవశ్యంబును సంగరంబు సంభవించుఁ బాశుపతాదిదివ్యశరంబులం గురుపక్షప్రజాక్షయంబు సేసి శాంతిం బొందెదము సూతనందనా నీవు సుస్థి

* నూరును- † యీడు రారాజు పుడమి- అని పాఠాంతరములు.

రుండ వై యింతయుం దెలియం బలుకవలయు నిమ్మాటలు విని కురువృద్ధుం డ
గుబాహ్లికుండును బితామహుం డగుభీష్ముండును గురుం డగుకుంభసంభవుండును
శిష్యుం డగుకృపాచార్యుండును గురుపుత్త్రుం డగునశ్వత్థామయు సద్బుద్ధి యగు
విదురుండును ధర్మాచరణకల్యుం డగుశల్యుండును నెయ్యది నిశ్చయించి పలికి
రది యయ్యెడు సుయోధనాదు లాయుష్మంతు లగువార కాక యని పలికె నని
చెప్పిన విని మందాకినీనందనుం డంధజు విన దుర్యోధనున కిట్లనియె. 145

సీ. నలినగర్భుఁడు పెద్ద ♦ కొలువున నున్నెడ, సురపతిప్రముఖుల ♦ చూడ్కు లెల్ల
మెఱయు తేజంబున ♦ మిఱుమిట్లు గొన నిద్ద, ఱచ్చట నొాఱసికొం♦చరుగఁ జూచి
వీ రెవ్వ రిమ్మెయి ♦ మీ రుండ నరకు సే, యనియుల్లు వోయెడు ♦ నట్టివార
లని బృహస్పతి బ్రహ్మ ♦ నడిగిన నతని కి, ట్లనియె నాచతురాస్యుఁ ♦ డాదరమునఁ
దపము పెంపును బలశౌర్య♦దర్పములును। గలిగి లోకహితార్థంబు♦గాఁ జరింతు
రేయుగంబున నరుఁడు నా♦రాయణుండు। ననఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కిన♦మునులు సుమ్ము.

వ. అని పలికె వెండియు. 147

క. అనిమిషహితము దనుజనా। శనమును జేయుదు రధర్మ ♦ సంగ్రామము గ
ల్గినచోట ధర్మపరు లగు। జనముల గెలిపింతు రధిక ♦ సంరంభమునన్. 148

వ. దేవాసురయుద్ధంబునప్పు డిందుఁడు వోయి వీరి నారాధించి తో డడిగినం జను
దెంచి పౌలోమకాలకేయాదు లగున నేకదైత్యదానవులం జంపి యింద్రునకు
విజయంబు గావించి రది మొదలుగా వీరల నెల్లవారలు నెఱింగి యుండుదు రిది
యొక్క తేజంబ రెండుదెఱంగుల వెలుంగు చుండు నని చెప్పె వినోదార్థంబు జ
న్మాంతరంబు నొందినయమ్మహాత్ములు గదా యీయర్జునుండును వాసుదేవుం
డును నర్జునుండు సముద్రతీరంబున హిరణ్యపురంబు నొడిచి నివాతకవచుల న
ఱువదివేవుర నిర్జించి పర్జన్యునకుఁ బ్రియంబు సేసె వాసుదేవుపరాక్రమంబు కం
సనరకాసురప్రముఖనిఖిలదుష్టనిగ్రహంబునం బ్రసిద్ధంబు గాదె తెలియ విను ము
న్నరూపు సెప్పెద. 149

క. ఆరుహవును నొకతలఁపున। నారాధనమునకు నడచు ♦ నట్టిద యేసిన్
వే యేల మనము కాదెదు। రై యేడ్తెఱఁ దాఁక హరున ♦ కైనను వశమే. 150

క. సారథియు రథియు నై యొక। తేరం గృష్ణు లతిఘోర ♦ తేజస్సార
స్ఫారతఁ దోఁచిన నైనను। ధీరత వాటించి పిదపఁ ♦ దెలిసెదవు బలే. 151

వ. అనుచు నాసుయోధను నుపలక్షించి శాంతనవుండు మఱియు ని ట్లనియె. 152

క. మది నామాట కొంకెంతయు। బెధర వకార్యంబునందుఁ ♦ బ్రియము గలిగి యుం
దుము కౌరవులకుఁ గాలము। తుదియో కాకిట్టిగర్వి ♦ తుని నే మందున్. 153

గీ. హితము లగునాడువచనంబు ♦ లివుడు వినని
వాఁడ వై తేఱి యుప్పుడు ♦ వారు వడిరి

వీరు వడి రనుపలుకులు • విందు గాక
శకుని కర్ణ దుశ్శాసనుల్ • సమ్మతింప. 154

వ. దుష్టకష్టనికృష్టాత్ము లగు నిమ్మువ్వురుం జెప్పెడు బుద్ధులు గాని యొండు విన నొల్ల వే
మి సేయ వచ్చు నని పలికినం గానీనుండు గనలి గాంగేయున కిట్లనియె. 155

గీ. ఇట్టు లాడం దగునె • యేను నేమి చేసితి! గొలిచి కుడిచి పాడి • యలవుం జలమ్ముం
బలుకు టెందు నెగ్గ • పతికిం బుత్త్రులకును! మనుమలకుహితంబ • యొనర నడతు.

క. కాని తెఱంగైన నింతటి! మానిసిం గా నేల చేయు • మను జేంద్రుఁడు న
న్నీ నెఱి దప్పిన మాటలు! నీ నోరన్ వెడలం దగునె • నిండినసభలోన్. 157

వ. అనిన విని భీష్ముండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె. 158

భీష్ముఁడు కర్ణునిదుర్ణయంబు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పుట.

గీ. ఒకట నైనను వారియం • దొక్కఁ డైన! చిఱుతవానిని బోలండు • సిగ్గు లేక
పాండవుల గెల్తు నే నని • పలుకుచుండు! వీనిరజ్జులు దులువలు • విందు తగిలి.

క. మగఁటిమి వారికి వీఁ డెదు! రుగ నమ్మి సుయోధనుఁడు వి • రోధము గొని స
ర్వగుణాఢ్యులు బలవంతులు! నగు పాండునృపాలసుతుల • నవమానించెన్. 160

ఉ. ఒక్కఁ డొకం డనేకవిధ • యుద్ధజయంబులు గొన్న వారు వా
రెక్కడ నేమి సేసి రితఁ • డీతనితమ్మునిఁ గూల నేసి యు
క్కెక్కి నపార్థుపైఁ గవిసె • నే పను లాతఁడు గ్రమ్మఱింపఁగా
నక్కడ లేఁడె వీఁడు భవ • దాత్మజుఁ గోల్పడె ఘోషయాత్రలోన్. 161

వ. ఈదుర్జాతుండు గర్వం బెఱుంగక నీతిబాహ్యుండై పలుకినట్లు పెద్దలరిమాట లా
డుచుండు నీవును గైకొని వినుచుండుదువు మేల కాక యనిన భీష్మపలుకులు విని
ద్రోణుం డమ్మహారాజుతో నిట్లనియె. 162

ఉ. శాంతనవుండు సర్వకురు • సంతతికిం గలవాఁడు గాఁడె యు
త్యంతహితంబు లీపలుకు • లాహవ మొప్పదు ధర్మసూతితోఁ
బొంతువ మేలు దేవపతి • పుత్త్రుఁడు సంజయుతోడ నాడిన
ట్లంతకు నోపు మీకుఁ దెలి • యం దగు ఖాండవదాహ మాదిగాన్. 163

గీ. శరశరాసనములు • ధరియింప రెట్టు లే! వ్వరును మగతనంబు • వలనుఁ గలిగి
కయ్యమున జయంబు • గైకొన రే యొరు! లర్జునుండ విజయుఁ • డనఁగ నెగడె.

క. మనపీటన కాదయ్యు! ర్జునునకు సరివింటివానిఁ • జూడఁగ లోకం
బున నెందు లేమి దెల్లం! బనుమానము లేదు తోడర • నగునే వానిన్. 165

వ. అని చెప్పి యప్పాటం బరమహితోపదేశంబు చేసినభీష్మద్రోణులపలుకు లాద
రింపక వారికి సదుత్తరంబు లీక వారలతోడం దదనురూపంబుగా సంభాషింప
క ధృతరాష్ట్రుండు వెండియుఁ బాండవులవలని వార్త లడుగుటకు సంజయుదిక్కు

మొగం బైనం జూచి కురుపక్షవీరు లందఱుఁ బ్రాణంబులదెస నిరాశు లై యుండి రమ్మహీపతి సంజయునితో ని ట్లనియె. 166

గీ. ధర్మపుత్త్రున కిక్కడి ♦ తలఁపుభంగి
యెట్టు లిందు నీసైన్యంబు ♦ లెల్లఁ గూడి
యునికి * విని యని కెవ్వరిఁ ♦ గొనియతండు
కౌరవులమీఁద నెత్తి రాఁ ♦ గడఁగువాఁడు. 167

వ. అనిన విని సంజయుండు వెచ్చ నూర్చి ఱిచ్చవడి మూర్ఛ వోయినచందంబున డెందంబు మగుడం జేష్టలు దక్కి యుండి కొండొకసేపునకుఁ జిత్తం బొక్కింత సేసికొని యక్కటా యీభూపాలుం డింత బేల యగునే యుధిష్ఠిరుం డెవ్వరిఁ గొని యెత్తి వచ్చువాఁ డని యడుగుచున్నవాఁ డింత యెఱుంగనివాఁ డెంత సెప్పినను దెలియ నేర్చునే యితనిభంగి యిట్టి దనినఁ గొడుకుల తెఱంగు నేఱ యెన్న నేల యే నింక నే మనువాఁడ నైనను నన్నడిగినమాటకుం దగినమాఱుమాట వలుక వలయున కాదె యని తలంచి ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె. 168

చ. వినుము నరేంద్ర పాండుపృథి ♦ వీపతియగ్రసుతుండు సంధి సే
యన మదిఁ గోరు మీరు తమ ♦ యయ్యసగంబును భూమి యీక త
క్కన మఱి కాని ముందఱొక ♦ కీడుఁ దలంపఁడు మీబలంబు నె
ల్లను † నొకచీరికిం గొనఁడు ♦ లావున నేలఁ గొనం దలంచినన్. 179

వ. అతం డెవ్వరిం గొని యెత్తివచ్చువాఁ డని యడిగితివి నీ వెఱుంగనివార లం దెవ్వరు గల రవధరింపుము. 170

మ. బకవిధ్వంసి జటాసురాంతకు హిడిం ♦ బప్రాణహారిణుఁ గీ
చకనిర్మూలనకేళిలోలు సమరో ♦ త్సాహైకశీలప్రవ
ర్తకు నాగాయుతసామ్యకీర్తితబలో ♦ దగ్రుం బ్రతివ్యూహదా
హకు భీముం గొని వచ్చు ధర్మజుఁడు బా ♦ హాటోపముం జూపఁగన్. 171

వ. మఱియును. 172

మ. అట మిన్నందినయట్టివానిపొడ వెం ♦ తన్నట్లు ఫాలాక్షు నె
క్కటికయ్యంబునఁ గన్నఫల్గునుభుజా ♦ గర్వంబు లెక్కింపు మం
తటివానిం గొని ధర్మసూతి సమరో ♦ త్సాహంబుమై నెత్తి వ
చ్చుటకుం గొంకునె పీపు చక్క నయి ని ♦ ల్చుం గాక మీసైన్యముల్. 173

గీ. నకులు సహదేవుఁ గొని ధర్మ♦నందనుండు। మొనసి కౌరవబలముల♦ముట్టికొనఁగఁ
దలఁచి తఱి వేచి వచ్చుట ♦ ధరణినాథ।సింగములఁ బట్టి వేఁటాడు♦భంగి గాదె.

గీ. ద్రుపదేయులు నాసుభ ♦ ద్రాసుతుండు
నుత్కతునియులు గారె మి ♦ మ్మక్కువార

---

* విని యిట్టు లెవ్వరి- † మీఱ నేరిచి- అని పాఠాంతరములు.

వరులఁ గొని యొర్చువాఁ డయి ♦ వచ్చు ధర్మ
పుత్రుఁ డిది నీకుఁ జూడంగఁ ♦ జోల దెట్లు. 175

వ. అని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 176

క. వృష్ణికుమారోత్తముఁ డా। కృష్ణునితమ్ముండు సాత్య ♦ కియు దవదహనా
త్యుష్ణప్రతాపమూర్తులు। కృష్ణాసోదరులు దలఁపఁ ♦ గేవలులె నృపా. 177

సీ. శౌర్యోజ్జ్వలుండు పాం♦చాలభూనాథుండు,మహితవిక్రముఁడగు♦మత్స్యవిభుఁడు
నధికధైర్యాన్వితు ♦ లతనితమ్ములు నుగ్ర, తేజస్కు లైనత ♦ దీయసుతులు
నన్నదమ్ములు ప్రతా ♦ పోన్నతు లేవురు, కేకయపతులు న ♦ క్షీణబాహు
శక్తియుక్తులు జరా ♦ సంధసూనుఁడు సహ, దేవుండు నాజయ ♦ త్సేనవిభుఁడు
వినుము శిశుపాలతనయులు ♦ వీరధనులు। ధృష్టకేతుండు వృషభుండు♦తీవ్రరణవి
నోది యుధుభర్త చేకితా♦నుండు దర్పఘనుఁడు శైబ్యనృపాలుండు♦గలఁడు గాదె.

క. వీ రెల్లఁ బాండురాజకు। మారులపాటునకుఁ గుందు ♦ మనములతోడన్
వారిపగ దీర్పఁ గడఁగెడు। వారలు గా కందు లాఁతి ♦ వారలు గలరే. 179

వ. భీమసేనసూనుండు ఘటోత్కచుండు దంద్రికంబైన లావును బీరంబునుం గల వాఁడు మాయాబలంబున మనబలంబు నెల్లం గలంచు మఱియును దూర్పున నుత్తరంబునం గలుగునరనాయకులు నానాసేనాసమన్వితు లయి వచ్చి బిచ్చయి ననుం బిడికిలింత మను చున్నవా రదియునుం గాక. 180

క. సకలభువనములు నఱచే। తికిఁ దేరం జాలునట్టి ♦ ధీమంతుఁడు దే
వకికొడుకు గలఁడు ధర్మజు। నికి నాతం డెత్తి రాక ♦ నిలుచునె యుధిపా. 181

ధృతరాష్ట్రుఁడు భీమసేనుపరాక్రమంబు దలంచి దుఃఖించుట.

వ. అనిచెప్పిన సూతపుత్రునకు నంబికాపుత్రుం డి ట్లనియె. 182

క. వారిదెస నీవు చెప్పిన। యారథికులు ప్రబలు లగుదు ♦ రందఱు నైనన్
వా రెల్లను నొకతల యు। మ్మారుతి యొకతల బలప్ర ♦ మాణముఁ జూడన్. 183

ఉ. భీముఁ దలంచినన్ మనము ♦ భీతిఁ గలంగుచు నుండు నాకు రే
లేమియు నిద్ర రా దతని ♦ * నేత్తెఱ మార్కొనఁ జాలునట్టివాఁ
డీ మొన లేఁ డతం డలుక ♦ నెత్తినయాగద కాలదండ ము
ద్దామవిలాసుఁ డై కురుక ♦ దంబములో విహరింప కుండునే. 184

గీ. చిఱుతనాఁడును వాఁడు నా ♦ శిశుఁ బోఁడు। వీరు చివ్వకుఁ జొత్తురు♦వైర మెత్తి
వానిచేఁ బీడ వడియును♦మాన రదియు। కాదె యీభేదమున కెల్లఁ♦గారణంబు.

క. సమరమున దైత్యదానవ। సమితియు నాతని కెదుర్పఁ ♦ జాలదు భుజయు
ద్ధమునఁ జరాసంధుని నొక। నిమిషంబునఁ జంపె నొరులు ♦ నిలుతురె యెదురన్.

---

* కేదము- అని పాఠాంతరము.

మ. బాహు లల్లన్ ముడివడ్డ రౌద్రరసము ♦ ప్రాంగం దలిర్పన్ భుజా
గ్రములం దెవ్వఁడు నాకు మా ఱనుచు శౌ ♦ ర్యస్ఫూర్తి శోభిల్ల దు
ర్గమలీలం గవియంగ భీముఁ గని దై ♦ ర్యం బేది కౌరవ్యసై
న్యము లంతంతఁ గలంగఁ బాఱినటు లై ♦ నామోహమునన్ వ్రేలెడిన్. 187

క. కరవాలము గద మొదలగు। పరికర మేమియును లేక ♦ బాహుబలమునం
గరిగతి నడరినను వృకో। దరు నొకఁ డెదురెదుర నిలిచి ♦ తలపడువాఁడే. 188

గీ. ప్రళయకాలసముద్రము ♦ భంగిఁ బొంగి। కడు భయంకరుఁ డగు భీముఁ ♦ గడవ నీఁద
వశమె నా పుత్రులకు విధి ♦ వశమువొందు। మెదిరిఁ దమ్మును నెఱుఁగరు ♦ మదము కతన.

క. చిచ్చునకుఁ దోడు గరువలి। వచ్చుగతిన్ భీముదుర్ని ♦ వారవిహారం
బచ్చుపడఁగఁ బార్థు పై వి। వ్వచ్చుడు వెస వచ్చు గాండి ♦ వంబును దానున్. 190

వ. సంజయా విను మున్న రూపు సెప్పెద. 191

క. ఆ యర్జునుమగఁటిమి కెన। యేయుగములఁ జూడ వినఁగ ♦ నెందును గలఁడే
నీయెదుర నాడినంతయుఁ। జేయుట కతఁ డోపు రిత్త ♦ సెప్పెడువాఁడే. 192

ఉ. ఎక్కటిగాండివంబు నుతి ♦ కెక్కు వెలుంగుట మీఁదఁ గేశవుం
డక్కజమైన తేజమది ♦ యాసపడందు దసంతనర్జునుం
డొక్కఁడె వైరిసేనలకు ♦ నొడ్డినమంట ప్రతాపమూర్తు లి
ట్లొక్కెడఁ గూడె నిన్నిటిమ ♦ హోగ్రపువేఁడిమి కోర్వ వచ్చునే. 193

క. దివిజదనుజసహితము లగు। భువనము లన్నిట మహేంద్ర ♦ పుత్రుఁడు విజయో
త్సవలీలఁ గ్రీడ సల్పుం। దవులంబడఁ డెందు నత్యు ♦ దగ్రబలమునన్. 194

వ. అని పలికి వెండియు. 195

క. కురుసేనఁ దాను గెలుచుట। కరము భరము గాదు * నరుని ♦ గాండీవమునం
బెరిఁగినయమ్ములమంటలు। దరికొని తెగఁ గాల్చునట్టి ♦ † దయయగు జిష్ణు. 196

వ. భీమార్జునులకొలందులు భీష్మద్రోణులు దెలుఁగనంతకంటె నెవ్వ రెఱుంగుదు రెఱింగియు మానుషంబు వాటించి సేనమొగంబున నిలుతురు కీర్తి పట్టి ప్రాణంబులు విడుతు రింతియ కాని చేయునది లేదదియు నుం గాక పౌత్రు లగుటయు శిష్యు లగుటయు గాంగేయునకు గురునకు సామాన్యం బగుటఁ జేసి రెండు దెఱంగులవారికి నీ రొక్కరూప మనకడ నున్నతప్పునకు మనముందర నిలువవలయు ననుచు నుండుదు రింతమాత్రకుం గా వీరల కెంత వలసె నేను దైవాధీనతకతంబున బిడ్డల నొత్తి చెప్పను నియమింపనుం జాల మొదల విదురుం డే మని చాటి చెప్పె నది యంతయుం బాటిలె జూదంబునాఁటనుండియుఁ గురుజాలికిం జేటు మూఁడుట ద్రోణుచు చున్నది మందబుద్ధియు లోభోపహతుండును నగు దురభిలాషంబున దుర్యోధనుం డింత చేసెఁ గాలవిపర్యయంబునఁ గౌరవులకుఁ గడవ రాని

* నరుఁడు — † దయ్యము జిష్ణు అని పాఠాంతరములు.

యవస్థ వచ్చె సంజయా నేనేమి సేయుదు నెందుఁ జొత్తు నెది తెరు వెవ్వరు శర
ణంబు వారిరువురుఁ గలయంతన పోయెనే విను మని మఱియు నిట్లనియె. 197

చ. అనుజులు నట్టివార ద్రుపద • దాదిసుహృజ్జను లెల్ల నంతకం
బును బలవంతు లాహవప • టిష్ఠుఁడు రాజు యుధిష్ఠిరుండు స
ద్వినయవివేకశీలముల • విశ్రుతుఁ డాతఁడు బంధుభృత్యులం
దనకు వశంబు చేసికొను • దానికి నేర్చుఁ బ్రభుత్వసంపదన్. 198

గీ. సత్యశౌచధర్మ • శాలి దయాపరుం। డట్టిధర్మపుత్రు • నాక్రమింప
మనము దలఁచు టెల్ల • మంటపై మిడుత లు। దగ్రవృత్తి నుఱుకఁ • దలఁచునట్లు

వ. కావునఁ బాండవులతోడి భండనంబునఁ గులక్షయం బగుట దప్పదు శాంతిఁ
బొందుట మేలు మనవారల కది ప్రియం బగు నేని దానికిం దగినయత్నంబు చే
సెద ననిన విని ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డిట్లనియె. 200

క. దేవర యానతియిచ్చిన। యీవాక్యము లెస్స నాఁడు • నీవ యుపేక్షం
బో విడిచితి వింకను నీ। చే వత్తురు వారు వీరి • చే టొప్పదు రే. 201

వ. అది యెట్లం టేని. 202

క. వారు దెస లొత్తికొనియు ధ। రారాజ్యం బిచ్చి పోయి • రా పోరో తా
రారణ్యాపీడఁ బడియును। రారాజుం జెఱుకుఁ బాప • రా మన మెఱుఁగన్. 203

వ. అట్టియెడ నైనను. 204

క. రాపంచి తగవునై సం। భావింపవ కాక నాఁడ • పాండవు లలుకం
బో విడువరె మిగులదు రే। నీవచనంబులకుఁ బిలిచి • నిలుపుము వారిన్. 205

వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు దండ్రి కిట్లనియె. 206

దుర్యోధనుఁడు దండ్రితో స్వపక్షవీరులసామర్థ్యంబు చెప్పుట.

చ. అడవులఁ గొండలం బడి మ • హాపద రూపఱి దన్నవారి ని
ప్పుడు గొని వచ్చి కృష్ణుఁ డొక • ప్రోవుగఁ గూటువమూఁకఁ గూర్చినం
బొడుతురె పాండునందనులు • భూవర యేటికి నింతభీతి నా
కడిమియు లావు నీ వసదు • గా గణుతింపకు గెల్తు నెమ్మెయిన్. 207

గీ. పరశురాము జయించిన • బల్లిదుండు। భీష్ముఁ డపనీశు లీతని • పేరు వినినఁ
బాఱు చుండుట యెఱుఁగవే • పాండుపుత్రు।లనఁగ నెంతటి వా రితం • డలిగెనేని.

క. కృపుఁడును గురుఁడు నయోనిజు। లపరిమితభుజాబలాఢ్యు • లాహవకేళీ
నిపుణు లజేయులు వీరలు। కుపితాత్ములు లైన మాఱు • కొను నే వాఁడున్. 209

క. ఈశ్వరవరజనితుఁడు హరి। దశ్వప్రతిమాన తేజుఁ • డస్త్రికళాని
శ్రైత్యైశ్వర్యధురంధరుఁ డీ। యశ్వత్థామ గలుగ మన • కని వెఱ పేలా. 210

గీ. సహజకుండలుండు • శౌర్యధుర్యుఁడు సము। దీర్ణబాహుబలుఁడు • కర్ణుఁ డిందుఁ
గలఁడు వీని కెదురు • గలఁడె సి యెన్నుమా। ధర్మపుత్రుపాల • ధరణినాథ.

క. వినుము నరేశ్వర కర్ణుని। పెనుపు మహేంద్రుండు వచ్చి ♦ ప్రియమున శచికై
తను నర్థింపఁగ నిచ్చెను। గొను మని లోకంబు లెఱుఁగఁ ♦ గుండలయుగమున్.

వ. వీర లాధర్మపుత్రాదులచేతన కా దెవ్వరిచేతనుం జెడమి దెల్లంబు బాహ్లిక సోమదత్త భూరిశ్రవ శ్శల్య సింధురాజ గాంధారరాజప్రభృతిమహావీరులు వీరల కంటెను శక్తిసమగ్రులు దక్కటిరాజలోకంబును సహాయులై వచ్చినవివిధదేశాధీశులును నాతోడిసుఖదుఃఖంబుల కియ్యకొని యగ్గలికమ్మై నగ్గి నైన నుఱుకను సముద్రం బైన నీఁదను దెంపు సేసి పొంపిరి వోవుచున్న వారు గావునఁ బాండవులకు మాదిక్కు దేఱి చూడనుం గొలంది గా దనుమానింపకు మిట్లునుం గాక మాకు నెవ్వరును లేక చుట్టంబులును జెలులును విడిచి తోడు వచ్చినవారును విచ్చి పోయి భృత్యులును విరక్తులై వారె పోటుమానుసులును బంధుమిత్రసహాయులును బ్రజానురాగంబునుం గలిగినట్టివా రైన నది పాప్తకాలం బింతియకాని యే మింక వారియడుగు లొత్తను గొలిచి కుడువను బాఱి పోవనుం జాల మెల్లభంగుల సమరంబు సేయుదుము నాతలంచినట్లొండె వాసుదేవుండు దలంచినట్లొండె నయ్యెడు న ట్లైన మేల యింతవట్టును నిశ్చయం బని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 213

గీ. కులములోఁ దలవం పగు♦కూడు గుడువ। బంపఁ జూచెద*వక్కటా♦పగతు రట్టివారు పై నెత్తి వచ్చినఁ♦బోరి కోప।† మనుటధృతిచేటకాకపొం♦దగునె చెపుమ.

క. నీవు బతిమాలి కొడుకుల। చావునకును జేటునకును ♦ జాలక యిమ్మై
వా విడిచి యఱచినం గడు। నేవపడరె జనులు నిన్ను ♦ నే మన నేర్తున్. 215

గీ. భీమసేనుని నీ వింత ♦ పెద్ద చేసి। పెక్కుభంగులఁ జెప్పితి ♦ యుక్కు గలఁడు
గదకు నేర్చునం చెంతయు♦బెదరెదతఁడు।నన్నుఁబోలమి యెఱుఁగవే♦నరవరేణ్య.

మ. గద నాతో సరి మూఁడులోకముల నేఁ ♦ గానం జలం బెత్తి యు
న్మదుఁ డాభీముఁడు వ న్నిరిం దొడరిన ♦ న్వజ్రప్రహారంబు బె
ట్టిద మై తాఁకినఁ గూలుపర్వతముమా ♦ డ్కిం గుంభినిం గూల వ్రే
సెద నాకోర్కి గదా గదారణము వ ♦ చ్చెం బెద్దగాలంబునన్. 217

గీ. అతఁడు వడిన వెండి ♦ యానేనఁ గోల్తల। నేయు నొకఁడు లేమి ♦ సిద్ధ మింత
యొక్కిఁగి వెఱచి కాదె♦యేనూళ్లు లైనను। దమకుఁ జాలు ననియె♦ధర్మసుతుఁడు.

వ. అర్జునుండు గలం డని తలంచితి వేని. 219

గీ. కర్ణుపడసినయాశక్తి ♦ గలుగఁ బోర। బ్రదుక వచ్చునె నరునకు ♦ నదియుఁ గాక
యతనిభీష్మాదిరథికుల ♦ యతులితాప్రమేయదివ్యబాణంబులు♦మ్రింగి కొనవె.

వ. దుశ్శాసన దుర్మ్రపహ దుర్ముఖ వివింశతి వికర్ణ చిత్రసేనాదు లగుపీకొడుకు లొకం

---

* వాకతులఁ జెఱకు- † మనిన- అని పాఠాంతరములు.

ట్టోకండ జగంబు లెల్ల జయింపఁ జాలుదు రందఱు నొక్కమొగం బై త్రోచి నడచిన సవ్యసాచి నొక్కనినకాదు పాండవుల నెల్ల నొక్కెత్తున నైచికొన నోపుదు రట్లునుం గాక మాకు నక్షౌహిణులు పదునొకండు వారికి నేడు మాసైన్యంబు సారవంతంబు వారిబలంబు నిస్సారంబు మమ్మెవ్విధంబున జయింతు రీయెక్కువతక్కువలు విచారింపక వలవనివెఱపు గట్టుకొని ముకుఱ్ఱారి యూరక వగచు చున్నవాఁడవు నిన్ను వగవ కుండ నుడుపం జాల మంతియ కాని తక్కెల్లపనులకుం జాలుదు మని పలికి సంజయుదెసఁ గనుంగొని సుయోధనుం డిట్లనియె.

క. నానాదేశంబులబలు। మానుసులం గూర్చికొని స ♦ మత్సరబుద్ధిం
దా నేమనియెడు నయ్యమ। సూనుం డాతని తెఱంగు ♦ సూతము చెపుమా.

సంజయుఁడు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజునిశ్చయం బెఱింగించుట.

వ. అనిన విని సంజయుం డిట్లనియె. 223

ఉ. ఆతఁడు భండనం బనిన ♦ నార్చిన మూరెఁడు వేర్చు నెంతయుం
బ్రీతి వహించి తమ్ము లొక ♦ పెండ్లికిఁ బోయెడునట్ల యున్నవా
రా తెలి వెందునుం గలదె ♦ యందలినాయకు లెవ్వ డొక్కొ మా
చేతులతీఁట వుత్తు మను ♦ చిత్తమ కాని చలింప రేమియున్. 224

గీ. నరునిపాశుపతాదిబా ♦ ణములపెంపు
భీముగదసొంపు నమ్మి యు ♦ ద్దామలీలఁ
జెలఁగి వెఱ పేది యక్కడి ♦ బలము మునురు
గవిసి యెపుడుఁ గయ్యమునకుఁ ♦ గాలుద్రవ్వ. 225

క. నావుడు నది యూ సంజయ। కైవారము సేసె దీవు ♦ కొంతేయుల వా
రేవి రణసాధనమ్ములు। గా వెఱవక నడచువారు ♦ కౌరవులపయిన్. 226

వ. అనిన సుయోధనునకు సూతనందనుం డర్జునుదివ్యరథ శ్వేతాశ్వ కపిధ్వజ దేవదత్తంబులమహానుభావంబులు వేఱువేఱ వర్ణించి చెప్పి యుధిష్ఠిర భీమ నకుల సహదేవులయరదంబులు దురంగ దివ్యశర గదా ఖడ్గాదిసాధనంబు లిట్టిట్టి వనియేర్పడం బలికి విరాటద్రుపదాదులకు వలయునుపకరణంబులఁ గొఱంత లేమియెఱింగించిన ధృతరాష్ట్రుం డిందుఁ గలబలుమానుసు లెవ్వరికి నసాధ్యులు వీరిసాధించు తెఱం గూహించి రే.యని యడిగిన నతనికి సంజయుం డిట్లనియె.

సీ. గంగాసుతుండు శి ♦ ఖండిపా లతనికిఁ, బాంచు మత్స్యేశ్వరు ♦ బలము కుంభ
భవుఁడు ధృష్టద్యుమ్న ♦ పా లతనికిఁ దోడు, పడు ద్రౌపదీపుత్ర ♦ పంచకంబు
రారాజుఁ దమ్ములు ♦ మారుతిపాలు కు, మారు లందఱు నభి ♦ మన్యుపాలు
శకుని సైంధవులు న ♦ శ్వత్థామకర్ణులు, దక్కొరుచేఁ బోసి ♦ దండిమగలు
సవ్యసాచిపాలు ♦ సాత్యకిపా ల్కృత। వర్మ చేకితాన ♦ వసుమతీశు
పాలు సోమదత్తుఁ ♦ డాలంబునకు నిట్లు। నిశ్చయించి రచట ♦ నృపవరేణ్య. 227

క. నకులుఁడు సహదేవుండును। శకుని సులూకాదిసుతుల ♦ సారస్వతులం
బ్రకటబలు లైన కాళిం। గకులను సమయించువారు ♦ కౌరవనాథా. 229

క. కేకయులు మనలఁ గలసిన। కేకయుల జయించువారు ♦ కృతపుణ్యుఁడు సు
శ్లోకుఁడు ధర్మతనూజుఁడు। లోకోత్తరు శల్యుఁ డా గ ♦ లుచువాఁ డధిపా. 230

వ. అట్టిపలుకులు పలుకుసమయంబున నచ్చోటఁ గొందఱు జనంబులు ధర్మనందను
నుద్దేశించి. 231

క. ఇతఁ డెక్కడ మద్రమహీ। పతి యెక్కడ నితని కతఁడు ♦ పాటియె యనుచుం
బ్రతివచనంబుల శల్యుని। యతిబలశౌర్యములు వారి ♦ కాతఁడు సెప్పెన్. 232

వ. ఇట్లు గాకయు నెవ్వరిమొగంబున నెవ్వరు వసిరి వారికి వార చాలి యుండువా
రని రివ్విధంబునఁ గొల్చివ్వ మిగిలి కొఱంత లేని తెఱవం దేజరిల్లుచున్నవారు
నీకు నీకొడుకునకు నెయ్యది గర్జంబై తోఁచె నదియ చేయుం డనిన విని విచిత్ర
వీర్యతనయుం డిట్లనియె. 233

క. నాకొడుకుల కెక్కడిబ్రదు। కేకోలఁది దలంప నిప్పు ♦ డెన్నిన వీరా
నీకంబు నోర్వ వచ్చునె। యీకౌరవసైన్యములకు ♦ నేమనువాఁడన్. 234

క. రాజు యుధిష్ఠిరుఁ డైహరి। దా జయమొడఁగూర్ప నున్నఁ ♦ దత్సైన్యము రా
రా జిట్లు సరకుసేయుమి। నా జన్మము దుఃఖభాజ ♦ నం బగుటఁ జుమీ. 235

క. నా కుడుప నేల వశ మగు। నీకూడినభూపతులకు ♦ నింతియ కాలం
బై కడచన్నది సంజయ। నీ కీవగ పేల యింక ♦ నిలువుము పలుకుల్. 236

వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు నిజజనకుతో నిట్లనియె. 237

ఉ. ఏమును బాండునందనులు ♦ నేకకులంబునఁ బుట్టి యొక్కచో
నేమొకఁ డైనఁ జేయ గెడ ♦ నెప్డు చరించినయట్టివార ము
ద్దామబలంబు శౌర్యమును ♦ దర్పము వారిక కల్గి వారు సం
గ్రామమునన్ జయింతు రనఁ ♦ గా నొకనిశ్చయ మెట్లు గల్గెడున్. 238

ఉ. వారిని వారివారి నిట్లు ♦ వర్ణన సేసెదు గాని మమ్ము మా
వారిఁ దలంప విప్పుడమి ♦ వారికిఁ బాయను మాకు నంతయుం
జేరను మున్ సృజించె విధి ♦ సిద్ధము దీని నొకండు మాన్పఁ గా
నేరఁ డకారణంబ మది ♦ నెవ్వగ లేటికిఁ బట్టుకొల్పఁగన్. 239

వ. అనిన విని సూతనందనునకు నంబికానందనుం డిట్లను నాకొడుకు సన్మిత్రప్రలా
పంబులు సేయుచున్నవాఁ డింతియ కాక సత్యధర్మనయపరాక్రమసహాయ
సంపన్నులైనపాండవులఁ దనకు గెలువ వచ్చునే తాను బ్రబలుం డయినను బెనఁ
కువ గీడ కాక మే లగునే యది యట్లుండె నే నొక్కటి యడిగెద సంజయా
చెప్పుము. 240

క. సమరమునకుఁ బురికొల్పుచు। మముఁ దలఁచిన నుల్లకుట్టు ♦ మాటలఁ దచ్చి
త్తము లుడికించుచుఁ బాండవ। సమితిం గడఁగించువార ♦ చట నెవ్వరొకో 241

క. నావుడు సంజయుఁ డిట్లను। దేవా పాండవులయులుక ♦ ధృష్టద్యుమ్నుం
డే వెరవుమాట నైనను। నే వోసిన యగ్ని భంగి ♦ నిగుడం జేయున్. 242

వ. అతండు ధర్మతనయుతో నిట్లనియె గాంగేయకుంభసంభవాదిమహావీరక్రూర సత్త్వబహుళంబును గరిఘటాగిరికదంబకలితంబును దురంగనికరతరంగపరంపరా ఘోరంబును నగు కౌరవసేనాసముద్రంబునకు నే నొక్కచెలియలికట్ట నై నిల్చెద ననవుడు నయ్యుధిష్ఠిరుండు నీ వింతకుఁ జాలుట యెవ్వ రెఱుంగ రిట్లు సంగరంబున మమ్ముద్ధరింపు మనియె నిట్లు గొనియాడిన నాతండు సాదరం గనుంగొని సంజయా మీవారల కెల్లనుం దెలియం జెప్పు మీశ్వరాది దేవతలు సమకట్టినసవరణ గలయర్జునుచేత నిర్జింపం బడినయుత్కృష్టజాతు లనేకులు గలుగుట యెఱుంగుదుర కాదె మనుష్యు లతని కెంత పెద్ద యిట్టిజెట్టి వెన్నుదన్ని చూడఁ గలండు గావున మముబోంట్లెల్లఁ బోక పెనంగినం బోరు భరం బైనం బ్రాణంబులపై వచ్చు నంతకుం జెను బరమదయాపరుం డైనపాండవాగ్రజు మఱువు సొచ్చి బ్రదుకుం డను మంత లంతలు దప్పులు సేసితి మని తలంకవలవ దెంతలు సేసినను గాంగేయపూర్వజుండు శాంతిసుధానిధి యగుటం జేసి శరణు సొచ్చినం గాచు నని పలికె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు దుర్యోధనున కిట్లనియె. 243

ధృతరాష్ట్రుఁడు దుర్యోధనునితో సంధి చేయు మని చెప్పుట

క. పరిజనులకు నీకును ని। ద్ధరలోన నగంబు సాలు ♦ దక్కటినగముం
గర *ముచితంబుగఁ బాండవ। వరుఁ డగుధర్మజున కిచ్చి ♦ బ్రదుకుము సెమ్మిన్. 244

చ. పెనఁకున నాక యేల మన ♦ పెద్దల కెవ్వరి కియ్యకోలు గా
దనుచితవృత్తి గాన గురుఁ ♦ డాదిగ నాప్తులు బంధుమిత్రులున్
గొనకొని పోరికిం జొర ర ♦ కుంఠితతేజుఁడు ధర్మపుత్రుఁ డా
తనిఁ దగఁ గూడి మన్కి ప్రమ ♦ దం బగుఁ గౌరవజాతి కెంతయున్. 245

వ. అని వెండియు. 246

క. కర్ణుండు రేఁచి పెట్టఁగ। దుర్ణయపరు లైనశకుని ♦ దుశ్శాసను లీ
నిర్ణయమే మే లన నీ। కర్ణములకు నించు నెట్లు ♦ కార్యవచనముల్. 247

వ. అనినఁ గటకటంబడి సుయోధనుం డిట్లనియె. 248

క. నీచెప్పెడిపెద్దలు ద్రో। ణాచార్యులు మొదలు గాఁగ ♦ నని కొల్లనివా
రై †చాలని వారిం గొని। యే చక్కం బెట్టువాఁడ ♦ నేఁ బాండవులన్. 249

శా. రాధేయుండును దుస్ససేనుఁడును బో ♦ రం బ్రాపు గాఁ బాండవ
క్రోధజ్వాలల నార్తు నొండొకఁడు నా ♦ తుం దోడ నీ వింక నన్

---

* ముచితంబుగను దయా। వరుఁడగు- † చెరఁగ- అని పాఠాంతరములు.

బాధం బెట్టకు వాఁడిసూదిమొన మో ♦ పం జాలునం తేని నే
సీధాత్రీతల మీను వారలకు నా ♦ కేలింత సేగిం బడన్. 250

వ. అనిన గాంధారీవల్లభుం డతని కి ట్లనియె. 251

గీ. నీకు నంత వగవ ♦ నీపోవు తెరువునఁ! బోవువారు గాఁగఁ ♦ బూని యున్న
వారి కెల్ల నేను ♦ వగచెదఁ గయ్యంబు! వలవ దుడుగు మయ్య ♦ చలము గొనక.

చ. ఉభయబలంబులుం బోగడ ♦ నుగ్రత భీముఁడు విస్ఫురద్గదన్
రభస మెలర్పఁ గుంభములు ♦ వ్రయ్యఁగ వ్రేసిన నెత్తు రొల్కఁగా
నిభములపిండు గావి సెల ♦ యేఱులతోడి నగంబులట్లు సం
క్షుభితము లై మహిం బడఁగఁ ♦ జూచి తలంచెదు నాదు వాక్యముల్. 253

చ. ఉఱక ధనంజయుండు విని ♦ ధోగ్రశరంబుల నొక్కమాత్ర నే
డ్తెఱ నుఱు మాడినం బడమిఁ ♦ దొల్లినసీ దగు సైన్య మంతయున్
నఱికినఁ బడ్డ ఘోరవిపి ♦ నంబువిధంబున నున్నఁ జూచి య
త్తఱి నయినం దలంపు మిచి ♦ తం బగు నావచనంబుఁ బుత్రకా. 254

వ. అని పలికి యతనివలనం *బలుకు గానక మనంబు మరలం బెట్టికొని కొడుకులు జయింప నోపుదురొకో యనునాసం జేసి సంజయుదిక్కు మొగం బయి పాండవ కౌరవపక్షంబులం గలవారల తారతమ్యంబు లడుగుచుం గొలందులు దలపోయుచు నాతనివచనంబులం దనవిచారంబునను బలాబలంబులు నిశ్చయించి పాండవేయు లెక్కు డవుట యెఱుంగుచుఁ గ్రమ్మఱ నాసూతపుత్రుతో లెక్కలు వెట్టుచుం బోలించుచుఁ బెద్దయుం బ్రొద్దు వితర్కించి కౌంతేయులశక్తి దైవశక్తియు గాంధారేయులశక్తి మానుషశక్తియుం గాఁ †దలంచినవాఁ డై యంబికానందనుండు నిజనందనునితో ని ట్లనియె. 255

క. నరుఁ డగ్ని దేవుఁ దనకును! వరదునిఁ గాఁ గొలిచినాఁడు ♦ వానికిఁ గేతు
స్ఫురణం బాదిగఁ గలసం! గరపరికర మెల్ల నతఁడు ♦ గావించె దయన్. 256

వ. అదియునుం గాక ధర్మదేవతయును వాయుదేవుండును వాసవుండును నశ్వులును వారికిఁ బాండురాజుతోడివారు వారి శోకకీడునుం బోరయ కుండ రక్షింతురు గావున భీష్మద్రోణప్రముఖులకుఁ బాండవులం బరిభవింప రామి తెల్లంబు. 257

క. దేవత లేటికిఁ బార్థుఁడు! దేవసముఁడు గాఁడె వాఁడు ♦ దివిజులచేతం
బోవని దైత్యులఁ జంపఁడె! యీవును నీవారు నతని ♦ నెఱుఁగరె చెపుమా. 258

వ. కౌరవులకు వచ్చినయిమ్మహాభయంబునకుఁ బ్రతీకారంబు శాంతి గడచినది లే దెన్నిభంగులం జూచినఁ గయ్యం బుడుగుట మనకుం గర్తవ్యం బై యున్నయది యుపశమింప వయ్యె దీర్ఘవైరంబు వలవ దనినఁ దండ్రికిఁ గొడు కి ట్లనియె.

* జంకు- † తెలిసిన- అని పాఠాంతరములు.

క. దేవత లర్జునుసకుఁ దో। డై వత్తు రసంగ వలవ ♦ దది యె ట్లనినన్
దేవత్వము రాగద్వే। షావేశము లేమిఁ గాదె ♦ యైనది మొదలన్. 260

వ. కావున వా రొక్క ళ్లొకళ్లవారు గా రట్లు గాక పక్షపాతు లై పూని వత్తురయేని యది దేవత్వంబు గా దట్టిదేవత్వంబున నర్జునుండును సురక్షితుండు గా నేరఁడు నీకు నాపనికిఁ జింత వలవ దని పలికి వెండియు ని ట్లనుఁ బెఱిగి వచ్చు కార్చిచ్చు నుడుపను బాషాణవర్షంబు వారింపను మహావాయువు నిలుపను నీళ్లు గట్టిగా నభిమంత్రించి వానిపైఁ గరితురగాదుల నడపింపను నాసేన నడచునప్పుడు వల సినచోట జలంబు లుత్పాదింపను జాలుదు సింహశరభశార్దూల భూతభేతాళాది ఘోరసత్వసంరంభస్తంభనప్రకారం బెఱుంగుదు మిత్ర శత్రువిషయంబు లైన శుభాశుభంబులు వలయుభంగి నావహింప నేర్తు మఱియు నానావిధసిద్ధిప్రదంబు లగుమంత్రధ్యానాద్యనుష్ఠానంబుల నాకుం గొఱంత లేదు నీచెప్పినయగ్నిప్రముఖ దేవతలం బ్రసన్ను లగునట్లుగా నారాధించినవాఁడ వారికి నాకుం బోలె మహా నుభావంబు గలిగినఁ బదుమూఁడు వత్సరంబు లబ్బంగి నిడుములం బడుదురె వి నుము చెప్పెద. 261

——దుర్యోధనుఁడు తండ్రితోఁ దనబలపరాక్రమంబులు చెప్పుట.——

క. ఏ నలిగిన వారిని సుర। లైనను రక్షింప నోప ♦ రమరు లలిగినం
బూని చెడ కుండఁ గాతును। మానవు లోకసరకె నాకు ♦ మనుజాధీశా. 262

గీ. గర్వమున నాడుమాటలు♦గాఁ దలంప। వలవ దిది యెల్ల నిక్కంబు♦వసుమతీశ
నన్ను నేఁ జెప్పికొందునే♦యెన్నఁ డైన। నాత్మసంస్తుతి పౌరుష♦మవున చెవుమ.

వ. ధర్మతనయాదిపాండవేయులును ద్రుపదాదిపాంచాలురును విరాటాదిమాత్స్య లును వాసుదేవాదియాదవులును మఱియునుం గేకయ పాండ్య మాగధ చైద్య ప్రముఖనిఖిలదండనాయకులును నాబారిం బడి మున్నీరు సొచ్చినయేఱుల చం దంబున నడంగి పోవుట యవధరించెదు గాక వా రెల్లఁ దేజోధైర్యపరాక్రమో పాయవిచారవివేకంబుల నాయెత్తువత్తురే పితామహద్రోణకృపాశ్వత్థామలు శస్త్రాస్త్రవిషయంబుగా నే మేమి యెఱుంగుదు రెం తెంత నేర్తు రది యెల్ల నెఱుం గుదు నంతయు నేర్తు నని పలికి యుందఱు వెఱఁగుపడి యుండం దాను సంజయుతో సంగరంబు తెఱంగు నాలోచనంబుగఁ బాండవులవలని మాట లాడు చుండఁ గ ర్ణుండు ధృతరాష్ట్రుం గైకొనక ధార్తరాష్ట్రునకుం బ్రియంబుగా ని ట్లనియె. 264

క. గురునలుక నాకు నస్త్ర। స్ఫురణ వెడలె నందు జనులు ♦ బొంకది పూజా
పరత మెయి నమ్మునీశ్వరు। కరుణ *వడసి మగుడఁ బడయఁ ♦ గాంచితిఁ బ్రీతిన్.

ఉ. కావున నస్త్రశస్త్రము ల ♦ ఖండితసంపద నొంది యుండ దే
వావలి కైన నన్నుఁ జెన ♦ యన్ భర మేఁ గలుగంగ నర్జునుం

* కొఱలి- అని పాఠాంతరము..

జే విడిపించు మేదినిఁ గ ♦ డిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగా
నీవు బలంబు మెచ్చ నని ♦ నిల్చెద గెల్చెదఁ బాండవేయులన్. 266

శా. గాంగేయాదులు నీకడన్ నిలిచి వే ♦ డ్కం జూడఁ గా సర్వసే
నాంగాంగంబులమీఁద గాలియును జి ♦ ట్టాడంగ నీ కేను వీఁ
కం గౌంతేయులఁ దాఁకి తత్తనువు లు ♦ గ్రస్ఫారబాణాలిఁ గూ
లం గోదండవిలాసమున్ మెఱయ లీ ♦ లం బోరఁ గ్రీడించెదన్. 267

వ. అనిన విని సూతనందనునకు మందాకినీనందనుం డి ట్లనియె. 268

క. కాలుఁడు పేరేపఁగ నిటు। పేలినయంతట నె నిన్నుఁ ♦ బెద్దగఁ దలఁపం
బోలునె *మాఁకును నుడుగుము। చాలుదు వీ వెల్లపనులు ♦ సాధింపంగన్. 269

ఉ. కూలెడువారె పాండవులు ♦ ఘోరపుఁబోర నొకం డొకండ యీ
చాలెడువార లెల్ల మును ♦ చావఁ గ్రమంబున సేన లన్నియుం
గూలఁగఁ గౌరవుల్ పిదపఁ ♦ గూలుదు రింతియ కాక నోరిచే
ఱేల వృథాభిమానమున ♦ నిన్నియుఁ బేలెదు సూతనందనా. 270

గీ. దివిజపతి నీకు నిచ్చిన ♦ తీవ్రశక్తి
చేతఁ గవ్వడి వదు నని ♦ చూతు వేని
వాసుదేవునిచే నది ♦ వ్రయ్య లయ్యుఁ
దునియ లయ్యును బొడి యయ్యుఁ ♦ దొరఁగు ధరణి. 271

క. సర్పముఖశరము గల దను। దర్పంబునఁ గ్రీడిఁ దొడరఁ ♦ దలఁపకు హరిపెం
పేర్పడఁగ నదియు కాదఁట। తీర్చ వలయువాని నెల్లఁ ♦ దీర్చు నరునకై. 272

వ. అని పలికి ధృతరాష్ట్రునితో ని ట్లనియె. 273

క. జ్ఞాతులు దమలోఁ బొందినఁ। జేతోమోదమున వెలిఁగి ♦ చెలు వొందుదు ర
న్నాతిం బాసిన విగతవి। భూతిం గడకొఱవులట్ల ♦ పొగయుదు రధిపా. 274

వ. కావునఁ దమలో విరోధం బొప్పదు సంభాషణభోజనాదిసత్కారంబులను సవి
నయవర్తనంబులను బ్రీతు లైనజ్ఞాతు లిహపరార్థసాధకు లగుదు రని చెప్పి
వెండియు. 275

క. విను మే నొకశైలమునకు। మును భూసురవర్గసహిత ♦ ముగ నొకపనికిం
జను నెడఁ జన రానితటం। బున నొకజు న్నుండె దానిఁ ♦ బొగడిరి తజ్జ్ఞుల్. 276

గీ. దీని తేనియఁ ద్రావిన ♦ మానవులకు
జరయు రుజయును దప్పియుఁ ♦ జావుఁ గలుగ
దనఁగఁ గొండఱు బోయలు ♦ విని కడంగి
యెఱక మెఱకు లై చఱిఁ బడ ♦ నుఱికి రవుడు. 277

---

* మాటల- అని పాఠాంతరము.

వ. ఇట్లుఱికి మృతిం బొంది రట్లపోలె నవినీతు లైన నీకొడుకులు పుడమి యెల్లను దార
యేలుదు మని చూచెదరు గాని తమపాలిసిపోవుటం గానరు వీర లర్జునుతోడం
బెనంగి మానప్రాణంబులు దక్కించుకొనువారె యట్లుం గాక సమబలు లైన
నుం గయ్యంబున వీ రోడరు వా రోడ రనుతలపోఁత లవి యేల నీలోనికి ధర్మ
నందనుం దెచ్చికొనుటయ నీకుం గర్తవ్యం బనిన బాహ్లికుండు ధార్తరాష్ట్రున
కిట్లనియె. 278

క. కను భ్రమసిన తెరువరి తన। కనపాయం బైనమార్గ ♦ మరసి తగ నెఱిం
గినవారు సెప్పఁగాఁ గై। కొననికరణిఁ దగినవెంట ♦ కుం జొర వకటా. 279

వ. అనిన వైచిత్రవీర్యుండు దుర్యోధనున కిట్లనియె. 280

మ. కొడుకా యే నెటు లట్ల బాహ్లికుఁడు నీ ♦ కుం గూర్చు భీష్ముండు నీ
యెడ సస్నేహుఁడు వీరిమాట విను మే ♦ మీముగ్వురున్ మన్ననల్
వడయంగాఁ దగునట్టివారము నినుం ♦ *బ్రార్థించెదన్ ధర్మజున్
విడువంగాఁ దగ దిమ్ము వారలకు ను ♦ ర్వీం బాలు సెమ్మిం దగన్. 281

క.†అని వెండియుఁ దగనొడఁబాటునకుఁ జొర మినఁపుడు దాఁ గొ♦డుకుతోడఁ గడుం
గినిసి ధరణీశ్వరుం డి। ట్లనుఁ గొలువున నున్నవార ♦ లందఱు వినఁగన్. 282

గీ. బవరములు గావె విఱిగిన♦బార సాఁప। వచ్చునే యొక్కరుండు వి♦వ్వచ్చుఁ డడరి
పసులఁ బెట్టించునపుడు నీ♦బలము విఱుగ। దయ్యె నే నీవుఁ గర్ణుండు♦నచట లేరె.

వ. అని రాధేయుదిక్కు మొగం బై మఱియును. 284

గీ. నాఁటికొలఁది గాదు ♦ నారాయణుఁడు నొగ। లెక్కఁ గెలన భీముఁ♦డేచి నడవ
ననుజతనుజసహితుఁ ♦ డై వచ్చువివ్వచ్చు। మార్కొనంగ వశమె♦మనకుఁ గర్ణ.

చ. బలమును దర్పమున్ మెఱయ ♦ బంటుతనంబున నీవు పాండవే
యుల నని మార్కొనం గడఁగు ♦ టొప్పెదు తెం పగుఁ జచ్చి శుద్ధుఁ డై
పలుకులు మాన్చు భృత్యుఁ డను ♦ పాటి దలంచెద విట్లు మేలె యు
చ్చలమున నీసుయోధనుని ♦ చావున కోర్చుట గాదె యెంతయున్. 286

కర్ణుఁడు భీష్మునిపై లోపముచేత నస్త్రసన్యాసంబు చేయుట.

వ. అనిన విని కానీనుండు సంక్షుభితమానసుం డై యిట్లను నిది యెల్ల నిట్లయ్యె
నట్లుం గాక తక్కినయది యట్లుండె నదీసూనుండు నన్ను నిరాకరించి పలికినప
లుకులఫలం బనుభవించుం గాక యని యతనిను ద్దేశించి యిట్లనియె. 287

గీ. నీకు నాలావుతోడ్పాటు ♦ లేక యుండ। వలయు నీ తెగునంతకుఁ ♦ గలన నిలువ
నాయుధంబులు విడిచితి♦నంతమీఁద। మెఱసి బలవిక్రమంబులు♦నెఱపువాఁడ.

---

* బ్రార్థింపగా- అని పాఠాంతరము.

† అనినను వెండియు నొడఁబా। టునకు జొరనిబానికిం గొడుకుతోడఁ గడుం- అని పా॥

† అని వెండియు ననుభేదం। బున సంధికిఁ జొరని యగ్రపుత్రుని జాలం- అని పాఠాంతరము

వ. అని శస్త్రసన్న్యాసంబు చేసి కొలువున నిలువ నొల్లక దిగ్గన లేచి పోవ నట్టి యెడ శాంతనవుండు నవ్వుచు దుర్యోధనునితో నిట్లనియె. 289

క. అంతకుఁ జాలఁడె కర్ణుం। డింతకు మును బాస యిచ్చి ♦ యెన్నఁడు బొంకం
డింతటిమానిసి యలిగినఁ। గాంతేయుల కెట్లు బ్రదుకఁ ♦ గా వచ్చు ననిన్. 290

క. అని వెండియు నిట్లను నా। తనిమాటల కెట్లుఁ గడఁగి ♦ ధర్మతనయుతో
నని సేయఁ దక్కువు నీ। వనుమానము వాయఁ జూడు ♦ మతనిని నన్నున్. 291

వ. ఏను బాహ్లిక ద్రోణప్రముఖులు గనుంగొను చుండఁ బ్రతివీరుల ననేకసహస్రంబుల సమయించెదఁ బిదప రాధేయురణంబునుం జూచెదవు గాక యనిన విని దుర్యోధనుండు కర్ణపక్షపాతియు నవినీతుండును నగుటం జేసి సహింపక పితామహుతో నిట్లనియె. 292

చ. ఎఱిఁగి యెఱింగి యుండె మది ♦ నేది యెఱుంగక యుండె నెవ్వ నం
దఱు వినఁ బాండునందనులు ♦ దర్పితులై యని గెల్తు రండ్రు ముం
దఱ నిను బాహ్లికున్ గురునిఁ ♦ *దక్కినవారిని నమ్మి నేను నే
ర్తుఱ నని సేయఁ బూనితిఁ గ ♦ డింది మగంటిమితోడఁ జాలదే. 293

ఉ. కర్ణుఁడు దుస్ససేనుఁడును ♦ గల్గఁగ నా కొరు లేల సద్భటా
కీర్ణవిరోధిసైన్యముల ♦ గెల్వఁగఁ జాలుదు మేము మాకు నీ
యర్ణవవేష్టితక్షితి య ♦ నర్గళవిక్రమ మొప్పఁ దక్కు మా
నిర్ణయ మెల్ల నిట్టిద వి ♦ నీతియొ నీతియొ చూడుమీ తుదిన్. 294

క. అనుపలుకులకు విషాదము। దనుకఁగ ధృతరాష్ట్రవిభుఁడు ♦ దననందను నే
మనియుం బలుకఁగఁ జాలక। వెనుఁబాటున నిట్టు లనియె ♦ విదురునితోడన్. 295

గీ. మృత్యుపాశోపహతుఁ డయ్యె ♦ మీఁద దెఱుఁగక
సూతనందనుతోఁ గూడి ♦ నాతనూజుఁ
డకట నాశంబుఁ బొందువాఁ ♦ డయ్యె మనకు
నింకఁ జేయంగఁ గలపని ♦ యేది చెపుము. 296

వ. అనిన విని విదురుం డతని కిట్లను మనవారలు మున్న దుర్బలులు తమలోనం బెనంకువ లయి విరసవచనంబు లాడుచు నింతలు పుట్టించికొనుట యర్జునునకుఁ గార్యసాధనం బింతియ కాక యే మనువారము వారలు బంధుమిత్రసహాయులుం దారును నొక్కతలంపువార లయి యున్నవారు వలవనియీ వెంగలిమాటలు విడిచి పాండవులం బిలువం బనిచి తగవు నడపుట దక్క మనకుఁ జేయం దగుపని వే ఱొండు గలదే యని చెప్పిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుచెప్పినకార్యవచనంబుల కొఱంత వినం గలవాఁ డై యతనిదిక్కు మొగంబు సేసి. 297

* దక్కటికాఁడల నెల్ల నమ్మి యేఁ- అని పాఠాంతరము.

క. మును వరుసతోఁ దనతలఁ। చినయన్నియు నీవు వినఁగఁ ♦ జెప్పితగవునై
నిను వీడుకొల్పునెడ న। ర్జునుఁ డే మని నిశ్చయించెఁ ♦ జూతము చెపుమా. 298

క. అని యడిగిన సంజయుఁ డి। ట్లనుఁ దుదిఁ బార్థుండు నిశ్చ ♦ యము సేసి సుయో
ధనుతో నిందఱిపెద్దలు। వినఁగా నను మన్నపలుకు ♦ వినుము నరేంద్రా. 299

మ. కురువంశోత్తముఁ డైనధర్మజుఁడు నా ♦ కుం దండ్రిపాలీఁ దగున్
ధరలో సామని తాన పల్కి వినియున్ ♦ దర్పంబునై నీక త
క్కరయేనిం జటులాస్త్రదీయవిశిఖా ♦ గ్నిజ్వాలలం దాహుతుల్
వరుసం బెట్టుదు ధార్తరాష్ట్రతతి నై ♦ శ్వర్యంబుతోఁ గూడఁగన్. 300

వ. అని పలికి కౌఁగిలించికొని భూషణాంబరాదికమనీయవస్తువు లొసంగిన నేను నుం బాండవులను వాసుదేవుని వినయంబున వీడ్కొని యింతవట్టును దేవరకు నెఱింగింప వేగంబ వచ్చితి ననిన నమ్మాటలు దుర్యోధనుం డాదరింపక పెడచెవులం బెట్టె ధృతరాష్ట్రుండును జిచ్చవడి యూరకుండె నప్పు డయ్యిరువురపాలను సంజయుం డొక్కరుండు దక్క నయ్యాస్థానంబున నున్నసమస్తజనంబులును దిగ్గన లేచి తమతమనివాసంబులకుం బోయిరి తదనంతరంబ. 301

క. తనుజవశవర్తి యగున। మ్మనుజేంద్రుఁడు దనసుతుండు ♦ మర్దింపఁగ నో
పునొ యనిఁ బాండుతనూజుల। ననుమతి సంజయున కిట్టు ♦ లనియె దురాశన్.

సీ. ఈరెండువీళ్లందుఁ ♦ దారతమ్యంబుల, నెఱుఁగుదు పోరైన ♦ నెవ్వ రోర్తు
రిది నిశ్చయింతమే ♦ యొందు నుపాయంబుఁ, బౌరుషంబును గల ♦ వారు గలరు
చూతము చెపు మన్న ♦ సూతనందనుఁడు న, న్నడిగెద వే నొండు ♦ నడుగవలదు
మీయయ్య సాత్యవ ♦ తేయుఁ డీయెడకు వేం, చేయునట్లుగ భక్తిఁ ♦ జేసి తలఁపు
పిలువఁ బంపు గాంధారి వా ♦ రలు *సునీతి
రతులు నిశ్చయవిదులు ధ ♦ ర్మజ్ఞహృదయు
లుల్లమున నీ కసూయాదు ♦ లొదవనేని
వాని మాన్పంగ నేర్తురు ♦ మానవేంద్ర. 303

కృష్ణద్వైపాయనుఁడు ధృతరాష్ట్రునియొద్దకు వచ్చుట.

వ. అనిన విని యంబికానందనుం డట్ల కాక యని యొక్కకంచుకిం బిలిచి గాంధారి రావించి సద్భక్తితాత్పర్యంబునఁ గృష్ణద్వైపాయనమహామునిం దలంచిన దివ్యబోధమహనీయుం డైనయమ్మహాత్ముండు విజయంచేయుటయు నందఱు దండప్రణామంబులు సేసి సమున్నతాసనంబున నునిచి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి యున్నసమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు విన్నపంబు సేయక మున్న యమ్మహాపురుషుండు ధృతరాష్ట్రసంజయుల చిత్తవృత్తులు దాన యెఱింగినవాఁ డగుటం జేసి సంజయువలను బ్రసన్నదృష్టి నవలోకించి యతని కిట్లనియె 304

* వినీతి- అని పాఠాంతరము.

క. నీవు సమస్తము నెఱుఁగుదు। గావున నీ కూర కుండఁ ♦ గాఁ దగదు ధరి
శ్రీవల్లభుఁ డడిగినపని। యీవిధ మని తెలియఁ బలుకు ♦ మేను వినంగన్. 305

వ. అనినఁ బ్రసాదం బని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె. 306

క. ఆసేనకు నీసేనకు। వాసి యడిగె దీవు నన్ను ♦ వసుదేవసుతుం
డా సేనఁ గలఁడు తత్సము। నీసేనం జూపుమా న ♦ రేశ్వర నాకున్. 307

వ. వాసుదేవుం డెట్టివాఁ డని యడిగెద వేనిం జెప్పెద. 308

చ. జగముల నన్నిటిం దనవ ♦ శంబుగఁ జేసినవీరు భంగమున్
బగయు లలాటలోచనుఁడు ♦ వాపఁగఁ జేర్చినయట్టిబాణు నొ
క్కగడియలోన గర్వ మడఁ ♦ గం బరిమార్చె సురేంద్రకల్పకం
బు గరములీలఁ దెచ్చె హరి ♦ భూరిపరాక్రమ మప్రసిద్ధమే. 309

గీ. అధికదుష్కరంబు ♦ లైనకార్యంబులు। క్రీడవోలెఁ జేయుఁ ♦ గేశవుండు
విను మతండు పార్థు♦నెనసి యేకాత్ముఁ డై। యుండుఁ బూర్వభవస♦ఖుండు గాన,

వ. అట్టివాసుదేవునిచక్రంబు నిజమాయాబలంబునఁ బాండవుల సర్వసమరసాధనం
బులయందును సూక్ష్మరూపవ్యాపి యై నిలిచి వారికి విజయం బొసంగు చుండు
నని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 311

క. పలుమఱుఁ బాండుతనూజుల। కొలఁది వితర్కించె దీవు ♦ గూఢం బదియుం
దెలియం బలికెద వారికి। బలమును సత్వంబు హరియ ♦ పార్థివముఖ్యా. 312

వ. హరిమహత్త్వంబు విన్నవించెద నవధరింపుము. 313

క. ఒకతల సమస్తజగములు। నొకెఁడ జనార్దనుఁడు నిలిచి ♦ యొకతల నైనన్
సకలమ్ము నసార మతం। డొకరుఁడ సారంబు చాల ♦ నుత్కృష్ట మగున్. 314

క. తలఁపునన వాసుదేవుఁడు। గలిగింపను నిలుప నడఁపఁ ♦ గా నోపు జగం
బులు మఱియును గ్రీడార్థము। పలుపోకలఁ బోవు చుండుఁ ♦ బౌరవనాథా. 315

క. ఎక్కడ నడచును సత్యం। బెక్కడ ధర్మంబు పరఁగు ♦ నెక్కడఁ గలుగుం
జక్కటి నిలుచుం గృష్ణుం। డక్కడ నతఁ డున్న కతన ♦ నగు జయ మధిపా. 316

సీ. పురుషోత్తముం డెల్ల ♦ భువనంబులును దాన, యఖిలభూతాత్మకుం ♦ డై విహార
లీల విచేష్టించు ♦ నీలోకముల మాయఁ, బెట్టి యొక్కొకమరి ♦ పుట్టి పెరిఁగి
కర్మానుచరణముల్ ♦ గైకొని వర్తించు, శిష్టరక్షణమును ♦ దుష్టనిగ్ర
హంబును దనపను ♦ లగుటఁ బాండవుల నె, పం బిడుకొని ధర్మ ♦ బాహ్యు లైన
నీతనూజుల నిక్కమ ♦ నిగ్రహింపఁ। దలఁచినాఁ డమ్మహాత్ముండు ♦ తథ్య మతని
నిట్టిచందంబువాఁ డని ♦ యెఱిఁగి యెవ్వ। రాశ్రయింతురు బ్రదుకుదు ♦ రట్టివారు.

క. అనవుడు ధృతరాష్ట్రుఁడు వి। ష్ణుని నెఱిఁగెడివిధము నాకు ♦ నుం దెలియఁగ నీ
కని యున్న తెఱఁగుఁ జెపుమా। యనుటయు సూతసుతుఁ డిట్టు♦లను నాతనితోన్.

వ. విద్యయు నవిద్యయు ననఁగా రెండు గల వవిద్యాదూషితుం డై తమోగ్రస్తుం డై నవాఁడు విజ్ఞు నెఱుంగఁడు విద్యాసంపన్నుం డెఱుంగు ననిన విద్య యన నెట్టి దవిద్య యన నెట్టి దేద్దానివలన నీ వాసర్వేశ్వరు నెఱింగితి వవి యిట్టి వని చెప్పు మనిన నాంబికేయునకు సంజయుం డి ట్లనియె సాత్త్విక రాజస తామసవికారంబుల త్రివ్వలం బడక ధర్మం బాచరించుచు భావశుద్ధి గలిగి యుండుదు దీన నచ్యుతు నెఱుంగుదు విద్య యిట్టిది నీకునుం ద క్కొవ్వరి కైనను నతని నెఱుంగుటకు నిదియ తెరు విట్టిది గానివిధం బవిద్య యని చెప్పిన నతండు నిజనందనునితో ని ట్లనియె.

క. మన కాప్తుఁడు సంజయుఁ డీ తనియుపదేశంబు వట్టి ♦ ధర్మమున ముకుం
దుని నాశ్రయింప వయ్య యి తనిఁ *బొందిన బ్రదుకు దీవుఁ ♦ దమ్ములు సుతులున్.

చ. అనిన సుయోధనుండు దమ ♦ యయ్యకు ని ట్లను నిజ్జగంబు ల
న్ని నొకట మ్రింగె నేనియును ♦ నెట్టన సర్వము గాచె నేనియు
న్వినుము ముకుందుఁ డర్జునుని ♦ నెచ్చెలి నాఁ జెవు లార వించు నిం
క నతని నొక్క బాము నకుఁ ♦ గా ధృతిపెం పఱ నాశ్రయింతు నే. 321

గీ. అనిన గాంధారి కి ట్లను ♦ జనవిభుండు నీతనూజుండు ధర్మవి ♦ నీతిబాహ్యుఁ
డుద్ధతుం డీను మాని నా ♦ బుద్ధి వినఁడు వీఁడు చెడుఁగాని బ్రదుకంగ ♦ లేఁడు సుమ్ము.

ఉ. నావుడుఁ దల్లి యిట్టు లను ♦ నందనుతో నిది యేల యాయువున్
శ్రీవిభవంబులన్ మము న ♦ శేషసుహృజ్జనులం దొఱంగఁగా
నీవు గడంగె దిట్టియవి ♦ నీతులునుం గల రే వృకోదరుం
డై విధి చంపఁగా నొరుల ♦ కాఁగఁగ వచ్చునె యింకఁ బుత్రకా. 323

వ. అనియె నట్టియెడం గృష్ణద్వైపాయనుండు ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనుఁ గృష్ణుఁడు నీకుం గూర్చు నీవుం బరమాప్తుం డైనసంజయు నలని పాలికిం బుచ్చి తిది లెస్స కార్యం బయ్యె వీఁడును నమ్మహాత్ము మహనీయ ప్రభావంబున్న రూ పెఱుంగు వీనిబుద్ధి విని యద్దేవు నాశ్రయింపు మతం డేకాగ్రచిత్తు లై యారాధించువారికిఁ జేరువ యగుఁ గామక్రోధోపహతు లై తమతమధనంబులం దృప్తులు గాక యన్యాయంబున వర్తించువారలకు దూరం బై యుండు నెల్లభంగుల నాతనిం జొచ్చి బ్రదుకు మనినం బ్రసాదం బట్ల చేయుదు నని విచిత్రవీర్యనందనుండు సూతనందనునిం గని వాసుదేవనామనిర్వచనంబు నాకుఁ దేటపడం దెలిపి యతనిం బొందు నుపాయం బుపదేశింప వే యని యడిగిన. 324

గీ. ఎల్లయందును దా వసి ♦ యించు నెల్ల
యదియుఁ దనయందు వసియించు ♦ నందుఁ ♦ వాను
దేవుఁ డను పేరి కర్థంబు ♦ తెల్ల మింత
యెఱుఁగుజనులందుఁ దగ వసి ♦ యించు శుభము. 325

* బొచ్చిన- అని పాఠాంతరము.

గీ. అతనిఁ బొందునుపాయంబు • నంతరంగ। నిగ్రహముగాఁగ నార్యు ల • నుగ్రహింత్రు
రోపి చిత్తవికారంబు • లుడిపి యేక। బుద్ధిఁ గొలువఁ బ్రసన్నతఁ • బొందు నతఁడు.

వ. నీవును బలుబుద్ధు లుడిగి గోవిందు నాశ్రయింపు మనినఁ బ్రజ్ఞాచక్షుం డి ట్లనియె.

క. నాకు నయనేంద్రియము గతి। లేకుండుట కంతవగపు • లే దఖిలమనో
జ్ఞాకారుఁ డైనహరి నా। లోకింపం గానమికిఁ గ • లుగు వగ పెపుడున్. 328

ఉ. అతనిఁ గన్ను లారఁగ న • హర్నిశముం గనుఁగొంచు నుండువా
రేతప మాచరించిరొ యు • పేంద్రుని నాశ్రితవత్సలున్ విని
ర్ధూతకలంకు ధర్మనిర • తుం గరుణాకరు సర్వలోకవి
ఖ్యాతుఁ బవిత్రమూర్తి శర • ణాగతరక్షకు నాశ్రయించెదన్. 329

వ. అని పలికి పరమశాంతుం డై పారాశర్యునుద్దేశించి దేవా యేను వాసుదేవుని
శరణంబు సొచ్చి బ్రదుకువాఁడ ననుచుఁ గృతాంజలి యగుటయు వ్యాసమహా
మునియు నాశీర్వాదంబు చేసి యంతర్హితుం డయ్యె ధృతరాష్ట్రుండును దుర్యో
ధనసంజయుల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి తానును గాంధారియు నభ్యం
తరమందిరంబున కరిగి యుచితవ్యాపారంబులం బ్రవర్తిల్లుచు నుండె నని చెప్పిన
విని పదంపడి పుట్టినవిశేషంబు లెట్టి వని యడిగిన. 330

శా. నిత్యానిత్యవివేకవైభవసము • న్నిద్రాంతరంగస్ఫుట
ప్రత్యక్షా పరమేశ విశ్వజగదా • రాధ్యా మహానంతచి
త్సత్యానందవిభుస్వభావమహితా • సంపత్సమాధానదా
ర్గత్యవ్యాహృతిసంప్రవర్తనవిద • గ్ధశ్రీపదాంభోరుహా. 331

క. వ్యాసాదిమునిప్రోక్తమ। హాసందర్భాప్రమేయ • తారూఢగుణో
ల్లాసా నైర్గుణ్యనము। ద్భాసిరహస్యానుభావ • భక్తాధీనా. 332

మాలిని. నమదనిమిషచూడా • నవ్యరత్నప్రభాసం
గమరుచిరపదాబ్జా • గర్వదుర్వారదైత్యో
ద్యమబహులతమోమా • ర్తాండదోశ్క్రీడనప్ర
క్రమ లలితవిలాసా • గాఢభక్తిప్రకాశా. 333

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబునం
దుద్యోగపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

ఉద్యోగపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీవాగ్విభవారోగ్య
ప్రావీణ్యప్రాభవాను • భావమహితసౌ
ఖ్యావహపదస్మరణకరు
ణావాసకటాక్షకిరణ • హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

గీ. సంజయుఁడు దన్ను వీడ్కొని • చనిన ధర్మ
సుతుఁడు మఱునాఁడు దమ్ముల • సుతుల నిష్ట
భృత్యవరులను దొరలను • బిలువఁ బనిచి
యెల్లవారలు విను చుండ • నిట్టు లనియె. 3

శ్రీకృష్ణుని రాయబారము.

క. మనము జనార్దనుపాలికిఁ। జని కౌరవసభకు నతనిఁ • జను మని ప్రార్థిం
చిన మేలు బంధుహితగురు। జనములతో రణము గాక • సంప్రీతి యగున్. 4

వ. అని పలికి వార లందఱు బలసి చనుదేర మాధవుమందిరంబున కరిగి యతని చేత సత్కృతుం డయి సమస్తపరిజనంబులుం బరివేష్టింప నొక్క పార్శ్వంబునం బాంచాలియు సముచితపరిచారికాపరివృత యై యుండ నతండునుం దానును సుఖాసీనుం డై యుండి యతనితో ని ట్లనియె. 5

క. ఆపద గడవం బెట్టఁగ। నోపి శుభం బైనదాని • నొడఁగూర్పఁగ మా
కీపుట్టువునకుఁ బొందు। ద్దీపాలుఁడు నిన్నుఁ జూపి • చనియె మహాత్మా. 6

గీ. సమయ మిది మిత్రకార్యంబు • చక్కఁజేయ। నీకతంబున మే మని • నీతుఁ డైన
యాసుయోధనుతోడిపో•రాట దక్కి। యనుభవింతుము సామ్రాజ్య•మనుపమశ్రీ.

వ. నీకు మేము ప్రద్యుమ్నాదికుమారులతోడివారము మమ్ము దురితంబులు పొర
యకుండ నరసి రక్షింపు మనవుడు వాసుదేవుండు నీపంచినయట్ల చేయం గల
వాఁడ నెయ్యది తలంపు చెప్పు మనిన నజాతశత్రుండు నీవు కరినగరంబున కరిగి
కౌరవులతోడం దగినమాట లాడి తెఱంగు సేయ వలయు నని ప్రార్థించి యత
ని నియ్యకొలిపి యిట్లనియె. 8

సీ. మాతండ్రితలఁపును ♦ నాతనినందను, చందంబు నిన్న నా ♦ సంజయుండు
పలికినపలుకులఁ ♦ దెలిసెఁగదా నీకు, వారిచిత్తముభంగి ♦ వాఁ డెఱుంగుఁ
బాలుపం పని యీక ♦ యేలిమాటలన మ, మ్ములుక దీర్చెదరు తా ♦ రధికదుష్క
రం బైనయాసమ ♦ యం బేము పడుమూఁడు, వత్సరంబులు సల్పి ♦ వచ్చి యుండఁ
గులము పాడి నడపఁ ♦ దలఁపఁడ పతి చెడఁ। దలఁచెనేని కొడుకు ♦ వలచినట్టి
వాఁడు గాక యతని ♦ వక్రత మాన్ప లేఁ। డింతకంటెఁ గలదె ♦ యెడరు మాకు.

క. జననియు సమస్తబాంధవ। జనములుఁ బ్రియ మంద వారి ♦ శాంతాత్ములఁ జే
యను నెమ్మిగ నొక్కటి యైయె। మనసుం దెఱఁ గేది యునికి ♦ మాపౌరుషమే.

క. ఇచ్చటిబంధులు నీవును। నచ్చెరువడి వినుచు నుండ నయి దూఱ్లను మా
కిచ్చినను జాలు నంటిని। బొచ్చెము గా డింతవట్టు ♦ పూర్ణము సుమ్మీ. 11

శా. ఆదుర్యోధనుఁ డంతమాత్రయును జే ♦ యం జాలఁడో కాని పెం
పేదం గూర్చిరత కొర్వ రాదు సిరి నా ♦ కే లందునే గాసివా
పోదైన్యంబులు వచ్చు నాయరయుసీ ♦ చుట్టాలకుం గావునన్
మోదం బందుట గల్గుఁ గౌరవులు నే ♦ ముం గూడి శ్రీ నొందినన్. 12

ఉ. అక్కట లాఁతు లైనఁ బగ ♦ తైనను జంపఁగఁ గోర నేల యొం
డొక్క తెఱంగు లేదె యది ♦ యొప్పదె బంధుసుహృజ్జనంబు లా
దిక్కున నున్నవారు *గణు ♦ తింపఁగ సంపదకై వధించి దూ
ఱెక్కట దోష మందు టను ♦ నీదురవస్థల కోర్వ వచ్చునే. 13

వ. అని పలికి పాండవాగ్రజుండు వెండియు. 14

గీ. క్షత్త్రధర్మ మింత ♦ కష్ట మగునె పర। ధర్మ మాచరింపఁ ♦ దగ దటండ్రు
గాన శస్త్రజీవి ♦ కయి తగి యున్నది। యైన వంశనాశ ♦ మనభిమతము. 15

వ. అదియునుం గాక. 16

గీ. కలహ మగుడు లక్ష్మిఁ ♦ గావించుఁ బ్రాణహా। నియును జేయు నింత ♦ నిక్కువంబు
పలువు రొకని కోడి ♦ పాఱుట బల్లిదు। లనదచేతఁ జెనుట ♦ యును ఘటించు.

క. జయ మగు నోడుదు మనునిశ్చయ మొక్కఁడు లేదు వినుము ♦ సమరమునఁ బరా
జయము మరణంబుకంటె హృ। దయపుటభేదనము సేయుఁ ♦ దథ్యం బనఘా. 18

* గణుతింపక - అని పాఠాంతరము.

క. కాన నవశ్యముఁ బెనఁకువ। గానియుపాయమునఁ బగఱఁ ♦ గడ తేర్చి ధృతిం
బూని నడచు నెవ్వం డెడ। దానం జెయి వెట్టికొని య ♦ తఁడు నిద్రించున్. 19

గీ. పగయ కలిగెనేని ♦ పాము న్నయింటిలో। నున్న యట్లకాక ♦ యూఱడిల్లి
యుండు నెట్లు చిత్త ♦ మొకమాటుఁ గావున। పలవ దధికదీర్ఘ ♦ వైరవృత్తి. 20

చ. పగ యడఁగించు టెంతయు శు ♦ భం బది లెస్స యడంగునే పగం
బగ వగ గొన్న మార్కొనక ♦ పల్కక యుండఁగ వచ్చునే కడుం
దెగ మొద లెత్తి పోవఁ బగ ♦ *తీర్చక యుండినఁ గ్రొర్య మొందు నే
మిగతిఁ దలంచినం బగకు ♦ మేలిమి లేదు ధ్రువంబు కేశవా. 21

ఉ. కావున శాంతిఁ బొందుటయు ♦ కర్జము దా నది యట్టు లుండె శ్రీ
గావలె నంచుఁ బోరితము ♦ గామియుఁ గోరెద మెల్లసొమ్ములుం
బోవుటయుం గులక్షయము ♦ వుట్టుటయున్ వెలి గాఁగ నొందుమై
నేవిధి నైనఁ జక్కఁబడు ♦ టెంతయు నొప్పఁజుమీ జనార్దనా. 22

చ. మనమునఁ బక్షపాతగతి ♦ మాడెన మానుము ధర్మనీతివ
ర్తనములు రెండుదిక్కుల హి ♦ తంబును జెంపును గల్గు నట్టిచో
ప్పున విదురాదిసజ్జనుల ♦ బుద్ధికి రా నుచితంబుతోడి మె
ల్పునఁ బరుసందనంబునను ♦ భూపతు లెల్ల వినంగ నాడుమీ. 23

చ. తగవులఁ బోక రాజు బెడి ♦ దంబులు పల్కినయేని సైఁచి యొ
ప్పఁగ నిలుమీ గురుత్వముఁ బ్ర ♦ భుత్వమునుం గలపెద్దవారిమా
ట గొనమి యాసుయోధనుక ♦ డన్ నిలువన్ మన మెల్ల గారవం
బుగఁ గురువృద్ధుపల్కుఁ దలఁ ♦ పుం జన నిచ్చిన మెచ్చ రే జనుల్. 24

మ.* సుతువాఁడై వినయంబు చేకొనక యే ♦ చొప్పం దగం జెప్ప కా
ధృతరాష్ట్రుం డవినీతిఁ జేసినను సం ♦ ధింపంగ రా దంచు వే
గ తెగం బాఱకు తెంపు సేయునెడ లో ♦ కం బెల్ల మెచ్చం బ్రకా
శితధర్మస్థితి నొందు మామనము ని ♦ శ్చింతంబు గాఁ జేయుమీ. 25

గీ. ఇన్ని సంకటముల ♦ నిబ్బంగి నెంతయు। నొగులుచిత్తవృత్తి ♦ నొప్పి దీర్చు
వెజ్జ వీవ కావె వే ♦ యేల యేవిధి। నడపఁ దలఁచి తదియ ♦ నాకుఁ బ్రియము.

వ. అని చెప్పి తలంచికొని పెండియు నిట్లనియె. 27

క. నీవు సుయోధనుపాలికిఁ। బోవఁగ వల దనియు నొక్క ♦ బుద్ధి వొడమెడున్
గోవింద యతఁడు మంత్రులుఁ। గావలమునఁ జక్క వినరు ♦ కార్యవచనముల్. 28

గీ. కుటిలమతు లవినీతులు ♦ క్రూరకర్ము। లట్టినీచులకడకు ని ♦ న్ననుపఁ జాల
నీవు సంకటపడియెదు ♦ దేవవదవి। నైన నే నొల్ల నొంటి యం ♦ దరుగు టుడుగు.

* దీర్పఁగ వచ్చిన- అని పాఠాంతరము.

చ. అనవుడుఁ గృష్ణుఁ డిట్లనియె • నా ధృతరాష్ట్రుఁడు నట్టివాఁడ త
త్తనయుఁడ యేల నీపలుకు • తథ్యము నీతలఁపే నెఱింగితి
న్మనమున శంక దక్కుము వి • నన్ వలతే విను మేను నిక్క మ
ల్గిన నచటం గలండె రణ • కేళికి మార్కొన నొక్కఁ డేనియున్. 30

క. పనుపుము కౌరవసభ కే! నను నెట్లును మేల యర్థ • సంసిద్ధి యగున్
మన కొకటం బాపము రా! దనికిఁ గత మైనపలుకు • లొండెను గలుగున్. 31

వ. అని పలికిన యుధిష్ఠిరుం డిట్లనియె. 32

గీ. మేలు గాక నీకుఁ • బోలిన ట్లైన నం! దరిగి యేము వారు • నర్థిఁ బొంది
యుండునట్లు గాఁగ • నొడఁబాటు గావింపు! మెల్లభంగి మాకు • నదియ లెస్స.

క. మ మ్మెఱుఁగు దెదిరి నెఱుఁగుదు! నెమ్మి యెఱుఁగు దర్థసిద్ధి • నెఱి యెఱుఁగుదు వా
క్యమ్ములపద్ధతి నెఱుఁగుదు! పొ మ్మెవ్వఁడ నీకు నేను • బుద్ధులు చెప్పన్. 34

కృష్ణుఁడు ధర్మరాజుతోఁ గౌరవుల దుర్నయంబు చెప్పుట.

సీ. అనిన ముకుందుఁ డి • ట్లనియె సంజయునిమాటలును నీ వన్న ప • లుక్కులును వింటి
నీమది ధర్మైక • నిష్ఠమై యున్నది, వైరంబు విడువరు • వారు ద్రోణ
భీష్ములు గల రని • బిరుదు లై యున్నవా, రగునె రాజన్యుల • కడఁగి కుడువ
నక్లేశవృత్తి రా • జ్యముచవి గన్నవా, రేల యిత్తురు నీకుఁ • బాలు చెపుమ
ధార్తరాష్ట్రులు సడికి న • ధర్మమునకు
నలుక రెన్నఁడు విడువు దై • న్యంబు పొడువు
కయ్య మరివర్గజయమునఁ • గలుగు నిహప
రములుఁ జిరకీర్తియును బొందు • రాజతనయ. 35

మ. గురుభీష్మాదులు చూచు చుండ సభ మీ • కుం గీడు నాఁ డట్లు ము
ష్కరు లై చేసిరి యంత సేసియును బ • శ్చాత్తాపముం బొంద నో
పరు వా రెన్నఁడు నట్టిచోటఁ గృపయున్ • బంధుత్వముం దక్కి మె
వ్వరుఁ గోపింపరె యాదురాత్మకులగ • ర్వాకార్యముల్ సూచినన్. 36

వ. కపటపునెత్తంబు నెపంబుగా మిమ్ము వెడల నడుచునప్పుడు దుర్యోధనదుశ్శాసన శకునిసూతనందనులు పుయిలోట దక్కి కలకల నవ్వుచుం బలికినపలుకు లుగ్గడింపవచ్చునే వాని విని సమస్తజనంబులు ధృతరాష్ట్రు నిందించుచు మీరు బలవంతుల రయి యుండియు సత్యంబు పాటించి యూరక పోక నూచి యుష్ణోరపాటుతో నుమ్మలించుచుండి రిట్టిట్టిపాటులం బొరయుడువారు దైవోపహతు లై మున్న చెడి యుండుదురు గావున వారలం జెఱుపనుం జాలుకొన కూరాత్ము లగు కౌరవు లెల్ల వారికి వధ్యులు గాఁ దగుదురు నీ కేల యవధ్యు లైరి పాపాత్మకు లగు హింసకులం బాముల నెట్లట్ల నిర్విచారంబుగా వధియించుట కర్తవ్యంబు. 37

క. విాతేంద్రికి భీష్మునకుం। జేతోముద మొదవ భక్తి ♦ సేయన తగు నీ
తాతలకడ కేఁ జని వి। ఖ్యాతంబుగ నీదువినయ ♦ మభివర్ణింతున్. 38

క. చెలులుం జుట్టలు దేశం। బులరాజులు వినఁగ నీదు ♦ పుణ్యచరిత్రం
బులు నీవు ధర్మమార్గము। దలఁచుటయుం దెలియఁ బలికె ♦ దం గురుసభలోన్.

వ. దానికి దుర్యోధనుం డియ్యకొనక తెఱంగు మాలినమాట లాడుటయుఁ దండ్రి యతని వారింప నేరమికిఁ దోడుపేక్షకుం డగుటయుఁ జూచి విూతోల్లింటిపాట్లునుం దలంచి యెల్లవారును వారిని గర్హింతు రింతియ కాక మనకు నొం డేమి వలయు నాయోపినంతయుఁ బెక్కుభంగుల సంధియ కావింపం జూచెద నవ్విధంబు సిద్ధించిన మేలు గాదె యట్లు గాక తక్కిన నచ్చోటి యుత్సాహంబుచందంబును నందుఁ జేయం గలవారివర్తనంబులుఁ గొలందులు నెఱింగి నీకు విజయంబగువిధంబునం జనుదెంచెద. 40

గీ. అనుయోధనుముక్కున ♦ నావి గలుగఁ। బుడమి నీ కీఁడు గావునఁ♦బోర కలుగు
నేను గయ్యపుళకునంబు♦లెన్ని యేనిఁ। గంటి నీ వనుత్సాహివి♦గాఁగ వలదు.

వ. చతురంగబలంబుల నాయితంబు గావించుచు దొరలం బురికొల్పికొనుచు నాలస్యంబు లేక సమరంబునకు సన్నాహంబు సేయు చుండ వలయు నని పలికిన విని వృకోదరుండు దామోదరున కిట్లనియె. 42

క. సమరంబు గలుగు నంచును। మము వెఱపింపంగ వలదు ♦ మాధవ నీ వా
కుమతి యగుధార్తరాష్ట్రుఁడు। శమించుకార్యంబు నడపు ♦ సౌజన్యనిధీ. 43

వ. అని వెండియు. 44

శా. పాపాత్ముండు మదాంధుఁ డాతులువ నీ ♦ వం పెట్లునుం జేయఁగా
నోపం డడ్డము సెప్ప రెవ్వరును మా ♦ నోద్రేకమున్ గర్వముం
గోపంబుం దనుఁ ద్రిప్ప నాప్తజనులం ♦ గుందించుటం బోయిన
ట్లే పో నిత్తురు గాన ని న్నతఁడు జా ♦ లిం బెట్టెడుం జూడుమీ. 45

ఉ. చొచ్చినచోటఁ జొచ్చి తెగఁ ♦ జూచెద నంచుఁ గడంగు చుండు న
మ్మెచ్చఁడు బాహుగర్వమున ♦ నీచు సుయోధనుఁ డట్టివానితోఁ
బొచ్చెము లేక కూడి మనఁ ♦ బోవక పోవఁగ రాదు నాకు వి
వ్వచ్చుఁడు రాచవారుఁ గురు ♦ వంశము చేటున కోప కుండుటన్. 46

ఉ. పాండవకౌరవుల్ గలసి ♦ పాలును నీరును బోలె నెమ్మిమై
నుండఁగ దుష్టచేష్టల ను ♦ యోధనుఁ డింతలు సేసె నాతఁ డొ
క్కండ కులక్షయంబునకుఁ ♦ గారణ మం డదది దప్పు డైన నీ
వొం డన నేల యోచిరుదు ♦ నోపినయంతయుఁ దీర్పు నేర్పునన్. 47

చ. తనపొలివోవునంతకు ను ♦ దగ్రతయుం గపటంబు మాన నే
ర్చునె ధృతరాష్ట్రసూనుఁడు య్య ♦ శోభరితం బగుభారతాన్వయం

బున కోశనింద వచ్చు నను • బుద్ధి దురాత్ముల కేల కల్గు నా
యన మెయిఁ బోయి హీనగతి • నైన ఘటించినయంత యొప్పునే. 48

వ. మాకును వారికిం బితామహుం డగుభీష్ముండు వినుచుండ సుయోధనుతోడం
గురుకులేశ్వరునాస్థానంబున నావచనంబులుగా నిట్లనుము. 49

గీ. అన్నదమ్ముల మైయుండి • యకట మనకు
నోరులు దల యెత్తి చూడ నోం • డొరులతోడఁ
బెనఁగ నేటికె నీ నేలఁ • బెద్దవారి
బుద్ధి విని పంచి కుడుచుట • పోలదొక్కొ. 50

క. అని యెవ్విధమున నైనను। వనజోదర సంధి సేయ • వలయుం దగ నే
మును వారును గలయుట భూ। జనులకు నెల్లను హితంబు • సౌఖ్యకరంబున్. 51

చ. అనుటయుఁ బిన్ననవ్వు నగి • యంబుజనాభుఁడు పల్కె నెన్నఁడున్
విననివి భీము పాలఁ గను • వింతలు వింటిమి మాటలగ్గి చ
ల్లనగుట భూరిభూధరము • లాఘువ మొందుట గాదె యివ్విధం
బున నితఁ డిప్డు మార్దవముఁ • బొందుట యింకిటఁ జెప్ప నేటికిన్. 52

—శ్రీకృష్ణుఁడు భీమసేనునిఁ గౌరవులతోడియుద్ధమునకుఁ బురికొల్పుట.—

గీ. అని సహోదరు లాజి నా • యాసపడుట
కోర్వమియుఁ గౌరవులఁ జంప • నొల్లమియును
గలుగ నెయ్యంబు పెంపునఁ • గరుణ నార్ద్రుఁ
డైనపవనజుఁ బురికొల్ప • నాత్మఁ దలఁచి. 53

వ. మురమర్దనుం డతనితో నిట్లనియె. 54

ఉ. యుద్ధమువీఁది వేడ్కయు మ • హోగ్రవిరోధుల నుక్కఱఁ జేయుద
ర్పోద్ధతియున్ సుయోధనుని • యున్నతి సైఁపనియేపు రాజ్యసం
సిద్ధి నిజాగ్రజన్మునకుఁ • జేయుతలంపును గల్గునీ వసం
బద్ధము లైనవాక్యములు • పల్కుట యొప్పునె కీచకాంతకా. 55

వ. అని యంత నిలువక. 56

క. వెఱ పెట్టిదియో యెన్నఁడుఁ। నెఱుఁగనినీయట్టివాని • కెవ్వరొకో యీ
పిఱికితన మింత యలవడెఁ। గఱపినవా రనుచు శౌరి • కలకల నవ్వెన్. 57

వ. దానికి దరహసితాననుం డగుచు భీమసేనుండు వసుదేవసూనున కిట్లనియె. 58

ఉ. బంటుతనంబు మాటలకుఁ • బోలదు పాండునృపాలుపాలు నై
కొంటయు చాలు నన్న కృప • కుంజరుమాటల కడ్డ మాడ రా
కుంట యెఱుంగవే మును సు • యోధనుచందముఁ జూచి యుప్పు జే
సుంటి నృపేంద్ర నన్నని ర • ణాగ్రమునన్ నిను మూదలించెదన్. 59

క. నాకొలఁది విచారింపక। నీ కిట్లనఁ దగునె మిన్ను ♦ నేలయు నిట్టై
గాక తిరుగంగఁ బడినం। బో కే ముంజేతు లొడ్డి ♦ పోవఁగఁ ద్రోతున్. 60

ఉ. నావుకు నవ్వుటాల కని ♦ నం బవనాత్మజ యింత యేటికిం
గేవలమోహనవే పరుల ♦ కిల్బిషముల్ దలపోయ కిమ్మెయిన్
జావడ మైనఁ జూచి యిది ♦ చందము గాదని యుంటిఁ గాక నీ
చేవయు లావు నీవు మును ♦ చేసినభంగులు నే నెఱుంగనే. 61

వ. అని చెప్పి మాధవుంకు మఱియును. 62

ఉ. పార్థుఁడు పోరఁ దేసు గడ ♦ పం దనఘున్ ననుఁ గోరి యెంతయుం
బ్రార్థన సేసె దాని కను ♦ రాగము వొందితి నేను గాన యు
ద్ధార్థుల మైనవారకు నిను ♦ నాసపడం దగదే యశంబు నా
నార్థములున్ విరోధివిజ ♦ యంబునఁ దక్కఁగ నొంటఁ గల్గునే. 63

వ. అనవుడు. 64

శా. ఏమీ పార్థుఁడు నీవు దండిమగ లై ♦ యీవచ్చు కౌరవ్యసం
గ్రామక్షోభము బాహుదర్పమునఁ దీ ♦ ర్పం బెద్దమి త్రొక్కి మి
మ్మే మెల్లన్ వెఱఁ గంది చూచెదము గా ♦ కీసారికిం బోయి రా
భీముం డిత్తఱి రిత్త మాటలకుఁ గో ♦ పింపండు సూ పెం పఱన్. 65

వ. అని పలికి యివ్విధంబున గోపాలదేవు మేలంపుమెయివడిం గార్యవచనంబులకుం దగం దానును దోడ్తో సరసం బాడుటగా మఱుమాట లాడి యుంతటఁ దని వోవక బకమర్దనుం డతనితో ని ట్లనియె. 66

ఉ. కయ్యము గల్గిన ట్లయిన ♦ గంధగజప్రకరంబుకుంభముల్
వ్రయ్యఁ దురంగపంక్తులు ధ ♦ రం బడఁ దేరిగముల్ బడల్పడన్
డయ్యమి కీవు వెక్కసప ♦ డన్ గదపందువు సేయఁ గోరునా
దయ్యము నెత్తికోలు దుది ♦ దాఁకుట గాదె భుజంగభంజనా. 67

చ. అన విని దేవకీతనయుఁ ♦ డాతని కిట్లనుఁ జెప్పినంతకం
టెను మిగులంగఁ జేయుదు గ ♦ డిందిమగండవు నిన్నుఁ జెప్పగాఁ
గొని పలుమాఱు నాపదల ♦ కున్ భయ మొందక దుఃఖవార్ధులీఁ
దినము నెల్ల నిక్కొఱఁత ♦ దీర్చి సుఖాత్ములఁ జేయు పావనీ. 68

క. ఇదె పోమెదఁ గౌరవ్యులఁ। బదనికి రాఁ బలికి సంధి ♦ పాటించెద నా
కది యొప్పదె కాని తుదిం। గుదు రింతకు నీవ కావె ♦ గుణరత్ననిధీ. 69

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునితోఁ దనయభిప్రాయంబు చెప్పుట.

వ. అనిన వాసుదేవున కర్జునుం డిట్లనియె. 70

గీ. చెప్పఁ గలయంతవట్టును • జెప్పె నీ క। జాతశత్రుండు వింటి వీ • వా తెఱంగు
మాకు నెల్లను బలుకంగ • మాట లొండు। గలవె యైనను జెప్పెదఁ • గన్న యంత.
మ. ధృతరాష్ట్రుం డతిలోభదూషితుఁడు ధా • త్రీభాగ మీ నేర్చునే
సుతుఁడుం గష్టుఁడు సంధి యేల యగు నం • చున్ మున్న కై పెక్కిన
ట్టితలం బచ్యుత నీకుఁ గల్గినది గాం • డీవంబు దివ్యాస్త్రసం
తతియుం బెట్టినయట్ల యుండ మముఁ జం • తం బాప రాదో కదే. 72
ఉ. నీ వానరింపఁ బూనినప • నిం గమలోదర కీడు పుట్టునే
కా వనినట్ల యుండి యవుఁ • గార్యము ల ట్లగుటం బ్రయత్నసం
భావన సేత పౌరుషము • పద్ధతి తత్ఫలసిద్ధి పొందుచో
దైవము దోడ్పడన్ వలయుఁ • దథ్యము రెండును నీవినోదముల్. 73
ఉ. వేరమి ధర్మజుం బరిభ • వించినదోహులు వధ్యు లన్న నె
వ్వారికిఁ బోలదే సుజన • వత్సల నీ విటు లంటి వారు మ
మ్మారస మెత్తి కీడ్పఱిచి • యింతలు సేసినదాన నీమదిం
*గూరిమి నొప్పసాంపు నను • గోపము పెంపునఁ గాదె యారయన్. 74
ఉ. ఐనను జిత్తగింపు దుప • దాత్మజ నాసభ నట్లు సేసినన్
దానికి సైఁప లెస్స యని • దైన్యముఁ బొందుట కోర్చి యమ్మెయిం
గాననభూమికిం జనుట • కారుణికోత్తమ నీ వెఱుంగవే
కాన సహించి పాండవులఁ • గౌరవులం దగఁ గూర్పు నేర్పునన్. 75
గీ. అల వెఱుంగక ధార్తరా • ష్ట్రులు గడంగి। మమ్ముఁ బఱిచినపాటులు • మానసమునఁ
జన్పుటఁ బెట్టినవిత్తుల • చంద మొంది। యంకురింపక చెడి పోవె • నంబుజాక్ష. 76
వ. అమ్మెఱకుల నెమ్మెయి నయినను. 77
క. ఒడఁబఱిచి మాకు వారికి। బుడమి సగము చేసి †పొంది • పొసఁగి మనుచు నుం
డెడునట్టి తెఱఁగు సేయుట। కడు మే లది గౌరవము ను • ఖంబును జేయున్. 78
క. నీ కట్టిది చిత్తమునకు। రా కుండినయేని వలదు • రం డిమ్మెయి మీ
రీ కార్యము సేయుం డని। మా కానతి యిమ్ము కంస • మర్దన తెలియన్. 79
మ. హిత మిబ్భంగిది మాకు ధర్మువు తెఱం • గిట్లుండు నం చేను నీ
మతి బోధింప వలంతినే హితము ధ • ర్మంబున్ విచారించి చూ
చి తగం బో మ్మని యేది పంచి తది ని • శ్చింతంబునం జేసి యు
న్నతిఁ బొందం గలవార మై యునికి గృ • ష్ణా నేఁడు గావచ్చునే. 80
వ. అనిన విని కృష్ణుండు విజయున కిట్లనియె. 81
చ. పెరవున లావునం గృషికి • నేయువిధంబుల మే లొనర్చినం
దొరకొను నసే ఫలంబు దఱి • తోఁ దగువర్షము లేకయున్న నె.

* గూరినకూర్మి- † యిచ్చి పొంది పొసఁగి యుం- అని పాఠాంతరములు.

ప్పరుసున లెస్స చేసినను • బౌరుషముల్ ఫలియించు టెల్ల నా
దరణమునం బ్రసన్ను డగు • దైవముచేతన చూవె ఫల్గునా. 82

ఉ. కావున సంధికిం బురుష • కార మొనర్చెద నోపినంతయున్
దైవముచేత యెట్లగునొ • దాని నెఱుంగ సుయోధనుండు సం
భావన సేసి పాలొసఁగు • పాడియ కల్గిన బాల్య మాదిగా
నేవిధి నైననుం జెఱుప • నింతలు పాపము లాచరించునే. 83

వ. అది యెల్ల నట్లుండె నిచ్చట విరాటుపనులన్ బెట్టింప నీవు వోయినయప్పుడు
భీష్ముండు దుర్యోధనుతోఁ జెప్పిన తెఱంగు. 84

ఉ. వచ్చినవాఁడు ఫల్గునుఁ డ • వశ్యము గెల్తు మనంగ రాదు రా
లచ్చికి నై పెనంగిన బ • లంబులు రెండును గెల్వ నేర్చునే
హెచ్చగుఁ గుం దగుం దొడరు • టెల్లవిధంబుల గోర్చునట్లుగా
కిచ్చఁ దలంచి యొక్కమెయి • నిత్తఱిఁ బొం దగుచేతయుం దగున్. 85

వ. అనియె దాని కతం డుత్తరం బిచ్చిన తెఱంగు. 86

గీ. మనకుఁ బాండురాజ • తనయవర్గమునకు। నెట్లు పొందు గలుగు • నేను రాజ్య
భాగ మీను సమర • భంగిన విక్రమ। నిరతిఁ బూను టిదియ • నిశ్చయంబు.

వ. అని పలికె నది యంతయుఁ బదంపడి మన మెల్ల వింటిమి కాదె యామాటల
ఫలం బప్పుడ కనియు నాకష్టాత్ముండు వెండియుఁ దెలియండు. 83

గీ. అతనిగుణదోషములచంద • మట్ల యుండె। నాకు ధర్మజుబుద్ధిన • నడప వలయు
నిత్తెఱం గాచరింపంగ • నేగి యచట। నెల్ల తెఱఁగును నేర్పడ • నెఱిఁగి వత్తు. 89

చ. అనిన ముకుందుతో నకులుఁ • డల్లన యిట్లను నీకు ధర్మజుం
డును బవనాత్మజుండు నరుఁ • డుం దగఁ జెప్పట రిత్త గాదు మా
మనము లరణ్యవాసముల • మత్స్యమహీపతిపాల నున్న య
ద్దినములభంగి కావు కృప • దీవ్రతఁ గుందినచంద మయ్యెడున్. 90

క. కడవఁగ నొకండు పసరము। నడిచిన నొకరుండు బెయ్య • నడువ వలయునే
చెడుఁ తెరు వాకౌరవ్యుల। కడ నిలుచుం గాక మనకుఁ • గార్యం బేలా. 91

సీ. గోగ్రహణంబునఁ • గోలె నెంతయు మెత్త, వడ కుందుదురె వారు • పద్మనాభ
నీయనుగ్రహమున • నెమ్మినైఁ గూడిన, బలము లేదష్టోహి • ణులదొరలను
బాంచాలయాదవ • పాండ్య కేకయమాత్స్య, లొక తెంపు నెఱుఁగక • యున్న వారె
భీమార్జునులలావు • పెంపును నీసహా, య్యంబును గలుగుట • కలుక రెట్లు
గురుఁడుఁ గృపుఁడు బాహ్లి • కుఁడు భీష్ముఁడును బుద్ధి। సెప్పి వారిఁ జక్కఁ • జేయ రెట్లు
కార్య మీవు సెప్పఁ • గా విదురుండు వి। నంగ నెట్లు గా ద • నంగ వచ్చు. 92

వ. అట్లుం గాక నీవు దమపాలికిం బోవుట ధార్తరాష్ట్రు లాదరింప *కుండు వాక్యనీవో

* కుండ వెలవరేని- అని పాఠాంతరము.

యినప్పుడ యీకార్యంబు చక్క నగు ననిన విని సహదేవుండు వాసుదేవున కిట్లనియె. 93

ఉ. రక్కసమాట లాడెదవు • రాజును దమ్ములు వారిలోన నీ
వొక్కటి యైనఁ గాదనక • యూఁకొను చుండుట యంతకంటె మే
లక్కట యిట్లు వేఁడికొన • నైనను బోయెదవో సుయోధనుం
డెక్కడ భూమిలోన సగ • మిచ్చుట యెక్కడ దానవాంతకా. 94

మ. తలఁపం గూడునె యింతలేసిదొర లీ • దైన్యంబుచుట్టంబులుం
జెలులుం దిట్టరె లాఁతిరాజులకు మె • చ్చే యివ్విధం *బిట్టివిం
గలవే వేఁడఁగ ధర్మజుం డడుగఁ బోఁ • గాఁ గృష్ణుఁ డాధార్తరా
ష్ట్రులు పాలీక చలంబునం బెనఁగ నె • ట్లుం గూడు దీ పయ్యెనే. 95

ఉ. వీరలు ధర్మమార్గము న • విస్తరతం దగ నాడిరేనియు
న్వారలు దాని కియ్యకొని • నన్ విను మచ్యుత యట్టిసంధి పెం
పారఁగ నేర్చునే యుచిత • మైనది కయ్యము వంకమాట లే
నేరఁ గురుక్షితీశసభ • నిశ్చయ మిట్టిన కాఁగఁ బల్కుమీ. 96

మ. తుది రాజ్యమ్ముసగమ్ము గ్రామ్మకవియుం • దుం జేసి వంచించియుం
బదుమూఁడేఁడులు నీవునుం దిరిగి రా • పాలీక పో వచ్చునే
యది గాదేఁ దెగి బంటవై యనుము మా • యల్ వన్ని నేర్పింకఁ జె
ల్లదు సూ నీ కని యాసుయోధనుని యు • ల్లం బుచ్చి పో నాడుమీ. 97

మ. అనినన్ సాత్యకి ప్రీతుఁడై యితఁడు లె • స్సె యుండఁ బల్కెం బ్రయో
జనముం గల్గదు గౌరవంబుఁ జెముడు • శ్చారిత్రకుం డాసుయో
ధను బోధింపఁగఁ బోయినన్ సరభసో • త్సాహంబునై యున్న వీ
రని కాయంబున కెల్లనుం బ్రియము సం • గ్రామంబు మే లెమ్మెయిన్. 98

వ. అనిన విని రథికవరు లందఱు సహదేవు డింత యొప్పనాడునే సాత్యకిపలుకు లిట్లుండునే తక్కటివి యెక్కడిమాటలు పగవారి నడిగికొనం బోవుట యుచితం బఁట కయ్యంబు కర్జంబు గాదఁట భంగంబు నీఁగికొనం దగ దఁట యనునివి మొదలుగా ననేకప్రకారంబులఁ గొలువెల్ల నొక్కమ్రోఁతగాఁ జెలంగిన యెలుంగులు నింగి ముట్టె నదనంతరంబ. 99

—••◆ ద్రౌపది కృష్ణునితోఁ దనమున్ను పడినభంగిపాట్లు చెప్పుట. ◆••—

గీ. ధర్మనందనుపలుకులు • దనకు హృదయతాప మొనరింప మోము వ • దైన్య మొంద
నున్న పాంచాలి యిట్లని • యొయ్యఁ బలికెఁ గనలి శౌరితో గద్గద • కంఠ యగుచు.

ఉ. అంతలు సేసి పో నడిచి • యక్కట సంజయుచేతఁ జెప్పి పు
త్తెంతురె యిట్టి యూఱట మ • దిం బ్రియ మందె యుధిష్ఠిరుండు దా

* బిట్టిదిం గలదె- * బందునుం గలదె- అని పాఠాంతరములు.

సంతర యూళ్లు లేవురకు ♦ నైదు సుయోధనుఁ డిచ్చునొక్కొ యా
కతకృపాహీనమతి ♦ నాతఁడు *నేచునె యన్నదమ్ములన్. 101

చ. తనను మహోగ్రబన్నములఁ ♦ దమ్ములపైఁ గలకూర్మి పేర్మి నీ
జనపతి సైఁప డన్న యది ♦ చక్కన రాజ్యముపాలు లేక తీ
ఱున కొడఁబాటు గల్గిన నె ♦ ఱుంగమి పెట్టరె చాల నైరి వీ
రఁడొకొ నాస లేమి యని ♦ యాడరె లోకమువారు కేశవా. 102

శా. పెంపేదం దమ కిట్టితక్కువలు ♦ రూపింపంగ నేలా విచా
రింపన్ వారికి మేలు సంధి దమవా ♦ రిం జూచినం దారు సా
ధింపం జాలరొ కాక పోరఁ దగ మ ♦ ర్దింపం దలంపేని శం
కింపం బట్టొకొ వారు బ్రాహ్మణులె యే ♦ కీడైన సైరింపఁగన్. 103

ఉ. ఓట యొకింత యేసియు సు ♦ యోధను చిత్తమునందు లేదు నీ
మాటలఁ బోవునే దురభి ♦ మానము యెక్కుడు పూనుఁ గాక య
చ్చోటన సంగరంబు లగు ♦ చొప్పులు పుట్టిన సైఁచి పాండవుల్
పోటున కిచ్చగింతురొకొ ♦ పోదురొ కానల నుండ నచ్యుతా. 104

ఉ. ఏ నిటు లంటి నా వలన ♦ దింకను నీవును రాజుఁ దమ్ములుం
గా నుచితంబు సూచి మన ♦ కార్యము మానుజనత్వముం జెడం
గా నొకభంగి చేయక త ♦ గం గురువర్గముతోడి సంధి మా
కైన తెఱంగునన్ వలసి ♦ నట్టుల చేయుఁడు నేర్పు లేర్పడన్. 105

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 106

ఉ. ఆఱడిపోకయున్ ఫలము ♦ లందుటయుం గని పల్క నేరమిన్
మాఱటనోరిదాన నయి ♦ మాటలు చిత్తమునందు నిల్ప కేఁ
గాఱులు పేర్చెదన్ వినుఁడు ♦ కర్జము నెగ్గును గాన నల్కనై
పేఱిఁడి యైనమానిసికి ♦ నెండి వివేకము గల్ల నేర్చునే. 107

చ. వనిమునఁ బుట్టితిన్ భరత ♦ వంశముఁ జొచ్చితి నందుఁ బాండుభూ
వనసకుఁ గోడ లైతి జన ♦ వంద్యులఁ బొందితి నీతివిక్రమ
స్థిరు లగుపుత్రులం బడసి ♦ తిన్ సహజన్ములపాప్రి గాంచితిన్
సరసిజనాభ యిన్నిటఁ బ్ర ♦ శస్తికి నెక్కినదాన నెంతయున్. 108

వ. అట్లుం గాక. 109

ఉ. నీవు సుభద్రకంటెఁ గడు ♦ నెయ్యము గారవముం దలిర్ప సం
భావన సేయు దిట్టినఁ ♦ బంకజనేత్ర యొకండు రాజసూ
యావభృథంబునందు శుచి ♦ యై పెను పొందిన వేణి వట్టి యీ
యేవుఱఁ జూడఁగా సభకు ♦ నీడ్చెఁ గులాంగన లిట్టు లోర్తురే. 110

* నొంచునె- అని పాఠాంతరము..

ఉ. ఆసభ కేశవ స్త్రయుగు • నట్టిననుం గొని వచ్చి నొంచుదు
శ్శాసనుఁ జూచుచుం బతు ల • సంభ్రము లై తగుచేష్ట లేక నా
యాసలు మాని చిత్రముల • యాకృతి నున్న యెడన్ ముకుంద వి
శ్వాసముతోడ నిన్ గొలువ • వచ్చె మనం బదియుం దలంపవే. 111

చ. అరయ మిఁ జేసి కోడ లన • కప్పుడు దాసిగఁ జేసె నమ్మహా
పురుషుని పాలికిం బతులు • వోవఁగ పీరలతోన యేను జె
చ్చెరఁ జని కోటరంబు దగఁ • జేయుదునో యటు గాక పాడి మై
వరవుడ మోపి చేయుదునొ • వారికి మాధవ నిశ్చయింపుమా. 112

వ. అని యట్లుగ్గడించి. 113

ఉ. ద్రోవది బంధురం బయిన • క్రొమ్ముడి గ్రమ్మన పీడ్చి వెండ్రికల్
దా వలచేతఁ బూని యసి • తచ్ఛవిఁ బొల్చు మహాభుజంగమో
నా విలసిల్లి వ్రేలఁగ మ • నంబునఁ బొంగు విషాదరోషముల్
గావఁగ లేక బాష్పములు • గ్రమ్మఁగ దిగ్గున లేచి యార్తయై. 114

వ. గోవిందు ముందటం బెట్టి యిట్లనియె. 115

క. ఇవి దుస్ససేను వ్రేళ్లం దవిలి సగము ద్రెవ్వి పోయెఁ • దక్కినయవి కౌ
రవులకడఁ దీఱుమాటలు యవసరమునఁ దలఁపవలయు • నచ్యుత వీనిన్. 116

సీ. ఈ వెండ్రికలు వట్టి • యీడ్చినయాచేయి, దొలుతగాఁ బోరిలో • దుస్ససేను
తను వింతలింతలు • మనియ లై చెదరి రూ, పఱి యున్నఁ గని యుడు • కాఱుఁగాక
*యలుపారఁ బొనుపడు • నట్టిచిచ్చే యిది, పెనుగద వట్టిన • భీమసేను
బాహుబలంబును • బాటించి గాండీవ, మనునొకవి ల్లెవ్వ • డును వహించు
క్షత్త్రవిక్రమంబుఁ • గాల్పనే యిట్లు బన్నములు వడినధర్మ • నందనుండు
సేను రాజరాజు • పీనుంగుఁ గన్నారఁ గానఁ బడయ మైతి • మేని కృష్ణ. 117

ఉ. నెట్టన నిట్టియుల్కి మది • నిల్పితి రక్కసతాల్మిఁ జ చ్చొడిం
గట్టినయట్లు పెద్దయును • గాలము దీనికి నాఱు నెన్నెఁడుం
బుట్టదు దుష్టనిగ్రహము • పూని జగంబులు గాచునట్టితోఁ
బుట్టువ వీవుఁ దేజమునఁ • బొల్చినభర్తలుఁ గల్గ నచ్యుతా. 118

—••◆శ్రీకృష్ణుండు ద్రౌపది నూరార్చుట.◆••—

వ. అనుచు నెలుంగు రాలుపడ నేడ్చిన యాజ్ఞసేనిం గృపాయత్తచిత్తుండయి నారా
యణుం డూరార్చి కూర్చుండ నియమించి కన్నీరు దుడువను బెన్నెఱివేణి ముడు
వనుం దగువారి నియోగించి యమ్మానినితో ని ట్లనియె. 119

ఉ. మ్రిచ్చిర నేల నేఁ గలుగ • ముద్దియ నాకు వృకోదరుండు వి
వ్వచ్చుఁడుఁ దోడుగాఁగ జన • వంద్యుఁడు ధర్మసుతుండు పంప నీ

* యలుపాలఁ— అని పాఠాంతరము.

మెచ్చఁగ శత్రుసంక్షయము • మేకొని చేసెదఁ గాక వేఱొకం
డచ్చుపడంగ నేర్చునె దు • రాత్ములు కౌరవు లుర్వి యిత్తురే. 120

క. లలనా యుడుగుము నీయే। డ్పులకోలఁదియె కురునృపాల • పుత్రకళత్రం
బులయేడ్పు లింక వానిం। గలకల నవ్వుచు వినంగఁ • గాలం బయ్యెన్. 121

క. యమమహిషఘంటికానా। దము వినఁ గాతూహలంబు • దళుకొత్తెడుచి
త్తములు గలకౌరవుల కి। ష్టము లగునే సంధికార్య • శాంతవచనముల్. 122

క. మొదల విధినియతియును న। ట్టిద యందురు పెద్దలది ఘ • టింపక పో దే
మది జూచి *చెప్పినను ద। ప్పదు మేరువు దిరిగెనేనిఁ • బాంచాలసుతా. 123

గీ. పూని పలికెద వినుము రి • పుక్షయంబుఁ। జేసి యుజ్జ్వలపుణ్యాల • శ్రీసమేతు
లైనపాండుకుమారుల • యధికవిభవ। మీవు చూచెదు తడవు లే•దిది నిజంబు.

క. అని యూఱడిలఁగఁ బలికిన। విని యంకిలి దేఱుచిత్త • వృత్తి గలుగునం
గన యేడ్పుడిగెం దగ ఫ। ల్గునుఁ డిట్లని పలికె నపుడు • గోవిందునితోన్. 125

గీ. పాండవులు ధార్తరాష్ట్రులుఁ • బుండరీక। నేత్ర చుట్టరికంబున • నీకు నొక్క
రూపకావునఁ గోరి యే•రూపునందు।నుభయపక్షంబునకును జే•యుము హితంబు.

క. ధర్మార్థసంగతంబుగ। ధర్మతనయుచెప్పినట్ల • తగఁ బల్కఁగ నా
దుర్మతులు కౌరవులు స। త్కర్మమునకుఁ జొరక యున్న • దైవమ యెఱుఁగున్.

క. అన విని కౌరవులకు మీ। కును హితముఁ బ్రియంబుఁ జేయఁ • గోరియ కుంతీ
తనయాగ్రజుపని ధృతరా। ష్ట్రునికడకుం బోయెదను గ • దుం బ్రీతి మెయిన్.

క. అని పలికినహరిధర్మ వ। చనముల తెఱఁగున కజాత • శత్రుఁడు చిత్తం
బునఁ బొంగి యట్ల చేయుము। మననిశ్చయ మిదియ దీని • మఱవకు మనఘా.

వ. అని కార్యంబు నిశ్చయించి దినశుద్ధి నిరూపించి నారాయణుం జూచి నీనక్షత్రం
బు రోహిణి గదా యెల్లి రేవతి నీకుఁ జంద్రతారాబలంబులు గలవు గమనం
బునకు రేపకడయ మేలు పయనం బగుట లెస్స యని చెప్పిన నప్పలుకులకతండు
సగౌరవంబుగా నియ్యకొనినం బాండవాగ్రజుండు గొలువుం గలయం గనుంగొని
యెల్ల వారును విన నిది యిట్లకదా యని పలికి తదనంతరంబ తానునుం దమ్ము
లుఁ బాంచాలియుఁ బరివారంబును నుచితప్రకారంబున నిజనివాసంబులకుం
జనిరి మఱునాఁ డరుణోదయంబునఁ గృష్ణుండు గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వ
ర్తించి సూర్యోపాస్తి చేసి యగ్నిసమారాధనం బాచరించి ధరణీసురులం బ్రణా
మపూర్వకంబుగాఁ బ్రయాణదానప్రముఖపూజావిశేషంబులం బ్రీతులం గావిం
చి వార లిచ్చునాశీర్వాదంబులును సమంతాత్క్షతదూర్వాంకురంబులుం గైకో
ని యుచితప్రదేశంబున నుండి సాత్యకి రావించి. 130

* చెప్పెదను- అని పాఠాంతరము,

క. మనప్రజలోఁ గరిపురికిన్ జను దేరఁగ నలయువారి • సవరణతోఁ దం
డని యేర్పడ నియమించి పయన మైమె యేతెమ్ము నీవు • నని తగ మఱియున్.

వ. దుర్యోధనుండు దుష్టాత్మకుం డతండు మన్నించు మానసునుండును గుటిలబుద్ధులు గావునఁ జక్రగదాద్యాయుధంబులు రథంబునం బెట్టింప నలయు నని చెప్పి పనిచి సముయుజ్జ్వలం బొడసూపి నిలిచి యున్న దారకుం జూచి తేరు పూన్ప నియోగించిన నతండు మణిగణప్రభాపటలజటిలం బగు నరదంబు వన్ని సైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబు లనం బరఁగు తురంగంబులం బూన్చి గరుడధ్వజం బెత్తి తెచ్చినం దానును బయనంపుఁ జందంబునఁ గట్టాయితం బై జనంబులచూడ్కులకుం బండువగుచుఁ బుండరీకాక్షుండు మంగళతూర్యంబులు సెలఁగఁ జామరంబు లుల్లసిల్ల రథం బెక్క నయ్యవసరంబునఁ దోడన సపరివారంబుగా నరుగుదెంచిన సాత్యకిం దన వెనుక రథం బెక్కించుకొని యాంగికంబు లైన శుభసూచనంబులు గైకొనుచుఁ బూర్ణకలశవృషభాదిభద్రపదార్థంబుల నవలోకించుచుఁ బుణ్యాంగనలు సేసలొలుకఁ జిత్తంబు ప్రసన్నతం బొంద వెడలునప్పుడు. 132

సీ. పాండవ యాదవ • పాంచాల కేకయ, పాండ్యమాత్స్యాదులు • భద్రదంతి
హయరథంబులతోడ • నతికుతూహలమున, వచ్చినం గనుఁగొని • వారి నెల్ల
సంభావనంబుల • సంభాషణంబుల, నాదరించుచుఁ దగ • నల్ల నల్ల
విభవంబు మెఱయంగ • విడిదలపట్టి పెల్లఁ, గడచినయత్తఱిఁ • గరము శుభము
లైనశకునములకు • నందఱుఁ బ్రియ మంద। నరుగుచున్న యట్టి • యవసరమున
రథము రథముఁ గదియ • రా నిచ్చి ధర్మనం। దనుఁడు సెమ్మి నిట్టు • లనియె హరికి.

చ. వచ్చె జనార్దనుం డనిన • వార్తకుఁ బ్రాణము మేని కంతయున్
వచ్చిన పేద దేఱుఁ గురు • వంశపవిత్రచరిత్ర కుంతి నీ
వచ్చటి కేగి పాండవుల • యందఱమా అని చెప్పి మ్రొక్కుచున్
గ్రుచ్చి కవుంగిలించికొని • కుందినచిత్తము నొప్పి దీర్పుమీ. 134

చ. అడవికి నేగునాఁడు మము • నంపఁగ నెంతయు దవ్వు వచ్చి న
ప్పుడు దన మోము దైన్యమునఁ • బొందెడునశ్రులఁ జూచి చూచి య
ట్లాడఁబడి డించి పోవలసె • నుమ్మలికమున గొంతి యింతకున్
బను గయి పాలలోఁ బడిన • బల్లివిధంబున నుండ కుందునే. 135

క. లక్కయిలు గాలినది మొద। లక్కట మాతల్లి మాకు • నై నెవ్వగలోఁ
బెక్కిడుములఁ బడు చున్నది। దిక్కెవ్వరు లేనియట్లు • దీనత్వమునన్. 136

క. ఏ ననుట గాఁగ దుఃఖము। లైనవి దెగుసమయ మయ్యె • నని చెప్పుము మా
మేనత్త నూఱడింపుము। దా నెప్పుడు నీవు గలవు • తన కను చుండున్. 137

వ. అని చెప్పి వెండియు. 138

గీ. గురుఁడు బాహ్లికాది•కురువృద్ధులును సుహృ। ద్బాంధవులు నశేష•ధరణిపతులుఁ
బ్రీతిఁ బొంద నెవ్వ • రికి నేది దగుఁ బ్రణా। మాదివిధుల నడపు•నాదు పలుకు.

క. పరమప్రియమున నాకై। పరిరంభము చేసి గాఢ • బాంధవసాంద్రా
దరమున సంభావింపు వి। దురుతో మధ్యస్థుఁ డగుహి • తుం డతఁ డనఘా. 140

వ. అనినఁ దదనంతరంబ యర్జునుండు. 141

చ. జనులు వినంగ రాజ్యమున • సాము గొనం గలవార మన్నయీ
జనపతికార్యనిశ్చయము • సమ్మతిఁ గైకొని చేసినన్ సుయో
ధనుఁడును దమ్ములున్ సఖులు • దానికి నేమును నియ్యకొందు మొం
డనిన సపుత్రమిత్రముగ నద్దెస • నందఱఁ గ్రొచ్చి పాఁతుదున్. 142

మ. అనినన్ మెచ్చి వృకోదరుం డితఁడు కా • ర్యం బింతదెల్లంబుగాఁ
బొనరం బల్కెనె యంచుఁ బేరెలుఁగుసొం • పుం బొంద వక్త్రంబుపో
ల్పున దర్పం బొలయంగ నంగములకుం • బొంగారు నుద్బృంహిత
ధ్వని నై పొల్చుమహోగ్రసింధురముచం • దం బొంది యొప్పెం గడున్. 143

క. నకులసహదేవులును దా। నికి సంతస మంది యిట్లు • నెయ్యము కయ్యం
బొక తెఱఁగు సేసికొని తడ। యక రమ్మని పలికి రప్పు • డచ్యుతుతోడన్. 144

—శ్రీకృష్ణుఁడు నారదాదిమహామునులం గని సంభావించుట.—

వ. ఇవ్విధంబునం బాండునందను లందఱును గోవిందునకు వలయుమాటలు సెప్పి యతనిఁ గౌఁగిలించికొని యథోచితప్రకారంబున వీడుకొని వలగొని మగిడిరి తక్కిన వారలు నర్హంబు లగు తెఱంగుల నామంత్రితు లై మరలిరి మాధవుండును బ్రయాణసర్వసంభారనిర్వాహకులఁ గలయంగనుంగొని తగినసల్లాపంబులు సేసి కరినగరంబు పెందెరువు గైకొని దారుకుని చతురత్వంబునఁ దురంగంబుల పటుత్వంబున నత్యంతసమీచీనం బైనయానంబున మనం బలరం జని చని యొక్కయెడ నారద జమదగ్ని కణ్వాదు లగుమహామునులం గొందఱం గని రథంబు డిగ్గి నమస్కరించి సభక్తితాత్పర్యంబునఁ గుశలం బడిగి మీ రిక్కడకు విజయంచేయుటకుఁ గతం బేమి సేయం గలపని యెయ్యది నా కానతీం డనిన నారాయణునకు నారదుం డి ట్లనియె. 145

సీ. అనఘ పుణ్యాత్ముఁడ • వగు నిన్నుఁ గనుఁగొనఁ, గౌరవసభ నీవు • గౌరవమునఁ
బలికెడిపలుకుల • భంగు లాకర్ణింప, విదురభీష్మాదులు • విను తెఱంగు
నుత్తరం బిచ్చు కా • ర్యోక్తులు సెఱుఁగంగ, వేడుక వచ్చిరి • వీర లెల్ల
నని చెప్ప విని లెస్స • యట్లు చేయుదురు గా, కని హరి వల్కిన • నమ్మునీంద్రు
లతని దీవించి నీవు పో • మ్మచటి కేము। నరుగుదెంచెద మని ప్రీతి • ననుప నరిగి
యొక్కపుణ్యాశ్రమంబున • యొద్ద మున్న। విడిసి దివసప్రవర్తన•విధులు నడిపి.

వ. కమలనాభుండు గదలి పోయి సూర్యాస్తమయసమయంబునఁ గుశస్థలంబుం జేరం జనునప్పు డందలివిప్రు లెదురు వచ్చి కాంచి నిజనివాసంబులకుం బిలిచినం బ్రసన్నవదనుం డగుచు సమ్మర్దంబు వలవ దని పలికి విశాలరమణీయం బైనబహిరంగణంబునం బటకుటీరప్రకరం బెత్తించి విడిసి తగువారునుం దానును వారల గృహంబుల కరిగి యభ్యాగతపూజలు గైకొని వారిని సంభావించి విడిదలకుం జని సమయసముచితవృత్తిం బ్రవర్తిల్లు చుండె నంత నక్కడ. 147

గీ. వార్త విని యాకుణమ్మ కౌర ♦ వక్షితీశ్వ
రుండు గాంగేయగురువిదు ♦ రులను బుత్రి
సంజయునిఁ గర్ణు సైంధవు ♦ శకునిఁ బిలువఁ
బనిచి తా నిట్టు లనియె నం ♦ దనునితోడ. 148

వ. కృష్ణుండు పాండవకార్యార్థంబుగా మనయొద్దకు వచ్చు చున్నవాఁడు నేఁడు కుశస్థలంబున విడిసె రేపిందు వచ్చు నని వింటి మిట్టియాశ్చర్యంబునుం గలదే సర్వలోకాభిగమ్యుం డగునమ్మహానుభావునకు మన మభిగమ్యుల మైతిమి మన కింతకంటెను బెం పెయ్యది యతం డెవ్వరివలన సంతుష్టుం డయ్యె వారికి శుభంబును నెవ్వరి డెన ననాదరంబు చేసె వారికి నశుభంబు నగుట దప్ప దతనికి వలయుపూజ లాచరించుటకు సంవిధానంబు సేయుము గృహాలంకరణాదిమంగళప్రకారంబు లనుష్ఠింప నియమింపు మతనిచిత్తంబునకు నీవిభవంబును దనమీఁదిప్రియంబునుం దోఁచునట్టి తెఱంగున సమస్తంబును సమకట్టుము. 149

క. అనిన ధృతరాష్ట్రిపలుకులు। గొనియాడిరి సంతసిల్లి ♦ గురుఁడును భీష్ముం
డును నొఁగా కని దుర్యో। ధనుఁడుం బరిచారకప్ర ♦ తతిఁ బిలిపించెన్. 150

వ. ఇట్లుచితపరివారంబు రావించి యతండు. 151

క. అలుకుఁడు మృగమదమున ముగ్గులు వెట్టుఁడు గప్పురమునఁ♦గుంకుమమున గోడలు వ్రాయుఁడు మణిదామక। ములు గట్టుఁడు పెద్దకూట ♦ మున సాంపారన్.

వ. మఱియు నగ రెల్లను శోభిల్ల నలంకారంబు సేయుండు. 153

క. పెనుపును జతురత మెఱయఁగ। మనయింటను దుస్ససేను ♦ మందిరమున శోభనశిల్పము లొనరింపుఁడు। చనుఁడు వృకస్థలమునందుఁ ♦ జప్పరము లిడన్. 154

వ. అది పీడుపట్టుగాఁ దగియెడుపట్టని తెలిపి వాసుదేవుండు రేపకడ వచ్చు నంతకు మున్న యింతయుం గావింప వలయు నని పనిచి పురంబున నుత్సవంబు సాటుం డని నియోగించి వివిధగంధసహితమాల్యంబులు సంపాదింపను మణిభూషణచిత్రాంబరంబులు సమకట్టను సరసాన్నస్వాదుపానద్రవ్యంబు లొడఁగూర్పను నేర్పరులగుతజ్ఞుల నియమించె నట్టియెడ నాంబికేయుండు విదురున కిట్లనియె. 155

ధృతరాష్ట్రుండు విదురుతో శ్రీకృష్ణునిరాక చెప్పి సంతోషించుట.

క. వివిధమణిమయరథంబులు। జవనాశ్వంబులును భద్ర ♦ సామజములు ర
త్నవిభూషణములు దాసీ। నివహంబులుఁ జాలఁ గృష్ణు ♦ నికి నే నిత్తున్. 156

క. మనయింట సుయోధనుగృహ। మున దుశ్శాసనునిగేహ ♦ మున నెయ్యది యా
తనిచూడ్కి కింపొ యది యొ। ల్లను గౌరవ మొప్ప నీవ ♦ లయు మన కనఘా.

చ. అన విని యాతఁ డి ట్లనియె ♦ నంబుజనాభునిఁ బ్రీతుఁ జేయుకం
టెను హిత మైనకృత్య మొక ♦ టిం గలదే యది మేలు పాండునం
దనులకు నైద యూళ్లు లుచి ♦ తస్థితి నిచ్చుట కోప మన్నయు
న్కిన యిటు లోపుకల్మి ధర ♦ ణీవర యేమిట వచ్చెఁ జెప్పుమా. 158

ఉ. నీతలఁ పేను గంటి నొక ♦ నేర్పున శౌరికి లంచ మిచ్చి సం
ప్రీతునిఁ జేసి కార్యగతి ♦ భేదము సేయఁగఁ జూచె దింత బే
లైతిగదే సుమేరుసదృ ♦ శార్థము నూచియుఁ బార్థుఁ బాయునే
యాతఁడు క్రీడిభక్తియును ♦ నచ్యుతుపెంపును నీ వెఱుంగవే. 159

గీ. అర్జునుఁడు ప్రాణతుల్యుండు ♦ హరికి నట్లు। గాన జలపూర్ణహేమంగళ ♦ కలశమునకు
బాద్యమునకును గుశలసం ♦ ప్రశ్నమునకు। మిగుల నొండు జనార్దను ♦ మెచ్చు గావు.

క. మనకడకు నేమికార్యం। బునకై యాతండు వచ్చెఁ ♦ బూనికమై నా
పని *మంజులముగఁ జేయుట। వినుమతనికిఁ బ్రియము దక్క ♦ వేయును † నగునే.

వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు తండ్రి కి ట్లనియె. 162

క. అది విదురుచెప్పినట్టిద। తుదిఁ గృష్ణుఁడు పాండుసుతుల ♦ తో వే ఱగునే
పదనే యీగికిఁ జొచ్చిన। బెదరి రనరె యొచ్చె మైనఁ ♦ బిమ్మట నగరే. 163

గీ. అతఁడు పూజనీయుఁ ♦ డగుట నే నెఱుఁగుదు। నైన ధనము లీగి ♦ యనదతనము
వచ్చుఁ జెచ్చువెరిఁగి ♦ వైరులు గర్వింతు। రేల పస యడంగు ♦ నిట్టు లైన. 164

క. అనవుడు భీష్ముఁడు ధృతరా। ష్ట్రున కిట్లను ‡ నీవు నీకొ ♦ డుకు నేమే ని
చ్చిన నొకటి యీగి లే కు। న్నను వే ఱొక్కటి దలంచు ♦ నా కేశవుఁడున్. 165

క. విను మతఁడు సేయఁ బూనిన। పని దప్పింపంగ రాదు ♦ పాండవులం దే
ర్పను గృష్ణుఁడు § రేపిట వ। చ్చిన మే లావురుషునుపు ♦ సేయుము పుత్రా. 166

క. నారాయణుండు ధర్మా। ర్థారూఢము గాఁగఁ బలుకు ♦ నది నీవును నీ
వారును గైకొని యెంతయు। గారవమునఁ ¶ జేయ నెల్ల ♦ కార్యంబు లగున్. 167

క. అనుటయు సుయోధనుఁడు భీ। ష్మున కిట్లనుఁ బాండురాజ ♦ సుతులకు నిష్మే
దిని హరి సగపాలీఁ దగు। $ ననుఁ బోనే నీను గాని ♦ యది య ట్లుండెన్. 168

---

* వంచింపక జే- † నేలా- ‡ బాండురాజ సుతులకు బాలి। చ్చిన మేలొకటియు లే కు। న్నను వేఱొకటియుఁ దలఁచునా కేశవుఁడుఁ. § వెరవునఁ జూ- ¶ సేయుఁ దె- $ ననఁబోయిన- అని పాఠాంతరములు.

వ. వేఱొకకార్యంబు సేయం దలంచెద నదివినుము పాండవులకు నేఁడుగడయు జనార్దనుం డతనిం బట్టి బంధించిన తెక్కలు విఱిగినపులుగుఁలుంబోలె వారు నాకు విధేయు లగుదురు పాంచాలయాదవాదు లైనతదీయబంధుమిత్త్రులు నావశంబున వర్తిల్లుదురు సమస్తదేశంబులు నేన యేలుదు దీనికిం దగినయుపాయసాహాయ్యంబు లనువు సేసెద నీవింక నేమిచెప్పెదవు చెప్పు మనిన విని యతిఘోరం బగునవ్విచారంబునకు సమాత్యసహితంబుగా సంతప్తచిత్తుం డై వైచిత్రవీర్యుండు కొడుకున కిట్లనియె. 169

క. ఓహో యి ట్లనుట జగ। ద్ద్రోహం బిమ్మాట మఱవు ♦ దూతత్వంబున్
మాహాత్మ్యంబును ధర్మో। త్సాహంబును వినుము బాధ్య ♦ తకుఁ గారణముల్.

క. ఈకారణములు గల వను। నాకొలఁదియె వాసుదేవుఁ ♦ డది గాకయుఁ గీ
డే కురువంశమున కతని। రాక యతం డేమి చేసె ♦ రా పాపాత్మా. 171

వ. అని యదల్చె నప్పుడు గాంగేయుం డాంబికేయున కిట్లను నీకొడుకు పాపిష్ఠ
డంబులు దలంచి దామోదరు నిట్లు సేయం జూచెనేని తానును బ్రధానులును
వినాశంబుఁ బొందుదు రింతియ యిది చేసిరి చేయ రై రమ్మహాత్మునెడ నీయప
రాధంబు విచారించిన దుష్టాత్ములు నష్టాత్ము లగుదురు గాక యని పలికి యే ని
ట్టివి వినంజాల ననుచు మొగంబు గంటువెట్టికొని దిగ్గన లేచి పోయె ధృతరా
ష్ట్రుండును దుర్యోధనునితో నిట్టికొఱగాములు మనంబునం దలంచినప్పుడు సే
యం గలవాఁడవు గావున దీనం జేటుఁ వచ్చు నడుగు మయ్యా యని చెప్పి యత
నిం దక్కినవారినిం బోవం బనిచి తగినవర్తనంబున నుండె మఱునాఁడు. 172

సీ. కాలోచితము లగు ♦ కరణీయములు దీర్చి, కమలనాభుఁడు రేప ♦ కడయ కదలి
తనుఁ గుశస్థలవాసు ♦ లనుప రా నందఱ, నాదరంబున నిల్పి ♦ యరుగునపుడు
కజ్జంబులును బండ్లు ♦ గంధమాల్యంబులు, ధృతరాష్ట్రసుతులు పు♦త్త్రేరఁ బ్రీతి
నెడ నెడఁ గొని వచ్చి ♦ యిచ్చిన వాని నె, ల్లను వేడ్క ననుభవిం♦చినవిధంబు
నలిపి యనుభవ మొల్లక ♦ చనఁగ నెదురు। బాహ్లికద్రోణభీష్మాది♦బంధుమిత్త్ర
గణము సర్వభూపాలలో♦కంబుఁగురుకు।మారవర్గంబుఁబు త్తెంచె♦మనుజవిభుఁడు.

శ్రీకృష్ణుండు ధృతరాష్ట్రునిమందిరంబునకుఁ బోవుట

వ. ఇట్లు దుర్యోధనుం డొక్కరుండు దక్క నెల్లవారిం దూర్వాదిశోభనపదార్థంబు
లు సమకట్టి ధృతరాష్ట్రుండు పనుప నెదుర్కొనిన వాసుదేవుండు వారల నం
దఱ నయ్యైతెఱంగుల సంభావించి కృతవర్మ దమవాఁడు గావున నతనికి సవిశేష
స్నేహంబు చేసి యతండు చేరువ రా సమస్తజనంబులుం బరివేష్టింపం జని తన
రాకకు నలంకృతంబును బ్రమోద * చాపల సుభగజనంబును నైనపురంబు సొచ్చి
రాజమార్గంబున నరుగునవసరంబున వహ్నికమిళితంబులు బహుగంధకలితంబు

* బహుల- అని పాఠాంతరము.

లు నగునక్షత్రప్రకరంబులును బుష్పనికరంబులునుం జల్లుచు సంతసిల్లుచు మొ్రి
క్కుచుఁ జొక్కుచు నిరుగెలంకుల రమ్యహర్మ్యంబులపై నిలిచి పొలిచి కనుం
గొనునంగనలగుములు దమలోన. 174

సీ. పాణ్రింబుతోఁ గూడ • రక్కసచన్నుల, పాలు ద్రావినప్రౌఢ•బాలుఁ డితఁడె
వ్రేల్మిడిఁ జాణూరు • విఱిచి లోకముల మె, చ్చించినయాజగ • జెట్టి యితఁడె
దుర్వృత్తుఁ డగుకంసుఁ•దునిమి యాతనితండ్రిఁ, బట్టంబు గట్టిన•ప్రభుఁ డితండె
సత్యభామకుఁ బారి • జాతంబుపైఁ గల, కోర్కి దీర్చినరసి • కుం డితండె
వెన్నలును గోపికాచిత్త • వృత్తములును
నరసి ముచ్చిల నేర్చిన • హరి యితండె
శ్రుతిశిరోభాగములఁ దన • సుభగచరణ
సరసిజామోదమును గూర్చు • చతురుఁ డితఁడె. 175

వ. అనుచు నతికుతూహలంబున నవలోకింప నాబాలవృద్ధంబుగఁ బౌరలోకం బాలో
కనకౌతుకంబునఁ దనరథంబు గదిసిన సందడి జడియువేత్రహస్తుల వారించుచు
నారాయణుండు సమ్మర్దమందగమనంబునం జని మణితోరణసుందరం బగురాజ
మందిరద్వారంబు ప్రవేశించి కక్ష్యాంతరంబులు గడచి యేనుంగుమొగసాలఁ
జొచ్చి యరదంబు డిగ్గి యల్లన నడచునప్పు డంతకు మున్న యరిగి భీష్మద్రో
ణప్రముఖు లగువారలు ధృతరాష్ట్రునిం బొదువ నతండుఁ బ్రత్యుత్థానంబు చే
సి విదురసంజయసహితంబుగా నెదుర్కొనం జేరి. 176

గీ. అతనిఁ గౌఁగిలించి • యచ్చటఁ గలవిదు। రాదిశిష్టజనుల • నాదరార్ద్ర
బంధుదృష్టిఁ జూచి • పరిరంభసంభావ। నము లొనర్చి శౌరి • ప్రమద మెసఁగ.

వ. వార లందఱకును సాత్యకిని దగినసమాచారంబులు నడపం బనిచె నట మున్న
ధృతరాష్ట్రుపనుపునం దెచ్చి పెట్టిన నచ్చో నున్నయున్నతకనకాసనంబున న
తం డునుప నాసీనుం డయ్యె నవ్వాసుదేవునకు విహితానుష్ఠానపరాయణు లగు
నగరిపురోహితులు రాజానుమతంబున నర్ఘ్యపాద్యమధుపర్కాద్యుపచారంబు
లాచరించి యతనితమ్ముని నర్హపీఠంబున నునిచి యర్చించిరి నరనాథుండును
దొరలును నిజోచితాసనంబుల నుండిరి కొలు వెల్లను సూర్యోదయసమయం
బున కమలాకరంబువిధంబున వికసించి యుండె నయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుండు ధ
ర్మనందనువచనంబులుగా నాంబికేయునకుం దగువారలకుం బ్రణామపరిరంభ
ప్రముఖసంభావనంబులు పలికి సంభావణంబులకుం జొచ్చి. 178

క. రాజునకుఁ దియ్య మెసఁగెడు। పూజావచనముల నెయ్య • పుంబలుకులఁ బే
రోజమెయి బంధుమిత్రస। మాజములకు మేలములఁ గు • మారులకుఁ దగన్.

వ. ఇంపు పుట్టించుచుఁ గొండొకసేపు నిలిచి పుండరీకాక్షుండు విదురునదనంబునకుం
జనియెద మఱియుఁ బోవలయు నెడకుం బోయి వచ్చెద నని పలికి యాంబికేయు

ననుమతి వడసి యరుగ విదురుండు ససంభ్రమంబునం బఱచి చని మంగళోప
చారసహితంబుగా నెదుర్కొని భయభక్తివినయస్నేహానందంబులం గందళితుం
డగుచు గోవిందునకు దేవోపచారంబుల ననేకప్రకారంబుల నర్చన లిచ్చి కొం
తేయులకుశలం బడిగిన నతనికి వారలవృత్తాంతంబు సమస్తంబు సవిస్తరంబుగాం
జెప్పి యనంతరంబ. 180

క. ముదమునం గృష్ణుండు గుంతీ। సదనమునకుం జనియె నవుడు ♦ సమ్మదమున న
వ్విదురుం డోగిర మొనరిం। చెద నని తన్నడుగ నట్ల ♦ చేయుం డనుచున్. 181

వ. చని కాంచిన నద్దేవియు నతనితోడి నీడలుంబోని తనకొడుకులం దలంచి యడలు
పుట్టిన నమ్మాధవుమెడ పట్టికొని యెలుం గెత్తి యేడ్చిన నతండు సంబోధించి
యూరార్ప నట్టకేలకు నుడిగి యాతనికి నాసనవిన్యాసనాద్యుపచారంబులు
సేయించి తత్సమీపంబున నుచితపీఠంబునం గూర్చుండి గద్గదకంఠంబుతో ని
ట్లనియె. 182

సీ. నీతిఁ బెరుఁగుట ♦ నీతిమంతులుఁ బుణ్య, పరులు శూరులుఁ గదా ♦ పాండుసుతులు
సుఖవృత్తిఁ బెక్కం,డ్రు ♦ సూరెలఁ గొలువ నుం,డెడువార లిడుమలఁ ♦ బడుచు నిర్జ
నం బైన కానలో ♦ నన యెట్లు నిలిచిరి, ననుఁ బెట్టి నాయెడ ♦ గొనుచుఁ జనిరి
యేను వర్ధింపంగ ♦ నిం పారఁ గుడిచి మె, త్తని సెజ్జ నిద్రించి ♦ వినుత భద్ర
గానకరిబృంహితముల మే ♦ ల్కాంచునట్టి
వారు కందమూలంబు లా ♦ హారములుగఁ
బొదలఁ బుట్టలఁ బడి యుండి ♦ పులుఁగు మెకము
లఱవ మేల్కను చుండిరే ♦ యక్కటకట. 183

గీ. తండ్రి లేనిప్రజలు ♦ తల్లిని బాసి పె। ద్దయును గాల మివ్వి ♦ ధమునఁ బడిరి
భంగపాటు దుఃఖ ♦ పాటును సంకట। పాటుఁ గలిగె విరటు ♦ పాలఁ బిదప. 184

వ. అని వెండియు. 185

ఉ. దానదయాపరుం డయిన ♦ ధర్మతనూభవుసేమ మెట్లు పం
చాననవిక్రముం డగుబ ♦ కారికి భద్రమె యస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణుండు క్రీడి సుఖ ♦ యా వినయాభరణుల్ గవల్ సమా
ధానసమేతులే యకట ♦ ద్రౌపది సాధ్వి సుఖంబె దానికిన్. 186

చ. కొడుకులకంటెఁ నయ్యనుఁగుఁ ♦ గోడలి కెక్కుడు గూర్తుఁ గోడలుం
గొడుకులు సేయుభక్తికిని ♦ గోటిమడుంగులు భక్తి నాకు నె
ప్పడుఁ దగఁ జేయుచుండు నది ♦ పుణ్యచరిత్ర కులాగ్రగణ్య క్రొ
త్తడి సకలంబుఁ జూడ సభ ♦ దైన్యముఁ బొందుట సూచి పొక్కితిన్. 187

గీ. నాఁడు ద్రౌపది పడినబ ♦ న్నములు చూడ
నోర్చినప్పడ యెంతయు ♦ నోర్వఁ జెపుమ

యంత గడచినదుఃఖంబు • లనుభవింపఁ
గలవె లోకంబువారికిఁ • గమలనాభ. 188

వ. అట్టియెడ. 189

క. విదురుం డొకరుఁడు దక్కఁగ। సదస్యు లెవ్వరును ధర్మ • సంస్థయ యిది గూ
డదు నార యతని శీలము। కుదు రీలోకమున కెంత • కుం దలఁపంగన్. 190

వ. అని యివ్విధంబునఁ గృష్ణుతోడం దనయుమ్మలికంబు లన్నియుఁ ద్రవ్వికొని
శోకంబు వెల్లిగొనఁ గొండొక దిగంబాటెడుచిత్తంబుతో మఱియు ని ట్లనియె.

క. ఇది యెల్లను నొకతల యా। పదుమూఁ డేఁడులును నాకు • బావకొడుకు చే
నదయ మగుకూడుగుడుచుట। యది యొకతల యయ్యె నేమి • యనఁ గల దనఘా.

క. తన్నుఁ దనతమ్ములను నా। కన్నకొడుకులట్ల తలఁతుఁ • గాని విభేదం
బెన్నఁడు నామది లేమికి। నెన్నఁడ దైవంబ సాక్షి • వినుము పలికెదన్. 193

క. ఇది నిక్కం బగునేనిం। దుది నీవుం బాండవులును • దురితరహితు లై
ముద మందఁ జూడఁ గనియెద। నది దీనికి మందు నాకు • నంబుజనాభా. 194

సీ. బావ యొప్పం డను • పలుకులు నే మగు, నాతనికొడుకుఁ గీ • డాడ నేల
కురువృద్ధుఁ డగు బాహ్లి • కుని దూఱ నేటికి, భీష్మునిపైఁ జెట్ట • వెట్ట నగునె
యిట్టి కూళ్ళగులయింటి • కిచ్చినమనవారి, నందు గా కట్లు దా • ననుట మేలె
యర్జునుపుట్టిన • యప్పుడు వీఁడు లో, కము లెల్ల గెల్చుఁ బో • గడ్త మొగులు
ముట్టినట్టిద యగురణ • మున జయించుచు గౌరవుల సోదరులుఁ దాను • భూరిరాజ్య
గౌరవముఁ బొందు నని యశ • రీరవాణి। పలికె నది దిట్టువడుఁ గాక • వలయునేని.

వ. ధర్మంబు గలుగునేని నది నిక్కం బయ్యెడు దాని కెల్లను నిర్వాహకుండవు నీవు
గలవు గాదె నీమన్నించునెచ్చెలులకుం జెప్పెడుమాటలు గొన్ని గలవు విను మ
య్యుధిష్ఠిరుతో ని ట్లనుము. 196

క. వేఁడికొని కృపణు లై కను। వోఁడిమి యది యేల రాజ • పుత్త్రులు దమమై
వాఁడిమి దప్పిన నిప్పుల। వేఁడిమి సెడినట్లు జనులు • విని యలుకుదురే. 197

వ. భీమార్జునుల కి ట్లని చెప్పుము. 198

గీ. కొడుకుఁ గాంచు రాచ • పూఁతు రెద్దానికి। నట్టిపనికి నుచిత • మైనసమయ
మొదవెఁ దడయ నింక • నొప్పదు జనములు। నట్లు కాని పురుషు • లనరు మిమ్ము.

క. భుజబలమున జీవించుట। నిజధర్మము మెత్తఁబడుట • నింద్యము మాద్రీ
ప్రజలకుఁ జెప్పుము ద్రుపదా। త్మజఁ గార్యం బడుగు మనుము • తగ నందఱతోన్.

చ. అలిగిన భీమఫల్గునుల • కడ్డము లేమి యెఱుంగు దంతలం
తలు వడి వాని నీఁగవల • దా విను మాపని కెల్లఁ బాండుపు
త్త్రులె కలవారు నీ కెటులు • దోఁచిన నట్టులు సేయువారు గా
కలఘువిచార నాయలఁత • యార్పు ననుం గడతేర్పు మెమ్మెయిన్. 201

వ. అనినఁ గృష్ణుండు గుంతి ననునయించి యిట్లనియె. 202

—••◆శ్రీకృష్ణుఁడు కుంతీదేవి నూఱడించుట.◆••—

చ. సుగుణవు పుట్టినింటికిని • జొచ్చినయింటికిఁ దేజ మెక్కఁగాఁ
దగుచరితంబునన్ నడచు • ధన్యవు ధీరవు దేవి నీ వెడ
న్వగ లడఁగింప కున్న భువ • నంబుల నిం కిట నెవ్వ రోర్చువా
రు గలఁక దక్కుమీ హృదయ • రోగము లన్నియుఁ బుచ్చి వైచెదన్. 203

క. తనయులుఁ గోడలు సేమం। బున నున్నా రధికభక్తి • పూర్వముగా దం
డనమస్కారంబులు నీ। కొనరించిరి కౌఁగిలించి • రుల్లములఁ దగన్. 204

క. నీకొడుకు లొందుసుఖములు। నేకొన రవ్వీరసుఖమ • చిత్తములఁ గరం
బాకాంక్షింతు రలంతులఁ। బోక గలుగు నెట్టు లల్ప • బుద్ధులె వారల్. 205

క. ఉత్సాహంబున శత్రుః। లోత్సాదనవిధి యొనర్చి • యున్నతసామ్రా
జ్యోత్సవము నొందు పుత్రుల। నుత్సుకతం జూతు గాక • యూఱడు మింకన్.

చ. అన విని మోము విచ్చుచు ము • రారికి నిట్లనుఁ గుంతి పాండునం
దనులకుఁ దండ్రియున్ గురువు • దైవము నారయ నీవ కావె నీ
మనమున ధర్మమున్ హితము • మంచిగఁ జూచి విధించినట్ల చే
సి నెగడువారు గాక నినుఁ • జేరిన నాపద లొంద నేర్చునే. 207

క. వారలకే మేల మాధవ। కౌరవులకు మఱియు నీజ • గంబుల కెల్లం
జేరుగడ నీవ నీపలు। కారయ వేదంబు గాదె • యఖిలంబునకున్. 208

వ. అనినం బ్రసన్నవదనుం డగుచు నద్దేవి గారవించి యామంత్రణంబు చేసి తదా
వాసంబు వెలువడి తనరాకకు నలంకృతం బైనదుర్యోధనుమందిరంబునకుఁ గృత
వర్మసాత్యకిసమేతుం డయి పోవుగోవిందునిం గని తదీయద్వారపాలకులు సంభ్ర
మంబునం బఱచి యతని కెఱిఁగించి తదనుమతంబునం బఱతెంచి యెదుర్కొని
కక్ష్యాంతరంబుల సందడి నెడ గలుగ జడియుచు వినయంబునం దోడ్కొని చన
నమ్మనుజవిభుండు కైలాసశిఖరాకారం బగుసౌధంబున బాహ్లిక భీష్మ ద్రోణ ప్ర
భృతులును గర్ణశకునిసైంధవాదులును దుశ్శాసనవికర్ణదుర్ముఖప్రముఖులును మ
ఱియు ననేకదేశాధీశులునుం బరివేష్టింపఁ బేరోలగంబున సింహాసనాసీనుం డై
యున్న యెడకుం జనునప్పు డానుయోధనుండు సపరివారంబుగాఁ బ్రత్యుత్థానం
బు సేయం జేర నరిగి యతనికిం దగువారలకు నాలింగనాద్యుపచారంబులు దా
నుం దమ్ముండును నాచరించి. 209

—••◆శ్రీకృష్ణుఁడు దుర్యోధనునితో సంభాషించుట.◆••—

క. అతఁ డునుపఁగఁ గనకమయో। న్నతపర్యంకంబునందు • నారాయణుఁ డూ
ర్జితమహిమ నుండి యభ్య। ర్చితుఁ డయ్యెఁ దగంగ నతని • చే సత్కృతులన్.

వ. సాత్యకియును సముచితప్రకారంబునం బూజితుం డయ్యెఁ దదనంతరంబ నిజాసనాసీను లయి తనమొగంబునం జూడ్కి నిలిపి యున్న దుర్యోధనాదులతో మాధవుండు మధురసంభాషణంబులు సేయుచుండె నట్టియెడ. 211

గీ. సముచితంబుగఁ గూరల • చంద మగ్గ | డించి కుడువు తెఱంగు పు•ట్టించి పలుకు
నాసుయోధనుతోఁ గృష్ణుఁ•డచటఁ దాను | గుడువనొల్లక యునికి యే•ర్పడఁగఁ జెప్ప

వ. చెప్పిన విని దుర్యోధనుండు సూర్యసూనువదనంబవలోకించి యుల్లస యిట్లనియె.

క. హరి పలికినవిధ మెంతయు | నెర వై యున్నయది వింటె • యిమ్మాట తెఱం
గరయుదము తొలుత నీపను | పరిచండం బెల్ల నెఱుక • పడియెడుఁ బిదపన్. 214

వ. అని యచ్యుతున కిట్లనియె. 215

గీ. పలయునన్నపానంబులు•పలుదెఱఁగుల | నేర్చువిధముల నే మొసఁ•గూర్చి వేడ్క
నున్న నీ వుపయోగింప • నొల్ల కునికి | బాంధవమునకు నీతికి • బాహిరంబు. 216

క. కౌరవులకుఁ బాండవులకు | నారయ నీ వొక్కరూప • యసదృశధర్మా
చారుఁడవు రాజునకుఁ గడుఁ | గూరుతు గత మేమి యిట్లు • గుటకం జెపుమా.

క. అనుడు నుపేంద్రుఁడు మనుజేం | ద్రున కిట్లను దూత లెందుఁ•దొలిదొలి కుడువం
గొనఁ గట్టఁ దొడఁగుదురె వ | చ్చినకార్యము దీర్చి పిదపఁ • జేయుదు రెల్లన్.

వ. అనిన గాంధారీనందనుండు దేవకీనందనున కిట్లనియె. 219

గీ. వేగపడుట మేలె • వినుము కార్యము దీఱుఁ | దీఱ కుండు దాని • తెఱఁగు దగిన
యప్పుడాడ రాదె•యిప్పుడు ముకుదాళ్రిటఁ | గాలు గు్రివ్వ నేల • కమలనాథ.

వ. నీవు వచ్చినవాఁడవు మాయింటఁ గుడిచి కూర్చుండి యెల్లపనులుం జెప్పుట యొప్పుఁ గాక కుడువ నొల్ల ననం దగునె దీనికిం గారణంబు నాయెఱింగినయది లేదు విచారింపక పలికె ననిన మందరధరుండు మందస్మితంబుతో నందఱం గలయం గనుంగొని ధార్తరాష్ట్రుకరంబు గజంబు పల్లవం బల్లన తెమల్చులీలం గేల నమర్చి యట్టిమాటలు నేన తేటపఱుప వలయు నేని వినుమని యతని కిట్లనియె.

చ. ప్రియ మొసఁగం దగం బిలిచి • పెట్టెదు కూడది లెస్సకూడు ద
క్కయున యహీనతం దమకు • నాపద యైనెడ నిట్టు నట్టు నే
మియు నన లేనికూ * డదియు • మే నడి నైచను నీవు మాకెసం
బ్రియుఁడవు గావు మాకు ధృతి • పెంపఱ నాపద లేదొకింతయున్. 222

వ. అట్లుం గాక. 223

క. పగవారియింటఁ గుడిచిన | నగుఁ దమ కనుమాన మన్నృత • మైనను దానం
బగతురకుఁ గుడువఁ బెట్టఁగఁ | దగ దొడఁగుల కెప్పు డెవ్వ • దము నాటిభునో.

వ. నేను బగతుండన యుంటిని. 225

* తెవిరి- అని పాఠాంతరము.

క. అలుగుదు పాండవులకు వా। రలు నాకుం బ్రాణములు ధ • రావల్లభ యి
ట్టులము గఁ దమప్రాణములకు। నలుగుజనులు పగతు రనుట • యనుమానం బే.

గీ. కారణంబు లేక • కౌంతేయులకు బాల్య। మాది గాఁగఁ గీడు • యాచరింతు
పుణ్యపరులు దోడఁ • బుట్టువు లార్యులు। వైర మెత్తఁ దగునె • వారితోడ. 227

వ. ఇట్లున్న మీయుండఁజయన్నంబులు దుష్టాన్నంబులు విదురుం డొక్కనియన్నం బు భోక్తవ్యం బని నిశ్చయించితిఁ గావున నందుఁ బోయెద నని చెప్పి యజ్ఞపతి యనుమతి సేయఁ జనునప్పుడు తోడన బాహ్లికభీష్మాదికౌరవులును గుంభసంభవ ప్రముఖు లైనమాన్యులును జని మాధవుతోడ మాయిండ్ల నెల్లను గానిక లాయి తంబులు చేసికొని నీవు విజయంచేయుటకు నెదురుచూచు చున్నవార మని ప ల్కి ప్రార్థించిన నే నన్నిచోట్లకు వచ్చినవాఁడ నయ్యర్చనలుం గైకొంటిని మీరు నిలువుం డని వారల నిలిపి విదురుగృహంబునకుం బోయిన. 228

సీ. సంభ్రమస్నేహని • శ్చలభక్తియుక్తిఁ బ, విత్రమజ్జనము గా • వించి విదురుఁ
డెల్లవంటకములు • నేర్పడ బోనాలు, వెట్టింప నెంతయుఁ • బ్రీతి ముంద
రోజమై బ్రాహ్మణ • భోజనం బొనరించి, సపరివారముగ వి • శాలరమ్య
పూతస్థలంబునఁ • బుండరీకాక్షుండు, దమ్ముండుఁ దాను ను • త్సవ మెలర్ప
సరసరంజకమహనీయ • సంప్రయోగ। మగుచతుర్విధహృద్యాన్న • మారగించె
లలితసంభావనామంజు • లంబు లైన। పలుకు లెడనెడ విదురున • కెలమి యొసఁగ.

వ. అతండును. 230

క. గోవింద * సంభ్రమమునం। భావింపుము మాకు నిదియ • పరమధనం బొం
డేవిధమున నీ కర్చన। గావింపం జాలువాఁడు • గలఁడే యెందున్. 231

వ. అని మఱియు నత్యంతవినయవాక్యమ్ముల నారాధించు చుండ నిట్లు కృతాహారుం డైనహరికిఁ జందనచర్చాద్యర్చనంబు లాచరించి యవ్విదురుండు కృతార్థుం డై యుండఁ గవిగాయకప్రముఖనిఖిలవిద్వజ్జనంబులుఁ బౌరకవాంశికవైణికవైతాళికా దివినోదపాత్రంబులు నప్పరమేశ్వరుం గాన వచ్చి పొద్దు పుచ్చి యభిమతార్థం బులువడసి చనిరి రాత్రి యగుటయుం దగినయభ్యంతరమందిరంబున హంసతూ లికాతల్పంబున భుజంగతల్పు నునిచి యతనికడ నుచితాసనంబున నుండి. 232

గీ. విదురుఁ డిట్టు లనియె • నిది యొక కార్యంబు। గాఁగఁ బూని యిందు • రాఁగఁ దగునె
దుష్టబుద్ధి నీచు • దుర్యోధనుండు నీ। మాట వినునె దురభి • మానఘనుఁడు.

క. వచ్చినసైన్యంబులఁ గని। పెచ్చు పెరిఁగి వాఁడు ద్రోణ • భీష్ములలావుల్
నచ్చియుఁ గర్ణుం డొక్కఁడు। యిచ్చుఁ దనకు విజయ మనియు • నెంతయుఁ బొంగున్.

వ. నీ విట వచ్చుట వినినయప్పుడు ధార్తరాష్ట్రు లందఱుం గూడం బొంటి తమలో నిశ్చయించినతెఱంగు నీశాసనం బుల్లంఘింపం గలవారు పాండునందనులకు నే

* సంభ్రమమునన్ – అని పాఠాంతరములు.

మియు నీ కెంతువారు దార యాత్రాత్రి యంతయు బీఱు వోవ కుండ నేలువారు వారిం గూడినరాజు లెల్లను దిగ్విజయంబునాఁడు పాండవులచేత భంగపడిన వారు గావునఁ గర్ణుతో నేకార్థుల మై చత్తుము గెలుతు మింతియ కాని యొం డు లే దని నిశ్చయించికొని యున్నవా రట్లగుటం జేసి దుర్యోధనుండు గండు మిగిలి యున్నవాఁడు సంధి గా నేరదు వారల కందఱకు నిదియ ప్రాప్తకాలం బై యున్నయది యెట్లును నుడుగ నేర్చినవారు గా రిట్లు తమ్మెఱుంగనిదుష్టాత్ముల నడుమం గూర్చుండుటయు నవ్వెంబరవిత్తు లఱచువీఁడిఁడియుఱపులకు వంక లొ త్తి మాఱు సెప్పుటయు నొప్పక యుండు వెడంగు లగుటం గార్యవచనంబు లె ఱుంగరు మొఱకు లగుటం బ్రలాపభాషణంబులకు వెఱవరు వారలతలంపులు గీ డు నీమహనీయప్రభావబుద్ధిపౌరుషంబు లే నెఱుంగుదు నయినను బాండవేయుల పై స్నేహంబునను నీమీఁదిభక్తినిం జెప్పెద నందుఁ బో వలవ దనిన వాసుదే వుం డతని కిట్లనియె. 235

—••◆శ్రీకృష్ణుఁడు విదురుతో సంభాషించుట.◆••—

గీ. నీవివేకంబు నాప్తియు • నెఱపి తీవు తల్లిదండ్రులమాడ్కి హి • తంబు సెప్పి
తేను నారాక తెఱఁ గెల్ల • నేర్పడంగఁ జెప్ప విని యేమి సెప్పినఁ • జేయువాఁడ.
క. ఎఱుఁగుదు నేను సుయోధను । కొఱగామియు నతనితోడఁ • గూడినన్నృపులం
డఱుఁ బగ మనమున నిడికొని । యుఱుముటయును సంధిపొసఁగ • దనియు మహాత్మా.
గీ. పుడమియెల్ల నొడ్డ • గొడ వయి గజవాజి । యుతముగాఁ గడంగి • యుగ్రమృత్యు
ముఖము సొరఁగఁ దిపుకు • మూర్ఖత మాన్పుట । యధిక మైనపుణ్య • మనఘచరిత.
వ. మానుప వచ్చు నే యంటి వేని. 239
క. దొరఁకొని పుణ్యముఁ బాపము । నరుఁ డర్థిం జేయు చుండ • నడుమ నొకంటన్
వెర వెడలి తప్పినను ద । త్పరిణతిఫల మొందు నండ్రు • ధర్మవిధిజ్ఞుల్. 240
వ. అట్లుం గాక. 241
గీ. చుట్టములలోన నొప్పమి • పుట్టునప్పు
డడ్డపడి వారితోడఁ బో • రాడి యైనఁ
బూని యుడుపంగఁ జొర కున్న • వానిఁ గ్రూర
కర్ముఁ డని చెప్పుదురు కర్మ • కాండవిదులు. 242
వ. కావున నీ రెండుదెఱంగులవారికి శాంతి గావింపం బ్రయత్నంబు సేసెద ధర్మా *సహితంబు లైనమాటలు మంత్రిజనసహితుం డైనసుయోధనునకుం జెప్పెదఁ దన కుం బాండునందనులకు లోకంబులకు హితం బయినవిధంబు వంచన లేక చెప్పెదు నన్ను పాండవులవాఁ డని శంకించి యతండు నామాట వినం డయ్యెనేనియు మేల కాక యిట్లు సొచ్చి చెప్ప కున్న నన్న దమ్ములు దమలోనం బోరఁ గృష్ణుం

* సంగతంబు- అని పాఠాంతరము.

ఱు వారింపక యుపేక్షించె దనచేతఁ జిక్కంబడదా యని యజ్ఞులైనజను లాడు దు రెల్లభంగులఁ గార్యం బార్యు లియ్యకొనం జెప్పుదు ధార్తరాష్ట్రులుం దమకు బ్రదుకుతెరు వైన నాపలుకు పట్టుదురు పట్టక నీతలంచినచందంబునం దులువ లై కలగంబాఱిన వారు నాముందర నిలువం జాలుదురే యని పలికిన విదురుం డట్ల కాక యని సమ్మతించి యామంత్రణంబు చేసి నిజశయనస్థానంబునకుం జనియె న నంతరంబ. 243

గీ. అతనివచనరచన ♦ యాత్మలోఁ దలపోసి। యిట్టివాఁడు గలఁడె ♦ యెందు ననుచుఁ
బాలకడలికరణిఁ ♦ బాటి యై యొప్పిన। పాన్పుమీఁద శౌరి ♦ పవ్వళించె. 244

వ. ఇట్లు సుఖనిద్ర సేసి వేగుంబోకట మాగధమంగళగానంబుల మేలుకాంచి సమ యకర్తవ్యంబులు సలిపె నట్టియెడఁ గృతవర్మయు సాత్యకియు వచ్చి పొడసూపి సం బురుషోత్తముండు వారలు మొదలుగాఁ గలయిష్టజనంబులు పరివేష్టింప నుచితప్రదేశంబున నున్నంత. 245

క. ఇనతనయశకునిదుశ్శా। సనసహితము గాఁగ నెలమిఁ ♦ జనుదెంచి సుయో
ధనుఁడు ప్రియోక్తులఁ దగువా। రును దానును వారిజోద ♦ రుం గొనియాడెన్.

వ. అతండును మధురసంభాషణంబులు చేయ వార లతనికి ధృతరాష్ట్రుండు బంధు మిత్త్రాదిసమస్తపరిజనసమన్వితుం డయి పేరోలగంబున నునికి యెఱింగించినం బ్రి యంబునఁ గట్టాయితం బైన తేరెక్కి భేరీశంఖచామరచ్ఛత్త్రప్రముఖభద్రచిహ్నం బులతో వెడలి గరుడధ్వజంబు గాగ్రిలఁ గృతవర్మసాత్యకు లొక్కరథంబునను దుర్యోధనాదిదుష్టచతుష్టయం బొక్కరథంబునను బార్శ్వంబుల రాఁ బౌరుల కుఁ గన్నులపండు వగుచు రాజమందిరద్వారంబు సేర నరుగునప్పటియులివున కుఁ గొలువువా రెల్ల నత్యుత్సుకు లై యెదురుచూడ రథోత్తమంబు నవతరించి యరవిందనాభుండు. 247

గీ. ఎదురువచ్చినవిదురుని ♦ యిచ్చకరముఁ। దమ్ముచేయును రెండు హ♦స్తములఁ బట్టి
నడచె ముందటఁ గదియుసం♦దడిఁ గడంగి। కర్ణదుర్యోధనులు దొలఁ♦గంగజడియ.

వ. కృతవర్మాదియాదవులు లోనుగాఁ గలయభ్యంతరు లైనబలుమానుసులు పొది వికొని పోవఁ దనసమీపంబునఁ గౌరవులు రవిసన్నిధిఁ దారాగ్రహంబులచం దంబగు చుండం దేజోరాశి యగురాజీవాక్షుండు చని తనకుం బ్రత్యుత్థానంబు సేసినకురురాజును దొరలను నభినందించుచు. 249

క. తన కని పెట్టినమణిమయ। కనకోన్నతపీఠమునఁ బ్ర ♦ కాశంబుగ ని
ల్చినయెడఁ దోఁచిరి నారద। మునిప్రముఖు లంతరిక్ష ♦ మున నుజ్జ్వలు లై. 250

వ. ఇవ్విధంబున సన్నిహితు లయినయమ్మహామునులం గురుపితామహునకుం జూపి నారాయణుం డి ట్లనియె. 251

గీ. మనలఁ జూచు వేడ్కఁ • జను దెంచినారు మ। హాత్ము లైననార • దాదిమునులు
వీరి కర్ఘ్యపాద్య • విధు లొనరింపు మా। సనము లిడఁగఁ బనుపు• సత్వరముగ.

వ. వీరలు సముచితాసనంబుల నుండక మనకుఁ గూర్చుండుట దగవు గా దనినం గొలువువా రెల్ల సంభ్రమాశ్చర్యంబులతో మునులవలను సూచుచుండ భీష్ముండు పరిచారకులం బిలిచి కనకమణిమయాసనంబు లనేకంబులు దెప్పింప నయ్యెడ కరుగుదెంచినవారికి నమస్కరించి యాసనార్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజలు సేయించి కృష్ణుండు గూర్చున్నయనంతరంబ ధృతరాష్ట్రుండునుం దక్కటివారును నుచితప్రకారంబుల నమ్మునీంద్రులకు నభివందనంబులు చేసి నిజాసనాసీను లైరి దుశ్శాసనుండును వివింశతియును గద్దియ లిడ సాత్యకియుఁ గృతవర్మయుఁ గృష్ణుం గదిసి యిరువంకలం గూర్చుండిరి కర్ణదుర్యోధనులుం జేరువ నొక్కగద్దియ నుండిరి విదురుండును మణిపీఠంబునఁ గృష్ణుని వెనుకదెసఁ దదీయోన్నతపీఠంబు హత్తుకొనియు నత్తమిల్లియుండె గాంధారరాజు నిజపుత్రపరివృతుం డై యొక్కదిక్కున నుచితాసనాసీనుం డయ్యె నట్టిసమయంబున. 253

క. అంబుదశుభగాత్రుం బీ। తాంబరధరుఁ గమలదళని • భాక్షున్ హరిఁ జూ
డం బడసి లోచనము లమృ। తం బానినమాడ్కి నస్మ • దంబునఁ దేలన్. 254

క. ఆకొలువువారు గర మచ। లాకృతి నొకపలుకు లేక • యుందఱు వింజం
బా కిడినకరణి * నవశము। దాకారితచిత్తవృత్తు • లై యుండంగన్. 255

—••◆శ్రీకృష్ణుఁడు ధృతరాష్ట్రునితో సంభాషించుట.◆••—

క. జలదస్వనగంభీరత। నెలుఁ గొప్పఁగ దంతదీప్తి • లెసఁగ ముకుందుం
డలరుచవుల నఖలజనం। బులు విన ధృతరాష్ట్రభూవి • భున కి ట్లనియెన్. 256

క. జననాథ నీయెఱుంగని। పనులు గలవె యైనఁ దగవుఁ • బరమహితంబుం
దనవారికిఁ జెప్పన తగు। నని వచ్చితి భారతాన్వ•యము ప్రియ మొందన్. 257

క. క్షీరోదకగతిఁ బాండవ। కౌరవు లొడఁగూడి మనికి • కార్యం బది నీ
వారసి నడపుము వా రన। వీ రనఁ గురుముఖ్య నీకు • వేఱుం గలదే. 258

చ. భరతకులంబుధర్మమును • బాడియు సత్యముఁ బొత్తుఁ బెంపునుం
గరుణయుఁ గల్గి యుండు ననఁ • గా నుతిఁ గన్నది యందు సద్గుణో
త్తరులరు నీవు నీయనుఁగుఁ • దమ్ముఁడు నీతనయుల్ యశోధురం
ధరశుభశీలు రీనుచరి • తక్రమ మిప్పుడు దప్ప నేటికిన్. 259

శా. ఈవంశంబున కెల్ల నీవ కుదు రిం • దెవ్వారిచందంబు లె
ట్లై వర్తిల్లినఁ గీడు మేలుఁ దుది నీ • యం దొందెడుం గాన న

* నవము। దా- అని పాఠాంతరము.

ద్భావం బారసి లోనిపొత్తు వెలివృ • త్తంబున్ జనస్తుత్యముల్
గావింపం దగు నీకు నెవ్విధమునం • గౌరవ్యవంశాగ్రణీ. 260

చ. వినుము సుయోధనాదు లగు • వీరు సధర్ములు గాక కార్యము
*ల్గనక మహార్థసిద్ధి †యెడ • లంధదమ్ము కిట్లన కన్వయంబు వ
ర్తన మిది గాదు నాక వెడి • దంపుఁజనంబున బంధుకోటికి
న్మనసులు నొవ్వఁగా నవగు • ణంబులకుం బుయిలోడ రేమియున్. 261

ఉ. కౌరవపాండవుల్ తెఱఁగు • గైకొని శాంతతఁ బొంది యున్కి మే
లారయ నాకు నీకుఁ గుల • మంతకు నీనృపకోటి కుర్వికిం
బోరిత మైన నింతకును • బుట్టు మహాపద గావునన్ ధరి
త్రీరమణాగ్రగణ్య గను • తించి యవశ్యముఁ బొం దొనర్పవే. 262

గీ. నీకు వలసినఁ దీర్పంగ • నేర వచ్చు। నధిప తెఱఁగును నీవశ • మదియు కాన
నీకు వీరలం దేర్పుట • నెఱియ కాదె। సిద్ధ మెవ్వారిఁ దెలి పొందఁ • జేయ నేర్తు.

ఉ. అందు వృకోదరార్జునుల • నాహవరంగమునందు మీఁకువా
రెందఱొ యెన్నుమా యిచట • నీగురుభీష్ములఁ గ్రోణిసేయువా
రెందఱొ వారు వీరు నని • నిల్గుటకంటె భవద్బలంబు లై
యుందఱుఁ గూడు టొప్పదె జ • నాధిప శాంతి యొనర్పు మిమ్మెయిన్. 264

గీ. జగతిఁ గలజనపతులు నీ • చరణపీఠ। మర్థిఁ గొలువ సముద్రవే • లావృతోర్వి
యెల్ల నేలుట యొప్పదే • తల్లి ప్రజల। యెడ విరోధంబు పాటించు • టెంత మేలు.

క. నరనాథ నీ వుపేక్షా। పరుఁడ వయినఁ గౌరవులకుఁ • బాండవులక కా
దరయఁగ భూప్రజ కెల్లను। దురితం బొనరించినట్లు • తుదిఁ గీడునుమీ. 266

క. కౌరవపాండవులం దెవ్వారలకుం జావు నొవ్వు • వచ్చిన మేలు
క్ష్మారమణ చిత్తమున ని। ట్లారయుమా నీకు దుఃఖ • మగు నట్లయినన్. 267

ఉ. వీరును వారుఁ బండితులు • విక్రమవంతులు బాహుగర్వదు
ర్వారులు పూని రిత్తబవ • రంబున నాఁడి ‡చావు సావ ని
ట్లారక యుంట మేలె కదు • నొప్పదు మేనులు వాఁడికైదువుల్
గూరఁగ నాఁటినం బుడమిఁ • గూలుట కక్కట యోర్వ వచ్చునే. 268

గీ. ఇట్లు గాక యుండ • నీ రెండు దెఱఁగులు। వారిఁ గాచికొనుము • వసుమతీశ
నీదు పార్థివంబు • నీతియు శాంతియు। నఖిలజనులుఁ బొగడు • నట్లు గాఁగ. 269

వ. అని చెప్పి వెండియు. 270

—శ్రీకృష్ణుఁడు పాండవులు చెప్పినమాటలు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పుట.—

గీ. పాండవులు దండ్రినచ్చిన • ప్రజలు వారి। నరసి పోషించితి శైశవ • మాది గాఁగ
నడుమ నిష్కారణము దిగ • విడువఁ దగునె। పార మొందంగ రక్షింపు • గారవమున.

* ల్గానక- † యడఁగుం దమ కెట్లన- ‡ చావఁ బోవ- అని పాఠాంతరములు.

వ. పాండుకుమారులు నీకుం బరమభక్తిం బ్రణమిల్లి యుండఱు నొక్కమాటగా నీతో నాడుమని నాకుం జెప్పినవిధంబు వినుము తనపంపునం బండ్రెండేండ్లు వనంబున వసియించితిమి పదుమూఁడగునేఁడు జనపదంబున నజ్ఞాతవాసంబును సలిపితిమి మాతండ్రిసమయంబు పరిపాలించి యేము మర్ధరాజ్యంబు వెట్టునుం బడయుదు మని కృతనిశ్చయుల మై పడితిమి తల్లియుఁ దండ్రియు నెల్లచుట్టంబులు నేడుగడయును మాకుఁ దాన మావలన నేరమి గల్గినం గినిసి యిట్లు గాదట్లని చక్కం బెట్టునది తాను గలపదివేలేండ్లకుం దన్న కాని యెఱుంగ మెట్టివార మైనను మమ్మును దుర్యోధనాదులు దలంపరు తనయందుఁ దెఱంగు గలిగిన నెవ్వరు గొఱగాకున్నను గులంబు పాడి నెడక చెల్లు నని రని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 272

ఉ. సారపుధర్మమున్ విమల • సత్యముఁ బాపముచేత బొందుచేఁ
బారముఁ బొంద లేక చెడఁ • బాలివి యైనయవస్థ దత్తు లె
వ్వార లుపేక్ష చేసి రది • వారలచే టగుఁ గాని ధర్మని
స్తారక మయ్యు సత్యశుభ • దాయక మయ్యును దైవ ముండెడున్. 273

వ. అని యీసభ్యులకుం జెప్పు మనిరి నీవును సభాసదు లైనరాజులు నేమనియెదర నుండేను ధర్మంబును నీతియును మున్నిడికొని మనోవాక్ప్రకారంబు లేకరూపంబుగా సత్యంబ చెప్పితి నిత్తెఱంగు మీకు మేలు క్రోధమానమాత్సర్యంబులు విడిచి యిట్లు సేయుండు. 274

గీ. పాండవులకుఁ దగిన • పాలు మేదినిఁ బంచి। యిచ్చుకంటెఁ గార్య • మెద్ది గలదు
ధర్మ మెద్ది సముచి•తంబగువిధ మెద్ది। *నిక్క మెద్ది చెపుఁడ• †నీతివిదులు. 275

క. అని పలికి మహారాజా। విను మని ధృతరాష్ట్రుతోడ • వెండియుఁ దా ని
ట్లని చెప్పె వాసుదేవుఁడు। తనమది నఱలేక కార్య • దశ దెలియంగన్. 276

గీ. వారితండ్రిపాలు • వారికి నిచ్చి నీ। పాలు నీవుఁ బుత్ర • పౌత్రచయము
ననుభవించి సుఖుల•రై యుండుఁ డిది బంధు। మిత్ర సుజనకోటి•మెచ్చు తెఱఁగు.

క. ఎఱుఁగవె యజాతశత్రుని। నెఱియును ధర్మంబు సత్య • నిష్ఠయు మిము నె
త్తెఱఁగున ననువర్తించెనొ। యెఱుఁగవె తగుచేవ గలుగు • టెఱుఁగవె యధిపా.

వ. నీ వెఱుంగు దైనను దెలియం జెప్పెద విను మింద్రప్రస్థపురంబుననుండి పాండవాగ్రజుండు నీకుం బెంపునుం బేరునుం జేయం గోరి. 279

చ. మద మడఁగించి భూపతిస • మాజము నెల్లను నిన్నుఁ గొల్వఁ జే
యుదు నని పూని దిగ్విజయ • మున్నతిఁ జేసి మహావిభూతితో
మదిమది నుండ నీసుతుఁడు • మంత్రులు సౌబలు జూడ మాఱ్చి సం
పద గొని యంతఁ బోవక స • భన్ దుపదాత్మజ భంగపెట్టరే. 280

ఉ. దానికి నీ వొడంబడితి • ధర్మజుఁ డంతయుఁ జూచి సత్యముం

* శక్య- † వాక్య- అని పాఠాంతరములు.

బూని వృకోదరార్జునులు ♦ భుగ్నులు గాఁ బెడచేతఁ గన్ను నీ
రూనఁగ నొత్తుకొంచుఁ జని ♦ యుగ్రవనంబున దుఃఖమగ్నుఁ డై
దీనతఁ బొంది పూన్కి దగఁ ♦ దీర్చియుఁ గూడి మనంగఁ గోరెడిన్. 281

క. తనుఁ దాన పోలుఁగాకే। మన వచ్చు నజాతశత్రు ♦ నతిశాంతతయున్
వినయము గౌరవమును నే। జనపతులకుఁ గలుగుఁ జెపుమ ♦ సౌజన్యనిధీ. 282

క. ఏనిం తాడితి నీసం। తానం బిరుదెఱఁగునకు హి ♦ తము గోరి భవ
త్సూనునిమతియతిలోభము। మానిచి పాండవులఁ దెమ్ము ♦ మనుజాధీశా. 283

ఉ. వారలు శాంతశూరులు భ ♦ వచ్చరణంబులు గొల్వఁ బూని యు
న్నా రటుఁగాక నీ కదిమ ♦ నంబున కప్రియమేని నింతకుం
బోరికి వచ్చుచుండుదురు ♦ భూవర రెండుదెఱంగులందు నీ
కారయఁ బథ్య మేది యగు ♦ నవ్విధ మేర్పడ నిశ్చయింపుమా. 284

చ. అనవుడు రోమహర్షణము ♦ లంగములం బొడమన్ సదస్యు లె
ల్లను బ్రియ మంది నెమ్మనము ♦ లం బురుషోత్తముఁ డింత యొప్పఁ బ
ల్కునె మఱుమాట లాడ నయ ♦ కోవిదుఁ డెవ్వఁడు ధీరుఁ డెవ్వఁ డిం
దనువరి యెవ్వఁ డంచు నచ ♦ లాకృతు లై నెఱి నూర కుండఁగన్. 285

వ. జమదగ్నిమహాముని సుయోధనుతో ని ట్లనియె. 286

సీ. వినుము దంభోద్భవుం ♦ డనురాజు దనకెదు, రెవ్వరు లేరని ♦ క్రొవ్వి నరుఁడు
నారాయణుం డను ♦ వారలు గంధమా, దన మనునగమునఁ ♦ దపము సేయ
వారిపైఁ జని యాహ ♦ వమునకుఁ బిలిచిన, నమ్మునీంద్రులు వల ♦ దని యనేక
విధములఁ జెప్పంగ ♦ వెండియుఁ బోకున్నఁ, గుశముష్టి నుజ్జ్వల ♦ విశిఖవృష్టి
గురిసి నరుఁడు సేనఁ ♦ గూల్చి యాతని భంగ। పెట్టి పట్టి విడిచె ♦ నట్టియమ్మ
హాత్ము లిపుడు పార్థుఁ ♦ డనఁ గృష్ణుఁ డనగ లీ। లార్థ కలితజన్ము ♦ లైరి సూవె. 287

వ. కావున నాదంభోద్భవుచందంబున నుద్ధతి వాటించుటయు నరనారాయణుల తోడఁ దొడరుటయు మీఁద మేలయి యుండదు పాండవులతోడి పొందు మే లనిన యనంతరంబ కణ్వుండు దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 288

——♦♦ కణ్వుండు దుర్యోధనునితో గరుత్మంతుని వృత్తాంతంబు చెప్పుట. ♦♦——

క. అది పోలుఁ దన్ను నెదిరిని। మది నెఱుఁగక నిగ్రహించి ♦ మద మెత్తుట యొ
ప్ప దహంకారం బొనరిం। పదె పౌరుషహానిఁ దొల్లి ♦ పక్షీంద్రునకున్. 289

వ. అది యె ట్లనిన. 290

సీ. అమరేంద్రరథసూతుఁ ♦ డైనమాతలి దన, సుత గుణకేశికిఁ ♦ బతిఁ దగంగ
నారసి యార్యకుం ♦ డను భుజంగాధిపు, మనుమనిఁ జికురుని ♦ తనయు సుముఖు
నర్థిమైఁ గోరిన ♦ నార్యకుం డుమ్మలి, కంబుతో ని ట్లను ♦ గరుడుఁ డితని
తండ్రి వధించె మొ ♦ ఱయు నల్కమై నీన్ని, నిం కిట నెల నను ♦ యుండు వాఁడు

గాఁగఁ బూని పోయెఁ • గావున నే మియ్యఁ గొనఁగ నేర మనిన • విని బలారి
నడిగి పడసి యిత్తు • నాయువు రం డని। వారిఁ గొనుచు నరిగె • సారథియును.

వ. వారలభాగ్యంబున నప్పు డింద్రుండును నుపేంద్రుండును నొక్కచో నుండం గని
మాతలి యక్కార్యంబు విన్నవించినం గరుణించి విష్ణుండు జిష్ణునకుం జెప్పి చేయిం
చువాఁడై వైనతేయుదెసకుం దాన చాలి సుముఖుం జిరాయురుపేతుం జేసిన. 292

క. మాతలి పాణిగ్రహణం। బాతనిఁ జేయించి యున్న • నంతయు విని తా
నేతెంచి గరుడుఁ డతికో। పాతురుఁ డై రేఁగి పలుచ • నమరాధిపుతోన్. 293

వ. వాసుదేవుసన్నిధి నిట్లనియె. 294

క. విను నీవదితిసుతుండవు। వినతకొడుక నేను విబ్ధ • పిఁగెదుమనకున్
జనకుఁడు గశ్యపుఁ డొక్కఁడ। దనుజుల శోధించి చంపు • దమె యురుపురమున్.

క. ఏమిట నీ కేఁ దక్కువ। నామేరకు నడ్డపడితి • నావుకు నింద్రుం
డీమహనీయుమహిమ కు। ద్దాముఁడు విష్ణుండు గాక • తక్కొరుఁ డగునే. 296

వ. అనినఁ గటకటంబడి గరుత్మంతుండు. 297

ఉ. తమ్ముఁడ నీవు నాకొలఁది • తథ్య మెఱుంగక నాకు నీచభా
వమ్ముగుభంగిఁ జేసితివి • వాసవ యియ్యదితిప్రసూతవం
శమ్ముఖలమ్ముఁ దాల్తు నొక • సన్నపుటీఁకన యిట్టినన్ను నీ
విమ్మెయిఁ దూలవుత్తె యని • యాతుణరోచులఁ గెం పెలర్పఁగన్. 298

వ. ఉన్నం గనుంగొని కోపించి వాసుదేవుండు వెడవెడ నవ్వుచు. 299

క. నీవేటిమోపుకాఁడవు। నా వెరవున నిన్ను నడపి • నను గర్వం బే
లా వెడఁగ యంచుఁ దనము। జే వీవున నిడ సురేంద్ర • జిత్తు వికలుఁడై. 300

క. ఎఱకలు విచ్చుచుఁ దుండము। దెఱచుచు వ్రేఁగడరి సొగసి • తెరలి వివశుఁడై
యఱచిన నోడకు మని హరి। నెఱి నక్కఁగఁ దొంచి యెత్తె • నెగయంగఁ గృపన్.

వ. ఇవ్విధంబునం గేశవుండు గరుణించి గరుడుని ననునయించి యింక నయినదానికి
నుద్ధతి మాని బుద్ధి గలిగి యుండు మని వీడ్కొలిపి పుచ్చినం బోయెం గావున గ
ర్వంబు గొఱగా దది యంతయు నీమహానుభావుం డెఱుంగు నని నారదుం జూ
పి యితండు మాతలికన్యాకార్యంబునకుఁ దోడై నడచె నదుగు మఱియుకాదు
సర్వేశ్వరుం డగుమాధవుమాహాత్మ్యం బితనికిం గరతలామలకం బయి యుండుఁ
బ్రభవిష్ణుండు గదా యీకృష్ణుం డీతనిసహాయత్వంబు గలకొంతేయులతోడం
గూడి మనికి కార్యం బనిన నారదుండు ధార్తరాష్ట్రు నాలోకించి. 302

క. బలవంతుల * బలమున కు। గ్గల మగుబల మెదురఁ గలుగఁ • గాఁ గీడ్పడు నే
కొలఁదులవారికి గర్వము। నిలుచునె నయమార్గవృత్తి • నిలిచినభంగిన్. 303

వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 304

* బలములు న- అని పాఠాంతరము.

గీ. ఇదియ కాని చేయ • నెద్దియు ననుచు ని। ర్బంధవృత్తిఁ దలఁపు • వట్టికొనిన
నట్టివాని కెందు • నలజడి వాటిల్లు। గాలవుండు గుఱియ • కాఁడె మనకు. 305

వ. వినుము విశ్వామిత్రుపాల విద్యాభ్యాసంబు చేసి గాలవుం డనుమునికుమారుం డు గురుదక్షిణ యేమి సమర్పింతు నని యడిగిన నతం డేమియు నేలయని యు డిపిన నుడుగక యెన్ని చెప్పిన నన్నింటికి నన్ని చెప్పి నిర్బంధించినఁ గటకటంబ డి యత్తపోధనవర్యుం డస్లేని శుద్ధధవళవర్ణంబు లై యొక్కకర్ణంబు నీలం బైన యుత్తమాశ్వంబు లెనమన్నూఱు దెచ్చి యిమ్మని పలికినం బోయి.

గీ. గాలవుం డవ్విధము ఘోట•కముల నెందుఁ
బడయ లేక చింతాభర•భ్రాంతుఁ డగుచు
వెడలి యాహారనిద్రలు•విడిచి తా మ
హాపథమువోదుఁ గా కని•యరిగి యరిగి. 307

వ. ఒక్కచో గరుడునిం గని బాలసఖుండు గావున నతనికిం దనవృత్తాంతంబు సెప్పిన నతండు గరుణాభరితుం డై. 308

క. దేవతలు గాని యిట్టివి। గావింపం జాల రీన • కలదిక్కులలో
దేవేంద్రుదిక్కు బహువివి। జావాసం బందుఁ బోద • మని మునిపుత్రున్. 309

క. అఱకట నిడి పాత్రిమ్ముఖుఁ డై। వఱచి జలధిలోనఁ జదలఁ • బాఱెడునెడఁ జె
య్వాఱి దప్పి నిలువఁ జాలక। యొఱగిన గాలవుని డించె • నొకగిరిమీఁదన్ 310

వ. ఇట్లు డించి డప్పి దేర్చి యందుఁ గశ్యపనందనుండు * శాండిలి యనునొక్క తపస్విశాపంబునఁ బక్షంబులు దుల్లి యతనియనుగ్రహంబునం గ్రమ్మఱ వచ్చిన విషాదమోదంబు లనుభవించి యటఁ జనుట చాలించి మగుడ మహీతలంబునకు మునికుమారుం దెచ్చి యయాతి తనసెచ్చెలి యని ప్రతిష్ఠానపురనాథుం డగు నతనికడకు నాతనిం దోడ్కొని చని యగ్గాలవు తెఱం గెఱింగించిన నతండు.

క. తన కట్టిగుఱ్ఱములు లే। కునికిని మాధవి యనంగ • నొప్పెడుపుత్రిన్
ముని కొసఁగె దీనికై యే। మనుజేశ్వరుఁ డీఁడె హయస • మాజము ననుచున్.

వ. ఇట్లొసంగినం దోడుకొని. 313

గీ. ఇట్టిహయములు గలరాజు • లెవ్వ రొక్కొ
యనుచుఁ దిరిగి యయోధ్యకుఁ • జని తదీయ
నాథు నిక్ష్వాకుఁ గనిన న • న్నరవరుండు
దనకు నిన్నూఱు కాని లే • వనియె హయులు. 314

క. అన విని మాధవి ఋషి కి। ట్లను నొక్కమహానుభావు • నతులవరమునం
దనయు నతి నయ్యు నేఁ గ। న్యన యగుదుం గాన నిమ్ము • న న్నీతనికిన్. 315

* శాం. బుఱ్ఱండసు- అని పాఠాంతరము.

వ. ఒక్కసమయంబు చేసికొని యిచ్చి గుఱ్ఱంబులు వచ్చినవి యెల్ల రాఁ జూచికొని
మగుడఁ దన్నుఁ బుచ్చికొమ్మనిన గాలవుండు నవ్విధంబునకు సమ్మతించె నపత్యా
ర్థినై యిక్ష్వాకుండును నయ్యంశువునకు భార్య యగుట పుత్రజన్మావధిగా నొడి
వి యశ్వంబుల నొసంగి కన్యకం బరిగ్రహించి దానియందు వసుమనస్సనుకొడుకుం
బడసి గాలవునకు నమ్మగువను మగుడ సమర్పించినఁ జూచి యబ్భంగిం గలచో
ట్ల నెల్ల నరసి తురంగంబులం గావించి కొమ్మని యతనికిం జెప్పి సుపర్ణుండు సని
యె మఱియు మహీతలంబునం గ్రుమ్మరి యమ్మునికుమారుండు గండువ లెఱింగి
పోవం బోవ. 316

క. ఆసమయంబునను దివో। దాసుఁడు నాశీనరుండుఁ ♦ దరుణికి నిమ్నా
జేసిహయంబుల నిచ్చి సు। హాసత్త్వుల సుతులఁ బడసి ♦ రథికప్రీతిన్. 317

వ. ఇట్లు క్రమంబునఁ గాశీశ్వరునకుఁ బ్రివర్ధనుని భోజపురనాథునకు శిబిం గనిన
యక్కన్యకం గొని వెండియు వసుంధరం దిరుగు చుండ గరుత్మంతుండు గ్ర
మ్మఱ వచ్చి యమ్మునితో నీ వింక జాలింబడ వలవ దొక్కకారణంబున నీరా
జులు మువ్వురకు నివ్వాజులు గలిగె నింతియకాని యొండెడ నీచందంబున మొ
త్తంబులై దొరక నేర వియ్యాఱునూఱు గుఱ్ఱంబులను గురునకు సమర్పింపు
మొక్కటి చెప్పెద వినుమని యి ట్లనియె. 318

క. ఈమువ్వుర తెఱఁగునఁ దగ। నామునియుం గొడుకుఁ బడయు ♦ నట్లుగ ని విశ్వా
కోమలిని గొఱంతకు వి। శ్వామిత్రున కెట్టు లైన ♦ సంప్రార్థనతోన్. 319

వ. అని తానునుం దోడన యత్తపస్విపాలికిం బోయి యిత్తెఱం గెఱింగించి గాల
వుం గానిపించి యీతండు బాలుండు నీవు దయాళుండ వితనిం గృతార్థుం జేయ
వలయు నని ప్రార్థించి పక్షిరా జక్కార్యంబు చక్కంజేసి పోయిన. 320

క. మునివరుఁ డష్టకుఁ డనియెడు। తనయుఁ బడసి శిష్యునకు ను ♦ దతి నొప్పించెన్
వనితయుఁ దపంబు సేయం। జనియెను గాలవున కిట్టి ♦ చరిత్రము గలిగెన్. 321

వ. కావున నెట్టివారికి నిర్బంధంబు దగదు దుర్మానంబు దుర్దశ నాపాదించు నయ్య
యాతి దుర్మానంబునం గాదె పుణ్యలోకపరిభ్రష్టుం డై మాధవీపుత్రు లగు న
న్నలువురు దౌహిత్రులకతంబున నూర్ధ్వగతి గనియె నట్లగుటం జేసి. 322

క. నిర్బంధము దుర్మానము। దుర్బుద్ధికిఁ గాక తగునె ♦ దుర్యోధన నీ
దోర్బలమె పాండవేయుల। దౌర్బల్యము వాయు శుభము ♦ దలఁకొను సంధిన్.

వ. కృష్ణునిమాట విని నీ విక్కురవాన్వయంబు రక్షింపు మనియె నివ్విధంబున ము
వ్వురుమునీంద్రులు సెప్పినహితోపదేశంబుల దెస ననాదరంబు చేసి గాంధారే
యుండు రాధేయుం గనుంగొని చే యప్పళించి నవ్వి వీర లింత వెట్టు లగుదు రే
యని పలికి వారల నవలోకించి. 324

దుర్యోధనుఁడు నారదాదిమునులమాటలు వినక నిరాకరించుట.

క. మునులార నన్ను విధి యే। మని మును పుట్టించె నట్టు ♦ లయ్యెదఁ గాకీ
వినఁ జవులు గానిపలుకులఁ। బని గలదే యుడుగుఁ డింక ♦ బహుభాషణముల్.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డమ్మహామునులతో నిట్లనియె. 326

గీ. మీరు చెప్పినబుద్ధులు ♦ గౌరవమునఁ। జేయఁ గాంచినఁ బుణ్యంబు♦ సేయ నెట్లు
నామిఖంబునఁ గార్యంబు♦నడవ దేమి। సేయువాఁడ నెం డెద్దియుఁ♦ జెప్ప లేదు.

క. అని యతఁడు శౌరితో ని। ట్లను నిహముం బరముఁ గలుగు ♦ నట్టివిధము నీ
వనఘా చెప్పితి నాకుం। జనవు ననువు లేదు వీరి ♦ సమ్మతి నడపన్. 328

గీ. మందబుద్ధి నాదు ♦ నందనుఁ డీవు పో। రానిచుట్టమవు మ ♦ హాన భావుఁ
డవు దయార్ద్రచిత్తుఁ ♦ డవు వీనిఁ దేర్పవే। యనునయించి యెట్టు ♦ లైనఁ గృష్ణ.

క. అనిన ముకుందుఁడు దుర్యో। ధనుతో నిట్లనియె విమల ♦ తరవంశమునన్
జనియించి తెల్లగుణముల। ననూనుఁడవు నీకు నీదు ♦ రాగ్రహ మేలా. 330

చ. తులువలు గాక యిట్టిదొర ♦ దుర్ణయవృత్తికిఁ జొచ్చునయ్య పు
త్రులు ననుజన్ములుం జెలులు ♦ దుష్టపథంబునఁ బోవ కుండఁ జు
ట్టలుఁ దగువారుఁ దండ్రియు ను ♦ డంబడఁ జేయుము కార్య మల్పబు
ద్ధుల వెడమాట లూఁకొనకు ♦ దోసము సేగియు వచ్చు నెమ్మెయిన్. 331

క. పాండిత్యశౌర్యనిత్యులు। పాండుసుతులు వారిఁ గూడి ♦ బ్రదుకుట ధృతరా
ష్ట్రుండును బాహ్లికుఁడును భీష్ముండు గురుఁడుఁ గోరు తెఱఁగు♦ నూవెన రేండా?

గీ. వినుము సత్యలోభ ♦ మున సిరి యగునె యాఁ
కొని ముసిండి దినినఁ ♦ గ్రొవ్వు లావు
గలుగునయ్య శకుని ♦ కర్ణదుశ్శాసన
మంత్రితంబు గార్య ♦ తంత్రి మగునె 333

శా. తోడంబుట్టినభీమపార్థులమహో ♦ దోర్దర్పముల్ లాఁతు లై
తోడంచుం జెఱవారి దుర్బలుల నెం ♦ దుం జొచ్చి దైన్యంబునం
గూడం బెట్టెదు నీవు పాండుసుతులం ♦ గుందింపఁగా సఖ్యముం
బాడిం దప్ప రోశప్పడుం గినియు రా ♦ బంధుత్వ మే. లొల్లవో. 334

ఉ. వారును మీరుఁ బొంది జన ♦ వల్లభు లెల్లను భృత్యభావనం
జేర సమస్త వస్తువులుఁ ♦ జేకుఱఁగా బ్రిదు కొప్పుఁ గాక నీ
కీరస మెత్తి కోల్ గఱపి ♦ యెప్పుడుఁ గార్యము దప్పఁ జూచునీ
వారలు ముట్ట వచ్చిన న ♦ వశ్యము సంతకుఁ జాలరుం జుమీ. 335

గీ. పీర కారు పాండ ♦ వేయులఁ బోర మా। ర్కొన సురాసురులకుఁ♦ గొలఁది గాదు
గాన వారితోడి ♦ కయ్యంబునకు నిర్గ। యింప వలదు సంధి ♦ పెంపుఁ జేయు.

క. ఈయున్న రాజు లందఱు। వాయుసుతున కొక్కఁ డెత్తె ♦ వాఁ డలిగిన శూ
లాయుధుఁడు వడఁకు నాకొం। తేయులతోఁ బెనఁగు టుడుగు ♦ ధీరవిచారా.

క. ఒకకార్యము సెప్పెద విమీ। సకలబలములందు సవ్య ♦ సాచి కెదురుగా
నొకరుఁడు గలిగినఁ గయ్యము। నకుఁ గడఁగుము రిత్త బహుజ ♦ నక్షయ మేలా.

క. పెక్కండ్రు గోవులం గొని। యుక్కు మిగిలి నడవ వెనుక ♦ నుద్దవిడిం దా
నొక్కఁడ నరుఁ డేతెంచినఁ। జిక్కె సమస్తంబు నది ప్ర ♦ సిద్ధము గాదే. 339

క. తోడుదొన లేనియప్పటి। క్రీడికొలఁది యట్టి దధిప ♦ కినియక విను మేఁ
దోడై రా నెదురుట గడుఁ। గీడు వలవ దుడుగవయ్య ♦ గెలు పరిది సుమీ. 340

గీ. అనుజతనుజులుఁ జెలులు వి ♦ య్యములు నడుమ
మడిసి పోదురు నీకుఁ గా ♦ మనుజనాథ
దొరకుఁ గులనాశనుం డను ♦ దూఱు మేలె
పాండవులతోడ నొడఁగూడి ♦ బ్రదుకవయ్య. 341

ఉ. రాజ్యముభార మెల్ల ధృత ♦ రాష్ట్రునియందు వెలుంగు చుండఁ ద
త్పూజ్యకుమారపట్టమునఁ ♦ బొల్చి చరింపఁగ నీవు పాండవుల్
సజ్యతఁ దండ్రిచిత్తము ప్ర ♦ సన్నతఁ బొందఁగఁ గొల్చి యున్కి సా
మ్రాజ్యముగాఁ దలంతు రను ♦ రక్తమతిం దమకున్ ధరాధిపా. 342

క. కౌరవనాయక పాండుకు। మారులు నీతోడిపొత్తు ♦ మనియెద మనఁగా
శ్రీ రామోఁ కా లొడ్డిన। వారివిధము కాదె నీవు ♦ వల దను టెల్లన్. 343

—••◆భీష్మద్రోణులు దుర్యోధనునకు హితంబు చెప్పుట.◆••—

చ. అన విని భీష్ముఁ డిట్లనియె ♦ నాధృతరాష్ట్రతనూజుతోడ నీ
జనకునిమాట వట్టుము ప్ర ♦ సన్నమతిన్ మనవంశ మెల్లఁ బా
వనము గ నిందు వచ్చి బుధ ♦ వత్సలుఁ డీహరి యిట్లు సెప్పఁగా
వినమిఁ గడుం జెడుం దెరువు ♦ వీరలపం పొనరింపఁ బెంపగున్. :44

క. మానక ధృతరాష్ట్రుఁడు ప్రా। ణానం గలుగంగ బంధు ♦ నాశము రాజ్య
శ్రీనాశము నుద్దామయ। శోనాశముఁ జేయ నేల ♦ చూచెదు చెపుమా. 345

వ. కృష్ణార్జునులతోడివిరోధం బీబంధులోకంబునకకాదు లోకంబున నెవ్వరికినిం జూడం బోలదు లోకంబులు రెంటికిని హానిం జేయుఁ గూడి బ్రదుకుట మే లనినఁ దదనంతరంబ ద్రోణాచార్యుండు దుర్యోధనున కిట్లనియె. 4

గీ. పితృపితామహగురుల మై ♦ ప్రీతిఁ గోరు। చున్నయట్టిమాపరమహి ♦ తోపదేశ
వాక్యములు విని దుర్జన♦వచనరచనఁ।గొనక బంధులతో నొడఁ♦గూడి మనుము.

ఉ. వెన్నుఁడు ప్రీతిఁ జెప్పినన ♦ విస్తరవాక్ప్రచయంబుతోఁ బ్రియం బొ
నన్న కుమార యట్లయిన ♦ నాయువు శ్రీయును బెంపు గల్గు మా

కన్నులు చల్లగా నకట ♦ గన్గొనుచుండుదు మేము నట్లుగా
కున్నను నీవ నేర్తు నిను ♦ నొండన నేరము నిండు కొల్వునన్. 348

చ. అనవుడు నాంబికేయుఁడు ని ♦ జాత్మజుదిక్కు మొగంబు సేసి యి
ట్లను హరి నాశ్రయించి భవ ♦ దగ్రజుఁ బుణ్యు నజాతశత్రునిం
గను మట వోయి దీన మన ♦ కార్యము లన్నియు సిద్ధిఁ బొందు నీ
తనిపలు కాదరింపమిఁ బ ♦ దంపడి పాటిలు నెల్ల చేటులున్. 349

వ. అనియె నట్టియెడ గురుభీష్ము లొత్తి చెప్పం దలంచి గాంధారేయున కి ట్లనిరి.

క. ఈకృష్ణునిసారథ్యము। నాకృష్ణునిగాండివంబు ♦ ననిఁ దోఁపక ము
న్నీకొలఁదిఁ జక్కఁబడి నీ। వీకురువంశంబు గావు ♦ మిభపురనాథా. 351

వ. అని పలికి మఱియు. 352

సీ. ధర్మపుత్త్రునిపద ♦ ద్వయమున కతిభక్తి, నెఱఁగిన వతఁడు ని ♦ న్నెత్తి గ్రుచ్చి
నిడుఁగేలఁ బెద్దయుఁ♦దడవుగాఁ గౌఁగిలిం, పఁగ భీముఁడును నీకుఁ♦బరమహర్ష
మునఁ జారుతరవక్ష♦ములు సంగతములు గాఁ,బరిరంభణంబొన♦ర్పంగ నరుఁడుఁ
గవలును మ్రొక్కఁనఁ ♦ గర మర్థిఁ దిగిచి నీ, వాలింగనంబు సే ♦ యంగ నిట్లు
వారు మీరును దగ బాంధ। వమునఁ బొదలి
యింపు దళుకొత్తఁ దామర ♦ తంప రైనఁ
జెలులుఁ జుట్టలుఁ గలసి పే ♦ రెలమిఁ బొంది
యుల్లసిల్లంగఁ గుల మెంత ♦ యొప్పు నొక్కొ. 353

క. సమరమునకు వచ్చినభూ। రమణు లుభయకటకములను ♦ బ్రియదం బెసఁగం
దమతమపురములకుం బో। వ మహీజను లెట్టియుత్స ♦ వముఁ బొందుదురో.

వ. అని వెండియు ననేకవిధంబులం జెప్పి యీ రెండుదెఱంగులవారును బంచి కుడిచి
సుఖం బున్న నఖిలభూపప్రజకును బ్రమోదం బగుం గావున నట్లు సేసి యందఱచే
త దీవనలు వడయువయ్యా నీ వనిన విని దుర్యోధనుం డప్పుండరీకాక్షు వీక్షించి
యి ట్లనియె. 355

క. గురుఁడును బితామహుఁడు నీ। నరనాథుఁడు నెల్లప్రొద్దు ♦ నను దూఱుదు రి
ప్పురుసున నీవును దామీ। దర దూఱెదు గాని తగవుఁ ♦ దలఁపవు కంటే. 356

క. వనితం బఱిచి రరణ్యం। బున నిడుములఁ బడితి మనుచుఁ ♦ బోటరులై చం
పను జెఱుపఁ దలఁచి మాదెసఁ। గసలుదు రప్పాండుసుతు ల♦కారణమ కడున్.

మ. అరయం ద ప్పొకయింత నావలన లే ♦ దాధర్మపుత్త్రుండు జూ
దరివెంటం దమకించి సౌబలునిచే ♦ తన్ భూమి గోల్పోయి ము
మ్మరుఁడై వెండియు నొడ్డఁ గా నతడు న ♦ ర్మపోషిమై గెల్చె నే
తెరు వైనం *దనయిచ్ఛతో మెలఁగె నిం ♦ తే కాక యేఁ బూటయే. 358

* దనయిచ్ఛతోఁ బడిమె- అని పాఠాంతరము.

గీ. మాత్స్యపాంచాలపాండ్యాది • మనుజపతులఁ
గూర్చికొని తార కయ్యంబు • గోరి యెత్తి
విడిసి రింతియు కాక యి • ట్టివిధపుటుగ్ర
కర్మమున కేము దొడరుట • గలదె చెపుమ. 359

క. ఉక్కఱ సురపతి కైనను। మిక్కిము నృపధర్మ మూఁది • మొనతలఁ బడినన్
మిక్కిలి పేరును సట దివి। నక్కజముగఁ బెంపుఁ బడయు • నగుట నుపేంద్రా.

చ. చిఱుతతనంబునం దగవు • చిత్తమునం దలపోయ లేక ముం
దఱ నటు వోవ నిచ్చితిఁ బి • తామహుఁడున్ జనకుండు నింకఁ గ్రి
చ్చఱ నిలఁ బంచి చక్కసగ • మక్కట యెవ్వరికేని మద్బలం
బెఱుఁగక యీఁ దలంచినను • నే నది యేటికి సమ్మతించెదన్. 361

గీ. తొంటిచవి గని యిప్పుడుఁ • దోఁచి పాండు
సుతులు రాజ్యంబు సేయంగఁ • జూచినారు
నాకు నీఁ దీఱునే యింక • నాఁటిమాఱి
లెక్కడివి ద్రోణభీష్ము లీ • దిక్కు సుమ్ము. 362

ఉ. ఏమును వారుఁ బంచికొని • యేలుట గల్గదు పల్కు కుండు మిం
కేమియు వాఁడిసూదిమొన • యించుక మోపినయంతమాత్రియున్
* భూమియు నేను బాండునృప • పుత్త్రుల కిత్తునె యెవ్వరైన సం
గ్రామమునన్ జయంబు గొని • రాజ్యము సేయుట నిశ్చయించితిన్. 363

సీ. అనిన విని కిన్కఁ బూనిన • యులఁతినగవు
చెలువు మొగమున కొంకకొ్రత్త • పోలు పొసఁగఁ
బుండరీకాక్షుఁ డగు పెల్లఁ • బోయి యప్పు
డరుణకమలాక్షుఁ డగుచు ము • రాంతకుండు. 364

—శ్రీకృష్ణుఁడు దుర్యోధనునితో మున్న తఁడు చేసినదుర్నయంబు చెప్పుట.—

క. మొన తలపడియెడు నీచె। ప్పినయట్టుల తడవు లేదు • బిరుదుల రై నీ
వును వీరు నిలువుఁ డిదె భం। డన మెల్లియ వచ్చె నూఱ • టలు గనుఁ డింకన్.

సీ. అరయంగఁ దప్పు లే • దంటి నీవలనఁ గీ, డొకనాఁడు చేసి వే • యొక్కనాఁడు
సేయవె నీజనిం • చినయది యాది గా, నుడుగక పాండవే • యులకుఁ జాల
నెగ్గు సేసితి విష • మిడి పెనుఁబాములఁ,గఱపించి నీరిలోఁ • గట్టి త్రోచి
లక్కయిల్ గాలిచి • పెక్కుభంగులఁ జంపఁ, దలఁచినఁ జావక • ధర్మరక్షఁ
జేసి నెగడి రాచ • సిరి నొంది యున్నఁ జూ। పోవ కీవు తీవ్ర • పాపబుద్ధిఁ
గనలి జూద మొకటి • కల్పించి కపటంబు। సేయ దాన నెల్ల • చేటు పుట్టె. 366

* భూమియొకన్ని పాండునృప- అని పాఠాంతరము.

సీ. అన్నదమ్ములు నెత్తంబు ♦ లాడి సతుల। తలలు పట్టి సభాస్థలం ♦ బులకు నీడ్చి
చీర లొలిపింతురే యిట్టి♦వారి నెందు। దడవుమా నీ వొకండవు♦దక్క నధిప.
ఉ. అప్పుడు నీవుఁ గర్ణుఁడును ♦ నాడినమాటలు గొల్వులోపలం
జెప్పెడునట్టివే కులము ♦ శీలముఁ గల్గినపుణ్యకాంత క
ట్లొప్పమి నేయు టెల్లఁ గని ♦ యున్నజనంబులు వించు నుండఁగాఁ
ద ప్పొకయింత లే దనువి ♦ థం బది నీక చనుం గుమారకా. 368
గీ. ఎత్తి విడిసినవా రని ♦ యెల్ల తప్పుఁ
బాండవులమీఁదఁ బెట్టిన ♦ బ్రదుకు గలదె
ద్రోణభీష్ములుఁ దండ్రియుఁ ♦ దోడుతోడఁ
జెప్పఁదగుమాట లేమియుఁ ♦ జెవులు సొరవు. 369
క. శాంతిం బొందుట నీకుం। గుంతీపుత్రులకు మే ల ♦ గున్ దానికి నే
నింతయు నాడెద నది నీ। కెంతయు రుచియింప కునికి♦యెఱిఁగి యెఱిఁగియున్.
వ. అని యిట్లు నారాయణుండు నానాప్రకారంబులం జెప్పుటకుఁ గటకటం బడి
యెడుదుర్యోధనునకు దుశ్శాసనుం డిట్లనియె. 371
మ. జనకుండున్ గురుభీష్ములుం దగినక ♦ ర్జం బాప్తులై నీకుఁ బ్రీ
తి నెఱిఁగించు తెఱంగు గాదు తమబు ♦ ద్ధిం బోయి సంధాన మి
ట్లొనరం జేయక యున్నఁ గృష్ణునకు ని ♦ న్నొప్పించువా రింతవ
ట్టు నిజం బిచ్చట నింక నీయునికి నె ♦ ట్లుం గీడు పుట్టుం జుమీ. 372
గీ. అనిన బాహ్లికాదు ♦ లగుకురువృద్ధుల। నాత్మజనకుఁ గృష్ణు ♦ నాదరింప
కతఁడు రాజసమున ♦ నప్పుడు దిగ్గన। లేచి పోయె సంచ ♦ లించెఁ గొలువు.373
సీ. అతనివెనుకన కర్ణుండు♦ననుజగణము। శకునియును వారిపొం దైన♦జనపతులును
బోయి రమ్మెయిఁ జని యొక్క♦ప్రోవు గట్టి। వేఱయుంతంతనుండిరి♦గోఱడమున.
వ. ఇట్లున్నం గనుంగొని గాంగేయుండు. 375
చ. ఇతఁ డిది యేల క్రొవ్వి ధర ♦ ణీశుఁడ నంచు వృథాభిమాని యై
మతి సెడి లోభ మోహమద ♦ మత్సరముల్ దనుఁ ద్రిప్ప నిట్లసం
గతముగఁ బోయె వీనివెను ♦ కం జని రేమి దలంచిరో మహీ
పతు లన వీరు గొంద * ఱతి ♦ భారపుమానసు లేమి సేయుదున్. 376
గీ. అని జనార్దనుఁ గనుఁగొని ♦ యకట కాల
పక్వ మయ్యె నీనరపతి ♦ ప్రచయమునకు
ననుడుఁ దగువారి దెసఁ గల ♦ యుంగఁ జూచి
తగవుమెయి నిట్టు లనియె న ♦ న్నగధరుండు. 377

* ఱతిపౌరుషమానసు- అని పాఠాంతరము.

శా. ఈదుర్యోధనుఁ డింతగర్వి యగునే ♦ యీయున్నవా రెల్ల నా
చే దైన్యంబునఁ బొందు టొప్ప దని చ ♦ ర్చింపండ యీభంగికిన్
లేదే యొండు దెఱంగు సత్కులముఁ బా ♦ లింపంగ వర్జింప రా
దే దుష్టాత్మకు నీచు నొక్కరునిఁ బో ♦ దే * నీతి యీజాతికిన్. 378

ఉ. కంసుఁడు నిట్ల తండ్రిమది ♦ గందెడుచంద మొనర్చి ధర్మవి
ధ్వంసము చేసినం గులము ♦ వారలు నా కెఱిఁగింప నేను దు
ర్మాంసము గోయువైద్యునిక్ర ♦ మంబున నాతనిఁ ద్రుంచి యన్వయో
త్తంసముఁ జేయనే జనకుఁ ♦ దద్విధ మొప్పదె మీకు చేసినన్ 379

గీ. అంతతోడ నెల్ల ♦ యాపదలును దీఱు। వంశ మధికగౌర ♦ వంబు నొందుఁ
గూడి మనుట గలుగుఁ ♦ గురుపాండవులకు ని। త్తెఱఁగు చూడ మీకు ♦ నుఱవకాదె.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డదరిపడి విదురున కిట్లనియె. 381

గీ. బుద్ధిమంతురాలు ♦ పొందుగఁ బలుకంగ। నేర్చు వచ్చి కొడుకుఁ ♦ దేర్చి పోవఁ
గాన వేగ నీవు ♦ గాంధారిఁ దోడితె। మ్మనుడు నరిగి యతఁడు ♦ నట్ల చేసె. 382

వ. అద్దేవియు. 383

క. చనుదెంచి యుచితపీఠం। బున నున్నం గురువిభుండు ♦ వోలఁతుకతో ని
ట్లను నీతనూభవుఁడు దు। ర్వినయంబునఁ జనియె నిట్టి ♦ వెంగలి గలఁడే. 384

క. నీవైనఁ జెప్పి శాంతుం। గావింపఁగ నోపుదేనిఁ ♦ గౌరవకుల మీ
గోవిందుశాసనము సం। భావింపం గాంచి చెడక ♦ బ్రదుకుం జుమ్మా. 385

గీ. అనుడు నీపుత్త్రుఁ డవినీతుఁ ♦ డగుట యెఱిఁగి
యెఱిఁగి వానివశంబున ♦ నేల పోయె
దీవు పాండవులకు నేమి ♦ యిచ్చితేని
నడ్డపడ నెవ్వరికి వచ్చు ♦ నధిప చెపుమ. 386

క. అని గాంధారి పతియుఁ దా। నును విదురుం బనిచె నంద ♦ నుం బిలువ నతం
డును మొగము జేవుఱింపఁగ। జనుదెంచెను సభకు విదుర ♦ సంప్రార్థితుఁ డై.

వ. మున్ను దనతోడం జనినవార లందఱు నచ్చోటన నిలువ నిట్లు వచ్చి సుయోధనుండు నిజాసనాసీనుం డై యున్నఁ జూచి తల్లి చిత్తంబున గర్హించుచు నతనికి ధర్మంబును నీతియును జుట్టఱికంబును బ్రదుకుతెరువును నిజశక్తియు సహాయంబుకొలందియుఁ గులజనచిత్తప్రకారంబును బాండుపుత్త్రబలపరాక్రమంబులుఁ దెలియునట్లుగాఁ దెఱంగుపడం జెప్పి బుజ్జగించియుం గినిసియు ననేకవిధంబుల నాడినమాటలదెస ననాదరంబు చేసి యుద్ధతిం గ్రమ్మఱం జని యతండు కర్ణాదులం గలసి వారునుం దానును దుర్మంత్రంబునకుం జొచ్చె. 388

---

* వైర మీజాతికిన్ - అని పాఠాంతరము.

—•••దుర్యోధనాదులు శ్రీకృష్ణునిం బట్టికొని చెఱఁ బెట్టఁ దలంచుట.•••—

క. హరితలఁ పొప్పదు భీష్మని। గురునిం గూర్చికొని మనలఁ • గ్రొవ్వఱఁ బట్టం
గర ముత్సహించుచున్నాఁ। డరయ నతనివచనరచన • నంతయుఁ దెలిసెన్.

క. మును దాఁ గంసునిఁ బరిమా। ర్చినచందము వారి కెల్లఁ • జెప్పెడుఁ దనకున్
మును మనము గడఁగి వే పఱ్ట్టినఁ గార్యం బగుఁ జలంబు•డింపకుఁ డింకన్. 390

గీ. పట్టి యాతనిఁ జెఱఁ బెట్టి • పాండవులకు
దిగులు పుట్టింత మంతటఁ • దెగక యెత్తి
వచ్చి రేనియు నిర్జింప • వచ్చుఁ గోఱ
లెల్లఁ బుచ్చిన నురగంబు • లేమి సేయు. 391

వ. అని విచారించి రిట్లు దుష్కార్యాలోచనంబు చేసి దుర్యోధన దుశ్శాసన శకుని
కర్ణులగుదుష్టచతుష్టయంబు మొదలు గాఁ గలుగునవినీతులు దైతేయమర్దను
మర్దింప నిశ్చయించి రయ్యవసరంబున. 392

చ. అడఁకువ లేక యున్కి యురి • యాడుట నొండొరుఁ గూడ కుండుటల్
బుడిబుడి మాటలాడుటయుఁ • బోవుచు వచ్చుచుఁ గ్రిందుగ్రిమ్మఱం
బడుటయుఁ దెల్లమైన మును • పన్నుగఁ దాఁ బరికించి యున్కి న
ప్పుడు హరిఁ బట్టుసంకులము • పుట్టుట సాత్యకి నిశ్చయించుచున్ 393

గీ. బయటికొనిపోయి కృతవర్మఁ • బన్నఁ జనిచె
నీవు బలమును వాకిట • నిలుపు మేను
లోపలికి నెల్లఁ జాలెదఁ • బాపబుద్ధు
లన్న దెసఁ దప్పి రని నిశ్చ • యముగఁ జెప్పి. 394

వ. ఇట్లు పరమాప్తుం డగుహార్దిక్యు నటఁ బుచ్చి సాత్యకి సత్వరంబుగాఁ జనుదెంచి జ
నార్దనునకు నత్తెఱం గెల్ల నెఱింగించి తదనుమతిం గౌరవేశ్వర బాహ్లికభీష్మవిదు
రులతో ని ట్లనియె. 395

మ. అదె కౌరవ్యు లశక్తి దుర్జనతఁ జే • యం బూని పైఁ బొఱఁ జూ
చెద రిప్డేఁ దమచేతఁ దీఱునె జయ • శ్రీకాంతు దైత్యాంతకుం
బోదువం దారు దలంచు టెల్ల ననలం • బుం జీర బంధింపఁగా
మది నూహించినయట్ల కాక తమదు • ర్మంత్రంబులం బోవునే. 396

వ. అనిన విదురుం డదరి పడి వైచిత్రవీర్యున కి ట్లనియె. 397

ఉ. భూవర నీతనూభవులు • పుణ్యు నగణ్యపరాక్రమున్ హరిం
గేవలమర్త్యుఁ గాఁ దలఁచి • కిట్టినఁ బట్టినఁ దారు మంటపై
వావిరి గ్రమ్ము నాశలభ • వర్గము చాడ్పున మ్రింది పోరె కా
లావధి యయ్యెఁ గావలయు • నక్కట వారికి వారివారికిన్. 398

వ. అనుటయు గోవిందుం డందఱు విన నంబికానందనున కిట్లనియె. 399

ఉ. రోషము నాపయిం గలిగి ♦ కూరిరతఁ గారవు లింత సేఁత సం
తోషము నీవు పాభిప్రవము ♦ తోఁదగ నాకు ననుజ్ఞ యిమ్ము ని
ర్దోషత నేను నోపుగతి ♦ దోర్బలదుర్జయు లైనవారి వి
ద్వేషముఁ జక్కఁబెట్టి జగ ♦ తీవర యింతక పోయి వచ్చెదన్. 400

క. * అనవుడు సంభ్రమమున న। జ్జనపతి దుశ్శాసనాది ♦ సకలపరిజనం
బును నాదుర్జనుఁ గొని ర।మ్మని విదురుం బనుపుటయును♦నటఁ జని యతఁడున్.

వ. సపరివారంబుగా దుర్యోధనుం దోడ్తెచ్చినం జూచి యతనికి ధృతరాష్ట్రుం డి
ట్లనియె. 402

చ. అలవి యెఱుంగ కిట్లు దను ♦ జారికిఁ గీడొనరింప నీవు నీ
తులువలు నుత్సహించితిరి ♦ దుర్మతులార సమీరు మీకుఁ జే
నలవడఁ బట్ట వచ్చునె † మ ♦ హాద్రిఁ గదల్పఁగఁ బోలునే దవా
నలుఁ జమరంగ శక్యమె వి ♦ నాశముఁ బొందెద రేమి సేయుదున్. 403

గీ. ‡ అనిన విదురుఁ డిట్లు ♦ లనియె సుయోధను
తోడ బాలకేళిఁ ♦ దొడఁగి లీలఁ
గృష్ణుఁ డెచట నెచట ♦ నెవ్వరెవ్వరి నేమి
సేసె వినవె యేల ♦ చెడియె దిట్లు. 4)4

వ. అనియె నట్టియెడఁ గట్టెదుర నున్నయక్కురుపతికుమారుం జక్కం జూచి యే
నొక్కరుండన యని తలంచియె దుర్మదంబునం బొదివి పట్ట నుత్సాహంబు చేసి
తనుచు దరహాసంబు సేయువాసుదేవునిఫాలప్రదేశంబున బ్రహ్మయు వక్షం
బున విరూపాక్షుండును వదనంబున వహ్నియుఁ బార్శ్వంబుల నింద్ర యమ
వరుణ కుబేరులు నాదిత్యమరుద్విశ్వదేవాశ్వినులు నుద్భవించిరి హలగాండీవమం
డితబాహు లగుబలదేవార్జునులు సవ్యదక్షిణభుజంబులను నిజాయుధహస్తు లగు
యుధిష్ఠిర భీమ నకుల సహదేవులు వీపునను వివిధప్రహరణపాణు లగుయదువృ
ష్ణిభోజాంధకవీరు లూరులను బ్రభవించిరి జనితనానాహస్తవిన్యస్తంబు లయి శం
ఖచక్రగదాఖడ్గశక్తిశార్ఙ్గప్రముఖనిఖలసాధనంబులు వెలింగె నేత్రశ్రోత్రనాసా

క. * అనుడు ససంభ్రమముగ న। జ్జనపతి దుశ్శాసనాది § సకలపరిజనం
బును నాదుర్జనునిం దో। డ్కొని రమ్మని విదురుఁ బనుచు § దుం జని యతఁడున్.

† మహాశనిఁ గోలగ-

గీ. ‡ అనిన విదురుఁ డిట్లు § లను సుయోధనుతోడ। బాలకేళిఁ దొడఁగి § లీలఁ గృష్ణుఁ
డెచట నెచట నెవ్వ § రెవ్వరి నేమేమి । సేసె వినవె యేల § చెడితి విట్లు. అని పా
ఠాంతరములు.

వివరంబుల సధూమధూమకేతుజ్వాలాజాలంబులు నిగిడె రోమకూపకలాపం బులం దరణికిరణనిభప్రభలు వెడలె నిట్టిదుర్నిరీక్ష్యం బగుతత్తేజోరూపంబుఁ గనుంగొనం గోలఁది గాక సకలజనంబులు నయనంబులు మొగిడ్చి యద్భుతభ యానకరసంబుల జొత్తిల్లు చిత్తంబులతోడం గదల కుండ నప్పుండరీకాక్షుండు నారదాదిమహామునులవలనను భీష్మవిదురద్రోణసంజయులయందును గరుణా తరంగితం బగుకటాక్షవీక్షణం బొలయ వారలకు దివ్యదృష్టి యొసంగిన నాపు ణ్యపురుషులు సాంద్రానందంబునం దేలుచుండి రయ్యవసరంబున. 405

గీ. దేవదుందుభినాదంబు • దివిరెఁ గల్ప
వృక్షపుష్పధారామయ•వృష్టి గురిసె
సిద్ధసాధ్యవిద్యాధర • శ్రేణి భక్తి
నిచ్చుజయజయశబ్దంబు•లెసఁగెఁ జదల. 406

వ. అప్పుడు ధృతరాష్ట్రుం డమ్మహాసంకులంబు విష్ణువిశ్వరూపవిజృంభణంబు గా వలయు నని యూహించి. 407

క. కరుణింపుము సంశ్రితభయ। హరణధురీణా సహింపు • మజ్ఞానము నీ
శరణము వేఁడెదను భవ। చ్చరణంబులుఁ గనుగొనం బ్రి • సాదింపఁగదే. 408

చ. అనుడు దయార్ద్రచిత్తుఁ డగు • నప్పరమేశ్వరుఁ డిచ్చె దృష్టి య
జ్జనపతి కద్భుతం బడర • సమ్మదపూరము గ్రమ్మ నాతఁడుం
గనుఁగొని భక్తి మ్రొక్కి నినుఁ • గంటిఁ గృతార్థుఁడ నైతి నింక నె
ల్ల నొరులఁ జూడ లోచనము • లం బురుషోత్తమ సంహరింపవే. 409

క. అనినపలుకులకు నచ్చటి। జను లెల్ల నృపాలు సితవి • శాలాక్షుఁ గనుం
గొను చుండి రపుడు దమనె। మ్మనమ్ము లాశ్చర్యరసని•మగ్నంబులు గాన్. 410

వ. తదనంతరంబ దామోదరుండు ధృతరాష్ట్రు నభిమతం బొడఁగూడ నతనికన్ను లెప్పటియట్ల కావించి నిజవిశ్వరూపప్రపంచంబు నుపసంహరించి మునీంద్రుల నామంత్రణంబు సేయ నమ్మహాత్ము లంతర్ధానంబు సేసినం దానును సముత్థితుం డై యంతకు మున్న సన్నిహితు లై యున్న కృతవర్మ కరంబును సాత్యకిహస్తం బును నవలంబించి యూరక వెడలె నని చెప్పిన. 411

గీ. ఇవ్విధమునఁ గృష్ణుఁ • డేగినపిదపటి
కథ వినంగ నాకుఁ • గౌతుకంబు
మనము నిండి కడలు • కొనుచున్న యది వివ
రించి చెప్పు మునివ • రేణ్య యనుడు. 412

ఉ. భక్తమనఃప్రమోదకర • పాదసరోజవికాస చేతనా
శక్తిమయప్రభావ ముని • సంస్తుత సాత్త్వత శ్రేయభారతీ

పోషిక్త నిగూఢ సంప్రకట • భూమసమాశ్రయ వత్సలత్వసు
వ్యక్త కృపాభిరామ గుణ • వర్జన నిష్కళ నిత్య పుష్కలా. 413

క. అవ్యయనిర్మలవిభవా। దివ్యప్రభవా సుఖైక • దీప్తానుభవా
* సువ్యక్త నిత్య యతిసం। సేవ్యసుసాంగత్య లోక • జీవనకృత్యా. 414

మాలిని. రవిశశిమయనేత్రా • ప్రస్ఫురత్కాంతిహృద్యా
† నవజఠరవికార • న్యాసలీలానవద్యా
వివృతనిగమశాఖా • విస్తృతాగ్రైక వేద్యా
వివిధనియతచర్యా • వృత్తచిత్తప్రసాద్యా. 415

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రి కొమ్మనామాత్యపుత్రి బుధారాధనవిరాజితిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున యుద్యోగపర్వంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

---

* సవ్యాత్మ- యవ్యక్త- అని రెండు పాఠాంతరములు. † నవవదనవికాస- అని పాఠాంతరము.

శుభమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము.

ఉద్యోగపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీమత్తులసీపల్లవ
దామచ్ఛవిలబ్ధమరక ♦ తప్రతిమపో
ద్దామప్రభాస్థిమాలా
శ్యామాయితవిపులవక్ష ♦ హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియెం గృష్ణుం డత్తెఱంగున వెడలిన విస్మిత యై గాంధారి యభ్యంతరమందిరంబున కరుగం గౌరవు లెల్లను బంధుమిత్రసహాయసహితంబుగాఁ దనతోడన వెడల మొగంబు గంటు వెట్టికొని కక్ష్యాంతరంబులు గడచునప్పుడు దారుకుండు తేరినొగలపై నుండి పాదసూపి కేలు మొగిచి ఫాలభాగంబుపైఁ గదియించినం దత్ప్రదేశంబున నిలిచి వారల దెస మరలి చూచి మీ రింక నిలువుం డని పలికిన నాంబికేయుండు పుండరీకాక్షుం జేరి నిజతనూజుల నుపలక్షించి. 2

ఉ. వీరును బాండుపుత్రులును ♦ వైరము దక్కి పొసంగి మన్కికై
జేరిత మాడి యే నటులు ♦ బుద్ధులు సెప్పినభంగియుం గులా
చారము నిర్వహింపఁ బలు ♦ చందములం దగ దుఃఖపాటు నీ
కౌరవజాతికిం దెలిపెఁ ♦ గాదె గదాధర నీదుసన్నిధిన్. 3

వ. అని వెండియు. 4

గీ. నీకు శుద్ధుండ నగుటయు ♦ నిఖలబంధుమిత్రగురుజనకోటికి ♦ ధాత్రి కెల్ల
నంబుజాక్ష నిర్దోషుండ ♦ నగుట గాన నా తెఱంగు నీ వెఱుఁగుట ♦ నాకుఁ జాలు.

వ. అనిన విని యచ్యుతుండు బాహ్లికభీష్మద్రోణకృపప్రముఖనిఖలవిశిష్టజనంబుల నాలోకించి. 6

గీ. ఇప్పు డీసభఁ బుట్టిన ♦ యింతవట్టు । మీకుఁ దెల్లంబు గాదె యీ ♦ మేదినీవి
భుండు దా నేమిటికిని ము ♦ ఖ్యుండఁ గాను । దప్పు దనదెస లే దని చెప్పి విడిచె.

వ. కావున నాకు నియ్యెడం దడయం బని లేదు పోయి వచ్చెద ధర్మపుత్త్రునకు నీ వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగింప వలయు నని పలికి వారల నామంత్రణంబు చేసి నవాఁ డై రథారోహణంబు చేసి ధృతరాష్ట్రుండును నచటిజనంబులును వెనుకం జనఁ జని కుంతీగృహద్వారంబున నరదంబు డిగ్గి. 8

కృష్ణుండు కుంతియింటికిం జని యామెతో మాటలాడుట.

క. వా రందఱుఁ దనతోడన । గౌరవమున నరుగుదేరఁ ♦ గాఁ జొచ్చి మహో
దారుఁడు కుంతీచరణాం । భోరుహముల కెఱఁగి వినయ ♦ భూషణుఁ డగుచున్.

క. కౌరవసభఁ దా నాడిన । గౌరవవాక్యములుఁ గార్య ♦ ఖడ్గక్రమవా
క్పూరములు సుయోధనుఁడు । ప్రారంభము నల్పవచన ♦ పద్ధతిఁ జెప్పెన్. 10

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రుకొలువునం బుట్టినవి శేషంబులు పాండురాజమహిషి కెఱింగించి మాధవుండు మఱియును. 11

గీ. కురుకుమారులు దమయంతఁ ♦ గుడిచి క్రొవ్వి । మీఁ దెఱుంగరు మా కేమి ♦ మేలకాక
నాలుకలు గ్రోయు నర్జునా ♦ నలము దగిలి । యెఱఁగొనం గని సంప్రీతి ♦ యెసక మెసఁగు.

వ. పాండుకుమారులపాలికిం బోయి వచ్చెద వారికిం దగినబుద్ధు లానతి మ్మనిన నద్దేవి విక్రమోపజీవు లైనముచికుందుండును సృంజయుండును ననుతొంటినరపతుల చరిత్రంబులు సెప్పి యుధిష్ఠిరుండు వీరిని వినం డో కో యని పలికి యెల్లవారును వినుచుండ వెండియు నిట్లనియె. 13

ఉ. రాజుల కెందు నారయఁ బ ♦ రాక్రమజీవనవృత్తి దక్క నెం
డోజ నిషిద్ధ మండ్రు మును ♦ లుత్తమసత్త్వులు వంశధర్మముల్
పూజితభంగిఁ జేయుదురు ♦ బుద్ధివిహీనులు వానిఁ దక్కి ని
స్తేజపుఁగూటి కియ్యకొని ♦ దీనతఁ బొందుదు రంబుజోదరా. 14

క. నీవియ్యంబులు సంధియు । కావింపం బడిరి వీరిఁ ♦ గలయుట కష్టం
బావెరవు దప్పుటయు మే । లై వచ్చెం బొమ్ము విడువు ♦ మనుమానంబున్. 15

మ. నిజవంశోచితవీరవృత్తమున ♦ కున్మేషంబుగా నాకపి
ధ్వజుఁ డుత్సాహము సేయ కున్న నకటా ♦ దైన్యంబు వాటిల్లదే
భుజదర్పోద్ధతుఁ డై నభీమునకు నీ ♦ పోం దొప్పునే నీవు స
ర్వజగన్మాన్యుఁడ వింద రాఁ దగునె దై ♦ వం బిట్లు దప్పించునే. 16

వ. అని యంత నిలువక కొంతి యిట్లనియె. 17

క. మఱచితె కొలువున ద్రౌపదిఁ । బఱచినబన్నంబు ధర్మ ♦ పథము దొలంగన్
వెఱచుట కప్పటి కది దగుఁ । జెఱచినచో వెదక వలదె ♦ చిరతరకీర్తిన్. 18

శ్రీకృష్ణుఁడు కర్ణునిఁ దనరథం బెక్కించుకొని కొన్ని రహస్యోక్తులు పలుకుట.

వ. అని పలికి పుండరీకాక్షుం గౌఁగిలించికొని యచ్యుతుండు మ్రొక్కిన దీవించి యే
ను సుఖం బున్నదాన నని పాండవులకుం జెప్పుము చేతులలావునం గలిగినజీవ
నంబున బ్రదుకుం డనుము పోయి రమ్మని వీడుకొల్పిన సింహగమనసుందరం
బుగా వెడలి తనతోడన తగిలి వచ్చుధృతరాష్ట్రాదుల నిలువం బనిచి రథారో
హణంబు సేసి గోవిందుండు కర్ణుదెసం గనుంగొని నన్ననిచి వత్తువు గాని రమ్మ
ని కరంబు సాఁచి చెయివట్టి తనయరదం బెక్కించికొని సాత్యకి వేఱొకతేరెక్కి
కొలనం జనుదేరం గదలి చని యనుప వచ్చినకృతవర్మ నుచితప్రకారంబున స
స్నేహంబుగా నిలిపి యరుగునవసరంబునం బౌరలోకంబు. 19

ఉ. అక్కట వాసుదేవుపను • పాదరణంబునఁ జేయ రైరి వీ
రెక్కుడిబుద్ధిమంతు లని • యిందును నందును లోక మెల్లఁ బే
రుక్కున మ్రగ్గుటం దలఁప • నెల్లక పాపము చేసి రిట్టిమై
నుక్కువు లెందునుం గలరె • యొప్పరు వో ధృతరాష్ట్రనందనుల్. 20

వ. అని మఱియు ననేకు లనేకప్రకారంబులం బలుకుచు నిరుగెలంకులం జూచుచుం
డఁ బుండరీకాక్షుండు పురంబు నిర్గమించె నిట ధృతరాష్ట్రుండును మగిడి కొలు
వుకూటంబునకు వచ్చి యప్పటివారలు పరివేష్టింప నుండి కృష్ణునివలని మాట
లాడుచున్నసమయంబున సుయోధనుతో భీష్మద్రోణు లి ట్లనిరి. 21

చ. పలుకునె యిట్లు గొంతి విని • బమ్మెరపోయితి మింతపెట్టిదం
బు లగునె మాట లయ్యుమయుఁ • బుణ్యుఁడు కృష్ణుఁడుఁ గార్యవాదముల్
వలికెడునట్టివారు దెగఁ • బాఱిరి ధర్మజవారిరాశికిం
జెలియలికట్ట వాసె మన • చే నగుకర్జముచంద మెట్టిదో. 22

వ. అని పలికి వెండియు. 23

శా. మాకుం జూడఁగఁ బోలుకార్య మిది ధ • ర్మప్రీతి నీ వేగి సు
శ్లోకుం డైన యుధిష్ఠిరుం గని జన • స్తుత్యంబుగా శాంతిమై
నీకౌరవ్యుల నెల్లఁ గాచికొనవే • యే పొప్ప దెందుం దుదిన్
శోకం బొందక వేగమే కదలి కృ • ష్ణుం గూడఁ బోవే నృపా. 24

వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు మొగంబు రాఁజ చుండ నూరకుండె గాంగేయుం
డును గురుండును దిగ్గున లేచి యతని నవలోకించి. 25

క. కురునృప విను సంసారము। దరి ద్రొక్కినవార మింకఁ • దలఁకెద మే సం
గరమునకు నేము నీకై। పొరలితి మెళ్లైన నగును • బోయెద మనుచున్. 26

క. అరిగిరి రాజును సభ్యు। తరమునకుం జనియె రాజ • తనయుండు బహిః
పరివారముఁ బొమ్మని మఱి। పరిజనుఁ డై యేగె నాత్మ • భవనంబునకున్. 27

గీ. అంత నక్కడ నచ్యుతుఁ • డరిగి యరిగి। యధికసంప్రీతి దలకొన • నర్కతనయు
నాననంబు వీక్షించి యి • ట్లనియె నెమ్మి। నన్యు లెవ్వరు విన కుండ • నతనితోడ.
సీ. నీవు వృద్ధజనోప • సేవివి ధర్మసం, వేదివి తెలియంగ • వినుము సిద్ధ
మంత్రిబలంబున • మార్తాండునరమునఁ, గన్నియతఱి గొంతి • గన్నవాఁడ
వగుటఁ బాండునృపాలు • నగ్రసుతుండవు, ధర్మమార్గం బిది • ధర్మతనయుఁ
డాదిగాఁ గలతమ్ము • లందఱు నాచేత, నెఱిఁగి నీయడుగుల • కెఱఁగి సకల
పుత్రమిత్రబంధు • భూరిసేనాసమ। న్వితము గాఁగఁ గొలిచి • నిన్ను రాజ్య
భారవహనమునకుఁ • బట్టంబు గట్ట ను। జ్జ్వలుఁడ వగుదు రమ్ము • వారికడకు.
వ. ఏను నిన్ను సామ్రాజ్యంబునకు నభిషిక్తుం జేయుదు నీవు దొలుత వెడలునప్ప
టిమహోత్సవంబున యువరాజై యుధిష్ఠిరుండు నీరథంబున నుండి నీకు ధవళ
చామరంబులు వైవ వాయుపుత్రుండు సితచ్ఛత్రంబు పట్ట సవ్యసాచి సారథ్యం
బు సేయఁ బాంచాలయాదవమాత్స్యులు లోనుగాఁ గలరాజలోకంబుతోడఁ
గవలు నభిమన్యుప్రభృతికుమారులు నేరయు నే మెల్లం బరివేష్టించి వత్తు మిట్లు
మహేంద్రతుల్యవిభవంబున మహనీయుండ వగుచు మహీచక్రం బేలు మని
చెప్పి మఱియును. 30
క. పాంచాలరాజపుత్రియు। నంచితముగ నిన్నుఁ బొందు • నాఱవవరుసన్
సంచితపుణ్యుఁడ వీ వొక। యించుకయును వేఱు సేయ • కే లెమ్మెలమిన్. 31
వ. ఇట్లైనఁ గుంతికి సమస్తబంధుమిత్రులకుఁ బ్రియం బగు ననిన విని రహస్యంబు
గా రాధేయుండు మాధవున కిట్లనియె. 32

——కర్ణుఁడు శ్రీకృష్ణునకుఁ దగినయుత్తరంబు లిచ్చుట——

చ. వెడ వెడ యేనుఁ దొల్లి యిది • వింటి ననుం గని కుంతి యెంతయుం
జెడ నది వైచి పోయెఁ గృపఁ • జేకొని సూతుఁడు దెచ్చి తాను మున్
గొడుకులఁ గాన కున్కిఁ బ్రియ • కుం దగ నిచ్చినఁ జేఁపెఁ జన్ను ల
ప్పడఁతియు నప్పు డాదిగ శు • భస్థితిఁ బెంచెఁ బ్రియత్నశీల యై. 33
క. మాతృపురీషాదులు దమ। గాత్రములం దింక వారు • గౌరవ మెసఁగం
బుత్రుం డని సంవర్ధిత। గాత్రునిఁ గాఁ జేసి రింత • కాలముఁ గూర్మిన్. 34
క. నేఁ డింక నెఱిఁగి యెరవుల। వాఁడఁ జుఁడీ యనుచు నేను • వారిఁ దొఱఁగం
జోఁడిమి సెడ దే మదిఁ గడు। వాఁడి గలదె నాకు నకట • వారిజనాభా. 35
వ. వృద్ధోపసేవనంబును ధర్మసంవేదనంబునుం గలవాఁడ వని నన్ను నీవ చెప్పితివి
రాధయు సూతుండును నాకు జాతకర్మాదిసమస్తసంస్కారంబులు విజకులోచి
తంబుగా నాచరించి రట్టితల్లిదండ్రులకుఁ బుత్రకృత్యంబులు నిర్వర్తింపక వారలం
బాసి యేను వచ్చుట ధర్మం బగునే యని పలికి వెండియు. 36

క. సోదరులుఁ బ్రియులు ననుజులు। నాదెసఁ బెక్కండ్రు వారి ♦ నందఱ విడువం
గా దని యూహింపక దా। మోదర నన్నిట్లు వలుకుటుచితమె చెపుమా. 37

వ. అదియునుం గాక. 38

ఉ. సూతసుతుండు వీఁ డనక ♦ సూనులతమ్ములకంటె నాకు సం
ప్రీతి యొనర్చి తేజమును ♦ బెంపును *నాఁటికి నాఁటి కగ్గలం
బై తనరార నన్నుఁ దన ♦ యంతటివానిఁ జేసి యుండ నే
నే తగ వేది యాకురుకు ♦ లేశ్వరుఁ బాయుదు ముట్ట వచ్చినన్. 39

క. నను నయ్యర్జునునకు నెదు। రని పెద్దయు నమ్మి యుండు ♦ నక్కట దుర్యో
ధనుఁ డానమ్మిక వమ్ముగ। జను నే పాండవులఁ గలయఁ ♦ జన నా కనఘా. 40

గీ. ఏను నర్జునుండు ♦ నెక్కటెక్కటిఁ దల। పడక యున్న నగరె ♦ పుడమిజనులు
నందు నేను వచ్చు ♦ టతనికి నపకీర్తి। యనిన నాకు వేతె ♦ యడుగ నేల. 41

క. హిత ముపదేశించితి నీ। వతినిర్మలబుద్ధి వగుట ♦ నైనను నిది నా
మతి సొరదు రహస్యము ర। క్షితముగఁ బాటింపుమయ్య ♦ చిత్తములోనన్. 42

వ. అది యేమిటి కంటేని. 43

గీ. ధర్మతనయుండు దాను నా ♦ తమ్ముఁ డగుట
యెఱిఁగెనేనియు సామ్రాజ్య ♦ మేల పూను
నట్టిధార్మికుఁ డాధిప ♦ త్యంబుఁ జేయ
వలదె శాశ్వత మై యుండ ♦ వసుధ కెల్ల. 44

క. అనుజులు ఋత్విజులుగ నీ। పని యుటు సేయు మని నీవు ♦ పదరిప్పవు గా
విను కురుకుమారపశువిశ। సనమున రణయజ్ఞ మతఁడు ♦ సమ్మతిఁ జేయున్. 45

వ. దానం బుణ్యభూమి యగుకురుక్షేత్రంబున మనుబోంట్లను సద్గతి నడయుదు
రుగాక యనిన విని వసుదేవనందనుండు సూతనందనున కిట్లనియె. 46

మ. దయ నాయాడినమాట కైకొనవు సం ♦ తాపంబుఁ దెచ్చుం జుమీ
స్మయ మెట్లుం దుది నీకు నర్జునునితో ♦ మాత్సర్య మైనం బరా
జయ మొందెన్ మ్మతి యొందెఁ గాక గెలువన్ ♦ శక్యంబె పెక్కండ్రకుం
తియకాలం బయి యుండ నీమనము శాం ♦ తిం బొందఁగా నేర్చునే. 47

క. గాండీవముఁ గవదొనలు న। ఖండితదివ్యాస్త్రములు నె ♦ గలపై నేనుం
జండభుజబలము నై యు। ద్దండత నరుఁ డదర నెదురఁ ♦ దరమే నీకున్. 48

వ. ఎల్లభంగులం బాండవుల గెల్తు రది యట్లుండె నీవు పోవునప్పుడ పోయి సు
యోధనునకును గురుభీష్ములకును మీకుం దోడువచ్చినరాజుల కందఱకుం జె
ప్పు మిమ్మాసంబు సౌమ్యం బై సమశీతోష్ణం బై పుష్పఫలోపేతంబును క్షమగ
ధాన్యంబును సులభయవసేంధనం బగుచు నొప్పి యున్నయది యెనిమిదిదివసం

---

* నాకెన నాఁటం నాఁటి కిన్నా- అని పాఠాంతరము.

బుల నమావాస్యవచ్చు నది పుణ్యదినంబు నాఁడు భండనంబు గావలయు ననినఁ గానీనుండు కమలనాభున కి ట్లనియె. 49

క. కలవు నిమిత్త స్వప్నం। బులు కౌరవపాండవులకుఁ • బోరగు దానన్
గెలు పయ్యుధిష్ఠిరునకును। గల దెఱుఁగుదు నీవు చెప్పఁ • గా నేమిటికిన్. 50

వ. ఇట్లు గాన కదా యే నందు రా నని పలికి మఱియును. 51

క. దీనికి మూలము శకునియు। నేనును దుశ్శాసనుండు • నింతియు కుంతీ
సూనులు వారలుఁ గలసిన। రా నేరఁగ వచ్చు నాకు • రాజీవాక్షా. 52

వ. ఈసమరసముద్రంబు గడవ నీఁది నిన్నుం గనియెదఁ గా దేని నూర్ధ్వలోకంబు నం గాంచెద నీ వింక నేమియుం బలుకకుము పనివిని యెద నని కౌఁగిలించుకొని న నట్లు కాక పొమ్మని విష్ణుండు వీడుకొలుప రాధేయుండు,రథావతరణంబు చేసి కనకరత్నమయుం బగుతనయరదం బెక్కి కరిపురంబున కరిగె నచ్యుతుండును సాత్యకిఁ దన తే రెక్కించికొని దారుకుం జూచి పద పద పో నిమ్ము పో నిమ్మని పలికి లలితాటోపకలితుం డగుచుఁ జనియె నట్టియెడ విదురుండు విషాదంబుతోఁ బాండురాజమహిషిపాలికిం జని యి ట్లనియె. 53

ఉ. అక్కట కౌరవాన్వయము • హర్ణవ మిం కెడునట్లు పుట్టి నిం
దొక్కరుఁ డైనఁ గేశవహి • తోక్తికి మేకొనఁ డయ్యె నర్జునుం
డొక్కటి దాన చాలుఁ దము • నిందఱఁ దీవ్రశరాగ్నిఁ గాల్పఁ బెం
పెక్కినపాండునందనుల • యేడ్తె ఱఁ దొల్లియుఁ దా రెఱుంగరే. 54

గీ. అన్ని వడియును బంధుక్ష • యంబు సేయ। నొల్ల కెల్లవిధంబుల • నుపశమంబు
గోరి రప్పాండవేయులు • వారి కిట్టి। దొసఁగు వచ్చునె తులువల•తోడఁ బుట్టి.

వ. అని వెండియు నివ్విధంబుమాటలఁ బాండవులకుఁ గయ్యంపుటలజడి యైన వగపు దోఁప నాడుచుఁ గొండొకపొద్దు నిలిచి నిజనివాసంబునకుం బోయినయనంతరంబ కుంతి యి ట్లని వితర్కించె. 56

మ. తమవారిన్ సిరికై వధించు టిది స • ద్ధర్మంబె యుక్లేశకృ
త్యమె తాఁ గయ్యము ద్రోణభీష్మకృపక • ర్ణాటోపముల్ మాన్చు ట
ల్పమునం దీఱునె యందు నర్జునియు • ల్లం బెప్పుడుం గ్రోధదీ
ప్తము భీమాదులమీఁదఁ దక్కొరుల కు • త్సాహంబు లే దాజికిన్. 57

వ. అని యివ్విధంబునఁ బెక్కులు చింతించికొని కర్ణునకుం బుట్టువు దెలిపి సహోదరస్నేహం బావహించెద నట్లైన నాహవంబువలనికడంక యుడుగ కుండునె యని విచారించి యతనిపాలికిం బోవ నిశ్చయించి యుచితప్రకారంబున వెడలి యతం డనుష్ఠానార్థంబు భాగీరథి కరిగినాఁ డని విని తత్ప్రదేశంబున కరిగి యతని కి జపకాలం బైనఁ జూచి వెనుకవలనం గూర్చుండఁ గొండొక సేపునకు జపంబు

దీపించి దిక్కులు గలయం గనుంగొని యమ్మహాదేవిం గాంచి కానీనుండు సంభ్రమవినయంబులతోడం జేరి సూతగోత్రంబును రాధేయనామంబునుం జెప్పి యభివాదనంబు చేసి నీవు విజయంచేసినకార్యం బేమి నాకుం జేయంగలపని యెయ్యది యానతిమ్మనినం గుంతి యేకాంతంబ కానీనున కిట్లనియె. 59

—••◆కుంతీదేవి కర్ణునకు నతండు దనపుత్త్రుం డగుట దెలుపుట.◆••—

సీ. వినుము సూతాన్వయం • బున నీవు పుట్టుట, బొంకేను మాకుంతి•భోజునింటఁ
గన్నియనాఁడు భా • స్కరుని నారాధింప, వరమంత్త్రబలమున • వచ్చి యతఁడు
సంప్రీతి నొసఁగంగ • జన్మించినాఁడవు, నాకుఁ గావునఁ బాండు • నందనుండ
వగుదు ధర్మస్థితి • నట్టినీ వితరులఁ, గొలువ నేటికిఁ గురు • కులవరేణ్య
ధర్మతనయాదు లైననీ • తమ్ములకును ధార్తరాష్ట్రులకును నీవ • తగువిభుండ
వేలు మీలోక మెల్ల నీ • కేల రాధ కొడుకితం డనుతక్కువ•కొడుకు కల్గ.

క. అని పలికినయవసరమున నినబింబములోన నుండి • యిది నిజ మిబ్భం
గిన నెగడ వన్న మేలగు ననువాక్యము వెడలెఁ గర్ణుఁ • డాకర్ణింపన్. 60

గీ. దాని వినియును నపుడు రా•ధాసుతుండు దిరుగఁ బ్రణిమనంబుతో•ధీరవృత్తిఁ
దల్లి కిట్లను నీమాట • తథ్య మగున దైన నొక్కటి సెప్పెద•నవధరింపు. 61

క. క్షత్త్రియసంస్కారములకుఁ బాత్త్రము గా నీవు నన్నుఁ • బాటింపవ యీ
మాత్త్రఫలమునకు నీ కేఁ బుత్త్రుఁడ ననివచ్చుటింకఁ • బోలునె చెపుమా. 62

వ. సూర్యానుగ్రహంబునం జేసి నింద్యంబు గాక తక్కనేనియు నాజన్మంబు పరమరహస్యం బై యున్నయది దీనిఁ బ్రకాశంబు సేయుట మనకెంత మే లదియునుం గాక. 63

గీ. విజయువిక్రమంబు • విఖ్యాత మై యుండ నేను గుంతికొడుక • భానుజుండ
ననుచు నతనిఁ గూడ • నరిగిన నతనికి వెఱచి పోయె ననరె • వేయునేల. 64

క. కడిఁదిపగఱ నేఁ దెప్పగ గడవఁగ నీఁదంగఁ దలఁచు • కౌరవనాథుం
జెడుఁ గాక యంచు నిత్తఱి విడువఁ దగునె యతనివలన•వెలసినవాఁడన్. 65

క. కౌరవులచేతఁ గుడిచిన వారికి నిది సమయ మెట్టి • వారును సంగ్రా
మారంభంబునఁ బాయుదు రే రాజులు మనలఁ దిట్ట • రే యు క్కైనన్. 66

వ. ఏ నవశ్యంబును దుర్యోధనునకై నీకొడుకులతోడం బెనంగుదు. 67

ఉ. నీపలు కెంత వోలినను • నిర్ణయ మిట్టిద కాని యొండు లే
దీపనిమీఁదిభారమున • నీ విట వచ్చితి గానఁ బాండవుల్
చేపడిరేని చంప నఱ • నేయక చెప్పెద సవ్యసాచిపైఁ
గోపము పెద్ద వాఁడు సమ • కూరిన బిట్టఱఁ జంపుదుం జుమీ. 68

గీ. సవ్యసాచిచేతఁ • జచ్చుటయును గీర్తి కరము యతఁడు లోను • గాఁగ నేవు
రేను లోనుగాఁగ • నేవురు గాని నీ కొడుకు లొక్క రనుట•విడువు మింక. 69

చ. అనుటయుఁ నప్డు గొంతి హృద ♦ యంబున శోకము నివ్వటిల్ల ని
ట్లను నిది దైవసంఘటన ♦ మక్కట యెట్లును దప్ప నేర్చునే
యనుపమసత్యవిస్ఫురణ ♦ నాడినమాట మఱాకుమన్న నీ
యనుజుల నల్వురం గడపు ♦ మర్జునుచేఁతకు సమ్మతించితిన్. 70

గీ. అనుచుఁ గౌఁగిలింప♦నర్కజుం డట్ల కా। కని ప్రియంబు మెఱయ♦వినతుఁ డైన
నరిగె సదనమునకు ♦ నద్దేవి యాతఁడుఁ। జనియె నిజనివాస ♦ మునకుఁ బ్రీతి. 71

వ. అక్కడ వాసుదేవుం డుచితప్రయాణంబుల నుపప్లావ్యంబునకుం జని ధర్మతన
యుచేతం బూజితుం డై భీమసేనాదులు విరాటద్రుపదముఖ్యులుఁ దగువారలుఁ
దన్నుఁ గాంచిన వారి నెల్ల నభినందించి కొలువున నుండి యుధిష్ఠిరుతో ని
ట్లనియె. 72

గీ. ధార్తరాష్ట్రు లున్మత్తులు ♦ దగినపలుకు। లేల విని సంధి సేయుట ♦ కిచ్చగింతు
రెదిరిఁ దమ్మును నెఱఁగిర♦యేని వార। లంత లంతలు సేయుదు♦రయ్య నాఁడు.

వ. అని యెల్లవారును వినఁ దనపోయివచ్చినకార్యంబు తెఱం గెఱింగించి పథిశ్రమం
బు వుచ్చువాఁ డై పుండరీకాక్షుండు నిజమందిరంబున కరిగె నాఁటిరాత్రి ధర్మనం
దనుం డనుజసహితంబుగా నుచితప్రదేశంబున నుండి గోవిందుని రావించి నీవు
సుయోధనుతోఁ బలికినచందం బెయ్యది యతం డేమివిధంబున నుత్తరం బిచ్చె
నని యడిగిన నచ్యుతుం డిట్లనియె. 74

—శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజునకుఁ గౌరవసభం బుట్టినవిశేషంబులు దెలుపుట—

క. కయ్యము గాని తెఱంగున। నెయ్యం బగునట్లు గాఁగ ♦ నెఱఁ బలికితి నే
నెయ్యది శుభంబు పథ్యం। బెయ్యది యెఱుఁగంగఁ దథ్య♦మెయ్యది దానిన్. 75

గీ. బహువిధంబులఁ బలుకునా♦పలుకు లెల్లఁ। జెవిటికై వడిఁ దన పెడ ♦ చెవులఁ బెట్టి
యాఱతాఱలుమఱుమాట♦లిచ్చియపహ।సించెదుర్యోధనుఁడు వేయుఁ♦జెప్ప నేల.

క. అనిన విని ధర్మజుం డి। ట్లను నప్పుడు దండ్రి యుచిత ♦ మాడఁడె భీష్ముం
డును గురుఁడు విదురుఁడుం ద। క్కిన పెద్దలుఁ బలుక రే త ♦ గినచందమునన్. 77

క. నావుడు హరి యి ట్లను స। ద్భావమున విచిత్రవీర్య ♦ తనయుఁడు దగ నా
నావిధములఁ జెప్పిన సం। భావన వినఁ డతఁడు వలుకుఁ ♦ బ్రతికూలంబుల్. 78

సీ. శంతనుపుణ్యావం ♦ శం బంకురించిన, చందంబు నంబికా ♦ నందనుండు
జాత్యంధుఁ డై యుండ♦సామ్రాజ్య మంతయుఁ, బాలించిపాండున్పృ♦పాలుఁ డతని
గొలిచి యుండుటయును♦గురుకులంబున కెల్లఁ, దేజంబుగా మీరు♦దిగ్విజయము
చేసి కావించిన ♦ సిరి వారు వంచనఁ, గొనుటయు సత్య మ ♦ కుంఠితముగ
నీవు సమయంబు నడపిన ♦ నెఱియుఁ దండ్రి
పాలు మీకు నీఁ దగుటయుఁ ♦ బాడి లేమి

సరయుఁ జెనుదురు కౌరవు • లనియుఁ బెద్ద
లెల్లఁ జెప్పిరి మొగమోట • మింత లేక. 79

క. అలయక యందఱుఁ జెప్పఁగ । గలయంతయుఁ జెప్పి రతఁడు • గటకటఁబడి య
క్కొలువు వెడలి పోయెం ద । మ్ములుఁ గర్ణుఁడు రాజలోక • ముం దోనరుగన్.

వ. ఇట్లు కొడుకు ముష్కరుం డై యరిగిన ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారి రావించి. 81

క. తగ విదురుఁ బంచి యాతని । మగుడఁగఁ బిలిపించె నాయ • మయుఁ దనయుకున్
వగయును గార్మియు వెరవును । మిగిలినవచనముల సంధి • మెయికొనఁ జెప్పెన్.

వ. ఎవ్వ రెంత చెప్పినను గైకొనక కడంగి దుర్యోధనుండు దనకుం గలవారల నె
ల్లను గురుక్షేత్రంబునకు నడవుం డని చెప్పం బనిచె భీష్ముని సేనాముఖంబు చే
సికొని యెత్తి విడియం గలవా రిది ధార్తరాష్ట్రులనిశ్చయం బేనును నాయోపి
నంత సామవాదంబు లాడితి నారదాదిమహామునులను సుయోధనునకు బు
ద్ధులు సెప్పునట్లు సేసితి నేమిటం బోకున్నం గినుక దెచ్చికొని జంకించియు
భంగించియు ధిక్కరించియుఁ దృణీకరించియుం జూచి కార్యంబు భగ్నం బగుటఁ
గొల్లక వెండియు శాంతవచనంబులు పలికితి నతం డశక్తి దుర్జనత సేయం జూచి
న నమానుషంబులగువానిం గొన్ని వెడమాయలం బన్ని పెక్కుపోకలం బోయి
తి నెన్నిభంగుల సంధియ కావలయు నని పౌరులం గలయంతయుం బోరలితి
నప్పాపాత్ముం డెట్టునుం జక్కంబడక తనచలంబుతోడన పొట్టుపొర లయ్యెఁ గ
య్యంబు వోడుచుం గాని యువశ్యంబు రాజ్యంబుపా లిచ్చువాఁడు గాఁడు కౌర
వులయెడ దండంబు దక్క నెం డుపాయంబు లేదు మీకుం బోలిన తెఱంగు
సేయుం డనిన ధర్మతనయుండు దమ్ములం గనుంగొని యి ట్లనియె. 83

క. కురుసభఁ బుట్టినచందము । హరి యంతయుఁ జెప్పె నింక • ననుమానము లే
దరిమర్దనమున కయ్యెడు । వెరవుం జేవయును మెఱయ • వెడలుఁడు గడఁకన్. 84

వ. అని పలికి యజాతశత్రుండు కరుణాయత్తచిత్తుం డై యచ్యుతు నాలోకించి. 85

క. కురువంశము దుంచుటకుం । జొరఁ జాలక నామనంబు • సుడివడియెడు నే
వెరవున దొరకొనదు గదే । సరసీరుహనాభ పొందు • సంపాదింపన్. 86

వ. నామనంబును దమ్ములతలంపును నీ వెఱుంగుదు ధార్తరాష్ట్రులచందంబును భీ
ష్మద్రోణవిదురాదులచిత్తంబులు నెఱింగి వచ్చితి మాకు ధర్మచ్యుతి లేకుండు
నట్టి కార్యంబు నిశ్చయింపు మనిన నారాయణుం డి ట్లనియె. 87

ఉ. యుద్ధము కాక కార్యమున • కొండొక టెయ్యది గల్గుఁ జెప్పుమా
బుద్ధులు చెప్పు వాక్యములు • ప్రోల వినం డన నేల యట్టిచో
బద్ధునిఁ జేయఁ జూచె నను • బట్టి సుయోధనుఁ డింక నయ్యసం
బద్ధునితోడిసంధికి ను • పాయము నామదిఁ దోఁప దెమ్మెయిన్. 88

వ. అని చెప్పి విదురుం డేకాంతంబున నాడినమాటలును భీష్మద్రోణబాహ్లికాదులగు పెద్దలకు ధార్తరాష్ట్రులదెసం బుట్టినమనఃక్షోభంబును గుంతి గారవులు వినం బలికినపలుకులునుం బ్రకటించి ధర్మపుత్త్రునుపైఁ గోపంబు లేకునికిఁ దెలిపి సమరం బవశ్యకర్తవ్యంబుగా నిశ్చయించె నట్టియెడఁ దమ్ము లన్న మొగంబునం జూచ్చి-నిలిపి యూరకుండి రతండు వారలం గలయం గనుంగొని యి ట్లనియె. 89

ఉ. కౌరవకోటిచేత మన • కష్టపుఁబాటు దలంపు వచ్చినం
గ్రూరవిచేష్టితంబునకు • గొంతి యొడంబడె బంధువర్గమున్
ఘోరముగా వధించుటకుఁ • గోల్గొన కున్నది బుద్ధి మీరు ని
ర్ధారణ సేయుఁడా హితము • ధర్మము నయ్యెడువృత్త మెట్టిదో. 90

వ. అనిన విని యర్జునుం డతని కి ట్లనియె. 91

చ. హితమును ధర్మముం దగవు • నిట్టిది నా మన మేము నేర్తు మ
చ్యుతుఁడు సమస్తధర్మపరి • శోధకుఁ డావిదురుండుఁ బాండుభూ
పతిసతియుం దగం బలుకు • పల్కుల సందియ మెల్లఁ బాసె ని
ట్లితఁడు రణంబు సేయుఁ డన • నింక విచారము లెల్ల నేటికిన్. 92

గీ. అనిన నట్ల కాక • యఖిలధర్మజ్ఞాని ఘనుఁడు మనకు నేడు • గడయుఁ దాన
శౌరి నిశ్చయింప • సంశయం బేటికి సంఘటింపుఁ డుగ్ర • సమరవిధము. 93

వ. అని యుధిష్ఠిరుండు తమ్ములతో నెట్టకేలకుఁ దెగువ చెప్పి. 94

క. బాహాగర్వము వివిధ వ్యూహవిధిజ్ఞతయుఁ గలిగి • యొకరుం డేడ
క్షౌహిణులు నడపి భీష్మో త్సాహమునకు నోర్చుచాప • ధరుఁ డెవ్వఁడొకో. ೯5

వ. అట్టివానికి వాహినీనాయకత్వం బిచ్చి యభిషేకంబు సేయ వలయు. 96

గీ. అనిన సహదేవుఁ డి ట్లను • నధిప పుత్త్ర
పౌత్త్రసోదరవంతుండు • బాహువీర్య
ఘనుఁడు మన కాశ్రియం బయి • మనిచె మత్స్య
దేశపతి గాఁడె సేనాప • తిత్వమునకు. 97

వ. అనవుడు నకులుండు. 98

చ. బలమును బెంపుఁ దేజమును • బాహుబలంబును నగ్గలంబు పె
క్కు- లెఱుఁగుఁ గార్యఖడ్గముల • కుం దగుతోవలు ద్రోణులందు భీ
ష్ములదెసఁ గోపముం గలఁడ • మోఘపరాక్రమశాలి నీబలం
బుల కధినాథుఁ గా ద్రుపద • భూపతిఁ బట్టముఁ *గట్టు టొప్పుఁగో. 99

—•••◆•ధృష్టద్యుమ్నాదులకు సేనానాయకత్వంబు నిర్ణయించుట•◆•••—

వ. అనుటయుం దదనంతరంబ ధనంజయుండు. 100

---

* గట్టు టొప్పగుఁగా- అని పాఠాంతరము.

సీ. అగ్నికుండమున ద్రో ♦ ణాచార్యునకు నాశ, మొనరించుపనికినై ♦ యుద్భవించె
రథరథ్యములు ధను ♦ ర్బాణములును దను, త్రాణఖడ్గములు ను ♦ ద్దామలీలఁ
దనతోడ జన్మించె ♦ దహనశిఖామూర్తి, భుజవీర్యవిక్రము ♦ స్ఫూర్తిశాలి
సైన్యనాథుండు ధృ ♦ ష్టద్యుమ్నుఁ డగు నని, తలఁచెద నాతఁడు ♦ దక్క నెరులు
భీష్ముతోఁ గోర్వ రుగ్రింపు♦బిరుదు ధైర్య! ధనఘనుండు శిఖండి భీ♦ష్మునకు మృత్యు
వై జనించినవాఁడు మ ♦ హాబలుండు! దండనాయకుఁ జేయ న ♦ తండుఁ దగును.
వ. అనవుడు ధర్మనందనుండు గోవిందుం జూచి యితండు సకలచరాచరతారతమ్య
సంవేది విశేషించి మనకు నితనిమాట విజయమూలంబు గావున నిమ్మహాత్ముండు
నిరూపించినవాఁడు వరూథినీముఖ్యుండు. 102
క. అనుటయు దామోదరుఁ డి! ట్లను ధృష్టద్యుమ్నుఁ డర్హుఁ ♦ డగు నభిషేకం
బొనరింపుము పేరోలగ! మున నక్షౌహిణుల కెల్ల ♦ ముఖ్యుఁడు గాఁగన్. 103
క. సురగంధర్వఖచరకిం! పురుషాదిసమస్తదివ్య ♦ భూతంబుల బం
ధురభూరివ్యూహంబుల! విరచనముల నెఱుఁగు నతఁడు ♦ వీరోత్తముఁడున్. 104
క. నీయొద్దిరాజు లందఱు! ధీయుక్తులు విక్రమప్ర ♦ దీప్తుల మైనన్
వే యేటికి ధృష్టద్యు! మ్నాయత్తము సేయు సైన్య ♦ మంతయు నధిపా. 105
వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డక్షౌహిణులకుం బ్రత్యేకనాయకులను నీవ నిర్దేశింపు మ
నుటయు నతండు. 106
గీ. సేన కమకును గలవారు ♦ లేనివారు! నసక తగువారిఁ జెప్పెద ♦ నఖిలసమర
పండితుల నేర్చి వారికి♦బలము లేదు! నడుపఁ జాలించి యభిషేచ♦నం బొనర్పు.
వ. అనిన నట్ల చేయుదు వా రెవ్వ రెవ్వరు నిరూపింపు మని యడిగినఁ గుంతీనంద
నునకు దేవకీనందనుం డి ట్లనియె. 108
సీ. పటుపరాక్రమనిధి ♦ పాంచాలపతియు న, మానుషతేజుండు ♦ మత్స్యవిభుఁడు
శత్రుభీకరమూర్తి ♦ సాత్యకియును జరా, సంధాగ్రితనయుండు ♦ శౌర్యఘనుఁడు
సహదేవుఁడును ధైర్య ♦ శాలి యాదవశిరో, మణి చేకితానుండు ♦ మహితవిభవ
ఖని యగుశిశుపాల ♦ తనయుండు దోర్దర్ప, ధుర్యుండు ధృష్టకే ♦ తుండు సమర
లంపటుండు శిఖండియు ♦ లావు వెరవుఁ! గలరు నీయెడ ననురక్తి♦గలరు సాలఁ
బెంపు గల*రుక్మముట్టి న♦టింపఁ గలరు!కడఁగి పతులుగఁ జేయుమ♦క్షౌహిణులకు.
వ. అని దండనాథుల నిశ్చయించి వెండియు. 110
క. కురుసైన్యము నిస్సారం! బరయఁగ నీబలము లెల్ల♦నతిదృఢములు నీ
వరవాయి గొనక నడపుము! ధరణీశ్వర సేనమొగము ♦ దైవము నీకున్. 111
క. నీయనుజులు దివిజులకు న! జేయులు ధృతరాష్ట్రసుతులఁ ♦ జెఱుచుట వేఁగే
తోయజనాభము గలదే! లాయత్తము గాదె యెత్తు ♦ మాహవమునకున్. 112

* రుక్మ ముట్టినఁ దెంపుఁ గలరు- అని పాఠాంతరము.

వ. అని నిర్ణయించి నారాయణుండు నిజనివాసంబునకుం జనియె ధర్మతనయుండు దమ్ములుం దానును బ్రియం బంది రాత్రి సుఖనిద్ర చేసి రేపకడఁ బాండవాగ్రజుం డనుజదనుజాంతక సామంతమంత్రిపురోహితసహితంబుగాఁ బేరోలగంబున నుండి సమస్తపరివారంబును వినఁ గార్యనిశ్చయంబుఁ దెలియం బలికి తగువారలతో సముచితసంభాషణంబులు సేసి మహనీయమహిమ వెలయం బుండరీకాక్షుపనిచి నట్లు పాంచాలనాథప్రముఖుల నక్షౌహిణులకు నధిపతులు గా వేరువేర యభిషేకించి శ్వేతవంశజాతుం డగుటం జేసి శ్వేతుం డనం బ్రఖ్యాతుం డగుధృష్టద్యుమ్నునకు నుత్కృష్టప్రకారంబున నభిషేకం బొనర్చి సర్వసేనాధిపత్యంబునకుం బట్టంబు గట్టి యయ్యైనపుంబ్రదను దక్కటివారలను గనుంగొని మధురవాక్యంబుల నగ్గించి కౌరవులతోడి కయ్యంబునకుం గురుక్షేత్రంబున విడియం బోద మని చెప్పి వారి నెల్ల ధనంజయునకుం జూపి. 113

ఉ. ఎప్పుడు నెయ్యెడం బోధివి ♦ యిందఱకుం దగ నీవు కంటికిన్
ఱెప్పయుఁ బోలె మా టయి నె ♦ ఱిం బను లారసి యొజ్జచాడ్పునం
జెప్పుచు వీరిబుద్ధి గొని ♦ చేయుము కార్యము నీకు రక్షగా
నిప్పరమేశ్వరుండు గలఁ ♦ డిచ్చు శుభం బని చూపెఁ గృష్ణునిన్. 114

వ. ఇట్లు గాంభీర్యమాధుర్యధుర్యుం డైనయుధిష్ఠిరుండు వరిష్ఠప్రభువులచిత్తంబు లారాధించి సర్వజనసమ్మతంబుగా సమరోత్సాహంబు చేసి మహోల్లాసంబునం బ్రస్థానభేరి సఱవం బంచిన. 115

సీ. బీఱెండ తాఁకున ♦ బీఁటలు వాఱిన, పచ్చిగోడలమాడ్కిఁ ♦ బగిలె దిశలు
కాఁగిన మెసరుల ♦ కరణిని బొరిఁబొరి, శరనిధు లుప్పొంగి ♦ పొరలఁ బడియెఁ
గలముపైఁ గీలించి ♦ గాలి కెత్తినచాఁప, వోలె మి న్నంతయు ♦ బూరటిల్లెఁ
గులపర్వతావళి ♦ కులిశభయంబున, బెదరి వాపోవున ♦ ట్లిదురుసెలఁగె
ధాత్రి కుమ్మరిసారెవి ♦ ధమునఁ దిరిగెఁ, జిత్రరూపములట్లు ని ♦ శ్చేష్టితంబు
లయ్యె సర్వభూతములుఁ బ్ర ♦ యాణభేరి, భూరినిష్ఠుర ఘోరభాం ♦ కార మడర.

—•• పాండవులు కౌరవులతోడి యుద్ధంబునకు వెడలుట ••—

వ. ఇట్లు ప్రస్థానభేరి సెలంగ సకలసైన్యంబులు దండనాథసమేతంబుగా సన్నద్ధంబు లయ్యె మఱునాఁడు. 117

ఉ. భూరివిభూతిఁ బెండ్లికిని ♦ బోవు తెఱంగునఁ బాండునందనుల్
దారును బుత్త్రులున్ హరియుఁ ♦ దమ్ముఁడు నుజ్జ్వలచారులీల శృం
గారము చేసి సమ్మదవి ♦ కాస మెలర్పఁగ వీరసంభ్రమో
దారసముద్ధతిం జనిరి ♦ ద్రౌపది యున్నెడ కందఱుం దగన్. 118

వ. ఇట్లు చని యమ్మహాదేవి నామంత్రణంబు చేసి తత్ప్రభృతిపుణ్యస్త్రీకరకలితలలితాక్షతంబులు గైకొని విప్రాశీర్వాదంబు లాదరించుచు భద్రపాఠకశ్లోకంబు లా

కర్ణించుచు శోభనపదార్థంబులు గనుంగొనుచు నాంగికమాంగల్యసూచకంబు
లు సేకొనుచు వెడలునప్పుడు. 119

క. తగుశంఖకాహళాదిక। మగుమంగళతూర్యసంచ ♦ యము గంభీరం
బుగ మ్రోసె జయముఁ దెలుపుచు। జగతీశ్వరుమ్రోల నాక ♦ సము దీటుకొనన్.

క. మనుమనిజయప్రయాణం। బనుమోదింపంగ నాసు ♦ ధాంశుఁడు చనుదెం
చినకరణి గొడుగు కుంతీ। తనయాంగ్రజుపాల నతిసి ♦ తప్రిభ నొప్పెన్. 201

వ. అట్టియెడ నమ్మహీవల్లభుండు. 122

క. ఉచితగతిఁ జేరి వంది। ప్రచయము కీర్తింప నెక్కె ♦ రథమం దొనరన్
ఖచియించినవజ్రంబుల। రుచులను బోలు పారుసీవి ♦ రులు బెరయంగన్. 123

వ. తదనంతరంబ. 124

సీ. వక్షస్థ్సలంబున ♦ వనమాల గ్రాలంగ, వెలిమావుగెడలవా ♦ గెలు ధరించి
నొగలపై హరి యొప్ప ♦ నగచర కేతువు, మెఱయంగ నరదంబు ♦ మెఱుఁగు లడర
దివ్యకిరీటంబు ♦ దీప్తులు భూనభో, తర మెల్లఁ గలయంగఁ ♦ బరఁగుచుండ
గాండీవతూణయు ♦ గ్మమ్ము పూర్వాపర, భాగంబులకు నవా ♦ భరణములు గఁ

తే. దెలిమొగముతోడ నల్ల నే ♦ తెంచి యొక్క
పార్శ్వమునఁ బొడనూపి భూ ♦ పతికి మ్రొక్కి
దేవదత్తంబు పూరించె ♦ దేవదేవు
పాంచజన్యంబు మున్నుగా ♦ ఫల్గునుండు. 125

శా. భీముండుం గవలుం గుమారులును సం ♦ ప్రీతిన్ గదాద్యాయుధో
ద్దామస్ఫీతరుచుల్ వెలుంగ రథసం ♦ తానంబు రమ్యోజ్జ్వల
శ్రీమీఱం దగ వచ్చి శంఖములు గ ♦ ర్జిల్లంగఁ బూరించుచున్
భూమీశుం గని యగ్రభాగమున కో ♦ ప్యం బెంపునుం జేయుచున్. 126

క. నిలిచిరి దక్కటిదొరలును। బలుమానునులును మహాబాగ్రి ♦ భంగి నవరణల్
చెలు వొంద నధిపుచుట్టును। నలంకరించిరి విభూష ♦ ణాంశుచ్ఛటలన్. 127

వ. అప్పుడు పాండవాగ్రజున కభిముఖంబుగాఁ జనుదెంచి. 128

క. సాష్టాంగ మెఱఁగి సమరా। వష్టంభం బొప్ప దివ్య ♦ వాహనలీలో
త్కృష్టగతిన్ ముంగలి యై। ధృష్టద్యుమ్నుండు వొలిచెఁ ♦ దేజోవహిమన్.

వ. ఇవ్విధంబునఁ జారుభీషణంబుగా సన్నద్ధుండై యుధిష్ఠిరుండు గదలి శుభశకు
నంబులు సేకొనుచు నడచె నట్టిసమయంబున నెల్లవారిపరిచారకులును శకటా
దిసకలసాధనంబులును బటగృహంబులును మొదలుగా నలయువస్తువు లొడఁ
గూర్చి వెడలినదండు పఱపై సముద్రంబు గాఁపువోవుచందం బయ్యె నిట్లరిగి
ధర్మపుత్రుండు కురుక్షేత్రంబు దఱియం జొచ్చి బుహ్యాశ్రమంబులకు దేవబ్రా
హ్మణాయతనంబులకు నలజడి గాకుండఁ బరిహారంబు సేయుచుం జని తృణ

శాష్ఠజలసమృద్ధం బై తగియెడుసమస్థలంబున హిరణ్వతి యనుపుణ్యనదిపొంత
విడిదలగా నిరూపించి యచ్చో నిలిచెఁ దదవసరంబున. 130

గీ. విడియుటకు సూచకంబుగ • విష్ణుఁ డొత్తెఁ। బాంచజన్యంబు ధర్మజ•పార్థు లాది
గాఁగఁ దమతమవీరశం•ఖంబు లెల్ల।దొరలు నొత్తిరి దివి మోఁ।త•దూఁటుకట్ట.

వ. తదనంతరంబ యొక్కరమ్యప్రదేశంబున రాజమందిరంబున నుచితస్థానంబుల
సమస్తజననివాసంబులు నై రమణీయబంధురంబును సింధురాశ్వశాలామాలికా
మనోహరంబునుం గా వీ డెల్ల విడిసె వీటిచుట్టు నుం దిరిగి ధృష్టద్యుమ్నుండు సు
రక్షితంబు చేసి వచ్చె రాజును దొరలును దమ్ములును సకలపరివారంబును దగి
న తెఱంగున నుండిరి నానావస్తుబహుళసంభారంబుల మహోదారం బగుచుఁ
బాండవస్కంధావారంబు మహనీయాకారంబున నొప్పె నంత నక్కడ. 132

క. చారులచే నంతయు విని। కౌరవపతి వినయుట్ల • కర్ణాదులతోఁ
బేరోలగమున విగతవి। కారుం డై యిట్టు లనియె • గర్వ మెలర్పన్. 133

క. తనవచ్చినకార్యము మన। మనుకూలతఁ జేయ కన్న • హరి యలుక మెయిన్
జనియెం బాండుతనూజులు। మనముఁ గినుకూనునట్టి • మాటలు సెప్పన్.

చ. మును మనచేత భంగపడి • ముచ్చిరి యుండుటఁ జేసి పాండునం
దనులును నెత్తి వత్తు రుచి • తంబుగ సంగర మొల్లఁ గల్గఁ బే
ర్చినబహుసైన్యముల్ బయలఁ • జేరఁ దగన్ విడియింత మెల్లి దం
డని పురిఁ జాటఁ బంచి దొర • లందఱకున్ బడి సేయుఁ డేడ్తెఱన్. 135

వ. మనకు విడిదల కురుక్షేత్రం బని పలికి దుశ్శాసనుం జూచి నీవును గర్ణుండును
గాంధారపతియును సమస్తంబును సమకట్టుం డనుటయు వారలు ప్రియంబు
నం బని పూని వెడలి దండు సాటించి తగువారల కెల్ల నెఱింగించి వచ్చిన సక
లపరివారంబును ప్రమోదంబు నొందె భూవల్లభుండును గొలిచి యున్న వార
లం బోవం బంచి వలయునెడకుం జని తగినవర్తనంబున నుండె నట్టిసమయంబునఁ
బ్రయాణోచితంబు లగుబహుప్రకారవ్యాపారంబులయందుఁ దత్పరు లయినదొ
రలనానాచేష్టితంబులను గరితురగరథంబులకు సవరణలు సమకూర్చుచతురపరి
చారకులసంభ్రమంబునను వివిధాయుధంబులు రవణంబులు నాయితంబులు సే
యఁ ప్రవర్తించుపదాతివర్గంబులసంరంభంబునను నవ్యైసరకులు పయనంబు
న కనువు సేయుబలుమానిసులతిరుగుడువడుటలను బురంబు సమరోత్సాహం
బునఁ జంద్రోదయంబునకు మహార్ణవంబునుంబోలె ఘూర్ణిల్లుచుండె నంత న
య్యపరదినముఖంబున. 136

క. త్వరితగతి సమయసముచిత। కరణీయము లాచరించి • కనుసీమాలం
కరణోజ్జ్వలుఁ డై యెలమిం। గురురాజే తెంచెఁ గొలువు • కూటంబునకున్. 137

వ. ఇట్లు వచ్చి దుశ్శాసనప్రముఖనిఖిలసహోదరపరివృతుం డై యుండి. 138

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణప్రభృతుల సేనాపతులం జేయుట

సీ. అరిభయంకరుఁడు ద్రోణాచార్యుఁడును రణో, త్సాహలంపటుఁడు రాధాసుతుండు
శరతత్త్వవేది య • శ్వత్థామయును భూరి • బాహావిలాసుండు • బాహ్లికుండు
శౌర్యవైభవశాలి • శల్యుండు ధైర్యసం, పన్నిధి కృపుఁడును • బ్రకటశక్తి
సారదుర్జయమూర్తి • భూరిశ్రవుండును, దర్పోజ్జ్వలుండు గాం • ధారపతియు
నుగ్రతేజుండు కృతవర్మ • యును బ్రతాప
ఘనుఁడు కాంభోజుఁడును బరా • క్రమధనుండు
సింధురాజును బతులు గాఁ • జేయఁ గోరఁ
గాఁ దగెడువార లగుదుర • క్షోహిణులకు. 139

చ. అని మది నిశ్చయించి తగ • నందఱఁ బిల్వఁగఁ బంచి వారితో
ననిపని మాటలాడి విన • యంబునఁ బ్రార్థన సేసి మీర లీ
రొనరిన సైన్యముల్ పదును • కొంటికిఁ బ్రాభవ మాచరింపఁ జో
చ్చిన సకలంబు నొప్పు నభి • షేకము గైకొనుఁ డుత్సవంబుగన్. 140

క. అనవుడు నందఱు నౌఁ గా। కని సంతస మంద నధిపుఁ • డభిషేకించెన్
జను లెల్ల సంప్రమోదం। బునఁ బొందగ నప్పు డతివి • భూతిం బ్రభులన్. 141

వ. ఇట్లు మహామహిమ వెలయ నక్షౌహిణీనాయకుల సమకట్టి రారాజు పితామహు
పాలికి వారిం దోడ్కొని చని సవినయంబుగా నతనికిఁ బ్రణామంబు చేసి వా
రలం జూపి వీరల మనయక్షౌహిణులు పదునొకొంటికిం బతులఁ గావించితి నీ వి
న్నిసైన్యంబులు నొక్కలావున వర్తించుచందంబు చూచికొన వలయు నని
చెప్పుచుఁ జేతులు మొగిచి యి ట్లనియె. 142

చ. నెఱిఁ బడి యాజి నిమ్మనలు • నేరవు గూడి తగం జరింప నిం
దఱు మన సొక్కలై చనక • తప్పఁ గదా బహుదేశవాను లం
దఱు పని సేయుచో వెరవు • దప్పక చెల్లుట యెట్లు గల్లు ని
త్తెఱఁ గోకచాలువానిబలు • తీర్పునఁ గాక పొసంగ నేర్చునే. 143

గీ. అమరసైన్యములును • దమయంత వర్తింప। నేర కునికి నాకు • మీరు మొగము
గా నొనర్ప వలసెఁ • గావున సమస్త సే। నలను నీవ యరసి • నడుప వలయు. 144

క. తారలకుం జంద్రునిగతిఁ। గౌరవులకు మేటి వీవ • కావున నీ పే
భారంబు పూని మముఁ గడ। చేరుపఁ దగు నెమ్మెయిం బ్ర • సిద్ధచరిత్రా. 145

గీ. సర్వసేనాధిపత్యంబు • నిర్వహింప। నీవు *దప్ప నిం కొక్కరు • నీవ యరసి
పంపుమా కలఁడేని ర • క్షింపుమమ్ము। బూని పట్టంబు దాల్పుము • పొడిచి గెలుము.

వ. అనిన విని గాంగేయుండు గాంధారేయున కి ట్లనియె. 147

---

* దక్క నిం కొక్కరు- దప్ప నెం డొక్కని- దక్క నిం కెవ్వఁడు- అని మూఁడు పాఠాంతరములు.

గీ. మీరుఁ బాండుసుతులు♦నారయ నా కొక్క। రూప కార్య మున్న♦రూపు వలుక
వలయుఁ గయ్యమైన♦వత్తు బిమ్మలోన నా। యునికిచందమునకు♦నుచిత *మదియ.
క. సేనాధిపత్యమును దగఁ। బూనెద నను మార్కొ-నంగఁ ♦ బురుషుల నుర్వీం
గానం గిరీటి కొకనికి। నే నోర్వ నతండు శరము ♦ లెక్కు- డెఱుంగుఁ. 149
క. పెఱవారి నెల్లఁ దర మిడి। నఱకుదుఁ బాండుక్షితీశ ♦ నందనులను † రూ
పఱఁ జేయఁ జేతు లాడవు। దఱుమరు నామీఁద నత్యు ♦ దగ్రిత వారుఁ. 150
వ. అప్పటికిఁ దగినభంగి యయ్యెడు నది యట్లుండె నని పలికి మఱియు ని ట్లనియె.
గీ. మున్న కర్ణునొండె♦నన్నొండెఁ గయ్యంబు। సేయఁ బనుపు మిట్లు♦సేయువాఁడ
నైనఁ గాని సకల ♦ సేనాధిపత్యంబుఁ। బూన నేరఁ జుమ్ము ♦ భూపతనయ. 152
వ. అనినం గర్ణుండు కౌరవపతి కి ట్లనియె. 153
క. ఇప్పుడు గొత్రగ దీనిం। జెప్పంగా నేల మున్న ♦ చెప్పితిఁ గాదే
యెప్పుడు భీష్ముఁడు వడు నే। నప్పు డనికి వచ్చువాఁడ ♦ నని సభలోనన్. 154
గీ. అనిన నట్ల కాక ♦ యని సర్వసేనాధి
పత్యభారపట్ట ♦ బంధమునకు
నియ్యకొనియె భీష్ముఁ ♦ డయ్యగలికఁ గొని
యాడె విభుఁడు ప్రముది ♦ తాత్ముఁ డగుచు. 155
క. భేరీమృదంగశంఖకు। లారవములు సెలఁగఁ జేయుఁ ♦ డని పనిచి మహా
దారపతాకాద్యుత్సవ। గౌరవములు నడపె నెల్ల ♦ కడలం బురిలోన్. 156
వ. ఇట్లు పట్టణాలంకారంబు సంఘటించి రత్న కాంచనకలధౌతమయంబు లగుకలశం
బులఁ దీర్థజలంబులు దెప్పించి మణిప్రకరంబునఁ గుసుమనికరంబున మంగళతరు
ప్రచయంబున మహౌషధినిచయంబున విహితమంత్రంబుల నుచితతంత్రంబుల
బుత్విక్పురోహితసహితుం డై తత్సంస్కారప్రకారం బాచరించి. 157
క. గురుఁడును గృపుఁడును లో నగు। గురు లనుమోదింప బాహ్లి♦కుండు మొదలుగాఁ
గురుజాతి యెలర్పఁగ న। న్నరపతి భీష్మాభిషేచ ♦ నం బొనరించెన్. 158
గీ. ఇవ్విధంబున నభిషేక ♦ మెలమిఁ జేసి। పరమభక్తి నక్షౌహిణీ ♦ పతులఁ జూపి
వీరికిని సైన్యములకును♦వీర యొడయ। లనుచుఁ బట్టంబు గట్టె శం♦తనుతనూజు.
క. అత్తఱిఁ బాషాణంబులు। నెత్తురు నెమ్ములును గురిసె ♦ నిష్ఠురనినదా
యుత్తమయి నభము పిడుగుల। మొత్తంబులు వడియె నగర♦మున నెల్లెడలన్.
క. దానికి జను లుత్సాహావి। హీనతఁ బొందంగఁ గార ♦ వేంద్రుఁడు నానా
దానాదు లయినశాంతివి। ధానము లొనరించి యాన ♦ తత్పరమతి యై. 161
క. తల్లియుఁ దండ్రియు వెఱగునఁ। బుల్లవడఁగ వారికడకుఁ ♦ బోయి తడయుఁ గా
నెల్లక పయనము వీడ్కొ-। లెల్లను దనయిచ్చఁ దెల్పి ♦ యిట్లనియెఁ దగన్.

* మగుట- † రూపఱ నేయ- అని పాఠాంతరములు.

గీ. గెలుపు మని నన్ను దీవింప • వలయుఁ దల్లి
యనుచు గాంధారికిని మ్రొక్కి • వినతుఁ డయిన
నెచ్చటను ధర్మ ముండుఁ దా • నచ్చటికిని
జయ మగు నటంచు నప్పు డా • సాధ్వి యనియె. 163

వ. అనవుడు విని. 164

గీ. పెదలి తమ్ములుఁ దగువారు • వివిధభృత్య
గణముఁ దానును నేల గ్ర • క్కదలఁ గదలి
రాజరాజు గాంగేయుఁ బు • రస్కరించి
కొని సముద్ధతి నడిచె ది • క్కులు వడంక. 165

వ. నడచి కురుక్షేత్రంబు దఱియం జొచ్చి యం దొక్కరమణీయప్రదేశంబు విడిదలగా నిరూపించి నిలిచి భానుసూనుండునుం దానును మెలంగి యెల్లవారిని విడియించి నడుమ నిజనివాసంబు గావించినఁ గౌరవేశ్వరుస్కంధావారంబు వారణపురంబున మున్నెవ్వ రెయ్యెడ వసియింతు రాచందంబున నందం బై యొప్పె నిట్లు రెండువీళ్ళును సన్నద్ధంబు లై నసమయంబున. 166

ఉ. సంధికి నేగి కార్యము పొ • సంగక కృష్ణుఁడు రాకయుఁ సుహృ
ద్బాంధవసంఘయుక్తముగఁ • బాండవకౌరవవీరు లప్పుడి
క్సింధురకంధరంబు లదు • గించుబలంబుల పెల్లుతోడ గ
ర్వాంధత నాజి కెత్తుటయు • నాబలభద్రుఁడు విన్కి నార్తుఁ డై. 167

—బలరాముఁడు పాండవుల వీడుకొని తీర్థయాత్ర పోవుట.—

వ. కతిపయపరివారుఁ బరివేష్టింప రయంబునం జనుదెంచి సముచితప్రకారంబున ధర్మనందనుం బేరోలగంబునం గని సంభ్రమాలింగనాసనార్ఘ్యపాద్యంబుల నతనిచేత సంభావితుం డై దామోదరభీమార్జుననకులసహదేవులయభివాదనంబు లాదరించి పాంచాలవిరాటప్రముఖు లగువారలవినయంబుల నభినందించి యా దొరలతోఁ దత్కాలయోగ్యమితసంభాషణంబులు చేసి యనంతరంబ వారల కిట్లనియె. 168

క. కౌరవపాండవు లెంతయుఁ। గ్రూరత వాటించి బంధు • కోటికి నఖిలో
ర్వీరమణులకుం జేటు గ। బోరికిఁ దెగి రిట్టి ఘోర • పుంబని యగునే. 169

గీ. ఇట్టిదానికి నోర్వక • యెన్నఁడేనిఁ। గృష్ణుతోడ నేఁ జెప్పితిఁ • గినిసి యుసురె
అంగువారికిఁ దగఁ జెప్పి • సంగతంబు। సేయు మని యెంత సెప్పినఁ • జేయఁ డయ్యె.

క. పలుకులపొం దెఱుఁగని వా। రలఁ బూజావాక్యములఁ ది • రంబై తనకుం
దెలుపఁగఁ దగదే యే మని। యలుక మెయిన్ సంధి చెఱిచి • హరి యేతెంచెన్.

గీ. వీరు వారును సంబంధ • విషయబంధు।లగుట సరి గాదె హరికిఁ దా • నర్జునునకుఁ
బక్షపాతంబు సేయుచుఁ • బాండవులను। బెట్టుచోటులు గానక • పట్టి కాలు.

ఉ. కావున వీరికిన్ జయము ♦ గల్గుట నిశ్చయ మెల్లభంగులం
జావు నిజంబు వారికి న ♦ సంశయ మై యిటు లుండ దీని నె
ట్లే వినఁ జూడ నేర్తుఁ దగ ♦ నింతప్రవీణుల నేన చేసితిం
జూవె సుయోధనుం బవన ♦ సూనుని నొండొరుఁ జంపఁ జూతునే. 173

క. హరి యెఱుఁగని చక్కటియుం। బురుషార్థము నా కెఱుంగఁ ♦ బోలునె యీని
ష్ఠురత వినఁ జూడఁ జాలక। సరస్వతీతీర్థమునకుఁ ♦ జనియెదు బుద్ధిన్. 174

వ. మీకుం జెప్పి పో వచ్చితిఁ బోయి వచ్చెద నని పలికి బలదేవుండు వాసుదేవ
ధర్మపుత్రు లోడంబడి యనుపఁ దీర్థయాత్రఁ బోయెఁ దదనంతరంబ. 175

సీ. కృష్ణుని దేవి రు ♦ క్మిణిసోదరుఁడు రుక్మి, యనురాజు బలవిక్ర ♦ మాన్వితుండు
శార్ఙ్గగాండీవవి ♦ జయములు నాఁ గల, దివ్యచాపములఁ దృ ♦ తీయ మైన
చాపంబు గలవాఁడు ♦ సైన్యసమేతుఁ డై, చనుదెంచి ధర్మజుఁ ♦ గని తదీయ
సత్కారములు గాంచి ♦ సముచితాసనమున, నుండి యక్కొలువున ♦ నున్న వీరు
లెల్ల వినఁ గిరీటి ♦ కిట్లను సమరంబు। సేయ వెఱచితేని ♦ చెప్పు నాకు
నెదురు లేరు జగతి ♦ నెవ్వరు నీకుఁ దో। డ్పడి జయింతు నెట్టి ♦ పగఱ నైన.

వ. అని తన్ను నాక్రమించి తనతోఁబుట్టువు రుక్మిణిం గొనివచ్చినయాకృష్ణుసన్నిధిన
సిగ్గు లేక యాడినమాటలు విని చిఱునవ్వు నవ్వుచుం గవ్వడి యతనియాననం
బాలోకించి. 177

గీ. చెనసి గంధర్వసేన ని ♦ ర్జించునపుడు। మత్స్యనాథుగోవర్గంబు ♦ మరలఁ దెచ్చు
నెడను దప్పె నీ కందువ ♦ యెఱుఁగ నైతి। నింక నాఁ గాని తోడు గ ♦ మ్మెచటి కైన.

వ. అని యతనితరమునకుఁ దగినయట్లు పలికి మఱియును. 179

క. * మున్నే నసహాయుఁడ నై। చన్నగతిం జనఁగ నైన ♦ చందం బయ్యెన్
వెన్నుఁడు దోడు గలఁడు వెఱ। పెన్నఁడు లే దింక మాకు ♦ నేమిటి కైనన్. 180

చ. † వెఱచితిఁ దోడు రమ్మనుచు ♦ వేఁడిననాఁటికి వత్తుగాని నా
వెఱ పిటు లున్న నీరథికి ♦ వీరులు దీర్చెద రొల్ల నిన్ను నీ
యుఱుకడ కేఁగి తోడుపడు ♦ మొడ్డకు నెవ్వరికేని నన్న నే
డ్తెఱ నతఁ డేగి కౌరవప ♦ తిం గని యట్టులు చెట్టు వల్కినన్. 181

క. అతఁ డివి యేటిమాటలు। నీతో డగు టొల్లఁ బొమ్ము ♦ నిన రుక్మి వృథా
యాతాయాతవిషణ్ణుం। డై తనపురమునకు మగుడ ♦ నరిగెం బెలుచన్. 182

---

* క. మున్నే నసహాయుఁడ నై। చన్నకడం జనఁగ నైన § చందం బయ్యెన్
వెన్నుఁడు దోడు గలఁడు వెఱ। పెన్నండును వలవ దింక § నేమిటి కైనన్.

† వెఱచితి రాఁగ దేయనిన వెండికదా వగఁ దీర్తు నీవు నా- అని పాఠాంతరము.

గీ. ఇట్లు బలదేవరుక్ముల ◆ కిద్దఱకును। గయ్యమునకు సన్నాహంబు ◆ గలుగ దయ్యెఁ
గాని తక్కఁ-లోకమ్మునఁ ◆ గలుగునృపతి। కోటియును వాఁగునందును ◆ గూడె ననికి.

వ. అట్టియెడ నిశాసమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు సంజయు రావించి యిట్లనియె.

క. బవరము గీడని యెఱుఁగుదు। నవినీతుం డైన కొడుకు ◆ నదలిచి యుడుపం
దివిరియు నోరాడమి డై। పవశం బప్పనికి నునకు ◆ వగపింకేలా. 185

క. ఎయ్యది గానున్నది యది। యయ్యెడుఁ జేయునది గలదె ◆ యవనీశులకుం
గయ్యంబునఁ జచ్చుట మే। లయ్యెవ్వట లెస్స గాక ◆ యది యట్లుండెన్. 186

వ. రెండువీళ్ళను గురుక్షేత్రంబున విడిసినపిదపం బుట్టినవిశేషంబు లేవియుం గల
వేని యెఱింగింపుము. 187

గీ. అనిన సంజయుఁ డిట్లను ◆ సకటకొడుకు। మీఁదఁ *దప్పేల వెట్టెదు ◆ మీఁదికొఱంత
నీకుఁ గానంగ వచ్చునె ◆ నీ వెఱుంగ। కుండఁ బఱచెనె యూతండు ◆ పాండుసుతుల.

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునితో నులూకుఁడు పాండవుల నాడినమాటలు చెప్పుట.

వ. ఆపని గడవంబడియె వార్తలు వినిమొద వేని వినుము దుర్యోధనుండు దుశ్శా
సన శకుని కర్ణులతో విచారించి యులూకుం బిలిచి నీవు వోయి పాండవులం గని
వాసుదేవుసన్నిధిని బాంచాలవిరాటప్రముఖులు వినం బలుకు మని చులుకని
పరుసనిమాటలు గఱపి పుచ్చిన నతండును. 189

క. చని కొలువున ధర్మసుతుం। గని దుర్యోధనుఁడు సెప్పఁ ◆ గా నను నియమిం
చినమాటలు గొన్ని గలవు। విను మలుగక యనిన నతఁడు ◆ విని యిట్లనియెన్.

గీ. నీకు వెఱవ నేల ◆ నిన్ను నాబుద్ధిమం। తుఁడు సెప్పు మనిన ◆ తులువమాట
లెన్ని గలవు వాని ◆ నన్నింటి ననుమాన। మింత లేక యాడు ◆ మెల్ల వినఁగ.

వ. అనిన నులూకుం డిట్లనియె. 192

సీ. కయ్యంబునకుఁ బెద్ద ◆ కాల మేనియుఁ బూఁచి, పట్టి వచ్చితి కదు ◆ బరవసమున
సంజయుతో మీరు ◆ శంక లేకాడిన, యెక్కుడుమాటలు ◆ పెక్కు గలవు
భూమిఁభాగము గోలు ◆ పోయినయలుకకు, ద్రౌపదిబన్నంబు ◆ దైన్యమునకుఁ
దగ మంచిబంటవై ◆ తఱి యిది బాహుబ, లాస్త్రవిద్యలు సూప ◆ నని తలంచి
నిలువ వలయు నీకుఁ ◆ గలవారి నెల్లను
గూర్చి మోహరించి ◆ కోని కడంగి
నడవు సమరమునకు ◆ †నడికినఁ బోడింకఁ
దప్పఁ గుఱ్ఱింకఁ జనదు ◆ తఱికిఁ జొఱుము. 193

క. ఆతతబలుఁ డగుభీష్ముని। చేతిబలువు ద్రోణుసంప ◆ సెల లవియుటయుం
జూతు రటు రండు కృష్ణుని। చేతన సకలంబుఁ జక్కఁ ◆ జేసికొనుండీ. 194

* దప్పు వెట్టెదవు నీ- † వెడ జంకఁ బోడింకఁ దప్పఁ గుఱ్ఱింక లేదు- అని పా॥ లు.

క. వా రిద్దఱవాలమ్ముల । బాఱం బడి యర్జునునకు ♦ బ్రదుక వశమె వీ
వా రెల్ల నెఱుఁగరే యా । వీరులదివ్యాస్త్రశస్త్ర ♦ విభవసమృద్ధిన్. 195

వ. అని భీమసేనుం జూచి. 196

క. ఈవాయుపుత్రుఁ డాజిం । ద్రావుదు నే దుస్ససేను ♦ రక్తం బనియెం
ద్రావఁగ శక్యం బేని । ద్రావు మనం గాదె యింకఁ ♦ దడ వేమిటికిన్. 197

క. విను నూతికప్పవిధమున । నిను నీవ యెఱుంగు దెఱుఁగ ♦ నేరవు గర్వం
బున నావలికొలఁదిరణం । బున నొకమరి పట్టు వడక ♦ పో నేర్చెదవే. 198

వ. అని పలికి సవ్యసాచిం జూచి. 199

గీ. వినుము గాండీవ మను నొక ♦ విల్లు దాటి
పొడవు గలిగియుఁ గృష్ణుఁడు ♦ పూని తోడు
గూడుకొని వచ్చుటయు నెఱుం ♦ గుదుము వీని
కెల్ల శంకించి భూమి పా ♦ లీము గాని. 201

క. పవనజుగదయును నీగాం । డివమును నెటఁ బోయె నంగ ♦ డికిఁ బాంచాలిం
దివిచికొని వచ్చునెడఁ బరి । భవ మెఱుఁగవె భీర మేల ♦ పలికెదు తోడ్తోన్.

చ. వలలుఁ డనన్ విరాటుకడ ♦ వంటలవాఁ డయి భీముఁడున్ బృహ
న్నల యన నాఁడుపేడి వయి ♦ నాన యొకింతయు లేక నీవు న
గ్గల మగుదైన్య మొంది కడుఁ ♦ గారియఁ బొందితి రుర్వి యేలునా
సలఁ బడి సవ్యసాచి యిది ♦ శౌర్యము బాహుబలంబొ చెప్పుమా. 202

ఉ. మాయలు నింద్రజాలములు ♦ మాధవుఁ డిందును గొన్ని పన్నినం
బాయవు రజ్జు లెప్పుడు న ♦ వారణ నీ వెటు లాడి తేనియున్
వేయును నేల పార్థులును ♦ విష్ణులు వే పదివేలు వచ్చినం
జేయుదు మేము గయ్య మొక ♦ చీరిక మైనను * చించి యిత్తుమే. 203

వ. అని నకులుం జూచి. 204

క. దామగ్రంథి యనంగా । మోమిడికొని విరటుగుఱ్ఱ ♦ ములఁ బట్టుచు నీ
వామెయి నుండితి రాజ్యము । సైపుమనను గాక నీకుఁ ♦ బౌరుష మేదీ. 205

వ. అని సహదేవుం జూచి. 206

క. వెడ తంత్రీపాలుం డనఁ । గడుహీనత విరటుపసులఁ ♦ గాచితివా నీ
పుడమిఁ గల దేమొ యను మా । సడి కోర్చితి గాక నీకు ♦ శౌర్యము గలదే. 207

వ. అనిన భీమార్జుననకులసహదేవు లొండొరులం జూచుచు నాసనంబులు చలింప మొగంబులు జేవుఱింపఁ గ్రోధాయత్తచిత్తులై యున్నం గనుంగొని సవ్యసాచు నారాయణుం డులూకున కిట్లనియె నీవు పోయి సుయోధనుతో నెల్ల వారలు విను చుండ ని ట్లనుము. 208

* ఖంచి- అని పాఠాంతరము.

గీ. బవర మెల్లియ బిరుదనై • బరవసంబు। గలిగి చాపము చావక • తొలఁగ రాదు
కృష్ణసారథికం బగు • జిష్ణురథము। దొడరి నీ వెందుఁ జొచ్చినఁ • దోన చొచ్చు.
క. రిత్తలు రజ్జులవాఁడే। మత్తగజాయుతబలుండు • మారుతి యని ను
ద్వృత్తుఁ డగుదుస్స సేనుని। నెత్తు రురము వ్రచ్చి త్రావు • నీవుం జూడన్. 210
వ. అని యిట్లు హరి పలికినయనంతరంబ యర్జునుం డులూకున కిట్లనియె. 211
క. వారు గలరు వీరు గలరు। పోరికి నని చెప్పె దీవు • పోం గారుచు మా
వారిని మిమ్మును రేపు గ। దా రూపేర్పడఁగఁ జూచె • దం గితవసుతా. 212
చ. తనభుజశక్తి లేక యొరు • దర్పము యూఁది పరాక్రమింప వ
చ్చిన నది చెల్లునే కులవి • శిష్టుని స్రవతు వృద్ధు నార్య భీ
ష్మని నెసకొల్పి సేనలకు • ముఖ్యుఁడ వీ వని యుబ్బఁ జేసి యీ
సునఁ దల పెట్టి చంపికొనఁ • జూచె సుయోధనుఁ డింత నేమగున్. 213
చ. తనతలఁ పెట్లు భీష్మభుజ • దర్పము లోకముకంటె నెక్కుడే
తని నొకభంగి నండ గొని • తప్పడుఁ జావున కంచు నున్నవాఁ
డనిఁ దొలిముద్ద గొండుము ర • యంబున నాతని వెండి ద్రోణులం
దునుముదు మడ్డు సూతసుతుఁ • దోలుదు నంతట నాస మానెడున్. 214
క. అనుజులతనుజులచాపులు। గనుఁగొని మఱి తాను భీము • గదచే నిలఁగూ
లినయప్పుడైన దుర్యో। ధనుఁడు మదిం దలఁచుఁ గాక • తనదుష్కృతముల్.
వ. అది యట్లుండె నీవు వేగ పోయి రేపకడ మీరాజుం గలనికి నడిపింపు మనియె నప్పుడు ధర్మనందనుం డులూకునకుం దాంబూలాభరణంబు లిచ్చి వీడుకొలిపి ధృష్టద్యుమ్ను నవలోకించి యెల్లి గయ్యం బని మనసైన్యంబుల కెఱింగించి సర్వసన్నాహంబులు సమకట్టు మని పనిచి కొలువు విరిసి చనియె ధృష్టద్యుమ్నుండును ద్రోణులం దొడరం బడసిలి నని యుబ్బుచు వెడలె భీష్మం దల పడఁ గంటి నని పొంగుశిఖండి దోడుగా రాజశాసనంబు నిర్వర్తించె నిట నులూకుండు వచ్చి దుర్యోధనుం బేరోలగంబునం గని యతనికిఁ గృష్ణార్జునులపలుకులున్నరూపు విన్నవించిన నతఁడు కర్ణుదెసఁ గనుంగొని సమస్తసేనలకు రేపు బవరం బని చెప్పి పుచ్చుము సకలసాధనంబులు నాయితంబులు సేయు మని పనిచిన నతండు నట్ల చేసె నిట్లుభయకటకంబులు రణంబునకు నుత్సహించి విజృంభించి యుల్లసిల్లె ననిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 216
క. వినుము హరితోడు గలయు। ర్జును గెలువ నదీసుతునకుఁ • జొప్పడునే యా
పని నిలుపు ములూకునిచె। ప్పినమాటల కేమి యనిరి • పిదపఁ గొలువునన్.
వ. అనిన విని యంబికానందనునకు సూతనందనుం డిట్లనియె. 218
గీ. అయ్యులూకు పలుకు • లన్నియు విని భవ। త్తనయుతోడ నిట్టు • లనియె భీష్ముఁ
డేను గెలుగ వెలివ • నేటికి నేవలఁ। గాతు నీవు మెచ్చఁ • గొంచ వేంద్ర. 219

క. నడిపింపఁగఁ బోడిపింపఁగ। నెడమడు వై కలఁగినప్పు • డేర్పడుఁబడఁగ నేఁ
గడు నేర్తుఁ దీర్ప నాదగు। కడిమియు నీసైన్యమునకు • గవుసెన గాదే. 220

క. అనినం గురురా జిట్లను: వినుము పితామహ మహాస్త్ర • విత్తము లనఁగాఁ
జను నీవును నాచార్యుం। డును గలుగఁగ నాకు నెవ్వఁ • డును వెలి వేలా. 221

గీ. ఏను గంధర్వకిన్నర • దానవాది
దివ్యభూతంబులకును భీ • తిల్ల ననినఁ
బాండుపుత్రులమాత్రకు • భయము నాకు
నెక్కడిది వేల్మిడిన వారి • యుక్కు మడఁతు. 222

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 223

క. నీయందు వారియందుం। జేయం గలమానుసులవి • శేషంబులఁ జి
త్తాయత్తంబుగఁ జెప్పుము। నీయెఱుఁగనియవియు లేవు • నిక్కపుఁదరముల్.

భీష్ముండు దుర్యోధనునితోఁ గౌరవులలో నతిరథ మహారథాదుల నిరూపించి చెప్పుట.

క. అనవుడు నీ విట్లడిగిన। విని యూరక యుండఁ దగదు • విను మేర్పడ నె
ల్లను నున్నరూపు సెప్పెద। మనవారలవారివారి • మానము లధిపా. 225

వ. అని గాంగేయుం డిట్లనియె. 226

సీ. నీ వతిరథుఁడవు • నీతమ్ము లందఱు, సమరథ శ్రేష్ఠులు • సమరమునకుఁ
బరుసనివీరులు • పాంచాలసేన ని, ర్జింతురు నను నేన • చెప్పికొనఁగ
నేర నాయెడ్తెఱ • మీ రెఱుంగుదురు భో, జాగ్రణి కృతవర్మ • యతిరథుండు
దృఢవేది యాతండు • దీర్పు నెంతటిపని, యైనఁ గైకొని శల్యుఁ • డతిరథుండు
వాసుదేవుతోడి • యీసువాఁ డల్లుర। విడిచె నిన్నుఁ గూడి • విక్రమమునఁ
బేరుకొనఁగఁ జాలు • భూరిశ్రవుండతి। రథుఁడు సుమ్ము మేటి • రణములోన.

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 228

క. విను సైంధవుఁడు మహారథుఁ। డనిఁ బోక పెనంగు నతని • నాద్రౌపదికై
పెను పఱఁ బఱిచిరి కుంతీ। తనయులు వారల కెదుర్పఁ • దపముం జేసెన్. 229

వ. కాంభోజరా జగునుదక్షిణుండు సమరథుం డితనిపాల రథబృందంబులు మేలు గ
లుగుఁ బాండవబలంబులం గలంచు మాహిష్మతీపతి యగునీలుం డతిరథుం డి
తనికి సహదేవునకుఁ దెగనిపగ యై యుండు దానం జేసి యాలంబున నోల మా
సగొనం డవంతిదేశాధీశు లగువిందానువిందు లర్ధరథులు పరస్పరస్నేహంబున
సాహసికు లై యొకట్లొక్కట్లం బెట్టి పోవక పోరుదురు త్రిగర్తపతులు యేవురు దో
డంబుట్టువులు మహారథులు గోగ్రహణంబునం బడినబన్నంబుఁ బాపికొనం గ
డంగుదురు వీరికి భుజబలం బగ్గలం బై యుండు. 230

క. సమరథుఁడు బిరుదు లక్ష్మణ। కుమారకుం డేచి మొనలఁ ♦ గోల్తల సేయుగా
మిము నెల్ల మిగులుభుజ *గర్వము మదముం గలఁడు కౌరవ ♦ రాతుల సధిపా.
వ. బృహద్బలుండు సమరథుండు కోసలబలంబులతోడం గడంగి † చిచ్చయినను బిడి
కిలింతమనుచుండు దండధారుఁ డర్ధరథుండు సేనపతిపు గలండు బెట్టిదంబుగాఁ
గయ్యంబు సేయు. 232
గీ. ‡ అతిరథులకెల్ల నివ్విటి ♦ యందు మేటి
కృపుఁడు తన పెంపు వాటించి ♦ గెలుచుఁ జచ్చుఁ
గాని నాలుగుదెఱఁగుల ♦ సేనలకును
చివియఁ డించుకయును నర ♦ దేవముఖ్య. 233
క. శకుని విను సమరథుఁడు పాం। డుకుమారులతోడ నెప్పు ♦ డుం బగగొని వా
రికిఁ గీడు రోయు భృత్యులు। ప్రకటబలులు గలరు నేర్పు ♦ బవరంబునఁ దా. 234
మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డ ♦ శ్వత్థామ గాండీవితోఁ
బురుడింపం దగువాఁడు వీనికెన యీ ♦ భూలోకసంచారు లె
వ్వరు లే రీతఁడు బ్రాహ్మణుం డనిన భా ♦ వం బూన గా నోర్వమిం
దర మూహింపఁగ లేము కాని జముచం ♦ దం బయ్యెడిం బోరులన్. 235
సీ. అతిరథోత్తముఁడు ద్రోణాచార్యుఁ డందలి, యిందలివిలుకాండ్ర ♦ కెల్ల గురుఁడు
హితుఁడు నీ కెంతయు ♦ నేచినమొన లితం, డదరిసం జమరిన ♦ యట్లు మఱిందు
వృద్ధని యితని భా ♦ వింప రా దనిలోన, సంగవిస్ఫురణంబు ♦ భంగి చూడ
నర్జునుపైఁ గూర్మి ♦ నతని నో సేయఁడు, సచరాచరము లైన ♦ జగము లెల్ల
నొక్క మొగ మై కడంగినఁ ♦ జిక్కువఱచు
దివ్యబాణజాలంబులు ♦ దీటుకొలిపి
ప్రాణములు దాఁపఁ డీతని ♦ పాటిదొరలఁ
గాన మేరాజ్యములయందుఁ ♦ గౌరవేంద్ర. 236
క. అతిరథుఁడు బాహ్లికుఁడు విను। మతులితబలుఁ డతనియట్ల ♦ యాత్మజుఁడును వి
ఖ్యాతశక్తి సోమదత్తుం। డితనికి సమరంబు పెండ్లి ♦ కెన యన వచ్చున్. 237
క. ¶ అసురవరుఁ డీహాలాయుధుఁ। డసమానబలుండు సమర ♦ ధ్యాగ్రణి విను పాం
డుసుతుల యెడ రోషము గలఁ। డసంఖ్యమాయాబలమున ♦ నరులఁ గలంచున్.

---

* గర్వము చేతగా నరటు గాన- † చిచ్చునుం గరువలియును గాని కాఁడు దండధారుఁ
డు సమరథుండు- ‡ అతిరథోత్తముఁ డీవ్విటి- అని పాఠాంతరములు.

¶ అసురవరుఁ డీయలంబుసుఁ। డసమాన బలుఁడు మహారథాగ్రణి-

¶ క॥ అసురులు సమరథిు లలం। బుసుఁడు హాలాయుధుఁడు బాహు § బలుఁ డెప్పుడు పాం
డుసుతులయెడ రోషము గల। డసంఖ్యమాయాబలములఁ § నవిడేయులని ¶ అని రెం
డు పాఠాంతరములు.

గీ. వినుము ప్రాగ్జ్యోతిషాధీశుఁ • డనుపమాన| శక్తి యాభగదత్తుండు • సమరథుండు
గజము నెక్కి తా నేనిక • కయ్య మైన| నేర్చు నైరావణముమీఁది • యింద్రుఁబోలి.

వ. గాంధారరాజు లగువృషకుండును నచలుండును సమరథులు మానినీతనంబును మానుసులం గలవారు వీరిసమరోపాయం బజేయం బై యుండు. 240

—•◆ భీష్ముఁడు కర్ణుని నర్ధరథుం డని చెప్పుట. ◆•—

సీ. నీకుఁ బెద్దగడయును • నెయ్యంపుఁ జెలియు నై, కయ్యంబునకు నెప్డుఁ • గాలుద్రవ్వఁ
బాండుపుత్త్రులతోడి • పగకు నిన్నెసకొల్పి, కొలువున రజ్జులు • వలుకునట్టి
రాధాసుతుం డర్ధ • రథుఁడు కుండలములు, గవచంబుఁ బోవుట • కారణము గ
బీఱువోయినవాఁడు • వీఁడేఁడి కృపయేది, పరశురాముండు శా • పమున వీని
యస్త్రవీర్యంబుఁ జెఱిచె న • ట్లగుట వీఁడు
పార్థు మార్కొని మానంబుఁ • బ్రాణములును
దనకు పొమ్మగఁ దక్కించు • కొనఁగ లేమి
యెల్లవారికి నెంతయుఁ • దెల్ల మధిప. 241

క. అనవుడు గురుఁ డిట్లనుఁ గ| ర్ణునిచందము మున్న గడఁగు • *రోయుఁడు పోరన్
విను మెదిరి నెఱుంగఁడు గా| వున నీతం డర్ధరథుఁ డ • వుం దలపోయన్. 243

వ. అనిన విని రాధేయుండు క్రోధతామ్రాక్షుం డగుచు గాంగేయున కిట్లనియె.

క. ఒంటమి లేనివి యొంటర| మింటరములు వలుకు టుచిత • మే యర్ధరథుం
డంటి నను నేమితక్కువ| గంటివి చెప్పు మది నీవు • గన్నది గలదే. 244

గీ. నెవ్వఁ బలుకఁదు సభలోనఁ • జివ్వకొల్ల| కేను గురుపతిఁ జూచి స • హించి పోదు
సురనదీపుత్త్ర విను నాకుఁ • జూడ నర్ధ| రథుఁడ వగు దీవు లావు బీ • రంబు నరయ.

వ. అని పలికి కొలువుఁ గలయం గనుంగొని. 246

చ. హితుఁ డని నమ్మఁగాఁ దగునె • యీతని గార్యపుమాట లిట్టివే
పతిదెసకూర్మి వాపుటకుఁ • బట్టుగ నెక్కువ తక్కు వంచు ను
న్నతు లగు మేదినీశులకు • నానగఁ బల్కుట గాక యిట్టివా
రితవులు తండ్రికిన్ సుతుల • కే మన నేర్తుము పెద్దరాజులన్. 247

వ. అని దుర్యోధనుం జూచి యిట్లనియె. 248

ఉ. కర్జము దప్పి నీయెదురఁ • గష్టపుమాటల కేల యోర్తు రీ
దుర్జనుఁ డైనశాంతనవు • దోర్బల మేటికి నీతఁ డొక్కఁడున్
వర్జితుఁ డైన నేమి నృప • వర్గము గుందుట యొంటఁ బాయు నే
యర్జునపక్షపాతి యితఁ • డాలము మేకొని చేయుఁడుం జుమీ. 249

గీ. చాలఁ గాలంబు వోవక • చతురు లైన| వృద్ధజనములబుద్ధులు • విందు గాక
ముదిసి మది దప్పి నోరికి • నొదవినట్లు| పలుకు వెడఁగులమాటలు • పాడి యగునె.

* రోయుఁడు- పాఱుట విను తేఁ మఱియుండుం గావున- అని పాఠాంతరము.

క. సేనమొగ మీనే డైనం। బూని * మహీనాథు లాజిఁ ♦ బొడిచెద రే దు
ర్మానిని యని కాదె యాతని। తో నడచుట కొల్ల నైతి ♦ దురమున కధిపా. 251

వ. అనిన భీష్మునకు సూతసూనుం డిట్లనియె. 252

చ. ముదుకఁడ వైననాదుబల ♦ మ్మం జలమున్ వివిధాస్త్రశస్త్రసం
పదయును బోయి నీగురుఁడు ♦ భార్గవుచే విను మాజిభూమి నా
కెదిరినవారు పెక్కుడల ♦ నే మయిరో యెఱుఁగున్ జగంబు నా
మదిమియు నీకుమారతయు ♦ మున్ వరుసన్ విజయం బెఱింగెడున్. 253

క. అనుమానింపక సభలో। నను నేఁ జెప్పికొన వలసె ♦ నాకీ మ్మయి దు
ర్జనితుఁడ వగునీమెడ † నీ। సునఁ గీడుం బలుకవలసె ♦ సూతతనూజా. 254

గీ. ‡ కార్యమునకును మఱియు♦ఖడ్గమున కీవు। గలుగఁ జేటు వాటిల్లె నీ♦కౌరవులకు
దీని మముబోఁటు లెల్లను♦దీర్ప నెట్లు। సాలెదము మంచిబంటవు♦సక్కనగుము.

చ. సెప మిడి రోహటించి యిటు ♦ నీవు దొలంగినఁ బోవ వచ్చునే
కుపితమనస్కుఁ డై నరుఁడు ♦ గూల్పఁ గ్రమంబున దొడ్డు లెల్లఁ జ
న్నపిదప నెట్లుఁ జొచ్చెదు ర ♦ ణంబున కప్పుడు సావ కున్న దై
న్యపుఁబరివారముం బలియు ♦ నైన నెఱింగెద రెల్లచందముల్. 256

వ. అని పలికి దుర్యోధను నుపలక్షించి కర్ణుతో వెండియు ని ట్లనియె. 257

గీ. సూతపుత్రు ఁ డితఁడు ♦ నాతలఁ బెద్దమా। పెత్తి నమ్మి యున్న ♦ యట్టిచోటఁ
గ్రందు సేయ నాకుఁ ♦ గా దని సైరించి। యున్న బ్రదికె లింక ♦ నూరకుండు.

వ. అని యాడి మొగంబు గంటు వెట్టికొని యున్న సురనదీనందనుదిక్కు మొగం
బై సుయోధనుండు నీకుం గోపింప నగునె నన్నును గార్యభారంబునుం జూచి
నా బ్రదుకునకై సర్వంబును సహింప వలయు నని చెప్పి యంగరాజుం గనుం
గొని మీ రిద్దఱు నొక్కటి యై భరంపడి యిప్పని సక్కఁ జేసి కాక మీలో
న నిట్టి యెరవుమాట లేల యని పొదివి పలికి తదనంతరంబ పాండవపక్షంబు
వారల తారతమ్యంబులు వినువాఁ డై యమ్మాట పుట్టించిన నతనికి భీష్ముం
డి ట్లనియె. 259

గీ. పాండుపుత్త్రులయుద్ధన ♦ దండిమగల। గలనిజం బేను జెప్పినఁ ♦ గర్ణుమనసు
నొచ్చు నీచిత్త మెట్లగు♦నో యెఱుంగ। నాకు నిది యేమి పని రిత్త ♦ నడుమ నుండి.

వ. అనిన మఱియు దుర్యోధనుండు దఱిమి యడుగుటయు ని ట్లనియె. 261

భీష్ముఁడు పాండవవీరులయం దతిరథమహారథాదుల నిరూపించి చెప్పుట.

గీ. అతిరథుండు యుధిష్ఠిరుం ♦ డగ్నికల్పుఁ। డాహవంబున నప్రతి ♦ హతుఁడు భీముఁ
డతిరథశ్రేష్ఠుఁ డలనిమ♦హాబలంబు। మానుషము విక్రమం బస♦మాన మధిప.

* మహీశ్వరులు నీకుఁ- † నసునను నెఁ జెనకుండు పోలి- ‡ కార్యమున కార్యమున నిం
క నగనగు నీకు- అని పాఠాంతరములు.

క. సమరథులు గవలు భుజగ। ర్వము పటువిక్రమము దుర్ని ♦ వార్యంబులు వా
రిమనంబులు నిర్భయములు। దమ మొనలకు మించి బెట్టు ♦ దాఁకుదు రథిపా. 263

సీ. వా రందఱును ధర్మ ♦ వైభవంబునఁ దప, స్సంపద నెక్కుడు ♦ జనుల కెల్ల
ధనువున నాలంబు ♦ లను బరిణతులు దాఁ, కోర్తురు పరులకు ♦ నోర్వరాని
కోల్తల గలరు పె ♦ క్కులు పరాక్రమములు, వేర్వేఱ చేసిన ♦ వీరు లొక్క
మొగ మయి తాఁకిన ♦ వెగ డంద కుండునే, మన సేన ము న్నవ ♦ మానపాటు
దుఃఖపాటు గలిగి ♦ తొడరంగ వచ్చిన। వారు గాన యలుఁతిఁ ♦ బోరు పాఱి
మాసపడక రొమ్మొపి ♦ సంతయుఁ బెనఁగుదు। రది సహించి నిలుచు♦టరిది మనకు.

మ. నరుఁ డీమానమువాఁ డనంగ వశమే ♦ నా కంతవా రెందు నె
వ్వరు లే రింకను బుట్ట రాపులికి దు ♦ ర్వారోద్యముం డై నయా
హారియుం దోడటె యేమి చెప్పెదు సతం ♦ డా సేనలం గాచు నె
క్కరుఁడుం గీటడఁగించు నీబలములన్ ♦ గాండీవదుర్దాంతుఁ డై. 265

వ. అనిన విని యక్కొలువున నున్న రాజులమనంబు లెల్లను జేవ సెడియె భీష్ముండుం
బెండియు ని ట్లనియె. 266

సీ. ద్రౌపదేయులు మహా♦రథు లేవురును వారి, తరమ యుత్తరుఁడును♦ధరణినాథ
యతిరథవర్యుఁ డ ♦ య్యభిమన్యుఁ డర్జున, వాసుదేవుల కెన ♦ వచ్చువాఁడు
లఘుచిత్రములు నేర్పు♦లావునుదాల్మి యుఁ,గలఁడుతంత్రులపాటు♦దలఁచుచుండుఁ
గావున బెడిదంబు ♦ గాఁ బోరు సాత్యకి, యతిరథోత్తముఁడు శౌ♦ర్యాన్వితుండు
పాండవస్నేహసక్తుఁడై ♦యుండుఁగాన।యలుకమనమీఁదఁ బెద్దయుఁ♦గలిగి పెనఁగు
* వీర లిందఱుఁ బరుసని ♦ వారు సమర। ధరణి నొప్పింతు రీయోధ♦వరుల నెల్ల.

మ. అలఁతిం బోరు మహారథుల్ ద్రుపదమ ♦ త్స్యాధీశు లుద్యద్భుజా
బలశౌర్యాఢ్యులు పాండురాజసుతసం ♦ బంధప్రియస్నేహముల్
గలిమిం జేసి తదీయసైన్యములకుం ♦ గా నొచ్చియుం జచ్చియున్
గెలుపింపం దమకించి చొత్తు రని కే ♦ కీభూతచేతస్కులై. 268

గీ. వీరగుణము బలము ♦ వీఁక యుఁ గలఁకు ను। హారథుఁడు శిఖండి♦యతనితమ్ముఁ
డతిరథుండు దర్ప ♦ యుతుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుఁ। డుగ్రతేజుఁ డనికి ♦ నుగ్రునట్ల.

క. అతనిసుతుఁ డర్థరథుఁ డా। ధృతవర్ముఁడు పిన్న నాఁడు ♦ త్రిమ్మటకాఁడై
మతిహీనత శస్త్రాస్త్ర। ప్రతతిపరిశ్రమము లేక ♦ పాలసుఁ డగుటన్. 270

గీ. చేదిభూవిభుండు ♦ శిశుపాలతనయుండు। ధృష్టకేతుఁ డధిక ♦ ధీరశక్తి మ
హారథుండు భోజుఁ ♦ డను రాజునను జులు। నట్టివార తెంపు ♦ నలవు గలదు. 271

వ. ఉత్తమౌజుండును యుధామన్యుండును క్షత్రదేవుండును జయంతుండును నమి
తౌజుండును విరాజుండును సత్యజితుండు ననం బరఁగుపాంచాలకులప్రదీపకులు మ

---

* వీర విరుధురు- అని పాఠాంతరము.

హారథులు మత్తమాతంగబృందంబు చందంబున ప్రతిబలంబుపయిం గవిసి కోలాహలంబుగాఁ గలంపం జాలుదురు కేకయపతు లేవురు సహోదరులు మహారథులు గడిందిమగలు దెంపు గలరు రథంబుల మొత్తంబులతోఁ గార్చిచ్చుపగిదిం బొదువుదురు కాశీశుండు నీలుండు సూర్యదత్తుండు మదిరాస్యుండు శంఖుండు విరాటజాతులు మహారథులు వివిధాయుధవిద్యావిశారదులు వారిపోరు భరం బై యుండు. 272

సీ. చిత్రాయుధుండును ♦ జేకితానుండు మ, హారథు లిద్దఱు ♦ నర్జునునకుఁ
గూర్తురు కయ్యాన ♦ కోర్తురు నేర్తు రా, యుధముల కెల్లన ♦ త్యుగ్రు లవ్వి
ధమువార చంద్రదత్త ♦ త్త వ్యాఘ్రదత్తులు, వినుము సేనాబిందుఁ ♦ డనునృపాలుఁ
డతిరథోత్తముఁడు సూ ♦ రతపుత్రు నెనయ తం, డొక్కండు మనసేనఁ ♦ జిక్కువఱుచుఁ
బాండ్యుఁ డతిరథుండు ♦ బలఁగంబు గలవాఁడు। సమరథుండు కాశ్యుఁ ♦ డమితబలుఁడు
కుంతిభోజుఁ డాజి ♦ కోవిదుఁ డతిరథుం। డతని యొద్దిజోదు ♦ లధికబలులు. 273

వ. రోచమానుండు మహారథుండు దేవసమానుండు. 274

గీ. అతిరథుల కెల్లఁ దల దండ్రి ♦ యట్టివాఁడు
యనురవిభుఁడు ఘటోత్కచుం ♦ డా హిడింబ
కొడుకు మాయాబలంబున ♦ నొడుచుఁ బగఱ
నతనికడ దానవానీక ♦ మగ్గలంబు. 275

వ. తోఁచినవారిం బేరుకొంటి నింతియ కాని రెండువేళ్ళను మంచిమగలు పెక్కండ్రు గల రని చెప్పి గాంగేయుండు. 276

క. పాండవులదిక్కు వీరు ల। ఖండితబలు లైన నామొ ♦ గంబునఁ బడి యు
ద్దండత చూపఁగ లేరు శి। ఖండిని నొక్కరునిఁ జంపఁ ♦ గాని కుమారా. 277

క. అనవుడు దుర్యోధనుఁ డా। తని మీరు వధింపమికిఁ గ ♦ తం బేమి యొకో
వినఁ దగు నేనిం జెప్పుం। డనుటయు ని ట్లనియె భీష్ముఁ ♦ డతనికి నెమ్మిన్.

వ. ఏ నాశిఖండిని జంపమికి మూలంబు సాలం గలదు తత్ప్రపంచం బంతయు వివరించి చెప్పెద నాకర్ణింపుము. 279

భీష్ముఁడు దుర్యోధనున కంబోపాఖ్యానంబు చెప్పుట.

సీ. శంతనుపిమ్మట ♦ సత్యవతీదేవి, యనుమతితోడఁ జి ♦ త్రాంగదునకు
సామ్రాజ్యపట్టంబు ♦ సమ్మతిఁ గట్టితి, నల్పకాలంబున ♦ నతఁడు దీతఁ
డత్పరోత్క్రావస్థఁ ♦ దదనుసంభవుని వి, చిత్రవీర్యుని రాజుఁ ♦ జేసి పెండ్లి
సేయుంగఁ దివిరి గా ♦ శీపతికూఁతులు, కన్యలు మువ్వురు ♦ గలుగుటయును
నాలఁ దర్థిఁ బదియుస్వ ♦ యంవరమున। సకలనృపతులఁ బిలిపించె ♦ నది యెఱింగి
తల్లి కెఱిఁగించి యొంటిమైఁ ♦ దత్పురమున। కాయితం బయిపోయితి ♦ నరద మెక్కి

వ. ఇవ్విధంబునం జన్ని యమ్మహోత్సవంబున నలంకృతలై యున్నయంబయు నంబికయు నంబాలికయు ననుమువ్వురుముద్దియలం బట్టి రథంబుపయిఁ బెట్టికొని రా నచ్చటిరాజు లెల్లను జతురంగబలంబులతో వచ్చి నన్నుం బొదివిన విశిఖానలంబు వేఁడిమి సూపి వారి నిలువరించి యరుగుదెంచి సత్యవతికి సహోదరుల నొప్పించిన నద్దేవి విచిత్రవీర్యునకు వారలవివాహంబు సేయ నుద్యోగించె నట్టియెడ నమ్మువ్వురయందుం బెద్దయది యైనయంబ యనుకన్యక నాతో నిట్లనియె. 281

గీ. సౌంభపురవల్లభుం డైన • సాళ్వమీఁద । దలఁపు గలదు నాకతఁడును • దగులు గలిగి యుండు నా దెస నీవు ధ • ర్మాత్తరుండ । వతనిపాలికిఁ దగ నన్ను • ననుపవయ్య.

క. అన విని సత్యవతికిఁ జె । ప్పిన నాయమ పనుప నంబ • పెంపుగ వృద్ధాంగనలం దోడుగ నప్పుడ । * పనిచి యనిచితిని జనంబు • ప్రస్తుతి సేయన్. 283

వ. ఇట్లనిచి తక్కినకన్నెల నిరువురం బాణిగ్రహణంబు సేయించితి. 284

క. అంబయు నట సాళ్వునికడ । కుం బోయిన నతఁడు భీష్ము • కొనిపోయినదానిం బడుచుం గైకొన ధ । ర్మంబే కన్యాత్వ మెడలె • మగువా నీకున్. 285

వ. ఇంక నిన్ను భార్యఁగా వరియింపం దగునే యనినఁ గామశరపీడిత యగుచు నక్కామిని యతని కిట్లనియె. 286

గీ. తమ్మునికిఁ గాఁగ భీష్ముఁడు • దగ్రవృత్తిఁ
గన్నియలఁ గొనిపోయెడుఁ • గాన బలిమి
నన్నుఁ గొనిపోయె నాచేత • నిన్ను వినిన
యపుడె పుత్తెంచె దూషింప • ననఘ తగునె. 287

వ. మాతండ్రి యెఱుంగక స్వయంవరాలంకారంబు నాకుం జేయించినకతంబున నింత పుట్టె భీష్ముండు నాచెలియండ్రం దనతమ్మున కిచ్చి నన్ను నీకడకుం దగ ననిచె దీన నేమితప్పని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలికిన వినక తన్నుం జేకొనక సాళ్వుండు. 288

క. కరుణంబుగ నేడ్చుతలో । దరిఁ బో పొమ్మ్మచట నింకఁ • దడయకు మని మందిరము వెడలంగ నడిచిన । నరిగె నదియు నార్తచిత్త • యై వికలగతిన్. 289

వ. చని చని యవ్వాలంది యి ట్లని వితర్కించు. 290

గీ. సాళ్వునకుఁ గానియపుడ సం • సారమునకుఁ । బాసితిని నింక భీష్మని • పాలి కేల యరుగ నాతండు మూల మి • హాని కెల్లఁ । గాన నాతని సాధింతుఁ • గాక యేను.

క. గాంగేయు గెల్వ నెవ్వరి । కిం గోలఁదియె తపము పేర్మి • గెలిచెదఁ గాకం చుం గాంత సనియె సంయమి । పుంగవు లోకకొంద యున్న • పుణ్యస్థలికిన్. 293

వ. చని వారలకుం దనవృత్తాంతం బెఱింగించిన వారిది రాజులు సేయుపని సాధుల

* పనిచితి ననుఁ జూచి జనము- అని పాఠాంతరము.

గీ. గురుఁడ వై సమగ్ర ♦ కోదండవిద్యామ। హత్త్వ మిచ్చినాఁడ ♦ వలుగఁ దగునె
కారణంబు లేక ♦ యీరస మెత్తి యి। ట్లనినఁ బరశురాముఁ ♦ డాగ్రహమున.

చ. గురుఁ డని నన్నెఱుంగు దన ♦ ఘుండవు నావచనంబునం దనా
దరణముఁ జేసి తిన్నియు వి ♦ ధంబులఁ జల్కెదు భక్తితోడ నీ
వెరవులు దక్కి మాయబల ♦ వేగమ పెండిలి సేయు మంతతో
మరలు మదీయకోపశిఖి ♦ మానదు వేఁగక వేయుఁ జేసినన్. 314

వ. అనిన నధర్మాచరణంబున కింత వట్టి పెనంగం దగునె పరానురక్తచిత్త యగు మగువ నిల్లాలిం జేయు మనువారుం గలరె యిట్టియకృత్యం బాచరించుటకం టె నీచేత నెట్లయినను లెస్స తొల్లి పెద్దలు సెప్పినచో ప్రపథరింపు మని యి ట్లంటి. 315

గీ. గర్వితైయె కార్య మిట్టి ద ♦ కార్య మిట్టి। దని యెఱుంగక లోకంబు ♦ చనుపథమునఁ
దిరుగ కున్మదవృత్తి వ ♦ ర్తించునట్టి। వాని గురు నైన దండింప ♦ వలయు నండ్రు.

క. అనుమాటకుఁ గాలానల। మనుచు బోలెను మండి కయ్య ♦ ముకు కాయిత మై
యెన లేర్చి వేగ నిచటికిఁ। జను దెమ్మనె భార్గవుండు ♦ సంరంభమునన్. 317

వ. అనుమాట కే నిట్లంటి. 318

క. చులుకఁదనంబున విప్రుని। కలుగంగాఁ దగదు గురుఁడ ♦ వై యుండుదు వం
చలయుక తెలిపితిఁ గా కిటు। నిలువిమా నీరణము సేఁత ♦ నిజ మగు నేనిన్. 319

క. క్షత్రియులఁ దొల్లి యలుకకుఁ। బాత్రము సేసి తఁట నాఁడు ♦ బలియుఁడు గంగా
పుత్త్రుఁడు పుట్టమిఁ గాదే। యాత్రయి నీ కేల చెల్లు ♦ నెఱుఁగవె నన్నున్. 320

క. ఏ నొకరుండన వచ్చెదఁ। గాని బలము దేను నీవు ♦ గఱపినశస్త్రా
స్త్రానేకవిధవిలాసము। దాన వలయు సేన గాదె ♦ తథ్యం బరయన్. 321

వ. అని పలికి యతనికిం బ్రణమిల్లి చనుదెంచి సత్యవతి కింతయు విన్నవించి యద్దేవియనుమతి వడసి సర్వసన్నాహసమేతం బగురథం బెక్కి విప్రాశీర్వాదంబులు సెలంగ వెడలి వచ్చి కురుక్షేత్రంబు దఱియం జనునెడ భాగీరథి భామినీరూపంబున నరుగుదెంచి తన్నాలింగించి మదీయభక్తి నభినందించి యే నాయితంబై పోవుటకుఁ గారణం బడిగి నాచేత నత్తెఱం గెఱింగినది యై నన్నుం గినిసి భార్గవుపాలికిం జని నీశిష్యుండు నిరపరాధుండు నాకొడుకున కలుగం దగునే యని చెప్పి యతనియందుఁ బలుకు గానక మగుడ నేతెంచి నావలన మెత్తం బాటు లేకున్ననుం జనియె నప్పుడు సిద్ధవిద్యాధరమునిగణంబులు కౌతుకంబునం గనుంగొను చుండ నేను జమదగ్నితనయున కనతిదూరంబునం దేరు డిగ్గి వినతుండ నై నిలిచి మీరు భూచారుల రై యున్నవారు రథస్థుండ నైననాకు మీతోడ సమరంబు సేయ నగునే యనినయనంతరంబ యతండు దివ్యంబులగురథకవచంబులు శస్త్రాస్త్రంబులునుం గలిగి యకృతవ్రణుండు సారథిగా స

మరసన్నద్ధుండై తోఁచినం జూచి రథారోహణంబు సేసి శంఖంబు పూరించి గుణంబు సారించి సూతు నగ్గించి తనకు నమస్కరించి కడంగిన నప్పరశురామ దేవుండు. 322

భీష్ముఁడు పరశురామునితో యుద్ధంబు చేయుట.

క. శరవర్షము నామీఁదం। గురిసిన నే నాశుసమునఁ ♦ గుదియించితి నా
యరదంబుపొంతకును న। చ్చెరువుగ నొకబాణ మైనఁ ♦ జేరక యుండన్.

క. ఒకమొగి నఱువదియమ్ములఁ। బ్రకటబలుం డై నపరశు ♦ రాముఁడు నాయం
గకములు దాఁకఁగ నశ్వ। ప్రకరము నో నాఁట సూతు ♦ పైఁబడ నేసెన్. 324

క. దానికి నవ్వుచు వేగం। బే నొకభల్లంబు దొడిగి ♦ యేసితి సాంద్ర
జ్యానాదభరితరోదసి। యైనతదీయోగ్రచాప ♦ మఱిముఱిఁ దునియన్. 325

ఉ. ఒండొకవిల్లు పుచ్చికొని ♦ యుజ్జ్వలరోషమహానలార్చు లొం
డొండ మొగంబుపై నెగయ ♦ నుర్వి చలింప గుణధ్వనిన్ సము
ద్దండతఁ దీవ్రమార్గణశ ♦ తంబున నాయరదంబు ముంచె రా
ముండు వియచ్చరప్రకర ♦ ముల్ వెఱఁ గందుచుఁ బ్రస్తుతింపఁగన్. 326

క. ఉఱక మదీయాంగంబులు। గిఱికొన నట్లేయుటయును ♦ గినుక గదిరినన్
మెఱుఁ గారు నారసమ్ములు। దఱచుగ నించితిఁ గడంగి ♦ తద్గాత్రమునన్. 327

గీ. ఉచ్చి పోయిన * చోటుల ♦ నొలుకుశోణి
తమున సర్వాంగకంబులుఁ ♦ దడిసి యొప్పెఁ
జిగురుఁ దఱచునఁ గెంజాయ ♦ మిగిలి చెలువు
వడయు క్రొమ్మావిచాడ్పున ♦ భార్గవుండు. 328

క. నెత్తురు వడిసిన మూర్ఛా। యత్తుం డై సొగయుటయును ♦ నాతనిఁ గని యు
ద్వృత్తక్షత్రియధర్మో। పాత్తం బగు తేజ మొల్లఁ ♦ బాపై తోఁచెన్. 329

వ. అప్పుడు మనంబున నన్ను నేన గర్హించుకొనుచుండితి. 330

గీ. అంతఁ దెలిసి రాముఁ ♦ డతికుపితాత్ముఁ డై। యేఱు వాఱు తెంచు ♦ నెసక మెసఁగ
నప్రమేయశరము ♦ లడరింప నతిసత్వ। రముగ నేను బ్రతిహ ♦ తములు సేసి.

క. మరుదస్త్రమేయ గుహ్యక। శరమున వారించె నతఁడు ♦ సరభసముగ ను
ద్ధురశిఖబాణం బేసిన। గురుఁడు వరుణవిశిఖనిహతిఁ ♦ గుదియం జేసెన్. 332

క. ఇమ్మెయి నతఁడును దివ్యా। స్త్రమ్ములు నామీఁద నేయ ♦ రయమునఁ బ్రతిఘా
త మ్మొనరించితి దివిజగ। ణ మ్మంబరవీథిఁ గీర్త ♦ న మ్మొనరింపన్. 333

గీ. రాముఁ డంత్యకాలానలో ♦ ద్దామలీల
మండి నాయురస్థల మొక్క ♦ మార్గణమున

* గంటుల- అని పాఠాంతరము.

నేసె నచ్చట నున్నము ♦ నీశ్వరులును
గాశిరాజకన్యకయును ♦ గడఁగి యార్వ. 334

క. అనిశితాస్త్రం బెయ్యది। యో నాకుం దెలియ దది మ ♦ హోగ్రగత నాఁటం
గా నెచ్చి పడితి నరదము। పై నప్పుడు సూతుఁ డచటు ♦ వాపెరథంబున్.

గీ. చేతనుండ నై యేను మం♦తూస్ఁతుఁ గినిసి। రాముఁ డున్నెడ కప్పుడుం♦గ్రమ్మ అంగ
రథముఁ దోలించి బాణప♦రంపరాని। మగ్నుఁ జేసితి నంబనె♦మ్మనము దలఁక.

వ. ఇట్లు బహుప్రకారంబులం బోరుచుఁ బొద్దు గ్రుంకినప్పుడు రణం బుపసంహరించుచు రేపకడఁ దొడంగుచుం బెనంగ నిరువదిరెండుదివసంబులు సనిన ను అనాఁటికార్యంబున నేనునుం గడంగి. 337

క. కడు బెట్టిదముగఁ గదియం। బడి హయములు నెవ్వ ధనువు ♦ భగ్నంబుగఁ జే
డ్పడి సారథి దెరలఁగఁ దన। యొడలు సిరుఁగ నేసినను మం♦హోబాద్ధతి గురుఁడున్.

క. ఒకశక్తి నైవ నటుకితి। నకుటిలముగ శక్తి దశక ♦ మడరించిన స్రు
క్కక తుంచితి బహుశక్తుల। నికరము వరగించినం దు♦నిమితిం బెలుచన్. 339

క. విస్మయము నొందుభార్గవు। నస్మత్కర మపుడు లాఘ ♦ వారూఢము గా.
నస్మితుఁడ నగుచుఁ బటుదీ। ప్తిస్మేరాస్త్రముల నేసి ♦ తిం బరవశుఁ గాన్. 340

వ. ఇట్లతండు మూర్ఛిల్లిన మునిజనంబులును నంబయు నధికశోకసమాకులత్వంబు నొంది హాహాకారంబులు సెలంగఁ బొదివి రంత. 341

గీ. తెలిసి యతఁడు వేగ ♦ దృఢతీవ్రనారాచ। పంక్తి గురిసి నన్నుఁ ♦ బారవశ్య
మంది నేల కొఱగు ♦ నట్లుగఁ జేసి మ। త్సూతుమస్తకంబుఁ ♦ దునియ నేసె. 343

వ. అట్టియెడ నెనమండ్రువిప్రులు సమానవయోరూపంబుల నొప్పువారలు నన్నెత్తి నేదదేర్చి రథంబుపయిం బెట్టి గగనగమనంబునం బోయి రంతకు మున్న మందాకిని మున్ను నాకన్న చందంబున నొగలపయి నుండి మదీయరథ్యంబులపగ్గంబు రియించి యున్నయది యేనుం గనుంగొని నమస్కరించిన దీవించి చనియె వెండియు. 343

క. సారథ్యంబును జేయుచు। ధీరత వాటించి రామ ♦ దేవునితోడం
గూరాస్త్రంబులఁ * జతురవి। హారం బొనరించితిని సు♦రావలి వొడగఁగ. 344

భీష్మునకు వసువులు స్వప్నసాక్షాత్కారంబున మోహనాస్త్రం బిచ్చుట.

వ. ఇవ్విధంబునం బోరి పూర్వాస్త్రమయుం బగుటయు నెప్పటియట్ల చని యారాత్రి యేనేకాంతంబున దర్భశయనంబున నుండి సురభూసురవర్గంబులం దలంచి భక్తిం బ్రణామంబులు చేసి పరశురాముని జయింప రాదయ్యెడు దినంబులు పెక్కులు సనియె నతని నాజి జయించుట గలుగునేని మీరు నాకుం దోఁచి యూఱడింప వలయు నని ప్రార్థించి నిద్రించు చుండఁ బవలు నన్నెత్తి రథంబు

* సమర- అని పాఠాంతరము.

పయిం బెట్టినయెనమండ్రినుం బ్రభాతసమయంబునం గలలోన వచ్చి. 345

గీ. నీవు నేమును నొక్కటి • నీకు వెఱవ। నేల గాంగేయ రాముజ • యించునట్టి
శరము సమ్మని మోహనా•స్త్రంబు నాకు। నిచ్చి పోయిరి క్రమ్మఱ• నెక్కడేని.

వ. ఏను మేలుకాంచి సంతోషించి తన్మంత్రస్వరూపంబును బ్రయోగోపసంహార ప్రకారంబులును జిత్తంబున నిలిపికొనుచుం గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి యొక్కసారథి నంగీకరించి యరదంబు పూన్పించి సన్నద్ధుండ నై సత్వరంబుగా సమరంబున కరిగినం బరశురామదేవుండు. 347

క. నిన్న యరద వచ్చి పోయితి। వున్నయరయు నేఁడు దీర్చి • యుడిపెద నీగ
ర్వోన్నతి యిం కేటఁ బోనగున న్నుఱుఁగవె యిట్టిఁ డనుచు•నాపైఁ గవిసెన్.

క. కవిసినఁ గడంగి యేనును। గవియించితి నంపవెల్లిఁ • గడుఁ గ్రూరత భా
ర్గవుఁడును మద్గాత్రంబున। వివిధాస్త్రపరతతి నించి • వెగ డొందించెన్. 349

వ. ఏను గోపించి. 350

గీ. రయము మెఱయంగ నొక్కనా • రసము ఫాల
దేశమునయందు నాటించి • తీవ్రశక్తి
నురము నై చినఁ దూగాడి • యొఱఁగ నాఁడి
పట్టి యకృతవ్రణుఁడు దేర్చెఁ • బరశురాము. 351

క. అప్పుడు దెప్పిఱి కన్నుల। నిప్పులు రాలంగ నన్ను • నిశ్చలదృష్టిం
దప్పక చూచి యలఁతిన। వ్వొప్పఁగ బ్రహ్మాస్త్ర మాతఁ • డుగ్రత నేసెన్ 352

క. తెగ గొని బ్రహ్మాస్త్రము యేఁ। దగ నేసిన నొకటి కొకటి•దాఁకొని రెండున్
గగనం బంతయుఁ దేజ। స్థగితముగాఁ జేసె సురలు•దైత్యులుఁ దలఁకన్. 353

గీ. సకలభూతసంక్షోభనం • జనక మైన। యట్టియెడఁ గని యిది దఱి•యని తలంచి
మోహనాస్త్రము మంచి తా•వాహనంబు। సేయుటయును జరాచర•శ్రేణి మ్రోసె.

వ. తదనంతరంబ. 355

క. ఉడు గుడుగు మోహనాస్త్రము। విడువకు మను నెలుఁగుతోడ • వేగంబున ని
య్యెడ కేగుదెంచి నారదుఁ। డెడముడుగించుకయు లేక • యిట్లను నాతోన్.

క. గురువకు నవమానము ని। ష్ఠురవృత్తిం జేసె దీవు • సూచితి మే యి
ప్పురుసునఁ బరుసని నడవడిఁ। గురువంశప్రవర యిట్లు • గూడునె చేయన్. 357

వ. అని సువ్యక్తంబుగాఁ జెప్పి. 358

క. పేరె వసువు లాకసమున। గౌరవమున బుద్ధి సెప్పఁ • గా నీకడకుం
దా రేగుదెంచి రని క। న్నారం గాఁ జూపె నాకు • నయ్యెనమండ్రన్. 359

వ. ఇవ్విధంబున నాకుఁ గలలోఁ దోఁచిన యెప్పటివిప్రవరులు సన్నిధి చేసి నన్నుం జూచి నగుమొగంబులతో నెఱుంగ నివారపోలె యిట్లనిరి. 360

క. నారదముని త్రైలోక్యస। మారాధ్యుం డితనిపలుకు • లాగమవాక్యో
దారములు వినుము వీని। గూరిత వాటింపం దగదు • గురువిషయమునన్.

వ. అనిన విని యేను సమ్మోహనాస్త్రం బేయుట యుడిగి బ్రహ్మాస్త్రంబు దీపింపం జేసితి నప్పుడు జామదగ్న్యుం డది యెల్ల నెఱింగి యోటమి *యెక్కించుకొని చలంబు మిగిలి యున్నం దజ్జనకుండు జమదగ్నియుం దదీయపితృవర్గంబును నతనికి సన్నిధిసేసి వేఁడికొని శాంతవచనంబులం దేర్చి యి ట్లనిరి. 362

క. వినుము వసుమూర్తి యీతం। డనన్యసామాన్య తేజుఁ • డాహవభూమిన్
మనకు జయింప వశమె భీ। ష్ముని విప్రున కగునె రోప • మును మత్సరమున్.

గీ. సమర ముఖమున నారాయణ • సఖుఁడు నరుఁడు
సవ్యసాచి నా నిం కొక • జన్మ మొంది
యితని వధియించుఁ గాని త • క్కితరజనము
లకు నసాధ్యుండు భీష్ముఁ డా • లంబులోన. 364

వ. అనిన నతండు వోక పెనంగిన వెండియు ననేకప్రకారంబులం జెప్పి యమ్మును లు నాకడకుం జనుదెంచి యుపశమనవాక్యంబులు వలికి జామదగ్న్యుతోడం దమయాడినమాటలు దేటపఱిచి యప్పుడు పొడసూపినజాహ్నవియుం దారు బహువిధంబుల నన్ను ననునయించి భార్గవుపాలికి నమ్మహాదేవిం దోడ్కొని యరిగియుం గ్రమ్మఱ మత్సమీపంబునకు వచ్చి యెట్టకేలకుఁ జలం బుడిపిన నేమిరువురమును దివ్యాస్త్రంబు లుపసంహరించి సమరం బుడిగితి మయ్యెడ నయ్యెనమండ్రువిప్రులుం జేరి నాతో ని ట్లనిరి. 365

గీ. గురుఁడు బ్రహ్మవిదుఁ డ • కుంఠిత తేజుండు। పరశురాముఁ డతని • పాలి కీవు
భక్తి మెఱయ నేగి • ప్రణమిల్లి తదనుగ్రహంబు వడయ వలయు • ననఘ యిపుడు.

వ. అని చెప్పి యతనికడకుఁ దారును నారదమునీశ్వరుండును జమదగ్నిప్రముఖులు ను భాగీరథియును జని నీశిష్యుండు దేవవ్రతుండు వానియెడ నలుగం దగునె వాఁడు దగవు మాలినపని చేయం జాలక పెనంగె నింతియ కాని విరోధి గాఁడు వానిం గరుణింపు మని చెప్పి నన్నుం బిలిచినం బోయి యే నమ్మహాత్మునకు సాష్టాంగదండప్రణామంబు చేసిన నతండు దీవనతో గ్రుచ్చి యెత్తి కౌఁగిలించికొని గాంగేయా నీశక్తికి భక్తికిఁ బ్రీతుండ నైతి నని సస్నేహంబుగా సంభాషించి యంబ నవలోకించి నన్ను భీష్ముండు గెలిచె నావలన నయ్యెడుపని యింతియ నీవింక నీకుం జూడం బోలినగతిం బొమ్మనిన నమ్మానిని దేవా యిది యిట్టిద నీయోపినంతయు జేసితి నీచేతం బోకున్న నేమి సేయుదు నేన దపంబు పెంపున భీష్ముని వధించెద జన్మాంతరంబున నైననుం జలంబు సాధ్యంబు సేయుదు నటు చూడు మని పలికి పోయిన నమ్మునిజనపితృదేవతాసమూహం

* పకిక్రించుకొని- అని పాఠాంతరము.

బును భృగునందను నన్నామంత్రణంబు సేసి యంతర్ధానంబు సేసె భార్గ
వుండును నన్ను వీడ్కొలిపి మున్ను దనతో వచ్చినతపోధనవర్గముం దానును
మహేంద్రశైలంబునకుం జనియె నేను మగిడి యొక నడ నుర్వీసురులయాశీర్వా
దంబులు సంభావనవచనంబులుం బ్రస్తుతివాక్యంబులుం గర్ణంబుల కింపు సేయ
నిట వచ్చి సత్యవతికి నమస్కారపూర్వకంబుగా నంతయు నెఱింగించిన నద్దేవి
యభినందించి. 367

నారదుఁడు భీష్మున కంబవృత్తాంతం బంతయుం జెప్పుట.

గీ. అంబవృత్తాంత మరయుఁగ ♦ ననుదినంబుఁ
దగినవారలఁ బుచ్చుచుఁ ♦ దలఁచుచుండ
నేను నది యాదిగాఁ జింత ♦ నేపు దక్కి
స్రుక్కి యుండియు రాజుల ♦ నుక్కడంతు. 368

వ. ఒక్కనాఁడు పారాశర్యనారదులం గని యక్కార్యంబు భయంబు దోఁప విన్న
వించిన వారలు దైవాధీనం బగుదాని మానుషంబున మాన్పం వశంబు గా
దీచింత విడువు మని రందు నారదుం డక్కాశీశ్వరకన్యక తెఱంగు విను మని
యిట్లనియె. 369

సీ. ఆతన్వి యమునాన ♦ దీతీరమున కేఁగి, యత్యుగ్ర మగుతప ♦ మాచరించి
యందుండి కౌశిక ♦ నామాశ్రమాదిగాఁ, గలుగుసిద్ధాశ్రమం ♦ బులకు నెల్లఁ
జని చని తత్తద్దే ♦ శంబుల నిష్ఠుర, వ్రతములు సలుపంగ ♦ వచ్చి నీదు
జనని జాహ్నవి యిట్లు ♦ వనితల కతిదుష్క, రము లగుబహునియ ♦ మములు నీకు
నడపఁ గత మేమి యనుడు న ♦ న్నాతి వలుకుఁ
దద్దయవమాన పడితి శాం ♦ తనవుచేత
నపరజన్మంబునం దైన ♦ నతనిఁ జంప
నేను జాలుట కై యిట్టి ♦ దాన నైతి. 370

వ. అనిన విని భాగీరథి కుటిలప్రచార వగుట నీ వీతనువు విడిచి యేఱయి పాఱం
గలదాన వింతియ కాని యొండు గానేర వనిన నవ్వెలంది నవ్వుచు సరకు సే
యక యరిగి తొల్లింటికంటెను దీవ్రం బగుతపశ్చరణంబునం బ్రవర్తించుచు మ
త్స్యదేశవాసిని యై యుండి యొక్కనాఁడు నిజవ్రతఫలంబులోన సగంబున
నంబయను పేర నది యై యమ్మండలంబునం బరఁగి యున్నసగంబునను దనరూ
పు సెడకుండ వహించికొని జాహ్నవీప్రభావంబు నాత్మీయప్రభావంబున గెలి
చి వెండియు. 371

క. పుణ్యాశ్రమదేశముల [illegible] గణ్యం బగుతపము సేయఁ ♦ గా రుద్రుఁడు గా
రుణ్యము వాత్సల్యము దా [illegible] క్షిణ్యము మెఱయంగ నింతి ♦ కిం బొడసూపెన్.

క. నాపురుషత్వము గైకొని। వే పోయి దశార్ణపతికి • వెలయించిన మీ
యాపదలు దొలఁగి చనఁ బాడ। నూపుము పదినాళ్ళదాఁక • నూన్నతి మెప్పన్.

క. అం తవునంతకు నీ దగు। కాంతారూపంబు నేను • గైకొనియెద ని
శ్చింతత మగుడం జను మని। యింతికిఁ బురుషత్వ మిచ్చె • నెంతయు వేడ్కన్.

గీ. ఇచ్చి తాను భామాకృతి • నెలమిఁ దాల్చి
పీడుకొల్ప శిఖండియు • వీటి కేగు
దెంచి నిజమందిరంబు సొ • త్తెంచి తల్లి
దండ్రులకు మ్రొక్కి నిలిచి ము • దం బెలర్స. 396

క. తన తెఱఁ గంతయు నెఱిఁగిం। చిన సద్భుతహర్ష మగ్న • చేతస్కులై త
జ్జననీజనకులు బహువిధ। వినుతులఁ గొనియాడి రంత • వేడుక యయ్యెన్. 397

వ. తదనంతరంబ సూర్యోదయం బగుటయుఁ గాలోచితకరణీయంబులు నిర్వర్తించి పాంచాలవిభుండు సంబంధితో వలయుమాట లాడం దగువారలం బనిచి రావించి సంభ్రమంబు లేక వేగిరపడక నాగరికప్రకారంబున శిఖండిపురుషత్వంబు చేటపఱిచి యతనిమాట గీడ్వఱిచి సంతసపఱిచి సపరివారంబుగా దశార్ణపతికి విందువెట్టి కట్ట నిచ్చి యతనియనునయాలాపంబులు గైకొని యనిచి పుచ్చిన నతండు తన్నుం దాన నిందించికొనుచు నిజపురంబునకుం బోయె నట్టియెడ నయ్యక్షపతిమందిరంబు చక్కటికిం గ్రీడార్థంబు కిన్నరవిభుండు విమానారూఢుం డై చని దానియొప్పు గనుంగొని యగ్గించుచు నిల్చి యొక్కింత సేపునకుం జుట్టనున్న గుహ్యకులతో ని ట్లనియె. 398

క. మన మిచట నిలిచి యుండఁగ। మనమున శంకింప కిట్లు • మసలినవాఁ డీ
తనిగర్వ మేల యిక్కడఁ। జనుదేరక నిలుచు టిట్లు • సైఁపఁగవచ్చున్. 399

వ. అని పలికి యలుక మొగంబున ముడివడ నున్నంతఁ గిన్నరులు గుహ్యకు లరసి తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి దేవా సిగ్గుపెంపున రా నేర కున్నవాఁ డని విన్నవించిన. 400

స్థూలకర్ణునకుఁ గుబేరునివలన స్త్రీత్వము గలుగుట.

గీ. అయిన నేమి పిలువుఁ • డని పిలిపించిన। వచ్చి మ్రొక్కుటయును • వనిత యైన
యతనిఁ జూచి * యింక • నవ్వ దాని కిట్టుల। యుండుఁగాక యని వి • భుండు పలికె.

వ. అనవుడు స్థూలకర్ణుండును దలంకి దండప్రణామంబు చేసి యుండె నప్పుడు గొలిచి యున్నవారు ధనదునకుం గృప వుట్ట నల్లన తెలిపిన నట్లని వీఁడు శిఖండి యాయువు గలంతకాలంబును గాంతాకృతి నై యుండి పడంపడి నిజరూపంబు దాల్పుం గాక యని యనుగ్రహించి యరిగిన. 402

* ఇంకి నవ్వఁ గదా యిది యిట్ల- అని పాఠాంతరము.

గీ. గుహ్యకుండు విషాదంబు • గూరి యుండె
నచ్చటికిఁ గొన్ని దినముల • కరుగుదెంచెఁ
దల్లిదండ్రుల కెఱిఁగించి • తగవు మెఱయ
సమయనిష్ఠ వాటించి పాం • చాలసుతుఁడు. 403

క. వచ్చినఁ గనుఁగొని సిరిదనః బాచ్చెము లే దింక మగిడి • పొమ్మిది విధి నీ
కిచ్చినరూ పని గుహ్యకుఁ డచ్చుపడం బలికి యెల్ల • నతనికిఁ జెప్పెన్. 404

వ. చెప్పి వీడుకొలిపిన శిఖండి యత్యంతప్రమోదంబునం దండ్రికడకు వచ్చి యుత్తాం
తం బెఱింగించిన నాతండు ప్రీతుండై దేవగురుద్విజపూజనంబు లాచరించి
ద్రోణాచార్యపాల సవిశేషంబుగా శిష్యభావంబు ప్రతిష్ఠించె. 405

క. అని చెప్పి నారదుఁడుఁ దా నును సత్యవతీసుతుండు • నుం దమయిచ్చం
జనిరి శిఖండిచరిత్రము జనకర్ణపరంపరం బ్ర • శస్తం బయ్యెన్. 406

వ. ఇవ్విధంబునఁ గాశిపతికన్యక సిద్ధమూర్తి యయి నెగడె నేనును గలన నంగనల
నంగనాపూర్వుల నంగనాభిధానుల నంగనాకారులను వధియింప కుండ వ్రతంబు
పూనినవాఁడం గావున నంగనాపూర్వుం డగుశిఖండి నాకు ఖండనంబునం గొదం
డపాండిత్యంబు నెఱపి నన్నుఁ జంపను నొంపను గడంగినను నేను బ్రతిగాఁ గడం
గితినేని నింతకంటెను దుర్యశంబు గలదె యే నెట్టు లయిన నగుదుం గాని భ
గ్నవ్రతుండ నగుట కొర్వ నిది నా తెఱంగు. 407

క. అని చెప్పిన దేవవ్రతు వినుతవచనములు విభుండు • విని తనచిత్తం
బున నొక్కింత వగచి యా తని కీమగతనముపూన్కి • దగు నని పలికెన్. 408

వ. తదనంతరంబ కొలువునం గలయుండఱు సమరవిషంబు లయిన సల్లాపంబులు సే
యు చుండఁ గొండొకసేపు విను చుండి సుయోధనుండు సురనదీసూనున
కిట్లనియె. 409

గీ. పాండవులకుఁ గలుగు • బలము లన్నియు సమ
యింప నీకు దినము • లెన్ని పట్టు
గురుఁడుఁ గృపుఁడు గురుని • కొడుకుఁ గర్ణుండు నెం
తెంతమానమున వ • ధింతు రనఘ. 410

వ. అనిన విని గాంగేయుం డతని కిట్లనియె. 411

క. అనిఁ బాండవసేనలఁ జఱ పను జెఱుపను నేను చాలు • భంగుల నీ కి
ట్లనుమానము వాయఁగ నడు గన తగుఁ గను రెప్ప విందు • గా నెఱ నరేంద్రా.

వ. నాథా లెక్కకొలంది సెప్పెదఁ దక్కటివారుఁ దమతమచాలుటలు దార చెప్పెద
రది యెల్లను బిదప [illegible] గాని మున్ను నీ కొక్కటి బాస యిచ్చెద నాకర్ణింపుము.

క. మీఁటు గల రాజరథికుల। నాఁటికి వేవుర వధింతు • నరుశరములు నో
టాఁటి పడ వైచునంతకు। వేఁ టాడెదఁ బ్రతిబలంబు • వీరుల నెల్లన్. 414

వ. అట్లు నాకయ్యంబు సేయుదివసంబులలోన. 415

క. పదివేలఁ జంపఁగా నో। పుదు నే నని నెత్తిక్రోలు • పుట్టినయది నీ
పదునొకయక్షౌహిణులను। జదురుగ నడపింతు నెదిరి • సైన్యము గలఁగన్. 416

వ. అని పలికి వెండియు. 417

క. నీ వడిగినపని యేర్పడఁ। గా విను మే నొక్క నెలఁ దె • గం జేయుదు నా
నావిధదివ్యాస్త్రంబుల। లావున నప్పాండవులబ • లంబుల నెల్లన్. 4'8

వ. అనవుడు గురుకృపాశ్వత్థామకర్ణులం గనుంగొని గాంధారీనందనుండు మీమీ
చందంబు లె ట్లనిన నాచార్యుండు మందస్మితాననుం డగుచు ని ట్లనియె. 419

గీ. ఏను ముదిసినవాఁడ మ • హీశ యెట్టు। లయిన నోపినభంగి నీ•య్యనుఁగుఁదాత
సాలినన్ని దినంబులఁ • జాల వచ్చు। నబ్బలంబుల నని సమ•యంగఁ జేయ. 420

క. అనినఁ గృపాచార్యుం డి। యినుమడిదివసములఁ దీర్ప • నే నోపుదు నా
విని గురుతనూభవుఁడు పది। దినములఁ గడ తేర్తు ననియె • ధీరవిచారా. 421

వ. అందఱపలుకు లాకర్ణించి కర్ణుండు. 422

క. నానాస్త్రశస్త్రచయబడ। బానలముం గవియఁ జేసి • యుత్యుగ్రత నే
సేనాఢ్యన యప్పాండవ। సేనాసాగరము నివురఁ • జేయుదు నధిపా. 423

వ. అని ప్రతిన సేసినఁ గలకల నవ్వి గాంగేయుండు. 424

చ. పలుకుల కేమి యన్నియును • బల్క నగున్ మనరాజునొద్ద మా
ర్పలికెడువారు లేరు విను • పాండవమధ్యముగాండివంబు దీ
ప్తులు మిఱుమిట్లు గొన్నకను • దోయి గుణధ్వని వ్రయ్య లైనవీ
నులు నయినన్ బలే పలుక • నూల్కొన కుండుదు సూతనందనా. 425

వ. అనియె నివ్విధంబున నీకొడుకుకడం బుట్టినవిశేషంబులు ధర్మతనయుండు చా
రులవలన విని తమ్ములఁ రాఁ బనిచి వారలతో ని ట్లనియె. 426

సీ. మనచారు లిప్పుడు • సనుదెంచి రా పీట, నుండి దుర్బుద్ధి సు • యోధనుండు
గొలువున గాంగేయు • కుంభసంభవకృపా, శ్వత్థామకర్ణుల • వలను నూచి
యునిఁ బాండవులబల • మంతయు నను యింపఁ, జాలుదు రెం తేసి • కాలమాన
మున నన్న భీష్ముండు • దన కొక్క నెల పట్టు, ననియె ద్రోణుండును•నట్ల పలికెఁ
గృపుఁడు రెట్టి సెప్పెఁ • గృపికొడు కోపుదుఁ। బదిదినముల ననియె• బాహువీర్య
ఘనుఁడు గాన సూత•తనయుఁ డేనాళ్ళన। తీర్ప నేర్తు నని ప్రతిజ్ఞ సేసె. 427

వ. అని చెప్పి యర్జునుం గనుంగొని వారు దమతమ తలఁపినచందంబులు సెప్పిరి

నీచేతం గౌరవబలంబు లెంతదడవునకుం దగు నాకుం జెప్పుమనిన నతం డి
ట్లనియె. 428

గీ. వార లంతకుం జాలని • వారె నీబ | లముల సమయింప నోపుదు • లావు పెరవుఁ
గలర కాక యీరాజులో • బలికి బాస | దప్ప వచ్చునె వారికి • ధరణినాథ. 429

వ. అని దరహాసోల్లాసభాసితవదనుం డై. 430

మ. అనుమానం బది యేల నీవుదిమదీ • యుస్సారబాహాబలం
బు నిరూపింపఁ దలంచితేని విను మే • పుం జేవయుం దోఁపఁ గృ
ష్ణుని తోడ్పాటునఁ ఱెచ్చి యేఁ గడగినం • జూర్ణంబు గావింతు నె
క్కనిమేషంబున * దేవదానవులులో • గా నీత్రిలోకంబులన్. 431

వ. అది యెట్లం టేనిఁ గృత్రిమకిరాతుం డైనపశుపతి మెచ్చి జగత్సంహారసమయం
బునందాను బ్రయోగించునట్టిపాశుపతమహాస్త్రంబు నా కిచ్చె నది నాయందు
సన్నిహితం బయి యున్న యది గావున శత్రునిరాసం బనాయాసం బై యుండు
నప్పాశుపతమహాస్త్రప్రభావంబు భీష్ముం డున్నరూ పెఱుంగఁడు ద్రోణకృపా
శ్వత్థాములు నెఱుంగరు కర్ణు నెఱుంగ నెంతద వ్వట్టిఘోరసాధనంబున స
మస్తంబును సమయించుట యుక్తంబు గాదు తక్కినయాయుధంబులం బోరి
వైరులం బరిమార్చివం బౌరుషంబు దీపించు నని తలంచెద నప్పటికి వలయు
విధం బయ్యెడు నది యట్లుండె నీవారక్కడివారికిం దక్కువవారె భీమసేనుం
డు గవ లభిమన్యుండు ద్రౌపదేయులు సాత్యకి విరాటద్రుపదులు ధృష్టద్యు
మ్నుండు శిఖండి యుత్తమౌజుండు యుధామన్యుండు ఘటోత్కచుండు మొ
ద లయినజగజెట్టులున్నవారు మఱియు ననేకులు వీరలయట్టివార యందఱం జె
ప్ప నేల యేనుంగుపోలె నీలావు నీ వెఱుంగవు దివిజులకు నజేయుండవు నీయో
క్కనికిఁ ద్రిభువనంబు నెదురె నీవు నిక్కం బలుగవు గాక నీ వలిగిన నెవ్వ రె
ట్లయ్యెదరో యటు సూడుము నీసైన్యంబుల నెవ్వరికి నేమి సేయ వచ్చు మన
కు విజయానందంబు సులభంబ యని పలికె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కె
ఱింగించె నని వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుం జెప్పుటయు. 432

చ. కమలభవాదిదైవతము • ఖస్ఫుటనిర్గళితప్రశస్తవా
గమ్మృతరసప్రసారకలి • తాంచితనేకవిధిప్రకర్షసం
గమవిలసత్తోల్లసన్నయన • కందళితప్రహసద్దయాలతా
సుమహాదుపాశ్రయప్రమద • శోభితవిశ్వజగన్మధువ్రతా. 433

క. సమదుబహుళత్వారణాంభ ద్రిమణపరిశ్రామ్యదంత • రంగనితాంతో
ద్యమసరళమార్గదర్శన సమర్థపుణ్యాభిధాన • సకృదుచ్చరణా. 434

---

* దేవదానవులతోఁ [illegible]లం ద్రిలోకంబులన్- అని పాఠాంతరము.

మాలిని. అనామితరహస్యా • ష్టాంగయోగప్రకారో
త్సవగుణగణదృష్టాని • స్సారగాఢప్రశాంతి
ప్రకటవ్యాప్తరూపదర్పో • ద్భాసివిజ్ఞానసారా
స్వపహితకరమానం • దానుభూతైకరూపా. 425

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబునం దుద్యోగపర్వంబునందు సర్వంబును చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ మ హా భా ర తం బు నం ద లి
యుద్యోగపర్వము సమాప్తము.
ఆ ది పం చ క ము
సంపూర్ణము.